Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

PARAMO
DE
Originc
&
Inquisitu

Universidad de Deusto
Biblioteca

65 2.ª

Del Inquisidor Amiotegui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE

ORIGINE ET PROGRESSV OFFICII SANCTAE INQVISITIONIS,

eiúſque dignitate & vtilitate,

DE ROMANI PONTIFICIS POTESTATE & delegata Inquiſitorum: Edicto Fidei, & ordine iudiciario Sancti Officij, quæſtiones decem.

LIBRI TRES.

Autore Ludouico à Paramo Boroxenſi Archidiacono & Canonico Legionenſi, Regniq; Siciliæ Inquiſitore.

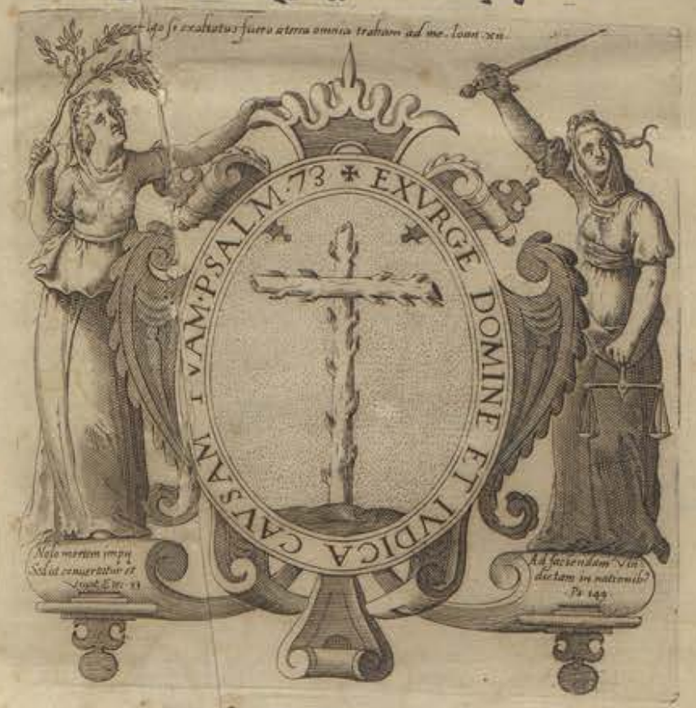

MATRITI,
Ex Typographia Regia.

clɔ. lɔ. xcıix.

FACULTAD DE TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

BIBLIOTECA DEUSTENSIS S.I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

POR quanto por parte de vos el Doctor Paramo, Arcediano, y Canonigo en la yglesia de Leon, e Inquisidor del Reyno de Sicilia, nos fue fecha relacion auiades compuesto vn libro intitulado *de Origine, & Progressu Officij sanctæ Inquisitionis*: diuidido en dos tomos: adonde se tratauan otras questiones graues, en que auiades puesto mucho trabajo y ocupacion: y porque era libro necessario y de mucho prouecho, nos suplicastes os diessemos licencia para imprimir el dicho libro, y priuilegio por treynta años, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Cõsejo, y como por su mandado se hizieron las diligencias q̃ la Prematica por nos vltimamente fecha, sobre la impression de los libros dispone, fue acordado, que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon. Y nos tuuimos lo por bie, por la qual os damos licencia y facultad, para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corran, y se quenten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula, vos, o la persona que vuestro poder huuiere y no otra alguna, podays imprimir y vender el dicho libro de que de suso se haze mencion, por su original que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado y firmado al fin, de Pedro çapata del Marmol, nuestro escriuano de Camara, de los que en el nuestro Consejo residen. Y con que antes que se venda, lo traygays ante ellos con su original, para que se vea si la dicha impression esta cõforme a el, o traigays fe en publica forma, como por el Corretor por nos nombrado, se vio y corrigio la dicha impression por su original. Y mandamos al impressor que assi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego, ni entregue mas de vn solo libro con su original al Autor, o persona a cuya costa lo imprimiere, ni a otra persona alguna para el efeto de la dicha correcio y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido, y tassado por los del nuestro Consejo, y estando hecho y no de otra manera, podays imprimir el dicho principio y primer pliego. Y seguidamente ponga esta nuestra cedula, y la aprouacion que del dicho libro se hizo por nuestro mandado, y la tassa y erratas. So pena de caer en las penas contenidas en las leyes y prematicas de nuestros Reynos que sobre ello disponen. Y mandamos: que durante el termino de los dichos diez años, persona alguna sin vuestra licencia no pueda imprimir ni vender el dicho libro, so pena que el que lo imprimiere y vendiere aya perdido y pierda todos y qualesquier libros moldes y aparejos, que del dicho libro tuuiere, y mas en pena de cinquenta mil marauedis. La qual dicha pena, sea la tercia parte para la nuestra camara, y la otra parte para el Iuez que lo sentenciare, y la otra tercia parte, para la persona que lo denunciare. Y mandamos a los del nuestro Consejo, y Presidẽte, y Oydores de las nuestras Audiẽcias, Alcaldes, y Alguaziles de la nuestra Casa, y Corte, y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistente, Gouernadores, Alcaldes maiores, y ordinarios, y otros Iuezes, y justicias qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares destos nuestros reynos y Señorios, assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula, y contra su tenor y forma no vayan ni passen por alguna manera, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis, para la nuestra Camara. Dada en Madrid a treze dias del mes de Março, de mil y quinientos y nouenta y ocho años.

Yo el Principe.

Por mandado del Rey nuestro señor, su Alteza en su nombre.

Don Luys de Salazar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Approbatio.

HI Libri de Origine & progreſſu officij ſanctę Inquiſitionis editi, à D. Ludouico à Paramo Boroxenſi, Iuris vtriuſq; peritiſsimo, & in Regno Siciliæ Inquiſitore Apoſtolico, nulla in re aduerſantur fidei Catholicæ, aut bonis moribus: quinimò cùm in ijs variæ quæſtiones ad noſtram ſacram religionem ipſumq; S. Inquiſitionis officium pertinentibus valdè copiosè & doctè differantur, digni mihi viſi ſunt, qui typis excuſi in commune commodum diuulgentur, ſic cenſeo. Matrit. Pridie Kalend. Februarij. M.D. XCVIII.

Petrus Lopez de Montoya
D. Theologus.

ILLV-

ILLVSTRISSIMO
D. D. PETRO PORTOCARRERIO EPISCOPO CONCHENSI,
& in omnibus Regis Hiſpaniæ ditionibus Generali Inquiſitori Ludouicus à Paramo S. D.

SAEPENVMERO, Antiſtes ampliſsime, mecum animo conſideraui, quid ſibi velint omnium ſeculorũ ſcriptores, quòd lucubrationes ſuas Regum, Principum, & Magnatum nominibus dicare conſueuerint; quid verò ad illos emolumenti, quid fructus aut voluptatis inde veniat, ſiue dantes ſiue accipientes. Nam proditum eſt Ariſtoteli Magnum Alexandrum non mediocriter ſuccenſuiſſe, quia quos de rebus naturalibus libros ille ſcripſerat, nomini ſuo non edidiſſet. Et tándem in ea re me non effugit, quod deliberandum fuit. Deprehendi ſiquidem hinc æquum, & quaſi à Natura inſitum eſſe, vt agricolæ frugum primitias Deo Opt. Max. tanquam earum auctori in animi grati teſtimonium offerant, inde vt ipſe Deus eas iure optimo conſequatur: Reges autem, Principes & Magnates imaginem Dei præ ſe ferentes duxi, quaſi pro Dijs haberi præſentibus, quorum numine & conſpectu, animi quique ad virtutem incitantur, ingenia efferueſcũt, & diuino propemodum ſole incaleſcũt, in eis præcipuè qui verè ſunt literarij agri cultores.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Res tam clara & manifesta vt exemplis recuſet aut argumentis comprobari. Hoc dicam me ad ſcribendum adductum eſſe de origine, & progreſſu ſanctæ Inquiſitionis, eorum Magnatum ſtimulis quitũ in eius puppe ſedebãt, cùm è regno Siciliæ (in quo annos aliquot Inquiſitor fui) ab optimo & maximè Catholico Rege Philippo II. vocatus ſum ad extricandum iurgium illud quod in Sicilia inter Inquiſitores iudiceſque Eccleſiaſticos, & Proregem iudicéſque laicos natũ in aliquas flamas exarſerat. At certè eâ ratione potiſsimùm ad id animum applicui, ne in otio omnino fierem otioſus, néue muneris mei vacationem inutilem ſibi reſpublica Chriſtiana mihi exprobraret, denique vt me qui tot annos in hæreſi & infidelitate expugnanda verſatus eſſem, quaſi ſacræ illius militiæ deſertorem in ſitu & puluere latitantem, hæretici & infideles non exploderẽt. Ergo illis auibus elatus, illis irritamentis impulſus, illis rationibus perſuaſus excuſſo verecundo puluere in puluerem inuerecundum deſcendi. Opus incepi, quod paululum intermiſi, cùm ſenſi è viuis eum abijſſe, qui à me ſuo quodam iure illud exigebat. At ſtatim intermiſiſſe me pœnituit vbi te, optime Præſul, ad ſanctæ Inquiſitionis regnum veniſſe conſpexi. Tuis auſpicijs, vt ſigna identidem in hæreticos & infideles tollerem, Portocarreriorum nomen ab otio me reuocauit. Eſt enim illud tuum nomen non minus in Mauros & hæreticos fatale, quàm Scipionum in Africanos. Vndique Annales noſtri, & ſcriptorum externorum monumenta tanti nominis celebritatem in perennem æternitatem ad hæc noſtra vſque tempora ab annis ampliùs quingentis conſeruarunt. Siue Garciam Alphonſum Portocarrerium celebrant, cuius auxilijs Alphonſus Rex Albuaceni Mauri proteruiam contriuit, ſiue Raymundum alterum Portocarrerium memorant, cuius virtutes in liberandâ Eccleſiâ & patriâ ad cælos euectæ fulſerunt, ſiue Ioann. Henricum Portocarrerium fratrem D. Hegæ laudibus efferunt, cuius inuicti vis animi & infracti corporis robur ad Hiſpalim crebro certamine Chriſtiani nominis hoſtes ita peſſundederunt, vt tandem munitiſsimâ illâ ciuitate & totâ regione illos exegerint, ſiue etiam Martinum Ferdinandũ Portocarrerium ſuis præconijs afficiunt, cuius in re militari peritia id præſtitit, vt ad columnas Herculis Calpen quam Abimelechus Maurus circunſeſſam penè expugnauerat, non modò liberarit, ſed etiam Maurum ingenti cum exercitus ſui clade obſidionem ſoluere coegerit. Quid plura? Nominis tui non modò noſtri, ſed ne quidem hoſtes fidei poſſunt obliuiſci. Maiores enim eos habuiſti, quorũ respræclarè geſtas Eccleſiæ, & patriæ ſalus eloquitur: & vulneribus hoſtium ita eminent, vt Regibus noſtris animus in tantum nomen æternus propendeat: & Mauris hæreticiſq; interitum minẽtur. Tu verò ſeparatim aliquid habes in quo nec maiores tui nec qui muneribus, & beneficijs eorum virtutes cumulauerunt, vllã ſibi partem vendicant. Te, inquam, tot maioribus illuſtrem, non tam ceræ & fumoſæ patrum imagines, quàm tuus animi vigor, & cæleſtis quidam ardor in idem ſtudium adſpirantem inflamarunt. Fallor igitur, niſi hoc opus meum de Inquiſitione vt tibi offerrẽ ratio ipſa perſuaſerit. Etenim vigiliæ noſtræ, qualeſcunque illæ ſunt in hæreſim & infidelitatem ſuam habent ſtationem. Tibi â Deo Naturâ, ſtirpe, & fonte Gentis tuæ tributum eſt, & ſtudijs ſerijs comparatum, vt non tantùm militem agas in hæreticos & infideles, ſed etiam vt tantæ militiæ princeps exſiſtas, tum in eo non exigua tua laus eluceſcit,

quòd literas & literarum ſtudioſos beneuolè & ſtudioſe ſemper amaueris, colueris, ames & colas: quid igitur non ſperem? Dummodo primitijs agri huiuſce mei, quas tu languentes & ſemimortuas vnus excitaſti beneuolus annueris, non modò quod tibi ſatisfecerim, & laboris mei fructus hilari vultu ſuſceperis, mihi gratulabor, ſed & ad ea quæ ſuperſunt inſtituto meo mentem attolles, & ſi qui hoſtes dente lacerare, vel calumnijs opprimere me attentarint, ſaluum & incolumen receptum duntaxat, aut fortaſsis in eos victoriam auſim mihi polliceri.

VALE. Matriti Calend. Octob. anno à Chriſto nato milleſimo quingenteſimo nonageſimo octauo.

AD

AD LECTOREM.

SCIO me nulli exemplum eſſe, et rei nouæ me viam non ingredi, vt de Inquiſitione opus qualecunque meum hoc emittam: neque eſt neceſſe, vt eos nominatim ſcribam qui ſcribendi hoc genus tentarunt, et implerunt. Veruntamen (quod ſine cuiuſquam inuidia dictum ſit) ex tot, tantiſq; ſcriptoribus, qui ſanctæ Inquiſitionis Originẽ detexerit, legi neminem: ſiue quòd parum emolumenti futurum inde exiſtimarint, ſiue quòd in re admodum obſcura timidi quàm audẽtiores eſſe maluerint. Id ferè contigit vetuſtiſsimis Geographiæ autoribus, vt quoties de Nilo quicquã ſcriberent, eius oſtia tãtùm, eluuiones, et miracula ad cataractas vſque iactitarent: de origine præterea nihil auſi, ne mendacij inſimularentur. At ego an mihi tantum tribuo vt ſpectatores mihi pollicear,

——Qui prima bibant deprehenſi flumina Nili?

Id verò polliceri mihi poſſum duntaxat, vt de origine tanti ordinis veram, ſincerã, et ſine fuco hiſtoriam quiſq; ſortiatur, in quanõ exiguum in fide fundamentum experietur. Laudem verò ſi aliqua inde aliquando exurgat, aut exilem mihi, aut prorſus nullam deberi ſentio. Cùm enim in Sicilia fuiſſem Inquiſitor annos nõ paucos, illius regni Inquiſitores, et iudices Eccleſiaſtici cum Prorege, et iudicibus ſecularibus contendere cepẽrũt, non de finibus agrorum, ſed de limitibus iuriſdictionis: itaque cùm vtriq; ad Regem noſtrum Philippum II. datæ eſſent literæ, quibus quique de ſuo iure diſceptare contenderent, Inquiſitores potiſsimùm apud illius maieſtatẽ (cui pro magnitudine imperij vis et iniuria omnis curæ eſſe decet) referri magno ſtudio efflagitarent; anno 1594. vocatus ego ſum à Rege optimo ex eodem regno, vt coràm exponerem tanti diſsidij cauſas, eáque in medium efferrem quæ ad cultum diuinum, regium obſequium, et Siculorum omnium vtilitatem ſpectarẽt. Prorex vt ſuam, et iudicũ ſecularium cauſam tueretur è veſtigio miſit doctorem Ioannem Baptiſtam Cælestem Baronem à Sancta cruce, virum nec minus genere quàm literarum, et virtutum ſplendore conſpicuum, cuius meritis hoc poſtmodum conceſſum eſt regis optimi, et ſapientiſsimi liberalitate, vt in eodem Siciliæ regno conſilij ad res Italiæ conſtituti regens exſiſtat. Rex vbi de hiſce rebus factus eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

certior, vt essent qui amplius cognoscerent, et ad se referrent, nominauit D. Ioannem de Zuñiga, et Doctorem Ioannem Aluarez de Caldas supremi consilij Inquisitores spectatæ autoritatis, et peritiæ summæ viros, quibus accesserunt Licentiatus Didacus de Scudero Siciliæ Regēs, vir magnæ eruditionis cultu ornatissimus, et heroico quodā ingenio praditus, et D. Brunol Mediolani Regens ambo Cōsilij regij ad res Italiæ instituti senatores integerrimi. Ego et si viros nouerā illos omnes nō vulgari mentis perspicacitate, et acuminis subtilitate sagacissimos, tamen quo pacto sedari, et cōponi posset tanta animorū dissensio exactè vt potui, extensè vt debui disserui. Nescio an Regiæ maiestatis votis, et tantorū virorū expectationi satisfecerim. At certe dum in eo quid Rex statueret expectarē Illustriss. Cardinalis D. Gaspar à Quiroga tū Archiepiscop. Toletanus, et Generalis inditionibus Hispaniarum Inquisitor hortari primum cepit (quoniam omnium gentium mores, ex relatione rerum à se gestarum sapissimè admonentur) vt Siculis ex iurgio Ecclesiasticorum, et secularium iudicum, eorumq; conciliatione, per Iuris normam amplexandæ Inquisitionis, et conseruandæ apud se sanctissimæ nostræ religionis occasionem suppeditarem. Feci igitur propediem vt conspecto responso nostro pro Inquisitione Siciliæ me ad maiora excitaret Illustrissimus ille Antistes: me liberius, et altiùs debere procedere dicebat. Ego contra ne frustra me niti quicquam cogeret, orabam: ostendebam præterea fatigando nihil me nisi odium quæsiturum apud eas gentes quæ natam Inquisitionem ex cineribus infidelitatis arbitrantur, et à paucis ijsque nostris gratiā exiguam initurum, quit andem summæ adscriberent amentiæ si quid ego in his inauditum meditarer. Ille verò me sibi in id conceptis verbis teneri et obligari significauit, quòd sæpe pollicitus essem nunquam mandatis illius me defuturum: nec tabulam accepti se confecturum asserebat nisi rem quam animo iam dudum mihi crediderat exsoluerem. Exonerare igitur tanto me debito oportuit. Et verò viam ingressus penè resilieram tanquam ab iniquo scopulo, statim vbi de obitu illius intellexi. Verum ad inceptā iterum reflectere me sola virtus illius fecit qui Generalis inquisitoris dignitatem post eum inijt, cui quod felix faustumq; sit Reipublicæ Christianæ, tantiq; Antistitis virtuti ego rem obtuli, dedi, dicaui et consecraui. Habes igitur D. Petrum Portocarrerium reuerendissimum Conquensem Episcopum, et sanctæ Inquisitionis Generalem

ralem Inquisitorem in omnibus ditionibus Regis Catholici, cui referas gratiam, & laudem impertiaris, si aliquid laudis propter opus tribuēdum, et gratiæ propter autorem cuiquā referendum putes. Nunc de instituti nostri in hoc opere ratione. Originem Inquisitionis ab initio mundi vnà cū homine creato ab ipso primo hominis creatore, et Inquisitore institutam, & suis distinctam formulis, et arcanis primùm aperimus, adeò vt ex illa eādem origine pateat Deū ipsum edicta proposuisse, ex quorū typo, cùm Inquisitores hodierni formam edicti sui solennis desumpserint, mihi referari quasi quoddā stadium deprehēdi, quo possem decurrere per scopulos aliquos iuris in his quæ ad crimina pertinent. Sic ergo mihi proposui: tribus codicibus vt opus hoc conficiatur. Ac primū quidem Inquisitionis originem, et progressum complectitur, et parasceuen aliquā siue anteceptam quandam animo informationem, et anticipationem eorū quæ duobus alijs voluminibus reseruamus, de quibus hìc tacebimus, dicturi magis appositè, et suo loco cùm præloi illa committentur. Committemus autem cum sese obtulerit occasio per quietem: nunc eo loco sita sunt res nostræ vt à priuatâ, et tranquillâ vitâ quam egi ipsos annos quatuor iterum ad Ecclesiæ negotia, & Inquisitionis munus corripiar. Detecta vt ad rem redeam, Inquisitionis origine eam per ætates ad hæc nostra vsque tempora progredientem, et fructus suos variè producentem prouehimus. Primam ætatem vniuersali Cataclysmo finiri, actum secundam ætatem incipere deprehendes, quæ suos Inquisitores habuit cùm Deum ipsum, tum eos qui à Deo fuerunt instituti, adeò quidem vt ex tenera radice ætatis primæ primordia Inquisitionis in ætate secunda suis incrementis aucta, et amplificata stipitem egerint. Tertia succedit ætas in qua Deus Inquisitorem sibi sumpsit Abraham, et qui ab eo progeniti sunt: atque in eâ ætate deprehenditur Inquisitio paulò excreuisse, et ramos suæ felicitatis aliquot eduxisse. Hæc quoque tandem desyit in regno Dauidis, quem Dei studio accensum, et amore flagrātem Inquisitionis zelus ita excitauit, vt passim idolorū cultores extingueret. Quare in eo et eius aliquot nepotibus Deus acerrimos nominis sui vindices habuit, eorumq; diligentia ferè videtur Inquisitio flores expulisse vt excrementis suis purgata, sinum ad fœcunditatem futuram aperiret. Inde sequitur ætas quinta, quæ non modò prophetas sed etiam regem habuit extraneum Inquisitorem. Is est Nabuchodonosor, quem hìc extraneum voco, quia cùm ex populo Dei nō esset exortus, in domo Dei

inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

inter fratres non habitaret. Attamen et ipse Deum nouit, & Inquisitoris officio functus id obtinuit, vt cùm ab initio indignus esset imperio tandem id illi à Deo confirmatum sit. Virescere iam videbatur Inquisitio, et folia sua latè diffundere, ad operiendos fœtus quos erat proximè paritura. In sexta atate Inquisitorum maximus IESVS CHRISTVS apparuit qui hodiernæ Inquisitionis est caput, et fœtus produxit vberrimos. Ea verò à Christo demandata est D. Petro Apostolorum principi, et ijs Pontificibus qui in sede Petri Ecclesiæ locum principem, et regnum spirituale administrarunt, qui cùm Episcopis hoc inquirendi munus vnà cũ institutione imponerent, vt essent Inquisitores ordinarij, tandem experti sunt ipsos Episcopos sui muneris oblitos, aut penitus rem tantam neglexisse, aut iudicibus temporalibus partem fundi sui colendam dimisisse. Itaque cùm iudices secularis alienæ messis curâ se liberarent, nec iam Episcopi vellent ad recidendos ramos putridos manum admouere, Pontifex Maximus Innocen. III. exerto sarculo de amputandis hæresibus in Concilio Lateran. deliberauit, ac tum primùm cepit delegatorum Inquisitorum iurisdictio ex decretis Summi Pontificis, & Concilij, quibus causam fecit Gallicus hæreticorum Albigensium morbus. Per illas ætates Inquisitionem id fecisse ostendimus hoc primo volumine, vt Dei nomini maiestatis suæ splendor toties rediret quoties idololatras, gentes, et hæreticos iam penè illum extinxisse deprehenderet: nec me mouent qui aliter ætates ab orbe condito distinxerunt. Non versus Sibyllini (si tamen Sibyllini sunt ij quos Oporinus excudit) in quibus ætates octo enumerantur. Non Græci inter quos Cedrenus, qui mille annos ætati cuilibet adscribit. Non Hebræi qui se nequidem ætatem quintam digito tetigisse somniant. Nos ad Christum vsque generationibus ætates diuidimus, primam et secundã denis, tres reliquas denis et quaternis singulas explicamus. At sextam quæ nunc agitur nullo generationũ numero metimur, propter id quod dictum est. (Non est nostrum scire tempora quæ pater posuit in sua potestate.) Exinde quemadmodum in ætatibus illis quinq; ante Christum, et in sexta à Christo ad Lateranense Conciliũ eos nominatim expressimus qui præclarum illud munus gesserunt, vt nequidem laici à nobis sint prætermissi, sic & post Lateranense Conciliũ, si qui ad hæreticas pestes Officij Sancti ferrum, et ignẽ admouerint eos silentio prætermittere noluimus, nec quidem regna, Respublicas, nationes, regiones, oppida, et

Vrbes

vrbes quæ, vel salubri hoc remedio ad repellendum morbum tam periculosum vsa sint, vel in sui perniciem illud reiecerint. Ea ratione statim subiecimus de dignitate, et vtilitate illius titulos exhortatorios quidem apud eos qui hactenus suaues illius fructus degustarunt, alijs verò confirmatorios suæ salutis, pacis, et tranquillitatis: quæ omnia per stemmata sancti Officij altero titulo significari ostendimus. Inquisitionis autem potestatem ne per se existentem quis existimet, sed à Summo Pontifice emanasse dignoscat, et à Pontifice potuisse illam eandem constitui non ignoret, de Summi Pontificis primùm, deinde de Inquisitorum delegata potestate disserimus, quibus omnibus animum si quis attente aduertat, Summum Pontificem à Deo, et à Summo Pontifice Inquisitores iurisdicendi potestatem habere confitebitur. Præterea cùm iurisdictionis huius subiectum sit hæresis, de illa titulus emergit, in qua non solùm quid illa sit exponitur, sed etiam quo pacto in genere, et speciebus deprehendi possit methodo satis exquisita, et facili euoluitur. Quæ cùm ita sint altero titulo, qui est de ordine iudiciario, discutiendum proponimus quàm accurata sacrorum Canonum, et venerandarum legum obseruatione iurisdictionis suæ sacrarium Inquisitores exornent. Ac primò cùm ab eis edictum fidei soleat in omnibus præponi ac promulgari, eius forma proponitur, clausulæ explicantur, stylus cum Epistola D. Thadæi contra hæreticos æquiparatur, vt de illius æquitate nemo nisi qui planè Legum, Canonum, et D. Thadæi autoritatem reiecerit, dubitare vllo modo possit. Edicto autem promulgato, quoniam præcipua ac primaria diligentia Inquisitorum circa inquisitionis siue informationis confectionem exsistit, de Inquisitione, et eius partibus titulo integro disquirimus: ac statim de denunciatione, et accusatione post inquisitionem conficienda, et suscipienda titulis separatis disputamus. Hic finem primi voluminis præfixeram, nec prætergredi animus erat ad quæstiones, quas ex edicti clausulis excerpsi: sed vicit me summa quorundam amicorum auiditas, vt quam ipsi iam legerant quæstionem de Sacerdotibus solicitantibus mulieres in actu confessionis à me extorserint. Inde illi potiùs quàm ego id fecerunt vt ordinem clausularum edicti illa præverteret,

et

Universidad de Deusto
Biblioteca

et quasi corollarium huic volumini accederet. Ego in eo si quid præter quàm quod debitum est exsoluam, nec indebitũ ab amicis condicere institui, nec me fortassis ante diem soluisse pœnitebit. Atque ista sunt, et eiusmodi, candide lector, quæ amicè et cãdidè impartimur, ad reliqua breui manum extremam apposituri, si amicè et candidè nos, et nostra susceperis. Vale.

ERRA-

ERRATA

Pag.7.col.2.li.28.Thom.2.2.non.Tho.2.2.q.1.art.4.non.li.30.ad hunc adhuc.p.9.c.1.l.31.lib.c.lib.1.cap.p.10.c.2.li.3.delitur. destitui.p.17.c.2.li.5.& non.&nos.p.18.c.2.l.27.sempiterno.serpentino.p.19.c.2.l.9.vt ab,aut ab.p.20.c.2.l.36.possis.possit iubet. p.22.c.2.l.21.cum scriptura.scriptura.p.27.c.1.l.vlt.pastoralem.pastoralis.p.29.c.1.l.6.& appo.& oppo.p.30.c.2.l.22.tionis in.tionnes in.p.35.c.2.l.22.videre.audire.p.42.c.2.l.33.Martianista, scribit. Marcionista.scribitur.p.63.c.1.l.16.efficient.efficient. p.64. c.1.l.4.Lis.Cis.p.102.c.2.l.17.ad ipsum.idipsum.l.40.alumnos.alumnus.p.106.c.1.l.18.festam.festant.p.133.col.1.li.22.Domini. 1589.Dñi 1489.p.138.c.1.l.12.quod quêque.quodcũq;.quæcũque,quotcũque.l.16.omnibus libere.oneribus libere.p.150.c.2.l.37. amplisimam potestatem.amplissima potestas.p.152.c.1.l.5.voluerint.noluerint.p.160.c.2.l.37.D.Petrus. D.Didacus.p.167.col.2. l.41.prodijsse. prodidisse.p.167.c.1.l.45.solitudine.sollicitudine.p.168.c.2.l.16.relabantur.relabebatur.p.184.c.2.l.11.partam pu tredinem.partem in putredinem.p.186.c.1.l.43.vix tradita.iuxta traditam.p.199.c.1.l.36.cõmuni.Dat.in Turriri cõmuniti.Dat. in Turri.p.216.c.1.l.41.Valez.Veles.p.241.c.1.l.17.ad Arriaran.ab Arriaran.p.247.c.1.l.26.austeritas.austeritatis.p.247.c.2.lin.30. simulauit.simulasse.p.251.c.1.l.36.conuersantes.conseruantes.p.258.c.1.l.19.Lombardiæ Lombardia.p.267.c.2.l.31.exemptis.exẽpti.p.287.c.2.l.19.diga.gatos(inquit)à nobis esse oporter.l.32.sum.suo.l.ant ermo.fermo.p.288.c.2.l.5.Marchioni.Marcioni.p.302. c.2.l.23.comprehensum.compressum.p.308.c.2.l.1.è porta.è portu.p.309.c.2.l.3.cruce Aretiꝰ.crure Aretiꝰ.p.313.c.1.li.43.isthma te,asthmate.p.317.c.2.l.30. Leouigildum.Leouigildum Arriani.p.319.c.1.l.16.Vasco.Vasæo.p.327.c.2.l.29.Apostolici. Apostoli. p. 334.c.1.l.34.calatores.clamatores.p.336.c.2.l.31.continuæ.continuò.p.338.c.2.l.3. Sobra este region.p.342.c.1.l.6.tieos.tici.pag. 357.c.1.l.32.cap.referuntur.cap.5.referuntur.p.370.c.1.l.6.constatus.constitu.p.371.c.2.l.29.redimere.redimire.p.381.c.2.l.21.ferre.ferret.p.407.c.1.l.22.Nequaquam.Nequam.p.408.c.1.l.26.tur.12.disst.tur.21.disst.p.411.c.2.li.34.fidem te.fide hacte.p.412.c.2.li. 13. Vualafredus.Vualafridus.l.16.fere.face.p.413.c.1.pe.&vt.p.413.c.2.l.41.lib.15.lib.5.p.423.l.1.c.41.quæst.4.quæst.15.p.423.c.2.l. 14.honorum.bonorum.p.424.c.2.l.35.temporalia.at.temporalia,& ipiritualia.at.pa.425.c.1.l.32.Ottho.Ado.p.426.c.1.lin.4.Ottho. Ado.l.32.Manticam.Mantuam.p.431.c.2.l.27.Regum cap.1.Regum cap.10.l.28.elegit q.3.elegit.93.p.434.c.1.l.16. DD. cap.1.l.de consti.DD.in.1.constit.p.434.c.2.l.38.c.19.cap.16.p.435.c.1.antepe.lere.iere.p.438.c.1.l.vlt.admonui.admonuit.p.439.c.1.l.15.negationes.negotiationes.pag.452.c.2.l.8.temporali correctionis.Et.temporali.Et.l.10.iurisdictionis,& ordinis.iurisdictionis correctionis,& ordinis.p.453.c.2.l.9.Concilio dictum.Concilio Florentino dictum.p.456.c.1.l.6.imperfectam.perfectam.p.468.c.1.l.4.à regibus.regibus a.l.29.coronatum.coronatur.p.468.c.2.l.23.inscriptum.inscriptam.471.c.2.l.34.noui ordinis.noui orbis.p.477.c.1. l.10.vocat.vacat.l.25.recentem.retentam.p.491.c.2.l.36.hoc.Non hoc.p.496.c.2.l.34.lib. 4. quæst.4.l. 36.concluſio. concluſ.10.p. 497.c.1.l.15.principis.principes.p.502.c.1.l.11.his.is.p.502.c.2.l.7.ius.eius.p.504.c.2.l.28.ad quos. ad quas.p.505.c.1.l.43.pertinet. Ita.pertinet,restituere teneatur.Ita.p.505.c.2.l.36.ora.bona.p.511.c.2.l.18.linea hæc præcedenti est coniungenda.p.513.c.1.l.34.vaeans,vocans.p.523.c.1.l.17.q 15.d.1.q.15.nu.1.p.523.c.2.l.36.Eymericus in.2.p.Eymerico in 3.p.p.527.c.2.l.39.extortierit.extortierint.p.530.c.2.l.7.tit.x.tit.9.p.p.533.c.2.l.5.quod.quo.p.534.c.1.l.25.possunt.possint.p.537.c.2.l.20.tradend.ex Panorm.tradendum exeutioni ex Panorm.p.538.c.1.l.8.seculares non contradix.seculares contrad.l.23.de abi.ver.leg.de alim.& cibar.leg.li.42.inuent.inuest.p.539.c.2.l.19.faciendа.faciendam p.543.c.1.l.29.quia hæreticus propositis.quia.quia hæreticus à præpositis se summouet: quia p.546.c.1.l.29.c.17.c.18.p.548.c.1.l.2.minum.minem.p.549.c.2.l.pen.iudicio.indicio.p.550.c.1.l.12.moueat mouеant.pa.550.c.2.l.7.qui quę.p.550.c.1.l.2.alun albo.p.552.c.2.l.33.cõsummatum.consummatam.p.553.c.1.l.16.articulum.articuli.l.31.reuincendum.reuincendam.p.555.c.2.l.41.contexione.contextione.p.558.c.1.l.11.c.191.c.199.p.559.c.1.l.24.corpori.corporis.560.c.1.l.27.ergo consit. ergo &c.consit.p.562.c.1.l.6.lib.12.lib.13.l.29.maiores.minores.p.565.c.2.l.24.consilij.Concilij.p.579.c.2.l.36.singulari.singulare. p.581.c. 1.l.13.permouere.permouere.p.583.c.1.l.33.temperato.temperamento.p.584.c.2.l.33.sit si.p.586.c.1.antep.causamque.causam quæ. p.588.c.1.l.23.verctur.vertetur.p.596.c.1.pen.tit.6.tit.60.p.602.l.vltiones,quas tiones,ob quæ.p.604.c.1.l.32.efferre.deferre.607. c.1.l.25.appellationis,appellationũ.p.610.c.2.l.12.iustarum iustari,& iniustarii.p.614.c.1.l.24.tit.94.ti.44.p.614.c.2.l.11.Dñi 383.Domini 382.p.617.c.1.l.1.infidelitatis.infidelitate.p.620.c.1.l.44.tit.5.vbi.tit.5.part.1.vbi.p.624.c.2.l.27.tuam,& occisam.tuas & occisas.p.625.c.1.l.4.satis.fatis.p.632.c.1.l.17.illibatum illibatam.p.632.c.2.l.41.cos.eas.p.636.c.1.l.27.consil.505.consil.585.p.650.c.2. l.9.loq.loan.p.650.c.2.l.22.stirpes stipes.p.659.c.2.vlt contra qui.contra eos qui.p.664.c.1.li.42.alleuabit.alleuiabit.p.664.c.2.l.21. e.29.c.19.p.666.c.1.l.40.Qua Quia.p.669.c.1.l.11.Lucæ 29.Lucæ 19.p.670.c.1.l.35.concubendi.concumbendi.l.36.luxuriæ.luxuria.l. 38.psal.6.psal.9.p.681.c.2.l.41.qui quæ.p.682.c.1.l.10.Cant.6.[Cat.5.].p.683.c.1.l.ant.suauissimos.suauissimi.p.683.c.2.l.10.Ezech. 16.Ezech.26.l.33.Esai.5.Esai.50.p.685.c.2.l.40.ducuntur.ducantur.p.687.c.2.l.5.de vtilitate lib.2.[.de contempt.mun.lib.2.cap.30. p.688.c.1.l.4.Ecclesiast.5.Ecclesiast.50.l.27.D.Thom.2.2.D.Thom.1.2.p.688.c.2.l.4.canonica.c canonica.1.c.p.689.c.1.li.27.cap.83. cap.38.l.28.pis pidis.p.689.c.2.l.21.alipes aliger.p.691.c.1.l.[vlt,exanimi inani,p.698.c.2.l.37.& Cor.& 1 Cor.p.703.c.1.l.5.tentattentant.p.710.c.1.l.31.omnipotens.1.q.omnipotens.2.q.p.720.c.2.l.26,cap.32.& 33.cap 31 & 32.p.724.c.1.li.23.numc.15.numc 75. p.726.c.1.l.30.alij ad alios p.726.c.2.l.27.titu.11.titu.12.p.727.c.2.l.3.nu.3.num.38.730.c.1.l.pen.pœnam mere.pœnam nemo mere. p.732.c.2.l.36.probationibus.testibus.p.740.c.1.l.17.ex eius.ex earum.p.741.c.1.l.5.sicut num.23.q.5.sicut num.32.q.5.p.743.c.1.l. 44.nu.97.nu.67.p.743.c.2.l.39.triplici posse quis tripliciter posse quem.p.745.c.2.l.11.beneficio officio.p.747.c.2.l.8.Bart.Bald.pag. 750.c.1.l.17.illud quod illum.quod l.31.vt.& vt.p.752.c.2.l.vlt.teste testem.p.758.c.1.l.4.generalem generale l.19.ff.ter.de in amor ff de termi mot.p.758.c.2.l.10.populo l.illius populo,vel illius.p.759.c.2.l.35.glosſ.291.C.de manifest.cap glosſ.2.q.1.cap.de manifesta,cap.p.764.c.2.l.31.præcedendo.procedendo.771.c.2.l.12.PONT POT.p.772.c.2.l.22.nu.29.nu.19.773.c.1.l.29.seqq.instructio.seqq.1.instructio.p.774.c.1.l.2.propositione.prepositione.p.774.c.2.l.39,clausularus clausula.p.775.c.1.l.26.quo.qui.p.782.c.2. l.4.capillum.2.2.capillum.22.l.3.cap.12.cap.13.p.795.c.2.l.1.& 22.q.& 2.2.q.p.796.c.1.l.13.Rhadamanzto Rhadamantzo.p.801.c.1. l.1.quæstione.6.sanè quæst.6.cap sanè.p.802.c.2.l.3.dissensio.discussio.p.804.c.1.l.24.terlocutoria terlocutoriæ.p.809.c.1.li.39.non vnquam.nonnunquam.p.811.c.1.l.42.sed & sed ad.p.811.c.2.l.10.expensionibus.exemptionibus.p.812.c.2.li.6.nos 25.nos 25.li 17. cap.6.cap.9.p.813.c.2.l.10.q.12.q.32.p.814.c.2.l.36.vers apparent.vers saperent.p.815.c.2.l.41.publica defensio.publicam Defensio. p.816.c.2.l.13.in l.1.in l.2.l.38.Mardeus.Mar.decis.p.818.c.2.l.44.cultatem.cultate.l.antep.præfici.præfici possinc.p.819.c.1.l.43.de titul.d titul.p.822.c.2.l.29.nu.50.60.nu.60.p.824.c.1.l.6.ritate omnia ex capita summam ritate omni ex capite,summam.p.824. c.1.l.8.enim malitiam.enim nec malitiam.p.824.c.2.l.17.hinc reijciemus.Hinc infertur reijciendam.p.827.c.2.l.16.nempe 44.nempe 10.44.l.24.cap 1.cap.2.p.831.c.1.l.12.Paul ad.Paul.1.ad.p.831.c.2.l.38.cap 13.part.151.nu 29.cap 13.nu 29.p.833.c.1.l.44.Alexan. III.Alex.IIIſ.p.834.c.2.l.44.decimo octa.decima octa.p.836.c.2.l.25.præmittit.permittit.p.844.c.1.l.7.ad.1.ad.2.p.846.c.2.l.19.c. 5.cap Eccles.5.p.847.c.1.l.9.l.verbo.l.1.verb.animo.p.847.c.1.l.44.nemini.5.quæst.nemini.15.quæst.p.847.c.2.l.10.conf.43.conf.53. p.848.c.1.l.34.sti nu 3.quæstiuncu.3.p.849.c.1.l.30.obstat ff de nou oper nunciat.alias.obstat ff.p.849.c.2.l.26.nu 45.nu.75.p.851. c.1.l.29.affectu.effectu.p.852.c.2.l.2.cap.ibid.23.cap 23.p.861.c.2.l.25.nu.4.ad.nu.43.ad.p.866.c.1.l.10.nu.55.nu.53.p.867.c.1.l.34. in.§.si illud.in c.si illud.p.868.c.2.l.7.Boer.Boc.l.15.cononico.canonico.p.871.c.1.l.9.num.ibi.num.161.p.871.c.2.l.2.lib.2.2.quæst l.2.quæst.875.c.1.l.30.nullum nullam.l.38.custodibus.custodia.l.40.Berores.Beroius.p.882.c.1.l.40.Cæsenatensi.Cæsenatẽsi.l.antepnia gula.nia,& singula.p.882.c.2.l.30.se.2 Deo.se Deo.p.886.c.1.l.16.concinnantur.concinnatur.

p.529.c.1.l.40.κριθὰς.κριτὰς.l.44.ἐν.ἐν.p.543.c.1.l.25.ἄιρεσις.ἀίρεσις.p.710.c.2.l.3.ἐμπόμνιος.ἐμπρόνιμος.p.865.c.1.l.14.ὢν.ὤν.

En Madrid a xxx. de Otubre de M.D. X C VIII.

Iuan Vazquez del Marmol.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TASSA.

YO Pedro çapata del Marmol, escriuano de camara de su Magestad, de los que en el su Consejo residen: doy fe, que auiendose visto por los Señores del dicho Cõsejo, vn libro, intitulado, de Origine & progressu Officij sanctæ Inquisitionis. Compuesto por el Doctor Paramo, Arcediano y Canonigo de la sancta Iglesia de Leon, y Inquisidor del Reyno de Sicilia, que con su licencia fue impresso. Tassarõ cada pliego del dicho libro, a tres marauedis y medio. El qual dicho libro, tiene dozientos y cinquenta y dos pliegos, que al dicho precio monta cada volumen en papel, ochocientos y ochenta y dos marauedis. Y a este precio mandaron que se venda y no a mas. Y para que dello conste, de mandamiento de los dichos Señores, di la presente, que es fecha en esta villa de Madrid, a diez y ocho dias del mes de Nouiembre, de mil y quinientos y nouenta y ocho Años.

Pedro çapata
del Marmol.

DE ORIGINE ET PROGRESSV OFFICII SANCTAE INQVISITIONIS.

LIBER PRIMVS.

SAnctæ Inquisitionis institutum ab ipsis mundi primordijs repeto, eiusque progressus per omnes ætates indago, & ad nostra vsque tempora maximis incremẽtis auctum, priuilegiisque honestatum strictim persequor; vt contra prauitatem errorũ armatum semper fuisse, munitúmque Dei patrocinio impij hæretici intelligant, & futile atque inane esse quicquid ad libertatem, impunitámque viuendi licentiam in contemptum fidei Catholicæ temerario ausu inducti præsumpserint attentare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TITVLVS PRIMVS.
De peccato, & infidelitate Adæ.

Deus vt Angelorũ ruinas repararet Adamum creauit, diabolus verò acri stimulatus inuidia dolis Euam aggreditur.

CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Deus hominem ad sui imaginẽ creauit, & ad sublimem dignitatem euexit.*
2 *Diabolus inuidit nouum hominem ad æternam gloriam euectum.*
3 *Facultas intellectus, & voluntatis fuit in primis parentibus rectissima.*
4 *Diabolus intellectum primorum parentum aggreditur, vt suis fallacijs eos à Deo segregaret.*
5 *Diabolus serpentis formam accepit, mulierem adoritur, & ad ligni fructum gustandum pellexit.*
6 *Euæ diuinitatis cupida, legem Dei violat, virumque ad id agendum induxit.*
7 *Pœna peccati primorum parentum, & posterorum quæ fuit.*
8 *Diabolus mentem primorum parentum inuadit.*
9 *Diabolus fidem mulieris tentat, & labefactat.*
10 *Initium colloquij serpẽtis cum muliere quod fuerit, & quibus verbis se in beneuolentiam insinuat.*
11 *Peccati genus duplex est, ad quod hominem irritat.*
12 *Verba illa serpẽtis [Cur præcepit vobis Deus, &c.] quam significationem habeant, & quare sic loquutus fuerit, & num. 16.*
13 *Deus tria primis parentibus præcepit.*
14 *Diabolus vltimum præceptum parentibus nostris datum nescire simulauit, & duo prima confudit.*
15 *Diabolus ex confabulatione cum primis parentibus homicida, & mendax fuit.*

Prima mundi ætas.

1 CReator† omnium Deus vacuas possessoribus cœlestes sedes euocatis aliũ de colonis implere volens, hominẽ à se conditum, & necessarijs ad comparandam beatitudinem subsidijs instructũ, ad tantæ gloriæ & honoris amplissimi spẽ, impressâ in eo sui imagine erexit, quâ gradũ Diuinæ naturæ attingeret, licet imparẽ naturã, & paulò ab Angelis inferiorem cõtineret, æternitatis, infinitatis, & diuinitatis quodãmodo capacem, cuius desiderium solus ille qui homini tanti boni cupiditatem indiderat beatissimarumq; mẽtium numero adscripserat, explere posset.† Id cùm cerneret princeps
2 tenebratum autor totius impietatis & rebellionis aduersus Deum paulò antè commotæ, dolensq; hominem ab humo excitatum, ad eam gloriam ascensurum, quâ spoliatum se considerabat, æstuauit inuidiâ, ardẽs odio, & ad Dei consilium euertẽdum statim mẽtem, & cogitationem admouit, neq; cum frustratus est conatus.
3 Erant† autem homini duæ in primis animæ facultates, singulæ adiumẽtis singularib. suffultæ: intellectus lumine cælesti collustratus, acer, vigẽs, & rerum perpetuarum contemplationi deditus, & vacans: volũtas etiam rectissimè

ctissimè constituta, neq; vlla perturbatione impedita; bonis omnibus, quæ humanã naturam superant abũdans, atque iustitiæ originalis adiuncta custodia, vt facilè in Dei cultu, & obseruãtia persisteret, præsertim affectionibus ita tẽperatis, vt ad omnes rationis nutus obedirent. Earum
4 alteram † intellectum, veterator ille suis fallacijs magis opportunum ratus fraudem dissimulãs, sub specie scientiæ boni & mali comparandæ nititur ipsum in errorem impellere, fidei lumine obscurato, non ignorans hominem infidelitatis crimine (lõgè omnium maximo) obstrictum, magis Deo inuisum fore: & ideo eiusmet cri
5 minis reum facere intentat. Igitur † serpentem induit, & illius linguæ instrumento vsus, confictis dolis mulierem adoritur, atq; ad degustandum vetitæ arboris fructum allicit, vtpotè cuius esu illicò ad diuini boni & mali cognitionem perueniret. Hæresis Ophitarum cum Ecclesia diu cõtendit serpentem illũ fuisse Dei Sapientiam improbè omnino: nec magis sincerè Origenes, qui (quod idem est) Christum asserit fuisse, vtriq; fortasse decepti quod Septuaginta Interpretes ὁ ὄφις φρονιμώτατο, id est, serpentem prudentissimum dixerint. Perniciosam illam opinionem damnauit Ecclesia, & verè diabolum fuisse mutatum in serpentis formã docent Hieronymus, Augustinus, Cyprianus in serm. de Zelo & liuore, Ambros. in lib. de Paradiso, Chrysostomus, Theodoretus, Cyrillus lib. 3. in Iulianum, & alij passim. Certè ex ijs animantibus quæ creauit Deus sexto die serpens erat. Id indicãt verba Græca Septuagenorum Interpretum [ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων: quæ latinè sonãt: [Serpens autem erat ingeniosissima bestiarũ.] Nam quod vulgata editio latina habet [Callidior cunctis animãtibus terræ] magis accedit ad Aquilæ versionẽ, cuius hæc sunt verba [καὶ ὄφις ἦν πανοῦργος ἀπὸ πάντων ζώων τῆς χώρας, id est: Et serpẽs erat astutus præ omni animãte regionis.] Melius profectò Septuaginta ac dilucidius, quorum ea mens, hic sensus fuit, vt dæmon ille sit, qui serpentis indutus specie (quæ fortè tum alia
6 erat) mulierem conuenerit. Illa † diuinæ scientiæ acquirendæ studio incensa, & fructus pulchritudine inuitata, legem Dei parentis optimi violauit, & virum ad funestas epulas blã-
7 ditijs suis induxit: subitò † peccatum excepit pœna, cùm primis parẽtibus, tum toti posteritati communis & luctuosa, omnibus enim ornamentis nudi, grauissimâ, tam in intellectu quàm volũtate plagâ acceptâ à Paradisi finibus semoti, extorres, domo, patriâ, cælitum eõsortio, & (quod caput est) à Dei aspectu felicissimo exclusi, acerbũ vitæ cursum, miserũ, & calami tosum tenuerunt, cæteros mortales omnes eadem criminis labe infectos, ijsdem secum ærumnis ac calamitatibus inuoluerunt, & quidẽ omnibus animi ornamentis amissis fidei in primis dotem, vt maiori contentione à dæmone oppugnatam, ita ereptam perdidisse primos parentes ex ipsa historia demonstrabo.
8 Pro certo † habebat dæmon, quâ est solertiâ circumueniendi hominis, eam faciliorem rationem fore, si vndique multis magnisq; præsidijs munitum, ea ex parte inuaderet, quæ infirmior ad resistendum, minùs ab insidijs tuta, & præ cæteris ad apertũ salutis discrimen magis exposita videretur. Singula igitur circumspicienti mens ad lapsum videbatur pronior, nam quamquam lumine quidem cælesti illuminata esset, fide nimirum veluti face ad cognitionem Dei præeunte ac obscurã, & ænigmatibus in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uolutà (videmus enim nunc per spe-
9 ciem in ænigmate.) Ideo† fidem ten-
tat mulieris, & labefactat, vt potè ad
assensum procliuioris.

Sermocinationis autem verba, inter Euam & serpentem vltro citroq; habitæ, & ansam fidei diuinis verbis abrogandę expendamus, vt luculentiùs infidelitatis grauissimum peccatum appareat, & causa in eam à Deo
10 supremo iudice inquirendi. † A serpente hoc initium instituti cum muliere colloquij in sacris literis proditur. Serpēs erat callidior cunctis animātibus terræ quæ fecerat Dominus Deus, qui dixit ad mulierem cur præcepit vobis Deus, vt nō comederetis ex omni ligno paradisi? quibus verbis fallacibus, & blandis, dæmon in eius beneuolētiam se insinuat, quasi illius studiosus, & dolens libertatem illius imminutam, præscripto legis à Deo impositæ & simul fidem Deo adimit, atq; inuidiam conflat, cupiditatemque vindicādę libertatis inflammat, quasi experiri suam libertatem in malo, esset libertas, quod nequaquā est (posse enim peccare, & vera Philosophia, & Theologia docet, & est communis doctrina Anselmi, imò verò 1. part. q. de libero arbitrio, non est libertas, sed defectus libertatis, & præter naturā eius, vt videre est in Deo, qui cū sit liberrimus, à recto nequit deuiare; & in cōfirmatis in gratia, qui cùm non possint peccare, etiam sunt liberi) quare præceptum à Deo primis parentibus impositum minimè imminuit eorum libertatem, imò auxit, cum præcepti impositio maioris meriti sit causa: sed pater mēdacij & erroris inuidiâ æstuans, illis libertatem vindicandam proposuit, & ipsi ingenij facilis experiri voluerunt in tantam sui, & posteritatis perniciem.

Et quia duplex est peccati genus,
11 † ad quod hominem irritat, alterum contra fidem, alterum contra bonos mores, vt D. Augustin. Epistola 118.
12 ad Ianuarium, distinguit; ideo† non idem interrogationis genus in sacra scriptura ponitur: sed vox illa [cur] ad illius significationem: ad huius verò [comederetis] refertur: vnde nō obscurum est, fidem primo esse attentata. Lubet hic adscribere (Ruperti lib. 3. de Trin. & operib. eius. c. 3.) interpretationem in hanc interrogationem [Quia (inquit) diabolus caupo nequissimus est suā interrogationem mēdacio polluit dicēdo cur præcepit vobis Deus ne comederetis de omni ligno paradisi?] quamuis enim quod sub interrogatione profertur, nec verum, nec falsum sit mendaciū, tamen hic serpens manifestè sibilauit, rem sicut erat, se nescire simulans, vt paulatim felle suo miseram audientis venenaret animam: nō dixit. [Cur præcepit vobis Deus, ne de illo ligno comederetis?] sed [de omni ligno paradisi.] Cur ergo sic locutus est, nisi vt paulatim serpendo venenum odij, quo ardebat ipse contra Creatorem, magis ac magis in hominem effunderet? & cum aggeratione diuini præcepti conflaret indignationem? excitaret
13 audaciam rebellādi? Tria† nempe dixerat Deus, [Ex omni ligno paradisi comede] hoc vnū est. Alterum verò [De ligno scientiæ boni, & mali ne comedas.] Tertium deniq; [In quocunque die comederis ex eo morte mo-
14 rieris] hoc vlt. † quasi nesciat diabolus dicit [Cur præcepit vobis?] superiora duo confundit, ac permiscet, & de duobus veris vnum falsum complet dicendo, ne comederetis de omni ligno paradisi. Verū profectò dixit
15 veritas: quia † ille homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit, cū loquitur mēdacium ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius scilicet mendacij, quod loquitur, in quo dicto

dicto Dominus præsens caput attendebat, quasi diceret ab initio suæ cōfabulationis cum homine diabolus homicida est & mendax. O antiquum peccatorem! ô vetustum homicidam! ô primum mendacij patrē, verè serpentem verspellem, & ne-
16 quam!] Hæc Rupertus. † Porrò præcepti diuini formulam operæpretiū erit adferre, & quomodo fidem ei debitam imminuerit, declarare: lex autem his verbis comprehenditur [præcepit ei dicens: ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, in quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.]

Deus protoplatri præceptum imposuit, cognitionemq; de supernaturalibus nostrâ multò præstantiorem ob euidentiam in attestante indidit.

Cap. II.

SVMMARIVM.

1 *DEVS ideo præceptum Adamo imposuit, vt ostenderet ipsam cum libero arbitrio esse creatum.*
2 *Eua blando serpentis congressu, hærere cœpit, & minas Dei ambiguas habere, & ideo consilium ipsius sequitur.*
3 *Cæcitas primorum Parentum in falsa explicatione verborum Dei per serpentem facta.*
4 *Diabolus Deo mendacium adscribit.*
5 *Diabolus Deum inuidiæ insimulat.*
6 *Diabulus mentitur asserens lignum habere vim largiendi scientiam.*
7 *Primi parentes serpenti credendo fidem amiserunt.*
8 *Adam interiori quadam inspiratione quâ Dei præsentiam contemplabatur, cognouit à quo creatus fuerat.*
9 *Angeli ante confirmationem, & primus homo ante peccatum, non habuerunt claram Dei visionem.*
10 *Illa cognitio de Deo quam habuit primus homo non excludebat fidem, sed erat ænigmatica & obscura.*
11 *Primi parentes cum gratia gratum faciente conditi fuerunt, cuius fundamentum est fides.*
12 *Ista cognitio quam de Deo habuerunt, fuit clarior, & excellentior quam nostra.*
13 *Primi parentes habuerunt euidentiam in attestante.*

LIBERÆ voluntatis exercendæ, in virtutis studio materiem suppeditauit Deus, ne suæ omnino potestati permissa sibi ipsa foret exitio, sed ita attemperauit, vt eam salutari lege obstringeret, efficeretque eius obseruatione præmij æterni cōpotem. Nam vt rectè ait Diuus Augustinus libr. 8. de Genes. ad literam cap. 11. dominationem Dei non ipsi, sed homini esse vtilem. Deus enim nostrâ seruitute non eget. Nos autem sine dominatione eius esse non possumus. Nam si nobis indigeret, eo ipso non esset verus Dominus, cùm per nos eius adiuuaretur necessitas, sub qua & ipse seruiret, quocirca verissimè Dauid illud cecinit Psalm. 15. [Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.] In Psalmo autem 9. idem dixit: [Constitue super eos legislatorem, vt sciant gentes quoniam homines sunt,] quasi aliquem ferre legem alijs certissimum sit, quod non obscurum est argumentum cùm Dei in homines dominationis, tùm illorū seruitutis & subiectionis ad Deū.
1 Ob eam † præterea causam arbitror

Universidad de Deusto
Biblioteca

legem illam esse impositam Adamo, vt eâ te declararet Deus, hominem à se factum liberi arbitrij facultate præditum esse, & in eius potestate fuisse quidlibet agere, & non agere: fidei etiam excolendę occasionem dedit, oraculo vocis suæ futuram calamitatem denuncians, si minus à vetita arbore manus abstineret, ac animum temperaret, in comminatione, Rupertus lib. 2. de Trinit. & operib. eius. c.31. [fidem habere debuit, fidē inquam habere & firmiter credere, quod non inuidēdo diuinitatem homini Deus tale lignum interdixisset, sed ineuitabilem preuaricationis pœ-
2 nā veraciter prenūciasset.] At † serpē tis immanis belluæ cōgressu, & blādo veneno contaminata mulier hærere cepit, & minas Dei ambiguas, incertasq; habere. Pestiferi verò hostis cōsilium sequi miro artificio, & ambagibus implicatū ex aduerso cum Dei lege dissidens, ac pugnans extenuando, eleuandoq; metum pœnæ, quam Deus fuerat interminatus, tum boni cuiusdam diuini pollicitatione, quod homo præ cæteris rebus magis appeteret, vt ad Dei similitudinem proximè accederet, si omnium rerum cumulatam notitiam compararet.

3 Admiranda † profectò cæcitas primorum parentum, qui venenata serpentis verba non deprehenderint, non falsa modò, sed impia atque im-
4 posibilia promittētis. Primum † erat Deum esse mendacem, quod illis verbis innuit. [nequaquam moriemini,] quasi diceret, non est verum quod dixit vobis Deus [si comederitis mor-
5 te moriemini.] Alterum † est inuidiæ cum insimulare, & quasi doloris, ne summum quoddam bonum, quo vno quasi beari possent, adipiscerentur, quod in illo latet:] Scit enim Deus quod si comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij, scientes bonum & malū,] quasi diceret: interdixit vobis Deus esu illius fructus, ne si ad gradum præstantissimæ cognitionis, & sapientiæ perueniretis, similes ipsius fieretis. Ter-
6 tium fuit † arborem illam vim habuisse omnium rerum scientiam largiendi. Quam erat extremæ dementiæ in animum inducere veritatem ipsam mentiri? summam bonitatem inuidiæ malo laborare esu corporei fructus sapientiam, & similitudinem
7 Dei parariex † his luce meridianâ clariùs est, fidei lumen primis parentibus deperisse.

Verùm dubitant nonnulli, an primorum parētum illa rerum supernaturaliū notio fuerit fides, an aliquod aliud notitiæ genus medium inter claram Beatorum visionem, & obscuram hominum à patria peregrinantium de rebus supernaturalibus cognitionem. Hugo quidem certè af-
8 firmare id videtur: † [cognitionem (inquit) Creatoris primus homo habuisse creditur, cognouit enim à quo creatus fuerat, non eo modo cognoscendi, qui exauditu solo percipitur, sed quâdā interiori inspiratione, quâ Dei præsentiam cōtemplabatur, non tamen ita excellenter, sicut post hanc vitam Sancti visuri sunt, neque ita in ænigmate, qualiter in hac vita videmus.] Huius sententiā copiosius explicat Diuus Thomas 2.2. quæst. 5. artic. 1. part. 1. quæst. 94. artic. 1. his verbis:] contemplationem Dei, & rerum diuiuarum quæ tollit necessitatem fidei esse cōtemplationem Dei, quam in patria habent: quâ scilicet supernaturalis veritas per essentiam
9 videtur.] Hanc † autem contemplationem non habuit Angelus ante confirmationem, nec primus homo ante peccatum: sed eorum contemplatio erat altior quàm nostra, per quam propiùs accedentes ad Deum,

plura manifestè cognoscere poterant de diuinis effectibus, & mysterijs, quàm nos possumus. Vnde non inerat eis fides, quâ ita quæreretur Deus absens sicut à nobis quæritur: erat enim præsentior eis Deus per lumen sapientiæ, quàm sit nobis, licet non ita eis præsens esset, vt est beatis per lumen gloriæ. Et quamuis Adam non acceperit cognitionem rerum diuinarum per auditum exteriorem ab alio extrinsecus loquente, & docente, accepit tamē eam per auditum interiorem, Deo interius inspirante & loquente, quomodo Prophetæ audiebāt, & Dauid dixit: [Audiam quid loquatur in me Dominus Deus,] suffragatur eidem opinioni B. Bonauent. ad 2. Sent. distinct. 13. art. 2. quæst. 3. in Resolut. & fidem propter obscuritatem primos parentes habuisse negat.

Sed verisimilior mihi videtur eorum opinio, qui homini fidem ante lapsum concedunt, hoc explicatè docet Epiphanius in principio illius operis, quod aduersus hæreses com-
10 posuit. Idem † tradunt grauissimi Patres qui fidem amissam tradunt à primis parentibus. Fides præterea cùm assensus sit autoritate reuelantis nitens ad res propositas credendas, quo modo in ijsesse nō potuerit: cū Deum manifestantem, atque diuino lumine illustrantem, intra reconditos mentis sensus cognoscerent, quæ intelligentiæ humanæ vires consequi non poterant, & ænigmatibus adhuc tecta latebant &, abstrusa. Si quæratur, ait Diuus Thom. 1. par. quæst. 94. arti. 1. verum Adam tùm Deum cognouerit in ænigmate, respondendum est, in ænigmate inesse obscuritatem, quę quidem obscuritas dupliciter accipi potest: vel quatenus quælibet creatura est obscura & velut tenebræ: si cum immensitate diuinæ claritatis comparetur, & sic Adam videbat Deum per effectus creatos, vel potest intelligi obscuritas, quæ accidit homini propter peccatum, de qua loquitur Diuus Augustinus libr. 10. de Trinitate, cap. 9. prout scilicet impeditur homo à consideratione rerum intelligibilium per sensibilium occupationem, & sic Adam non cognoscebat Deum in ænigmate.

Addo illos cum gratia gratum fa-
11 ciente conditos fuisse: † cuius quasi fundemētum est fides. [Iustus (inquit Propheta) ex fide viuit] & alibi [Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino ambulantes per fidem, & non per speciem.] Item D. Thom. autoritate confirmo, cuius hæc ratio est. [perfectio primi status non se extendebat ad hoc, quod videret Deum per essentiam, & vt haberetur cum fruitione formalis beatitudinis: vnde fides, & spes esse poterant in primo statu, & quantùm ad habitum & quantùm ad actum. Erāt autē rerum earum quæ in humanum animum non cadunt.] Accedit etiam ratio D. Thom. 2.2. non contemnenda: scilicet, quòd euidentia in attestante non tollit fidem, quia ad hunc testimonium dicentis est extrinsecum rei, & ideo quamuis Adam esset certus quod Deus sibi loquebatur, adhuc tamen fides locum habebat propter rationem suprà assignatam. In-
12 telligentia † tamen in primis parentibus longè quàm in quopiam posterorum excellentior fuit, tùm propter ingenij bonitatem & scientiæ præstantiam, quibus multa de rebus diuinis indagabant facillimè, ad quæ hebetata ingenij humani acies pertingere, sine fidei adminiculo, postea nō potuit. Ita & inter Christianos singulari doctrinâ & sapientiâ viri non fide modo, sed etiam naturali ratione & scientia comprehendunt ea, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen idiotæ solâ fide cognoscunt.

Præterea fides nostra ratione reuelationis tam obiecti, quàm Dei reuelantis obscura est, neque enim euidenter cognitum habemus patefacta, & reuelata esse à Deo mysteria quæ credimus. Eaque propemodum illa fides est (vtique à gratia Dei disparata) quam in Socrate fuisse di-
13 cit Lactantius compactam ex apparētibus Dei beneficijs. Portrò † primi parentes quanquam, vt nos, in eadē obiecti fidei obscuritate versabantur, habebant nihilominus euidentem notitiam reuelationis à Deo factæ: nouerant enim euidenter mysteria illa, & arcana sibi esse à Deo reuelata, copiosissimo lumine in mentem suam influente. Liquet igitur Adamum & Euam fidem habuisse, cuius iacturam fecerunt, statim atque dicto serpentis audire & morem gerere decreuerunt.

Adam tripliciter diuinum præceptum violauit, scilicet dubitando de commination e Dei, fidem Diabolo adhibendo, & comedendo, at dubitando fidem amisit.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum primi parentis tripliciter fuit aggrauatum.*
2 *Euæ, quod Deus affirmatiuè dixerat, in dubium reuocauit verbum [fortè] addendo.*
3 *Eua Diabolo credidit dicenti, [nequaquam moriemini.]*
4 *Eua infidelitatis labem contraxit; dubitando, an pœna proposita rata foret.*
5 *Dubius in fide, infidelis est.*
6 *Dubitatio circa fidem, quæ Diaboli suggestione menti obijcitur, & cui statim occurritur, non est infidelitas.*
7 *Dubitatio circa fidem sponte & deditâ operâ accersita, quam Theologi deliberatam appellant, infidelitatem incurrit.*
8 *Fides duo includit, firmitatem assensus, & certitudinem, quorum prior dubitandi locum, altera verò errandi ansam non patitur.*
9 *Fides nutans à Christo Domino infidelitatis ignominiâ notatur.*
10 *Primi parētes infidelitatis labē cōtraxerunt, dubitādo de pœna proposita.*
11 *Ad hæresim constituendam non sufficit quod quis in fide erraret, nisi etiam sciret, id quod approbauerit contrarium esse præcepto Dei, & Ecclesiæ.*
12 *Electionem voluntatis semper præcedit deliberatio.*
13 *Deliberationem necesse est vt præcedat scientia & notitia rei.*
14 *Hæreticus est, qui sciens & prudens, vel satis admonitus contrarium sequitur.*

1 EVIT † autem primorum Parentum culpa triplici deformitate aggrauata. Primò quia absolutam Dei comminationē de morte contrahenda, si vetitæ arboris fructum comedissent, in dubium reuocarunt: cuius † rei non obscurum est
2 argumentum, illa dubitationis nota [fortè] quā Eua de suo addidit diuino decreto, & absolutæ sententię, cum dixit [ne fortè moriamur] atq; ita dubitauit, an violati præcepti pœna propo
3 sita rata foret: deinde † Diabolo violatæ legis impunitatem promittenti cùm dixit [Nequaquam moriemini] fidem adhibuit, neque se morituram credidit. Tandem ad prohibiti ligni fructum comedendum prorupit, & di-

uinum præceptum violauit, firmam namque persuasionem fides postulat. Et quia hæsit in verbis Dei mortem cōminantis, & de adimpletione pœ-
4 næ propositæ dubitauit, ideo † infidelitatis labem ac notam contraxit, certum assensum Dei verbis minimè prębens, quo vacillante, lumen illud fidei diuinum amittitur, & infidelitatis crimen contrahitur. [Dubius (inquit)
5 Stephanus Papa) † in fide infidelis est] Huc faciunt grauissimæ iuris Pontificij, & ciuilis decisiones. text. in cap. 1. de hæret. & ibi Abb. & Ioannes Andreas. Ioan. de Anan. in cap. firmitas, de sum. Trinit. & fide Cath. Augustin. de Ancona in summ. de potest. Eccle siast. quæst. 28. artic. 1. & Frāc. Pegna in 1. part. Director. Inquisit. in tit. de fide. Trinitat. & fide Cath. in princip. col. 1. & in 2. par. super glos. cap. 1. de hæretic. commentario 56. Palatius Rubeus in allegatione de hæreticis, & Beat. Antoninus 3. par. titul. 22. cap. 12. Albertinus in tract. de agnosc. assertion. quæstione 3. numer. 6. Idem Albertinus copiosius in repetitione Rubric. de hæreticis, libr. 6. quæst. 13. nume. 26. & sequentib. Melch. Canus libr. 12. de locis Theolog. c. 9. Alphonsus de Castro libr. cap. 7. de iusta hæretic. punit. Debemus enim firmiter credere & simpliciter confiteri, text. in cap. firmiter de summa Trinitat. & fide Catholica, cap. fideli. eodem tit. lib. 6. & cap. quando Episcopus. 24. distinct. & cap. aperte. 25. q. 1. Nam dubitans in fide non est in fide, & qui non est in fide est contra fidē, vt probat tex. in l. cælicolarum C. de Iudæis, & cælicol.
6 Est tamen † & dubitandi quoddam genus extrinsecum, cùm inopinatò irrepit in animum materies quædam hæsitandi, non de industria accersita, sed hostis importunitate menti obiecta, quam priusquam altiùs insideat, in ipsis principijs homo opprimit: ex hoc nihil incommodi ad fidem labefactandam accedit, sed firma & inconcussa manet omnino, illiusque assensus æquè certus, quod fides à voluntate pendeat, cum ab ea necessario eius incolumitas, vel iactura dependeat, neque eâ inuitâ extorqueri vnquam possit. Hæreticus enim est ille, qui circa ea quæ sunt fidei errat per intellectum, & pertinaciter adhæret errori per voluntatem. Archidiaconus in cap. quicunque. de hæreticis, libr. sexto, Innocentius, Ioannes de Imol. & Anton. in cap. firmiter. in fine, de summa Trinit. & fide Cathol. & Bald. in Rubr. de sum. Trinit. & fide Cathol. vbi latè Paul. Castr. Alphons. de Cast. libro 1. de iusta hæreticor. punit. Syluester in verbo, hæresis. 1. Optimus text. in can. dixit Apostolus. 24. quæst. 3. ibi [nequaquam sunt inter hæreticos deputandi] Ioan. à Rojas de hæreticis singul. 73. quia (vt ait D. Augustin. cōtra Petilianū, & habetur in c. ad fidē. 23. q. 5.) nullus est cogēdus ad fidē. tum (vt idem lib. 1. de Trinit. ait) mentis humanæ acies inualida in tam excellenti luce non figitur nisi per iustitiā fidei emēdetur: fides etenim Catholica omnia adæquat, peccatores homines saluat, cæcos illuminat, infirmos curat, catechumenos baptizat, fideles iustificat, pœnitētes reparat, iustos augmētat, martyres coronat, virgines & viduas, & cōiugales casto pudore cōseruat, clericos ordinat, sacerdotes consecrat, in hęreditate ęterna cum sanctis Angelis collocat. Cætera (inquit ipse August.) potest homo nolens, credere autem non nisi volens.
7 Illa verò † dubitatio fidei, certam perniciem adfert, quæ sponte, & deditâ operâ adhibetur, quam deliberatam Theologi nuncupant. D. Tho. 2. 2. quæst. 4. artic. 8. ad 1. hinc non

Universidad de Deusto
Biblioteca

ob ſcurum eſt, cur qui dubitando certam fidem diuinis decretis abrogant, infideles & hæretici eſſe cenſeantur, præſertim ijs amiſsis, quibus fides cõſtituitur, † firmitate nimirum aſſenſus, & certitudine, quarum hæc nullum dubitandi locum, illa neq; errandi relinquit. Hoc luculenter Athanaſius poſt enumeratos & explicatos fidei articulos his verbis docet. [Hæc eſt Catholica fides, quam niſi quiſquam fideliter, firmiterq; crediderit, ſaluus eſſe non poteſt, & probatur in c. 1. de ſum. Trinit. & fide Cathol. lib. 6. ibi. [Hoc profeſſa eſt, hactenus prædicauit & docuit, hæc firmiter tenet, & prædicat, profitetur & docet ſacro ſancta Romana Eccleſia] & in Clement. 1. de ſum. Trinit. & fide Cathol. Ibi, [fidei Catholicæ fundamento firmiter inhærentes.] Ita etiam D. Bernardus: [fides ambiguum non habet, & ſi habet fides non eſt. Idem ſentiunt Chryſoſtom. homil. 19. c. 10. ad Hebr. & Hom. 22. in c. 11. Hilarius in c. 5. Matthæi, Augu. lib. 8. de Trinit. c. 5. Theophyl. c. 14. Matthæi, & D. Hieron. in illud Abacuch. c. 2. [Ecce qui incredulus eſt, non eſt rectâ animâ in ſemetipſo: ſi autem dubitauerit fides tua, & putaueris nõ venire quod ſpondeo, habebis pro grandi pœna, quod meæ animæ diſplicebis. Iuſtus autẽ, qui credit verbis meis, & de his non ambigit, quæ polliceor habebit præmium in vitam æternã.] Bernardus item diſertè lib. 1. de conſiderat. 9 ad Eugen. c. 3. Addo imbecillam † fidem, & nutantem ab ipſo Domino infidelitatis ignominiâ notari, vt Nicodemus Ioan. 3. Petrus, Matthæ. 14. Thom. Lucæ 14. Duo diſcipuli, Lucæ vlt. Paulus Abrahæ fidem, mirificè extollens, liquidò oſtendit inconſtantiam in credendo fidem è medio tollere. ad Rom. 4. ita ait: in repromiſſione etiam Dei non hæſitauit diffidentia, ſed confortatus eſt fide; quaſi dicat, eum qui firmiſsimè diuinâ autoritate non nititur, fide deſtituti: Fides ergo conſtantem mentis aſſenſionem continet, omni imbecillitate & vanitate iudicij liberam, diuinâ autoritate excitatam.

10 Quare fluctuando † neque fidem Dei dictis adhibendo repudiatâ diuinâ lege, ac ſpretâ futurarum miſerationum denunciatione, primi parentes hæreſis labem contraxerunt: planè infamem, eoque turpiorem, quod exploratum haberent diuinum oraculum ab omni vanitate alieniſsimum, nullamq; veritatis ignorantiam poſſent prætexere, quod ad hæreſim
11 conſtituendam neceſſariũ eſt. † Non enim ſufficeret quod erraret quis in fide, niſi etiam ſciret id quod factis & verbis approbauerit, contrarium eſſe veritati, & cum præcepto Dei pugnans: hæreſis namq; eſt electio eius doctrinæ, quam quis putat eſſe meliorem, vt in d. cap. hæreſis. 24. quæſt. 3. factâ autem eligendi copiâ, nõ poteſt, qui eligit, id quod ab alio ſeparat, cuiuſque ſtudio eſt incenſus, non compertum habere: eſt enim electio autore Ariſtot. libr. 1. Rheto. cap. 10. operatio voluntatis, quæ ex conſi-
12 lio prouenit, † fitque, vt ea quæ eli-
13 gimus, deliberatio antecedat, id † quod ſine notitia & ſcientia eius rei quam eligimus, contingere non poteſt: quare vt firmiter aliquid amplecti dicamur notitiam eius præijſſe neceſſe eſt. Quò fit, † vt verè & pro-
14 priè is hæreticus cenſendus ſit, qui ſciens & prudens, vel ſatis ſuperque admonitus illud eſſe Catholicum dogma, contrarium ſequitur: ita docent ſcriptores quos adfert Caietanus apud S. Thom. 2. 2. quæſt. 11. artic. 2. Turre-crem. in ſum. de Eccleſ. libr. 4. part. 2. cap. 12. & 13. Sylueſt. verb. [hæreſis] quæſt. 2. verſic. 5. vt quis errorem.

rorem. Simancas de Cathol. inſtit. tit. 31. de hæret. optimè Franc. Pegna in. 2. par. Directorij Inquiſitorum Cõment. 1. ſuper. c. dubius in fide. de hæret. & alij quos conſultò omitto.

In illa Adæ dubitatione de pœna propoſita, reperitur pertinacia, quæ hæreſim conſtituit.

CAP. IIII.

SVMMARIVM.

1 2 *HÆreſis non eſt ſine pertinacia, Qui paratus eſt opinioni cedere, & ſubmittere ſe iudicio Eccleſiæ, non eſt cenſendus hæreticus.*
3 *Pertinax quid ſit.*
4 *Primi parentes quomodo pertinaces dicantur.*
5 *Pertinacia quæ ſit.*
9 *Paruuli baptizati cum adoleuerint, tenentur fidem ſuſceptam ſeruare.*
7 *Voluntas patris cenſetur voluntas filij & probatur.*
8 *In baptiſmo paruulorum ſufficit intẽtio Parentum, vel Chriſti Domini.*
9 *Refelluntur hæretici oppoſitum aſſeuerantes.*
10 *Deficientes à fide grauiter ſunt puniendi abſque monitione.*
11 *Indicia externa quæ animi pertinaciam produnt.*
12 *Hereſis perficitur diſſenſione intellectus, adiuncto conſenſu voluntatis.*

1
2 VÆRAT autem quis, quo pacto † hæreſis culpa in primos parentes cõferatur, qui pertinaciã nullam præ ſe tulerint, nullamq; animi pertinaciam. At † pertinacia hæreſim ſummo in gradu locat. Imo non niſi huius copulâ, & nexu hæreſis propriè vſurpata conficitur, affirmante id Auguſt. Epiſtola 162. ad Glor. & Eleuſium [qui ſententiam, inquit, ſuam, quamuis falſam, atque peruerſam nullâ pertinaci animoſitate defendunt: præſertim quam non audaciâ ſuæ præſumptionis pepererint, ſed à ſeductis atque in errorem lapſis parentibus acceperunt, quærunt autem cautâ ſolicitudine veritatẽ corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos deputãdi. Pertinacia eſt quę hęreſeos rationem complet, & hæreticũ obſtinatio ſententiæ aduerſus veritatem cognitam cõparare re ipſa conſtituit: qui ſi non præfractè & obſtinatè errorem ſuum tueatur, ſed lubens opinione confutatâ cedat, ſubmittatque iudicium, hæreticus minimè cenſendus eſt. Primus autem parens, Dei monitis ad officium redijt, erroriſq; ſui turpitudinem, & culpam agnouit: quomodo ergo pœnitẽdo pertinax, & reſipiſcẽdo peruicax iudicetur? quod ſi in eum non cadit pertinaciæ vitium, neque hæreſeos profectò criminis condemnabitur.

Verùm ſi quis penitus vim vocis pertinaciæ inſpiciat, eiuſque etymon perfectũ habeat, facilè intelliget iure
3 pertinaces primos parentes eſſe nũcupandos. Pertinax † (teſte Iſidoro) impudenter tenax dicitur, qui perſiſtit in eo quod debet dimittere. libr.
4 10. Etymolog. at † perfrictæ frontis erat, & ſummæ impudentiæ diuinum oraculum conſilio ſerpentis poſt habere, Dei legem nullis ambagibus implicatã, ſed facilem, & perſpicuam, ſibiq; cognitam datâ operâ, & conſultò perfringere, & velut vaniſsimam improbare, nullo autoritatis diuinæ reſpectu, quæ menti infixa obuerſabatur, atque à ſcelere deterrebat. Non enim perexiguo aliquot horarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rarum spatio obliterari ita eius memoria poterat, quin recordationem sui commoueret frequentissimè, & fraudem mendaciumq; serpentis veteratoris detegeret, illi nihilominus spreto Diuino monito, serpentis dicto audientes se prębuerunt pertinacissimè. Et quidem † pertinaciam esse, cum quis sciens volensque rem asserat à fidei veritate alienam, de qua diuinâ reuelatione constet, falsam esse. D. Thom. 2.2.q. 11. artic. 2. & 1. ad Corinth. 11. insinuat. Et Durand. Gabriel. in 4. distinct. 13. q. 5. neq; necesse est, vt prius sit commonitus & recuset pœnitere dum ad officium redire, vel diuturno tempore in errore perstet. Cæterùm id in vsu, & more Ecclesiæ positum cernimus eum hæreticum decernentis, qui errore imbutus fuerit, à se damnato; quamuis nulla præierit cõmonentis cum vox, vel diuturna eius fuerit in opinionis prauitate permãsio. Et hæc sanè doctrina non solùm procedit in
6 Adamo adulto, † cui Deus præceptũ imposuerat, ipsq; aduertenter receperat; verumetiam in paruulis à parentibus fidelibus ortis, & aquâ baptismi intinctis ad vsum rationis peruenientibus; qui si à fide semel susceptа destiterint, ad veram fidem seruandã cogi necesse est, nullâ prœmissâ monitione, etiam si nulla intẽtio nec voluntas propria suscipiendi baptismum in illis prœcesserit. Potens enim fuit intentio parentum pro ipsis applicata, vt deuinciantur ad veram re-
7 ligionis cultum obseruandum. † Ratio est vrgens, & luce meridiãnâ clarior; quia filius, dum est sub potestate parentis, est iuris paterni; & voluntas patris reputatur voluntas filij, cap. paruuli. de cõsecrat. dist. 4. vbi Isidor. de offic. li. 2. c. 24. dicit: paruuli alio profitente baptizãtur, quia adhuc loqui vel credere nesciũt. Sicut etiam ęgri, muti, & surdi, quorũ vice alius profitetur, vt pro eis dum baptizantur respondeat. Et D. Augustin. scribens ad Bonifac. dicit, vt habetur in eadem distinctione cap. in Ecclesia. [In Ecclesia Saluatoris paruuli per alios credunt: sicut ex alijs ea quę in baptismo remittũtur peccata traxerunt.] Nec impeditur eorum salus, si parentes sunt infideles: quia vt dicit B. August. eidem Bonifacio scribens. [Offeruntur paruuli ad percipiendum spiritualem grãtiam, non tam ab eis, quorum gestantur manibus (quamuis etiam ab ipsis, si ipsi boni fideles sunt) quàm ab vniuersa societate sanctorum atque fidelium: ab omnibus namque offerri rectè intelliguntur, quibus placet quod offerant, & quorum charitate ad communionem sancti Spiritus adiungantur. Infidelitas autem propriorum parentum, etiam si eos post baptisinum dæmoniorum sacrificijs imbuere conarentur, pueris non nocet: vt Augustin. habet ibidem; & habetur infrà eadem distinct. capit. quæris. Hanc eandem sententiam tuetur Turrecrem. in d. c. paruuli; & ibidem cæteri omnes Canonistæ. Præterea D. Dionysius cap. vltim. Ecclesiast. Hierarch. dicit, quod diuini nostri duces, scilicet Apostoli probauerũt infantes recipi ad baptismum: idq; maximè obtinere debet, propterea quia huiusmodi ius, & voluntas cedit in bonũ natorum, superans longo interuallo reliquos cultus, & status. Quare ipsis inuitis eorũ causam possunt facere præstãtiorem. Quibus addenda est ratio efficacissima Di Thomæ 3. part. q. 68. artic. 9. in corpore, suffulta autoritate Apostoli ad Rom. 5. Si vnius delicti mors regnauit per vnum, scilicet per Adam, multòmagis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes in vita regnabunt per vnũ Iesum Chri-
stum

8 stum. † Ex quo loco sic concludit D. Tho. paruulis per solam voluntatem, & alienum consensum primi parentis, absq; proprio actu, & intentione applicatum fuit (vt sic liceat loqui) peccatũ originale, ergo à fortiori, vt illis posit applicari meritum Christi vt regenerentur in Christo per baptismum, non est necessaria propria eorum intentio, sed sufficit actus extraneus parẽtum, vel etiam si talis absit (quia non est simpliciter necessarius, sed tantum ex institutione & solennitate Ecclesiæ) voluntas Christi cedens illis meliorem statum, iuxta verba ipsius Ioannis 10. veni vt vitam habeant, & vt abundantiùs ha-
9 beant. † Recedant ergo impij Neoterici Anabaptistę asserentes, pueros ante baptismum docendos & expectandos esse, donec ad ætatem adultam peruenerint, & alij sacrilegi nostri temporis, qui fingũt paruulis omnibus, vt baptizari, & saluari possint, diuinitus accelerari vsum rationis, vt & credere possint, & velle baptizari. Sic referunt Richardus artic. 1. aduersus Vvicleffum, & Soto 2. de natura & gratia, cap. 10. & Bellarmi. lib. 1. de baptismo, c. 10. quorum dira pestis, & insana doctrina omnino euertitur à Concilio Trident. sessione 7. titul. de sacramento baptismi cap. 14. vbi dicitur. [Si quis dixerit paruulos baptizatos, cum adoleuerint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod patrini eorũ nomine dum baptizarentur, polliciti sunt: & vbi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquẽdos, nec alia interim pœna ad Christianam vitam cogendos; nisi quod ab Eucharistia aliorumq; sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant: anathema sit.] & cap. 13. [Si quis dixerit paruulos, eò quod actum credendi non habeant, suscepto baptismo inter fideles com-
10 putandos non esse, ac propterea cum ad annos discretionis peruenerint, esse rebaptizãdos, aut præstare omitti eorũ baptisma, quàm eos sine actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ, anathema sit.] Et reuera cum baptismus in locũ circuncisionis venerit, vt passim docẽt Apostoli in Act. c. 15. & alibi, & Christianæ fidei signum sit, vt sanxit Paulus ad Heb. c. 6. quomodo etiam circũcisio signũ fuit eius fidei quâ Dei gratiam Abraham promeruit ex sententia Theoreti cuius hæc sunt verba in quæst. in Genes. [Circuncisio autem data est veluti signum fidei] necesse est ex mandato Dei pueros octauo die baptismatis aquis emũdare, quandoquidem ipse Deus præcepit Abrahæ Genes. c. 17. vt octauo die infans Isaac circunci deretur. Ea de re consule plurib. Bellarm. De effect. sacra. cap. 15. Non igitur excusandi sunt qui post baptismum in fide parentum susceptum, ab Ecclesia discedunt: non omittendi absq; supplicio cũ talium error sit in fundamento, nẽpe in fide; & ideo intolerabilis & omni spe emẽdæ destitutus. † Quare nec cõmonen-
10 di de sua infidelitate, sicut nec admoniti fuêre primi parẽtes à Deo, & omnes tanquam tenaces & inobedientes diuinis præceptis grauiter puniẽdi: quia † hęc indicia externa sunt, quę
11 prauitatem animi, ac intellectus errorem manifestè ostendunt & produnt, quæ varia adferuntur à Turrecrem. in summa de Eccles. lib. 4. part. 2. cap. 16. vbi recenset viginti pertinaciæ modos. Albertin. in tractat. de agnoscend. assertion. quæstio. 3. numero 13. & quæst. 29. & 30. & Simanc. de Cathol. institut. tit. 48. nu. 7. Archidiac. in c. hæresis. 24. quæst. 3. Monach. in clemen. 1. de vsuris. Alphons. de Castro lib. 1. de iusta hæ-
12 ret. punit. cap. 3. Tum quia † sicut fi-
des

Universidad de Deusto
Biblioteca

des perficitur assensu intellectus, & consensu voluntatis, sic hæresis consummatur dissensione intellectus & consensu voluntatis, quod communi etiam sententiâ Theologorum receptum est, Gerson Alphab. 14. ad fin. Caietanus & Franc. Victor. super S. Thomam 2.2. quæst. 12. artic. 2. Ioann. Driedon. lib. 1. de lib. Christi. pag. 238 Alphons. Castr. vbi supra. & Canus lib. 12. de locis Theolog. cap. 4.

Postremò hoc liquet ciuilis disciplinæ experientiâ: nam præcepto Dei longè præstantius erat primo parentes parere, quàm iudicis monitiones, & quascunque iuris humani sanctiones suscipere. At si his aliquis repugnarit, pertinaciæ conuincitur, pœnasque luit debitas contumaciæ; ergo primi parentes nostri, cùm illi acerrimè repugnarent, scientes errarent, Deoque optimo, cuius opibus fuerant cumulati neglecto, pestiferi hostis consilium, tanquam rationibus suæ dignitatis amplificandæ opportunum sequerentur, & in eo standum indicerent contra veritatem, quasi mendacium præstantiùs foret, quomodo non hæreseos rei agendi sunt?

Adam hæresim ex sua electione contraxit.
CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *ADAM electione sua delictum hæresis commisit.*
2 *Adam agnouit se esse nudum, quia bona indumenta perdidit.*
3 *D. Augustinus in primo peccato Adami, secundo loco infidelitatem constituit.*
4 *Adam credendo diabolo non credidit Deo.*
5 *Adam fidem, continentiam, & charitatem perdidit.*
6 *Adam perdens fidem, perdidit protectionem, quia qui non credidit Deo, non protegetur ab eo.*

CÆTERVM sententias patrũ afferamus, ne commentum nostrum esse quis existimet, quibus opinio de primorum parentum hæresi, & infidelitatis crimine sit testatior. Inquit enim Tertull. in 2. lib. aduersus Marcionẽ c. 2. [Quis, inquit, dubitauit, ipsum illud Adæ delictum
1 hæresim pronunciare; † quod per electionem suam potius, quàm diuinæ sentẽtiæ admisit?] Ambros. etiam in Epistola 33. lib. 5. ad Marcellinam sororem scribens, inducit Deum ita
2 loquentem ad Adamum. † [Agnoscis esse te nudum, quia bona indumenta fidei perdidisti.] D. August. in Enchirid. cap. 45. † enumerans partes primi
3 peccati, primo loco ponit superbiam, secundo infidelitatem: [Sacrilegium, inquit, illic est, quia Deo non credidit.] Item 14. de Ciuit. Dei c. 17. [Hoc itaq; cognouerũt, quod feliciùs ignorarẽt, si Deo credentes & obedientes non committerent quod eos coge-ret experiri infidelitas & inobedientia quid nocerent.] Denique libr. 1. aduersus Iulian. c. 3. citat in eandem sententiam Olympiũ Episcopum Hispanum. Et Prosper in resp. ad capitula Genuẽs. dub. 3. [quid est, inquit, quod eidem naturæ solam fidem non vult esse præceptam, quàm nisi primũ Adam amisisset, cæteris bonis om-
4 nibus non careret? † Credendo enim Adam diabolo, non credidit Deo,] & infrà: [quomodo fides in Adã perdita in quoquam filiorũ eius inueniretur, nisi eam, idem spiritus qui omnia in omnibus operatur, infunderet?] idem in lib. contra Collatorem c. 19. [Per-
5 didit, inquit, † Adam fidem, perdidit con-

tinentiam perdidit charitatem, & c. 21. [Iustitiam iniquitas depulit, humilitatem superbia destruxit, infidelitas rapuit fidẽ, captiuitas abstulit libertatẽ,] & ser. de Natiu. Dom. [homo primus (inquit) inuido & deceptori, temerè atq; infeliciter credidit] S. Fulgẽtius lib. 2. de Incarnat. & grat. Christi, c. 22. [Primus (inquit) homo, perdidit fidem perdẽs autem fidem perdidit diuinã protectionẽ,
6 scriptum est enim, † qui non credit Deo, non protegetur ab eo.]

Mulier infidelis fuit in recitando diuino præcepto.
CAP. VI.

SVMMARIVM.

MVlier infidelis fuit, in recitando diuino præcepto, de suo enim addidit [ne tangeremus illud.]
2 *Mulier tribus modis violauit præceptũ, addendo, diminuendo, & mutãdo.*
3 *Peccatum Euæ in hæresim, & Apostasiam prorupit.*
4 *Apostasia hæresi subijcitur.*
5 *Homo adeo cæcus fuit, æstuans cupiditate rei vetitæ, vt crediderit primã veritatem mendacij, summam bonitatem inuidiæ posse insimulari.*
6 *Rupertus Abbas mulieris vecordiam graphicè depingit.*
7 *Mulier non intellexit mortem propositam euenire ex natura ligni, sed ex transgressione præcepti.*

HIc explicanda peruersitas Euæ in recitando Dei præcepto, non eodem planè modo, quo fuerat præscriptũ, sed diminutè partim suo additamento exaggeratũ. Eadere nõ pigebit Ambrosij, & Ruperti verba adscribere. Ambros. quidem lib. de Adam, & Eua c. 12. ita loquitur [In mandato Dei nullum vitium est. dixit enim Deus: de fructu ligni scientiæ boni, & mali non comedetis, sed
1 †vitium fuit in relatione mãdati: mulier enim addidit, ne tangeremus ex eo] etenim quantùm præsens lectio docet dicimus nihil, vel cautionis gratiâ, iungere nos debere mãdato: si quid enim vel addas, vel detrahas, præuaricatio quædã videtur esse mãdati. Pura enim mandati forma seruanda, vel testimonij series intimanda est: plerunq; testis dum aliquid ad seriem gestorũ ex suo adijcit, totam testimonij fidem partis mẽdacio decolorat. nihil igitur, vel quod bonũ videtur, addendum est. Qui autem addidit, vel superfluũ addidit, vel addendo de proprio, semiplenum intellexit Dei esse mandatum. Hoc Ioannes de suis indicauit scriptis. [Si quis apposuerit, &c.] Quare nihil diuinis mandatis est detrahendum. Rupert. lib. 3. de Trinitat. cap. 5. tra-
2 dit † Euam tribus modis peruertisse Dei legem, addendo dum dixit. [Ne tangeremus] diminuendo cũ inquit, [Ne forte moriamur] mutando, cum ait: [Ex ligno quod est in medio Paradisi] nã Deus dixerat: [Ex ligno scientię boni & mali.] In medio namq; Paradisi, erat etiam arbor vitæ nequaquam eis vetita: ergo iam impatienter ferebat, & murmurabat, quòd quasi parcus, vel auarus Deus pretiosa medij Paradisi reseruaret, & viliora quæq; per circuitum colligẽda in cibum homini concessisset. Itaq; quantum in se erat deprauauit mulier præceptum Domini tribus modis, quibus huiusque deprauare nituntur sanctam scripturam omnes
3 qui sunt ex parte diaboli. Sed hoc † hæresis crimen ita immane, & atrox fuit, vt intra certos cancellos non se continuerit, sed confractis omnibus fidei

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidei repagulis ad perfidiosissimum incredulitatis genus, & apostasiam proruperit, & densissimas tenebras miserando homini effuderit.

Et quanquam diuersæ sint Theo-
4 logorum sententiæ, quid † de apostasia sentiẽdum sit, quoúe in ordine infidelitatis collocanda, mihi, vt præterieris dicam, ijs suffragari libet, qui illam hęresi subijciunt, vel ipsâ ratione ab ea minimè secernunt. S. Tho. 2. 2. quæst. 12. articu. 1. Melchior Canus lib. 12. capit. 9. de locis Theolog. Eymericus in 2. part. quæstio. 49. & ibidem Franc. Pegna comment. 74. ver. qui verò tertio. Anton. 1. part. tit. 12. cap. 6. Alphons. de Castr. lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 7. Ocham 1. par. Dial. lib. 4. cap. 12. Hostiens. cum Canonist. in c. 1. de Apostatis. Siluest. in Sum. verb. Apostasia. Tabien. ibid. D. Tho. vbi suprà, cęsent circunstan-
5 tiam esse aggrauantem, itaq; † planè fidem perdidit homo immoderatâ cupiditate rei sibi vetitæ æstuans & cæcus, amẽtiâ præceps, in horribiles errores incidit. Ipsam nimirum veritatem mẽdacij, summam bonitatem inuidiæ posse insimulari existimans, mendacij quidem quod esu fructus interdicto vitam sibi perpetuandam crederet: secus enim comminãtem mortis supplicium Deum audierat, si præceptum sibi impositum violaret. Inuidiæ verò quasi malevolentiâ ductus viã percluisset, quâ ad eximiam Dei similitudinem perueniret, si fructũ vetitæ arboris degustasset. Aptè
6 explanat † mulieris vecordiam Rupert. lib. 3. de Trin. c. 9. [Vidit mulier, inquit, quod bonũ esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile, & tulit de fructu eius, & comedit:] vidit igitur. Id est, cõsidetauit, & diligenter intuita est, curiosiùs attendit. Iudex eorum, quę audierat, ipsa esse voluit, audierat quod dixisset Deus, in quocumq; die comederitis ex eo, morte moriemini: audierat serpentem è contrario dicẽtem, [nequaquam moriemini,] inter hęc anceps, naturam ligni proprijs sensibus dijudicare voluit, vt sciret, cui potissimùm vellet, Deóne an serpenti palmam cõcedere veritatis. At qui de hoc iudicare debuerãt interiores oculi exteriorum iam erant oculorum concupiscentiâ prępediti, vt ne quidem mortem corporis viderent, quæ duplicem illatura
7 esset mortem, non naturâ † ligni, sed transgressione mãdati. Itaq; solis exterioribus oculis naturam ligni considerauit, & sibi persuasit male cauta, quòd in fructu ligni non esset venenum mortis: [erat enim bonũ ad vescendum & pulchrum oculis, aspectu delectabile: Jhæc enim sermoni, quẽ dixerat Deus repugnantia iudicauit esse, magisq; sermoni serpentis concordare, veramq; assertionem eius demõstrare. Sic vidit, & sic sacrilegâ temeritate diabolo magis quã Deo, serpenti magis quàm Creatori, credidit.

Mulier infidelitati blasphemiam adiungit, cupiens esse sicut Deus iens omnia.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *HAEresis crimini Euæ blasphemiam adiungit, cupiens esse sicut Deus.*

2 *Iustinus Martyr à primis parentibus idololatriam originem duxisse credidit.*

3 *Primorum parentum idololatria in hoc maximè consistebat, quod se homo Deum futurum existimarit.*

CVM

1 CVM fidei defectione † coniuncta fuit execranda quædam blasphemia, quæ in eo cernitur, quòd quæ à Deo alienissima erant quæq; in totius perfectionis fontem nullo modo cadere poterant, ab Eua ei tribuerentur; tum quia, quæ Deo peculiaria & propria sunt, sibi arrogare & per summã audaciam vsurpare videbatur. Quę duo inter blasphemię crimina scriptores numerant. Alex. de Ales quæst. 148. S. Tho. 2. 2. quæst. 13. & in quodlibet. 9. articu. 14. de ducituŕque & probatur ex text. in cap. 2. de maledic. capit. non solum. 11. quæst. 3. Soto de iusti. & iur. lib. 8. q. 2. art. 3. Bart. in l. apud Labeonem. §. ait prætor. ff. de iniurijs. Ludo. Carrerius de hæreticis. §. circa secundum, Matth. de Afflict. in constitut. Regni Siciliæ lib. 3. rub. 54. Ioann. Rojas de hæret. 2. p. nu. 170. Tho. Grammat. decis. 50. Nicol. Boer. decis. 301. quid igitur detestabilius illâ contumeliâ, quæ Deo ignominiosissimam mendacij notam inurit? & ex aduerso diabolo totius mendacij patri, totius nequitiæ fraudis, & vanitatis autori, veritatis laudem impertit? grauissima quidem iniuria & nefarium conuitium æquè indignum erat, & execrãdum diuinos honores velle vendicare, & maiestatem diuini numinis quò ad potentiam & cumulatissimam rerum omniũ cognitionem exæquare, quod Euæ in mentem venisse grauissimi scriptores prodiderunt. S. Basilius in orat. quod Deus non sit autor malorum, id significat [Quamobrem (inquit) dolis hominem aggressus, cãdem ambitionis cupiditate quam ipse ab initio habuit, velle similem esse Deo; hac rursus ad decipiendum nos vsus, lignum ostendit, per cuius degustationem pollicitus est hominem similem Deo fore. S. Chrysostom. hom. 15. in Genes. vt audiuit ab illo, quod ideo esum hunc prohibuisset Deus, quia sciret oculos nostros apertos futuros, & non sicut Deos fore, scientes bonum & malum, diuinitatis spe inflatâ, magna secum concipiebat. Igitur vt diuinitatem sua mente concepit, ad esum properauit: Idem pluribus ostendit Augusti. lib. 14. de Ciuitat. Dei, capit. 13. & in Psalm. 68. clariùs explanans illa verba [Quæ non rapui, tunc exsoluebam, qui ait, rapuit Adam, quis rapuit primum? ille ipse qui seduxit Adam, quomodo rapuit diabolus? Ponam sedem meam ad Aquilonem: & ero similis altissimo vsurpauit sibi, quod non acceperat, & ipsum calicem superbiæ suæ ei quam decipere volebat, propinauit. Gustate (inquit) & eritis sicut Dij, rapere voluerunt diuinitatem, & perdiderunt felicitatem.] Addo Iustinum Martyrem in
2 admonitione ad gentes † Idololatriæ originem à primis parentibus deriuari; existimat ille ideo paradiso eiectos, quod Deos crederẽt, qui non essent. Assentitur huic opinioni Ambros. lib. 1. de Parad. c. 3. & c. 5. ad Rom. [Qui autem sunt (inquit) qui contempto Deo peccauerunt, nisi qui neglecto creatore seruierunt creaturæ, Deos sibi constituentes, quos colerent ad iniuriam Dei?] Nam & Thare Pater Abrahæ, & Nachor, & Laban proprios Deos sibi vendicabãt, &
3 † peccatum Adæ non longè est ab idololatria, præuaricatus est, putans se hominem futurum Deum: existimauit enim hoc magis profuturum, quod diabolus suasit, quàm quod Deus iussit: Sic qui Dei loco diabolum collocauerat, diabolo quoq; subiectus est. Idem Epipha. lib. 1. de hæres. hær. 37. [Serpens (inquit) decepit Euam, dicens; eritis sicut Dij, deinde progre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

diente tempore multiformem, & mõstruosam imaginationem ipsis induxit, ab vno enim vero Deo ipsos abduxit, & olim blasphemam idololatriæ vanitatem ipsis immisit. Autor quæstionum Veteris & Noui Testamenti, vulgò existimatus Augustinus quæst. 83. scribit Adamum voluisse se Deum fieri.

An Adam fuerit seductus.
CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Sancti Augustini varia sententia an seductus, necne Adam fuerit.*
2 *Adam videns Euam viuere post esum fructus experiri & ipse voluit, nec tamen inuidiæ Deum insimulauit.*
3 *Adam per Euam à diabolo seductus.*
4 *Non æque peccauit Adam, vt Eua.*
5 *Quidam ex D. Paulo sentiunt Adamum non esse seductum.*
6 *Hieronymi sententia ex Paulo est vt non ita seductus sit Adã atq; Eua.*
7 *Altera opinio quod Adam non ita sit seductus, vt Euæ præuaricatus sit, sed contrà.*
8 *Adamus materialiter à diabolo seductus, reuera autem & formaliter ab Eua.*
9 *Adam vxori morem gerens seductus est.*
10 *Adamus experimenti cupidus deliquit.*
11 *Deus Adamo diaboli mendacium per ironiam aperit.*
12 *Adam incidit in peccatum quia Euæ vxori indulsit.*
13 *Adã pertinax quia non obstitit vxori.*
14 *Qui non vetat peccare, cũ possit, iubet.*
15 *Graue est peccatum commune dissimulare periculum.*
16 *Crimen læsæ religionis quàm aliud quoduis puniendum acerbiùs.*
17 *Vir in vxorem tanquam caput ius habet anima duertendi.*
18 *Rectores si facinora remiserint impunita reorum pœnâ plectuntur.* 1

NON est prætermittẽda hoc loco difficultas illa, in qua explicãda patres nonnihil laborarũt, an nimirum Adamus in erroris societatem à diabolo sit inductus. Dubitandi occasionem dedit Apostolus 1. ad Timoth. 2. [Vir non est seductus, mulier autem seducta in præuaricationem fuit.] Auxit item vtriusq; cõfessio Gene. 3. dum alter in mulierem errati sui culpam confert [mulier (inquit) quam dedisti mihi sociam, dedit mihi, & ego comedi.] Altera serpentem peccati à se commissi causæ & fallacię insimulat [serpẽs seduxit me] hæc deceptam se agnoscit, ille falsum
1 se dissimulat. Augustinus item † alibi seductum, alibi non seductum scribit. lib. 11. de Genes. ad literam cap. vlt. his verbis. [Ergo alio quodam modo etiam ipse deceptus est, sed dolo illo sempiterno, quo mulier seducta est, nullo modo illum arbitror potuisse seduci in illo modo, quo illa potuit. Hanc autem propriè seductionem appellauit Apostolus, quâ id quod sua debatur, cùm falsum esset, verum es-
2 se putatum est] & infrà. [Sed etiã † si virum propter aliquam mentis elationem, quę Deum internorum scrutatorem latere non potuit, sollicitauit aliqua experiendi cupiditas, cùm mulierem videret acceptâ illâ escâ, non esse mortuam (secundùm ea quæ superius tractauimus.) Non tamen eum arbitror, si iam spirituali mente præditus erat, vllo modo credere potuisse, quod eos Deus ab esca illius ligni inuidendo prohibuisset.]

Altero autem ex capite, eandem infidelitatem incurrisse Adamum, & eiusdem

eiusdem criminis coniunctione obstrictum, eandemque in fraudem impulsum esse, cum maxima fidei iactura constans est patrũ sententia. Ignatius † Martyr in Epist. ad Trallianos,
3 [Diabolus (inquit) per mulierem seduxit Adam Patrem generis nostri.] S. Irenæus libr. 3. cap. 35. [Ab altero Adam seductus, sed occasione immortalitatis, statim timore corripitur.] Et S. Epiphan. hæres. 38. quæ est Cattanorum. [Diabolus per mendaciũ de-
4 cepit Euam, & Adam] † Ioann. Chrysost. homil. 9. in 1. Tim. ad comparationem mulieris, dixit illum nõ fuisse seductum, & docet Adamum seductum fuisse, sed minori seductione. S. Ambros. in libr. de Paradiso cap. 4. [Mulier, inquit, prior decepta est, & virum ipsa decepit.] Hilarius can. 31. in Matth. [Serpens Adam pellexerat, & in errorem fallendo traduxerat.] Prosp. Aquit. in calce libri aduersus Cassianum, & alij quos refert Robert. Bellarm. lib. 3. controu. fidei cap. 7.

Quid igitur? tam excellenti doctrinâ, & pietate viri Paulum nunquam legisse, vt ab eo quem studiosissimè legerant, & in delicijs habebant, à cuius sententia discedere religio erat, discrepare voluisse censendi sunt? non equidem arbitror: sed diligentissimè sensum Apostoli, & accurata cõmentatione persecuti sunt, & perscrutati, à quibus aliud atq; aliud est excogitatum interpretandi genus: cuius veritatem leuiter perstringere non abs re duxi. Epiphan. in hæresi Quintilianorum, D. Thomas. Oecumenius, & alij ita accipiunt, vt ad-
5 dant nomen (primus) hoc modo. † [Adam primus non est seductus, sed Eua.] Alij intelligunt hoc modo quo Chrysostomus in hunc locum; inter quos Theophylactus ait Paulum dicere, non fuisse Adamum seductum, sed Euam, quod de Adamo sacris lite-
6 ris nõ est proditum. Hieronym. † lib. 1. contra Iouinianũ [vir non est seductus (id est, à serpẽte) sicut Eua] id expressit his verbis Chrysost. [nõ est par Adami, & Euæ seductionis ratio, ille seductus est à muliere, quæ data ei fuerat à Deo & generis societate cõiuncta, hæc autem decepta à bestia, quæ seruituti hominum fuerat addicta.] Paulus igitur, in comparatione mulieris dicit, non esse Adã deceptũ. Fuerunt etiã, qui hoc spectasse velint Apostolũ, vt innuit Ambrosius, de Paradiso. c. 21. & August. libr. 11. de Genes. ad lit. c. vlt. Adamum non esse ita seductum, vt fieret mulieri in præuaricationem. At mulier sic est seducta, vt fieret in præuaricationem Adamo, id est, eum induceret ad pręuaricandum. Placet denique eorum sen-
7 tentia, qui volũt Pauli sensum esse: † Adamum materialiter (vt aiũt) solùm fuisse à diabolo deceptum, non propriè, non enim diabolus Adamo imposuit, eumque in errorem induxit, sed ipse ab Eua seductus est, vt potè quæ blanditijs Adamum ad consortium fructus degustandi pertraxerit, nullo tamen animo fallendi.

Ex tanta interpretationum varietate Adamum seductum, & non seductum fuisse constat: id est, non immediatè ac certè per occasionem la-
8 psum: neq; mirũ † peccato eodem so obstrinxisse, & fidem violasse, qui audierit vxori suę & intemperatè nimis amori indulserit, qui mali fons fuit, & origo: aures enim dedit importunis mulieris precibus ad esum fructus solicitãtis. Mouit etiã Adamum mortis non cõsecutæ mora (vt iã diximus) ex qua subdubitare cepit, aut potiùs credere, pœnã violati præcepti nullã fore: sententiam verò à Deo pronunciatam terroris causã fuisse, & comminationis. Præterea diuinæ seue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritatis inscitiâ forsan impunitatem sibi promittebat, & ad facti deprecationem momenti habiturum aliquid sperabat, si excusationem sociæ ad epulas inuitantis afferret.

10 Ad hęc † curiositas quædam addebat stimulos, quid lateret in illo fructu experiendi. Postremò promissorum magnitudo diuinitatis scilicet, adipiscendæ, quâ ad bene beateque viuendum omnia in se posita haberet: ad extremum fidei fractæ clarũ argumentum est pari pœna in eum constituta, & sceleris admissi documentum est vestis pellicea, quâ indutus fuit. Cùm igitur Adamus Euæ fidem adhibuerit, serpentis promissa exponenti, vt verisimiliora duxerit, quæ ab illo malitiosè, & impiè commemorabantur, quam quæ diuino oraculo pronunciata erant, meritò eiusdem culpæ deferendus est, & similis perfidiæ accusandus. Nam credens infideli, infidelis est: sicut credens hæretico, hæreticus est, vt probat text.in cap. excommunicamus. 1.§. credentes. & cap. excommunicamus. 2. & cap. si aduersus. de hæretic. vbi doctores in c.quicunque.§.1.& §.hæreticus autem. de hæreticis, lib.6. Archidiaconus & Ioan. Andr. in c. in fidei fauorem, & in c.vt officium.§.1.& c.vt commissi.§.final. de hęreticis lib. 6. Eymeric. 2. Direct. Inquisit. q.50. & ibi Franc. Pegna comm.75. Eò spectet acerba illa exprobratio, qua in stoliditatem Adami, ad diuinitatem aspirantis vehementer inuehitur vecordiã illi obijciens, & ambitionem illudens [Ecce (inquit Deus) Adã quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum & malum] hoc certè nõ exprobrâsset Deus nisi ille eiusdem mali contagione in-
11 fectus, † æqualitatem Dei affectasset, quod Adamo obiectum fuisse, ex his verbis arguit Augustinus lib.11. de Genes. ad liter. c.39. (Replicatũ est, ait in caput superbi, quo exitu concupierit, quod dictum est à serpente, eritis sicut Dij. Ecce (inquit Adã) factus est, quasi vnus ex nobis] verba Dei sunt quibus non omnino illudit Adamo, sed ei per quendam sarcasmum Diaboli mendacium exprobrat, cuius impulsu in mortis laqueos inciderat; vt grauiter exponit Theodoret. Quæstion. in Gen.

Qua in re sunt etiam ista, quę suspicioni, & crimini locum dant. Primum quia negligens fuit in mulieris repre-†
12 hensione, potuit enim † imò debuit eam reprehẽdere, & nõ reprehendit, ex quo ei assentiri videtur, vt patet ex illo † Hierony. in c.error.73. distinct. c.2. de hęret. & Turrecre. in summ. de Eccles. 2.p.lib.4.c.16. vers. vigesimus
13 modus conuincendi errantem. † imo ex eo pertinax iudicari debet, quia cum potuit, noluit errori resistere. d. c.qui alios. de hæret. & ibi Turrecre. & probatur ex text. in c.facientis. 86. distinct. facientis (inquit Ioa. Papa) pro culdubio culpã habet, qui quod potuit corrigere, emendare neglexit, & Alphons. de Castro de iusta hæreticorum punitione, lib.2.c.25. Ioan. Rojas de hęret. 2.p.n.58.& 80. assertio. 3. qui
14 † alios, cum potest, ab errore non reuocat, se ipsum errare demonstrat. Id in se ipsum apud Senecam in Troade iudicat Agamemnon.

—— in me culpa cunctorum redit.
Qui non vetat peccare cum possis iubet.

Nec minus in iure id obtinet, & est textus in cap.2. de hæret. & c. & si Iudæos. de Iudæ. At maximè apud Deum, vt est Leuit.c.5. [nisi indicauerit (inquit) portabit iniquitatẽ suam,] & manifestiùs in Deutero.c.13. si tibi voluerit persuadere frater tuus, filius matris tuę, aut filius tuus, vel filia, siue vxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis vt animam tuam, clam dicens: eamus, & seruiamus Dijs alienis

nis, quos ignoras tu, & patres tui, cunctarũ in circuitu gentiũ, quæ iuxta vel procul sunt ab initio, vsq; ad finẽ terræ, non acquiescas ei neq; audias, nec parcat ei oculus tuus, vt miserearis & occultes eũ, sed statim interficies, sit primum manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manũ, lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere à Dño Deo tuo, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo seruitutis, vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquam vltra faciat quippiã, huius rei simile,] hęc ibi. Atq; ob id egregiè affirmat D.Ambr.
15 lib.6.offic.c.24. quod vbi † commune periculũ est, id dissimulare, peccatum non est leue: & Paul. ad Romanos c.1. inquit [nõ solùm eos dignos esse morte, qui malũ faciunt, sed qui facientibus cõsentiunt.] Idem Pontificũ sanctionibus corroboratur c.1. de offic. delegat. & c. mulieres. c.nuper. & c. quanto. vbi DD. de sentẽt. excomm. l.non solùm.§.si mandato. ff. de iniur. & l.ijs qui opem. ff. de furt. quod quidẽ in crimine hæresis, eò maiorẽ vim habet, quòd certius discrimen saluti animæ intenditur. Vnde autẽ grauius periculũ imminet, maiori etiam cautione & diligentiâ, ne procreetur, prouidẽdum est. l.1.§. sed siquis. ff. de Carbon. edict. text. in c.vbi periculũ. de elect. libr.6. ne modicum fermentum (vt ait Paul. ad Galatas c.5.) totã massam corrumpat, vt probatur ex c. corripiantur in fin.24.q.3.& in c. [resecandæ, inquit, sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis repellenda, ne tota domus massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Et eo in loco aduertunt Abb.
16 Anchar, & Felin. asperiùs acerbiusq; † ea crimina esse in primis coercenda, quę in Christianam religionem, & in omniũ iniuriam cõmittuntur. Quare si Euæ cupiditati fortiter Adam restitisset, cõtagioni & futuris criminibus procul dubio obuiam itum foret.
17 Secundò † negligens fuit, illam non puniẽdo, quę sibi subdita erat, vt Paul. ait 1.Cor.c.11.& Gen.c.3.& c.mulier debet. 33.q.5.& multis prob. Robert. Bellarmin. lib.3. de controuers. Christ. fidei, c.7. quia non vir de muliere, sed mulier de viro facta est: debuerat enim illam supplicio irrogato cohibere. At quia officio defuit, ideo videtur ei fauisse, & culpam sine dubio
18 candẽ contraxisse. Nã vt inquit † Innocẽ. in c.error.83. distinct. [error, cui non resistitur, approbatur, & veritas, cum minimè defensatur, opprimitur: negligere quippe cum possis perturbare peruersos, nihil est aliud, quam fouere: nec caret scrupulo societatis occultę, qui manifesto facinori desinit obuiare. Et Pius Papa in cap. quid enim. ead. distinct. [quid enim (inquit) prodest illi suo errore non pollui, qui
19 cõsensum præstat errãti.] † Rectores etiã simili pœnâ plectũtur, si facinora neglexerint vindicare, tex.in c. cum æterni. de sentent. & re iudic. lib. 6. & ibi glos. in verb. cõdemnandus. Quod etiã fulcitur, quia officiales qui maleficia dissimulatione nõ vindicarunt, acriter puniẽdi sunt. per tex. in l.1. C. de desert. lib.12. & ibi Bart. & Ioan. de Platea in l.fina. C. de public. lætit. eod. lib. idem cõprobatur ex eo, quia qui negligit facere iustitiã, punitur tanquã criminis cõsocius, vt in l.fin. C. ne sanct. baptis. itere. & in l. siquis in hoc genus. C. de Episcop. & cler. not. Bal. in l.nõ solùm. C. de merc. & merci. lib. 10. Vnde aliquẽ iniustè & scienter cõdemnans, similitudine supplicij damnatur. & l.25. tit.22.p.3. Marcus Anto. Blanc. in pract. crimin. in verb. mãdando. nu.2. pag.850. possuntq; ob id ab officio remoueri. c. si qui Episcopi 1. q.1. glos. Hostiens. & commu. DD. in c. excõmunicamus. 1.§. vlt. de hæret.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Postremò quid illo signo ad euincendum infidelitatis crimen apertius, quod imperio summi Dei neglecto, veritum fructum degustarit, coniugis, & Diaboli consilia secutus. Facti autem coniectura probabilis ab indicijs externis ducitur, vt ex Iurisconsultis constat ex c. cõtra Christianos. de hæreticis lib. 6. Eymericus in 3. p. Directorij, tit. de signis, & indicijs, quibus hæretici cognosci possunt, & ibi Franc. Pegna Comment. 24. pag. 471. & Comm. 110. in q. 61. de quæst. seu torment. nu. 5. pag 645. & Symancas de Cathol. instit. titul. 50. de præsumpt. & suspicion.

Primum hominis peccatum non fuit infidelitas, sed superbia.

CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *PRimum peccatum Scoto & D. Bonauenturæ quod videatur.*
2 *Primum peccatum ex mente D. Thom. quodnam fuerit.*
3 *Primus actus superbiæ est nolle parere imperio, & præceptis alicuius.*
4 *Diabolus ijsdem armis, quibus ipse perijt, hominem aggreditur.*
5 *Superbia quid sit.*
6 *In statu innocentiæ nullus extitit motus inordinatus, qui rationis dominium detrectaret.*
7 *Adam, & Eua, quia præcepto Dei non obedierunt, inferiorem partem rebellem experti sunt.*
8 *Amor immoderatus erga coniugem non fuit primum peccatum.*
9 *Actus circa finem potior est, quàm circa media.*
10 *Amor propriæ excellentiæ, materia est superbiæ.*
11 *Primorum parentũ mens nõ incidisset*
12 *in errorem nisi à Deo auersa fuisset.*
13 *Peccata viam ad infidelitatem sternunt.*

NEQVE hac de causa nos primum hominis peccatũ, infidelitatẽ facimus. Nam consentiens est omnium Theologorum
1 sententia, primum † peccatũ Euæ fuisse superbiã, vt docet S. Th. 2. 2. q. 163. & cæteri Theologi in 2. sentent. distinct. 21. & 22. de Adamo S. Bonauẽ. & Scotus loco citato paulò antè aliter senserunt. Primum scilicet eius peccatũ fuisse immoderatũ amorem erga coniugẽ, non quidẽ carnalis cõcupiscentiæ, sed humanę amicitiæ. S. verò Thomas vtriusq; parentis primũ peccatũ † docet fuisse superbiã,
2 quæ sententia verissima est. Nã & cũ diuinis literis, & cum testimonijs Patrũ, & cũ ipsa ratione maximè cõgruit cum scriptura: Ecclesiast. 10. dicitur: [Initiũ superbię hominis apostatare à Deo, quoniã ab eo, qui fecit eum, recessit cor eius] & alibi [Initiũ omnis peccati superbia. Hinc D. August. super Gen. lib. 11. [initiũ (inquit) omnis peccati est superbia] & de verbis Dñi serm. 54. dicit [prior in vitijs est superbia, non enim inuidia parit superbiã, sed superbia parit inuidiã: nõ enim inuidet nisi amor excellẽtiæ: amor autẽ excellentiæ superbia vocatur, radix ergo cũcti mali, & princeps omnium vitiorũ superbia est.] Ecclesiast. d. c. 10. ex qua virulẽta radice septẽ capitalia vitia proferũtur: inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, vẽtris ingluuies, & luxuria; superbia ergo, si propriè accipiatur, respicit defectũ subiectionis hominis ad Deũ, quatenus aliquis se extollit supra id, quod est sibi præfixũ, secundũ diuinam regulã, vel mẽsuram, ex doctrina D. Th. 2. 2. q. 84. art. 2. & 2. 2. q. 77. art. 5. & vt dicit Greg. lib. 34. Moral. [superbia euidentissimũ signũ est reproborũ, cunctis namq; superbâ apud sese cogitatione tumẽtibus

bus inest clamor in locutione, amaritudo in silẽtio, desolatio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine, erectio in incessu, rancor in responsione: [quod idem confirmat Tobias illis verbis c. 4. [superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas; in illa enim initium sumpsit omnis perditio] & Paul. Rom. c. 5. [sicut enim per inobedientiã vnius hominis peccatores constituti sunt multi, ita per obedientiam vnius hominis iusti constituentur multi,] quo loco Apostolus loquitur de peccato Adami, & Euæ, siquidem in Adamo omnes moriuntur. 1. Corint. c. 15. [Et per vnum hominem peccatum in mũdo intrauit, in quo omnes peccauerunt] ad Rom. 5. Sermo est de primo peccato, non de cæteris, quæ post primum commisit. Nam per primum peccatũ omnibus ornamentis, gratia Dei, & originali iustitiâ spoliatus fuit, cuius priuatio est in eius posteris per origi-
3 nale peccatum. Porrò actus † primus superbiæ est nolle parere imperio & præceptis alterius, quæ ipsa est inobedientia, quod luculenter docet Eccles. d. c. 10. [Initium superbiæ hominis apostatare à Deo,] vbi ostendit Ecclesiastic. primum superbiæ actum fuisse nolle legi Dei obtemperare, quod perspicuè declarat S. Tho. 2. 2. q. 162. art. 7. simile est illud Hierem. 2. [à sęculo confregisti iugum meum: rupisti vincula: dixisti, nõ seruiam.] & S. Basilius in orat. quòd Deus sit autor malorum, & probatur ex text. in cap. basis iræ. & ibi glos. verb. cum verò.
4 23. q. 4. Quamobrem, inquit, † dolis hominem aggressus eadem ambitionis cupiditate, quâ vellet ab initio similis esse Deo, hac rursus ad decipiẽdum nos vsus, lignum ostendit, cuius contactu pollicitus est hominẽ similẽ fore Deo. Ioan. Chrysost. Homil. 16. in Genes. [igitur (inquit) vt diuinitatem mente suâ imaginata est, ad esum properauit.] D. August. de Genes. ad literam lib. 10. c. 30. [Quando (inquit) his verbis crederet mulier, à bona atque vtili re se fuisse prohibitos, nisi iam inesset menti amor ille proprię potestatis, & quædam de se superba præsumptio, quæ per illam tentationem fuerat conuincenda, & humilianda?] & idem August. in Enchiridion cap. 45. recẽsens actus malos, & quasi partes peccati primi hominis in primo loco statuit superbiam. [Superbia (inquit) † est quâ homo in sua potius esse, quam in Dei potestate dilexit, tẽdens ad inordinatum appetitum excellentiæ.] Hinc August. 14. de ciuit. Dei [superbia est peruersæ celsitudinis appetitus.] S. Thom. ait extollentiam esse, quâ quis se extollit supra id quod est ei præfixum à diuina regula. 2. 2. q. 162. art. 1. idem S. Leo ser. 5. de Natiuit. Domini. S. Prosper libr. 2. de vita contempl. c. 29. [Et mihi quidem (inquit) videtur quod non ederẽt de ligno prohibito nisi concupiscerent, nec concupiscerent nisi tentati, nec tentarentur, nisi deserti, nec desererentur à Deo, nisi ipsi prius desererẽt Deum, nec desererent Deum, nisi superbirent, & similitudinem Dei miserabiliter appetijssent: & S. Fulgentius lib. 2. de Incarnati. & gratia Christi c. 22. S. Gregor. libr. 4. moral. c. 9. & in lib. de pastor. c. 8.

Sed omissis Patribus, rationũ momentis stabiliamus, superbiã esse matrem infidelitatis, constat quidem inter actus malos, priores esse interiores: nam cùm principio homo ita cõstitutus esset, ac tam admirabili partiũ inter se vinculo connexus (ex quo vno vel atheus ille Galenus opus cæleste cogitur illum confiteri libr. de vsu partium, idemque Theophilus medicus libello de hominis fabrica)

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt inferior superioris imperium rectissimè sequeretur, neque ei repugnare vllo modo posset, quandiu superior in officio permanebat à Dei
6 præscripto suspensa, nunquam † ab eius lege discrepans; non potuit sensus, & cupiditatis motus turbidus aliquis existere, atque rationis dominatum detrectare. Certum enim est †
7 mentem (quæ in homine est imago Dei) per sensus agere, quod docuerũt Philosophi omnes, qui de Natura scripserũt; præ cæteris autem Nemesius lib. περὶ τοῦ ἀνθρώπου, & Gregorius Nyssenus περὶ τῆς κατασκευῆς; adeo quidem vt illa mens siue quæ in homine est vis, & facultas intelligendi per singulas sensuum sedes incedens, ac permeans efficiat vniuersa. Quod oculis obijcitur illa videtur: quod auditui dicitur, excipit; quod cordi est, amat: quod non facit ad voluptatem, reijcit: & manu tanquam ministrâ vtitur ad id omne quod sibi offertur. Illa igitur nisi priùs Dei neglexisset imperium, & pluris diaboli technas quàm veritatis verba fecisset, nisi deniq; superiori sui parti, partes inferiores præfecisset tanquam murus aæneus steterisset in illo innocentiæ statu, sensus nec rebelles, nec contumaces expertus esset. At certè factum est,
8 vt † amor erga vxorem immoderatus primum peccatũ Adami fuerit: neq; solùm de amore carnalis cõcupiscentiæ loquor, sed etiam de amore illo socialis benevolentiæ, quam D. Bonauent. & Scotus primum peccatũ statuunt: nam & ille amor rei sensibilis erat, videlicet, consortij humani & socialis vitę: eius iacturam facere Adam nolens, maluit legem Dei perfringere, quàm vitæ sociam contristare.
9 Et quia † actuum interiorum, quique circa bonum intelligibile versantur, potior est actus circa finem, quàm circa medium, (siquidem media expetuntur propter finem, non contra, vnde Iurisperiti dicunt, quòd finis denotat qualis sit res cẽsenda, & Bart. in l. ambitiosam. ff. de cred. ab ordin. faci. dicit: in ordine intellectus, finis est principiũ, & illud dicitur esse finis, ad quod intellectus principaliter tendit (omnis ars & virtus atque adeo vir omnis ad id, ad quod pertinet finis, debet disponi. S. Tho. 2.2. q. 15. art. 2. Finis autem homini propositus in malis, est excellentia † propria,
10 & hæc quidem superbiæ est materies. Sequitur igitur, non infidelitatem aut aliquid aliud, sed superbiam primum peccatum vtriusque primi parentis fuisse. Nec potuit mens illorum diuino lumine collucens in er-
11 rorem induci: nisi † antea per auersionem à Deo illo lumine orbata fuisset, densissimis tenebris circumfusa, vt D. August. ratiocinatur libr. 14. de ciuit. Dei, cap. 13. quemadmodum nemo in animum induxerit solem non lucere, dum solem intuetur ad-
12 uersum, ergo † infidelitatem primorum parentum auersio à Deo, & peccatum præcesserit, postea verò subsecuta fuit infidelitas, copiosè Bellarm. libr. 3. cap. 4. Itaque mater infidelitatis est superbia, eodem Augustin. autore in lib. de Pastor. cap. 6. [superbia (inquit) infidelitatem præcessit, non è contrario, nisi filiam matre an-
13 tiquiorem facimus]. Et † quidem perditos mores atque legum diuinarum contemptus viam ad infidelitatem sternere, autor est Paul. 1. ad Timoth. cap. 1. [habens (inquit) fidem & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt,] & Timoth. 6. [Radix omnium malorũ est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide.] Ex his igitur liquidò patet, primos parentes infideles fuisse, iusteque in eos suprem-
mum iudicem grauiter animaduertisse,

tisse, & suo exemplo diligentiam in fide tuenda, & hæresi profliganda suppliciorum seueritate statim in ipsis principijs posteros Inquisitores docuisse.

Adam transgrediendo diuinum præceptum grauiùs peccauit, quàm Eua.

CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *ADam morem gerens Euæ se veniâ dignum putauit.*
2 *Adam grauius peccauit, quia fœminâ prudentior serpentis fraudes poterat detegere.*
3 *Mulier hostem habuit multò callidiorem, & fortiorem viro.*
4 *Adam in agnoscenda culpa durior fuit, & tardior Euâ.*
5 *Caietanus multis nominibus peccatum Euæ extenuat.*
6 *Adam ab effectu pœnæ grauiùs peccasse conuincitur.*

PRIVSQVAM ad iudicij constitutionem veniamus, & sententiam æquissimi, & principis Inquisitoris expendamus, plurimùm ad rem facit pertractatam habere illam quæstionẽ, quæ in dubio adhuc versatur: vter grauiùs deliquerit, Adamúsne, an Eua. In vtramque partem sunt non leuia argumentorum momenta, primum non est silentio prætereundum, quod Augustinus lib. 11. de Genes. ad liter. cap. 35. & lib. 14. de Ciuit. Dei, innuisse videatur parem vtriusque culpam, atque exæquatam peccati magnitudinem. Sunt item qui aliter sentiant, quorũ pars Euam errati grauioris damnat, pars Adamo maiorem culpam tribuit. Chrysost. homil. 7. ad popul. Antiochen. manifestè docet Adamum multò leuius crimen admisisse, [considera (inquit) cur non Euam vocauit: non vocauit serpentem, sed qui omnium leuissimè peccauerat, hunc primùm in ius vocat, vt ab eo incipiens qui veniâ dignus videbatur, in eam quæ multùm peccauerat, mitiorem ferat sententiam.] Augustin. etiam mulieri execrandam quandam blasphemiam adscribit, lib. 2. de Genes. contra Manich. cap. 15. quasi in animum induxerit in Deum cadere potuisse inuidẽtiam, & mendacium, secus autem de
1 Adamo iudicat, leuiculã † existimasse illum se noxam contracturum, & dignam veniâ, si in eo, cui fidem minimè adhibebat, cõiugi gratificaretur. Ita Augustin. lib. 14. de Ciuit. Dei, cap. 11. [Inexpertus, inquit, diuinæ seueritatis Adam in eo falli potuit, vt veniale crederet esse commissum.] Idem & lib. 11. cap. vlt. insinuat, Adamo credibile non fuisse, quod eos Deus ab esca illius ligni inuidendo prohibuisset; quare minorem Adamo inhæsisse infidelitatis labem, ex eo non obscurè colligi, auget crimen Euæ, quod virum blanditijs in errorem induxerit.

At quanuis hæc sententia probabilis sit, scriptorum nobilissimorum autoritate, & rationibus quibusdam stabilita, verisimilior nihilominus est opinio quæ Adamum maius crimen conciuisse, & maiorem culpam sustinuisse tradit, quod ex vtriusq; cõtentione facilè est cognitu. Vt enim personas inter se conferamus, Adamus
2 † mulieri longè præstabat sapientiæ perspicacitate, & solertiâ, quâ fraudes aduersarij detegere, technas deprehendere, omnesque artes in exitium suum comparatas subodorari

Universidad de Deusto
Biblioteca

potorat; tum erat robore animi firmior, & ad conatus diaboli infringendos, & eludendos fortior: plura item Deus in eo beneficia collocauerat, vt recti esset obseruantior, & diuinis præceptis obsequentior: præterea Euæ non socium modò, sed caput & ducem dederat consilij capiundi autorem, & vitæ totius moderatorem, vt ignorantem doceret, errantem corrigeret, nutantem confirma-
3 ret, lapsam erigeret, ad hæc vir † hostem ad oppugnandum minus valentem habuit, mulier callidiorem, & multis partibus superiorem, tum multùm refert ad continendum in officio animum, à quo quis legem accipiat. Adamus Deum ipsum interdicentem sibi fructus illius esum, & legem promulgantem audierat: mulier verò eam ab Adamo acceperat diui-
4 næ voluntatis interprete. Adiungo † in agnoscenda culpa duriorem fuisse virum coniuge, & ad peccati confessionem tardiorem. Insuper acerbior illa reprehensio, quâ Deus in virum inuehitur vehementiùs, & mortis sententiam soli illi denunciat ijs verbis: [puluis es, & in puluerem reuerteris.] Omitto Caietani sententiam, qui peccatum † Euæ mirum in
5 modum extenuat, exponens illa verba Genes. 3. [Tulit mulier de fructu arboris, & comedit:] asserit in primis illud peccatum Euę fuisse minimum. Tum ex radice, hoc est, affectu libertatis, tum ex modo peccandi, appetitus, nimirum, diuinæ similitudinis, tum ex re appetita (quæ fuit scientia boni & mali) tum ex specie actus exterioris (qui fuit comedere fructum pulchrum oculis & ad vescendũ suauem) tum ex occasione peccandi, (fraude, scilicet, & dolo serpẽtis) tum denique ex conditione, quia mulier
6 erat. † Postremum est, quo clarè Adamum grauius peccasse conuincitur, miseriæ humanæ ex illo veluti fonte origo, mortis initium, iactura maxima diuinarum virtutum continuò consecuta: Si enim Adamus non deliquisset, nullum incommodum ad Euam aut Adamum ipsamúe posteritatem peruenisset.

TITVLVS SECVNDVS.

De modo, quo Deus processit contra Adamum, & de modo procedendi sancti Officij.

Deus ad punitionem primorum parentum sese accingit, & traditur forma procedendi.

CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *DEVS primus Inquisitor se ad instructionem processus contra primos parentes accingit.*
2 *Deus Adam citauit docens, reis diem esse dicendam.*
3 *Citatio fit, vt quis se defendat, si sua interest.*
4 *Nullitas processus sequitur ex defectu citationis.*
5 *Adamus, vt nullitas processus excluderetur, iudicio sistit.*
6 *Præsentatione factâ Adami, Deus de crimine*

de crimine inquirit.
7 *Adamus Euam, Eua serpentem quòd se deceperit, causatur.*
8 *Serpentem quare Deus non inquisierit.*
9 *Dæmon impœnitens est, nec habet vnde peccatum suum possit excusare.*
10 *Dæmon obstinatus, & quare.*
11 *Angeli post adhæsionem, immobiliter rebus adhærent.*
12 *Angelorum bonorum voluntas confirmata est in bono, malorum in malo.*
13 *Angeli inflexibile habent liberum arbitrium, nec discurrere possunt.*
14 *Angeli non potuerunt recuperare gratiam amissam post peccatum.*
15 *Angelis fuit lapsus, quod hominibus fuit mors, ex D. Damasceno.*
16 *Deus reprehendit primos parentes, quia septupliciter actum peccati violauerant.*

MISERANDVM igitur tam præclaræ naturæ naufragium, sanguineis lacrymis deplorandum, quòd primi parentes tantis dotibus adornati, ad scopulos infidelitatis impegerint: quare nõ debuit tam atrox scelus & horrendum facinus
1 impunitum relinqui. † Statim igitur Deus omnium Inquisitorum hæreticæ prauitatis primus magister & maximus, se ad illorum iustam & iuridicam punitionem accingit. Volens igitur in delictũ Adæ inquirere quasi edictum generale proposuit, & primos parentes citauit, vt in ius vocati ambularent, & iudicium acciperent, dicens (Genes. 3.) Adam, Adam
2 vbi es? docens iudices, † antequam iudicent & sententias proferant, citandos esse reos, quò sibi ipsi prouideant, seq; defendant. Cui doctrinæ consonum est illud, quod habetur in Clement. pastoralem. de re iudic. & in Clement. sæpè. de verb. sign. Bart. in verb. figura. in extrauag. ad reprimendum. Marian. Socinus de dilationib. art. 2. & quamuis Deo omnia sint manifesta, & sciret ipse Deus, vbi nã esset Adam, tamen ratione prædictâ illum citauit, vt si vellet, se defende-
3 ret: fit enim † citatio, vt quis se defendat, si suâ interest. l. de vnoquoque. ff. de re iudic. & l. nam ita Diuus. ff. de adoptionib. nimirum cùm citatio sit defensio de iure naturali. text. in l. defensionis. C. de iure fisci. lib. 10. & in l. vt vim. ff. de iust. & iur. Maranta in specul. 4. part. distin. 9. num. 9. idem 6. part. titu. de citatione num. 3. cum sequentib. Panorm. in c. in causis. de sentent. & re iud. Afflict. decis. 283. & ibi Vrsillus num. 12. Angel. in l. princeps. ff. de legib. num. 2. cum allegatis Andr. Gail. practicar. obseruation. obseru. 75. & DD. in d. l. nam ita Diuus. ff. de adoption. Hinc est quod statutum non valeat, disponens sententiam latam contra non citatum
4 firmam esse: quia nullitas † ex defectu citationis procedens, statuto tolli non potest. Bald. in l. 1. C. quom. & quand. iudex. Dec. cons. 686. num. 27. incip. [viso puncto, quod procedit] etiam in sententia Principis, quia iste ordo est iuris naturalis. Angel. in d. l. princeps. ff. de legib per d. Clement. pastoralem. & c. 2. de caus. possess. & propriet. Bart. in l. Diui. ff. de iur. aur. annul. & DD. in d. l. Diuus. & in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. & hoc etiam fit, quia à citatione iudicium incipit. §. final. Instit. de pœn. temer. litigan. & probatur ex ordine titulorum. ff. veteris, & tradidit Specul. in tit. de citat. in princ. Et de materia loquitur egregiè Paul. Castren. in l. consentaneum. C. quomod. & quand. iudex. Hac igitur de causa Deus vocat Adam, dicens: [vbi es?] sciebat quidem Deus, vbi nam esset

Universidad de Deusto
Biblioteca

esset, quamuis deliteſceret, ipſe enim cum nialefeciſſet oderat lucem. Ioan. cap. 3. voluit enim Deus illi ingratitudinem exprobrare, eò quòd tot beneficia in ſe collata deſpiciens & propriæ naturæ dignitatem oblitus, ad deceptorem diabolum turpi defectione deſciuerit: & quia effectus citationis eſt in iudicio comparere, vt excluderetur omnis ſcrupulus, † &
5 nullitas proceſſus, ſui copiam fecit, vt ſuâ præſentiâ citatio conualeſceret, cui ſubſcribunt Marian. Socin. tit. de citation. arti. 6. n. 21. & text. in d. l. de vnoquoq; ff. de re iudic. vbi hoc latè explicat Zaſius nu. 6. & commun. DD. in l. etiam. §. final. ff. de minorib. & l. 1. ff. de in ius vocand. Feli. in c. illud. nu. 8. de præſcriptionib. vbi dicit ſpõtaneam & voluntariam comparitionem validare citationem, & interrumpere præſcriptionem, per tex. in dict. l. 1. §. ſed ſi. ff. de ferijs, eleganter Vancius de nullita. ex defect. citationis, nu. 17.

6 Facta autem † præſentatione Deus de perpetrato crimine inquiſiuit.
7 Adã cauſam dicit, & quaſi † ſe excuſet culpam trãſfert in vxorẽ dicens: ſe ab illa acceptum comediſſe, & deceptum peccaſſe: at illa in ſerpentem culpam criminis retorquebat. Ser-
8 pentem verò Deus † non inquiſiuit: quia ſecundum Auguſt. lib. 2. contra
9 Manich. † dæmon non poteſt confiteri ſalubriter peccatum ſuum, nec habet vnde ſe excuſet, nec eſt in via, vt ad pœnitentiam reuertatur. Hoc enim poſtulat eius conditio, vt cùm Angelus ſit naturâ merè intelligens poſt plenam & deliberatam apprehenſionem iudiciumq́ue determinatum adhæreat, cui ſemel adhęret, immobiliter: etenim cum voluntas ſequatur intellectum, ad apprehenſionem eius immobilem, ſequi in voluntate electionem immobilem neceſſe eſt, quæ ratio eleganter aſsignata eſt à Damaſceno. 2. de fide, c. 4. vbi concludit, dæmonem eſſe inadeptiuum pœnitentiæ, quia eſt incorporeus & immortalis, ex immaterialitate namque ſequitur gradus intelligendi eximius, qui eſt intelligere ſine diſcurſu, & ex tali gradu intelligendi oritur firma adhæſio in voluntate. Et hoc idem inſinuauit D. Thomas, 1. part. q. 64. art. 2. & Dominic. Bañes in. d. 1. parte D. Tho. vt ſuprà, vbi contra Scotum in. 2. diſtinct. 7. quæſt. 1. Du-
10 randus eadem diſtinct. apertè dicit † obſtinationem Dæmonum, ob quam reſipiſcere nequeunt, eſſe non ſolùm diuini auxilij denegationem, propter quam impoſsibilis eſt illis fructuoſa pœnitentia, verumetiam duritiem quandam & prauam voluntatis affectionem, quâ dæmones immutabiliter adhærent prauo fini, in quem ſe retulerunt in vltimo inſtan-
11 ti viæ. † Adhærent autem immobiliter Angeli, cui ſemel adhærent, quia ſtatim à principio ſui eſſe habent totam ſuam perfectionem naturalem, id eſt, ſpecies inditas, & perfectũ lumen per quæ ſimul cognoſcunt eſſentiam rei & omnia conuenientia & diſconuenientia. Homo verò id facere nequit, quia ex defectu huius perfectionis procedit in indagando veritatem ex vna re in aliam, diſcurrendo & componẽdo. Diſcrimen autem huius veritatis his verbis elegantiſsimè docet D. Thomas art. 2. citato in corpore, dicẽs: [differt autẽ apprehẽſio Angeli ab apprehenſione hominis in hoc, quod Angelus apprehẽdit immobiliter per intellectũ, ſicut & nos immobiliter apprehendimus prima principia, quorũ eſt intellectus. Homo verò per rationẽ apprehendit mobiliter diſcurrẽdo de vno ad aliud, habẽs viam procedendi ad vtrumq; oppoſitorum: vnde & voluntas hominis adhæret

hæret alicui mobiliter, quaſi potens etiam ab eo diſcedere, & contrario adhęrere. Voluntas autem Angeli adhæret fixè & immobiliter, & ideo ſi
14 conſideretur ante adhæſionem, poteſt liberè adhærere, & huic, & appoſito: in his ſcilicet, quæ non naturaliter vult. Sed poſtquam iam adhæſit, immobiliter adhæret, ideò conſueuit dici quod liberum arbitrium hominis flexibile eſt ad oppoſitum, & ante electionem & poſt: liberum autem arbitrium Angeli eſt flexibile ad vtrumque, oppoſitum ante electionem, ſed non poſt. Sic igitur & boni Angeli ſemper adhærentes iuſtitiæ, ſunt in illa confirmati, mali verò peccantes, ſunt in peccato obſtinati: hæc D. Thomas, & etiam q. 16. de malo, art. 5. idem tenet, quem ſequuntur fere omnes eius diſcipuli. Capreol. diſt. 7. q. 2. & Caietan. ſuper hunc articulum D. Thom. Palud. in 5. diſtinct. 50. quæſt. vnica, & Alexan. Alenſis 3. par. q. 1. memb. 2. quare D. Thom. in d. art. 2. refutans opinionem Origenis, dicit contrariam doctrinam repugnare ſacræ Scripturæ, & eſſe tanquam propoſitionem erroneam re-
12 futandam, † & tenendum firmiter ſecundùm fidem Catholicam, quòd voluntas bonorum Angelorum confirmata eſt in bono, & voluntas dæmonum obſtinata in malo: ideoq; reſipiſcere neque flecti in bonum poteſt, quemadmodum Angeli beati ne queunt in malum declinare, vnde Bañes art. 2. allegato, concluſione primâ dicit ab hac veritate recedere eſſe temerarium. Fundatur autem hoc in
13 doctrina tradita D. Thom. quod † Angeli habent inflexibile liberum arbitrium poſt adhæſionem, nec diſcurrere poſſunt. Quod autem ſtatus damnationis etiam ad impœnitentiam illos adiuuet, hoc formaliter non attinet ad noſtram difficultatem, cũ hoc etiam ſit commune omnibus damnatis. Huius noſtræ ſententiæ eſt Ludouic. Molin. in Comment. ſuper 1.
14 part. D. Thomæ. quæſt. 63. art. 6. concluſione 5. † vbi dicit Angelos non potuiſſe recuperare gratiam ſemel amiſſam per peccatum, & idcirco poſt primum peccatum euadere non potuerunt damnationem æternam. Ratio autem quare non potuerunt recuperare gratiam ſemel amiſſam, eſt, quia poſt adhæſionem ſunt inflexibiles liberi arbitrij, & ideo inadeptiui pœnitentiæ, quod in princi-
15 pio docuimus ex D. Damaſceno, vbi ſubijcit: † quod hominibus mors, hoc Angelis eſt lapſus: poſt lapſum enim non eſt illis pœnitentiæ locus, vt neque poſt mortem hominibus, [Idipſum tenent Gregor. Nyſſen. lib. 1. Philoſoph. cap. 3. Caſsianus collatione 4. cap. 14. Gregor. lib. 4. moral. c. 9. & 10. Iſidorus lib. 1. de ſummo bono cap. 12. ſentent. 11. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 3. Autor libri de mirabilibus ſacræ Scripturæ libr. 1. cap. 2. Denique hæc eſt conſors & communis ſententia ſanctorum Pa-
16 trum.

Reprehendit † ergo Deus primos parentes tanquam ingratos, inobedientes, guloſos, cupidos, & ſuperbos, ſeptupliciter namq́ue Adam peccati actum vitiauerat. Primò ſuperbiâ, quâ in ſua potius eſſe, quàm in Dei poteſtate dilexit. D. Auguſt. in Enchirid. cap. 45. Secundò amore coniugis immoderato. idem D. Auguſtinus libr. 11. de Geneſ. cap. vltim. Tertiò infidelitate, quâ Deo non credidit, ſed dæmoni dicenti, [nequaquam moriemini.] D. Auguſt. in Enchirid. d. c. 45. Quartò curioſitate: ſollicitauit enim eum quædam experiendi cupiditas, inquit Auguſt. libr. 11. de Geneſ. cap. vlt. Quintò inobedientia particulari & expreſſa: co-

me-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mediſti de ligno, de quo præceperam ne comederes] inquit Deus ad Adamum Gen. 3. Sextò excuſatione peccati[mulier quam dediſti mihi ſociam dedit mihi,& ego comedi] Geneſ.3.Septimò læſione proximi, nam in Adam omnes moriuntur. 1. Cor. 15.actus autem infidelitatis communis fuit vtriq;:vterq; enim credidit ſe non moriturum, ſed futurum ſicut Deum dicto cap.3.Geneſ.

Sancti Officij Inquiſitores modũ procedendi à Deo mutuantur & eundem obſeruant.

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *INquiſitores Dei formulas ſequũtur*
2 *Adam dicens ſe timuiſſe quia nudus eſſet, timoris ſui cauſam adſcribit Deo.*
3 *Peccatum aggrauat, qui culpæ patrocinium defenſionis adiungit.*
4 *Deus manifeſtat Adamo nuditatem non fuiſſe cauſam timoris.*
5 *Adam fatetur crimen nec humiliter petit veniam,ſed ſe excuſat ſuperbè.*
6 *Mulierem quare Deus interrogauerit.*

1 EODEM ordine † quo Deus contra primos parẽtes proceſsit, iuridicè etiã procedunt Inquiſitores contra hæreſis labe infectos, Nam primo eos per edictum euocãt, & citant,non prodeuntes trahunt,illoſque captos in obſcuros,ac ſecretos carceres detrudunt, eoque pacto in reos iudicio per eos accepto aut deſerto,de crimine inquirũt.Deus Adamum in abditis locis latitanten propter commiſſum crimen, & amiſſam gratiam euocauit, tum verò de crimine inquiſiuit.Adam verò cùm iudicio ſtitiſſet, verecũdiâ culpæ confuſus & metu pœnæ perterritus ſe excuſat, & commiſſum crimen diluere conatur,dicens:[Domine audiui vocem tuam, & timui, eò quòd nudus eſſem.]c. 3. Geneſ.(ac ſi Deo nuditas quam fecerat, diſpliceret.) Et ſic in
2 creatorẽ † timoris cauſam detorquet quòd ſe nudum condidiſſet, & abſq; veſtium præſidio,quo carnis turpitudinem operiret.Veruntamen excuſatio peccati,eſt aliud peccatũ,&auget delictum:nam licet qui ſe excuſat,delictum negando iuſtificetur apud homines,condẽnatur tamen apud Deũ:
3 imò peccatum † peccato addidit,qui culpę conſcius patrocinium defenſionis adiunxit, iuxta illud Prophetæ Pſalm.140. [non declines (inquit) in verba malitiæ ad excuſandas excuſationis in peccatis:] & tradit Lactant. in lib. 4. diuinar. inſtitution. cap.24. Vnde Gregor.lib.22. Moral.ait: [vſitatum generis humani vitium eſt, libendo peccatum committere, & cõmiſſum negando abſcondere,& cõuictum defendendo excuſare.] & D. Bernard.de 12.gradib.humilit.[cum ſuperbo imputatur culpa, creſcit, non amputatur:]quia cum argutus fuerit, cor eius declinat ad excuſanda peccata. Multis autem modis fiunt excuſationes in peccatis: aut enim dicit, qui ſe excuſat, non feci, fecique,ſed bene feci:aut ſi malè,non multum malè, non malâ intentione: ſi autem de illo conuincitur, ſicut Adam & Eua, alienâ ſuaſione excuſare ſe nititur:Maximum ergo eſt excuſationis vitium.Nam,vt ait gloſ.ordin.ſuper Pſal.14. [Quaſi cornu contra Deum erigit,qui per aliquos peccata ſua nititur excuſare, vt per diabolũ,vel per aliquos ſuaſores,vel pro neceſsitate ſtellarũ.Hinc autor Rhetor.ad Heren.lib.2.volũtario facinori nulla

nulla eſt excuſatio imprudẽtiæ.]Ideo ex tali Adami aſsignata ratione, & excuſatione ipſum Deus conuicit de
4 crimine.Nuditas † enim timoris cauſa non fuit,quandoquidem ante ligni comeſtionem nudus iam erat: quæ tunc temporis nuditas, nec Deo diſplicebat, nec illi cauſa timoris fuit. Timor ergo aliunde ortum habuit; trahit à culpa originem, quæ in ligni eſu fuit conſummata. [Quis enim (ait Deus) indicauit tibi, quòd nudus eſſes, niſi quod ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes, comediſti?]vt d.c.3.Geneſ.Adam videns timoris cauſam non fuiſſe nudi-
5 tatem, ſed admiſſum crimen, † fatetur illud,non tamen humiliter petẽdo veniam,ſed ſuperbè ſe excuſando, atque in alium culpam ſuam retorquendo,dicens: [Mulier quam dediſti mihi ſociam,dedit mihi:& ego co-
6 medi.]Et quia † dum reus ſe excuſat, alium incuſat, interrogat Deus mulierem delatam dicens: [Quare hoc feciſti?] hoc ordine Deus procedit inquirendo,vt ad perpetrati criminis originem, & autorem deueniat,& vt omnes tali labe infecti debitum ſupplicium ac pœnam ſuſcipiant. Ipſa verò Eua ſerpentem culpat dicens: [Serpens decepit me.] Ab iſto igitur iuſtiſsimo Inquiſitore, hæreticæ prauitatis Inquiſitores ordinem habent procedendi,vt ex vno in aliud ad erroris ortum & originem perueniant.

Deus per ſe ipſum ſecretò hoc iudicium exercet,futuros Inquiſitores inſtruens.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *ADam princeps orbis Deum ſolum non alium pro Iudice, potuit habere.*
2 *Pilatus capite plexus quòd Chriſtum iudicaſſet.*
3 *Hæreſis crimen publicum.*
4 *De rebus Dei ſolus Pontifex ſummus ſtatuit.*
5 *Deus ſecretò proceſſum Adæ inſtruxit.*
6 *Daniel ſecretò anno ætatis duodecimo proceſſum in ſenes inſtruxit.*
7 *Reus criminis carceri mandatur ne quis cum eo communicet.*
8 *Deus quare non vſus teſtibus in proceſſu Adæ.*
9 *Confeſsio rei perire volentis ei non præiudicat.*
10 *Confeſsio geminata præiudicat reo dummodo ſubiectum ſtet crimini.*
11 *Hæreſis mente concipitur.*
12 *In primis parentibus confeſsio & conſcientia mille teſtes.*
13 *Deus in proceſſu Adæ formam Inquiſitoribus præſcripſit, quã ſordes infidelium excutiant.*
14 *Propria rei confeſsio inter omnes probationes primatum obtinet.*
15 *Confeſsio rei tollit omnem ineptitudinem proceſſus.*
16 *Quare in hæreſi, ex ſola confeſsione reus damnari poſsit.*
17 *In alijs criminibus rei confeſsio teſtibus aut certis indicijs probari debet.*
18 *Acta non niſi Inquiſitori aut Officiali nota eſſe debent.*
19 *Inquiſitores & officiales ſancti Officij ſecretum tenentur ſeruare.*
20 *Inquiſitores ſecretum indicunt conſultoribus ſancti Officij.*
21 *Inquiſitores,qui extra caſus à iure conceſſos ſecreta detegunt, peccant.*
22 *Qui contra legem facit in re graui non vrgente cauſa,non caret culpâ.*
23 *Inquiſitores reuelantes ſecretum extra ordinem puniri poſsunt.*
24 *Secretum quod nam dici poteſt.*
25 *In materia Inquiſitionis quid dicitur ſecretum.*

NEC

Universidad de Deusto
Biblioteca

NEC vacare mysterio credendum est quòd Deus ad hoc Iudicium cõtra primos parentes prosequẽdum nullum Angelum delegauerit, sed per seipsum tum secretò, & remotis arbitris, tum quæsitè, ac sine testibus reum egerit. His omnibus certum est à Deo tum personarum, tum criminis adhibitam esse rationem. Et quidem in primis Adã reus erat vnà cum Euâ. Adam, inquam,
1 † quem paulò minùs ab Angelis minuisset, cuius sub pedibus omnia subiecisset, quem principem totius orbis constituisset, adeo vt dicat Sibylla nomen [Adam] illi esse datum, cuius singulæ literæ singulos cæli angulos referant hoc versu.

Ἀντολίωντε, Δύσιντ', Ἄρκτοντε, Μεσεμβρίαντε.

Orientemque, Occidentemque, Septentrionemque, Meridiemque.

A D A M.

Cum igitur tantus esset Adam, vix inferiorem Deo iudicem admisisset: monet Suydas in vocabulo, Pilatus,
2 † Neronis iussu Pontium Pilatũ capite plexum esse, quia cùm esset procurator duntaxat Cæsaris in filium Dei secundum Adamum Ius dixisset: quamobrem in iure dicitur illustriũ personarum causas ab Ordinarijs iudicibus non iudicari. cap. sedes. de rescript. capit. sanè. de offic. deleg. can. quisquis 2. quæst. 8. & can. cum beatus. 45. dist. Deinde quemadmodum personæ sunt maiores & minores, sic
3 etiam & causæ: & in maioribus, † hæresis principem locum obtinet, itaq; à maximo iudice Deo iudicari debuit Adam, cuius infidelitas propemodum ad hæresim venerat. Sic iure statutum est, vt de causis maioribus
4 & ad Deum spectantibus, † nemo nisi Summ. Pontifex iudicet. text. in cap. venissent. de iudic. cap. maiores. de baptism. can. hæc est fides. 24. q. 1. Turre-cremata in Summ. de Eccles. lib. 2. cap. 107. Alphons. de Castr. de Iusta hæretic. punition. c. 5. Quod autem Deus †
5 secretiùs hoc iudicium fecerit, optimi & consultissimi iudicis officium videtur præscripsisse, à quo
6 † ne quidẽ Daniel anno (vt ait Ignatius Epist. ad Smyrn.) 12. iudex constitutus recesserit. Is enim cum iudicandos haberet salaces illos senes pudicæ Susannę hostes infestissimos, [Separate (inquit) illos ab inuicem procul & dijudicabo eos.] Fecit secretò Deus ne inuicem se Adam & Eua ad argutias & subtilitates adornarent, at prȩcipuè ne serpentis astuti communicatione fascinati in mendacij voraginẽ cuius ille est effossor strenuus, ruerent præcipites. Inde & iure illud obtinet vt in iudicijs publicis quæ constitui certum est ex grauioribus delictis, extra ordinem siue secretò procedatur: nihil enim est extraordinariè procedere, quàm secretò de crimine disquirere, & auferre iudicij substantialia, remotâ consilij capiũdi facultate. Bart. in extrau. ad reprimendum. verb. figura. collat.
7 11. quare nec reus † custodiæ mandatur alia de causa, nisi vt omnimodâ cuiusuis personæ communicatione priuetur. l. nullus. C. de custod. reor. l. 1. 2. & 3. & ibi gloss. ff. eod. titu. nec ante sponsiones, testium & complicium (si qui sint) collationes, relaxandus est. l. non ex omnibus. ff. de in ius voc. cap. intimauit. & cap. constitutus. de testib. Præterea magnus ille
8 Iuris arbiter Deus † nullis vsus est testibus vt conuictum reum sententiâ feriret, & ☉ funestâ mortis literâ caput illi infigeret, duabus de causis. Prima est quia reos confitentes haberet tametsi aliò crimen, detorquentes,

quentes, cõfessione geminata, & de crimine constaret perpetrato nempe quod fructus esset comestus, & non tantùm Adam, sed & Eua confiteretur se comedisse. Verè quidem non sufficit reum confiteri (nemo enim
9 † volens perire auditur. l. 1. §. final. ff. de quæstionib.) nisi & confessio geminata sit, & id de quo agitur crimen constet esse commissum. l. inde Neratius. §. final. ff. ad l. Aquil. & ex multis probat Iul. Clar. libr. 5. Sent. §. fin. q. 55. 10. & 11. Marsil. in pract. crimin. §. postquam. num. 48. l. non tantum. ff. de appellat. Ioannes Andr. in §. postremo. de confess. ad Spec. in
10 addit. quæ incipit. §. fin. At cùm † vtraque hæc simul concurrunt, geminata confessio, & criminis perpetrati euidentia absque testium probatione iam vnum restat iudici, vt sententiam ferat gloss. in l. 1. C. de confess. Guil. Benedict. in c. Raynutius. verb. mortuo. num. 349. Altera causa est quòd
11 cùm † hæresis, & ea quæ ab hæresi nõ absunt crimina, mente concipiantur, in eamque vt alibi dicimus, per sensus illabatur (quod tritum & vulgare est Theologis, & astipulantur Thom. 2. 2. quæst. 11. artic. 1. Melchior Canus lib. 12. capit. 9. de locis Theolog. Alphons. de Castro lib. 1. cap. 1. aduersus hæreses, & lib. 1. cap. 1. de iusta hæret. punit. Turre-crem. in Summ. lib. 4. de Eccles. part. 2. cap. 1. & 13. Eymericus in 2. part. Direct. q. 1. de nomine hæresis, & ibi Franciscus Pegna Cõment. 26. B. Hieron. in Epist. B. Pauli ad Gal. cap. 5. & in Epistol. ad Tit. cap. 3.) certum quoque est †
12 ad parentum processum digniores ipsâ mente testes asciscì non potuisse, nullos ipsa confessione diligentiores quadruplatores produci, iuxta illud Lucæ cap. 19. [Ex ore tuo te iudico] & l. 1. ff. de confess. l. vnic. C. eod. l. post rem iudicatã. ff. de re iudic. l. proinde. 2. §. notãdum. ff. ad l. Aquil. Et mihi sanè vi-
13 detur Deus † Inquisitoribus maximè in eo procedẽdi formam tradidisse, vt per se ipsos & non per mediã personam reos interrogarent, & de crimine inquirerent. Hanc enim formam obseruandam tradidit instructio Hispalens. ann. 1484. c. 4. & 17. & instructio Abulens. anno 1498. c. 11. & 12. quibus constitutum est, vt per se ipsos inquirant & examinent reos, atque ad causæ cognitionem, non ex testium probatione, sed præcipuè ex
14 reorum cõfessione procedãt. † Quia hæc inter omnes probationis species tanquam regina primatum obtinet, nec vlla efficacior probatio reperiri potest. l. generaliter. C. de non num. pecunia. c. per tuas. de probationib. c. nos in quemquam. 2. q. 1. per confessionem res efficitur notoria. c. vestra. c. final. de cohabit. clericor. & mulier. c. cũ olim. de verb. signific. c. si sacerdos. de officio ordi. c. hoc videtur. 22. q. 5. & in crimine hæresis proculdubio rei cõfessio dicitur legitima probatio. tex. in c. ad abolendam. vbi singulariter gloss. verb. deprehensus. de hæretic. optimus tex. in c. nunc autẽ. 21. dist. Hippol. in rubr. de probationib. n. 70. quod procedit, etiam si
15 processus sit nullus: quia confessio † tollit omnem ineptitudinem processus. Innoc. in c. qualiter & quando. 2. n. 7. de accusat. Bart. in l. si confessis. ff. de custod. reor. Abb. in c. final. not. vlti. de restit. spol. in c. 1. in fine de exception. & plenè diximus in c. 1. Resp. pro defẽsione Iurisdictionis S. Officij Regni Siciliæ. nu. 46. per totũ. & optimè docet Roman. in consil. 329. nu. 11. & Alexand. lib. 1. cons. 13. Felinus in c. 1. de exceptionibus, & in c. cum super. de re iudic. & sic ex reorũ con-
16 fessione † in hoc crimine hæresis ad condemnationem procedi potest. In confessum enim nullæ sunt partes

FACULTAD DE TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

iudicis, nisi in condemnando. l. Iulianus. ff. de confessis. l. debitorib. ff. de re iudicata. l. de ætate. §. 1. ff. de interrog. actio. Bald. in l. si quis non dicam. C. de Episc. & cler. Felinus in c. auditis, de præscription. Franc. Pegna. 3. p. Director. cõment. 28. optimè Iulius Clarus in pract. criminal. §. final. q. 65. nu. 1 allegat, & diximus in d. Resp. c. 1. num. 45. cum sequentibus. In alijs verò criminibus quæ externè committuntur, testibus siue sufficiẽtibus
17 † indicijs confessio ipsa comprobari debet. l. 1. §. illud autem. vbi Bart. ff. ad Syllan. l. C. vbi causæ fiscales Bald. in authent. sed nouo iure. C. de seru. fugit. Angelus in l. vnica. col. 2. C. de cõfessis. Bart. in. l. fi. ff. de quæst. latè Angelus in tract. de malefi. in verb. vestẽ cælestem. Iason. in l. error. nu. 14. C. de iur. & fact. igno. Debent etiam In-
18 quisitores † Dei exemplum æmulari & secreti vires non excedere: ita vt nulli præter ipsos & eorum officiales & ministros delicta reorum & processus sint manifesta. Deus etenim in causa primorum parentũ nostrorum secreto vsus est, vt cæteris quoq; norma necessaria & exemplũ esset, vt ex. d. c. 3. Gen. deducitur: & habetur. c. 11 Prouerb. his verbis [Qui ambulat (inquit) fraudulẽter, reuelat arcana, qui autem fidelis est, celat amici commissum] &. c. 25. [Secretum extraneo ne reueles, ne forte insultet tibi cum audierit.] Eccles. cap. 27. [qui denudat arcana amici fidem perdit, & non inueniet amicum ad animum suum,] & Esai. cap. 24. [Secretum meum mihi, secretum meum mihi.] Et per Ezechiel. 7. ait Dominus [Auertã faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum.] Et Prou. 21. [Qui custodit os suum, & linguam suam ab afflictione seruat animam suam.] Et c. 8. arrogantiam & superbiam, & viã prauam, & os bilingue detestor,] & Eccles. 22. [Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam in ipsis, & lingua mea perdat me?] Ibidẽ c. 28. [ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis,] & ibidẽ [verbis tuis facito stateram, & frænos ori tuo rectos, & attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis ad mortẽ:] Lue. de Pen. in rubr. de legatio. lib. 10. vers. 13. In diuinis etiam mysterijs sanctissimæ Trinitatis, quæ à Theologis [Ad intra] appellantur, hoc vtiq; secreto Deus vsus est. Vnde Propheta dixit Psal. 35. [Iudicium tuum abyssus multa.] Quibus astipulatur illud Pauli Roma. c. 11. [O altitudo diuitiarũ sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!]

His accedant quæ constituta sunt ab Ecclesia, circa sigillum & secretum cõfessionis. Quæ nullia vnquam
19 causa possunt aperiri & reuelari. † Hispal. in. 44. dist. 21 q. 1. DD. in c. officij. de pœni. & remission. Concil. Triden. sess. 14. c. 5. de confes. & ibidem. Can. 6. Bald. etiam plures casus congessit, in. c. 1. de pac. const. §. credentias. n. 2. in. feud. Didac. Perez. in. l. 21. tit. 3. libr. 2. ordin. col. 364. Rex vero Alphons. ad hęc contra iudices, notarios, aduocatos, & testes plures constitutiones edixit: in l. namque. 9. tit. 17. par. 3. sic ait. *E no deuen apercebir à ninguno que se guarde de las cosas que se entendieren, de la pesquisa de que le podria nacer daño*; idest: nec debent cuiquam reuelare vt caueat ab his quæ de processu audierint, vnde periculum illi creari posset. Indicitur quoque silentium Aduocatis sub pœnam falsi, & perinde infamiæ. l. 1. §. is. qui. ff. ad leg. Corn. de falsf. Notarijs, vt est in regni constitut. l. 5. & 8. tit. 9. part. 2. Testibus sub eandem falsi pœnam. ex l. qui falso. ff. de testib.

Sed hæ doctrinæ limitantur in casu

su proditionis & hæresis, vt docet. D. Tho. in 4. dist. 21. & dist. 19. q. 2. art. 3. q. 1. ad secundam. Vbiq; etiam gentiũ id semper obseruatũ legimus, vt religionis negotia summo secreto semper fuerint pertractata. Hebræi siquidem Cabalam nõ omnibus, sed quadragenarijs tantùm viris legere permittebant, vt meritò etiam illi ex professo Philosophi secretiora Philosophiæ, quæ tanti non sunt ponderis, quanti religio, celauerint. Iul. Capitolin. in Gordianis in hæc verba protulit: [Hunc autem morem apud veteres necessitates publicæ repererũt, vt si forte aliqua occulta constituere oporteret, Senatusconsultum tacitum fieret: ita vt non scribæ, non serui publici, illis actibus interessent: senatores exciperent: senatores omnium officia scribarumq; complerent: ne quid fortè proderetur.] Id notauit Budæus in annotat. ad Pandect. super l. fin. ff. de senatorib. Valer. Maxim. de institutione antiquitatis. [Tria (inquit) fecerunt Romanos dominari: sanum consilium, & secretum, & dictis suis pertinaciter inhærendo, & non frangendo fidem. Martinus Lauden. in tit. de cons. Princ. in 2. q. Vegetius, qui plura exempla adducit in lib. 1. de re militari. Idem Valer. Maxim. li. 5. c. 10. Plutarc. in Apophtheg. Græcorum. Gellius quoq; lib. 20. c. 1. dicit, quòd conquerente Alexandro Magno de Aristot. quod edidisset libros Physices, Respondit Aristoteles, ita euulgatos vt non editos ob celata mysteria. Et Diogenes Laerti. in vita Heracl. lib. 9. refert Heraclium Ephesium librum cõposuisse de vniuerso, de Republica, & Theologia, & in tẽplo Dianæ deposuisse, eâ industriâ obscurius scriptum, vt soli eruditi illum legerent, ne si à vulgo passim legeretur, contemptui haberetur. Accedunt istis Pythagorica dogmata multis inuoluta mysterijs, ne cõtemptui publicè habita vilescerẽt. Cuius generis & illa quæ Hesiodus in operibus, & diebus profert. Apud Ethnicos quoq; tanta religionis, & sacrorum reuerentia, quanuis falsis hærerẽt dogmatibus, vt mysteria eorum euulgare piaculum ducerent. Talia Athenis & alibi sacra erant Cereris Eleusinæ; quæ producere in vulgus fas nõ fuit, vt liquet ex Pausania Lycophrone, & Orpheo in hymnis proprijs. Et proinde Phornutus, libr. de nat. Deorum, & Strabo lib. 9. vocant eius templum fanum mysticum: tãta enim secretorũ Cereris erat religio, vt nec templum eius ingredi nisi initiatis (quos vulgus ordinatos appellat) liceret, vt indicat Liuius lib. 31. quæ mysteria elegantibus his versibus notat Catullus in Puluinari.

Pars obscura cauis celebrabãt Orgia cistis,
Orgia, quæ frustra cupiũt videre profani.

Plura de his mysterijs apud Ethnicos non euulgandis scribit Clemens Alexand. in Protrept. & Eusebius lib. 11. de præpar. Euang. Tradunt ijdem Orpheum ab ijs quos initiabat in primo vestibulo cum terribili autoritate religionis exegisse, ne profanis auribus inuenta, ac composita religionis proderentur, vt scribit Iul. Firmicus Maternus, libr. 7. Matheseos. Pompon. Lætus, vbi agit de Vestalibus, arcana quædam ait in templo seruata esse Vestalibus, & Pontificibus ignota. Quod de Palladio etiam scribit Plutar. in Parall. 34. & 35. Quocirca Octauius Augustus, vt refert Sueton. in Octauio. c. 93. Athenis initiatus sacris cum postea Romæ pro tribunali de priuilegijs sacerdotum Atticæ Cereris cognosceret, & secretiora quædam proponeret, dimisso Concilio, & coronà circunstantiũ solus audiuit disceptãtes. Quod ne in vulgus profanare mysteria videretur effecit: & Dionys. Areopagita libr. de Eccles. hierarch. immundis (in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quit) tangere symbola fas non est:& rursum lib.de myst. Theolog. cap. 1. [Hæc autem caue, ne quis profanus audiat.] Nam & Constantinus Mag. Dionysium Alexandriæ Episcopum, & Arrium obiurgans eis vitio vertit, quòd quę latere potuerant in mediũ attulerint:grauiter ferẽs, quod quæstiones Ecclesiæ euulgarẽtur, in qua vna fides,& vnus debeat esse consensus, vt scribit Nicephorus Calixt. lib.8.cap.12.14. 18. vt non immeritò olim vulgus, & populus ab adytis tẽpli pelleretur.Neq; etiam sacerdotes ipsi excepto summo Pontifice (idque tantum semel in anno) in sancta Sanctorũ templi ingrediebãtur. Meritò igitur Inquisitores tanto secreto reorum fidei causas pertractant: Deum imitati,qui in causa contra Adamum
20 secreto vsus est. Tenentur enim † illud seruare sub pœna peccati mortalis:iniungitur enim districtè eis à Papa Bonifacio VIII.sub virtute sanctę obedientiæ, in c.statuta.§. iubemus. de hæret.lib. 6. Bernard. Comens. in lucerna Inquisit. verbo Inquisitor. §. 21.vbi probatur Inquisitores posse indicere secretum consultoribus sancti Officij,& præcipere,vt illud seruent, etiam sub pœna excõmunicationis, per tex.in c.statuta. de hæret. libr.6. idem Eymericus vbi sup.q. 83. & idẽ
21 Pegna Comment. 182. vbi inquit † quod si Inquisitores extra casus sibi à iure concessos & permissos,& negotijs fidei necessarios reuelarent, aut delatores,aut denũciatores,& accusatores,vel alia S.Officij secreta quauis ipso iure excommunicati nõ sint, tamen mortaliter peccant,essent verè & genuini legis trãsgressores, quia
22 † facere in materia graui contra iustam & legitimam legem,nullâ rationabili causâ vrgente, vel excusante, lethalis est culpa:vt omnes tã Theologi quam Canonistæ fatentur, tex. in d.c.statuta. §. & vt eorum.de hæret.lib.6.ibi [Presentis constitutionis autoritate permittimus,quòd Episcopus, vel Inquisitores secretũ possint indicere illis quibus vt præmissum est, processum huiusmodi explicabunt,& eos(si arcana consilij seu processus sibi sub secreto,ab eisdem Episcopo, vel Inquisitoribus patefacta præter eorum licentiam alijs patefecerint) excommunicationis sententiam,quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur)promulgare,sic tamen quod Inquisitores Episcopum, vel Episcopus Inquisitores non excommunicẽt hac de causa, sed ipsi ex iniuncto ex nunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto,ad secretum huiusmodi teneantur] tex.in c. de forma.22.q.5.& ibi glos.ver. de secreto.Ægid.Boss. tit. de carcerato fideiussorib.committ.nu. 30. vers. & si tu Senator. grauissimum ait esse scelus in causis præsertim arduis secretũ
23 reuelare.Ergo Inquisitores † reuelantes secretum in causis fidei ob periculum ingẽs, quod inde nasci potest, peccãt:& extra ordinem puniri possunt,qui periuri sunt, & cæteras pœnas etiam incurrunt. l. si quis maior. C.de transactionim.imò repelli possunt, & priuari officio,per tex.in c.1.in quibus caus. feud. amit. & tex. vbi not. Bald.& DD.in d.c.1.vers. credentias de pace.Constant. Prosper Carauita super ritu 3.Magnæ Curiæ Neapolis, nu.15.tenerentur pœna falsi.l.obseruandum.ff.de offic.præsidis.l. omnes delicti.§.exploratores. ff. de re milit. nam manifestare secreta,est quædam species proditionis.l.5.tit.9.p.2.in fin. cuius hæc sunt verba.*Que los consejeros del Rey que reuelan su poridad, cometen traycion*, id est: consiliarios regis proditionem committere,qui secreta detegunt.Quæ vtiq; procedunt, etiam si eis non sit iniunctum secretum, vt tradit Andr.de Isernia in cap.1.quib. mod.

mod.feud. amitt.& Osorius lib. 8. de Regis institut. vbi ait. [Est autem in consilijs præcipuũ fidei munus, quicquid secreto statutũ fuerit silentio,& taciturnitate cõprimere.Si enim amici consilium aperit,est odio omnium valdè dignus,quo tandẽ scelere illum alligari iudicauimus,qui Regis consilium contra datam fidem cũ homine, qui non sit particeps eiusdem consilij,communicauerit:est Regis proditor,& patriæ euersor existimandus.] Simanc.de repub.lib.7.c. 14. & 15. & de Cath.instit.titu.34.nu 8. & tit. 61. nu.31.Bouadilla in Politic. prætor. c. 5.vbi doctè plura congessit. Auend. vbi sup. vbi inquit proditorem esse illum,qui secreta ciuitatis reuelat, & Cæpola cons. criminal. 29. nu. 26. & habetur Prou.d.c. 11. & in c. qui ambulat. 5.q.5.& DD.in c. si sacerdos.de offic.ordin.& in c.vtriusque sexus.de pœnit. & remiss. Idq; optimo iure fit, nimisq; conducit ad institutum huius sacri Officij, quia seruato secreto res tutiùs aguntur. Et propterea sacrosancta Synod.Trident.cõstituit,c. 6.sess.25. electionẽ quorũcumq; Abbatum aliorumq; superiorum prælatorum debere fieri per vota secreta. Dicitur autem secundũ Cardinalem in Clem.2.vers.Notarij 2.nota.de hæret.aliquid fieri secretum, quoties illud probari non potest.Felin. in c.1. nu.21. col. 8. vers. quomodo autem. de probation.vbi dicit post D.Tho.2. 2.q.67.ar.1.ad fin. illud nõ esse omnino secretum,quod per testes probari potest.Vnde Bald.vbi suprà, de pace constant.§.in Christi nomine, versic.
24 credentias.inquit,quod † tunc potest appellari secretum,cùm illud vulgus ignorat,per tex.in l. 1. §. summa cum vtilitate.ff.de his,qui not.infa.Et illud secretum quod probari non potest, appellatur occultũ.c. vt nostrum. vt Eccles. benefic. secretum etiam pro occulto ponitur,c.erubescãt.32. dist.
25 c.tua nos.de simon. At verò † in casu nostro secretum intelligitur,quod inter Inquisitores, & officiales sancti Officij,& reos cognitum est,& inter eos tractatum. Et sic secretum dicitur verè & propriè quod probari non potest, quia illis tantum notum est, quirem ipsam tractauerunt,& secretum seruare tenentur,vt inquit Cardinalis vbi sup. & Ioan.Frãc.Scaglionus super ritu 3.Magnæ Curiæ Neapolis, & Prosper Carauita vbi suprà.

Deus hominem de hæresi conuictum, & resipiscere paratum sibi reconciliat,& in pœnam tanti flagitij laboribus illum addicit, & ad confusionem, tunicis pelliceis tanquam sacco benedicto induit, quod ab Inquisitoribus hodie obseruatur.

CAP. IIII.

SVMMARIVM.

1 *DEus sententiam primùm in serpentem deinde in primos parentes tulit.*
2 *Quare Deus primos parentes non statim morte punierit.*
3 *Deus vestes pelliceas de nouo condidit, illisque tanquam saccis benedictis primos parentes induit.*
4 *Inquisitores exemplo Dei hæreticos reconciliatos saccis induunt.*
5 *Reconciliati tenentur habitellum siue saccum benedictum publicè gestare.*
6 *Inquisitores possunt moderari tempus sacci benedicti, non tamen in Hispania.*
7 *Dispensatio habitelli reseruatur supremo Inquisitori, & supremo senatui.*
8 *Supremus Inquisitor nõ dispẽsat in depositione habitelli sine magna causa.*
9 *Habitelli ad ignominiam in damnatorum parœcia suspendendi.*
10 *Exempla suspendẽdi habitellos ex quibus locis scripturæ petantur.*
11 *Peccatum originale naturæ humanæ, est monumentum peccati Adæ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONfessione igitur per
1 primos parẽtes facta, †quia iam erãt de crimine conuicti, statim Deus publicè in serpẽtem sententiam tulit, tanquam in primum infidelitatis autorem dicens:[quia hoc fecisti maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ:super pectus tuum gradieris,& terram comedes, omnibus diebus vitæ tuæ,&c.] Genes.3. Num. 14. Deinde vero seruato ordine, in fœminam(quia prima consensit) postea in Adamum;dicens mulieri: [In dolore paries:multiplicabo ærumnas tuas,& conceptus tuos,in dolore paries filios,& sub viri potestate eris,& ipse dominabitur tui.] Adæ verò dixit[quia audisti vocem vxoris tuę & comedisti de ligno, ex quo præceperã tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cũctis diebus vitæ tuæ, spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ,in sudore vultus tui vescẽris pane tuo, &c.] Neq; eos
2 †Deus statim morte puniuit,sed misericorditer excipiẽs ad tales pœnas damnauit,postquam illos errati pœnituisset,& hæresim abiurassent.Neque enim lata fuisset à Domino tam remissa & mansueta sententia nisi resipuissent. Idipsum verò appositè & præcisè comprobatur ex lib. Sap.c. 9. sub final. [Per Sapientiam sanati sunt quicunque placuerunt tibi?] Et in principio capit. 10.] Hæc (nimirum Sapientia siue resipiscentia) illum qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum cùm solus esset creatus custodiuit: & eduxit illum à delicto suo, & dedit illi virtutem cõtinendi omnia.] Sic Inquisitores hæreticos pœnitentes,& hæresim abiurantes corripiunt, & in viã veritatis reducunt, nec eos flammis addicũt. Cum autem peccauerint Adam &
Eua,credentes se futuros diuinos, si
2 fructum veritum gustassẽt, maiorem fidem adhibẽtes serpenti,quàm Deo (vt iam explicuimus) perisomata fecerunt,vt operirentur, ex dict.cap.3. Gen.in hæc verba.[Cumq; cognouissent se esse nudos consuerunt folia ficus & fecerunt sibi perisomata quæ quidem explanãs D.Irenæus ait, succinctorium ficulneum,signum pœnitentiæ Adami:nam lib.3.aduersus hæres.cap.37.sic ait: [Per succinctorium quod sibi Adamus circundedit, ipso facto ostendit suam pœnitentiam,foliis ficulneis semetipsum contegens, existentibus & alijs foliis multis, quæ minùs corpus eius vexare potuissent: condignum tamen inobedientiæ amictum fecit cõterritus timore Dei, & retundens petulantem carnis impetum: nam folia ficulnea mordent,& pungunt corpus.]

Tandem Deus misericors pro foliis ficulneis in signum confusionis ac
3 perpetuæ ignominiæ †tunicis pelliceis, quas ad hoc propositum ex nihilo condidit, primos parentes induit,iuxta doctrinam Iustini Martyris,q.49. ad Orthodox. Ad cuius exẽplum hodie Inquisitores quibusdam etiam vestibus siue saccis benedictis, crucibus transuersis appositis induũt
4 cõuictos de hęresi;†qui malè de Deo, de fide, de diuinis, & Ecclesiasticis mysterijs sentiunt, ad propriam gestantium ignominiã,& confusionem, vt obseruauit Concil.1.Tarraconens. relatum ab Eymerico p.2. tit. de forma pœnitent.§.credentes, versic. vt portent duas cruces, pag. 235.& refert Francisc.Pegna in 3.part. Direct. Comment. 42.litera E.& Comment.
5 25.vers.tametsi,eas publicè †gestare debent tempore ab Inquisitoribus diffinito,vt statuit Instruct. 4. Hispalens.c.9.& super vestes,ita vt nec abjiciant aut occultent: alioquin punirentur,vt impœnitentes, tex. in l. in lege

lege.ff.de contrahend.emptione.Iu-
6 re tamen † communi Inquisitores possunt dispẽsare in depositione habitelli,seu sacci benedicti: per tex. in c.vt cõmissi §.illorũ.de hæreticis,lib. 6. Cæterum in Regnis Hispaniarum, nec possunt tempus per eos præfinitum ad prædictum habitellum mode rari, quia statim atque sentẽtiam tulerunt contra hæreticum,functi fue-
7 runt officio suo.† Hoc reseruatum est illustrissimo Inquisitori generali, & supremo Senatui.tex. in.l.iudex.ff.
8 de re iudi.Nec ipse quoq;Inquisitor† Generalis,ablq; maxima causa dispẽsat. Id quia enormia crimina confusione publicâ puniri debent. c. ego.
9 de consecr. dist. 2. Estq; † in signum ignominię huiusmodi habitus, & saccus suspendendus in Ecclesia, eius parœciæ in quâ hæretici rei habitarunt,ad memoriam impietatis eorũ sempiternam.Inscribẽda sunt etiam, & renouanda in illis nomina hæreticorum,& inscribenda causa & culpa damnatorum, vt habetur in instruct. Matritiana, ann.1561.cap.81. & c.in
10 capite.dist.50.Ignis†egressus à Domino interfecit ducentos quinquaginta impios, qui obtulerunt incensum, & loquutus est Dominus ad Moysen, dicens: Num. 16. [Præcipe Eleazaro filio Aaron sacerdoti, vt tollat thuribula quæ iacent in incendio, & ignẽ huc,& illuc dispergat,quoniam mortificata sunt in mortibus peccatorum producatq; ea in laminas, & affigat áltari,vt cernant ea pro signo & monumento filij Israel, & Eleazar sacerdos affixit laminas altari,vt haberent postea filij Israel, quibus commonerentur,tex.in c.denique.§.thuribula. 7.q.1. & c.mandamus.19.q. 3.c. mulier.15. q. 1. quia qui generant materiam mali, iubentur publicè exponi, vt alijs terror incutiatur, similiter enim peccatum Adæ perpetuâ quâ-
11 dam † notatur infamiâ,ne illud, vllâ vnquam temporis deleret oblivio: vnde non immeritò, istorum sacci, seu habitelli, ad perpetuam illorum infamiã qui tali crimine sunt infecti in eorum parœcia hodie suspenduntur.

De antiquitate sacci benedicti,& de illius forma.

Cap. V.

SVMMARIVM.

1 *Sacci benedicti antiquitas,& etymologia.*
2 *Forma sacci describitur.*
3 *Insigniti habitellis, antiquitus quibus diebus stabant prò foribus Vsque in diem Cœnæ Domini.*
4 *Assignatur color habitelli, & crucis, quâ notabatur.*
5 *Ratiò, quare reconciliati his vestibus induuntur super alias vestes.*
6 *Tempore B. Dominici, habitelli isti erant subnigri.*
7 *Quare forma crucis rectæ quæ vestibus pœnitentialibus apponebatur in formam transuersæ crucis migrauerit.*
8 *Vestis quâ induuntur comburẽdi, longè diuersa à veste reconciliatorum.*
9 *Habitelli recõciliatorum cur in parœcijs suspenduntur eorum nominibus inscripti.*
10 *Inquisitores dum visitant renouari iubent effigies obscuratas reconciliatorum.*
11 *Nullâ notantur infamiâ qui resipiscũt ex edicto Inquisitorum.*
12 *In Sicilia effigies & nomina damnatorum in Ecclesijs non affiguntur.*

HÆC præterea apponere placuit in gratiam eorum,qui notitiâ antiquitatis delectantur. Vestis etenim pœnitentialis, aut sacci be-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 nedicti vsus † in Ecclesia antiquissimus est, non solùm in Veteri, sed in nouo testamento, vt superiùs ostendimus. Olim enim saccus iste benedictus peccatoribus in signum publicæ pœnitentiæ imponebatur, & à pœnitentibus ex voto spontaneo assumebatur, vt suo loco dicemus lib. 2. tit. 3. c. 11. nu. 80. & sequent. Post labente iam tempore hæc exoleuit cõsuetudo. Sancta vero Inquisitio ob hæresis criminis detestationẽ illius publicæ pœnitẽtiæ, & sacci benedicti consuetudinem innouauit. Verùm quia antiquitus eiusmodi sacci benedicebantur in primitiua ecclesia, ideo sacci benedicti vocabãtur, deinde corrupto ac deprauato vocabulo ab Hispanis, saccus ille (quo recõciliati induũtur) vulgò Sãbenito appellatur. Meminit huius vestis B. Dominicus fundator & institutor ordinis Prædicatorum, & in prouincia Tolosana Inquisitor Generalis quibusdam literis, quas refert Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 20. in illis ergo literis ita
2 scriptum exstat: [Religiosis † vestibus induantur, tam in forma quàm etiam in colore, in quibus in directo vtriusque papillæ singulæ cruces peruulsæ sint assutæ. Vocat autem B. Dominicus religiosam vestem habitum pœnitentialem, quia in modum scapularij religiosi sine capucio fiebat, quæ forma in vsu fuit vsque ad tempus Eymerici, vt scribit 3. part. Directorij, num. 175. Maximè verò fit huius sacci mentio in Concilio prouinciali Tarraconensi, paulò post tempora S. Dominici celebrato: quo tempore nondum erãt in prouincia Tarraconensi Inquisitores, nec liber sextus Decretalium, nec Clementinæ, nec consultata ad Inquisitores. Huius fragmentum Eymericus refert 2. part. Director. Agens igitur Concilium de pœnitentia solenni hæreticis imponenda, ait in hæc
3 verba: † [Sed in diebus Dominicis Quadragesimæ factâ reconciliatione exeant Ecclesiâ, & stent ad fores vsque in diem Cœnæ, & portent duas cruces perpetuò ante pectus, quę nõ sint eiusdem coloris cum vestibus: & portent, ita vt videri possint solenniter pœnitentes.] Concilium etiam Tolosanum, anno 1229. contra hæreticos celebratum, de crucibus in veste pœnitentiali gestandis ita cauit. [In detestationem quoq; veteris erroris duas cruces portent, de cætero altiùs præeminentes, alterius coloris quàm sint vestes eorum, vnam à dextris, & alteram à sinistris.] His tribus locis citatis tantæ antiquitatis & venerationis præscribitur pœnitentibus, vt duas cruces in veste superiori gestent alterius coloris quàm sint vestes: non tamen explicatur, cuius coloris futuræ sint. Paucis post annis Concilium Biterrense c. 26. cuius coloris, & qua ratione eiusmodi cruces gerendæ essent, luculenter in hæc
4 verba præscripsit. † [In detestationẽ etiam erroris veteris, portent in superiori veste duas cruces coloris crocei, longitudinis duorum palmorum & dimidij, latitudinisque duorum, & in se trium digitorũ habentes latitudinem, vnam anteriùs in pectore, & aliam posteriùs inter scapulas. Vestes in quibus cruces portauerint coloris crocei non habentes, superiori veste intellectâ, supra quam in domo vel extra, alia non portetur. Illud sanè est obseruatione dignissimum, quòd de his crucibus in hoc locò traditur. Nam Concilium Tarraconense, has cruces aliter portandas iubet, dicẽs: [Portent duas cruces perpetuò ante pectus.] Cõcilium quoq; Tolosanum idem præscribit, dum ait, [Has cruces gestandas esse, vnam à dextris, & alteram à sinistris in idem recidit, quod

quod B. Dominicus loco citato præcipit. Concilium Biterrense antiquum morem immutando, vnam ante pectus, alteram inter scapulas deferri iubet, à quo mutuasse videtur quod scribit Eymericus, qui ferè non dissidet à Concilio Biterrensi 3. part. Direct. num. 179. [Introductus autem hic †
5 nouus modus eâ ratione fuit, vt pœnitentes patentiùs, & manifestiùs omnium oculis obijcerentur, siue aduersi, siue auersi essent, & gestantibus maiori pudori, spectantibus verò maiori esset terrori, quo à tam horrendo scelere perpetrando deterrerentur, quod si hæretici famosi essent, viri in pileo, fœminæ in velo, aliam etiam crucem gerere iubebantur. Erant autem duæ illæ cruces, quæ iure veteri ante pectus deferri iubebantur, paruulæ, ita in pectore dispositæ, vt vnaquæq; suæ papillæ responderet, recentiores verò, maiores, vt explicatum est. Color earum croceus ex præscripto Concilij Biterrensis.] Eiusdem erant coloris tempore, quo Eymericus scripsit Directorium. Color vestis qualis fuerit, ex Eymerici verbis, loco præcitato
6 deducitur: ait enim, † [Induaris super omnes vestes quas defers, veste liuida,] id est, coloris subnigri satis accommodati ad mœrorem & pœnitẽtiam, vt ex Esther c. 15. colligitur, & probatur ex prædictis B. Dominici verbis, ibi. [Religiosis vestibus induatur tum in forma, tum etiam in colore:] ferè omnes illius tempestatis religiones nigro vtebantur scapulario. Magnitudinem verò crucis aliquantulum Eymericus immutauit, vt illius verba consideranti patent.

Paulò pòst tempore Eymerici Generalis in Aragonia Inquisitoris, crucibus rectis penitus sublatis, in earũ loco signa rubra huius formæ ✕ vti hodie in vsu sunt, reposita fuerũt: Cruces multis annis (vt dictũ est) in vsu fuerunt, adhucque in aliquibus Hispaniarũ Ecclesijs infamia linteæ cruce notata cernuntur, vt apud Castrum Hitam & Oppidũ, ad Tagum fluuium, qui Pons Archiepiscopi vulgò [Puente del Arçobispo] nuncupatur, in alijsq; castris & vicis, vbi huiusmodi vetusta linteæ renonata non sunt, Crux in hunc modum depicta est ✠. Quod verò Cruce amotâ illud alterum signum decussis speciem præbens in eius loco fuerit suffectum, res est obseruatione dignissima, nullumq; autorem reperio, qui huius substitutionis rationem reddiderit, aut vllam fecerit mentionem.
7 † Illud tamen in causa fuisse videtur. Cùm pœnitentes reconciliati ad pristinos redirẽt errores, vestes infames exuentes, Cruces quæ assutæ erãt, in odium fidei, & Catholicæ religionis conculcabant, quod vbi Apostolici Inquisitores cognouerunt, Cruces amouerunt, & notis rubris, quibus hodie vtuntur, saccos ad dedecus, & infamiam designarunt, non crucibus rectis, vt moris erat, depictis, sed crucibus obliquis, & ad decussis figuram redactis. Quod iure à fidei. Censoribus factum est, non solùm ob eam rationem, quam huper assignauimus, sed etiam quia crux signum est exterius, quo fidem Catholicam Christicolæ omnes profitentur ac protestãtur. Cum ergo, qui in fidem Catholicam delinquunt, à fidei rectitudine declinent, in huius obliquitatis signũ, Catholicæ fidei Inquisitores induere solent pœnitentes, his notis transuersis, vt omnibus pateat obliquæ crucis figurâ interior gestantis status declarari, qualis fuerit, quàm à fidei & religionis Christianę rectitudine alienus.

Color notæ in Hispaniarum ditionibus ruber, & in hoc forsan nihil obseruatione dignum, sed ea tantùm de

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa fit, vt à sacco colore distinguatur. In Hispaniarũ regnis saccus pœnitentialis croceus est, & notâ rubrâ, vt distinctione coloris secernantur. Idemque vsu in Siculo Regno receptum est: saccus semper & vbiq; ex panno fieri consueuit, verùm decurtatus magis quàm olim esset: quondam enim æquè longus erat, ac monachorum scapularium, vt colligitur ex his quæ suprà dicta sunt: & permansit hoc modo toto tempore quo crucibus notabatur: cum enim cruces longæ essent tres palmos, fieri nõ poterat, quin saccus oblongus esset. Postea verò tum quòd cruces sublatæ sint, tum etiam, vt saccus à monachorum scapulario differret, in breuiorem formam redactus est. Illud verò ferè mihi excíderat: aliam vestis pœnitentialis formam in aliquibus Hispaniarum tribunalibus vsu esse receptam, reis enim nõ conuictis, sed de hæresi vehementer suspectis, dimidiata vestis pœnitentialis pectus tantum tegens imponitur, quę vnicâ tantùm lineâ rubri coloris notatur, non duabus decussatis, vt saccus integer signari consueuit, vt ostendatur non esse verè, & formaliter hæreticum, sed de hæresi vehementer suspectum.

Hanc varietatem in saccis, & notis reconciliatorum ad hodiernum diem fuisse reperio. Illud animaduertendum est nullam vnquam inscriptionem huiusmodi saccis appositam
8 reperiri. † Est aliud vestis pœnitẽtialis genus, quo induuntur, qui in rogũ imponẽdi sunt, eâdem formâ, quâ saccus superior, sed notis diuersis, colore atro, flammis appictis, interdũ etiam in medio flammarum pœnitẽte condemnato depicto, nonnunquam dæmones appinguntur pœnitẽtem detrudẽtes ad inferos. Alia etiã apponi possunt, quod iure optimo fit, vt homines hoc horrẽdo spectaculo à tam nefario scelere deterreãtur. Hoc duplex sacci genus Itali vulgò [habitello] Hispanorum alij [Zamarreta,] alij [Sanbenito nuncupant. Aliud est infamiæ monumentum, quod licet vulgò apud Hispanos [Sanbenito vocetur:] non tamen vestis, sed linteum est Ecclesiarum parietibus ad perpetuam ignominiam affixum, quod fit
9 in parœcijs apud quas vixerunt. † Est autem linteum nomine & agnomine rei inscriptum, vbi etiam officium quo functus fuit, exprimitur. Quod si confessio suboritur, aliqua addita particula æquiuocatio tollitur, additur patria, sępe etiam illi quorũ condemnati parentes & aui erant. In aliquibus linteis legitur, quibus parentibus rei procreati fuerũt, ex quorũ genere si cõiugati, si fœminę maritatæ, quorũ vxores, si recenter à Iudaica lege & Mahumetana secta ad Christianam Religionem se receperant, explicatur. Deniq; iuxta criminis qualitatem pœnitentiæ causa declaratur: nempe quod hæresiarcha fuit Dogmatistes, hæreticus declaratus, hæreticus apostata, pœnitens simulatus, quod negatiuus, & pertinax, quod hæreticus im pœnitẽs, & relapsus, quod hæreticus Lutheranus, Anabaptista, Caluinista, Martianista, scribit etiã si è vita ante condemnationem excesserunt. Præter inscriptionem depingitur etiam nota, quæ viuis pœnitentibus imponi solet, vt superioribus explicatum est. In antiquis linteis, quæ nondum instaurata fuerunt, Crux recta, vt dictũ est, cõspicitur. Alia etiam interdum à commemoratis distincta cernuntur, in aliquibus enim persona, & delictũ prætermittuntur, hoc duntaxat scripto verbo absq; signi pictura [combustus] similiter in reconciliatorum linteis, aliquando solùm sine Cruce vel alia nota legitur [reconciliatus] sæpe anni

anni computatio desideratur, sæpe sine inscriptione, flammæ spectantur depictæ, ita vt quis fuerit reus, nullo pacto cognosci possit. Aliquot linteа cernuntur etiam ex quorum extremitate licia pendent, forsan nihil habent notatu dignum, sed solùm ex vltima telæ parte confecta sunt. Verùm illud in causa fuit tantæ varietatis in linteis parœcijs affixis, vt olim sanctę Inquisitionis patres nõ de omnibus, vt nũc cõstitutiones ediderint. Postquam autem Mantuæ Carpẽtanorũ, aliàs Matriti, instructiones Inquisitorum typis mandatæ sunt, peculiaris extat constitutio, quâ modus affigendi, & instaurandi huiusmodi infamiæ linteа præscribitur: c. enim 81. in hunc modum decernitur. Notum est infamiæ monumenta damnatorum, tam viuorũ, siue præsentium, siue absentium, quàm eorũ, qui vitâ functi sunt, ex tẽplorum parietibus suspendi, in quorum parœcia vitam transigebant: idq; cùm aut in carcerẽ coniecti sunt, aut è vita discesserunt, aut se in fugam contulerunt. Idem fit cum reconciliatis postquam pœnitentias iniunctas præstiterunt, & saccis exuti sunt, quanuis in actione fidei & spectaculo tantùm, & dum sententiæ recitarẽtur, induti extiterint. Quod inuiolatè seruatur, & nemini ad hoc immutandum facultas com-
10 missa est, † sed Inquisitoribus semper commendatur, vt sedulò effigies instaurari curent, præcipuè in prouincijs quas visitauerint, vt hęreticorum & suorum posterorum infamia nullâ vnquã obliuione deleatur. Est tamen linteis tempus cõdemnationis ascribendum, nec non explicandum, an deliquerint in Iudæorum, Saracenorumue secta, aut in Martini Lutheri, & sequacium, cæterorumque impio-
11 rum hæresibus. † Hæc porrò ignominiæ & dedecoris monumenta non sunt in illorum infamiam affigenda, qui tempore indulgentiæ & gratiæ reconciliati sunt, cùm enim in pactum deductum fuerit, illis saccos non esse imponendos, nec reconciliationis tempore illis induti fuerint, cum ratione & iustitia pugnaret illorum appensio: esset enim beneficium in illos collatum prorsus euertere.

Hæc constitutio in omnibus Regnis, & ditionibus Regis Hispaniarum, excepto Siciliæ regno, seruatur.
12 Vbi anno 1543. † cum Inquisitoris munere fungeretur Licẽtiatus Ceruera, vir, literis, prudentiâ, & virtute illustris, magnus Panormi factus est motus, magna in sanctam Inquisitionem concitata seditio, ignominiosa linteа è parietibus ædis S. Dominico dicatæ, tantâ animorum contentione reuulsa fuerunt, vt nullâ ratione ad hodiernum diem affigi potuerint parietibus, aut illius, aut alterius Ecclesiæ. Hæc de saccis benedictis dicta sufficiant, occasione acceptâ à tunicis pelliceis, quibus Deus Adamum in infidelitatem lapsum vestiuit.

De alia significatione vestis pelliceæ, qua Deus hominem induit.

CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *DEus primos parentes tunicis pelliceis induit, vt suum numen ad misericordiam flecterent.*
2 *Patres antiqui in cilicio pœnitebant.*
3 *Pœnitentes publicos cilicio indui, canones sacri, & concilia iubent.*
4 *Vestes pelliceæ, efferatas hominum animas per peccatum ostendunt.*

Fuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 EVIT †etiã vestitus pelliceus signũ pœnitẽtiæ, qui faciliùs diuinam iustitiã & iratũ numen ad misericordiam flecteret: quo remedio
2 vtebantur patres antiqui, † quoties Deum suis peccatis iratum videbant, Sacco & cilicio induebãtur, vt illum propitium ac placatum redderẽt: inquit enim Daniel. cap. 9. [Anno primo Darij filij Assueri de semine Medorum, qui imperauit super regnum Chaldæorum, anno vno regni eius, ego Daniel intellexi in libris numerum annorũ, de quo factus est sermo Domini ad Ieremiam prophetam, vt complerentur desolationis Ierusalem septuaginta anni, & posui faciẽ meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere, & orauí Dominum Deum meum, & cõfessus sum, &c.] Et Ionas. capit. 3. dicit. [Et cepit Ionas introire ciuitatẽ itinere diei vnius, & clamauit & dixit, adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur, & crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis à maiore vsque ad minorem,] & Iudith. c. 4. [Hortabatur Eliachim sacerdos clamare ad Dominum & scripsit ad vniuersos, qui erant contra Esdrelon, & fecerunt filij Israel, secundum illud quod cõstituerat eis Eliachim, & clamauit omnis populus ad Dominum, instãtiâ magnâ: & humiliauerunt animas suas in ieiunijs, & orationibus, ipsi & mulieres eorum, & induerũt se sacerdotes cilicijs, infantes prostrauerunt contra faciem tẽpli Domini, & altare Domini operuerũt cilicio. &c.] Et Ioelis. 1. Esther 4. Isaiæ 58. & Dauid Psal. 34. [Ego autem cum mihi molesti essent induebar cilicio, &c.] Quo loco Hieronymus [Cilicium vestis pœnitẽtiæ:] & Psal. 26. [Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum.] Vbi Euthymius ait: [Saccus pœnitentiæ, & humilitatis signum est.] Vnde Saluator apud Matth. c. 11. ait: [Væ tibi Bethsaida Corozain, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, olim in cilicio, & cinere pœnitentiã egissent.] Quę verba exponẽs Theoph. ait saccum cilicij pœnitentiæ symbolum esse. Hæc confirmant cap. qui sanctus. de pœnit. dist. 1. & c. Achab. de pœnit. distinct. 3. Concil. 1. Tolet. c. 2. Simanc. de Cathol. institut. tit. 47. num. 10. Iam illa quid recẽsere opus
3 est, † quæ multis nota sunt, & veterũ decretis constituta: initio quadragesimæ eijci solitos ex Ecclesia pœnitentes sacco indutos & cinere aspersos? Feriâ quintâ ante Pascha absolui, & quidem non pœnitentes solùm, sed & omnes Christianos cilicia, & cineres accipere solere indicãt. Quæ hodie cæremoniæ sacræ fiunt, verbisque Concil. 4. Toletani cap. 10. confirmantur. [Tunc enim (inquit) opus est fletibus ac ieiunio insistere, corpus cilicio & cinere induere, animum mœroribus deijcere, gaudium in tristitiam vertere, quoúsque veniat tempus resurrectionis Christi.] Et in Concil. Tolet. 3. cap. 12. [Quicumque (inquit) ab Episcopo, vel presbytero sanus, vel infirmus pœnitentiam postulat, id ante omnia Episcopus seruet, & presbyter, vt si vir est, siue sanus, siue infirmus, prius eum tondeat, aut in cinere & cilicio habitum mutare faciat, & sic pœnitentiam ei tradat. [Et in Agath. Concil. cap. 15. Pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super caput à sacerdote, sicut vbique constitutum est consequantur.] Hæc ibi.

Neque

Neque solum pelliceæ vestes, confusionis, ac pœnitentiæ imaginem exprimunt, verum etiam brutorum animantium, quibus per peccatum homines comparãtur, similitudinem referunt. Nam homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.] Psal. 48. & quia per peccatum morti obnoxij facti sunt, ideo, vt mortis subeundæ admonerentur, his pellibus induuntur, quia mortua animalia repræsentant.

Deus non solùm primis parentibus ignominiæ notam inusit: verùm in detestationem infidelitatis, omnibus bonis euersos ex Paradiso voluptatis eiecit, vnde Inquisitores hæreticorum bona proscribunt.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *Deus primos parentes omnibus bonis spoliat.*
2 *Sanctæ Inquisitionis tribunal hæreticorum bona fisco addicit.*
3 *Bona non nisi in peccato hæresis proscribuntur.*
4 *Hæreticorum bona cur confiscantur.*
5 *Hæreticorum bona non publicantur nisi à tempore commissi delicti.*
6 *Filij & serui à potestate patrisfamilias hæretici emittuntur.*
7 *Hæreticum fuisse Cain post fratricidium sacra scriptura testatur.*
8 *Cain in desperationem incidit.*
9. 10. *Caimum Deus vetuit interfici vt diutius anxiè viueret.*
11. 12. *Hæreticos Deus deleuit quod Noe non credidissent.*
13 *Diluuium immissum quia peccata carnis pro non peccatis ducerentur.*
14 *Arca Noe Christi Catholicam Ecclesiam significauit.*

1 NON tam seuerè † cum primis parentibus actum videretur, si his pœnis diuinæ indignationi ac iustitiæ satisfieret, sed prô dolor! Deus non his contentus hominem omnibus bonis euersum, sauciatum in naturalibus, & spoliatum gratuitis, iustitiâ præcipuè originali irreparabiliter amissâ, à loco voluptatis expulit, eumque duris ac perpetuis addixit laboribus: & in odium tanti facinoris terram spinas, ac tribulos
2 germinare præcepit. Cuius † exemplum secutum sanctiss. Inquisitionis Tribunal, hæreticorũ bona iustâ proscriptione cõfiscat, illosq; bonis omnibus ac fortunis euertit, nec id absre
3 factũ censeri debet. Quamuis † enim propter alia quæcũq; delicta, quanuis grauissima, publicatio bonorũ regulariter nõ fiat) Auth. bona damnatorũ. C de bon. proscr. auth. vt nulli. §. fin. coll. 9. ex qua deducitur quod etiam si damnatus non habeat filios, potest testari & alia facere, tanquam si non esset damnatus, vnde dicit Bald. in c. 1. vers. sed pone iudex. de pace tenend. & in l. 2. in fine. C. qui testam. fac. poss. si propter homicidium bona alicuius à iudice confiscantur, sententia est nulla, etiam si ab ea appellatum nullo pacto & prouocatum sit) nihilominus Deus Inquisitorum primus (vt in hoc crimine hæreseos adeo detestabili, alijs inde Inquisitoribus delegaris exemplo esset, parentes nostros bonis omnibus spoliauit: terrestri paradisi possessione, omnium fructuum vsu, ac omnium animalium dominio, cùm primis parentibus non solùm amplius non obediãt, sed etiam aduersentur: eorũ filios, & successores talibus bonis spoliauit, ita in lacrymis testatur

Moyses

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moyses in d.c.3.Gen. dicens:[Emisit eum Dominus de paradiso voluptatis,vt operaretur terram, de qua sumptus est,& eiecit Adam:] & hoc quidem irreuocabiliter:nec poterit amplius ad talem locum peruenire.Ideo subinfert. [Ne fortè mittat manum suam,& sumat de ligno vitæ & comedat, & viuat in æternum,collocauit ante paradisum voluptatis Cherubin & flammeum gladium, atq; versatilem,ad custodiendum lignum vitæ.] Bona etiam & diuitias Labã propter eius idololatriã Deus transtulit in domum Iacob,Gen.c.31.& bona etiam terrę promissionis,quę iure Israelitis debebantur, iure etiam ablata sunt ab eis propter hęresim.Num.14.quid mirum igitur si bona hæreticorum confiscentur,cum & illis priuentur, ne sint fomenta malorũ, & scelerum instrumenta?Plato lib. 4.de legib. ait bona externa sine virtute,non modò nihil iuuare, sed esse quoq; damnosa: & quæ in sceleratis hominibus aliud non sint, præter paratissima flagitijs magnisq; malis instrumẽta. Idem tenet Arist.lib.2. Magnor. Mor.& Demosthen.orat.aduersus Median.quos refert Simanc.de Cathol.instit.tit. 6. n.2.de bon.hæret. Quo fit vt improborũ audacia formidine pœnæ coerceatur, & boni homines, ac diuites vehemẽter formidare soleant bonorum publicationem.Quamobrem sapientissimi legumlatores grauiora quæque crimina publicatione bonorum frequentissimè puniunt. l. bona fide.ff.deposit.at in casu hæresis, non est dubium quin bona omnia hęreticorum publicari debeant, ac etiam bona filiorum. auth. Gazaros. C. de hæret.c.vergentis.de hæret.vbi ipso iure † à tempore cõmissi delicti hæ
5 reticorum bona sunt confiscata. l. vltim.C.de bon.proscr.l.1.§. interdum. ff. de suis & legit.hæred.Henricus & cæteri in.d.c.vergentis. Imò hæreticus priuatur omni dominio naturali, ciuili,& politico vt ex constit. Greg. IX.probatur:naturali, quod habet in filios : nam propter hæresim † patris
6 efficiũtur filij sui iuris:ciuili,quod habent in seruos:ab eis enim serui liberantur:Politico , quod rerum domini habent in subiectos, eo hæretici quoque priuantur. c. vlt. de hæret. c.2.§. vlt. c. cum secundum. de hæret. lib. vlt.l.Manichæos.C.eod.tit.

Possemus etiam prædictũ iudicium & processum inquirendi constituere
7 contra Caim, † quem post fratricidium fuisse hæreticum scriptura sacra testatur Gen.4.verùm quia fusiùs hoc contra Adamum in præcedentibus titulis pertractauimus, ne videamur eadem repetere, eius errorem tantùm & punitionẽ perstringemus.
8 Inquit enim Caim d.cap.4.† [Maior est iniquitas mea quàm vt veniam merear:] Ex communi sententia Patrum Latinorum & Græcorum hæc desperationem sonant, & blasphemiã, quasi Deus non esset potens remittere Caimo peccatum. Autor quoq; paraphrasis Hierosolymitanæ refert verba prouocatiua quę Caim dixit fratri Abel,hæc nimirũ:[Egrediamur in agrum.]Dixitq; ei Caim:[Nõ est iudicium,nec iudex , nec sæculum aliud, nec merces bona pro iustis, nec pœna pro impijs , nec Dei misericordiâ creatus est mundus, nec Dei misericordiâ regitur , eò quod suscepta est oblatio tua cum beneplacito,mea autem non est suscepta cum beneplaci-
9 to,&c.] †Ecce Caimi hæresim negãtis prouidẽtiam & misericordiã Dei; quem puniuit Deus agitatæ mentis furijs,fugâ perpetuâ ab hominũ consortio hostili incursione omniũ creaturarum.Id enim significant illa verba Caimi[Ecce eijcis me hodie à facie terræ,à facie tua abscõdar, & ero vagus

gus,& profugus in terra, omnis igitur qui inuenerit me , occidet me.]
10 † Deus tamen noluit Caim interfici, sed viuere,vt ait D.Hiero.Epist.115. ad Damasum,vt diuturnior esset eius pœna,& mors productior. & D. Ambros.lib.2.De Caim & Abel.c. 10. ait [Longæuitas vitæ Caim vindicta est, eò quod vixit in metu: quâ pœnâ nihil grauius est, quàm vt quis sibi maiorum causa pœnarum sit.]

11 Tempore etiam Noe Deus† deleuit hæreticos aquis diluuij. Constat autem tunc temporis, in quo lex naturæ viguit,& fides vnius mediatoris Noe prædicãtis imminere diluuium, nullatenus homines illos credidisse, factosque fuisse infideles, ex Epist. E.Petri.cap. 3. [In quo sancto Spiritu veniens prædicauit ijs , qui increduli fuerant aliquando: quãdo expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca,]quorum verborum sensus est, secundum glos. interlinearem,& secundum Nicolaum de Lyra,quòd spiritus Christi fuit in Noe prædicãte sui corrupti sęculi hominibus,quòd aquæ diluuij deleturæ essent mundum:qui tamen non crediderunt.Et in Epist 2.capit. appellat idem D.Petrus ipsum Noe iustitię præconẽ his verbis[Et originali mundo Deus non pepercit , sed octauum Noe iustitiæ prędconem custodiuit,diluuium mundo impiorum inducẽs.] Appellat D. Petrus mundum originalem homines, qui fuêre ante diluuiũ, quòd ea fuerit quasi prima ætas, & puericia mundi,origini & primordijs mũdi vicina:dicitur autem Noe octauus,non ab Adamo,fuit enim ab eo decimus,sed inter eos qui per arcam seruati sunt à diluuio , fuit octauus.Dixit autem Noe iustitiæ præconem , nam hominibus sui temporis prædicauit iustitiam Dei,id est, iustitiam illam scelerum vindicem, & vltricem,quæ eorum flagitia, nisi ab illis discederent,atrocissimo esset supplicio punitura :qui tamen quia non crediderunt,periêre aquis diluuij.D. etiam Paul.Hebr.11.dicit:[Fide Noe aptauit arcam , per quam damnauit mundum]& illud relatiuum [quam] si referatur ad fidem Noe , significat incredulitatem eorum hominũ damnatam esse aquis diluuij , per fidem Noe illis denũciatam. Si autem illud, [quam]referatur ad arcam, erit sensus,vt optimè D. Thomas & Caietanus : per arcam à se cõstructam damnauit Noe mundum, quia illi vidẽtes virum probum,Deique cultorem arcam aduersus imminẽs diluuium fabricare,nec sic quidem crediderunt. Quocirca per arcam damnati sunt: quia nisi Noe arcam fabricasset, non vtiq; illi fuissent rei auditi, & nõ crediti diluuij.Iosephus etiam lib.1. An-
12 tiq. dicit improbis illis hominibus † Noe non potuisse persuadere , vt vitam in melius commutarent: & ideo ipsos & eorũ bona aquis diluuij prorsus fuisse deletos.Et D.Paul.ad Ephe.
13 5.dicit,†diluuium immissum fuisse in carnales homines primi sæculi , quia crediderũt seductoribus quibusdam dicentibus peccata carnis non esse peccata; Pauli verba sunt. [Nemo vos seducat inanibus verbis,propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ] quæ verba ita exponit D. Tho. à principio vt homines possent liberè frui concupiscentijs,cogitauerũt inuenire rationes , quòd fornicationes & huiusmodi Venerea nõ essent peccata.Et ideo dicit [inanibus verbis] nam propter hoc,id est, quia huic errori fidem præstiterũt homines primi sæculi, venit in eos ira Dei, id est,diluuium. Hinc est quod seeũdum Origenem homil. 2. in c.6. Genes. August. lib. 12. contra Faustum. cap.12. Gregor. Homil.12. in Ezech.

Ruper.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ruper lib. 4. comment. in Genes. c.
14 71. arca Noe † significat Catholicam Ecclesiam, in qua sola manet Christi fides, & illi qui diluuio perierunt, hæreticos; quibus non est in arca locus.

Hactenus ostensum fuit in prima ætate Adamum Caimum & alios, quibus prædixerat diluuium Noe, esse in fideles idololatras, & esse hæreticos, punitosque à Deo: nunc verò ad reliquas ætates gradum faciamus.

TITVLVS TERTIVS.
Secunda mundi ætas.

De hæreticis & Idololatris, atq; de patribus qui Inquisitorum Officio functi sunt per reliquas mundi ætates.

CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *TYrannus primus Nemrod.*
2 *Idololatra Nemrod punitur à Deo.*
3 *Nemrod Chaldæis suasit ædificare turrim.*

SI attentiùs sacram scripturam, Patrumque testimonia perpēdamus; inde antiquitatem & continuationem huius sacri Officij ab initio mundi, vsq; ad hæc tempora per reliquas mundi ætates continuatam, exercitatamque inueniemus.

1 IN secūda† ergo ætate Nemrod filius Chus, nepos Cham, pronepos Noe, vt patet Genes. cap. 10. qui coram Domino dicitur robustus venator, ob id nimirū quod non solùm ferarum, sed etiam hominum esset oppressor, & tyrannus primus
2 (vt ait† Iosephus) suasit hominibus sui sæculi se nihil debere Deo, sed suis viribus præsentem felicitatem: & vt aduertit Hugo de S. Victore, in suis annotat. in Gen. [Induxit eos homines idololatriam, vt ignem quasi Deum colerent, quem errorem po-
3 stea Chaldæi sequuti sunt, † & suasit ædificare turrim, vt patet Genes. 11. cuius culmen pertingeret ad cælum; eò omnino (vt inquit Augustin. 16. de ciuit. Dei cap. 4.) vt contra Deum se tueri posset. In tanti sceleris pœnam confudit Deus linguas eorum, vt nemo posset intelligere linguam proximi sui, vnde in diuersas linguas diuisi sunt; quia vnitate linguæ, & vnanimi omnium consensu abusi sunt: ita enim Deus sacrilegos ausus hominum hæreticorum solet compescere, vt in varias linguas ac opiniones diuisi, confusione puniantur.

Tertia mundi ætas.

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *IDololatriam dæmon disseminauit.*
2 *Inquisitor Abraham Chaldæorum idololatriam arguit.*

3 *Verba*

5 *Verba illa Genes. 15. Ego sum Dominus, qui eduxi te de Vr Chaldæorum quo modo exponantur.*
6 *Domus thare patris Abraham pro cultu vnius Dei persecutionem passa est à Chaldæis.*
7 *Sodomitæ, alter ad alterum suadebant nullum libidinis genus peccatum esse, propter quod puniuntur à Deo.*
8 *Bonis suis priuauit Deus Sodomitas ante conflagrationem ignis.*
9 *Officio Inquisitoris Sarra functa est cum Ismaelemo ob idololatriam à domo Abrahæ expulit.*
10 *Sarra suasit Abrahamo, Agar simul cum Ismaele de domo ejicere, ne matris vsendæ causa Ismael rediret, & eius labe Isaac inficeretur.*
11 *Hæretici separandi sunt ab Ecclesia, ne suo contagio fideles inficiant.*
12 *Hæreticum, prophanū & simoniacum fuisse Esau probatur.*
13 *Sacerdotium quondam erat annexum primogenituræ.*
14 *Esau vendens primogenituram irrecuperabiliter perdidit bona omnia, quæ iure hæreditario ad illū pertinebant.*
15 *Bona & diuitiæ Laban, propter eius idololatriam translatæ sunt à Deo in domum Iacob.*
16 *Idololatria Laban fuit causa, quare Rachel furata sit Deos ipsius, vt eum ab idololatria retraheret.*
17 *Inquisitoris munus exercuit Iacob domesticis suis præcipiens, vt Deos alienos abijcerent.*
18 *Deos alienos tradiderunt Iacob domestici eius, & inaures, quæ erant in auribus eorum.*
19 *Simulacra Deorum Chananæorū viri, & fœminæ gestabant pro inauribus.*
20 *Bona sua iure timuit Iacob amittere, quia domestici eius alienos Deos colebant.*
21 *Bonis suis hæretici iure priuantur, propter hæresim.*
22 *Israelitæ intra primum biennium post egressum ex Ægypto decies tentauerunt Deum in deserto, & in hæresim prolapsi sunt.*
23 *Bona terræ promissionis, quæ iure Israelitis debebantur, iure ablata sunt ab eis propter hæreses.*
24 *Israelitæ non crediderunt Deo pollicenti se liberaturum eos per manum Moysis ex Ægyptiorum furore.*
25 *Israelitæ in exitu de Ægypto, & in egressu maris Rubri non crediderunt Moysem à Deo esse missum.*
26 *Hæresim incurrerunt secundò Israelitæ peruenientes in Mara.*
27 *Hæresim incurrerunt tertiò Israelitæ, dubitantes de Dei prouidentia in deserto.*
28 *Bonis terræ promissionis quando decreuerit Deus priuare Israelitas.*
29 *Hæresim incurrerunt quartò Israelitæ, reseruantes Manna prohibitū, vsq; ad sequentem diem.*
30 *Hæretici, & infideles apparuerunt quintò Israelitæ, cum iussi feria sexta colligere duplicem Mannæ mensuram egressi sunt colligere Manna die Sabbato, contra diuinum oraculum.*
31 *Infideles extiterunt sextò Israelitæ, negantes siti oppressi Deum posse illis dare aquas in deserto.*
32 *Infidelitas Israelitarū causa fuit quod Deus minaretur nullum illorum ingressurum terram promissionis.*
33 *Hæsitatio in fide Moysis & Aaron, ad aquas contradictionis causa fuit vt interdixerit Deus illis ingressum terræ sanctæ.*
34 *Idololatriam septimò incurrerūt Israelitæ, compellentes Aaronem, vt illis Deum fabricaret.*
35 *Aaron aurum colliquatum misit in luteum exemplar, & formatus est vitulus aureus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

36 *Vitulus aureus factus est ab Aaron data opera ex scriptura, & autoribus.*

37 *Vituli aurei factores fuere dogmatistæ Nemoque legitur in orbe terrarum ante Iudæorum populum, vitulum fusilem adorasse.*

38 *Idololatriæ nouæ Aaron fuisse autorem, probatur ex sacra scriptura.*

39 *Aaron non solum illum populum Iudæorum induxit ad peccandum, sed etiam gentem venturam.*

40 *Vituli aurei occasione, populus Iudæorum ad extremã inopiam redactus est, in pœnam debitam hæresi, & idolatriæ.*

41 *Vitulus aureus in puluerem redactus est à Moyse, datusque in potu populo.*

42 *Vituli aurei puluis potatus, in barbis autorum sceleris miraculosè apparuit, vt à Moyse cogniti interficerentur.*

43 *Hæresis crimen & idololatriæ accusatores, & vltores iure debet habere ipsos cognationis, & consanguinitatis propinquiores.*

44 *Hæresis & idololatriæ crimen non tradit Deus obliuioni.*

45 *Vituli aurei adoratio semper causa fuit maioris pœnæ, quoties populus propter aliquod scelus puniebatur.*

46 *Moyses quadraginta diebus, & noctibus extitit in monte ante Deum, ad placandum ipsum de peccato vituli.*

47 *Officium Inquisitoris exercitatum fuit contra idolatras, per manus filiorum Leui.*

48 *Idololatriã octauò Israelitæ incurrerũt non credentes Deum posse dare illis terram promissionis.*

49 *Deus puniuit Israelitas in deserto, pro hæresi parentum.*

50 *Infideles fuerunt nonò Israelitæ, dubitantes Deum posse illis in deserto mensam carnium parare.*

51 *Israelitis ira Dei mors fuit repentina, & irremediabilis.*

52 *Israelitis ira Dei à quibusdam intelligitur pestis, à Dauide mors saturitatis appellatur, à Moyse verò nausea.*

53 *Hæretici, & infideles extiterunt decimò Israelitæ dubitantes in Tabera, an Deus esset inter illos, & curaret res humanas.*

54 *Israelitæ ità odio prosequebantur Deum in deserto, vt si tunc Deus mortalis fuisset, eum ipsi si possent, crucifixissent.*

55 *Idololatræ, & Hæretici extiterunt Israelitæ; quadraginta annis quibus versati sunt in deserto: idq; probatur ex scriptura.*

56 *Israelitæ quarto mense ab egressu ex Ægypto adorauerunt vitulum, & postea plurimis idolis sacrificauerunt.*

57 *Israelitæ, si Domino offerebant sacrificia in deserto, non sponte sed metu faciebant.*

58 *Infidelitate, & incredulitate Deum Israelitæ exacerbauerunt.*

59 *Idolum Ammonitarum dictum Moloch, quidam contẽdunt fuisse Mercurium.*

60 *Rempham stella erat Lucifer dicta, quia Mercurius siue Moloch, illam in extrema frontis parte habebat.*

61 *Cæsaris simulacrum stellam habebat, in vertice capitis additam à Romanis.*

62 *Hæresis, & idololatriæ crimen punitur à Deo priuatione propriæ libertatis, & bonorum, ac exilio.*

63 *Infidelitas, & incredulitas Moysis causa fuit mortis eius, ante ingressum terræ promissionis.*

64 *Blasphemiæ peccatum à Deo punitum fuit igne extremam partem castrorum consumente.*

65 *Hæreticos schismaticos Chore, Dathan, & Abiron, cum omni substantia, & familia eorum absorbuit terra.*

66 *Schismaticos cõspirantes in Dei sacerdotes ignis egressus à thuribulis cõbussit, & deuorauit.*

67 *Israelitas adorasse serpentes in deserto probatur ex sacra scriptura.*

68 *Deus Israelitas puniuit his per quæ peccauerunt.*

69 *Idololatria causa fuit, vt Deus Iudæos infideles morsibus aspidum interficeret.*

70 *Deus puniuit infideles, & blasphemos Iudæos per ignitos serpentes.*

71 *Israelitæ in deserto cum essent in Sethim, adorauerunt Priapum Deum Moabitarum.*

72 *Iudices, Reges, & Pontifices, Israelem gubernarunt à Moyse, vsq; ad tempus Christo proximum.*

73 *Idololatriam incurrerunt de nouo Israelitæ ferè omnibus his temporibus, ob idq; grauiter à Deo puniti.*

74 *Israelitæ tempore Iosuæ & Iudæ ferè per 40. annos abstinuerunt ab idolis.*

75 *Idololatria deinde initium sumpsit, à quodam viro Michas nomine ex tribu Ephraim.*

76 *Dan filij Michæ idolum vi auferunt, & sibi erigunt Israelitæ ad colendum.*

77 *Idololatriæ cõtagio vniuersum Israelẽ infecisse probatur ex Michea Propheta.*

78 *Idololatria sua vrbs Lais prima fuit, quæ vniuersam Iudæam, & Israelem corrupit.*

79 *Idololatria causa fuit amissionis libertatis captiuitatis, & aliorum bonorum post mortem Iosuæ & Iudæ.*

80 *Israelitæ propter connubia cum Chananæis adorauerunt Baal, & Astaroth Chananæorum Deos.*

81 *Hæreses, & prauos mores Israelitæ contraxerunt, ex matrimonijs cum filijs idololatrarum.*

82 *Idola in sacra scriptura dolores appellantur effectiue.*

83 *Idololatria & infidelitas parturiunt lacqueos, cædes, & ruinas, aqua, sicut ex equo Troiano processerunt innumera mala.*

84 *Hæreses, & idola Israelitarum deleuit Othoniel, liberans illos à seruitute Regis Syriæ.*

85 *Hæresim & pristinam infidelitatem, incurrunt Israelitæ mortuo Othoniele.*

86 *Israelitas liberans Aiod ab Æglone Moab Rege, quem pugione trãsfixit, eos ab idolis, quadraginta annis cohibuit.*

87 *Israelitæ denuo sicut canis ad vomitũ, reuersi sunt ad pristinam idololatriã & ob id puniuit eos Deus.*

88 *Israelitas liberauit Debora mulier prophetissa, de manu Iabin Regis, eosque rexit quadraginta annis.*

89 *Idola rursus adorauerunt Israelitæ defuncta Debora, propter quod à Madianitis subiugantur.*

90 *Israelitas Gedeon à Madianitis liberauit, quos moderatur quadraginta annis.*

91 *Israelitæ mortuo Gedeone iterum adorauerunt Baal, cum quo inierunt fœdus, vt esset eorum Deus.*

92 *Inquisitionis munus exercuit Abimelech occidens septuaginta fratres suos, vrbem Sichem diruens, & Baal cum mille hominibus comburens.*

93 *Abimelech mortuo, rexit Israelitas Thola Iudex viginti tribus annis.*

94 *Iudex Israelitarum post mortem Tholæ extitit Iair viginti duobus annis, quorum tempore hæreses extinctæ sunt in Israel.*

95 *Deus puniuit Israelitas, quia defuncto Iair, & Thola iterum seruierunt idolis, tradiditq; eos in manus Philisthijm.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

96 *Israelitas liberat Iephte de Ammonitis, viginti ciuitates eorum obtinet, & Israelem iudicat sex annis.*

97 *Israelitas, Abessan Bethlehemita rexit septem annis post mortem Iephte.*

98 *Mortuo Abessan, Israelitas iudicauit Elon 10. annis.*

99 *Abdon rexit Israelitas, mortuo Elon, annis octo.*

100 *Deus iterum puniuit Israelitas, quia mortuis iudicibus Abessan, Elon, & Abdon, infideles extiterunt.*

101 *Israelitas pœnitentes liberauit Samson de manu Philisthinorum.*

102 *Hæresis, & idololatria quam immedicabile malum sit, apparet in Israele.*

103 *Hæretici, & idololatræ cõparantur arãneis ex sacra scriptura.*

104 *Hæresum dogmatistas comburi æquissimum est.*

105 *Heli summus sacerdos mortuo Samsone Israelitas rexit annis quadraginta, qui nota hæresis inustus fuit.*

106 *Hæresim, & impietatem continebant verba Heli dicentis, Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. 1. Reg. 3.*

107 *Verba blasphema protulit Heli, post peccata grauia, quæ illi obiecit Samuel vir Dei.*

108 *Hæresis, & scelus Heli variis supplicijs puniuntur.*

109 *Hæresis nota inusti sunt Ophni, & Phinees Heli filij propter accessum ad mulieres, quæ obseruabant ad ostiũ tabernaculi.*

110 *Mulieres cum quibus concubuerunt filij Heli, moniales fuisse non deest, qui existimet.*

111 *Suspicionem leuem hæresis inducunt Ophni, & Phineæ ad mulieres concubitus.*

112 *Sacerdotio & vita priuantur Ophni, & Phinee, quia eo inuerecundè abutebantur.*

113 *Idololatria in Israelitis, extincta fuit toto tempore Samuelis.*

114 *Rex Saul successit Israelitis, Samuele defuncto vltimo iudice.*

115 *Inquisitoris munus exercuit Saul Rex auferens magos, hariolos, & eos qui pythones habebant in vẽtre.*

116 *Samuel an verè apparuerit Sauli, lis est inter Theologos.*

117 *Deus morte puniuit Saulem propter multa scelera, quæ commisit, regnũq; eius transtulit ad Dauid.*

IAM verò labentibus aliquot annis post Nemroth, & abolita paulatim Dei cognitione, ac obtenebrato peccatorũ colluuie rationis lumine, fuit etiam idololatriæ
1 vitio maculata. Nam † teterrimus generis humani hostis per varios errores præcipites, ac errantes egit, adeoque eos eluſit, vt diuinum honorem simulacris concederent. Sicut elegãter describit Spiritus sanctus in libro Sapientiæ, his verbis: [Initium fornicationis est exquisitio idolorum: & adinuentio illorũ, corruptio vitæ est] neq; enim erant ab initio, neq; erunt in perpetuum. Superuacuitas enim hominum hæc adinuenitur in orbem terrarũ: & ideo breuis illorũ finis est inuentus, acerbo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filij fecit imaginẽ: & illũ qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere cœpit, & constituit inter seruos suos sacra, & sacrificia: deinde interueniẽte tẽpore conualescente iniqua consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur figmenta. Et hos, quos palam homines honorare non poterãt, propter hoc quod longè essent, è longinquo figura eorũ allata, euidentem imaginem regis, quẽ honorare volebãt, fecerunt: vt illũ qui aberat, tãquã præsentẽ colerẽt sua solicitudine. Prouexit aũt ad horũ culturã, & hos qui ignorabãt, artificis eximia diligentia. Ille enim volẽs placere illi qui se assũpsit elaborauit arte sua, vt similitudinẽ in melius figuraret. Multitudo autem hominũ abducta per speciẽ operis, eũ qui ante tẽpus tanquã homo honoratus fuerat, nũc Deũ existimauerũt. Et hæc fuit vitæ humanę deceptio, quoniã aut affectui, aut regibus deseruiẽtes homines incõmunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerũt. Et nõ suffecerat errasse eos circa Dei sciẽtiã, sed & in magno viuẽtes insciẽtiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellãt. Aut enim filios suos sacrificãtes, aut obscura sacrificia faciẽtes, aut insaniæ plenas vigilias habentes, neq; vitã neq; nuptias mũdas iã custodiũt, sed alius alium per inuidiã occidit, aut adulterans cõtristat, & omnia cõmissa sunt, sanguis homicidiũ, furtũ, & fictio, corruptio, & infidelitas, turbatio, & periuriũ, tumultus bonorũ, Dei immemoratio, animarũ inquinatio, natiuitatis immutatio, nuptiarũ inconstantia, inordinatio, mœchiæ, & impudicitiæ. Infandorũ enim Idolorũ cultura omnis mali causa est, & initium & finis, aut enim dum lętantur insaniunt, aut certè vaticinãtur falsa, aut viuunt iniustè, aut peierant citò: dum enim cõfidunt in Idolis quæ sine anima sunt, malè iurantes noceri se non sperant.
6 Vtraq; ergo illis euenient dignè, quoniam malè senserunt de Deo, attendentes idolis, & iurauerunt iniustè, in dolo contemnentes iustitiam: non
8 enim iurantium est virtus, sed peccãtium pœna perambulat semper in iustorum preuaricationem: hæc ibi.]

At non defuerunt ijsdẽ tẽporibus qui Dei zelo accensi pro illius gloria ac diuinitate pugnarint, dilapsos mores adveram disciplinam reuocarint, errores damnarint, & pro ea qua fungebantur autoritate punierint, quodãmodo Inquisitorum officio fungẽtes, quod non erit abs re ostendere per alias ætates factum fuisse. Abrahã
4 † ergo Inquisitoris munus non segniter obeundum putauit, cũ diuini cultus & honoris zelo ardẽtissimo inflãmatus Chaldæorũ Idololatriã obiurgat, qui in igne diuinũ aliquid agnoscebãt: propter quod à Chaldęis in ignẽ cõburẽdus injicitur, à quo tũ diuino protectus auxilio mirabiliter illæsus euasit. Ita Rupertus Abb. 5. libr. de Trinit. in Genes. 2. ex traditione Hebræorum: quod probare videtur D. Hiero. in traditionibus Hebraicis in Genes. & Burgẽs. in quadã additione ad Nicolaũ de Lyra c. 11. Genes. & in hũc sensum interpretãtur illa verba,
5 Genes. 15. †[Ego sum Dñs, qui eduxi te de Vr Chaldęorum] id est, de igne Chaldæorũ: cõfirmant hanc expositionẽ verba illa lib. 2. Esdrę c. 9. [tu ipse es Dñs Deus, qui elegisti Abrahã, & eduxisti eũ de igne Chaldęorũ] D. etiam August. lib. 12. de ciuit. Dei c. 3. cõstãtissimè concludit domũ † Thare patris Abrahã persequutionẽ passam à Chaldęis pro vera pietate, quia vnus & verus Deus ab eis colebatur.

Genes. 19. pluit Dñs super Sodomã & Gomorrhã, & vniuersam terrã regionis illius sulphur & ignẽ, † non solùm
7 quia peccabãt cõtra naturã, sed etiam quia suadebat vnusquisq; proximo suo nullũ genus libidinis esse peccatum: quod probat D. Thom. ex illis verbis Paul. ad Ephes. 5. propter quod venit ira Dei in filios diffidẽtiæ. † Et quidẽ Sodomitas ante conflagrationẽ ignis priuauit Deus bonis suis: nã vt scriptũ est Sapientię 19. Nemo illorum inuenire potuit ostiũ domus suę, ita enim ibi dicitur, [vnusquisq; transitũ ostij sui quærebat.]

9 Quid Sarra vxor Abraham? † Nonne eodem officio Inquisitoris fungi

Universidad de Deusto
Biblioteca

visa est, cum Ismael expellitur à domo Abrahæ propter idololatriam, inquit enim scriptura, Genes. cap. 21. Cumq; vidisset Sarra filiũ Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: eijce ancillam hãc & filium eius. Diuus Hieronym. iuxta illud Exod. 32. sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere, id est idololatrare. De Lyra exponit [ludérem] idololatrante. Hanc idololatriam D. Paul. ad Galat. 4. appellat per-
10 secutionem † simul autem cum matre (ne illius visendæ causa, aliquando rediret) domo eijciendum curauit: timebat enim ne forte puer Isaac Ismaelis consuetudine aliquid eiusdem labis contraheret. Et hac de causa Abrahæ viro suo suasit eijcere ancillam, & filium eius. Eijcitur ergo hæ-
11 reticus & Idololatra Ismael, & schismaticus † quia hæretici separandi sunt ab Ecclesia, ne suo cõtagio Fideles inficiant. text. in can. resecandæ 24. q. 3. resecandæ (inquit) sunt putridæ carnes: & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeat, corrũpatur, putrescat, intereant. Arrius in Alexandria vna scintilla fuit, sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem eius flãma populata est. Idem etiam docet D. Hieronymus ad Galat. cap. 5. Ge-
21 nes. 25. Esau, † quia infidelis, hæreticus, & simoniacus fuit, priuatur sacerdotio, & primogenitura, quod dicit D. Paulus ad Hebr. 12. his verbis. ne quis fornicator, aut prophanus, vt Esau, qui propter vnam escam vẽdidit primogenita sua scitote quoniam postea cupiens hæreditare benedictionem reprobatus est: non enim inuenit pœnitentiæ locum, etiam si cum lacrymis inquisisset eam quorum verbo-
rum sensus est, quod Esau fornicator, id est, idolorum cultor (nam fornicatiõ dicitur in sacra scriptura idolo-

latria sæpissimè, & prophanus id est, simoniacus, † qua primogenituræ erat quondam annexum sacerdotium) vendens Esau primogenituram, vendidit etiam sacerdotium. Et ideo fuit prophanus, & simoniacus, vnde non inuenit apud Patrem Isaac, locum pœnitentiæ † quia irrecuperabiliter perdidit omnia bona, quæ iure hæreditario ad illum pertinebant, vt patet Genes. 27.

Genes. 31. † Deus transfert in domũ Iacob serui sui diuitias Laban infidelis, quia abiecto cultu veri Dei, Gentilium & Chananæorum Deos adorabat: quamobrem † Rachel fuit ata est Deos patris sui Laban, vt ab idololatria eum retraheret. Et Iacob, Liæ & Racheli vxoribus ait: tulit Deus substantiam patris vestri: & dedit mihi & ipsę vxores responderunt: Deus tulit opes patris nostri, & nobis eas tradidit ac filijs nostris.

17 Iacob † Patriarcha (vt dicitur Genes. cap. 34) visus est officium sanctæ Inquisitionis exercere cũ vocatis domesticis suis, timens ne à Chananæis deleretur ipse & domus eius tota, propter stragem quam in vrbem Sichem filij eius exercuerant. cap. 35. monet vniuersam suam familiam, vt abijcerent Deos alienos quos adorabãt plu-
18 res ex suis, † dederuntq; ei Deos alienos quos habebant, & inaures quæ
19 erant in auribus eorum: † nam viri & fœminæ simulacra Deorũ Chananæorum gestabant pro inauribus, ita Diu. August. Rupert. Nicolaus, Caie-
20 tan. & glos. interl. ex quo colligo. † Quod si propter alienorum Deorum cultum timet iure Iacob, ne delea-
tur eius domus & vniuersa diripiatur substantia propter infidelitatem
21 & hæresim, † iure etiam hæretici priuantur bonis suis, authen. Gazaros. C. de hæret. & cap. vergentis. de hæret. cum alijs.

Et

Et in Exodo & Numerorũ libris cõ-
22 stat intra † primũ biẽniũ, quo egressi ex Ægypto Israelitę in deserto sunt versati, decies tentasse Deũ, & in hæresim prolapsos fuisse. Nã Numer. 14. vers. 22. scriptum est: attamẽ omnes homines qui viderunt maiestatẽ, & signa quæ fecit in Ægypto, & in solitudine, & tẽtauerunt me iam per decẽ vices: nec obedierunt voci meæ: hæc
23 ibi: † Et propter has hæreses priuati sunt bonis Terræ promissionis: nam nemo horum hæreticorum ingressus est in terram promissionis, quæ iure illis debebatur. Nam in eodem cap. scriptum est: Non videbunt terram pro qua iurauí patribus eorum, nec quisquam eorum, qui detraxit mihi,
29 intuebitur eam.

Primò ergo ante ingressum maris Rubri leuantes oculos filij Israel viderunt Ægyptios, dixeruntq; Moysi, (vt patet Exod. 14.) Forsitan nõ erant sepulchra in Ægypto: ideo tulisti nos vt moreremur in solitudine: nonne iste est sermo quem loquebamur ad
30 te in Ægypto, dicentes: recede à nobis vt seruiamus Ægyptijs: hæc Exod.
24 vbi constat † nõ credidisse Deo Israelitas pollicenti se liberaturum eos per manum Moysis ex Ægyptiorum furore: quod magis explicuit Beatus Stephanus Act. cap. 7. dicẽs: hũc Moysem quem negauerunt dicentes, quis te constituit principem & Iudicem?
25 hæc ibi: Ex quibus constat † in Ægypto cum educeret eos, & in ingressu maris Rubri non credidisse Israelitas
31 Moysen à Deo esse missum. Psal. 105. & irritauerunt ascendentes in mare: mare Rubrum.

26 Secundò, In hęresim † prolapsi sunt. Exod. 15. vers. 24. quando egressi de mari rubro ambulauerunt tribus diebus per solitudinem siti oppressi. & venerunt in Mara, nec poterãt aquas bibere propter earũ amaritudinem, & murmurauit populus contra Moysen dicens: quid bibemus? quasi diceret, quare decepisti nos? cur eduxisti nos ex Ægypto, quasi Dei legatus & dux cum te non miserit Dominus?

Tertiò murmurauerunt cõtra Moysem Exod. 16. decima quinta die postquã egressi sunt de Ægypto, & † du-
27 bitauerũt de Dei prouidentia. Psal. 77. Et male loquuti sunt de Deo: dixerũt: nunquid poterit Deus parare mẽsam
28 in deserto: nũquid & panẽ poterit dare, aut parare mẽsam populo suo: ideo audiuit Dñs & distulit, id est, ingressũ terrępromissionis distulit: decreuit illos priuat ebonis terræ promissionis.

Quartò In hęresim inciderũt. Exod.
29 16. versic. 20. † quando præcepit eis Deus per Moysem vt colligerent Manna, nihil ex eo reseruantes in diẽ crastinum: qui non credentes dimiserunt quidam ex eis vsq; ad diem sequentem, & scatere cœpit vermibus atq; computruit, & iratus est contra eos Moyses.

30 Quinto, Infideles apparuerunt. † Exod. 16. vers. 27. cum iussi colligere feria 6. duplicem Mannæ mensuram pro ea die, & pro sequenti die Sabbati, in quo (quia dies festiuus erat & requies Dñi) non licebat colligere, egressi sunt ad colligendum contra diuinũ oraculum, nullã fidem illi adhibentes, & non inuenerunt Manna, & iratus est Dominus.

Sextò Numerorum cap. 20. & Exod.
31 17. In Raphidim sitiens populus male sensit de Moyse † & de Diuina prouidentia, & negat oppressus siti posse Deum sibi dare aquas; sed Moyses educit aquam de petra iubente Deo.
32 Quapropter minatur illis Deus † nullum illorũ, qui cõtra diuinã prouidẽtiã blasphemus fuit, ingressurũ terrã promissionis, ex quo fit hæreticos rectè priuari bonis suis. Hoc loco notare oportet in Moyse etiã latã fuisse rigidã

Universidad de Deusto
Biblioteca

33 sententiam, † non ingressurum eum in terram promissionis, ob id nimirũ, quia dubius fuit in fide, vt constat Numer. 20. & idem accidit Aaroni. Explicuit hoc Dauid Psalm. 98. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Et, Domine Deus noster, tu exaudiebas eos, Deus tu propitius fuisti eis, & vl- 39
cisciens in omnes adinuentiones eorum: vbi Genebrardus, & alij interpretantur: vlciscens opera mala quæ faciebant ipsi: nam puniuit eos pro- 40
pter dubitationem, seu hæresim ad aquas contradictionis, & Psal. 106. & irritaueruntcum ad aquas contradictionis, & vexatus est Moyses propter eos, nam ideo Moysem puniuit 41
Deus exclusione terræ Sanctæ, quòd ad aquas contradictionis visus fuerit dubitare, & addidit Psalmus, & distinxit in labijs suis: Græcè, διεστειλατο, dubijs labijs, & hæsitabundis verbis 42
pollicitus est aquam de petra: ita exposuit D. Chrysostomus.

Septimò, in idololatriã prolapsi sunt.
34 † Exod. 32. dum tardante Moyse in monte compulerunt Aaronem, vt il-
35 lis Deum fabricaret, † Aaron autem colliquatum aurum misit in luteum exemplar: & formatus est vitulus aureus, vbi Diuus August. Caietan. Lippomanus, & Vatablus dicunt omnino falli eos, qui existimant opete
36 dæmonis eductum fuisse vitulũ, † factus enim data opera: nam id innuunt illa verba Exod. fecitq; populus quæ iusserat Aaron, deferens ei inaures, quas cùm ille accepisset, formauit opere fusorio, ac fecit ex eis vitulum
37 conflatilem. † Primò ergo notandum est factores huius aurei vituli fuisse dogmatistas: Nam in toto orbe terrarum nemo legitur adorasse vitulum fusilem, aut fabrefactũ ante Iudæorum populum: quod dixit Oseas 8. illis verbis, quia ex Israel ipse est, scilicet vitulus: artifex fecit illum. Super quæ verba doctissimus Arias Montanus æterna memoria celebrãdus ait, vitulum conflatilem deserti inuẽtum
38 fuisse cerebri Israelis. Fuit ergo † Aaron inuentor nouæ idololatriæ: quod illi Moyses dixit: quid tibi fecit hic populus, vt induceres super eum pec-
39 catum maximum? † non enim solum illum populũ induxit ad peccãdum,
40 sed gentem venturam. † Notandum est secundò occasione huius vituli populum ad extremam inopiam fuisse redactum. Est hæc punitio debita hæreticis & idololatris. Nam eodẽ cap. Exod. scriptum est, videns autẽ Moyses populum quod esset nudatus, spo-
41 liauerat enim eum Aaron. † Notandum tertio à Moyse vitulum in puluerem fuisse redactum, datumq; in potu populo bibendum, quia, vt notat magister Historiæ scholastic. cap. 73.
42 in Exod. † puluis ille aureus in barbis authorum sceleris miraculosè apparuit, vt à Moyse cogniti interficerentur: interfectiq; sunt ea die à Leuitis triginta tria millia hominũ: vbi frater
43 non pepercit fratribus, neque pater filijs: † nam crimẽ hæresis, & idololatriæ accusatores, & vltores debet habere ipsos cognationis, & consanguinitatis iure propinquiores parentes: & fulcitur lege illa Deuteronomij, c. 13. quâ planè præcipitur, vt impius & cultus accusetur & indicetur, etiamsi frater, filius, vxor, vel amicus sit, quã sententiam Philo ille doctissimus, in libro de Victimas offerentibus, inquit: nõ vates est, qui quoniam mendacia commentus est, & falsa oracula, etiam si frater aut filius, vxor aut filia, familiaris, aut amicus sit, si per speciẽ beneuolentiæ seducere te ad impietatem suam studeat, necãdus est, tanquam hostis publicus sine respectu priuatæ necessitudinis. Huc etiã pertinet illud Exod. c. 32. vbi præcipit idololatras occidendos esse, etiam si fratres,

fratres, amici, & proximi sint. Deniq; rogatus Deus à Moyse, non deleuit vniuersum illum populum, quẽ pe-
44 nitus consumere volebat, † addidit tamen se non traditurum obliuioni tantum scelus: ego autẽ (inquit Deus) in die vltionis visitabo & hoc peccatum eorum: quia vt ait Lyranus, &
45 Hieronymus Oleaster, † quoties populus hic propter aliquod scelus pœnas dedit, semper pars etiam pœnæ addebatur pro aureo vitulo, cuius Dauid meminit, Psalm. 105. & fecerũt vitulum scilicet fusilem in Horeb, & adorauerunt sculptile, & mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnũ, & dixit vt disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in confractione, id est: dixit Deus se disperditurum eos omnes ad vnum, & ita statuerat nisi Moyses stetisset, quasi ex opposito rupti muri ne
46 cadens comminueret populũ. † Nam 40. diebus & noctibus, vt patet Deuteronomij cap. 9. ad placandũ Deum de peccato vituli in monte ante Deũ procedit. In eo aũt quod triginta tria millia hominum per manus filiorum
47 Leui occisa fuerunt, † obseruandum est, sanctæ Inquisitionis officium exercitatũ fuisse, contra idololatras per manus filiorum Leui, sicut modò per manus Episcoporum, & Inquisitorum.
48 Octauò, Nõ crediderũt † posse Deũ dare illis terram promissionis, propter quod nudauit eos bonis suis, & in Gentiũ captiuitatẽ reduxit semen eorũ, quod dicit Psal. 105. pro nihilo habuerunt terram desiderabilẽ & nõ crediderũt verbo eius, scilicet, quod daturus esset, aut dare posset terram illam quam promiserat: & eleuauit manum suam super eos, vt prosterne-
49 ret eos in deserto: † id est puniuit eos morte misera in deserto, & vt deijceret semẽ eorũ in nationibus, & disperderet eos in regionibus. Ecce filios punitos pro scelere & hæresi parentũ.

Nonò, Numer. Cap. vndecimo. vers.
4. populus fleuit reducens in memoriã ollas piscium Ægypti, & æstuãs desiderio comedendi carnes coturni cum, † sed dubitabant potentiam Dei
50 posse illis eas dare. Quapropter in vindictam huius hæresis misit in eos morbum repletionis, quo saturati interibant: cecinit Psal. 77. & male loquuti sunt de Deo, & dixerunt: numquid poterit Deus parare mensam in deserto? Mensa carnium erat: explicant versus sequentes: & pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris volatilia pẽnata. Et ceciderunt in medio castrorũ eorum circa tabernacula eorum, & mãducauerũt, & saturati sunt nimis, adhuc esçe eorũ erãt
51 in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos: † ira hæc Dei morbus fuit immedicabilis, qui Hebraicè (razon) dicitur: macies est mortem inferens repentinam ex ingurgitatione † vt no-
52 tat Rabbi Mose Nahaman nu. 11. & Aben Ezra dicit esse pestem, sed Dauid Psalm. 105. appellat saturitatem: & concupierunt (inquit) concupiscentiam in deserto, id est, carnes coturnicum, & misit saturitatem in animas eorũ, id est, morbum saturitatis, nauseam appellat Moyses. num. 11. fastidiẽtem omne genus cibi. Et huic sententiæ adhæret M. Didacus de Auila, ordinis sanctissimæ Trinitatis, vir sanè eruditus, & in interpretatione sacræ scripturę, & sãctorũ Patrũ perdoctus ex cuius scriptis aliqua collegimus.

Decimò, Apud Exod. c. 17. † in Ta-
53 bera dubitauit an Deus esset inter illos, & curaret res humanas, his præciuè decem vicibus se infideles & hæreticos ostenderũt in illo primo, biennio, quo deserti incolæ fuere semper, potentiam Dei limitantes, ac eã blasphemantes sicut dicit Dauid Psalm.

Universidad de Deusto
Biblioteca

77. quoties exacerbauerunt Deum in deserto,& conuersi sunt [scilicet,ad pristinos mores]& tentauerunt Deũ, & sanctum Israel exacerbauerunt,pro exacerbauerunt,limitauerant, circũscripserũt, cõcluserũt, hæc enim omnia significat verbũ Hebraicũ: quia increduli Iudæi limitibus quibusdam stringebant Dei potentiam, vt non
54 plus posset quàm illi volebant, † & verbum etiam Hebraicum significat crucifigere:nam si Deus eo tempore esset mortalis,eum ita odio habebãt, vt si possent eum crucifigerent:Quapropter nemo illorum ingressus est in terram promissam, quod ecçinit Dauid Psalm.115.& D.Paulus ad Hebræos c.3.Quibus iuraui in ira mea,si introibunt in requiem meam.

Quadraginta annis in deserto ver-
55 satus est † Iudæorum populus,& toto hoc tempore animum habuit infidelem,hæreticum,& idololatram, vt ex Apostolorum Actis deducitur cap.7. vbi D.Stephanus ait: Numquid victimas & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto domus Israel? & suscepistis tabernaculum Moloch? & sydus Dei vestri Rempham? & figuras quas fecistis adorare eas?& trãsferam vos trans Babylonem. Locum hunc sumpsit D.Stephanus ex cap.5. Amos prophetæ,& eum explicuit: & sensus priorum verborum est, nunquid toto quadraginta annorum tempore,quo versati estis in deserto, hostias mihi aut sacrificium obtulistis? nõ sanè,sed idolis vestris. Ita hęc verba interpretantur Hieronymus & Theodoretus:eadẽ expositio est glos. Amos 5. & Actor. 7. & Ruperti in eundem locum Actuum, & Bedæ,
56 † nam vt aduertit Hieronymus quarto mense ab egressu ex Ægypto adoratus est vitulus,post cuius adorationem dijs plurimis & idolis sacrificia
57 in deserto obtulerunt.† Quod si postea quædam Domino eos legimus obtulisse,non voluntate sed pœnarũ fecerunt metu, quod patet Deuteronom. 31. versicul. 27. A die qua egressus es de Ægypto semper aduersus Dominum contendisti: hæc dixit Moyses morti vicinus,& Psal.95. quadraginta annis offensus fui generationi huic:† Id est, totis quadraginta annis,quibus versati sunt in desertis Arabicis tædio mihi fuit illius ætatis genus hominum, propter incredulitatem: & quod addit, & suscepistis tabernaculũ Moloch: sensus est: eleuastis & humeris portastis tabernaculum idoli, † idoli Ammonitarũ dicti Moloch, cuius fit mentio.4. Reg. 23.& Ieremiæ.32 Arias Montanus cõtẽdit esse Mercurium. Hoc scelus deserti in Pentatheuco nõ refertur,† & sidus Dei vestri Remphã: erat Rempham stella quę Lucifer dicitur, vt ait Bedã & Lyranus & interlinearis glossa,vel quod Mercurius aut Moloch habuerit hanc stellam transparentem in extrema frontis parte, vt ait Oecumenius. † Sicut Romani Iulij Cæsaris simulachro stellam in vertice addebant, vt in fine eiusdem vitæ dicit Tranquillus: vel quod stellarum imagines adorauerint,& præcipuè Luciferi. Et transferam vos trans Babylonem: sermo est de decem Tribubus Israel quę.4.Regum.7. translatæ sunt ad Assyrios in ciuitatibus Medorum longè à Babylone,& vsq; in hunc diẽ propter illam idololatriã in ea captiuitate sunt, sicut in ea erant tempore Diui Stephani, vnde Iosephus 11. Antiquitatum cap. 5. Decem autem tribus(inquit) nunc quoq; vltra Euphratem sunt infinita hominum millia, quæ vix numero est comprehẽdere.
62 † Idololatria ergo & hæresis punitur priuatione proprię libertatis,& bonorum,& exilio. Huc vsq; dictũ est de tẽ-
63 pore Moysis,† qui ante ingressum Terræ promissionis mortuus est, etiã propter incredulitatem.

Notandum est Numer.11. quod in
64 Tabera † extremam partem castrorum consumpsit ignis,& vocatum est nomen loci illius Tabera,id est,incendium:nam ibi excitatum est contra eos propter murmur,& blasphemias contra Dominum ob lassitudinem itineris.

65 Notandum.2.ex Numer.cap.16.† Schismaticos Chore Dathã,& Abirõ cum omnibus bonis quę ad eos pertinebant hiatu terræ deuoratos fuisse, quos infideles & hæreticos appellat
66 B.Isidorus:& † & ignis egressus à thuribulis quorumdam ambientium sacerdotiũ combusit ducẽtos quinquaginta viros,qui offerebant incensum, vt optimè colligit Magister Historiæ scholasticæ cap. 20.super Numer. ecçinit hoc etiam Dauid Psa.105. [Et irritauerunt Moysen in Castris, Aaron sanctum Domini]concitando scilicet schisma pernicioſum, & seditionem
70 in ipsum, & Dei sacerdotes: & operuit super cõgregationem Abiron, & exarsit ignis in Synagoga eorum, flãma combussit peccatores. Dixitq; Dominus ad Moysem, & ad Eleazarum filium Aaron sacerdotem: tolle thuribula aurea de medio exustorum, & facies laminas ductiles, & affiges eas altari.

Licet in Historia Pentateuchi,non reperiatur Iudæos adorasse serpentes in deserto,asserit tamen sacra scriptu
67 ra † Sapient.11.versic.16.quod quidã errantes colebant mutos serpẽtes, & bestias superuacuas: immisisti illis multitudinem mutorum animalium
68 in vindictã, vt scirẽt † quia per quę peccat quis, per hæc & torquetur: hinc dixit D. Agust.lib.3. de liber. arbitrio illa est pœna peccati iustissima, vt amittat vnusquisque illud quod bene vti noluit, cùm sine vlla difficultate posset si vellet,id est, vt qui scies rectè nõ facit,amittat scire quod rectũ sit:& qui rectũ facere cùm posset, noluit, amittat posse cum velit. c. Achab. de pœnit.distinct.3,c.qui ea.38.dist.& Greg. lib.6.Moralium. Vnde Cicer. lib.3.de legib. in fine dixit: noxiæ par pœna esto, vt in suo vitio quisq; plectatur, per mutos serpentes aspides intelligit,qui surdi sunt: secũdum illud Psal. sicut aspidis surdę & obturantis aures suas. Sunt etiam mutæ, vt ait Ælianus, Ætius,& Paulus & alij,qui de serpentium natura scripsere,& superuacuas appellat aspides, quòd sint inutiles Medicinæ,nam vipera est vtilis antidotis,& ex alijs serpentibus fiunt medicamina: at aspis omnino est inutilis
69 vt docet Galenus de Theriaca ad Pisonem c.2. & cap. 4. † propter idololatriam ergo torsit Deus infideles morsibus aspidum.

Apud Num.c.21.murmurauit populus in Salmana cõtra Moysen,& contra Dominum † blasphemantes contra eius prouidentiam,& immisit in illos ignitos serpẽtes: igniti enim erãt & dicebantur, quia ignem spirabant adurebãtq; carnes infidelium Iudęorum,quin & mordebant eos, vt dicitur Sapiẽt.16.superuenit illis ęqua bestiarum ira: morsibus peruersorum colubrorum exterminãbantur, de quo 1.Corinth.10.n.9.

Psalm. 105. filij Israel cum essent in Setim in Campestribus Moab adorauerunt † Priapum Deum Moabitarum, qui libidini præest, & suspensi
71 sunt in patibulis principes populi: & interfecti sunt gladio ea die viginti quatuor millia hominum. Sic enim ait Dauid: & initiati sunt Beelphegor, id est, religione coniuncti sunt Beelphegor idolo Moabitarum; & Madianitarũ. A filiabus Moab inuitati ei sacrificando, & cum filiabus eorum scortando. Beelphegor autem dñm apertionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis interpretantur Hebræi, quem Priapum alij vocant idolum tentiginis,& comederunt sacrificia mortuorum.Id est, idolorum & Dæmoniorũ, quæ mortua sunt quantum ad potestatem , & mortificant suos cultores, & irritauerunt eum in adinuentionibus suis,& multiplicata est in eis ruina, nam vt constat Numer. 25. suspensi sunt Principes populi , & cæsi ac mortui viginti quatuor millia propter hoc scelus. Et stetit Phinees , & placauit , & cessauit quassatio : Nam Phinees sacerdos Deum placauit iratum , sumendo supplicium de transgressoribus : exorauit enim suis precibus , & cohibuit cladem : supplicia enim impiorum placãt Deum. Hucusque viuente Moyse idola coluisse constat filios Israel in deserto.

Mortuo Moyse, successit ex diuino decreto optimus Dux Iosue filius Nun , qui introduxit in promissam terram Israeliticum populum , & debellauit antiquos colonos regionis illius Chananæos , diuisitque terram, & distribuit cuique Tribui. Sed vt cap. vltimo Iosue scriptum est : seruiuit Israel Domino cunctis diebus Iosue & seniorum , qui longo vixerant tempore post Iosue,& qui nouerant omnia opera Domini quæ fecerat in Israel. † Deus populum suum triplici gubernatorum genere rexit. Primò per Iudices à Moyse vsque ad Saulem Regem : secundo per Reges à Saule vsque ad Babylonis transmigrationem : tertiò per Pontifices à reditu captiuitatis Babylonicæ vsque ad proximum tempus Christo, quando Ioannes Hircanus , à Machabæis oriundus imposuit sibi diadema regium. † His ferè omnibus temporibus in infidelitatem , & idololatriam Israel est relapsus , & à Deo grauiter punitus.Primò, † quidem tẽpore imperij Iosue , qui rexit Israelem viginti & sex annis (vt vult magister Historiæ scholasticæ cap. vltimo Iosue) aut viginti & octo annis (vt ibidem ostendit Andreas Masius vir doctissimus) & tempore secundi Ducis (qui in libro Iudicum cap. primo Iudas appellatur , & successit mortuo Iosue) Israel seruiuit Domino , & ab idolis abstinuit , ferè per quadraginta annos. Mortuis his optimis Ducibus, Israel non habuit Iudicem , sed quisque quod sibi rectum videbatur faciebat : vt patet Iudicum cap. decimoseptimo.† Sumpsit autem initium idololatria ab insigni quodam viro (vt in eodem refertur capite) Micha nomine ex tribu Ephraim. Hic argenteum conflat & facit sibi idolum , cui Leuitam Bethlehemitẽ præfecit sacerdotem ; † at cum filij Dan ampliorem quærentes sibi habitationem ascenderent, ad expugnandum Lais vrbem, è domo Michæ idolum , & sacerdotem vi auferunt , & expugnatam vrbem ac dirutam iterum,reędificant , vocant eam Dan , vbi id idolum Michæ sibi erigunt, idque deinceps colunt , serpsit † autẽ sicut cancer hæc idololatriæ contagio , & vniuersum infecit Israelem , quod Propheta Micheas cap.primo , dixit illis verbis : [tumultus quadrigę stuporis habitanti Lachis principium peccati est filiæ Sion , quia in te inuenta sunt scelera Israel : propterea dabit emissarios super hæreditatem Geth.] sensus horum verborum est secundum Lyranum : veniet tumultus bellicus quadrigarum hostilium in vrbem Lachis (quæ secundum Brocardum in descriptione Terræ sanctæ , & Lyranum,est eadem quæ Lais) & ipsam in maximam admirationem , atque in stuporem excitabunt. † Principium peccati est filiæ Sion, id est, est prima vrbs quæ sua idololatria corrupit vniuersam

uersam Iudæã & Israelem: Propterea captiui ducẽtur,& mittent expeditos milites ad auxiliũ petendũ à Gethęis. Geth enim vna est ex Philisthæorum vrbibus. † Ecce propter idololatriam libertatis amissio, captiuitas, & alia mala post mortem Iosue , & Iudæ iudicum Israel.

Non solum post mortẽ Iosue, Iudæ & seniorum Israel adorauit idolũ argenteum Michæ , † sed etiam Deos Chananæorum Baal,& Astaroth;quia miscuerãt prius connubia cum Chananæis. Quamobrem iratus Dominus tradidit eos in manu Chusan Rasathaim Regis Mesopotamiæ, & Syriæ, seruieruntque ei octo annis priuati suis bonis ac libertate, vt constat Iudicum cap. 2. & significat Propheta Dauid , Psalm. 105. & commisti sunt inter Gentes. Nam cum eas iussisset Deus exterminare (Deuteronom. c. 7.vers.2.& c.12.vers.2.& 3.) se miscuerũt cum eis, connubia & matrimonia celebrantes , & didicerunt opera eorum. Nam Iudicum cap.2. vers. 11.& c.3.versic.6.& 7. ex matrimonijs contractis † cum filijs infidelium & idololatrarũ orti sunt mores corruptissimi in Israelitis,idololatria, infidelitas , & hæresum varietas: & seruierunt sculptilibus eorum, id est, Baal præcipuè & Astaroth Dijs Chananæorum: Hebraicè pro sculptilibus eorum est, ex Iudic.cap. 2. 13. id est , pro doloribus eorum , vt rectè transfert Pagninus in suo Psalterio, † idola enim in sacra scriptura dolores appellãtur effectiuè sicut apud Lyricum mors dicitur pallida,quia est causa palloris , quod explicat Psalmista in eo quod addit , & factum est illis in scandalum, pro scãdalo in Hebræo est Mochese , quæ vox significat scandalum,laqueum,& ruinam. † Ex idololatria enim & infidelitate pullulant , tanquam ex equo Troiano laquei,cædes, & ruinæ , impiorum , eorum scilicet, qui post obitum Iosue , & seniorum idola coluerunt,in sui ipsorum perniciem,vt optimè interpretatur Genebrardus hũc locum.

Clamantibus autem Iudæis dura oppressis seruitute Regis Syriæ abiectaque ex animo idolorum cultura, Dei spiritu suscitatus est † Othoniel frater Caleb iunior de tribu Iuda,qui prædicto Rege Syriæ pugna deuicto, Israelem liberat, ac iudicat quadraginta annis , vt constat Iudicum cap. 3.Quo superstite ac gubernacula tenente idola sunt deleta , hæreses extinctæ , & ideo nullus hostium ausus est mutire in Israelem , neque arma sumere. † Sed mortuo Othoniele hæreticorum vindice acerrimo,reuersus est Israel ad idola,& pristinam infidelitatem,& ab Æglon Rege Moab debellatur,& duro seruitutis iugo cogitur colla summittere, amissis bonis ac libertate,cui seruiuit decẽ & octo annis donec oppressus idola abijcit clamans ad Dominum,à quo suscitatur † Aiod ambidexter de tribu Beniamin, qui ingressus cum Æglon Rege solo cęnaculum ęstiuum, vt secretò colloqueretur, pugione vẽtrẽ eius transfigit , fugitq; clanculum : collectoque exercitu tumultuario in monte Ephraim Moabitas omnes vsque ad decem millia interficit,fana idolorum diruit,delubra comburit, atque Israelem seruitute liberatum iudicat octoginta annis , quibus ab idololatria Israel abstinuit : principes enim fideles hoc bonum præstant populis, ne hęresi aut idololatria contaminentur.Post Aiod Samgar principatũ obtinet anno vno,& de Philistheis intẽdẽtibus regnũ Israelis aggredi ac occupare, occidit sexcentos vomere vno. Nam nihil est fortius Rege , ac regno fideli.Moritur Samgar † & Israel(vt cõstat,Iudicum cap.4)denuo sicut canis

reuer-

Universidad de Deusto
Biblioteca

reuertitur ad vomitum,fornicatur cũ Idolis,& tradidit eos Dominus in manu Iabin Regis Chanaan, vehementerque opprimit eos per viginti annos:quibus elapsis recantant palinodiam, detestantur Deos alienos, clamant ad Dominum.† Debora mulier insignis ac Prophetissa Israelis Iudex accersito Barach, pręficit eum numeroso exercitui, quem ipsa comitatur egressaque in bellum Dominus de cælo tonitruo,fulgure & grandine conterit grandèm Chananæorum exercitum, eius Ducem Sisaram clauo mulier Iahel per tempora trãsfigit, deleturRex Iabin cum suis,liberatur Israel quem iudicat Debora quadraginta annis. Obijt Debora,† Israel rursum perfricta frõte adorat Idola. A Madianitis subiugatur Iudicũ 6. ipsorũ fata deuastantur, pecora laniãtur, valdeq; opprimuntur annis septem, quibus elapsis veteres plangunt errores, recedunt ab Idolis, rursusq; ijs clamantibus ad Dominũ † Angelus Domini apparuit Gedeoni frumenta excutiẽti: Iubet ei vt liberet Israelem de manu Madiam,destruit aram Baal,castrametatur ad fontem Arad, & electis trecentis militibus cuiq; dat tubam, & lagænam vacuam, & in ea facem ardentem, clangunt tubis, confringunt hydrias, mutuis se cædibus hostes cõficiunt,& interiêre suis gladijs centum viginti hostium millia, cum suis principibus. Liberat Israelem, quem moderatur quadraginta annis. † Moritur Gedeon. Relabitur Israel Iudic.c.8. Extruit sibi fanũ Baal iuxta Sichem, cum quo ibi percutit fœdus, vt esset eorum Deus ; suscitatur † Abimelech filius nothus seu spurius Gedeonis,qui munus inquisitoris exerceat,occidit septuaginta fratres suos super lapidem vnum, vrbem Sichem expugnat, & occisis habitatoribus eam penitùs diruit.Sale seminat,mox fanum Baal, cum mille hominibus comburit.Constant hæc Iudic.cap. 9. † post mortem Abimelech Thola,Iudic.10.Iudex est creatus, qui iudicauit Israelem viginti tribus annis. † Huic successit Iair Galaadites de tribu Manasse, iudicat Israelem, viginti duobus annis, tempore horum duorum iudicum Thole, & Iair, idololatria,& hæreses exulauerunt longè ab Israele.† Sed his optimis iudicibus mortuis Israelitæ relicto Deo seruientes idolis Baalim,Astaroth,& Dijs Syriæ,Sidonis, Moab, Ammon, & Philisthijm,traditi sunt àDomino in manu Philisthijm &Ammon, afflictique nimis, & oppressi per annos decem & octo pœnitentes clamant ad Dominum,qui renuit, ac respondet illis:inuocate Deos quos elegistis, ipsi liberent vos,at illi non respondent neq; dejciuntur animo:idola omnia è medio tollunt,& seruiunt Domino, qui dolet super miserijs eorum,† ac Iephte dum accendit pugnandi spiritu, Ammonitas aggreditur, vincit, sternit, viginti ciuitates eorum obtinet, liberat Israelem,quem iudicat sex annis † Iephte mortuo succedit Abessam Bethlehemita Iudic.12. qui iudicat Israelẽ septem annis. Post † hunc Elon,qui & Ahialon Zabulonites iudicat Israelem decem annis:Hunc sequitur † Abdõ de tribu Ephrain. Iudicat Israelem octo annis.Sub his tribus iudicibus fideles Israelitæ fuerũt timore pœnarũ, quas iudices optimi minabantur infidelib. & idololatris. Post quorũ mortẽ † filij Israel relapsi in pristinam idololatriã tradũtur Philisthæis,quibus seruiunt quadraginta annis, quos ob pœnitentiam liberat † Samson flagellum Philisthinorum, quorum multa millia viuens, & moriens interficit.

Hic notare libet quàm immedicabile † malum sit idololatria & hæreſis,

reſis,cum populus quoties punitus toties pœnitẽs ad priſtinos redit mores, vt rectè dixerit Horatius : Naturam expellas, furca tamen vsque recurret.Sed rectius Oseas propheta † araneis comparat Idololatras,Idolaq; telis earum,illis verbis:quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ: quasi dicat,aranea telam orditur filis deductis ex intimis viscoribus. Quod si telam disipes,iterum aranea aliam & aliam texit, neque ab hoc opere desistit,nisi eam interficias: ita & vitulus,quem Samariæ conflauerunt & adorant Iudæi,si tollas,si scindas, aliũ ac innumeros afficient vitulos,citiusque animam exhalabunt, quàm à vitulis & erroribus desistant.† Quam obrem hæresum dogmatistas comburi æquissimum est,quia veluti aranex immedicabiles proculdubio sunt.

Hucusque Iosue, & Iudicum libros vidimus.Ad volumina Regum,& Paralipomena gradum faciamus:vbi deplorandę Iudæorum hæreses & diuersorum Idolorum ac Dæmoniorũ cultura miserabiles in eorum regno peperit tragœdias.

Post mortem Samsonis † Heli summus sacerdos de Tribu Leui, stirpis Ieroham iudicat Israelẽ quadraginta annis.1.Regum.cap.4.qui nota hæresis inustus fuit. Nam cum Samuel ei reuelasset supplicia quæ de ipso,ac domo eius Dominus se sumpturum ipsi met Samueli reuelauit, † respondit Heli.1.Regum.3.[Dominus est,quod bonum est in oculis suis faciat] quæ verba licet ferè omnes Interpretes in pium sensum interpretentur, mihi impietatem ac hæresim continere videntur,quasi diceret:hæc omnia mala decreuit Deus immittere in domũ meam,quia Dominus est tyrannidem exercens,facit enim quod placet oculis suis,quodbonum,idest,iocundum, non tamen quod iustum est.† Hanc blasphemiam protulit iracundia percitus post peccata grauia quæ illi objcit vir Dei.1.Regum.2. cuius scelus punitur per manum Philisthinorum. Nam Israelitæ cũ Philisthæis congressi cæduntur vsq; ad quatuor millia, ac rursum interficiuntur triginta millia Israelitarum. Arca Dei capitur, duo filij Heli occiduntur, quæ cùm nunciarẽtur ipsi Heli in Silo, cadit de sella retrorsum,&,fracto occipite miserè obijt:quin & nurus eius prægnans interijt ex subito partu.† His supplicijs punitur negligentia,scelus,& hęresis, Heli.1.Regum.cap.4.

Filij Heli, † Ophni & Phineæ.1. Regum.2.suspecti sunt de hęresi concumbentes cum mulieribus excubãtibus ad ostium tabernaculi : † quas vir quidam doctus suspicatur fuisse moniales illius temporis : quin & ab immolantibus vi carnes auferebant, tum auaritia puncti, tum negligentes Dei cultum, † quæ omnia suspicionẽ leuem hæresis inducunt,quos debuerat pater Heli durius castigare, † sed vno die in bello pereunt cæsi,priuantur vita & sacerdotio, quia inuerecundè eo abutebantur.

Mortuo Heli † Samuel annos natus triginta, summus sacerdos & Iudex præest Israeli annis 38. de quo doctè & piè D.Augustin.de Ciuitate Dei lib.12.c.4.congregat. 1. Regũ.7. † vniuersum Israelẽ, suadet abijcere Deos alienos,proijciũt Astaroth,Baalim,cæteraq;Idola,abiurãt veteres errores,immolat Samuel agnũ in holocaustum,orat pro Israele. Philisthæos venientes in præliũ exterret ac conterit, intonante Domino magno fragore de cælo,vrbes olim Israeli ablatas per Philisthæos recepit, idololatria penitùs extinguitur toto tempore Samuelis,vt vrbium suarum domini & possessores dici & esse possint Israelitæ.

In

Universidad de Deusto
Biblioteca

115 In Samuele † series iudicum finem habuit. Nam importunè populus Regem efflagitat, dat illi Saulé de tribu Beniamin filiũ Lis, ab humero sursum
116 altiorem omni populo, qui † 1. Regũ 28. Inquisitoris fungitur munere. Abstulit enim Magos & Hariolos, & interfecit eos, qui Pythones habebant in ventre, id est, eos qui Dæmones in ventre loquentes habebant, Pythones, id est, ventriloqui, sunt ab Apolline Pythio dicti, sed in eodem capite ipse consulit Pythonissam & iubet, vt euocet è patrũ sinu Samuelis animã, ab ea scisciturus euentũ belli, ipsa nititur adducere dæmonẽ in effigiem Samuelis. Deus nõ permittit, sed ipse
117 Samuelẽ illi exhibet. † Lis tamen maxima est inter Theologos, an verè Samuel fuerit, qui apparuit Sauli. Nam D. Augustin. & alij patres vtrumq; probabile censent, sed verosimilius est Samuelẽ fuisse: Nam Ecclesiast. 46. dicitur, Samuelẽ verè apparuisse Sauli,
118 † qui misere in bello periit propter mala quæ cõmisit crimina, quibus addidit immane facinus consulendi fœminam Magam, & incantatricem, qui paucis antè diebus vindictã in inuocatores dæmonum exercuerat, quod dicitur 1. Paralip. c. 10. his verbis: mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eò quòd prævaricatus sit mãdatum Domini, quod præceperat, & non custodierit illud, sed insuper etiã Pythonissam consuluerit, nec sperauerit in Domino: propter quod interfecit eum, & transtulit Regnum eius ad Dauid filium Isai.

Quarta mundi ætas.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *INquisitor fuit acerrimus Dauid Rex, qui post Saulis regnum iussit Philistheorum deos comburi.*
2 *Dauid regnauit quadraginta annis, & mortuus honorificè sepelitur.*
3 *Salomon successit Dauidi in Regno, cui apparuit Deus, manifestans mala futura propter hæreses & idololatriam.*
4 *Confiscationem bonorum pollicitus est Deus idololatris & hæreticis.*
5 *Salomonis cor depranatum est post fabricatum templum, propter amorem inordinatum ad mulieres.*
6 *Idola Salomon adorauit in senectute sua.*
7 *Propter idololatriam Deus scindit regnum Salomoni.*
8 *Idololatria causa fuit, ob quam Salomoni suscitauit Dominus aduersarios, & inter alios Ieroboam seruum eius.*
9 *Ieroboami pallium scindit Ahias Propheta in duodecim partes in signum diuisionis Regni Salomonis.*
10 *Salomõ inter omnes idololatras & hæreticos peruersissimus dogmatista fuit, & inter omnes mortales sapientissimus.*
11 *Confiscatione bonorum punitus est Salomon in filio Roboamo, qui decem tribus amisit.*
12 *Hæretici leuiùs debent puniri propter Parentes eorum fideles, & probatur ex sacra scriptura.*
13 *Deus non in totum reiecit semen Salomonis sicut semen Saulis, propter Dauid seruum suum.*
14 *Salomon regnauit quadraginta annis, post cuius obitum regnat Roboam filius eius.*
15 *Roboam renuit leuare Israelem à tributo imposito per Salomonem, propter quod decem tribus dereliquerunt eum.*
16 *Roboam relictæ sunt duæ tribus de duodecim, quarum vna dicitur regnum Iudæ, altera Regnum Israel.*

17 *Roboam*

17 *Roboam regnauit septemdecim annis, in quorum quarto multiplicauit sibi vxores, reliquit Dominum, & erexit statuas.*
18 *Deus propter peccata & infidelitatem Roboami, suscitauit Sesac Regem Ægypti contra Iudam.*
19 *Regnauit Ieroboam eodem tempore Roboami in Israele quadraginta & vno anno.*
20 *Ieroboam fecit duos vitulos aureos, præcepitque tanquam Deos ab Israelitis adorari.*
21 *Ieroboam manus extensa præcipientis Prophetam Dei apprehendi arefacta fuit.*
22 *Idola extruxit Ieroboam sacerdotes & Leuitas Domini repulit.*
23 *Ieroboam vxori prædixit Ahias Propheta filium eius moriturum, & alia.*
24 *Idololatriæ contagium, quo vniuersus Israel inuolutus fuit causa extitit, quare mala euenerint Ieroboam.*
25 *Deus interfecit Abiam, qui post mortem Roboami regnauit tribus annis, propter idololatriam.*
26 *Regnauit Asa filius Abiæ super Iudam, quadraginta & vno annis.*
27 *Inquisitoris munus agit Asa, destruens vniuersas idolorum statuas.*
28 *Asa regnante iam annum secundum moritur Ieroboam Rex Israel.*
29 *Ieroboam defuncto regnauit Nadas filius eius super Israel, qui similiter fuit idololatra.*
30 *Nadas interfectus est à Baasa, per quem deleta est tota domus Ieroboam.*
31 *Hæreticorum filios puniri pro patrum sceleribus constat ex scriptura.*
32 *Regnauit in Israelo Baasa annis viginti quatuor, fuit idololatra, & hæreticus.*
33 *Idololatria causa fuit quare Iehu Propheta mala annũciauit Baasa Regi, & ab eo occisus fuit.*
34 *Regnauit post Baasam Hela filius eius in Israel duobus annis.*
35 *Idolorum impium cultorem Helam occidit Zamri seruus eius.*
36 *Inquisitoris munus exercuit Zamri, regnans diebus septem, interficiensque omnem domum, & cognationem Baasæ.*
37 *Zamri seipsum cum domo sua Regia combussit.*
38 *Regnauit Amri in Israel duodecim annos, prædecessoribus suis sceleratior.*
39 *Amri cumbusto regnauit Achab fi-*
40 *lius eius 22. annis omnium regum sceleratissimus.*
41 *Achab duxit vxorem Iezabel, multaq; scelera patrantur.*
42 *Idololatria causa fuit, ob quam Deus suscitauit Heliam contra Achab.*
43 *Idololatria causa fuit ob quam Helias orauerit vt non plueret.*
44 *Inquisitor acerrimus extitit Helias, iubens apprehendi 450 ingentos & quinquaginta Prophetas, & occidi.*
45 *Rex Syriæ Azahel vngitur ab Helia iubente Domino ob scelera Achab.*
46 *Deus puniuit Achab, & Iezabelem morte turpissima.*
47 *Iosaphat mortuo Asa eius patre, eligitur Rex Iudæ.*
48 *Inquisitorum munus Iosaphat exercet, idola & Dæmoniorum lucos destruens.*
49 *Regnum accipiens Iosaphat misit sacerdotes cum libro Legis per vniuersam Iudæam.*
50 *Regna omnia terrarum in gyro Iosaphat timuerunt.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

51 *Achab Rex Israel cum esset hæreticus, & idololatra, pœnitentiam egit.*

52 *Achab Rex Israel vulneratus moritur miserè.*

53 *Ochozias post mortem Achab patris eius, regnauit in Israel annis duobus in hæresi & idololatria.*

54 *Ochoziæ sociatus est Iosaphat, vt naues quas fecerant nauigarent in Ophir pro auro.*

55 *Iosaphat Regi, prædixit Eleazar Propheta naues diuinitus submersas esse, eò quod cum hæretico Ochozia fœdus iniisset.*

56 *Iosaphat agnoscens primum errorem noluit amplius cum Ochozia associari.*

57 *Ochozias Rex Israel cecidit per cancellos cœnaculi sui, & ægrotus consulit de salute Beelzebub Deum Accaron.*

58 *Elias prædicit nuncijs Ochoziæ Regis eius miseram mortem.*

59 *Ochozias misit tres Principes idololatras ad capiendum Eliam, & eorum interitus.*

60 *Ioram post mortem Ochoziæ Regis Israel fratris eius, regnauit annis duodecim.*

61 *Benadad Rex Syriæ obsidet Samariã Israelis metropolim.*

62 *Fames multa inualuit in Samariæ vrbe, vt caput asini venderetur octuaginta argenteis.*

63 *Ioram Rex Israel mandat Eliseum occidi, qui officio Inquisitoris fungebatur.*

64 *Eliseus Propheta prædixit Regi maximam frumenti copiam in Samaria futuram.*

65 *Deus morte punivit Ducem Regium, propter eius incredulitatem.*

66 *Eliseus Propheta prædixit mulieri Sunamitidi famem futuram septem annos propter idololatriam.*

67 *Ioram post mortem Iosaphat eius patris, regnauit octo annis super Iudam.*

68 *Ioram Rex Iudæ exstruit idola, eaque adorare populum compellit, & omnes fratres suos occidit.*

69 *Inquisitoris munere fungens Elias, epistolam ad Ioram mittit, annuncians propter idolalatriam, & fratricidium, eius domum, & regnum diripiendum.*

70 *Deus ob idololatriam suscitauit Philisthæos, & Arabas contra Ioram, & eius domum, & regnum.*

71 *Deus morte puniuit Ioram propter eius scelera, & impietatem.*

72 *Iuacham post mortem Ioram eius patris, regnauit vno dantaxat anno.*

73 *Inquisitoris munus exercuit Iehu, con-*
74 *tra Ioacham Regem, occidens eum pro-*
75 *pter idololatriam, Iezabelem ex alta*
76 *precipitat, hæreticos filios Achab 70. gladio interimit, & alia mirabilia operatur.*

77 *Iehu regnat in Samaria 28 annis, & quia à peccatis Ieroboam nõ recessit, Israel ab Azaele Rege Syriæ vehementer affligitur.*

78 *Athalia mortuo Ochozia, regnauit in Israel annis sex impiè, & occidit omnem semen regium Dauidis.*

79 *Ioas puerum septẽ annorum in Regem*
80 *Iudæ coronat Ioiada Pontifex, & Athaliam superuenientem occidit.*

81 *Ioas regnauit annis quadraginta, qui post mortem Ioiadæ delicuit Dominum, & seruiuit idolis.*

82 *Deus morte turpissima puniuit Ioas Regem propter eius scelera per manus Azaelis Regis Syriæ.*

83 *Ioachami post mortem Iehu Regis Israel regnauit septemdecim annis idola Ieroboam adorauit, & ab Azaele Rege Syriæ opprimitur.*

84 *Ioas filius Ioacham mortuo patre successit in regno & idololatria.*

85 *Amasias successit Ioas Regi Iudæ, qui regnauit annis nouem & viginti.*

86 *Amasias propter idololatriã capitur à Ioas Rege Israel, & a suis occiditur.*

87 *Ieroboam regnauit in Israel annis quadraginta vno post mortem Ioas patris sui.*

88 *Zacharias post mortem Ieroboam patris sui, regnauit mensibus sex.*

89 *Sellum regnauit mense vno, occidit Zachariam, idolis adorauit & à Manachem occiditur.*

90 *Manachem regnauit decẽnio ambulans in peccatis Ieroboam.*

91 *Phaceia, mortuo patre Manachem, biennio regnauit patri persimilis, quem interficit Phacee.*

92 *Phacee, occiso Phaceia regnauit viginti annis, & propter peccata occiditur ab Osea seruo suo.*

93 *Oseas regnauit in Israel annis nouem, & propter idololatriam fuit deiectus à Salmanasare Rege.*

94 *Isaias Propheta prædixit vastationem vniuersi Israelis ab Assyrijs, & Salmanasar Rex Samariam cepit.*

95 *Salmanasar Rex Assyriorum Oseam Regem, & vniuersum Israelem in Assyriam captiuum transfert propter idololatriam.*

96 *Ozias cum Mathathia filio suo, regnarunt in Iuda quinquaginta duobus annis.*

97 *Ioatham post Mathathiã regnauit sexdecim annis, & ij fuerunt Reges pij, sed desides ad extirpandam idololatriam.*

98 *Acham post Ioatham regnauit sexdecim annis, & fuit impius idololatra.*

99 *Deus propter idololatriam castigauit Ierusalem, per manus Rasim Regis Syriæ, & Phacee Regis Israel.*

100 *Phacee Rex vno die occidit filiũ Acham, & centum viginti millia hominum eius, & 200 millia mulierũ, & puerorum in Samariam adducit.*

101 *Phacee Regis impietatem & successorũ eius, describit late Dauid, Psal. 105.*

102 *Ezechias Rex pius, mortuo Achã patre impio, annis viginti nouẽ regnauit, fecit mundari templũ Dñi, cultum Dei restituit, & idola destruit.*

103 *Ezechias serpentem æneum erectum a Moyse confringit, & quare.*

104 *Senacherib a suis filijs occiditur in templo Dei sui.*

105 *Sol retrocessit in gratiã Regis Ezechiæ.*

106 *Manasses defuncto eius patre Ezechia, regnauit in Iuda, annis decem & septem in idololatria.*

107 *Manasses ob flagitia sua vinctus adducitur ab Assyrijs in Babylonem, & pœnitet in carcere, exauditur à Domino cui & regnum restituit.*

108 *Amon filius Manasses regnauit duobus annis, & à suis seruis propter idolatriam interficitur.*

109 *Iosias Rex filius Amon regnauit annis vno & triginta, & Inquisitoris egit officium.*

110 *Ossa sacerdotum idolorum exhumauit & templum Ierusalem & Iudam ab idolis mundauit.*

111 *Ioacham qui & Sellum dicitur filius Iosiæ impiè regnauit tribus mensibus, & a Deo punitus.*

113 *Eliachim regnauit annis vndecim infidelis & hæreticus. Vriam Dei Prophetam interficit, & Ieremiam interficere tentauit.*

115 *Nabuchodonosor Rex Babyloniæ Inquisitoris munus exercuit, contra Eliachim tanquam hæreticum.*

116 *Nabuchodonosor Rex Ioachim, qui & Iechonias dicitur, filium Eliachim Regem constituit, regnauitq; mẽses tres dies decem idololatra.*

117 *Nabuchodonosor Rex, propter idolatriam Ioachim castigauit.*

118 *Mathathias filius Osiæ, constituitur Rex à Nabuchodonosore, factusque est tributarius.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

119 *Mathanias Rex regnauit annis vndecim, adoraunitq; idola.*
120 *Nabuchodonosor Rex obsidet Ierusalem, vbi tanta inualuit fames, vt parentes comederent filios suos.*
121 *Chaldæi obsederunt Ierosolimam, Sedechiam comprehenderunt, & duxerunt ad Nabuchodonosorem.*
122 *Nabuchodonosor Rex eruit oculos Sedechiæ, filios eius & omnes principes in conspectu suo occidit.*
123 *Chaldæi vrbem Ierusalem capiunt, populumq; occidunt nemini parcentes.*
124 *Nabuzardan Princeps exercitus, omnes domos Ierusalem comburit.*
125 *Nabuzardan reliquit in Ierusalē pauperes ad colendam terram.*
126 *Iudæi timentes Chaldæos fugerunt in Ægyptum, & Ieremiam secum adducunt, eumq; lapidant.*
127 *Nabuchodonosor Rex vastat Ægyptū, & Iudæos occidit, & hæc omnia ob hæresim & idolatriam.*

NEQVE in quarta ætate defuerūt Patres, qui cōtra idolatras, & hæreticos Inquisitoris munus exercuerunt. Nam post quadraginta annos regni Saulis, regni gubernacu-
1 la tenet Dauid, † qui octauo anno regni sui Inquisitorem agit acerrimum. Nam victis Philistheis (1. Paralip. 14.)
2 eorum Deos iussit exuri. † qui regnauit quadraginta annis, & mortuus honorificè sepelitur.
3 Hæres regni † Salomon suscipitur in Regē, cui anno duodecimo regni sui apparet nocte Deus colloquens familiariter cum illo, cui inter alia hæc dicit 3. Reg. 9. & 2. Paralip. 7. si colueritis Deos alienos, auferam Israel de superficie terræ, quam dedi eis, & templum quod sanctificaui nomini meo proijciam à cōspectu meo, eritq; Israel in prouerbium & in fabulam cunctis populis, & domus hæc erit in exemplum: omnis qui transierit per eam stupebit, & sibilabit, & dicet: quare fecit Dominus sic terræ huic, & domui huic: & respondebunt: quia dereliquerunt Dominum Deum suum, & secuti sunt Deos alienos, & adorauerunt eos. Idcirco induxit Dominus
4 super eos omne malum hoc. † Ecce Deus confiscationem bonorum pollicetur Idololatris & hæreticis, ignominiam & alia innumera mala.

Post fabricatum templum, cuius architecturam structurā, & diuitias mi-
5 rabatur orbis, deprauatum est † cor Salomonis: nā vt scribitur. 3. Reg. 11. & 4. Reg. 23. adamauit, accepitq; mulieres alienigenas, Moabitidas, Ammonitidas, Idumeas, Sidonias & Cetheas, cū quibus prohibuerat Dns cōnubia iungere, ne idololatria inficerent fi-
6 lios Israel: † habuit igitur ex his vxores quasi Reginas septingentas, & concubinas trecentas, per quas in senectute sua seductus, adorat ipsarum idola, sed potissimum Astarthem Deam Sidoniorum, & Chamos Deum Moabitarum, & Moloch Ammonitarum,
7 ijsque fanum ædificat. † Quapropter iratus Dominus scindit eius regnum: nam decem tribus dantur Ieroboamo seruo Salomonis, & propter Dauid reseruantur duæ Tribus, hoc est,
8 regnum Iuda Roboamo; † suscitatq; Dominus tres aduersarios Salomoni Adad Idumæum, Razon Syrum, & Ieroboam Ephratæum seruum eius, cui
9 egresso ex Ierusalem occurrens † Ahias Silonites Propheta, scindit pallium suum nouū in duodecim partes, quarum decē dat Ieroboamo, in quo denunciauit regnum Salomonis diuidendū, ipsumq; regnaturū super decē
10 tribus Israel: † vbi obseruandum est. Primò, peccatum Salomonis super omnes

omnes idololatrarum, & hæreticorū narrationes fuisse grauissimum: nam qui tanta insignitus est à Deo sapientia, vt omnes mortales præteritos & futuros excesserit, in tantam incurrisse cæcitatem idololatrarum, arguit eum fuisse maximū; peruersissimumque dogmatistam. Secundò, est no-
11 tandum eum in filio Roboamo esse punitum bonorum cōfiscatione: nam decē tribus amisit. Tertiò, aduertere
12 oportet † in punitione hæreticorum habendam esse rationem parentum fidelium, vt pœna sit leuior, nam cum regno esset priuādus Salomō propter idololatriam, habita est ratio Dauidis propter quē filio Roboā relinquitur regnum Iuda, detractis decem tribubus. Hæc omnia dixit scriptura sacra in lib. Ecclesiast. cap. 48. [Et inclinasti femora tua mulieribus, potestatem habuisti in corpore tuo.] Quasi dicat abusus es, ò Salomon corpore tuo, illud subiugando alienigenis mulieribus contra Dei præceptum. Quod quidem peccatum multum habuit grauitatis, cū post tot beneficia à Deo obtenta femora tua inclinaueris mulieribus. Quid autem mali hinc sit cōsecutum, & in ipso, & in filio eius atq; populo ostendit, cum subijcit: [Dedisti maculam in gloria tua, & prophanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, & in cæteris stultitiam tuam, vt faceres imperium bipartitum,] hoc est, in gloria tua, quam habuisti, magnam dedisti maculam, nec tibi tantum nocuisti, sed etiam prophanasti semen tuum, quia docuisti Deos adorare alienos, & inuexisti cultum idolorum in domum Dei: ex quo effectum est, vt induceres iracundiam ad liberos tuos; dum propter eam grauem Dei vltionem pati coguntur, in eo quod propter te diuisum est regnum, & factum est imperium bipertitum. Postquam verò dixit quomodo peccata Salomonis Dominus punierit in eius po-
13 steritate; subijcit † quomodo Deus memor suæ misericordiæ propter Dauid seruum suum non in totum reiecerit Salomonis semē, sicut abiecit semen Saulis, [Deus autem hon derelinquet misericordiam suam, neq; perdet à stirpe nepotes electi sui.]

Regnauit † Salomon quadraginta
14 annis, post quem regnat Roboam filius eius. Omnis autem Israel conuenerat in Sichem, vbi Roboamum constitutum Regem, vt graue iugum tributi ipsis à Salomone impositum leuet paululum (vt constat 3. Reg. 12. & 2. Paralipom. 10.) sic se ei seruituros. † Roboā super hoc audito
15 sed spreto sano consilio senum, & iuuenum consilio suscepto durè respōdet; qua occasione decem Tribus derelinquūt eum, & constituunt Ieroboam sibi Regem; atque hinc iam scinduntur tribus duodecim. † dua-
16 rum vna pars; quam obtinuit Roboam appellatur regnum Iudæ, vel Ierusalem, vel duarum tribuum; vel Dauid. Altera regnum Israel; vel Ephraim, vel Samariæ. Hæc dixisse oportuit, vt aduertat lector, ab hoc loco incipere seriem Regum Iuda, & Regum Israel.
17 Regnat igitur † Roboam decem & septem annis. Quarto verò anno regni sui (vt constat 3. Reg. 14. & 2. Paralip. 12.) multiplicat sibi vxores, relinquit Dominum, ædificat, & ipse eum populo in excelsis uras, & statuas, ac lucos, in quibus scortabantur, faciebantque abominationes Gentium, & effœminati erāt in terra
Iuda, id est, cultores Cybeles euirati natura vel actu; offensusq; Dns suscitauit cōtra Iudā, † Sesar Regē Ægypti
18 cū exercitu numerosissimo, & captis ciuitatibus Iuda obsidet Ierusalē, diripit thesauros templi, & domus regiæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& recedit, secuta quoque aurea, quæ fecerat Solomõ secum tulit in Ægyptum, pro quibus Roboam fecit ænea. Ecce confiscationem bonorum propter infidelitatem, & punitionem à Deo factam.

19 Ieroboam † regnat eodem tempore in Israel quadraginta & vno anno, qui veritus ne si populus suus pro solenni more festa celebrandi ac sacrificandi gratia frequentaret Ierosolymam, reuertatur ad domum Da-
20 uid, † facit duos vitulos aureos, quorum vnum in Bethel alterum in Dan ponit, ac tanquam Deos ab Israelitis adorari præcipit, constituitque vtrobique fanum, altare, & sacerdotes quoslibet è populo, festumque dedicationis celebrandum die decima quinta Octobris, quo die cum Ieroboam ipse in Bethel stans ante altare thus adoleret vitulo, eò ex Ierosolyma missus à Deo Addo Prophera de Iuda, exclamat ad altare 3. Regum 13, [Ecce (inquit) filius nascetur domui Dauid nomine Iosias, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum super te comburet, in
21 cuius signum mox altare scinditur, † & Regis Prophetam apprehendere iubentis extensa manus arescit, quæ statim orante Prophera sanitati resti-
22 tuitur. Ieroboam verò † suam augens impietatem eiecit sacerdotes & Leuitas, Domini aras in collibus excelsis exstruxit, lucos facit, pecunijs acceptis, omnes qui vellent è plebe, constituit sacerdotes excelsorum, & Dæmoniorum in vitulis & idolis respõsa
23 dantium. Et 3. Reg. 14. † Ahias Prophera præsenio iam exeutiens, prædicit vxori Ieroboam filium eius moriturũ breui, & domũ Ieroboã penitùs delendam, ac Israelem euellendũ è terra sua, atq; dispergendũ trans flumen Euphratem, ac mox puer fi-
24 lius moritur. † Aduersus hoc impium facinus Ieroboami prophetat Hoseas c. 7. vbi eleganti metaphora furnum ardentis fermenti, panis coctu ac furnarij, describit Propheta idolatriæ cõtagium, quo vniuersus inuolutus est Israel, vt ibi exponit D. Hieronymus, Theodoretus, Cyrillus, Theophylactus, Lyranus, & alij: & idem Propheta ad finem capitis vsque prædicit indigentiam panis & vini, ac maximam sterilitatem futuram in terra, incursum hostium, & omnium bonorum spoliationem, gladium, & alia innumera mala, cũ propter idolatriã, tum propter hæreses: nam Deus ibi clamat. [Ego redemi eos, & ipsi locuti sunt contra me mẽdacium,] & Amos cap. 7. prophetat etiam contra Ieroboam. Nam ibi refert tres visiones obscurissimas, quibus comprehensa est sterilitas terræ, pestis, & hostium gladius, & domus Ieroboam ac Israelis misera, & diuturna captiuitas.

25 Mortuo † Roboamo Rege Iudæ, Abias regnat tribus annis solùm 3. Reg. 15. & 2. Paralip. 13. qui paternæ impietatis æmulus adorat Deos Gentium, & Dæmoniorum fana: ob quod crimen interficit eum Deus omnium maximus Inquisitor.

26 Abiæ succesit † Asa filius eius, qui regnat annis 41. super Iudã. Hic plenus Dei spiritu ‡ Inquisitoris fungitur munere: Vniuersas idolorum statuas, aras, fana & excelsa destruit ac confringit, lucos succendit, scorta
27 masculã, effœminatosque aufert, amouet matrẽ suam à cultu Priapi, cui illa simulacrum, lucumq; consecrauerat, eiq; Princeps præerat, Priapi specum ac lucum subuertit, eiusque turpissimum simulacrum comminuit, conterit, combusit in torrente Cedron: præcipit Iudæ, vt seruiat Domino: Ideoque in pace regnans vrbes Iuda ædificat ac munit, fortissimumque sit

regnum

regnum Iuda contra hostes, propter pium Regem, quæ omnia 3. Reg. 19. & 2. Paralip. 14. & hic legere licet.

28 Anno 2. † regni Asæ Regis Iudæ
29 moritur Ieroboam Rex Israel. † Regnat Nadab filius eius super Israel biennio. 3. Reg. 15. qui Idololatriæ deditus omnem expleuit impietatem
30 patris sui, † quem per insidias interficit Baasa, omnemq; domum Ieroboæ
31 delet: † vbi patet impios filios puniri pro patrum scelere. Regnat mox in
32 Israel † Baasa annis viginti quatuor, secutusq; vestigia Ieroboam multi-
33 plicat Idola ac hæreses. † Quapropter 3. Reg. 16. Iehu propheta filius Hanani ei ita prædicit [hæc dicit Dominus: exaltaui te de pulucre, tu autem ambulasti in vijs Ieroboam, & in multis peccare fecisti populum meum ideo demetam posteriora tua, & faciam domum tuam sicut domum Ieroboã] & ideo Propheta à Rege occiditur.
34 † Mortuo Baasa, occisoq; (vt dicit Iosephus) à Creone commilitone suo, regnauit pro eo Hela filius eius duobus annis, quod contigit anno 26 Asę
35 Regis Iuda. † Helam verò impiũ Idolorum pertinacem cultorẽ in Thersa epulantem & ebrium occidit Zam
36 ri seruus eius, † qui regnans diebus septem Inquisitorem agit, interficit omnem domum cognationemque
37 Baasa. † Hic verò Zamri se ipsum cum domo sua regia comburit, obsessus in
38 Thersa ab Amri. † Amri verò regnat in Israel duodecim annos, prædecessoribus suis sceleratior. Quapropter mala multa passus est Israel.
39 Combusto Amri † Rege Israel succedit Achab filius eius, cuius regia potestas cœpit anno 38. Regis Asæ, Re-
40 gis Iudę. † Regnauit igitur Achab. 22. annis super Israel omnium Regum prædecessorum sceleratissimus, du-
41 cit vxorem † Iezabel filiam Regis Sidonis & Tyri, à qua dementatus prẽter vitulos aureos etiam Baal Deo Tyriorum in Samaria aram ædificat, lucum plantat, sacerdotes ac falsos prophetas constituit, eumque colit & adorat: altaria autem Dominii in excelsis destruit, prophetas ac sacerdotes eius occidit. Eo tempore (vt cõstat. 3. Reg. 17. Lucæ. 4. Iacob. 5.) susci-
42 tat Deus † Eliam Thesbitem Prophetam zelo iustitiæ in Idololatriam Achab accensum, orat Deum vt cælum fiat æneum, † & non pluat super terram, quæ arescit ob incredibilem
43 siccitatem annis tribus & mensibus sex: fame & siti pereunt viuentia: sed
44 anno siccitatis tertio † Elias Inquisitorem agit acerrimum: nam populus fame punitus ab idololatria non recedebat. Congregat igitur ad se in monte Carmeli vniuersum Israelem 3. Reg. 18. oblatoque sacrificio inuocat Deum, descendit ignis de cælo, & holocaustum Eliæ penitùs consumit, moxque Elia iubente omnes 850. prophetas Baal apprehendunt, deductosq; ad torrentem Cison occidunt, qui antea inuocabant Baal cultus, se incidentes suo perfusi sangui-
45 ne. Et. 3. Reg. 19. † iubetur in punitionem idololatriæ vngere Azaelem in Regem Syriæ, & Iehu in Regẽ Israel,
46 & per se Eliseum in prophetam. † Deniq; 3. Regum. 22. 2. Paralip. 18. ictus ab hostibus sagitta in prelio interit, & Iezabel è fenestra præcipitatur, quæ lapsa ab equis conculcatur, & à canibus esse tenus comeditur. Sed relicto paulisper Achab Rege Israel, reuertamur ad Asam Regem Iuda.

Mortuo Asa Rege Iuda dolore pe-
47 dum, † Iosaphat filius eius Rex creatur 2. Reg. 22. & 2. Paralip. 17. regnat
48 annis vigintiquinque. † Inquisitorem agit Deo deditissimum, aufert excelsa consecrata Dæmonijs. Lucos destruit, & reliquias effœminatorũ, ob

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod facit eum Deus inuictũ, potitur
49 diuitijs, & pace: † nã anno tertio Regni sui mittit principes, Leuitas & sacerdotes cum libro legis, vt in vniuersis ciuitatibus Iuda docerent po-
50 pulum timere Deum: † Vnde factum est, vt omnia regna terrarum in gyro cum timerent & honorarent.
51 Anno 17. Iosaphat † Regis Iuda Achab Rex Israel hæreticus & Idololatra scindit suas vestes. 3. Reg. 21. sacco induit, pœnitet, propter quod tẽperat Deus supplicia, quibus illũ puniendum esse promiserat, † sed anno
52 18. Iosaphat Regis Iudæ, moritur Achab vulneratus miserè. † Regnat
53 Ochozias filius eius in Israel (4. Regum 3.) duobus annis patri suo Achab in impietate & hæresi ac Idololatria simillimus cultor, & ipse Baal, ac vi-
54 tulorum, † cum quo Iosaphat anno 21. regni sui fœdus init, faciunt naues in Asiongaber (3. Reg. 23. & 2. Paralip. 20.) quæ nauigarẽt in Ophir pro auro,
55 † & Eleazar propheta nunciat Regi Iosaphat naues diuinitus tempestate facta confractas esse, eò quod cum hæ-
56 retico Ochozia societatẽ inijsset, † vnde noluit ei secundò associari anno
57 22. † Regis Iosaphat cadit per cancellos cœnaculi sui Ochozias Rex Israel, ex quo lapsu ægrotus iacet: consulit de salute sua Beelzebub, Deũ Acca-
58 ron (4. Reg. 1.) sed iussu Angeli † Elias pilosus occurrit nuncijs, & prædicit miseram mortem Regis, quia Dæmonem consulturus miserat nũcios,
59 quo agnito † Ochozias mittit vicissim tres Idololatras principes quinquagenarios ad capiendum eum, quorum duo cum suis militibus ad verbũ Eliæ igne cælesti consumuntur.
60 Mortuo Ochozia, † regnat Ioram frater eius in Israel 12. annis qui (4-
61 Reg. 3.) amouet statuã Baal. † sed permanet in cultu vitulorum. Quapropter Samaria Israelis metropolis à Be-
62 nadad Rege Syriæ obsidetur, † tantaque in vrbe fames inualuit, vt caput asini venderetur octoginta argenteis, & matres filios suos coquerent,
63 comederentque. Quamobrem † Rex Israel mandat Eliseum occidi, mox mandati pœnitens agnoscit corã Eliseo, qui tunc Inquisitorem agebat, iustè à Deo tantam afflictionem immis-
64 sam: tunc † Eliseus prædicit Regi magnam in crastino futurã Samariæ frumenti copiam: Hoc dum quidam Regius Dux negat posse fieri, audit ab Eliseo: videbis, sed inde non comedes. Syri miraculosè à Deo subiugan-
65 tur, † & dux ille hæreticus in porta
66 Samariæ à turba conculcatus obijt. † Post hæc Eliseus prædicit mulieri Sunamitidi hospiti suæ. 4. Reg. 8. famem septem annorum futurã propter Idololatriã: & Ioram Rex Israel perit gladio Iehu, vt postea dicam.
67 Defuncto Iosaphat Rege Iuda, † Ioram filius eius regnat octo annis super Iudam, qui occisis omnibus suis
68 fratribus † inductus ab Athalia vxore sua, filia Achab Idololatra & hæretica fabricatur Idola & excelsa: eaque
69 populum adorare cõpellit, † sed Elias ex Paradisi loco. 4. Reg. 8. & 2. Paralip. 21. vel ex alio occulto loco, vbi cum Deus seruat, Inquisitoris fungens munere epistolam ei mittit hęc continẽtem. Propter Idololatriam fratricidiũ ipsius domum ac regnum diripiendum, ipsumq; pessima egritudine pe-
70 riturum. † Suscitati ergo à Deo Philisthæi & Arabes terram Iuda vastant, omnem substantiam Regis diripiunt, vxores auferunt, filios occidunt exce
71 pto Ioacham minimo natu, † ipseque Rex percussus à Domino alui fluxu incurabili biennio cruciatur, & intestinis paulatim affluentibus interit, ac sine exequijs sepelitur.
72 Impio huic Ioramo successit † Ioacham, qui & Ochozias dicitur 4. Reg.
8. &

8. & 2. Paralip. 22. qui nouus Rex Iudæ constitutus regnat vno dumtaxat
73 anno, Athaliæ matris suæ † impulsu adorat idola Achab, sed interficitur iussu Dei à Iehu 4. Reg. 9. vt in sequẽtibus patebit.
74 Interea Iehu iussu Elisei ab ipsius discipulo vnctus in Regem Israel, iussusque delere domum Achab domini sui 4. Reg. 9. & 2. Paralip. 22. & vlcisci
75 iniurias Deo illatas, † venit cum exercitu in Israel, ac Regem vtrumq; Ioram Regem Israel, & Ochoziam Regem Iuda idololatras, vt dictum est, interficit. Iezabelem ex alto præci-
76 pitat, † Septuaginta quoque filios Achab, hæreticos iubet gladio perire. Et ingressus Samariam totam domũ, progeniem, ac stirpem delet, & radicitus extirpat. Deinde omnes sacerdotes & cultores Baal trucidat, statuas Baalis cõburit cõminuitq; tẽplũ eius destruit, ex eoque facit latrinas publicas, ob quas à Domino Deo laudatus promissionem accipit suos filios
77 regnaturos super Israel, vsq; ad quartam generationem. † Ipse autem regnat in Samaria 28. annis. Attamen quia à peccatis Ieroboam non recessit, sed vitulos aureos adorare populum permisit, ideò Israel vehementer ab Azaele Rege Syriæ affligitur.
78 Athalia † verò videns occubuisse Ochoziam filium suum occidit, omne semen Regium Dauidis, impièque regnat sex annos, spoliat templum Domini vasis: ijsque ornat fanum Baal.
79 † Anno autem septimo Ioiada Pontifex, assensu auxilioque principum ac Leuitarum coronat in Regem Iuda,
80 vngit, salutatq; in templo Ioas puerũ septem annorum, de semine Dauidis clanculum enutritum. † Athaliam superuenientem occidit, templũ Baal diruit, altaria & simulacra illius cõfrin
git, sacerdotem eius interficit, cultum verò Dei restituit. Quæ omnia videre
81 licet 4. Reg. 11. & 12. 2. Paralip. 24. † Porrò Ioas regnat annis quadraginta, facit rectum quãdiu viuit Ioiada Põtifex qui eũ docebat. Sed Ioiada defuncto, anno regni sui 38. Ioas à Principibus suis se adorari admittit, derelictoque Domino seruit sculptilibus, missos à Deo Prophetas hoc increpãtes contemnit, inter quos Zachariam Prophetam filium Ioiadæ, hoc increpantem lapidari præcipit inter templum, & altare, Matth. 23. & 2. Para-
82 lip. 24. Quapropter anno proximo † Azael Rex Syriæ, cum exercitu veniens cõtra Ioas capta Geth, ascendit Ierosolymam, infinitã multitudinem Iudæorum debellat, cunctos principes interficit. Regem Ioas ignominiosè tractat; & acceptis ab eo templi & palatij thesauris. 4 Regum. 12. ipso Ioas in lãguoribus magnis relicto, redit Damascum, postremò Ioas à suis seruis in lecto suo occiditur.
Mortuo Iehu Rege Israel regnat Ioa-
83 cham † filius eius decem & septem annis: Adorat Idola Ieroboam, ideo traditus à Dño Israel in manus Azael Regis Syriæ (4. Reg. 13.) & Benadad eius filij diù ac grauissimè opprimitur
84 † Ioacham verò mortuo succedit in Regno & Idololatria Ioas filius eius: regnatq; annis sexdecim.
85 Alteri Ioas Regi Iudæ succedit † Amasias, regnat annis viginti nouem, sed victis Idumæis (4. Reg. 14. & 2. Paralip. 25.) victor reuersus Deos Idumæorum secum allatos colit, adorat: eis adolet incẽsum, propter quod sce-
86 lus † Ioas Rex Israel, cedit Iudæ regnum, Amasias capitur, & ducitur in Ierusalem, cuius murus destruitur, tẽplum ac Regia spoliantur, filij nobiliũ obsides abducuntur in Samariam. Tãdem facta coniuratione Ierosolymis contra Amasiam fugit in Lachis, ibique à suis occiditur.
87 Post Ioas Regem Israel regnat †

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ieroboam filius eius vno & quadraginta annis. 4.Reg.14. post quem re-
88 gnat Zacharias † filius eius (4.Reg. 15)mensibus sex adorat Idola: †
89 eumque quartum & vltimum de posteritate Iehu occidit Sellum, qui regnat mense vno & Idolis seruit. Ideo occi-
90 dit eum Manahem, qui regnat † decennio ambulans in peccatis & idololatria Ieroboã: quo mortuo regnat
91 † Phaceia filius eius patri in impietate persimilis. Sed regnat biennio,
92 quem interficit Phacee, † & regnat pro eo annis viginti, non recedens à peccatis Ieroboam: quapropter occi-
93 ditur ab Osea seruo suo, qui † regnat nouem annis in Israel & adorat idola, ideoque à Salmanasare Rege deuictus tributa pẽdit. Prædicit Isaias propheta cap.8. & 9. & 24. & 25. vniuersum Israelẽ † destructũ iri ab Assyrijs.
94 Quapropter Salmanasar Rex Assyriorum Samariã obsidet, quam post trien-
95 nium capit. † Regem Oseam & Israelem vniuersum captiuum transfert in Assyriam vltra montem Caspium, vt ait Ioseph. 11. Antiquit. c. 5. quos nunquam in solum patrium reuersos tradunt, propter impietatem & Idololatriam à Ieroboamo Rege continua serie obseruatam pertinacissimè.

96 Occiso Amasia Rege Iuda † regnat Ozias cum filio suo Mathat quinqua-
97 ginta duobus annis, † post quem regnat Ioatham. 16. annis. Pij Reges ij fuêre, sed segnes in exstirpãda Idololatria. † Post Ioatham regnat impius
98 Acham sexdecim annis, statuas Baal passim erigit, Idolis sacrificat, insuper & filium suum in valle Benhennõ holocaustum in igne comburit Idolo
99 Moloch. Quapropter † Rasim Rex Syriæ, & Phacee Rex Israel à Deo excitati obsident Ierusalem, capiunt ciuitatem Haila: vrbe capta magna
100 præda adducitur Damascum. † Phacee occidit vno die filium Acham, &
101 centum viginti millia virorum, & 200. millia mulierũ & puerorũ, captiua duc it in Samariam. † Huius Regis impietatẽ & successorũ eius describit Dauid Psal. 105. [& immolauerunt filios suos, & filias suas Dæmonijs] Nam Acham 4.Reg.23. &. 21.2.Paralip. 28. & Manasses traduxêre filios suos per ignẽ secũdum idola Gentiũ: inclusos enim pueros in cõcauitatẽ Idoli, & in Idolo succenso igne crematos offerebãt Moloch interim dum astantes tripudiarẽt percutiẽtes tympana, ne puelli eiulantes audirentur. Et addit Dauid [& effuderũt sanguinẽ innocẽtem, sanguinẽ filiorũ suorũ, & filiarũ suarũ, quas sacrificauerũt sculptilibus Chanaan, & iratus est in furore Dominus in populum suũ, & abominatus est hæreditatem suam, & tradidit eos in manus Gentium, & dominati sunt eorum, qui oderunt eos, & tribulauerunt eos inimici eorum, & humiliati sunt sub manibus eorum.]

102 Moritur impius Achã, regnat Ezechias filius eius annis viginti nouem. Initio regni sui facit mundari templũ Domini ab omnibus Idolorum sordibus, abolitum Dei cultum restituit, sacrificijs placat Deum iratũ. 4. Reg. 18 &. 2. Paralip. 29. & cap. 20. conuocato Regno Ierosolymam, vniuersa destruit Idolorum altaria in toto re-
103 gno: † & Ezechias serpentem æneum quẽ erexerat Moyses cõfringit, quia populus sacrificabat ei, ob quę percutit Angelus Domini de exercitu Sennacherib obsidente Ierosolymã centum octoginta quinq; millia corpora redigit in cinerem (vt ait D. Augustin. ad fratres in eremo serm. 25) ne aerẽ fœtore corrũperẽt, armis ac vestibus illęsis vt populus Ierusalem spolia col-
104 ligat † Sennacherib cum paucis fugit Niniuen, & in templo Dei sui à filijs occiditur. Sol retrocedit † in gra-
105 tiam pij Regis Ezechiæ, prorogatur ei vita

miraculosè: hostes ei munera mittunt.

Obijt pius Ezechias. 17. Rex Iuda Creatur Manasses filius eius, regnat annis quinquaginta quinq;, adorat & colit solem, lunam, & stellas: vniuersæque militiæ cæli ædificat altaria & Idola in templo Domini, aras Baal exstruit, instaurat excelsa, facit lucum, filium suum in valle Benhennon sacrificij loco igni exurit idolo Moloch. Multiplicat magos, maleficos, incantatores, Pythones, hariolos, augures, & arupices: seducit populũ. Prætergreditur in impietate Gentes. Missos à Deo Prophetas tantum facinus non impunè abiturum annunciantes occidit. Esniam medium findit. Innocẽtium plurimorum sanguinem fundit,
107 † ob quæ flagitia capitur ab Assyrijs, & compedibus vinctus ducitur Babylonẽ. In carcere pœnitet. Fletabũdè. Exauditur post decennium. Regno restituitur. Idola, & aras aufert. Al- 113 tare ad cultum Dei restaurat, seruit Domino. Hæc omnia legere est 4. Reg. 21. &. 2. Paralip. 33 &. 36.

108 Post hunc regnat in Iuda † Amon filius eius duobus annis sequutus Patrem peccantem, & nõ pœnitentem: & tandem in maiora crimina lapsus
109 in domo sua à suis seruis interficitur. Hunc sequitur Iosias † filius eius, decimus nonus Rex Iuda. Regnat annis triginta vno, octauo anno regni sui (4.Reg. 22. &. 23. &. 2. Paralip. 34) Inquisitorem agit, quærens Deum pa- 114 tris sui Dauid, cum adhuc esset puer:
110 Anno vero 12. †, mundat templum Hierusalem & Iudam ab Idolis. Altaria & simulacra Baal destruit, excelsa, lucosque exscindit. Sacerdotes Baal delet. Soli & lunæ sacrificãtes occidit, Equos & currus Solis comburit. Domos efferminatorum dissipat. Cultum 115 idoli Moloch euertit. Fanum quoque quod Salomon ædificauerat in monte offensionis diruit. Sed & fanum, & altare quod Ieroboam fecerat in Bethel comminuit, lucũ succendit. Ossa sacerdotum ibi sepulrorum exhumat: exciuit Inquisitor accerrimus hæreticos sepultos, & combussit super altare. Insuper & omnia, aras, statuas, & lucos in vrbibus Samarię, Manasse, Ephraim, & Simeon, vsq; Nephtalim, per vniuersam terram Israel subuertit, omnesque sacerdotes Idolorum occidit, ossa sepultorum comburit, reuertiturq; in Ierusalem: moritur tãdem Iosias, cuius mortem defleuit affatim vniuersus Israel. 4.Reg. 23 2.Paralip. 35. 3. Esdræ. 1.

† Post Iosiam filius eius Ioachaz, qui & Sellã dicitur, impie, inique crudeliterq; regnat tribus mensibus, quẽ vinctũ Nechao Rex Ægypti, mittit in
112 Ægyptum † & tributo Iudęis imposito fratrem eius Eliachim alias Iechoniam Regem cõstituit, vertitq; nomẽ eius Ioacim. † Regnat annis vndecim. Adorat Deos alienos infidelis & hæreticus: quod colligit, & probat author Historiæ Scholasticæ Petrus Comestor, & Lyranus ex illo Paralip. lib. 2. c. 36. [abominationes eius quas operatus est, & quæ inuenta sunt in eo.]
Super quem locum dicunt autores prædicti cum Hebræis, in cadauere ipsius reperta esse iusta stigmata, & impressas notas quæ erant veluti insignia variorum Deorum, quos impius ille Rex colebat ac venerabatur.
† Is etiam Vriam sanctum virum, & Dei Prophetã crudeliter interfecit, sicut legimus apud Ieremiam cap. 26 quem, & ipsum quoq; Ieremiam occidere voluit, & variciniorum eius librum scalpello scindi, & igni cremari iussit, vt constat ex Ieremia cap. 36. propter quæ crimina suscitat Deus contra eũ † Nabuchodonosorẽ Regẽ Babylonis, qui veniens Ierosolymam occisum Ioacim projecit extra Ierusalem

Universidad de Deusto
Biblioteca

salem à bestijs auibusque lacerãdum. 4.Reg.24.&.2.Paralip.36. &. 3. Esdræ 1.quam miseram mortem prædixerat Ieremias cap.22. his verbis: hæc dicit Dominus ad Ioacim: [non plangent eũ, sed sepultura asini sepelietur proiectus extra portas Ierusalem.]

116 Mortuo miserè impio Ioacimo Nabuchodonosor Regem constituit filium eius Ioachin, qui & Iechonias dicitur: regnat menses tres, dies decem, malitia, & Idololatria patris sui similis, ob quod grauissimum crimen mittit illi Deus Nabuchodonosorem
117 † qui obsidet Ierusalem (teste Diuo Hieronymo super Matt. cap. 1. & Daniel. cap. 1.) ad quem exiens de consilio Ieremiæ Rex Ioachin, & mater, & vxores, & principes eius, omnesque nobiles & optimates Iudæ vltro se tradũt Regi Babylonis, qui eos vnà cum cæteris vasis, ac thesauris templi & palatij, ac ditioribus robustis & optimis quibusque artificibus transfert in Babylonem: vbi Ioachin carceri traditur. Hæc omnia lege locis proximè citatis Regum & Paralipomenon.

Ablato regno à Ioachin, constituit Regem Nabuchodonosor eius, patruum Mathaniam † filium Iosiæ & in
118 signum subiectionis mutat eius nomẽ in Sedeciam, quod iustitiam Domini sonat, eò quòd Domino Nabuchodonosori tributa penderet. † Regnat annis vndecim. Facit malum coram Domino. Adorat Idola. Nã Ezechiel propheta (qui vnus erat ex captiuis qui exulabant in Babylonem) anno sexto transmigationis videt in templo pessimas Iudæorum abominationes idololatriæ, fœminas adorantes, & flentes Adonidem Veneris amasium, se-
119 nes & sacerdotes colentes reptilia. Ob hæc scelera, & alia, quibus Sodomam & Samariam superabant, prædicit Ezechiel populum omnem occidendum, vrbemq; exurendam, quod
120 lege apud Ezechielem à cap. 8. vsque ad 19. † Anno igitur nono Sedeciæ die vero 10. Decembris venit Nabuchodonosor cũ exercitu arctissimeq; obsidet Ierusalem sesquianno: vt videre est. 4.Reg.25. Ieremiæ.39.&.52. tantaq; fames inualuit in ciuitate: & obsessos oppressit, vt parentes comederẽt
121 filios suos, & filij parentes. Ieremiæ c. 15. & Ezech. 5. Anno quoque secundo † Sedeciæ obsident Chaldæi Ierosolymam, & intrant vsq; ad portam interiorem secundi muri. Rex Sedecias nocte per viam subterraneam cum
122 suis principibus fugiens à Chaldæis comprehenditur in campo Iericho. 4. Reg. 25. ducitur ad Nabuchodonosorẽ in Reblata, † cuius iussu filios suos ac principes omnes Iudæ videt ante conspectum interimi. Eidemque Nabuchodonosor oculos eruit, eum cathenis vinctum rapit & abducit Babylonem, vbi vsq; ad mortem ponit
123 eum in carcere. Eo pacto impletum est verbum Domini: quod dixerat Ezechiel. cap. 12. adducam eum in Babylonem, & ipsam non videbit. † Deinde Chaldæi (2. Paralip. 36.) capiunt vrbem Ierusalem, populum occidunt non parcentes adolescenti virgini &
124 seni. † Paucis post diebus venit Nabuzardan princeps exercitus, & comburit palatium Regis, omnesq; domos Ierusalem, incendit templum Domini postquam stetisset 440. annis, simulq; combusti sunt libri sacri, qui passim in scriptura citati iam non extant. Vniuersas turres, & muros vrbis Ierusalem per circuitum, & reliqua ædificia destruit: populum residuum cum
125 thesauris templi abripit in Babylonem. † relinquit in ruinis Ierosolymæ pauperes aliquot rusticos ad colendã terram, quibus præficit Godoliam, quẽ Ieremiæ 31. & 4. Reg. 25. proditoriè occidit Ismael Iudæus in Maspha, & cum eo plures Iudæos & Chaldæos.

† Sed

126 † Sed Iudæi residui timẽtes Chaldæos fugiunt in Ægyptum, simulq; cogũt secum proficisci Ieremiam, vbi adorant Deos Ægyptiorum. Itaque illis prædicit Ieremias (vt ipse clamitat c. 43.) venturum excidium à Nabuchodonosore, lapidibus obruunt Ieremiã in Ægypto Iudæi (Ieremię 44.) quod obiurgaret eos acerrimè ob idololatriam.
127 † Ob quod crimen anno quinto desolationis Iudeę Nabuchodonosor vastat Ægyptum, repertosq; ibi Iudæos, partim occidit, partim abducit in Babylonem. Tunc etiam Nabuzardan ex Iudæis qui superstites erant in Iudæa & Ierosolima, numerum ingentem cædit, & quibus vitam concessit (ij fuerunt septingenti quadraginta quinque) eos transfert in Babylonem. Hæc Ioseph. Antiquit. Iudaic. lib. 10. cap. 11. Et Ieremias. 52. Ne quidem ex tot malis vllum incommodũ populus perpessus est, nisi propter hęresim & Idololatriam.

Quinta mundi ætas.
CAP. IIII.

SVMMARIVM.

1 *INquisitoris munus egit Nabuchodonosor Rex, in transmigratione Babylonis, qui post miraculum fornacis edictum publicauit.*
2 *Cyrus Rex Persarum post Darij Medi mortem, concessit Iudæis licentiam redeundi in Iudæam.*
3 *Iudæorum Dux primus fuit Zorobabel, qui præfuit annis octo & quinquaginta, templum ac sanctam ciuitatem reædificauit.*
4 *Agæus futuram omnium frugum abundantiam prophetauit.*
5 *Esdras audiens Iudæos ducentes vxores idololatras, scindit suas vestes, & populum ad pœnitentiam inducit.*
6 *Iudæorum Dux secundus fuit Resa Misciola, filius Zorobabel, qui præfuit annis sexaginta sex.*
7 *Inquisitoris munus exercet Esdras legens edictum Legis Domini, in templo conuocato vniuerso populo pœnitentiam agente.*
8 *Iudæorum Duces, qui & quot fuerũt, vsq; ad num. 20. exclusiuè.*
20 *Iudæorum vltimus Dux, fuit Iannæus Hircanus de domo Dauid, qui præfuit annis sexdecim.*
21 *Iason Pontificatum petijt & obtinuit.*
22 *Idololatria causa fuit cur Antiochus Rex Græcorum venerit Ierosolimã, & multa millia ciuium trucidauerit.*
23 *Antiochus Rex Græcorũ mittit Apollonium in Ierusalem, qui inaudita facinora patrãtur.*
24 *Eleazarus nolens porcinam carnem edere, nec id simulare diris plagis perimitur.*
15 *Machabæi fratres septẽ vnà cum corũ matre nolentes carnẽ porcinam edere ab Antiocho Rege interimuntur.*
26 *Inquisitoris munere fungitur Mathathias sacerdos, cum quinque filijs suis.*
27 *Iudæi mille nolentes Sabbato pugnare trucidantur.*
28 *Mathathias collecto piorum exercitu Sabbatis pugnat; Ducibus Antiochi resistit, & pueros incircumcisos circumcidit.*
29 *Mathathias moriturus hortatur filios, vt strenuè pro Lege Dei certent.*
30 *Inquisitor extitit acerrimus Iudas Machabæus Princeps & Pontifex Iudæorum impios trucidans.*
31 *Iudas Machabæus Nicanorem impium, & exercitum eius copiosissimum fugauit.*
32 *Iudas Machabæus victor Ierosolimam ascendit, ciuitatem recipit, idola destruit, cultumq; Dei restituit.*
33 *Deus propter peccata morte punisit Antiochum Regem.*

34 *Inquisi-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

34 *Inquisitoris munus exercuit Iudas Machabæus, contra Nicanorem blasphemum.*

35 *Inquisitor strenuus extitit Ionathas, Azotum & templum Dagon succendit.*

36 *Simon frater Ionathæ à populo Princeps & Pontifex eligitur, qui præfuit annis octo.*

37 *Inquisitorem agit Ioannes Hircanus, filius Simonis diruens templum montis Gerizim, & alia faciens.*

38 *Aristobolus Hircani filius primus fuit, qui non contentus de Ducatu, & Pontificatu seipsum coronauit in Regem.*

39 *Alexander Iannæus Aristoboli frater viginti septem annis crudelissimè regnat, & malè moritur.*

40 *Alexandra vxor Alexandri post eum regnat nouem annis adiuuantibus eam Pharisæis.*

41 *Iudæam Romani inuaserunt, Hircano & Aristobolo Alexandræ filijs de regno inter se contendentibus.*

42 *In Iudæam venit Pompeius cum exercitu, Hircano Pontificatum donat, & Iudæam tributariam facit.*

43 *Iudæ Phaselum præficit Antipater ex filijs suis, Herodem vero Galilææ.*

44 *Phaselas seipsum occidit, & Hircanus à Parthis capitur bello.*

45 *Iudæorum Rex creatur Herodes Ascalonita ab Augusto Cæsare, regnauit tyrannice annis triginta septem.*

46 *Christus Dominus noster nascitur tempore Herodis Ascalonitæ, cum Augusti Cæsaris edicto vniuerso describeretur orbis.*

IN quinta similiter ætate multi fuerũt, qui Dei zelo accensi pro illius gloria & honore officium Inquisitoris egerunt, veluti in transmigratione Babylonis (quæ septuaginta durauit annis, vt patet in libris Regum, apud Ieremiam, & Zachariam): in qua † obstupefactus Nabuchodonosor Rex miraculo illo fornacis ardentis relinquentis intactos tres pueros Ananiam, Azariam, & Misaelem, Inquisitoris exercet munus, ac edicto iubet publico, vt occidatur quisquis Deum Israelis blasphemauerit, vt patet Danielis cap. 3.

Anno septuagesimo desolationis Ierusalẽ siue captiuitatis Babylonicę, mortuo Dario Medo, † Cyrus Rex Persarum Monarchiam regnorum adeptus, regnat annis viginti duobus, qui statim Monarchiæ suæ anno primo diuinitus inspiratus publicato vbiq; in toto regno suo edicto, dat Iudęis licẽtiam redeundi in Iudæam, atq; impẽsis regijs ędificare ibi tẽplũ Deo Israel † sub Duce Zorobabele filio Salathielis, vt constat 1. Esdræ 1. & 2. & 2. lib. c. 7. Ab hoc tempore Iudæi iam non habent Reges sed Duces. Hic Zorobabel Dux præfuit annis 58. Reædificat templum, & ciuitatem sanctam. Prophetat Aggæus futuram omnium frugum abũdantiã, quia colũt Deum, quod proculdubio euenit. † Eodem tempore Esdras cum audisset multos Iudæorum duxisse vxores alienigenas, quæ ad cultum falsorum Deorum eos prouocabant, scindit vestes, euellit pilos capitis & barbæ, sedetq; dolens, mœrens, ac ieiunans vsq; ad vesperam: orat humiliter Dominum, populumq; ad fletum & pœnitentiam commouet. Deinde vt patet 1. Esdræ 10. &. 3. cap. 9. Iudæos vniuersos conuocatos Ierosolimam in atriũ templi trementes propter peccatum, ac frigus, pluuiamque, peccasse arguit, vxores alienigenas cum liberis eorum repudiare præcipit: constituitque iudices, qui facta examinatione, separant externas cum natis earum à populo Israelis, Deumque victimis placant.

6 Post Zorobabelem † Resa Misciola filius eius secundus Dux Iudæorum præest annis sexaginta sex, vt
7 constat 1. Paralip. 3. Hoc tempore † Esdras Inquisitoris exercens munus, stans in templo è suggestu legit edictum Legis Domini à manè vsque ad meridiem, vniuersa multitudine virorum ac mulierum audiente, flente, Deumque adorante, ac timente. libr. 2. Esdræ c. 8. & lib. 3. cap. 9. mox confitente sua peccata, fœdus cum Deo percutiunt, promittunt, iurant seruaturos se Legem, præcepta, festa, annum septimum, oblationes, primitias, & decimas.

8 Mortuo Resa succedit † tertius Dux Iuda Ioanna Ben Resa: præest annis quinquaginta tribus, vt ait Philo Iudæus in Breuiario, Iosephus Antiquitatum Iudaicarum libr. 11. c.
9 7. & 8. ‡ Deinde Iudas Horcanus quartus Dux præest annis quatuordecim, cuius tempore Manasses frater Iaddi Põtificis, eò quod alienigenam & idololatrã duxisset vxorem filiam Sanaballet Satrapæ, seu principis Samariæ, ab altari pulsus abiens in Samariam ad socerum, contra Legem extruit in monte Gaazim, templum Ierosolimitano simile.

10 Ioseph † Briscus Dux quintus præest Iudæis (vt ait Philo & Iosephus, lib. 12. Antiquit. cap. primo,) annis septem.

11 Deinde † Semei Abner annis vndecim; quo tempore (teste Iosepho) propter hæreses & idololatriã suscitat Deus Ptolemæum Soterem Regem Ægypti, qui specie religionis sub simulatione sacrificij venit Ierusalem in Sabbato, & multa Iudæorum millia dolosè capta transfert in Ægyptum, ac pro seruis vendit.

12 † Post hunc Dux creatur Mathathias Heli, præest reliquis Iudæorum annis duodecim. † Inde Maat Asar annis nouẽ.

13 14 Nagge † Artaxat annis decem. † Hesli Agar annis octo: hæc omnia colligo ex Philone Iudæo, & ex D. Luca cap.

15 16 3. Naum † Moslot præest annis septẽ, post eum Amos & Syrach annis quatuordecim. † Mathathias Siloa annis

17 18 decem, † Ioseph Iunior Arses annis sexaginta: Hoc tempore propter infidelitatem Iudęorum Ptolemæus Phi-

19 lopater † (vt constat ex lib. 3. Machabæorum) qui Rex fuit Ægypti cum exercitu ingressus Iudæam, Ierosolimæ in templo sacrificat: & reuersus in Ægyptũ edicto iubet omnes Iudæos in Ægypto existentes, vinctos ad se perduci, occidi, ac deleri. Sed Eleazaro orãte Iudæi liberantur superstites,

20 & ad patriã redeunt. † Postea Iannęus Hircanus vltimus Dux de domo Dauid præest Iudæis annis sexdecim (vt

21 ait Iosephus lib. 12. Antiquit. cap. 4. † Hoc tempore Iason frater Onię Pontificis petit permitti sibi Põtificatum fratris: obtinet, & statim omnem Dei cultum peruertit, transfert Iudæos ad ritus Gentilitios, & optimos quosque epheborũ in lupanaribus ponit, mittitq; Tyrum trecentas drachmas argenti in sacrificium Herculis. Lege

22 ad hæc libr. 2. Machab. cap. 4. † Qua propter Rex Græcorum Antiochus (2. Machab. cap. 4. & 5.) efferato animo armis ingressus Ierosolimam intra triduum octoginta millia ciuium trucidat, quadraginta millia vinxit, non minus venundat, intrat templum, aufert altare aureum, mensam propositionis, candelabrum luminis, vniuersa vasa, ac thesauros auri & argenti mille & octingenta talenta, velociterque regreditur Antiochiam. Discedens verò Antiochus reliquit Ierosolimis præsidij loco principes præpositos se ipso crudeliores, vt affligerent populum Iudæorum. † Post annos quoque

23 duos misso Apollonio Duce cum exercitu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ercitu 20.duorũ milliũ,simulata pace doloseIerusalẽ capit denuo:plurimos Iudæorũ occidit in Sabbato,mulieres ac pueros vendit, domos multas spoliat,exurit, & diruit. Compellit Iudæos relinquere Dei legem, sacrificia, festa, Sabbata, ac cæremonias,libros sacros legis seu Testamenti Domini comburi,ac leges Gentium seruare,aras & Idola erigere: & ijs thus incendere ac sacrificare,porcinas carnes immolare, & edere,Ponit in templo Dei super altare Idolum, ac Simulacrum Iouis Olympij, cui sacrificare ceperunt immolantes, & offerentes porcos, aliaq; illicita, ac in ipso templo epulantes & scortantes cum meretricibus.In templo autem Garizim ponunt imaginem seu statuam Iouis Hospitalis: multiq; Iudæorum relicta Dei lege Gentilitatem sequũtur,impij quidem voluntariè,infirmi autem timore. Pij verò in legis obseruatione persistentes vbiq; crudeliter vulnerantur ac trucidantur. Tunc quidam latenter Sabbatum celebrantes
24 concremantur.2. Machab. 6. † Eleazarus nonagenarius, quod nollet comedere carnem porcinam, nec id si-
25 mulare diris plagis perimitur. † Septẽm fratres Machabæi vnà cum matre sua(.2.Machab.7.)nolentes porcinis vesci carnibus pro lege Dei ab Antiocho Rege post atrocia,fortissimeq; tolerata supplicia, ac tormenta,
26 terribili martyrio interimuntur. † Tũc Mathathias sacerdos in ciuitate Modim cum quinq; filijs suis Ioanne, Simone,Iuda,Eleazaro,& Ionatha Inquisitoris fungens munere,respõdet his, qui ab Antiocho Rege missi fuerant,nec se nec suos Idolis sactificaturos(vt cõstat.1.Machab.2.& 2.Macha. 5.)quin Iudęum quemdã sacrificãtem Regiumque Ducem ad hoc compel-
27 lentem occidit:aram diruit,† & fugit cum filijs & amicis in desertum, vbi mille Iudæi nolentes Sabbato pugna-
28 re, trucidãtur. † Mathathias autẽ collecto piorum exercitu zelo legis arma corripiens & Sabbatis etiam pugnans,Antiochi Ducibus resistit,Idolatriam destruit:vindicat legem,reuocat Dei cultum, pueros incircum-
29 cisos circumcidit.† Tandemque moriturus hortatur filios vt patrum exẽplo semper fortiter tueantur Dei legem,deditq;eis Simonem filium suum in consultorem , & Iudam Machabæum in militiæ principem.

30 Mortuo Mathathia,Iudas † Machabæus loco patris(1.Machab.3.&.2.Machab. 8.) Principatum simul ac Pontificatum Iudæorum tenet, & Inquisitorem agit acerrimum. Nam zelo Dei accensus omnes impios trucidat, & Dei hostem Apollonij Cœlesyriæ ducẽ occidit, exercitumq; eius delet.
31 †Blasphemum illum & impium Nicanorem & exercitum eius ex quadraginta septem millibus bellatorum conflatum Deo fretus fugat, eorumque spolia Iudæi debilibus,orphanis, & viduis diuidunt. Nicanor autem solus fugiens Antiochiam, prædicat Iudæos Deum habere protectorem.
32 † Iudas victor(1.Machab.4.& lib.2.c. 10)cum suis ascendit Ierosolimam,recipit ciuitatem,aras in plateis extructas destruit, templum purgat àsordibus Idolorum,ædificat nouum altare holocausti, & Thymiamatis, candelabrum,mensam, vasa, cæteraque omnia renouat,cultum Dei restituit, celebrat dedicationem altaris & templi,cuius meminit Ioannes cap.10.ipse etiam Iudas 1. Machab.5. debellatis Galilæis & Galaaditis, idola ipsorum succendit, aras diruit subuersis ipsarum simulacris.

33 Interea Antiochus †(1. Machab.6. & 2.lib.9)subitò percutitur à Deo maximis viscerum doloribus, ita vt de corpore eius vermes scaturirent cum fœtore

fœtore intolerabili , ipseque impius & sacrilegus fatetur,hæc se pati propter mala quæ in tẽplum & fideles exercuerat:simulat pœnitentiam, promittit morum emendationẽ. Sed quia fictè pœnitet,à vermibus cõsumptus perit, impletaque est prophetia Danielis c.8. quæ dixerat [sine manu conteretur.]

34 1.Machab.7.& lib.2.cap. 15.† Iudas Machabæus caput & dexteram blasphemi Nicanoris præcidit,& suspendit Ierosolimis contra templum, linguam verò eius blasphemam particulatim auibus dat.

35 Mortuo Iuda, succedit Ionathas † frater eius,præest annis decem & nouem,qui(1.Machab.10.)vt Inquisitor strenuus Azotũ & templũ Dagon (id est , idoli qui figuram habebat piscis) succendit , & in præmium accipit ab Alexandro Ægypti Rege fibulam auream,& ciuitatem Accaron cum finibus suis in possessionem.

36 Mortuo Ionatha †Simõ frater eius à populo princeps Dux ac Põtifex electus præest annis octo,qui primo anno sui principatus Gazam ciuitatem expugnat (1.Machab.13.)& mundat ab idolis. Quin & ad deditionem compellit custodes Ierusalem,quibus electis mundat arcem ab idolis.

Interfecto Simone dolo in cõuiuio,
37 † Ioan.Hircanus filius eius ducatum gerit,& Inquisitorẽ agit: nã vt ait Ioseph.(1.lib. de bello Iud.c. 2.) Samariã obsidione captã solo æquat, templũ mõtis Garizim destruit,quod steterat annis ducẽtis Idumęos circũcisionẽ ac Iudaismũ accipere cõpellit.

38 Hircano defuncto,† filius & successor eius Aristobulus (vt ait Iosephus lib.13.antiquitatũ c.18.)non contentus parentũ gloria, vt Dux, & Pontifex diceretur,primus post captiuitatem Babylonicã assumpto diademate regui seipsum regem facit. Regnat anno postquã Iturææ ad circumcisionẽ & Iudaismũ cõpulisset. Postremò verò moritur ore sanguinẽ vomens.

39 Post hũc † Alexãder Iãnæus Aristobuli frater crudelissimè regnat viginti septẽ annis, de quo Iosephus multa scribit , sed nihil quod ad zelum Dei pertineat. Tandem ex temulentia morbo contracto obijt. Post Alexan-
40 drum regnat Alexandra † eius vxor nouem annis,iuuantibus eã Pharisæis Ioseph.13.Antiq.22.& 1. belli.c.4.

Mortua Alexandra, filij eius Hircanus † &Aristobulus inter se de regno cõtendentes ac dimicantes occasionẽ dant Romanis, vt Iudæam inuadere̅t vt ait Ioseph.14.Ant. c.1.2.7.& 8.
42 & 1.belli 5.Venit igitur † Pompeius cum exercitu.Hircano Pontificatum donat, Iudæam tributariam facit , & eius procuratorẽ creat Antipatrum Idumæum Herodis Ascalonitæ patrẽ Hircano Pontificatum firmat,Aristobulum & filios eius captiuos abducit secũ Romã.Ab hoc tẽpore Iudęi subaliorum dominatione degere ceperunt. Interea † Antipater ex filijs suis
43 Phaselum seniorem Iudææ præficit, Herodem verò Ascalonitam Galilęæ, ipse verò velut omnium pater solicitè cunctis superintendit. Tandem à Malcho Iudæo necatus veneno interijt, de quo Iosephus 14. Antiquit. c.
44 18.& 20. † Phaselus se ipsum occidit, & Hircanus à Parthis capitur bello.
45 † Præficitur verò, & creatur Rex Iudæorum ab Augusto Cęsare Herodes Ascalonita. Tyrannicè regnat annis 37.cuius atrocitates superant omnes tyrannorum fabulas.Sed anno 15. regni sui instaurat tẽplum Domini in Ierusalem,quod occasione bellorum
46 confractũ iacebat . † Huius Herodis Ascalonitæ Regis tempore nascitur Christus Iesus verus Dei filius ex Beatissima, & illibata Virgine Maria in Beth-lehemitico præsepio ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm Augusti Cæsaris edicto, vniuersus describeretur orbis.

Sexta mundi ætas.

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *INquisitor primus Legis Euangelicæ fuit Christus Dominus suæ natiuitatis die decimotertio.*
2 *Iudæi planè cognouerunt Dei filium in Beth-lehem fuisse natum.*
3 *Christus Dñs nõ puniuit Iudæos, quoúsque pareret Iudæa Apostolos & iustos.*
4 *Inquisitor fuit Christus Dominus contra Herodẽ Regem, quem vermium corrosione interfecit.*
5 *Confiscatio bonorum tempore Christi apparuit in pœnam infidelitatis Iudæorum.*
6 *Iudæam ob eius infidelitatem spoliant Pontifices & præsides, qui creantur Tyberio Cæsare regnante.*
7 *Inquisitorem egit Ioannes Baptista eodem tempore prædicans fidem Christi in deserto Iudææ.*
8 *Inquisitoris munus exercuit Ioannes Baptista reijciens sacerdotes ab hæreticis Ierosolimitanis missos, offerentes ei numen Christi, quos ter monet se non esse Christum.*
9 *Ioannes Baptista populo digito demonstrat Iesum, docens monitionem faciendam hæreticis ante punitionem.*
10 *Inquisitor extitit Christus Dominus, ingrediens templum, vendentes, & ementes eijciens, & num. 14.*
11 *Ioannes Baptista infideles discipulos misit ad Christum, vt visis miraculis reuerterentur ad fidem.*
12 *Inquisitorum munus est, hæreticos ad fidem Christi adducere.*
13 *Hæreticorum pœnã ignem esse apparet.*
15 *Confiscationem bonorũ & ignem hæreticorum esse pœnam demonstrauit Christus per tres parabolas, & ex dato præcepto iubet eos iugulari, vnde se*

& Apostolos inquirendi munere fungi debere ostendit.
16 *Inquisitor verus apparuit Christus, vbi conuincit hæreticos Iudæos futuram mortuorum resurrectionẽ negantes.*
17 *Inquisitones tenentur hæreticos ex sacræ scripturæ testimonijs conuictos ad fidem reducere.*
18 *Iudæorũ peruersa dogmata, & errores sæpissimè Christus improbauit.*
19 *Christus post suam resurrectionem apparuit Discipulis euntibus in Emaüs, illosq; dubitantes redarguit stultitiæ & tarditatis.*
20 *Inquisitor extitit Christus Dominus Iudæos priuãs regno, propter eorum infidelitatem & hæresim.*
21 *Titus ingrediens & contemplans Ierusalem, quid dixit.*
22
23 *Iudæorum destructio propter mortem Christi accidit: idque probatur ex multis sacræ scripturæ locis, & Patrum testimonijs.*
24 *Hæreticorum pœnas Christus Dñs tanquam verus Inquisitor demonstrauit esse bonorum cõfiscationem, & alia.*
25 *Apostoli successerunt Christo vero Inquisitori, quibus data est iurisdictio in causis fidei contra hæreticos & infideles.*
26 *Inquisitor extitit Paulus Iudæum magum prædicationi resistentem dicto ad tempus excæcans.*
27 *Inquisitor fidei Petrus Apostolus fuit, cùm Ananiam & eius vxorẽ verbo enecauit, & Simonem Magum volantẽ verbo suo deiecit ac contriuit.*
28 *Inquisitor apparuit Paulus Hymenæũ & Alexandrum hæreticos excommunicans, & tradens Sathanæ tortori torquendos.*
29 *Inquisitor apparuit Paulus cum fornicarium & malè de matrimonio sentientem præcepit tradi Sathanæ corporaliter affligendum.*
30 *Ioannes Apostolus & Euangelista cõtra Cerinthum & Marcionem hæreticos scripsit Euangelium Christi diuinitatem probans. Tum Cerinthus tam Ecclesiæ, quam Apostolorum sensit Inquisitionem.*
31 *Episcopi successerũt Apostolis, qui iure diuino ordinarij fuere Inquisitores.*

IN sexta verò ætate, Christus Dominus no
1 ster † primus Inquisitor fuit Legis Euãgelicę, qui decimotertio
ſuę natiuitatis die notum fecit vniuersæ Ierosolimæ per tres Reges Magos se in mundum venisse. † Nã ipsi Iudæi coacto Concilio
2 ex prophetia Michææ c. 5. cognouerunt planè Dei filium in Beth-lehem fuisse natum, quos quidem pœnituit natiuitatis filij Dei: nam vt ait Matthæus [turbatus est, & omnis Ierosolima cum illo] ceperuntq; ab hoc tempore claudicare in fide Christi Domi
3 ni, quos nõ puniuit † aut penitus deleuit quousque pareret iustos, quos prægnans aluo Iudæa continebat. Id Michæas Propheta dicit cap. 5. [& tu Beth-lehẽ Ephráta paruulus in millibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus seu egressionis eius ab initio, nempe temporis gratiæ, & altera natiuitas à diebus æternitatis. Propterea dabit eos vsq; in tempus quoúsq; parturiẽs pariet] id est, non tradet infidelem Iudæã morte plectendam Romanis, quoúsque pariat Apostolos & iustos, quorum fœturã est prægnans, mulier
4 † enim grauida non plectitur donec pariat l. prægnãtis. ff. de pœnis. [Prægnantis (inquit) mulieris cõsumendæ dãnatæ, pœna differtur quò ad pariat, ego quidẽ & ne quæstio de ea habeatur, scio obseruari quãdiu prægnans est] Ad hæc est etiã text. in l. & seruorum. § penul. ff. de statu hominum.
5 Inquisitor etiã fuit † Christus Dñs contra Herodem, quem sexto ætatis suæ anno morbo intercutis aquæ & corrosione vermium interfecit: quia persecutus est suum Redemptorẽ, & occidit omnes pueros à bimatu & infra in Beth-lehem, & in omnibus eius finibus in odium Christi.

Post obitum Herodis Cæsar Augu.
6 †diuino impulsus numine diuidit regnũ, & quatuor cõmittit tyrannis: Iudæã Archelao, Galilæã Herodi Antipæ, Ituræã Philippo, & Iraconitidem regionẽ Abilinã Lysanię, de quo Luc. c. 3. Iosephus lib. 17. Antiqu. c. 17. & 2. bel. c. 4. Has prouincias omnes isti tyranni deprędabantur in pœnã infidelitatis Iudæorum: ecce tępore Christi Domini confiscationem bonorum.

Anno Tyberij Cæsaris 15. vt ait D. Luc. Pilatus præficitur Iudææ, & Pontifices creãtur Annas, & Caiphas, qui supra quàm dici potest spoliãt Iudæã, id inspirãte Christo Domino propter eorum infidelitatẽ: sed ante Pilatum multi Romani prędides Iudęã afflixerant, & hauserant, vt optimè Ioseph. lib. 17. Antiquit. & 2. belli c. 6.

7 Eodem tempore Ioannes † Baptista qui hactenus in deserto vitam miræ austeritatis egerat, vestitus pilis cameli, cinctus zona pellicea, victitans locustis ac melle syluestri, Dei mandato incipit in deserto Iudææ & in finitimis Iordanis Inquisitorem agere prædicans fidẽ Christi, Legem Euangelicam, Baptismum, Pœnitentiam: obiurgat, terret, minatur arboribus sterilibus excidiũ propter infidelitatẽ, Pharisæos infideles, & Saducęos negãtes mortuorũ resurrectionẽ seuerè corripit, ac minatur nisi resipiscãt, paleas à tritico separãdas ac igni cremãdas, de quo Matt. c. 3. Mar. c. 1. Lu. c. 3.

8 Agit etiam Inquisitorem † Ioannes Baptista (Ioan. cap. 1.) cũ Iudæi reijcientes Christum, & data opera hæretici mittũt ab Ierosolimis sacerdo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes ad Ioannem offerentes ei numen Christi,quos Ioannes monet profes-sus se non esse Christum,sed vocem clamantis in deserto [parate viam Domini]in medio autem ipsorum sta re quẽdam,qui se esset prior, tantoq; dignior vt ipse indignus sit qui soluat
9 corrigiam calceameti † Postridie venientem ad se Iesum digito demonstrat populo, ac denunciat eum esse agnũ Dei,qui tollit peccata mũdi , sibiq; cælesti signo manifestatum ipsum esse filium Dei.Ecce monitiones ac suasiones,quas Inquisitor facit hęreticis ante punitionem.

Anno triceſimo primo suæ ætatis
10 Christus † D. N. Inquisitorem agit: nam ingressus templum eijcit flagello sacrilegos prophanatores, venden tes & ementes vnà cum ipsorũ mercibus Ioann.cap.2.

11 Eodem tempore † Ioannes Baptista discipulos suos infideles mittit ad Christum,qui miraculis ob oculos eorum factis,probat se esse Messiam coque pacto qui prius erant incredu-li reducuntur ad fidem.Quod aduer-
12 tit Matth.cap.11.Infideles † enim & hæreticos ad fidem Christi reducere ad Inquisitores pertinet, [nolo mortem impij(inquit Ezechiel.c.33.)sed vt conuertatur & viuat] & habetur in.c an.agnouimus.26.q.6.

Anno tricesimo tertio suæ ætatis,
13 Christus D. noster † trãsiens per Galilęam mediamq; Samariam,præmittit nuncios in ciuitatem Samaritano rum,qui parent ipsi hospitium,à Samaritanis non recipitur , quos Iacobus & Ioannes igne cęlesti perden dos censent , vt ait. D. Lucas c.9.ecce hæreticorum pœnam , ignem , videlicet: erant enim Samaritani illius temporis hæretici.

Hoc eodem anno ingressus Iesus
14 † templum , iterũ Inquisitorem agit, expellens sacrilegos ementes & ven dentes.Euertit mensas nummulariorum , flagellatque infideles Iudæos. Matth.c.21.Marc.11.& Luc.19.

Matth. cap. 21. & 22. Marc. cap.
15 duodecimo,& Luc.20.† tres Christus subijcit parabolas: primam , de duobus filijs: alterã,de vinea locata agricolis : tertiã de nuptiali conuiuio inuitatis iam parato.His apertè indicat regnum esse auferendum ab hæreti-
16 cis Iudæis, vrbemque eorum esse igne succendendam. Ecce confiscationem bonorum , & ignem quibus hæretici puniuntur. His addo & mortem Christum illis minari , qui iugum suum vel detrectarint , vel excusserint.Luc. 19.vers. 27. [inimicos illos meos qui noluerunt me regnare super se , adducite huc , & interficite ante me] Quibus verbis se non solùm Inquisitorem esse profitetur, sed etiam Apostolis & Ecclesiæ suæ curam eiusdem muneris impertitur. Eodem anno Christus vt verus Inquisitor hæreticos Iudęos negantes resurrectionem mortuorum futuram , scripturæ testimonio redarguit ac conuincit (Matth. 22.
17 Marc.12.Luc. 20. † Est enim Inquisitoris munus hæreticos ex sacræ scripturę testimonijs cõuictos ad fidẽ reducere:Quinetiã,& Phariseis probat ex testimonio Dauidis Christum esse Deum.

18 Christus † similiter discipulis suis sermonẽ illum durum admodum reputantibus , in quo carnẽ suam in cibũ, sanguinem verò in potũ promittebat,occurrit : & modum, quo erat intelligendus aperuit Ioann. cap. 6. cum dixit: [spiritus est, qui viuificat: caro non prodest quicquam : verba quæ ego loquor vobis,spiritus & vita sunt. Et idem sæpissime Iudæorum peruersa dogmata , & illorum
19 improbauit errores. † Et cum ab inferis rediuiuus exiret , tertia die Discipulis

seipulis Emaũs iter facientibus sese immiscuit,& de sermonibus quos ad inuicem conferebant inquirens,illos de sua resurrectione quodammodo dubitantes , stultitiæ & tarditatis damnauit, illisque veterum Patrum typos , & Prophetarum oracula de sua morte & resurrectione aperuit. Lucæ cap.24.

20 Vltimò tandem † Christus Dominus noster Inquisitor fuit in punitione Iudæorum. Priuauit enim eos regno & sacerdotio, diruit penitùs eorum regnum, combusit templum, tradidit eos perpetuæ Gentium captiuitati,à qua non liberabuntur vsq; in finem mundi propter eorum scelera:nempe infidelitatem, hæresim, persecutionem , & mortem Christi. Iosephus lib. 7. capite 24. de bello
21 Iudaico † Titum ait ingressum ciuitatem Ierusalem inuitum fuisse ciuitatis munitiones , ac turres inexpugnabiles,ac dixisse Deus erat qui detraxit ab istis monumentis Iudæos: nam hominum manus , aut quæ machinæ ad istas valerent? & Philostra-
22 tus in vita Apollonij Tyanæi ait:† Titum dixisse sibi non esse adscribendam Iudæorũ perditionem, sed Deo iracundiam contra Iudæos demonstranti.Idem quoq; Iosephus lib.7.de bello cap. 24. 25. & 26. Indubitatum (inquit) est quod ad pœnam mortis
23 Christi Deus hoc operatus est.† Plena est sacra scriptura prędictionibus Prophetarũ in excidium Iudæorum, propter mortem Christi.Nam Psal 2.de hoc agit luculẽter in illo versu.1[Reges eos in virga ferrea,& tanquã vas figuli confringes eos.] Diuus Hieronymus,Basilius,& Theodoretus, Euthymius, Augustinus , & Eugubinus hunc locum intelligunt de duro Romanorum Imperio,quod hîc appellatur virga ferrea , per quam Christus confregit vires Iudæorum in expugnatione Ierosolimitana. Nam in statua Danielis pedes ferrei significabant imperium Romanum , ob id nimirum quod ferrum domet omnia. Et Iudæi postquam occiderunt Christum indurati sunt in infidelitate & hæresi,in modum vasis testacei, quod postquàm induratum est,si virga percutiatur ferrea , ita frangitur vt nunquam instauretur , & testacea fragmenta resiliunt, & disperguntur huc illucque. Ita Iudæi dispersi sunt per vniuersum orbem. Et Psalm. 68. ita ait Dauid: [Obscurẽtur oculi eorum (nempè Iudæorum) ne videant: nam odium in Christum excæcauit eos. Et dorsum eorum semper incurua.] nam sempiternæ seruituti sic damnarũt propter mortem Christi. [Effunde super eos iram tuam, & furor iræ tuæ comprehendat eos. Fiat commoratio eorum deserta,& in tabernaculis eorum non sit qui habitet. Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt,] id est,Christum. [Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt,] nempe blasphemias in Christum. [Deleantur de libro viuentium , & cum iustis non scribantur,] & Psalm. 108. sic de Iudæis ait Dauid, secũdum translationem Diui Hieronymi. [Instabiles vagentur filij eius, & mendicẽt, & eijciantur de habitationibus suis,] his addit paulò pòst.[Sint contra Dominum semper, & pereat de terra memoria eorum, quia non est recordatus facere misericordiam , & persecutus est hominem inopem ,& pauperem, & compunctum corde, scilicet, Christum. Et Psal.20. [Inueniet manus tua omnes inimicos tuos ; dextera tua inueniet odientes tẽ.] tum paulò pòst: [Fructũ eorum de terra perdes,& semen eorum de filijs hominum : quoniã declinauerunt super te mala, cogitauerũt consiliũ quod nõ potuerũt

Universidad de Deusto
Biblioteca

stabilire.] Nicolaus de Lyra hunc Psalmum intelligit de vindicta Christi in Iudæos propter suam mortem, Isaias quoque Propheta dicit, capit. primo, quod propter blasphemias in Christum, & eius necem Iudæorum sacrificia forent penitùs delenda, ipsíque in seruitutem perpetuam redigendi, lege caput tertium Isaiæ, & cap.8. vbi idem prophetat eorum excidium perpetuũ, & appellat Christum lapidem offensionis, & petram scandali, sicut & B. Petrus in prima sua Canonica c. 2. & D. Paul. ad Roman.9. quia lapis hic erat contriturus regnum, opes, & libertatem Iudæorum: longum esset Prophetarum testimonia referre. Plenus est Isaias à c. 28. vsq; ad vltim. sed præcipuè capp. 29.42.49.50.59.65. & vltim. & Ieremias capp.3.5.8.&.12.& apud Danielem cap.9. post hebdomadas (inquit) 62. occidetur Christus: & nõ erit eius populus, qui eum negaturus est, & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio, & vsq; ad consummationẽ & finem perseuerabit desolatio. Expresse quoq; punitionem Iudæorum prophetat Oseas cap.3. vbi Deus plebi Iudæorum sic loquitur: [dies multos expectabis me.] nam vsq; in hanc diem Iudæi expectant Messiam. [Non fornicaberis, & non eris viro.] id est, non adorabis, idola, & non eris vxor viri tui Christi [quia dies multos sedebũt filij Israel sine Rege, & sine Principe & sine sacrificio, & sine altari, & sine Ephod, & sine Teraphin] Ecce punitionem infidelium Iudęorum. Ephod appellat responsiones, quibus Deus per Ephod sacerdotale respondebat, & edebat oracula: vt optimè Ribera, De vestibus sacerdotalibus. Teraphin verò sunt idola, in cap. quoque.9. & 10. Oseæ. Amos cap.8. Michææ.5. Sophoniæ.3. Zachariæ.11.& Lucę cap.9. apud Euangelistas & scriptores sæculares & Ecclesiasticos plura scripta sunt de vindicta, quam Christus exercuit in hæreticos Iudæos, propter suã
24 necem.† Ex quo constat primum Inquisitorem legis Euangelicę esse Christum Dominum, & pœnas hæreticorum esse confiscationem bonorum, exilia, infamiã perpetuã, & alia: Nam quid est quod Luc.9. videns ciuitatẽ flet super illam, prædicitq; funditùs euertendam? & feria secunda apud Matth.cap.23.& apud Marc.cap.11. esuriens in via ficui fructibus carenti perpetuam imprecatur sterilitatem, nisi Christum sententiam veluti Inquisitorem proferre aduersus Iudęã?
25 Christo Domino successerunt † Apostoli, quibus data est Inquisitorum iurisdictio in causis fidei: mittit eos in orbem vniuersum prædicaturos Euangelium: Idola deleturos, fugaturos dæmonas, euersuros fana ac templa Dæmoniorum, puniturosq; resistentes fidei Infideles, hæreticos,
26 apostatas, Hinc Paul. † vt Inquisitor (Actorum. 13.) in Papho insula Elymam magum pseudoprophetam Iudæum suæ prædicationi resistentem dicto excæcat ad tempus. Hinc D. Petrus Ananiam, eiusque vxorem Spiritui sancto mentientes, tanquam
27 hæreticos morte afficit Act.5.& † Simonem arte magica volantem auxilio duorum Dæmonum de aere verbo suo deiecit ac contriuit, vt refert Hegesippus. Paulus quoque 1. ad Timoth.cap.1. indicat se veluti Inquisitorem, Hymenæum & Alexandrum
28 hęreticos, quos excõmunicauerat, tradidisse Sathanæ tortori torquendos.
29 † Et Epistola 1. ad Corinth. fornicarium, qui nouerca sua vxoris loco vtebatur, & de matrimonio malè sentiebat, præcipit publico Ecclesiæ consensu tradi Sathanæ corporaliter affli-

gendum, quò spiritus eius saluus fieret: Post annum verò hunc eundem fornicarium in gratiam recipit emẽdatum, ne immodico dolore ab-
30 sorbeatur. † Ioannes quoque Apostolus, & Euangelista cũ liberatus ab exilio redijsset Ephesum reperit Ebionẽ, Cerinthũ, & Marcionẽ hæreticos asserentes Christum ante Mariã non fuisse, neq; esse Deum scripsit contra eos Euangelium suum Christi diuinitatem præ cæteris Euangelistis declarans: & probans Cerinthum pertinacem hæreticum cum illis, qui eius hæresi adhæserant, qui tandem ruina domus extincti sunt. Neque id immeritò illis accidit. Totius enim Ecclesiæ subierant Inquisitionem, & hęreticos damnati fuerant in celebri illa Synodo, quam Apostoli coegerant in Ierusalem, de qua Act. 15. Et quidem eo loco dicitur magnam fuisse factam conquisitionem, his verbis [cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit] quasi dicat: Inquisitionis actus esse confectos aduersus Cerinthum & eius assecias. Nam hæc de Cerintho dici Philastrius (qui non ita multò post ætatem Apostolorum catalogum hæreseũn scripsit) autor est ferè in hæc verba in Cerintho. [Hic sub Apostolis quæstionem seditionis commouit, dicens debere circumcidi homines, cuius causa contra illum & hæresim eius decreuerunt Apostoli sententiam, non debere iam homines Iudaismo, id est, circumcisioni alijsque talibus superstitionis vanę parere carnalibus, qui de Gentibus venientes credebant in Christum Dñm nostrũ Saluatorẽ.] Atque inde colligo tam Apostolos, quàm Ecclesiam accepisse à Christo ius Inquisitionis, eoque vsos esse aduersus hæreticos.

Apostolis successerunt Episcopi, qui iure diuino ordinarij fuêre Inquisitores contra hæreticos, vt in libr.2. tit.1.c.1. dicemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE ORIGINE ET PROGRESSV SANCTAE INQVISITIONIS DELEGATÆ.

LIBER SECVNDVS.

TITVLVS PRIMVS.

Quo tempore primum exordium sumpserit Officium Sanctæ Inquisitionis delegatæ.

CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Potestas inquirendi est à Christo Iesu Domino nostro, commissa Petro, & eius successoribus.*
2 *Episcopali dignitati est annexa potestas inquirendi, contra fidei noxios.*
3 *Inquisitoribus cur datum fuit munus inquirendi contra hæreticos.*
4 *Prateolus scribens quo tempore Inquisitio delegata inceperit, deceptus fuit.*
5 *Hieronymus Romanus agens de principio delegatæ Inquisitionis hallucinatus est.*
6 *Inquisitio delegata ab Innocentio 3. Pontifice Maximo instituta fuit.*
7 *Albigensium hæresis occasio fuit instituendi tribunal Inquisitionis.*
8 *Albigensium errores & hæreses commemorantur.*
9 *Petrus Monachus Legatus mittitur ab Innocentio III. ad Albigenses, & interimitur.*
10 *Abbates duodecim ex Diui Bernardi familia mittuntur ad reducendos Albigenses.*
11 *B. Dominicus comitatur Abbates in reducendis hæreticis.*
12 *B. Dominicus agit cum legato Apostolico, de Inquisitione instituenda.*
13 *Legati Apostolici Galliarum inquirendi munus Beato Dominico iniungunt.*
14 *Innocentius tertius Sum. Pontif. Beatum Dominicum Inquisitorem creauit, anno 1216. Pontificatus verò sui anno vltimo.*

DIVVS sacri tribunalis primaria, & principalis potestas à Christo Domino (cui omnis potestas data est in cælo & in terra) 1 † Petro & eius successoribus est demandata, quippe cui dictum est: pasce oues meas, Matth. cap. 16. Ioann. cap. 21. [& tu conuersus confirma fratres tuos.] Luc. 22 & Canon. ita Dominus 19. distinct. Canon. in nouo, & Canon. quâuis. 21. distinct. Quare ad Petrum & eius successores ex instituto diuino omnes causæ fidei, & omnia dubia sunt referenda. Nam ad Vicariũ pertinet, cui Dominus vices suas commisit in Dominum peccantes, supplicio coërcere, vt latè diximus in q. 2. de iurisdiction. Sum. Pontific. Est enim hæc

2 hæc potestas † inquirendi Episcopali dignitati annexa ducẽs ab ipsis Apostolis originem. Nam (vt ait Anacletus, qui regnum spirituale cepit anno Christi 102.) decedentibus Apostolis, in loco eorum successerunt Episcopi, quos qui recipit & verba eorũ, Deum recipit. Canon. in nouo Testamento distinct. 21. Atque adeo à primordijs nascentis Ecclesiæ in omnibus prouincijs Prouincialia Concilia bis in anno cogebantur, in quibus fierent regulares Inquisitiones. Idque vsus obtinuit vsque ad Concilium sextum Constantinopoli celebratum, anno Domini 681. vbi sancitum est vt semel tantùm in anno Prouinciale Cõcilium haberetur, in quo regulares illæ Inquisitiones obtinerent, & iterum idipsum est cõfirmatum in septima Synodo Nicena celebrata sub Adriano Summo Pontifice (vt autor est Zonaras in Irenæo) anno 774. can. Quoniam. dist. 18. Idem docet Lucius Papa 3. qui fuit anno Christi 1181. Sic docet sacrum Concilium vniuersale Lateranense sub Innocentio Papa 3. celebratum anno Christi 1215. & habetur in cap. ad abolendam, cap. cum ex iniuncto. & cap. vt commissi. de hæreticis. Tamen quibusdam Episcopis negligentibus, tam salutiferũ hoc officium exercere, quibusdam autem ob diuersa alia negotia impeditis,
3 Summi Pontifices † matura deliberatione decreuerunt viros doctos, & Catholicos eligi, qui tanquam Apostolicæ sedis delegati, hoc tam sanctum officium exercerent. cap. per hoc. & cap. ne aliqui. de hæreticis, lib. 6. Ancharan. & Collect in cap. ad abolendam. de hæretic. dũmodo ipsi Episcopi aut eorum vicarij præsentes essent cum Inquisitoribus in sententijs contra fidei noxios proferendis, vt eos, eorumq; fautores, defensores, & receptatores punirent, ac innocentes absoluerent, & pœnitentes ac resipiscentes ad Ecclesiæ vnitatem admitterent. Clem. 1. §. 1. de hæretic. c. vt commissi. §. priuandi. de hæret. lib. 6. cap. ad abolendam. dict. tit. Quod si secus factum fuisset, irritũ esset ipso iure. tex. in d. Clement. 1. §. duro. de hæretic. Et ibi Ioann. de Imola, & Cardi. quæst. 3. vt latiùs in tit. de Inquisitoribus demonstratur. Idcirco officium delegationis sanctissimæ Inquisitionis videtur inductum à summis Pontificibus citra quadringentos annos: quia ante id temporis Episcopi autoritate ordinaria illud exercebãt. Nec obest opinio Gabrielis Prateoli,
4 lib. 4. Histor. suæ, † vbi de Valcho hæretico tempore Henrici quinti Imperatoris & Paschalis Papæ secundi anno 1117. dicit hæreticum illum condemnatum fuisse ab Episcopo Gerundensi, & ab Ernoldo Burgensi Inquisitore. Innuit ille anno post Christum 1100. fuisse Inquisitores exercentes officium præter Episcopos: sed hallucinatus est in temporum computatione, vt inferiùs dicemus. Hieronymus
5 Romanus † libro. 5. Historiæ de Republ. Christian. videtur sentire incepisse tempore Innocentij Papæ quarti qui fuit anno Christi. 1243. quia Bonifacius octauus, qui fuit anno Christi 1294. in cap. vt commissi. de hæretic. citat Innocentium quartum, Alexandrum quartum & alios: sed certum est sanctæ Inquisitionis officium, nec tunc incepisse: tempore enim Innocentij quarti, & Alexandri quarti diuersis priuilegijs, iurisdictionibus, & immunitatibus decoratum fuit, si horum Pontificum priuilegia diligenter
6 perpẽdantur: † vt statim probabimus & ab Innocentio. 3. Pontifice maximo S. Inquisitionem institutam fuisse.
7 Sed quia † Albigensium errores Romanos Pontifices impulerunt, vt sanctum Inquisitionis officiũ ad hæreti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eorũ arrogantiã coercendã instituerent, operæpretiũ me facturũ existimaui, si hęreses quibus populos inficiebãt summatim perstrinxero, vt clarissimè appareat, huius sancti Tribunalis institutionem Ecclesiæ Catholicæ vtilissimam atq; valdè necessariam ad altissimam Dei prouidentiam referẽdam esse. Hęretici Albigenses, nõnullis Albiani, quibusdam Albij dicti Lugduno exorti in vrbem Galliæ Narbonensis Alby nomine confluũt. Hic sedem locarunt, & erroribus & hæresibus quibus infecti, & contaminati erant, in Narbonensi Prouincia magnam stragem ediderũt, præcipuè verò in vrbe Tholosa, ad cuius Episcopalem sedem S. Saturninus priscis tẽporibus fuit euectus, tũ eius successores S. Honoratus S. Siluius S. Hilarius sanct. Exuperius. S. Germerius, alijque multi Episcopi sanctitatis gloria perillustres. Verùm cum labente tempore in vigilantium Pastorum locum alij ignaui & socordes sufficerentur, diuinum cultum, & animarum salutem obliti, nihil aliud quàm sua commoda sedulò & impensè curabant. Hanc nacti occasionem Albigenses qui multis hæresibus, & erroribus cum Arrianis consentiebant, & Catharis, Catharistis, Albanensibus, Pataręnis, Speronistis, Passaginis, Arnaldistis, atque Lugdunensibus pauperibus, non solùm decem Albanensium errores, quos Guido Carmelita refert edocebant, sed alios etiam nonaginta & eo plures, vt Volaterranus cõmemorat lib. 21. Anthropolog. ex quibus aliquos recẽset D. Antoninus in summa Theologica part. 4. tit. 11. cap. 7. §. 5. Bernardus de Luxemburgo in Catalogo hęreticorum, Ioannes Buchetus in Annalibus Aquitaniæ. Nicolaus Beltran in Historia Tholosana, Monachus à Monte aureo, qui vernacula Albiensium lingua scripsit. Denique Genebrardus in Chronologia.

Primùm reconditum & abstrusum sanctissimæ Trinitatis mysterium abnegabant, in Christum Redemptorẽ nostrum maledicta congerebant, & eos irridebant qui peculiari pietate & religione Beatam, atque immaculatam virginem Mariam venerabantur, in sanctos omnes, sed præcipuè in Beatam Mariam Magdalenam contumelioſi: pœnitentiæ sacramentum tanquã quid futile & nullius momenti contemnebant, tamque incenſo & inflammato odio huius sacramẽti ministros Episcopos, sacerdotes, & Religiosos insectati sunt, vt eos omnibus Ecclesiasticis prouentibus, & redditibus spoliauerint, & in eorum corpora immanissimè fuerint grassati: matrimonij sacramentũ procaciter euertebant, liberam facultatem mulieribus facientes, vt ad libitum vitam instituerent, ita vt nullus proprios filios ab alienis posset internoscere. Erant impudicissimi & super omnia voluptatum, & libidinũ cæno impudẽtissimè ruebãt, nec sua obscœnitate contenti, studebant vt alij etiam in eodẽ cæno volutarẽtur: Et quia sancta Maria Magdalena pœnitẽtia sua illorum mores, & facta damnabat: hinc erat vt maximo odio ab omnibus illis hæreticis haberetur. Vt autẽ populum facilius in suam abducerent sententiam maximam simulabant abstinentiam, carnes non edebant docẽtes illis vesci peccatũ esse lethale, insuper omnia peccata in omni vitæ tempore cõmissa remitti asserebant, dũmodo hora mortis oratio Dominica integrè recitaretur. Et vt clarissimè appareat, Dæmonem cumprimum hominem in hæresim detrudit illico illũ à sensu mentis abstrahere, adigendo ipsum ad credendum errores tam absonos, & absurdos, vt vesanus homo & omni ratione carens nullatenus adduci posset

posset, vt eis assensum præstaret. Tãti orationis Dominicæ integrè eo tempore recitandæ necessitatem faciebant, vt si forsan aliquis antequam è vita discederet integrè non recitasset, illum damnatum esse iudicantes, sepultura sacra priuarẽt. Refert Nicolaus Beltran, acrem quemdam ex hęreticis militem, atq; viribus potẽtem, cum omnium scelerum, & flagitiorũ maculis notatus, iam-iam animã ageret, qua potuit celeritate orationem Dominicam pronunciare cepisse, & antequam vltima verba proferret, nefariam, & turpissimam vitam cum infelici morte commutasse. Ex quo tantum dolorem Tholosates omnes consternati hauserunt, vt infelicem patroni sui exitum deplorantes mœrore & lacrymis squalerent. Quid tunc Hæresiarchæ? ô rem risu dignissimam! vt ciuibus suis dolorem & luctum abstergerent, omnes in vnum locum conueniunt, & perinde ac si consultores essent supremi Senatus sanctissimæ Trinitatis, pronunciant se pro illa vice dumtaxat facultatẽ concedere, vt qui moribundus orationem Dominicam integrè non protulisset, liberè ad vitam beatam euolaret, & eam consequeretur.

Verùm hæc pestis in hac prouincia regens non erat: nam in Concilio Lateranensi celebrato sub Pontifice summo Alexandro 3. anno ab incarnatione Domini 1180. cap. 27. grauissimę pœnæ imponũtur eis, qui in Vasconia, Albigesio, & partibus Tholosanis, atque alijs locis auxilium præstiterint hæreticis (quos alij Catharos, alij Patrinos, alij Publicanos, alij alijs nominibus vocãt) tum etiã ijs, qui aut illos in terra sua tenere vel fouere ausi sint, vel negotiationẽ cum eis exercere præsumpserint. Quinetiam multis annis ante Alexandri 3. Pontificatum hæresis in eadem prouincia rapuerit

dices altas egerat. Quapropter Diuus Bernardus Epistola. 240. Alphonsum sancti Egidij comitem, qui non longè ab vrbe Tholosa distat, reprehendit & lib. 1. de vita eiusdem sancti Bernardi c. 5. legimus contendisse Tholosam, vt sacris concionibus hęreticos ad fidem Catholicam reuocaret: vbi cum pijs exhortationibus, tum miraculis editis, & multa virtutum documenta præbens, quibus ad religionis exemplum præluceb at, hæreticorum multos ab hæresibus & erroribus ad Catholicam veritatem traduxit. Refert Nicolaus Beltran loco suprà citato, dum idem sanctus Abbas pro concione verba faceret in oppido, cui nomen, Viride-folium & multi hæretici nobiles & diuitijs affluentes ad eum audiendum confluxissent, cum primũ cepit errores hæreticorum refellere, continuò viros primarios ęgrè ferentes, & tragœdias excitãtes discessisse, quos fere omnes auditores comitati sunt. Vnde D. Bernardo necesse fuit in forũ exire, & ex loco edito cõcionari. Verũ hęretici adeo ira inflãmati, & vehementer cõmoti fuerũt, vt clamoribus & vociferationibus, quo minus audiretur, obstreperẽt. Quorum insolentia Diuus Bernardus impulsus, & sancti Euangelij consilium memoria repetẽs, puluerem excussit è calceis, & ex oppido discendens his verbis. [Deuste, Viride-foliũ, arefaciat] populo malè precatus est. Tantumq; efficacitatis prædicta execratio habuit, vt continuò oppidũ in magnas miserias & ęrumnas inciderit. Segetes singulis annis grandine verberabantur, nulli percipiebantur fructus, atq; ita perpetuis bellis exarsit, vt tenentibus Principatum expulsis ferè funditùs deletum fuerit, nec tot incommodis vllũ remedium fuit, donec abiectis erroribus se Ecclesiæ Catholicæ subiecerint. Postquàm autẽ sanctus Abbas ex

Tho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tholosana discessit Prouincia, quamquam per aliquod tempus in officio Tholosani perstiterunt hæreticos insectantes, & ob id à Diuo Bernardo laudantur Epistola 241. Paulò tamen post hæresibus denuo pullulantibus, in dies hæretici longiùs in sceleribus & flagitijs processerunt: præcipuè quãdo post Raimundi Tertij Tholosæ Comitis mortem Raimundus quartus eius filius in ipsius locum successit, quise hæreticis adiutorem adhibuit. Quamobrem permisit Deus optimus Maximus regno illum expelli: & excommunicatum improuisa morte decedere, & vt eius filius Raimundus quintus nunquam ad parentem sepulturæ sacræ mandandum à summo Pontifice facultatem impetraret. Et vt nihil hæreticis ad hæreses propagandas deficeret Episcopis Tholosę inertibus ac remissis, Raimũdus Tertius perditus ac sceleratus homo succesit, qui nihil minus quàm salutem animarum curabat.

Postquam Albigenses hęretici multa mala & detrimenta Narbonensi Prouinciæ pepererunt, eamdem pestem in Italiam inuexerunt (vt Pius quintus in Bulla testatur, quam in Rosarij fauorem expediuit, eadem mente & cogitatione suæ sectæ concionatores & dogmatistas in Angliam Ioanne huius nominis vnico regnante miserunt. Longè tamen aliter atq; ipsi sperabant, euenit. Rex enim illos cõburi iussit, vt narrat Thomas Vualdensis Britannus celebris autor ex ordine Carmelitarum, in Epistola ad Martinum Papam quintum. Insuper in Cataloniam & Aragoniam excursionem fecerunt. Sed Rex Alphonsus Pius & Catholicus auus Iacobi Regis cognomento expugnatoris, eos insectatus est, donec omnes expulit à Regnis suis anno 1194. Pragmaticam quãdam Sanctionem celebertimam contra eos promulgando, quam Doctor Franciscus Pegna inseruit commentario 39. secũdæ Partis Directorij Inquisitorũ. pag. 298. Et nos hic apponendam curauimus, tum quia gratam existimamus futuram esse ob notitiã antiquitatis, tum etiam vt percipiatur huius sancti Regis Catholici cura in exterminandis hæreticis, & vt alijs exemplo sit. Habet autem ita.

Edictum Regis Ildefonsi contra hæreticos Valdenses, vt exeant de regno suo:

Ildephõsus Dei gratia Rex Aragonũ, Comes Barchinonæ, Marchio Prouinciæ, vniuersis Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris Ecclesiarum Dei Prælatis, Comitibus, Vicecomitibus, militibus, & vniuersis populis in regno, & in potestate sua constitutis Salutem, & integram Christianæ religionis obseruantiam.

QVoniam Deus populo suo nos præesse voluit, dignum est & iustum, vt de saluatione & defensione eiusdem populi, continuam pro viribus nostris geramus solicitudinem. Quapropter præcedentium nostrorum imitatores, & iure Canonibus obtemperantes, qui hæreticos à conspectu Dei, & catholicorum omnium eiectos, vbiq; damnandos, atq; persequendos censuerunt. Valdenses videlicet, siue Inçapatos, qui alio nomine se vocant, Pauperes de Lugduno, & omnes alios hæreticos, quorum non est numerus, à sancta Ecclesia anathematizatos, ab omni regno nostro, & potestatiuo, tanquã inimicos crucis Christi, Christianæq

stianæque religionis violatores, & nostros, & regni publicos hostes exire ac fugere præcipimus. Si quis igitur ab hac die & deinceps prędictos Valdenses, & çapatatos, alioue hæreticos cuiuscumq; fuerint professionis, in domibus suis recipere, vel horum funestam prædicationẽ aliquo modo audire, vel his cibũ, vel aliquod aliud beneficium largiri pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & nostram se nouerit incurrisse, bonisque suis absq; appellationis remedio confiscandis, se tanquam reum criminis læsæ Maiestatis puniendum. Et hoc nostrum edictum & perpetuam constitutionem per omnes ciuitates, castella, & villas regni nostri & dominationis, ac per omnes terras potestatis nostræ Dominicis diebus recitari ab Episcopis, cæterisq; Ecclesiarũ rectoribus, atq; à Vicarijs, Balliuis, iustitijs, Merinis, Zenalmedinis, omnibusq; populis obseruari, & prædictam pœnã transgressoribus inferendã mãdamus. Notandũ etiã, quia si qua persona nobilis, aut ignobilis aliquos sæpe-dictorum nefandorum, quibus iam per triduum Edictum nostrum innotescere constiterit, alicubi regionum nostrarum inuenerit, non prorsus, aut citò tamen exeuntes, sed potius contumaciter commorantes, aut deambulantes, omne malum, dedecus, & grauamen, quod his (præter solummodo læsionem mortis, aut membrorum detruncationem) intulerit gratum & acceptum erit in oculis nostris, & nullam in pœnam pertimescat quoquomodo incurrere, sed potius gratiam nostram se nouerit promereri. Damus autem nefandis illis inducias, (quamuis quodammodo præter debitum, & contra rationem fieri videatur) vsq; in crastinum sanctorum omniũ, quo vel egressi fuerint de terra nostra, vel egredi inceperint; deinde, spoliandis, cædendis, ac fustigandis, & turpiter, & male tractandis.

Signum ✠ Ildephonsi Regis Aragonum, Comitis Barchinonis, Marchionis Prouinciæ.

Signum ✠ Petri Regis Aragonum, & Comitis Barchinonis, in originali huius chartæ.

Signum Domini Regimundi Archiepiscopi Tarraconensis.

Signum Domini G. Episcopi Tirassonensis.

Signum Domini R. Episcopi Taccensis.

Et fuit facta charta illa apud Illerdam, à Gullielmo de Bassia Regio Notario: Anno Domini 1194. *Fuit collationata cum originali. Ita est. Martinus de Scribas, Notarius.*

Idem Castellæ & Legionis Reges feciſſe multi arbitrãtur. Quapropter cum animaduerterent se nihil posse in Hispaniarum Regnis proficere: rẽ inauditam, sed ipsis dignissimam, excogitarunt, vt enim refert Bernardus de Luxemburgo ad Regẽ Saracenum Africæ (quem vulgò Miramolim vocant) scripserunt vt numerosum exercitum conflatum in Hispaniarum Regna traijceret. Quod paucis pòst annis executus est tanta arrogantia atq; superbia, vt ad Pontificem Maximum scripserit, iubens sanctam Diui Petri Ecclesiam sibi in suorum equorum stabulum parari: Sed diuino auxilio Christiani milites confirmati, tã strenuè ac fortiter sese gesserunt in prælio, vt maximum ac potentissimũ Barbarorum exercitum profligarint, & Regem superbum fuga arrepta, paucisq; cum militibus & summo dedecore sibi cõsulere coegerint. Eamdem diligentiam Albigenses hæretici adhibuerunt, vt in alias prouincias hæresim suã inducerent, donec tandem eorum sceleratissimi in duas diuisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

uisi sectas: Quarum vnam humilium, alteram Pauperũ de Lugduno vocabant, Romam adierunt: & à summo Pontifice, vt duas illas religiones cõfirmaret, per summam impudentiam postularunt, vt multi testantur authores: præcipuè Abbas Vspergensis, qui eodem Innocentij tertij tempore floruit, Paulus Æmilius libr. 6. Gallicæ Historiæ & Ioannes Herold. in prologo Epistolarum, quæ libro de bello sacro appositæ circumferuntur, Et Nicolaus Sanderus in libro de Visibili Monarchia. His technis, astutijs & fraudibus homines impudẽtissimi Ecclesiam sanctam Romanam delere funditus conabantur, sed Deus optimus maximus præsentissimum sanctissimæ Inquisitionis adhibuerat remedium (vt mox dicemus) quo non solùm hæ sectæ, sed multæ etiam aliæ hæreses ad hanc diem funditus sublatæ & radicitus extirpatę fuerunt.

Sanctissimæ ergo Inquisitionis officium eo tempore sumpsit exordium, quo impijs erroribus, & blasphemijs execrabilibus Albigensium, Comitatus Tholosanus infectus & penè extinctus erat. Tunc enim gloriosus Deus Innocentio tertio summo Pontifici eam mentem iniecit, vt Petrum Monachum de Castronouo virtutis & Religionis gloria florentem crearet Legatum, & ad illam Prouinciam ad Christum seruatorem nostrum reducendam mitteret. Qui cum primùm eò peruenit maximam adhibuit diligentiam, vt viros illius Prouinciæ nobiliores ad fidem Catholicã reuocaret, præcipuè Tholosæ Comitem Raimundum quartum, cuius auxilio & potentia Albigenses hæretici in magnam insolentiam proruperant. Sed cum Legatus Apostolicus suis exhortationibus nihil proficeret, (quod Raimundus magna esset obstinatus pertinacia) illum sacrorum communione priuauit, minas eiusmodi nihili ducentem, negotioque infecto Romam profectus est. Verùm cum Raimundus in eum ira excandesceret, satellites misit, qui viam obsidentes Apostolicum Legatum vulneribus cõfoderunt. Eodem tempore summus Pontifex Duodecim misit Abbates ex diui Bernardi familia eximia virtute, & præclara doctrina ornatissimos, vt hæreticorum pagos excurrentes illorum blasphemias concionibus sacris compescerẽt, & doctissimis disputationibus insolentiam refrænarent. His se B. Dominicus socium adiunxit cũ D. Didacũ Azeues Episc. Oxomensem oratorem ad Galliarũ regem euntem comitatus est. Sed tamẽ cum animaduerteret se parum proficere & hæreticos (vt fert eorum superbia) concionesque & disputationes Catholicorum irridentes longiùs in dies in perfidia & pertinacia procedere, diuino spiritu afflatus, Sanctæ Inquisitionis Institutioni sedulò & instanter incubuit, vt autoritate Apostolica meritissimis pœnis hæretici punirentur. Cistercienſi Abbati in Galliarum regno Apostolica tunc Legatione fungenti cogitationes aperuit, qui sanctũ consiliũ debitis laudibus exornans, dum de re ad summũ Pontificẽ
13 referri iubet † B. Dominico sanctę Inquisitionis munus iniunxit. Idem post Abbatem Cistercienſem præstitit Cardinalis, qui in eodem regno Legati munus obibat, vt apertè constat ex duobus rescriptis, quæ B. Dominicus, vt fidei censor in eadem expediuit prouincia, in qua postquàm rediit ex Cõcilio generali Lateranensi, anno 1215. literas accepit ab Innocentio Papa tertio, quarum inscriptio sic habet. Magistro fratri Dominico, & eius socijs Prędicatoribus &c. quibus ei & socijs cura demandatur hęreticos Albigenses

Albigenses pijs exhortationibus, & concionibus ad fidem Catholicam reducendi. Insuper ipse Beatus Pater Dominicus aduersus hæreticam prauitatem Inquisitor Apostolicus designatur, vt nõ solùm pijs exhortationibus, sed Apostolica etiam autoritatẽ ad hæreses funditus extirpandas procederet, ne arma contra hæreticos necessaria desiderarentur. Apostolicarum literarum exemplar nonnulli autores se vidisse testantur vt refert Frater Ferdinandus Castillo lib. 1. Historiæ ordinis Prædicatorum cap. 17. Ex his apparet sanctum Dominicum anno 1216. fuisse Inquisitorem creatum, cùm literæ post dissolutum Concilium fuerint expeditæ, Concilium autem celebrari ceperit initio mensis Nouembris anno 1215. Duo autem menses vltimi huius anni, vt minimum necessarij erant ad tam celebre, & generale Concilium celebrandum. Hinc planum fit literas Apostolicas exaratas fuisse anno insequenti, videlicet. 1216. & eodem Anno B. Dominicum Inquisitorem creatum, non autem anno 1200. vt voluit Doctor Ignatius Lopez de Salcedo in pract. Criminali canonica, cap. 114. nec est cur de anno dubitetur, vt dubitat Doctor Franc. Pegna part. 3. Directorij, comm. 32.

De primo Inquisitore Generali.

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *BEATVS Dominicus primus Inquisitor Generalis fuit.*
2 *Aliqua de Beati Dominici vita referuntur.*
3 *Beatum Dominicum primum fuisse Inquisitorem probatur.*
4 *Praeclare scribẽs Valdach hæreticum damnatum tempore Paschalis Papæ II. refutatur.*
5 *Beatus Dominicus seuerè hæreticos punit.*
6 *Sententia quam tulit. S. Dominicus in hæreticum reconciliatum.*
7 *Antiquitas vestis pœnitentialis.*
8 *Facultas concessa cuidam Tholosano à B. Dominico vt domi haberet hæreticum reconciliatum.*
9 *Albigenses miraculis B. Dominici conuincuntur.*

HOc igitur officium delegatę Inquisitionis primus Generalis Inquisitor Apostolica autoritate exercuit Beatus † Pater Dominicus
1 ordinis Prædicatorum dignissimus institutor. De huius viri excellentia, & sanctitate (quoniam in illius mẽtionem incidimus) non erit abs re aliqua breuiter, & summatim perstringere. † Fuit igitur Pater Dominicus
2 natione Hispanus, patria Caleruega Oxomẽsis Diœcesis, ex Illustri Guzmanorum sanguine procreatus, patre Felice de Guzmã, & Matre Ioanna Daza, non minus sanguinis, quàm eximiæ sanctitatis nobilitate præstantibus, anno Domini 1170. Alexandro tertio Summo Pontifice, Imperatore verò Federico huius nominis primo cognomento Barbarossa, Alphonso tertio Castellæ regna Imperio cõtinẽte: & vt refert Ambrosius de Morales diligens scriptor, Catholicum Regem Philippum huius nominis secundum decimo sexto gradu cognationis propinquitate contingere. Fuit igitur illius ortus faustis prodigijs matri prænunciatus, dum per quietem visa est catulum vtero gestare ardentem facem præferentem, qui mox in lucem editus, vniuersum orbem magnis lætitijs commoue-
ret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret, & admota face, quam ore præferebat, faceret incendio deflagrare. Quinetiam in illius fronte fuit quædam stella conspecta, quæ Terrarum Orbem suo splendore, ac clarissimis radijs illustraret: quæ omnia non obscurè præsagiebant fore, vt puer editus præfinito tempore contra importunum generis humani hostem, & contra hæreticos clarissima tuba classicum caneret, & Diuini spiritus verbis ardentissimis rebelles hominum mentes atque animos inflammaret, eiusq; doctrina miraculis fulgens, omnibus ad virtutem ac pietatem clarissimam facem præferret: quæ omnia non inania fuisse exitus comprobauit. Nam puer summa diligentia à parentibus enutritus: & moribus sanctissimis educatus, conceptam spem in dies magis ac magis augebat. Cum verò ad annos pubertatis accederet, in Palentinam Academiam sese contulit, vbi humanis ac Diuinis literis non vulgariter eruditus, & in numerum Canonicorum Oxomensium ex diui Augustini Regulari instituto ascitus Oxomensem Antistitem Didacum de Azeuedo pro Alphonso Castellæ Rege ad Ludouicum Francorum Regem legatione fungentem comitatur, & in Galliam profectus, cũ per Tholosam iter faceret, regionem illam pestiferis Albigensium erroribus infectam reperit. Ibi incredibile memoratu est qua tristitia, quo animi dolore fuerit affectus, & quo zelo contra hæreses sese accinxerit, quos cum admirabili sapientia & argumẽtis insectaretur ab Innocentio Tertio summo Pontifice Inquisitor Generalis est institutus, vt cap. præcedenti diximus, illiq; hoc Sanctissimum inquirendi munus primo omnium est delegatum. Quod † non solùm constat ex eo quod cum alijs autoribus affirmant Camillus, Campegius, & Frãciscus Pegna. 3. part. Directo. comment. 32. vers. officium delegatæ Inquisitionis, super tit. quod Inquisitores non debent moram trahere in Romana curia: sed etiam manifestis indicijs, & efficacibus rationibus comprobatur. Quamuis enim tomi Conciliorum & Summorum Pontificum decreta, Ecclesiarum Cathedralium, & Inquisitionum, nec nõ Religionum Antiquiorum scrinia summa diligentia euoluantur, tractatus in quibus de pœnis hæreticorũ agitur, perlegantur, & Historiæ omnes tam Ecclesiasticæ quàm prophanæ, quæ ad hanc diem literarum monumentis cõsignatę sunt, nullam tamẽ de Apostolico Inquisitore, nullam de sancto officio fieri mentionem ante S. Dominici tempus reperietur. Vnde in Concilio Generali Leteranẽsi ab Innocentio 3. celebrato anno. 1215. cum ageretur de Iudice hæresis, nulla mentione facta de Inquisitoribus, Episcopi designantur: ex quo apertè deducitur ante Innocentium Tertium Inquisitores Apostolicos in Ecclesia Catholica non fuisse. Idem etiã manifestatur ex generali confirmatione priuilegiorum, quibus Cruce-signati gaudent, qui vt asserunt omnes qui hãc materiam pertractant ijdem sunt, atq; ij qui sancti officij familiares in Hispania nuncupantur. In hac confirmatione, quæ in sancti Officij Bullario continetur Pius quintus refert Innocentium tertiũ primò fuisse Põtificem, à quo priuilegia Crucesignatis fuerint irrogata: vbi autem nõ fieri mentionem de Cruce-signatis ad expeditionem Hierosolimitanam, aut in alias infidelium & Ethnicorum Prouincias patet: quia ante Innocentium. 3. multa illis priuilegia & immunitates à Romanis Pontificibus concessa sunt. Bullarij verò Cruce-signatis concessi, sic verba ferunt.

Sanctiss.

† non solùm constat ex eo quod cum alijs autoribus affirmant Camillus, Campegius, & Frãciscus Pegna. 3. part. Directo. comment. 32. vers. officium delegatæ Inquisitionis, super tit. quod Inquisitores non debent moram trahere in Romana curia: sed etiam manifestis indicijs, & efficacibus rationibus comprobatur. Quamuis enim tomi Conciliorum & Summorum Pontificum decreta, Ecclesiarum Cathedralium, & Inquisitionum, nec nõ Religionum Antiquiorum scrinia summa diligentia euoluantur, tractatus in quibus de pœnis hæreticorũ agitur, perlegantur, & Historiæ omnes tam Ecclesiasticæ quàm prophanæ, quæ ad hanc diem literarum monumentis cõsignatę sunt, nullam tamẽ de Apostolico Inquisitore, nullam de sancto officio fieri mentionem ante S. Dominici tempus reperietur. Vnde in Concilio Generali Leteranẽsi ab Innocentio 3. celebrato anno. 1215. cum ageretur de Iudice hæresis, nulla mentione facta de Inquisitoribus, Episcopi designantur: ex quo apertè deducitur ante Innocentium Tertium Inquisitores Apostolicos in Ecclesia Catholica non fuisse. Idem etiã manifestatur ex generali confirmatione priuilegiorum, quibus Cruce-signati gaudent, qui vt asserunt omnes qui hãc materiam pertractant ijdem sunt, atq; ij qui sancti officij familiares in Hispania nuncupantur. In hac confirmatione, quæ in sancti Officij Bullario continetur Pius quintus refert Innocentium tertiũ primò fuisse Põtificem, à quo priuilegia Crucesignatis fuerint irrogata: vbi autem nõ fieri mentionem de Cruce-signatis ad expeditionem Hierosolimitanam, aut in alias infidelium & Ethnicorum Prouincias patet: quia ante Innocentium. 3. multa illis priuilegia & immunitates à Romanis Pontificibus concessa sunt. Bullarij verò Cruce-signatis concessi, sic verba ferunt.

Sanctiss. D. N. D. Pij Papæ V. cõfirmatio creationis, & priuilegiorum societatis Cruce-signatorum.

Pius Papa quintus ad perpetuam rei memoriam.

SAcrosanctæ Romanæ, & vniuersali Ecclesiæ, diuina disponente clementia, meritis licet insufficientibus præsidentes, omnẽ pastoralis officij nostri curam, atq; vigilantiam in id potissimum adhibere debemus, vt fides Catholica vbiq; terrarum quantum in nobis est, integra, inuiolataque conseruetur: & impij ac detestandi hęreticorũ conatus ipsam vnam fidem violare satagẽtium, omnibus rationibus cõprimantur. Vnde si quæ ad iuuandum huiusmodi nostrum propositum, ac debitum aliàs piè instituta ac concessa fuisse à prædecessoribus nostris comperimus, libenter approbamus, & aliàs desuper disponimus, prout in Domino cõspicimus salubriter expedire. Cum itaq; inter cæteras quæ in Ecclesia Dei hactenus institutę sunt Christi fidelium societates, illa satis vberes Christianæ religionis fructus afferre videatur, quæ sub Cruce-signatorum vocabulo ad asistendum hæreticæ prauitatis Inquisitoribus, auxiliumque quando & quoties opus sit in Catholicæ fidei negotijs, aduersus hæreticos etiam vita ipsa præstandum, instituta existit, vt non immeritò diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, specialibus gratijs, & priuilegijs fuerit decorata; Nos attendentes, quòd ea maiorem obtinent roboris firmitatem, quæ pluries Apostolicæ confirmationis præsidio sint communita, vtque paternum nostrũ erga ipsam societatem charitatis affectum ostendamus, eiusdem societatis Cruce-signatorum creationem & institutionem, ac priuilegia, quæ sunt in vsu, nec non indulgentias, prærogatiuas, facultates, gratias, & indulta quæcumq; eidem societati, & illius vtriusque sexus confratribus Crucesignatis pro tempore existentes, tam per Innocentium III. Innocentium VIII. Iulium II. Leonem X. Clementem septimum, quàm quoscumque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, sub quibuscumq; tenoribus, & formis, ac quibusuis clausulis & decretis, hactenus quomodolibet concessa & confirmata, decretis tamen Concil. Trid. non repugnantia nec non literas desuper emanatas, illorum omnium, & singulorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, autoritate Apostolica tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innouamus, illisq; perpetuæ & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, omnesque, & singulos iuris & facti defectus (si qui forsan intruenerint) in eisdem supplemus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscumq;. Volumus autem quod præsentium transsumptis etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutę munitis, eadem vbiq; fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die tertiodecimo Octobris, millesimo quingentesimo septuagesimo. Pontificatus nostri anno quinto. Cæ. Glorierius.

Planum igitur est de Cruce-signatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancti Officij seu Familiaribus agi, qui eo tempore adeò necessarij erant, vt sine eorum præsidio primi Inquisitores, qui opibus instructi nõ erant, tot hæreticos diuitiarum affluentia insolentes punire non possent.† Hallucinatus autem est Gabriel Prateolus referens Durandum Baldach hæreticum ab Episcopo Gerundæ, & Arnaldo Burgensi Inquisitore damnatum fuisse tempore Paschalis Papæ. II. qui quinquagesimo anno ante B. Dominici natalem è vita discessit. Apertissimo enim errore lapsus est cũ sententia in Durandũ Baldach (vt ipse etiam fatetur) lata fuerit, imperante in Aragonia Iacob. 2. qui vltra centesimum septuagesimum annum post Paschalem Papam. II. regni gubernacula suscepit. Melius multò Nicolaus Eymericus secunda part. Direct. quæstione vndecima, in hęc verba: Tempore D. Ioannis. 22. insurrexit in partibus illis in Ciuitate Gerundensi, quidam vocatus Durandus de Baldach ciuis Gerũdensis cum quodam suo complice, qui dogmatizauit hæreses & errores Begardorum: tandem Gerundæ præsente Domino Iacobo Rege Aragonię bonę memorię, eius hæreses fuerunt condemnatæ per Dominum Episcopum Gerundensem de Villamarino, & fratrem Arnaldum Burgeti aliàs Burgnesij Inquisitorem hæreticæ prauitatis, & ipsi vt impœnitentes fuerunt traditi Curiæ sæculari, & ignibus cõcremati. Fidem autem Eymerico potiùs quàm Prateolo habendam esse, inficiabitur nemo: tum quòd Durandi Baldach cõciuis & ferè coæuus fuerit, tum quòd prædecessorem Arnaldum, & si non proximè, fuerit subsequutus: nec Bernardus de Luxẽburgo in Hæreticorum Catalogo ab hac discedit sententia. Hinc vera temporum computatione facta deducitur Baldach centesimo anno, postquam B. Dominicus floruit, fuisse dãnatum. Meritò ergo Sixtus quintus Pontifex Maximus in Bulla quam expediuit de sancto Petro Martyre in Diuorum numerum referendo asserit, ab Innocentio tertio, & successore eius Honorio tertio primùm omnium B. Dominico fuisse de hęreticorum perfidia inquirendi munus impositum, tum sanctum Petrum martyrem post B. Dominicum tanquam patronũ ab Inquisitoribus summa pietate venerandum.

Tanti ponderis officium B. Dominicus non segniter obeundum ratus, primùm quodam die in ędę sacra monialium Prulliani cum ad eum audiendum magna hominum multitudo, vt fieri solebat, concurrisset, publicè pro concione aperuit sibi nouum officiũ à summo Pontifice fuisse iniunctum, addens sibi in animo esse res fidei pro virili parte defendere, quod si ad hoc arma spiritualia & Ecclesiastica non sufficerent, sibi constitutum & deliberatum esse auxilium brachij sęcularis inuocare, excitando & impellendo Principes Catholicos ad arma cõtra hęreticos capienda, vt eorum memoria funditus deleretur. Apostolica ergo firmatus autoritate ad hæreses extirpãdas omnes animi vires ac neruos intendit.

Cùm igitur in animarum salutem suam omnem curam noster Dominicus consecrasset, cum lacrymis apud Diuinam clementiam instantissimè orãs, vt ad sanam mentem hęreticos ipsos reducere dignaretur, intercessores, aduocatosq; Beatam Virginem, à qua vehementissimum auxilium sentiebat per Rosarium inuocabat, omnesq; religiosos, & pios viros, quos Deo acceptos credebat secũ in precibus coniũgebat. Quo in munere quis aperire sufficiat, qua animi pietate, qua charitate fuerit, quo ardore in

hæreticos

hæreticos animaduerterit? nam cum hoc inquirendi officium assumpsit, hoc sibi propositum fuit † tam seuerè
5 hæreticos punire, vt alij metu pœnæ à simili scelere deterrerentur. Extant literæ ipsius Patris quibus (cum non dum delegati Inquisitoris Apostolica autoritate munus obiret, sed tantum ab Abbate Cisterciẽsi Apostolicę sedis legato hoc officium accepisset) quemdam hæreticum hæresi abiurata, Ecclesiæ reconciliauit non minus salutari, quàm seuera pœnitentia illi iniuncta, quam vt perpetua memoria & æterna recordatione dignã ab hinc bis centum, & triginta annis Cardinalis Nicolaus Rosell. exarauit in libro manuscripto, qui in sacrario B. Catharinæ Martyris Barcinonæ obseruatur. Et nostris temporibus Inquisitor Camillus Campegius in cap. 20. Zanchini typis mandari iussit. Literarum libet hic exemplum inserere.

Vniuersis Christi fidelibus, † ad
6 quos præsentes literæ peruenerint, F. Dominicus, Oxom. Canonicus, Prædicator minimus Salutem in Christo. Autoritate Domini Abbatis Cistercienſis Apostolicæ sedis Legati, qui hoc nobis iniunxit officium, reconciliauimus præsentium latorem Pontium Rogerium ab hæreticorum secta (Deo largiente) conuersum, mandantes in virtute præstiti iuramenti, vt tribus Dominicis festiuis diebus ducatur à sacerdote nudus in femoralibus ab ingressu villę vsq; ad ingressum Ecclesię verberando. Iniungimus etiam ei, vt à carnibus & ouis, & caseo, seu omnibus quę à carnibus sementinam trahunt originem, abstineat omni tempore, excepta die Paschę, & die Pentecostes, & die natalis Domini, in quibus ad abnegationem erroris pristini præcipimus vt eis vescatur. Tres quadragesimas anno faciat à piscibus abstinens tribus diebus in hebdomada semper à piscibus & ab oleo, & vino abstineat, & ieiunet, nisi corporalis infirmitas vel æstatis labores exegerint dispensationẽ. Religiosis vestibus induatur, tum in forma tum etiam in colore, quibus in directo vtriusq; papillæ, singulæ cruces paruæ sint assutæ. Quotidie si opportunum fuerit, missam audiat, & diebus festiuis ad vesperas in Ecclesiam pergat. Alias horas, tam diurnas, quã nocturnas vbicumq; fuerit, Deo reddat, scilicet septies in die: decies Pater noster dicat, media nocte vicesies: castitatẽ obseruet, & manè apud Cererim villam chartam istam capellano suo per singulos menses ostendat. Capellano etiã præcipimus, vt de vita eius curam diligenter habeat. Hæc omnia diligenter obseruet, donec aliàs dominus Legatus suam nobis exprimat voluntatem, quod si ea obseruare contempserit, tanquã periurum, & hæreticum, & excommunicatum ipsum haberi præcipimus, & à fidelium consortio sequestrari.

In his literis tria se offerunt annotanda. Primum, Abbatem Cisterciensem, qui legati à latere munus obibat de quo in his literis mentio fit Arnaldum nuncupari, vnumq; esse ex duodecim illis Abbatibus, qui hæreticis Albigensibus ad fidem Catholicam reducendis operam dabant, cum Beatus Dominicus in Tholosæ Prouincia residebat annis Domini 1206. 1207. & 1208. Abbati in eadem Legatione successit Petrus Diaconus Cardinalis, & huic Bernardus presbyter Cardinalis, quibus temporibus officio Inquisitoris semper functus est Beatus Dominicus, vt refert Camillus Campegius in Additionibus in Zanchinum. Secundum obseruandum est, id quod Camillus Campegius animaduertit, quàm benignè

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostro tempore qui in violanda Religione delinquunt à ministris sancti Officij, accipiantur quãdo (relapsis, & hæresiarchis exceptis) nullus hæreticus in vincula & tenebras abreptus sit, qui quamuis cum pertinacia in suis erroribus tempus aliquod perseueret, si verè cum ante sententiam erroris & peccati pœniteat, multò leuiori pœna plectatur eis, quas B. Dominicus ab hoc hæretico repetiuit, qui Diuino auxilio excitante, & cælesti gratia præueniente ab impijs erroribus sua sponte ad veram & Catholicam Religionem fuit traductus. Ex hac etiam sententia percipitur, stylum & modum, quo priscis temporibus Apostolici Inquisitores contra hęreticos procedebant, non benignum & suauem, vt multi asserunt, sed seuerum & rigidum fuisse. Tertium animaduertendum est ex his literis an-
7 tiquitatem † vestis pœnitentialis deduci, qua fidei censores solent delinquentes induere. Sed consultò id prętermitto, quo ad nostra de hoc fusior alibi reuertatur oratio.

Extat etiam eiusdem P. Dominici
8 dispensatio quędam, † qua facultatem concessit cuidam viro primario Tholosano, vt domi posset habere quemdam, qui in hæresim lapsus fuerat, & quod hac de causa nullam contraheret infamiam, nullasq; pœnas incurreret, cuius dispensationis non grauabor exẽplum annectere, quod iussit Cardinalis Rosel. in eodem libro describi.

Vniuersis Christi fidelibus ad quos literæ præsentes peruenerint, frater Dominicus Oxomensis Canonicus prædicationis humilis minister Salutem, & sinceram in Domino charitatem. Discretio vestræ vniuersitatis præsentium autoritate cognoscat, quod nos Raimundo Guillelmo de Alta ripa Pelaganirio licentiam concessimus vt Guillelmum Vgunonem hæreticali quondam habitu (vt idem coram nobis asseruit inuestitum) secum in domum suam apud Tholosam teneat, more aliorum hominum conuersantem, quoúsq; super hoc nobis, vel sibi expressius mandatum faciat Dominus Cardinalis, & quod sibi non cedat: videlicet Raimundo Guillelmo, ad infamiam vel damnum.

9 Interea † summus Pontifex, & Philippus II. Galliarum Rex, Simonẽ Comitem Monsfortensem rei militaris prętstantia celebrem Catholicorum Ducem crearunt, vt hæreticis Albigẽsibus acerrimum inferret bellum, & vt referunt Blondus lib. 6. Decad. 2. & Ioãnes Buchetus Annalib. Aquitaniæ tam Pontifex Maximus quàm Rex Philippus in mandatis Comiti dederunt, vt sibi ad res feliciter peragendas sanctum Dominicum adiutorem & in Consilium adhiberet, eumq́ue hæreticorum incursionibus incolumẽ seruaret atq; defenderet: tum Tholosanum comitatum promiserunt si suo præclarè fungeretur officio. At ille semper B. Dominici consilio vtens optimè se atq; expeditè gerebat in omnibus quæ ad sibi demandatum spectare videbantur.

Longum esset recensere quæ inter Catholicorum & Albigensium exercitus acciderunt, sed quibusdam omissis, quæ à nostro instituto aliena sunt, ea tantum quæ nostrum sanctissimum Inquisitorem, & supplicium hæreticis eius monitu inflictum ab insigni Comite attingunt, paucis enarrabo. Et quidẽ id mirandum accidit: dum enim Catholicus Comes ingenti pugnatorum mole ad Ciuitatem Beziers castra appossuisset, nec quinque mensium progressu, cum alias fame premeretur ciuitatem oppugnasset, tandem in Beatæ Mariæ Magdalenæ vespere (cuius sanctitati Albigenses

genses blasphemi insultauerant, ardenti ac supplici oratione præhabita, strenuus hic dux, prima irruptione ad ciuitatis portas tentata, sub beatæ Magdalenæ auspicijs victoriæ palmam reportauit, qui etiam gladio omnes incolas blasphemantes, & probris diuam afficientes mox interemit, vt testatur Nicolaus Beltrandus.

Post captam ciuitatem Beziers Carcassonam breui sub comitis ditione redegerunt: quo tandem ita feliciter peracto, nobiles Comitem sequentes à belli negotio supersedere decreuerunt, existimantes iam penitus hæreticorum vires fore confractas, cò pręsertim quòd Comes Raymundus 4. & Comes de Foix in pristinum statum redire optauerat.

Porro cum Albigenses, iam Comitis copias exhaustas & fere inermes, nostros intuerentur exercitus, iterũ contra Catholicos insurrexerunt, & vt refert Vincent. Beluacens. libr. 29. cap. 103. & lib. 30. cap. 2. adeo rapidi desæuierunt, vt Abbatem quemdam S. Bernardi, eiusq́; collegam & alium monachum occiderint. Et mox dum captum clericum & alios sex nobiles cum quinquaginta famulis ad exercitus peregrè euntes comprehenderent, & in carcerem horrendum coniecissent, blasphemis verbis sanctissimam Deiparam mordentes, carceri ignem copiosum iniecerunt, crematuri catholicos vinctos, sed precibus in suum patrocinium Virginem Mariam vocantes ardentes flammas, vt pueri Babylonici immunes post tres dies euaserunt. Sed hæretici pudore correpti illis oculos eruerunt, propterea quod rogari noluissent à fide Catholica retrocedere. Idẽ ferè in alio loco dicto Laualo acciderat. Siquidẽ plures ex nostris hæreticorum gladio conciderunt, ac tandem splendore cælesti è cælo super corpora descendẽte ad superos emigrarunt. Decursu verò temporis cum Catholici Martyrum precibus hæreticos prostrarent, & fidei negotia in melius deuenirent: itaq; cõplures ex Albigensibus à nostris comprehenderẽtur, quidam obtorto collo laqueis suffocati, quidam verò flãmis traditi fuêre. Ex quibus posteriores adeo proterui obstinati, & pertinaces desciuêre, vt (prius moniti saluti animæ consulerent, si pœnas euadere vellent) non retardauerint furiosi se præcipites igni tradere, & vt refert Nicolaus Beltrãdus. ij trecentorũ numerum excedunt, quamuis Paulus Æmilius in historia Gallię lib. 6. quadringentos fuisse asseuerer. Quod sanè non parũ miror, cum in nullis quotquot fuerunt historiographis hactenus tam celebrem fidei actionem, ac solenne spectaculum legerim.

Inde verò ad Cazeras oppidum Catholici perrexerũt, vbi sexaginta hæreticos cremari fecerũt, deniq; ad locum aliũ appulerunt, vbi centũ octoginta vinctos duxerunt, quibus data optio fuit, an mallent comburi, vel suas hæreses abiurare, sed tandem furijs agitati igneas flãmas selegerunt. Sed quoniã ex his, qui tam admirãdo spectaculo interfuerãt, cũ Albigenses flãmis sese exponere conspicerent in fide aliquantulũ hæsitarũt, opportunè huic imminenti periculo S. Inquisitor Dominicus subuenire præcupiens, inter alia miracula quæ edidit, illud celebre, & maximę vtilitatis fuit, quò fides Catholica ab hæreticorũ erroribus facilè posset internosci. Cũ enim per aliquod tẽpus Catholici arma deposuissent, B. Dominicum Inquisitorem, Prelatos, & doctores Catholicos ad publicã disputationem, solẽnemq; cõtrouersiam hæretici prouocarunt, nec Catholici disputationibus rẽtatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

viam occluserunt. Vt enim ex D. Tho. secund. secundæ quæstione. 10. deducitur, sicut interdum reprehensibile est de rebus fidei coram vulgari plebe disputare (quapropter. l. nemo clericus. ff. de sum. Trinitat. grauibus pœnis similes concertationes Imperator Martianus prohibuit) sic etiã opus est cum hæreticis in arenam quandoque descendere: vt B. Petrus in sua canonica testatur [parati omni poscenti vos reddituri rationem, de ea quæ in vobis est, fide] quãdoq; enim ad fidei exaltationem rationibus vti licet, quæ etsi demonstratoriè, & euidenter non probent credibilium euidentiam, probant tamen mysteria fidei esse euidenter credibilia, vt docent Theologi. 2. 2. quæst. 1. Bañes ibidem Aragon. Medina. 1. 2. q. 1. de gratia. art. 1. & omnes communiter scribentes. & ostendunt argumentationes aduersariorũ hæreticorũ esse inefficaces & captiosas. Ad disputationẽ ergo dum accessissent, Iudicesq; integri designati essent Catholicis acerrimè ac dissertissimè disputãtibus ac Albigensibus nostros cauillationibus & sophisticis dictis redarguẽtibus: cũ mox B. Dominicus nullum inde fructum ac vtilitatem populum cepisse (tametsi hæreticos pudore correptos) intuetur, quasi alter Elias Baal sacerdotes confundẽs, ac mendacij eos arguens, aliud ad nostræ fidei veritatem probandam, ijs cæcutientibus hæreticis apposuit, illud videlicet: vt errorum suorum libellum, sicut & ipse nostræ fidei in medium afferrent: quos in ignem mitterent, & qui istorum incombustus maneret, alteri in veritate præcelleret. Id ergo executioni dum mandassent coniectis in ignem ambobus Codicibus, is qui errores Albigensium continebat, repente in cineres fuit conuersus. Alter verò nostræ fidei placitis conscriptus, ter è flãmis inustus euolauit, mirabile visu.

Sed viso palàm miraculo Albigenses nostro Inquisitori impingentes minimè crediderunt, quin potius pertinaciter ignem naturaliter quandoque plura depellere asseuerarũt: quare bis liber à Catholicis in ignem cõiectus fuit, sed cum iterum atque iterum incombustum ij nouatores cernerent conuicti & coacti velut Dæmones, de quibus Iacobus in sua Canonica [& Dæmones credunt & contremiscunt] centum quinquaginta ad fidem se receperunt, & vt narrat Nicolaus Beltrandus, antequam è Tholosa duodecim Abbates discederent ad ipsum pluries tam nostri, quàm hæretici iam experti fuerant, qui etiam Diui Dominici asserta dum cremare tentassent, tuta flammas exceperant. Nec proinde ab erroribus desciuerant, donec palàm prædictum miraculum sua sanctitate perfecisset. Nec me fugit à Vincent. Beluacensi, & ab Episcopo Defresole Frãcisco Diaceto, & à D. Antonino, & alijs relatũ. Hi quidem tradũt, quadam die B. Dominicum decem hæreticos, hæresis labe infectos candentibus flãmis traditos vidisse: cui cum Deus opt. maximus interiùs reuelasset Raimundũ Grossium à supplicio inflicto fore liberandum, diligentissimè Sanctus Inquisitor illum è flammis eximi iussit, quem alloquutus: vade in pace, dixit: futurum enim est, vt post multùm temporis Catholicus Christi sectator efficiaris, qui iam viginti annis peractis ad fidem se recepit, & Dominicanæ familiæ alumnos post abiuratos errores effectus est. Plura alia possem in medium afferre, sed quoniam minus nostro instituto sunt accommodata, proinde silentio prætermittenda duximus.

De

De sanctæ Inquisitionis Familiarium institutione.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Familiares sancti Officij cur instituti.*
2 *Familiares cur sic vocati.*
3 *Familiares, in Italia Cruce-signati nũcupantur.*
4 *Crucem in extima veste præ se ferunt.*
5 *Ianitores seu Porterij S. Inquisitionis Siciliæ Cruce insigniti sunt.*
6 *Sanctus Dominicus instituit alterum Familiarium genus instar ordinum militarium, quod Christi militiam nuncupauit.*
7 *Aliquot annis elapsis post mortem D. Dominici, familiares ab eo instituti tertium Dominicanorum ordinem instituerunt.*
8 *Nostra ætate primi duntaxat generis Familiares sancto Officio inseruiunt.*

1 CVM Pontifex † Maximus Innocẽtius Tertius animaduerteret hunc sanctum & vigilantem Inquisitorem B. Dominicum inter Albigenses hæreticos Ecclesiæ Catholicæ infestissimos, rem ad optatum finem absq; Catholicorum præsidio deducere non posse, indulgentias, & priuilegia liberaliter impertiuit eis qui Inquisitori ad inquirendos & puniendos hæreticos auxilium & comitatum præstarent. Hinc factum est, vt milites qui opem Inquisitori ferentes se adiutores adhibebant,
2 veluti † ex Inquisitoris familia, Familiares vulgò appellarentur. Hi autem in aliquot Italiæ Prouincijs Cruce-si-
3 gnati, † in alijs verò sancti Petri Martyris scholares communiter nuncupantur, Crucemq; in extima † veste præ se ferunt, vt refert tit. de Crucesignatis, Lucernæ Inquisitorum autor. Eosdem etiam Nicolaus Eymericus Cruce-signatos appellat. 3. part. Directorij q. 129. & ibidem Franciscus Pegna Comm. 178. §. hoc priuilegio, vbi Cruce-signatos eos nuncupari in Italia dicit, qui in Hispaniarum Regnis sanctæ Inquisitionis familiares nominantur, qui nutibus Inquisitorum obedientes, ea exequuntur, quæ ad promotionem huius sacri Officij, & ad fidei propagationem ac ad hæreticæ prauitatis extirpationem spectant. Idem etiam nomen antea Innocentius tertius vsurpauerat, in cap. excommunicamus. 13. De hæreticis. §. Catholici, vbi ait in hæc verba [Catholici verò qui Crucis assumpto charactere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illo sancto priuilegio sint muniti, quæ accedentibus in Terræ sanctæ subsidium conceduntur] verumtamen in Siciliæ regnum hæc
5 inducta consuetudo est, † vt ministri qui sancti Officij Ianitores seu Porterij nominantur, & in foro causarum ciuilium semper adsunt pectore Cruce insignito, vt dignoscantur ab omnibus, incedant, & fides ijs habeatur, quæ Inquisitorum nomine proposuerint. Crux verò ex purpureo serico in antiquam formatur figuram filo aureo per oram adornata.

6 Alterum insuper † Familiarium genus sanctus Dominicus instituit, quibus constitutiones & leges condidit ad vitam sic instituendam, vt acerrimè hæreticos insectarentur, & impetu quàm possent maximo (cum opus esset) in illorum perniciem irruerent. Hos verò Familiares Christi milites, & eorum sodalitatem Christi militiã nuncupauit: obedientiæ, paupertatis, & castitatis coniugalis vota instar

Universidad de Deusto
Biblioteca

corum emittebant, qui ad Ethnicos armis profligandos se ordinibus militaribus addixerũt. Interdum rerũ diuinarũ meditationi vacabant, & volũtarias pœnas suscipiẽtes animi sordes atq; maculas eluebãt, nullos tamen ex hoc societatis institutos annuos reditus sperabãt; quin potiùs prouẽtus quos ex suis possessionibus capiebãt in inquirendis & profligandis hæreticis insumebant, ea tempestate hæc sodalitas in honore ab omnibus habebatur, quam Honorius Papa III. literis Apostolicis cõfirmauit. Idem Gregor. Papa IX. præstitit in priuilegio concesso Fratribus militiæ Iesu Christi, quo prædicta sodalitas mirificè per vniuersam Italiam aucta est, summa fidelitate, opem & auxilium Inquisitoribus, cum opus esset, ferentes. His Christi militibus B. Dominicus & cæteri Inquisitores stipati incedentes, quàm acerrimè poterant in Tholosæ, & Italiæ prouincijs hæreticos oppugnabant. Postquàm autem ad superos emigrauit, & in Sãctorum numerum relatus fuit, quæ antea Christi militia dicebatur, pòst militia S. Dominici in tanti fundatoris honorem nuncupata est. Verùm † cum labente tempore armis opus non esset, ad hæreticorum procacitatem, & audaciam refrenandam militiæ nomen cum armis deponentes, nonnullisq; mutatis constitutionibus de S. Dominici pœnitentia in fundatoris etiam gloriam appellantur, quæ religio tertia est ex his quas D. Dominicus instituit, cuius quoq; constitutiones à Romanis Põtificibus confirmatæ sunt. † Nostris tamen temporibus primi dumtaxat generis Familiares (cùm opus est) sancti Officij negotijs, & occupationibus distinentur; & ad impugnandos, & capiendos hæreticos conuocantur. His & reliquis officialibus, & ministris sanctissimæ Inquisitionis à Summis Pontificibus plurimæ indulgẽtiæ cõcessæ sunt, vt maiori animi ardore, & alacritate ad fidem Catholicam dilatandam excitentur. Earum indicem hic placuit describere, ne tanto thesauro, qui ferè in tenebris latebat, sancti Officij ministri priuarentur.

De indulgentijs concessis sanctæ Inquisitionis Officialibus, Familiaribus, & Ministris.
CAP. IIII.

SVMMARIVM.

1 *INquisitores concedere possunt indulgentiam viginti, vel quadraginta dierum.*
2 *Conceditur indulgentia trium annorum ijs, qui Inquisitoribus personaliter astiterint in negotio fidei, ac etiam eorum socijs, & notarijs.*
3 *Indulgentiam trium annorum consequuntur, qui Inquisitoribus fauorem præstiterint.*
4 *Indulgentia supradicta trium annorum, non intelligitur semel in vita concessa.*
5 *Indulgentia dierum & annorum, promulganda est in fine sermonis, & publicationis edicti fidei.*
6 *Indulgentia trium annorum concessa legentibus sententias, vel edictum.*
7 *Indulgentia trium annorum concessa, denuncianti hæreticum.*
8 *Indulgentia trium annorum concessa testibus.*
9 *Indulgentiam plenariam consequitur, qui in prosecutione negotij cõtra hæreticos obierit.*
10 *Familiares seu Cruce-signati cum creantur, possunt ex tunc semel in vita absolui, à casibus reseruatis in Bulla cœnæ Domini, & iterum in articulo mortis.*
11 *Familiares seu Cruce-signati, cùm creantur,*

creantur, indulgentiam plenariam consequuntur.
12 *Familiares seu Cruce-signati tempore interdicti, diuinis interesse possunt.*
13 *Familiares seu Cruce-signati tempore interdicti, si obierint possunt in Ecclesia sepeliri.*
14 *Familiares seu Cruce signati, indulgentias stationum Vrbis consequi valent, recitando quæ in hoc numero dicuntur.*
15 *Familiares seu Cruce-signati, cùm ad hæreticorum exterminium accinguntur, indulgentiam plenariã consequuntur.*
16 *Inquisitoribus pro S. Officij negotijs laborantibus, indulgentia plenaria conceditur, quam non semel in vita consequuntur, sed in omnibus actibus fidei perfectis.*
17 *Inquisitoribus, qui in officio obeundo è vita discesserint indulgentia plenaria conceditur.*

SVM Summus Pontifex, Christi Redemptoris nostri Vicarius, claues habeat Ecclesiæ, vt de infinito meritum Christi, & sanctorum spirituali thesauro, omnibus in vinea Dñi laborantibus largiatur, & operarij vtilissimi atq; maximè necessarij censeãtur, qui fidei Catholicę conseruandæ & dilatãdæ operam nauant, iure optimo multi Sum. Pontifices, multis indulgentijs & gratijs S. Inquisitionis Officiales, Familiares, & Ministros liberaliter, & benigniter locupletarunt.

1 Primùm ergo † cõceditur Inquisitoribus, vt omnibus qui per confessionis sacramentum peccata expiauerint, & concioni de fide deuote affuerint, concedere possint indulgentiã viginti, vel quadraginta dierum, ex Bulla Innocentij Papę quarti, incipiente [Malitia huius temporis, &c] edita anno Domini 1254. & ex alia incipiente [Tum potissimè] anno Domini 1252. Et ante Innocentium cõcessit etiam Gregor. IX. eamdem indulgentiã in Bulla incipiente. [Hic humani generis] edita anno Domini 1238. Calixtus III. in Bulla quæ incipit. [Iniunctum nobis] edita ann. Domini 1458.

Hunc numerum viginti & quadraginta Inquisitores cõcedere possunt. At cum annorum Indulgentiam concedendi facultas ad solum Papam pertineat, ideo Inquisitores eam non concedunt, sed à summis Pontificibus prædictas concessas indulgentias manifestant. Ita Eymericus in 3. part. Directorij quæst. 127. & 129. & ibidem Franc. Pegna comm. 176. & 178.

2 Conceditur † Indulgentia trium annorum socijs Inquisitorum & notarijs, qui vnà cum Inquisitoribus in prosecutione huiusmodi negotij laborauerint, & omnibus, qui Inquisitoribus personaliter astiterint in eodem negotio, ex Bulla Vrbani quarti, quæ incipit, [Præ cunctis nostræ mentis] edita anno. 1261. Idem concessit Clemens. IIII. in Bulla quæ incipit [Præ cunctis] edita anno. 1265. sexto nonas Octobris.

3 Eandem Indulgentiam † trium annorum consequuntur, qui ex animo Inquisitoribus præstiterint auxilium, cõsilium, aut fauorem ad impugnandum hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorũ, ex Bullis præcitatis Vrbani, & Clementis Pontificum, & Gregor. Papæ IX. vbi suprà. Eamdem concessit indulgentiã Alexander quartus in Bulla quæ incipit. [Firmissimè teneat] anni. 1259. decimo septimo Kalendas Octobris.

4 Prædicta † trium annorum Indulgẽtia non intelligitur cõcessa semel in vita, sed in quolibet actu perfecto

Universidad de Deusto
Biblioteca

singulari ab alio diuerso,quo Inquisitoribus præstatur auxilium, cõsilium vel fauor,& quotics id agitur, toties trium annorum Indulgentia conceditur. Ita Franc. Pegna 3.part.Directorij in comm. 179.

5 Hæc dierum † & annorum Indulgentia promulganda est in fine sermonis,& publicationis edicti fidei,vt ait Eymericus 3.par. Directorij,tit.de sermone generali habẽdo ab Inquisitore,& ibi Pegna com. 12.& 3.p. Directorij quæst. 176. Repertorium Inquisitorum.verb. Indulgentia. Tunc enim Inquisitores concedunt his qui sermoni interfuerunt viginti vel quadraginta dies Indulgentiæ, & manifestam trium annorum Indulgẽtiam concessam esse à sede Apostolica his qui sancto Inquisitionis Officio præstiterint consilium, auxilium, vel fauorem,vt diximus.

6 Qui legunt † sententias vel edictũ, eãdem trium annorum Indulgẽtiam consequuntur ex Bullis prædictis.

7 Item † quicumque reuelauerit Inquisitoribus aliquem hæreticum vel diffamatum de hæresi vel suspectum in causa Fidei,in hoc sancto Tribuna-
8 li, vel testimonium † perhibuerit, similem trium annorum Indulgẽtiam obtinebit, vt deducitur ex Bullis præcitatis, & declarat Eymeric. & Franc.Pegna vbi supra.

9 Si qui † in prosecutione huiusmodi negotij contra hæreticos è vita decesserint,eis peccatorum omnium de quibus corde contriti,ac ore confessi fuerint,plena venia indulgetur. Ex rescriptis Vrbani quarti,Gregorij noni,& Clementis quarti relatis, & ex Bulla Vrbani quarti, quæ incipit, [Licet ex omnibus.]

10 Cruce-signati,seu Familiares † sancti Officij,(qui ministerio conueniũt, licet nomine differant) cum ab Inquisitoribus recipiuntur,& votum in eorumdem Inquisitorũ seu Vicariorum manibus emittunt, ac voto & iuramẽto se astringunt,dum pro parte ipsorum Inquisitorum, & Vicariorum ad capiẽdos ipsos hæreticos requisiti fuerint,auxilium,consilium,& fauorem præstare possunt semel ex tunc,& in mortis articulo à reseruatis, & in Bulla Cœnæ Domini contentis casibus, de quibus corde contriti & ore confessi fuerint, aut propositum confitendi debito tempore per Ecclesiam statuto habuerint ab-
11 solui,& plenariam † omnium suorum peccatorum Indulgentiam consequi. Concessit Clemens Papa VII.in Bulla quæ incipit:[Cum sicut] edita Bononiæ die decimoquinto Ianuarij.1530.

12 Item conceditur † eisdem Crucesignatis seu Familiaribus,vt tempore cuiusuis localis interdicti, diuinis in-
13 teresse possint.Et eis † decedentibus eorũ corpora Ecclesiasticæ sepulturę (sine tamen funerali pompa) tradi possint,dummodò causam non dederint huiusmodi interdicto, nec eis id contigerit specialiter interdici.Clemens VII. vbi supra.

Idem Pontifex, supradicta Bulla
14 concessit † vt ijdẽ Cruce-signati,seu Familiares singulis diebus anni quinque altaria Ecclesiæ(si tot ibi fuerint) aut vnum altare loci, in quo eos esse contigerit,Psalmum vnum flexis genibus recitando, vel quinquies orationem Dominicam, & toties salutationem Angelicam in quolibet altari indulgentias stationum vrbis lucrari valeant, quam Bullam refert Eymericus in Director. vbi supra.

15 Item Cruce-signati † seu Familiares, cùm ad hæreticorum exterminium se accingũt illo amplo priuilegio muniuntur,quod accedentibus in subsidium Terræ sanctæ concedi solet. Cõceditur enim indulgẽtia plenaria, vt dicitur 23.q.8.Can.legi.& c. ad liberandam.

berandam.De Iudęis quod caput vocatur pars decisa, quia non est tota decretalis,sed pars eius,similiter in c. excommunicamus.§. Catholici verò. De hæreticis,quam indulgentiã concessit Innocentius III. in Cõcilio generali Lateranẽsi Romæ habito,anno Domini 1215. Hæc indulgentia concessa est Cruce-signatis, seu Familiaribus S. Officij ab Vrbano quarto, & Clemente quarto, in Bullis quæ incipiunt.[Præ cũctis]à Calixto tertio,in Bulla quæ incipit. [Iniunctum nobis] edita anno Domini 1458.

16 Inquisitoribus † pro S. Officij negotijs laborantibus plenaria illa indulgentia cõceditur, quæ succurrentibus Terrę sanctæ in Generali Concilio Lateranensi fuit cõcessa,ex Bullis præcitatis Vrbani quarti,Clementis quarti,& Alexandri quarti. Hanc indulgentiam non tantùm acquirunt semel in vita, sed etiã in singulis actibus perfectis, qui contra hæreticos in fauorem fidei celebrantur, vt in quolibet actu reconciliationis, abiurationis,absolutionis,vel alicuius executionis durãte tẽpore officij.Ita Repertor. Inquisitor. in verbo, indulgentia.§. itẽ Inquisitores,cui consentit Pegna in 3. p. Directorij com.179.

17 Item Inquisitoribus † qui in prosecutione negotij, è vita decesserint, peccatorum omnium,de quibus corde contriti ac confessi fuerint indulgentiæ plenariæ, ab Vrbano & Clemente(vbi suprà) conceduntur.

Omnes prædictas gratias,& indulgentias cõfirmauit Clemẽs Papa VII. in Bulla quæ incipit. [Cum sicut] de qua suprà fecimus mentionẽ.Deinde easdem approbauit, & de nouo concessit Pius Papa V.in Bulla quæ incipit. [Sacrosanctæ Romanæ] edita Romæ, anno 1570. die decimotertio Octobris. Non solum autem his gratijs, & indulgentijs spiritualibus sanctissimæ Inquisitionis Officium diuersi Summi Pontifices decorarunt, sed etiam plurimis priuilegijs, concessionibus & immunitatibus (de quibus capite proximo sermo erit) auxerunt,& cohonestarunt.

De multis Inquisitoribus ex ordine Prædicatorum.
CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Beato Dominico vita functo inquirendi munus committitur ordini Prædicatorum.*
2 *Officiũ S.Inquisitionis,per multos annos delegatur fratribus Prædicatoribus.*
3 *Inquisitores ex ordine D.Dominici pro fide tuenda trucidantur.*
4 *Conradus Cõstantiensis Germaniæ Inquisitor ab hæreticis trucidatur.*
5 *F.Petrus Silanus à Gregorio IX.Inquisitor creatur.*
6 *Robaldus Mediolanensis pòst Petrum Silanum,Inquisitor designatur.*
7 *Guillelmus Arnaldus Tholosæ, Inquisitor ab hæreticis obtruncatur.*
8 *Bernardus de Pegnaforte, & Garsias Aura ex Dominicana familia,Inquisitores gladijs hæreticorũ occũbunt.*
9 *F.Stephanus, & F. Raimundus Carbonerius, ex D. Franciſci familia, Inquisitores perimuntur.*
10 *Monachus Archidiaconus Ecclesiæ Castrensis, & Inquisitor iugulatur.*
11 *Petrus Reinaldus S. Officij Notarius occiditur.*
12 *F. Pontius à Vico Tholosæ, Inquisitor fulget miraculis.*
13 *S.Petrus Martyr,Inquisitor Lõgobardiæ hæreticorum gladijs occumbit.*
14 *F.Raynerius Saconus, Inquisitor Longobardiæ.*
15 *F.Pontius Cathaloniæ, Inquisitor ab hæreticis veneno de medio sublatus.*
16 *Frater Paganus aliàs Petrus Fiel, Inquisitor ab hæreticis perimitur.*

17 *Frater*

Universidad de Deusto
Biblioteca

17 *Frater Guillelmus Costa, Cathaloniæ Inquisitor.*
18 *Frater Nicolaus Roselli, Inquisitor Aragoniæ.*
19 *Frater Nicolaus Eymericus, Inquisitor Aragoniæ.*
20 *Frater Nicolaus Hungarus, Inquisitor ab hæreticis interficitur.*
21 *Frater Ioannes Hungarus, Inquisitor lapidibus obruitur.*
22 *Frater Antonius Payonius, Inquisitor ab hæreticis occiditur.*
23 *Frater Bartolomæus Ceruerius, Inquisitor trucidatur.*
24 *Frater Vincentius Vlysiponensis, Inquisitor.*
25 *Frater Bernardus Podius Cathaloniæ Inquisitor.*
26 *F. Bartholomæus Lopacius, Inquisitor.*
27 *Frater Conradus, Inquisitor ab hæreticis vulneribus confoditur.*
28 *Frater Petrus Cadareta, Inquisitor interimitur.*
29 *Frater Paponius, Inquisitor trucidatur.*
30 *Frater Antonius, Inquisitor perimitur.*

POstquàm verò B. Pater Dominicus miraculis clarus vltimum vitæ diem clausit, & felix anima post multos & assiduos labores corporis vinculis libera ad cęlestes sedes & sempiterna illa domicilia euolauit,
1 hoc sanctissimum inquirendi † munus ad fratres illius ordinis, tanquam ad veros tanti Patris alumnos hereditaria successione transiuit, & per
2 multa secula † fuit illis hoc officium à summis Pontificibus delegatum, qui non minus feliciter quàm egregiè illud administrantes, contra hæreticos vsque ad sanguinis effusionem strenuè decertarunt, nec dubitarunt pro fide, & religione tuenda impiorum
3 gladijs † in memoriam posteritatis occumbere. In quare nullo modo me instituto meo, & piorũ votis satisfacturum puto, nisi tantorũ Patrum sigillatim memoriã fecero, & singulorum propria nomina suis laudibus illustrauero: Erit enim magnũ piaculũ, illud quod est ad illius ordinis insigne tacitè præterire. Susceptũ igitur institutum aggrediar, non tam perficiũdi spe, quam experiundi voluntate.

4 Anno Domini † 1228. F. Conradus Constantiensis Protomartyr, ex familia Patrum Prædicatorũ, Prior ac Prouincialis in Prouincia Germaniæ, & primus Inquisitor generalis illius Prouinciæ à Gregorio Papa IX. creatus, dum concionaretur in frequenti hominum cœtu ab hæreticis obtruncatus est. De cuius martyrio plura scripsit Leander in libr. 2. Virorum Illustriũ. Et Rupertus Lycius Episcopus Aquitaniæ, in sermone S. Dominici, vbi refert inter martyres ipsum Conradum. S. Anton. in 3.p. historię tit. 23.

5 Circa † annũ Domini 1233. Summus Pontifex Gregor. IX. Patrem Petrum Sylanũ ex ordine Dominicano, qui S. Dominicũ ad Lateranense Cõcilium comitatus fuerat, in ciuitate Tholosana Inquisitorem creauit, cui munere adeo insudauit, vt inter alios magni Inquisitoris nomẽ fuerit adeptus. Monasteriũ Lemouici extruxit, à quo tandẽ Tholosam profectus, miris sanctitatis, & modestiæ vitęque integritatis signis ad æthera 22. Februarij, anno 1257. recto tramite euolauit.

6 Robaldus † Mediolanẽsis ordinis S. Dominici, Petrum Sylanum proximè secutus est illo in vitæ sanctimonia, haud inferior Inquisitoris hęreticę prauitatis officio functus est. In quo ita se gesserat, ac miraculis, & maximis vitę splendoribus rutilauerat: vt cũ ab hęretico tẽtaretur, an posset mederi ægroto cuidam, tandẽ miraculosè eum sanauerit, hæreticũq; ad fidei atcẽ reduxerit. Hoc munus obiuit ab anno 1252

1252. vsq; ad 1258. quibus temporibus plures hæreticos ad fidem conuertit.

7 Frater Guillelmus † Arnaldus natus in castro, cui vulgò Montpellier nomen est, vir prudentia & sanctitate celebris, & in iure Canonico doctor egregius in Tholosæ Prouincia Inquisitor apud Amonetum, in domo Raimundi Comitis hæretici, die 28. mensis Maij, anno 1242. ob fidem Catholicam trucidatur.

Inquisitoris Arnaldi in sanguine
8 pro Christi fide fundẽdo † socij fuerunt F. Bernardus de Pegna-forte, & F. Garcias Aura ex eadẽ familia, tum
9 F. Stephanus, &† F. Raimũdus Carbonerius ex ordine D. Francisci congregationis, qui in sanctæ Inquisitionis Officio administrando eidem Inquisitori comitatum præstiterunt.

10 Menochius † Ecclesiæ Castrẽsis Ar-
11 chidiaconus & Inquisitor: † tum Petrus Reinaldus Notarius, & Bernardus eius capellanus, eodẽ tempore & oppido, quo Arnaldus Inquisitor fidei Catholicę causa tanti animi alacritate iugulati sunt, vt præ gaudio se continere nõ possent, quin Hymnum [Te-Deũ laudamus] iubilo & exultatione cantarent. Vbi de horum omniũ virorũ obitu glorioso Nuncij Romã allati sunt, Cardinales magno affecti mœrore ad Prouincialem, & cæteros in illa Prouincia cœnobitas literas consolatorias dederũt, vt infrà dicemus.

12 Frater Pontius à Vico † sancti Egidij Prior Prouincialis in prouincia Tholosana, & Inquisitor constitutus à Summo Pontifice, multis fulget miraculis: obijt die 16. Iulij, anno 1246.

13 Sanctus † Petrus Veronensis cognomento martyr Inquisitionis munus sibi à sede Apostolica iniunctũ diligẽter & fideliter agens, inter Comũ & & Mediolanũ hęreticorũ gladijs occisus occubuit, & Mediolani ad sanctũ Eustirgiũ sepultus anno 1252. crebris miraculis hæreticos magis vicit ac strauit occisus, quàm antea cum esset viuus: & ab Innocẽtio quarto Perusij in sanctorũ numerum relatus est: extatq; hodie huius Canonizationis authenticũ rescriptum in libro priuilegiorũ ordinis Prędicatorũ fol. 26. pag: 2. Innocẽtio autẽ quarto vita functo, Alexãder quartus ad Pontificiã sedem euectus, protinus sui Pontificatus initio anno videlicet Dñi 1254. Petrum etiã martyrem egregio cõmendauit Encomio, & canonizationẽ ab Innocentio celebratã confirmauit, rescripto incipiente: [Magna magnalia de B. Petro martyre,] relatũ à Francisco Pegna in 3.p. Directorij, comm. 38. & habetur in libro prædicto priuilegiorum ordinis Prędicatorũ fol. 33. Cuius sancti viri vitã scripserũt Vsusmaris & Thomas Leonetinus Patriarcha Hierosolimitanus, qui eodẽ tempore floruit, vt refert Laurentius Surius tom. 2. de probatis Sanctorũ Historijs die 29. Aprilis, cuius gesta memorię digna accuratissimè scripsit Bernardinus Corius in historia Mediolan. p. 2. ann. 1233. & 1252. Vbi (inquit) in hęc verba F. Petrum Veronensem autoritate Apostolica Inquisitorem statuisse & ordinasse, vt inter cætera statuta Reipubl. Mediolan. quam plurima ponerẽtur facta cõtra prædictũ S. martyrẽ de patientia & miraculis, & cæteris quę interitũ eius antecesserũt, & subsecuta sunt: cuius festũ Romæ die 29. Aprilis honorificè quolibet anno in capella sanctæ Mariæ supra Mineruã ei dicata à reuerendissimis Cardinalibus Inquisitoribus generalibus, & alijs sanctę Inquisitionis officialibus ex instituto Pij Papæ V. anno Domini 1569. honorificè celebratur. Is ab infantia Petrũ Manichæũ confundebat negantem cælum & terram, factam esse à Deo, quem acerrimè insectabatur, cæteros q; hæreticos, velut turbo dissipa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

disipabat, vnde in insignijs huius sancti Officij depingitur S.Petrus martyr tanquam protector eiusdem sacri tribunalis cum Cruce coloris rubri serica auro contexta,insigne martyrij.

14 Frater Raynerius Saconus Placentinus Inquisitoris munus in Prouincia Mediolanẽsi obiuit,anno Domini circiter 1258. Iudex incorruptus, qui tam rigidum & seuerum se erga hæreticos exhibuit, vt Gatam quam hæretici incolebant,funditus deleuerit. Quod vt antea sanctus Petrus martyr in eadem Prouincia Inquisitor spiritu prophetico prædixerat,euenit.

15 Frater Pontius † in Cathaloniæ Prouincia à summo Pontifice Inquisitor constitutus,& ob fidei constãtiam & zelum ab hæreticis veneno propinato de medio sublatus à Catholicis in templo maximo vrbis,vulgò Mõtpellier nuncupato, sepultus est anno 1262. vbi miraculis clarus in summa habetur veneratione.

16 Frater Paganus aliàs Petrus Fiel† ex Dominicanorũ familia,inter primos numeratur Inquisitores à Sede Apostolica contra hæreticam prauitatem delegatos,die S. Stephani Protomartyris dicato, ann. 1279. ab hæreticis in odiũ fidei Catholicæ perẽptus est.

17 Frater † Gullielmus Costa in Cathaloniæ regno Inquisitor tempore Benedicti Papæ vndecimi, paulò post annum 1304. hæresiarcham fratrem Bonatum sceleris conuictum brachio seculari tradit cõburendum.

18 Frater † Nicolaus Roselli ordinis fratrũ Prædicatorũ sacræ Theologiæ Magister, & Prouincialis Aragoniæ vir vndiq; eruditus,& sanctitate præditus in toto dominio regni eiusdem, tempore Clemẽtis VI. fuit institutus Inquisitor Generalis, ac postea ab Innocencio VI. anno Dominicæ Incarnationis 1356. Cardinalis tituli sancti Sixti creatus.

19 Frater Nicolaus Eymericus Tarraconensis monachus,ordinis Prædicatorum,sacræ Theologiæ magister, Agerunda oriundus, quæ ciuitas est in regno Cathaloniæ Hispan. floruit tẽporibus Vrbani V.& Gregorij XI.Põtificũ,& Petri IIII.regis Aragonũ,vir quidem doctrina & solertia præditus: vt testatur Sebastianus Olmeda in Chronicis de initio, & progressu ordinis fratrum Prædicatorum. Erat in hoc viro prẽter illustrem & insignem Theologiæ cognitionem Iuris Canonici peritia multa,& legũ notitia non vulgaris, quæ res facilè eum cæteris sui ordinis,& ætatis literatis præferebat.Fuit creatus Inquisitor generalis circa annũ Domini 1358. vt ipsemet Eymericus testatur in 2.part.Directorij q. 47. nu.7.vers.qualiter autem. & Francis.Pegna Cõment.72.lit.D.vers. Et frater ex codice Barchinonensi, & Cardinal.de Gambara creatum fuisse Inquisitorẽ,ann.Dñi 1368.posit sustineri,vt ipse Franc.Pegna contestatur. Plurima scripsit,quibus nomen suum cum gloria transmisit ad notitiã posteritatis,tam super scientijs Physicis & Logicis codices edidit.Item super quatuor sancta Euangelia cõmentarios,& alia multa cõposuit. Præterea librũ insignem & Christianæ reipublicæ valdè vtilẽ, quod Directorium Inquisitorũ voce valde accõmodata nũcupauit, eò quòd in primis agat in eo,vt regulas tradat, quibus Inquisitores ad hæreses cognoscẽdas & exstirpandas,exclusa omni personarum differentia & acceptione dirigantur ac instituantur. In eo vniuersa ferè quæ ad negotiũ Inquisitionis, & pœnas hæreticorum spectant, ex varijs locis, & autoribus colligens reposuit, imitatus in ea re doctissimos viros, Licet petulanter contra B. Raimundum Lullium & eius doctrinã,nescio quo spiritu ductus inuexerit, vt in quæst.

quæst.de cõbustione & prohibitione librorum latè diximus.

20 Frater Nicolaus † & Ioannes vterq;

21 †Vngarus,vterq; Episcopus & Inquisitor,vterq; ab hæreticis interfectus,ille quidẽ excoriatus, iste verò lapidibus obrutus,& ense transfixus.

22 F.Antonius Pauonus,† F. Bartholo-

23 mæus † Ceruerius Inquisitores apud Sauilianum ab hæreticis sunt occisi.

24 F.Vincentius Vlysiponensis & † in Hispaniæ prouincijs Prior Prouincialis; à Bonifacio Papa nono Hispaniæ prius, pòst Lusitaniæ Inquisitor constitutus fuit anno Domini 1430.

25 Frater † Bernardus Podius in Catha lonia Inquisitoris officio fungẽs anno circiter 1400.multos hæreticos puniuit, multas confutauit hæreses, quarum autor Petrus Ollerius extitit.

26 Frater Bartholomæus Lapaccio Florentinus in Episcopatu Coronensi cõstitutus Concilio Florẽtino ab Eugenio Papa quarto celebrato affuit, anno 1441. Pòst in Poloniã & Pannoniam vtramq; Inquisitor legatur contra hæreticam sectam,quæ animi simplicis nomine diuulgabatur, floruit anno 1430. in Florentino cœnobio è corporis vinculis migrauit ad Dñm.

27 F. Conradus † ex S. Dominici congregatione Inquisitor in Cathaloniæ Principatu creatus ab hęreticis vulneratus,& humi prostratus relinquitur.

28 F.Petrus † Cadereta in eodem principatu Inquisitor Apostolicus,cum in officio summa cũ laude se gereret ab hęretieis interemptus,& à Catholicis honorificè in sepulcro conditus est.

29 Frater Pauonus † Seuelianus, & F.

30 Antonius †, Inquisitores Apostolici à perfidis hæreticis trucidati sunt.

Longũ erit cæteros recensere quotquot de hostibus comparato triũpho cælestẽ patriam sunt ingressi. Hi sunt nostræ religionis firmissima propugnacula,qui proprio sanguine hęreticorum furorem,doctrinis verò audaciam cõfregerunt. Hi Christianæ militię fulmina multò prestãtiora,quàm Scipiones maior & minor, duo belli Punici fulmina appellati.

TITVLVS SECVNDVS.

De propagatione sanctæ Inquisitionis,per Orbis Prouincias.

Quo tempore Romæ Inquisitionis Officium fuerit institutum.

CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *INquisitio in Vrbe Roma duplex est.*

2 *Officiũ sanctæ Inquisitionis anno 1260. à Franciscanis Romæ administrabatur.*

3 *Literæ Alexandri quarti.*

4 *Aliæ Bullæ Alexãdri quarti referũtur.*

5 *Inquisitionem Romæ à tempore Clementis IIII. vsq; ad tempora Pauli III. fuisse,nullibi constat.*

6 *Sigismundi Malatestæ statua tempore Pij II.fuit cremata.*

7 *Lutheri hæresis anno 1521.Romæ damnata est, eiusq; statua & libri cremati, & super his Bulla Leonis X. continens eiusdem Lutheri hæreses.*

8 *Hæretici olim à sententijs Inquisitorum ad sedem Apostolicam appellabant.*

9 *Cardinalis Caietanus Generalis Inquisitor, anno 1263. ab Vrbano IIII. creatus est.*

10 *Cardinalis Latinus à Nicolao III. Generalis Inquisitoris muneri præficitur.*

11 *Inquisitionis actus à Guillelmo Tholosano tempore Clementis V. plures Romæ habiti sunt,*

12 *Inquisi-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 *Inquisitionis dignitatem Cardinalium collegio Paulus III. aggregauit.*
13 *Inquisitores Cardinales diebus iouis ad negotia fidei coram Romano Pontifice congregantur.*
14 *Tribunal Inquisitionis inter annum 1539. & 1542. Romæ erectum est.*
15 *Cardinalis quatuor, Paulus III. anno 1543. Generales Inquisitores creauit.*
16 *Cardinales Inquisitores anno 1553. sex fuerunt Romæ.*
17 *Cardinalis Michael Guislerius à Pio quarto primarius Inquisitor creatur.*
18 *Cardinali Guisleriò plures Illustrissimi Cardinales Inquisitores adiuncti sunt.*
19 *Cardinalium Inquisitorũ numerum Pius V. ad quaternarium reduxit.*
20 *Seditio contra sanctum Inquisitionis Officium anno 1559. orta est Romæ.*
21 *Cardinales Inquisitores sex fuerunt Romæ tempore Gregorij XIII.*
22 *Cardinales Inquisitores octo fuerunt Romæ tempore Sixti quinti, vbi de confirmatione priuilegiorum Sancti Officij.*
23 *Cardinales Inquisitores decem fuerunt tempore Clementis octaui.*
24 *Commissarius Generalis & Assessorum officia, quo tempore constituta sint, & eorum qui in hunc vsq; diem fuerunt, nomenclatura.*

SVPERIORI Titulo explicuimus qua in Prouincia, quo tempore, & à quo Summo Pontifice prima Inquisitionis fundamẽta iacta fuerint, nunc de eius in plures Prouincias progressu ac propagatione subijciemus, quæ res quanto scitu est dignior, tanto nobis ad scribendum difficilior reddi-
tur, cum in hoc argumento nemo elaborauerit; Historici autem in paucis locis eius fecerint mentionem, eam-
que concisam ac breuem. Principio igitur de Sanctæ Inquisitionis origine in alma Vrbe nobis instituendus est sermo, quod in ea Summi Pontificis sedes sit, à quo tanquam à fonte in
omnes mundi angulos dimanauerit Inquisitio.

In hac igitur † augustissima vrbe duę sunt Inquisitionis formæ, alia particularis, sicut in alijs Prouincijs, cum de quolibet crimine ex officio inquiritur, alia generalis de qua nobis dicẽdum est. Anno † etenim 1260. Romæ sanctæ Inquisitionis officiũ, quod ex Franciscana familia fratres administrabãt, ex Apostolicis quibusdam literis Alexãdri 4. datis Anagniæ Idib. Nouembris, Anno 1258. Pontificatus eius anno quarto fuisse constat, quas in hunc locum transcribere placuit.

Alexander † Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs Fratribus ordinis Fratrum Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci præsentibus, & futuris. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex parte vestra fuit propositum coram nobis, quod nonnulli de partibus, vbi vobis contra hæreticos Inquisitionis officium est commissum in mortis articulo cõstituti, salutis remedium abhorrentes, consolatos hæreticos ad se introduci faciunt, & ab eis per impositionem manus desolationis suæ consolationem accipiunt, secundùm pessimam consuetudinem eorumdem. Sed filij & hæredes sic decedentium propter hoc exhæredari timentes, ac volentes ob id eorum maliciam excusari, proponunt se velle probare per testes, quod ijdem, quando recipiebant consolationem huiusmodi loquelam amiserant, & erant alienati à mente, cum moris sit apud eos (vt dicitur) quod nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriã habeat ordinatam. Quare nos consulere voluistis, vtrum debeãt tales probationes admitti. Nos igitur consultationi vestræ taliter respondemus, vt, si legitimè constiterit, quod prædicti dum sanæ mentis essent, petierint hæreticos Consolatores, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi, licet consolationem huiusmodi, imò veriùs desolationem, non sanæ mentis effecti vel post perditam iam loquelam susceperisse dicantur, nulla super hoc probatio admittatur, cum in nullo sic decedentes debeant propter ea releuari. In dubio verò admitti poterit: non tamen vxores filij seu familiares, aut de suis aliqui ad hoc probandum recipiantur in testimonium, sed alij testes idonei, & specialiter fidei zelatores, cum contra tales sit non modicum præsumendum: sitque in talibus propter fidei priuilegium, cum multa cautela, summaque diligentia præcæteris negotijs procedendum. Datum Anagniæ Idib. Nouembris, 1258. Pontificatus nostri anno quarto.

Extant etiam aliæ Bullæ † eiusdem Pontificis editæ anno Domini. 1258. incipientes. [Cum hora iam vndecima] & eiusdem anni alia quæ incipit [Primus igitur,] & alia quæ incipit [Ex parte vestra] eiusdem anni, & alia quæ incipit: [Firmisimè teneat vestra prudentia] edita anno Domini 1259. cum alijs cõgestis per Franc. Pegna in Bullario post Directorium Inquisitor. pag. 28. & sequentibus.

Hæc itaque † Romæ instituta Inquisitio non multo tempore, vt credimus, extitit. Nam Clemẽs IIII. illas commemorans regiones, in quibus inquirendi potestatem fratres illi acceperant, nusquam Romæ meminit. Ex multis etiam historijs cõprobatur in supplicijs quæ de hæreticis in ea vrbe vsq; ad tempora Pauli III. sumpta sunt, nullos Inquisitores interfuisse: prout constat ex sententia quæ † tempore Pij II. Pontificis Maximi contra Sigismundum Malatestam fuit executioni mandata: cuius statua ad fores Diui Petri igni tradita est. Illo etiam tempore quo fedifragus ille pestilens Martinus Lutherus, verè Lutherus (de quo Vincent. Beluacens. Spec. doctri. lib. 17. cap. 93.) suarum sceleristissimarum hæresum virus mundo effudit, Leonis Decimi † Pontificis Maximi iussu ac autoritate, Asculensis Episcopus, eo tẽpore Rotæ auditor, & Syluester Prierius sacri Palatij Magister eius impudentissimi hominis citati, ac non comparentis, falsam doctrinam in foro Nagonio condemnarunt, prid. Idus Iunij anno salutis 1521. eiusque statua ac libri, post sententiam quæ à Magistro Fratre Cypriano ordinis Prædicatorum ac in gymnasio Sapientię Theologiæ professore prolata fuit, incẽsa, ac concremata sunt; nec tamen in eo actu Inquisitorem aliquem interuenisse legimus.

Cæterùm notandum est anno Domini. 1520. editã & publicatam fuisse Bullam Apostolicam Leonis Papæ X. contra errores ipsius impij Lutheri & sequacium, quam nos ex volumine Conciliorum pag. 700. ex editione Colonien. ann. 1567. decerpi & imprimi curauimus, qua speciatim Lutheri hæreses describũtur, vt quisque caueat ne illas incurrat. Inuenies etiam vanã eiusdem ad futurum Concilium prouocationem & prohibitionem prædicandi, cui per publica instrumẽta reuocare errores præcipitur ac etiam omnia Lutheri opera prohibentur, & decernitur mandatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

de eo capiendo & complicibus suis, & Pontifici consignandis, & tandem Lutherum hæreticum publicari. Est autem Bulla huiusmodi.

BVLLA APOSTOLICA LEONIS PAPÆ X.

Contra errores Martini Lutheri & sequacium.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

EXVRGE Domine & iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuã ad preces nostras, quoniam surrexerũt vulpes quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcasti solus, & ascensurus ad patrem, eius curam, regimen,& administrationem Petro tamquam capiti, & tuo Vicario,eiusque successoribus instar triumphantis Ecclesiæ commisisti.Exterminare nititur eam aper de sylua, & singularis ferus depascitur eam. Exurge Petre, & pro pastorali cura præfata tibi (vt præfertur) diuinitus demandata,intende in causam sanctæ Romanæ Ecclesiæ,matris omnium Ecclesiarum, ac fidei magistræ,quam tu, iubente Deo, tuo sanguine consecrasti:contra quam,sicut tu præmonere dignatus es,insurgunt magistri mendaces , introducentes sectas perditionis , sibi celerem interitum superducentes: quorum lingua ignis est, inquietum malum,plena veneno mortifero : qui zelũ amarum habentes & contentiones in cordibus suis, gloriantur, & mendaces sunt aduersus veritatem. Exurge tu quoque,quæsumus Paule,qui eam tuã doctrina ac pari martyrio illuminasti atque illustrasti. Iam enim surgit nouus Porphyrius , quia sicut illa olim sanctos Apostolos iniustè momordit,ita hic sanctos Põtifices prædecessores nostros cõtra tuam doctrinam eos non obsecrando , sed increpando,mordere,lacerare, ac vbi causæ suæ diffidit , ad cõuicia accedere non veretur more hæreticorum,quorũ (vt inquit Hieronymus) vltimum præsidium est , vt cum conspiciant causas suas damnatum iri , incipiant virus serpentis lingua diffundere : & cum se victos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licet hæreses esse , ad exercitationem fidelium tu dixeris oportere ; eas tamen , ne incrementum accipiãt,néve vulpeculæ coalescant,in ipso ortu,te intercedente & adiuuante,extingui necesse est. Exurgat denique omnis sanctorum , ac reliqua vniuersalis Ecclesia, cuius vera sacrarum literarum interpretatione posthabita , quidam, quorum mentem pater mẽdacij excæcauit,ex veteri hæreticorum instituto , apud semetipsos sapiente, scripturas easdem aliter quam Spiritus sanctus flagitet , proprio duntaxat sensu,ambitionis, auræque popularis causa, teste Apostolo , interpretantur , imò verò torquent & adulterant : ita vt iuxta Hieronymum,iam non sit Euangelium Christi, sed hominis , aut quod peius est , diaboli. Exurgat, inquam , præfata Ecclesia sancta Dei , & vna cum beatissimis Apostolis præfatis apud Deum omnipotentem intercedat , vt purgatis ouium suarum erroribus , eliminatisque à fidelium finibus hæresibus vniuersis , Ecclesiæ suæ sanctæ pacem & vnitatem conseruare dignetur.Dudũ siquidem,quod præ animi angustia & mœrore exprimere vix possumus , fide dignorum relatu ac fama

fama publica referente , ad nostrum peruenit auditum:imò verò,proh dolor!oculis nostris vidimus ac legimus multos & varios errores,quosdam videlicet iam per concilia ac prędecessorum nostrorum cõstitutiones damnatos,hæresim etiam Græcorum , & Bohemicam expresse continentes: alios verò respectiuè vel hæreticos, vel falsos , vel scandolosos , vel piarum aurium offensiuos , vel simplicium mentium seductiuos à falsis fidei cultoribus,qui per superbam curiositatem mundi gloriam cupientes, cõtra Apostoli doctrinam plus sapere volunt ,quàm oporteat:quorum garrulitas (vt inquit Hieron.) sine scripturarum autoritate non haberet fidem,nisi videretur peruersam doctrinam etiam diuinis testimonijs (malè tamen interpretatis)roborare.A quorum oculis Dei timor recessit, humani generis hoste suggerente,nouerit suscitatos,& nuper apud quosdam leuiores in inclyta natione Germanica seminatos..Quod eò magis dolemus ibi euenisse,quòd eandem nationem & nos,& prædecessores nostri , in visceribus semper gesserimus charitatis.Nam post translatum ex Græcis à Romana Ecclesia in eosdem Germanos imperium , ijdem prædecessores nostri & nos,eiusdem Ecclesiæ aduocatos,defensoresq; ex eis semper accepimus , quos quidem Germanos, Catholicæ veritatis verè germanos, constat hæresum acerrimos oppugnatores semper fuisse , cuius rei testes sunt laudabiles illæ constitutiones Germanorum Imperatorum pro libertate Ecclesiæ , proque expellẽdis exterminandisque ex omni Germania hæreticis , sub grauissimis pœnis etiam amissionis terrarum & dominiorum,contra receptatores vel non expellentes olim editæ , & à nostris prædecessoribus confirmatæ : quæ si hodie seruarentur,& nos & ipsi vtiq; hac molestia careremus. Testis est in Concilio Constantien. Husitarum, ac Vviclefistarum , nec non Hieronymi Pragen.damnata ac punita perfidia. Testis est toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est prædictorum errorum seu multorum ex eis per Colonien. & Louanien. Vniuersitates, vt pote agri Dominici pijssimas religiosissimasque cultrices , non minus docta quàm vera ac sancta confutatio, reprobatio,& damnatio. Multa quoque alia allegare possemus,quę ne historiam texere videamur prætermittenda censuimus. Pro pastoralis igitur officij diuina gratia nobis iniuncti cura , quam gerimus , prædictorum errorum virus pestiferum vlterius tolerare seu dissimulare , sine Christianæ religionis nota,atq; orthodoxæ fidei iniuria , nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inserendos , quorum tenor sequitur,& est talis.

Hæretica sententia est,sed vsitata, Sacramenta nouæ legis iustificantem gratiam illis dare , qui non ponunt obicem.

In puero post baptismum negare remanens peccatum , est Paulum & Christum simul conculcare.

Fomes peccati,etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntẽ à corpore animã ab ingressu cæli.

Imperfecta charitas morituri, fert secum necessariò magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam Purgatorij, & impedit introitum regni.

Tres esse partes pœnitentiæ, contritionem, confessionem & satisfactionem , non est fundatum in sacra scriptura,nec in antiquis sanctis Christianis doctoribus.

Contritio quę paratur per discussionem,collectionem , & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animę suę

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponderãdo peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hęc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.

Verissimum est prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus huc usque data præstantius, de cætero non facere, summa pœnitentia: optima pœnitentia, noua vita.

Nullo modò præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, vt omnia mortalia cognoscas. Vnde in primitiua Ecclesia solùm manifesta mortalia confitebantur.

Dum volumus omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quòd misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

Peccata non sunt vlli remissa, nisi remittente sacerdote, credat sibi remitti: imò peccatum maneret, nisi remissum crederet: nõ enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

Nullo modo confidas absolui propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi. [Quodcumq; solueris, &c.] Hic, inquam, confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutũ, & absolutus verè eris, quidquid sit de cõtritione.

Si per impossibile confessus non esset cõtritus, aut sacerdos non seriò, sed ioco absolueret, si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutus.

In sacramento pœnitẽtiæ ac remissione culpæ, non plus facit Papa aut Episcopus, quàm infimus sacerdos, imò vbi non est sacerdos, æquè tantùm quilibet Christianus, etiam si mulier aut puer esset.

Nullus debet sacerdoti respõdere se esse contritũ, nec sacerdos requirere.

Magnus est error eorum qui ad sacramenta Eucharistiæ accedũt, huic innixi, quòd sint confessi, quòd non sint sibi conscij alicuius peccati mortalis, quod prẽmiserint orationes suas & præparatoria, omnes illi ad iudicium sibi manducant & bibunt: sed si credant & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos.

Consultum videtur, quòd Ecclesia in communi Cõcilio statueret laicos sub vtraq; specie cõmunicandos, nec Bohemi communicantes sub vtraq; specie sunt hæretici, sed scismatici.

Thesauri Ecclesiæ, vnde Papa dat Indulgentias, non sunt merita Christi & Sanctorum.

Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorũ operum, & sunt de numero eorũ quę licent, & nõ de numero eorũ quæ expediunt.

Indulgentiæ his qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud diuinam iustitiam.

Seducuntur credentes indulgẽtias esse salutares, & ad fructum spiritus vtiles.

Indulgentiæ necessarię non solùm publicis criminibus, & propriè conceduntur duris solummodò & impatientibus.

Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec vtiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt sed non publica, his qui meliora operentur.

Excommunicationes sunt tantùm externæ pœnæ, nec priuãt hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

Docẽdi sunt Christiani plus diligere excommunicationẽ quàm timere.

Romanus Pontifex Petri successor, non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in B. Petro institutus.

Verbum

Verbum Christi ad Petrum. Quodcunque solueris super terram, &c. extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

Certum est in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse, statuere articulos fidei, imò nec leges morum seu bonorum operũm.

Si Papa cũ magna parte Ecclesię sic vel sic sentiret, nec etiam erraret: ad hucnon est peccatũ aut hæresis cõtrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium vniuersale alterum reprobatum, alterum approbatum.

Via nobis facta est enarrandi autoritatem Conciliorum, & liberè cõtra dicendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, siue probatum fuerit, siue reprobatum à quocunque concilio.

Aliqui articuli Ioannis Husz condemnati in concilio Cõstantien. sunt Christianissimi, verissimi, & Euangelici, quos nec Vniuersalis Ecclesia posset damnare.

In omni opere bono iustus peccat.

Opus bonum optimè factum, est veniale peccatum.

Hæreticos comburi, est contra voluntatem spiritus.

Præliari aduersus Turcas, est repugnare Deo, visitanti iniquitates nostras per illos.

Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo: & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quæ sit in Canone.

Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorum salute, saltem omnes: nec probatum est vllis aut rationibus aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis.

Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragijs viuentium, minus beantur, quàm si per se satisfecissent.

Prælati Ecclesiastici & Principes sæculares non malefacerẽt, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores respectiuè, quàm sint pestiferi, quàm pernicioſi, quàm scandalosi, quàm piarum & simplicium mẽtium seductiui, quàm deniq; sint contra omnem charitatem, ac S. R. E. matris omnium fidelium, & magistræ fidei reuerentiam, atque neruum Ecclesiasticę disciplinę, obedientiã scilicet, quæ fons est & origo omnium virtutum, sine qua facile vnusquisque infidelis esse conuincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, vt pote grauissimis, propensius (vt decet) procedere, nec non huiusmodi pesti, morboque canceroso, ne in agro Dominico tanquam vepris nociua vlterius serpat, viam præcludere cupientes, habita super prædictis erroribus & eorum singulis diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturaq; deliberatione, omnibusque ritè pensatis ac sæpius ventilatis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium ordinum Prioribus seu ministris generalibus, pluribusque alijs sacræ Theologiæ, necnon vtriusq; iuris professoribus siue magistris, & quidem peritissimis: reperimus eosdem errores respectiuè (vt præfertur) aut articulos non esse catholicos, nec tamquam tales esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiæ Catholicæ doctrinam siue traditionem, atq; ab ea veram diuinarum scripturarum receptam interpretationem, cuius autoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, vt dixerit se Euangelio non

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuisse creditur, nisi Ecclesiæ Catholicæ interuenisset autoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo vel aliquibus palàm sequitur, eãdem Ecclesiam, quę Spiritu sancto regitur, errare & semper errasse. Quod est vtique contra illud, quod Christus discipulis suis in Ascensione sua (vt in sancto Euãgelio Matthęi legitur) promisit, dicẽs: [Ego vobiscum sum vsq; ad consummationem sæculi.] Necnõ contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorum quoq; & summorum Pontificum expressas ordinationes seu Canones, quibus non obtemperasse, omnium hæresum & scismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorumdem itaque venerabilium fratrũ nostrorum consilio & assensu, ac omnium & singulorum prædictorũ matura deliberatione prędicta autoritate omnipotentis Dei, & beatorũ Apostolorum Petri, & Pauli, & nostra, præfatos omnes & singulos articulos seu errores, tanquam (vt præmittitur) respectiuè hæreticos, aut scandolosos, aut falsos, aut piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, & veritati Catholicæ obuiantes, damnamus, reprobamus, atq; omnino reijcimus, ac pro damnatis, reprobatis & reiectis, ab omnibus vtriusq; sexus Christi fidelibus haberi debere harum serie decernimus & declaramus: inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub maioris excommunicationis latæ sententiæ: necnon quo ad Ecclesiasticas & regulares personas, Episcopalium omnium etiam Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoque & Prioratuum etiam Conuentualium, & quarumcunque dignitatum, aut beneficiorum ecclesiasticorum, sæcularium aut quorumuis ordinum regularium priuationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda: quo verò ad Conuentus, capitula, seu domos aut pia loca sæcularium vel regulariũ, etiam Mendicantium, necnon Vniuersitatis etiam studiorum generaliũ, quorumcumque priuilegiorum indultorum à sede Apostolica vel eius Legatis, aut aliàs quomodolibet habitorum vel obtentorum, cuiuscumq; tenoris existant: necnon nominis & potestatis studium generale tenẽdi, legendi, ac interpretandi quasuis scientias & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda: Prædicationis quoq; officij, ac amissionis studij generalis, & omnium priuilegiorum eiusdem. Quo verò ad sęculares eiusdem excommunicationis, nec non amissionis cuiuscumq; emphyteusis, seu quorumcumque feudorum, tam à Romana Ecclesia, quàm aliàs quomodolibet obtentorũ, ac etiam inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda. Nec nõ quo ad omnes & singulos superiùs nominatos, inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisq; ad omnes & singulos actus legitimos, infamiæ ac diffidationis, & criminis læsæ maiestatis, & hæreticorum, & fautorum eorundem in iure expressis pœnis, eo ipso & absque vlteriori declaratione per omnes & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint, incurrẽdis. A quibus vigore cuiuscumq; facultatis & clausularum etiam in confessionalibus quibusuis personis, sub quibusuis verborum formis contẽtarum, nisi à Ro. Pont. vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquam in mortis articulo constituti, absolui nequeant. Omnibus & singulis vtriusque sexus Christi fidelibus, tam laicis quàm clericis, sæcularibus & quorumuis ordinum regularibus, & alijs quibuscunque personis, cuiuscunq; status, gradus, vel conditionis existant, & quacunque Ecclesiastica vel mundana

dana præfulgeant dignitate, etiam S. R. E. Cardinalibus, Patriarchis, primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Collegiatarum ac inferiorũ Ecclesiarum Prælatis, Clericis, alijsque personis Ecclesiasticis, sęcularibus & quorumuis ordinum etiam Mendicantiũ regularibus, Abbatis, Prioribus, vel Ministris generalibus vel particularibus, Fratribus seu religiosis, exemptis & non exẽptis: Studiorũ quoq; Vniuersitatibus sæcularibus, & quorumuis Ordinum etiam Mendicantium regularibus: necnon Regibus, Imperatoris Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domicellis, omnibusq; Officialibus, Iudicibus, Notarijs, Ecclesiasticis & sæcularibus, Communitatibus, Vniuersitatibus, Potentatibus, Ciuitatibus, Castris, Terris, & locis, seu eorum vel earum ciuibus, habitatoribus & incolis, ac quibusuis alijs personis Ecclesiasticis vel regularibus (vt præfertur) per vniuersum orbem, vbicunque præsertim in Alemania existentibus, vel pro tempore futuris, ne præfatos errores, aut eorum aliquos, peruersamque doctrinam huiusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publicè vel occultè, quouis quæsito ingenio vel colore, tacitè vel expressè fauere præsumant.

Insuper quia errores præfati & plures alij continẽtur in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Lutheri, dictos libellos & omnia dicti Martini scripta seu prædicationes, in Latino vel quocunque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores seu eorum aliquis continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino reijcimus, & pro omnino damnatis, reprobatis, ac reiectis (vt præfertur) haberi volumus: mandantes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis prædictis eo ipso incurrendis, omnibus & singulis vtriusq; sexus Christifidelibus superiùs nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, prædicationes seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores aut articulos supradictos continentia legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, per se vel alium seu alios directè vel indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel occultè, aut in domibus suis siue alijs publicis vel priuatis locis tenere quoquo modo præsumant: quinimò illa statim post harum publicationem vbicunque fuerint, per ordinarios & alios supradictos diligenter quæsita, publicè & solenniter in præsentia cleri & populi, sub omnibus & singulis supradictis pœnis, comburant.

Quod verò ad ipsum Martinum attinet, bone Deus, quid prætermisimus, quid non fecimus, quid paternæ charitatis omisimus, vt eum ab huiusmodi erroribus reuocaremus? Postquam enim ipsum citauimus, mitiùs cum eo procedere volentes, illum inuitauimus, atq; tam per diuersos tractatus cum legato nostro habitos, quàm per literas nostras hortati fuimus, vt à prædictis erroribus discederet, aut ad nos oblato etiam saluo-conductu & pecunia ad iter necessaria, sine metu seu timore aliquo, quem perfecta charitas foras mittere debuit, veniret, ac Saluatoris nostri Apostolique Pauli exemplo, non in occulto, sed palàm & in facie loqueretur. Quod si feciisset, pro certo (vt arbitramur) ad cor reuersus, errores suos cognouisset: nec in Rom. curia, quã tantopere vanis maleuolorum rumoribus plusquàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

oportuit tribuendo, vituperat, tot reperisset errata: docuissemusque eum luce clarius, sanctos Rom. Pontifices prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam iniurioſe lacerat, in suis Canonibus seu constitutionibus, quas mordere nititur, nunquam erraſſe: quia iuxta Prophetam, nec in Galaad resina, nec medicus deest. Sed obaudiuit semper, & prædicta citatione, omnibusq; & singulis supradictis spretis, venire contempsit, ac vsque in præsentem diem contumax atque animo indurato cēsuras vltra annum sustinuit: & quod deterius est, addēs mala malis, de citatione huiusmodi notitiam habens, in vocem temeratiæ appellationis prorupit, ad futurū Concilium, contra Constitutionem Pij II. ac Iulij II. prædecessorum nostrorum, qua cauetur taliter appellantes hæreticorum pœna plectendos (Frustra etiam Concilij auxilium implorauit, qui illi se non credere palàm profitetur) ita vt contra ipsum, tamquam de fide notoriè suspectum, imò verè hæreticum, absque vlteriori citatione vel mora, ad condemnationem & damnationem eius, tamquam hæretici, ac ad omnium & singularum supraſcriptarum pœnarum & censurarum seueritatem procedere possemus. Nihilominus de eorundem fratrum nostrorum cōsilio, omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat: omnium iniuriarum hactenus nobis Apostolicæ sedi illatarum obliti, omni qua possumus pietate vti decreuimus, & quantum in nobis est, agere, vt proposita māsuetudinis via ad cor reuertatur, & à prædictis recedat erroribus, vt ipsum tanquā filium illum prodigum ad gremium Ecclesiæ reuertentem, benignè recipiamus. Ipsum igitur Martinum, & quoscunque ei adhærentes, eiusque receptatores & fautores, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per aspersionem sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quo & per quem humani generis redemptio & sanctę matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur, & obsecramus, vt ipsius Ecclesiæ pacem, vnitatem & veritatem, pro qua ipse Saluator tam instāter orauit ad patrem, turbare desistant, & à prædictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant: inuenturi apud nos, si effectualiter paruerint, & paruisse per legitima documenta nos certificauerint, paternæ charitatis affectum, & apertum mansuetudinis & clementiæ fontem.

Inhibentes nihilominus eidē Martino ex nunc, vt interim ab omni prędicatione seu prædicationis officio omnino desistat. Alioquin, vt ipsum Martinum, si fortè iustitiæ & virtutis amor à peccato non retrahat, indulgentiæque spes ad pœnitentiam non reducat, pœnarum terror coerceat disciplinæ, eundem Martinum, eiusq; adhærentes, complices, fautores, & receptatores tenore præsentium requirimus & monemus, in virtute sanctæ obedientiæ & sub prædictis omnibus & singulis pœnis, eo ipso incurrendis, districtè præcipiendo mandamus, quatenus infrà sexaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione præsentium in locis infrascriptis, immediatè sequentes numerandos, ipse Martinus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti, à præfatis erroribus, eorumque prædicatione ac publicatione & assertione, defensione quoque, & librorum seu scripturarum editione super eisdem siue eorum aliquo omnino

no desistant, librosque ac scripturas omnes & singulas, præfatos errores seu eorum aliquos quomodolibet cōtinentes, comburant, vel comburi faciant. Ipse etiam Martinus errores & assertiones huiusmodi omnino reuocet, ac de reuocatione huiusmodi per publica documēta in forma iuris valida, in manibus duorum Prælatorum consignata, ad nos infrà alios similes sexaginta dies transmittenda, vel per ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenissimo saluo-conductu, quem ex tunc concedimus, deferenda, nos certiores efficiat, vt de eius vera obedientia nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Aliàs si (quod absit) Martinus præfatus, complices, fautores, adhærentes, & receptatores prędicti secus egerint, seu præmissa omnia & singula infra terminum prædictum cum effectu nō adimpleuerint, Apostoli imitātes doctrinam, qui hæreticum hominem, post primam & secundam correptionem, vitandum docuit, ex nunc prout ex tūc, & è conuerso, eundem Martinum, complices, adhærētes, fautores, & receptatōres præfatos, & eorū quemlibet, tamquam aridos palmites in Christo non manentes, sed doctrinam contrariam Catholicæ fidei inimicam, siue scandalosam, seu damnatam, in non modicam offensam diuinæ maiestatis, ac vniuersalis Ecclesię & fidei Catholicæ detrimentum & scandalum dogmatizantes & prædicantes, claues quoque Ecclesiæ vilipendentes, notorios & pertinaces hęreticos eadē autoritate fuisse & esse declarantes, eosdem vt tales, harum serie condemnamus, & eos pro talibus haberi ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus supradictis volumus & mandamus. Eosq; omnes & singulos omnibus supradictis & alijs contra tales à iure inflictis pœnis, præsentium tenore subijcimus, & eisdem irretitos fuisse & esse decernimus & declaramus.

Inhibemus præterea sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus superius nominatis, ne scripta etiam præfatos errores non continentia, ab eodem Martino quomodolibet condita vel edita, aut condenda vel edenda, seu eorum aliqua, tanquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, atq; ideo vehementer suspecta; & vt eius memoria omnino deleatur de Christifidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare siue defendere per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, tacitè vel expressè, publicè vel occultè, seu in domibus suis siue alijs locis, publicis vel priuatis; tenere quoquo modo præsumant: quinimò illa comburant, vt præfertur. Monemus insuper omnes & singulos Christifideles supradictos, sub eadem excommunicationis latæ sententiæ pœna, vt hæreticos prædictos declaratos & condemnatos, mandatis nostris nō obtemperantes, post lapsum termini supradicti euitent, & quantum in eis est, euitari faciant, nec cum eisdem vel eorum aliquo commercium aut aliquam conuersationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrent. Ad maiorem præterea dicti Martini, suorumq; cōplicum, fautorum & adhęrentiū, ac receptatorū prędictorum, sic post lapsum termini prędicti declaratorum hęreticorum & condemnatorum confusionem, vniuersis & singulis vtriusq; sexus Christifidelibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis Patriarchaliū, Metropoltanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tarum, ac inferiorum Ecclesiarum Prælatis, Capitulis, alijsque personis Ecclesiasticis, sæcularibus & quorumuis ordinũ etiam Mendicãtium (præsertim eius congregationis, cuius dictus Martinus est professus, & in qua degere vel morari dicitur) regularibus, exemptis & nõ exemptis, necnon vniuersis & singulis principibus, quacunque Ecclesiastica vel mundana fulgentibus dignitate, Regibus, Imperatoris Electoribus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Cõductoribus, Domicellis, Communitatibus, Vniuersitatibus, Potẽtatibus, Ciuitatibus, terris, Castris, & Locis, seu eorum habitatoribus, ciuibus & incolis, omnibusque alijs & singulis supradictis, per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis. Mandamus, quatenus sub prędictis omnibus & singulis pœnis, ipsi vel eorum quilibet, præfatum Martinum, complices, adhærentes, receptantes, & fautores personaliter capiant, & captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mittant: reportaturi pro tam bono opere à nobis & sede Apostolica remunerationem, præmiumque condignum: vel saltem eos & eorum quemlibet, de Metropolitanis, Cathedralibus, Collegiatis, & alijs Ecclesijs, Domibus, Monasterijs, Conuentibus, Ciuitatibus, Dominijs, Vniuersitatibus, Cõmunitatibus, Castris, Terris ac locis respectiuè tam Clerici & Regulares, quàm laici omnes & singuli supradicti omnino expellant. Ciuitates vero, dominia, terras, castra, villas, comitatus, fortalitia, oppida, & loca quæcunque vbilibet consistentia eorum & earum respectiuè: Metropolitanas, Cathedrales, Collegiatas & alias Ecclesias, Monasteria, Prioratus, Domus, Cõuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis, vt præfertur, ad quæ præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis declinare cõtigerit, quamdiu ibi permanserint, & triduo post recessum Ecclesiastico subijcimus interdicto.

Et vt præmissa omnibus innotescant, mandamus insuper vniuersis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis Patriarchalium, Metropolitanarum, & aliarum Cathedraliũ ac Collegiatarum Ecclesiarum Prælatis, Capitulis, alijsque personis Ecclesiasticis, sæcularibus & quorumuis ordinum supradictorum regularibus, Fratribus Religiosis, Monachis, exemptis & non exemptis supradictis, vbilibet præsertim in Alemania constitutis, quatenus ipsi vel eorum quilibet sub similibus censuris & pœnis, eo ipso in currendis, Martinum, omnesq; & singulos supradictos, qui elapso termino huiusmodi mandatis seu monitis nostris nõ paruerint in eorum Ecclesijs, Dominicis & alijs festiuis diebus, dũ inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit, declaratos hæreticos & condẽnatos publicè nuncient, faciantq; & mandent ab alijs nunciari, & ab omnibus arctiùs cuitari. Necnõ omnibus Christifidelibus, vt eos cuitent; pari modo sub prædictis censuris & pœnis. Et præsentes literas vel earum transumptum sub forma infrà scripta factum, in eorũ Ecclesijs, Monasterijs, Domibus, Conuentibus, & alijs locis, legi, publicari, atq; affigi faciant. Excõmunicamus quoq; & anathematizamus omnes & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, præeminentiæ, dignitatis aut excellentiæ fuerint, qui, quo minus præsentes literæ, vel earum transumpta, copiæ seu exemplario in suis terris & dominijs legi, affigi & publicari possint, fecerint: vel quoquo modo procurauerint per se vel alium seu alios, publicè vel occultè, directè vel

vel indirectè, tacitè vel expressè. Postremò, quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca deferri, in quibus necessarium foret: volumus & Apostolica autoritate decernimus, quod earum transumptis manu publici Notarij confectis & subscriptis, vel in alma vrbe impressis, & sigillo alicuius Ecclesiastici prælati munitis, vbique stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis staretur & adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Et ne præfatus Martinus, omnesque alij supradicti, quos præsentes literę quomodolibet concernunt, ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium & singulorum prætendere valeant, literas ipsas in basilicæ principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, nec non Cathedralium Ecclesiarum Brandeburgen. Misnen. & Mespergen. valuis affigi & publicari debere volumus: decernentes, quod earundem literarum publicatio sic facta, supradictum Martinum omnesque alios & singulos prænominatos, quos literæ huiusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent, ac si literæ ipsæ die affixionis & publicationis huiusmodi eis personaliter lectæ & intimatæ forent: cum non sit verisimile, quòd ea quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis, vel eorum alicui, aut quibusuis alijs à sede Apostolica prædicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quauis forma, etiam confessionali, & cum quibusuis etiam fortissimis clausulis, aut ex quauis causa seu grandi consideratione, indultum vel concessum existat, quod interdici suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto huiusmodi mentionem, eiusdem indulti tenores, causas & formas perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, ita vt omnino tollantur, præsentibus pro expressis habentes.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, reiectionis decreti, declarationis, inhibitionis, voluntatis, mandati, hortationis, obsecrationis, requisitionis, monitionis, assignationis, concessionis, condemnationis, subiectionis, excommunicationis, & anathematizationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vicesimo, decimoseptimo Calendas Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

Visa. R. Milanesius Albergatus.

8 Obseruandum est olim † Inquisitores qui fere semper religiosi erant ac pauperes, hæreticos potentiores non potuisse coërcere. Quapropter infecto negotio sæpe Romam repetebant de causis grauibus Romanum Pontificem consulturi, quo sanè maxima consequebantur incommoda. Nam & hæreticorum alebatur audacia ac petulantia, liberiùsq; suas insanias ac latiùs disseminabant iudicum autoritate aspernata, & Inquisitores Pontificem Max. varijs grauissimisq; negotijs distentum haud facilè conuenire poterant, sicq; eis in Romana curia

Universidad de Deusto
Biblioteca

curia diu occupatis,hæreticorum audacia impudentiùs grassabatur. Nam si quando Inquisitorum sentẽtijs diffinitiuis damnarentur,audebant etiã ad Sedem Apostolicã appellare, quæ omnia in magnum cedebãt Ecclesiæ detrimentum. Cùm huiusmodi prouocationes, & appellationes hæreticis prohibitæ sint ex constitutione Bonifacij VIII. in cap. vt Inquisitionis negotium.versicul.non obstantibus. De hæret.in 6.his verbis. [Non obstãtibus appellationib.seu proclamationibus prædictorũ nequitiæ filiorum:cũ tam secundùm ordinationem prædecessorum nostrorum,quàm secundùm legem Imperialem appellationis,& proclamationis beneficium sit hæreticis & credẽtibus, ac eorum receptatoribus,fautoribus, & defensoribus interdictum.] Hoc enim remedium appellationis ad præsidium innocentiæ,non ad defensionem iniquitatis fuit institutum.cap.cum speciali. §. porrò. & cap. ad nostram. de appellationib.manifestum namq; est neminem diffinitiuè damnari nisi vel confessus vel legitimè conuictus fuerit:aliàs enim hoc iudicium protrahe retur in fauorem hæreticorum, & in odiũ fidei,quod vtiq; dicendum non est:maximè cũ Inquisitores in ferendis sententijs multo pręcedente consilio grauissimorum doctorum,& matura deliberatione procedant, & idcirco non debet per iniquas calumniantium voces retractari.De qua re quamplurimi scripserunt DD. Conr. Brun.lib.4.De hęret.c.vlt.Simanc.De Cathol.instit.tit.6.& in Enchirid. tit. 105.Iacob. Esprenus in Malleo maleficar.3.p.q.35.Iul. Clar.in pract. crim. q.94. Archid. Ioan. Andr. Geminian. Francus, & communiter DD. in cap. vt Inquisitionis. De hæretic. in 6. Ioan.Rojas.De hæret.singul.19.Zanchin. De hæret.cap.29.& ibi Campegius, & alij plures quos in quæst. De appellation.retuli.

Quibus adductus † Vrbanus Papa
9 IIII. anno salutis 1263. Inquisitorum omnium Generalem, & quasi protectorem creauit Illustr. Ioann. Caetanum Vrsinum Cardinalem S. Nicolai in carcere Iuliano ex clarissima Vrsinorum familia,ne Inquisitoribus necessum esset tantis difficultatibus Sũmum Pontificem adire,sed per literas Cardinalem cõsulerent,qui grauiora quæque cum Summo Pontifice consultaret, de quo vetustissimum reperiptum in authentica forma Bononiæ asseruatur,quod legisse se attestatur Doctor Frãc.Pegnain 3.p.Direct. comm. 11. cuius verba sunt quæ sequuntur:[Periculosa & grauia impedimẽta quæ prædicto negotio vobis emerserint,dilecto Fr.Ioanni S.Nicolai in Carcere Iuliano Diacono Cardinali,quem eidem præfecimus negotio,significare curetis. Super alijs verò impedimentis quibuslibet, quæ siue ex defectu sociorum, siue aliàs ex quacumque causa vobis ex dicto negotio emergere fortè contingunt, & personaliter , si opus fuerit , ad Cardinalem curratis eundem , & per literas vestras seu nuncios securè ipsi Cardinali omnia intimare curetis, vt nos per eum sufficienter super præmissis instructi contra impedimenta huiusmodi prouideamus de remedijs opportunis,&c.]

10 Cæterũ †,ipse Cardinalis cum ad Pontificale culmen euectus esset, (is fuit qui Nicolaus III. appellatus est) Cardin. Latinum Romanum suũ ex Fratre filiũ,ac ordinis prædicatorum alumnum eodem Generalis Inquisitoris munere cohonestauit , ad quem omnes Inquisitores fidei deferebant ea quæ consultatione digna videbantur , vt constat ex resolutionibus Flori Inquisitoris , quæ Camilli Campegij additionibus ad librum Zanchini accesserunt.

Cardi-

11 Cardinali autem † Latino viam vniuersæ carnis ingresso tempore Cælestini Papę V. in eo munere nemo substitutus est , vsque ad tempora Clementis Papæ VI. qui illud munus Guillelmo Tholosano Cardinali tit. S.Stephani in Mõte Cęlio delegauit. Hic hęreticos aliquos rogo imposuit, aliaq; præclarè gesit,quæ 2.par.Directorij Inquisit.celebrantur. Sed quoniam dignitas hæc nõdum sacro Cardinalium Collegio fuerat aggregata, neque mortuo Primario Inquisitore continuò alius à Summo Pontifice creabatur,vt Ecclesiæ necessitas postulabat,sicq; grauiora mala Christiana respublica sustinebat,eisq; difficultatibus,quas suprà diximus,Inquisitores iterum implicabãtur,eopręsertim tempore,quo Luthieri detestabilis illa pestis Germaniæ finibus non contenta per Italiam diffluebat, dilabe-
12 batur; † Illustrissimi ac Reuerẽdissimi DD. Cardinales Ioannes Petrus Caraffa, & Ioannes Aluarez Toledo cum Paulo III.Pontif.Max. egerunt, vt Cardinales quosdam eo Inquisitoris Generalis munere donaret, quod Beatissimus ille Pontifex summo studio præstitit ac voluptate: Ex quo sanè tempore nunquam Alma Vrbs sine Generali Inquisitore fuit, non solùm ipsius,& totius Italiæ, sed etiam aliarum prouinciarum incredi-
13 bili vtilitate. Namq; † vt faciliorem negotia sanctæ Inquisitionis exitum habeant,singulis diebus Iouis, excepta feria quinta hebdomadæ sanctæ, Ascensionis,& illius diei qui sanctissimo Eucharistiæ sacramẽto sacer est, in præsentia Summi Pontificis de grauissimis fidei causis consultatur. Sed hæc non ita principio fuerũt instituta.Primùm enim cęteri Cardinales, Vicarius Pontificis , & sacri Palatij Magister cum Cardinale Caraffa coniuncti de sanctę Inquisitionis negotijs constituebant, sed cum postea V. Kalen. Maij anni Salutis 1556.Cardinalis Caraffa Summus Pontifex electus esset,ceperunt prædictę congregationes pręstitutis diebus coram ipso frequentari. Quæ consuetudo prędicti Summi Pontif.Pij V.Gregor. XIII. & Sixti V. temporibus continuata, à Pij IIII. tempore interrupta est , qui alijs summi ponderis rebus occupatus ei congregationi interesse non poterat. Sanè quamuis apud neminem constet quo anno Paul.III. supremum hoc tribunal Romæ ere-
14 xerit, † mihi tamen compertum,certumq; est ab ann.1539. ad ann. 1542. id fuisse factum: nam cum cõstet Cardinalium Caraffæ,& Aluari à Toleto instantia Paulum III. in eam formam negotia sanctæ Inquisitionis composuisse, & Aluarum anno Dom. 1498. mense Decembri, sub Christi Domini nostri natali in amplissimũ Cardinalium numerũ fuisse relatum, adduci minimè possum, vt credam rem tanti momenti ac grauitatis paucissimorum dierum spatio trãsigi potuisse , præsertim cum reliqui Decembris dies Romæ plurimis occupationibus impendantur. Vnde ante annum 1539. huiusmodi institutionem fuisse factam non credimus.

15 Anno † tamen Dom.1543. mense Iulio , ab eodem Paulo III. quatuor Cardinales Inquisitores constituũtur qui Bononiæ edictum contra vẽdentes , & retinentes libros prohibitos promulgarunt.Hi sunt Ioann. Petrus Caraffa Cardinalis S. Clementis,qui eo munere functus est, quoúsque ad summũ apicem euectus Paulus Papa IIII. fuit appellatus:Ioann. Aluarez à Toleto ex Dominicana familia ex amplissima Toletorum gente,Ducis Albæ filius,qui Episcopatu Burgensi, & deinde Archiepiscopatu Cõpostellano exornatus, velut gradibus nactus fuerat purpuræ amplitudinem,sub titulo sancti Sixti,Guidiuinus Lucensis

Aprutinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aprutinus Episcopus sancti Cæsarei Cardinalis: Thomas Badia Mutinensis Ordinis Prædicatorum alumnus, Cardinalis sancti Syluestri, anteaque sacri Palatij Magister.

Horum quatuor Inquisitorum duobus vita functis in eorum locum substituũtur Marcellus Ceruinus, qui postea Papa Marcellus II. fuit, & Franciscus Efrondato Cremonensis Episcopus Melsi, Cardinalis sanctorũ Nerei, & Archillei, qui quidem cum ab humanis decessisset (teste Onuphrio) anno Domini 1550. pridie Kal. Sextil. in eius locum subrogatur Pius Carpensis Cardinalis S. Priscæ, & Episcopus Surgentinus, postea verò Episcopus ac Cardinalis Portuẽsis. Absente verò ac alijs occupationibus impedito Cardinale Marcello Ceruino tres in eius locum Cardinales suffecti sunt.

16 Sicq; † anno Domini 1553. Sex Romæ fuerunt Illustrissimi Inquisitores Generales; nempe Carraffa, Toleto, Carpensis, & tres qui sequuntur, Hieronymus Veralus Romanus Archiepiscopus Rosanus tituli S. Martini in montibus Cardinalis: Iacobus Puteus Nissensis, Achiepiscopus Barri tituli S. Simeonis Cardinalis, Sebastianus Piguinus Rhegiẽsis Episcopus Alifæ, & post Rhegij, deniq; Archiepiscopus Sipontinus, & Cardinalis S. Calixti.

17 Paulus Papa IIII. † ann. Domini 1558. mortuis omnibus ferè Cardinalibus quibus ipse Inquisitionis Generalis, curam cõmiserat, considerans sanctæ Inquisitionis autoritatem debilitatã, mancamq; iacere; Generalem atq; primarium Ecclesiæ creauit Inquisitorem Fr. Michaelem Guislerium, Cardinalem S. Mariæ super Mineruam, qui vsq; ad tempora Pij IIII. Inquisitoribus præfuit.

18 Post † absolutum verò Concilium Tridentinum Pius Papa IIII. anno 5. Pontificatus sui, septem adiunxit Inquisitores ipsi Michaeli Guislerio, Ioãnem Michaelem Sarracenum Neapolitanum Archiepiscopum S. Anastasiæ. Ioann. Baptistam Cicadam Ligurę Episcopum Albigauni Cardinalem S. Clementis: Ioann. Suauium Reumanum Gallum Episc. Mirapẽsem Cardinalem Sãctę Priscę. Clementem Dolera Monelianum Genuensem, prius Generalẽ Ordinis Franciscanorum de Obseruantia, postea verò Cardinalem Aræ cæli. Ludouicum Simonetta Mediolanensem, Cardinalẽ S. Ciriaci in Thermis Diocletiani, qui fuit legatus à latere Pij IIII. in S. Concilio Trident. Carolum Borromæum Archiepiscopũ Mediolanensem S. Martini in Mõtibus Cardinalem Pœnitentiarium, primarium, virũ Hercle suauitate morum, integritate vitæ, ac omnium virtutum genere longè clarissimum. Vitebotium Vitellium Episcopum ciuitatis Castelli patriæ suæ sanctæ Mariæ in porticu Diaconũ Cardinalem. De huiusmodi creatione constat in Bullario Generali, in quibusdam literis, quę incipiunt, [Cũ nosper nostrum.]

Non multò post idem Paulus quartus, supremo illi Inquisitorum numero adiunxit Franciscum Alciatum Mediolanensem, quem amplissimo Sacerdotio Ciuitatẽsis Ecclesiæ coornauit. Constituitq; ne quis inter eos supremam haberet autoritatem, sed ex pluribus suffragijs acvotis negotia

19 decisionem acciperent. Deinde † autem Pius Papa V. Inquisitorum multitudinem ad quaternarium numerum reduxit, vt constat motu proprio qui incipit, [Cum felicis, &c.] Hi fuerunt Bernardinus Scoto Sabinus Archiepiscopus Trani, tituli S. Matthæi Cardinalis, ex clericorum regularium Theatinorum Religione: Scipio Rebiba Siculus Episcopus Montulensis Cardinalis Sanctæ Anastasiæ, postea Archiepiscopus Pisanus Cardinalis, Pisanus ideo cognominatus, qui antea Episcopus Troiæ

Troiæ fuerat, & Patriarcha Constantinopolitanus. Franciscus Pacheco Hispanus, Episcopus Burgensis; & Cardinalis sanctæ Crucis in Ierusalẽ, Ioannes Franciscus Gambara Episcopus Prænestinus Cardinalis sanctæ Prudentianæ.

20 Anno † Domini 1559. Paulo quarto Pontifice Max. diem extremum functo, facinorosi quidam ac perditissimi homines Romani magno impetu in ædes sanctissimæ Inquisitionis facto, nefanda facinora ediderũt, Thomam Sacotum Vigleuensem Generalem Vrbis Romæ Inquisitorem, & eius sodalem Seraphinum Caualli Bresanum malè, & contumelioſè tractarunt. Nec tamen his satiati, probris ad cœnobium sanctæ Mariæ super Mineruam accesserunt adacturi ignem, quoad assererent in eo omnes esse rerum sanctissimæ Inquisitionis maximè studiosos: hęc tamen scelestissima seditio ac tumultus cordatorum ciuium plurium concursu pacata est, vt testatur Onuphr. Panuinus in vita Pauli quarti: quæ persecutio perfunctoriè in generali Bullario etiam commemoratur. Populus autem Romanus humiliter à Pio quarto veniam precatus est, quod ciues illi à Dæmone instigati tantum facinus contra sanctæ Inquisitionis Officium intentassent, tantoque metu atque terrore eius ministros Fratres Prædicatores afflixissent.

Pio V. succesit Gregorius XIII. cuius tempore anno Domini 1584. sex Cardinales Inquisitorum munere fungebantur. Nempe Gambara, & quinq; sequẽtes, Iacobus Sabellius Romanus, Cardinalis, & Episcopus Porticensis: Ludouicus Madruccius Germanus Cardinalis sancti Honofrij: Iulius Antonius Sanctorius Casertanus Archiepiscopus sanctæ Seuerinæ, & sancti Bartolomæi in insula Cardinalis: Ioannes Antonius Fachinettus à Nuce Cardinalis tituli Sanctorum quatuor Coronatorum, qui postea fuit Papa Innocentius nonus: Ioannes Baptista Castaneus Archiepiscopus Rosanus Cardinalis tituli sancti Marcelli, qui in Hispania Pij V. Pontificis Maximi iussu prius Nuncij Apostolici munus obierat, & postea fuit Papa Vrbanus VII. seditque dies vndecim.

Sixtus autem Papa V. Põt. Max. ann. Domini. 1587. Moysis exẽplo adductus (qui cum Deo loquens soceri sui Iethro consilium de varijs iudicibus constituendis non repudiauit, quiq; Dei iussu insignem senatum septuaginta seniorum conscripsit, qui cum eo onus populi sustinerent, ne solus ipse grauaretur. vt ex cap. 18. Exod. & Num. 11. deducitur) quindecim congregationes in Vrbe constituit pro faciliori Romanæ curiæ, statusque Ecclesiastici, ac vniuersæ Reipublicæ Christianæ, negotiorum & causarum expeditione, ea imprimis cogitatione permotus, vt qui ex omnibus nationibus ad illam matrem, magistram, perfugiumq; fidelium Apostolicam sedem, deuotionis salutisq; studio, iuris persequendi, gratiæ impetrandæ, aliásve multiplices ob causas frequentissimi confugiunt, ij quidem, vt tutò & commodè peruenire possent, & vt facilius celeriusque expedirentur, distinctos Cardinalium conuentus, & cõgregationes ad certas rerum negotiorumque tractationes paratas haberent: Cardinalesque ipsi & ministri distributi muneris partem leuius ferrent, diligentiusq; administrarent, commodiusque Summum Pontificem consulerent; ita vt grauiores difficiliores(que) consultationes ad eum referrent. Illa igitur congregatio pro sancta Inquisitione, ordine seruato, primum locum obti-

net

Universidad de Deusto
Biblioteca

net, qua confirmauit omnia instituta congregationis sanctæ Inquisitionis, ac omnes facultates, & iurisdictiones à prædecessoribus suis concessas, vt pote illas constitutiones Pij IIII. constitu. 88. fol. 784. Bullarij, & Pij V. constitut. 175. fol. 1179. & Gregor. XIII. constitut. 63. fol. 1305. In qua etiam constitutione cauet ipse Sūmus Pontifex, ne aliquid innouetur in Officio Inquisitionis in regnis, & dominijs Hispaniarum, ex quo vberes in agro Domini fructus in dies prodire conspicit. Tenor igitur constitutionis prædicti Pontificis Sixti quinti, sic se habet.

CONGREGATIO prima pro sancta Inquisitione.

IN primis igitur, quoniam fides, sine qua impossibile est placere Deo, totius spiritualis ædificationis fundamentum est; cupientes hoc preciosum depositum, quod nobis potissimum à Christo Domino in Beato Petro Apostolo est creditum, aduersus omnes inferorū portas integrum, intiolatumque custodire, congregationem sanctæ Inquisitionis hæreticæ prauitatis, magna prædecessorum nostrorum prouidentia, tanquam firmissimum Catholicę fidei propugnaculum in Vrbe institutū, cui ob summam rei gratuitatem Romanus Pontifex præsidere solet: nos quoque confirmamus, & corroboramus, illiusque omnia instituta, omnesque & singulas facultates à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris Cardinalibus, ad eam Congregationem pro tempore delectis concessas, omnemque autoritatem, & potestatem eis communicatam, scilicet, inquirendi, citandi, procedendi, sententiandi, & diffiniendi in omnibus causis tam hæresim manifestam, quàm scismata, Apostasiam à fide, Magiam, Sortilegia, Diuinationes, Sacramentorum abusus, & quæcumq; alia, quæ etiam præsumptam hæresim sapere videntur, concernentibus; non solùm in vrbe, & statu tēporali nobis, & huic sanctę Sedi subiecto, sed etiam in vniuerso terrarum orbe, vbi Christiana viget Religio, super omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & alios inferiores, ac Inquisitores, quocumque priuilegio illi suffulti sint, quorum, ac aliorum prædictorū series his nostris literis ad verbum expressa censeatur, confirmamus: ea deniq; omnia, quæ per eosdem prędecessores circa eamdem Congregationem, illius iurisdictionem, & autoritatem decreta fuerūt, Nos itidem statuimus, atque decernimus: exemptiones quoque, immunitates, priuilegia, atq; indulta etiam eiusdem Officij ministris, vel in hunc vsque diem concessa, vsuq; recepta, pariter approbamus, obnixe in Domino hortantes, & per viscera misericordiæ Iesu Christi, & per eius tremendum iudicium obtestantes charissimos in Christo filios nostros in Imperatorem Electum, omnesq; Reges, ac dilectos filios nobiles Viros Rerumpublicarum, aliosque Duces, illisque regendis, & administrandis præpositos, ac singulos orbis terrarum Principes, & Magistratus, quibus Gladij sæcularis potestas ad malorum vindictam à Deo est tradita, per eam ipsam, quam se tueri promiserunt Catholicam Fidem, vt sic suas quisque partes siue in præstando ministris prædictis auxilio, siue in criminum post Ecclesiæ sententiam animaduersione interponat (quod eos pro eorum pietate libenter facturos confidimus) vt eorum quoque præsidio Ministri ipsi tantum munus, tamque

tamque salutiferum pro Regis æterni gloria, ac religionis incremento feliciter exequantur, cuius pij Christiani q; obsequij Principes, ipsi & Magistratus amplissimum à Domino præmium recepturi sunt in æternæ beatitudinis cōsortio, Catholicæ fidei assertoribus, & defensoribus præparatum. In his autem omnibus nostra est intentio, ne in Officio sanctę Inquisitionis, in regnis & Dominijs Hispaniarum, sedis Apostolicę autoritate superioribus tēporibus instituto, ex quo vberes in agro Domini fructus in dies prodire conspicimus, nobis aut successoribus nostris inconsultis, aliquid innouetur.

Huius autem congregationis Cardinales hi sunt.

LVdouicus Madrutius tituli sanctæ Anastasiæ Presbyter Cardinalis.

Iulius Antonius tituli sancti Bartolomæi in Insula Presbyter Cardinalis sanctæ Seuerinæ.

Petrus Deza tituli S. Hieronymi Illyricorum, Presbyter Cardinalis.

Io. Antonius tituli SS. Quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis.

Io. Baptista tituli sancti Marcelli Presbyter Cardinalis.

Frater Heronymus tituli S. Thomæ in Parione Presbyter Cardinalis Asculanus.

F. Constātinus Sarnanus tituli S. Petri in Monte aureo Presbyter Cardinalis.

23 Tempore autem Clementis Papæ † Octaui, qui nunc feliciter Ecclesiam Dei gubernat, aliquos ex prædictis illustrissimis Cardinalib. ad sanctissimę Inquisitionis munus exercendum nominauit, & constituit: alij autem in absentium locum suffecti fuerunt, vt eorum nomenclatura præ se fert, ij enim sunt.

Ludouicus Madrutius tituli sanctę Anastasiæ Presbyter Cardinalis.

Iulius Antonius tituli S. Bartolomæi in Insula Presbyter Cardinalis S. Seuerinæ.

Petrus Deza Hispanus tituli S. Hieron. Illyricor. Presbyter Cardinalis.

Frater Hieronymus tit. sancti Thomæ in Parione Presbyter Cardinalis Asculanus.

Dominicus tituli sancti Laurentij Cardinalis Pinellus.

Paulus Camillus tituli S. Cæciliæ, Cardinalis Sfondratus.

Camillus tituli sancti Eusebij, Cardinalis Burgesius.

24 Et † vt criminales causæ quæ quotidie ad supremum Inquisitorum Tribunal Romam deferūtur, faciliorem exitum & expeditiorem haberent, tempore Cardinalis Ioannis.

Petri Carraffæ Illustrissimo Cardinalium Inquisitorum numero superadditi sunt Commissarius Generalis S. Officij, vt assessor Generalis eiusdem, qui ordo in præsentem vsque diem seruatus est.

Primus, Cōmissarius fuit Fr. Theophilus Tropiensis ex Dominicana familia, sicut reliqui omnes, cuius habetur mentio in Bullario S. Officij.

Secundus F. Michael Guislerius Alexandrinus ab anno 1551. vsquequò Cardinalis dignitatem adeptus est, qui postea fuit Papa Pius quintus.

Tertius, frater Thomas Scotus à Vigleuano, qui fuit postea Episcopus Interamnensis.

Quartus frater Hieronymus Politius, postea Episcopus Triuicasinus.

Quintus frater Archangelus Blancus Vigleuensis, qui non multo post fuit creatus Episcopus Fianensis, ac tandem ad purpuream dignitatem titulo sancti Cęsarei euectus fuit.

Sextus frater Humbertus Locatus antea Inquisitor Placentinus in Lon-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gobardia post munus Commissarij expletũ fuit, creatus Episcopus Balneoregij, qui tandem retinuit Inquisitoris dignitatem, Iudicialeq́, Inquisitorum conscripsit.

Septimus Frater Antonius Balduuius de Forliuio, postea Episcopus Triuisicanus.

Octauus Frater Thomas Zobius Brixianus, antea Inquisitor Brixiæ, postea dum sacri Palatij esset Magister, obijt.

Nonus, frater Lactantius Rampholdus de Vrceis Brixianus, vsque ad vltimum suæ vitę spiritum hoc munere functus est.

Decimus F. Hippolytus Maria Beccaria Monrealensis, postea Generalissimus totius Ordinis Dominicani.

Vndecimus, F. Vincent. de Monte Marchiano, vltimus huic muneri adscriptus.

Assessores S. Officij Romæ.

PRimus, Ioannes Baptista Bizonus prima tonsura initiatus, & postea coniugatus, tandem Fiscalis generalis Romanæ Curiæ creatus.

Secundus, Donatus Scampa clericus de Como, postea Episcopus Nepæ.

Tertius, Ioannes Baptista Brugnatellus clericus Robiensis, postea Episcopus Asisis.

Quartus, Petrus Dusina clericus Brixianus, & Protonotarius Apostolicus, primus Inquisitor Melitæ assessorem agẽs, extremum diem clausit.

Quintus, Petr. Humanus de Stronconices Marnienſis, Canonicus Lateranensis.

Quo tempore in regno Castellæ sanctæ Inquisitionis Officium stabilitum fuerit.
CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *INquisitores creati sunt per vniuersas mundi partes, tempore Clementis V.*
2 *Iudæorum quorundam graue delictum, eorumque supplicium.*
3 *Ioannes II. Rex Castellæ, quibus commiserit causam fidei.*
4 *Libri Marchionis Villenæ concremati fuerunt à Fr. Lupecio Barrientos.*
5 *F. Alphonsus ab Espina, ex Episcoporũ cõmissione in hæreticos inquisiuit.*
6 *Alphonsus Carrillo, Archiepiscopus Toletanus ex commissione Pontificis, Compluti subortam hæresim dãnauit.*
7 *Inquisitionis Officium ante Regum Catholicorum tempora in Castellæ, & Legionis regna inductum fuisse.*
8 *Frater Vincentius Lisboa potestatem accepit à Pontifice nominandi Inquisitores.*
9 *Dubium quoddam dilucidatur, ex auctoritate Tostati Episcopi Abulensis.*
10 *Generalis Inquisitor in Hispania nullus fuit ante Catholicos Reges.*
11 *Episcopi iure diuino, & communi, in hæreticos inquirebant.*
12 *Regibus Catholicis Sixtus quartus indulsit, vt in Castella, & Legione, S. Inquisitionis Officium instaurarent, anno 1479.*
13 *Frater Thomas à Turre cremata, ordinis Prædicatorum, fuit primus Inquisitor Generalis in ditionibus Hispaniarum.*

OPINANTVR aliqui ante Catholicorum Regũ Ferdinãdi, & Elizabethæ felicissima tempora, nullum fidei censorẽ Castellæ præfuisse, ea potissimũ adducti ratione, quia in nullis Hispaniarũ scriptoribus, nullisq́; Annalibus ante ea tẽpora de Inquisitoribus quicquã legitur. Quamuis

1 Quamuis † enim Clementis quinti temporibus, in vniuersis mundi partibus Inquisitores, de delictis atque excessibus Templariorum, vel soli, vel cum locorum ordinarijs iudicauerint, in Castella tamen an aliqui Inquisitores iudices designati fuerint prorsus ignoratur.

2 Præterea † anno Domini 1406. non multùm pòst Henrici Castellę Regis III. mortem, Iudæi quidam sceleratissimi augustissimam hostiam labefactare, atq; grauissimis iniurijs afficere nixi cum conata non possent opere adimplere, communi cõsensu ad Cœnobium S. Crucis Segouiæ detulerũt: eius Cœnobij Prior tanto flagitio, vt par erat, cõmotus, rẽ ad eius Ciuitatis Episcopum detulit. Is eo tẽpore erat Ioãnes Tordesillas, qui diligentissima Inquisitione facta, prout res exigere videbatur, tantum flagitium, nullo (quod legerim) Inquisitore adhibito grauissimè vindicauit, sub anno 1442.

3 † quo impudentissimus ille Alphonsus de Mella Fratricellorũ Begardorumq́; hęreticam malitiam Durangi disseminabat. Cum Ioannes Castellæ Rex secundus, his obuiaturus malis Alphonso Cherino Abbati Compluti Regij, alterique Franciscani ordinis alumno hanc causam specialiter cõmisisset, vt in c. 36. Historię dicti Regis enarratur. Nulla hæreticæ prauitatis

4 Inquisitorum fuit mentio, † quando Hericus Villenæ Marchio ex hac vita discessit, Lopecius Barrientos Episcopus Cõchensis, & Hẽrici Principis filij Ioannis secũdi pręceptor, Regis autoritate ipsius Marchionis libros combussit, sed nullius testimonio hoc melius cõprobari potest, quàm cuiusdam venerabilis Patris Castellani ex ordine Diui Francisci, qui Alphonsus ab

5 Espina † cognominatur in præfatione libri inscripti Fortalitium Fidei, quem composuit, vt ipse testatur, anno Domini 1460. Henrico quarto Castellæ Regis nimis acerbè queritur, tam calamitosa illa tempestate nullum extare Inquisitorem, qui ab hæreticorum dementia, Iudæorumque sceleribus pœnas exigeret, cum perditissimorum hominum licentia, seu potius petulantia impunè agente tanta scelera committerentur, tam deprauatæ Doctrinæ nutrimenta sata essent, eoque impudentiæ peruenissent, vt nec Regem, principes, neque antistites timerent: palamque ac liberè Deum blasphemarent, sacramentis calumniarentur, quos possent pueros circumciderent, diuinum atque humanum ius violarent, latrocinijs ac cædibus eorum præsertim, qui sibi opponerentur, rempublicam infestarent. Quapropter priùs ille vir eius temporis segnitiem atq; vecordiam reprehendens, quo pastoribus dormientibus lupus rapacissimus Christiano gregi magna damna inferebat opusculum illud suum soli Deo nuncupauit, eum magna animi contentione precatus, vt horum regnorum imminente ruina misereretur. Is inquam religiosus vir, in aliquibus sui libri partibus scripsit aliquandiu, cum Iudæorum hæreticorumque nefarijs ac perditis moribus vehementer commoueretur, à locorũ ordinarijs impetrasse, vt eorum iurisdictione sibi demandata in illos, qui à fide Catholica defecissent inquirere permitteretur. Quibus conspicuum est de causis fidei Inquisitores nullos illo sæculo fuisse. Demum Petro de Osma nefario homine, ac petulante suos impudenter per Castellam effundẽ-

6 te errores, † Sixtus Papa quartus suam Alphonso Carrillo, Archiepiscopo Toletano impertijt autoritatem, quatenus ille ingruenti pesti faciliùs mederetur. Is igitur plurimorum Theologorum, ac Iurisperitorum habito

Universidad de Deusto
Biblioteca

consilio, depraua tam illam doctrinam Compluti damnat; cuius sententiam summus Pontifex deinde anno 1480. Apostolica autoritate confirmauit, eiusq; confirmationis literas frater Bartholomæus à Miranda Archiepiscopus Toletanus Summę cõciliorum inseruit. Cum igitur neque in prædictis Apostolicis literis, neque in alijs negotijs quæ superius commemorauimus, vlla Inquisitorum hæreticæ prauitatis mentio habeatur, nihil mirum, si dixerint aliqui illis temporibus Inquisitores in Hispania non extitisse.

7 Verùm enimverò † ante Catholicorum Regum tempora sanctæ Inquisitionis Officium in Castellam & Legionem fuisse inductũ, ex his quæ subijciemus, apertè constabit. Barcinonæ enim in archiuo sanctæ Catharinæ Martyris literæ asseruantur Clementis Papę quarti, datę Viterbij Kalendis Febr. anno Dominicæ Incarnationis 1267. secũdo verò eius Pontificatus anno. Quibus Prouinciali ordinis Prædicatorum in Hispania, (qua Prouincia tunc temporis Castella, Bætica, Lusitania, atque Nauarra continebantur) potestas facta est, duos ex ordine prædicto nominandi fratres, qui aduersus hæreticam inquirerent prauitatem. Alia insuper ibi custoditur Bulla Clementis Papæ sexti expedita quarto Idus Aprilis, anno Domini 1350. Pontificatus eius anno 9. ad Patrem Nicolaum Rosellis Aragoniæ Prouincialem directa, qua constituit Inquisitores, quos in sua Prouincia creasset, illis qui à Prouinciali Castellæ eligebantur, nullatenus esse subiectos, ex quo deducitur inter Castellę & Aragonię Inquisitores subortam fuisse de iurisdictione controuersiam, eamque Pontificis autoritate sopitam. Igitur negari nõ potest eam potestate in Castellæ Regnis fuisse Inquisitores.

8 Iam verò † tribus & quadraginta annis post illa tempora elapsis, Bonifacius Papa IX. optauit in Castellæ simul Legionis, & Lusitanię Regnis sanctum Inquisitionis Officium collocare, in quibus tunc Regnis, familiæ Prædicatorum omnes ad vnius Prouincialis curam pertinebãt. Regnante igitur in Castella ac Legione Henrico III. in Lusitania verò Ioanne eius nominis primo, Bonifacius Papa IX. prima die Februarij. 1394. Magistro Vincẽtio Lisboa, cui ea Prouincia creditaerat, & omnibus ipsi in Prouincia successoribus Inquisitorum creandorum potestatem Apostolico diplomate concessit, quod in Lusitania in Cœnobio B. Mariæ de Prælio (vt vocant) asseruatur.

Sed quoniam Bonifacij Noni temporibus schismate Ecclesia laborabat, Rexque Castellæ & Legionis, non Bonifacio, sed Clementi, qui Auinione erat, obedientiam præstiterat, arbitror Clementis tempore, qui duos tantum annos post illas literas expeditas vixit, Prouincialem Vincẽtium de Lisboa Inquisitorem in Castella & Legione minimè nominasse: vita tamen functo Clemente, id effecisse dubitandum non est, cum Alphonsus Tostatus Abulensis Episcopus, qui ea ætate claruit in 17. cap. libri. 2. Paralipom. quæst. 14. Inquisitorum his verbis meminerit † [Hi enim sunt apud
9 nos Inquisitores hæreticæ prauitatis, qui inquirunt circa eos, qui sunt infa-
10 mati de hęresi] † Illud quoq; obseruãdum est, quod cum ante Catholicorum Regum tempora rarò esset Generalis Inquisitor, qui alios per prouincias disponeret, sed summis Pontificibus hęc cura incumberet, consequebatur sæpius sanctum illud Offi-
11 cium in Prouincijs desiderati. † Tunc verò soli Episcopi, quorum est oues sibi

sibi commissas custodire, ex Ezech. cap. 34. & cap. penult. de reg. iur. quibus etiam iure Diuino hæc cura incumbit, in hæreticos inquirebant. Quamobrem mirandum non est, si in hæreticorum supplicijs ac hæresum extirpatione nulla Inquisitorum mẽtio habeatur. Cuius alia etiam reddi potest ratio, quod Inquisitores simul cũ Episcopis extirpandis hæresibus incumbebant, nec ea erant, qua nunc sunt, potestate & autoritate suffulti. Vnde cum maligna aliqua serpebat hæresis, aliauè fidei causa grauis occurrebat ex Apostolica delegatione Episcopus aliquis cognoscebat, vt sua autoritate, & potentia damno & periculo quod imminebat obuiaret, quo Inquisitorum autoritas ea tempestate supprimebatur.

Cæterum etiam exploratum est anno Domini 1589. Inquisitores fuisse in Castellæ & Legionis Regnis, quo anno Catholicis Regibus Ferdinando & Elizabetha instantibus, Sixtus quartus illis indulsit, vt in Castellæ ac Legionis Regnis sanctæ Inquisitionis Officium antea intermissum, instaurare possent. Extant eiusdem Pontificis literæ anno 1482. mense Ianuarij expeditæ, quibus duos à Catholicis Regibus Hispali electos Inquisitores confirmauit: illisque in eisdem literis interdixit, ne in cæteris Regnis Inquisitores nominarent, quod ij videbantur sufficere, qui à Prædicatorum Generali seu Prouincialibus designarentur. Huius Bullæ mentio habetur in lib. Bullarum qui in Archiuo generalis Inquisitionis Matriti asseruatur. Ex quo clarè apparet ante Catholicos Reges hæreticæ prauitatis Inquisitores in Hispania fuisse.

13 Reges autem † Catholici de instaurando ac rectè constituendo sanctæ Inquisitionis Officio cogitantes, illud instantissimè à Romano Pontifice petierunt, ac etiam impetrarunt, vt Thomæ à Turre-cremata familiæ Prædicatorũ, ac Cœnobij sanctę Crucis viro, pietate alijsque animi ornamentis valdè præclaro, in Castella ac Legione Generalem Inquisitionis curam demandaret, qui Prouinciales Inquisitores prout sibi exepedire videretur, crearet, eosque per prouincias disponeret, ac demum stylum siue abusum, quo Inquisitores antè ab Apostolica sede constituti, aduersus hæreticos procedebant, reformaret, ac eos quos vellet remoraret, aliosque substituere, qui moribus ac sanctitate omnibus prælucerent, vt refert Hieronymus Zurita lib. 1. Annal. cap. 49. Quibus quidem auspicijs effectum est, vt sanctæ Inquisitionis Officium, quod antè in Hispania obscurum erat debilitatumque, ad eam dignitatem felicemque statum, in quo nunc est, fuerit euectum, atque etiam illustratum, de quibus in sequentibus tractaturi sumus.

Officium sanctæ Inquisitionis in Castellæ regno instauratur.

CAP. III.

SVMMARIVM.

1 *Errorum plurimorum Hispaniæ initium fuere bella, & dissensiones.*
2 *Conciliabulum Iudæorum quorumdam Hispali factum, detectum fuit industria fratris Alphonsi de Hojeda Dominicani.*
3 *Catholici Reges ad tantum facinus remedium adhibuerunt.*
4 *Reformatio Officij sanctæ Inquisitionis, primum facta fuit à D. Petro de Mendoça Archiepiscopo Hispalensi & à Fratre Thoma à Turre-cremata.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Reges Catholici facultate sibi concessa, a Sixto quarto nominarunt Inquisitores.*

6 *Sixtus IIII. nominatos Inquisitores à Regibus Catholicis confirmauit, & postea illis potestatẽ eligẽdi ademit.*

7 *Dominicani ordinis septem fidei censores creauit Sixtus IIII.*

8 *Edictum gratiæ Inquisitores singuli in Prouincijs sibi creditis promulgarunt, cuius occasione multi ad fidem conuersi sunt.*

9 *Appellationum ab Inquisitoribus Prouincialibus interpositarũ Sixtus IIII. iudicem constituit D. Ignatiũ Manrique, Archiepisc. Hispalensem.*

10 *Inquisitores regnorum Aragoniæ Sixtus IIII. supremo Inquisitori Castellæ subiecit, & ab Innoc. VIII. confirmatur.*

11 *Hieronymiani Inquisitores insignes Inquisitionis actus fecerunt Guadalupi, anno 1485.*

12 *Cremati sunt duo millia Iudæorum & Apostatarum, & alijs variæ pœnitẽtiæ, & supplicia imposita fuerunt.*

13 *Confiscatio bonorum delinquẽtium in quot & quales vsus distributa.*

14 *Confiscatio bonorũ hæreticorũ per varia tura obseruata diffusè tractatur.*

15 *Consultatio Inquisitorum cum Regio consilio de norma in hæreticis puniendis, introducta fuit Regum Catholicorum decretis.*

16 *Inquisitores Hispali, cum Inquisitore Generali conuenere iussu Catholicorum Regum.*

1 IOANNIS secundi, ac Hẽrici quarti temporibus tantis bellis,† procerum dissensionibus diuersisq; motibus Hispania afflicta est, vt illis sedandis intenta, religio quæ omnibus est anteferenda, iaceret in tenebris. Hinc capta occasione pessimi impijq; homines liberius suis non solùm volutabãtur erroribus, sed & eorum inductione quamplurimi tum ex denuo conuersis ad fidem, tum etiam ex Christianis à vero religionis tramite diuertebant, magnaque fidelium pars Iudęorum Sarracenorumq; contagione coinquinabatur, vnde maximum accidit Christianæ Reipublicæ detrimentum, cum plures censuris Ecclesiæ spretis Iudæorum ritibus seruirẽt, ac multi falsa hæreticaq; dogmata profiterentur: quãuis autem Ioãnis II. tẽporibus hæreticorum non nulli suarũ hæresum pœnas dederint; tamẽ vsq; ad Henrici IIII. tẽpora non solùm à Durango disseminata hęresis sed alij etiã errores extabãt. Hęc molestè nimis ferebãt pij religiosiq; viri, qui Dei offensa, & tantorũ exitio plu-
2 rimùm dolebant. Erat ea ætate† Alphonsus Hojeda vir pius ac sanctus, Priorq; Cœnobij Hispalen. S. Pauli ordinis Prędicatorum, vt testatur F. Hieronymus Roman c. 20. lib. 5. Reipubl. Christ. & F. Ioannes Cruz ex eodem ordine S. Dominici. cap. 25. lib. 5. is suam in id omnem curam intenderat, vt rationem adinueniret, quâ tot mala, quæ ex Iudæoruum societate prauoque commercio in Christianam Rempublicam irrepserant, finem haberent: multosq; annos ardenti spiritus feruore quamplurimis concionibus ad populũ habitis, Apostatas qui ad perfidiã Iudaicã desciuissent, Ecclesię gremio restituere conabatur, quorũ ingẽs Hispali erat caterua. Igitur feria quinta in cœna Dñi prima noctis vigilia, à quodã generoso ciue ex Guzmanorũ familia monitus est in quasdã ædes quosdã Iudæos ac apostatas cõueniisse, ibiq; cæremonijs Iudaicis vacare, necnõ execrabiles blasphemias ac cõtumelias in Saluatorẽ nostrũ proferre. Hęc omnia Guzmanus ex secreta domus parte, in qua latebat puellam quãdam allocuturus oculis viderat,

rat, solet siquidem Deus mala quandoq; permittere, vt inde maiora eueniant bona) Prędictus Prior vbi hęc cognouit, egit cum viro illo nobili, vt re literis mandata nomen suum subscriberet, atq; è vestigio Cordubam ad Reges Catholicos rem omnẽ defert. Hęc Regibus, qui ob insignẽ religionem Catholici nuncupabantur, nõ leuem molestiam ac perturbationẽ attulit, iusseruntq; de tam horrendis flagitijs inquiri. Facta ergo Hispali diligenti Inquisitione prędicti Patris, aliorumque industria sex illius societatis impurissimi Collegę adinuenti, & in dicto sancti Pauli Cœnobio in vincula detrusi sunt. Mox ad Iudaicum vomitum reuersi, plures eidem custodię traduntur: nec multò pòst in eos omnes vniuscuiusque delicti pensata qualitate seuerè animaduersum est.

His Hispali gestis fama longê lateque per vniuersam Hispaniam vagabatur, qua multi fideli zelo commoti Catholicis Regibus intimarunt, plerosque esse ex Iudęis nuper ad fidem conuersis, quorum parentes sancti Vincentij Ferrerij concionibus ad fidem traducti fuerant, qui domi atque secreto Iudaicis ritibus operam darent, Christianosque veterem Legem edocerent: rogare se plurimùm Reges sua Catholica pietate tot nascentibus malis resisterent, ne in dies pestis illa venenosa serperet, alioqui enim nisi confestim sedaretur, grauissima inde incommoda Dei Ecclesiam accepturam. Erant inter illos qui Iudæorum perfidiam, Apostatarumque impudentiam comprimi impensè desiderabant, insignes: magnę autoritatis vir D. Petrus Gonzalez, à Mendoça Archiepiscopus Hispalensis ac prædictus Thomas à Turre cremata ex Prædicatorum familia: Prior Cœnobij S. Crucis Segouiensis Regumq; cõfessarius sanctæ conuersationis virtutisque splendore ipsis pergratus, qui iampridem totus in eo diuino motu positus erat Regibus vt persuaderet, ad hæreticos omnes nulla personarum exceptione facta pœnis à decretis canonibusque Pontificum constitutis seueriss imè puniendos. Ad idque omnia necessaria diligenter comparanda, ac ea quæ huic rei impedimento forent, omnino tollenda, eo namque tempore Apostolici fidei Inquisitores antiquo stylo causas (sicut prophanæ expediri solent) non vero ea secreta methodo, executione, & autoritate, quibus modo exequebantur. Quibus quidem deficientibus sanctum Officium absque dubio languescebat eneruabatur, suaque deciderat dignitate. †Monitis ergo atque suasu tanti viri Ferdinandus & Elizabetha, qui Dei cultus atque Ecclesiæ propaginis magnopere satagebant D. Petrũ Gundisaluũ à Mendoça Archipræsulem Hispalensem, sanctæq; Romanæ Ecclesiæ Cardinalem vniuersis fidei causis præfecerunt, eique socium fratrem Thomam à Turre-cremata virum insigni sanctitate cunctis prælucentem adiunxerunt, qui simul de omnibus causis ad fidẽ pertinentibus diligentissimè iudicarent, tantamque luem pro viri-
4 bus compescerent: † Hi cum plura antidota eis erroribus præpararent, adhiberentque, nec tamen illis possent Christianam Rempub. à tanta peste defendere, de S. Inquisitionis Officio reformando consilium ceperunt, multaque interim egregiè gerebant, quibus labentes Christianos in religione continebant: quam plurimosq; apostatas seueriss imis supplicijs affecerunt. Hac inita ratione omnem curam in tam salutari reformandæ Inquisitionis remedio posuerunt, quo tot imminentibus hostibus, aditum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad Ecclesiam labefactandã intercludi sperabant. Quare vehementer à Pontifice Romano Reges Catholici contenderunt, vt sibi creandorũ in Castellæ & Legionis regnis Inquisitorũ
5 potestatem faceret.† Sixtus IIII. ann. Dñi 1479. eam facultatẽ Catholicis regibus indulsit, cuius quidem indulti Apostolicę literę licet nõ extent, earum tamen mentionen habuit idem Sixtus alijs duabus Bullis, quæ in libris diuersarum Bullarum Apostolicarum Matriti apud generalẽ Inquisitionem asseruãtur fol. 1. & 2. Huius sanè Bullę autoritate duos tantum Hispali Inquisitores, fratrem Michaelem à Morillo in sancta Theologia magistrum, ac Fr. Ioannem à sancto Martino, in Theologia Baccalaureum, ex Prædicatorũ familia præfecerunt, vel quia Hispali magis apostatarum impietas grassabatur, vel quia sensim atq; paulatim negotium tanti momenti ac difficul-
6 tatis expedire Reges decreuerant. † Anno insuper 1482. mense Ianuario, idem Pontif. Maxi. duos illos à Regibus Inquisitores electos ea lege confirmauit, vt iuxta iuris dispositionem simul cum locorũ ordinarijs causas fidei expedirẽt. Quia tamẽ Põtifici eos Inquisitores, qui vel à Generali, vel Prouincialibus familiæ Dominicanæ, in Prouincijs dispositi erãt, rebus fidei exequendis sufficientes esse videbãtur, Regibus creandorũ Inquisitorum in alijs locis potestatẽ ademit. Huius Apostolicę Bullę in dicto generalis Inquisitionis libro fol. 2. & 3. habetur
7 mentio. Idẽ† Sixtus IIII. ann. 1482. ad dictorũ Regum requisitionẽ, quia electi duo Hispali Inquisitores sufficere nõ videbantur, suo Apostolico diplomate dato 3. Idus Feb. Põtifica. ann. 11. septẽ constituit ex Dominicano ordine fidei censores, nempe Petrũ Ocañam, Petrũ Martinũ, Alphonsum de S. Cebriano, Ioan. à S. Dominico, Ioannem de S. Spiritu, Rodericũ Segarra, Thom. de Turre-cremata, & Bernardum sancta Maria, Qui in Castellæ & Legionis regnis in rebus ad fidem pertinentibus præessent.

8 Anteaquam † ex noua reformatione Inquisitores Canonica seueritate in perfidos hæreticos atq; apostatas inueherentur, singuli in Prouincijs ac regionibus sibi cõmissis edictum proposuerunt, in quo omnibus, qui à vero religionis tramite desciuissent, si intra 30. aut 40. dies suum confessi errorem Ecclesiæ reconciliarentur, veniam concedebant, eisq; publicam dabant fidem nec vita, nec corpore, nec perpetuo carcere, nec bonorum iactura puniendos, quia hæc omnia Regia clementia illis condonabãtur. Quo publicato edicto plusquàm septem & decem millia vtriusq; sexus, varijs iuxta singulorum excessus pœnitentijs resipuerũt, atq; veniam consequuti sunt, vt refert Illescas Histor. Pontif. 2. p. lib. 6. c. 19. in fin. Hic idem stylus à S. Officij Inquisitoribus seruari solet, quoties in aliqua prouincia primò S. Inquisitionis Officiũ instituitur, vt cõstat ex instruct. Hispal. anni 1484 c. 3. cuius tenor talis est. [Itẽ publicare debẽt Inquisitores vel facere publicare terminum gratię triginta vel quadraginta dierũ prout, eis expedire videatur, vt omnes vtriusq; sexus personę in hęreticã prauitatẽ, apostasiã, aut Iudaicam perfidiã, aliosue fidei contrarios errores lapsi, eos coram dictis Inquisitoribus pœnitentia atque vero dolore cõfiteantur, qui ita fecerint peramãter ac charitatiuè recipiãtur si suos abiurauerint errores. Eis etiã salutares pœnitentiæ iniungẽtur, nec ad pœnã mortis, vel perpetui carceris codẽnabuntur, nec eorũ bona cõfiscabuntur, propter ea delicta quæ sic confiteantur, quoniã Regibus placuit sua clemẽtia, talia eis bona concedere,

cedere, qui intra terminum gratiæ Ecclesiæ gratiæ vnioni restituentur.

Sequẽti Ann. 1483. octauo Kalend. Iun. Sixtus IIII. suo Apostolico diplomate Ignatium Manrique Archiep. Hispalens. illis causis iudicẽ præfecit, quæ per appellationẽ à Prouincialiũ Inquisitorũ cognitione eximerentur. Eodẽ tamẽ anno Petri Gõçalez à Mẽdoça persuasu Catholici Reges ab eo dẽ Sixto IIII. effiagitarũt, vt Thomã à Turre-cremata primariũ in Castellæ, ac Legionis Regnis Inquisitorẽ crearet, quod eis Papa liberaliter suis literis cõcesit, à quibus F. Thomas à Turre-cremata potestatẽ accepit, tũ eos designãdi Inquisitores probatę candidęq; vitæ ac morũ qui cõuenire viderentur, eosq; reuocare qui antè in illis regionibus eo munere fungebantur, tunc etiã vt ad eam in causis fidei exequendis normam nouiter excogitatam antiquam ac minus idoneã inquirendi methodũ conformaret. Po-
10 stea verò † idẽ Põtifex Maximus Aragoniæ, Valẽtiæ, Cathaloniæ atq; Siciliæ prouincias supremo Castellæ ac Legionis Inquisitori sua Bulla eodem anno. 1483. expedita subiecit, quã postea Innocẽtius octauus, qui Sixto in Pontificatu successit Apostolica autoritate quoad Castellam ac Legionẽ anno 1485. tertio Non. Feb. Pontificatus sui anno. 5. & sequẽti anno quo ad Aragoniã, Valentiam, ac Cathaloniam id confirmauit. Idem fecit Alexãder VI. in Põtificatu Bonifacio proximus, Innocentij octaui Bulla nuper ad manus meas peruenit eã hic inserere pretium erit.

INnocentius Eps seruus seruorum Dei, dilecto filio Thomæ de Turrecremata, ordinis fratrũ Prædicatorum & Theologię professori Salutẽ & Apostolicã benedictionẽ. Dudũ felicis recordationis Sixtus IIII. prædecessor noster ad extirpandas hęreses, quæ in Castellę, Legionis, & Aragonũ, ac alijs regnis & dominijs charissimo in Christo filio nostro Ferdinãdo Regi, & charissimę in Christo filię Elisabethæ Reginę Castellæ, & Legionis, illustribus vbilibet subiectis, humani generis hoste procurante etiã tunc vigebãt, pro vt adhuc nõ sine magna mẽtis nostrę molestia viget intelleximus, te Generalẽ hęreticę prauitatis Inquisitorem in omnibus regnis, ac dominijs, & terris prędictis, per diuersas literas suas instituit & deputauit, prout in eisdem literis, quarum tenores ac si de verbo ad verbũ pręsentibus insererẽtur, haberi volumus, prosufficienter expressis, plenius cõtinetur. Nos igitur cupiẽtes prout nostro incumbit officio, vt nostro etiã tẽpore in Officio Inquisitionis huiusmodi, prout decet, debitè procedatur. Institutionem & deputationẽ, ac singulis desuper cõfectas literas huiusmodi autoritate Apostolica ex certa nostra sciẽtia tenore præsentiũ approbamus, confirmamus, & plenę firmitatis robur obtinere debere decernimus, teq; de nouo Inquisitorem in regnis, & dominijs prędictis cũ eisdẽ facultatibus, quas tibi idẽ Sixtus prędecessor desuper cõcesserat, facimus, cõstituimus, & deputamus, literasq; prædictas, in omnibus & per omnia innouamus, ac tibi alias Ecclesiasticas personas, idoneas, literatas, & Deũ timẽtes, dũmodo sint in Theologia magistri, seu in altero iuriũ Doctores, seu Licenciati, seu Ecclesiarũ Cathedralium Canonici, seu alias in dignitate Ecclesiastica cõstituti, toties quoties opus esse cognoueris, assumẽdi, subrogãdi, & assumptos amouẽdi, ac alios similiter qualificatos eorũ loco subrogãdi, qui pari iurisdictione & facultate, & autoritate quibusuis fungẽtes in huiusmodi negotio vnà cũ ordinarijs locorũ procedendo fungantur, plenam, liberam, & omnimodam con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedimus facultatem: & quia iustum est, vt qui in tam sancto Officio negotio, & tam necessario opere laborant, etiam eorum iuribus non fraudẽtur, omnibus & singulis Ecclesiasticis personis huic operi incumbentibus vt quamdiù in ipso opere laborauerint, fructus, redditus, prouentus omnium beneficiorũ ecclesiasticorũ cum cura & sine cura, quæ in quibusuis Ecclesijs, siue locis, obtinẽt, & in posterum obtinebunt, quod quemq; quodcũq; & qualiacumq; fuerint. Cum ea integritate (supportatis tamen debitis, & consuetis) eorumdem beneficiorum omnibus liberè percipere possint cũ qua illos perciperent, si in eisdem Ecclesijs siue locis personaliter residerent, & ad residẽdum interim in eisdem minimè teneantur, nec ad id à quoquam inuiti quauis autoritate valeãt coarctari, dicta autoritate indulgemus, non obstante si primam in eisdẽ Ecclesijs siue locis non feceritis residentiam personalem consuetam, ac quibusuis Apostolicis nec nõ prouincialibus, & synodalibus, & alijs Edictis generalibus, vel specialibus cõstitutionibus & ordinationibus, statutis quoque & consuetudinibus Ecclesiarum in quibus beneficia huiusmodi forsan fuerint iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, etiam si de illis seruiendis, & non impetrandis literis Apostolicis contra ea & literis ipsis etiam ab alio vel ab alijs impetratis, vel alijs quouis modo concessis non vtendo dictæ personæ per se vel per procuratorem suũ præstiterint, hactenus vel in posterũ ea forsitan præstare cõtigerit iuramentũ. Nec non omnibus illis quę idem Sixtus prędecessor noster literis ipsis Apostolicis præ dictis voluit non obstare, cæterisque contrarijs quibuscumque. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Domini millesimo quadringentesimo octogesimo quarto, tertio Idus Feb. Pontif. nostri anno secundo.

Anno Domini 1485. ab hæreticæ prauitatis Inquisitoribus in Guadalupensi oppido, insignes Inquisitionis actus habiti sunt, quod apud nullos historiarum scriptores legimus, sed Frater Didacus à Yepes ex Hieronymitana familia, vitæ candore, morum integritate, ac virtutum splendore, summisque animi dotibus clarus, ac Philippi II. Regis nostri inter paucos Familiaris, ac etiam confessarius, mihi autem plurimis nominibus obseruandus atq; colendus, is inquam clarissimus ac religiosissimus vir, omniumque scientiarum cognitione ornatus, mihi retulit in eo oppido à Hieronymitano quodam monacho Inquisitionis factæ monumenta extare, quod postmodùm apud Fratrem Gabrielem à Talauera eiusdem ordinis ac Sanctæ Mariæ Guadalupẽsis Priorem in libro quem curiosè ac diligẽter de illius almæ domus historia conscripsit, scriptũ vidimus. Narrat enim Fratrem Nũnium ab Areualo prædicti deuotissimi cœnobij Priorem anno Domini 1485. simul cum Doctore Francisco Sanctio de la Fuente Generali Zamorensis Ecclesiæ prouisore, qui postea Toletanę Ecclesiæ Decanus, & Inquisitor Villæ-regalis fuit, vt inferius commemorabimus, ac etiam cum Licentiato Petro Sanctio Inquisitorem à Catholicis Regibus creatum fuisse, pluresque Inquisitionis actus mira prudentia iustitiaque ac integritate admiranda edidisse suggesto, ac tabulato amplissimo pro foribus Ecclesiæ in Cœmeterio versus forum constituto, in quibus sanctæ Inquisitionis actibus, qui septem aut octo fuerunt, Frater Didacus Marchena monachus hæreticus, & quinquaginta duo vtriusque sexus iudaizantes igni traditi, quadraginta sex hæreticorum corpora effossa, & rogo imposita. Absentium statuæ viginti quinq, crematæ, sexdecim perpetuo carceri mancipati sunt, præter innumeros alios deportatos ad triremes, ac alios saccis benedictis in perpetuam scelerum pœnitentiam atq; infamiam damnatos, prædictique patres Inquisitores Guadalupensi oppido excessuri, edictum prœconis voce promulgarunt, vt intra mensem omnes vtriusque sexus & cuiusuis ætatis homines Iudaica cæcitate laborantes oppidum illud sub pœna relapsorum exirent, ac lege sanxerunt perpetua ne deinceps conuersus quisquam vel de genere Iudæorum, propter honorẽ Deiparæ Virginis & sui sacri conuentus & populi, posset ibidem commorari. Cuius edicti occasione in Capitulo primo generali, quod postea in eo Cœnobio celebratum est fuit cautũ, ne prædicti genetis quispiam ad sacram D. Hieronymi religionem admitteretur.

Cum prædicti sancti Officij Inquisitores auidè cuperent signum aliquod à Beata Virgine Maria Guadalupensi illis Inquisitionis diebus ad fidei exaltationem hæresumq; ac erroris confusionem fieri, tot ac tam conspicua prodigia per piam sacrosanctæ Virginis aduocationem patrata sunt, vt doctor Franciscus Sanctius de la Fuente alter ex dictis Patribus, qui ea scriptis consignandi curam susceperat, præ miraculorum multitudine defessus fuerit ea scribendo: sexaginta namque miracula in fidei confirmationem, ac Officij sanctæ Inquisitionis approbationem ad multorum vtilitatem, & in ostensionem diuinæ potentiæ connumerata sunt. Tunc verò maximè enituit Catholicorum Regum pietas ac candor eximius, qui bona Iudæorum ac hæreticorum ad Regium fiscum deuoluta in Regale nosocomium siue hospitiũ quod Regijs stemmatibus & auro fulgens hodie cernitur, erogauerunt.

Vt igitur ad edictum reuertamur, termino illo elapso in omnes illos qui in hæretica caligine contumaciter perdurabant facta est diligentissima Inquisitio, omnesque de criminibus conuicti sæculari brachio relaxabantur.† Horum duo circiter millia diuersis temporibus, ciuitatibus, atque locis igni traditi, ac etiam combusti sunt, alij perpetuis carceribus mancipati, alij tandem saccis benedictis duabus crucibus rubei coloris, quarum altera pectus alia terga obnuberet induti, ab honestorum hominum conuersatione separati secretiquo sunt, omnibusque publicis muneribus eorum filij in perpetuum abdicati, serica etiam veste, auro, cultiorique habitu cuiusque sexus forent, sub pœna capitis vti prohibiti. Similiter etiam in eos qui non multò antè decesserant Inquisitio facta est: quorum autem crimina probabantur eorum ossa si inuenta essent concremata sunt. Hi fuerunt numero non pauci, quorum tum filij declarabantur publicis honoribus ac muneribus indigni, tum verò bona omnia Regũ ęrario cõfiscabantur. Sic enim illis tẽporibus summopere expedire videbatur, vt paulò seueriora in aliorum terrorẽ supplicia ederẽtur. Sicq; pij illi Patres magnã post edictum hęreticorum ediderunt stragem, suorumq; assessorum consilio, qui Iurisconsulti erant iuris limites in processibus faciendis aduersus reos non excedebant. Seuerè tamen ac sanctè Christianã Remp. expurgarunt, ac etiam expiarunt. Cæterùm tam ingens hæreticorum multitudo in Hispania erat, vt quamuis in Hispalensi duntaxat ciuitate à termino edicti lapso vsq;

12

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsque ad annum 1520. supra quatuor millia cremati essent, & plures quàm trigintia millia reconciliati, plures res alij teterrima suorum errorum caligine obcæcati, & bonis omnibus libenter cædentes in Italiam, Salonicam, Auinionem, Portugalliam, Nauarram, aliasque Turcarum ac Pœnorum regiones secesserunt, vt testatur Hieronymus Zurita libr. 20. Annal. cap. 49. Illescas lib. 6. cap. 19. in fine suę Historię Pontif. refert post hæc quinquies mille domos vacuas fuisse repertas. Stephanus Garibay in comp. Historial. lib. 18. in sola Hispalensi diœcesi, tria millia domorum inhabitatarum inuenta esse. Antonius Nebrissensis aliter refert, scripsit enim in Chronica Catholicorum Regum c. 95. Hispali, Cordubæ, in alijsque Beticæ Prouinciæ oppidis ac pagis, eorum qui propter criminum conscientiam, cum omni familia secesserant domos inhabitatas quater mille extitisse. Alij numerum multo maiorem fuisse affirmant. Quibus certum est in sola Hispalensi ciuitate atque diœcesi eos qui tam superstites quàm mortui, tam præsentes, quàm absentes contumaces fuerant damnati, vel etiam Ecclesiæ reconciliati, centum millium numerum excesisse. Nam in absentes & contumaces non comparentes inquisitum fuit: eorumque bona quæ quam plurima fuerunt, ad fiscum Re-
13 gium deuoluta.† Præterea verò quæ tum in ministrorum sancti Officij Inquisitionis stipendia, tum in alimenta eorum pauperum, alioque impensos in exercitio sumptus expendebantur, eorum omnia bona Reges in xenodochia, Ecclesias, cœnobiaque construenda, in aliaque pietatis opera collocarunt: in quo eximius Catholicorum Regum candor, in Deumque summa pietas, quæ hactenus in eorum posteritate cernitur, maximè enituit, qui præcipuè ad S. Inquisitionis vsus cõfiscata bona erogarũt, quẽadmodum in aliquibus Italiæ prouinciis, nempe in Neapoli, ac Siciliæ regnis tempore Alphonsi primi obseruari solitum est. Tertia namque confiscatorum bonorum pars Inquisitoribus remanebat, altera illorum bonorum pars ad extraordinarios causarum fidei sumptus, apud sequestrum deponebatur, reliquum ad Regium fiscum deuoluebatur: ita narrat Zurita libr. vigesimo Annal. cap. 49. videndus Eymericus & Pegna vterque in tertia part. Directorij, quæstione 109. & comment. eiusdem Pegnæ 58. per totum pag. 709. vsque ad pag. 718. Tametsi Zurita dum dicit alteram confiscatorum bonorum partem ad sumptus sancti Officij reseruari, non parum allucinatus sit. Ea enim pars Cameræ Apostolicæ seruiebat, vt colligimus ex priuilegio Frederici Imperatoris, cuius exemplum describemus in cap. de Inquisitione regni Siciliæ: quod etiam Alphonsus Aragoniæ & Siciliæ Rex confirmauit, anno
14 1451. Varia autem† iura per diuersa sæcula in hæreticorum bonis confiscandis seruata sunt, nam de iure ciuili l. Manichæos. C. de hæret. & Manich. ita scriptum est: [Sed nec filios hæredes eis existere, aut adire permittimus, nisi à paterna prauitate discesserint.] Vnde in bonis quæ propter hæresim publicabantur, non succedebat fiscus, si filij ipsorummet hæreticorum Catholici extarent. Idem scriptum est in l. cognouimus. C. de hæret. vbi amplius explicatur, quibus applicanda sint bona hæreticorum confiscata, si filij Catholici non adsint: nam liberis orthodoxis nõ existentibus, ad agnatos, vel cognatos hæreticorũ, orthodoxos tamẽ & Catholicos bona hæreticorũ peruenire debere decernũtur.

Quod

Quod si nec agnatio, nec cognatio recta inueniantur, tum res & bona confiscata fisco principis sæcularis applicantur. Paulò post in authent. vt cum. de appellat. cognosc. §. si quis. de prædictis. hęc succedẽdi, ratio prescripta fuit cum contingeret patres esse Catholicos, filios autem hæreticos: quoniam Catholicis parentibus non succedunt filij, nec alij propinqui hæretici: nam Ecclesia ei succedit, si clericus sit, si verò laicus, succedit fiscus. Hæc iuris dispositio breuiter refertur in authen. Idem est de Nestorianis. C. de hæret. Postea Federicus Imperator ad annum Domini. 1220. lege lata, cuius initium est [Catharos] de cõfiscat. bonor. hæreticor. ita constituit [& omnes hæreticos vtriusque sexus, quocumque nomine censeantur perpetua damnamus infamia, diffidamus, atque bannimus, censentes, vt bona talium confiscentur, ne ad eos vlterius reuertantur, ita quod filij eorum ad successionem peruenire non possint] Hæc lex impressa est in fine Directorij, inter literas Apostolicas. Postea anno. 1224. idem Imperator Fredericus statuit, vt attributa fisco tertia solũmodo parte bonorũ hęreticorũ, & tertia Apostolicę sedi reseruata, alia pars tertia absq; obstaculo contradictionis cuiusq; Inquisitoribus assignetur, vt videre licet in edicto quod afferetur cap. de Inquisitione Siciliæ, quod adhuc typis mandatum non est.

Nunc quid iure Canonico & summorum Pontificum constitutionibus sancitum est, videamus. Primùm Innocẽtius Papa III. ann. Domini. 1199. siue. 1200. Põtificatus sui anno. 2. apud Lateranũ. 8. Kalendas Aprilis constituit in Epistola quadam decretali incipiente [vergentis] quæ habetur in eius registro lib. 2. ex qua desumitur fragmentum relatum in. c. vergentis. de hæret. vt bona hæreticorum confiscarentur, sicut per leges ciuiles iam fuerat constitutum, & in terris Ecclesiæ applicarentur fisco Ecclesiæ, in rerris verò imperij fisco iudicis sæcularis, idque obseruari præcepit, etiam si hęretici filios haberent Catholicos, qui de iure ciuili succedebant, sicut paulò antea dictum est. Eodem modo bonorum confiscatio paucis post annis, videlicet anno Domini. 1215. decretafuit in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. c. 3. & refertur in cap. excommunicamus. §. damnati verò. de hæreticis. Deinde Innocentius Papa IIII. ann. Dñi. 1252. Pontificatus sui anno nono apud Perusium idibus Maij, per constitutionem, cuius initium est. [Ad extirpanda] bona hæreticorum confiscata in tres partes diuidi iussit, & applicari hoc modo, & his verbis: [vna pars deueniat in commune ciuitatis vel loci: Secunda in fauorem & expeditionem Officij detur Officialibus, qui tunc negotia ipsa peregerint: tertia ponatur in aliquo tuto loco, secundùm quod Diœcesano & Inquisitoribus videbitur reseruanda & expendenda per consilium eorumdem in fauorem fidei, & ad hæreticos extirpandos, non obstante huiusmodi diuisionis contrario statuto aliquo, condito aut condendo] Postea Alexander Papa quartus qui Innocentio IIII. proximè successit in Pontificatu, per constitutionem similiter incipiẽtem. [Ad extirpanda] similem fecit bonorum diuisionem confiscatorum propter hæresim, quæ cum Innocentij constitutione, & diuisione omnino cõuenit. Edidit hanc constitutionem Alexander anno 1259. Pontificatus sui anno quinto, 2. Kalend. Decembr. idem Alexand. IIII. anno Domini 1260. 8. Kalend. Octob. Genuę per extrauagãtem incipientẽ. [Discretioni vestræ]

con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

concesit Inquisitoribus in Romana Prouincia, & administratione Beati Francisci, vt bona hæreticorum & aliorum (de quibus ibi) venderent, & pretium ad opus Romanæ Ecclesiæ conseruarent.

Verùm Clemens Papa quartus, qui proximè successit Alexand. quarto, eandem illam trimembrē diuisionem fecit anno Domini 1265. apud Perusium Pontificatus sui anno primo. III. Nonas Nouembr. per cōstitutionem incipientem. [Ad extirpanda] Bonifacius VIII. ad annos Dñi 1295. per constitutionem relatam in c. cum secundum leges. de hæreticis, libr. 6. vetuit ne apprehenderentur, seu occuparentur per Dominos temporales bona hæreticorum, antequam per iudices legitimos Ecclesiasticos, super crimine hæresis esset pronunciatum.

Benedictus Papa vndecimus extrauagante quadam incipiente: [Ex eo.] relata tit. de hæret. inter communes directa Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Longobardia, anno Domini 1303. sexto Nonas Martij, Pontificatus sui, anno primo, apud Lateranum, constituit ne Episcopi poscerent partem partis deputatæ Officio Inquisitionis de bonis confiscatis, nec rationem exigerent ab Inquisitoribus, sed eam redderent Inquisitores Camerę Apostolicæ, vel alij, cui Romani Pontifices mandauerint reddendam.

Clemens quintus circa annū Domini 1306. in Concilio Viennensi, & refertur in Clementina 2. de hæret. vetuit ne bona Ecclesiarum ob delictum clericorum confiscarentur. Hęc sunt magis præcipua decreta, tam Pontificia siue Ecclesiastica, quàm Imperatoria, siue Ciuilia de bonis hęreticorum confiscatis, & eorum diuisione & applicatione loquentia.

Tandem Summorum Pontificum decreta, videlicet, Innocentij quarti, Alexan. IIII. & Clementis Papę quarti, quibus de triplici diuisione bonorum confiscatorum, & applicatione constitutum fuit, vbique obseruanda sunt, tanquam leges vbiq; loquentes, & quoslibet quibus cōpetere possunt obligantes. Omissa ergo dispositione iuris antiqui in c. vergentis. de hęretic. Dominus tēporalis si in fauorem S. Officij actu præstet ea, aut alia ęquipollentia, aut maiora, aut similia illis, quæ per dictas constitutiones postulantur, tertiam bonorum confiscatorum partē habere poterit, aut etiam plus, si ita Papa concesserit, aut sciens permiserit. Hinc sequitur rectè in Hispania bona damnatorum de hæresi, applicari fisco Regio, vt testatur Couarruuias lib. 2. Variar. resolution. c. 9. nu. 12. & iustè posse applicari affirmat autor Repertorij Inquisitorum, in verbo [Diuisio bonorum] circa finē. Quoniam Rex noster Catholicus Inquisitoribus hęreticæ prauitatis, quos Inquisitor generalis autoritate Pontificia constituit, ac mittit per totā Hispaniam, ad extirpandam hæreticam prauitatem, abundè subministrat expensas, & quæcūq; necessaria. Quę si cæteri Domini tēporales sufficienter Inquisitoribus, & eorū ministris præstarent, iustum quidem esset, vt de bonis confiscatis participarent. Verum ad Reges Catholicos nostra reuertatur oratio. Quo tempore Catholicorum Regum opera & fauore sanctæ Inquisitionis Officium diligentissimè exercebatur, non tamen eo ordine ac methodo quibus hodie, Inquisitionis processus fulminabantur, nec alia sancta & subtilia, nec sanctæ Inquisitionis districtus, in Hispania constituti, quibus modò sanctæ Inquisitionis dignitas ac grauitas, ad felicissimum statum perducta est. Et
15 quoniam † quàm plures, cum ex accusa-

cusatorum & punitorum cognatis, tùm etiam ex recenter ad fidem cōuersis vehementer apud Reges de S. Inquisitionis ministris conquerebantur, asserentes non ex iustitiæ rectitudine, sed ex graui odio quo eos prosequebantur, sententias ferri. Regum iussu Cardinalis Hispalensis Petrus Gonzalez de Mendoça, alijque Pręsules sanctitate, atq; doctrina clari, tam etiā Regius Senatus cum Primario Inquisitore Thoma à Turre-cremata coniuncti, ordinem præscripserūt, qui in criminibus fœdifragorum Apostatarum, spurcissimorumq; hæreticorum puniendis obseruari debet. Vnde multa ad rectam sancti Officij administrationem ad melioręq; eius statum facientia, in meliorem normam formata sunt, sedatique tumultus, qui ex nouo ac inusitato procedendi modo sanctæ Inquisitionis, à damnatorum propinquis, & eis, qui proximè Catholicam pietatem induce
16 rant, fuerant excitati. Post † has consultationes supremus Inquisitor Thomas à Turre-cremata, ex Catholicorū Regum decreto Inquisitores Cordubæ ac in ciuitate Regali, Giennijque, & Hispali degentes, plurimosque regios consiliarios, & alios literis atque moribus conspicuos viros, ad dictam Hispalensem ciuitatem conuocauit. Eò igitur pridie Kalend. Decembr. anno salutis 1484. conuenerunt prædictus Thomas à Turre-cremata Generalis Inquisitor, frater Ioannes à sancto Martino, in sancta Theologia præsentatus, Inquisitor Hispalensis; D. Ioannes Ruizius à Medina Iurium Doctor, Prior atque Canonicus sanctæ Hispalensis Ecclesiæ, ac Regius Senator, assessorque prædicti fratris Ioannis à sancto Martino, in Hispalensi Inquisitione; Petrus Martinus Barrio iuris vtriusque doctor, & Ant. Ruizius Morales, iurium prima laurea insignitus Cordubensis Ecclesiæ Canonicus, Inquisitores hæreticę prauitatis in Cordubensi districtu; frater Martinus à Cassо ex Franciscanorum familia, magister sanctæ Theologiæ dictis Cordubensis Inquisitoribus assessor ac coadiutor assignatus: Franciscus Sanctius à Fonte, Decretorum Doctor, ac sanctæ Hispalensis Ecclesiæ Portionarius; ac Petrus Diaz Costana sanctæ Theologiæ Licentiatus, Burgensis ecclesiæ canonicus, ciuitatis Regalis Inquisitores, ac Licentiatus Ioannes Garcia Cañas scholasticus Ecclesiasticus Calagurritanus Calciatensis, serenissimorum Regum Capellanus, ac Fr. Ioannes ab Yarea, sanctæ Theologiæ præsentatus, Prior Cœnobij sancti Petri Martyris Toletanæ ciuitatis, hæreticę prauitatis Inquisitores in ciuitate Giennensi. D. Alphonsus Carrillo Episcop. Mazaræ, in regno Siciliæ electus, ac Sanctius Vazquez à Cuellar, vtriusque iuris Doctor: Pontius Valentia vtriusque iuris Doctor, Regius Senator: ac Ioannes Guterrius Chaues Legum Licentiatus, ac Baccalaureus; Tristanus Medina. Qui plurimis ad sanctæ Inquisitionis statum pertinentibus in consilium maturè adductis, tandem omnium consensione, aliqua ad eam rem apprimè conducentia statuerunt; quæ prima est instructio Hispalensibus Inquisitoribus, data anno 1484. in qua, in nonnullis, iuri communi derogatum, in alijs superadditum est, vt apparet in primo cap. & alijs sequentibus capitulis dictæ instructionis Hispalensis.

Interea salutis humanæ communis hostis Diabolus tantæ inuidens Christianæ Reipublicæ expurgationi, quantam ex renouato S. Inquisitionis Officio expectabat, eius boni impedimenta afferre tentauit. Quidam namque

Universidad de Deusto
Biblioteca

namque inuidiæ suæ ministri Regibus Catholicis, ac præsertim Elizabethę proposuerunt, quantùm gentium expulsione commercijs ac negotiationibus (quibus Reipublicæ opes aluntur) detraheretur, quantùm regia vectigalia ac redditus diminuerentur, quanta denique atque eximia detrimenta ex tot incolarum absentia vniuersa Hispania contractura esset. His tamen, & alijs rationibus tantum abfuit vt Elizabeth commoueretur: quin respondisse fertur, malle se tam certa hæreticorum peste ac tam nefandis flagitijs Hispaniam expurgare, ac earum infestissimarum radicũ fibras stirpitus euellere, quàm priuatis commodis, tam communi Catholicę fidei iactura cõsulere. Quibus quidem repulsis Sathanas nouos exercuit aculeos. Plures namque de hæreseos crimine tum rei tum accusati, cum animaduerterent maxima pecuniæ inopia Reges laborare, ac nihilo magis quàm auaritia iudices posse corrumpi, grandi pecuniarium summa Reges solicitant, vt institutas accusationes remitterent, sed numquam Ecclesiam suam deserit Deus. Hoc diuinæ bonitatis proprium est, hæc est certissima ratio diuini consilij, vt vbi fortissimè oppugnatur, ibi magis sua pietate succurrat. Iustissimi etenim Reges tanto diuini cultus zelo exarserunt, tam antiquam sanctæ Fidei propaginem ac exaltationem habuerunt, ita constanter ac strenuè in inito consilio perstiterũt, vt nullis precibus nullis solicitationibus, nulla pecuniæ summa, quo tempore plurimum premebantur à proposito auersi sint. Tunc verò Frater Thomas à Turre-cremata Primarius (vt diximus) Inquisitor, Regumque Confessarius, tantis procellis ac fluctibus, non parum illorum constantiæ timens, plurimùm Reges promissa pecunia agitari posse arbitratus; Dei gloriam, Ecclesiæque Catholicę commoda plurimùm zelans, egregium religionis, & charitatis edidit specimen. Regiam conscendit Crucifixi simulacrum sub habitum occultans, magnaque ac sancta libertate Reges alloquitur. Negotium (inquit) Regis calleo: ecce Crucifixi Saluatoris nostri effigiem, quẽ perditissimus ille Iudas triginta nummorum pretio appretiatum vendidit inimicis eius, ac prodidit persecutoribus: si id factum laudatis, maiori pretio illum vendite. Ego enim omni me ab dico potestate. Mihi nihil imputetur, vos contractus rationem reddetis Deo. Hæc vt dixit Crucifixo in eorum conspectu depositio, discessit. Quo facto pij Regum animi non solùm cõfirmati sunt, verùm non multò pòst Inquisitoribus districtus atq; prouincias designarunt.

De Generali Castellæ Inquisitione.

CAP. IIII.

SVMMARIVM.

1 *CATHOLICI Reges Consilium Generale Inquisitionis instituerunt.*
2 *Quod sit munus Generalis Consilij Inquisitionis.*
3 *Ad Supremum Inquisitionis Consilium negotia grauiora, & legibus non decisa pertinent.*
4 *Iudex non debet iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata & probata, & infrà nu. 6. & 7.*
5 *Traditur intellectus ad quasdam instructiones.*
8 *Quot Inquisitores ac alij ministri sint in Consilio Generali.*
9 *Inquisitor Generalis à Rege creatur, & à Papa confirmatur.*
16 *Bulla Gregorij XIII. de potestate Inquisitoris Generalis.*
11 *Inquisitor Generalis, nominat consiliarios Inquisitores, alios q; ministros S. Officij.*
12 *Quà ratione consilium generale, & Inquisitor Generalis fuerit constitutus.*
13 *Legatus Papæ cum Inquisitore Generali de quibusdam causis fidei iudicauit.*
14 *Inquisitor Generalis, & non alius cognoscit de causis appellationum ab Inquisitoribus interpositarum.*
15 *Inquisitor generalis qualis esse debeat.*
16 *Inquisitoris Generalis misericordia, quomodo pensanda sit.*
17 *Duplex misericordia, qualiter iudici conueniat.*
18 *Text. in c. disciplina, & in c. omnis. 45. distinct. elucidatur.*
19 *Æquitas, & misericordia præualent rigori, vbi lex scripta non est.*
20 *Constitutio Clementis V. in Clementi multorum. de hæreticis elucidatur.*
21 *Stemmata S. Inquisitionis eius misericordiam repræsentant.*

EODEM anno 1483. quo Apostolico Sixti quarti diplomate Fr. Thomas à Turre-cremata Generalis Inquisitor creatus est, † Catholici Reges grauissimis integerrimisque viris delectis consilium erexerunt, in quo Generali Inquisitore præside vniuersæ fidei causæ atque negotia tractarentur. His quidem iam Pontificia autoritate ab Inquisitore Generali sedis Apostolicæ in hac parte suffultis, regiam quoque autoritatem impertierunt, vt omnia ad optimum felicemque sancti Officij statum pertinẽtia, suprema in omnes harum Prouinciarum Inquisitores autoritate expedirent, gubernarent, ac causas in quibus de confiscandis hęreticorum bonis ageretur, tanquam Regij consiliarij componerent, ac diffinirent. Supremum hoc Consilium vsq; ad hæc tempora summa dignitate, autoritateque eximia conseruatur † apud quod cum suprema iurisdictio sit, appellationum causæ vltimò terminãtur. Prouincialium inquisitorum, si quæ pullulant dissidia componuntur, ministrorum crimina vindicantur, vt iure optimo huius consilij senatores supremi fidei cẽsores & Inquisitores Generales appellari possint, vt vocabantur olim & patet in titu. de priuilegijs, priuilegio. 51. Quo fit vt cæteri Inquisitores ex speciali indulto Pontificis, supremũ ac Generalem Inquisitorem, si quid in Prouincia sibi credita difficultatis acciderit cõsulere, ad supremumque hoc Inquisitionis cõsilium referre debeant. Quemadmodum Exod. 18. dicitur Ietro Moysi ita suasisse: [Prouide (inquit) de omni plebe viros potentes, & timentes Deum in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam; & constitue ex eis tribunos Centuriones, quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore, quicquid autẽ maius fuerit ad te referant: ipsi minora tantũmodò iudicent.] De quo extat hodie decretũ quarta instruct. Toler. c. 21. & expressius in Instructio. Abulen. c. 13. ann. 1498. Consonat, quod Paul. Æmilius de Carolo Magno lib. 3. scriptum reliquit. Sanctius (ait ille) arcanumque delectissimorum integerrimorumq; virorum Consilium [vernaculo Gallorum sermone Parlamentum vocatur] sine prouocatione institutum, delectique pari sanctitate velut speculatores qui cæteris omnibus ignaris, oppida, vicosque ac conciliabula cir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

circumirent, moresq; ac dicta cuiusque & facta notarent, ac quemcunque perditę religionis reuersi in Cõsilio coarguissent, sine intercessione, primo quoq; tempore, vbicumq; comprehendi posset, necaretur. Nemini sua dignitas suffragabatur: summi, infimiq; prius laqueo suspensi cõspiciebãtur, quàm rei fuisse audiebãtur. Iudices, speculatoresq; rẽ totam, notasq; quibus reus argueretur, tam sancte occuluêre, vt cũ Carolo Augusto defuncto idẽ institutum vigeret, nullis vnquã minis, nullo adduci modo potuerint vt enunciarent. Hactenus ille. Gallorum (vt hoc obiter colligam) illa ætate fuit hæc pietas: hæc fori, Parlamentiq́ue verè iuridici in euertendis hæresibus & vitijs magna cõtẽtio: hoc Regis Christianissimi sanctum institutum nõ solùm fuit, vt ad Parlamentũ suum cum Ecclesiasticis, tum laicis viris nobilitatũ conseruandæ Religionis Catholicę summa cura & diligentia spectaret, sed & si exteras regiones armis sub iugum Christi mitteret, ijsdem legibus ornatum, & pari probitate excultum Parlamentum præficeret, cuius sanctimonia & seueritate in eadem fide cõtinerentur, quod pluribus infra ostendemus, in Inquisitione Germaniæ. Sanè maiores iudices, vt de maioribus rebus statuant, suadet ipsa ratio. Cuius & Simancas de Cathol. institut. tit. 34.

3 meminit. Igitur † leuiora negotia, minusq; grauia, & legibus diffinita cæterorum Inquisitorum arbitrio relinquuntur, non autẽ grauiora, quæ legibus cõprehensa nõ sunt: ea enim (vt Plato in lib. 9. de legibus, & Aristoteles lib. 1. Rhetor. c. 1. & lib. 3. Politico. c. 11. testantur) legibus sunt diffinienda, non autẽ arbitrio iudicis re-

4 linquenda. In ijs † tamen, quæ eorum arbitrio subiacent, non pro volũtate & secũdum conscientiã, sed secũdum iuriũ dispositionem tenẽtur iudicare, quãuis verba instruct. Hispalen. c. 28. contrarium innuere videantur. Sic enim disponunt: [Relinquendum est arbitrio & prudentiæ Inquisitorũ, vt procedant iuxta iuris dispositionem in his, quæ hic non expressè declarantur, & secũdum ipsorũ conscientiam.]

5 Hæc tamẽ verba, † si ad amussim perpendantur, nihil aliud importare mihi vidẽtur, quàm causas fidei, quæ Inquisitorũ arbitrio relinquuntur, secũdum iuriũ sanctiones iudicandas, decidendasq; esse. Et sic suæ conscientię debẽt iudices satisfacere, quia verba instructionũ, quemadmodum aliorũ statutorum, iuxta ius cõmune interpretationem recipiunt, c. fin. §. final. de hæreticis. in 6. Clement. 1. §. fin. eod. tit. l. nam & posteriores. ff. de legibus. Secũdum enim iuris dispositionem iudex non secundum conscientiam suam (vt passim nostri vsurpant,) sed secundum allegata & probata iudicare debet. Ex quibus deducitur verus & genuinus intellectus ad prædictam instructionem Hispalensem, cui adstipulatur insigne Vlpiani responsum in l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præsid. [veritas rerum erroribus gestorũ non vitiatur: & ideo Præses Prouinciæ id sequatur, quod conuenit eum ex fide eorum, quæ probantur sequi.] Hacte-

6 nus Vlpianus: ex cuius † verbis luculenter, clarèque deducitur iudicem secundum allegata & probata, non secundum suam conscientiã debere iudicare; quod etiã probat tex. in c. iudicantẽ. 30. q. 5. & in c. 1. vbi Ioan. Andr. de offic. ordina. notat in cap. Deus omnipotens. 2. q. 1. & in c. iudicet. 3. q. 7. Abb. Panor. in cap. Pastoralis. §. quia verò. n. 8. vers. in glos. verb. teneatur. de officio deleg. & ibi Felinus num. 23. Anton. de Butrio in cap. vestra. in fin. de cohabit. cleric. & mulier. Bald. in d. l. illicitas. §. veritas nume. 1. & ibi

& ibi Bart. in l. 1. num. 4. C. vt quæ desunt aduocat. vbi Alex. num. 16. Marsil. singul. 266. & in §. diligenter. num. 26. in suâ pract. crimin. Polanc. in l. final. num. 403. vers. Iudex si videt. ff. de quæstion. Decius in l. si soror. num. 5. vers. 5. & vlt. notab. C. de collatio. Afflict. in c. in quæstionibus. n. 16. vers. 19. lib. 1. Const. Reg. Marsil. consil. 18. num. 38. vol. 1. Couarr. tom. 1. Variarum resolutionum, & lata manu Iacob. de Bellonis in Rub. quotuplices sunt causæ. num. 217. vers. sed nunquid iudex. in pract. Crimin. Foller. in rub. studeat se ornare: nu. 80. vers. debet & iudex. Prosper Farinacius. lib. 1. suarum quæstion. crimin. tit. de delict. & pœnis. quæst. 21. num. 163. cum sequentib. Olasc. decis. Pedam. 1. numero. 39. Capra conclus. 32. & idem Farinacius libr. 2. titul. de iud. quæstione vltim. † Ex quibus illud etiam

7 infertur, quod licet Iudex certò priuatim sciat reum culpę esse innoxium si tamen ex probationibus contra eum factis reus conuictus sit, debet & sine peccato potest illum condemnare. Ita communi omnium suffragio receptum esse testatur Imol. in Clement. Pastoralis. §. quia verò. nume. 49. de offic. deleg. & in c. 1. nume. 13. de offic. ordin. Ferdin. Vasquez in controuers. illustr. cap. 13. num. 1. & cap. 14. num. 5. col. 2. in fin. tutiùs autem crederem isto casu, religiosiusque iudicem facturum, si à iudicandi munere se excusauerit, & apud principem instet, vt causa alteri delegetur, vel ipse poterit alteri delegare, vt tenent communiter doctores relati per Imol. vbi suprà numer. 49. circa finem. & Couarruu. in. d cap. 1. Variarum resolution. in. 4. Iam † igitur, vt

8 eò vnde fluxit, nostra reuertatur oratio, in hoc Consilio quinque erant senatores, qui & Inquisitores meritò appellãtur, quorum numerus duobus adiunctis ex Philippi II. Regis Catholici iussu atque consilio adauctus est. Sunt in eo denique consultores duo ex supremo Regni Castellæ senatu, decisiuum votum habentes, Fiscalis, Aduocatus, Officialis maior, quem vulgò [Alguazil] vocamus secretarij duo, totidemque causarum Relatores, Nuncius vnus, duoque Ianitores; quorum omnium nomenclaturam ex ijs qui hoc tempore in eo sunt, iuxta singulorum antiquitatem & gradũ libet in præsenti commemorare. Hi sunt D. Ioannes à Stunica, Toletanæ Ecclesiæ Canonicus, qui sex annos in Valentina Prouincia, septem in Toletana sanctæ Inquisitionis officio honorificentissimè functus, tantis ac tam admirandis iustitiæ, integritatis, prudentiæ, alijsque animi ornamentis, omnibus grauissimus, & felicissimo Regi nostro, summo virtutum æstimatori, commendatissimus, ad supremum hoc Consilium ex omnium voto accitus est. Postea verò florentissimę Salmanticẽsis Academiæ morum ac cõstitutionum instaurator ac reformator cõstitutus, quàm prędara, quàm eximia, quàm omnium expectatione digna gesserit, satius ducimus verbis non obscurare, quàm imparem rebus eius scriptionem afferre. Tandẽ sanctæ Cruciatæ Commissarij generalis amplissimo munere cohonestatus obscurũ non est, quantum apud Regem nostrum autoritate valeat. Est in gradu secundus D. Ioannes Aluarez à Caldas, tanta scientiarum cognitione decoratus, & in vtriusque iuris censura adeo clarus, vt adhuc adolescens maius sancti Iacobi Collegium (quod communi vocabulo Archiepiscopi Collegium vocant) Salmantinæ Vniuersitatis plurimis viris oppositoribus, idemque enixè conantibus, fuerit adeptus. Inde riguroso examine

Universidad de Deusto
Biblioteca

plerisque eruditis viris secum congredientibus ingenti cum honore superatis, doctorali canonicatu Ecclesiæ cohonestatus, deinde in Inquisitionis munere in Cathaloniæ Principatu summa cum laude versatus anno 1589. ad supremum hoc Inquisitionis consilium accersitur. Cuius eximiæ doctrinæ, virtutumque splendor super tam excelso candelabro radians, tam latum nobis dicendi campum suppeditat, vt ab eo eloquentiæ imperitia, & proposito nostro longè alieno subtrahamur, deterreamurq;, quod hercle munus libenter obijssem, nisi eius integritas, religio, pietasque Granatæ in quorundam hæreticorum pullulantium errorem Inquisitio, quam ex Regis nostri mandato claro successu exercuit, in omnes mundi angulos propalasset, vt nullus tam obscurus, nullus tam supinus inueniri possit, qui insignes animi dotes in eo non veneretur, atque suspiciat. Est in ordine tertius D. Garcia à Loaysa Archidiaconus Liborensis siue de Talauera, Toletanæq; Ecclesiæ Canonicus, cui Toletani Archiepiscopatus, à sereniss imo Archiduce Alberto Cardinale tituli sanctæ Crucis, Toletanoque Archiepiscopo & Hispaniarum Primate cura credita est: huius (vt vnico verbo omnia comprehendam) tanta est morum excellentia, virtutum splendor, scientiarum cultus tam excellens, vt serenissimi Principis nostri Præceptor, morumque formator delectus sit, cuius conspicuæ laudes, notissima virtus, animique dotes eximiæ adeo clarēt, vt vix sanæ mentis habendus esset, qui ea in tam angustum locum cogere vellet. Omnes illius laudes vnica hæc satis complectetur, quod à rege nuper in Archiepiscopum Toletanum, & Hispaniarum primatum, electus sit, qua ratione tandem id fiet, vt meritis viri præstantissimi, Regis sapientissimi vota respondeant. Sequitur Licenciatus Vigil de Quiñones, cuius quę potest maior esse laus, quam quod insignis collegij sanctæ Crucis Pinciani collega, inde Pincianus Inquisitor creatus sit? Quæ res eius non vulgarem scientiam, probitatem, atque virtutem maxime commendat. In eo munere, quod octo circiter annis exercuit, tale scientiarum, virtutumq; specimen præbuit, præsertim dum illud territorium ex delegatione visitaret, vt per hos honoris gradus ad huius Consilij summitatem non immeritò fuerit euectus. Denique, vt paucis multa complectar, in eo fuit à prima iuuentute illud studium, vt aliquando nominis sui symbolum exolueret, vigili animo & vigilijs ad Gregoriorum gloriam accederet, quibus id nominis optimo iure, inditum fuerat. ἐγρηγορέω, vigilo est. Huic proximus est D. Petrus Pachecus ex nobilissima, clarissimaque Pachecorum gente, filius Comitis de la Puebla, Archidiaconus, Canonicusq;, Cōchensis Ecclesiæ, quem in Prouincia Valentina Inquisitorem, alijsq; honorificis muneribus insigni laude perfunctum Philippus II. Rex noster felicissimus, eius comitatis, modestiæ, āliarumque insigniū virtutum, literarumque splendore allectus, tam nobili stemmate illustrauit. D. Ioannes à Mēdoça ex Illustrissima Mendoçarum familia ortus, ac Marchionis de Cañete filius, Thesaurarius, Canonicusq; Conchēsis, nemini virtute, pietate, nobilitate literis, laudibus ve inferior. Dum hæc scriberem, venerat in mentem mihi suo (id est primō) loco magni illius & eximij viri D. Francisci Auila, cuius egregiæ virtutes cum rerum omniū absoluta cognitione coniūctæ, id perfecerunt, vt ab hoc sacro ordine ad Car-

Cardinalatus fastigium à Summo Pōtifice Clemente VIII. sit accitus. Sed de tanto lumine dicere cùm nemo ita possit, vt ad maiorem illi splendorem faciat, paucis hæc accipe. Salmanticæ Academiæ primordia cursus literarij sui debere illum norunt, qui hac ætate vel semel ad illam appulerint. Multi illum & docentem, & legentem publicè illic audierunt, cùm prius in consortium Collegarum Conchensis gymnasij cooptatus fuisset. Tandem vero Toletani Archidiaconatus dignitate cohonestatus, post assiduas togatæ militiæ vigilias, & Iurisprudentiæ impensos labores, ad Inquisitionis Toletanæ tribunal ascendit, vnde ad supremum Consilium vocatus, diuturno munere functus, in eo Decanus extitit, & bullę sacręcruciatæ Generalis Commissarius. Per tot gradus cum eo venerit, quis iam eum aurea corona minùs, quàm purpureo galero dignum existimet? Exijt quidem à nobis magnum Consilij magni ornamentum, sed boni cursoris facē bonus cursor eodē stadio sumpsit, D. Thom. à Liciniana. De hoc vt dicam, locus efflagitat. Sed nō nisi impari voce loqui, & stylo fere hebete scribere poterimus. Eius enim laudibus, si omnes enumerandæ sint, vix est vt satis fiat. Quinquennio ipso cum S. Officij munus Lerenæ expleuerit, cum illinc digressus annos septem & decem in altero illo tribunali Inquisitionis, quod Pinciæ est, insumpserit, postremò Logronēse & Cordubense lustrauerit sagacissimus & sedulus visitator, eius fama ita omnes Hispaniæ prouincias peruagata est, vt eius nomen in amplissimam & celeberrimā gloriam euaserit.

D. Petro Pacheco locum, quē res & sua dignitas postulauit, adscripsimus, tametsi è viuis abijsset, cùm hæc scripta conficeremus. Sed memoriæ tanti viri nihil detrahendum fuit. In eius locum suffectus est doctor ille eximius Petrus de çamora, quem doctū profectò, & incredibili conspicuum integritate athletam omnes prædicant. Huius quoque doctrina egregia id obtinuit, vt primis ætatis suæ annis Collega Collegij Conchensis fieret: nec multò post cū esset Iurisprudentiæ addictus, Inquisitionis Logronensis numero additus est, in quo per annos nouem iudicij singularis, pietatis, & æquanimitatis specimen satis frequens edidit. Inde verò cùm decessisset, & Valentiam sese contulisset ad simillimi muneris onus subeundum, vixdum mensem sextum illic egerat, cùm Regis Catholici & supremi Consilij iussis obsequi paratus, Cę saraugustam pedem reflexit, vt ad tumultus Aragonici compescendum impetum operam suam conferret. Id felicibus auspicijs (inspirante Deo) successit. Postremò verò postquam, illic annis septem magnum cùm honoris, tum virtutum omnium compendium fecisset, in Supremi Consilij classem est accersitus. Ildephonsus à Bohorques nobili exortus genere in oppido Villamartin Bæticæ prouinciæ, postquam stadij legalis spatia non tam veloci, quàm maturo cursu peregisset, collega S. Iacobi maioris, alias (Conchensis Collegij) in Salmantina schola Hispanorum Elide legit publicè, & docuit. Atque inde cùm Iuris vtriusque lumen esset, & ditissimis animi dotibus locupletaretur, ad Granatensis Cancellariæ curiam primùm euectus est: vbi cùm annos quatuordecim fuisset emēsus, anno 1581. conscendit ad supremum Castellæ, & sacrosanctæ Inquisitionis Senatum. Cuius vtriusque muneris dignitatem ita expleuit, vt ab omnibus colatur, & votis omnium satisfaciat: vir non solùm ingenio pollens,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed qui consilij sui serenitate res quas libet, tametsi obscuras & difficiles, regere, temperare, & euoluere facillimè norit. Paulus de Laguna, Archidiaconus de Cuellar, in Ecclesia Segobiensi, & Prior Portus Regalis nobili vtrinque ortus genere, ex oppido del Espinar, Academiæ Salmanticensis alumnus fuit, in cuius sinu Iurisprudētiæ lacteos fontes exhausit, tāta siti, vt statim in collegam collegij Sancti Saluatoris, vulgo [de Ouiedo] cooptatus fuerit an. 1567. & singulari ingenij dexteritate doctrinæ non vulgaris præstantiam legendo publicè ostenderit: exinde ad maiora vocatus anno. 1583. In Granatensi Cancellaria senatoriam est amplexus dignitatem, & post annos duodecim Inquisitionis Officio pro consultore curam impendit. Tandem, vt senatus supremi Castellæ penetralibus ineesset, à Rege iussus est. Quo in munere dum animi aciem intendit in varios, & multiplices negotiorū actus, hinc Generalis Inquisitionis sacrum senatum consilio cōsultor optimus viuit, illinc aliquot annos patrimonij Regij senatorem, & ad extremum in eodē annos quinque censorem & moderatorem egit integerrimum. Iam verò vt magnis virtutibus magna res vnquam non defuit, Indiarum consilij præses est, & cum in tam clara rerum omnium luce versetur, nominis & luminis sui splendorem ex Europę finibus abditissimis in remotas noui orbis regiones emittit. Licenciatus Arenillas famigeratæ Hispalensis Ecclesię Canonicus, pridē huius Concilij, & causarum relator modò fiscalis promotoris munus exercet: vir hercle prudētia, sciētia, ac rerum peritia adeo clarus, vt omni honore dignus existimetur. Apparitor, siue Cōsilij Alguazilius, vt nostri vocant, Matthęus Enriquez de Herrera, vir equidem fidelis, suisque virtutibus omnibus gratus. Relatores causarum Licentiatus Hosius & Licētiatus Vecilla, quorum mira ingenij acies magisque mira est in referendis causis fidelitas, eloquentia atque dexteritas. Secretarij sunt Paulus Garcia, qui serenissimæ nostri Regis Maiestati à sacris est, tantaque probitate atq; virtute & felicitate suum iam diu exercet munus, vt honorificentissimam de eo omnes imbiberint opinionem. Alphonsus à Doriga alter fuit, & omnibus gratissimus, & magnæ expectationis vir, si diu nobis eo frui licuisset, sed cum nuper è viuis abierit, in eius locum venit Ferdinandus Villegas, spectatæ fidei vir, & animo ad obsequia sacri officij alacri, & parato.

Huius Consilij præses, moderator, & in omnibus illis ditionibus, quę hodierno die Regibus Catholicis subsunt, Inquisitor Generalis est D. Petr. Portocarrerius, Conchensis Episcopus, cuius virtutes ita in dies elucescunt, vt eum iustitiæ incomparabilis, prudentiæ solertissimæ, immotæ fortitudinis, & temperantiæ non mediocris exemplar iure optimo possis dicere. Nam quid de tanti hominis doctrina scribam? Ego existimo præconem se meliorem illum non habere; cuius ore & pectore vel Musas ipsas loqui non pœniteret. Præses dicti Cōsilij in Hispaniarū regnis à Rege nostro eligitur, & à summo Pontifice cō-
10 firmatur; cui † amplissimam potestatem in causis fidei aduersus hæreticos, apostatas, eorumq; cōplices, fautores, defensores, & receptores conceditur, vt in diplomatib. Sūmor. Pōtifi. cōtinetur. Inquisitor igitur †
11 Generalis in ditionibus Hispaniarū supremi S. Inquisitionis senatus Cōsiliarios nominat, ex nominatis Rex eligit vnū omnes autem Prouinciales Inquisitores, Consiliarios, tabelliones, procuratores

ratores, cæteroſq; ministros, ac officiales opportunos, quoties ei placet, per se, vel per aliū, aut alios deputat, reuocat, & amouet, ac eos visitat, ac de ijs, quæ per eos gesta sunt, administrationis ratione exigit: quos verò culpabiles in officijs sibi commissis comperit, iuxta excessuum qualitatem suo arbitrio coercet & punit, pœnas per eum perpetuò, vel ad tempus impositas in toto vel in parte remittit, & de ijs, quæ ad Officium sanctæ Inquisitionis de iure, vel consuetudine pertinent, cognoscit: cum pœnitentibus & eorum filijs dispensat, gratias & indulgentias concedit, de rebus grauioribus deliberat, & ad eū speciali indulto appellatur & prouocatur. Denique si qui sint iudices, qui sancti Officij iurisdictionem remorentur, eos inhibere potest censuris Ecclesiasticis, licet iudices illi sint, vel sacri Palatij vel Curiæ Cameræ Apostolicę. Præterea pœnas per se aut per alios Inquisitores in perpetuū, vel ad tēpus impositas in toto, vel in parte remittit, vt ex diplomatibus Leonis X. Adriani VI. Pauli III. Pij V. Greg. XIII. & Clement. VIII. deducitur.

12 Huius † generalis Consilij institutionis origo esse potuit ex eo quod anno 1491. accidisse narratur. Cùm Episcopus Segobiensis, ac Calagurritanus, eorumque cognati, ac cum ijs alij permulti Ecclesiastici viri non mediocris autoritatis, atq; potentiæ, de hæresi suspecti, Inquisitorum iurisdictionem cui subiacebant, appellatione ad sedem Apostolicam interposita, vellent euadere, quia magnū hoc videbatur incommodum, Catholici Reges Summo Pontifici significarūt, quantum inde religionis periculum, ac Ecclesiæ scandalum sequeretur, si illorum appellationi aditum aperiret.

13 Itaque † Regum supplicationi Sum. Pontif. annuens, Episcoporum causas sedi Apostolicę reseruauit, ac Episco. Tornacēsem in Hispaniā legauit, qui simul cū F. Thoma à Turre-cremata, Inquisitore Generali, de omnium hęreticorum causis cognosceret: quarū cognitio per appellationē ad Romanam Curiam pertineret. † Sed postea
14 cùm experientia, rerumque successu cōperiretur, ex illo procedendi modo magna incōmoda dimanasse, statuit Papa, vt Inquisitor Generalis de omnibus causis appellationū cognosceret, quod vsque ad præsentem diem seruatur, Romano Pontifice nūquam permittēte, vt similia negotia ex vlla appellationis causa ad sedem Apostolicam deferantur.

Illud tamen prætereundum non
15 est † Generalis Inquisitoris dignitatem amplissimam esse in Hispania, ad quam semper assumi solet pręcipuus ex Hispaniæ antistitibus, qui sit irreprehēsibilis vitæ, mansuetudinis, misericordiæ, humanitatis, bonitatis, alijsq; animi dotibus clareat & commendetur: ita vt appositè illi quadrēt elegantia Trident. Concil. verba sess. 13. c. 1. de reformat. [Pios pastores, nō percussores, se esse meminerint, atq; ita præesse subditis oportere, vt non in eis dominentur, sed illos tanquā filios & fratres diligāt, elaborentq;, vt hortando & monendo ab illicitis deterreant, ne vbi deliquerint, debitis eos pœnis coërcere cogantur, quos tamen si per humanā fragilitatē peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent, increpent in omni patientia, & doctrina, cùm sæpe plus erga corrigendos agat benecuolētia, quàm austeritas, plus exhortatio, quàm cōminatio, plus charitas, quàm potestas. Hactenus Sacrosancta Synodus: Si autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordiæ iudicium, cum le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitate seueritas adhibenda sit, vt sine asperitate disciplina populis salutaris, ac necessaria cõseruetur, vt qui correpti fuerint, emendentur, aut si resipiscere voluerint, cæteri salubri in eo animaduersionis exemplo à vitijs deterreantur; cum sit diligentis simul & pij pastoris officium morbis ouium leuia primum adhibere fomenta: & Gregorius vniuersis Episcopis per Galliam Germaniam, & Europam cõstitutis scribẽs, eadẽ verba præscripsit & habentur in can. licet plerumque. & in can. licet nonnunquam. 45. dist. & 2. ad Timoth. c. 4. Siquidem cum in omnibus iudicibus misericordia summa sit virtus, disciplinæ libramine temperata, in Generalis tamen Inquisitoris præsidẽ, atque Consilio hęc virtus multùm nitet, & in eo valdè Dei iudicium imitatur, qui Adamum puniturus non statim ac ipse peccauit, ira excandescens, concitato cursu ad vindictam properauit; non ardebant oculi, non exore ferocitas, aut crudelitas emicabat, sed deambulando ad auram post meridiem, vt per illã temporis moram misero præstaret inducias, vt errati pœniteret, & sic pœnitentem exciperet misericordiâ, non damnaret iustitiâ. Vt igitur sacer textus significaret Deum [Cui proprium est misereri semper & parcere] quasi inuitum ad puniendum hominem infidelitatis labe aspersum, processisse, non potuit aptiùs aut elegantiùs explicare, quàm his verbis, scilicet, [quod audiuit Adam vocem Dei deambulãtis ad auram post meridiem,] itaque clamantis, non tacitè prosilientis, ne inopinatus veniret, & Adamum nihil tale metuentem opprimeret: deambulando, & non currendo: à fronte aura ipsum excipiebat, non à tergo (aura enim à tergo etiam tardos solet impellere, à fronte verò cõcitatos & præproperos retardare) aura, quę ipsum remorabatur, erat vehemens infinitæ misericordiæ cum diuina iustitia colluctatio, de qua palmam ferre gestiebat post meridiem, nõ summo manè, vt Adamus ad illius aduentum sese per humilitatẽ, ac pœnitentiam præpararet, ita vt meritò illi ista cognomina ascribantur. Misericors, & miserator Dominus, longanimis, & multùm misericors.

Nam & Christus Dominus insitæ clementiæ non oblitus, discipulos suos Iacobum & Ioannem contra ciuitatem Samaritanorum indignabũdos, quod ipsum recipere noluerant, & ignem de cælo mittere gestientes compescuit, & ad mansuetudinem reuocauit. Habetur enim Luc. 9. [Misit nuncios Christus ante conspectum suum, & euntes intrauerunt ciuitatem Samaritanorum, vt pararent illi, & non receperunt eum. Cùm vidissent autem discipuli eius, Iacobus & Ioannes dixerunt: Domine vis dicimus, vt ignis descendat de cælo, & consumat illos? & conuersus increpauit illos, dicẽs: Nescitis, cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare.]

16 Cæterùm † longè diuersa esse debet iudicum misericordia à misericordia Dei, quia non debet, nec potest in omnibus iudicium humanum imitari iudicium diuinum, quia (vt dicit sanctus Thomas 3. part. quæst. 59. art. 1. Deus habet supremam potestatem iudicandi. Christo etenim conuenit specialis, & suprema potestas iuxta illud Actor. 10. [Hic est, qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum] vt enim dicitur Prouerb. 8. [Per me Reges regnant, per me Principes imperant.] Matth. 17. c. & 1. Petr. 2. & c. Magnum. 11. q. 1. Ac Paul. ad Rom. 13. [Non est (inquit) potestas nisi à Deo; quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.] [Et ideo liberum est ei pœnam remittere, quia non remittit eam, nisi secũdum quod decet suam bonitatem, quæ est omnium legum radix. At iudicis misericordia in ijs tantùm habet locum, quæ ipsius arbitrio relinquuntur, in quibus boni viri est, vt diminutiuus sit pœnarum, vt vtar verbis Philosophi 5. Ethicæ. In ijs tamen, quæ sunt determinata secundum legem humanam, non est suum facere misericordiam, quoniam iudex inordinatè pœnam remittendo incommodat Reipublicæ, cuius interest, vt delicta puniantur locatio. §. quod illicitè. ff. de publican. l. ita vulneratus ad l. Aquil. l. si operis. C. de pœnis. cum vulgatis. Nam & Deuter. 12. post pœnam seductoris subditur; vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquam vltrà faciat quispiam huius rei simile. Vnde, †
17 cum duplex sit misericordia, alia quæ per compassionem mentalẽ, alia verò quæ fit per relaxationẽ aut mitigationẽ pœnæ exercetur, iudex semper debet habere saltem misericordiâ compassionis in puniendo, vt ita verum sit, quod dicit Grego. in Moral. lib. 20. p. 4. c. 11. Vera iustitia compassionem habet: falsa verò dedignationem: secundum verò misericordiæ genus nõ est necessum, quod semper iudices habeant per relaxationẽ aut mitigationẽ pœnæ debitæ. Vnde August. [Duo ista nomina cùm dicimus, homo peccator, non vtiq, frustra dicuntur: quia peccator est, corripe, quia homo est, miserere: nec omnino liberabis hominẽ, nisi cùm prosequutus fueris peccatorem: nulli homini claudẽda est misericordia, nulli peccato impunitas est relaxanda.] Quare cùm iudex nõ amore vindictę, vel odio, sed dilectione & zelo correctionis aliquem iusta morte afficit, etiam misericordiâ exercet. Punitur enim vnus, vt saluẽtur multi: sicut mutilatur vnum mẽbrum putridũ, ne pars sana corporis corrũpatur. Et sic eo ipso quòd iudex punit aliquẽ, facit (vt dicit August. in Enchirid.) misericordiã: & in c. & qui emẽdat. 45. dist. debet itaq; iudex in vtraq; lance iustitiã & misericordiã portare, ita vt nunquam vna sit destituta; †
18 in quam rem elegantissimè differit Gregor. in Moral. lib. 19. p. 4. c. 11. & lib. 20. p. 4. c. 6. eius verba transcripta sunt in c. disciplina, & c. omnis. 45. dist. quæ placuit hic inserere: Disciplina vel misericordia multùm destituitur, si vna sine altera teneatur: sed circa subditos inesse debet rectoribus & iustè consulẽs misericordia, & pie sæuiens disciplina. Hinc est, quod semiuiri illius vulneribus, qui à Samaritano in stabulũ ductus est, & vinũ adhibetur, & oleum: vt per vinum mũdẽtur vulnera, & per oleum foueantur: & quatenus vnusquisq;, qui sanãdis vulneribus pręest, in vino morsum districtionis adhibeat, in oleo mollitiẽ pietatis: per vinũ mundantur putrida, per oleũ sananda fouentur. Miscenda est ergo lenitas cum seueritate, faciendumq; quoddam ex vtraq; tẽperamentum, vt neq; multa asperitate exulcerentur subditi, neq; nimia benignitate soluantur. Hoc nimirùm illa tabernaculi arca significat, in qua cũ tabulis virga simul & manna est: quia cùm scripturæ sacræ scientia est boni rectoris pectore, si est virga districtionis, sit & manna dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait: Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.] Virga enim percutimur, & baculo sustentamur. Sit ergo districtio iustitiæ, quæ feriat: sit & cõsolatio baculi, quæ sustenter. Sit itaq; amor, sed nõ emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non immoderatè sæuiens: sit pietas, sed non plusquàm expediat, parcens, &c. Omnis qui iustè iudicat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

indicat, stateram in manu gestat, in vtroque penso iustitiam & misericordiam portat, sed per iustitiam reddit peccati sentẽtiam, per misericordiam peccati temperat pœnam, vt iusto libramine quædam per æquitatẽ corrigat, quædam verò per miserationem indulgeat, qui Dei iustitiam oculis suis præponit, semper timens & tremens in omni negotio formidat, ne de iustitiæ tramite deuians cadat, & vnde non iustificatur, inde potiùs condemnetur:] hæc ibi quibus confert elegans decisio tex. in l. obseruandum. ff. de officio præsidis: Obseruandum (inquit) est ius reddenti, vt in adeundo facilem se præbeat, sed contemni non patiatur; vnde mandatis adijcitur, ne præsides prouinciarum in vlteriorem familiaritatem Prouinciales admittant, nam ex conuersatione æquali contemptio dignitatis nascitur. Sed & in cognoscendo, neq; excandescere aduersus eos, quos malos putat, neque precibus calamitosorum illacrymari oportet: id enim non est cõstantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit.

Quamuis autem vera sit iudicis misericordia, reum iuxta legum diffinitionem punire, quia iudex tanquam persona publica scriptis legibus
19 seruit,† tamen vbi iuribus non astringitur supremi Inquisitoris iudicium, ad pietatem ac benignitatem inclinat exemplo Pauli, qui Galatas, quos per Euangelium Christo pepererat, posteà ad infidelitatem relapsos, & hæresi deformatos, non eos statim confregit, aut gladio Apostolicæ autoritatis percussit, sed patienter agens, illorum salutis studio ardentissimo inflammatus, iterùm Christo parturiebat, illos salutaribus monitis, & disciplinis instituens, donec Christus Dominus illorum mentibus tenacissimè insideret, & ita ad illos scribens, ait: Filioli, quos ego iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, ad Galat. 4. Quod & Imperatores Constantinus & Licinius constituêre in l. placuit. C. de iudicijs. & probatur in l. 2. §. quamquam, de qua pluu. arcen. l. si res tuas. C. ad exhiben. cap. fin. de transact. Hæc autẽ misericordia atq; benignitas Inquisitoribus conuenit,
20 vt non immeritò Clemens V.† in Concil. Viennen. præmittens causam constitutionis multorum in titul. de hæreticis in Clementinis, quorũdam Inquisitorum immoderationem, ac seueritatem reprehendens, eorum modum in iudicando formauerit, disserens in hæc verba: [Multorum querela sedis Apostolicæ pulsauit auditũ, quod nõnulli Inquisitores per sedem eandem contra prauitatem hæreticã deputati, metas sibi traditas excedentes, sic interdum extendunt suæ potestatis officiũ, vt quod in augmentum fidei per circũspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter prouisum est (dum sub pietatis specie grauantur innoxij) cedat in fidelium detrimentum.

Rursus Summus Pontifex istam suam declarat sententiam in §. verum. vbi ait: [Verùm quia nimis est graue ad exterminationem prauitatis prædictę non agere, quod ipsius contagiosa enormitas agendum requiret, graue est quoque, & damnatione dignissimũ malitiosè insontib⁹, eandẽ imponere prauitatẽ, Episcopo & Inquisitori prædictis, ac alijs ad dicti executionẽ officij substituẽdis ab eis, in virtute sanctę obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt sic discretè & promptè contra suspectos, vel diffamatos de huiusmodi prauitate procedant, quod malitiosè aut fraudulenter, tantam labem, seu quod ipsos in executione Officij Inquisitionis impediat, pediat, falsum alicui non imponant, suas igitur metas quisque non transgreditur.

21 Sanè hanc† misericordiam non obscurè repręsentant Sanctæ Inquisitionis stemmata quæ præ se ferunt sanctæ Crucis vexillum, à dextris virentis oliuæ ramo, à sinistris verò districto gladio coruscans, quibus datur intelligi nihil debere esse Inquisitoribus prius, antiquiusue misericordia, & clementia, quam oliua mirificè adumbrat, quæ ramos habet perpetuò virentes, & qui tempestates præ cæteris arboribus diutissimè ferant, & aquis immersi, nec tam citò corrumpantur, neque virorem amittãt. Qui, de causa hæc arbor restituti orbis, & placati numinis hoc argumentum facit, ob quam significationem Christus Dominus cum ingrederetur Hierosolimam, pacem inter Deũ & homines per passionem confirmaturus, huius arboris ramis voluit honorari, vt significaret diuinam clementiam ad misericordiam iam inflecti, & ad hominum reconciliationem tunc præcipuè inclinare.

Gladius verò à sinistris, non à dextris collocatus ostendit, primas semper misericordiæ, non iustitiæ deferendas, & Inquisitores, tentatis omnibus quæ ad misericordiam pertinent si nihil proficiant, tunc quasi inuitos ad gladij vsum & districtionem accedere, qui propter vindictam noxiorum à Deo fuit permissus, & datus. Vnde vigesimatertia quæstione quinta, cap. dicitur: Sunt quædam enormia flagitia; vnde non sine causa gladium portat, qui talia flagitia dijudicat, Roman. 13. Procedant igitur Inquisitores ad scelerum punitionem non indignabundi, non animo hostili, sed potiùs ea charitate & intentione, quâ Paulus tradidit hominem incestuosum Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini.

Quare ad tantum munus obeundum non nisi viri grauissimi, & qui non vulgaris prudentiæ, probitatis, atque sapientiæ ac pietatis ab incunabulis specimen dederint eligũtur: quia (vt inquit Plato) cap. 1. de Republica, qui magistratum gerere debent oportet: vt probi & electi sint: nam vt oculi propria virtute priuati malè vident, ita anima propria virtute destituta malè suum opus peragit: peruertit enim iudicium habitus vitiosus. Secus verò ijs, qui iustitiam & pietatem sectantur, solet Deus recta consilia suggerere, tam sibi, quàm vniuersæ Reipublicæ salutaria & lib. 6. de legib. Oportet (ait idem Plato) Iudices omni virtute ornatos esse, quippe qui reorum non Iudices modò, sed & Patres, & curatores esse debent.

Nam cum omni humano testimonio, quo Inquisitores ad reorum damnationem ducuntur, falsum subesse posit, quia omnis homo mẽdax, candida & sincera intentione opus est, vt Inquisitores considerent reorum personas, actiones, ingenia, studia etiam quibus dediti fuerunt, antequàm ad illorum damnationem procedant: ad quod præstandũ summa prudentia, singulari probitati cõiuncta requiritur, quia (vt inquit Aristoteles libr. sexto Ethicorum. cap. 13. Nec sine prudentia quisquam, veræ probitatis, nec sine virtute, prudentiæ nomen potest habere, neque vlla potest esse iustitia sine prudentia.

Et quia permulti clarissimi supremi Inquisitores in Hispania fuerunt, quos indignum videbatur silentio contegere, eorum omnium nomenclaturam ac insigniora gesta in sequẽti capite proponemus.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Inquisitoribus Generalibus Hispaniæ.
CAP. V.

SVMMARIVM.

1 FRATRIS Thomæ à Turre-cremata primi Inquisitoris Generalis vita.
2 Frater Didacus Deza Episcopus Giennensis.
3 Frater Ioannes ab Enguerra.
4 Frater Franciscus Ximenius S.R.E. Cardinal. ac Archiep. Toletan.
5 D. Ludouicus Episcopus Dertusens.
6 D. Adrianus Episcopus Dertusen.
7 D. Alphonsus Manriquez Archiepiscopus Hispalensis.
8 D. Ioannes Tauera, Archiepiscopus Toletanus.
9 D. Garcia Loaysa, Archiepiscopus Hispalensis.
10 D. Ferdinandus Valdes, Archiepiscopus Hispalensis.
11 D. Petrus Espinosa, Cardinalis, Episcopus Seguntinus, ac supremi omnium regij senatus Præses.
12 D. Petrus Pontius Leon, Episcopus Placentin.
13 D. Gaspar Quiroga, Cardinalis, Archiepiscopus Toletanus.
14 D. Hieron. Manriquez, Episcopus Abulen.
15 D. Petrus Portocarrero Episcopus Conchensis.

FRater Thom. à Turrecremata,† Prædicat. familiæ alũnus, cœnobij sanctę Crucis Segobiẽsis Prior, Catholicorum Regum cõfessarius, ac spiritualis pater dilectissimus, magnũ pietatis specimen exhibuit, quòd felicem Inquisitionis formam, quæ nũc in vniuersa Hispania est, simul cum Iudæorum expulsione proposuerit Regibus instituendam, ac etiã persuaserit. Hic Inquisitionis Hispanæ autor dignissimus visus est, vt illi omnium primo clauus ac gubernacula prędictę institutionis cõmitterentur. Itaq; procurantibus Ferdinãdo & Elizabetha à Sixto IIII. Pontifice Max. die 17. Octobris, anno 1483. Generalis in Castella, Legione, ac Aragoniæ Corona Inquisitor creatus est, & ab Innocent. VIII. ann. 1485. 3. die Febr. 2. sui Pontificatus anno confirmatus. Cui Reges, vt fidei causam fouerent magis, senatum grauissimarum personarũ adiunxerunt, cui Regiam autoritatẽ impertiti sunt, vt omnia, quę ad S. Officij exercitium pertinerent validiore manu, ac illustriori potestate expedirentur. Anno 1491. cum Episcopi Segobiens. & Calagurritan. & alij cum ijs potentiores ob hæreseũ suspicionem malè in Hispania audirent, ac vellent se à Iurisdictione Inquisitoris Generalis eximere, dignitatis ergò, Catholici Reges à Pontifice Romano impetrarunt, vt indistinctè de omnibus, etiam Apostolicæ sedi immediatè subiectis, primarius in Hispania cognosceret Inquisitor. Sed quamuis prædictus Frater Thomas dignitates plures, ac munera amplissima aspernatus fuerit, Inquisitionis tamen onus libenter suscepit, quia licèt amplissima sit dignitas, erat tamen immensis laboribus ac periculis in eius ortu admixta, propter ingentem hæreticorum, & infinitum Iudæorum numerum. Porrò tantæ detractorum ac maledicorum procellæ aduersus Fratrem Thomam ortæ sunt, vt ter Romam sodalem suum mittere coactus fuerit, vt coram Romano Pontifice contra calumnias in eos appositas, pro veritate responderet, quod multis alijs sanctis viris contigisse antiquitus enarratur. Et quoniam plerumq; monitus

monitus fuerat pessimos quosdam homines in eius internecionem conspirasse, tentassentque illum veneno extinguere, eorum insidias timens, vnicornij cornu in mensa vtebatur: & cum naturâ humilis esset, vt S. Officij dignitatẽ augeret, ac tutaretur (quod summè conabatur) in magnificentioribus omnium Principum ędibus morabatur, in quibus ducentos sancti Officij Familiares, ac equites quinquaginta ad eius tutelam habere cõsueuit. Quod sanè factum irreprehensibile est: quia (vt D. Cyrillus scribit) nemo sanctorum sponte patitur. Cui affine illud etiam est, quod Christus Dominus Petrũ de eius martyrio alloquens, dixisse narratur cap. 21. Ioannis: erat siquidem ea custodia fratris Thomę necessaria, qui rem difficillimam simul, & periculosissimam conficiendam suscepit, propter eius ingentem deuotionem ac obediẽtiam in Apostolicam sedem. Permulta negotia ac causas grauissimas sæpè illi Sixtus IIII. Innocentius VIII. ac Alexander VI. commiserunt, eratque tum ipsis Pontificibus, tum Regibus valdè gratus atque dilectus: noluit tamen vllam vnquam dignitatem admittere, quamuis Archiepiscopatum Hispalensem ei obtulissent, maiora ei pollicitantes: nec passus est, vt frater Alphonsus de Valaja eius sodalis Episcopatum Zamorẽsem, ad quem electus fuerat, acceptaret, cum tamen suos famulos ac familiares magnis beneficijs prosequeretur, ex quibus eius studio tres ad Episcopatus, Ouetẽ. Placentin. & Abulen. promoti sunt. Regum adiutorio magnificũ ædificiũ monasterij S. Thomæ Abulensis molitus est, ac monasterium S. Crucis Segouiæ, ac Ecclesiam oppidi de Turrecremata reparauit. Adeo parcus fuit, vt sororem, quam habebat pauperẽ, non dotauerit, sed tantùm subsidium, quo sub regula Beatarum sancti Dominici vitam transigere posset, contulerit. Erat admirabili iudicio, prudentia insigni, egregia parsimonia, singulariq; virtute ac sanctitate præditus, ac regulæ sancti Dominici, & eius constitutionũ obseruantissimus: habitu humili, ac parum curioso vtebatur: nunquam carnibus vescebatur nec linum in lectulo, vel vestitu adhibuit, sicque admirando eius virtutis odore pellecti Reges illum in confessarium, & Capellanum maiorem elegerunt. Sanctam habuit ac generosam in obiurgandis Regibus libertatem, quem tamen ipsi æquo animo ac obedienter audiebant, in quam rem singulare est egregium ipsius factum, quod in fine cap. de Inquisitione Castellæ commemorauimus. Floruit etiam in munere suo exequendo singulari constantia & fortitudine, vt ex his, quæ hactenus dicta sunt, aperte cognoscitur: verùm eius constantia, maxima cum prudentia coniuncta, tunc clarissimè emicuit, cùm Ferdinãdus Regni Neapolitani Rex, literas misit ad oratorem suum in Hispaniã, quibus illi iniungebat, vt Priori sanctæ Crucis, Inquisitori Generali notificaret Breue Apostolicum impetratum à Summo Pontifice, quo eximebatur ab Inquisitorum iurisdictione vir quidam opulentus, & ad Inquisitores nomine hæresis delatus, qui vt sibi prospiceret, ex Hispania in Neapolitanum regnum confugerat. Mandata Regis orator, cùm primùm potuit, exequutus est. At verò Generalis Inquisitor timens, ne ad perniciosa Reipub. damna aditus patefieret, Regis optatis non respondit, animo monendi Summum Pontificem de grauissimis damnis, quæ ex huiusmodi indulgentia dimanare poterant; sed cùm orator iratus ac egrè ferẽs respõsum, discederet, tũ Inquisitor

genera-

Universidad de Deusto
Biblioteca

generalis: Hæc (inquit) nomine meo Regi Ferdinando scribes, me vehementer mirari, Regem hæreticis patrocinari, fauoremque, quem huic & alijs id genus præstat, in causa futurũ, vt sine herede ac successore è vita discedat: quod ita euẽtu completum est. Quamquam enim filium habuit, non tamen in regno successit, titulo enim Ducis de Calabria tantum ornatus, deinde Valentię Prorex creatus, in eadem vrbe obijt. Plura notatu perdigna ad huius clarissimi viri sanctitatem, & insignem candorem pertinentia, scriptis consignarunt frater Ioannes de Cruce, libr. 5. Historiæ de Ordine Dominicano, cap. 26. ac frater Ferdinandus Castillo in Chronico Ordinis Prædicatorum lib. 3. cap. 41. Hieron. Zurita in Annalibus Aragoniæ, libr. 20. cap. 49. quæ nos consultò omittimus, cum etiam de eo plura in superioribus adduxerimus. Postquam Cœnobium Abulense, sancto Thomæ dicatum, ex bonis hæreticorum fisco Regio adiudicatis à fundamentis erexit, cùm vsu & experientia cognouisset, se, & sanctum Inquisitionis Officium à Iudęis & Mahumetanis, maximo odio haberi, indeq; timeret, futurũ aliquãdo vt in ipsius & S. Inquisitionis odium, aliquis à Iudæis vel Sarracenis originem ducens, illud monasterium incenderet, vel alia ratione funditus deleret, ab Alexandro VI. impetrauit, vt sub censuris alioqui incurrendis nullus à Iudæis, vel Mahumetanis oriundus in hoc Cœnobio habitu monachali indueretur. Nec silentio prætereundem est, quia redolet antiquitatem; Aram collateralem, quæ in hoc monasterio dextrum occupat locum sacelli Regij, à prædicto Inquisitore generali dicatã fuisse Beato Dominico. In tabula ibi collocata eximio opere, & singulari artificio expressus est actus fidei, qui (vt nostro tempore in vsu est) à Beato Dominico celebratur. Illud tamen obseruandum est, saccos benedictos crucibus rectis, non transuersis, & decussatis, vt hodie notatis, cerni: sub pictura literis capitalibus scriptũ est. PESTEM FVGAT HÆRETICAM. Duobus annis antequàm vitam cum morte commutaret, se podagræ doloribus impeditum, Inquisitoris Generalis munere abdicauit, effecitque, vt D. Didacus Deza Archiepiscopus Hispalens. in locum suum sufficeretur. Migrauit è vita in Abulensi Cœnobio decimosexto Kalend. Octob. ann. 1498. in medio Capituli sacello, hoc tumulo superaddito epitaphio, sepultus est.

Hic iacet reuerendus P. F. Thomas de Turre cremata.
Prior sanctæ Crucis, Inquisitor generalis, huius domus
Fundator. Obijt anno Domini 1498. *die* 16. *Septembris.*

2 Huic proximus est frater Didacus Deza, Taurinus, † ex Prædicatorum familia, Ioannis Principis Catholicorum Regũ filij præceptor, morumq; formator, vir summa virtute ac literarum cognitione præditus, primùm Episcopus Zamorensis, deinde Salmanticẽsis, postea Giennens. ab Alexandro VI. Kalend. Decembris, anno salutis 1498. in Castella & Legione, & anno sequenti 1499. Kalend. Septembris. in omnibus Catholicorum Regum ditionibus primarius Inquisitor creatus est. Fuit Ferdinandi Regis confessarius, deinde Episcopus Palentin. ac tandem ad Archiepiscopatum Hispalensem promotus, qui cum senio ac aduersa valetudine cõfectus, tanto muneri minùs vacare posset, eo se libẽter abdicauit. Hunc Elizabetha decedẽs testametariũ reliquit, & eius Generalis Inquisitoris munere successor Cardina. Franc. Ximenius à Regibus iussus est, vt prędictũ Dida. Deza semper in honore haberet, ac etiã in omnibus obseruaret.

3 Huic in Regnis Aragoniæ † successit frater Ioan. de Enguerra, Valentinus, Regis Ferdinandi confessarius, primùm Episcopus Vicen. deinde Ilerden. ac tandem Dertusensis.

4 Frater † Franciscus Ximenius Cisneros in Castellæ & Legionis Regnis post Didacum Deza Generalis fuit Inquisitor. Hic in Theologia ac Canonum scientia multum versatus, vicarius Generalis fuit atque Prouisor D. Petri Gonçalez Mendoça tunc Episcopi Segũtini, & ætate prouecta Minorum ordinem ingressus est, qui tale pœnitentiæ, virtutis, ac sanctitatis edidit specimen, vt ab Elizabetha Regina ad sacras confessiones eligeretur, quod hercle honorificũ munus solitudinis amicissimus ea lege accepit, ne cogeretur Regiam Curiam sequi. Postea Toletana Ecclesia Hispaniæ primaria pastore viduata, cũ Ximenius pro alijs intercederet, ac nihilo minus quàm de ea sede cogitaret, Elizabetha illi Bullam Alexandri VI. Pontificis Maximi tradidit, in cuius dorso Archiepis. Toletan. inscribebatur: sed cõfestim Ximenius tristitia affectus, Apostolicis literis proiectis discessit, donec alijs Apostolicis literis idem Põtifex eidẽ iussit, vt post posita omni mora ac excusatione, prædictam Ecclesiã admitteret. Igitur Ximenius Archiepiscopus Toletanus creatus clarissima, ac in omne æuum memoranda pietatis monumẽta reliquit, Complutensem Academiam, ac eius collegia à fundamentis erexit, ex qua, tanquam ex Troiano equo, in omni scientia insignes viri prosilierunt. Et cum aduerteret ex Orano Africæ ciuitate barbaros Mauros magna Hispaniæ oris detrimenta inferre, eam arcem & ciuitatem magna Hispaniæ vtilitate ac gloria expugnauit. Adeo fuit paupertatis amator, vt nunquam à Diui Francisci stricta disciplina recesserit, & pedibus semper incederet, vel per summã indulgentiam humili iumento veheretur. Anno autem 1507. à Iulio II. Põtifice Max. Cardinalis S. Balbinæ, & Generalis Hispaniæ Inquisitor creatus est, in quo munere acerrimum se præbuit fidei defensorẽ. Orani enim duo Cœnobia, alterum Dominicanis, alterum Franciscanis construxit, ac fratrem Yedram, pium virum ac religiosum in ea ciuitate Inquisitorem destinauit. Cùm autem demortuo Ferdinãdo Rege Catholico Carolo, qui ei in Hispaniarum Regnis successit, & postea Carolus V. Imperator appellatus est, nouiter ad fidem conuersi octingentos mille aureos offerrent, si imperaret, vt testes in tribunali sanctæ Inquisitionis publicarentur, Rex qui decem & octo annos natus erat, ac experientia & præsertim rerũ Hispaniæ cognitione destitutus, à Germanis tam ingenti pecunię vi illectis vehementer solicitabatur ac penè cõsentire cogebatur. Id vt resciuit Cardinalis Franciscus Ximenius, nouiter cõuersis fortiter se tanquam Generalis Inquisitor opponens, Regi persuasit ne id cõcederet: si enim id impij illi impetrassent, ac testes publicarẽtur, maximũ periculũ illis imminere, qui apud S. Inquisitionis Officiũ hæreticos denũciarent, sicq; maximũ contraheret Ecclesia detrimentũ, & Ferdinãdi Regis aui exẽplo, qui similem Iudęorum pecunię oblationem, quo tempore multùm inopia laborabat, spreuit, rem illam minimè faceret; effecitque, vt illa sponsione à Carolo aspernata, Inquisitionis

sacram

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacram formã, quam Ferdinãdus feliciter instituit, & nunc Hispania retinet, inuiolatã intactãq; relinqueret. Hic cum ab initio in Castellæ corona tantùm Inquisitionis summa accepisset, anno 1513. in Aragoniæ Corona à Leone X. Idibus Iulij Inquisitor Generalis creatur; Deceſsitq; anno Dom. 1517. 8. die mensis Nouembris de cuius vita ac rebus gestis octo libros conscripsit Aluarus Gomezius, Toletanus.

5 Ludouicus Episcopus Dertusen. † qui appellabatur Ludouicus Mercator, & Petrus Ioangen, aliàs Ioan. Pol. ex Dominicana familia in Aragoniæ Corona Inquisitor Generalis.

6 Anno Dom. † 1516. Postridie Idus Nouemb. à Leone X. Pontifice Maximo Adrianus, qui postea Apostolatus apicem tenuit, Episcopus Dertusen. Aragoniæ, Valẽtiæ, & Siciliæ Regnis Inquisitor Generalis præficitur. Anno verò 1518. quarto nonas Martij, eiusdem Pontificis literis, Regnis Castellæ, & Legionis delegatur.

7 Ann. † salutis 1523. 4. Idus Septembris, ab eodem Adriano Papa VI. Generalis Inquisitor in Regnis Hispaniæ creatus Alphonsus Manriquez Archiepiscopus Hispalensis.

8 Anno Domini † 1539. 7. Idus Nouembris à Paulo III. Summo Pontifice Inquisitor Generalis creatur in Regnis Hispaniæ Ioann. Tauera, Archiepiscopus Toletanus.

9 Anno† Domini 1546. Duodecimo Kalend. Martij D. Garcia de Loaysa Archiepiscopus Hispalen. ab eodem Paullo III. Generalis Inquisitor instituitur.

10 D. Ferdinandus de Valdes', † Archiepiscopus Hispalensis, Inquisitor Generalis, ex nobili Asturicensi Toparchia natus est oppido de Salas, & Cangas de Tineo, patre Ioanne Fernandez de Salas & Valdes, matre verò D. Mẽcia de Valdes legitimo matrimonio procreatus. Hic ob egregia virtutum merita, & ingenij præstantiam in celeberrima Salmanticensi Academia S. Bartholomæi Collegij insignibus condecoratus, inceſsit: inde verò ad supremum Inquisitionis senatum anno Domini 1547. decimo tertio Kalẽdas Februarij à Paulo III. Pontifice maximo in Regnis Hispaniæ cuocatur, & à Consilijs sereniſsimę Imperatricis efficitur. His officijs fungens cum Carolo V. Imperatore Augusto in Flandriã traiecit, ibi Episcopus Elnẽsis in Prouincia Cathaloniæ, cum eorundem officiorum retentione. Postea verò ad Episcopatum Auricensem, Ouetensem, & Legionensem gradatim promouetur, & Regio Pincianæ Curiæ Senatui cũ summa potestate præficitur. Deinde supremi Regis senatus, adiuncta Seguntini Episcopatus dignitate, Præses eligitur. Tandem Archiepisc. Hispal. supremi Inquisitoris munus obiuit, vir, cum ob præclaras animi virtutes, tum ob insitę & eximię pietatis studia, cuius non vulgare documentum testamento reliquit, æterna memoria celebrandus, nullius enim est tantum flumẽ ingenij, nulla dicendi aut scribẽdi vis, tantaque copia, quę posſit illius res præclarè gestas, & egregiæ pietatis insignia, non dicam exornare dicendo, sed nec narrare numerando. 91

11 D. Petrus de Espinosa † supremo Regis Senatui præfectus Cardinalis, & Episcopus Seguntinus à Pio V. anno salutis 1566. sexto Idus Septembris coadiutor, & futurus succeſsor Ferdinando de Valdes designatur.

12 D. Petrus Pontius de Leone, Episcopus Placentinus, in Hispaniæ Regnis à Gregorio XIII. Summo Pontifice Inquisitor generalis constituitur, anno salutis 1572. Postridie Kalend.

lend. Decembris, qui antequàm hoc munus obiret, è vita diſceſsit.

13 D. Gaspar† à Quiroga Archiepiscopus Toletanus, & Hispaniarum primas, vir æterna memoria celebrãdus, supremi Inquisitoris munus obeundum suſcepit anno Domini 1573. Natus oppido Madrigalensi, patre Aluaro à Quiroga, matre verò Helena Vela. Hunc virum varius per omnem ætatem casus excercuit; nam cum adhùc Pinciani Collegij sanctæ Crucis insignia gestaret, à Ioanne Tauera, Toletano Antistite, Complutensi Viçariæ præficitur, & eiusdem Ecclesiæ scholasticus Magister efficitur, nec multò Toletanæ Ecclesię Canonicus est appellatus.

Archiepiscopo vita functo, Rex Philippus II. ipsum in Romana curia Rotæ Auditorem instituit, cui muneri cùm vigilanter intenderet, neq; de se augendo curaret, Summus Pontifex cupiebat ipsum præmijs honestare: cùm verò Quiroga propinquorum precibus victus, Legionensis Ecclesiæ Decanatum petijſſet, fertur respondiſſe Pontificem. Ex auditur, qui rogat; & sic Decanatum concesſit, adiunctis duobus opulentis sacerdotijs.

Tunc temporis ab eodem Philippo Rege pro reformatione Regni Neapolitani designatur, vt diligenter inspiceret, ac sedulò inquireret, quomodò res à Proregibus ageretur, & si quæ ab æquitate deflexerant, eo, vnde defluxerãt, reuocaret: quod munus per quinquennium haud segniter obiuit; & cum Mantuæ Carpentanæ vulgo Matriti, præstiti officij rationem reddidiſſet, viri tam prudentis, quàm integerrimi laudem fuit eximiam conſequutus, & tam Regij, quàm supremi Inquisitionis Senatus Auditor efficitur, & loco Ducis Francauillensis, qui tunc Barchinone Proregem agebat, Italiæ Senatui præficitur. Quibus in rebus cùm non vulgaris sapientiæ specimen præstitiſſet, anno 1571. Ad Episcopatum Conchensem assumitur, & à Cardinali Espinosa anno sequẽti solenni ritu consecratur Antistes. Anno verò 1573. Supremus Inquisitor autoritate Gregorij XIII. Summi Pontif. delegatur, ac primum Inquisitionis Cõcilium apud sanctum Philippum Augustinianæ Familiæ cœnobium celebrauit Matriti anno 1574. Idem Rex Philippus ipsum ad summum Concilium, quod dicitur *de estado*, euexit. Anno 1577. Archiepiscopus Toletanus eligitur, & Anno 1578. à Gregorio XIII. in Cardinalium Collegium cooptatur.

Potest etiam illius natura perspici, quæ tam excellens extitit, vt neque tantis opibus ac dignitatibus velut prouisa oblatis efferri, aut humanitatis & modestiæ obliuiſci potuerit: itaque dignitates potiùs illi oneri & labori fuerunt, quàm superbiæ aut arrogantiæ: in hoc enim omnes animi vires, ac neruos intendit, vt suo muneri satisfaceret, non vt superbiendi materiam sumeret.

Hoc maximè ad sui nominis insigne pertinere arbitratus est, acceptam iniuriam minimè persequi. Imò apertos aduersarios Regiæ Maiestati muneribus augendos præ cæteris præponebat, & ipse eos, quibus poterat, honoribus, & beneficijs decorabat. In pauperes maximè liberalis fuit, & illorum inopiam omnibus modis quibus poterat, subleuabat, ac in eorum sustentationem ingẽtem pecuniæ vim impendebat, ita vt anno 1585. in Albeolis pro sumptibus deputatis reperiatur. Nummorum aureorum ad sexaginta millia in pauperes diuiſiſſe, atque tantus vir omnibus virtutibus adornatus, & his dignitati-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnitatibus auctus,supremi Inquisitoris Officium (quemadmodum cætera munera)summa prudentia & iustitia, magna omnium probatione administrans,obijt Matriti, duodecimo Kalendas Decembris, anno 1594. & in oppido de Madrigal in cœnobio Augustinianæ familiæ, quod ipse suis sumptibus & impensis exstruxit, ac redditibus dotauit amplissimis, feliciter conquieſcit.

Huic succesit D. Hieronymus
14 Mãriquez Episcopus Abulensis,† qui antea fuit Inquisitor Murcensis, autoritate Clementis VIII. qui postridie nonas Maij anni 1595. hoc Officium obiuit, & Kalend. Septembris eiusdem anni defunctus est.

Eius in locum suffectus est D. Pe-
15 trus Portocarrero,† vir ad omnia summa natus,qui faustis auspicijs supremi Inquisitoris munus sustinet.Ortus est Villanoua del Fresno, antiquæ Lusitaniæ oppido, Patre D. Christophoro Osorio Portocarrero,à nobili Astoricensis Marchionis,è Villanouę dynastæ stirpe progenitus: matre verò D. Maria Emanuele, clarissima Lusitanorum familia procreatus. Hic adolescens cum studij causa sese Salmanticam contulisset (quò totius Hispaniæ nobiles confluunt, tanquam ad celeberrimum literarum emporium) ibique non vulgaris prudentiæ, & ingenij specimen præstitisset, semel & iterum illius Academiæ habenas moderandas suscepit : Postea verò Pincianæ curiæ Regius expeditor creatur. Inde à Rege Philippo II. D.N.ob insignem prudẽtiam & iuris peritiam Gallicianæ Curiæ cum summa potestate præficitur: quod munus per nouem annos ita administrauit,vt & integerrimi Iudicis, & viri prudentis laudẽ fuerit eximiam consecutus. Quare idem Philippus Rex illius nominis fama illectus,ad Pincianæ curiæ reformationem illius opera vsus est:in quo munere cum sese præclarè gessisset, ad supremũ tam Regiũ,quàm sanctæ Inquisitionis Senatum euocatur,& à Sixto V.Pontifice Maximo sanctæ Cruciatæ Commissarius eligitur, atque ob præclaras animi dotes, & egregiæ virtutis documenta Calagurritanus creatur Antistes.Cum verò de mandato eiusdem Regis Academiæ Complutẽsi intenderet,& dilapsos mores cò, vnde diffluxerant,reuocaret, & disciplina seueriori firmaret,ad Episc.Cordubensem promouetur,vt cognoscatur his omnibus dignitatibus functum, tanquam quibusdam gradibus fuisse ad hoc S. Inquisitionis supremum munus euectum.De cuius insigni prudẽtia,non vulgari probitati coniuncta, multò præclara in dies sperare licebit: is enim est vir,vt nulla res tanta sit,tam grauis,tam difficilis,quàm ipse non possit & consilio regere,& autoritate defendere, & ingenio ac viribus sustinere. Huius supremi Inquisitionis Officij possessionem adijt septimo Idus Iunij,anno Dom.1596. in eodem Senatu nactus viros apprimè nobiles, nec minus literis insignes, quàm eximia prudentia celebrandos.

Quo tempore Sarraceni, Iudæique ab Hispania expulsi sint.
CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *FRATER Thomas à Turre-cremata Catholicis Regibus persuasit,vt Iudæos ab Hispania expellerent.*
2 *Iudæi erant plures in Hispania, & valdè proficui Regibus.*
3 *Iudæi à Catholicis Regibus plurium piorum hominũ consilio expelluntur.*
4 *Iudæi in diuersis regionibus Hispaniæ ante expulsi, & alijs modis fuerant coerciti.*
5 *Iudæi in Ciuitate Granata quibus conditionibus expulsi sint.*
6 *Iudæos ab Hispania iure potuisse expelli, probatur numero 8. & 9.*
7 *Fundamenta pro contraria opinione.*
10 *Iudæorum de la Guardia duo nefanda flagitia eorum expulsioni occasionem dederunt.*
11 *Iudæi,qui erant in Corona Aragoniæ, eodem tempore expelluntur.*
12 *Iudæorum numerus,qui ab Hispania in alias Prouincias transmigrarũt.*
13 *Anno 1492. expulsis omnino Iudæis tota Hispania exultauit.*
14 *Bajazeti de Iudæorum expulsione iudicium.*
15 *Edictum Catholicorum regum cõtra Iudæos, qui in Hispaniam remeabant, locum habere declaratur.*
16 *Rex Granatæ, & cum eo plures Mauri ad Christianam fidem conuertuntur.*
17 *Omnes Mauri in Hispania Christianam fidem recipiunt, vel expelluntur.*

QVAMVIS In Hispania sanctæ Inquisitionis Officio ad optimum felicemque statũ redacto, Iudæorum perfidia, atque Apostatarum crimina grauissimis pœnis vindicarentur,experientia tamẽ comperiebatur, non in totum tantis incommodis consultum iri, nisi radix priùs concideret, vnde tot mala producebantur. Cum enim Iudæorum Synagogæ adhuc extarent,aliqui ex Christianis non satis firmati, eorum inductione atque frequentia miserè in il-
1 lorum labebantur errores.† Quibus adductus strenuus,ac nunquam satis laudatus generalis eius temporis Inquisitor, Fr.Thomas à Turre-cremata ; quoniã nisi Iudæorum Synagogæ demolirẽtur, eorumq; contagiosa cũ Christianis cõuersatio terminaretur, totaq; gẽs ab hoc regno exularet, satis Christianam Republicam tutam, quietamq; fore nõ sperabat. Id facerent,Catholicis Regibus multis pijssimisq; rationibus persuasit. Eo tempore Ferdinandus Granatam ceperat, florentissimumq; illud Regnum Sarracenorum,seu (vt vulgò dicitur) Maurorum tyrannide liberauerat,in quo octingentis annis consederant. Quamobrem tam magnis atq; prolixis bellorũ expeditionibus ærarium Regium exhaustum erat subditorum auxilijs subleuãdum, sicq; maximum Reipub. incommodum, & Regi allatura videbatur Iudæorum expulsio,† qui erãt numero propemodùm infiniti,magnaque ex parte locupletes,& magnis vectigalibus in regale commodum onerati. † Quæ tamen
2 incommoda pietati cesserunt, religiosissimoque Christianæ fidei zelo, Catholici Reges, fratre Thoma à
3 Turre-cremata instantissimè contendente, alijsq; tum literis tum sanctitate præcipuis viris eodem zelo suadentibus moti, rem ad effectum perduxerunt, regaliq; edicto cauerunt, vt vniuersi Iudæi, qui in Castellæ & Legionis Prouincijs essent,vel Christianę fidei reconciliarentur, vel Hispaniâ egrederentur trimestri tempore præstituto, quo discessuri bona vendere, profectionemque parare possent. Iamque † antea Iudæi, qui Bæticam incolebant, in qua magis ex eorum contagione serpserat malum, eam Prouinciam excedere
4 regia auroritatè coacti sunt: in comitijs etiam, quæ non multò antè tempore Ferdinandus Toleti habuerat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

constitutũ erat, vt Iudæi seorsum specialibus, sibiq; designatis vicis vrbium viuerent, fueratq; eis Christianorum commercio fidei & religionis interdictum, prout diligentissimus annotauit Zurita suorum Annalium lib. 1. cap.6.& Gundisaluus Illescas Historiæ Pontif.lib.6.cap.20.§.2.

Statutum quoq; hisce temporibus fuerat, vt quemadmodum iam antea à Ioanne II.Castellę Rege in loco de Ayllon, S.Vincentij Ferrerij persuasu decretũ erat, Iudæos signatos pallijs siue tesseris in modum Crucis decussatæ: Sarracenos autem Lunis occidentibus, à Christianis secerni, eorumq; omnium vicos, habitationesq; inductis mœnijs distingui, ita vt eorum aditus, ac portæ nocte occluderentur, quò nullus illis noctu ad aliorum vicos ac calles aditus pateret, nec die tamen Christiani Sarracenis, Iudæisve communicarent. Ita enim eo tempore satis res videbatur esse composita vt refert Fr. Ferdinandus Castillo lib.3.Histor.sui ordinis.

Sed quoniam his omnibus nec S. Inquisitionis Officij institutione, eiusque diligenti exercitio obstantibus, eorum rabies ingrauescebat, magisq; quotidie grassabatur, nec verò suis blasphemijs ordinarijs atq; scandalis contenti omnigenis, quibus poterãt, modis Christo Saluatori nostro insultabant, & (quod omniũ est calamitosissimum) suis diabolicis argutijs, præmiorũq; pollicitationibus, ac sæpe pecuniarũ copia, nonnullos Christianorum miserrimos pertentabant, decipiebant, eosq; à vero tramite discedere, ac pestiferis suis erroribus adhærere curabant, ita vt dæmoniaca calliditate adiuti, non paucos à vera religione in suam traducerent cæcitatem, tam calamitosis miserisq; detrimentis vt efficacius consuleretur.

5 In Ciuitate Granata † pridie Kal. Martij anni salutis humanę 1492. pragmatica sanctione lata Iudæi omnes Hispania exterminantur, pœnâ mortis, bonorumq; omnium confiscatione præscriptâ, si vltra tres menses Hispaniam non exijssent; quo temporis spatio, fide regiâ, regaliq; præsidio seruarentur, vt libere possent de rebus suis disponere, atq; vendere, ac licitare, vel quà vellent, vel mari vel terra, Hispania excedere cum omnibus suis bonis vel mercibus, quæ ex pecunijs comparassent: pecuniam enim argentum, nec aurum ab Hispania exportare poterant, quia id multò antè pro communi vtilitate fuerat generali lege veritum. † Quod iure fieri 6 potuisse scripsit Oldrad.cõs.95.& 264 Incipit. Illa videtur probabilior sententia. Abbas post Innoc. in c. quod super his. versic. vlt. hic quæritur de voto, adstipulanturq; Innoc. III. verba in c.& si Iudæos.de Iudæis, vbi dicitur morte Christi eos factos seruos. Vnde cùm princeps illos tanquam seruos venundare possit, poterit vtique ipsos à fortiori expellere.l.1.& 2. C.si seruus exporte. Qua ratione poterit etiam princeps eorum bona sibi vendicare, argumento eorum quæ dicit Archidiac. in. c. qui sincera 45. dist. & in.c.fraternitatem. 14. distin. Extatque in hanc rem appositissima Alexãdri III. Epistola decretalis, qua probatur, Iudæis qui conuertũtur ad fidem, bona non esse auferenda; ergo eis ad fidem non conuersis bona auferri posse à contrario sensu argumẽto cõprobatur: quod in iure ne dum validum, sed fortissimum esse testatur Vlpian.in l. 1.§.huius.ff.de officio eius, cui mand.est iurisd. Bald.& Doctores in.l.conuenticulam.C.de Episcopis & Cleric.suffragatur etiã text. in c.sicut de Iudæis: vbi decernitur, eorum bona non esse eis auferenda sine licentia terrenæ potestatis: consequitur

sequitur igitur Principem hoc facere posse.

7 Nec tamen † hoc loco illud iniocundè subijciam, quosdam fuisse doctos viros, quibus hoc Catholicorum Regum edictum nõ satis probaretur aliquibus rationibus, quarum prima est, quia infideles non sunt cogendi ad fidem, vt tenent Theologi in 4.distin.4.& D.Thomas 3.par.q.68. artic. 10.& 2.2.quæst.10.artic.Durand.in 4. distinct.4.quæst.6.Soto in 4. sentent. dist.1.quæst.vnica, artic. 10. & in 4. Concilio Toletan.cap.76.& probatur in c.de Iudæis.41.distin.Anton. Corsett. de potest. Regia, p.vltima num. 10.13. & 14. Caietanus in 2. 2. q. 10. art.12. inquit, quod est infamia fidei nostræ, si infidelium filij violẽter trahantur ad fidem, & Suarez in 3. par. Diui Thomæ disput.25. tom.2.sess. 3. §.Nihilominus.in princip.maior ergo videtur esse infamia, si violenter trahantur patres adulti: hæc namq; violentia videtur nocere Ecclesiæ, quia baptizati inuitè non recipiunt Sacramẽtum, nec characterem baptismalem, sed remanent infideles occulti, nec vllum verè recipiunt sacramentum. Tum si ordinarentur, essent presbyteri non ordinati ministrantes, vt habetur in toto titulo de presbyteris non ordinat. ministran. Suadetur præterea alia ratione tale edictum non debuisse promulgari, quia illud pertinere videbatur ad Iudæorum annihilationem, quod esset contra Scripturam sacram; qua prohibetur Iudæos occidi, sed conseruari ad retinendam memoriam violentiæ mortis Christi, Psal.58.ibi: Deus meus ne occidas eum, ne quando obliuiscantur populi mei, quod etiam habetur in 4. Concilio Toletan. c. 59. & in capit.Iudæorum 28. q.1.Confirmatur insuper ex facto Regis Sisebuti, qui anno Domini 616. simile edictum promulgauit, quo Iudæos omnes, qui in Hispania degerent, sacrum baptisma suscipere coegit. Simile etiã fuit Dagoberti Franc. Regis edictum, quo sub capitis pœna Iudæos omnes sacrâ vndâ ablui, expiariq; coegit, vt refert Stephanus Garibai in compendio Histor. Hispan. par. 1.libr. 8. cap. 28. Rodericus Archiepiscopus Toletan.in Histor. de rebus Hispan. lib.2. cap. 17. Quorum sanè Regum zelus, non factum, Theologis probatur, vt patet ex Dominico Soto, & alijs in 4. sentent.distinct. 5. quæstio. art.10.ex Roderico etiam in loco superiùs allegato.

8 Quibus omnibus † parum aut nihil vrgentib. nihilo secius tale edictum pium, iuridicum, atque laudabile est iudicandum, cum in eo non interceserit violẽtia absoluta, quæ tollit libertatem actus, sed fuit conditionalis, cum possent edicto non obtemperare, Hispaniam egredientes, & qui consenserunt voluntariè consensisse dicuntur, quia talis voluntas sic coacta, voluntas est. l. si mulier. §. si metu.ff.quod metus cau. c. maiores. §.fi.de baptis.& ibi Abb.c.merito.15. q.1.& c.Displicet. 23. q. 4. Vnde qui voluntate coacta,& cõditionali susceperunt baptisma, verè sunt baptizati, vt ait Gabriel Biel in 4.senten.distin. 4.q.2.ar.2.& D.Antoninus in Summa 2. p.tit.12.cap.2.§.4. Nam (vt ait Gregorius Papa) licet aliqui coacti veniãt ad fidem,& intrinsecus non sint Christiani, & sic non lucremur eos, tamen lucramur illorum filios qui infantili ætate baptizati, & inter Christianos enutriti Christianam fidem conseruabunt.

9 Iure etiam videbantur † perfidi expellendi, ne illorum perfidia Bęticis Iudæis nuper ad fidem conuersis exitiosa esset, qui si cum illis cohabitassent, illorum exemplo ad Iudaicam

Universidad de Deusto
Biblioteca

cam superstitionem facilè redijssent, iuxta doctrinam Pauli 2. ad Corint. 6. Nolite iugum ducere cum infidelibus; quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut societas luci ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Beliał? aut quæ pars fideliũ cum infideli? qui autem consensus templi Dei cum idolis, &c. Sũt enim ipsi Iudęi aptiores ad subuertendum. Et probatur ex glos. 28. q. 1. §. verum. & glos. 31. q. 1. §. hac itaque. Vnde accidisse potuit, vt ex Iudęis, qui ex cõcionibus D. Vincentij Ferrerij ad fidem conuersi erant plures ad ritus Iudaicos redijssent, quia cum perfidis Iudæis cohabitabant; facta enim diligenti inquisitione, inuenti sunt decem & septem millia Apostatarum. Illorum verò bona iure proscribi ac confiscari potuerunt, quæ fuerãt per vsuras acquisita, & per iniuriam à Christianis extorta. Nam hæc licitè retineri non possunt, sed eis, à quibus fuerint subtracta, restituẽda censentur. Vnde iure compensatiohis, & in pœnam delictorum confiscata sunt. Enimuerò Iudęi propter culpam sunt serui in perpetuum, quemadmodum præter Innoc. verba in id superiùs inducta, docent. Etiam Caietanus, & Durand. & expressè Angel. verb. [baptismus] 3. num. 11. in Summa. Ideoq; domini possent tollere res illorum, seruato eis victu, vnde se alãt, nisi hoc expressè legibus esset prohibitum, vt ait D. Thom. 2. 2. q. 10. artic. 10. 11. & 12. & 3. p. q. 68. art. 10. ad 2. & quolibeto. 2. q. 7. ad 3. & opusc. 21. in principio. Hæc obiter ac perfunctoriè de illius Catholicorum Regum edicti pietate, irreprehensibili iustitia ac sanctitate, à proposito nostro paululum diuersi, contra iniquos, si qui fuerint, eius æstimatores adnotasse libuit. Nũc ad illud reuertamur. Huic igitur edicto constituendo inter plura alia occasionem non paruam dedisse potuit illud, quod non multò antè acciderat, non vulgare miraculum. Cum Iudæi † cuiusdam Pagi (quod vulgò de la Guardia appellatur) Sãctissimum Eucharistiæ sacramentũ pretio comparassẽt, cum illud impij illi enixè conati essent labefactare, tamen nullatenus potuerunt, quod adhuc in Abulen. atq; in regali cœnobio S. Thomæ asseruatur: aliudque accidit fama non obscurum de innocente, quem eius Pagi perditissimi perfidiq; Iudæi Cruci in contemptum Iesu Christi Redemptoris nostri fixerunt; quæ quidem duo miracula illis temporibus recentia incredibilem Catholicorum Regum pietatem mouere potuerunt, & debuerunt, vt quàm citissimè de expulsione Iudæorum deliberarent.

Hoc edictum incredibilem eorum animis terrorem attulit, sed nec illud ipsis minùs molestum ac graue accidit, quod clarissimus Inquisitor Thomas à Turre-cremata in Toletana Vrbe, atque Diœcesi contra illorum impietatem promulganit, quo grauissimis censuris ac anathematibus edixit, ne Christianorum quispiam nouem diebus (quem illis terminum præfixit) emensis, Iudęis communicaret, vel eis victui necessaria suppeditaret.

11 Eodem tempore † Iudæi, qui in Cathalonia, Aragonia, Valentia, & Sicilia erant, expellũtur. Quoniam autem in dictis prouincijs (Sicilia excepta) communia priuataq; eorum bona tam Regi, & Ecclesijs, quàm alijs hypothecæ iure erant suppositæ, ac etiam obligata, ne eorum creditores suo iure fraudarentur, terminus dictus est peremptorius, in quo iudices summariè cuiq; ius suum petenti redderent, maximaq; diligentia causas expedirent, vt intra trimestre illud Iudæis præfixum omnia sua componerent. Proterui igitur ac perfidi Iudæi, sedibus relictis, qui primi omnium Castellæ excessere, circiter Kalendas Augusti anni prædicti, Lusitaniam illius Regis (vt quidam aiunt) permissu ingressi sunt, eoq; (vt quidam asserunt) octingenta millia concesserunt, transmeantes alij Maliaca, siue Beneuento Sentica, vulgò [Zamora, alij Mirobrega] vulgò [*Ciudad Rodrigo*] Valentia Norbæ Cæsareæ, siue Valentia de Alcantara, Alij Pacis Augustæ, hodie Badajoz.

Hi autem, qui ex Iudaica gente eam partem Castellę, quam veterem appellant, & Riojam incolebant, Regnum Nauarræ ingressi sunt. Qui verò in confinibus Cantabriæ, Mõtium radices occupabãt, Lareti naues cõscendũt. Ex Prouincijs autem Gallæcię, Toleti, Murcię, & ex vlteriori Hispania, numero propemodum infiniti Gades ac S. Mariæ (seu vt antiqui appellabant) Iunonis portum ceperant, Africam transfretaturi, eaq; nauigatio Regna de Tremezen, & de Fez, quæ incolunt Sarraceni, Iudæis compleuit: complures Græciam, Romaniam, Asiam, alij Constantinopolim, Soloniquem, Thessalonicã, Cairum, seu Babyloniam, in aliasq; Turcarum ditiones discedebant. Qui naues conscendebant, Regio Fisco per singula capita duos nummos aureos vltro inferebant, eo significantes magnam euadere tyrannidem ac persecutionem. Ex ijs igitur, qui Hispania excesserunt, quidam in Italia, & Germania, alij in Gallia sedes fixerunt, quamplures in itinere in piratarum, vel grassatorum in fidias cum incidissent, vitam, vel saltem bona omnia amisẽre; alij, qui mari se commiserant peste, fame, alij miserrimè perierunt; alij tandem ventorum vi in eos, vnde soluerant, aliosue Hispaniæ portus repulsi fuerunt. Horum perfidia diuinæ misericordiæ cedẽte, ferè omnes baptizati sunt, quemadmodum Hieronymus Zurita lib. 1. suorum Annal.
12 capit. 6. testatur. Iudæorum igitur, † qui ab hisce Regnis in alias prouincias amandati sunt, centum supra septuaginta millia, vt quidam referunt, vel ex aliorum sententia, suprà quadringenta millia fuerunt, tantaq; mala in expulsione hac passi sunt, vt illa Titi & Vespasiani tempora quibus in omnes mundi angulos, magna priùs edita strage, dispersi sunt, eis reincidisse viderentur. Huius calamitatis Ioannes Picus Mirandulę Comes lib. 5. aduersus Astrologos, eleganter meminit his verbis.

[Non minoribus verè post ea tempora calamitatibus gens Hebręorum obruta est, quàm aut sub Tito aut sub Adriano pulsis nuper Iudęis omnibus ex tota Hispania à Christianissimo illo Rege, nunquam certè satis laudato vbi & numero, & diuitijs, & autoritate plurimùm poterant, qua eiectione nihil vnquã ferè vel tristius, vel acerbius passos ipsi se non diffiterẽtur, ita multi naufragio, pestilẽtia quamplurimi, fame maxima pars eorũ absumpti: vt nobis etiam Christianis in tanta calamitate (in qua diuinæ iustitiæ gloria delectabat) homines tamen extrema adeo patientes commiserationem facerẽt] & satiùs Bernard. Diez de Lugo in pract. Canon. & ibidem Ignat. Lopez de Salzedo. c. 23. nu. 8. pag. 71. Frater Ferdinandus Castillo lib. 3. Histo. sui ordinis cap. 41. scripsit, quosdam illius temporis scriptores literis prodijsse centum & viginti quatuor familias Iudæorum, sicque supra sexcenta eorum capita, fuisse expulsa. Illeseas verò lib. 6. Histor. Pontif. cap. 20. §. 2. quatuor & viginti parum plùs expulsorum Iudæorum familias
13 narrat. † Id quicquid sit, maximam

Universidad de Deusto
Biblioteca

verò & incredibilẽ voluptatem Catholicis Regibus, tum etiam omnibus attulit Iudæorum expulsio vniuersaq; Hispania tanta liberata peste gestiebat, ac etiam congratulabatur anno humanæ salutis 1492. Illescas vbi su-
14 prà commemorat, Turcarum † eius sæculi Tyrannum Baiazetem, cùm ex Iudæorum, qui in eas partes cõcesserant, vectigalibus, magnum commodum consequeretur, dixisse Catholicorum Regum prudentiam, & in gerendis rebus admirandum iudicium plerisq; collaudantibus: nescio (inquit) quo pacto adduci possim, vt credam eos Reges sapientes esse, qui ingentis vtilitatis mancipia suo Regno expulerint. Quod Hercle laudabilem Religiosissimorũ Regum pietatem, ac zelũ nobis cõmendat, qui præmiũ æternum, quod ex eo facino re expectabãt, temporali commodo, eo præsertim tempore prætulerunt, quo maxima inopia laborabant. Ex Iudæorũ illorum numero non pauci huius soli amœnitate illecti in Hispaniam remeabant, asserebantq; exteros esse ac peregrinos, ne in edictum
15 incidisse viderentur. † Igitur, ne rursus illa gente hæc regna inficerẽtur, ann. Dom. 1499. qui erat annus septimus post edictũ, pragmatica Sanctione declaratum fuit, vt eos quoq; comprehenderet Iudæos aliarum regionum, qui in Hispaniam venissent, licet cõuersionis causam simularẽt, sin autem Iudæus aliquis cuperet religionis Christianę causa in Hispaniam remeare, id sine regia licentia non posset, teneretúrq; in primo post ingressum pago sub eisdem pœnis baptiza-
16 ri. Verum † cum hæc clarissima gesta Catholicorum Regum gloriam non complerent, illud quoq; Christianissima solitudine effecerunt, vt Rex Chiquitus Sarracenus cum eius prole, complureśq; alij Almariæ (quæ ei ciuitas regis liberalitate permissa erat) Christianam religionem reciperent, baptismaliq; vnda abluerentur, quibus anno 1502. omnium, qui in Castella ac Legione erant Sarraceni, conuersio maturata est, atq; feliciter expedita. Sanè Sarraceni illi qui post occupatum Granatæ Regnum in illo vagabantur, regali cura iam antea ex maiore Christi fidem sua sponte receperant; sed quia nonnulli in Mahometica secta adhuc volutabãtur, qui ea incolebant loca circa Bethim, quę vulgò [Mudejares] appellabãtur, eorumq; contagione alij non multùm in religione firmati ad suos relabãtur errores, expedire Regibus visum est vt esset in Hispania nullus non Chri-
17 stianus. † Regali porrò cautum est Sanctione, vt quicumq; in Castellæ Bęticæ, Legionisq; prouincijs Sarracenus esset, sub seruitutis pœna intrà tres Martij, Aprilis, & Maij mẽses vel Hispania excederet, vel Christianorum fidem amplexaretur, missiq; sunt plures cõcionatores, qui ad Christianam religionem pijs habitis concionibus pellicerent, ac etiam hortarentur: quo factum est, vt plures baptismum sponte susceperint. Alij, qui in sua infidelitate permanserant, expellerentur: quamuis Laurentius à Caruajal in suis Annalib. falsò scripserit, eos qui conuersi non essent coactos fuisse in Hispania remanere; quod maximum est commentum, & à rei veritate longè alienum, vt annotauit Zurita Anna. lib. 4. cap. 54. Mauri Hispania electi fuerunt anno 1502. His tam præclarè ac gloriose gestis Catholici Reges Herculeo conflictu duo illa mundi monstra atq; portenta, Iudæos, vulpeculas (inquam) illas, quæ vincam Domini demolicbantur, ac Mauros, religionis Christianæ infestissimos hostes immortali gloria superarunt, eiecerunt, & extirparunt, fidemq;

fidemq; Catholicam tot sordibus, erroribusq; implicitam, quam in baptismate accepimus tersam ac limpidissimam effecerunt.

De sacra Inquisitione Toletana.
CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 *Toleti ciuitatis Hispan. descriptio.*
2 *Inquisitio Toletana prius in Ciuitate Regia fuit instituta.*
3 *Inquisitio Toleti quo anno translata.*
4 *Inquisitio quoties Toleti mutauit situm.*
5 *Quot annos in ciuitate regia perdurauit*
6 *Inquisitionis Ciuitatis Regiæ fructus.*
7 *Inquisitionis Toletanæ fructus.*
8 *Inquisitorum Toletanæ Inquisitionis nomenclatura.*
9 *Officialium Toletanæ Inquisitionis catalogus.*

IN medio ferè totius Hispaniæ, & in
1 ea prouincia, quæ olim Lusitania vocabatur, Toletum † Vrbs Imperatoria, quondã Ciuitas Regia nuncupata, sita est, in edito atq; aspero loco, ambulatuq; difficili exstructa, de cuius conditore alij alia sentiunt, quæ neq; affirmare hoc loco, neq; referre in animo est. Vrbem autem esse antiquissimam, apud omnes in confesso est: eius Plinius, & alij Autores meminerunt. In primis apud Titum Liuium lib. 5. Decadis 4. anno cẽtesimo nonagesimo primo ante Christi Redẽptoris nostri Incarnationem, Toleti mẽtio reperitur in hæc verba: [Toletũ parua vrbs, sed loco munita.] Et quidem apud idoneos autores antiquiorem Toleti mentionem nõ reperies, quod indicium est, multa ex ijs, quæ de eius fundatione afferuntur, friuola planè & commentitia esse. Extat hodie antiquitatis argumentũ extra muros: ad partẽ enim Septẽtrionalem magnũ priscis temporibus theatrũ erat, quod etiam hodie, etsi dirutũ, & quasi complanatum est, eius tamen forma cernitur: qua Romani vsi sunt in amphitheatris. Tota ferè vrbs Tago, amœnissimo flumine cingitur. Septentrionali verò parte, qua non alluitur, muris & propugnaculis firmissimis aduersus hostium incursus munitissima. Ædificia publica & priuata, Regiarũ instar, magno numero ciuitate illustrat; prę cipuè tamen Arx regia, quæ firmissimo, & pulcherrimo opere, formosaq; illa machina, quæ singulari artificio ex flumine in altissimã arcem aquam euehit, pro miraculo cernẽtibus est. Ciuitas omnis in tribus tres & vigin ti distribuitur, quas maximè nobilitat & exornat tẽplum maximum ędificij pulchritudine, & maiestate Sacerdotum, & ministrorum multitudine: supra quingentos enim recẽset, atq; ditissimis ornamentis cætera vniuersæ Hispaniæ facilè cedũt. Huius templi Antistes secũdus est à Rege, & Hispaniarũ primas, non dignitate solùm, & autoritate, sed etiam redditibus, & potentia; annui enim aurei trecentorum millium summam excedunt, Sacerdotia alia numero & prouẽtu proportione respõdent. Quid dicam de sacro ærario, & Sanctorum reliquijs, quæ in eo sunt admirabiles? quid de sacellis, & altaribus huius templi ornatissimis? quid de vasis aureis & argenteis summo artificio elaboratis? quid de vestimentis, & sacris auro sericoque intextis, quibus diuina officia summo apparatu, & magnificentia celebrantur? Singula referre quid attinet in tãta copia & varietate? Agri vbertas inclytã reddit vrbẽ, & rerum omnium, quæ ad vitã propagandam necessaria sunt, affluentissimam: nitor cultusq; ciuium præcipuè: plurimorum enim & illustrium

Universidad de Deusto
Biblioteca

virorum genere literis,& bellica gloria florentium splendore decoratur. Erat annis proximis superioribus mercium omnium,quę vndiq; huc asportantur,celebre emporium, nũc commercia magna ex parte diminuta. Deniq; maximo est ornamento insignis Academia, ex qua plurimi viri omni genere eruditionis exculti prodierũt.Reliqua legat,qui volet,apud autores qui de his fusius scripserunt, & in specie Lucium Marinæum Siculum,de rebus Hispaniæ lib.2.titul.de Lusitaniæ prouincia.fol.8.& 9.

2 His ergo † perpensis adducti fuerunt Catholici Reges Ferdinandus & Elisabetha,vt S.Inquisitionis tribunal;quod mẽse Aprili ann.Dom.1483 in Ciuitate Regia collocarant, Tole-
3 tum transferrent;mẽse enim Maio † anni à Christo nato 1485. trãslata est Inquisitio Toletum cum literis commẽdatitijs Catholicorum Regum ad ciues Toletanos,vt ad omnia,quæ Inquisitioni opus essent, fauorem &
4 auxilium præstarent. Principio † tribunali designata fuit domus, quam habitant moniales S. Ioannis [vulgò de la Penitentia]appellati.Posteà locatum fuit è regione cœnobij S. Vrsulæ,in ędibus quę Regiæ Curiæ carcer fuerunt. Deinde trãslatum in forum,quod est ad templum D. Marci, in ædes,quas paulò pòst Archidiaconus Segobiensis coemit: vnde etiam hoc tempore forum Archidiaconi nuncupatur.Tandem anno 1530. positum fuit iuxta S.Vincentij Ecclesiã, vbi nunc est.Vberes fructus Ecclesię Catholicæ Toletana reddidit Inquisitio, sicut & reliquæ Hispaniarum, non solùm Toleti,vbi multis ab hinc annis sita fuit, sed etiam in Ciuitate
5 Regia, † vbi duos durauit annos. In
6 prædicta † enim Ciuitate Regia quinquaginta duo hæretici in erroribus pertinaces,flammis fuêre addicti,qui sua pernicie non contenti,alios in errores inducebant:bis centum, & viginti absentes damnati, centũ octoginta tres ex erroribus,& hæresibus, quibus erant infecti, Inquisitorum studio & diligentia, ad fidei Catholicæ veritatem reducti. Fungebantur eo tempore Inquisitorum Officio Licentiatus Petrus Diaz Costana,& D. Franciscus Sanctius à Fonte, qui primi & fuerunt Toleti Inquisitores.

7 Ex his,† quę tam breui tempore in Ciuitate Regia acta sunt, conijcere possumus, quantum tot annis Toletana Inquisitio Ecclesię Catholicę in seruierit;longum esset recẽsere, quos ab erroribus euocauerit, quos puniuerit. Breuitatis ergò solum de quatuor famosis Hæresiarchis mentionem faciam, qui nisi comprehensi, & vita mulctati fuissent,dubium non est, quin plurimos breui suis erroribus,& hæresibus infecissẽt. Sigismũdus Aiquer, doctor in vtroque iure Aduocatus Fiscalis Regij senatus Aragoniæ,natione Sardus, Hæresiarcha. Gelasius Dus, Belgicus, manicarum opifex, qui Ocaniam inhabitabat, hæresiarcha.Doctor Hugo Celsus,Iurisperitus, natione Gallus, hæresiarcha.Franciscus Rol ex ordine N.& in ea Hispanię prouincia natus,quæ hodie Estremadura dicitur,Lutheranus hæresiarcha.Hos hęresis criminis cõuictos S. Inquisitio flammis addixit, ne malum serperet: reliqua communia sunt,ideo missa facio. Restat Catalogus Inquisitorum, quem adiungere,operæpretium duximus.

Licẽtiatus Petr. Diaz Costana,Theologus,CanonicusBurgẽsis,qui postea Canonicus, & Decanus Toletanus factus,in munereInquisitoris obijt.Sepultus fuit in dicta Ciuitate Toletana,in Ecclesia S.Eugenij: fuerat collega in insigni Collegio Salmãticensi S. Bartholomæi.

Doctor

D. Franciscus Sanctius à Fonte,ex Collegio Salmanticensi S. Bartholomæi eductus,vt Vicarij Generalis Zamorẽsis munus obiret, Portionarius Hispalensis Ecclesiæ factus,post dum Inquisitionis Officio fungitur, Decanus Toletanus creatur, mortuo Collega Licentiato Petro Diaz Inquisitore & Decano Toletano, vt diximus. Fuit etiã vnus ex auditoribus Inquisitionis generalis,qui eo tempore Inquisitores Generales appellabantur. Expugnata verò Granatensi vrbe, & Archiepiscopali Ecclesiã erectã, illius Decan. fuit creatus,& paulò pòst Episcopus Abulensis, & vltimò Cordubensis,vbi morbo fuit absumptus.

D.Vascus Ramirez Ribera,Archidiaconus Talaueræ,& Canonicus Toletanus, vna cum duobus prædictis Inquisitoris Officium exercuit,creatus Episcop.Lauriẽsis,sepultus in cœnobio Regio Toletano S. Dominici.

D.Alphonsus Suarez Fuente Cãtor fuit Inquisitor institutus anno 1489. pòst, consilio supremo Inquisitionis adscriptus,deinde ad Mõdoneti Episcopatũ promotus,Lucensis Antistes paulò pòst,& Bullæ Cruciatæ generalis commissarius,Episcop. postea Malacensis electus,ante Bullarum expeditionem Giennensis Episc. fit. Tandem consilij Supremi Castellæ Præses fuit creatus regnante Philippo huius nominis primo,qui vitâ functo, curiæ valedicens,ad Ecclesiam suam se reuocauit,vbi senectute confectus iniit extremam viam, septimo die Octobris,ann.1519. Conditur tumulo in illius Ecclesiæ sacello maximo, quod ipse à fundamentis erexit.

Didacus Paez à Villamuriel Baccalaureus,ex Collegio Salmanticensi S. Bartholomæi creatus auditor causarum in Vallisoletano Prætorio, vxorem duxit,ex qua filios legitimos suscepit:mortua coniuge, sacris initiatus ad Mondoneti Episcop. euehitur, & Granatẽsis Prætorij instituitur Præses. Sepultus est in oppido Villamuriel Diœcesis Legionensis in sacello à se annuo vectigali dotato.

Ferdinandus Rodriguez Varco natus,Regis Sacerdos,Canonicus Granaten. & primus huius Toletanæ Inquisitionis Fiscalis,deinde Inquisitor fuit ann.1492.& Canonicus Toletan. Nunius Villalobos Inquisitor creatus anno 1493.

Licentiatus Monasterio Inquisitor creatus eodem anno.

Licentiatus Ferdinandus Mazuecos ann. 1497. Inquisitor fuit ex Archiepisc. Toletani senatu,pòst Canonicus Doctoralis Ecclesiæ Toletanæ, & supremi Inquisitionis Prætorij Auditor.Migrauit è vita Cæsaraugustæ, ann.1522.quo tẽpore ibi aderat Cardinalis Adrian.Sumus Pontif.electus.

Licentiatus Ioannes Palacios Inquisitor fuit anno Domini 1508.

Rodericus Azeuedo, Baccalaureus, Toletan.Canonicus,Inquisitor ann. 1505.

Licentiatus Nebreda ex Collegio insigni Vallisoletano sanctæ Crucis visitauit Toletanam Inquisitionem, & in locum Inquisitoris antiquioris amoti fuit suffectus.

Licentiatus Alphonsus Escudero Inquisitor fuit anno 1510. ipse se abdicauit officio,ivt Abulensi Episcopo inseruiret Prouisoris officio, paulò pòst Canonicus Abulẽsis fuit creatus

Licentiatus Alphonsus Arariana, Canonicus Toletanus & sancti Vincentij Abbas, fuit Inquisitor anno 1510. antea Prouisor in Episcopatu Pacis Augustæ, vulgò *Badajoz*, & in Carthaginensi ac Segobiensi aliquot annos Inquisitoris munus exercuit, postea officio priuatur,& rursus ann. 1522. in pristinum statum cum Priori antiquitate restituitur ann. 1527.Se-

nectute

Universidad de Deusto
Biblioteca

nectute, & infirmâ valetudine cõfectus, ad priuatos parietes spõte redijt. Sepultus iacet in antiquiorum Regum Sacello templi Toletani.

Licentiatus Ochoa à Villanoua Inquisitor fuit ann. 1512. Obijt Cucullati, dum Toletanam Prouinciam lustrabat.

Licentiatus Frãcisus Herrera, Salmanticensis Collegij D.Bartholomei collega, Vicarius & Censor almæ Ecclesiæ Complutensis, pòst Inquisitor, & Vicarius Generalis, deinde supremo Inquisitionis Senatui adscribitur. Tandem creatus Præses Granatensis Prætorij, & Archiepiscopus.

Licentiatus Sanctius Velez, collega insignis Collegij Vallisoletani, Inquisitor fuit ab ann. 1515. vsq; ad ann. 1523 fuit etiam Prouisor, & Canonicus Murcianus. Migrauit è vita Murciæ.

Licentiatus Ioann. Mendoça, Collegij S. Bartholomæi alumnus, se ipsum Inquisitoris Officio abdicauit, & sponsalia contraxit. Infantatus Duci à consilio erat, cùm nondum matrimonio inito, finem viuendi fecit.

Licentiatus Alphonsus Mexia, Inquisitor fuit ann. 1521. Toletanus Canonicus, & Visitator Salmanticensis Academiæ, anno 1528.

Licentiatus Antonius Gonzales, natione Gallus, Inquisitor fuit. Huic concessum fuit vt officio cederet, & ad dignitatem Ecclesiæ Almeriæ, seu Gaudixij promotus fuit.

Licentiatus Balthasar Castro Inquisitor fuit anno 1527.

Licentiatus Ioannes Alphonsus à Naua fuit Inquisitor anno 1527. Priùs Inquisitor Giennen. fuerat. Obijt Toleti: causa mortis (vt aiunt) fuêre prunæ accensę in cubiculo noctu relictę.

Licentiatus Ioann. Yañez, collega Salmanticensis S. Bartholomæi, creatus fidei censor Toletanus ann 1529. priùs Inquisitor fuerat Cõchensis & Murcianus; necnon Granatensis. Laborauit in hoc campo ad ann. 1544. quo ad Calagurritanam sedem fuit euectus. Obijt Logronij in peruigilio Natalis Domini eiusdem anni. Sepultus est in eadem vrbe in æde Beatæ Mariæ Virginis.

Doctor Petrus Vaguer, collega Salmanticensis S. Saluatoris, fuit factus Toletanus Inquisitor anno 1532. pòst Aragoniæ Regens, & tandem ad Algarensem Episcopatum Sardinię fuit promotus.

Doctor Didacus Giron Loaisa Inquisitor fuit anno 1535. priùs Molinæ Archidiaconus, Toleti obijt.

Licentiatus Franciscus Tello Sandoual, collega Salmanticensis S. Bartholomæi, & Canonicus Doctoralis Hispalensis Ecclesiæ, præpositus fuit huic Inquisitioni anno. 1541. Hinc missus ad Mexicanum Regnum visitandum iussu Senatus Indiarum, vbi fuit commoratus ad ann. 1557. quo factus Præses Granatensis Prætorij in Hispanias remeauit anno 1560. Institutus fuit Vallisoletani Prætorij Præses, pòst Senatus Indiarum, deinde Episcopus Oxomensis: tandem Placentinus Episcopus obijt.

Licẽtiatus Beltranus Gueuara, Canonicus Canariensis, & Mondonetanus, Inquisitor fuit ab anno 1543. ad 1547. quo finem viuendi fecit.

Licentiatus Christoph. Ferdinãdus Valtodano, Collegij Salmanticensis S. Bartholomæi alumnus, Inquisitor institutus fuit anno 1543. mense Decemb. & ann. 1546. Canonicatũ Doctoralis Ecclesiæ Pacis Augustæ obtinuit: anno deinde 1554. in Inquisitionis supremum Senatum promotus; & anno 1561. ad Episcopatum Palentinum euectus. Denique ad Archiepiscopatum Compostellanum.

D. Alphonsus Perez, Collegij Vallisoletani S. Crucis collega, & Toletanæ

tanę Diœcesis moderator, visitator in Matriti districtu. Pòst Cordubensis Inquisitor, Granatensis Prouisor, Fiscalis supremæ Inquisitionis, fidei censor Conchensis, Valentinus, deinde Toletanus ab anno 1548. vsque ad 1552. quo anno migrauit è vita.

Licentiatus Franciscus Horozco, Fiscalis Inquisitionis Corduben. pòst Canonicus Murcianus, & fidei quęsitor Toletanus ab anno 1552. ad annũ 1555. quo factus fuit Siciliæ Inquisitor, & paulò pòst Archiepiscopus Panormitanus.

Licentiatus Didacus Reinosus, Canonicus Palentinus; & Portionarius Caurensis, vbi etiam Prouisoris munere functus fuit, donec anno 1555. Inquisitor Toletanus fuit electus. Excessit è vita Toleti, anno 1557.

Licẽtiatus D. Didacus Ramirez, Legionẽsis Canonicus, & Thesaurarius Tudẽsis, Inquisitoris muneri fuit præfectus ann. 1555. & paulò pòst Canonicus Toletanus factus, vbi doctoris laureâ fuit insignitus. Deinde anno 1561. ad Pampilonensem Episcopatum fuit assumptus.

Doctor Salazar, Collegij Regij Granatensis alumnus, & in eadẽ vrbe Canonicus Doctoralis, ad Inquisitoris Murciani Officium missus, ad Toletanam pòst Inquisitionẽ fuit promotus ann. 1561. & eodẽ anno in supremum Inquisitionis senatum fuit euectus.

Licentiatus Bricẽnius, collega Salmanticensis insignis Collegij S. Iacobi, quod Episcopus Conchensis fundauit, fuit priùs Conchensis Diœcesis Prouisor, pòst Toletanus Inquisitor ann. 1558. Deinde Granatensis. Tandem Almeriæ obijt, Episcopus factus illius vrbis.

Licentiatus Martinus Coscoxales, Inquisitor Granaten. Toletum adductus ann. 1561. & ann. 1564. regio Inquisitionis senatui adscriptus, obijt anno insequenti, dum Murcianam Inquisitionem visitaret.

Licentiatus Frãciscus Soto Salazar, Canonicus Abulensis, & Hispalensis Inquisitor, ad Inquisitionem Toletanam fuit assumptus ann. 1562. ann. verò 1565. supremi senatus Inquisitor fuit factus: fuit etiam Cruciatæ Bullæ Cõmissarius Episcopus Segobiensis, vltimò Salmanticensis.

D. Antonius Maurigno Pazos, in pago Proteuedra Diœcesis Compostellanæ natus, collega Bononiensis Collegij Hispanorũ, Canonicus Doctoralis Ecclesiæ Tudẽsis, Inquisitor Hispalensis, deinde Toletanus anno 1565. fuit Romam missus ad causam D. Bartholomæi Carrãzę Archiepisc. Toletani discutiẽdam; inde Siciliam petijt, Patẽsis creatus Episcopus, pòst in Hispaniam redijt, & Præses consilij Regij Castellæ fuit institutus, vltimò ad Cordubensem Episcopatum euectus, ibidem ex morbo obijt.

Licentiatus Ioann. Beltranus Gueuara, ex Inquisitione Granatensi in Toletanam venit anno 1565. Hinc Episcopus Mazaræ creatus fuit.

Licentiatus D. Petrus Velarde, Prouisor in Episc. Salmanticensi, Palentino, Giennensi, Burgẽsi, & Conchensi, factus fuit Inquisitor Toletanus anno 1567. inde assumptus in supremũ Inquisitionis Senatum anno 1571. simul etiam commissarius Cruciatę, & Canonicus Toletanus.

D. Antonius Vaca, Collegij Vallisoletani S. Crucis alumnus, Prouisor Segobiensis: deinde fidei quæsitor Toletanus anno 1569.

D. Ioann. Llano Valdes, insignis Collegij Vallisoletani collega, Inquisitor Cæsaraugust. & ann. 1572. Toletanus: hinc in supremum Inquisitionis prætorium assumptus fuit. Obijt Matriti.

Licentiatus Antonius Mates à Noronia Lusitanus, ex oppido Santaren.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ren. Collega sancti Bartholomæi in Academia Salmanticensi, Cordubensis Inquisitor, postea Toletanus anno 1572. deinde ad supremũ sanctæ Generalis Inquisitionis senatum fuit promotus, illinc ad Eluensem Episcopatum, & Generalis Inquisitionis dignitatem in Lusitania euectus.

Licentiatus Aluarus Reinoso, Regij Collegij Granatensis collega, Inquisitor Conchensis, pòst Inquisitor Toletanus, migrauit è vita.

Licẽtiatus Rodericus Gutierre de Paramo, in oppido Borox Toletanæ Diœcesis natus, & militiæ Calatrauæ Sacerdos, Prior Coronatæ, fuit primò Inquisitor Lerenæ, deinde Hispali, & censor Inquisitionis Cordubensis, ac vltimò Toleti, vbi obijt, vir vndique literis, prudentia, & religione clarus. Et Frater D. Ludouici de Paramo Inquisitoris Regni Siciliæ.

Licentiatus D. Ioann. Stunica, Inquisitor Valentiæ, pòst Toleti, nunc est ex supremo Inquisitionis Senatu.

Licentiatus D. Franciscus Dauila, Archidiaconus, & Inquisitor Toletanus; hinc fuit assumptus in Senatum Inquisitionis Generalis, & Cruciatæ Commissarius creatus, nunc ad Cardinalis dignitatem euectus, Romæ commoratur.

Doctor D. Lupus Mendoça, in Calecia Prouincia natus, Prior oppidi Cauiedo eiusdem Prouinciæ, fuit Hispali Inquisitor. Inde Toletum venit anno 1581. vnde cum ad visitandã Prouinciã (vt moris est) discederet, ciuitate Regia obijt 20. die Septẽb. 1591.

Licentiatus D. Antonius Zapata, filius Comitis de Barajas Senatus Regij Præsidentis, Capellanus Salmanticensis Collegij D. Bartholomæi, Canonicus Toletanus Cõchensis Inquisitor, pòst Toletanus decimo die Martij, anni 1584. Hinc ad Gaditanum Episcopatum fuit assumptus, nũc sedem Pampilonensem occupat.

Doctor D. Rodericus Mẽdoça, Hispanicæ Classis Vicarius Generalis, & ad res bellicas eiusdem classis consiliarius, Canonicus Toletanus, Inquisitor Barcinonæ, pòst in Lerenæ prætorio. Obijt Toleti, anno 1589.

D. Petrus Zenete, ex regio Collegio Granatẽsi, Inquisitor Murcianus, Valentinus, vlt. Toletanus, ann. 1589. deinde ann. 1593. fuit creatus Parochus oppidi Alcaudete.

Licentiatus Andreas Alaba, Archidiaconus Hispalensis Ecclesiæ, venit Toletum ann. 1591. Priùs Inquisitor fuerat Granatę, Cordubæ, Vallisoleti, Hispali, & collega celeberrimi Collegij Salmanticensis D. Bartholomæi.

Doctor Antonius Morexon Complutensis Ecclesiæ Cãtor, & Cardinali Toletano Quiroga à Consilijs, fidei quæsitor Cæsarauguſt. Toletum fuit missus 13. die mẽsis Aprilis, ann. 1591.

Licentiatus D. Gasparus Quiroga, Capellanus Collegij Salmantensis D. Bartholomęi, Canonicus & Archidiaconus Talaueranus, Inquisitor Toleti fuit creatus anno 1592.

Doctor D. Didacus Mexia Lasarte, collega celebris Collegij Pincianæ Ciuitatis, fuit fidei quæsitor Granatæ & Barcinonæ, illinc Toletum venit mense Iunio, anno 1594.

9 Nondum † Inquisitorum Catalogum perlegeram, cũ ad manus meas peruenit omnium officialium Index, quem etiam placuit apponere, seruata eorum antiquitate.

FISCALES.

Licentiatus Ortega fuit Fiscalis Toletanus.

Licentiatus Petrus Ortis de Funes, Portionarius Toletanus, primus Fiscalis Toletanus, postea Canariensis Inquisitor in eadem insula obijt, natus in oppido Villarobredo Manthæ Aragoniæ.

Licen-

Licẽtiatus Andreas Bustamante, Promotor Fiscalis fuit Toleti, postea Indiæ Inquisitor.

Licentiatus Petrus Soto Cameno, Capellanus Regum recẽtiorum Toleti, Sanctillanæ Prior, Promotor Fiscalis fuit.

Iudices bonorum Confiscatorum.

Licentiatus Alphõsus Ortiz, Iuratus.
Licentiatus Gabriel Quemada.
Licentiatus Didacus Lopez Quemada, Canonicus Toletanus.
Licentia tus Didacus Pineda.
Doctor Didacus Tello Maldonado ex prætorio Archiepisc. Toletani.

SECRETARII.

Petrus Hermosilla.
Ioannes Fernandes Obregon.
Fernandus Lunar.
Garcias Salinas.
Augustinus Illanus.
Alphonsus Leon.
Iulianus Alpuches.
Baptista Illanus.
Alphonsus Castellon.
Ioannes Vergera.
Sanctius Ordonius.
Ioannes Alphonsus Muñozius.
Iosephus Pantoja.
Petrus Valle Villamanan.
Ignatius Ordones.
Franciscus Gomez Arce.
Licentiatus Ioannes Ricouaio.

ALGVAZIRII.

Gundisaluus Coca.
Franciscus Horozco.
Ioannes Ruis Dauila.
Don Antonius Egas.

RECEPTORES.

Ludouicus Arguello.
Franciscus Lopez.
Alphonsus Castellon.
Ferdinandus Castellon filius præcedentis.
Alphonsus Hernandes Pantoja.

QVÆSTORES.

Ioannes Baptista Oliuerius.
Sanctius Ordonius.

ADVOCATI FISCI.

Licentiatus Gaspar Egas.
Licentiatus Franciscus Gutierres.
Doctor Gomezius Velasco.

NOTARII IVDICATI.

Didacus Mudaza.
Iulianus Alpuche.
Franciscus Lopez.
Marcus Ayala.
Didacus Aguila.
Antonius Nauarrus.
Blasius Muñozius Velasco.

SEQVESTRORVM Notarij.

Ludouicus Guerrero.
Alphonsus Cadahalso, Vrbis Iuratus.
Gaspar Cadahalso, eius filius.
Augustinus Aguila.

CVSTODES CARCERVM interiorum.

Bartholomæus Cabello.
Gaspar Martinez.
Gabriel Quincoces.
Petrus Gomez Astremiana.
Franciscus Mendes de Luna.
Gaspar Soria.

NVNCII.

Christophorus Maldonado.
Alphonsus Magan.
Franciscus Gomez Arce.
Andreas Vargas.

IANITORES.

Gaspar Martinez.
Ioannes Rodericus Xian.
Franciscus Rodericus.

De Inquisitione Regni Aragoniæ, & Cathaloniæ. CAP. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Officium S. Inquisitionis quo tempore, & à quo ortum habuit, in Regno Aragoniæ, & Valentiæ.*
2 *Sparragus Archiep. Tarraconensis, & alij in causis fidei delegantur.*
3 *Guillelmus de Mongriu in Archiepisc. Tarracon. Inquisitionẽ introduxit.*

4 *In-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Introductio à Gregorio IX. data Archiepiscopo Tarraconensi super expulsione hæreticorum.*

5 *Petrus de Albalat successit in Archiepiscopatu Tarraconensi ob Guillelmi renunciationem.*

6 *Fratres Dominicani anno 1240. in Tarraconensi contra hæreticos inquirebant.*

7 *Frater Pontius à Blanes Inquisitor anno 1242. ab hæreticis interficitur.*

8 *Hæretici, qui Fr. Pontium interfecerũt, à Guillelmo vindicantur.*

9 *Sanctus Bernardus Tranesser Inquisitor in ciuitate Vrgellensi martyrij palmam adeptus est.*

10 *Sanctus Petrus à Cadrieta in Diœcesi Vrgellensi lapidibus occiditur.*

11 *Inquisitores Generales in Regno Aragonum, qui fuerint.*

12 *Inquisitio Balearium ab Inquisitione Comitatuum Rosilionis, & Scritaniæ diuiditur.*

13 *Inquisitores Coronæ Aragonum supremo Castellæ Inquisitori subijciuntur.*

14 *Ioannes Episcop. Vicenensis in Corona Aragonum, anno 1507. Inquisitor Generalis creatur.*

15 *Leo decimus duos in regno Nauarræ, & Aragoniæ Inquisitores creat.*

16 *Adrianus Episcopus Dertusen. in Regnis Aragon. & Nauarræ Generalis Inquisitor creatur.*

17 *Idem Adrianus anno 1518. etiam in Regno Castellæ Inquisitor Generalis constituitur.*

18 *Inquisitor Generalis Tarraconæ cum multis conuocatis anno 1484. de componendis rebus fidei deliberat.*

19 *Inquisitores, ac alij sancti Officij Ministri Cæsaraustæ ab Inquisitione Generali creantur.*

20 *Iuramentum præstitum à Regijs Officialibus, ac Dominis temporalibus in fauorem sancti Officij.*

21 *Edicta ab Inquisitoribus promulgata in Aragonia.*

22 *Iudæorum Cæsaraugustæ obstacula facta introductioni sancti Officij.*

23 *Legatio à deputatis Regni ad Regem facta contra Inquisitionem.*

24 *Inquisitores Turolum missi, recepti non sunt.*

25 *Iudæorum conspiratio in mortem Inquisitorum Cæsaraugustæ.*

26 *Petrus Arbues ab Epila, Inquisitor, ab inimicis fidei interficitur.*

27 *Sancti Petri Arbues ab Epila, sepultura, miracula, & alia, quæ circa eius martyrium contigerant.*

28 *Inquisitores alij, mortuo sancto Epila, Cæsaraugustæ creantur.*

29 *Tribunal Inquisitionis ad Regiam Aliaferiam transfertur.*

30 *Occisorum sancti Epila supplicium.*

31 *Sancti Epila Corpus in magna veneratione haberi cœpit.*

32 *Sancti Epila Regina Elizabetha monumentum magnificum construxit.*

33 *Dubitatio quorundam circa veneration em corporis sancti Epila, & quid inde sequutum fuerit.*

34 *Paulus III. delegauit quibusdam informationem faciendam super miraculis sancti Epila.*

35 *Criminis nefandi cognitio pertinet ad Inquisitores in Corona Aragonum.*

36 *Vsurarum cognitio pertinet ad Inquisitores Coronæ.*

1 IN Cathalonię†Principatu, ac Aragonię Regno, priusquàm in alia qualibet Hispaniæ regione, S. Inquisitionis Officium claruit, eius verò origo talis est. Cùm Raymũdus à Peñafort confessarius Iacobi Regis vulgò dicti *el conquistador*, qui posteà Barchinone extitit Inquisitor, anteaquàm Romam profisceretur, vbi de Vniuersali Ecclesiæ statu benemeritus

tus fuit, tempore Gregorij IX. hæreticis quibusdam vulgò dictis [los encabats] qui, vt pragmatica sanctione Regis Petri patris Iacobi promulgata, anno 1197. constat, ijdem erant, quos Legione Valdenses ac pauperes appellabant) Regna illa corrumpentibus, Iacobum huius nominis primum Regem summa contentione rogauit, vt narrat Marsilius libr. quarto cap. 47. vt delegatos Inquisitores ad ea mala sedanda à Summo Pontifice in eas prouincias, ac in nonnullas Galliæ Narbonensis ciuitates, quæ ad Regem, tanquam Mompellerij Comitem spectabãt mitti curaret. Rex itaque, quod sibi suaserat Raimundus, eius curæ ac admirabili fidei zelo commisit, ille tamen vsque ad sextum Gregorij Pontificatus annum rem non impetrauit. Quo tem-
2 pore † S. Gregor. cum Spoleti ageret 26. Maij, an. 1233. suam direxit Apostolicam Bullam, quæ incipit: [Declinante iam mundi vespere] Esparraco Barca Gallo, Tarraconen. Archiepisc. quà tam ipsi, quàm eius Episcopis suffraganeis, ac alijs fratribus Prædicatoribus in ea speciatim nominatis mandat, vt assumptis alijs ad eam expeditionem accommodatis, inquirerent, atque procederent contra hæreticos, vel suspectos statuti ab eo nouiter promulgati, quod incipit: [Excommunicamus, & anathematizamus] aliorumque statutorum ab Ambaldo Senatore Romano aduersus Patarenos promulgatorum vestigijs inhærendo. Quæ Bulla in Ecclesia Tarraconensi custoditur. Archiepiscopus itaque Esparragus, cuius autoritatem muneris amplitudo, & Regis cognatio plurimùm illustrabant, Apostolicarũ literarum executionẽ in Headensi diœcesi aggressus est, quòd forsan illa maiori necessitate vrgeretur. Esparraco autem defuncto, Guillelmus de Mongrin, eius in Archiepiscopatu successor, in Archiepiscopatum Tarraconen. Inquisitionẽ introduxit, cui super quibusdã dif-
4 ficultatibus emergẽtibus† Sum. Pontif. Gregor. binis literis dat. Perusij, vltimo die Aprilis, ann. 1235. rescripsit, quibus tum Regis, tum etiã Archiepiscopi piam solicitudinem gratanter laudat, quòd quibusdam fratribus Prędicatoribus, alijsque clericis, honestis personis, inquirendi munere commisso, sanctissimum Inquisitionis Officium in ea prouincia confirmarent, ac difficultatibus illis, quæ consultationis causam dederant, satisfacit, missa quadam instructione à S. Raimũdo facta, quo tunc Pontifex Romę familiariter inter paucos vtebatur, eamque instructionem cuius initium est: [Credo quod deprehensi de hæresi:] ad amussim sequi mandauit. Æquum enim erat, vt quandoquidem Raimundus fuerat in illius hæresis exstirpatione versatus, cuius etiam inductione, atque diligentia illud sanctum Officium fuerat in citeriori Hispania institutum, illud quoque eius iudicio perficeretur. Voluit etiam Pontifex hominis sanctitatem, prudentiam, ac rerum cogni-
5 tionem compertam haberi. Nam posteaquàm †. Guillelmus Archiepiscopatui renunciauit, Petrum de Albalat eius successorem, cùm de fundamentis sanctæ Inquisitionis in Diœcesi Barcinonensi iaciendis ageret (in qua ciuitate reuersus iam Roma Beatus Raimundus magno sanctitatis exemplo florebat) ex ijs, quæ ad eam rem constituerentur, plura cum Raimundo de Peñaforti Summi Pontificis pœnitentiario consultasse, in Tarraconensi archiuo scriptis proditum est. Ab eo
6 quoq; † tempore inceperunt fratres Dominicani in Tarraconen. prouin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cia hæreticam comprimere nequitiam,à quibus ad omnes Rectores,ac animatum curam habentes, dimissoriæ datę sunt, vt eis prętarent auxilium & fauorem, vt efficaciùs finem propositum consequerentur : Erant enim errores quā plurimi, ac prętertim eorum,qui adeo insaniebant, vt cum Saducæis animę immortalitatem, ac inde resurrectionem negarent, qui omnia cum Epicuræis metiebantur, vt ex quodam Prouinciali Concilio Tarraconensi, anni 1240. constat.

Porrò inter plures,qui eo tempore
7 fuerint in Cathalonia Inquisitores,† insignis fuit frater Pontius à Blanes, Prædicatoriæ familię,ac Prior Cœnobij Hendensis, quem Gregorius IX. Inquisitorē creauerat. Is post plures, quos in vinea Domini vtiliter consumpserat annos, eam à noxijs,ac inutilibus palmitibus repurgando,in Vrgellen. Diœcesi. ab hęreticis veneno sublatus est, anno circiter 1242. vt Stephanus à Salento eius temporis autor scripsit. Ad illiusq; gloriosum martytium referendum est, quod in vita sancti Raymūdi recensetur,Guil-
8 lelmum † scilicet de Mongrin,quem paulò antè diximus Archiepiscopatui Tarraconensi renunciasse,cum intellexisset hęreticos quosdam petulantissimos in Castellobono Vrgellen. Inquisitorem quendam ex Prædicatoribus veneno extinxisse, cōparata hominum manu Castello obsesso, ex eis plures igni tradidisse,alios perpetuis mancipasse carceribus. Idque effecit Guillelmus, vel Inquisitorum, vel sanè Regis ipsius Iacobi autoritate,quemadmodū & ante Archiepiscopatus renunciationem,Insulam Ebusum (quam modò Iuizam vocant) à Mauris occupatam expugnauerat, vel forsan post abdicatū à se Archiepiscopatū,erat adhuc Inquisitor: nam primis in ea regione Inquisitionis exordijs , tametsi frequentiùs Inquisitores ex dominicanis erant , fuerunt etiam nonnulli diuersi status , quousque Vrbanus IIII . in suo diplomate, cuius initium est:[Prę cunctis nostræ mentis]quod in.2.p. Directorij habetur:omnibus alijs reuocatis,solis Prædicatoribus Inquisitionis sanctū onus imposuit. Sanctus Bernardus Trauesser, † Tholosatis conuentus alūnus,
9 in ciuitate Vrgellēsi eiusdem Principatus,ab hæreticis,quos magnis afflictabat prælijs, pro Christi gloria trucidatur, vt scribit Sorion in suis viris Illustribus : & quia Prędicatorum Ecclesia ibi adhuc non erat, in Ecclesia maiori sepultus est. Leādrus Albertus , Bononiensis , libr. 5. virorum Illustrium , nonnulla recensetmiracula à Canonicis eius Ecclesiæ confirmata,quę à Deo in illa ciuitate ob eius sancti honorem patrata sunt. Eum tamen nec martyrem , nec Inquisitorem vocat , quia non quemadmodum Sorion ex Aragonen. regno eum nouerat,sed & in triumpho martyrum dictę religionis. Trauesserus insignibus martyris,& Inquisitoris depingi solet.

Sanctus verò frater Petrus à Ca-
10 drieta,Inquisitor Tholosæ,† vbi plures seculari brachio hæreticos relaxauerat , cum in Diœcesi Vrgellensi quosdam insectaretur hæreticos , ac prętertim eos,qui Bonastri,vel in Castellobono erant, lapidū ictibus ab illis è vita sublatus est,qui plurimis floruit miraculis. Eius meminerunt Sorion in libro virorum Illustrium Aragonensis Prouinciæ, & Eymericus in 2. sermone sancti Petri , eum inter septem insigniores Dominicanæ familiæ Inquisitores illius tēporis connumerando , qui etiam in triumpho Martyrum est depictus. Hunc B. Patrem commemorat Hieronymus Zurita

rita lib. 3. Annal. Aragonensi.cap.75. vbi perueniendo ad annum 1270.sic ait]frater Petrus de Cadrieta, & frater Guillelmus de Colonico Inquisitores contra prauitatem hæreticam in Aragoniæ regno contra Albigensium crimina,alioſque errores procedentes, mense Nouembris anni prædicti 1270. intercedēte Episcopo Vrgellen. Arnaldi Vicecomitis Castriboni,tanquam hæretici,ac hæreticorum receptatoris memoriam damnarunt,eiusque ossa concremarunt, eandemque sententiam contra Ermesendam eius filiam pronūciarunt. Hactenus Zurita. Eius mortem seuerè vltus fuit ille Guillelmus de Mongrin,qui fuerat(vt suprà diximus) Archiepiscopus Tarraconensis, vocant rusticani hunc sanctum , Petrum de Cadireta corrupta voce:Cadrieta verò est antiquissimæ familiæ in Regno Nauarræ cognomen , quod ad hunc vsque diem durat,vt in Historijs Nauarræ , ac Annalibus Aragoniæ constat.

11 Sed & aliquando † Generales etiam in Aragonum corona fuerunt Inquisitores, nempe frater Ioannes à Longares , anno 1307. Cardinalis frater Nicolaus Rosel , eique proximus Nicolaus Eymericus ab anno 1358. vsq; ad 1393. ac etiam frater Ioannes de Lotgerio : aliquandiu verò vnus Aragoniæ præfidebat, Cathaloniæ alter, alius Balearibus ac Comitatibus Rossilionis & Cæritanię, quæ Cathalonię pars est. Quia tamen Inquisitor Fra. Bernardus Reges in Comitatibus residebat , Baleares verò per Vicarios administrabat, & hoc minùs conue-
12 niens videbatur , † Benedictus Decimus tertius, Summ. Pontifex Apostolicis literis:Dat. anno 1413. prima die Aprilis, fratrē Bernardum Inquisitorem Comitatibus reliquit,sed fratrem Guillelmum Segarra Balearibus, subordinatione cessante , designauit , hoc addito , vt Prouinciales eorum quomodolibet mortuo in eius locum alium substituerent , nec tāmen vnquam tam remota loca ad vnius Inquisitoris curam pertinerent , quod sanè inuiolabiliter vsque ad annum 1483. obseruatum fuerat. Quo felici tempore , Catholicis Regibus Ferdinando, ac Elizabetha apprimè desiderantibus, † Sixtus quar-
13 tus Pontifex Maximus , Thomam à Turre-cremata Castellæ ac Legionis Generalem crearet Inquisitorem , Regum apud Pontificem orator illi ex eorum parte supplicauit , vt supremam illam Inquisitionis Officij potestatem , quam Turre-crematæ indulserat , ad Aragoniam , Cathaloniam , Valentiam atque Siciliam extendere dignaretur ; cui annuens Pontifex , id sua Apostolica Bulla confirmauit, data decimaseptima Octobris,an. millesimo quadringentesimo octogesimo tertio. Porrò ex eo tempore, vsq; ad Elizabethæ obitum id seruatū est.Ea tamē mortua Didaco Deza , Archiepiscopo Hispalensi, propter senectutem Generalis In-
14 quisitionis munus deponente , † Iulius secundus Summ. Pontif. Cardinalem Franciscum Ximenem , Archiepiscopum Toletanum,in Regnis Castellæ ac Legionis , quę ad Reginam Ioannam spectabant , suis literis Apostolicis, dat. quinta Iunij,millesimo quingentesimo septimo, Pontificatus anno quarto. Ioannem verò Episcopū Vicen. in Aragoniæ regnis, quæ Catholicus Ferdinandus moderabatur,alijs Apostolicis literis dat.4. die eiusdem mensis & anni, Generales cōstituit Inquisitores.Verūtamen,
15 † Ioāne Dertusano Episco.ac primario Inquisitore mortuo Leo X.duos in regnis Aragoniæ atq; Nauarræ quod tunc primùm Ferdinando iure quęsi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum erat, Ludouicum Episcopum Dertusanum, & fratrem Ioannem Polo, Ordinis Prędicatorum creauit Inquisitores, vt in eius Bulla data 15. Iulij, anno 1513. continetur. Mortuo verò Catholico Ferdinando, ac
16 Ludouico Episcopo Dertusano, † Adrianus eiusdem diœcesis Episcopus à Leone decimo in illud munus assumptus est, vt ex eius Bulla constat, quæ data est 14. Nouembris, anno
17 1516. Pontificatus quarto. Demum † idem Leo X. Francisco Ximenez vita functo, suis literis Apostolicis dat. quarto Martij, ann. 1518. Pontificatus eius quinto, Adriani solicitudini Castellæ credidit gubernacula, ex quo sanè tempore hæ omnes prouinciæ semper ad vnum Castellæ Generalem Inquisitorem pertinuerunt.

18 Tempore igitur † primi Generalis Castellæ Inquisitoris, anno à natiuitate Domini 1484. quo Tarazonę comitia habita sunt, ac decimaquarta Aprilis ex illa corona grauissimi, ac religiosi viri cum primario Inquisitore de ordine tribunalis sancti Officij in procedendo contra hęreticos, atque suspectos multa composuerunt, inter quos erant Alphonsus de la Caualleria, Vicecancellarius Aragoniæ, Alphonsus Carrillus, Andreas Sardus, Martinus Gomez à Pertusa, ac Philippus Ponce Iuris
19 vtriusque Doctores. † Quarta itaque die Maij Inquisitor Generalis Apostolicos fidei censores, in hoc regno fratrem Gasparem Inglar ordinis Prædicatorum, ac Petrũ Arbues ab Epila, Canonicum Cęsaraugustanę Ecclesię Metropolitanæ, in sacra Theologia magistrum creauit tamen 29. die Nouembr. cum Hispali Inquisitores Cordubens. Ciuitatis regal. Giennens. ac Hispalen. cum generali coniuncti nouam sancti Officij exercitio formam præscripsissent, vt in cap. Inquisitionis Castellæ dictum est; Officiales atque Ministri necessarij in Aragonensi Inquisitione creati sunt, nempe Rodericus Sanches de Suaço, Canonicus Calagurritanus, Fiscalis secreti sancti Officij, Petrus Iordan, atque Ioannes ab Anchias Alguazirius, Didacus Lopez de Calatayut, Ioannes de Exea Receptor, Raymundus Murus Aduocatus fiscalis electi sunt, ac etiam confirmati: ac sanctæ Inquisitionis tribunal, vt commodiùs carceribus Ecclesiasticis rei custodirentur, Cæsaraugustæ inter Ecclesiam maiorem, ac Archiepiscopales ædes positum est.
20 Ante omnia itaq; prouisum fuit, † vt Regij officiales regni deputati, alij denique domini temporales canonico iuramento promitterent, causam fidei, ac sanctæ Inquisitionis Officij dignitatem tueri, atque defendere. Porrò 19. Septembris eiusdem anni Ioannes de la Nuça Iustitia (vt vocãt) Tristanus à Porta, eius locum tenens, Michael Molon Salmedina, Martinus de la Raga Regni deputati, Petrus Franceſus, Ioannes à Fatas, Ioannes Caluus à Torla, ac Ægidius à Garcia Patres conscripti, seu (vt ipsi dicunt) Iurati, Ioannes ab Algas Regens Cãcellariam, Sanctius de Paternoy, magister rationalis Regni, ac Ioannes de Embum Merinus Cæsaraugustanus, iuramentum præstiterunt in Ecclesia Cæsaraugustana, quo in summa spondebant seruaturos se, ac inuiolabiliter defensuros sanctam nostram Catholicam fidem, quemadmodum sancta Romana Ecclesia eam doceat ac profiteatur, eamque obseruari & custodiri conaturos, contra quaslibet personas, cuiuscunque status, ita vt hæretici, eiusque fautores, ac de illo enormissimo delicto infamati, atque suspecti comprimi possent, & etiam coerceri, ac etiam eos denunciaturos, quos sciuerint

sciuerint ea labe esse contaminatos: item etiam iurarunt se officia ac ministeria executionum sancti Officij, aut alia publica de fide suspectis, vel de hæresi infamatis, aut alijs à iure prohibitis non commendaturos. Vertentibus deinde nonnullis diebus, eodem iuramento se obstrinxerunt Ioannes Ferdinandes de Heredia, gubernatoris generalis locumtenẽs, & Ioannes de Burgos eius Alguazirius, Lopez à Gurrea Dominus Baroniæ de Gurrea, Galacianus Cerdan Dominus Vsoni, ac alij diuersi status
21 plures. Quibus † executioni mandatis, Inquisitores sua fecerunt promulgari edicta, quos Rex cum omnibus eorum ministris, sub regali protectione, vel (vt dicitur) saluagardia susciens, à Regente generalis gubernatoris officium, à Iustitia Aragonum, ac alijs Regijs officialibus in eo sancto ministerio propter hæreseos extirpationem iuxta canonica decreta adiuuari iussit. Interea nouiter ad fidem è Iudæis conuersi, ac præter eos alij ex nobilioribus ciuitatis tumultuabantur, ac perturbabant multos, clamabantque nouam illam Inquisitionis formam contra Regni prærogatiuas ac libertates esse, nimisque asperum atque iniquum, attestationes testium reis non publicari, ac propter hæreticam notam bona esse confiscanda, quod non solum præter illius Regni stylum ac consuetudinem, sed contra omnem iustitiæ ordinem esse iactabant. Itaque ex Iudæis conuersi in quibusdam eorum domibus, qui doctrina & autoritate poterant, omniumque protectores erant, sæpe conueniunt, omniaque ex auaritia pensantes, existimantes confiscatione bonorum, sublata sanctum Officium non diutius permansurum, omnes in id intendere curas: quamobrem ingentem pecuniæ vim Regibus, ac præsertim Reginæ, quam illi existimabant sancti Officij rebus magis opitulari, offerunt, vt articulus ille confiscationis abrogaretur, illaque regali sanctione confirmaretur abrogatio, quam ab Aragoniæ iustitia impetrauerant, eoque colore magnam pecuniæ summam ab eis collectam ad Romanam Curiam, ac ad Regiam mittunt. Præterea quoniam populares libertatis ac priuilegiorum regni iactura, quæ amitti conuersi iactabant, non parum
23 commouebantur, † consecuti sunt, vt quatuor status in deputationis domo, vbi de grauioribus regni causis disceptatur conuocati, legatos ad Regem mittant, fratrem Petrum Michaelem, Priorem monasterij sancti Augustini Cæsaraugustani, ac Petrum à Luna Iuris ciuilis Doctorem.

Interim Inquisitores alij, qui Turolium missi erant recepti non sunt, & à ciuibus impediti sanctum Inquisitionis ministerium non exercuêre: sicque ad locum de Celda cum suis officialibus, atque ministris secesserunt. Dum Regis auxilium expectabant, Rex. 7. die Februarij ex Hispalensi ciuitate literis rem ita composuit, vt Inquisitores suam Apostolicam iurisdictionem iuxta decreta illius nouæ congregationis Turoli exercere liberè possent, ac nobilium plurium studio, qui illius contagiosissimæ posteritatis inimici erant, permulti, qui ad Iudaicam cæcitatem relapsi esse comperiebantur, condemnati sunt.

Cæsaraugustæ tamen, ac in alijs eius regni locis, qui conuersi nuper ad fidem fuerant, non parum intumuerant illa deputatorum (qui Regnum repræsentant) conuentione, existimantes eorum causam vniuer-
25 so Regno cõmunicarij. Quare † alijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

habitis conuenticulis,quibus equites nonnullos alioſque honeſtiores coniungebant, de occidendis Inquiſitoribus decernebant, illud tamen differendum eſſe, quouſque nullus alius Inquiſitionis euertendæ ſuppeditaretur modus. Sanè ante omnia illud primum erat,vt à iuſtitia Aragoniæ contra decretum Confiſcationum impetrarent, quod Lope Ximenes de Gurrea,Regni deputati,atque Barones interceſsione procurarunt: nec tamen cõficere potuerunt. Itaque quibuſdam proceribus, vel pecunia, vel libertatis nomine corruptis, plurimiſq; facinoroſis ac ſeditioſis hominibus accitis, iura armis commiſcere cõtendunt, interea quãplures ex conuerſis, qui vltra Regni oratores ad Regem,qui tunc Cordubæ agebat,miſsi erant, nullum prætermittebant ſubornandi modum, quo Regem ab inito conſilio deflectere poſſent: cumq; nihil efficerent iactabant tamẽ bonam eſſe ſpem rei conficiundæ, ac diabolica inſtigatione(quod ſæpius in eorum conuenticulis ventilatum fuerat, nempe, vt Inquiſitorem Petrum Arbues de Epila, Martinum de la Raga aſſeſſorem ſancti Officij, & Petrum Frances, vel ex ijs,quos poſſent, occiderent deliberarunt, eo munere cuidam Ioanni de la Abadia,ſeditioſo ac petulãtiſsimo homini demandato: qui eius flagitij miniſtros ſibi ſimillimos copulauit,Ioãnem Sperandæum, filium Saluatoris Sperandæi infimi hominis, (qui pro fidei cauſis in vinculis cuſtodiebatur) ac Vitalem Vranſum, Gaſconem quendam, Triſtanicum Leonis,duoſque alios eiuſdem farinæ homines,& inſignis temeritatis. Hi Martinum de Raga die quadam cùm in flumen conijcere deſtinaſſent, efficere tamen auſi non ſunt, quia cum Lope Ximenes de Gurrea, ac Philippo à Caſtro congrediebatur. Tamdemque rei exequendæ cauſa cum ſæpius in Eccleſiam ad S. Engratiam, & B. Mariam del Portillo conueniſſent, conſtituunt Inquiſitoris internecionem ampliùs non differri: Itaque in Prioris domum noctu impetum faciunt, à familiaribus tamen domus detecti, re infecta diſcedunt, ac eadem nocte ea hora,qua in maiori Eccleſia ad Matutinam pſalmodiam Inquiſitor eſſe ſolebat, mutato habitu Eccleſiam circuunt, quem cũ ea nocte non inueniſſent,ſequenti ad Eccleſiæ portas ſe conſtituunt. Sanctum Inquiſitorem expectantibus in porta clauſti, Reuerendus Inquiſitor occurit,in alia manu lanceolam, in alia laternam portans, Eccleſiam ingreditur, atque ſub ſuggeſtum ad latus Epiſtolæ genibus flexis procumbit ante altare, quem vt viderunt ſanguinoſiſsimi homines procurrunt omnes, ac duobus ictibus corpore transfixum,ac capite male vulnerato ſemiuiuum reliquerunt.

26 Ferunt † ſanctum Inquiſitorem magna animi alacritate, dum confodiebatur, dixiſſe: Benedictus ſit Ieſus Chriſtus, qui mihi conceſsit, vt pro eius ſancta fide procumbam. Nec tamen breuiculo temporis ſpatio, quo fuit ſuperſtes, quicquam, niſi in Ieſu Chriſti ac Deiparæ Virginis laudem,ab eo auditum eſt. Sequenti

27 tamen nocte †, diei Iouis 14. Septembris ſanctus ille martyr ſpiritum Deo reddidit, ac poſtea die ſabbati magna veneratione ac pompa in eo loco,in quo occubuerat, ſepultus fuit: vbi illud prætereundum non eſt,ſanguinem multum, qui ex vulneribus profuſus eo in loco cernebatur, ſancti illius corporis acceſſu mirabiliter referbuiſſe, idque Ioannes de Anchias, Anticus de Bages, alijque notarij qui præſentes erant, publicis

publicis inſtrumentis in fidem & teſtimonium receperunt.

Tam inaudito ac teterrimo facinore perpetrato,adeò vniuerſa ciuitas illius rei nouitate ea nocte aduerſus conuerſorum nequitiam exarſit, vt niſi Alphonſus ab Aragonia Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus equo vectus, vniuerſam circumiens ciuitatem Catholicos continuiſſet, conuerſos omnes delendos fore crederetur. Illuceſcente itaque die, Archiepiſcopus cum omnibus Regijs officialibus, ac nobilioribus ciuitatis in domo deputationis congregati, omnibus officialibus Eccleſiaſticis, & ſecularibus iunxerunt,vt aduerſus facinoris illius noxios rigoroſe, nullis regni foris, ſeu conſuetudinibus obſeruatis procederent, quo facto conſcij omnes turbati, ac ſummo mærore affecti ſunt, cernentes eas libertates, ac iura ſibi eſſe ſublata, in quorum tuitione omnis eorum ſpes poſita erat.

Poſt tranſitum itaque illius S.Martyris, † Cæſarauguſtano Tribunali,

28 Apoſtolici dati ſunt Inquiſitores, frater Ioannes Coliuera ex Prædicatorum familia, Frater Ioannes de Culminares, Abbas Aguilarenſ. Ciſtercienſ. ordinis, Magiſter Alphonſus ab Alarcon,Canonicus Palentin. qui

29 Regis † & Generalis Inquiſitoris iuſſu tribunal ad Regiam (Aliaferiam vocant) tranſtulerunt, quò magis omnibus teſtatum eſſet, ad Regis tutelam ſanctum illud Inquiſitionis miniſterium pertinere, quod illius glorioſi Inquiſitoris martyrio fundamenta receperat.

30 Nec quidem multò pòſt † perditiſsimi illi omnes capti ab Inquiſitoribus, brachio ſeculari traditi grauiſsimas ſacrilegij pœnas dedère, quorum memoria in Eccleſia maiori, & in Eccleſia Prædicatorum dictæ ciuitatis damnata eſt. Sancti au-

31 tem † Petri Arbues de Epila corpus ea reuerentia ac cultu adorari incepit, quæ cuilibet Eccleſiæ ſancto exhiberi ſolet: Et vigeſimaoctaua menſis Septembris ſequentis anni eius exequiæ ita celebratæ ſunt, vt cuilibet videretur magis ſolenne alicuius ſancti feſtum. Ac Pſalmus ille decantatus eſt, qui incipit: [Deus laudem meamne, &c]. Porrò anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo Petro Torrellas, Laurentio Molon, & Alberto de Oriola, eius ciuitatis iuratis, decreto publico ſtatutum eſt, vt ſicut in honorem Dei, ac ſanctorum reuerentiam luminaria continenter, in eorum ſepulchris arderent, ſic etiam in huius ſancti Martyris ſepulchro lampas die, noctuque inceſſanter arderet:

32 ac Elizabetha † Catholica Regina, cuius erga Inquiſitores ſemper ſingulare fuerat ſtudium, ſolenne ſancto martyri monumentum conſtruxit, vt refert D. Martinus Garcia, in funerali Reginæ.

33 Sed enim † quidam ex ijs, qui de malis operibus nunquam, de bonis autem atque ad Dei cultum directis ſcandalizari ſolent, hæſitare ceperunt, an quod ſanctus iſte in ſanctorum numerum relatus non eſſet, deceret ſatis tam celebri in loco eius inuiſi ſepulchrum, quorum ſcrupulus eò creuit, vt ſiniſtris informationibus ad illud mutandum à Romano Pontifice Bullam Apoſtolicam impetraſſent. Verùm cum id Martinus Garcia Epiſcopus Barcinonenſis reſciuiſſet, quem ſanctus Epila prophetizauerat futurum Cæſarauguſtæ Inquiſitorem, Apoſtolicas illas literas tanquam obreptitias declarari fecit: illæque ſimul cum ſaccis benedictis

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuersorum, qui eum occiderant, eius sepulchro superimpositæ sunt, quos Doctor Toribius de Saldaña, ac Licentiatus Lopez de Vgarte Inquisitores Cæsarauguſtan. renouarunt, lata sententia, quæ incipit [Noueritis, quòd reuerendi Patres Inquisitores, prædecessores nostri, à quibus condemnati fuerunt N. & eius complices, tanquam hæretici, & interfectores glorioſi, atque beati Inquisitoris
34 magistri Epila, &c.] Hunc sanctum, † desiderante Carolo V. Imperatore, Hispaniarum Rege, Paulus III. Pontifex Maximus, quibusdam iudicibus demandauit, vt de eius miraculis (quæ plura sunt) atque martyrio reciperent informationem, eum cupiens in Sanctorum numerum cooptare.

35 Inquisitores † in Aragoniæ ac Valentiæ regnis, & Cathalonię Principatu de Sodomitico crimine cognoscunt, ex speciali Clementis VII. Pontificis Max. concesione, cuius breuis tenor talis est.

CLemens Papa VII. Dilectis filijs salutem, & Apostolicã benedictionem. Si vlla de pluribus, quibus ex nostro pastorali officio tenemur, nos cura remordet, illa cor nostrum potisimum pulsat, vt quos summus rerum opifex, cuius licet immmeriti, vices in terris gerimus, pretioso dignatus est suo redimere sanguine, ab eorum prȩcipitijs, malorum omnium satore instigante, vigilanter eripere, eorumque animas Christo Saluatori, qui eas nobis sua benignitate commisit, præseruare curemus illæsas, prout in Domino conspicimus salubriter expedire, sanè non absque animi nostri displicentia, dilecto filio, nobili viro, Ludouico de Corduba, Duce Sueſſę, charisimi in Christo filij nostri Caroli Romanorum & Hispaniarum Regis Catholici in Imperatorem electi apud nos Oratore nobis referente, intelleximus in Aragonum ac Valentiæ regnis, & Principatu Cathaloniæ, mundo in deteriora iugiter dilabante, horrendum detestabileque Sodomiæ crimen, in aliquibus prô dolor! diffidentię filijs pullulare incepisse, & nisi ferum hoc hominum genus rescindatur, sinceram posse partam putredinem trahi. Quare idem Ludouicus orator nobis humiliter supplicauit, vt in præmissis de opportuno, & celeri remedio prouidere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, ne tam nefandum scelus, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ, vlterius serpat, sed vt penitus extirpetur, vt de mentibus hominum deleatur, prouidere volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, discretioni vestræ, & vestrûm cuilibet, de quorum fidei zelo, integritate, dexteritate, & solertia in ijs, & alijs magnam in Domino fiduciam obtinemus, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus per vos, vel alium, seu alios, quos duxeritis ad id deputandos, in regnis & Principatu prædictis contra omnes, & singulas personas seculares, seu clericos, aut cuiuscunque ordinis, regulares cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis; aut si in sacris ordinibus constituti existant, quos huius horrendi criminis vobis reos esse constiterit per denunciationem, accusationem, inquisitionem, aut mero officio, seu procuratoris, quem ad hoc duxeritis eligendũ, aut cuiusuis alterius instantiam, vel (prout aliàs) iuxta leges seculares, vel municipalia statuta fuerit de iure faciendum, procedatis, & vestrûm quilibet procedat. Nos enim vobis, & vestrum cuilibet, vt in huiusmodi causa

causa contra huius detestabilis criminis reos coniunctim, vel separatim procedere, & testes, qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore subtraxerint, per censuram Ecclesiasticam, & alia iuris remedia veritati testimonium perhibere, omniaque alia & singula, quæ in præmisis necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna circa sententiam, quam vnà cum Ordinario loci proferre teneamini, facere & exequi valeatis, Apostolica autoritate licentiam, & facultatem concedimus per præsentes, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac felicis recordatio. Bonifac. Papæ VIII. prædecessoris nostri, de vna, & Concilij Generalis de duabus diætis, ac statutis, & ordinationibus, etiam in Conuentibus generalibus editis, iuramento, confirmatione Apostolica, aut quauis firmitate alia roboratis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Dat. Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris die vigesimoquarta Februarij 1524. Pontificatus nostri anno primo. Euangelista I. Subscriptio Breuis. Dilectis filijs, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Aragonum, ac Valentiæ regnis, & Principatu Cathaloniæ constitutis, & eorum cuilibet. Alia etiam extat Leonis decimi Bulla, directa Ludouico electo Episcopo Dertusen. in
36 qua † Inquisitoribus Aragoniæ, Cathaloniæ, Valentiæ, ac vtriusque Sicilię vsurarum cognitionem specialiter demandauit, quæ Bulla in archiuo sancti Officij Inquisitionis Barcinonę obseruatur, & est sequentis tenoris.

LEO Papa decimus Dilecto filio Ludouico electo Dertusen. hereticæ prauitatis in Aragoniæ & vtriusque Siciliæ Regnis, & dominijs charissimi in Christo filij sui Ferdinandi Regis Catholici Inquisitori generali per sedem Apostolicam deputato, & ab eo in Regnis, & dominijs prædictis subdeputatis pro tempore, contra quoscumque vsurariam prauitatem exercentes, inquirendi, & culpabiles repertos puniendi, & alia circa id tunc expressa faciendi & exequendi per Regnorum principatus, & Dominiorum prædictorum statu prospero ad fidelium in illis habitantium animarum salutem, certis modo & forma, & tunc expressis, facultatem, & autoritatem concesit, prout in ipsius prædecessoris desuper confectis literis plenius continetur. Tamen postea, tam tunc Generalis, quàm nonnulli ab eo subdeputati Inquisitores præfati ad preces, seu requisitionem incolarum & habitatorum Regnorum, Principatus, & dominiorum prædictorum, vel aliquorum ex eis, seu aliàs de crimine vsurarum huiusmodi ex tunc de cætero non cognoscere, & facultatem tunc, & pro tempore existentes dictæ hæreticæ prauitatis in ciuitate Barcinonę Inquisitoris in causis hæresim, & à fide apostasiam sapientibus, certis etiam tunc expressis modo & forma restringere, & præfatus Rex se, quod dicti Inquisitores id obseruarent, cum effectu curare, medio iuramẽto promiserunt, prout in quibusdam publicis instrumentis, aut alijs authenticis scripturis inde confectis dicitur plenius contineri. Nos igitur attendentes, nullum his duobus criminibus perniciosius virus in terris gigni, quorum alterum Dominicam assiduè Maiestatem offendit: alterum, cum spiritualis salutis exitio, pauperes & egenos in extremam deducit inopiam, & tãquam tinea conterit & exedit; & obseruandum non esse iuramentum, quod in

Universidad de Deusto
Biblioteca

æternæ salutis dispendium, & contra sanctissimos mores noscitur esse præstitum, expedireque propterea, vt in illorum reos non rara vel limitata vindicta, sed eo frequentiùs acriusque insurgant vndique animaduersionis aculei, quo cæteris sunt Deo magis infensa, & humano generi pestilentiora criminibus, motu proprio non ad tuã, vel præfati Regis, aut alicuius alterius pro vobis oblatæ super hoc petitionis instantiã, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia te & Regem hac in ciuitate Barcinonæ pro tempore residentem, & alios Inquisitores præfatos, & vestrũ quemlibet à promissionum per vos respectiuè factarum huiusmodi obseruatione, & præstiti desuper iuramenti vinculo, manifestam in se iniquitatem continente harum serie absoluimus, & absolutos fore nunciamus, decernentes vos, & vestrùm quemlibet ad illarum obseruationem nequaquam teneri, ipsumque in ciuitate Barcinonæ pro tempore residentem Inquisitorem super crimine hæresis secundum sanctorum Canonum instituta liberè contra quoscumque posse, & debere procedere. Et nihilominus discretioni tuæ de qua in his & alijs specialem in Domino fiduciam obtinemus, in virtute Sanctæ obedientiæ, districtè præcipiendo mandamus, quatenus super crimine vsurarum huiusmodi per te & subdeputatos à te quot fuerint opus, bonæ famæ & timoratæ conscientiæ viros inquiras, & contra illos reos procedas, ac inquiri & procedi facias, & alia omnia circa id necessaria, & quomodolibet opportuna, exequaris: aliàs vix tradita per prædecessorem præfatum, dicto tunc Generali Inquisitori desuper facultatem & autoritatem, non obstantibus præmissis, ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisq; contrarijs quibuscumq;. Dat. Romæ apud sanctum Petrũ sub annulo Piscatoris, Die. 2. Septembris 1513. Pontificatus nostri anno primo. Petrus Bembus.

De Inquisitione regni Valentiæ. Cap. IX.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores Aragoniæ, & Cathaloniæ olim sanctum Officium Valentiæ exercebant.*
2 *Frater Andreas Ros, Valentiæ Inquisitor specialis designatur, anno 1420.*
3 *Frater Christophorus Gualbes, Inquisitor Valentiæ, inquirendi & prædicandi munere propter delicta priuatur.*
4 *Inquisitor Generalis Castellæ potestatem creandi Inquisitoris in regno Valentiæ, à Romano Pontifice accepit.*
5 *Dissensio brachij militaris contra sanctum Officium.*
6 *Inquisitorum nomenclatura regni Valentiæ.*

IN Valentino regno, ab illis fere temporibus, quibus à Mauris recuperatum est, sanctæ Inquisitionis Officiũ fuit. Quãuis enim peculiares illi Prouinciæ
1 censores fidei non prœerant, † ab Inquisitoribus tamen Aragonum, vel Cathaloniæ, occurrentibus casibus, exercebatur, quemadmodũ Hugonẽ Fenoletum septimũ Episcopũ Valentinũ, natione Cathalanũ, filiũq; Vicecomitis de Illa, vnà cùm Inquisitore Nicolao

Nicola Rosello teterrimum illum ac impudentem hæresiarcham, Fratrem Iacobum Iust. Bigardorum caput, damnasse legimus in 2. part. Directorij Inquisitor. quæst. 11.

Multis † tamen ab hinc labẽtibus annis Martinus Papa V. in quadam Bulla, quæ incipit: [Romanus Pontifex.] Data Florentiæ, 6. Kal. Aprilis, Pontificatus eius anno 3. à Christi tamen natiuitate 1420. ad instantiã & supplicationem Alphonsi V. ac eius Reipub. conscriptorum; quia absurdum videbatur in tam celebri Prouincia peculiarem Inquisitorem desiderari, Dominicanorum Prouincialis mandauit, vt quemadmodum in Aragoniæ Regno, & in Cathaloniæ Principatu, sic etiam illo Regno proprium ac Prouincialem Inquisitorem designaret, qui Apostolico mandato morem gerens, Magistrum Fratrem Andream Ros in Valentinum Inquisitorem nominauit, vt Valẽtiæ testantur Annales. Ab eo tempore Inquisitio vsque ad vniuersalem eius renouationem, quæ Catholicorum Regum Ferdinandi & Elizabethæ temporibus facta est, in eo statu permansit; quorum quidem Regum instantia Frater Thomas à Turre-cremata Generalis Castellæ ac Legionis Inquisitor creatus fuit. Deinde verò, cum Rex Cordubæ esset, 20. die Maij eiusdem anni, commendatæ Gundisaluo Batea (eius apud Romanum Pontificẽ oratori,) præceperat, vt eidem Põtifici supplicaret, quatenus Fr. Christoph. Gualbes, & Mag. Ortes ordinis S. Dominici hæreticæ prauitatis in Regno Valentiæ Inquisitoribus abrogatis, prædicto Inquisitori primario Castellæ indulgeret facultatem in Regnis Aragonum, Cathaloniæ, Valentiæ, & Siciliæ Inquisitores subdelegandi, qui tamen ex Prædicatorum essent familia, eosque reuocare posset, nisi tales essent, qui fideliter ac dignè suum munus obi-
3 rent. † Gualbes ille (quem superiùs nominauimus) ita Prouinciam sibi creditã administrabat, vt Pontifex Maximus eum nedum ab Inquisitoris Officio, sed à concionandi ministerio abdicaret. † Necnon Generali Inquisitori, quod supplicabatur, concesit, eum non adstringendo, vt ex Dominicanis Inquisitores deberet eligere, sed cuiusque ordinis viros, qui tamen in sacra Theologia Magistri essent, nominare posset. Idemque confirmauit postea Sixtus IIII. suis Apostolicis literis. Dat. 17. Octob. anno 1483. Eodem igitur tempore, quo Aragonenses, Cathalani, ac Valentini Inquisitionis iugo capita submiserunt, ac
5 17. die mensis Nouembris proximè sequentis, fidei concionem perorauit religiosus vir ordinis Prædicatorum Petrus de Epila, qui vnà cum Martino Iñigo eius regni Inquisitor creatus erat, † consuetaque fidei edicta promulgata sunt. Interea maxima dissensio militaris brachij fuit, contendentis sanctæ Inquisitionis Officium non esse admittendum, quæ tribus circiter mensibus perdurauit. Sed cum Dei ac Ecclesiæ negotium ageretur, tandem agnouerũt omnes in Regno illo esse plures de fide suspectos incolas, nec maius beneficiũ illi præstari posse, quàm si sanctæ Inquisitionis Officio, veluti fidei quodam tutissimo propugnaculo, communiretur. Sic igitur consensione omnium, ac incredebili voluptate sanctæ Inquisitionis tribunal in eo Regno, maximo ipsius commodo ac beneficio positum est, quod (eo tempore cuius suprà memini excepto) semper Generali Castellæ Inquisitori subiacuit.

In sanctum illius Regni Inquisitionis Officium plures tum literis, tum virtute

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtute insignes viri incubuerunt, tam ab eius incunabulis,quàm postea quàm Generali Castellæ Inquisitori subordinatum est, quorum nomina hîc attexere dignum iudicauimus, non solùm priuata propter omnium merita,sed etiam quia eorum singuli literarum præstantia , vitæque ac morum integritate de vniuersa Valentinorum Repub. benemeriti sunt. Eorum numerus ac series partim ex registro sancti Officij,partim verò ex pluribus Apostolicis literis ac capitularibus actis celeberrimi Dominicanorum Cœnobij illius ciuitatis decerptus est.

Primus itaque eius Prouinciæ(quē scimus) inquisitor † fuit, frater Andreas Ros, ex Dominicanorum ordine,qui ab anno. 1420. vsque ad annum.1434.in eo munere laudabiliter versatus est.

Frater Arnaldus Corio,sacræ Theologiæ magister,in Basileæ Cōcilio Eugenij Papæ IIII. iussu , anno humanæ salutis.1434.Inquisitor creatus est,vt ex eius Canonica institutione constat,quæ in dicto Cœnobio asseruatur. Hic vsque ad annum. 1443. quo diem suum clausit extremum, illius regni fuit fidei Inquisitor. Fuit etiam in Ecclesia Valentina vltimus ordinis lector,vt ex eius Ecclesiæ veteribus constitutionibus videre est, fol. 87.

Magister Frat. Martinus Trillus, Cœnobij S.Dominici ac eius Regni Inquisitor,anno .1449.

Magister Frat. Michael Iustus anno salutis.1458.

Magister Frat. Raphael Garcia reperitur Inquisitoris Officio functu ante annum 1461. & vsque ad annū 1467 quo ab humanis decessit.

Magister frater Franciscus Pinetus, primùm Vicarius , deinde Prior Cœnobij sancti Dominici Ciuitatis Valentiæ eodem anno proximè dicto in hoc munere successit, quod exercuisse probatur vsque ad annū. 1469.De vlterioribus verò annis vsque ad.1474.nihil planè legimus.

Magister frater Didacus Borrellus anno.1474.

Magistri Fr.Ioannes Ortes, & frater Christophorus de Gualbes hæreseos Censores fuerunt vsque ad annum Domini.1482.

Eodem anno primarius ac Generalis Hispaniæ Inquisitor,frater Thomas à Turre- cremata duos sequentes creauit Inquisitores ,Magistrum Martinum Eñigum Theologum , ac Canonicum Valentinum,Magistrum prædictum fratrem Ioannem de Epila familiæ Prædicatorum , qui simul cum fratre Ioanne eiusdem ordinis primarius Aragoniæ fuerat Inquisitor,anno Domini.1481.

Anno tamen.1487.superiùs nominatis tres substituti sunt,Licenciatus Petrus Sanctius à Calancha,Canonicus Palentinus. Licenciatus Ioannes Lupus à Cigales , Theologus , Canonicus Conchensis, qui postea fuit Inquisitor Abulensis.Internecionem ac mortem glorioſi sancti Christi martyris Christophori(quem vulgò sanctum Innocentem è Guardia appellamus) testatam instrumentis reliquit.

Doctor Franciscus Soler Iurisperitus Ilerdens. Canonicatus an.1488. Inquisitor electus est frater Michael de Monte rubeo,ordinis sancti Dominici,Prior sancti Petri[delas Dueñas] vt vocant.

Magister frater Didacus Madaleno ex eadem familia,Prior sancti Ilephonsi Taurini , qui priùs Prouincialis Castellæ reformationis fuerat, in eam Inquisitionis dignitatem cooptatur,anno.1489.

Licentiatus Ioannes Monasterius Iurisperitus, Canonicus Burgen. anno.1492.

Licētiatus Rodericus Sāctius à Mercato,Canonicus Zamoren.ann.1500.

Doctor Iustus à sancto Sebastiano, Canonicus Palentinus, anno 1504.

Doctor Toribius à Saldaña anno 1505. post Inquisitor Cæsaraugustanus creatus.

Magister Gaspar Puteus Theologus,eodem anno.1505.

Doctor Gisbertus Ioannes Remolius,Canonicus ac præpositus Ilerdēsis anno 1510.

Doctor Andreas à Palatios anno 1510.fidei censor fuit vsque ad annum 1520. Sed quoniā ordinibus sacris initiatus non erat,eo munere relicto statum matrimonij elegit,quem deinde Cardinalis Adrianus, Generalis Hispaniæ Inquisitor , quoniam diligenter ac rectè in eo munere fuerat versatus assessoris illius sancti Officij munere eum cohonestauit.

Ioannes Caluus , vtriusque Iuris prima corona laureatus anno 1514.

Licentiatus Ioannes à Churruca, Cantor Almeriæ 1520.

D. Arnaldus Alberti Canonicus Maioricensis anno 1527. qui postea fuit Episcopus Patinen.& Maioricensis.

Frat. Antonius de Calcena in Aragonum Regnis Franciscanorum vicarius Generalis, fuit Inquisitor Valentiæ anno. 1534. postea Episcopus Dertusanus.

Magister Antonius Ramirus de Haro Abbas de Arbas eodem anno, quo magister Caliena Inquisitor designatur cum ambo propter Maurorum ad fidem conuersorum negotia eò missi fuissent.

Licentiatus Sanctius Peretius ab Spelunca , Canonicus Pacis Augustæ eodem anno 1534.

Licentiatus Gundisaluus à Munebrega anno 1535.qui Episcopus Tarraconensis non multis ab hinc annis mortuus est.

Doctor Blasius Ortitius,villa Robredo natus Canonicus Toletanus anno 1540. postea Archiepiscopi Toletani Vicarius Generalis , qui priùs collega amplissimi collegij sanctæ Crucis Pincianæ, ac postea Referēdarius fuerat Adriani VI.Pontificis Maximi.

Antonius Ramirius ab Haro , electus Episcopus Mirobregen.vel Ciudad Rodrigo eodem anno 1540.cum Inquisitoris potestate Valentiam remeauerat,vt de negotijs nouiter conuersorū ad fidē ageret,postea fuit Episcop.Calagurritanus ,& Segobiensis.

Licētiatus Petrus Gasca ex ignobili vico in Abulensi tractu ortus , ad res omnes peragendas expeditus, in Senatum Inquisitorum ascitus , & ad Mauricæ gentis tumultus sedandos Valentiam missus fuit: & postea vanos noui orbis motus contra Piçarrum consilio suo & prudētia pacauit.

Doctor Azebeus Canonicus Burgensis eodem etiam anno 1540.

D.Ferdinandus Loazes,Episcopus Helnensis anno Domini 1541.postea Episcopus Ilerdēsis Dertusensis,deinde Archiep.Tarraconēsis , ac demum Archiepiscop.Valentinus, ac Patriarcha Antiochenus,qui obijt ann.1568. in Collegio ab eo constructo , atque dotato ordinis Prædicatorum de quo optimè meritus semper fuerat.

D.Franciscus à Nauarra , Canonicus regularis ordinis Beatę Mariæ de Ronceſualles,electus Episcopus Mirobregen.vel Ciudad Rodrigo,qui Valentiam missus est anno 1541. vt denouiter conuersis à fide deficientibus cognosceret. Hic fuit postea Archiepiscopus Valentinus. Eius præstantissimi viri nobilitas,comitas,moderatio,ac egregia erga subditos beneuolentia adhuc recens est.

Doctor Alphōsus Peretius,an.1544.

Doctor

Universidad de Deusto
Biblioteca

Doctor Martinus Peretius ab Ortega, eodem anno 1544. qui postea Inquisitor Lerenæ obijt.

Licentiatus Gregorius à Miranda, anno 1548. in eam prouinciam destinatur. Postea cõuersorum ex Mauris indissolubilia negotia illi commissa sunt. Demũ Abbas sancti Isidori Legionensis creatur, cuius regulam professus, viam vniuersæ carnis Valetiæ ingressus est. Fuit vir pius, ac ordinũ SS. Dominici & Francisci apprimè deuotus.

Doctor Ramiretius, qui antea Lerenæ Inquisitor fuerat, Valentiã cum eodem munere migrauit, anno 1562. ibique decessit electus Episcopus de Cusco, in ea Indiarum prouincia, quæ vulgò dicitur Perú.

Doctor Alphonsus à Soto Mayor, Gallecus, anno 1562. qui dignitate Ecclesiæ Granatensis cohonestatus Valentiæ obijt, anno 1564.

Licentiatus Bernardinus ab Aguilera, Canonicus Corien sis. ann. 1564.

D. Hieronymus Manrique, qui Murciæ sanctæ Inquisitionis Officio operam dederat, Valentiam eidem officio vacaturus venit anno 1566. qui postea primus triremium censor ac supremi Inquisitionis Consilij fuit senator, & sanctę Cruciatæ generalis Cõmissarius, ac tandem Episcopatu Abulensi, & generalis Inquisitionis officio cohonestatus est.

Licentiatus D. Ioannes à Rojas, vir sanè literis religione & prudẽtia clarus Valentiæ Inquisitor fuit, anno 1567. & postea in regno Siciliæ Agrigentinus Episcopus decessit.

Licentiatus Andreas Sanctus, qui fuerat Inquisitor Maioricensis, ac Cordubensis, fuit etiam Valentię Inquisitor anno 1568. postea verò Cæsaraugustæ, postea Episcopus Teruelensis, ac demum Archiepiscopus Cęsaraugustanus: vir equidem egregia comitate, ac humanitate insigni adeò omnibus gratus, vt ad ampliorem dignitatem euehendus absque dubio fuisset, nisi fato in Comitijs Montisonæ anno 1585. celebratis ab hac luce subtractus esset.

D. Sotus Calderon, priùs Murcię deinde Valentiæ Inquisitor, an. 1569. vbi Canonicus & Archidiaconus Paci Augustæ mortuus est, anno. 1573.

Licentiatus Martinus à Saluatierra antea Lerenæ Inquisitor, postea Valentiæ anno 1575. mox fuit Episcopus Albarrasin, & deinde Episcopus Segobiensis.

Licentiatus Didacus ab Ahedo, anno 1572 postea Episco. Agrigentinus & nũc Archiepiscopus Panormitanus.

Licentiatus Petrus à Zarate, eximia pietate cõspicuus Inquisitor Murciensis ciuitatis, & Valentiæ an. 1573. qui Inquisitionis muneri prudenter grauiterque incubuit.

Licentiatus D. Ioãnes à Stunica Valentiæ Inquisitor anno 1574. deinde Toleti, electus Episco. Insularum Fortunatarum: vulgò [Canariæ] nunc verò supremi Inquisitionis Cõsilij senator, ac commissarius sanctæ Cruciatę est, & fuit Salmantinę Academiæ moderator.

Licentiatus Ferdinãdus Cortes, Inquisitor Valentiæ anno 1579.

Licentiatus Alphonsus Ximenez à Reynoso anno 1580.

Licentiatus Ioannes Llano de Valdes, ann. 1581. Inquisitor Cæsaraugustæ, nunc verò Hispali eidem officio nauat operam.

Doctor Franciscus ab Argãda priùs Conchensis posteà Valentiæ Inquisitor, ann. 1582. moxq; Cõchen. reuersus est, qui literis & prudentia pollet.

D. Petrus Gutierrez à Flores, ordinis Alcãtarę, sacerdos cõuẽtualis, an. 1584. Inquisitor Valẽtinus, inde ad supremũ senatũ Indiarum assũptus est.

Licen-

Licentiatus D. Petrus Giron antea Lerenæ, nunc verò ob singularia virtutum ac literarum ornamenta Valẽtinus Inquisitor creatus fuit.

D. Philippus à Tasis è Barcinonensi Inquisitione iam ad Valentinam translatus, qui non minus literis ac pietate quam prudentia pollet.

Licentiatus Gordazar id munus Valentiæ diligenter ac prudenter executus est, & inde ad Pincianam Inquisitionem euectus fuit.

De *Neapolitana Inquisitione.* CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Neapoli Inquisitio fuit ante annum 1274.*
2 *Petrus Belforatus Archiepiscopus Messanensis, ab Inquisitore Generali Castellæ Inquisitor Neapolis creatur.*
3 *Literæ Ferdinandi in fauorem Neapolitani Inquisitoris.*
4 *Didacus Obregon, receptor sancti Officij Siciliæ, creatur receptor bonorum confiscatorum Neapolis.*
5 *Ferdinandus non potuit Inquisitionem Neapolin introducere.*
6 *Caroli quinti studium in introducenda Inquisitione, & Neapolitanorum motus, & contradictio.*

1 NEAPOLI, † ante obitum Diui Thomæ Aquinatis, qui fuit anno humanæ salutis 1274. hæreticæ prauitatis tribunal fuisse, ex illius vita, quæ in initio suorum operum posita est, apertè constat. In ea enim recensetur, D. Paulum Apostolum Paulo Aquiliano Neapolitano Inquisitori illius Angelici Ecclesiæ Doctoris mortem prænunciasse. Porrò anno Domini 1504. opera atque industria strenui illius Ducis, qui per excellentiam Magnus cognominatur, recuperato à Ferdinando Regno illo, atque pacato, cum plures hæretici labe, ac Iudaicis superstitionibus contaminati, qui Hispania excesserant in illud Regnum, quod rebellauerat, tanquam in tutissimum portum diuertissent, nihil, eo subiugato, Regi prius fuit, quàm spurcorũ hominum societate contaminatam ditionem illam expurgare. † Quamobrem Didacus Deza Episcopus Palentin. ac Generalis in omnibus Regnis, & ditionibus Catholicorum Regum Inquisitor, Petrum Belforatum Archiepiscopum Messanẽsem, Inquisitoris ei delegata potestate ad illud Regnum misit, cui Ferdinandus literas ad Præsidem, proceres, ac Vniuersitatem illius ciuitatis ac Regni dedit, vt omni auxilio ac fauore illi in omnibus præstò essent: quarum literarum exemplaria hìc inserere placuit.

2 a

3 Ferdinandus, & Elizabetha, &c. † Illustri, Magnifico, dilectoq; consiliario, magnoque Capitaneo nostro, Gonzalo Ferdinando de Corduba, Duci Terre-nouæ, Comitique sancti Angeli, ac Viceregi in dicto nostro Siciliæ citra Pharum Regno, sacroq; nostro consilio, & eius Præsidenti, locumtenenti, & Præsidentibus Cameræ nostræ summariè etiam alijs quibusuis officialibus, & subditis nostris maioribus, & minoribus, quibus officio, titulo, autoritate, dignitate, & potestate fungentibus, dictorumq; officialium locumtenentibus, seu ipsa officia regentibus, ad quem, seu quos spectet, præsentesque peruenerint, seu fuerint quomodolibet præsentatę, subscriptaque pertineãt, vel pertinere quouis modo dignoscãtur, salutem & dilectionem. Noueritis, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod Reuerendus in Christo pater, dilectusq, Consiliarius & cõfessor noster, Fr. Didac. Deza, Episcop. Palentin. Comesq; Perniæ, ac in omnibus Regnis & terris ditionis nostræ contra hæreticam & apostaticam prauitatem Generalis Inquisitor, animaduertens, velut Catholicus, & sui officij studiosissimus, elapsis temporibus Regno ipso Siciliæ citra Pharum non dum à nobis recuperato, ingentem hæreticorum cateruam seu multitudinem ab his nostris Hispaniarum Regnis metu sancti Officij Inquisitionis profugam illuc sese tanquam in tutam mansionem recepisse, quorum statuæ (culpis tamen & criminibus eorundem id iustè expoſcentibus) post ipsorum absentiam, igni traditæ sunt, pro suæ, nostręque conscientiæ exoneratione: quandoquidem Regnum præfatum (Deo propitio) ad nostras iam peruenit manus, nostræque tandem ditioni omnino subiecimus, sanctum Inquisitionis Officium isthuc transmittere destinauit, Regnũ idem hæresis & apostasiæ infando ac detestabili crimine purgaturum, exstirpaturumq; ad laudem, cultum & honorem summi rerum omnium conditoris, nostræq; fidei orthodoxæ decus, augmentum, & exaltationem, & Christi nominis sublimationem. Huiusmodi munus Reuerẽdo in Christo Patri, dilectoque consiliario nostro fratri Petro de Belorado Archiepiscopo Messanensi, & in Regno nostro Siciliæ vltra Pharũ iam modo hæreticę prauitatis Inquisitori, viro quippe doctissimo, & integerrimo suis cõmissionibus subeundum commisit, à nostrisque petijt Serenitatibus, vt præfatum Reuerendum Archiepiscopum Inquisitorem statim in regnum ipsum profecturũ, nostri brachij Regij decenti opportunoque auxilio & fauore, pro dicto (videlicet) sancto Officio liberè exercẽdo hæreticisque ipsis capiendis, & eorum criminibus puniendis, bonisque confiscandis, ac cæteris agẽdis, quæ ad eius officium spectent, & incumbant, vti Reges & Principes Catholici, Christianæque Reipublicæ zelatores, prosequi & suffragari mandare dignaremur. Nos verò, quos Domini cultum augendi Christianæque Religionis amplificandæ ingens cura solicitat, eiusdem Reuerendi Episcopi, & Generalis Inquisitoris iustissimis petitionibus spontaneâ voluntate annuentes, desideranteſque Regnum ipsum nuper nobis à Deo redditum, ijs quæ Deo grata sunt, manu nostra muniri ac decorari, omnique hæresi ac infidelitate purgari, & Inquisitorem prænominatum in tam sancti Officij ministerio fauore debito exornari, præsentium tenore sciẽter, expresse, & consultò vobis, ac vnicuique vestrũm dicimus districteque præcipiendo mandamus sub nostræ gratiæ & amoris obtentu, pœnaque vnciarum decem millium, à bonis cuius libet contrà facientis exigendarum, nostroque applicandarum ærario, vt adueniente præfato Reuerendo Archiepiscopo Inquisitore, pro dicto officio exercendo in Regnum illud prædictum, , seu in quasuis illius partes, & loca iurisdictionum vestrarum, eundem, eiusque familiam, ac officiales, & ministros dicti sancti Officij, quos secum adduxerit, cum debito honore & reuerentia recipiẽtes decẽter hospitemini, & inde suum Inquisitionis Officium libere, & absque aliquo impedimento facere & exercere sinatis & permittatis: nec non quotiescumque seculare brachium inuocauerit eidem Inquisitori, & ministris, ab eisdem requisiti omne auxilium, consilium, & fauorem petitum & necessarium continuò ac in-

incunctãter præstetis & impendatis, præstarique & impendi faciatis, capiendo, seu capi faciendo, & carceribus mancipando, vinculisque seu compedibus alligãdo omnes, & quoscunque per ipsum Inquisitorem vobis designatos seu nominatos, captosque detinẽdo & custodiendo, nec nõ à locis iurisdictionis vestræ in alia loca vel partes ab eodem Inquisitore destinatas, mutãdo seu transferendo & eius Alguazirio seu ministris eosdem tutò liberando ac relinquendo, & facinorosos eis, seu de hæretica labe apostasiæ conuictos dum Inquisitor ipse brachio seculari eos relaxauerit, vel tradiderit condemnatos, ac pœna puniẽdos, pœnis debitis afficiatis, & plectatis nõ obstantibus in præmissis aut aliquo præmissorũ quibusuis pactis, cõuentionibus aut capitulationibus per vos, præfatũ illustrẽ Ducem, aut aliũ quemcunq; nomine nostro vel vestro in deditione ciuitatis Neapolis, aut aliàs quãdocumque, & quomodocumq; factis conuentis vel iuratis, cum ea quæ contra fidem faciunt, nullo pacto à Catholicis obseruanda sint: quinimò easdem, si tales sunt, quæ prædictis aliquatenus obuiare censeantur cum præsentibus, quo ad hæc reuocamus, taxamus, annullamus, & irritamus pro cassisq;, irritis, ac nullis, nulliusq; roboris seu momenti haberi volumus, & habemus: cæteris autem ad hæc non tangentibus in suo robore permanẽtibus. Præterea, vt Inquisitor præfatus, ministrique & officiales prædicti dictum sanctum Inquisitionis Officium liberius atq; tutius exercere valeant, quo plenius se nouerint præsidio & fauore nostro suffultos: eosdem cum tota eorum familia, iumenta, res, & bona quæcumque sub nostro speciali guidatico, custodia, protectione, & saluagardia, mittimus, ponimus, atq; suscipimus: mandantes insuper vobis sub pœnis prætaxatis, vt guidaticum nostrum huiusmodi eisdem, & rebus eorum inuiolabiliter obseruetis, nullũ eisdem grauamen, molestiam, iniuriam, damnum, detentionem, vel offensam in personis, vel in bonis inferẽdo, vel faciendo, aut à quopiam fieri, seu inferri permittendo. Verumtamen (si necesse erit, & requisiti fueritis) eisdem de securo transitu conductoq; prouidebitis. Cauti verò à contrario faciendo aliqua ratione vel causa, quantò gratiam nostram charã habetis, iramque & indignationem nostram, ac pœnam prędappositam veremini incurrere. Dat. in oppido Metinæ del Campo die 30. mensis Iunij, 7. Indictione, ann. à Natiuitate Dñi, 1504. Yo el Rey. Yo la Reyna. Domini Rex & Regina ex deliberatione facta in consilio Generalis Inquisitionis mandarunt mihi Ioanni Roiz de Calcena, & iusserunt vt nullus eam videret.

Rex & Regina Castellæ, Aragonũ Siciliæ citra & vltra Pharũ, &c. illustris Dux Armorũ, magnæ capitaneæ Vicerex, & locumtenens, &c. Generalis consiliarie noster fidelis, dilecte. Non ignoratis, quàm vtile ac necessariũ fuerit Regnis ac ditionibus nostris sanctæ Inquisitionis Officium ex quo, quantum Ecclesia S. exaltata fuerit, diuinus cultus reformatus, quãta denique commoda in Christianam remplublicam fluxerint, experientia nouimus, ita vt piè, firmiterq; credamus plures victorias ac beneficia, quę nobis Deus præstitit, hanc sancti Officij institutionem, quę nobis semper cordi fuit, ea à Diuina clementia impetrasse, impetraturãq; vt ea nobis in posterũ ad suam gloriam cõcedantur. Et quoniã (vt satis scitis) in ipsum Regnum plures hæretici S. Officij metu, ac propria conscientia perculsi re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

fugerũt, quorũ ferè omniũ statuę propter enormissima eorũ delicta in Hispania cõbustę sunt, cui malo vt mederetur, reuerẽdus Episc. cõfessarius noster, ac Generalis in omnibus Regnis ac ditionibus nostris Inquisitor, pro suæ & nostræ cõsciẽtiæ exoneratione reuerend. Archiep. Messan. Inquisitorẽ ad ista regna delegauit, eiq; mandauit, vt in ipsum regnũ trãsfretaret, & in hęretici criminis noxios, vel quorũ statuę igni traditę hîc sunt debitis supplicijs statuat, quod nullatenus fieri potuit, quantumvis vos de eorum indemnitate ac securitate eo tẽpore quo ipsa ciuitas vobis tradita est, pepigeritis, cum tale pactum contra fidẽ nostram factum nõ teneamini adimplere. Et quoniam nisi summa prudentia atq; solertia prouideatis de dictorum hæreticorũ custodia omnes absq; dubio ex ipso regno in alias prouincias nobis non subditas transmearent, eorumque delicta impunita remanerent, quod maximè Dei Opt. Max. volũtati repugnare credimus, ac ea de causa dictus Archiep. Messanens. itineri se committit, eo colore quasi Romam sit appulsurus: idcirco nostro congruit seruitio, sicq; vobis dicimus & mandamus sub fidelitatis pœna quatenus confestim atq; præsentes literæ vobis redditę fuerint omnes ipsius regni portus ac excessus sufficiẽti custodia cõmuniatis, ne quisquam dictorum hæreticorum prædicto regno possit excedere, ac dicto Archiepiscopo eiusque officialibus & ministris in omnibus præstò sitis. eisq; auxilium consilium, & fauorem præstabitis. Dat. Metinæ del Cãpo, die 30. Iunij. 7. Indict. an. à Natiu. D. 1504. Ego Rex. Ego Regina, &c. Aliç extant Catholicorum Regum ad Proregem regni Neapolis Epistolæ, ad eundem ferè effectum. Dat. 8. & 24. Iulij. Alia Ferdinandi extat ad Francisc. de Rojas, eius apud sedem Apostolicam oratorẽ, qua eum iubet prædicto Archiepiscopo Messan. Neapolitano Inquisitore apud Pontif. intercedere, si quid ei negotij in Romana curia contingeret, quas omnes literas breuitatis studio libenter omittimus.

4 Eodẽ anno † Rex Ferdinãdus Didacum Obregon receptorẽ bonorũ cõfiscatorũ S. Officij in Regno Sicilię, eorũ quoq; bonorũ, quę ex S. Officio tũc primũ Neapoli instituto ad Regiũ fiscũ deuoluerẽtur, receptorem fecit.

5 † Verùm licet inclytus ac Catholicus Ferdinandus impensè ac studiosè curaret S. Inquisitionis Officiũ quemadmodũ cum Ecclesię fructu exercebatur Neapoli instituere, quamplurimis suboriẽtibus negotijs ac difficultatibus, rẽ perficere prępeditus est, Ann. sanè à Natiu. D. 1546. Carolus V. Imperator cupiens de competẽti remedio regno Neapolitano prouidere, illiq; aduersus Lutheri pestẽ, quæ Alemaniam latè populabatur, certissima antidota pręparare; ac etiam, ne si quisq; illius impostoris impius sectator in illo regno versaretur, impunè ageret D. Petro Toleto Proregi Neapol. semel iterũq; imperauit, curaret vt S. Inquisitionis Officium in eo regno reciperetur. Prorex verò omnibus neruis tentabat, vt propositum finem consequeretur; cum autem matura hominum ac rerum statu pensatis animaduerteret, difficilem rei exitum fore, munera publica credenda curauit optimis ac moratis viris, qui Inquisitionis introductionẽ adiuuarẽt, deinde publicè proposuit, quantũ èdiuino cultu ac è republica foret, quàm gratũ etiã Imperatori accideret, si Hispanorum ac Siculorũ exẽplo S. Offic. reciperent. Neapolitani verò ita rei nouitate repẽtè commoti sunt, vt publicè dicerẽt, priùs vitã amissuros, quam illam Inquisitionis normã per-

perferrent clamabãtq; hęresum extirpationem ad Pontificẽ & iudices Ecclesiasticos nõ ad temporalem Principẽ spectare. Interea cũ ea cognouisset Paul. Põt. Max. sua Apostolica Bulla exposuit ad se, suosq; iudices, & non ad alium Inquisitorem cõtra hæreticos pertinere. Nihilominus tamen Prorex, ne populari illi furori cedere videretur, Inquisitores ac Officiales sancti Officij constituit, quo adeò Neapolitanorum animi iam irritati exarserunt, vt quadam die cum duo ad custodiã ducerẽtur, exclamarẽtq; ex Inquisitionis causa capi, repente publico subortotumultu, arma festinãter capiunt, se iureiurando omnes obstringunt, ac eo vsque deuẽtum est, vt ex tribus arcibus Regijs tormẽtis igneis Neapolitana ciuitas magna ędificiorum deformatione fuerit expugnata, ac ciues cum Regijs militibus pedem contulerint, manum conseruerint, ac tanquam capitales hostes conflixerint re tandem infecta Carolus sua solita benignitate veniam precantibus concesit.

De Inquisitione regni Siciliæ. CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *PHilippus II. Hispaniarum Rex Ludouicum de Paramo autorẽ decidendarum controuersiarũ inter Proregẽ & Inquisitores Siciliæ causa euocauit.*
2 *Controuersiarum illarum decisionem, quibus Rex commiserit.*
3 *Cardinalis Quiroga, & D. Hieronymus Manrique, Generales Inquisitores, autori mandarunt, vt hunc librum scriberet.*
4 *Tribunal S. Inquisitionis in Sicilia Panormi est.*
5 *F. Nicolaus Mismus, Inquisitor Siciliæ, Cardinalis creatur, anno 1378.*
6 *Inquisitor quidã Siciliæ capellanũ Papæ excommunicauit, & reprehẽsus est.*
7 *Inquisitionem Siciliæ ex antiquioribus Ecclesiæ esse probatur.*
8 *Priuilegium Frederici Imperatoris à Rege Alphonso confirmatũ traditur, quo tertia pars bonorum hæreticorũ Inquisitorib. applicatur, & tenentur Iudæi semel in anno trãseuntibus Inquisitoribus necessitates suppeditare pro viatico, quilibet in grossum.*
9 *Priuilegium idem Frederici a Catholicis Regibus confirmatur.*
10 *Inquisitionis Tribunal in Regno Siciliæ valdè necessarium est.*
11 *Inquisitio Siciliæ ampliora habet priuilegia, quàm aliæ Inquisitiones Hispaniæ.*
12 *Literæ Caroli V. Imperatoris, quibus dicta priuilegia confirmauit.*
13 *Priuilegia alia, quæ Carolus Inquisitioni Siciliæ concessit, commemorãtur.*
14 *Literæ Caroli V. Imperatoris, in fauorẽ Inquisitionis regni Siciliæ.*
15 *Prouisio Proregis Siciliæ, in fauorem S. Officij eiusdem regni.*
16 *Priuilegia S. Officio regni Siciliæ à Carolo V. suspenduntur, an. 1535.*
17 *Incõmoda, quæ Inquisitioni contigerũt ex suspensione priuilegiorum.*
18 *Carolus V. Imperator an. 1543. priuilegia Inquisitionis suspẽsa ei restituit.*
19 *Confirmatio priuilegiorum S. Officij facta à Carolo V. Imperatore.*
20 *Philippi Principis in sanctum Officiũ Siciliæ munificentia, & fauor.*
21 *Magnatum & Baronum Siciliæ in Inquisitionem magnum obsequium, & deuotio.*
22 *Vtilitas magna sancto Officio obuenit, quod Barones eius familiares sint.*
23 *Contentiones inter Proregem & Inquisitores de iurisdictione Siciliæ subortæ sunt.*
24 *Concordia & Saluagardia inter Proregem & Inquisitores Regni Siciliæ inita 1580.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

25 *Prouisio in fauorẽ consultorũ S. Officij.*
26 *Literæ Philippi II. Regis ad Proregem Siciliæ, in fauorem S. Officij.*
27 *Nobilium Familiarium diligentia in rebus fidei.*
28 *Incommoda, quæ sequuntur, si nobiles prohibeãtur esse Familiares S. Officij.*
29 *Inquisitores regni Siciliæ ex speciali priuilegio cognoscere possunt de vsurarum causis.*
30 *Inquisitorũ regni Siciliæ nomẽclatura.*

AM inteſtinæ ac graues de iuriſdictione contentiones inter Proregẽ vel iudices ſeculares, & Inquiſitores regni Siciliæ interuenerunt, vt † Philippus II. Rex noſter Catholicus, eas ſedare atque extinguere cupiens, me ad ſe venire iuſſerit, vt pleniùs atque ſpecialiùs de vtraque Proregis ac Inquiſitionis iuriſdictione, ac de alijs illius Regni negotijs à me, qui vndecim annis in illis verſatus fuerim, audire poſſet. Sanè octauo menſis Iulij 1594. cum me pro ſua innata naturæ bonitate benignè exaudiſſet, † ad difficilem illam Iuriſdictionum controuerſiam determinandam congregare iuſsit, Licentiatum D. Ioannem ab Stunica, & D. Ioannem Aluarum à Caldas, ſupremi ſanctæ Inquiſitionis ſenatus cõſiliarios, ac Licentiatum Didacum ab Eſcudero, ac Doctorem Brugnolum in Italij Conſilio primario Regentes. viros hercle & prudentia & literis ſingulares, quorum Doctorum voto Rex negotium totum determinauit. Hinc itaque ſumpta occaſione illuſtriſsimus Cardinalis Gaſpar à Quiroga, Toletanus Archiepiſcopus, ac Generalis Inquiſitor mihi demandauerat, vt inſignia aliqua de Inquiſitione, ac præſertim de Sicula (cuius ego indignus ſum alumnus) cogerẽ, quod nemo in tam præclaro argumento hucuſq; elaboraſſet. illuſtriſsimo Cardinale vita functo, Reuerendiſsimus Dominus Hieronymus Mãrique eius in generalis Inquiſitionis cura ſucceſſor, cum meũ ſciret occupationis genus, diſtrictè præcepit, vt incepto labori imponerem colophonẽ, quod in D E I O P T. M A X. ac ſancti Officij honorem, atque ſeruitium vergere videbatur: quibus ego (licet ingenij imbecillitate parũ fretus) non potui non parere, & ad hanc Siciliæ Inquiſitionem, eiuſque partes (iã Deo annuente) perueni, in qua longior quàm in alijs eſſe debeo, tùm ob eius ſitum, reſque alias plures commemoratione ac laude perdignas, tum etiã propter ampliſsima eius Inquiſitionis priuilegia, tam à Catholicis Regibus, quàm ab Imperatore Carolo V. ac Rege noſtro ei indulta, atque conceſſa: quæ cum fere omnia in concordia, quæ Paci Auguſtæ anno 1580. à Rege decreta eſt, contineantur, eam concordiam ideo ſuo loco quambreuiſsimè explicabo.

Sancti † Officij Inquiſitionis Tribunal in Regno Siciliæ Panormi, quę ciuitas caput Regni eſt, vbi Prorex & Conſilium eſſe conſueuerunt, ſitum eſt. Huius Tribunalis originem inueſtigans, reperio in libro, quem de Cardinalium creatione Onuphrius Panuinus ſcripſit, Vrbanũ VI. Pontificem Max. Nicolaum Miſmũ ordinis Prędicatorum, ac Siciliæ Inquiſitorẽ in Cardinaliũ numerũ cooptaſſe, an. Domini 1378. ſed tamen multò antea Inquiſitionem in eo regno fuiſſe certũ eſt, cum † Ioãnes XXII. in Extrauag. quæ incipit. [Cùm Matthæus de Pontiniano, ordinis Prædicatorũ Inquiſitor hæreticæ prauitaris in regno Sicilię autoritate Apoſtolica deputatus, &c.] Inter cõmunes tit. de hę reticis, in Matthęũ de Pontiniano familiæ

miliæ Dominicanorũ acerbè inuehitur, quod in regno Sicilię, vbi Inquiſitoris munere fungebatur, capellanũ quẽdam Sãm. Pontif. (& ideo ab eius iuriſdictione exemptũ,) excõmunicauerat, cum tamen id efficere nequiſſet, ſed Papæ cuius erat officialis, eius crimina intimaſſe. Sed & antiquior eſt illis temporibus in hac inſula Inquiſitionis memoria, cum Alexander Rex Aragonũ atq; Siciliæ die 17. Auguſti, an. 1491. priuilegium, quod Fredericus Imperator Inquiſitioni Siciliæ, an. 1224. Panormi conceſſerat, cõfirmaſſe legatur. Ex quo † Imperatoris priuilegio manifeſtè deducitur, Siciliæ Inquiſitionem inter antiquiores Eccleſię Inquiſitiones exiſtere. Nã cum delegata Inquiſitio, an. 1215. introducta ſit, & priuilegiũ Inquiſitioni Siciliæ in an. 1224. cõceſſum inueniamus, credendũ eſt ante eum annũ Inquiſitionẽ in ea inſula cõſediſſe. Illud obiter notandum eſt, in Alphonſi Regis priuilegio, Inquiſitoris cuiuſdã Fr. Henrici Lugardi Panormitani, ordinis Prędicatorum, in ſacra Theologia magiſtri, mentionem haberi, qui ann. 1451. Alexandro Regi Aragonum ac Siciliæ ſupplicauit, vt dictum priuilegiũ Inquiſitioni conceſſum confirmaret, quam ſolam inueni in illo regno fratrum Inquiſitorum memoriã. Quę omnia vt curioſiùs indaganti cõſtare poſsint, priuilegium Frederici, ab Alphonſo Rege confirmatum, ac à Prorege Sicilię executioni mandatũ, an. 1452. hic tranſcribẽdum curauimus.

ALphonſus &c.
Vicerex, &c. † Nobilibus viris, vniuerſis & ſingulis officialibus, & perſonis alijs dicti regni Siciliæ, ad quos ſpectat, præſentibus & futuris conſiliarijs, & fidelibus regijs dilectis Salutẽ. Pro parte venerabilis religioſi, & dilecti Regij F. Henrici Lugardi de Panormo, ordinis Prędicatorũ, ſacræ Theologię magiſtri, & hęreticę prauitatis in hoc regno Inquiſitoris, fuit nobis nouiter exhibitum, & reuerenter preſentatũ quoddam Regium priuilegium, debita ſolẽnitate vallatũ, tenoris ſequentis. Alphonſus Dei gratia Rex Aragonum, Sicilię, &c. Vniuerſis & ſingulis preſentium ſerię inſpecturis, tam preſentibus, quàm futuris. Licet adiectione plenitudo non egeat, nec firmitatẽ exigat, quod eſt firmũ, confirmatur tamen interdum, quod robur obtinet: non quod neceſsitas id expoſcat, ſed vt confirmantis ſincera benignitas clareat, & rei geſta abundantioris cautelę robur accedat. Sanè nouiter per venerabilem & religioſum virum fratrem Hẽricum Lugardi de Panormo, ordinis prædicatorum, ſacræ Theologiæ profeſſorem & Inquiſitorem prauitatis hæreticę in dicto regno vltra Pharum Siciliæ, fide lemoratorem noſtrum dilectum, fuit nobis reuerenter præſentatum tranſſumptum cuiuſdam priuilegij Imperialis bonæ memorię Imperatoris Frederici, tenoris ſequentis. Fredericus Dei gratia Romanorũ Imperator ſemper Auguſtus, & Rex Siciliæ, Vniuerſis & ſingulis noſtro Imperio, & ditioni ſubiectis gratiã noſtram, & bonam volũtatem. Dignũ arbitramur, & omni conſonũ equitati, vt qui ſubditos habere meremur in terris, eius ſubiecti ſimus: qui omni creaturę preſidet eminẽtiùs, quia tãtò celſius ſublimiabimur quantò eius obſequijs humiliùs nos reddiderimus ſubſequentes, & eò nos ſibi fatebimur digna obedięntia famulari, quò eiuſdem cultus, velut fidei ſacroſanctæ primarij zelatores, obſequia famulatus & aſsiſtẽtię dignis eius ſeruulis preſtiterimus vt tenemur. Cũ igitur fidei Orthodoxę negotia ſint vndiq; omni penitus proſequenda fauore, pro eo quòd ex eis ſalus peruenit vniuerſorũ ac hominis vtriuſque, quibus ne dũ contemptis, verumetiã

Universidad de Deusto
Biblioteca

neglectis, parũper tẽdit, ędificiũ quod libet in gehennã. Propterea his vigilanti cura intendentes, propẽsiùs singulis vestrũ, cuiuscunq; fulseritis tituli claritate, siue officij potestate, nostro tamen Imperio & ditioni submissis, maximè in regno nostro Siciliæ citra Pharum nostris præsentibus in perpetuum & futuris fidelibus prædilectis, sub nostræ indignationis fulmine prę senti edicto districtius præcipiendo mandamus, quatenus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, vt suum liberè officium prosequi, & exercere valeant, prout decet, omne quod potestis impendatis auxilium, consilium & fauorem, quia tantò nobis præstabitis assistentias promptiores, quantò vbi & quando tanti negotij vtilitas persuadet nostris & proprijs postergatis agendis) eorum fauoribus intendetis, qui Dei negotia satagunt exercere feruentiùs digna laude. Quia verò bona scismaticorum, Patarenorum, & à fide Apostatantium hæreticorum statutis quibusdam fisco communiter applicantur, fiscus enim gaudet omnibus bonis prædictorum, nil de bonis ipsis Inquisitoribus præbendo, pro parte eorum merito laborem prosequentium: quod tanquam alienum à ratione ducimus cum vario se exponant discrimini, tã periculorum, quàm etiam laborum & expensarum: propter quod digna mercede totum eisdem meritò deberet ascribi, cùm nemo teneatur proprijs stipendijs militare, & licet hoc opus Dei propter spem retributionis æternæ esset principaliter peragendum, tamen volumus, & præsenti edicto perenniter statuimus, vt attributa fisco tertia solummodò parte bonorum huiusmodi, & tertia Apostolicæ sedi reseruata, alia pars tertia absque obstaculo cõtradictionis cuiusquam eisdem Inquisitoribus assignetur, ne sua mercede spiritualis agricola defraudetur, & propter necessariorum carentiam Inquisitio tam salubris ex inopia noxiè omittatur, quibus etiam propter eorum vigilantem solertiam vitæ modestiam, nec non & affluentiam literarũ: quoniam nostra interest, & Ecclesiæ nobis iura permittũt, committimus inquirere diligentiùs Iudęorum excessus, atque infidelium aliorum, non solùm contra nostram sanctissimam fidem existẽtes, ad quos tenentur ex debito delegationis eorum, verum etiam damnatos concubitus eorundem cum persona fideli, exuessus eorumdem qui sunt contra bonos mores, & quibus Christianorum religio scandalosè videtur offendi, quorũ correctionem prædictis concedimus per præsentes pœnâ tantummodò sanguinis ipsis totaliter interdictâ, cum sint diuino cultui perpetuò mancipati, & sanguine plenæ manus à Dei sacrificio sint exclusæ: mandantes propterea præfatis infidelibus & Hebręis sub nostræ indignationis cursu quatenus Inquisitoribus supradictis & socijs eorundem totiẽs quotiẽs fuerint in prosequutione ipsius Inquisitionis Officij, & ipsos trãsire contigerit per eosdẽ, de omnibus necessarijs personarum & animalium de proprijs prouideant pariter & disponant semel tantùm in anno, prouidẽtes eisdem de aliquo subsidio cõpetenti, iuxta qualitatem & quãtitatem degentium personarum in locis, per quæ transitum fecerint inquirentes: ita tamẽ quòd nemo ex prædictis Iudæis ad amplius teneatur eisdem, quàm ad vnum grossum communem per quemlibet exoluendum. Dat. in nostra felici vrbe Panormo, ann. Dominicæ Incarnationis 1224. an. verò Romani nostri Imper. in Germania octauo, & in Sicilia vigesimotertio, feliciter. Amen. Fuitq; proinde per eũdem fratrem Hẽricum Inquisitorem nobis humiliter supplicatum, vt dictũ præ-

insertum Imperiale priuilegiũ cum contentis in eo approbare, laudare, acceptare, & confirmare benigniter dignaremur. Nos verò ipsius Fratris Hẽrici Inquisitoris iustis petitionib⁹, eò maximè quòd orthodoxæ fidei cõseruationem, & insurgentium aduersus eam errorum extirpationem cõcernit, benigniùs annuentes; Imperiale priuilegium præinsertum, & cõtenta in eo, sic, & prout ipse Inquisitor suique in dicto officio prædecessores eo meliùs hactenus vsi sunt, de certa nostra scientia, tenore præsentium approbamus, laudamus, accepta mus, & confirmamus, nostrąq; confirmationis & approbationis munimine roboramus. Mãdantes præterea vniuersis & singulis officialibus, & subditis nostris maioribus & minoribus in dicto Regno præsentibus & futuris sub nostræ iræ, & indignationis incursu, quatenus forma dicti priuilegij & præsentis nostræ confirmationis per eos, & ipsorum quemlibet diligenter attenta illam obseruent, & obseruari faciant per quoscumque, sicut superiùs continetur, & contrarium non faciant, nec contraueniri permittant aliqua ratione, seu causa, pro quanto gratiam nostram charam habeant, iramque & indignationem nostram cupiant euitare, in cuius rei testimonium præsentes fieri, & nostro sigillo communi impẽdenti iussimus cõmuni. Dat. in Turriri-Octauię, die 17. August. 14. Indictio. 1451. Regni huius Siciliæ citra Pharum an. 17. aliorum verò regnorũ nostrorum 26. Rex Alphonsus. Dominus Rex mãdauit mihi Bartolomæo de Reus, visa per conseruatorem Generalem, & consil. Siciliæ, & proinde humiliter supplicatum, vt priuilegium ipsum sibi teneri, & obseruari nostris executorijs mandaremus. Propterea cupientes priuilegia & mandata regia eorum debitum consequi effectum, vobis dicimus & mãdamus expresse, quatenus attenta per vos forma prędicti priuilegij, ipsũ iuxta sui serię, continẽtiam & tenorem, prout ad vnumcumq, vestrũ spectabit, exequi, tenere, & inuiolabiliter obseruari debeatis, ac teneri, & obseruari, per quos decet, faciatis, & contrarium nullatenus attẽtetis, pro quãto dictas iram & indignationem regias cupitis euitare. Dat. Panormi die 17. Ianuarij 15. Indiction. anno à Natiuitate Domini 1452. *Lupetius de Vrrea.*

Dominus Vicerex mandauit mihi Ioanni de Vincentio. Ex regiſtro Regiæ Cancellariæ Regni Siciliæ extracta eſt.
D. Antonius Aurellus noſter Notarius.

9 ANno salutis 1477. † Ferdinandus ac Elisabetha cùm essent Hispali, Reges Siciliæ se appellantes, cùm tamen Ioannes Aragonum Rex, ac Catholici Regis pater superstes esset, hoc ipsum priuilegium à Frederico Inquisitioni Siciliæ anno 1224. concessum confirmarunt, de qua confirmatione constat in libris archiui Generalis Inquisitionis fol. 131.

10 In Insula hac † si eius situs, hominum concursus, ac incolarum mores considerentur, sanctæ Inquisitionis tribunal impensè necessarium iudicabitur, maximè propter vicinitatem magnam, qua Calabriæ adhæret, vbi in rebus fidei nõ parum viuitur licentiosè, cum non multis abhinc annis pestifera Lutheri secta publicè coleretur, aliquantulũ Sicilia contaminata, cùm huius insulæ incolæ nouitatibus naturâ seruiant, non est dubium, quãtum sanctum in ea officium fructum fecerit. Quamobrem † tantis Siciliam periculis expositam animaduertentes Catholici Reges, eius Inquisitionem corũ opera reformatam amplioribus priuilegijs, iurisdictione, ac prærogatiuis, quàm aliàs Hispaniæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

cohonestarunt, quibus etiã adductus Carolus Romanorũ atq; Hispaniarum Rex, ann. 1525. omnes immunitates, exemptiones, ac prærogatiuas, quas Ferdinandus eius auus Siciliæ Inquisitioni concesserat, plenissimè cõfirmauit, vt ex ijs quæ annectimus, constat.

Literæ Caroli Romanorum Regis, proregibus Siciliæ.

12 ILlustris Prorex, † ac Capitanee generalis. Renunciatũ nobis est, nonnullos officiales nostros se de causis officialiũ S. Inquisitionis istius regni cõtra eius priuilegia, libertates, prærogatiuam, ac antiquã consuetudinẽ intromittere. Quod si ita est, nobis multùm displicet, cùm nostra voluntas, quam vobis per alias declarauimus, iustitiæ consona sit, vt S. Officium, ac eius ministri ab omnibus officialibus nostris adiuuẽtur, ac etiam foueantur quo nullum accipiant detrimentum. Quare vobis dicimus, ac expressè mandamus, vt illico prouideatis, ne officiales nostri directè vel indirectè de rebus ad S. Officium pertinẽtibus se aliquatenus intromittant, sed ea Inquisitoribus iuxta iustitiæ ordinem decidendo remittant, vt liberè tam in causis ciuilibus, quàm in criminalibus, omnibus prærogatiuis, exemptionibus, ac gratijs perfrui possint, quibus felicissimi Catholici Regis Ferdinandi aui ac domini mei (cuius anima in gloria requiescat) perfruebantur.

Insuper summę vobis solicitudini esse mandamus, vt Inquisitores, officiales, atq; ministri S. Officij liberè, ac sine alicuius cõtradictione sua valeãt munera exercere, quemadmodũ vobis confidimus, facietisq; decretum securitatis, ac regalis protectionis, quod in fauorem S. Officij, ac eius officialium concessimus in omnibus & per omnia, sub pœnis in eo contentis custodiri, omni tergiuersationibus aditu præcluso, sic enim Dei cultui, nostroq; seruitio, ac bonæ Iustitiæ administrationi cõducere existimamus, contrariumq; nobis (quod non credimus) vos facturos accederet permolestum. Dat. Toleti vigesimosecundo mensis Octobris, ann. 1525.

EGO REX.

13 IDem † Carolus Imperator deinde anno 1534. Inquisitorum priuilegium confirmauit, specialiterque Inquisitoribus indulsit, vt Inquisitores, vt primùm in Insulam appellunt, non teneantur literas suæ potestatis in ordinarijs registris inferere facere: imò statim possint suam iurisdictionem exercere. Inquisitores namque qui de nouo accedunt, consueuerunt semper secum ducere regias literas executoriales commissionis, & potestatis Apostolicę sibi attributę. Exstat quoque alia eiusdem Cæsaris prouisio executoriata in prædicto Siciliæ regno de an. 1534. & 1562. cuius hic est tenor. Quod officiales, & familiares S. Officij gaudeant omnibus & quibuscumq; immunitatibus, quibus clerici gaudent, & eodem modo à iudicibus ordinarijs sint exempti; quod etiam de iure comprobatur in c. signi ficasti. & c. si diligenti. de foro competent. & latè tradit And. Gail. in practica obseruatio. 37. & Ferdinandus Bõioruns cons. 92. libr. 4. Quod etiam ab eodem Carolo confirmatum est in capitulo quodam istius Regni, quod est in ordine 131. Idem etiam inuictissimus Imperator Carolus V. anno Domini 1535. dum esset Panormi, specialim plura S. Officij priuilegia corroborauit, nempe armorum prærogatiuam, vt officiales S. Officij quacunque causa incarcerati sint, ad sanctum Inquisitionis tribunal remittãtur, vt etiam commensales officialium

lium salariatorum, quacunque causa à sæcularibus iudicibus capiantur, ad sanctum tribunal remitti debeant, vt ex authentico exẽplari executoriato à Duce Mõteleonis, Siciliæ Prorege, anno 1535. decimo octauo Ianuarij, quod hic transcripsimus, apparebit.

Carolus & Ioanna.

14 MAgnifice † vir, Regie dilecte, fidelis. Prouidimus vt in omni ciuitate & terra Regni Siciliæ officiales omnes Regij exequi teneantur id omne, quod in sequentibus capitulis continetur.

Imprimis, vt officiales omnes atq; Familiares sancti Officij Inquisitionis sint ab omni alia iurisdictione exẽpti, & possint omnes eius personæ arma portare, non obstantibus quibuslibet bannis de armorũ prohibitione promulgatis, vel quæ anno quolibet promulgantur.

Item, si contingeret aliquẽ ex istis officialibus & familiaribus delictum perpetrasse, quod pro bono iustitiæ talis S. Officij minister seu officialis debeat incarcerari, incarceretur, & tradatur custodiæ Castellani, seu carceris custodi, specialiter iniungendo, vt ad instantiam reuerendi Inquisitoris incarceratum custodiat, ac omne quod ei Inquisitor ordinauerit exequatur, ac arma quæ delinquenti ablata fuerint, illi debeant conseruari, ac restitui ad instantiam dicti reuerendi Inquisitoris, vt supplicatur.

Item, vt informatio quæ de dicto delicto à seculari iudice recipietur, cum omni elogio, seu eius copia dicto Inquisitori mitti debeat: quod si prædicti officiales & Familiares vltra casum prędictũ ciuiliter vel criminaliter corã sæcularibus Iudicibus conueniãtur nullatenus cognoscere præsumant, sed prędicta ad reuerendum Inquisitorem remittere debeant.

Item, quod omnes officiales ac Familiares sancti Officij debeant in catalogo quodam à reuerendo Inquisitore scribi facere, ac propria manu subsignatus dictus catalogus officialibus Regijs tradatur, ne possint ignorantiam allegare, quod prædictos Familiares aut officiales nõ cognoscũt. Quod si de nocte Capitanei, vel alij Regij officiales eos cum armis post secundam noctis horam inuenerint, eis arma auferre non possint, attento quòd ea nõ gestant delinquendi, sed defendendi causa; sed si frequenter aliquis portans arma inueniatur, debeant prædicti officiales Regij prædicto reuerẽdo Inquisitori denũciare, qui eis arma prohibeat; si autem aliqua esset scandalosa suspicio, vel prædicti Familiares seu Officiales cum personis scandalosis graderentur, possint tali casu Regij officiales ad instantiam reuerendi Inquisitoris eos in custodiam tradere, dum tamen nec arma, nec quidpiam pro captura ab illis exigant.

Item Commensales ac salariati officialium S. Inquisitionis sint similiter remissi ac tractati, vt suprà.

Item Familiares dicti sancti Officij soli ipsi gaudeant immunitatibus supradictis, non verò eorum salariati, vel commensales.

Quare vobis dicimus, & commendamus, vt suprà scripta capitula, & omnia in ipsis contenta exequamini, & obseruetis, & per quos decet, exequi, & obseruari faciatis iuxta eorum seriem & tenorem, & à contrario caueatis sub pœna florenorum mille fisco Regio applicandroum. Officialium ac Familiarium dicti sancti Officij, qui ad præsens sunt in ista ciuitate, & aliarum personarũ memoriale, & catalogus vobis mittitur præsentibus inclusus. Datũ Panormi die

Universidad de Deusto
Biblioteca

18. Ianuarij 8. indiction. 1535. Et copiâ huius authenticâ retineat magnificus Capitaneus. Nomina officialiũ sunt sequentia, videlicet, magnificus Alferi de Leofante officialis egregius notarius Antonin⁹ Recagna notarius S. Officij. Familiares verò sunt, magnificus Leonardus Lumedicus & magnificus Cęsar Licamari. Datum vt suprà. Prædictus Reuerendus Inquisitor prouidebit de persona iustitiam in causis ciuilibus administratura contra magnificũ de Leofante, si quis eũ in ciuilibus conuenire vellet, vt supr. Et si de Racagna, vel alij familiares cõueniantur, prædictus Leofante officialis partibus iustitiã administret. Datum vt suprà. *Dux de Monteleone.*

Dirigitur magnifico Capitaneo Ciuitatis Saccæ, & consimiles fiant pro officialibus regni.

Prouisio Proregis Siciliæ Ioannis à Vega Straticoti Messanæ, in fauorem S. Officij expedita circa cognitionem ac remissionem officialium, & familiarium eiusdem. Carolus & Ioanna.

ILlustres & magnifici viri, consiliarij & fideles Regij dilecti. Quoniam prouidimus, vt in omni ciuitate ac terra pręsentis regni, à Regijs officialibus exequi debeat, quod in sequentibus capitulis continetur.

In primis, vt officiales, &c. de quibus vide suprà sub nu. 14. vers. in primis, quos breuitatis causa non repetimus.

Quare vobis dicimus & commendamus, vt suprà dicta capitula, & omnia in ipsis cõtenta exequamini, & ob seruetis, & per quos decet exequi & obseruari faciatis, iuxta eorũ seriem, continentiam, & tenorem & à contrario caueatis, si Cæsareæ Maiestatis gratia vobis chara est. Catalogus officialium & familiarium, qui in ista ciuitate sunt, vobis pręsenti inclusus mittitur manu prædicti reuerendissimi Inquisitoris Patẽsis Episcopi subsignatus, & quando continget ab ipso Inquisitore vel dictos familiares & officiales mutari, vel eorũ numerũ augeri, catalogus etiam manu dicti Reuerẽdissimi Episcopi Inquisitoris subscriptus vobis mittetur, cuius Catalogi seriem obseruabitis. Dictus etiã Reuerendus Episcopus Inquisitor prouidebit, in ipsa nobili ciuitate sit, qui in ciuilibus contra magnificum Marcum de Spuches iuris vtriusque doctorem si ab aliquo conueniatur, iustitiam administret, in alijs verò ciuilibus aliorum officialium vel familiarium causis dictus de Spuches, qui iudex ciuilium est, iustitiam administrabit. Dat. Panormi die 24. Aprilis 7. Ind. 1549. *Ioannes de Vega &c.*

IStis prærogatiuis, ac etiam exemptionibus sanctæ Inquisitionis Tribunal in Regno Siciliæ suffultum felici successu vsque ad annum 1535.
16 floruit: quo† tempore Imperator falsis atq; siniſtris informationibus ductus, ea priuilegia ad quinquennium suspendit, quibus finitis dum in ciuitate Gandauensi esset, in aliud quinquẽnium suspensionem prorogauit.
17 Quamobrem† sanctę Inquisitionis officium, cuius antea amplissima erat in eo regno autoritas demptis eius prærogatiuis, ita debilitata, eneruataque est, vt valida hęresis contagione quamplurimis & nobilioribus illius Regni viris coninquinatis, Inquisitores nihil ad eam comprimendam valerent, eius decreta impudenter aspernarentur. Nam cum Inquisitor Bartolomęus, Sebastianus, qui Episcopus Patensis demortuus est, visitandi ac censendi regni causa Panormo egressus esset: ac in ciuitate Xacca fidei edictum promulgare fecisset, impudẽtissima hominũ coluuies domum, in qua ipse Inquisitor ac eius familia recepti erant, obsederunt, & aduoluto igne iã iam illã erant incẽ-

suri, nisi Baronissæ de Florita, ex gẽte Leofante, diligentia multis ex eius familiaribus ac necessarijs opem ferentibus, Inquisitor vrbe festinanter excessisset. Propter quod pietatis ac religionis insigne factũ prædictæ Baronissæ, ac omnibus eius illustris familiæ fœminis singularissima prærogatiua concessa est, vt omnes foro sancti Officij gaudeant in perpetuum.

Eodẽ etiam anno Ceruera Inquisitore existẽte, Panormitani ciues cõtra S. Officiũ Inquisitionis ita tumultuati sunt, vt etiã autorante F. Hieronymo Veronensi fæcos omnes benedictos, qui in Ecclesia S. Dominici ad perpetuã memoriam in hęreticorum ignominiã appendebant, magno Inquisitionis dedecore, nemine resistere valente amouerint, nec postea vnquam permiserint illos in prædicta vel alia Ecclesia illius regni instaurari.

Non multò pòst illud etiam accidit, quod missum ab Inquisitoribus Alguaziriũ ad oppidum sancti Marci, vt quosdam caperet hæreticos, impijssimus quidam Matthæus Garruba cum alijs eiusdem farinæ hominibus eum ita aggressus est, vt plures ex Alguazirij familia occiderit, ipsum verò Alguazirium humi procumbentem semimortuum, multisq; vulneribus confossum pro mortuo reliquerit. Tum mala malis continuando nobiles Panormitani, alijq; Regnicolæ Inquisitorem Ceruera in fugam minis coniecerunt, ac in nauim, quæ è portu soluta erat, conscendere compulerũt, chartophylacium siue archiuum S. Inquisitionis cum omnibus scripturis incenderunt, pluraq; similia petulanter in sancti Officij dedecus, ac ignominiam studio liberæ vitæ perpetrarunt. Propter quæ sanè damna, quæ ex huiusmodi iurisdictionis suspensione secuta sunt, ab eius temporis Inquisitoribus in sancti Officij monumentis proditum est hoc elogium. Notãdum est, quòd quando in anno 1535. fuit limitata seu suspensa iurisdictio temporalis huius sancti Officij in aliquibus casibus per inuictissimum Imperatorem Carolum V. felicis memoriæ, iurisdictio spiritualis causarum fidei fuit in suspenso, & quasi mortua. Et sic anno 1543. ipse Imperator per suam prouisionem restituit Inquisitioni omnẽ iurisdictionem, quam antea habebat, & idem decreuit inuictissimus Rex noster Philippus, cùm esset Princeps, vt apparet per suam prouisionem factam Matriti die 16. Iunij 1546. in qua aliæ sunt inclusæ: & per alias literas dat. Bruxellis 23. Maij 1558. prouidet quod obseruetur dicta prouisio, anni 1543. non obstante capitulo instructionis quod Proregibus datur, quando veniunt ad regnum.

Attendens itaque ad grauissima damna, quæ tum sancto Inquisitionis Officio, tum vniuersis fidei causis, ea iurisdictionis suspensio importauerat, eaque esse (quamuis ab initio leuia viderentur) ita corroborata, vt promptum ac efficax remedium postularent, Carolus † Cæsar
18 cum sui Consilij decreto, anno 1543. edicto constituit, vt decennio suspensionis, ac prorogationis finito, Inquisitores liberè de omnibus causis, quæ suorum officiorum causa ab eis sint determinandæ, decernant, omnibusque priuilegijs, quibus antea vtebantur, perfruantur; quæ etiam maiora ac locupletiora effecit Princeps Philippus II. Regnorum Aragoniæ Gubernator mandans, vt eo decennio lapso, Prouisio ab Imperatore 1543. super priuilegijs Inquisitionis facta seruaretur, quæ priuilegia confirmauit anno 1546. vt ex subiecto dicti priuilegij documento constabit, cuius tenor talis est.

Confir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Confirmatio priuilegiorum S.Officij Inquisitionis regni Siciliæ, facta a Carolo V. Imperatore.

Carolus & Ioanna,&c.

19 PRæsidens † in Regno Siciliæ Illustri, spectabilibus, magnificis & nobilibus Regni eiusdem,magistro Iustitiario, eiusq; in officio locumtenẽti,Iudicibus magnæ Regiæ curiæ, Magistris,Rationalibus, Thesaurario,& conseruatori Regij Patrimonij,Aduocato quoque & Procuratoribus fiscalibus,cæteris demum & singulis Regni prædicti officialibus, & personis, quocumq; officio, autoritate & dignitate fungentibus, maioribus & minoribus, præsentibus & futuris,cui vel quibus præsentes præsentarę fuerint,spectabunt, aut quomodolibet peruenerint, consiliarijs & fidelibus Regijs dilectis Salutem. Fuit nobis pro parte sancti Officij Inquisitionis huius Siciliæ Regni,exhibita, & reuerenter præsentata quædã prouisio sereniſsimi Domini Principis Hispaniarum,& Generalis Gubernatoris regnorum Coronæ Aragonum,omni, qua decet,solennitate expedita,sigilloque regio secreto, & sanctæ Inquisitionis à tergo munita, tenoris sequentis.

Nos Philippus Dei gratia Princeps Asturiarum,atque Gerundæ, primogenitus Regnorum Castellæ Aragonum, Legionis, vtriusque Siciliæ, Hierusalem &c.Gubernator Generalis Regnorum Coronæ Aragonum. Dux mõtis Albi, ac Dominus Ciuitatis Balaguerij, Intimamus vobis illustri Proregi ac capitaneo Generali in Sicilię regno,ac spectabilibus magnificis ac dilectis cõsiliarijs Cęsareę maiestatis,ac magistro Iustitiario nostro, ac locum tenentibus. Iudicibus magnę curiæ rationalibus iudicibus Cõsilij patrimonij Regij, Thesaurario,& conseruatori, Aduocato, ac Procuratoribus, Fiscalibus, ac omnibus quibuscumq; alijs Regijs officialib.cuiusc cunq; conditionis, cuilibet vestrum, qui cũ prędentibus fueritis requisiti: noueritis mihi factã fuisse relationẽ, quod præterito proximo an.1543.Imperator Rex ac Dominus meus dedit prouisionẽ quandã sequentis tenoris.

NOs Carolus diuina clemẽtia Romanorum Imperator semper Augustus,Rex Alemanię,Ioãna eius mater,ac ipse Carolus Reges Castellæ, Aragonię, Legionis, duarum Siciliarũ,Hierusalem, Granatæ, Toleti, Valentię,Galitię,Maioricę,& Minoricę, Hispalis, Sardiniæ, Cordubæ,Corcegę,Murcię, Iaenij, Algarbium,Algezirę, Gibraltaris,Insularum Canarię, Indiarum Insularum ac Terræfirmę maris Oceani, Archiduces Austriç, Duces Burgundię, ac Brabantię, &c. Comites Barcinonę, Flandrię, Tiroli,&c.Domini Cantabrię, Molinæ, &c. Duces Athenarũ ac Neopatriæ, ComitesRosilionis ac Leritanię,Marchiones Oristanni, ac Goziani, &c. Quoniã diebus elapsis,cùm in regno Sicilię essemus, ad supplicationem trium brachiorũ aut stammentorum dicti regni, qui nobis humiliter supplicarunt, mandauimus ac prouidimus,ne Inquisitores dicti regni intra quinq; annorum curriculum de aliquibus causis,in quibus pœna mortis infligenda esset, contra regnicolam dictæ Insulæ cognoscere possent,atq; deinde cum essemus in ciuitate Gandauensi,alia nostra Prouisione decreuimus dictã gratiã ad aliud quinquẽnium prorogare ad prædicti regni petitionẽ, vt latiùs in dictis Prouisionibus cõtinetur,ad quas habeatur relatio.Et quoniã exercitium S.Officij in dicto regno ita impeditũ est, vt propter hanc causam delinquentes remaneant impuniti, & nostrę volũtatis est, vt Inquisitores qui sunt, vel deinde fuerint in dicto regno de causis omnibus cognoscant, quę familiares officiales atque ministri dicti sancti Officij pertingunt,iuxta instructiones, quæ super hoc Inquisitoribus datæ sunt,ita vt liberè ac sine alicuius contradictione iusticiã administrare, & sua valeant vti iurisdictione,in quo officiales nostri Regij huius regni aliquatenus nõ se intromittant. Idcirco cum decreto & deliberatione nostri Regij Consilij,tenore præsentium ex nostra certa sciẽtia,ac autoritate Regia mandamus illustri Ferdinando à Gonzaga Principi Malfette, cognato nostro,Proregi ac capitaneo generali in prædicto regno, spectabilibusq; & magnificis consiliarijs nostris Regijs, magistro Iustitiario,ac eius locumtenenti,iudicibus nostræ magnæ curiæ, magistris, rationalibus, Thesaurario, ac cõseruatori nostri Patrimonij, Aduocato & procuratoribus fiscalibus, ac omnibus,& quibuscunque Regijs officialibus nostris, cuiuscunque sint conditionis, sub iræ ac indignationis nostræ incursu, ac pœna duodecim millium vnciarum exigendarum, ac nostris Regijs ærarijs inferendarum,à quocunq;,qui contrariũ facere attentauerit, vt transacto termino in dicta nostra prorogatione contento permittatis,ac consentiatis liberè Inquisitores prædictos cognoscere, ac determinare supradictas causas, ac quaslibet alias,quarũ cognitio ad eos ratione suorũ officiorum spectat, cõtra omnes & quascunq; personas dicti regni iuxta instructiones quas super his habent,nec super eis se intromittant, nec intromittere valeãt nostri Regij officiales,ita vt possint dicti Inquisitores iustitiam administrare, sic & quemadmodum ante dictas nostras prouisiones fecerunt. In hoc nãque Dominus noster coletur, ac sanctum Officium conseruabitur, cauendo attentè,ne faciatis aut permittatis contrarium aliquatenus fieri,nec vos intromittatis in aliquo,quod huic nostræ prouisioni contrarietur, si gratiam nostram charam habetis, ac cupitis supradictam pœnam euitare: in quorum omnium fidem ac etiam testimonium præsentes fieri mandauimus nostro sigillo secreto, ac sanctæ Inquisitionis in earum dorso signatas. Dat. Matriti 27.Februarij 1543. [Ego Rex] Ac attentè pensantes, quantum diuino seruitio ac sanctæ Catholicæ fidei augmento,ac propagationi conueniat S.Inquisitionis Officium,eiusq; officiales ministros ac familiares, fauoribus prosequi atque ornari, Regiamque voluntatem id ita fieri postulare,cum ex eius exercitio ac executione tanta in religionem nostram Christianam vtilitas emanet, ac ideo expediat dicti S.Officij priuilegia absque aliquo impedimẽto obseruari, & ad euitãda incõuenientia quæ sequi possent, ac fortasis sequerẽtur, si cõtrarium fieret. Meaq; voluntas est, vt id obseruetur, ac opere impleatur, proinde prędentiũ tenore ex mea certa scientia,Regia autoritate ac plenissima potestate,qua fungor,vobis dico ac mãdo,vt dictam Cæsareæ Maiestatis prouisionẽ suprà insertã videatis, obseruetis,ac custodiatis in omnibus, & per omnia,quemadmodũ in illa cõtinetur,& posthac non vos intromittatis in casibus atq; negotijs officialiũ, ministrorũ,ac familiariũ S.Officij,quorũ cognitio ad venerabiles istius regni Siciliæ Inquisitores pertinere dignoscitur,iuxta instructiones quas super his habẽt,ac iuxta seriem & tenorẽ dictę prouisionis,eaq; liberè remittatis, vt in illis procedãt, ac iustitiam administrẽt iuxta iurium S. Officij,ac instructionũ dispositionẽ, quoniã ita seruitio suę Cęsareę Maiest. & nostro ac optimo, & libero exercitio S. Officij congruit. In quorũ omnium testimoniũ prędentes sigillo Regio secreto,

& in

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in dorso sigillo sanctæ Inquisitionis munitas expediri iussimus. Dat. Matriti 16. Iunij, anni à Natiuitate Domini 1546. *Ego Princeps.*

Serenissimus Princeps mãdauit mihi Gonçalo Perezio.

ET supplicat nobis, pro parte dicti S. Officij Inquisitionis, vt pręinsertã prouisionẽ eiusdem dñi nostri Principis Hispaniarũ nostris executorialibus literis sibi exequi, & obseruare mãdare dignaremur; cõmisimus, vt in frà videlicet. Præsentatæ illustrissimo D. Præsidenti Messanæ, die 13. Septẽbris, quintæ Indictionis 1546. Et mandat illustrissima dominatio sua, quod sacrum Regium consilium videat & referat. Petrus Carbonus pro officio protonotarij in eadem ciuitate Messanæ, die 20. eiusdem facta relatione per dictum Regium Consilium sua illustrissima dominatio prouidet & mãdat, quod expediantur executoriæ: idem Petrus Carbonus. Idcirco volentes nos (vt tenemur) dicti serenissimi Principis obedire mandatis, cum voto, & deliberatione eiusdem sacri Regij consilij prouidimus, & ita harũ serie vobis, & vestrũm cuilibet dicimus, & mandamus expresse, quatenus præinsertam prouisionem prędicti serenissimi Dñi nostri Principis, & Generalis gubernatoris regnorum Coronæ Aragonum, omniaque & singula in ea contenta eidem sancto Officio Inquisitionis exequamini, compleatis & ad vnguẽ obseruetis, ac exequi, compleri, & inuiolabiliter obseruari, per quos decet faciatis, iuxta eius seriem, continentiam, & tenorem pleniorem, & non secus agatis, agiúe permittatis ratione aliqua, siue causa, pro quanto gratiã suæ Cæsareę Maiestatis charam habetis, & si pœnã præcontentam euitare cupitis. Dat. in nobili ciuitate Messanæ, die 23. mensis Septembris, quintę Indictionis 1546. *Ambrosio Santapao.*

Vidit Antonius de Ansalone pro Thesaurario.

Dominus Prędens mandauit mihi Petro Carbono pro officio Protonotarij, & viderunt eum omnes de sacro regio consilio præsentes in Curia.

Andreas Arduinus.
Ioannes Sollima.
D. Ioseph Sanchetta.
Balthasar Saccanus pro cons.
Ioannes de Andrea de Saccano index.
Paulus de Auolia index.
Ioannes Thomas Daynollus index.
Fredericus Campixanus index.
Saluus Robba pro fisci patrono.

20 PHilippus † Princeps. quantũ Christianæ religionis sinceritati congrueret, vt S. Officium ampla iurisdictione, ac etiam prærogatiuis fulciretur, ratus suæ in illud munificentiæ limites prædictæ confirmationis non continuit, sed etiã prælatis iustitię ad ministratoribus titulatis, vel magnatibus ac Baronibus eius regni sigillatim scripsit, mandans vt honore, fauore, atq; omnibus modis S. Officij Inquisitoribus ministris, ac rebus auxiliarentur, ad id eos districtiùs vrgens
21 atq; propellens: quo † illud feliciter consecutus est, vt magnates, Barones ac illustriores regni, quibus antea S. Officij res omnes, & ministri nomen inuisa erant, odiũ illud in incredibile studium eius, ac obseruantiam verterent, ac nihil felicius aut grauius ducerent, quàm vt eius Officiales aut Familiares esse possent, ab eoq; tempore eximia nobiliorum in S. Officiũ munificentia ac liberalitate, carceres accõmodatissimi reorũ custodia fuerint cõstructi, qui alioquin exilibus ac tenuibus

tenuibus vectigalibus & redditibus S. Officij, quales modo sunt, & semper fuerunt, cõstrui nõ potuissent, fidem quoque in diebus illis quibus edicta proponuntur, vel fidei acta visuntur, magna maiestate illic assistant, ac Inquisitores comitẽtur per insulam incedentes, suis domibus hospitaliter ac peramanter recipiant, ac grassatorum ac aliorum sancti Officij nomi nis parum deuotorum periculis liberent, atque tueãtur. Planè ex eo † san
22 ctum Officium in Sicilię Regnum feliciter conseruatur, iustamq; & necessariam retinet dignitatem, quod Regni magnates atque Barones eius sint familiares, atque æditui. Namque cum ann. 1562. Inquisitor Horoscus fidei edictum Panormi esset publicaturus, populi obstrepitu atq, tumultu impediebatur, accedentibus tamẽ familiaribus titulatis, ac Baronibus ea seditio tã facilè pacata est, vt insequenti die magno omnium applausu ac populari aura edictum fuerit publicatum; quod si nobiliores Regni familiares non fuissent, tumultus proculdubio sedatus non esset: nec tamen in rebus fidei solummodò Titulatorum ac Baronum familiarium tutela sancti Officij resplendet autoritas, sed in alijs quoque quæ ad Regiæ Coronæ seruitium pertinent, quẽadmodum eo tempore, quo Illustris Hugo à Montecateno illius insulæ erat Prorex, contigisse comperimus, cum propter impositam farinę gabellam regnum vniuersum desciuisset, generali eius societatis duce electo Notario Cataldo Tarsino, Prætor ac Iurati Panormitani cum Titulatis, ac Baronibus familiaribus ex ædibus Inquisitionis Regnum pacarunt, ac eorum opera ingens pecuniæ vis, libriq; & scripturæ publicæ, quæ in ærario illius ciuitatis erant seruata sunt.

23 His † ita constitutis, ac priuilegijs sancti Officij confirmatis, multa de Iurisdictione disidia inter Prorege Iudices seculares ac Inquisitores Regni suborta sunt, Inquisitoribus priuilegijs suis ac fori prærogatiuis ac stylo communi, quam cõsuetudine sancti Officij cognoscendi de omnibus, & quibuslibet causis officiales, ministros, & familiares eiusdẽ contingentibus nixis: iudicibus verò secularibus, atque Prorege in contrarium iuris communis dispositionem allegantibus. Quapropter Philippus II. Rex noster iussit, vt sua vnusquisque mitteret documenta: & allegationes, quibus ex Regali commissione discussis à Licentiato Temino, ac Licenciato Salazar Inquisitoribus Cõsilij supremi Generalis Inquisitionis, à Doctore Raymundo Ramundetta, ac Doctore Carauajal in consilio Italiæ regẽtibus, ac omni re maturè ac diligenter perspecta, consultationibusq; finitis an. 1580. cum Rex in oppido Pacis Augustæ esset, cõcordiã ac Regiam suam Saluam-gardiam concessit, qua omnes S. Officij prærogatiuas quemadmodum ad Dei gloriam felicem dicti officij administrationem, ac eius regni salutẽ pertinere videbatur, liberaliter confirmauit. Cuius Saluæ-gardiæ tenor sic se habet.

Saluagardia, siue cõcordia inter Proregem & iudices seculares ex vna, & Inquisitores regni Siciliæ super iurisdictione, an. 1581.

24 PHilippus Dei gratia † Rex Castellę, Leonis, Aragoniæ, vtriusq; Sicilię, Hierusalẽ, Vngariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Nauarrę, Granatæ, Toleti, Valentiæ, Galiciæ, Balearum, Hispalis, Sardinię, Cordubæ, Corsicæ, Murciæ, Giennis, Algaruiorum, Algeziræ, Gibraltaris, Insularũ Canariæ Indiarũ, Insularũ, & continentis maris Oceani, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Brabantiæ,& Mediolani,Comes Barcinonis,Flandriæ,& Tirolis,Dominus Biscaiæ & Molinæ, Dux Athenarum, & Neopatriæ, Comes Rosilionis,& Caritaniæ,Marchio Oristanni,& Gotiani,&c. Illustri Marco Antonio Colonna consobrino nostro,Proregi, locumtenenti, & Capitaneo Generali in nostro Siciliæ Regno vltra Pharũ, & cuicumque alteri Proregi nostro aut Præsidi, qui ad tempus in Regno Siciliæ fuerit,salutem & dilectionem. Notæ tibi sunt discordiæ, & contentiones quę inter te,& venerabiles Inquisitores Apostolicos istius Regni excitatę sunt,de diuersis articulis ad iurisdictionem spectantibus; præcipuè autem dissidium est de executioni mandandis schedulis, & prouisionibus ad officia exercenda Inquisitoribus concessis, nec non de sedibus, quibus considẽt tempore quo in æde sacra fidei edictum promulgatur,tum quos casus & causas, tã ciuiles, quàm criminales possint Inquisitores cognoscere,vel magistratus nostri contra officiales,& illorum locumtenentes atque familias, familiares, & reliquos sancti Officij ministros. Deinde controuersia est,vtrùm in eisdem casibus & causis possint Inquisitores per censuras procedere contra iudices nostros, qui se in illorum iurisdictionem intrudunt, illosq; perturbãt; si autem per censuras processerint, sitne locus appellationi, aut aditus pateat ad iudicem Monarchiæ in eodem Regno residentem, qui eos de censuris absoluat. Has ergo, & alias id genus cupiens discordias componere, iussi Licentiatum Temino, & Licentiatum Salazar ex nostro sanctę Inquisitionis Senatu,tum Regentem Ramondeta,& Regentem Caruajal ex Italiæ cõsilio de hoc inter se conferre;qui postquàm diu de his dissensionibus consultarunt, ad me plures sententias retulerunt. Quibus etiam atque etiam consideratis,& diligenti animaduersione perpensis,cum semper in optatis habuerim sanctæ Inquisitionis Officium honore afficere, ac ornamentis augere, propter vtilitates & commoda, quæ ex eo in Dei Seruatoris nostri honorẽ & gloriam, in obsequium meum,in communem vtilitatem, in sanctæ fidei Catholicæ & Christianæ religionis augmẽtum, & conseruationẽ deriuãtur,& vt dissensiones,quę ad hanc diem excitatę sunt,& deinceps possent emergere, funditus dirimantur; vt iustitiæ in Regni administratione absque impedimento exerceatur, denique vt tu, & iudices sæculares cum Apostolicis Inquisitoribus summa sitis(vt decet) animorum consensione; placuit prouidere,præcipere, & statuere quæ sequuntur.

Primùm Prorex, locumtenens, & Capitaneus Generalis Regni,cum primùm ad exercendum officium accesserit,teneatur vt minimum semel in Ecclesia, vel in actus fidei publica celebratione præstare iuramentum sacris Canonibus statutũ, de auxilio S. Officio,& eius ministris ferendo in rebus ad fidem Catholicam, & Romanam Ecclesiam spectantibus. in hæreticis insectandis, puniendisque: illis etiam ex certa scientia officia publica non committendo, administrationem officij publici,si quam habeant,cum iuribus sit prohibita, interdicendo domi non retinendo,iuxta rationem, & modum ab ipsis Inquisitoribus præscriptum.

Item, quando Inquisitores edictum fidei voluerint publicare, Prorex dummodo legitimo impedimento non sit occupatus, interesse curet in Ecclesia Metropolitana, honorem sancto Officio deferat permittens Inquisitores in Sacello maiori collocare sedes

re sedes à latere Epistolæ, è regione suæ sedis in strato à terra eminenti: humiliore tamen eo, quod tibi Proregi à latere Euangelij erigitur; erit etiam stratum (si Inquisitoribus placuerit) te præsente vel absente tapetibus,puluinis,& sedibus ea autoritate & apparatu, qui ad populi exemplum in simili actu requiritur, & desideratur.

Item in executoriandis titulis, scedulis, & prouisionibus,teneantur Inquisitores,antequàm sua officia exercere aggrediantur, dare aut mittere Proregi scedulam & literas meas, quæ solùm & nullæ aliæ prouisiones vel tituli, executorientur. Ipse autem Prorex gratis absque vllo emolumento earum excutionem expedire debet (si commoretur in oppido & portu,vbi Inquisitor è naue descenderit) intra quatuor & viginti horarum spatium. Si verò absit, inter proximos octodies sequentes,ex quo literæ ei datæ fuerint. Quod si Prorex intra terminum præscriptum executioni literas mandari non iusserit elapso termino assignato, Inquisitor aut Inquisitores statim officio suo fungantur. Et quia accidere potest Proregem velle à nobis consilium de aliqua re & sententiam exquirere, & ob lõgam dilationem, negotijs periculum immineret, Prorex quacumq; dilatione postposita executionem expediat, & liberum Officij vsum Inquisitori concedat, nos verò postea consulat.

Item, nullus casus in causis criminalibus officialium, familiarium, & ministrorum sancti Officij ab eius forò,& priuilegio sit exemptus sed generatim, & absq; distinctione Inquisitores cognoscant vniuersas causas, & casus quãtumuis graues,& atroces sint, tam officialium, qui stipendium merentur, & perpetuorum(id est) à secretis, qui sunt aut erunt ab Inquisitore Generali titulo decorati, & omnium suorum ministrorum & familiarium; nec non locumtenẽtium, & reliquorum S. Officij familiarium. In his tamen quæ ad familias tenentium locum officialium spectant, vxores,patres, filij & fratres dũtaxat, dummodo sint verè domestici, & cõtinui commensales,nulliq; alij foro & priuilegio gaudeant.

Item si cæteris omnibus casibus & causis ciuilibus & mixtis, generatim etiam & absque distinctione, foro, & priuilegio sancti Officij Inquisitorumque iurisdictione gaudeant; omnes relati officiales cum suis familijs, eorumq; locumtenentes & familiares,denique familiæ locatenentium,seruata tamen forma superiùs dicta, excepta exactione quorumcumq; reddituum & vectigalium, quæ officiales aut familiares cõmemorati mihi aut regio patrimonio debeant, tam de gabellis & alijs vectigalibus, quæ vulgò [taxas] & [talliones] vocantur, quàm de quacunque pecuniæ contributione,quæ ad me pertineat, & in meum seruitium conferatur.

Item in omnibus causis feudalibus tam de proprietate quàm possessione,aut interim feudorum.

Item in causis ad bellum spectantibus,tam quoad excusationem, si ea contendunt, ne nomina militiæ dare cogantur,quàm in quibuscumq; casibus,& delictis, quæ, dum in expeditione bellica sunt, in rebus ad expeditionem pertinentibus admiserint.

Item in casibus pestis, si deliquerint contra præconia & ordinationes ad pestẽ repellendam promulgatas.

Item in casibus & delictis commissis inquibuscũq; officijs & muneribus publicis gerendis, in his quæ ad illa & illorum executionem pertinent,

Universidad de Deusto
Biblioteca

in quos casus, & causas Inquisitores ne se vllo modo inferant, & intromittant; sed si officiales, & familiares deliquerint, à Prorege iudicibusque sæcularibus mulctentur & puniantur.

Item in ijs quæ ad idoneam & commodam regni administrationem attinent, omnes officiales & familiares quæ legibus pragmaticis, Sanctionibus, prouisionibus, statutis, aut quomodolibet prouisa, & statuta fuerint, obseruent, & faciant similiter cæteri regni incolæ, pœnisq; iuxta pragmaticas, Sanctiones, constitutiones, & statuta puniantur. Cognitio verò & executio tantùm & in solidum ad Inquisitores pertineat aduersus officiales, & eorum familias atque familiares & familias Locatenentium iuxta formam explicatam, qui summo iure & seueritate pœnas per leges & constitutiones aduersus illos, & eorum bona impositas executioni mandent iuxta formam legibus præscriptam. Hæc autem vt commodiùs præstentur, iudicibus, gubernatoribus, aut Iuratis populorum liberum sit creare syndicum monitorem, aut Fiscalem, quibus & illorum singulis, Inquisitores aures præbeant, syndicationes, informationes, probationes, actus, & testes admittant, donec iudiciali processu confecto, sententia diffinitiua proferatur, & executioni mandetur.

Item in commemoratis casibus, & causis ciuilibus criminalibus, & mixtis spectantibus ad iurisdictionem officialium & locũ-tenentium atque familiarium (vti declaratum est) & familiarium sancti Officij, possint Inquisitores per censuras procedere aduersus quascumque personas, iudices, & magistratus, qui contraierint ac perturbauerint illorum iurisdictionem: & in illius cognitionem se introduxerint, tumque iudex Monarchiæ ad illarum causarum cognitionem nec accedat, nec à censuris absoluat ex officio vel ad partis instantiam, nec appellationis causa recursus aut nullitatis, iniuriæ, vel iniustitiæ prætextu, nec quouis alio quæsito colore. Quod si iussu tuo aliquæ informationes, aut processus ante te, aut alterum iudicem sæcularem pendeant, de aliquo ex casibus, & causis prædictis (exceptis quæ suprà reseruata sunt) aduersus officialem aut officiales, vel eorum familias, aut aduersus Loca-tenentes vel familias suas (vti declaratum est) aut contra alios sancti Officij ministros, & familiares, statim Inquisitoribus remittas, vlteriùs nullomodo in eis procedendo. Si verò aliquis ex iudicibus sæcularibus aut alijs quibuscumque personis excommunicatus ab Inquisitoribus, & publicè denunciatus fuerit, se ad Inquisitores sistat, ad debitam (vti decet) obedientiam, & petendam absolutionem, non obstante, quod à iudice Monarchiæ fuerit illi absolutio impensa. Verùm enim verò interdum dubitari potest, numerenturne casus qui se offerunt in casibus ciuilibus suprà in hac prouisione expressis & declaratis illosque iuxta illam possint, & debeant iudices sæculares cognoscere, necne, aut si illorum cognitio ad Inquisitores pertinet, aut ad quem generatim spectet cognoscere prædictas causas ciuiles criminales, & mixtas aduersus officiales & familiares, & officialium familias, vt explicatum est. Ad viam igitur controuersiarum & dissensionum penitus intercludendam, & discordiarum

rum occasiones præscindendas, decernimus & mandamus; vt si inter iudicem sæcularem, qui causam cognoscere contendit, & Inquisitores non conuenerit, iudex sæcularis remittat informationes & processum Proregi & iudicibus magnæ curiæ. Ex quibus duo à Prorege electi, cum duobus Inquisitoribus in aulam sancti Officij conueniant, qui summariè negotium cognoscant, omni strepitu iudiciali semoto, illudque decernant, quod in causa iustitiæ consentaneum iudicauerint, & quod omnibus aut eorum pluribus visum fuerit, illud fiat & executioni mandetur. Quòd si consensio inter eos nulla fuerit, huic curiæ remittatur causa, vt duo ex Inquisitionis senatu, aut duo alij ex Italiæ consiliarijs habita consultatione decidant. Si verò hi etiam discordes ita discesserint, vt nec plures eorum eandem sententiam amplexi fuerint, mecum, de me consultetur; vt quid agendum sit, decernam, & mandem, similiter atque in Castella fit. Interim autem dum casus deciditur, nihil innouetur, nec vlteriùs in eam procedatur. Quæ omnia sic declarata, firma & stabilia sint pro tempore quo, & nobis, & Regibus successoribus nostris visum fuerit. Volumus igitur, & mandamus hæc omnia iuxta modificationes & declarationes appositas integrè, & inuiolatè seruari à te, & à quocũq; Prorege aut Præsidente, qui ad tẽpus regni administrationem susceperit, similiterque ea obseruari, & opere compleri curent Magister iustitiarius Præsidens, & iudices magnæ curiæ præsidentes patrimonij, & sacræ conscientiæ, iudices præfatorum tribunalium, iudex Monarchiæ, Aduocatus Fiscalis, Thesaurarius & conseruator nostri Regij patrimonij, cæterique demum vniuersi & singuli iudices, officiales, & ministri, tam præsentes, quàm futuri, & quicumque alij subditi, ad quos executio, & obseruantia hic contentorum pertinet. Similiter etiam iniungimus, & mandamus venerabilibus Inquisitoribus, tam præsentibus quàm futuris, vt respectiuè teneant, & firmiter obseruent, prout ad eos obseruantia & executio spectat, iuxta formam, & capitula huius prouisionis; & contra eorum seriem, tenorem, & formam vtrique nec venire, nec facere audeant, nec quenquam contra facere vel venire ratione aliqua, siue causa permittant, alioqui pœna mille vnciarum Fisco nostro applicanda quilibet contrafaciens mulctetur. Ita verò singuli à casibus reseruatis abstineant, & reliquos cognoscant & iudicent, vt iurisdictionum contentiones penitus extinguantur, & sensibus & voluntatibus consentientibus pariter sitis in Rempub. & regnum animati, sic enim à DEO OPT. MAX. debitum honorem, & cultum impendendum, & iustitiam rectè administrandam necessarium est. Hæc nobis cordi sunt. Is qui contraierit, iram & indignationem nostram senouerit incursurum. Dat. in Vrbe Pacis Augustæ vulgò [Badajoz] 4. die mensis Iulij, anno 1580.

EGO REX.

Dominus Rex mandauit mihi Matthæo Vazquez.

Licentiatus Temiño.
Licentiatus Salazar.

Vidit Ramondettus Regens.
Vidit Caruajal Regens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEquenti anno 1581. cum hæsitaretur an sancti Officij consultores eius foro ac priuilegio gauderent, illi præsertim, qui vel essent iudices magnæ curiæ, vel alijs publicis, Regisque Officijs vacarent, vacaturiue in posterum essent, & an tanquam officiales, an tanquam familiares illam haberent fori prærogatiuam, alia non leuior controuersia nascitur. Quamobrem ex Regio mandato ab ijsdem qui præteritas sopierant contentiones, consultationibus, sicut præterito anno, habitis, in fauorem sancti Officij Rex prouidit, atque decreuit, vt consultores sancti Officij in omnibus ciuilibus, & criminalibus causis, tam ipsi, quàm eius familiares, tamquam Locumtenentes officialium salariatorũ, S. Officij præeminẽtijs ac foro fruerentur, quæ prouisio sequitur in hũc modum.

PROVISIO
IN FAVOREM CONSVLTORVM S. OFFICII Regni Siciliæ à Philippo II. Rege nostro emanata.

PHilippus Dei gratia Rex Castellæ, &c. † Illustri Marco Antonio Colonna, cognato nostro, Proregi, Locumtenenti, ac Capitaneo Generali in nostro Regno Siciliæ citra Pharum, ac cuilibet nostro alij Proregi, Præsidenti ac Locumtenenti, qui pro tempore erit, ac vobis venerabilibus Inquisitoribus Apostolicis, qui in dicto regno estis, vel pro tempore fueritis, salutem ac dilectionem. Non vos præterit, quòd intellectis dissidijs atque iurisdictionis controuersijs, quæ inter vos, dictum Proregem, ac reliquos nostros sæculares iudices atque ministros istius regni prædicti, cum vobis Inquisitoribus supradictis super officialibus, familiaribus, atque ministris sancti Officij, ac alijs, vt hæc omnia (sicut æquum est) cessarent, ac inter vos illa pax atque conformitas, quæ decet, reperiretur; mandauimus personis tam Generalis consilij Inquisitionis, quàm alijs Italiç regentibus congregari, ac hæc omnia consultari: quo ab illis facto, ac à nobis viso, & approbato die 4. mensis Iulij, anni proximè elapsi 1580. Mandauimus dari, ac dedimus prouisionem nostram, ordinando & mandando in ea, quod super prædictis obseruandum in posterum esset, quemadmodum in dicta prouisione fusiùs continetur. Posteà verò nobis expositum est adhuc inter vos aliam esse contentionem, vel potiùs hæsitationem, quâ scilicet formâ consultores sancti Officij eius fori priuilegio vti debeant, & an expediat vt illo consultores gaudeant, qui ad præsens sunt, vel posthac fuerint, qui iudices magnæ curiæ esse, vel alia publica munera habere reperiantur, & si dicto foro, tanquam familiares, an tanquam officiales gaudere debeant, vobis dicto nostro Prorege allegante non debere, nec posse consultores prædictos maiori prærogatiua, quàm alios similiter sancti Officij familiares honorari: scilicet pro suis tãtùm personis. Eos verò consultores, qui iudices magnæ curiæ essent, vel alia officia regia haberent, non debere illius fori gaudere præeminentia, ne iurisdictiones confunderentur. Et quoniam pro parte dictorum Inquisitorum prædictos consultores (cum sint tam insignes atque præcipui dictæ Inquisitionis ministri) tanquam officiales salariatos illius, cum omnibus suis familiaribus debere vti, & quamuis alia publica munera aut ministeria haberent, vel iudices magnæ curiæ essent, non idcirco iustum videri, vt dicto priuilegio, ac foro priuarentur, cum nec ob id iurisdictionum confusio, nec aliud inconueniens sequeretur, & alia allegabantur: super quibus pariter eisdem personas generalis consilij Inquisitionis, & Italiæ iussimus congregari, quæ antea fuerant congregatæ. His itaque ab illis consultatis, ac diligenter super omnibus habito tractatu, à nobis viso, & approbato, quoniam nostræ intentionis ac voluntatis est, vt sanctæ Inquisitionis officium honoretur, ac reuerenter colatur, cùm id Dei cultui, nostro seruitio, ac communis nostræ Religionis bono apprimè conueniat, & vt posthac dubitationes omnes, ac controuersiarum occasio cesset, debito amore mutuo conformes sitis, prout æquum est, dari mandauimus, ac dedimus præsentem, cuius serie ac tenore declaramus, volumus, & mandamus, vt prædicti sancti Officij consultores, qui modo sunt, & in posterum fuerint, gaudeant eodem priuilegio, quod officiales non salariati habent, & habere consueuerunt, iuxta id quod à nobis prouisum est, atque mandatum in vltima prouisione atque concordia, de qua suprà diximus. Quod etiam sit, & procedat quantumuis prædicti consultores sint iudices magnæ curiæ, vel alijs publicis officijs fungantur, dum tamen circa illorum exercitium non delinquant, quod obseruetur ac custodiatur pro libito voluntatis nostræ, & Regum successorum nostrorum. Quocirca mandamus omnibus, ad quos dicta prouisio fuerit directa, eam obseruẽt, custodiãt, ac exequãtur, sub pœnis in ea contentis, perinde ac si hæc nostra declaratio in illa fuisset inserta, omni obice ac impedimento cessante. Dat. Vlysiponæ 27. Iulij. 1581.

EGO REX.

VLtra quod certissimum Regij in sanctum officium studij atque amoris argumentum, vt insignem ac pijssimum amorem, quod dictum officium sacrum prosequitur, testatiorem faceret, strictissimè Proregibus imperauit, vt eo honore hac obseruantia, quibus tam sanctum ministerium dignum est, illud prosequerentur, vt ex eius Regijs literis apparet. Dat. in S. Laurentio 18. Septembris 1587. quarum tenor talis est.

REX:

26 ILlustris Comes,† Consobrine noster Vicerex, Locumtenens & Capitanee Generalis. Honos & fauor qui sancto Officio eiusque ministris, & appendicibus exhiberi debet, adeo vestra religione ac zelo condignus est, vt minùs nobis necessarium videatur vobis commendare, quanti eius officij obseruantia & amplitudo interfit. Nam vltra ipsius ministerij momentum ac etiam dignitatem, quanti apud nos sit, satis videri possit ex dignitate ac autoritate, quibus in isto nostro regno conualuit. Cum tamen quædam controuersiæ, quæ inter vos, & ipsius Officij Inquisitores his propè elapsis intercesserunt, nobis delatæ fuerint, visum nobis est has ad vos literas dare, vobisque mandamus, & dicimus, vt studiosè ac diligenter omni fauore atque præsidio in omnibus publicis, & priuatis occasionibus istius Regni Inquisitoribus præstò sitis, omnemque exhibeatis honorem, ac specialiter cum ad vestrum

strum prætorium eos vocabitis, non per apparitorem, sed per familiarem vestrum honoratum, aut per scedulam vocetis, quemadmodum vestri in ipso munere prædecessores feciſſe noscuntur, eodem modo abstinendo à guidaticis cõcedendis personis illis, quæ ciuiliter vel criminaliter in S. Officij tribunali causas defendunt: ac præsertim studebitis, vt ea quæ in vestra præsentia, vel vobis interuenientibus cum dictis Inquisitoribus conferenda erunt, sub æqua ac debita cautela quemadmodum talia postulant, pertractentur; ita vt ne dum in hoc, sed in alijs omnibus, in quibus dictis Inquisitoribus autoritas nostra ad suum ministerium (quod tantùm è Dei cultu, ac Christiana religione est) confert, illis non deesse appareat, quod à vobis (quia nobis gratissimum est) fieri speramus. Dat. apud sanctum Laurentium 18. Septembris. 1581.

EGO REX.

TAnto itaque Philippi Regis nostri in sanctum Officium amore, & beneuolentia titulati, ac Barones regni quoties ab Inquisitoribus accersuntur, libenter veniunt, non solùm fidei rebus, sed alijs quoque communibus negotijs
27 laturi opem, quemadmodum † sex annis retroactis cum ex Geneua (quę spurciſsima est iniquitatis hæreticæ arx) quida pseudodidascali (quos ipsi ministros vocant) ad labefactandam ac penitus euertendam religionem illius insulæ, quam sibi accommodatam sedem ac appositissimam autumabant, missi essent; cum occultam illam contagionem Inquisitores præsensissent, totum negotium prædictis titulatis atque Baronibus commissum est, quorum adeo insigne fuit in impostoribus persequendis officium, vt Iacobus Brutus insignis nequitiæ concionator, qui maxima clade ac religionis incommodis per insulam grassabatur, ad sanctum tribunal tuerit perductus ac reconciliatus, ac demum in sua cæcitate pertinax viuus rogo fuerit impositus, ciusque disciplinà tincti fuerint reconciliati.

28 Hæc † & plura alia commoda dictorum magnatum familiarium auxilio atque studio in sancti Officij ac commune Eccleſię commodum sunt secuta, cum alioquin nisi dicti nobiles familiares essent, longè aliter euenisset, quemadmodum experientiâ constitit ex anno 1592. in hæc vsque tempora, quo Comes Albæ, illius regni tunc Prorex publicauit edictum, quo continebatur dictis magnatibus, familiaribus fori sancti Officij prærogatiuam suspensam esse. Ex eo namque edicto, dicti titulati, nec edictis, nec solennibus fidei actibus asistunt, nec Inquisitores regnum visitantes concomitantur, nec sicut solebant recipiunt & amplectuntur, nec proprijs impensis reos ad carceres Inquisitionis deducunt, nec curant vt eorum Vassalli ordines à sancto Officio præscriptos obseruent: quæ omnia diligenter ac studioſe præstant, si eius fori esse permittantur. Ac planè compertum est hac prohibitione immẽsa ac propemodũ irreparabilia damna Inquisitionem contrahere, eiusque exercitium, quod antea expeditissimum erat, protinus impediri. Porrò cum famosis grassatoribus, atque latronibus insula confertissima sit, sine temporalium dominorum patrocinio, ac eorum cohortibus, nec per illam sine magno discrimine iter fieri potest, nec Alguazirius, alijue sancti

sancti Officij ministri aliquem capere, vel incarcerare audent sine dominorum tutela atque auxilio. Quapropter cum propè præteritis annis Inquisitores ad visitandum, censendumque regnum Panormo excesisſent, reuerti coacti sunt eo auxilio quod necessarium est, & eis consueuerat exhiberi destituti. Hæc planè mouere poterunt Philippi II. pietatem, quâ erga sanctum Officium sibi semper constitit, vt tantis incommoditatibus ac detrimentis illius ad restituendam magnatibus fori sancti Officij preęminentiam adducatur.

Licet ex Bulla Alexandri IIII. edita anno Domini 1258. Inquisitoribus omnibus interdicatur, ne de vsuris cognoscant vel decidant, vt attentius negotijs fidei incumbant;
29 tamen † Leo X. Summus Pontifex, sua Bulla Ludouico electo Dertusensi Episcopo, & Generali coronæ Aragonum Inquisitori destinata Inquisitoribus Cathaloniæ, Aragonum, Valentiæ & Siciliæ speciali indulto concesit, vt possint de vsurarum causis cognoscere, quam Bullam suprà in Inquisitione coronæ Aragonum transcripsimus.

In hac nobilissima, & antiquissima
30 Inquisitione plures fuerunt insignes fidei censores, non solùm eo tempore, quo ex Dominicana familia creabantur, sed etiam modò, quo semper sunt clerici sæculares; eorum non extat memoria, quod scripturæ in illo Archiui Inquisitionis incendio, de quo suprà diximus, consumptæ sint: sæcularium tamen Inquisitorum Catalogum ex Carthophylacio dictæ Inquisitionis excerpsi in hunc qui subsequitur modum.

Anno Domini 1490. fuit Siciliæ Inquisitor Ioannes de Scalambro Siculus, ciuitatis Leontinorum, & ex clarioribus ortus.

Anno Domini 1500. Dominus Petrus de Belforado, Archiepiscopus Messanensis.

Eodem anno eius collega Inquisitor Episcopus Chefaludensis, cuius cognomen ignoratur.

Anno 1512. Doctor Alphonsus Bernal.

Eodem anno Doctor Melchior de Ceruera.

Eodem tempore Doctor Didacus de Bonilla.

Anno 1520. Inquisitor fuit Doctor Tristanus Caluette.

Anno 1526. Doctor Augustinus Comargus, scholasticus Carosanensis.

Anno 1537. Arnaldus Albertinus, Episcopus Patensis, fuit Inquisitor, & Præses in Regno Siciliæ.

Eodem anno 1537. Doctor Didacus de Oron.

Anno 1546. Bartolomæus Sebastianus regni Aragonum, qui fuit Episcopus Patensis & Præses regni, quo tempore Dux Medinæ-Cæli fuit Prorex, deinde ad expeditionem contra Gelues profectus, ac creatus Archiepiscopus Tarraconensis vbi decesit.

Ann. Dom. 1555. Licentiatus Fracisceus Orozcus ab Arce Carthaginẽsis, ac beneficiatus Iumillæ, qui cùm Toleti Inquisitionis Officio vacaret, in Siciliam translatus est, in locum supradicti Bartolomæi Sebastiani substitutus. Anno Domini 1558. Fuit Archiepiscopus Panormitanus, ac solus sine vllo collega in sancto Officio aliquandiu fuit, vt apparet ex quadam Epistola Philippi II. ad eum Bruxellis missa, data 28. Ianuarij. 1558.

Anno 1562. Ioannes Orozcus ab Arce, ex fratre filius dicti Archie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

piscopi Panormitani, villa de Escalona oriundus, vno anno Inquisitor fuit, inde Episcopus Syracusanus creatus, vbi decennio vixit. Postea ad Episcopatum Cataniæ translatus est, vbi post triennium concessit in fata.

Ann. 1563. Licētiatus Ioān. Bezerra in oppido de la Quadra de Martos, in Beturia, vulgò Estremadura oriundus, de Abbatia sacræ māsionis Panormi prouisus, ac collegialis, & Rector insignis Collegij sancti Bartholomæi Salmanticensis, nouem annis huius sancti Officij quæsitor, postea Matritum reuersus, Cathaloniam eius Prouinciæ Inquisitionem visitaturus, cū honestissimo munere mittitur, vbi breui tempore decessit.

Eodem anno 1563. Doctor Ioannes de Ratana Victorianus, ex prouincia Cantabricensi, Collegialis Bononiæ, sexennio Inquisitor fuit, inde Archiepiscopus Messanensis moritur.

Anno 1569. Licentiatus Ioannes Quintanilla, Bæticus, qui Inquisitor, ac Inquisitionis censor simul creatus est, intra biennium Panormi fati munus impleuit.

Anno 1572. Licentiatus Bernardus Gascus in oppido Corrallio Almaguerensi in Marchia oriundus, primùm Inquisitor Barcinonæ, deinde Panormi, qui Episcopus Mazeriēsis demortuus est.

Eodem anno Doctor Gomez de Carauajal, Thesaurarius Ecclesiæ Cathedralis Segobiens. ac habitum sancti Iacobi Spatiferi in Conuentu de Valez professus, naturalis oppidi de Valtanas, collega Licentiati Gasci, fuit prouisus Inquisitor Cordubensis, inde Regens in supremo Italiæ Consilio.

Anno 1574. Antonius Marinus à Pazos, Gallecus, Canonicus Tuy, visitator, vel censor ac Inquisitor Siciliæ creatur, inde Toletanus. Tandem Episcopus Cordubensis, vbi post insignia monumenta in honorem sanctorum Martyrum Cordubens. extructa è vita discessit.

Anno 1577. Licentiatus Ioannes à Rojas, oriūndus in oppido Rotæ sancti Clementis, primùm Inquisitor Valentinus, in Siciliam electus Episcopus Agrigentinus venit, vbi Inquisitor vno anno fuit: qui plures tractatus scripsit ad materiam hæresis summa eruditione confertos.

Eodem anno Licentiatus Didacus de Haedo, oppidi de Carranza, Cantabricensis, collega dicti D. Ioannis de Rojas, primùm fuerat Inquisitor Valentinus, ac Cæsarauguſtanus, posteà Siculus, deinde Episcopus Agrigentinus, ac tandem Archiepiscopus Panormitanus, vbi nunc residet.

Anno 1579. Ioannes de la Peña Villæ-nouæ de Loreto Capellanus Regis, Burgen. præbendatus, Abbas sancti Philippi Aragon. mortuus est electus Archiepiscopus Messanensis.

Anno Domini 1580. Licentiatus Ioannes de Coruonero, villæ de Bauilla-fuente, præbendatus Cordubens. fuit Nouennio Inquisitor Siciliæ, inde Episcopus Catanæ creatur.

Anno Domini 1584. Doctor Ioannes de Aymar Regni Aragonum, qui primùm fuerat Barcinonæ Inquisitor.

Anno Domini 1586. Ego Ludouicus de Paramo, Archidiaconus, ac Canonicus Legionensis, oppidi de Borox Toletanâ Diœcesi oriundus huic muneri deputatus fui.

Anno Domini 1587. Doctor D. Lopez de Varaona, Thesaurarius ac Canonicus Ciuitatensis.

Anno Domini 1591. Doctor Martinus de Olloqui, Collega Bononiæ, Decanus Ecclesiæ cathedralis Pacis Augustæ vulgò [Badajoz] nuncupatæ.

Anno Domini 1591. Licentiatus Dominicus de Llanes, Canonicus Asturicensis. Hi duo viri eruditionis ac vir tutis dotibus conspicui collegæ mei sunt, qui commisso sibi muneri vigilantissimè, prudenterque incumbunt, ac creditam sibi prouinciam ab omni hæretica peste immunem saluamque feliciter præseruant.

Post mortem prædicti D. Martini Olloqui, eius loco suffectus est Licentiatus Petrus de Hoyo, anno Domini 1598. vir sanè literis ac virtute præditus.

De *Balearium Insularum Inquisitione.*

CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Officium Inquisitionis paulo post annum 1232. in Balearibus insulis positum est.*

2 *Inquisitionem Maioricæ ab Inquisitione Comitatuum Rosilionis, & Ceritaniæ Benedictus XIII. diuisit.*

3 *Quo tempore in Balearibus instaurata sit Inquisitio.*

4 *Inquisitores propter rebelliones Maioricæ coacti sunt ea insula excedere.*

5 *Conspiratio quorundam hæreticorum contra sanctum Officium Inquisitionis, Episcopi Maioricensis opera atque industriam sedulò sedata est.*

1 BALEARES† Insulæ à Iacobo Rege Aragonum, anno 1230. ex Maurorum tyrannide liberatæ in Aragonensem coronā reciderūt. Cum autem anno 1232. Sanctum Officium Inquisitionis in Principatu Cathaloniæ atque Aragoniæ institu-
2 tum esset, † paulò pòst ad Baleares dilatatum est, quemadmodum suprà in cap. de Inquisitione Aragoniæ dictum est. Aliquando tamen Generalis erat coronæ Aragonum Inquisitor, aliquando in Cathalonia vnus, alter in Aragonia erat, alij Baleares insulæ cum Comitatibus Rosilionis, & Ceritaniæ obtingebant. Quia verò frater Bernardus Pages, Inquisitor Generalis in Comitatibus residebat, Maioricam
3 insulam per Vicarios gubernans, † Benedictus Papa XIII. quia hoc inconueniens videbatur, distinctam voluit esse Inquisitionem Maioricæ à Comitatibus. Et idcirco Guillelmum Segarra in insula Inquisitorem creauit, iussitque, vt eo defuncto in eius locum Inquisitorem alterum, qui eis solummodò insulis incumberet, prouinciales Cathaloniæ constituere curarent.

4 Sed quando † in Aragoniæ, Valentiæ, ac Cathaloniæ Regnis Inquisitio reformata refloruit, in Balearicis quoque instaurata est: ab coque tempore Generalibus Aragoniæ Inquisitoribus subiacuit.

Communibus † illis Hispaniæ rebellionibus, qui Maioricæ erant rebelles, tanto odio sanctum Inquisitio-
5 nis Officium sunt prosequuti, vt Inquisitores illud Euangelicum consilium sequuti, scilicet [Si in vna ciuitate vos persequentur, discedite ad aliam,] illinc secesserint, Inquisitionis rebus custodiæ causâ com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mendatis Petro Ponti Episcopo Eluẽsi, rebellionum, seu (vt dicebantur) communitatum decurioni: hic patres habuerat à sanctæ Inquisitionis officio castigatos, opportunamque (vt sibi videbatur) nactus occasionem parentes vlciscendi, communista, siue rebellis suggerebat, vt ædes sancti Officij demolirentur: omnesque processus, atque sententias, quæ inibi asseruabantur, igni traderent. Episcopus Maioricensis † zelo domus Dei commotus, apparitorem misit, qui in eius conspectu coram sanctæ Inquisitionis tribunali sisteret: tunc ex perditorum illorum numero permulti, qui cum eo erant, sponte ad Episcopum qui pro tribunali sedebat, perducunt, ac impudentior omnium qui eius militiæ Decanus erat, telo ballista disposito, Episcopo per insignem petulantiam minitari cepit, si hominem illum ampliùs infestaret. Episcopus autem nihil perterritus, apparitori instat eum vt caperet, cui petulantissimus homo: caue (inquit) Episcope, ne ballista soluatur. Tunc verò Episcopus Christi simulacrum manibus subleuans ad prætereuntes per viam; si est (inquit) aliquis, qui Iesu Christo militet conscendat citò, ne cunctetur. Cumque aliqui, eo dato signo, per medios hostes penetrarent, Episcopus deposito Crucifixo Ballistarium & Conuersum fortiter tenuit, eumque custodiæ tradidit, Ballistario aliquorum intercessione ignoscens, ad crastinumque conuocatum in Ecclesia populum confirmauit, pluraque de fide, ac sancti officij instituto concionatus est, quibus communistarum aduersus sanctum officium debacchatio cõpressa est. Strenuus hic, atq; fortissimus Episcopus post plures annos Valentiæ in Monasterio Beatæ Mariæ de Remedio sepultus requiescit.

De Inquisitione Regni Sardiniæ. CAP. XII.

SVMMARIVM.

1 *Sardiniæ insula aeris pestilentiæ maximè obnoxia est.*
2 *Sardinia doctrinæ inopia olim laborabat.*
3 *Sanctum Inquisitionis officium instauratum fuit in Sardiniæ insula, anno 1492.*
4 *Inquisitores Sardiniæ procedebant summariè ad annum vsque 1562.*
5 *Sardinia vanis superstitionibus abundat.*
6 *Hæreticum damnatum è custodia extrahunt Locumtenens, & Archiepiscopus Callarensis.*
7 *Ferdinandus Rex Catholicus carceris effractionem iniquo animo tulit.*
8 *Ferdinandi Regis Epistola ad Inquisitorem.*
9 *Ferdinandi Regis literæ ad eius Locumtenentem Sardiniæ.*
10 *Ferdinandi Regis literæ ad Archiepiscopum Callaritanum.*
11 *Ferdinandi Regis Epistola ad Vicarium ciuitatis Callaris.*
12 *Ferdinandi Regis literæ ad consiliarios Castricallaris.*
13 *Hæreticus Sassari capitur & ad fidem Catholicam traducitur.*
14 *Officium sanctæ Inquisitionis Sardiniæ, tenues habet redditus.*
15 *Inquisitorum Sardiniæ catalogus.*

SARDINIA Insula † maris Mediterranei, aeris pestilẽtię maximè obnoxia est, quo nomine etiã olim tam malè audiuit, vt Marcus

Marcus Cicero Quintũ fratrem moneat, etiam tum, cùm optimè valeret, meminisse debere in Sardinia ipsum esse: & alibi Tigellum quendam Sardum hominem esse ait patria sua pestilentiorem. Martialis quoque Sardiniam Tyburi, tanquam saluberrimo loco pestilentissimam, opponit.

Nullo fata loco possis excludere: cùm mors
Venerit, in medio Tybure Sardinia est.

Noster autem Damasus Papa, scriptor Ecclesiasticus, pestilentem insulam appellat in vita sancti Pontiani Summi Põtificis: inquit enim ab Alexandro Imperatore propter Christianæ fidei confessionem in Sardiniam pestilentem insulam fuisse relegatũ. Rem etiam eandem testatur Martinus Polonus in vita eiusdem Pontiani: sed addit in eâdem Sardiniæ insula Maximum hunc Pontificem martyrio fuisse coronatum, nec tamen ibi sepultum, at naui inde fuisse exportatum quò viuus deportatus fuerat, idque factum Fabiani curâ qui illi in Pontificatu successit. Denique ipsâ experientiâ, & legibus municipalibus illius insulæ docemur, nullum hominem ex aliquo territorio in alterum migrare, quin aeris insalubritate extinguatur. Hinc etiam factum est, vt cùm multæ sedes Episcopales in hac insula numerarentur, ad minorem numerum fuerint redactę, tum propter tenues prouentus, tum etiam propter cæli inclementiam, & aeris intemperiem, quæ in causa erant, vt Episcopi æstatis tempore residere non possent. Doctrinæ † inopia laborabat hæc insula, 2
donec religiosi viri societatis Iesu anno 1559. in vrbe Sassaro domicilium erexerunt, aliaque deinde fuerunt adiuncta collegia, cum Philosophiæ, & Theologiæ scholis, ex quibus multi iuuenes literarum cognitione florẽtes singulis annis prodeũt, quorum subsidio Sardi in maiorem Christianæ religionis cognitionem deuenerunt.

Incertum sanè est, quo tempore in hac insula sanctæ Inquisitionis officium constitutum est; certum tamen est ante annum 1307. constitui non potuisse, cùm anno 1306. Fredericus Siciliæ Rex eam à Sarracenis occupatam expugnauerit. Multis tamen ab eo tempore vertentibus annis, cùm ad Catholicorum Regum petitionem in Hispania Inquisitio renouata est, comperimus paulò pòst etiã in Sardinia instauratam, reformataque esse à Generalibus ijsdem Inquisitoribus, quibus Aragonia, Valentia, ac Cathalonia subiacebat.

Sassari, † quæ vrbs est Archiepiscopali sede nobilis, sanctæ Inquisitionis tribunal instauratum fuit anno Domini 1492. vt constat ex literis commendatitijs Cardinalis D. Petri Gonçalez à Mendoça, Archiepiscopi Hispalensis, missis ad Sanctium Marin primum Sardiniæ Inquisitorem, qui solus hoc munere functus fuit ad annum 1498. Principio enim multis annis vnus dumtaxat Inquisitor Sardiniæ præerat: iam aliquot abhinc annis duo præsidẽt. Quamquam autem omnes Inquisitores ab Hispaniarum regibus, & Inquisitoribus generalibus missi sunt, summariè tamen & secundum antiquam praxim in causis procedebant, donec ab Inquisitore † Caluo anno 1562. nouum processum faciendi stylus fuit introductus. Et licet primis annis sancta Inquisitio excessibus, & erroribus, ac hæresibus extirpandis occupabatur, iam hæresis nulla formalis in vni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 in vniuersa insula reperitur, † & si vanis superstitionibus abundat.

Porrò anno Domini 1498. cùm
6 eius insulæ Inquisitor † quendam Dominicum sanctæ Crucis de hæresi condemnatum in custodiam tradidisset, Regis Locum-tenens, ac Archiepiscopus Callarensis illum à vinculis exemerunt, asserentes ab ijsdem pro rebus ad regale seruitium spectantibus Dominico guidaticum ac saluamentum fuisse concessum. Inquisitor tamen Ferdinando scripsit carceris effractionem, ac contumeliam sancto Officio illatam. Quamobrem† Rex factum miratus, ac ægrè
7 rem ferens, Inquisitori rescripsit, vt iterum hæreticum illum in carcerem conijceret, ac in custodia haberet, donec aliud ei ordinaretur. Scripsit etiam Generali Locumtenenti, & Archiepiscopo, eos tacitè reprehendens, ne eius hæretici carcerem deturbarent, quinimò sancto Officio omne præstarent officium, ac fauorem: quod etiam Vicario ac consiliarijs iniunxit, vt ex sequentibus literis apparet †.
8

Epistola Catholici Ferdinandi ad Inquisitorem Sardiniæ.

FERDINANDVS REX, &c.

INquisitor. Legimus Epistolam vestram, & ægrè ferentes, quod circa carceres Dominici sanctæ Crucis à nostro Locum-tenente in isto Regno, ac etiam ab Archiepiscopo Callarensi factum est, eis scribimus, quod ex exemplaribus in his inclusis videre poteritis. Expedit sancti Officij dignitati conseruandæ, vt Alguazirius vester de vestro mandato dictum Dominicum sanctæ Crucis carceribus emancipet, vbi eum diligenter custodietis, donec maturo à nobis habito consilio vobis aliud iniungamus; quæ omnia cautè, atque prudenter sine vllo tumultu exequi curabitis; iam enim Vicario ac consiliarijs dedimus in mandatis, vt vobis in omnibus præstò adsint. Primùm itaque secretè ac sine strepitu curabitis dictum Dominicum sanctæ Crucis in vincula conijci, ac è vestigio dabitis literas, quas vobis cũ præsentibus mittimus. Quod si à Locum tenente, vel alio in vestra iurisdictione fueritis impediti, legitimè protestabitis, ac ad censuras declarandas à iure in illos statutas procedetis, ac dictæ protestationis exemplum nobis mittetis, vt inde, quod iustum fuerit, prouideamus: in omnibusque summa cum rectitudine, ac conscientiam exonerando, procedere curabitis, ac nos de omnibus certiores facite. Dat. Cæsaraugustæ 18. Septembris, anno 1498.

EGO REX.

Epistola Ferdinandi ad eius Locumtenentem Sardiniæ.

LOcum-tenens Generalis. Nobis in hac curia renunciatum est, Inquisitorem contra hæreticam prauitatem in isto Regno pro suæ conscientiæ exoneratione incarcerasse Dominicum sanctæ Crucis de hæresi condemnatum, quem dicunt publicè per istam Ciuitatem deambulasse, vosque ac Archiepiscopum Callaren. irreuerenter, absque censurarũ à iure cõstitutarum metu, de facto illum à carceribus Inquisitionis liberasse, asserentes eũ pro rebus ad seruitium nostrum spectãtibus in guidatico posuisse. Quod si ita est, nõ parũ miramur, cùm vobis permissum nõ sit hæreticos ac pro hæreticis cõdemnatos in saluamento ac guidatico

co nostro ponere, & quoniam nullo pacto permittimus tales hæreticos in nostris ditionibus à quoquã adiuuari, pro Dei gloria, ac nostræ Regiæ conscientiæ exoneratione, dicto mandamus Inquisitori, vt incontinenti dictum Dominicum sanctæ Crucis, quemadmodum antea erat, carceribus restituat, atque custodiri faciat, quousque aliud disponamus: vobis item expresè mandamus, vt nullo vnquam sitis dicto sancto Officio, & eius ministris impedimento, imò illis opitulemini, ac faueatis (quantum opus fuerit) ministros, ac necessarias personas illis suppeditetis, vt supradictum, & quicquid ad sancti Officij exercitium spectat, commodè valeat adimpleri. Ita enim diuino seruitio, ac vestræ conscientiæ exonerationi congruit, non obstantibus quibuslibet consultationibus nobis missis, quibus posteà respondebimus, atque posthac attentiùs magis, ac studiosiùs sancto Officio faueatis, nam contrarium nobis non parum displiceret. Dat. Cæsaraugustæ 18. Septembris, anno 1498.

EGO REX.

Ferdinandus Rex Catholicus, Archiepiscopo Callarensi.

REuerẽde in Christo Pater Archiepiscop. Miramur non parum, quòd vos cùm præsul sitis, ac ratione vestri pastoralis officij teneamini magis res fidei, ac ministros sanctæ Inquisitionis adiuare, non hæsitaueritis Dominicum sanctæ Crucis de hæresi condemnatũ à carceribus Inquisitionis istius vestræ Diœcesis eximere, prætendentes quod vos, & noster Locumtenens ei saluamentum fece-

ritis. Quod si ita est, exemplum graue videtur in tam insigni Præside. Quoniam autem nullatenus patimur hæreticos declaratos ab vllo in nostris ditionibus adiuuari, Inquisitori mandamus, quatenus dictum Dominicum de sancta Cruce carceribus restituat, eumque custodiri faciat, donec à nobis aliter sit prouisum. Mandamus vobis, quatenus ita fiat, omni impedimento ac dilatione cessante; ita enim Diuino seruitio, & vestræ conscientiæ quieti conuenit. Declarantes nihil aliud à nobis dispositum iri, non obstante consultatione quacumq; ad nos missa, cui aliàs sumus responsuri. Accepimus etiam vos reuocasse ordinariam iurisdictionem, quam dicto Inquisitori demandaueratis, quod nobis valdè displicet, quare illam dicto Inquisitori restituite, ac delegate pro nostro seruitio, ac posthac dicto Inquisitori in eo quod opus fuerit, meliùs opitulemini, ne possit vobiscum iure expostulare, quod permolestè feremus. Dat. Cæsaraugustæ 18. Septembris, 1498.

EGO REX.

Ferdinandus Rex, Vicario ciuitatis Callarensis.

11 VIcarie, molestè tulimus † Locumtenentem Generalem istius nostri Regni carceres Inquisitionis effregisse: quare Inquisitori scribimus, vt mox in carceres retrudat Dominicum de sancta Cruce, hæreticũ, qui ab ijs dicitur extractus. Et quoniam officium vestrũ ac fauor ad nostrũ mandatum exequẽdum illi esse poterit vtilis vel necessarius, ideo sub pœna priuationis officij vobis dicimus & mandamus, vt quotiescumq; à dicto Inquisitore,

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel eius alguazirio fueritis requisiti, omni eis auxilio & fauore dilatione postposita, præstò sitis, nec per viam directam, seu indirectam permittatis de iure vel de facto, nec alio modo vt aliquod ei impedimentum, vel obstaculum opponatur in eius officij exercitio, quia ita Deo, & nobis gratum seruitium impendetis, cauebitisque ne contrarium aliquatenus faciatis. Dat. Cæsaraugustæ 18. Septembris. 1498.

EGO REX.

Ferdinandus Rex Aragon. &c. Consiliarijs castri callaris.

12 COnsiliarij, † noueritis nostræ voluntatis esse, ne de hæresi condemnati nostris in Regnis, ac ditionibus ab aliquibus foueatur: quare mandamus hæreticæ prauitatis Inquisitori istius Ciuitatis ac Regni, vt in continenti Dominicum de sancta Cruce de hæresi condemnatum, quem Locum-tenens noster Generalis carceribus liberauerat, in eisdem reponat. Et quoniam officium vestrum ac fauor illi vsui esse poterit, vobis sub fidelitatis nobis debitæ pœna dicimus & mandamus, quatenus, si ab Inquisitore dicto requisiti fueritis, cum omni auxilio & fauore (in quantùm opus fuerit) adiuuetis: caueteque, ne contra hanc nostram voluntatem faciatis, si nobis obtemperare desideratis. Dat. Cæsaraugustæ 18. Septembris 1498.

EGO REX.

13 MVlta † quidem gesta sunt ab Inquisitoribus huius insulæ digna quę literis mandetur; quia tamen de illis nihil ferè hactenus accepi, silentio inuoluentur. Illud tantùm apponam, quod accidit anno 1590. Quo ab Inquisitoribus occursum fuit malo tumenti, (nisi adhibita cunctatio esset) magnam perniciem allaturo. Venerat in hanc vrbem ex Allobrogum regione adolescens annorum septemdecim, nomine Ambrosius Berardus, manu & artificio ægrè vitam tolerans, (erat vitriarius, deformi corpore, verùm eo acumine ingenij, tantaque facundia, in tenui licet panno) Dæmone vim suggerente, & verba, vt omnibus fermè miraculo esset. Dum cupidè à multis audiretur, & conciliasset sibi amorem vulgi illa profluentia loquendi interiaciebat quædam à Christianæ religionis puritate aliena, callidè quidem & astutè, vt Lutheri discipuli facere consueuerunt. Verùm diu non latuit scelus, vna enim ex ijs, quæ aures dabat garrienti, muliercula (vt sunt ferè omnes faciles ad credendum inanibus) in Sacerdotem societatis Iesu incidit; in sermone fudit verbum paulò insolentius, quàm vt existimares fortuito lapsum. Latere anguem suspicatus prudens Sacerdos, nec res eum fefellit: requirendo enim cognouit arcanam doctrinam, atque magistrum. Illico, vt exitio imminenti obstaretur, egit cum muliercula, vt res ad fidei censores deferretur. Continuò Inquisitores, maxima adhibita diligentia, reum comprehendi iubent, & in carcerem detrudi: hæreticus non solùm consilium suum de insula inficienda confessus fuit, sed & pœnitentiam liberè complexus, sicque Inquisitorum industria non solùm pesti adhibitum remedium ne serperet, sed etiam ad fidem Catholicam traductus, qui eam expugnatum temerarius venerat.

Hæc

14 Hæc Inquisitio à fundationis tempore semper valdè tenues redditus habuit: & quamquam Philippus II. Rex noster Catholicus aliquot ei pēsiones aggregauit, non sufficiunt prouentus ad sumptus, qui necessariò quotannis fiunt. Facta ergo redditum, & pensionum summâ numerantur 15195. denarij, seu nummi argentei Castellani. Tandem Inquisitorum, qui à sanctæ Inquisitionis instauratione præfuerunt, adponam catalogum.

15 Primus † ergo Inquisitor fuit Sanctius Marin, qui hoc munus obijt ad ad annum 1498.

Secundus fuit Magister Gabriel Corduua, Theologus qui breuissimo tempore munere functus est.

Tertius Nicolaus Vaguer, qui duos annos nempe ad annum 1500. Inquisitionem administrauit.

Quartus fuit anno 1500. Inquisitor institutus, Magister Farris Theologus, qui post duos annos ad Episcopatum Bonebollæ fuit promotus, quę sedes Archiepiscopatui Calaritano adiuncta nunc est.

Quintus est, D. Petrus Pariente, Giennensis, & Maiorensis Canonicus, qui præfuit tribunali ad annum vsq; 1513.

Sextus, D. Antonius Ioannes Aragal qui ad Archiepiscopatum Arborensem fuit promotus, anno 1515.

Septimus, D. Ioannes Sanna, eodem anno quo creatus fuit Inquisitor D. Andreas Sanna. Hi ad annum 1534. officium executi sunt. Post hos fuit creatus D. Petrus Vaguer, & præfuit ad ann. 1562. In cuius locum fuit suffectus Licentiatus Didacus Caluo, qui nouum modum efficiendi processum introduxit.

Postea anno 1567. hæc Inquisitio à Licentiato Martinez Villar visitata fuit; & quidem tam summo in iure visitatione se gessit, vt plurimùm existimationi tam Inquisitoris, quam Inquisitionis fuerit detractum. Visitatione finita, Inquisitor factus est, & intra annum ad Calaritanum Archiepiscopatum euectus. In eius locum subrogatus fuit D. Alphonsus Lorca, qui priùs Sassaris fuit Archiepiscopus factus, nunc in Calaritana sede præsidet.

Doctor Zurita eligitur anno 1576.

Anno 1578.

Doctor Iacobus Perez.

Doctor Raia anno 1582.

Doctor Benitus Moles anno 1586. eligitur.

Doctor Didacus Osorio anno 1590. creatur.

Licentiatus Alphonsus Peña, in oppido Astudillo natus, vir literis & prudentia clarus, & in decidendis negotijs diligens, cum Vicarius Generalis esset Episcopi Agrigentini, & eiusdem Ecclesiæ Canonicus, factus fuit Fiscalis Inquisitionis Siciliæ. Deinde Sardiniæ Inquisitor creatus anno 1591. Vltimò missi sunt ad hanc Inquisitionem administrandam Doctor Petrus Gamarra, Promotor Fiscalis Valentinæ Inquisitionis, & Licentiatus Petrus Axpe Fiscalis Inquisitionis Logronij.

De Inquisitione triremium.
CAP. XIIII.

SVMMARIVM.

1 *PHilippus Rex Inquisitionem in naualibus bellis introducere curat.*

2 *Philippus Rex ad nauale bellum anni 1571. Inquisitorem misit.*

3 *Cultus hominum varij in hoc bello sunt reperti.*

4 *Bellis*

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 *Bellis naualibus sæpe interfunt homines facinorosi.*

5 *Inquisitor Hispaniæ ad naualia mittitur, quem Generalis Inquisitor elegit.*

6 *Inquisitor naualium præsidet in omnibus tribunalibus, & vbinis loci publicos actus fidei celebrat.*

7 *Inquisitor naualium ex facultate Pij V. Generali Inquisitori concessa instituitur.*

8 *Pius V. diplomate Apostolico Didaco de Spinosa Cardinali commisit institutionem Inquisitoris in naualibus.*

9 *Roderico à Mendoza primo Inquisitio Triremium commendatur.*

10 *Hieronymus à Manrique, secundus naualium Inquisitor instituitur, multosque Messanæ de hæresi conuictos punit.*

11 *Ioannes Baptista à Cardona duobus annis hoc munus obiuit, sub titulo commissarij S. Officij in triremibus.*

12 *Inquisitio triremium cessauit post diuisas triremes.*

INTER alia, quæ Philippi II. Regis Catholici zelum, ac ardentem fidei Christianæ amorẽ magis ac magis commendãt, duo illaq; præcipua, intuentibus luce clariora apparebunt. Hic fidei clypeus tutissimumq; religionis nostrę propugnaculum, tot tantisque neruis adhibitis huic negotio incubuit, vt post inductam Inquisitionem in vniuersis suis Regnis summa cura ac solicitudine sanctissimum hoc tri-
1 bunal † vt in triremibus Sũmi Pontifices instituerent, procurauerit ac effecerit. Sed cùm consentaneum, valdeque rationi conforme esset, vt cui terra obedit, etiam & mare subderetur, propterea maturo consilio egit, vt Summi Pontificis autoritate adhuc in naualibus conflictibus, & congressionibus sanctum Inquisitionis Officium suam manum apponeret: quod sanè non obscurè dignos-
2 citur ex ijs, † quæ in cruento illo maris Mediterranei bello, in quo Italiæ Potentatus ac Senatus, inito fœdere, sese adiunxerant ad Sarracenorum propulsandas iniurias, vniuersis Christianorum Principum ditionibus illatas feliciter acciderunt. Tunc enim circa annum 1571. 7. Octobris, cum ingentes triremium copiæ in Adriatico sinu in vnum conuenirent, varij hominum cultus, ac valdè diuersæ nationes nauigationis ministerio deputatæ, ibi fuerunt re-
3 perti, † Armenij, scilicet, Græci, Galli, Britanni, Flãdri, Germani scismatici, aliæq; exteræ nationes tot ritibus inter se dissidentes, & in nostra religione tam suspectæ, (de quibus inferiùs dicemus) vt meritò Rex noster Philippus ad purgandos errores, si fortè suborirentur, ac vt alia vitia impunita non manerent, Inquisitores ad id obeundum munus, Romano Pontifici Pio V. felicis recordationis priùs consulto, deputauerit. So-
4 let enim pestis hęc † inter seditiosos, sceleratissimosque ad exercitus, & bella confugientes, ibique blasphemantes facillimè serpere. Ad reprimendum ergo virus eorum errorum, qui vineam Domini sabbaoth exter-
5 minare tentauerint, vnus † ex Inquisitoribus Hispaniæ, quem Generalis
6 Inquisitor elegerat, † delegatur & mittitur, qui hoc munus exerceat, data & concessa ei facultate præsidendi in omnibus tribunalibus, & actiones fidei exercendi in quibusuis locis & Ciuitatibus, ad quas eum appellare contigerit. Quibus confert Alberici doctrina in l. Præses. l. 2. ff. de officio præsidis, vbi cauit, quòd potestas

stas in exercitu extra territorium in transitu vltramarino subditos delinquẽtes potest punire: ergo cùm huius modi Inquisitores non habeant territoriũ designatũ, sed necessariò debeãt per varias prouincias discurrere, vbiq; poterunt inquirere: qui etiam titulo Vicarij generalis insigniũtur ex Sum.
7 Pont. potestate. Quæ sanè † Inquisitoris institutio in bellis naualibus satis liquet ex Pij V. Pontif. Max. diplomate concesso illustrissimo ac reuerendissimo D. Didaco de Spinosa, Episcopo Saguntino, Cardinali tit. S. Stephani in Cælio monte, Inquisitori Generali in regnis Hispanię: cuius tenor talis est.

Dilecto filio nostro Didaco, tituli S. Stephani in Cælio monte Cardinali de Spinosa nuncupato, hæreticæ prauitatis Generali Inquisitori Regnorum Hispaniarum.

Pius Papa V.

8 Dilecte fili noster † salutem & Apostolicã benedictionẽ. Nuper charissimus in Christo filius noster, Philippus Hispaniarum Rex Catholicus, prouidè cõsiderans exponi nobis fecit quòd in exercitu, quem ipse Rex nuper contra infideles sub dilecti filij nobilis viri Ioannis ab Austria ductu comparauit, facilè esse posset, vt diuersa crimina quæ hæresim sapiant perpetrentur, & à ratione alienum esse iudicans, vt illa impunita omnino remaneant, ac propterea his inconuenientibus (prout bonum, & Catholicum decet Principem) occurrere satagens, enixè desiderat, vt inibi vnus Inquisitor per te deputetur, qui de hæresi, & alijs ad illam spectantibus specialiter cognoscat, si tibi ad id sedis Apostolicę suffragetur autoritas. Nos ipsius Philippi Regis in hac parte supplicationibus inclinati, tibi vt quando & quoties tibi videbitur, vnum Inquisitorem ad effectum prædictum per te nominandum, illumq; quoties necessarium & opportunum tibi videbitur, mutandum, & amouendum, aliumque illius loco etiam nominandum tam cò, quàm ad alios quoscumque exercitus prędicti Philippi Regis, qui tam terrestres, quàm maritimi sub dicti Ioannis ductu, & obedientia hactenus sunt comparati, & in posterum comparabuntur, destinare, ipsique sic destinato, vt tam de hęresi, quàm omnibus & singulis alijs hæresim sapientibus, in omnibus dictis exercitibus cognoscere demũ & singula, quæ ad Inquisitoris huiusmodi officium, ac curam & regimen pertinent, facere, gerere, & exequi liberè & licitè valeatis, respectiuè facultatem, & autoritatem concedimus per præsentes, sicque per quoscunque iudices & commissarios quauis autoritate fungentes, & causarum Palatij Apostolici auditores, ac sanctæ Romanę Ecclesiæ Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi facultate, iudicari & interpretari debere, ac quicquid secus superhis à quoquã quauis autoritate sciẽter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis Apostolicis, necnon in Prouincialibus & synodalibus concilijs editis specialibus, vel generalibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quãuis firmitate alia roboratis statutis & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis quibusuis personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiã derogatoriarũ derogatorijs, alijsq; efficacioribus & solitis clausulis, irritãtibusq; & alijs decretis in genere, vel in specie, ac aliàs quomodo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

libet cõcessis,cõfirmatis, approbatis, & innouatis:quibus omnibus, etiã si de illis,eorũq; totis tenoribus specialis & specifica,& expressa mẽtio habẽda, seu aliqua alia exquisita forma ad hoc seruãda foret,tenore huiusmodi præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permãsuris,hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus, cæteriſq; contrarijs quibuscũq;.Dat.Romę apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 27. Iulij 1571.Pontificatus nostri anno 6.] Cæsar Glorierius.

Nostris tẽporibus huic muneri Inquisitoris exercituum & bellorũ Dominũ Rodericum à Mendoça † antea
9 Inquisitorem Barcinon. & Leren. & Toletan.iure optimo ob eximia & singularia tã literarũ, quàm virtutũ insignia Catholicus Rex noster Philippus II. adiunxerat. Huic proximus fuit illustrissimus ac reuerẽdissim. D.Hie-
10 ronymus Manrique, † antea Inquisitor Apostolica autoritate Murciensis, vir certè præstanti prudẽtia, ac in gubernandi peritia satis cõspicuus. Hic Nauale ab erroribus ita continuit, vt post habitam actionem publicam fidei in ciuitate Messana, & post multos de hęresi cõuictos palã varijs pœnis castigatos, nullus fidei Catholicæ quouis modo ausus fuerit insultare. Idcirco Episcopus Carthaginensis, & deindè Abulensis ac tandem meritò summus Præfectus Generalis Inquisitionis constituitur & designatur.

Tandem post hæc Doctor Ioannes
11 Baptista à Cardona, † Canonicus Valentinus, postea Episcopus Vicensis, ac demum Dertusensis, sub titulo cõmissarij S. Officij in Hispaniæ triremibus duobus ferè annis officiũ illud exercuit, qui processus fidei, ac informationes receptas ad Siculos In-
12 quisitores remitteret: sed † quoniam triremes Sicilię, Hispanię, Neapolis, & Portugalliæ,diuisæ in diuersas classes sunt,huic muneri nullus de cętero suffectus est.

De Inquisitione Lusitanie. CAP. XV.

SVMMARIVM.

1 *Frater Vincẽtius à Lisboa,Prouincialis Castellæ,Legionis,& Portugalliæ, in illis Prouincijs Generalis Inquisitor creatur.*
2 *Regnum Lusitaniæ diu fuit sine Inquisitoribus.*
3 *F. Didacus à Sylua ordinis Minorũ,an. 1535. Inquisitor Lusitaniæ creatur.*
4 *F.Didaco à Sylua, & alijs Inquisitoribus suspensa est inquirendi potestas, & hæretici absoluti sunt.*
5 *Ioannes III. Rex Lusitaniæ, à Paulo Papa III. impetrauit Inquisitionem ad normam Castellæ in Lusitania.*
6 *Inquisitionem in Lusitaniã alio modo, nempe à Sahabedra introductam esse narratur.*
7 *Inquisitionis Lusitaniæ status.*
8 *Inquisitorum Generalium Lusitaniæ Nomenclatura.*
9 *Infans Henricus quadraginta annos fuit Generalis Lusitaniæ Inquisitor,*
10 *Albertus Archidux Austriæ Princeps Cardinalis, Archiepisc. Toletanus, fuit Generalis Inquisitor Lusitaniæ.*
11 *Mariæ Monialis Monasterij Annunciationis pro simulata sanctitate à S. Officio publicè pœnitentiæ adiudicata,& tradita est.*

REgnante Ioanne I. in Lusitania, in Castella verò Henrico III. an. salutis nostræ 1408. Bonifacius IX.Pontif. Max.cupiens, sicut in Castellæ, pariter & in Portugalliæ regnis (quæ simul ad vnam prædicatorum familiam pertinebant) sanctæ Inquisitionis Officiũ instituere, Generalẽ eius prouinciæ creauit Inquisitorem

1 rẽ F. Vincentiũ de Lisboa prouincialem,vt tam ipse,quàm eius in illa prouinciasuccessores,Inquisitores posset ad libitum delegare.Huius priuilegij Bulla in celeberrimo Monasterij B. Mariæ de Prælio in Lusitania asseruatur: qua in prouincia idẽ Prouincialis Vincẽtius de Lisboa prędicta potesta-
2 te vsus est. Postea verò † S. illud Officium interpolatum fuit,quoúsq; Clemẽs Papa VII.à Ioanne I. Portugalliæ Rege de spurcis criminibus ac sacrilegijs,quę tum à Lutheranis, quorũ nõ nulli in illud regnũ confugerant,tum à maleficis ac alijs impijs,qui Iudęorũ velamine fuerant obcæcati, impunè cõmittebãtur,certior factus,ad ea re-
3 primenda atq; curanda, Fr. Didacũ † Syluã ordinis Minimorum S.Francisci à Paula,eo in regno constituit Inquisitorẽ, quemadmodum recensẽt Paulus III.in quibusdã suis Apostolicis literis,quarũ initium est: [Illius vices.]
4 Dat.an.1535.12.Octobris.† Illũ tamẽ Didacũ de Sylua S.Officij exercitium iam aggressum, omnesq; in illo regno ab eo delegatos Inquisitores Põtifex suspendit, ac Marco Episcopo Senogalliensi, simulq; Nuncio atq; Legato absolutiones criminatorum commisit, quod etiã Paul.III. in suprà relatis literis confirmauit,Henrico Meneses Regis oratore id ei suo nomine supplicante.Horum sanè causa fuit,quòd multi ex his, qui eo crimine fuerant inusti, generosi ac primarij erant, ijq; multis lacrymis cum Inquisitorũ animos efferatæ sæuitiæ & tyrannidis insimularent,sic Regis animum commouerant,circumscripserantque, vt ipsi Pontifici significarit Inquisitionis Officium contra ærarij commodum, &(quod magis est)cõtra publicã illius regni,ac forsan Christianæ Reipublicæ vtilitatẽ esse, quare pro illis intercessit.Regis igitur facilitate, ac Pontificia autoritate effectum est, vt illi omnes,qui fuerant de atrocissimis criminibus cõtra fidem Catholicam accusati,benignè absolueretur,suis gradibus ac honoribus restituti, ac confiscationis bonorũ formidine liberati. Hac tamen ingenti liberalitate ac indulgentia deliris, ac obcæcatissimis hominibus in priuatum eorum & publicum Ecclesię detrimentũ abutentibus, illius facti Ioannẽ tertium eius
5 nominis Regẽ ægrè pœnituit,† ac instantissimè ab eodem Paulo III. postulauit, vt eãdem formã ac ratione, quibus in Castella Inquisitionis Officium conualuerat, illud in Portugallia atq; Algarbijs collocaret.Quod vt citiùs consequeretur, Balthazarium Faria Regium senatorem ad Pontificem orandum misit, qui tanta diligẽtia atq; successu rẽ exequutus est, vt quod peteret Regis pietati statim fuerit à Pontifice condonatum: ex quo sanè tempore in hoc regno S.Of-
6 ficij tribunal erectum, prouida putatione vineã Domini sic procurarũt,vt fœcũdiores longè fructus protulerit.

Sed hæc erat quasi quædam imago veręq; & genuinæ tantùm Inquisitionis quæ potius typum haberet ex Inquisitione Dominicana instituta ab Innocentio III.an. Dei nati 1216. Sæpius Sum.Pont.& Cęsares à Lusitaniæ Regibus efflagitauerant, vt eãdẽ ratione,qua in Castellę regnis,hęretico rũ pestes(quæ Christianũ illud regnũ infestare iampridẽ ceperant) maturè sanarentur sæpius repulsam passi fuerant, tametsi quod ad pietatem regum adderetur,desiderari nihil poterat. At cũ id vitij ferè omnibus Principibus inditum sit, vt in consilium illectos siue rectæ, siue prauæ mentis consultores ęquè audiant,multorum hominum fallacibus artibus irretiti, nunquam adduci potuerant, vt sanctam Inquisitionem Christo,Ecclesię, & suæ tranquillitati cõdonarent. Mirabilis in factis suis Dominus. Quod Sedi Apostolicę concedere noluerãt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc tãdem homini versuto ac improbo sponte obtulit Ioannes Lusitaniæ Rex. Improbum dico, cuius tamen opera Deus vsus est (vt par est credere) ad Inquisitionis institutionem. Verè enim Deus improborum vtitur opera, sed à se improbos arcet, & propulsat. Vnde apud Matthæum cap. 7. [Multi dicent mihi in illa die: Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? & in nomine tuo Dæmonia eiecimus? & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: quia nunquam noui vos, discedite à me, qui operamini iniquitatẽ.] Disertè verò, & appositè comprobantur, & admittũtur bona illorum opera, Marc. 9. [Respondit Ioannes, dicens: Magister vidimus quendam in nomine tuo eijciẽtem Dæmonia, qui nõ sequitur nos, & prohibuimus eũ. Iesus autem ait: nolite prohibere eũ; nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit citò malè loqui de me. Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.] Ecce è Lusitaniæ Regno vir improbus Sahabedra, vt eijceret Dæmonia tam inusitatam, inauditamque viam commentus est, vt etiam scribẽdo de his, quæ scio, dubitem, nec animo complectar, an cuiusquam hominis tanta vnquam fuerit calliditas, & sagacitas. Nam quis credat in quenquam præstigiatorem tantùm incidisse ingenij, vt Reges, Imperatores, Principes, ipsum denique Pontificem Maximum, ac tot hominum millia ludificari potuerit: Fabula tamen ea non est. Nos Latinè scribemus, quod ipsius Sahabedræ autographo Hispanico continetur, cuius quidem videndi nobis facultas non fuit, sed à F. Michaele à sancta Maria, S. Hieronymi Regalis Matritensis, viro cùm prudenti, tum pietate celeberrimo, quale descriptũ est ex Bibliotheca S. Laurentij Scuriali, tale proferemus.

Compendiosa de Sahabedra narratio pro Inquisitione Lusitaniæ.

N. Sahabedra, filius Ioannis Perez à Sahabedra, & Annæ à Guzmã, fr. Ioann. Perez à Sahabedra, vnius ex vigintiquatuor viris Iaennensibus & Cordubẽsibus, Cordubæ natus, postquam D. N. Regis Philippi II. & Senatorum Palatinorum chirographos multoties multis de causis adulterasset: tum ob id præcipuè, vt ea se chlamyde & stemmate indueret, quibus soli milites Ordinis S. Iacobi solent insigniri, & commendam inuaderet, quam reuera annos septemdecim obtinuit adeo vt ex ea quotannis aureos ducatos ter mille & quinquaginta corraserit, tum etiam vt ingentem ducatorum summam à quæstoribus regijs (quod sæpe fecerat) extorqueret, anno 1539. egressus ex Algarua venit in Bæticam. In ea prouincia cũ fortè incidisset in hominis cuiusdam (vt videbatur) cordati consortium, eum excultum doctrina & ingenio præditum sagaci deprehẽdit, & cum eo cepit de rebus multis verba facere, se non penitus imperitum, se ad scribendi facultatem manus dexteritate præstantẽ iactitabat. Tandẽ homo ille Breue Apostolicũ exhibet Sahabedræ, quo sibi indultũ diceret, vt in Lusitania religiosam domũ instauraret: sed ad votũ suum parũ facere, conquerebatur, tametsi erat annulo Piscatoris obsignatũ. Cum enim tam socij, quàm sui rationẽ habitã esse oportuisset, de se tantùm, omisso socio, statuisse Sum Pontif. aduertebat. Legit Sahabedra illud Breue, cuius statim transumptũ descripsit sic adornatũ, vt tam homo ille, quàm eius socius magno sibi adiumẽto futurũ illud ducerẽt. Hos Sahabedra cum ob id vnũ gestire lætitia videret, vt sibi aurẽ preberent, facilè persuasit. Tum ille, rẽ se magni põderis animo cõplexum esse, nempe

nempe vt Inquisitionis Officiũ in Lusitaniã inducant: se in id libenter operam, curam, omnẽ deniq; diligentiam collaturum; se pecunias quibus opus esset, chirographos Imperatoris, & Principis habere dictitabat, nec magis sibi defuturos cæteros chirographos, quandoquidem Romæ sic ad res gerendas mentem appulisset, vt earũ peritia nemini cessurus esset. De his perinde cogitent, ac si ad manus omnes essent, nimirum quia posset eos vbi vellet tam eleganter fingere, vt ipsissimi dominorum chirographi vbique videantur. His erectus alter ille homo: fortasis (inquit) ne si vel vniuersum orbem circumeas: alterum offendas, cuius opera tibi ad hoc peragendũ negotium pluris esse possit. Cardinalis aliquis Legatus à Latere nobis opus est, qui Bullis amplissimis suffultus Sum. Pontif. vices gerat, & literas cum à Sum. Pontif. tum ab Imperatore ad Ioannem Regem Portugalliæ ferat, quibus ab ipso Rege vehementer illud efflagitent de admittenda Inquisitione. His dictis homo ille Bullæ formã aperit, eam Sahabedra digerit, & in mundum redigit. Eo confecto in Algarũ redit, & quodam vico (vulgò Tabilla) sigilla eaque omnia, quæ ad rei progressum spectarent, conficienda curat. Quæ cum peracta breui temporis spatio recepisset, & in Castellam mouisset, se in quẽdam alium viculũ contulit (vulgò Aiamonte) quo loco resciuit Prouincialem ex ordine Minorum S. Francisci illic agere, quem partim vt sibi consuleret, partim vt de Bullæ forma certior fieret, an germano & verè Romano stylo concepta esset, statuit conuenire. Sed ne quid imprudenter euulgaret, cum ad hoc colloquium nullius interuentu aut gratia vti vellet, palliato sermone sic illum aggreditur. Nouerit paternitas vestra me aliquot milliaribus iter habentem in quodam itinere obuios nactum esse homines quinos aut senos, qui vnà more cursorum euolantes statim ex oculis euanuerunt. Non longè à loco illo quo mihi facti sunt obuiam, scriptum hoc pergamenum inueni, quod ego quidem Pat. vestræ repentè obtuli, scisciturus quæ res illa sit. Nam si cuiquam in pretio esse possit, confestim illos cursores subsequi decreui: nec impendio centum aut quinquaginta ducatorum parcam, quominus eos quamcitissimè concipiam, & suum illis restituam. Ad hæc Prouincialis, perpenso eius sermone & conspecta literarum serie, iubet atque obsecrat, vt quamprimùm in equos insiliat, ne tanti momenti tantæque vtilitatis diplomata, quibus illo maximè tempore nihil incundius & optabilius, sua desidia deperirent. Bullam esse addidit, quæ si admitteretur Inquisitionis Officium per Lusitaniam breui propagaret, cuius hactenus non modò Pontifices Maximi, sed etiam Reges orbis Christiani potestates, atque inprimis Reges Castellæ maximo flagrabant desiderio. Sed Regibus Lusitaniæ rem hanc fuisse semper fastidio. Esse porrò Cardinalem rei conficiundæ delegatum à Summo Pontifice eorum vnum, qui tam propero volatu cursorijs equis festinarent. In ea se esse opinione, vt ille Cardinalis nõ admodum prouectæ sit ætatis, itaque tam incitato cursu illum properasse. Denique illum Hispalim aut Pacem Augustam, vulgo Badajoz, proficisci, vbi standum haberet ad domus & familiæ suæ disponendos ornatus, vt inde in Lusitaniam pergat, ibique ex præscripto literarum & Bullæ muneri incumbat. Continuò his attentè, vt optabat, auditis Sahabedra Hispalim contendit, ac secum defert triginta quinque millia ducatorum, quos per simulata & adul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

terata nomina contraxerat; asciscit sibi congerrones duos, quos propriè magis dixerim præmiatores, imò prædones, quorum vni magistri domus suæ, alteri secretarij titulũ dedit. Illi igitur inuigilant, vt quãprimùm hero suo argentata supellex cõficiatur, lectica sternatur, & ad Inquisitionis decus capellæ sacerdotalis vestes ornẽtur. At cum separatim cuiq; suum esset domicilium, nihilominus vt sensibus, sic & mutuo cõcursu in eũdem locũ, quò vellet, cõueniebant. Illic Sahabedra rationẽ omniũ inibat, vt si quid illi gratum esset, id demum admitteret; iuberet id cõquiri, quod deesse perpenderet. Hæc cũ fuissent ab eo in vnum congesta, magistrũ domus & secretariũ, alterum Cordubã, alterũ Granatam mittit. Imperat vt homines vndiq; cõquirant, quos potuerint cõducãt etiã liberali pretio, ducant in familiã & admittãt, ne frequenti famulitio destitutus per Lusitaniã incederet: verũtamen ne rei fides desit, ipsi palã ostendant & profiteantur se familiares, & præcipuos Cardinalis illius esse seruos, qui Inquisitionis promouendæ causa missus sit in Lusitaniam: & quia per naturã & ætatẽ corpore minùs fatigari, quàm viribus recreari cõsueuisset, equis cursorijs iter illũ suscepisse. Quodcunq; familiaribus istis imperatũ fuerat, sedulò illud exequũtur. Collectos & eõductos homines centũ & viginti sex Hispalim adducũt in eum locum vbi iam erat adornatus & cõpositus cultus totus Cardinalitius. Hos omnes Sahabedra sigillatim inspiciebat, cum per eius cœnaculũ alter post alterum introductus ad præstitutũ locum trãsiliret, nec sui videndi copiam illis faceret. Tũc igitur indicit illis suis atriẽsibus, vt collectis sarcinis, apparatu, & familiæ cõmeatu exeant Hispali, cuius significent se Pacẽ Augustã ire, vt illic aduenientẽ dominũ operiantur, & excipiant: attamẽ ipsi duodecimo milliari cõsistãt aliquo hospitio, se verò illuc noctu venturũ cursoris in modum, quo loco se defessum suorũ cõspectu velle recreari fingat, facerent autẽ tum magister domus, tum secretarius, quasi domino suo vultu hilari, cõplexu, & salutatione gratificarẽtur, aliósq; famulos cõmoneant, identidẽ vt præstẽt. Nihil ab illo iussum & prẽfixũ est, quod ab omni parte non sit obseruatũ & peractũ: omnes ob eius aduentũ magnam animo lætitiã concipere præ se ferũt: noctẽ illic transegit & quieuit. Postero die Hispalim venit, vbi magno cõcursu & applausu tã cleri, quàm populi excipitur. Erat tum tẽporis Hispali Licentiatus Teminius Prouisoris siue Vicarij, generalis dignitate conspicuus, à quo deductus est in ẽdes Archiepiscopatus. His dierũ viginti morã fecit, atq; interea ducatorũ nũmorum millia tredecim ab executoribus testamẽtarijs & heredibus Marchionis à Tariffa mirum in modũ extorsit. Eam pecuniã dicebat mutuo sumptã Romæ, dum idem Marchio viueret: deberi scripto & chirographo cõfirmabat. Nominis tabulã, qui magister domus Marchioni fecerat cum diu cõtrectasset, & attẽtiùs inspexisset, non potuit non confiteri quin ipsius Marchionis manu & chirographo scripta & subscripta esset; annuebat quoq; Marchionẽ tum Romã, tum Ierusalẽ profectũ aliquãdo, qui cũ & ipse sciebat se perpetuò fuisse, nec tamẽ vnquam intellexisse tanti mutui pondus, quo pacto in se dñs suus insumpserit. Deniq; cũ inter testamẽtarios executores Marchionis quatuor essent viri Ecclesiastici, eos censuris & fulminationibus ad solutionem illius falsi debiti compulit, nec ita multò pòst cũ exijsset Hispali, Pacem Augustam versus iter instituit. Lerenam ingreditur, vbi forma quædam extabat antiquæ Inquisitionis.

nis. Vix dũ salutatus erat & hospitio magnifico susceptus, cùm se visitandi Officij desiderio flagrare demonstrauit. Visitat, & ex eo cœtu, qui vnicus erat tota Lusitania tres illos summouet, Licẽtiatum Petrum Aluarez, Beeenam, & Ludouicum de Cardenas. Inde quoque pedem effert, & tãdem Pacem Augustam venit, vnde per Secretarium literas illas, quas ipse cõcinnauerat, quasi à summo Pontifice & Imperatore acceptas ad Regẽ Lusitanię Ioannẽ misit. Huius rei nouitate Rex obstupefactus, & quasi graui affectus iniuria penitus obmutuit. Secretarius eius conspectu perterritus, nullo accepto responso, ad Sahabedrã redit: vt consiliũ mutet, hortatur. Nullo enim pacto id perfici posse sentiebat, quod hactenus tã anxio conatu tentasset. Monita ista grauiter & infenso animo excepit Sahabedra, in Secretarium excanduit, nec verbis asperis pepercit, quominus illi metum adimeret: contrà Secretarius frigidè obtestatur, vt maturè quis huius rei fururus esset exitus, consideraret: nec tamen à proposito se discessurum, nisi iubeat ille, asserit, quinimo scire se cum vitæ discrimine non segniùs quàm ille subire periculũ. Nec plura locutus, quantùm in eo fuit diligentiæ & celeritatis adhibuit, vt in aula Regia steterit, ac si pedem ex ea non mouisset, ne regem deliberasse, contingeret, priusquam ab eo responsum habuisset. Instat igitur apud Regem Secretarius, postulat aliquem negotio exitum. Legatum herum suum eius esse ætatis vt confestim accepto responso, qualecunq; illud foret, Romam reuerteretur. Quamobrẽ quid statueret, & scriberet, consultò priùs examinet, vt decebat pijssimum principem. Rex ad Sahabedram scribit tãquam ad Legatũ, oratq;, vt rantisper res viginti diebus comperendinetur, dum in eare quod statuat, diligentiùs inquirat: Cum verò sciret Sahabedra tam paucis diebus quenquã adire Romam, & redire non posse, Regi hoc assentitur, ipsosque viginti dies expectat. His elapsis Rex ad Sahabedrã tãquam ad Legatum pro Legato suo ducem ex suis vnum misit, vt illi aditum pararet in Lusitaniam. Sed & in mandatis habuit: cum à Pace Augusta nouem tantum milliaribus distet ciuitas Yelbẽsis in finibus Lusitanię: vt simul atq; Legatus illuc venerit, de Inquisitione ex animi sententia componat. Veruntamen se iucundissimo illius cõspectu frui magnopere desiderare, itaque imperat, vt in omnibus quæ vellet Sahabedra dux illi adiumẽto esset, & per viam illũ ne comitatu suo destitueret. Venit igitur ad Regẽ, à quo supra quàm dici possit, regiè & humanissimè receptus est. Aulicus fuit tres menses. Tres quoq; alios menses in Inquisitionis curã, per regnũ visitãdo, examinãdo & restituendo iuri Inquisitionis insumpsit. Tandẽ verò sub finẽ anni dimidij cepit illud Euãgelij verũ illi videri [Nihil occultum, quod nõ reueletur] Res vti accidit eiusmodi est. Erat ætate illa Vicarius à Mora, qui festo D. Ildephõsi die Sahabedrã ad conuiuiũ vocauit sumptuosis quibusdã & magnificis ẽdibus. Illuc vt veniret insolito itinere de industria vicarius obtinuit, ne, si cõsueto, pedibus hominum & equorum segetes contererẽtur. Lectică igitur sublatus Sahabedra traductus est trans fluuium, quo seperantur ab inuicẽ Castella & Lusitania, ac tum Marchio Villanouẽsis à Barcarrota, cui vicarius iurauerat in caput Sahabedræ, cũ militibus quinquaginta, tã peditibus quã equitibus traiecto flumine irruit in hominem, eumque inermem capit. Pacem Augustam sine mora ducitur, inde Matritum, vbi Rex erat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

stitutur coram Domino Ioanne à Tauera Archiepiscopo Toletano D. N. Principis optimo institutore, generali Inquisitore & Prorege siue gubernatore Hispaniarum, qui magna motus admiratione, causę totius acta ad Summum Pontificē Paulum III. misit, vnà cum actis, quæ Sahabedra confecerat, vt suæ Sanctitati notum esset permultos ab illo in Lusitania iudicatos & damnatos, quorum alij relapsi, alij reconciliati, quidam etiam pœnitentes illius Inquisitionem subierant. Summus quoque Pontifex nō potuit quin id pro miraculo duceret, & diuinæ prouidentiæ (neque hoc immeritò) adscriberet, adeò quidem vt ad Cardinalem scripserit, ne summo iure in illum animaduerteret, quia vidēdi hominis studio teneretur. Cæterùm inter Senatores Regij Consilij & Cardinalem à Tauera magna contentio coorta est. Vtrique enim ambibant huiusce criminis cognitionem. Quicquid illud fuerit, in vincula Regij carceris Matriti coniectus est, cum ab eo repeterētur tricies centena millia ducatorum, quæ falsis & confictis nominibus, vnà cum falsi crimine in perniciem suam conflauerat. Iam quoq; Sahabedra senserat Cardinalis animū à seueritate nimia temperaturum. Quamobrem dedit operam, vt Breui Apostolico sibi liceret iudices & iudiciū accipere. Hos ille dicebat optare se, quos eruditio & æquanimitas, non asperitas & inclementia cōmendaret. Postremò ad Lerenę Inquisitorem missus est. Is in reum sententiam tulit, quâ damnatus est in decēnium ad remigia. Sed ad pœnam, Regium Consilium hanc addidit, ne vnquam manu sua quicquam scribat: si secus faxit, vitam interminatur. Ex iudicato ad pœnam ductus, inter remiges exegit annos duodeviginti, in quibus non computantur anni illi duo quos in carceribus ęgrè traxit, partim in aula, partim in Cardinalis manu & potestate. At tandem Paulus IV. hominis misertus, Breue Apostolicum ad Inquisitores dedit, vt illum è vinculis & remigatione liberarēt. Breue quidem oblatum est Hispalensi Archiepiscopo, qui de illo ad Regē impensiōs retulit. Rex annuit, atq; ociùs imperat remigiorum præfectis, vt Sahabedram soluerēt, at ea conditione illi edicta, ne vllo loco moram faceret, neúe aliquid scriberet priusquam in conspectum S. M. venisset. Hæc sunt quæ Sahabedra de seipso literis mandauit, in quo mihi videtur Lucianicum Alexandrum sapere, nisi quod sibi maculam falsi vt perperam aspergeret, adduci non possum vt credam.

7 Postquam igitur † Inquisitio in Lusitania consedit, ad eam normam quæ in Castellæ tribunalibus fidei sequitur conformata, in hunc vsque diem conseruata. In ea enim, sicut in regno Castellæ, primarium est sanctæ Inquisitionis Consilium, ac Inquisitor Generalis. Nec tamen hodie licet Lusitania, quæ Philippo II. felicissimo Regi nostro iure hereditario obtigit, in formam prouinciæ redacta sit, quidpiam ab ea forma immutatum est: sed in ea supremum consilium, & Inquisitor Generalis distincti sunt. Inquisitores verò primarij, qui illi consilio præfuerūt, ab eius primordijs quinq; fuerunt.

8 Primus † Didacus de Sylua, frater Decalciatus, Ordinis sancti Francisci Assisiensis, Ioannis Regis III. confessarius, Episcopus Ceutensis in Africa Inquisitor Generalis creatus est anno salutis 1536. de mense Octobris, quo munere tribus circiter annis functus, ad Bragarēsem Archiepiscopatū promotus, se abdicauit: erat vir iste & sanguine & virtute clarus, qui antequam humilem Diui Francisci habitum ac

institutum professus esset, amplissimis muneribus à Rege fuerat cohonestatus.

9 Secundus fuit Generalis Inquisitor clarissimus Infans Henricus, frater Ioannis III. Portugalliæ Regis, Archiepiscopus Eborensis, qui dictum Inquisitionis Officiū ex renuntiatione Didaci de Sylua obiuit, an. salutis 1539. in eoque præclarè versatus est quadraginta annos, hoc est, ab ann. 1539. vsque ad annum 1579. Hic Cardinalis sub titulo Sanctorum quatuor Coronatorū an. 1545. creatus est, ac tandem mortuo Sebastiano eius ex fratre filio Portugallię Rege, ad Regale fastigium sublatus est, nec tamē ideo Inquisitoris Generalis Officium sanctum per aliquod tempus deposuit, nam in fidei causis eius hæc erat inscriptio, [Rex Henricus tanquam Inquisitor Generalis, &c.] Fuit Princeps hic insignis Pastor, qui vitiorum odio, virtutis studio, literarum præmio, ac omnibus regalium virtutum ornamentis præclaram, inimitabilem, & immutabilem sui memoriam posteritati consignauit.

Hērico proximus fuit Georgius de Almeida, Archiepiscopus Vlyssiponen. qui ab anno 1579. vsque ad mēsem Martij, anni 1585. quo in fata cōcessit, Generalis Inquisitoris munere functus est. Is vetitorum voluminum catalogum doctum, atque curiosum Catholicorum codicum expurgatorium elaborauit.

10 Quartus † fuit Inquisitor Generalis, sereniss imus Princeps Cardinalis Albertus, tituli sanctæ Crucis in Ierusalem, Archidux Austriæ, qui eo tempore illi regno moderator ac Præses pro Philippo II. Rege nostro Catholico datus fuit, qui citra Regis præsentiam ipse solus sufficere videretur ad seditiones, ac bella ciuilia extinguenda, quæ in illa prouincia diu exarserunt, eamq; ab Anglorum excursionibus propugnari, qui plura dāna illi prouinciæ attentarunt inferre: eos namque compulit summa cum ignominia retrocedere. Huius religiosissimi principis præclarissimas laudes, quas in hunc locum cogere non est
11 necesse, consultò prętereo.† Illud tamen prætermittendum non est, optimè de Christi Ecclesia fuisse meritū, qui Mariam de Annunciatione, atq; Priorissam Monasterij Annunciatæ Vlyssiponensis, virginē triginta duorum annorum, quæ vanę ac fallæ gloriæ bacchata cupidine, inauditæ hypocrisis versutijs diu, multumq; sub specie sanctitatis vniuersum orbem decepit.

Hypocrita illa quidem commenta fuerat vulnera Christi speciali Dei gratia ac priuilegio sibi fuisse impressa, ostendebatq; triginta duo vulnera capiti inflicta, eorum vestigium, quæ ex spinea Christi corona dispuncta fuerunt, adumbrantia; in manibus cruorem respersum ad modum rosæ, cuius medium ad trianguli speciem clauorum scissuram ex altera parte aliquantulum contractiorem demonstrabat: eadem cernebantur in pedibus. Latus reseratum velut ictu lanceæ videbatur. Quæ omnia cum in apertum ostenderentur, mirum est, quàm grauissimos ac sanctos homines in admirationem ac deuotionem raperent, simulq; caperēt ac circumuenirent. Nam & conficta illa vulnera non aliter quàm ex cōfessarij iussu videri patiebatur. Et vt absentes eius venerationem imbiberent, affirmabat se feria quinta linteolum vulneribus adigere, eisque quinq; vulnera ad modum Crucis, quarum media maiuscula erat, impressa remanere. Tum sanè illa linteola per incredibilem fidelium deuotionem Sum. Pontifici, grauissimisque quibuscunq; ac

Universidad de Deusto
Biblioteca

religiosis totius orbis viris summa cum veneratione missa sunt. Porrò cum in Regno Siciliæ causarum fidei Prouinciam ipse administrarem, vidi ex illis linteolis plura, ac eius mulieris simulacrum ad viuum expressum, ac de illius vita, sanctitate atque miraculis librum à magnæ autoritatis viro conscriptum, quæ veluti piacula quædam, reuerebatur nobilissima D. Maria ab Vrrea vxor Domini Didaci Henriquez de Guzman, Comitis de, Alba qui tunc illi regno præsidebat. Tandem vt rem expediamus, quam vt nihil omittamus scribimus, Gregorius XIII. Pontifex Maximus illi mulierculę literas destinauit, quibus illam, vt incepto itinere eâdem constantia persisteret, ceptum perficeret, hortabatur: vt narrat Villegas in additi. 3. partis de vitis sanctorum editæ anno 1587. in vita Mariæ à Iofrin, monialis sancti Pauli Toletani fol. 63. qui Autor bona fide cũ alijs deceptus est. Nam eiusdem Gregorij XIII. iussu quidam sanctæ Inquisitionis Officiales, cũ fratre Ludouico Granatensi, ac alijs ordinis prædicatorum Antistitibus eius hypocritæ dolos, atque diabolicas calliditates detexerunt, vt titulo decimo huius libri capite quinto refertur.

Hic hercle Princeps tam singulare Reipublicæ gubernandæ beneficium à Deo accepit, vt ad eius commodum natus videatur. Quapropter Philippus II. Rex noster, vt cum eo simul tanti Regnorum ponderis clauum sustineret ex Portugallia euocauit, eumque mortuo D. Gaspare Quiroga, Toletano Archiepiscopo, locupletissima ac primate illa orbis Ecclesia cohonestauit, moxque in Batauiam Gubernator magno illius regionis commodo ac voluptate missus est, maioraque ex heroicis illius virtutibus, præclarissimis animi dotibus, ac omnis generis ornamentis, quæ in summo viro desiderari possunt, omnes expectant.

Huic sequens &(vel in eo solo felix) est D. Antonius Matos à Noroña, Episcopus Eluensis qui his honestissimis honoribus, veluti gradibus ad illud fastigium peruenit. Fuit enim auspicatissimi Collegij sancti Bartholomæi in Salmantina Vniuersitate alumnus, hinc Inquisitor Cordubæ creatus est, illinc cum eodem munere Toletum venit, vnde à Philippo II. in Lusitaniam honestissima delegatione mittitur, vt eius prouinciæ negotia quædam grauiora componeret, quod tanto successu perfecit, vt in supremum sanctæ Inquisitionis Generalis consilium fuerit cooptatus, nec multò pòst ipsi Antistiti Eluẽsi creato Generalis Portugallię Inquisitionis Officium commissum est, in quo sanè præclarissimo viro, an virtutem, litterarum doctrinã, eximiam prudentiam an gubernandi artem admiremur magis, nescio.

De expulsione Iudæorum à Lusitaniæ Regno.
CAP. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Dictũ Emmanuelis Regis Lusitaniæ, de expulsione Iudæorum.*
3 *Iudæi & Mauri Lusitaniæ cõpelluntur Christianam fidem accipere.*

DRIVSQVAM Ioannis III. eius nominis, Regis Portugallię solicitudine sanctæ Inquisitionis Officium ad normam Castellæ in illud Regnum inductum esset, D. Emmanuel eius pater tanta fuerat præditus pietate, ac religionis

religionis studio tenebatur, quantùm Iudæorum perfidiam, ac Maurorum
1 feces execratus est. † Nam Catholicorum Regum imitatione, ann. Domini 1496. 25. Septembris, edicto præcepit intra statutum certum temporis curriculũ omnes Iudæos ac Mauros suo Regno exilire, exceptis eorum filijs, qui decimum tertium annum non excessissent, quos in regno detinuit, qui inuitis parentibus bap-
2 tismalibus aquis loti sunt. † Deinde verò idem Rex suorum consiliariorum decreto de Maurorum ac Iudæorum conuersione, quorum plures ex ijs, qui à Castellæ regno fuerant amandati, in Lusitania erant, sententiam mutauit, &(vt quidam referunt) narrante Garibay libr. 25. suæ Historiæ, cap. 27. anno sequenti 1497. sub grauissimis pœnis omnes cõpulit baptizari, ex quo plura mala orta sunt: nam ab illis qui inuiti atque coacti ad fidem accesserant (quo nihil magis à fide abhorret) neophytorum more secreta scelera quàm plurima contra fidem, quam fuerãt professi, commissa sunt.

De Inquisitione Coimbricensi.
CAP. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Serenissimus Cardinal. D. Henricus, Inquisitionem Coimbræ instituit.*
2 *Inquisitores Coimbræ ob tenues reditus vltro discesserunt.*
3 *Henricus iterum eam Inquisitionem instauravit.*
4 *Nomina Inquisitorum, qui Coimbræ fuerunt.*
5 *Redditus, ex quibus ministri huius Inquisitionis aluntur.*

CIRCA annum Domini 1541. sereniſsimus † Cardinalis D. Henriquez, Inquisitor Generalis in Lusitaniæ Regno, qui
1 postea defuncto Rege Sebastiano, Regiam dignitatem iure sanguinis obtinuit, in ciuitate Coimbricensi tot literarum ornamentis redundãte, D. Bernardum à Cruce Coimbricensis Academiæ meritissimum Rectorem Episcopumq; sancti Thomæ Orientalium Indiarum, & Baccalaureũ Gomecium Alphonsum, Ecclesiæ oppidi de Guimaraes Priorem, & Ludouicum Pinerium egregium Euangelicæ veritatis, disertissimumq; præconem, qui postea Episcopus Mirandæ, magna posteris literarũ admiratione, & virtutis exemplo relicto decessit, primos in illo districtu creauit Inqui-
2 sitores. † Qui tamen cùm mala habitationis commoditate, ac redditũm penuria premerentur, coacti sunt eius sancti Officij exercitium intermittere, donec anno Domini † 1566. idem
3 D. Cardinalis sanctum Inquisitionis Officium, quod iam penè in dicta ciuitate Coimbręconciderat, restauravit, in eamq; formam, quam in hunc vsq; diem obseruat, composuit. Huius secundæ institutionis primus Inquisitor, Licentiatus Emmanuel de Coadros, Iuris Pontificij peritissimus, designatus fuit, qui postea ad summum Generalis Inquisitionis Lusitaniæ Cõsilium, assumptus, Episcopus de la Guarda iure optimo creatus est. Cui sequentes Inquisitores † postea substituti fuêre.

4 Licentiatus Ludouicus Aluarez de Oliueyra Iuris Canonici studiosissimus.

Doctor Sebastianus Vaaz eiusdem facultatis, & Canonicus Doctor alis præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

præbendæ in Cathedrali dictæ ciuitatis Ecclesia Doctor Didacus de Sousa ab hac in supremam Generalem Inquisitionem promotus, nunc verò Episcopus Mirandæ multis virtutum ornamentis præfulget.

Reuerendus P.F. Emmanuel à Vega, sacræ paginæ magister, Ordinis Dominicani, prædictis additur.

Doctor Ludouicus Gonzalez de Ribafria, sacrorum Canonum peritia satis laudatus, Inquisitor, scholasticus Cathedralis Ecclesię Pragę his annectitur.

Doctor Bartholomæus à Fonseca, Canonicus Doctoralis Coimbricensis Ecclesiæ, nunc verò Generalis Inquisitionis Inquisitor Vlysiponæ.

Licentiatus Antonius Diaz Cardoso, Canonicus Pragensis iuris Canonici sapientissimus.

Licentiatus Ruis Perez à Vega, eiusdem professionis Eborensis Ecclesię Canonicus, nunc verò ob singularia virtutum & literarum stemmata Eboræ Inquisitor.

Licentiatus Hieronymus Teyreira Cabral, Canonicus doctoralis in Cathedrali Ecclesia de Lamego, nũc Eborensis Inquisitor, vir certè magni nominis, & huius autoritatis meritissimus.

5 Huic Inquisitioni † ex fructibus & redditibus Coimbricensis Episcopatus assignata sunt duo millia, & sexcenta ducatorum, & ex pensionibus canonicatuum Coimbræ, Pragæ, Portus, Mirãdæ, Lamegi, & Visei mille aurei, quibus sumptus istius Inquisitionis & eius ministri commodè subleuantur.

De India Orientalis Inquisitione.

CAP. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Goæ vrbis, & Insulæ Orientalis descriptio.*
2 *Goæ Crux reperta, indicat olim à Christianis habitatam.*
3 *Goam expugnauit Alburquetius, rei militaris peritissimus.*
4 *Goa Indici Imperij caput.*
5 *Inquisitionis instituendæ in Goa occasio, facinus Cocini editum.*
6 *Goæ Regio Iudæis referta.*
7 *Tribunal sanctæ Inquisitionis Goæ collocatur.*
8 *Inquisitorum Goenæ Inquisitionis Catalogus.*

1 GOA † vrbis est & Insulę cõmune nomẽ in India Oriẽtali, quam angusto interfusum euripo effecit mare: illa quidem & soli vbertate, & egregij portus amplitudine, & ædificiorum, incolarumque frequentia in primis Indiæ totius visenda. Et quidem Insula (vt refert Hieronymus Osorius libr. septimo de rebus gestis) multò maiorem, quàm pro illius magnitudine, hominum multitudinem sustentare potest. Est enim densis arboribus valdè fructiferis vestita abundat varijs frugibus, pecora innumerabilia nutrit, variaq; alimenta profundit, & aquas multas atque perennes habet. Accidit porrò, † postquàm Insula in Lusitanorum potestatem peruenit, vt dum Lusitanus quidam domus altiora fundamẽta iaceret, crucem ex ære factam reperiret, quod maximo argumento fuit eam fuisse olim à Christianis habitatam. Eam Alburquetius
3 † rei militaris præstantia nobilissimus, & Lusitaniæ classis præfectus, expug-

expugnauit anno à Christo nato millesimo quingẽtesimo decimo, quam propter eximiam agri bonitatem, &
4 opportunitatem loci, caput † ac sedem Indici imperij destinauit. Missi à Lusitaniæ Rege viri, cum literis, tum virtute & religione insignes, vt gentem illam Mahumetanis superstitionibus implicitam ad Christianam religionem exhortationibus traducerent: quod maxima cum incolarum illius regionis vtilitate factum est: & (vt ad institutum accedamus) labenti
5 bus annis atrox † facinus fuit editum Cocini ea vrbs est Indiæ celebris. In capsa, quæ piorũ collationibus in maximo vrbis templo prostabat, nefariæ scedulæ à custodibus repertæ, cum horrendis in Christum salutis humanæ parentem maledictis, ac iurgijs. Huius tam saerilegæ, tamque infandę audaciæ crimen haud obscuro indicio hæsit in falsis è circuncisione fratribus, qua ex fæce aliqui ex Europa subinde pretio à limenarchis, aut nauium magistris furtim admissi, mercatorum habitu in Indiam peruehũtur: ibi cum Ægyptijs ac † Iudęis (quo
6 rum in ijs locis numerus ingens) aliarumque nationum & sectarum hominibus, in Christiani nominis damna, perniciemque cõspirant. De his certior factus Lusitaniæ Rex, de inducenda in illas regiones sacra Inquisitione agere cepit, quà hodie peridoneos, probatosque Iuris diuini consultos iudicia Goæ magno rei Christianæ bono exercentur. Erectum † autẽ
7 fuit sanctæ Inquisitionis Tribunal in vrbe Goa anno à Christo nato millesimo, quingentesimo sexagesimo primo iussu Ioannis III. Lusitaniæ Regis.
8 Inquisitores, † qui ad hanc diem præfuerunt hi sunt.

Alexius Diazius Falconius.
Franciscus Marquez Borcllo.

Bartolomæus Fonseca, qui cùm essẽt deputatus (officij nomen est) in Coimbricensi Inquisitione, creatus est Indiæ Inquisitor anno 1570. & mẽsam conscientiæ (vt vocant) ex præscripto Regis cęteris Consilijs, quibus regiones illæ gubernantur, adiunxit.

Garpar Mello ex ordine Prædicatorum.
Rodericus Sodrino Mesquita.
Thomas Pinto ex ordine Diui Dominici.

Hæc habui, quæ de hac remotissima Inquisitione dicerem, quæ subiecta est Inquisitori Generali Lusitaniç. De regni Brasiliç Inquisitioni & Insularum, quas Terceras vocant, nihil hactenus accepi.

De Inquisitione, quæ est in imperio Presti Ioannis.

CAP. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Fratres Dominicani octo, magnos fructus in ditionibus Præsti Ioannis ab anno 1316. ediderunt.*
2 *Sancti Philippi ex ordine Prædicatorum, ac Inquisitoris martyrium, & miracula.*

1 ANNO † Domini 1316. Ioãne XXII. Pontifice maximo, octo Dominicani fratres ad visendũ sanctum sepulchrũ ardenti salutis animarum siti Roma egressi sunt. Ij per Ægyptum magnis ac laboriosissimis itineribus penetrarunt ad Æthiopes & Abissinos, vbi famigeratissimus est Imperator: quem presbyterũ Ioãnem vulgus appellat, cum tamen nullo sit sacerdotali ordine insignitus. Apud eam gentem, quę iamdiu Christianam imbiberat religionem, tam magno

Universidad de Deusto
Biblioteca

magno omnium, ac præsertim Abissinorum commodo laborarunt, vt plures ad eius ordinis habitum & institutum assumpti, sanctè ac laudabiliter vitam traducerent. † Inter quos vnus, qui solus ad nostrum propositum pertinet, est sanctus Inquisitor Philippus filius cuiusdam ex Regibus, qui Presbytero Ioanni subsunt. Is cum tenera ætate Dominicanam elegisset disciplinam, magnum bonitatis atque virtutis edidit specimen, fuit etiam Prior magni Cœnobij Blurimanorum, ac cùm ob plura miracula, quibus eius sanctitas resplẽdebat, ab omnibus apprimè veneraretur, anno circiter 1366. Inquisitor Generalis in illis Regnis creatus est: aliquibus deinde voluentibus annis, cùm ipse simul cum Patriarcha principem quendam, qui duas sibi copulauerat vxores, & censuris & armis persequeretur, sub pacis fœdere ab illo Rege, simulata pœnitentia accersitus verberibus ad internecionem pene cæsus est: ac tandem cùm à suis curaretur, fustium ictibus sanctissimum spiritũ exhalauit, die 4. Nouembris, anni prædicti. Rex tamen ille impius ob perpetratum facinus miserabili pœnâ à Deo castigatus est, ac sancti Martyris Philippi corpus magna omnium veneratione, ac miraculorum visitur fama.

De *Inquisitione Insularum Fortunatarum, vulgò Canariæ.*

CAP. XX.

SVMMARIVM.

1 *Insularum Fortunatarum descriptio.*
2 *Canariæ breuis descriptio.*
3 *Episcopatus ac Præbendarum valor.*
4 *Inquisitionis tribunal in Canaria residet.*
5 *Sex Insulæ minores enumerantur.*
6 *Insularum minorum causæ in Canaria terminantur.*
7 *Inquisitio non longè post insulæ expugnationem inducta fuit in Canaria.*
8 *Primus Inquisitor in Canaria insula creatur Licentiatus Funes.*
9 *Licentiatus Zayas visitat illam Inquisitionem, & solus munus Inquisitoris obiuit.*
10 *Licentiati Funes obitus.*
11 *Didacus Osorius de Sexes, & Licẽtiatus Ioannes Laurentius vocãtur ab Inquisitore Generali.*
12 *Licentiatus Madalenus decem annis Inquisitor fuit in Canaria, ibique obijt.*
13 *Claudius de la Cueua creatur Canariæ Inquisitor.*
14 *Licentiatus Caminus, collega Claudij, in eo Tribunali est.*
15 *Actiones fidei publicæ ibi celebratæ sunt.*

1 FORTVNATÆ Insulę nonaginta ab hinc † annis expugnatæ sunt à Barbaris: qui eas incolebant: quarum circũferentia viginti duabus leucis constat. Duo millia & quingenti circiter incola sunt in quin-
2 que pagos diuisi. Canaria † sexcentis habitatoribus constat, parum plus, minúsue, vbi Cathedralis est Ecclesia, quæ pastores habuit plures pietate atque doctrina præclaros. Episcopa-
3 tus † prouentus ad quatuordecim millia aureorum producuntur. Præbendarum redditus quingentis ducatis æstimantur. Hæc insula quatuor tribunalibus, nempe, Inquisitio-
4 nis † sancti Officij, Regio, Episcopali,
5 prætorioque condecoratur. Sex † Insulæ minores Canariæ subiectæ, quæ appellantur Teneriffe, Palma, Gomera, el Yerro, Lançarote, Fuerteventura,

tura, iurisdictioni Inquisitionis in temporalibus & spiritualibus subdũtur: causæque † appellationum vsque
6 ad trecenta millia dipondiorum in tribunalibus Canariensibus vltimo fine terminantur.

Sanctæ Inquisitionis Officium †
7 paucis post eius insulæ expugnationem annis ad eam insulam penetrauit, sed ab initio tribunal erectum non est: nam Inquisitor quidam commissarius subdelegatus ad processus fulminandos, ac causas prosequendas delectus est, Inquisitoribus Hispalẽsibus subordinatus, qui processus actitatos ad Hispalensem
8 Inquisitionem remitteret. † Sed anno millesimo, quingentesimo sexagesimo sexto Licentiatus Funes cũ potestate Inquisitoris in eam insulam transtretauit, qui eam delegationem
9 vsque ad annũ 1573. † solus obiuit: quo anno Licentiatus Zayas ad illam Inquisitionẽ visitandã missus est, qui illic Inquisitoris munus exercẽs obijt
10 Ann. 1575. Ann. verò † 1577. Licentiatus Funes, in fata concesit. His Inquisitoribus † succesſere D. Didacus Osorius de Sexes, ac Licẽtiatus Ioãn.
11 Laurẽtius quibus à supremo Senatu generalis Inquisitionis in Hispaniam accersitis, proximus fuit Licentiatus
12 Frãciscus Madalenus, † qui solus sanctum Officium per decẽnium administrauit, hoc est vsque ad ann. 1592. quo obijt. Hoc eodem anno † Inquisi-
13 tor in eam insulam destinatur Doctor Claudius de la Cueua, qui ad præsens, simul cum Licentiato Camino † sanctum Officium adminis-
14 trat.

Hæc insula pulcherrimo portu celebris, à plurimis nationibus frequentatur, præsertim ab Anglis, Gallis Britannis, Lusitanis, ac Cantabris, qui in eam merces adsportant, indeque saccarum & vinum, quorum illa insula ferax est, referunt; qua de causa portus ille non sine hæreticæ pestis periculo ob Anglorum præsertim assiduam ac frequentiorem nauigationem eo fidei propugnaculo opportunè defeditur. Quibuscum fidei negotium sæpius geritur pluresque fidei † actiones in ea insula habitæ sunt notâ dignissimæ, quas nos breuitatis studio, & quòd à proposito nostro longè alienæ sint, libenter prætermittemus.

De *Inquisitionibus Indiarum.*

CAP. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitionis Officium in Perù prouincia residet Limæ.*
2 *Inquisitores Cardinalis Spinosa in Peruuium mittit.*
3 *Inquisitorum, & officialium Peruuij nomina.*
4 *Inquisitio Mexicana, & eius iurisdictio amplissima.*
5 *Inquisitorum nomina, & officialium Mexici.*
6 *Iuramentum præstat D. Minius Enriquez Prorex Mexici.*
7 *Actus fidei celeberrimus in ciuitate Mexicana celebratur.*
8 *Pœnitentiati plures in hoc actu fidei.*
9 *Crimen Polygamiæ frequens in eo Regno.*
10 *Encomium huius actus fidei.*
11 *Inquisitores Lamiam puniunt.*
12 *Inquisitores puniunt Garciam Gonzales Iudaizantem.*
13 *Garcia Gonzales Iudaizans in Hispania detegitur.*
14 *Inquisitores statuam Francisci Rodriguez adurunt, & filios ac vxorem reconciliant.*
15 *Filiæ huius memoria fœcunda ostenditur.*
16 *Inquisitores Ludouicum à Carauaial publica*

Universidad de Deusto
Biblioteca

publica pœnitentia puniunt, & Regijs officijs priuant.

17 *Inquisitor Moya de Contreras, Archiepiscopus Mexicanus, & in Hispania Indiarum Præses creatur.*

18 *Inquisitorum nomina, & dignitates.*

19 *Inquisitor Bonilla Regias Cancellarias Peruuij visitat, & Archiepiscopus creatur.*

20 *Qualificatores S. Officij Mexicani.*

21 *Sancti Dominici Patribus qualificatio, & librorum expurgatio committitur.*

22 *Diligentissima examinatio sit in hac Inquisitione Mexicana.*

RADITIS iam Hispaniarum, atq; Europæ vniuersæ Inquisitionibus, earumque initijs, atque statu, in quo ad præsens sunt, iam nos scripturæ ordo ad noui orbis & Indiarū Inquisitiones meritò euocauit.

Duæ sunt apud Indos Occidentales Inquisitiones. Alia in prouincia del Perú, quæ in ciuitate Regum (vel vt
1 alio nomine Lima † appellatur) sita est: de qua Inquisitionem, ob locorum distantiam immensam, illud tan-
2 tūmodò scimus, † à Cardinali illustrissimo D. Didaco de Spinosa, Episcopo Seguntino, Generali Inquisitore, ac supremi Castellæ senatus Præside, (cuius ob insignia de Christiana Republica merita, ac integerrimam gubernandi rationē apud omne æuum laudes recentes erunt) Inquisitores in eam prouinciam, quam primùm fuisse destinatos, & in hunc vsque diem sanctum Inquisitionis Officium in ea ciuitate, atq; prouincia magnō illius commodo exerceri cœpit. Nostris temporibus Inquisitorum Officio vacant † Doctor Ioannes Ruiz à Prado, Canonicus Tarraconensis, cui de mandato Regis ac supremi Inquisitionis senatus illius Inquisitionis visitatio commissa est, & post id munus fidelissimè adimpletum, iterum ex Hispania ad Indos illi nauigare mandarunt, eiusque collega fuit Licentiatus Petrus Ordoñez Flores, Licentiatus Thomas de Solarana fiscalis, Alguazirius maior D. Petrus Spinosa, Notarius secreti Hieronymus de Eguy, Iulianus à Iulianus à Tudela notarius secreti, & bonorum confiscatorum Receptor Ioannes Saraxo, Questor Ioannes de Cadahalso Salazar, commentariensis Christophorus Rodriguez, Nuncius Ferdinandus Ruizius de Pena, Ioannes de Spino Cariaga Notarius iudicati.

4 Aliud † Inquisitionis tribunal in ea Indorum parte, quæ noua Hispania appellatur, in famigeratissima Mexicana ciuitate positum ac constitutum cernitur, sub cuius iurisdictione Archiepiscopatus Mexicanus, ac Episcopatus Ilaxcalen. Meckucanus, Oaxacanus, Xaliscanus, Guatimalen. nunc Antequerensis, Verapacen. Nicaraguanus, ac Campegen. siue (vt modo aiunt) Iucatanensis continentur: quæ sanè diœceses plusquam per trecentas leucas extenduntur: in illis enim prouinciæ quæ appellantur de Honduras, Tabasco, & Tampico, ac omnia litora Oceani, tam Occidentalis, quā Orientalis comprehenduntur.

Hanc Inquisitionem ab Illustrissimo Domino Cardinali Didaco de Spinosa, Generali Inquisitore Hispaniarum, anno 1571. missam esse com-
5 perimus, ac † eodē an. die 12. Septembris, Inquisitores Licentiatus Cōtreras, ac Licentiatus Moya de Contreras, qui antea in Fortunatis Insulis eo munere fungebatur, & Licentiatus Alphonsus Fernandez de Bonilla,

nilla, Promotor fiscalis, qui hodie Archiepiscopus Mexicanus est, Mexicanam opulentissimam ciuitatem ingressi sunt, quibus à secretis sancti Officij additus est Perrus de los Rios, vir propter eius dexteritatem atque prudentiam in rebus fidei pertractandis valdè laudandus, qui post viginti tres annos, quibus munus illud diligenter ac maximâ Inquisitorum approbatione exercuit, eo munere se abdicauit. vt potè quia propter aduersam valetudinē, & quia solus in eo officio erat illi nō sufficere sibi videbatur, Alguazirius maior fuit primus D. Antonius Velazquez de Baçā; Quæstor Petrus ad Arriaran. Notarius bonorum confiscatorum Hieronymus de Egui, qui modò eidem officio in Prouincia Perú vacat. Nūcius Didacus Ordoñez. Commentariēsis verò Ioannes Ferrō, eius filius Ludouicus Ferron huic muneri vacat, Ianitor siue Porterius Petrus Fonseca. Aduocatus fisci fuit doctor Fulgentius de Vique, vir sanè doctrinâ, nobilitate, atque virtute plurimùm commendatus. causarum verò aduocatus fuit Licētiatus Melchior de Aualos. Eodem anno, quar-
6 to Nouēbris D. Minius † Enriquez, illius Prouinciæ Præses, solita solennitate luramentum à magistratibus sęcularibus præstari solitum in fauorem fidei, in Ecclesia maiori prædictæ ciuitatis magno omnium applausu & præstitit, & ab omnibus præstari diligenter curauit.

Intra breue temporis spatium ab incunabulis huius sanctæ fidei Tribunalis vberes fruges, quæ ab eo in omnibus Prouincijs, vbi illud reſider, colliguntur, editæ sunt. Nam anno 1574. qui tertius erat post eius initia, actus
7 † primus fidei noua ac admirabili celebritate in foro Marchionis (vt vocant) ad latus Ecclesiæ maiotis habitus est, magno erectō theatro, qui vniuersam propè fori aream occupans, Ecclesiæ contiguum erat: vbi astiterunt Prorex ac Regius senatus, Capitulum, ac Religiosorum conuentus, Proregis, senatus Regij, aliorumq; pluriū concomitantium caterua stipati, ad forum vsque progressi fuère, quippe solennibus supplicationibus, in quibus octoginta pœnitentes circiter erant solennis hic fidei actus ab hora sexta de mane vsq;
8 ad quintam vesperi durauit. † In quo duo hæretici, alter Anglus, Gallus alter, relaxati sunt, nonnulli Iudaizātes reconciliati, fueruntque plures polygamia laborātes, siue bis vxorati, illicitis ac maleficis artibus, & præstigijs
9 studētes dediti. Sanè Polygamiæ † crimē in eis Prouincijs ob locorū distantiā, ac frequētiores, longinquasq; hominū peregrinationes (opinātibus illis in tāta distantia haud detegi posse) plerumq; cōmittitur. In hoc actu Dominus Antonius Morales de Molina sancti Iacobi Spatiferi Religiosus, ac Episcopus Tlaxalensis, concionem habuit, ac tam celebris fuit hominū conuentio, actusque solennitas, vt qui vi-
10 derāt † Pincianum famigeratissimum fidei actum, habitū 21. Maij, an. 1559. dixerint hunc illi non maiestate, sed Regiarum personarū, qui in illo interuenerunt, præsentia esse inferiorem. Ab illis temporibus quotannis solennes fidei actiones celebrantur, in quibus frequēter sunt Lusitani Iudaizātes, incæstis ac nefarijs nuptijs polluti strigesque ac lamiæ multæ.

11 In hoc fidei actu, † mulier quędam lamia ostensa est, quæ virum suū Guatimalę ducentis leucis Mexico distātis degentem, magicis incantationibus Mexicū, vbi ipsa erat, duorū dierum spatio venire fecit. Ab hac dum scisciteretur Inquisitor, quare id effecerat: vt viderem (respondit) ac fruerer speciosissima viri mei fronte, ac

Universidad de Deusto
Biblioteca

ore, cum tamen hoc ille spurcus ac fœdissimus esset ac supra modũ abominabilis. Illud autem fuit ab omnibus insigniter demirandum, † quod
12 in vna actione contigit, in qua relaxatus est quidam Garcia Gonzalez Bermejero, qui quinquaginta annis Mexici Iudaicis superstitionibus nefarijs miserè volutabatur: qui tandem cõuictus, fictus & impœnitens in miserrimum fatum concesit. Alius Castellanus appellatus, duo de quinquaginta annis, qui Mexici non detectus iudaizauerat, misericordiâ ei concessâ, fuit reconciliatus: & valdè miror, qui fieri potuit, vt tantũ scelus rituũ, & cæremoniarum Iudaicarum, quæ naturâ suâ rumorẽ ac strepitum præferũt, tam lõgo temporum curriculo, etiam in opulentissima ciuitate, summaque hominum frequentia exculta occultũ sub tenebris latuerit eò vel maximè, quòd agnum Paschalem comedebant & eius sanguine domorum vmbracula linirent: nec ob id
13 detectum scelus fuit, donec quidam fidei noxius † in Hispaniæ Inquisitionibus eiusdẽ criminis reus, prædictũ Garciam Gõçalez cõplicem, qui tunc Mexico degebat, casu hanc cęremoniarum congeriem patefecit.

Anno 1592. familia quędam Iudęorum tabe polluta ad pœnitentiam est exhibita: & Francisci Rodriguez Matos Lusitani, † eius familiæ capitis, &
14 scelerum autoris, iam demortui statua, igni iure tradita est, quia dogmatizator ac Rabinus Iudæorum sectæ fuerat: eius vxor ac filiæ quatuor in pœnitẽtiam publicam saccorum benedictorum reconciliatæ sunt. Ille filium vniuersorum scelerũ heredẽ ac successorẽ habuit, cuius statua (quia aufugerat) sequenti anno in quadam publica fidei actione in Ecclesia Mexicana habita, incensa est.

Illud verò prætereundum non est,
15 illius profligatissimi hominis † filiam natu minorem, septẽdecem annis natam, illarum quatuor, quas suprà commemorauimus, Dauid Psalterium vniuersum per insignem memoriam absque hæsitatione recensuisse, orationẽ autẽ Hesther ac alia nonnulla Iudęorum cantica inuerso ordine ab vltimo versu vsque ad primum repetentem facilitate eadem recitasse: harum
16 quatuor mulierum † auunculus Ludouicus de Caruajal in publicam pœnitentiam prodijt, quod illius familiæ scelera non denunciasset, imò potius cõtexisset. Is erat Gubernator ac Generalis Dux Prouinciæ Tampicij ac Panucij ac qui paulò antè Præsidis titulo salutabatur, suam ignominiosam sententiam publicè exaudiuit, ac perpetuò Regijs officijs priuatus est, & in summã miseriam deductus, mœrore ac vitæ tædio breui spatio viã vniuersæ carnis ingressus est.

17 Inquisitor † Moya de Cõtreras electus fuit Archiepiscopus Mexicanus qui post visitatum Regium Mexicanum senatum, Hispaniam veniẽs, præses supremi Indiarum cõsilij obijt. Licentiatus Aualos Granero, statim atque Moya de Contreras Archiepiscopalem cõscenderat sedem, fiscalis
18 † promotor creatus est: ac Moya de Contreras Inquisitore Archiepiscopo consecrato, in eius locum substitutus est Licentiatus Bonilla. Et fiscalis officium quod dictus Granerus reliquit, Licentiato Francisco Sanctos Garcia cessit, Licentiatus Bonilla Episcopus Xalisci creatus: eã Ecclesiam accepta re noluit. Licentiatus Aualus Granero electus fuit Episcopus de las Charcas, ac in eius locum Licentiatus Fráciscus Sanctius Garcia fiscalis, ad Inquisitionis munus euehitur. Post hæc D. Lobo Guerrero, fiscalis Promotor post tredecim annos Inquisitor constituitur, vir sanè doctus ac legalis philo-

Philosophiæ cognitione non mediocriter imbutus, qui antea in Collegio sanctæ Mariæ de Iesu, vulgo de Mastre Rodrigo Hispalen. publicè iura fuerat interpretatus, & eiusdem Collegij publicus moderator, qui posteà Archiepiscopus noui Regni Granaten. anno 1596. creatus est. Li-
19 centiatus † Bonilla ex Regiæ Maiestatis iussu in prouintiam Peruuij, Regias Cãcellarias, ac earũ officiales atq; ministros visitaturus appulit: in quo negotio distentus, Archiepisc. Mexicanus creatus est per mortem Petri Moya de Contreras supremi Indiarum Præsidis. Licentiato Sanctos Garcia Inquisitore, Xaliscano Episcopo creato, Alphonsus à Peralta Arequipe in peruuio oriundus in eius locum sufficitur, ac fiscalis Licentiatus Martos de Bohorquez in ciuitate Sãctęfidei in nouo Granaten. Regno natus constituitur. Nunc autem Inquisitionis ministerio funguntur Inquisitor Licentiatus Alphonsus Peralta, ac fiscalis Licẽtiatus Martos de Bohorquez, Secretarius Petrus Saez de Mañosca, Quęstor Petrus à Vega, Receptor Martinus de Biruiesca, Roldanus Aduocatus fisci, Doctor Garcia de Carauajal, Nuncius Petrus à Fonseca, qui duplici officio vacat.

20 Qualificatores † libros exquirunt atque ab erroribus expurgant, vt eos ab Hispania in Indiam missos præuideant, quorum primus qualificator eius Inquisitionis fuit ex Prædicatorum familia frater Dominicus de Salazar, qui Archiepiscopus Philippinarum mortuus est. Secundus, frater Bartholomæus de Ledesma, sacræ Theologię magister, nunc Oaxacaẽs. Episcopus. Tertius, frater Petrus de Prauia, magister in sacra Theologia, qui fuit electus Episcopus Panamaẽsis. Quartus Magister frater Ioannes Ramirez. Quintus Magister frater Augustinus de Auila Padilla, sacræ Theologiæ peritissimus, vir Euangelicâ eloquentiâ & oratione disertissimus, ac doctrinâ & morum probitate conspicuus, ac super omnia diligentissimus Indicarum rerum indagator, qui librum Historiæ Prouinciæ sancti Iacobi Mexicani stylo felici conscriptum edidit: quique nobis lumen attulit ad Inquisitionis Peruuienſis scriptionem. Huic frater Christophorus Guerrerius à Gõgora, sacrę Theologiæ Præsentatus, proximè substitu-
21 tus est. † Hi omnes ex Dominicana familia semper fuerunt, quibus librorum omnium censura frequentius
22 cõmissa est. † Nec me præterit, quãto studio ac solicitudine in hac Inquisitione, propositionũ qualificatio, librorumq; examen exerceatur: vti enim ex animaduersionibus & censuris à Mexicana Inquisitione ad supremũ Generalis Inquisitionis tribunal denuo destinatis accepimus, adeò solici tè huic operi incũbunt, vt præter huius supremi tribunalis approbationẽ, quæ sanè valdè perpendenda est, extent recentes notæ, quibus libri quidam in Hispania valdè recepti, possint ac debeant omnino expurgari.

De Inquisitione Regni Nauarræ.
Cap. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Gregorius IX. in Nauarra, ann. 1230. creauit Inquisitores, vt contra Albigenses hæreticos inquirerent.*

2 *Inquisitio quo tempore in hoc Regno renouata sit, & Iudæi pulsi, incertum est: & autoris de ea re iudicium.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 THEOBALDO† II. Nauarræ Rege, sex ab eo decurrētibus annis, quo in Aragonia, ac Cathalonia Inquisitionis autoritas adoleuerat Gregorius IX anno salutis 1239. ab eius verò Pontificatus initijs duodecimo, die. 23. mensis Aprilis, in Nauarra creauit fidei censores, Magistrum (vel forsan ministrum) fratrum Minorum suppresso cognomine, ac fratrē Petrum de Leodegaria, ordinis Prædicatorum Pampilonæ degentem, quibus iniunxit, vt iuxta veterū canonum disciplinam, ac iuxta nouiter ab eo condita statuta, plurimorum hæreticorum, qui non secretè, sed palàm, per insignem eorum impudentiam, contrà Ecclesiasticam libertatem, ac Beati Petri claues debacchabantur, petulantiam, atque dementiam seuerè comprimerent, ac grauissimè vindicarent, cuius delegationis rescriptum in Vaticano repertū est. Dat. nono Kal. Maij anno 12. vt refert Petrus Rodulphus lib. 12. Histor. Minorum titulo de custodia Nauarræ.

Hic fuit Albigensium error, qui cùm radices Pyrenæorum ab ea parte, quâ in Galliam vergunt occupassent, contagio illa vicinitatis commercio per Nauarram breui curriculo se dilatare potuit, ac serpere. Hinc clarum relinquitur in Nauarra ab anno 1238. sanctæ Inquisitionis Officium fuisse inductum. Gregorius namque Pontifex Maximus anno 1227. de mense Martij creatus est, à cuius Pontificatu duodecimus annus connumerabatur, à Natiuitate Domini millesimus ducēteſimus triceſimus octauus.

Quo tempore in eo Regno Inquisitio renouata ac reformata sit, apud neminem literis consignatum reperi. Verùm Leonis X. Pontif. Max. Bulla Data 15. Iulij. 1513. post mortem Ioannis Episcopi Dertusani duo Generales Inquisitores in Aragoniæ atque Nauarræ Regnis, quæ ad Ferdinandum Catholicum spectabant, creati sunt: nempe Ludouicus Episcopus Dertusanus, ac frater Petrus Ioannes Pol ex Dominicana familia. Cum etiam Ferdinandus anno 1512. regnum illud rite expugnatum possidere ceperit, coniectare licet anno salutis 1513. in regno Nauarræ instauratam fuisse Inquisitionem, cum ei prouincię Inquisitor Generalis datus sit.

Eadem quoque ratione conijcimus ab eo regno Iudæos ac Mauros quibus plenum erat, ex ijs qui à Cantabria ac Hispania exulabant, quemadmodum à reliquis Hispaniæ regionibus pulsos esse, cum ad eius regis deuenerit potestatem, cui antiquius nihil erat, quàm omnia eius regna ab ea caligine serenare, Sanctum eius Prouinciæ Tribunal Inquisitionis diu Calaguriæ consedit, nunc verò Logronij residet.

De Inquisitione Gallica. CAP. XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Sanctus Dominicus primus fuit Inquisitor, in Gallia Narbonen.*
2 *Frater Lambertus Tholosæ Inquisitor creatur, anno 1233.*
3 *Frater Guillelmus Arnaldus, & quinque alij anno 1242. illius prouinciæ Inquisitores martyrij gloriam consequuntur.*
4 *Iacobo Rege Aragonum gloria prædictorum martyrum reuelata est.*
5 *Epistola consolatoria collegij Cardinalium, ad fratres Prædicatores Aquitaniæ.*

6 *Frater*

6 *Frater Petrus Sylanus anno 1233. Tholosæ Inquisitor creatur.*
7 *Tholosæ à tempore sancti Dominici vsque ad hæc tempora fuerunt Dominicani Inquisitores.*
8 *Lutetiæ Parisiorum Inquisitores.*
9 *Rhemensis prouincia speciales habuit fidei censores.*
10 *Fratres Dominicani anno 1233. à Gregorio IX. Inquisitores creati sunt in Prouincia Galliæ Gallicè, vulgò [Prouence] Hispanicè [Prouenza.]*
11 *In Pedemontana Prouincia, & Sabaudia probatur fuisse Inquisitores.*
12 *Frater Raimundus Inquisitor anno 1530. à Tholosa quare fuerit relegatus.*
13 *Sanctus Pontius, Tholosanus Inquisitor Tholosæ quo tempore floruit.*

ANTIQVISSIMA est apud Gallos omnium, quæ in Dei Ecclesia extiterunt, sanctæ Inquisitionis Officij institutio delegata. Ab Innocentio namq; III. vsque ad Honorij etiam IIIi tempora in Narbonensi Gallia Inquisitio continuata est, magnâ eius prouinciæ felicitate, † eò præsertim, quòd primus ipsius Inquisitor D. Dominicus clarissimi ordinis Prædicatorum pater ac institutor creatus fuerit. Sanè Gregorius IX. ea delegatione Inquisitorum morte finitâ illam instaurauit, ac de nouo constituit anno salutis 1233. 21. Aprilis † Tholosanæ prouinciæ causas fidei committens fratri Lamberto, viro strenuo, atq; grauissimo. Postea † verò an. Dom. 1242. 28 Maij in insignis eius dici Vigilia, qui Ascēsioni Dominicæ festus est, martyrij gloriā adepti sunt frater Guillelmus Arnaldus supremus in ea prouincia Inquisitor, simul cum quinque alijs Collegis, quorum duo ex Prædicatorum familia Fr. Bernardus à Peñaforti, ac Fr. Garcia ab Auria, duo ex Minorum ordine frater Stephanus, ac frater Raimundus Carbonerius, et archicer Raimundus Scriptoris, Canonicus Tholosæ, Archidiaconusq; Lecacensis. Cum ijs etiam Prior Auimoneti, Monachus Cluniacensis ac tres Clerici, Bernardus Fortanerius, Ademarus, ac Petrus Arnaldus sancti Officij Secretarius, sublati sunt, qui omnes Christo vitam reddentes, quam pro nobis omnibus in Cruce obtulit Patri ouantes, & lætitia gestientes exultarunt in canticum [Te Deum laudamus] decantantes. Horum itaq; martyrum pro Christi gloria extinctorum dignatus est Deus gloriam quamplurimis reuelare, nāq; (vt cæteros consultò prætermittam)

4 † Iacobus Aragonum Rex glorioso expugnatoris nomine cognominatus, cùm ex suo more excubias iuxta hostes faceret, cælum vidit apertum, ex quo mirifici splendoris radij dimanabant. Petrus Marsilius, qui illius inclyti Regis vitam scripsit, cap. 58. lib. 3. refert cum illo tempore in obsidione Xatiuæ, vel alterius oppidi in Regno Valentiæ existentem, lūminisque illius cælestis admiratione captum dixisse impossibile esse, quin ea nocte Deus mirabile aliquod facinus patraret. Ista tamen visio quid portenderet, quousque Barcinonem veniſſet, non intellexit, vbi Dominicani Patres felicissimū successum Guillelmi Arnaldi supremi illius prouinciæ Inquisitoris qui monte Pessulano oriundus erat (vnde & Rex originem traxerat) aliorumque Christi Martyrum ei renunciauerunt.

In quorum omnium honorē quàm multa miracula fecerit Deus breuitati studentes omittimus, sed cùm Beatorum Inquisitorum (quos suprà

Universidad de Deusto
Biblioteca

diximus) Martyrij forma Romam peruenisset, sede Romanâ vacante, Cardinalium Collegium Aquitaniæ re-
5 ligiosis, eos his verbis consolando. † Non vos præterit (charissimi in Christi filij) religionem vestram ad fidei tutelam, bonorum morum plantationem, fidelium ædificationem atque solatium, hæreseos exstirpationem, vitiorumque euulsionem in istis Tholosæ partibus à Diuo Dominico patre vestro institutam esse, cui quidem instituto vt absque hæreticorum calumnia integriùs atque perfectiùs incumbere possetis, reiectis agris, omnibusque mundi bonis libenter spretis, ceruices vestras voluntariæ paupertatis iugo supposuistis, vestraque omnia desideria ad legem & testimonium dirigentes, impetrastis à Domino linguas à cælo edoctas: nonnulli tamen, phreneticorum more, mente abalienati in suos spirituales medicos, hoc est, Christi seruos, Inquisitores, eorumque sodales atque ministros truculenter ac horribiliter sæuierunt, quod non sine dolore percepimus. Porrò non potuissent hæretici illis tantum officio prodesse, quàm persecutionibus atque internecione profuerunt, quibus credimus, ne dũ Martyrij causa pensata, sed tempore, modo, qualitatibus, ac alijs circumstantijs, quæ in alijs Christi athletis intercesserunt gloriosam Martyrij palmam comparasse.

Sanè Beatus frater Petrus Silanus,
6 vel (vt alij vocãt) Celanus, † cuius sanctitas apud diuersos autores commẽdata, testataque est à Gregorio IX. anno Incarnationis 1233. quo pluribus patribus Tholosarum fidei causas delegauit, Inquisitor creatus est, decessitque anno 1257.

7 Ab eo † itaque rerum statu vsque ad hæc nostra calamitosa tempora in Antiquissimo Prædicatorum Cœnobio Tholosano, quod olim sancti Romani, modò verò sancti Thomę Aquinatis appellatur, semper fidei Inquisitores extiterunt.

8 Lutetiæ † quoque Parisiorum, ac in eius territorio fuerat Inquisitio, vt comprobant Apostolicæ Alexandri IIII. literæ dat. Viterbij anno salutis 1258. Eaque diutiùs in pia illa & religiosa ciuitate stetisset, nisi occulto Dei iudicio Reges ij statim occubuissent, quorum studium in euertendis hæreticorum machinationibus omnino propendebat. Sed & Rhemẽsis
9 Prouincia † specialis habuit fidei censores: Iacobus namq; Mexerus in Annalibus Flãdrię refert an. salutis 1419. Fratrem Petrum Florcum Dominicanum illi prouinciæ in causis fidei præfuisse.

10 In prouinciã verò Galliæ quę καθ-ἑξοχὴν id nomen habuit quâ etiam Delphinatus hodie continetur, Gregorius IX. ann. Domini 1233. (vt narrat Stephanus Salanocus) quosdã Dominicanę familiæ ad causas fidei delegauit, cuius meminit etiã Laciardus Monachus Cælestinus. In ea prouincia Inquisitores aliquãdiu Frãciscani fuerunt, licet nunc Dominicani sint.

11 In † Pedemontana verò prouincia, ac Ducatu Sabaudiæ S. Inquisitionis tribunal cernitur extitisse, cùm Fr. Petrus Rufiensis ex Prædicatorum Cœnobio Taurinen. pro Christi gloria mactatus est; quem inter septem insigniores fidei Inquisitores Eymeric. sermo. 2. S. Petri Martyris commemorat. Inquisitor de Vercelli affirmat gloriosum hunc martyrem Inquisitorẽ Taurinen. fuisse; Susæ tamen pro fide cecidisse, quam postea euenit alia de causa Fredericus II. Imperator. Sed cum Imperator idem decessérit, ann. Domini 1250. fortasis ausit aliquis ex eo tẽpus præfigere, quò martyrio coronatus est sanctus ille Inquisitor

Inquisitor ac seruus Dei Rufiensis. At falli idẽ poterit, nam Susa etiam post obitum Frederici aliqua ex parte restituta est, vnde nec certò potest id temporis designari.

12 Ann. circiter † 1530. F. Raymundus, quẽ Adrianus VI. Pont. Max. propter eius egregia fidei ac aliarũ virtutum ornamẽta, Tholosam cum Inquisitionis potestate miserat, quoniam rectè ac sine hominum discretione in credita sibi prouincia nauabat operã, ab ea relegatur, ab illoq;, & huius vallis lacrymarũ exilio ad eam gloriã transmigrauit, quam repromisit Deus diligẽtibus se. Huius meminit Felix Castel Francus in suo Chronico: Inquisitor de Vercelli eum ann. salutis 1545. decessisse narrat.

13 Beatus verò Poncius Tholosanus † temporibus Clementis Papæ fuit vigilantissimus S. Ægidij Inquisitor, qui cùm eo loco natus esset, maiori hominum notitia magna edidit hæreticorũ supplicia, honorificentissimamq; memoriam pietatis, austeritas vitę, ac sanctæ parsimonię, quibus insignis fuit, in omnem posteritatem sibi comparauit. Inquisitor Vercelli Leandrus lib. 5. fol. 195. huius pij viri in Inquisitorum loco odoriferã recolit memoriam: narratq; S. Ludouico Frãcorum Regi intimum, necessariumq; fuisse, cuius vita functi 17. Iunij sepulchrum multis claruit miraculis. Quod verò in Leandri lib. dicitur eum viam vniuersę carnis fuisse ingressum, an. 1263 id impressorum vitio verti oportet.

De *Inquisitione Flandriæ, Atrebati, ac vicinarum Insularum.* CAP. XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Frater Robertus Dominicanus in Flandria, & Atrebato, multos hæreticos combussit.*

2 *Cameraci vulgo Cambray, antiqua Inquisitionis memoria fuit.*

3 *Frater Ioannes Omach, Inquisitor in Hollandia & Zelandia, quosdam hæreticos persequutus est.*

4 *In Anglia, Scotia, & Hibernia, non constat fuisse Inquisitores.*

IN Gallia Belgica, in qua Flandri, Atrebates (vulgò Artesiẽs) alijq; vicini continentur, antiquissimus est S. Inquisitionis vsus: nam Mexerus in suis earum regionum Annali-
1 bus meminit, fratrem Robertum † Prædicatorum in Flandria, & Atrebati plures hæreticos cõbussisse, quã vis alij (sed perperam) ad Sodomitarum potius, quam ad hæreseos crimẽ
2 illud referant. † Cameraci autem multo abhinc tempore Inquisitores fuisse ex Thoma Brabantino, qui fuit sancti Thomæ Aquinatis condiscipulus, in fine in libri secundi de apibus luculenter colligitur, dum scribit Eligium quendam illius temporis impostorem, vt rogum, in quem timebat à Dominicanis imponi, euaderet, ab immundo spiritu se diuexari simulauit. At certum est, nisi patres illi Inquisitores extitissent, nec ipsum metu perculsum, nec ab illis hæreticos igni mulctatos esse.

In Hollandia, & Zelandia, certa etiam est Inquisitorum opera: Inquisitionis tamen in eis Insulis principium eò magis incertum est, quòd
3 apud Bernardum de Luxemburgo, † commemoratur Hermãnum Risuich hæreticum à fratre Ioanne Ommach, ex Dominicana familia compressum esse. Annus quo id contigit impressorum vitio (vt credimus) desideratur. Nunc verò tantum abest, vt in eis Insulis præsideat Inquisitio, vt à vera re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligione, & Rege nostro Philippo II. Principe suo deficientes, impuræ mulieris imperio, dæmonis iugo, & turpissimæ lectæ legibus se summiserint.

4 In Anglia, Scotia, atq; Hibernia, † nulla sunt Inquisitionis vestigia, imò in vita Cardinalis Poli innuitur ante infelicem illarum Insularum casum iudices sęculares crimen hęreseos castigare solitos, quod forsan magna potuit esse occasio, vt in tam miseros laberentur errores.

De Germaniæ Inquisitione.
CAP. XXV.

SVMMARIVM.

1. *CArolus Magnus Imperator in Saxonia Officium S. Inquisitionis instituit, formamq; procedendi Inquisitoribus præscripsit.*
2. *Conradus, Maspurgẽsis, Dominicanus, autoritate Apostolica in Vniuersa Germania fere 20. annis varias hæreses & hæreticos condemnauit.*
3. *Idem Conradus ab Innocentio III. in quibusdam diœcesibus Inquisitor constitutus fuit, & tandem Inquisitor Generalis creatus ab Honorio III. vel Gregorio IX.*
4. *Inquisitores Dominicani maximè commendati fuerunt in Vniuersa Germania, ab Imperatore Frederico II.*

SAcrosanctũ Inquisitionis Officium quantis retro sęculis in Germania extiterit, quantaq; antiquitate polluerit, ex his quæ Trithemius monachus S. Benedicti in Polygraphia scribit, haud difficilè dignosci potest, vbi de Carolo Magno, qui cũ bellũ Saxonũ, quod annos fere 34. cũ Francis durauerat (quãuis interpolatum) prosecutus esset, tandẽ sub iugũ eos misit, & eam gentẽ omnẽ ad Christi cultũ redegit. Ac postremò veritus ne denuo, sicut pluries, apostatarent à fide, secretos quosdã cõstituit exploratores, quibus Iudiciariam contulit potestatem, qui totam Saxoniam peragrãtes, de fide, & moribus gẽtis secretè inquirerẽt, & diligẽter: & quoscumque reperissent à fide apostatasse, raptores, adulteros, blasphemos, Christianam rempublicam perturbantes, aut populum ad Paganismum reuocantes, vel solicitantes, sine dilatione Imperiali & Regali autoritate impunè laqueo suspẽderent, vel aliàs vt possent, necarent. Vt autẽ hæc institutio perpetuò maneret incõuulsa, dedit eisdẽ viris potestatẽ substituẽdi alios sub certis cõditionibus idoneos, qui memorata facultate gaudẽtes, Officiũ Inquisitionis, & mortis exercerẽt. Leges deniq; secretas, & notas occultas, & iuramenti formã eis præscripsit, quibus in iudicãdo, & puniẽdo iustè procederẽt, sibiq; mutuò noti alios laterẽt, & necessariũ in terra Saxonica iudiciũ secretiùs perpetuò conseruarent. Alphabetis etiam certis inter se vtebãtur ad rẽpus, quæ tamen abusu tandẽ penitus defecerunt. Inquisitionis tamẽ huiuscemodi officiũ ad præsens vsq; permanet tempus, cuius ministri Feimeri vulgò nuncupantur.

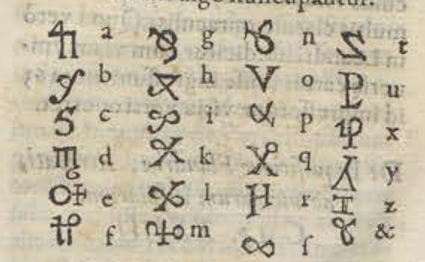

Tãtam Regis, & Imperatoris Magni pietatẽ, si mihi flumen esset eloquentiæ, laudibus ad cælos efferre summopere

pere desiderarem. Cum enim suis tẽporibus Sum. Pontif. à Gotthis, & Barbaris nationibus tantopere vexari, & agitari cõspiceret, vt eorũ autoritate religio niti non posset, iudices eos victis & domitis nationibus dabat, qui Põtificis rebus essent præsidio, & Christianã religionẽ in Saxonia Germanię prouincia stabilirẽt. Tũ eo iure vtebatur pius Imperator, quasi cessio ab antiquis Põtificibus. Siquidẽ legimus in Chronic Martini Poloni de Pelagio I. Sum. Pont. in hęc verba [Hic constituit vt hęretici, vel scismatici per sęculares potestates punirẽtur] inde mirari desinet, si quis hæreticos ab an. 555. vsq; ad Caroli Magni tempora iudicio sæculari dãnatos legat. Non enim id solùm obtinuit, sed etiam quidã Principes id sibi priuilegij tribuunt, ex illa Pelagij constitutione. Veruntamen vbi sedi Romanæ sua vis, & autoritas redijt, Inquisitionis Ecclesiasticæ decus penè labefactatum Sum. Pontifex recepit, & restituit in ijsdem prouincijs, vt Christi regnum in illis, quamstudiosissimè fieri posset, sartum tectum conseruaretur. Idem enim Trythemius in Chronic. Hirsaugẽsi, quod felici stylo exarauit, cũ Historię progressum ad ea, quæ circa annũ 1254. gerebantur, deuolueret, apertè fatetur Conradũ Maspurgẽsem Dominicanæ familiæ alumnum priorem autoritate Apostolica, in vniuersa Germania conciones habuisse aduersus illius tempestatis hæresiarchas eorumque sectatores, ex quibus plurimos decem annorum circulo & nouem, quo prædicto muneri flagranti, ac penè diuino zelo vacauerat, ardentibus flammis pro virili tradidit: & alibi: circa annum 1215. dum ingentem hæreticantium numerum, quos suos errores clam, & veluti per occultos calles disseminantes, palàm adinuenissent prænominatus fidei censor, simili supplicio octoginta fere exterminauit in ciuitate Argentina. Postea verò anni 1253. gesta enarrans, sic autumat: Idem frater Conradus, totius Germanię Generalis fidei censor, nobiles plurimos, clericos, monachos, moniales, ciues, & ex humili plebe nõ paucos de hæresi conuictos igne consumpsit. Quamobrem quibusdam ex maioribus natu id intuentibus, dum nollent suis erroribus abrenunciare, cum interimere propositum fuit, sicque glorioso, ac felici exitu vitam concluſit, cuius corpus in Maspurgensi ciuitate veneratur.

Ex quibus, & alijs quæ Trithemius interserit, colligi proculdubio potest, suprædictum ab Innocentio III. sub annum 1219. Inquisitoris Officio in quibusdam diœcesibus esse donatum, ac tandem dum Honorius III. vel Gregor. IX. Innocentij legitimi successores eum aduersus hæreticos sæuientem, ac conantem cernerent, Generalem fidei quæsitorem feliciter creauerunt in Germania.

Et quidem quàm sit veritati consonum, quod nuper dicebamus, liquet clarè ex Imperatoris Frederici II. edicto edito Paduæ, anno 1221. nõ longè ab Imperatoris corona promulgatũ, eoque decernit vniuersis Germaniæ prætoribus, ac iudicibus, benignè ordinis sancti Dominici religiosos recipiant, cisque debitum præstent obsequium, quatenus Summi Pontificis sanctionibus & statutis Inquisitorum munus obirent, fideique gubernandę ac tutandæ cura esset demandata: quod sanè, vbi Catholicę Reipub. gubernacula tractant, hactenus durare certò cõspicimus. Tenor autẽ talis est.

FRedericus Dei gratia Romanorũ Imperator, & semper Augustus, Hierusalem, & Siciliæ Rex dilectis Principibus suis, venerabilibus Archiepiscopis, & Episcopis, alijsq; Prælatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesiarum Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Potestatibus, Scultetis, Burgarijs, Aduocatis, iudicibus, Ministerialibus, officialibus, & omnibus per totum Imperium constitutis, præsentes literas inspecturis fidelibus suis, Gratiam suam, & omne bonum.

Commissi nobis cælitus cura regiminis, & Imperialis, cui (dante Domino) præsidemus, fastigium dignitatis, materialem quo diuisim à sacerdotio fungimur, gladium aduersus hostes fidei, & in exterminium hęreticę prauitatis exigunt exercendum, vt perfidiæ vipereos filios contra Deũ & Ecclesiam insultantes, tanquam materni vteri corrosores in iudicio & iustitia persequamur: maleficos viuere non passuri, per quorum scientiam seducentem mundus inficitur, & gregi fidelium per oues morbidas grauius infligitur corruptela. Statuimus itaq; sancientes vt hęretici quocumque nomine censeantur, vbicumque per Imperium damnati fuerint ab Ecclesia & sęculari iudicio assignati, animaduersione debita puniantur.

Si qui verò de prædictis, postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis redire voluerint ad fidei vnitatem, iuxta canonicas sanctiones, ad agendum pœnitentiam in perpetuum carcerem detrudãtur. Prętetea, quicũq; hæretici reperti fuerint in ciuitatibus, oppidis, seu alijs locis Imperij, per Inquisitores ab Apostolica sede datos, & alios orthodoxæ fidei zelatores, hi qui iurisdictionem ibidem habuerint, ad Inquisitorum & aliorum catholicorum virorum insinuationem eos capere teneantur, & eos captos aptiùs custodire, donec per censuram Ecclesiasticam damnatos, damnabili morte perimant, qui fidei sacramenta, & vitæ damnabant. Simili quoque pœna plecti censemus omnes, quos ad fouendum hæreticorum errorem, callidus hostis suscitat aduocatos, vel parat illicitos defensores, maximè quòd facinus, quos inquinat, æquat, nisi monitione præmissa destiterint, & eorum vitæ duxerint consulendum: eos præterea, qui conuicti in vno loco de hæresi, ad alia loca se transferunt, vt cautiùs possint effundere virus hæreticę prauitatis, debitam censemus subire vindictam: vt super hoc per viros ab eodem errore conuersos ad fidem, nec non & per alios, qui eos de hæresi conuicerunt (quod & in hoc casu concedimus licitè faciendum) euidens testimonium habeatur. Item mortis sententiæ ducimus addicendos, si quos hæreticorum ad Iudicium tractos, in extremæ vitæ periculo hæresim abiurantes, postmodùm de falso iuramento constiterit, & fide mentita conuinci, ac eos contigerit eiusdem morbi spontaneam incurrere recidiuam, vt sibi damnabiliùs iniquitas sit mentita, & pœnã debitam mendacium non euadat, omne insuper proclamationis, & appellationis beneficium, ab hæreticis, receptatoribus, & fautoribus eorundem penitus amouemus, volentes, vt de finibus Imperij, in quibus semper debet existere fida fides, hæreticæ labis genimina modis omnibus deleantur. Cæterùm, quia quantò maiora diuinæ nutu miserationis accepimus, & altiorem locum præ filijs hominum obtinemus, tantò deuotiora debemus obsequia gratitudinis conferenti. Si quando igitur in nostri nominis contemptores nostri culminis excandescit autoritas: Si reos læsæ Maiestatis in personis eorum, & liberorum suorum exhæredatione damnamus, multò fortiùs iustiusq; contra Dei blasphematores nominis, & Catholicæ fidei detractores prouocamur, eorundem hæreticorum, receptatorum, fautorum & aduocatorum suorum, hæredes, & posteros, vsque ad secundam progeniem beneficijs cunctis temporalibus, publicis officijs, & honoribus imperiali autoritate priuantes, vt in paterni memoria criminis continuo mœrore tabescãt, vere scientes, quòd Deus Zelotes est, peccata patrum in filios potenter vleiscens. Nec quidem à misericordiæ finibus duximus excludendum, vt si qui paternæ hæresis non sequaces, latentem patrum perfidiam reuelauerint, quacumque reatus illorum animaduersione plectantur, prædictæ punitioni non subiaceat innocentia filiorum. Ad hæc notum fieri volumus fratres Prædicatores de ordine Prædicatorum pro fidei negotio in partibus imperij nostri contra hæreticos deputatos, cæteros quoque, qui ad hæreticos iudicandos accesserint, nisi aliqui eorum ab Imperio fuerint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostri Imperij speciali defensione receptos, & quos apud omnes sub ope, ac recommendatione fidelium imperij esse volumus inoffensos: Vniuersitati vestræ mandantes, quatenus quòcumque, & apud quemcumq; vestrum peruenerint, benignè recipiatis eosdem, & personas ab incursu hæreticorum eis insidiantium conuersantes, indemnes conseruetis, omne consilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam acceptis corã Deo negotijs exequendis. Hæreticos verò, quos & ostenderint ipsi vobis, in iurisdictione vestra singuli capientes, diligenti custodia detinendos, donec post Ecclesiasticæ damnationis iudiciũ, pœnam subeant quam merentur: scituri quòd in executione ipsius negotij, gratum Deo, & laudabile nobis obsequium conferetis, si ad expellendam de partibus nostri imperij nouam, & insolitam hæreticæ prauitatis infamiam, opem, & operam, vnà cũ ijsdem fratribus præstiteritis efficacem. Et si quis foret exinde negligens, & remissus, ac etiã inutilis, coram Domino, & conspectu nostro poterit meritò culpabilis apparere. Dat. Paduæ xxij. Februarij, xij. Indictione.

De Inquisitione Austriæ. CAP. XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Dominicani fratres, anno 1315. circa Cremam magnum hæreticorum numerum cremarunt.*
2 *Inquisitio in editionibus Austriæ nunc est.*

IN Archiducatu Austriæ S. Inquisitionis vestigia remanserunt: nam cùm an. Domini 1315. magnũ hæreseos mõstrum obortum esset, cuius hæresis propositiones refert Trithemius in Historia Hirsaugensi, cumq; aliqua hominum millia Cremam versus, quæ ad Archiducatum pertinebat eius cõtagio cecidissent, 1 à Dominicanis Inquisitoribus † eis quamplurimis concrematis, igne pestis sopita est, ac in eo statu † sanctum 2 Inquisitionis Officium hoc tempore, quo tam necessarium est, perseuerat, vt constat ex quadam Epistola Antonij Grosupti alterius ex Theologis Concilij Trident. quę ante assertiones Catholicas Féliciani Ninguarda, à Martinio posita est, ac in fine Epistolæ se subscribit commissarium Generalem sanctæ Inquisitionis | per totam Austriam.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Inquisitione Vngariæ, & Poloniæ. CAP. XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Martyrium sancti Nicolai, & S. Ioannis Episcoporum, & Inquisitorum Vngariæ, & Poloniæ.*

2 *Frater Ioannes Eschenfeld, Inquisitor Pragæ à quodam hæretico occisus est.*

PRIMIS Inquisitionis cunabulis legimus sanctũ Nicolaum, & sanctum Ioãnem Episcopos & Inquisitores † in illis prouincijs alterum excorticatum, ac pelle exutum, vtifuit S. Bartholomæus Apostolus: alterum lapidibus obrutum, martyrij palmam reportasse: de quibus Chronica de Vsusmaris, atque Leandrus libr. 2. virorum illustrium meminêre. 1

In Poloniæ † Regno fuit, & est Inquisitio, nihilitamen de eius progressu atque statu legimus, nisi quod frater Vincentius Iustinianus scripsit, anno 1580. in capitulo generali Romæ audisse, fratrem Ioannem Eschenfeld Inquisitorem Pragæ, non multis 2 abhinc annis martyrio sublatũ esse. Hunc die Veneris sancto, in suo Cœnobio concionaturum conuenit hæreticus, quasi ei peccata confessurus, quem cum peramanter sanctus Inquisitor in suam cellulam perduxisset, posteà à sodali ad concionem accersitus, inuentus est quamplurimis vulneribus confossus.

De Inquisitione Dalmatiæ, Bosnæ, Ragusiæ, Croaciæ, & Istriæ. CAP. XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitio olim fuit apud Dalmatiam, Bosnos, Ragusos, Croacos & Istros, & Bullæ quædam Apostolicæ ad eam rem facientes referuntur.*

APVD † Dalmatas, Bosnos, Ragusos, Croacos & Istros, vetus nobis videtur sancti Officij institutio: Nã (prout refert F. Franciscus Gonzaga in sua Historia de Origine Seraphicæ Religionis Franciscanę, eiusque progressibus, de regularis Obseruantiæ institutione) in prouincia Dalmatię in titulo de conuentu sancti Francisci Iadere 12. in ordine, pagina 434. asseruãtur in eius Chartophylacio sequentes Apostolicæ literæ plumbeo sigillo communitę. Prima Bulla Benedicti Papæ XII. ad hęreticę prauitatis Inquisitores per Dalmatiam directa, quâ Fraticellorum vita cõdemnatur. Alia Bonifacij VIII. vt Prouincialis minister prouinciæ Bosnæ, vel eius Vicarius, duos sibi subditos fratres hęreticę prauitatis Inquisitores super Ragusiam, Bosnam, Dalmatiã, Croatiam, atque Istriam instituere valeat. Alia Ioannis XXII. quâ Inquisitorum hęreticę prauitatis munus per Dalmatiam stabilitur, & alia eiusdem, quâ idẽ munus confirmatur: & alia eiusdẽ ne Dominicani Patres ad huiusmodi munus in eadem prouincia assumpti, fratres Minores sibi in coadiutores asciscant. Itẽ alia eiusdem, vt Rex Vngarię ab Inquisitoribus fidei prẽmonitus sibi contra hęreticos Dalmatas opitulari teneatur, ac suppetias ferre. Alia Nicolai Papæ IIII. qua fidei Inquisitores per Bosnam instituuntur, præcipiturque, vt qui eo munere in Dalmatia fungũtur, Illyricum idioma calleant. Refert Franciscus Diacetus in

in cap. finali vitæ sancti Dominici, in Dalmatia sanctum Paulum eius prouinciæ Inquisitorem ab impijs hæreticis igne fuisse consumptum.

De Inquisitione Armeniæ, Georgianæ, Græciæ, Tartariæ, Russiæ, ac duarum VValachiarum. CAP. XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Bullarum quarundam Gregorij IX. anni 1378. tenor ad Inquisitionem harum prouinciarum pertinentium.*

ALBERTVS Castellanus inter Põtificias Bullas, quas impressit Venetijs ann. Domini 1516. octo aut nouem à Gregorio XI. ab anno Pontificatus eius quarto, vsque ad octauum, hoc est, à Natiuitate Domini 1378. à confirmato autem prædictorum ordine 162. expeditas tradidit; quibus inter alia continetur, fratres Dominicanos magnis laboribus, ac persecutionibus verbum Domini infidelibus, qui ad Orientem, Austrum, & Septentrionem incolunt annũciare; ac in VValachia, Tyri siue Trapizundæ, & alijs remotissimis regionibus cœnobia constructisse, pluresque à Gregorio prædictæ familiæ mitti, eorum Antistite constituto, Venerabili Frat. Heliâ Petit Gallo. Aliâ item Vrbani Sexti Bullâ constat, Gregorium XI. Inquisitorem Generalem in illis partibus, fratrem Ioannem Gallum eiusdem ordinis delegasse, cum tamẽ is mortuus esset, Vrbanus ea Bulla Prędicatorũ Generali mandat, quatenus tres in eius locum nominet Inquisitores; Alterum in Armenia, ac Georgiana, alium in Gręcia, & Tartaria; Tertium verò in Russia, ac ambabus VValachijs. Ergo latissimè patet S. Officij autoritas, magnaq; sunt Dominicanorũ in Inquisitionem merita, qui eius fructum in abditissimos mundi angulos propagauerint.

De Inquisitionibus Lombardiæ. CAP. XXX.

SVMMARIVM.

1 *Sanctus Dominicus primus fuit Inquisitor Lombardiæ.*

2 *S. Dominico mortuo hæreses reuixerunt.*

3 *Fratres Dominicani Inquisitores creantur.*

4 *Sanctus Petrus Martyr, Inquisitor Mediolani primus fuit.*

5 *Cardinalis Godofredus Legatus, anno 1229. statuta fecit Mediolani contra hæreticos.*

6 *Mediolani ordinarij contra hæreticos, vsq; ad annum 1232. processerunt.*

7 *Edictum S. Petrus promulgauit contra hæreticos, an. 1233.*

8 *Pœna capitis, quæ hæreticis debetur, quare à S. Petro Martyre illis iniuncta non sit.*

9 *S. Petrus Martyr 27. annos natus, Inquisitor creatus est, & 20. annis illud S. Officium præstitit.*

10 *Guidotus à Sexto in Lombardia primus Inquisitor fuit, & in ea prouincia Dominicani semper sunt Inquisitores.*

11 *S. Petrus Martyr an. 1251. ab Innocẽtio IIII. iterum Inquisitor creatur.*

12 *S. Petri Inquisitoris Martyrium.*

13 *Parmæ conspiratio contra Florium Inquisitorem oritur.*

14 *Raynerij Sacon Inquisitoris Lombardi gesta, & persecutiones.*

15 Ale-

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 *Alexandri IIII. Bullæ Reynerio Inquisitori directæ.*

16 *Frater Michael Gislerius, qui fuit postea Papa Pius V. fuit Inquisitor Comi, anno 1550. & eius gesta in illo districtu.*

17 *Fratris Michaelis Gislerij sententia sapientissima.*

18 *Frater Michael Gislerius Inquisitor ab illustrissimis Inquisitoribus Cardinalibus ad Euorianos hæreticos mittitur.*

19 *Pius V. anno 1564. Philippo II. Hispan. Regi persuasit, vt ad normam Hispaniæ Inquisitionem in Mediolanen. Ducatum introduceret.*

20 *Rex Hispaniæ voluit Inquisitionem Mediolani ad formam Hispaniæ introducere, & eius rei successus.*

DN Lombardorum prouincia, quâ continentur Inquisitiones Mediolanens. Patauina, Bercellina, Mantuana, Ferrarien. Brexen. Bononien. Turinen. ac Veronen. omniũ
1 primus † Beatus Dominicus sanctum Inquisitionis officium Honorio III. Põtif. Max. exercuit, quo tempore Catarorum iam penè sopita deliria ita rebellarunt, vt necessarium Honorio videretur in eam prouinciam talem Inquisitorem, qualis Dominicus esse poterat, delegare, qui & doctrinâ & igne sceleratissimarum hæresum spineta consumeret, quæ inimicus homo tum Mediolani, tum in alijs Lombardiæ partibus disseminauerat. Sanè D. Dominicus suorum familiarium, ac præsertim eorum, qui tertiæ Regulæ nuncupantur, operâ ac diligẽtiâ vsus, ita pestem illam latè iam grassantem compressit ac profligauit, vt breuissimo spatio partim sublati, partim in miserrimam fugam fuerint coniecti; pauciſsimi verò qui supererant, ignominiosè latitarent, vt Robertus Epi-
2 scopus refert. † Mortuo verò B. Dominico, in illa prouincia Inquisitionis Officio interrupto, ex pauciſsimis radicum fibris ita mala illa herba multiplicata, dilatataq; est (vt Trithemio referente) anno Domini 1230. eorum conuenticula, quæ Mediolani habita sunt, cum hæreticis Alemaniç ac Galliæ pepigerint, vt sibi quotãnis certa pecuniæ summa succurrerent. Quia tamen ignem semper indicat fumus, non tandiu scelesta hominũ conuersatio latere potuit, quin etiam intra biennium ex Catholicorum notione ad Gregorium IX. Pontificem Maxi-
3 mũ peruenîret. Quamobrem † Gregorius ratus, quàm bene D. Dominicus in ea prouincia Honorij eius prędecessoris tẽpore de Christiana Republica meritus fuerat, eius familiæ plures Inquisitores per diuersas eius
4 regiones diuisit. Contingit † strenuo Christi Athletæ S. Petro Martyri Mediolanum, ac eius districtus, ann. 1232. vt ex instrumẽtis ac publicis scripturis eius ciuitatis, quæ posteà latiùs referemus, apparet. Ex quibus itidem infertur sanctum Petrum Martyrem primum fuisse in illa vrbe Inquisitionis iudicem. Nam Bernardinus Corius eques Mediolanen. qui diligẽtissimè hæreticorum eius temporis excessus cõscripsit, refert ad eorũ audaciam refrenandâ Godofredũ † tituli
5 S. Marci Cardinalem, cum potestate Legati de latere, ann. Domini 1229. à Gregorio IX. Mediolanum missum, qui statuto cauit, ne tẽporales gubernatores Archiepiscopo Mediolane. in hęreticos inquirenti obicẽ ponerent, quinimò illi officio atq; fauore opitularentur. Item statutum ab eo erat quod postea in vniuersa Italia pro lege custoditũ est ad sancti Officij meliorem

liorem expeditionem ex Innocentij IIII. & Alexandri IIII. præscripto) videlicet, vt ex Archipræsulis illius ciuitatis, duorum insuper ex familia Prędicatorum, totidemque Minorum voto, duodecim Catholici viri eligerentur, ac singuli per singulas vrbis portas dispositi hæreticos persequerentur, ac Archiepiscopi custodiæ traderent: subditque idem Corius statuta hęc fuisse condita, primum votum in Consilio emittente Fratre Guaca Prædicatorũ ordinis, tanta animi magnitudine prædito, vt in sequenti anno 1250. (cum adhuc Episcopus Brixiæ eius patriæ non esset, sicut postea fuit) Mediolani sedis Apostolicæ legatus fuerit constitutus: fuitque hic (vt Diu. Antoninus, ac alij referunt) cui Deus sancti Dominici gloriam paulò post eius transitum ostenderat.
6 † Mediolani igitur eo tempore Archiepiscopi, tanquam ordinarij, aduersus hæreticos procedebant, vsque ad annum 1232. quo Gregorius IX. sanctum Petrum Martyrem Inquisi-
7 torem Mediolani creauit. † Bernardinus Corius, qui eius ciuitatis chartophylacia pertlustrauerat, cum ad annum 1233 peruenisset recensetedictum, quod S. Petrus Martyr eo anno in eius Inquisitionis exordio promulgauit, quod tamen lenius erat cæteris, quæ sequentibus annis promulgata sunt, vt inferiùs commemorabimus. Fuerunt igitur tunc Mediolani contra hæreticos plura statuta lata, quæ autor ille ex publico instrumento, in hanc quæ sequitur formam elicuit.

In nomine Domini anno 1233. eius Incarnationis, die Veneris 17. Septẽbris, Indiction. 7. sub regimine Oldradi à Tresco Gubernatoris Mediolanen. Fra. Petrus à Verona ordinis Prędicatorum, Apostolica, qua cõtra hæreticos fungitur autoritate de qua constat instrumento publico recepto penes Obizum Scazago Notarium Mediolanen. ann. 1232. autoritate etiam dicto F. Petro à communi Mediolanen. concessa in quodam Generali Consilio, vt alio publico Instrumento continetur eodem anno penes Singinbaldum à Turre Notariũ Mediolanẽsis Reipub. recepto & testificato: sequentia capitula contenta in quadam Pontificis summi Bulla data dicto fratri Petro de Verona, in qua excõmunicati ac anathematizati sunt hæretici omnes Catharî Patareni, Pauperes de Lugduno, Passagini, Iosephini, Arnaldistæ, Esperonistæ, ac aliorum nominum alij, qui quamuis diuersas facies ac instituta habere videantur, omnium tamen vna radix, vnum pestiferum censetur esse sementum, ac quos cùm à Iesu Christi Ecclesia damnati sint, æquum erat à seculari iustitia rapi ad pœnam, ac etiã in perpetuos careceres detrudi, nisi à suis erroribus resipiscerent. Item etiam receptores, defensores, fautores dictorum hæreticorum habeantur pro excommunicatis, qui si posteaquàm pro excommunitatis denuncientur, non emendentur, ipso facto infamiæ ignominiam incurrant, ac inhabiles habeãtur, ac sint ad comitia, officia, testimonia, hæreditates capessendas, tum etiam ad agendum in iudicio prose, vel pro alijs, vel se vel alios defendendum, & si fortè Iudex aliquis in eorũ fauorem sententiam tulerit, talis sententia ipso iure nullitatem incurrat. Item, quod nullus aduocatus ac causarum patronus pro illis audeat postulare, neúe tabelliones in eorum fauorem instrumenta conscribere; quod si contrarium fuerit attentatum, sit irritũ, cassum, atq; inane, ac aduocati ipsi, atq; Notarij eandem pœnam incurrant. Si verò clerici fuerint, ab omni officio & bene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

& beneficio priuentur, qui si Ecclesiæ aspernati fuerint fulminationes, à sæculari potestate iuxta eorũ demerita castigentur. Item, si istorum aliquis notabiliter suspectus fuerit, eius qualitate pensatâ, si canonicam purgationem desideret, ad eam sedulò admittatur: si tamen per annum in sua excommunicatione perstiterit, ab ea non satagens absolui, tanquam hæreticus castigetur, omni appellatione remota. Nec ab alijs iudicibus, vel tabellionibus ad suorum officiorum exercitium admittatur, si contrarium quispiam facere attentauerit, suo quoq; officio meritò priuetur. Nec nõ quòd clerici ac Cruce-signati hospitalarij Hierosolymitani, atque templarij, tales iam dictos ad Ecclesiasticam non recipiant sepulturam, nec eorum oblationes, vel eleemosynas recipiant, sub pœna priuationis suorum officiorum, quibus absq; speciali sedis Apostolicæ facultate restitui nequeant. Quòd si pertinaciter eos sepelire contenderent, excommunicationis vinculo subiaceant, donec hęreticorũ corpora propriis manibus ac publicè, à fidelibus Ecclesijs amãdent. Item etiam, quòd nullus secularis publicè, vel secretè de fide Catholica sine excommunicationis metu audeat disputare. Item, qui intellexerit hæreticos secreta habere conuenticula, vel cuiare in communem fidelium conuersationem extraordinarios, ac ab alijs consuetis diuersos mores, vel consuetudines introducere, curet citò suo deferre confessario, vel alteri, qui illud Antistiti notum faciat, suppositâ confitentis voluntate, atque licentia. Vlteriùs quòd hæreticorum filij, eorumq; receptores aut defensores vsq; ad secũdam generationẽ, nullius officij aut beneficij Ecclesiastici sint capaces. Itẽ, quòd domus, quibus temere hæretici recipiũtur, vel recepti sunt, debeant demoliri, nec vlterius reædificari valeant: ac demum non solùm hæc contra hęreticos, sed contra eos, qui illorum erroribus crederent, locum habeant. Insuper qui hæreticum nouerit, nec eum detulerit, vel manifestauerit, viginti libris mulctetur: quod si soluendo non sit, in exilium mittatur. Tandem statutum est, vt bona receptatorum ac defensorum hæreticorũ vsq; ad tertiam eorum partem confiscentur pro prima vice, pro secunda relegentur, donec integrè ciuitati fuerit satisfactum, ac pro coronide, quòd ciuitatis gubernator iuret obseruare ac custodire facere dicta statuta, ac prædictum iuramentum à suis exigat successoribus, sub pœna 200. librarum argenti, ac etiam incapacitatem incurrat, inhabilisq; reddatur ad publicas dignitates, & munera obeunda. Hæc omnia apud Bernardinum Corium habentur.

8 Nec quispiam † sanè miretur in eo edicto capitis pœnam non proponi contra hæreticos, qua adeò condigni sint de iustitię equitate, vt luculenter apparet ex epistola D. Hieronymi 53. ad Riparium contra Vigilantium, ac ex D. Augustino in epistola 48. ad Vincentium, & in epistola 50. ad Comitem Bonifacium, ac in tractatu 11. super Euangelio Ioannis. Quibus in locis præter plura, quę huic proposito apposita narrat, Nabuchodonosor Regem laudat, quod edidisset in blasphemos mortis pœnam, ac eorum domus funditus euerti. Age verò cõcilium Chalcedonẽse, cum in actione eius prima in reuerendissimorum Patrum cõspectu Eutychis hæresiarchæ liber lectitatus esset, Dioscorus Alexandrinus Episcopus, ac eius iam antiquus patronus ac fautor, nonne è vestigio prosiluit in hęc verba? confessus Eutychẽ, si aliud sentiret, quàm Ecclesia

Ecclesia decerneret, non ordinaria pœna, sed igne esse vindicãdum: Bernardinus verò sermone 66. de quibusdam agricolis locutus, qui sine iudicis autoritate quosdam hæreticos confixerant: ego verò (annectit) zelum rusticorum laudo, factum tamen non consulo, quamuis proculdubio sanctius ac æquius iudicarem hæreticos illos competentis iudicis autoritate fuisse sublatos, quã quod multi eorum versutijs caperentur. Nec tamẽ necessum nobis est sanctorum autoritate niti, cum in Deut. 13. cap. Deus id ipsum constituerit, nec solũmodò tamen hæresiarchas necandos esse præcipiat, sed quemlibet etiã sibi adstrictissimo sanguinis vel consuetudinis vinculo coniunctum qui quidpiam aduersus fidem pronunciaret, sine vlla misericordiæ spe ad iudicẽ debere deferri, vt eius sententia vitã amitteret, ac cui eius delictum priùs constitisset, iubebatur, vt post sententiam primus noxio inferret manus. Nec id tantùm aduersus hæreticos constituitur, seuerius illud est, quod ibi sequitur, nẽpe hac pœna in hæreticos nedum, sed etiam in ciuitates, per quas eorum serperet lues, esse animaduertẽdum, vt hæretici, qui in illis reperti fuerint, non tantùm illi pœnæ subiaceant, sed vt ædificia, & omnia quæ in eis sunt, depopulentur, ac etiam incendantur, eorumque reædificatio ac reparatio interdicatur. Ergo hoc mortis supplicio, ac sanè grauissimo omnium, quod excogitari possit, hæreticorum nequitiam compẽsari oportet. Prudentia tamen, quæ iustitiæ, ac omnium moralium virtutum antesignana est ac mater, cogit iudices quandoque, quorum autoritas nõ satis confirmata est, vt dissimulato aliquantulum rigore legum, paulatim sibi vendicẽt potestatem. Ita sapientes Hierusalem Roboamo Salomonis filio consuluerunt, cuius sanè dictis si obtemperasset, non ita maiori regni portione decidisset, nam & Iehu Rex Israel vt vnctus est ita populo imperabat, vt eum magis rogare ac suadere videretur, sicq; Deo intentatas iniurias vltus est.

Cum igitur (vt ad edictũ nostrum regrediamur) eo tempore necdum Mediolani conualuisset Inquisitio, vbi hæretici ab anno 1230. suas collocauerant sedes, castraque metati fuerant, vt in Historia Hirsaugensi narratur, quibus cum alij Germani, Galli, ac Itali eiusdem farinæ confœderati erant, eosq; maxima pecuniæ summa confirmabant: nõ ita à nascentis Inquisitionis exordijs potuit S. Petrus in eos capitis pœnã statuere, præsertim quia Frederici Imperatoris (qui eo tempore obediens Ecclesiæ non multùm erat) ac aliorum Italiæ Principum in deuotione non ita Ecclesiæ autoritas conualuerat, vt Ecclesiæ Romanæ Põtifices quoad corporis pœnas, id quod modò, vel tempore Caroli Magni, aliorũq; piorum Imperatorum tempore possent. Sanè non multò post, Oldrado à Teresco etiam Mediolanen. gubernatore (vt Corius refert) hæretici igne cremabãtur, sicut & in alijs Italiæ partibus. Idem quoque Corius de anno 1242. scribens alia prosequitur, quæ D. Petrus cõtra hæreticos expediuit, ac postea de anno 1252. de eius martyrio scripsit, quod ex administratione illius S. Inquisitionis officij hæreticorum conspiratione secutum est. Hic

9 gloriosus Inquisitor † in eo munere Mediolani viginti annis continuis versatus est, vel sanè tempore intercalato, quod esse potuit, extirpatis ab ea prouincia hæresibus, ac Gregorij morte, delegata illius potestate finita, quam postea hæretica peste re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uiuiscente Innocentius IIII. illi reintegrauit, illudq; (vt obiter dicam) non vulgare est eius sanctitatis indicium, quod 27. nato annos tantum pondus atque prouincia committeretur.

10 Primus † tamen in Lombardia fidei censor fuit Fr. Guidotus à Sexto, qui infinitos propemodũ hæreticos igni tradidit, ac iuxta canonicas sanctiones perplura hæreticorum bona ærario copulauit; hic tantum terrorem in ea prouincia hæreticis incusserat, ac tam egregiè eo munere perfunctus est, vt ab eo in hæc tempora ex prædicatoribus semper mittantur ad illam Inquisitores.

Innocentio IIII. communi Ecclesiæ pastore hæretica prauitas, quæ in Lombardiæ cõfecta ac sopita videbatur, iterũ pullulabat, ac etiam per non
11 nullas Italiæ ciuitates grassata est. † Quamobrem Pontifex cũ ann. 1251. à 17. Iulij vsq; ad 8. Septẽb. Mediolani ageret, animaduerteretque plures in ea ciuitate esse hæreticos, potẽtiâ ac temeritate pernicioſiores, S. Petrum, cuius virtutem Inquisitionis officio appositissimam experictia commostrauerat, ei muneri restituit. Porrò simul atq; Inquisitor creatus est, hæretici non pauci sibi fugâ prospexerũt, superstites verò, anathematis mucrone, alijsque corporalibus pœnis S. Petrus feriebat, eosq; ita diuexabat, vt in illius felicissimum martyrium cõ-
12 spirarent. † Cum itaque à Como Vrbe, cui etiam Inquisitor datus erat, Mediolanum veniret, anno 1252. die 6. Aprilis, qui erat Sabbatũ ante Dominicam in Albis, medio cõfecto itinere tetertimus quidam hæreticus pretio quadraginta librarum ab alijs militibus subornatus, ei obuiã factus, multis vulneribus cum cõfodit, quo assassinio eam gloriam, quam in vtraque Ecclesia possidet, consecuta est. De mortuo itaque sancto Petro martyre, eius prouinciæ Inquisitionis officium fratri Roboaldo obuenit. Ab anno tamen salutis 1252. vsque ad annum circiter 1258. Mediolani floruit Fr. Petrus de Arcanaño, ordinis Minorum, sanctus ac strenuus hęresum debellator, cuius mortis tempus incertum est. Erat Arcanañus hæreticis infestissimus, quapropter cum aliquando in eorum insidias incidisset, monitus est vt eorum nomina ex libris Inquisitionis educeret, quibus cum sanctus Inquisitor se nullo pacto id facturum renunciaret, cum sodali suo, Fr. Cathalano, crudelissimè ab hæreticis pro Christi gloria Vmbraidæ mactatus est, vnde in Viennen. Valentiã ad sepulturam traducti sunt, vt attestantur Gonzaga atq; Rodulphus Neoterici ex Minorum familia scriptores: ille in martyrum Categoriæ, quam scripsit conuentus Mediolanensis: Alter verò in suo sanctorum Alphabeto, atque in custodia Viennensi, vbi cuiusdã errorem damnat, qui scripserat illorum sanctorum corpora Valentiæ in Hispania fuisse sepulta.

13 Tempore † Martini Papæ IIII. Parmæ quiddam accidit admirandum, quod Honorius IIII. in Bullario sancti Officij, ac Bernardinus Corius in Historia Mediolanensi commemorant. Florius quidam in Lombardia diligentissimus prauitatis hæreticæ Inquisitor, de quo in additionibus Campegij ad Zanchinum perplura celebrata sunt: hic (inquam) inter innumeros, quos combusit hæreticos, quandam mulierem relapsam Parmę rogo imponendam dum curat, ecce hæreticorum, qui in pellibus ouium erant, conspiratione facta, excitatoque tumultu, magna seditio repente orta est, & à multiplici sacrilegorum hominum grege ad cœnobium, vbi Inquisitor erat, concurritur, vbi ipse,

ipse, reliquique eius fratres capitalibus iniurijs, ac diuersis vulneribus affecti sunt, nonnulli etiam fustigati, quorum vnus ex contractis vulneribus non multò post exspirauit. Tandem direpto, expilatoque cœnobio, eius alumni ab illius ciuitatis terminis eliminati sunt. Quod sanè flagitium Honorius Papa nõ inultum reliquit, ac fratres illos suo restituit post liminio.

14 Floruit † eodem tẽpore Raynerius Sacon, Placentinus, qui cum hæreticorum Dux decem & septem annis fuisset, ex eorũ caligine ad fidem conuersus, religiosam vitã professus, tantùm virtutibus creuit, vt ei Inquisitionis munus in Lombardorum prouincia creditum sit. Nam post transitum S. Petri Martyris, ac Roboaldi eius in sancto Officio successoris, Mediolanum cum Inquisitoris potestate legatur, vbi plures brachio sæculari relaxauit, & eius diligentia, quæ per sanctum Petrum prędecessorem hæreticis prophetico spiritu prædicta erant, opere sunt adimpleta: nam arcem ac Pagum Catam, quæ hæreticorum erat propugnaculum, ad cementa deleuit, ac in quadam solenni actione Nazarij ac Desiderij eius loci Episcoporũ ossa, quæ ibi propter insignem illorum impietatem venerabantur, igni credidit perignominiam comburenda. Hoc tamen illius est opus, qui ex Augustino hæretico Augustinum Ecclesiæ nostræ decus, ac ex Paulo Iudęo ac persecutore Gentium magistrum effecit. Præclarus hic Inquisitor graues etiam subiuit persecutiones, nam vt refert Corius 11. Nouembris, anni Incarnationis Dom. 1259. Vbertus Christiani nominis parum studiosus, qui eo tempore Mediolani gubernacula inuasit, Raynerium relegauit, ac sequenti quoque anno fratrem Aycardum sancti Eustorgij alumnum, quòd publicè in hęreticorũ inuehetur exitia, in exilium misit. Leandrus lib. 4. virorum Illustrium commemorat, Vberti contra Raynerium odij causam fuisse, quòd Raynerius de sceleribus atque delictis Vberti ad Romanum Pontificem scripsisset: quamobrem illum Pontifex excommunicauerat, quo facto illi valdè succensuit, misitque ex eius amicis quosdam ad sancti Eustorgij domum, vbi erat Raynerius, qui eum rigorosè ac asperrimè tractarunt, quibus Raynerius, omni internecionis formidine liberatus, respondit. Illi autem sanctum virum occidere ausi non sunt, sed indicto banno recesserunt, quod Raynerius patienter pro Christi nomine tulit. Sed enim iustus Deus non permisit Vbertum diu impune agere, nam cum ille pluribus se nequitijs coinquinaret, nec permitteret hæreticos Mediolani, Cremonæ, atque Placẽtiæ ad supplicia peti, Papa eum ab excõmunicationis vinculo absoluere nunquam voluit, ac tandem ad extremam reductus inopiam, vt inde suppliciũ nasceretur, vnde proficiscebatur iniquitas, Inquisitorum Dominicanorũ potestati traditus, suæ impudentiæ causam esse, non quòd hæreticorum ebriosis dogmatibus crederet, sed quòd eorum largitionibus, suæ auaritiæ satisfaceret, publicè professus est.

Huius præterea Inquisitoris memoriam recolunt Franciscus Pegna, in quadã sui Directorij parte ac Leandrus Inquisitor Vercellens. illiq; tanquam eo tempore Inquisitorum insigniori diplomata duo Alexandri IIII. directa sunt, quorum tenor est in hunc qui sequitur modum.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto filio Raynerio, necnon alijs fratribus ordinis Prædicato-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, salutẽ & Apostolicam benedictionẽ. Cum autoritate felicis recordationis Innocẽtij Papæ prædecessoris nostri, in Lõbardia Inquisitionis officium contra hęreticos fueritis hactenus executi: nos desiderantes tã nociuam pestem prauitatis hæreticæ, quæ pullulare in illis partibus cõsueuit, cum omni solicitudine exstirpare, discretioni vestrę per Apostolica scripta mandamus, quatenus secundùm à Deo vobis datam prudẽtiam, autoritate nostra in eiusdem Inquisitionis officio procedatis, iuxta ipsius prædecessoris directarum cõtinentiam literarum, statutis cõtra hæreticos editis, quæ idem prædecessor in capitularibus ciuitatũ & locorum Italiæ annotanda, & seruanda mãdauit: ac literis Ecclesiarum prælatis, & alijs Lombardiæ super negotio ipso directis, in suo robore duraturis. Dat. Neapoli, 6. Kalend. Maij Pontificatus nostri anno primo.

Idem Alexander IIII. Summus Pontifex ampliat & declarat nõnulla capita constitutionum Innoc. IIII. contenta in Bulla.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei dilectis filijs Fr. ordinis Prædicatorũ, Inquisitoribus hęreticorum in prouincia Lombardiæ, salutem, & Apostolicam benedictionem. Cũ secundùm tenorẽ constitutionum felicis recordationis Innoc. Papæ prędecessoris nostri, quas in capitularibus ciuitatum, & locorum Italiæ annotari mandauit, cõtineatur; quòd quælibet potestas, seu rector, cuiuscũq; ciuitatis seu loci, infra tertium diẽ post introitum regiminis sui, duodecim viros probos & Catholicos, & duos Notarios, & duos seruitores, vel quot quot fuerint necessarij, instituere teneantur, quos Diœcesanus si præsens extiterit, & interesse voluerit, & duo fratres Prędicatores, & duo Minores, ad hoc à suis superioribus, si conuẽtus ibi fuerit eorundem ordinis deputati, duxerint eligẽdos, per quos inquirantur hæretici, & etiam capiantur. Teneãtur insuper idem Potestas, vel Rector intra decẽ dies sui regiminis, syndicare præcedẽtem proximo Potestatem vel Rectorem, & eius etiam assessores per tres viros Catholicos, & fideles electos ad hoc per Diœcesanum, si fuerit præsens, & per fratres Prędicatores, & Minores, de omnibus quæ in constitutionibus præfatis, & legibus, contra hæreticos & eorum complices edictis continentur. Et sicut ad audientiam ipsius nostri prædecessoris pertinet, quòd earundem constitutionum super his plerumque impediatur effectus: pro eo (scilicet) quòd interdum illi, qui prædictos viros debẽt eligere, electioni huiusmodi noa possunt interesse, vel nolunt. Nos ad instar prędecessoris eiusdem, super his, sicut conuenit, prouidere volentes, statuimus, vt si Diœcesanus & fratres Minores, prædictæ electioni prædictorum virorum noluerint, vel non potuerint interesse, per aliquem vestrũm, seu illos, quibus id duxeritis committendũ, in locis, in quibus Inquisitionis officium exercetis, eligere personas, seu viros huiusmodi liberè valeatis, vobis, & vestrũ singulis autoritate præsentiũ indulgemus, non obstante iuramẽto, quod prædicti Potestates, & Rectores, de obseruandis prædictis constitutionibus, exhibere tenẽtur, à quo ipsos, & quantum ad hos articulos sine casu duximus absoluendos. Nulli ergo omnino hominũ, &c. Dat. Neapoli, 2. Kal. Maij, Pontificatus nostri anno primo.

Idem Alexãder IIII. vt Inquisitores procedant in negotio Inquisitionis, iuxta ordinationes Innocentij IIII.

Alexander Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filijs Fratri Raynerio Placẽtino, & alijs fratribus ordinis Prædicatorum, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, & Marchia Ianuẽsi salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum felicis recordationis Innocentius Papa, prædecessor noster, cõtra hæreticos prędecessor noster, cõtra hæreticos prędicationem Crucis vobis duxerit per suas literas cõmittendam, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus in negotio procedatis eodem, iuxta literarum continentiam earũdem. Datum Anagniæ 5. Idus Augusti Pontificatus nostri anno primo. † Quibus constat iam ante ab Innocentij IIII. temporibus Raynerium in Lombardia Inquisitorem ac S. Cruciatæ fuisse Prædicatorem.

16 Michael Ghislerius, † ex Prædicatorum familia clarissimus Pater, qui postea ad Pontificale culmen sublatus, Pius V. appellatus est Comi, quæ Lõbardiæ ciuitas est, Inquisitor fuit oppositus quibusdam erroribus, quæ in ea Diœcesi à Grisonibus quibusdam Lutheranæ sectionis disseminabãtur, Barlasinæ præsertim, ac Valde-Chiauennæ, quos pagos barbaræ quædam atque feroces incolunt gentes. Hæc loca magno vitæ discrimine aliquandiu Michael, strenuus Christi miles, perlustrabat, vt hęreticorũ olfaceret fallacias atq; conuentus. Anno itaq; 1550. quo hæc agebãtur, Grisones illi sarcinas duodecim damnatorum codicum Comum cuidam mercatori mittunt, vt eis per diuersa loca distributis vniuersam Italiam contaminarent. Quod vt Ghislerius resciuit, apud sequestrum sarcinas retineri iubet, mercator autem ad Vicariũ capituli, sede vacãte, recurrit, cuius autoritate atq; permissu ex sequestro domum librorum fasces exportat. Inquisitor tamen in viam iuris Vicariũ ac Canonicos requisiuit, quatenus ab aliena messe manum retraherent, cui cum ne dum morem gererent, sed etiam mortem cõminarẽtur, eos nexui anathematis innodauit, ac Illustrissimis Cardinalibus, Romæ Inquisitoribus, rem omnem per literas intimauit, qui causam illam ad suam audientiam euocarunt, eosq; ad se venire iusserunt. Tum verò magna aduersus Michaelẽ seditio orta est Comi, cui cũ grauiores iniuriæ inferrentur, illis tamen Christi pro gloria perpessis summopere delectabatur. Itaq; quadã die illius ciuitatis versutorum puerorum examen, inter quos procaciores erant adolescentes, post atroces iniurias, lapidibus eum ad mortem impetunt. Ille tamen in domum Bernardi Odescalci equitis Comẽsis, ac S. Officij familiaris receptus, illud periculum euasit. Canonici prædicti territorij Mediolanensis Gubernatori plura de Fr. Michaele detulerunt asserentes eum Reipub. illius pacem perturbare, ciuitatemq; omnem peruertere, inhibitionisq; quandam scedulam consecutisunt, quibus gubernator causam illam sub grauioribus pœnis euocabat. His tamen ille spretis minis, maiori animi contentione, totisq; viribus Dei negotium procurabat. Quamobrem Gubernator Mediolanum, vt ad diem crastinũ compareret, vocauit in ius. Hic de Michaele actum esse, Canonici existimarunt. Nam cum ille, qui pro eius regulæ obseruãtia pedibus iter faciebat, vt intra breuissimum terminum Mediolanum peruenire posset, non alio itinere, quàm breuiori, quod Barlasinæ est (quo in loco trecentis antea annis sanctus Petrus Martyrij palmam fuerit consequutus) transiturum iri credebatur, insidias in eo loco illi præpararunt, vt prætereuntem perditi quidam homines

Universidad de Deusto
Biblioteca

aggrederentur. Cæterùm Michael, quem Deus ad maiora Ecclesię commoda prę̃seruabat, per aliam viam licet longiorem, tantum contendit, vt (quod incredibile videbatur) diluculo, ante citationis terminum, Gubernatoris se præsentia fisteret: à quo inhumaniter tractatus est. Nam pluribus, Michaele astante, expeditis negotijs inaudito tandem eo Prætorio indignabundus excessit, ac nuncium Michaeli misit, qui eius in illum iram exponeret, ac carcerem minaretur, sed cum ille prædictorũ Canonicorum peccato, atque proteruia plurimùm afficeretur, ac Dei gloriam apprimè zelaret, pedibus Mediolano egressus, magnis rigentis frigoris, ac alijs incommodis superatis, eodem anno in vigilia Natalis Domini Romam peruenit, tantoque animi ardore Illustrissimis Cardinalibus, sanctæ Inquisitionis primatibus rem omnem exposuit, vt (non obstãtibus eius amplissimi ordinis nonnullis, qui Canonicorum agebant partes) discussa causa, victoriam, magnamque apud omnes religionis existimationem ex flagranti fidei zelo reportauerit. † Cui 17 cum quidam diceret, non imprudenter ab eo actum fore, si cum illo capitulo ob reuerentiam ac obseruãtiam leuiùs egisset; hanc fertur protulisse sententiã, quæ inter sapientium apophthegmata connumeranda est: Inquisitor (inquit) qui in S. Officij negotijs ex personarum qualitate rem 18 pensat, ei muneri impar est. Is † Euoriana Ecclesia viduata pastore, cùm duo ad eam electi essent, quorum alter votis maior Catholico, de hæresi suspectus diceretur, cùm à Cardinalibus Inquisitoribus ad illam Grisonũ regionem veritatis inuestigandæ ergò mitteretur, rogatus est habitum vt mutaret, quoniã hæretici illi Prædicatorũ familiæ essent inimicissimi. At ipse: Non mutabo (inquit) quin imò maximũ reputabo beneficium, ac Dei gratiam, si cũ hac veste pro fide mori mihi condonetur: mirus tamen fuit eius delegationis successus, namq; Grisones, licet impij viri, tamẽ sanctitatem, ac conuersationem eius admirati, hæretici inquisitionem perficere, illumq; condemnare permiserunt.

19 Anno autem Domini † 1564. cum Michael ipse Ghislerius ad Pontificale fastigiũ eleuatus esset, qui Pius V. appellatus est, tanquam expertus Inquisitionis in Ecclesia fructum, ratus periculum, quod ardente in vicinio peste, Italiæ prouincijs imminebat, Philippum II. Hispaniarum Regem nostrum, Ecclesię Atlantem, hortatus est, vt Mediolani Inquisitionis officiũ poneret, sicut in Hispania, maximo ipsius fructu constitutum erat.

20 † Rex itaq; pro eius negotij executione senatui Mediolanen. mandauit, vt omnibus viribus in hanc rem cõtenderet. Planè Mediolanen. vulgus (vt cõmuniter fit) commoueri ac obstrepere cepit, paulatim ad arma concurritur, vniuersaq; ciuitas valdè tumultuata est. Clamabatur passim, tyrannidem illud sapere, ac à tam religioso Rege longè abhorrere Inquisitionis sereniss imam normam, quæ in Hispania Maurorum ac Iudęorum pessimę gentis eruendæ causa introducta esset, eam ingenuæ ciuitati impingere, præsertim cum ex antiquissimo sedis Apostolicæ more in eam prouinciam Inquisitores delegarẽtur; quibus colloquijs ita vniuersa ciuitas seditione illa exarsit, vt difficillimum senatus iudicaret vlteriùs progredi. Quamobrem Regis oratori respondit, paratos omnes esse ac promptos ad Regis nutum viuere, cuilibet minimo etiam illius decreto parere, eaq; omnia pro viribus facere obseruari, illud tamen

tamen Reipublicæ inconueniens videri, cũ quòd seuerius Inquisitionis in Hispania institutum, Mediolano multis ex causis incõmodaret, maximè verò quòd iurisdictio Mediolanensis potestatis, quæ tot legibus ac constitutionibus stabilita erat, nouis S. Officij priuilegijs ac eius familiaribus fori prærogatiua extenuaretur, vel saltẽ debilitaretur impense; tum etiam quòd ea ciuitas ac vniuersa Italia ab ea Inquisitionis forma plurimum abhorreret: nec sanè satis tutũ censeri tam turbulentis temporibus effrænatam plebem stimulare, ac ad 12 seditiones† cõcitare sui naturâ nouitatibus studẽtem, præsertim cum ex eo negotio parum, aut nihil vtilitatis aut dignitatis Regali coronæ esset accessurum.

Hoc accepto senatus responso, Philippus Rex aliquibus motus rationibus, rem silentio contexit, vt refert Natalis Comes in Italica Historia lib. 14. anno 1564.

De Inquisitione Hetruriæ. CAP. XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Sanctus Petrus Martyr Inquisitor Florentiæ Manichæos fudit.*
2 *Fratribus Franciscanis in Hetruria, ob honorem S. Fracisci Assisien. anno 1258. Inquisitio commissa est.*
3 *S. Petrus Martyr signo Crucis Dæmonem in forma equi ferocissimi in foro Florentiæ fugauit.*

1 ANNO Domini 1244. † vt scribit Michael Florentinus in Chronico Patrum Seruitarum, S. Petrus Martyr cum Inquisitoris potestate ab Innocentio IIII. Summo Pontifice Florẽtiam mittitur Manichæos hæreticos expulsurus: quorum hæresis in ea ciuitate rebellauerat, & reuixerat, quos fudit ac superauit S. Petrus eâdem facilitate atq; successu quo Mediolani rem gesserat: nam nõ solùm Ecclesiæ, sed & temporalibus adminiculis vsus est. S. Antoninus Archiepiscopus eius ciuitatis, alijq́ue referunt plures ex nobilioribus ciuitatis, inter quos gens Rosi clarior videbatur, se contra hæreticos coniunxisse, eosq; duplici comparata victoria à ciuitate depulisse, sancto Petro concionibus, ac pijs monitis eos confirmãte: earumq; victoriarum monumẽta sunt iuxta S. Felicitatẽ, ac iuxta conuentum sanctæ Mariæ Nouellę, in cuius rei memoriam ac S. Petri Martyris gloriam quotannis die sancto Martyri dicato vexillum, quod illę Christi militibus contra hęreticos dederat per ciuitatem Florentiam cũ processione solenni gestatur. Quo 2 tempore † S. Petrus Martyr Florẽtiæ fuit, accidit quadam die dum iuxta forum vetus è suggesto ad populum concionem haberet, Diabolus spiritualibus fructibus, qui eius operâ edebantur, inuidens, ferocissimi ac effrenati equi formam sumẽs, incredibili furore audientes perturbans, atq; deterrẽs, eorum animos inquietare satagebat: sed S. Petrus, cognita fraude, signo Crucis Dæmonem fugauit, sicque callidi, & veterati hostis dolosæ artes nihil omnino profecerunt; nam assistentes tanto prodigio permoti, attentiores ad verbum Dei audiendum ac alacriores redditi sunt, Dæmon autem elusus atq; confusus est.

3 In hac prouincia † ob D. Francisci Assisiensis honorem Inquisitionis officium Franciscanis ann. 1258. ab Alexandro IIII. concessum est, quod in hunc vsq; diem conseruarunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Inquisitione Marchæ Anconitanæ, olim Piceni.
CAP. XXXII.

SVMMARIVM.

1 Dominicani fratres ann. 1253. in Marcha Anconitana iam erant Inquisitores.

2 S. Paganus Bergamensis Inquisitor, & duo scribæ sancti Officij anno 1277. pro Christi gloria occubuerunt, & nonnulla de eodem S. Pagano traduntur.

3 Frater Michael Ghislerius fuit Inquisitor Bergami, & quid ibi strenuè gesserit.

1 ANNO Domini † 1253. qui erat decimus Pontificatus Innocentij IIII. in Marcha Anconitana iam erāt Inquisitores ex familia S.
2 Dominici. Inter quos † præclarus lōgè fuit S. Paganus Bergam. qui Apostolica autoritate in ea prouincia Inquisitoris munus exercens, viriliter pro Christi gloria cū duobus sancti Officij scribis occubuit, anno 1277. in eo die qui S. Stephani Martyrio dicatus est; tumulatus tandē fuit in ciuitate Como, vbi octo diebus eius corpore insepulto, recentia quæ videbantur, vulnera, ac cruor continenter manās insignem eius Martyrij gloriam designauit; cuius etiam meminit Diacetus Episcopus in loco superiùs allegato, suppresso Inquisitoris nomine. Leandrus verò, & Seraphinus Rabi cum Inquisitorem fuisse commemorant. Idem etiam Ioannes Antonius Flaminius scripsit in lib. 2. vitæ S. Dominici, vbi annectit sanctum istum Inquisitorem ac martyrem habitum S. Dominici per eius manus recepisse Bergami admodùm adolescētem, tantumque virtute profeciſſe, vt Summus Pontifex eius insigni pietate agnita, illius districtus creauerit Inquisitorem.

3 Michael autem Ghislerius, † qui postea (vt diximus) creatus Papa Pius V. est cognominatus, post Comum, Bergami etiam fuit Inquisitor: vbi inter alia laude dignissima, Gregorium Medolacum, virum nobilem, de hæresi suspectum persequutus est, tandemq; necessarijs ac coniunctis Medolaci, qui multum in ea vrbe poterant contranitentibus comitis Ioannis Hieronymi patrocinio ad carceres perduxit, necessarios tamen, qui Medolacum sub noctem vinculis liberauerant, abiutare compulit, recuperato reo: qui tamen postea Venetiam missus, in carceribus miserè demortuus est. Sanè hoc facto Michaelis fama, quæ in dies augebatur, ita Romæ apud supremū S. Inquisitionis tribunal confirmata est, vt nō multò pòst Iulio III Pontif. Max. cum Victor Soranzus, nobilis Patritius Venetus, Episcopus Bergamen. vehemēter de hæresi suspectus esset, iterum Bergamum missus sit, vt aduersus dictum Episcopum inquireret. Negotium sanè periculosum, atq; difficile propter Episcopi illius gratiam atq; autoritatem, quibus plurimùm in ea ciuitate poterat, sed Michaeli appositissimū, qui Dei gloriam nullo periculo compensabat. Itaq; strenuè testes recepit, fecit processū ac munus exequutus est. Sed cum à communibus inimicis detectus esset, in id omnem intendūt curam vt Michelem cum fulminato processu delerent, quod ipse præsentiens, processu fratri cuidam Franciscano commendato, vt re magis dissimulata, processus insidias posset euadere, quemadmodum Paulus à Damasceno Præside ita Ghillerius à conci-

concitatissima hominum manu, speciali Dei tutela liberatus est, recuperatoq; extra diœcesim illam processu, Romam illū ad Illustrissimos Inquisitores Cardinales asportauit, Episcopusque ille fuit Episcopatu priuatus, quem deinceps aperte constitit hæreticum esse, curasseque eius Diœcesim suo morbo contaminare, atq; inficere, quod (vt timendum est) ad exitum perduxisset, nisi ea sancti ac admirandi Inquisitoris Ghislerij prudētia ac solicitudine, annuente Deo, fuisset liberata.

De aliis Italiæ Inquisitionibus.
CAP. XXXIII.

SVMMARIVM.

1 Dominicani Fratres anno 1251. in Marcha Treuisana, ac Romaniola inquirebant.

2 Inquisitionis officium anno 1253. in Genuensi Senatu exercebatur, & quis fuerit primus in ea Inquisitor.

3 Franciscani Fratres in Ducatu Spoletano ab anno 1258. contra hæreticos solent inquirere.

4 Franciscani Fratres in quibus Italiæ regionibus sanctum Inquisitionis officium exerceant.

1 ANNO † 1251. qui fuit nonus Pōtificatus Innoc. IIII. Fratres Dominicani aduersus hęreticos in Marcha Treuisana ac Romaniola, Inquisitionis gladiū distrinxisse com
2 perimus. Sed & anno † Domini 1253. in Genuensi Senatu S. Inquisitionis officiū florebat, cuius primus Inquisitor fuisse videtur Frater Anselmus, de quo loquitur Augustinus Iustinianus, Episcopus Genuen. anno 1256.
3 In Spoletano Ducatu, † in quo sancta Inquisitionis cura Frāciscanis Fratribus incumbit, iam anno 1258. Alexander IIII. eam prædictis Fratribus imposuerat. In Sauinensi autē, Cam-
4 paniæ atque Reate districtibus, † anno 1260. erat Inquisitio: nam in quibusdam Bullis eo anno expeditis legitur inquirendi munus in Romano districtu apud patrimonium sancti Petri in Tusciæ territorijs, in Sauinien. Campania, atque Reate Franciscanis Fratribus fuisse commissum. Postea verò Clemēs Papa IIII. Franciscanorum iurisdictionem Spoleto, Folgino, Asisio (quæ sancti Francisci patria est) ac Montibus Apenninis, quæ Tusciæ affines sunt, quibusdam quasi limitibus coercuit.

De Inquisitione Veneta.
CAP. XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 Frater Ludouicus Donatus Franciscanus, Inquisitor Venetijs anno 1378. Cardinalis creatus est.

2 Pius V. Summ. Pontif. voluit ad normam Hispaniæ Inquisitionem Venetijs instituere, & quis fuerit eius rei successus.

3 Pius V. quam formam dederit Inquisitioni Venetæ, quæ nunc est.

4 Frater Felix Peretus, qui fuit Papa Sixtus V. fuit Venetijs Inquisitor.

IN Veneta Republica difficile admodùm est scire, quo tempore sanctę Inquisitionis tribunal erectum fuerit: illud tamen constat †
1 temporibus Vrbani VI. Summi Pont. cuius Pontificatus initia fuerunt ann. 1378. Frattem Ludouicum Donatū, ordinis sancti Frāciſci Inquisitorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Venetijs extitisse, qui ex eo munere in amplissimum Purpuratorum Collegiũ cooptatus est; ex quo sanè tempore in hunc vsq; diem sanctum inquirendi munus in ea clarissima ciuitate continuatur.

2 Multis† deinde annis à Natiuitate Domini anno 1564. Pius V. Pontifex Maximus, immensos esse fructus atq; optimam rationem Hispanicę Inquisitionis ratus, ad eam normam in Republica Veneta instituere impensè desiderauit. Quamobrem ad eius senatum scripsit, rogãs atq; suadens, vt ad eam formã locupletatam Inquisitionẽ reciperent. Hæc res plurimùm ancipites atq; suspẽsos Venetos reddidit: nam recenti Neapolitanorũ ac Mediolanensium exemplo ingenter commoti sunt: existimabant enim sine magna vulgi perturbatione, ac armorum strepitu rem cõfici non posse. Nec tamen Summum Põtificem, cui alia de causa inuisi videbantur, contradicẽdo, ad maiorem iram impellere audebãt. Quare cum diu hærerẽt Veneti Legati, Põtificis tamen solicitudine sententiã dicere cõpulsi, humiliter Pontifici respõderunt: scilicet, sanctissimum, ac è Christiana Republica valde esse, eos, qui à vero Ecclesiæ tramite desciscerent, ac hæreticis coinquinarentur erroribus, seueriſsimis supplicijs vindicari: minus tamen cõueniens ac durum omnibus videri, pro paternis peccatis filios ad extremam reduci inopiã, præsertim Venetijs, quę ciuitas religione & Ecclesiæ obediẽtia nemini secunda videretur. Curaturos sese summa adhibita diligentia, eam ditionem ab omni hæreseos macula tergere, ac etiam serenare, omnes falsas opiniones extirpando necessarijs remedijs diligenter conquisitis, ac pertinaces pœna mortis occidendo, iuxta antiquam Inquisitionis consuetudinem: in cuius rei executionem cõfessarijs omnibus Venetijs mandatum est, vt sub grauissimis censuris pœnitentes ad hæreticos reuelandos vrgerent.

3 Postquàm † Pius V. cognouit, non satis Venetis probari quæ rogabãtur, Inquisitionem, quæ apud eos erat, quia autoritate ac grauitate (quibus ea potissimùm nititur) destituta erat, ita ordinauit. Vnus est in ea Republica Inquisitor, qui simul cum Patriarcha Veneto, & Nuncio Apostolico, duobus etiam ex grauioribus illius inclyti senatus fidei causas determinaret. Senatores duo votum habent consultiuum, reliqui verò decisiuum, Secretarij ac Officiales sancti Officij, Reipublicæ etiam ac ditionis Venetæ ministri censentur. Igitur Pius V. quòd ad eam formã, quæ Hispaniam fortunauit Inquisitionem constituere non potuerit, ea tamen autoritate communiuit, atque firmauit Inquisitionis arcem, qua ab hæreticorũ excursionibus augustissima illa Respublica defenditur, & munitur.

4 Inter plures, † qui in ea Republica fuerunt Inquisitores, clarissimus fuit Fr. Felix Peretus Picenus ex oppido Montealto, ordinis Minorum cõuentualium, naturæ bonitate, ex plurimo doctrinæ studio Theologus, ac insignis concionator, qui Venetijs in Inquisitionis munere fuit eximia cum laude versatus: postmodũ Romę eius ordinis Generalis procurator à Pio IIII. Legationis in Hispania munere cohonestatus, & à Pio V. Vicarius generalis religionis, deinde Episcopus sanctæ Agathæ, tum Presbyter Cardinalis tituli S. Hieronymi Illyricorum factus, tãdem anno salutis 1585. 8. Kal. Maij in locum Gregorij XIII. demortui Summus Pontifex creatur, & Sixtus V. appellatus est, vt in eius vita scribit Fr. Petrus Rodulphus lib. 2. Seraphicæ religionis S. Francisci.

TITV-

TITVLVS TERTIVS.

De dignitate, vtilitate, & fructu sacrosanctæ Inquisitionis.

De amplitudine, & excellentia sanctæ Inquisitionis. CAP. I.

SVMMARIVM.

1 *Potestas officij sanctæ Inquisitionis in omne hominum genus animaduertit.*
2 *Censores Romani in omnes ciues, & magistratus potestatem habuerunt.*
3 *Censores Romani, quos semel dignitate priuabant, nunquam ad illam admittebant.*
4 *Inquisitores, quos vt infames condemnant, nũquam ad honores ascendũt.*
5 *Inquisitorum institutum est fidem propugnare, atque defendere.*
6 *Hæresis labes non solùm homines beatitudine priuat, sed etiam vita, honoribus, & bonis.*
7 *Summus Pontifex vt priuatus, propter hæresim deponitur.*
8 *Inquisitores multi pro fide tuenda martyrij lauream sunt consecuti.*
9 *Tribunal sancti Officij ea rectitudine, & sanctitate pollet, vt nullis humanis respectibus flecti possit.*
10 *Officium sanctæ Inquisitionis summa pietate ægrotis, & incarceratis omnia necessaria largitur.*
11 *Officium sanctæ Inquisitionis maturè reorum causas decidit.*
12 *Officium sanctæ Inquisitionis innocentes lauro, & palma decorat.*
13 *Inquisitores hæreticos puniunt, non vt eos perdant sed vt conuertantur, & viuant.*
15 *Officiales sancti Officij cæterorum tribunalium officialibus antecellunt.*
16 *Officium sanctæ Inquisitionis nullum familiarem recipit, qui antiqua familia, & claro sanguine nõ sit natus.*
17 *Officium sanctæ Inquisitionis Ecclesiæ Dei maximos fructus attulit.*
18 *Inquisitores plusquàm quadraginta Cardinales effecti sunt.*
19 *Inquisitores ex Imperatoris, & Regis familia extiterunt duo, & quinque Summi Pontifices.*
20 *Officij sanctæ Inquisitionis potestati resistere nemo valet.*
21 *Inquisitores fidei maximis ornamẽtis et honoribus ab omnibus afficiẽdi sunt*
22 *Inquisitores quasi quædam vigiliæ sunt cunctis in locis constitutæ, vt Christianis dies semper clarus illucescat.*

INTER multa, quę in Dei Ecclesia magna cum admiratione celebrantur, perillustre est sanctę Inquisitionis officium, tũ potentia, sanctitate, vtilitate, & dignitate: tum etiã origine ac felici progressu sũmopere demirandũ. † Tãta enim est eius potestas, vt in omne genus hominũ, in plebeios, primarios, principes & magnates regnorũ, in Ecclesiasticos omnes, etiam si exẽptis sint siue præsentes siue absẽtes, iustissimè animaduertat, neque solùm de viuis, sed de mortuis etiam inquirit. † Nam (vt à primordio repetam Inquisitionis illa fundamẽta, quæ à summo iacta sunt opifice, Deus non solũ è plebe idololatras puniẽdos Moysi præscripsit, sed ipsos etiam principes, in quorum caput vitæ, & necis potestatẽ seruo suo dedit, Num. 25 [Tolle cunctos principes populi, & suspende eos cõtra solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israel.] Fuerunt olim apud Romanos censores, quibus in vnumquemq; ciuem Romanũ potestatem

leges

Universidad de Deusto
Biblioteca

leges permiserunt, ita vt subscriptio censoria non minùs calamitatis ciuibus, quàm acerbissima Syllæ proscriptio afferre posset. Neque solum in priuatos, sed in magistratus omnes summam semper animaduertēdi potestatem habuerunt; quippe qui mores publicos corrigere & emendare poterant, quæ iacebant, excitare; quę
3 fluxerant, reuocare debebant. † tradita sibi summa potestate censoria, multi senatores per censores à Senatu mouebantur, qui postea neq; populi Romani, neq; Reipub. gubernacula tractare poterant: qui turpi iudicio damnati in perpetuum omni honore atq; dignitate priuantur. Tanquam hominibus ignominiâ notatis, neq; ad honorem aditus, neq; in curiam reditus erat. Si quem censores furti condemnabant, is omnibus ornamentis amissis, nunquam vllâ suæ honestatis partē recuperabat. Quam obrem semper homines censorium stylum, cuius mucronem multis prærogatiuis Principes Romani acuerūt, æquè quidem, atq; ipsum dictatorium
4 gladium, pertimescebant. † Quæ potestas cēsoribus nostræ fidei iure optimo contigit, non ad antiquam Romanorum disciplinā conseruandam, sed ad Christi Iesu doctrinam, ad fidem Catholicam retinendam, ad immortalis Dei gloriam augendam, & amplificādam; quorum potestas maximum timorem hominibus affert. Nullus enim est in orbe terrarum iudicialis actus, qui æquè, atque sanctè Inquisitionis actus formidabilis sit. Neque mirum: quos enim censores fidei damnauerint, infames in perpetuum intelligimus, neq; hi ad honores vllos ascendēt, neque honoribus semel priuati, ad rempublicā redeundi tempus, aut locum vllum habebunt. Nulli magis turpes, nulli magis infames, nulli maioribus dedecoris; & ignominiæ maculis cooperti quàm hæreseos dānati, Inquisitorum sententijs addicti ad infamē habitum gerendum, vel abiurata semel hæresi, vel qui pertinaces, aut magistri condemnati fuerint ad flāmas perferen-
5 das. † Et quidem si pij atq; Catholici homines Inquisitorū institutum attenta animi cogitatione perpendāt, non solū terrore non afficientur, verū maximo gaudio, & lætitia exultabūt: eò enim hæc omnia dirigūt, vt fidem Catholicam, qūā tot machinis adhibitis hæretici labefactare conātur, fortissimè propugnēt, atq; defendāt, quę virtutū omniū supernaturalium basis atq; fundamentū est, nostræ iustificationis principiū, in tētationibus fideliū clypeus, in laboribus, & calamitatibus solatiū: hac deniq; deuij, & errantes ad verum veritatis tramitem ducūtur, quæ eò vtilior ac magis necessaria est ad Christianæ Reipub. conseruationē, quò maiores calamitates, atq; maiorē perniciem affert horrēda
6 ac detestabilis hæresis, † quæ adeò funesta ac pernicioſa est, vt nō solū beatitudinis iure, sicut cætera peccata lethalia, priuet, sed etiam in causa sit, vt hæretici capite & bonorum iactura atque tam ipsi, quàm eorum posteri officijs, & honoribus & iurisdictione priuentur, libri ab eis cōpositi prohibeātur, & (vt suprà diximus) infami veste à cæteris distinguantur.
7 Deniq; † tam detestabilis est, ac Deo odiosa, vt nullius facinoris sceleratissimi, nullius horrēdi flagitij causa nisi tantū hæresis, potestatē Ecclesiæ suæ concesserit, vt Pontifex Maxim. se de deponatur, nimirū si tāquam priuatus homo (quod nunquam euenit) in hæresim pertinaciter laberetur, vt scripsit Bonifacius Martyr Archiepiscopus Maguntinus capit. si Papa. 40. distinctione, & Pius quintus in Epistola ad Regem Galliarum destinata: quod octingentis retro annis Adrianus Papa II. nosci tur decidisse,

cuius

cuius decretum extat in actione septima octauæ Synodi Oecumenicæ, Constantiaopolitanæ quartæ. Sancti-
8 tas autem huius tribunalis ex eo maximè innotescit, quòd multi Inquisitores pro fide Catholica tuenda sanguinem profundentes, martyrij laurum honorificè adepti sunt: multi confessores in sanctorum numerum solenni ritu relati, aut facultate à Pōtifice Maximo impetratâ, in aliquot prouincijs summa cum pietate coluntur: alij miraculis claruerunt; alij, quòd in illos Deus O P T. M A X. virtutum omniū ornamenta congesserit, Beatorum cognomen adepti sunt.
9 † His tam conspicua accedit in iudiciali ordine sanctitas, vt odio, fauori, subornationibus, amori intercessioni bus, aliisue humanis respectibus omnino aditus præcludatur, tantâq; religione, & æquitatis & iustitiæ legibus geruntur omnia, tanto silentio, & taciturnitate causæ aguntur, tacitis & occultis iudicijs, vt vel summum illud silētium parietes illi interiores, atq; tecti recessus, intra quos priuata & remota luce communi procul à conuentu & frequentia mortalium Inquisitores ipsi de rebus quærūt, vt de criminibus delatis in iudicium Inquisitionis injciant metum hominibus, & religionem afferant incredibilem in illo silētio. Testium dicta, qualitas atq; conditio ad amussim examinantur, qui falsum testimonium dixisse deprehenduntur seueriſsimè
10 vindicantur. † Rei qui in carceribus S.Officij detinentur, benignè & liberaliter iuxta vniuscuiusq; conditionē tractantur, pauperibus & ægrotis cibaria atq; medicamenta necessaria, erogāte fisco (quemadmodum in instructionibus Toletanis anni 1561. cap.75. diffinitum est) copioſè satis ac
11 peramanter submiſtrantur. † Nec in his tantùm, sed & in omnibus reorum fauori consulitur. Nam præterquam quòd testiū dictis haud ita facilè creditur, quoniam tempus indagator eximius est veritatis, non concisè, neq; abruptè causæ deciduntur, sed injecto temporis tractu prudēter maturātur, quemadmodum tale bonorum, vitę ac famæ, nō solùm rei, sed omnis eius familiæ periculū postulat.
12 Quod † si rei innocēs conscientia cōiectetur, omnibus neruis viribusque contenditur in eius innocentię patefactionē, eaq; probata omne in id studium intēdunt, ne ex accusati existimatione quidpiā detrahatur, ac triūphantiū more, lauro ac palmâ decoratus innocens, equo omnium gratulatione vehi consueuit, quo spectaculo timidorum animi suppliciorum seueritate affecti valdè recreātur. Ij verò, qui ita ex tanto periculo pristino statui restituti sunt, Deum nūquam collaudare desinunt, qui illud in terris tribunal posuit, quod innocentium honori maximè consulat.
13 Cùm autē † Inquisitores hæreticos puniunt, non eo animo id faciunt, vt eos funditus perdant, sed vt conuertantur & viuant, iuxta illud Ezechiel. cap.33. inquit enim: [Nolo morte impij, sed vt cōuertatur impius à via sua, & viuat.] Idem deducitur ex cap.18. eiusdem Prophetæ, & habetur in c. agnouimus. & in c.his qui. & c.si presbyter.26.q.6. & sic debet intelligi doctrina D. Augusti. Epist. 48. & 50. vbi docet hæreticos puniēdos esse. [Phreneticus ligādus (inquit) & corripiendus est, ne præcipitetur.] Deus quoque nos omnes flagellat & corrigit, vt pater filios: & pastor errantia pecora flagello reuocat ad gregem.
14 † In iudicando enim & corrigendo hoc sanctum Officiū obseruat vt eum quem punit emendet, aut pœna eius cæteros meliores reddat, aut sublatis malis securiores cæteri viuant: hæc

enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim est Ecclesiæ intentio vt cõuertat hæreticos, & vt hæreticorum pœna sit metus hominum, vt quos Dei timor à malo non reuocat, temporalis saltem pœna cohibeat. l. locatio. §. quod illicitè. de publica. & vect. c. famæ. de sentẽtia excommun. quia (vt inquit Propheta) iustus lætabitur, cũ viderit vindictam impij, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Non lætabitur iustus, quòd insultet peccatoris calamitati, sed quòd videat gloriam Dei illustrari, & omnes à maleficio deterreri, dum improbi pœnas luunt. Psal. 58. Chrysost. ad populum Antiochenũ Homil. 50. & tex. in l. 1. C. ad leg. Iuliam repetũdarum. Deut. 13. 19. & 21. & Prouerb. 19. & 21.

Vnde sapienter admodum Aristoteles in fine vltimi libri Ethicorũ inquit: [Multitudo necessitati potiùs quàm rationi, & pœnis quàm honestati paret: idcirco aduersus inobedientes, & hebetiores ingenio castigationes, pœnasque instituere oportet: eos verò, qui curari & emendari nequeunt extrudere & exterminare.] Improbus enim dolore afficiẽdus est, perinde atq; iumentũ; nam (vt Fabius ait) qui ratione traduci ad meliora nõ possunt, solo metu cõtinentur: & Plato lib. 12. de legibus, pœnis maligni vexantur, vt & ipsi, & qui puniri iniquitates & iniustitiam oderunt, aut non omnino, aut saltem minùs in simili vitio peccent. Theodosius quoq; & Valentinus hæreticos puniebant, additâ ratione, vt ab errore perfidiæ, si ratione retrahi nequeunt, saltẽ terroribus reuocẽtur c. factę autem. dist. 4. [Factæ autem (inquit Isidorus) sunt leges, vt earum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter probos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur audacia, & nocendi facultas.] Et Demosthenes in oratione contra Aristogitonem [Dux res (inquit) sunt propter quas omnes feruntur leges: vt ij qui ius violarunt puniãtur, alijq; meliores reddantur] & refert Fabius lib. 12. cap. 7. l. 54 tit. 4. lib. 16. C. Theodosiano. Hoc idem sanctissimè sancitum est, vt dicit Cyprianus in sermone de Passione Christi: facilitas nãq; veniæ peccatis laxat habenas, & incentiuum tribuit delinquendi. Et Chrysostomus in sermone de Absalõ [Semper (inquit) scelera dum non resecantur increscunt: & in augmenta facinorum prosilitur, quoties secura impunitate peccatur.] Vbi autem experimentum docet, quantùm hoc vtilitatis afferat, quid illic opus est speculationibus? vt dixit Dionysius lib. 11. antiquit. Rom. & secuti Clemens Alexandrinus libr. 1. Stromat. inquit, *[est vel maximè fide digna probatio, quæ cũ experientia est coniuncta] quia nihil ferè distat à demõstratione, vt probatur ex tex. in c. est iniusta. 23. quæst. 4. huius autem affectus testis est August. in ea Epistola, quam scripsit ad Vincentium: testis religiosissima Hispania, quæ hoc vni eo remedio ab hęresibus & prauis dogmatibus immunis, & pura seruatur.

15 Sed & huius inclyti † tribunalis integritas vel ex eo maximè commendatur, quòd officiales habeat familiares & ministros, qui in suis exequẽdis officijs ita se integros & incorruptos præstãt, vt longè reliquis officialibus cæterorum tribunalium antecellant. Nec mirum, cum omni commodo 07
temporali, vel odio, vel amore postposito, grauissimis etiam pœnis trãsgressoribus propositis, ad rectum iudicium faciendum procedere cogantur. Sic Clemens V. in Clementin. multorum. §. verum. de hæreticis. vbi contra facientibus Episcopis suspensionis per triennium ab officio, 11
Inquisitoribus alijs maioris excommunicationis imponitur pœna, Summo Pontifici reseruata absolutione: cuius sanè §. verba, vtpote elegantissima, hic describenda curauimus: ea sic se habent: [Verùm quia nimis est graue ad exterminationem prauitatis prædictæ non agere, quod ipsius contagiosa enormitas agendum requirit, graue est quoque & damnatione dignissimum malitiosè insontibus eandem imponere prauitatem. Episcopo & Inquisitori prædictis, ac alijs ad dicti executionem officij substituendis, ab eis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt sic discretè & promptè contra suspectos vel diffamatos de huiusmodi prauitate procedant, quòd malitiosè aut fraudulenter tantã labem, seu quod ipsos in executione officij Inquisitionis impediat, falsò alicui non imponant: quod si odij gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtẽtu contra iustitiam, & conscientiam suam omiserint contra quenquã procedere vbi fuerit procedendum, super huiusmodi prauitate aut obtentu eodem, prauitatem ipsam vel impedimẽtum officij seu alicui imponendo cũ super hoc præsumpserint quoquo modo vexare (pręter alias pœnas pro qualitate culpæ imponendas eisdem) Episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alij verò excommunicationis sententias eo ipso incurrant, à qua quidem excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem nequeant, præterquam in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficiũ obtinere, nullo in hac parte priuilegio suffragante.] Hæc ibi.

Quare mirum non est si huius sancti tribunalis integritas omnibus alijs facilè præluxerit, tam grauissima pœna contra corruptos iudices indicta, quæ etiã ad Aduocatos Fiscales, Officiales, siue Alguazirios, Notarios, apparitores siue portarios, ac alios quocũq; nomine cẽseantur officiales ampliatur, vt in instructione Hispalen. anni 1484. cap. 1. & 9. continetur.

16 † Porrò huius sacrosancti Officij dignitas atque præstantia ex eo non mediocre accipit incrementũ, quòd nullus ad Inquisitoris, familiaris, aut aliud assumitur ministerium, qui non sit antiquâ Christianorum familiâ natus, & claro sanguine fatus, ex qua nullus fuerit in S. Officio pœnitẽtiatus, aut ex Iudęis aut Saracenis oriũdus: Ex quo & illud cõsequitur, quòd cum ij qui honestis parentibus nati sunt, in hoc sancto tribunali se in Dei seruitio exercere contendant, atque exoptent impijs hæreticorum preuaricationibus se opponere, sicq; maximâ animi voluptate, optimoq; diuini cultus zelo id munium suscipiant, fideliter ac rectè illud exequantur. Nã si diligenter id consideretur, vtiq; reperiemus S. Officij officiales, familiares, reliquosq; ministros moribus, vitæ puritate, atq; virtutibus lõgè alijs
17 antecellere. Sed quamuis † ex tota huius nostri operis Historia maximi, immensiq; fructus, qui tũ in vniuersa Dei Ecclesia, tum in primis in Hispania nostra S. Inquisitionis munere & beneficio consecuti sunt, luculenter atq; apertè demonstrantur, specialis tamen eius rei in sequẽtibus capitulis nobis instituendus est sermo. Ve-
18 rùm huius † officij amplitudo atque maiestas maxima est: quamuis enim ante annum 1500. si qui ex Inquisitoribus Cardinales crearentur, cum tamen perpauci essent, illud statim munus deponerẽt, ab anno tamen 1500. vsque ad 1596. plusquam quadraginta Inquisitores in amplissimum purpuratorum numerum assumpti,

Inquisitio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inquisitionis officio perfuncti sunt:
19 † ex quibus vnus Imperatoris frater,
alter Lusitaniæ Rex,quinq;etiã Summi Pontifices creati sunt. Quæ cum
ita sint, maiori tamen admiratione
pensanda videntur, quod ab humilibus principijs,qualia in Sãcto Dominico,eiusque ac sancti Francisci egenis filijs sanctũ Inquisitionis officium
ortum,per tot tantasq; hæreticorum
20 procellas eductum,† ad tantam potestatis ac dignitatis peruenerit summi
tatem , vt nemo sit qui illi resistere
valeat, sed eius nominis terrore omnes cõcutiantur, ac etiam contremiscant; præsertim verò in pacatissimi
Catholici nostri Regis prouincijs,vbi
propter singularem ipsius Regis pietatem, ob incredibilẽ propè eius dilectionem,quâ Inquisitionem prosequitur,insignes,immensosque fructus
atque vtilitates Hispaniæ nostræ sacrum Inquisitionis officium suppeditauit,incendia extinguendo,quorum
ardore sine dubitatione partes Hispaniarum quamplurimæ conflagrassent, nisi cælestibus aquis censorum
fidei incendia tot extincta fuissent.
21 † Vnde si magno in honore fuerunt
illi,qui conseruatores patriæ dicebãtur,quia faces ad vrbium incendium
excitatas extinxerunt,si Metellus ille, cognomento Pius appellatus, Romanorum literis celebratur,qui Mineruam periculo vitæ suæ flammis è
medijs eripuit; si maxima laus,& honos iure optimo debetur conferentibus operam & studium suum,in gloriam,& honorem maiestatis æternæ:
quibus laudibus quæsitores sacræ fidei prosequemur? quibus Inquisitores honoribus & ornamentis afficiemus, qui non parietes, mœnia, atque
adeo tecta ciuitatis ex ferro & flammis hostilibus eripiunt, sed ipsam religionem ex impijs manibus, & ore
sacrilego nostrorum hostium sua vigilantia tuentur,atq; defendunt:non
corpora, sed animos Christianorum:
non opes atque diuitias,sed ipsas virtutes & ornamenta cælestia conseruant; non has flammas, igneq; manibus hominum accensos, sed flãmas
& incẽdia inferorum extinguntnon vt Metellus, simulacrum Mineruæ,
sed ipsas imagines sanctorum, stemmata virginis Mariæ, Sanctuarium
Christi Iesu,aras & templa sanctissima, tot opera & monimenta sanctorum salua, & integra conseruant? Factum quidem est dono ac munere
Dei OPT. MAX. vt nullos magistratus magis homines metuant atq;
reformident, nullos honoribus eximijs magis prosequantur,& omni genere complectantur officiorum; sic
(inquam) eos colunt,venerantur, suspiciunt,vt venerandos, & colendos
intelligant instar alicuius numinis,
quod veluti de cælo delapsum ad cõseruationem fidei,& ad decretorum,
& morũ instaurationem Deus OPT.
MAX. generi Christianorum dede-
22 rit. † Vigiliæ quidem sunt per Inquisitores constitutæ;quas positi cunctis
in locis diligenter agunt,vt dies semper clarus sit & illucescat cultoribus
Christianæ fidei, neq; sint aliqui, qui
arbitrantes parum nostros vigilare
præfectos religionis, vt immanes lupi in medijs tenebris,& in noctis obscurę profunda caligine in ouile Christianorũ inuadant, & oues ore inhiãtes deuorent,atq; discerpant. Angeli
verò custodes dicendi,qui in animorum nostrorum custodia positi, non
homines solùm singulos custodiunt,
sed aditus omnes Dæmoni præcludendo,nos saluos & incolumes conseruant. Sint prætores ciuitatum in
magna gloria qui clauum,& regimen
ciuitatum tractant studio & vigilantiâ: maximè floreant in omnibus regnis & Imperijs florentissimis auditores

ditores Regij, qui legibus Iurisconsultorum,& regnorum sanctionibus
respublicas moderantur atque gubernant: omnes denique Magistratus laudibus & honoribus maximis
afficiantur, per quos factum est, vt
scelera vindicẽtur, & tuta sit ab hominum improborum audacia respublica: sed Inquisitores ipsi præferantur magistratibus vniuersis: merita
sunt eorum maiora, laus & honos
altiùs ascendunt: nõ de corporibus,
non de diuitijs, non de statu rerum
humanarum, sed de salute animarũ,
de dignitate fidei, de gloria diuinę
Maiestatis consilijs suis maximis,
atque serenissimis agunt atque decernunt.

De viris Illustribus, qui de sanctæ Inquisitionis Officio, aut egregiè senserunt, aut præclarè locuti sunt.

CAP. II.

SVMMARIVM.

1 *Officium S.Inquisitionis mirũ in modũ extollit F.Ludouicus Granatensis.*
2 *Officio S.Inquisitionis Philippus Menesius attribuit fidei conseruationem in Hispania.*
3 *P.Ignatij fundatoris Societatis Iesu, singularis affectus in sanctæ Inquisitionis Officium.*
4 *P.Petri Ribadeneyra de S.Inquisitionis vtilitate honorificum testimonium.*
5 *Officium S. Inquisitionis Hispaniæ Papyrius Massonus, vir natione Gallus,& pius mirificè laudat.*
6 *De Officio sanctæ Inquisitionis Hispaniarum Stanislaus Hosius Cardinalis honorificam facit mentionem.*
7 *S. Petrus Martyr Episcopatum refugit, non autem sanctæ Inquisitionis Officium.*
8 *Officium Inquisitoris Generalis, libenter F. Thomas Turre cremarã suscepit, Episcopus autem Hispalensis creari renuit.*
9 *F.Franciscus Ximenius, Archiepiscopus Toletanus, publicatio testium ne fieret, pro viribus parte defendit.*
10 *Reges Catholici parui facientes vectigalium iacturam, modum procedendi S.Inquisitionis non immutarunt.*
11 *Fr.Gaspar à Corduba,confessarius serenissimi Hispaniarum Principis, quædam de sancto Officio meditatus.*
12 *Fr.Vincentius Antist. Iustinianus, de sancto Officio scribendo plurimùm meruit.*
13 *Fr.Alphonsus Giron, de vtilitate S. Officij multa prodidit.*
14 *Fr.Dominicus à Mendoça quantum S.Officio antiquitas debeat,suapte diligentiâ perfecit.*
15 *Officium S.Inquisitionis Papa Paulus IIII. vltimis verbis moribundus Cardinalibus commendauit.*
16 *Pius Papa V. S. Inquisitionis Officium plurimis priuilegijs decorauit.*
17 *Sixtus Papa V. magni fecit sanctum Inquisitionis Officium.*
18 *Officium sanctæ Inquisitionis Carolus V.Imperator, tam in testamẽto, quàm in codicillo filio suo Philippo II.commendauit.*

TOT commoda & singularia bona ex sanctissimę Inquisitionis Officio, tanquam ex perenni fonte,in Ecclesiã Catholicã dimanant,vt quãquam omnibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

perspecta & cognita sunt, silētio prætereire non possim. Si enim agri fertiles, qui non quiescunt, sed quotannis ferunt fructum, maximi sunt pretij, & ab agricolis expetuntur: quāti ducendum S. Inquisitionis Officium est, ex quo non singulis annis, sed singulis mensibus & horis vberrimi fru-
1 ctus decerpuntur? Callebat † hæc optimè F. Ludouicus Granatēsis, in quo cognitio diuinæ sapientiæ mirum in modum illuxit, dum vltimam dictans concionem, quam paucis diebus ante mortem in lucem edidit, in hæc verba prorupit [Sanctæ Inquisitionis Officium murus est Ecclesiæ, columna veritatis, fidei custodia, Christianæ religionis thesaurus, arma aduersus hæreticos, cōtra omnes dæmonum fallacias, & technas, lumen fulgentissimum, lapis Lydius ad doctrinæ veritatem dignoscendam & examinandam. Qui animo & cogitatione lustrauerit Britāniam Gallias, Germaniam cæteraſq; Septēntrionales regiones, quæ veritatis luce nō illuminantur, inueniet earum nationes densissimis tenebris circūfusas, à rapidis canibus, & furentibus belluis discerptas atque dilaceratas: adeoque absurdis erroribus contaminatas, vt Religionem Catholicam, vel labefactauerint vel funditus deleuerint. Quid Hispaniâ futurum erat, si incendium, quod Pintiæ, & Hispali vires acquirere & iam diffundi latenter ceperat, summa vigilantia atque diligentia Inquisitorum non fuisset extinctum. Huius enim sancti Tribunalis est rapaces lupos à grege Dei abigere atque deterrere, perditorum hominum consilia detegere, hæreticos hostiliter irrumpentes cōprimere, ne de veritate & religione triumphumagere procaciter glorientur.] Hæc ille.

2 Philippus Menesius † ex eadem Prædicatorū familia, & in Theologica facultate Magister clarissimus, dum damna atque incommoda deplorat, quæ rerum fidei ignorantia Hispaniarum Regnis inuexit, dum eadem de causa in summum fidei periculum adductas Hispaniæ prouincias lamentatur in aureo illō Catechismo (quē ad huiusmodi ignoantiam expellendam scripsit) in hæc verba prorupit: [Hæc omnia quæ hactenus coniectaui, ipsa nos docuisset experientia, nisi DEVS OPT. MAX. (quæ sua est misericordia & clementia) Hispaniarum prouincias igneis sacrosanctæ Inquisitionis mœnibus cinxisset, quæ hos lupos rapaces arcent, & remorantur.] Quid? nonne si tam altissimo muro Hispaniarum Regna non essent circumuallata, pernicioſissima hæreticorum doctrina fuisset vbique disseminata? nonne omnia à perfidis hæreticis fœdata, & contaminata fuissent: proculdubio. Tanta enim est illorum audacia, adeo omnes in hac re animi atque industriæ suę vires effundūt, vt animas in fide Catholica firmas atq; stabiles euertant, prorsusq; disturbēt, vt cum ipsi pedem in Hispanias inferre non audeant, ne supradicto incendio comburantur, scripta sua miris modis excogitatis summa astutia & calliditate submittant, vt ipsis saluis, venenata consilia ad exitum optatū deducantur. Verùm enimuero, si rem attenta animi cogitatione perpendamus, inueniemus non solùm scripta, sed autores etiam ingressos, quanquam optatis suis frustrati, in vincula & in rogum inciderunt, quod in causa esse debet, vt sanctissimæ Inquisitionis Patres summa vigilantia excubias agant, & instar animalium Ezechielis vndique prospiciāt, ne

huiusmodi homines grassentur per Hispanias.] Hactenus Menesius.

3 Nouerat † optimè hæc omnia, quòd attenta animi cogitatione perpenderet, Pater Ignatius Loyola, vir nūquā satis pro dignitate laudatus, siue vitam eius admirabilem, siue ipsum à Deo Opt. Max. electum ad instituendam religionem illustrem literarum eruditione & vitæ exemplo celeberrimum, siue Ecclesiæ Catholicæ vtilissimum consideres. In hoc ergo patre tam insigni (vt refert P. Petrus de Ribadeneyra, vir eiusdem Societatis literis & religione grauissimus lib. 5. vitæ P. Ignatij) visus fuit maximus pietatis affectus, & incensum valdè S. Inquisitionis Tribunali omnibus in rebus obsequendi, seruiendique desiderium: nam cum animaduerteret auitam religionem & Catholicam fidem Christi sanguine & Apostolorū doctrina fundatam, à truculentis, sacrilegisque fidei hostibus nostra ætate, omnibus machinis pertinaciter oppugnari, & grauissimos atque sapientissimos viros, qui consilio supremo fidei præsunt, quasi in vigilia quadam stare, luporum rabiē arcere, & sanctissimæ fidei propugnationē suscipere, dabat operam vt eius tribunalis auctoritatem ad fidem ipsam tuendam apprimè necessariam, quam maximè posset per se, & per suos conseruaret. Quamobrem quæcumq; ipsi negotia sese offerebant ad Inquisitionis Officiū pertinentia, tametsi à Sum. Pont. ea impetrare minimo negotio poterat, semper tamen ad ipsos fidei quæsitores reiecit, per eosq; confici voluit, quemadmodum multis exemplis explicare non esset difficile, quæ breuitatis causa omitto.

Idem Petrus Ribadeneyra libr. 2. vitæ eiusdem P. Ignatij c. 18. hæc obiter dicit: Debemus etiam eniti quantùm possumus, & dare operā, vt vitia

4 nostra corrigamus: † ne singulare donum fidei nostris peccatis perdamus quod aliæ nationes suis peccatis perdiderunt. Et dies noctesq; Deum nostris placare, atq; fatigare precibus, vt Philippum Regē Catholicū incolumē, felicissimumq; quàmdiutissimè tueatur: qui pro sua auita atq; eximia pietate, summa prudētia, incredibili vigilantia, maxima inter omnes, qui vnquā fuerūt Reges potentia, se murum pro domo Dei opponit, vt Catholicā fidem protegat & defendat. Quod quidem præstat, nō solùm armis inuictis, & cōsilijs salutaribus, sed etiam ijs sacrorū Patrū excubijs, qui fidei Catholicæ senatui prę sunt, & in perenni quadā vigilia sedētes, hæreticorū furorem ab nostris ceruicibus, & certissimā pestē ab Hispaniæ finibus auertūt. Quod quidē sanctissimæ fidei tribunal, ad conseruationē atq; defensionem fidei Deus Opt. Max. admirabili prouidētia, in Castellæ ac Legionis regnis instituit, an. ab ortu Filij sui 1481. In Aragonia verò, Valentia, Catalonia, ann. 1483. quo ipso anno monstrum illud Martinus Lutherus in lucem editum est: vt vel ex hac ipsa tā opportuni tēporis cōiunctione, Dei consiliū fiat manifestum, fidei tribunal, hostibus fidei, antidotum veneno, prouidentissimè opponentis. Nam tametsi cùm primùm hoc fidei sanctissimæ consilium est institutum, existimabant homines futurorum inscij atque improuidi, propterea solùm institui, vt per illud Hispania Iudæorum atque Sarracenorum spurcis superstitionibus repurgaretur; Deus tamen, qui immutabili præsciētia sua præterita, prę sentia, & futura ab omni æternitate æqualiter complectitur, profligatissimos atq; pestilētissimos nostris temporibus, hęreticos exorituros prospiciēs, sanctissimę fidei senatū in Hispa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia constituit ad arcendos hæreticorum impetus, & nequissimorum hominũ fraudes discutiendas. Optimus quoq; Iurisconsultus, & vir pius (tametsi Gallus) Papyrius Massonus in vita Sixti IIII. plane cõcedit ex ea autoritate, quam Reges Catholici atq; eorum successores S. Inquisitionis Officio detulerunt, & honore quo iudices illos affecerũt, fieri nõ posse quin Hispaniarum Regna felicissima pace, & vita tranquilla perfruantur, liberaq; sint, & remota à magnis incendijs, quæ vicinas in prouincias inuaserunt: quin deniq; Hispani sint immunes à sæuissimis tempestatibus & procellis, quibus non solùm ferè omnes Europę nationes iactatæ Catholicæ fidei, sed & patresfamilias vexati rei familiaris, & reliquorum temporalium bonorum naufragium infeliciter fecerunt.

6 Doctissimus Cardinalis Stanislaus Hosius, Episcop. Vuarmiensis, natione Polonus lib. 3. quem cõtra Brentiũ hæreticũ in lucem edidit, maximis 9
laudibus celebrat, & in cęlũ tollit Hispaniarũ felicitatẽ, quas omniũ bonorũ abundantia affirmat circũfluere, propter summã curam & diligẽtiam, cui ad fidẽ Catholicã conseruandam, & hæreses extirpandas incumbunt.

7 Hæc omnia D. Petri Veronensis cõfirmantur exẽplo, qui ad Episcopatũ electus, nulla ratione adduci potuit, vt tantã dignitatem admitteret. Verùm qui totis viribus munus Episcopale refugit, quoties aduersus hęreticã prauitatem Inquisitor Apostolicus fuit creatus libenter officiũ suscepit, vt potè qui optimè nosset magistratum hũc sibi esse laboriosum, Ecclesiq Catholicæ vtilissimum, & ad diuinã gloriam amplificandam aptissimum.

8 Hoc idẽ † suo illustrauit exemplo F. Thomas à Turre-cremata, nunquã satis pro dignitate laudatus, qui post-

quàm omnes industriæ suæ neruos in eo intẽdisset, vt Reges Catholici Ferdinandus & Elisabetha S. Inquisitionis Officiũ in Hispaniarum regnis instituerent, ad Inquisitoris Generalis dignitatem euectus, nequaquam reluctatus est: vbi autem Catholici Reges ad Archiepiscopatũ Hispalensem eum nominare decreuerunt, cõtinuò illorũ voluntati obsistere, preces & lacrymas fundere, nec à sua vnquã voluntate dimoueri potuit. Quin intelligentiâ & ratione optimè cõprehenderat, nullã adinuentionẽ ad hæreses radicitus exstirpãdas Inquisitione fitmioré excogitari posse. Quamobrem vir diuinæ gloriæ studiosissimus, cum ab omni honore, & dignitate maximè abhorreret, eã tamẽ, in qua Dei Opti. Max. honos instritisset, vt subterfugeret, à se impetrare nõ potuit, præsertim cũ ipsa experientia cognosceret ex modo procedendi S. Inquisitionis, & Iudęorum exstirpatione maximam ad fidem conseruandam & augẽdam vtilitatem decerpi.

Maximam huius S. tribunalis penitus spem animo cõplexus fuerat D. Franciscus Ximenius, sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Archiepiscopus Toletanus, vir de Hispaniarum Regnis præclarè meritus, qui celeberrimam Compluti Academiã erexit, & alia pietatis monumenta condidit. Inter alia ergo clarissima facta, quæ de eo cõmemorantur, illud est perpetuâ recordatione dignissimũ, quo impetus & consilia cõfregit eorũ, qui ad fidẽ Catholicã se recenter adiunxerant. Cum enim octingẽta millia aureorũ Carolo regi obtulissent, si in S. Inquisitionis Tribunali testes publicari iuberet, timens ne regẽ adolescentẽ & parũ expertũ in suam sententiam adducerent literas continuò misit ad regẽ, qui in inferiori Germania ea tẽpestate degebat, summis

illum

illum precibus obtestans, ne rem Hispaniarũ regnis vtilissimam euerteret: testes si publicarentur, fieri non posse, quin denunciationes retardarẽtur, & delicta impunita manerent: indeque euenturum, vt eam sanctũ Tribunal à Catholicis regibus suis prędecessoribus erectum breui tẽpore corrueret. Re diligenter perspecta, tantíque auri summa contempta, Consilium Cardinalis Rex Catolus complexus est, atque inde illud factum est vt toto vitæ suę tempore sanctam Inquisitionem magno fuerit fauore prosecutus. Intelligebat enim nullam tam munita mœnia reperiri posse ad regna sua conseruanda, quàm S. Inquisitionis Officiũ, quo commotus tã sanctum Tribunal in regnũ Neapolitanũ inducere constituit, vt in cap. de Neapolitana Inquisitione refertur.

10 Nec silentio † inuoluẽdus est sanctus ille Catholicorum regum affectus, qui post institutum in Hispaniarũ regnis S. Inquisitionis Officium, nulla ratione adduci, nec oblata ingẽti auri summa commoueri, nec maxima vectigaliũ iactura frangi potuit, vt benignius cum eis, qui in fidem Catholicam deliquerant ageretur, ne vires S. Officij eneruarentur, vt in c. de Castellæ S. Inquisitione memorauimus. Cuius zẽlũ in fide Catholica cõseruanda Deus Opt. Maxi. multis præclaris victorijs illustrauit, ac remuneratus est: quod ipse Rex Catholicus agnoscens, omnes suas victorias ac felices euẽtus referre solebat in zelum, quo diuinitus excitatus fuerat ad Catholicam religionem amplificandã & S. Inquisitionis Officium instituendum, vt refert Hieronymus Zurita libr. 20. Annaliũ c. 49. & Petrus Ribadeneyra libr. 1. de virtutibus Principis Christiani c. 16.

11 P. Fratrem Gasparem † à Corduba gente ortũ nobili, & Dominicanæ regulæ alumnũ tacitus nulla ratione prę-

reriri possum, cuius ingeniũ scientiarũ encyclopedia v enultatũ hoc apud omnes doctos obtinuit, vt eloquẽtiæ & doctrinæ quoddã sirasylũ. Ego quidẽ illi credulus, lucubrationes hasce meas à me passus sum exire, cum scirem optimũ illum & candidũ scriptorũ esse iudicẽ. Meo non eget ille præconio. Ipse sibi suę laudis testis est locupletissimus. Nam eò sua virtute vẽnit, vt Principis nostri cõfessionibus aurẽ præbeat, ordinis sui Dominicani prefecturã in sua prouincia moderętur, & Consultoris titulo in Officio Cordubensi fulserit. Sed & ipse lucubrationes in Officij sancti splendorem cumulat. 21

P. Fr. Vincentius Antist Iustinianus,
12 Valentinus, † Ordinis S. Dominici, paginæ sacræ Magister præstantissimus, & Philosophiæ cognitione maximè excultus: idemque in Historicorum scriptorum lectione magnopere versatus, vir pietate & prudentiâ ornatissimus, stylo scripsit luculento de S. Officij dignitate, eaque in vnum contulit quæ de illo ordine sparsa passim apud autores circumferebãtur, vt nõ immeritò plurimum illi deberi ab eodem Officio existimem. 22

13 P. Fr. Alphonsus Giron, † magister in sancta Theologia ex Dominicana familia, qui multos annos exstitit à secretis Officij sancti, manum ad rem eandem admouit, & eruditionis thesauris apertis, in tantum euexit decus illius sancti tribunalis maiestatem, vt illam vnam posimus iam dicere, plus ad stabiliendum, & confirmandum Reipub. cuiuslibet statum conferre, quàm alias vllas politicæ disciplinæ inuentiones.

14 P. Fr. Dominicus à Mendoça, † inter Dominicanos nominis vir celeberrimi, cuius sinceritatę, pietatę, & doctrina Dominicana illa familia nobilitatur, magna & admirãda ex antiqui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatis ruderibus monumẽta quasi sepulta & obliterata edidit, maxima illa deuotione, qua S. Officium prosequitur.

15 Nouerat optimè hæc omnia, atq; attenta animi cogitatione perpenderat Paul. IIII. Pont. Max. qui quanti faciendum esset sanctæ Inquisitionis Officium, vltimis verbis moribundus significauit. Vt enim constat ex actis conclauis, quo Pius Papa IIII. creatus est, cum ingrauescente morbo deficere sensim cepisset, vt iã iam discessurus videretur: paulò recreatus accersiri ad se Cardinales de more iussit, eos extremis verbis allocuturus, cuius ea oratio fuit, vt primò sic exorsus: Ingredimur viam vniuersæ Carnis, eos ad pacem & concordiam cohortaretur, tum vt de Pontifice maximo deligendo etiam atque etiam cõsiderarent, diligenter admonuit, illud etiam eos obtestatus est, vt Inquisitionis Officium, quod vnum remedium labenti religioni præsens esse videbatur, commendatum haberent.

16 Pium V. Pontificem maximum nefas esset prætermittere, cuius omnes conatus non solùm ad conseruandam sed etiam ad propagandam fidem tã auspicatò inuigilarunt, vt suo (quod proprio vocant, sed magis propriè diuino dixerim) motu sanctiones, seu bullas sanctas tres ediderit. Earũ duæ sunt anni 1566. quarum altera vetuit rei iudicatæ prærogatiuam ne timerent sententiæ latæ contra formam Inquisitionis à iudicibus quibuslibet in eorum gratiam, qui hæreseos criminibus essent obnoxij. Altera, qua statuit ne beneficia per hæresim vacantia cõferantur ab alio, quàm à Sum. Pontif. neúe inter cæteros vacãdi modos hæreseos crimẽ veniret, nisi expressa causa eiusmodi impetrationis exposita, aut qui impetraret, crimen in Iudicio deduxerit, aut lata fuerit sententia. Tertia verò an. 1569. qua cõstituit, vt quicunque Inquisitore Officij ministrũ, accusatores, denunciatores, aut testes offenderit, reus hæresis liberauerit, ea pro vetuerit, occultauerit, anathemate percussus omni dignitate & dominio exuatur, eius eorũq; filij notentur infamia, & hæreditatis iure priuentur. Idq; omne vt obtineat vbiq; terrarũ, Reges & potestates sæculi Pontifex idẽ obsecrat & obtestatur, in quibus omnibus quãta sit Officij S. dignitas, quam necessaria sit orbi vniuerso, vbi hæretici insurgunt, huius institutio mirifico ac vere Pontificio stylo & Maiestate edicit.

Hoc idẽ cũ compertũ & exploratũ haberet Sixtus Papa V. cõgregationẽ Cardinaliũ pro S. Inquisitione confirmauit, appellans prædictã congregationem firmissimum Catholicæ fidei propugnaculũ. Et in fine Bullę, confirmationis, honorificã facit mẽtionẽ de S. Inquisitionis Officio in Hispan. regnis instituto, vt videri potest in prędicta Bulla, quę descripta est superius.

Carolus etiã V. Imperator semper Augustus, pro ea qua in Deũ pietate flagrabat, hæc amantissimo filio suo Philippo II. moriẽs in mãdatis dedit, & huius studij, quo erga S. Inquisitionis Officiũ ardebat, heredẽ testamentò rẽliquit. Cuius testamenti clausulam, quæ tanti Principis pietatem studium & amorẽ erga Christianã Religionem maximè testatur, libet hic ex Hispano in Latinum sermonem conuersam inscribere.

Pro eo quo omnipotẽti Deo, officio, obstrictus teneor, & pro eo, quo erga serenissimũ Principem Philippum II. charissimũ filiũ amore sum accensus, plus illũ virtutum præsidio munitum, quàm diuitiarum amplitudine decoratum, cupiens & affectans, hac qua possum animi affectione in mandatis do, vt tanquam Catholicę Religionis studiosissimus Princeps, & diuinorum mandatorum obseruantissimus omnium rerum ad eius decus, & honorem spectantium ardentissimè curam suscipiat, & sanctæ matris Ecclesiæ dictis ac præceptis semper sit audiens, & inter alia hoc præcipuè & obnixè illi commendo, vt sanctæ Inquisitionis Officium contra hæreticam prauitatem diuinitus institutum illiusque ministros & officiales omnibus fauoribus atque honoribus prosequatur, eò quòd hoc vno remedio grauissimis in Deum offensionibus obuiam itur. Item illi præcipio, vt omnibus Ecclesijs & personis Ecclesiasticis suas immunitates seruandas curet, Religionibus faueat, illarum augmẽto & reformationi inuigilet. Itẽ, vt diuini cultus & honoris se se studiosissimum semper ostendat, sectetur iustitiam, illiusque administrationi, absque personarum exceptione, vigilanter incumbat: vsque Regnorum omnium paci, & tranquillitati prospiciat erga subditos, & gẽtiles benignitatis & humanitatis studia colat, neque eos aut vexari, aut iniurijs affici patiatur. Præcipuè verò illi præcipio, vt viduas, pupillos, ac pauperes suo patrocinio amplectatur, & diuitum & potentum extorsiones, ac iniurias ab illis repellendas (quod maximè Regium officium est) sedulò curet.

Neque ijs religiosissimus Imperator contentus arctiori vinculo charissimum Philippum ad horum obseruationem obstrinxit. In ipsa oculorum tetra caligine, in crebro anhelitu atque singultu, in totius corporis sudore, in intercluso spiritus angustijs hanc suam pietatem & animum erga sanctum Officium propensum testatum esse voluit. Et sic in suo Codicillo hanc clausulam adiunctam esse voluit, in qua hæc verba referũtur.

Quamquam vbi primùm de illis qui hæreseos insimulati fuerãt, & cõprehendi aut comprehensum iri sperabantur, certior factus sum, statim ad charissimam filiam Principem, quæ ad noxiorum punitionem & ad huius rei remedium pertinere videbantur, scripsi. Idemque præstiti per Ludouicum Quixadam, quem meo nomine ad huius rei cognitionem cum imperio delegaui, & quamquam certo scio Regem Philippum, cæterosque ministros (ad quos tantæ rei negotium spectat) sedulò curaturos, vt tantum malum penitus exstirpetur, & ea seueritatis significatione & ea breuitate puniatur, quam tantum facinus requirit: & quamquam certò scio fore vt Princeps filia huic negotio totis viribus incũbat, quousq; executioni mandetur; nihilominus pro mea erga diuinum obsequium, fidei exaltationem, erga Ecclesiæ conseruationem, & Christianæ Religionis augmentum voluntate propensa, pro cuius defensione propriæ incolumitatis dispendio (pro vt vniuerso orbi notũ est) tot, tantosque labores exãtlaui, & pro eo quo teneor desiderio, quo Philippus tanquã Catholicus Rex idẽ præstet, quod ego de illius pietate probitate, & studio erga Christianã Religionẽ confido ab ipso obnixè peto, & cum qua maxima possum contentione obtestor, & tanquã pater amantissimus, pro illius erga me obseruantia præcipio vt huius rei (in qua totius Hispaniæ salus agitur) ardentissimè curam suscipiat, vt scilicet, omnes hæresis labe infectos debita suis flagitijs pœna excipiat, nulla habita cuiusquam consideratione, neq; vllius personam aut preces admittat: ad cuius effectum sanctæ Inquisitionis Officium omnibus fauoribus prosequatur, cuius vigilantia in his Regnis Catholica fides augetur, & Christiana religio conser-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uatur,& quam plurimis malis ac damnis occurritur, quæ antequam oriantur, sedulò comprimuntur, prout latiùs in meo testamento illi præcepi. Nam pręterquam quod si hoc pręstiterit,Christiani Principis officio satisfaciet,Diuinam clementiam hac tam insigni probitatis & pietatis significatione deuinciet,vt eius consilijs adsit, ipsumque ab hostibus tueatur; & in periculis ac rebus dubijs sui numinis declaret pręsentiam,me etiam ingenti gaudio cumulabit.

De studio,& vigilantia Inquisitorum, qua vnitas Religionis Catholicæ, atq; concordia,& pax Reipublicæ conseruantur.

CAP. III.

SVM MARIVM.

1 *Religione nulla vnquam gens caruit.*
2 *Religio omnibus nationibus necessaria visa est ad rempublicam conseruandam.*
3 *Numa Pompilius melius meritus est de ciuitate Romana, quam Romulus.*
4 *Religio si paruipendatur,est certissimum indicium ruinæ alicuius Reipublicæ.*
5 *Atheistæ nihil efficacius religione attestantur ad Rempublicam conseruandam.*
6 *Status omnis Reipublicæ pendet à religionis obseruantia.*
7 *Respublicæ celebriores mundi potissimã curam Religionis habuerunt.*
8 *Socrates iudicium mortis subijt, quia receptam Religionem damnabat.*
9 *Religionis nostræ Catholicæ conseruationis maiorem curam habere debemus.*
10 *Principes omnes Christiani ob insignẽ religionem à Deo fuerunt fortunati.*
11 *Constantinus Imperator omnes suas victorias in religionis cultũ referebat.*
12 *Theodosij Magni Imperatoris nouella de Iudæis.*
13 *Theodosius Magnus Imperator, moribundus fidei conseruationem filijs commendauit.*
14 *Religione crescente Imperium dilatatur,ea declinante,decrescit.*
15 *Religio Catholica basis,ac fundamẽtum Romani Imperij.*
16 *Reges priusquam Regiam sedem conscendant, iureiurando polliceri teneri,se fidem Catholicam conseruaturos,statutũ fuit in Concilio Toletano VI.& in VIII.& nu.17.*
18 *Forma iurisiurandi, quam Reges præstant in sua coronatione.*
19 *Reges,& magistri militum, ac prouinciarum Præfecti antiquis temporibus,fidei Catholicæ iureiurando promittebant.*
20 *Deus impunitam non relinquit Principum socordiam in conseruatione religionis.*
21 *Principibus,qui conseruandæ religioni student,omnia feliciter accidunt.*
22 *Principi desidioso in religione conseruanda nascuntur dissidia, rebelliones,& aliæ calamitates.*
23 *Religionis Christianæ effectus est, voluntates subditorum inter se,& cum Principe deuincire.*
24 *Religionis Christianæ Lex, non solùm quæ agenda sunt,præscribit, sed vires etiam ad agendum suppeditat.*
25 *Vnitas & concordia subditorum cum Principe, omnigenam felicitatẽ importat in regnum.*
26 *Officio S. Inquisitionis debentur fidei conseruatio & alia bona, quæ inde nascuntur, in Hispaniarum regnis.*
27 *Ratio bene gubernandi exigit, vt sanctum Inquisitionis Officium à Principe protegatur & honoretur.*

28 *Officium*

28 *Officium sanctæ Inquisitionis regnorum pacem & concordiam conseruat.*
29 *Reipublicæ bonum primarium concordiam esse,dixit Socrates.*
30 *Græciæ vrbes non aliud iusiurandum à ciuibus exigebant, quam de concordia conseruanda.*
31 *Religionum dissimilitudo atque diuersitas, maximas solet in Republica excitare tragœdias.*
32 *Religio Catholica nihil nisi cæleste, diuinumque admittit.*
33 *Deus imperauit populo Israelitico Ægypto egresso,ne cum infidelibus communicaret.*
34 *Deus iratus fuit Regi Iosaphat, quia cum inimicis eius amicitiam iniuerat.*
35 *Deus castigauit Amasiam & Asa, quòd amicitia copularentur cum impijs.*
36 *Amicitia cum serpẽte, inimicitia cum Deo est.*
37 *Impietas est communicare cum illis, qui propter commissa scelera à diuinis officijs arcentur.*
38 *Concilia sacra clamant,ne cum hæreticis aliquatenus commisceamur.*
39 *Hæretici per dulces sermones seducũt corda innocentium.*
40 *Hæreticos omnes,ac Arianos,& Manichæos Diuus Antoninus maximè detestabatur.*
41 *Ioannes,quæ docuit de hæreticis vitandis factis comprobauit.*
42 *Polycarpus Marcioni sibi occurrenti quid responderit.*
43 *Hæreticis multa interdicuntur iure ciuili.*
44 *Theodosius imperauit,vt hæretici procul à ciuitatibus amandarentur.*
45 *Hæretici cum Catholicis in eadem Republica pacificè viuere non possunt.*
46 *Officio sanctæ Inquisitionis debetur pax & tranquillitas Hispaniarum.*
47 *Officium sanctæ Inquisitionis viam intercludit regnorum dissensionibus & calamitatibus.*
48 *Machiauelli doctrina de regnorum conseruatione falsa & insana.*
49 *Bodini & aliorum impiorum doctrina de pace conseruanda, stulta.*
ibidem.

1 NVLLA vnquam gens † fuit tam barbara aut efferata, quæ religione caruerit. Hæc † enim 2 vnica conseruandæ Reipublicæ ratio omnibus visa est. Vnde Plutarch. lib. aduersus Colotem [Ego (inquit) credo faciliùs esse sine area ædificare, quàm sine religione posse rempublicam optimè gubernari.] Machiauellus homo insigniter impius, ac politicorum huius temporis antesignanus lib. 1. suorum discursuum cap. 11. religionem necessariam esse ad rempublicam gubernandam affirmat, meliùsque meritum fuisse† Numam Pompilium de ciuitate Romana ob inductam religionem, quàm Romulum,qui prima eius fundamẽta iecisset,armisq; propagasset. Duodecimo autem cap. eiusdem libri ait, 4 certiùs indicium † ruinæ alicuius reipublicæ non esse, quàm si religio, & cultus diuinus paruipendatur. Ioannes Bodinus lib. 4. cap. 7. de Republica † cõmemorat etiam Atheistas, 5 qui Deum esse negant, omniq; religione carent, attestari nihil efficacius, aut potentius religione inueniri posse ad rempublicam conseruandam, in eaque præsertim Principum potentiam, subditorum obedientiam, ac in superiores ob- 6 seruantiam, peccandi metum, amicitiam, ac hominum commercia sira esse,ob idque† magnum studium ad-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibendum esse ad illius inuiolabilem obseruantiam, à qua omnis reipublicę
7 ſtatus pendeat, ac proficiſcatur. † Quapropter Ægyptij, Lacedęmones, Athenienſes, Romani, ac alię inſignes Reſpublicæ, quas breuitatis ſtudio prætermitto, potiſsimam ſemper religionis curam ac rationem habue-
8 runt. Socratem † cum esset ab inimicis accuſatus, nulla res magis iudicium mortis ſubire coegit, quā quòd nouam religionem moliri atque inuehere, receptamque damnare diceretur; cumque & Xenophon & Plato cauſam illius agerent, nulla magis in parte totius accuſationis, quàm in hac quæ religionem ſpectabat, laborarunt. Iſocrates quoque celebris inter Græcos orator ſcribēs de inſtitutione Principis, hunc ſeduló, ne maiorum religionem & ſacra mutet, adhortatur propterea quòd rerum humanarum inuerſiones ſolent cum illa mutatione eſſe coniunctæ. Quod
9 ſi † Reſpublicæ ſapientia toto Orbe celebres ſuam religionem tanti fecerunt, tantoque ſtudio Deorum falſorum cultui incubuerunt, multò nos maiorem curam atque ſtudium adhibere debemus ad veram ac ſacratiſſimam religionem Chriſtianam colendam ac conſeruandam, quam nos Deus ipſe edocuit: ac multò profectò Chriſtiani ferre debemus iniquius, ſacris noſtris inſidias ſtrui, nouaq; ſtudia ſuſcipi cōtra eam religionē quam ab ipſius ore Dei ſcimus eſſe profectā, cuiuſq; adeò veritatem exploratā habemus, vt ſi vel angelus Dei deſcendat de cælo, & aliud quam traditum ſit annunciet, anathemate debeat abire perculſus. Exemplo ſunt
10 omnes Chriſtiani † Principes, qui, ob inſignem religionem mirum in modum à Deo ipſo fortunati ſunt. Con-
11 ſtātinus Imperator, † qui primus Chriſtianam religionem in Romano imperio protexit, in Epiſtola quadam quam ad Epiſcopos Paleſtinæ deſtinauit, luculenter clareque profitetur omnes eius victorias in Deum ac eius ſanctæ ac verę religionis cultum referendas eſſe, vt retert Cæſar Baronius tom. 3. anno Domini 318. Ma-
12 gnus Theodoſius † Imperator in ſua nouella de Iudæis in hæc verba exorditur, [Inter cæteras ſolicitudines, quas amor publicus peruigili cogitatione nobis indixit, præcipuam Imperatoris Maieſtatis curam eſſe perſpicimus veræ religionis indaginem, cuius ſi cultum tenere potueris, iter proſperitatis humanis aperimus inceptis: quod vſu longæ ætatis experti, piæ mentis arbitrio ad poſteros vſque perennitatis iure fundare decreuimus cæremonias ſanctitatis. Quis enim tam mente captus, tam nouæ feritatis immanitate damnatus eſt, vt cum videat cælum diuinæ artis Imperio, incredibili celeritate intra ſua ſpatia metas temporum terminare, cum ſyderum motum, vitæ commoda moderantem, dotatā meſſibus terram, mare liquidum, & immenſi operis vaſtitatem, finibus naturæ concluſam, tanti ſecreti, tantæ fabricæ non quærat autorem? quod ſenſibus excæcatos Iudæos, Samaritas, Paganos, & cætera hæreticorum genera portentorum audere cognoſcimus? Quos ſi ad ſanitatem mentis egregiæ lege medica reuocare conemur, ſeueritatis culpam ipſi præſtabunt: qui duræ frontis obſtinato piaculo locum veniæ non relinquunt. Quamobrē cum ſententia veteri deſperatis morbis nulla ſit adhibenda curatio, tamē ne ferales ſectæ in vitā, immemores noſtri ſeculi, velut indiſcreta confuſione licentiùs euagentur, hac victura in omne æuum lege ſancimus: neminem Iudæum, neminem Samaritam, neutra lege conſtā-

tem,

tem, ad honores & dignitates accedere, nulli adminiſtrationem petere ciuilis obſequij, nec defenſoris fungi ſaltem officio. Nefas quippe credimus, vt ſupernæ maieſtati, & Romanis legibus inimici, vltores etiam noſtrarum legum ſubreptitiæ iuriſdictionis habeantur obtentu, & acquiſitæ dignitatis autoritate muniti, aduerſum Chriſtianos, & ipſos plerumque ſacræ Religionis Antiſtites, velut inſultantes fidei noſtræ, iudicandi vel pronunciandi quod velint, habeant poteſtatem. Illud etiam pari conſideratione rationis arcentes, neque Synagoga in nouam fabricam ſurgat, fulciendi veteres permiſſa licentia, quæ ruinam præſentaneam minitantur. His adijcimus, vt quicumq; ſeruum ſeu ingenuum inuitum vel ſuaſione plectenda ex cultu Chriſtianę religionis in nefandam ſectā ritumue traduxerit, cū diſpendio fortunarum, capite puniendum. Vt quiſquis igitur vel inſulas ceperit, acquiſitis dignitatibus non potiatur, vel Synagogam extruxerit, compendio Eccleſiæ Catholicæ ſe nouerit laboraſſe. Imò quia ad honores irrepſerit, habeatur, vt ante, conditionis extremæ, etiam ſi honorariam promeruerit dignitatē. Et qui ſynagogæ fabricam cepit, 01
non ſtudio reparandi, cùm damno quinquāginta librarum auri fraudetur auſibus ſuis. Cernat præterea bona ſua proſcripta, & pœnæ mortis ſanguinis deſtinandus, qui ſidem alterius expugnauit peruerſa doctrina. Et quoniam decet Imperatoriam Maieſtatem ea prouiſione cuncta complecti, vt in nullo publica lædatur vtilitas, curiales ciuitatum omnium, nec non cohortalinos oneroſis, quin etiam militiæ, ſeu diuerſis officijs facultatum, & perſonalium munerum obligatos, ſuis ordinibus, cuiuſque ſectæ ſunt, inhærere cenſemus, ne videamur hominibus execrandis contumelioſo ambitu immunitatis beneficium præſtitiſſe, quos volumus huius conſtitutionis autoritate damnari. Hac exceptione ſeruata, vt apparitores memoratarū ſectarum in priuatis dumtaxat negotijs, nullius iudicis ſententias exequantur, nec carcerali præſint cuſtodiæ, ne Chriſtiani (vt fieri adſolet) nōnunquam obſtruſi cuſtodum odijs alterum carcerem patiantur incertum, an iure videantur incluſi. Hinc proſpicit noſtra clementia, Paganotum quoq; & gētilis immanitatis vigiliam nos debere ſortiri, qui naturali veſania & licentia, pertinaci veræ religionis tramite diſſidentes, nefarios ſacrificiorum ritus, & funeſtæ ſuperſtitionis errores occultis exercere quodammodo ſolitudinibus dedignātur, niſi ad ſupernæ maieſtatis iniuriam, & temporis noſtri contemptum eorum ſcelera profeſsionis genere publicentur, quos non promulgatarum legum mille terrores, non denunciati exilij pœna compeſcunt, vt ſi emendari non poſsint, mole ſaltem criminum, & illuuie victimarum diſcerent abſtinere. Sed prorſus eaſuroris peccatur audācia, ijs improbo-
tum conatibus patientia noſtra pulſatur, vt ſi obliuiſci cupiat, diſsimulare non poſsit. Quamquā igitur amor religionis numquā poſsit eſſe ſecūrus, quamquam Paganorū dementia cunctorum ſuppliciorū acerbitates expoſcat, lenitatis tamen memores nobis innatæ, trabali inſsione decreuimus, vt quicūq; pollutis, contaminatiſque mentibus in ſacrificio quolibet in lōco fuerit comprehenſus, in fortunas eius, in ſanguinem ira noſtra conſurgat. Oportet enim dare nos hanc victimam meliorem, ara Chriſtianitatis intacta ſeruata. An diutius perſe-

timus

Universidad de Deusto
Biblioteca

rimus mutati temporum vices, irata cæli temperie? quæ Paganorum exacerbata perfidia, nefcit naturæ libramenta seruare? Vnde enim ver solitam gratiam abiurauit? Vnde æstas messe iciuna laboriosum agricolam in spe destituit atistarum? Vnde hiemis intemperata ferocitas, vbertatem terrarum penetrabili frigore sterilitatis læsione damnauit? nisi quod ad impietatis vindictam transit lege sua Naturæ decretum. Quod ne posthac sustinere cogamur, vt pacifica vltione (vt diximus) pianda est superni numinis veneranda maiestas; superest, vt quæ in Manichæos, Deo semper offensos; quæ in Eunomianos, hæreticæ fatuitatis autores, quæ in Montanistas, Cataphrygas, Photinianos, Priscillianistas, Ascodrogos, Hydroparastatas, Borporitas, Ophitas, innumerabilibus cõstitutionibus lata sunt, cessante desidia celeri executioni mandentur, Florenti Præfecte charissime Augustorum. Illustris igitur, & magnifica autoritas tua, cui cordi est cum diuinis, tum principalibus adhibere iussionibus famulatum, quæ insatiabili Catholicæ Religionis honore decreuimus, propositis excellentiæ suæ solennitèr edictis, in omnium faciat peruenire notitiam. Prouinciarum quoque moderatoribus præcipiat intimari, vt & eorum pari solicitudine cunctis ciuitatibus atque prouincijs, quæ necessariò sancimus, innotescant. Dat. Prid. Kal. Febr. Constantinopol. Theod. A. xvij. Cõs. & qui fuerit nunciatus. Eodem exemplo viro illustri Præf. P. Illyrici.] Et vt ait † Nicephorus lib. 13. Historiæ Ecclesiast. 13 cap. primo, dum in extremis ageret, nihil aliud filijs commendauit, quàm vt sanctam Catholicam fidem in sua integritate atque nitore retinerent, vt pacem obtinerent, inimicos superaret, ac felicitèr omnia, annuente Deo, perficerent. Imperatores Theodosius ac Valentinianus † ad 14 Cyrillum scribentes, firmitatem inquiunt ac stabilimentum Imperij à religione Catholica dependere, quæ duo adeò inter se cohærent, vnitaq; sunt, vt crescente religione, necessariò imperium dilatetur, eaque declinante, decrescat. Id ipsum quoque autoritate Leonis Papæ confirmatur, qui ad Pulcheriam Imperatricem scribens Epistol. 31. relata in cres autẽ omnes, vigesimatertia quæstione quinta, sic ait: [Non possunt tutæ humanæ res esse, nisi regalis potestas Ecclesiasticæ coniungatur, ac vnà simul religionem tueatur, at- 15 que defendant.] Zeno Imperator † (teste Euag. lib. tertio cap. atque Nicephor. libr. 16. cap. duodecimo,) in suis constitutionibus, atque decretis Religionem Catholicam vocat basim, fundamentum, atque præsidium Romani Imperij, matrem perpetuam ac immortalem eius sceptri. Iustinianus Imperator ait [nos omni studio ac prouidentia Ecclesiarum curam gerimus, ob quas credimus Deum nostrum Imperium sustinere, ac rempublicam pro sua cle- 16 mentia defendere.] Iam verò † in Toletano Concil. sexto cap. 3. decretum est in hæc verba: [Inflexibilis Iudęorum perfidia, deflexa tandem videtur pietate, & potentia superna. Hinc enim liquet, quòd inspiratione summi Dei excellentissimus & Christianissimus Princeps ardore fidei inflammatus, cum regni sui sacerdotibus prævaricationes, & superstitiones eorum eradicare elegit funditus: nec sinit degere in Regno suo eum, qui non sit Catholicus: ob cuius feruorẽ fidei gratias omnipotenti Domino cælorum

agimus,

agimus, eò quòd ei tam illustrẽ creauerit animã & sua repleuerit sapiẽtia: ipse quoq; donet ei & præsentis æui diuturnam vitam, & in futuro gloriã æternam. Illud autem prouida nobis cura, & valdè est decernendum vigilanti solertia, ne eius fidei calor, & nosser labor, quandoque in posteris tepefactus liquescat. Quocirca consonam cum eo corde & ore promulgamus Deo placiturã sententiam, simul etiã cum suorum optimatum, illustriumq; virorum consensu & deliberatione sancimus, vt quisquis successorum temporum regni sortitus fuerit apicem, non ante cõscendat Regiam sedem, quàm inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit, hãc se Catholicam non permisturum eos violare fidem: sed nullatenus eorum perfidiæ fauẽs, vel quolibet neglectu, aut cupiditate illectus, tendentibus ad præcipitia infidelitatis aditum præbeat prævaricationis. sed quod magno pere nostro est tẽpore conquisitũ debeat illibatũ perseuerare in futurum. Nam incassum bonũ agitur, si nõ eius prouideretur perseuerantia, &c.] Et in Concilio Toletano VIII. cap. 10. si- 17 militer decretum est † in hæc verba: [De affinium successione vel munere, quamuis inordinatè relicta sint, aut primò tantùm filijs, aut hæredibus sequenter proficiant, vel propinquis, atque ita in eorum cunctis actibus, moribus, ac rebus præfatæ legis autoritas erit valitura, vt & perenniter maneat inconuulsa, & non priùs apicem regni quisquam percipiat, quàm se illa per omnia suppleturum iurisiurãdi taxatione definiat.] Ad hæc etiã pertinet iusiurandum illud, quod à Regibus in eorum coronatione exigitur, vt defendant atque tueantur Catholicam fidem, iuxta formam traditam in Pontificali Romano, quæ sic 18 se habet. †[Rex electus accedit ad Metropolitanum, & coram eo detecto capite genu flexus, osculatur eius manum, & facit hanc professionem: dicens [Ego N. Deo annuente, futurus Rex H. profiteor, & promitto coram Deo, & Angelis eius, deinceps legem, iustitiam & pacem Ecclesiæ Dei, populoq; mihi subiecto, pro posse & nosse, facere, atque seruare: saluo condigno misericordię Dei respectu, sicut in consilio fidelium meorũ melius potero inuenire. Põtificibus quoque Ecclesiarũ Dei cõdignũ, & canonicũ honorẽ exhibere: atq; ea quæ ab Imperatoribus & Regibus Ecclesijs collata, & reddita sunt, inuiolabiliter obseruare. Abbatibus, Comitibus & vassallis meis congruum honorem secundum consilium fidelium meorum præstare] deinde ambabus manibus tangit librum Euangeliorum, quem Metropolitanus ante se apertum tenet, dicens [Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia]

19 Nec tantum antiquis temporibus † soli Reges ac Principes prædicto iuramento adstringebantur, sed ducibus etiam suis, atque præfectis præcipiebant, vt Catholicam fidem obseruare atque defendere iureiurando promitterent; iuxta formam, quæ est in nouell. const. 8. quod sanè præstabant, existimantes religionem, ac ea omnia, quæ ad eius cultum ac venerationem pertinent, præcipuè Regi- 20 bus curæ esse debere, hancque † ipsorum tam adstrictam obligationem esse, vt ipsa clamet contra malum ac infidelem Dei ministrum, qui id nõ præstet, eumque rationem redditurum, ac ob id grauissimas pœnas in alio sæculo daturum, cum tamen nec in hoc talem principum socordiam impunitam Deus relinquat, imò soleat illam plurimis calamitatibus vindicare; vt 21 infrà dicemus. E cõuerso † autem videmus reges ac Principes, qui conser-

uandæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

uandæ religioni student, à Deo insigniter adiuuari, fortunariq́, eisq́ue omnia feliciter accidere, quemadmodum plurimorum regum exẽpla ostẽdunt: quorum Historiæ refertæ sunt.

22 Calamitosis † his nostris temporibus videmus, principe in vera religione conseruanda desidioso, ac varijs religionum monstris in regno nascentibus, è vestigio consequi dissidia, discordias, rebelliones, ac alias magnas in gubernandi arte difficultates: cõtra omnia efflorescunt, vbi integri-

23 tas religionis conseruatur. Est enim † peculiaris Christianæ religionis effectus, corda, ac voluntates subditorum inter se ac cum principe deuincire:

24 est enim lex nostris cordibus † insita, quæ non solùm docet ac mandat, vt inuicem per amorem coniungamur, sed ad id quoque propensionem ac

25 vires suppeditat. Hæc vnitas si † reperiatur, facilè est Reipub. clauum gerere, atq; omnia bona, ac omnigenam felicitatem, quæ in regno desiderari potest, importat. Hæc omnia breuiter repetita qui attentè perpenderit, institutumq́ue ac effectus sanctæ Inquisitionis florentis in Hispa-

26 niarum regnis † considerauerit, ingenuè fatebitur fidei sinceritatem, obseruantiam, aliaq́ue inde consequẽtia innumera bona, quibus Hispania Dei beneficio exultat, post nostri Catholici regis laudabilem prouidentiã omnia sanctę Inquisitionis Officio deberi, cuius primarius effectus, est fidem orthodoxam defendere, eamq́; illibatam, puram ac sine errorum, & hæresim mixtura conseruare, ac firmiter retinere: quod primũ est principium, atque origo aliorum bonorum, quibus Hispaniam alijs prouincijs præeminere omnes cognoscunt: de quibus infrà (Deo dante) dicemus.

27 Ex prædictis † consequitur bene gubernandi rationem exigere, vt sanctum Officium summa contentione foueatur & conseruetur, cum ab eo defensio ac conseruatio fidei Catholicæ potissimùm sustineantur, vnde tot bona deriuantur, vt suprà tetigimus, & in capitibus sequentibus latiùs demonstrabimus: ratioq́ue ipsa postulat, vt defensores ac propugnatores fidei magno studio constituantur, qui in muro sanctæ Inquisitionis magna vigilantia ac fidei ardore, excubias pro religione faciant, eamq́ue ab hæresum incendio tueantur, atq; defendant.

Verùm non solũ S. Inquisitionis Officium puram religionem Catholi-

28 cam: † sed pacem etiam regnorum & concordiam conseruat, quas adeò è Republica esse omnibus constat, vt sine illis diutiùs conseruari non pos-

29 sit. Vnde † Socrates (vt est apud Xenophontem de dictis & factis Socratis) primarium bonum Reipublicæ concordiam esse dixit: vsque adeò vt

30 Græciæ † vrbes non aliud iusiurandum à ciuibus exigerent, quàm de concordia conseruanda. Hæc autem, nisi omnes in vna religione consentiant, stare non potest, nec peregrina aliqua introducta manere, cùm reli-

31 gionum dissimilitudo, † atque diuersitas soleat turbas maximas atque tragœdias excitare. Quæ cùm vera sint, longè tamen magis in Christiana republica locum habent, cùm Catholicæ fidei religio, quę sola veritate in-

32 nititur nec opiniones contrarias, † nec quidpiam nisi cæleste, diuinumq́ue patiatur, atque admittat. Non rectè possunt (vt Tertullianus ait de corona militum) vexilla Christi Sathanæ vexillis coniungi: nec lucis radius tenebrarum caligine copulari, nec vnica anima duobus dominis deberi, & (vt sanctus Cyprianus de vnitate Ecclesiæ ait) Amaro dulce, luci tenebrę

bræ, paci bellum quid intersunt? serenitati imber, sterilitati fœcunditas, fontibus siccitas, quid præstant? Hinc est, quod Deuteronom. 7. & 31. cap. Israelitico populo ex Ægypto † e-

33 gresso Dominus imperauit, ne Cananæis, Gebusęis, & Amorrhęis, alijsúe infidelibus communicarẽt, matrimonijs, commercijsúe coniungerentur, quinimo illis bellum inferrent, eorum ciuitates popularentur, falsoq́ue Prophetas occiderent, vt hoc exemplo edoceamur, quanto odio prosequi debeamus omnes Dei inimicos, purissimæq́ue religioni nostræ contrarios: quæ est enim (vt diximus) Dei & Sathanæ communicatio? quę participatio Christi & Belial? quę fidelis cum infideli communio? Quisúe simul Christi & Dæmonum calicem bibere potest? Nam, vt diuinum Christi cecinit oraculum [Qui non est mecum, contra me est, & qui nõ cõgregat mecum, spargit] Matth.

34 cap. 12. Propterea Iehu † Regem Iosaphat his verbis commonuit, dicẽs. [Impium adiuuas, ac cum inimicis Dei amicitias copulasti: propter peccatum hoc iratus est tibi Dominus] Nec aliam ob causam, quàm ob has

35 sacrilegas amicitias, Amasias † & Asa à Deo castigati fuerunt. Paralip. 16. & 25. Nã, vt eleganter Cyrillus Patriar-

36 cha Hierosolymitanus scribit: † Amicitia cum serpente, inimicitia cum Deo est. Marsilius autem Ficinus in commentarijs in Platonẽ, in Argum. Dialog. 10. de Legibus, non minùs grauem de hac re sententiam protulit,

37 dicens impietatem † esse familiariter communicare cum illis, qui propter commissa scelera à diuinis officijs arcentur; ij enim infecti cum sint, non possunt nos secum communicantes non inficere. D. Ambrosius. Quamobrem ad S. Vigilem Episcopum Tridentinum gloriosum Martyrem Epistol. vigesimaquarta libr. 3. editione Roman. libr. 9. Epistola 79. editione communi, scribens de munio ac Officio sancti præsulis, eum ante omnia commonefacit, vt in primis totis viribus contendat, ne Ecclesia corpus commune fiat ex Christianorum atq; Gentilium commixtione. Iam verò S. Gregorius Nazianzenus Nectarium eius in Constantinopolitana sede successorem grauiter reprehendit, quòdillam ab hæreticis aliquibus non purgaret.

38 Tandem sacra omnia † Cõcilia clamant, ne cum hæreticis oremus, comedamus, aut aliquatenus commisceamur. Vnde Fabianus Papa Epistola ad Episcopos Orientis: Segregatos nobis esse (inquit) à oportet omnes, qui extra Ecclesiam sunt, quibuscum nec cibos capere, nec communicare nobis permittitur. Nam colloquia hæreticorum sunt periculosissima, & ideo diligenter vitanda. Ita Paulus ad Roman. 16. [Rogo autem vos (fratres) vt obseruetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis.] Huiusceemodi enim Christo Domino nostro non seruiunt, sed

39 sum ventri: † & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Sanctus Irenæus lib. tertio. cap. tertio. Tantùm (inquit) Apostoli, & horum discipuli habuerunt timorem, vt neque verbotenus communicarent cum aliquo eorum, qui adulterauerant veritatem. Sanctus Cyprianus libr. primo Epistol. tertia ad Cornelium [Declinent (inquit) fortiter, & euitent dilectissimi fratres nostri verba, & colloquia eorum, quorum sermo, vt cancer serpit.] Et paulò infra [Nulla cum talibus commercia, nulla conuiuia, nulla colloquia

miscean-

Universidad de Deusto
Biblioteca

miscentur: simusque ab eis tam separati, quàm sunt illi ab Ecclesia profugi: sanctus Athanasius de sancto Antonio in eius vita, nunquam (inquit)
40 † Manichæis, aut alijs hæreticis, saltem amicabilia verba largitus est, denuncians talium amicitiam atque sermones perditionem esse animæ: sic etiam Arrianos detestabatur, vt omnibus diceret, nec iuxta eos quidem esse accedendum: & ipse Beatus Antonius iam moriturus: Hæreticorum (inquit) & scismaticorum venena vitate, meumque circa eos odium sectamini: scitis ipsi, quod nullus mihi nec pacificus quidem sermo cum eis vnquam fuerit, sanctus Augustinus in Epistola. 62. Hæreticum (inquit) sicut vitandum monemus, ne infirmos & paruulos fallat: ita non abnuimus, quibuscunque modis possumus corrigendum. Sanctus Leo sermone 18. de Passione Domini, viperea (inquit) hæreticorum vitate colloquia, nihil vobis commune sit cum eis, qui solo sunt nomine Christiani: igitur omnes hæretici vitandi sunt. Nam, vt inquit Beda per dictam Epistolam secundam Ioannis 1. & habetur in c. omnes. 24. q. 1. Omnis (inquit) qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, hic Deum non habet, qui permanet in doctrina Christi, hic & filium & patrem habet: siquis venerit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec aue ei dixeritis, qui enim illi dicit aue, communicat illius operibus
41 malis. Hęc Ioānes de scismaticis † siue hæreticis vitādis, quæ verbis docuit, & factis exhibuit. Narrat enim de illo auditor eius, sanctissimus vir, & martyr fortissimus Polycarpus Smyrnęorū antistes, quòd tępore quodam, cùm apud Ephesum balneas lauandi gratia fuisset ingressus, & vidisset ibi Cherintum exire, continuò discessit non lotus, dicens: Fugiamus hinc ne & balneæ ipsæ nos corrumpant, in quibus Cherintus lauatur inimicus veritatis. Idem etiam Polycarpus
42 † Marchioni cum aliquando occurrisset, dicenti sibi: agnosce nos: respondit: agnosco primogenitum Sathanę eadem sententia probatur ex cap. Ad uocauit. 24. q. 1. Iuri autem † ciuili
43 hæreticis testimonium, omnis testamenti factio, actiua & passiua, muneraque omnia publica & honores interdicuntur, vt vtroque tam Iustinianeo, quam Theodosiano codice constat, vt latius dicitur in quæstione de pœnis hæreticorum.

Theodosius & Valentinus in l. 64.
44 tit. de hæreticis in. C. Theodosian. † imperant vt hæretici procùl à ciuitatibus amandentur, ne illorum pessima contagione inficiantur, eorumue præsentia contaminentur. Et in l. 65. præcipiunt, nę eis locus aliquis relinquatur, in quo etiam elementis ipsis iniuria irrogatur. In alia verò sanctione præscribunt, vt illis ciuitatum aditus, ac honestarum personarum familiaritas præcludatur, portæ claudantur, nec etiam ipsos Principes adire possint. Quæ cum ita sint, qua ratione poterunt hæretici in eadem
45 republica † cum Catholicis pacificè atque quietè viuere, qui diuino & humano iure reijciuntur, ac etiam condemnantur, quo demum pacto vnitatem, concordiamque poterunt retinere, qui tantis rationibus discon ueniunt? Si sola dissimilitudo linguarum, quæ minor est dissimilitudo, animos aliquando dissociat, atq; multum sępè adducit auersionis vnius ab alio, vt si duo esse simul aliqua fortè necessitate cogantur, quorum neuter alterius calleat linguam, facilius inter se bruta animantia etiam diuersi generis, quàm illi, cum sint homines ambo, focientur: multò magis

gis necessum erit alienari alios, ab alijs diuersitate atque aduersitate religionum. Quemadmodum enim vbi vnus est Deus, vna fides, vnaq; religio, nihil obest mutuis amoribus locorū distantia: ita si alius atq; alius est Deus, aut eius non vna religio, nihil ad concordiā vicinitas, similitudoq; locorū, nihil eadem mœnia, nihil mensa, lectusue communis profuerint. Dissidetur enim ea in re, quæ maximam habet vim ad humanæ societatis direptionem. An tu (ait Cicer. libr. tertio in Verrem. act. 4.) maiores vllas inimicitias putas esse, quàm contrarias hominum sententias, ac dissimilitudines studiorum & voluntatum? Vbi autem grauior esse potest sententiarum contrarietas, quàm in re omnium maxima, hoc est, in Religione? quę studiorum dissimilitudo maior, quàm ea quæ in ipso sita est studiorum, bonorum, ac morum fundamento? Omnis caro (inquit sapiens Ecclesiastici cap. decimotertio) ad similem sibi coniungetur, & omnis homo simili sui sociabitur. Sicut communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto. Quæ communicatio sancto homini ad canem? Aduersi enim qui eos possident, ac velut animant spiritus, vnà viuere non sinunt: nec fieri potest, vt is qui amat errorem, non idem oderit veritatem: Ex odio verò veritatis, cum nihil obstiterit, nascitur eius extinguendæ libido, quod quia fieri nequit, nisi ijs oppressis vel fugatis, à quibus veritas asseritur, ad hos protinus è medio tollendos voluntas omnis, conatusque conuerti solet.

Hinc factum est, vt innumerabiles atque atrocissimæ calamitates ex noua hæreticorum religione consecutæ sint, quæ Christianam rempublicam nostris temporibus acerbissimè afflixerunt atq; deformarunt, vt capitib. sequentib. 4. & 7. latiùs dicemus. Documento etiam sunt Arrianæ factiones aduersus Catholicos, quorum nullis Imperatorum decretis potuēre persecutiones inhiberi. Hoc enim quadam in epistola queruntur Imperatores Valentinianus, Valens, & Gratianus de Arrianorū rabiosissimis furoribus; sed nec tunc Orthodoxos cum illis societate & amicitia iungi potuisse, omniaque eorum potiùs consortia refugisse, ac detestatos fuisse, ex illorum temporum historia cognoscitur. Est enim, quod Prouerb. 29. sapiens dicit, verissimum. [Abominātur iusti virum impium, & abominantur impij eos, qui in recta sunt via] atq; vti alteros vtriq; abominantur, ita & cum facultas adest, persequuntur. Quæcumque deniq; sit vel persequendi causa, vel persecutionis modus, certè vel ob hoc, quòd alij alios abominantur, iuxta Scripturæ certissimam veritatem non potest inter eos concordia esse vera atque durabilis: Omninoque duas religiones diuersas (quoniam easdem inter se inimicas esse necesse est) in eadem velle Repub. cōiungere, nihil aliud esse videtur, quàm operam dare vt aliquando lupus & agnus, aqua & ignis, veritas & falsitas, pietas & impietas, positis inimicitijs, ranquam inito fœdere vnâ cohabitent, eademq; in familiam coalescant. Quod vt fieri nullo modo potest, ita ij qui duas inter se pugnantes religiones conciliare nituntur, frustra sibi pacem, & concordiam in sua repub. promittunt, nisi fortè iam langueat aut frigeat potiùs ex vtraque parte religionis studium. Quocirca qui diuersas sequi se religiones profiten-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, amici esse non possunt. Quòd si inter huiusmodi homines in re omnium maxima dissidentes amicitiæ ratio locum non habet, fieri non posse videtur, vt inter eos vna consistere respub. possit, vt satis appareat primarium hoc esse vinculum amicitię præcipuumque ac primum ciuilis inter homines societatis fundamentum, si vna inter se religione, sacrorumque similitudine colligentur:

46 Prædicta † autem omnia non solũ euidenti ratione euincuntur, sed ipsa quoque rerum experientia edocentur in magnis his ac latissimis Hispaniarum regnis, eorumque prouincijs finitimis. Cum enim Septentrionalis plaga post receptas varias hæreses dissensionibus ac bellis miserrimè exardeat, in his tamè regnis, pro Dei clementia infinita, felicissima pace actrãquillitate perfruimur, quæ omnia demirantes pij ac grauissimi viri, omnia sancto Inquisitionis Officio deberi existimant, cuius ministri perpetuis excubijs vigilant pro religione Catholica in suo nitore conseruanda, ex quo
47 † magna pacis, concordiæque tranquillitas hæc regna consequitur, omnisque via discordijs, dissensionibus, alijsque plurimis malis intercluditur, quę alioquin imminebant, vt cap. sequenti videbimus.

48 Ostendunt prædicta † quoque, quàm delira, falsa, atque insana sint Machiauelli Bodinique ac aliorum impiorum hominum eius farinę præcepta, quæ pro conseruanda inter subditos pace ediderunt: ij enim dũ paci atque quieti reipublicæ student, impudenter statuunt laxandas esse omnibus habenas, vt pro suo arbitratu quilibet in ea quam elegerit, secta vel lege viuat, sed (vt demonstrabimus) hac via tantum abest, vt pax, concordia & reipublicæ conseruatio sequatur, vt ad discordiam, dissensiones, ac infelicissimum reipublicæ statum necessario sit perueniendum, quemadmodum sequentibus capitibus ostendemus.

Altissima Dei Prouidentia sacrosanctæ Inquisitionis Officium institutum fuit ad hæreses exstirpandas.

CAP. IIII.

SVMMARIVM.

1 *DEI OPT. MAX. consilio sanctæ Inquisitionis Officium in Ecclesia institutum est.*

2 *Tribunal sanctæ Inquisitionis, ad defensionem, ac propagationem fidei, & hæresum exstirpationem fuit erectum.*

3 *Albigensium hæresibus & dissensionibus impulsus fuit Innocentius III. ad officium sacrosanctæ Inquisitionis instituendum.*

4 *Iudæi vniuersam Hispaniam pestiferis suis superstitionibus & ritibus contaminabant.*

5 *Luthero in Saxonia nato, Catholici reges sanctæ Inquisitionis Officium in Hispaniarum Regnis instaurant.*

6 *Proprium est diuinæ prouidentiæ, cum primum calamitas in Ecclesia nascitur, excitare illico fortissimum defensorem.*

7 *Quo die Pelagius in Anglia natus est eo ipso die in Africa D. Augustinus in lucem editus.*

8 *Eutychianorum tempestate, Studius, Sabas, & Euthymius floruerunt.*

9 *Quo tempore Albigenses Ecclesiam vexabant Dominicus & Franciscus, duo mundi lumina, quasi de cælo lapsi sunt.*

10 *Religiones militares institutæ sunt, quãdo Ecclesia Catholica armis infidelium vexabatur.*

11 *Husitarum tempestate Bernardinus Senensis, & Vincentius Ferrer claruerunt.*

12 *Quo tempore Lutheri pestis serpere cepit Franciscus Paulanus, & Ignatius Loyola fundator Societatis Iesu floruerunt.*

13 *Sanctæ Inquisitionis auxilio multæ hæreses radicitus sunt exstirpatæ.*

14 *Albigensium hæresis ab Inquisitoribus deleta.*

15 *Manichæorum Patarenorum secta extincta.*

16 *Ensabatatorum incendium restinctum.*

17 *Multa hæreticorum millia in Archiducatu Austriæ concremata.*

18 *Hæretici qui Apostolorũ nomẽ vsurpabant, penitus extincti.*

19 *Geraldi Sagarelli hæresis exstirpata.*

20 *Margarita de Trento Dulcini concubina, & dogmatistes interimitur.*

21 *Nulla prope fuit hæresis, quæ non habuerit fœminam adiutricem.*

22 *Beguinorum & Bigardorum hæresis extincta.*

23 *Fratricellorum hæresis euulsa.*

24 *Templariorum crimina detecta.*

25 *Falluntur, qui Templarios excusare conantur.*

26 *Lamias acerrimè insectatum est sanctæ Inquisitionis Tribunal.* I

27 *Lamiarum triginta millia vt minimum sunt concremata centum quinquaginta annis.*

28 *Lamiæ non solùm in Religionem, sed in bona etiã temporalia pernicioſæ.*

29 *In Siciliæ regno annis proximis superioribus plurimæ Lamiæ deprehensæ.*

30 *Error qui contra Christi sanguinem Barcinonæ docere cepit, à summo Põtifice reprobatur.*

31 *Laurentius Valla in carcerem Neapolitanum detruditur, & flagellis cæditur.*

32 *Mantuæ doctrina cuiusdam concionatoris de Christi incarnatione reprobatur.*

33 *Sartor hæreticus perpetuo carceri addictus.*

34 *Ioannellus scholarus insignis hæreticus & dogmatistes in Sicilia combustus.*

35 *Iacobus Brutus, hæreticus dogmatistes, relapsus in Sicilia viuus crematur.*

36 *Sancti officij Inquisitione aliquorum hominum detecta flagitia, quos populi venerabantur.*

37 *Gulielmi Cornelij hæretici ossa concremata.*

38 *Armanni cuiusdam hæretici ossa effossa, & combusta.*

39 *Gulielmæ fœminæ ossa adusta fuerũt.*

40 *Guidonis Lachæ hæresiarchæ ossa ex sepulchro eruta, & combusta.*

41 *Hispaniarũ regna vberiores fructus percipiunt ex sancta Inquisitione.*

42 *In Hispania sacrosancta Inquisitio in maiori honore à Dynastis & Regibus habetur.*

43 *Sanctæ Inquisitionis officium in Hispania maiori autoritate, & potentia viget, quam in alijs Regnis.*

ILLVD hoc loco non videtur prætermittendũ. † Nõ sine Dei cõsilio ac sapientia, quę attingit à fine vsq; ad finẽ fortiter, & disponit omnia suauiter. Sapiẽ. c. 8. Sanctæ Inquisitionis officium in Ecclesia Catholica institutũ esse, qui quidẽ quasi pater quidã familias vigilantissimus nunquam nõ operarios cõducit in vineam suam, Matth. c. 20. sed tunc maximè, cùm illa magis inculta videtur atq; deserta, & tanquam Rex regũ, & Dominus dominantiũ, Apocalypsis

Universidad de Deusto
Biblioteca

c.19.vt omnium potentissimus atq; sapientissimus,regnum Ecclesiæ suæ amplissimum munire non cessat, & munitissimas in ea arces ac propugnacula collocare, ac fortissimorum militum præsidijs cingere, & armis, commeatu,rebusque ad defensionē necessarijs instruere,ne vitiorum,hæresum,atque errorum monstra hostiliter irrumpant, bellumque virtuti, ac veritati impunè indicent,& de sanctissima religione nostra triumphare videantur:nihil enim temerè facit Deus, nihil fortuitò, nam si foliū arboris absque ipsius nutu non cadit, si omnes capitis nostri capillos numeratos habet,quantò magis in tam sancta,ac prope diuina Inquisitionis formula,hanc suam admirabilem prouidentiam Deus prodere, atque illustriùs debet proferre. Et vt minùs dubijs coniecturis Dei consilium assequamur, ponamus ante oculos finem, cuius gratia sanctum hoc officium est institutum: is † enim fuit, 2 quem Catholicæ Ecclesiæ status requirebat. Si igitur tribunal fidei (vt res ipsa declarat) ad defensionem ac propagationem fidei & hæresum exstirpationem potissimùm erectum. Videamus ergo, quid opus illis temporibus fuerit fidem Catholicam ab hæreticorum oppugnatione defendere,ac etiam ab eorum irruptionibus propugnare. Nam ex hoc ipsam Dei Optimi Maximi mentem licebit 3 coniectare. Et ne actum agamus † eadem sæpius referendo, consulantur quæ de Albigensibus diximus tit.5.c. 1. ex eis enim, quæ ibi scripsimus, apertè deducitur luctuosus Prouincię Narbonēsis status plurimis erroribus & hæresibus,atque blasphemijs infectus: quibus adde non solùm hæresibus,sed dissensionibus etiā ac tumultibus, & bellis ciuilibus (vt hæreticis omnibus solemne est) Ecclesię pacem perturbasse, de quibus etiā ibi aliquā perstrinximus. Eo ipso igitur tēpore quo homines impudentissimi Ecclesiā sanctam Romanā delere funditus conabantur, nullumq; remediū adhibitum illorum insolentiā compescebat Dei Opt. Max. spiritu, Innocentius Papa III. afflatus, præsentissimū sanctissimæ Inquisitionis excogitauit antidotum, quo non solùm hæ hæreses, sed multæ etiam aliæ, vt inferiùs in hoc capite dicemus, funditus sublatæ & exstirpatæ sunt.

4 Similiter ad hunc modum † de instauratione sanctæ Inquisitionis in Hispaniarum regnis à Regibus Catholicis facta sentiēdum est. eo enim tempore Iudæi qui erant in Hispania propemodum infiniti, Christianos ad suas feces,atque cæcitatem traducere omnibus modis tentabant, vniuersamque Hispaniam pestiferis suis ritibus ac superstitionibus ineptissimis contaminabant, affligebant, vexabant, hæresumque ac errorum portenta, quæ in eo infelici sæculo pullularunt,Catholicorum Respublicas, regna, ac prouincias quamplurimis malis affecerunt atque vexarunt.

5 Anno etiam salutis humanæ † 1483. natus est in Saxonia superioris Germaniæ prouincia, humani generis pernicies, ac totius orbis incendium, Martinus Lutherus. Ann. verò 1517. in indulgentias peccatorum, ac remissiones à Romano Pontifice concessas impiè debacchari cepit. Furijs autem illum agitantibus, anno 1521. palàm Catholicæ Ecclesiæ per summū scelus bellū indixit. Vt ergo tot malis aditus in Hispaniarum regna intercluderetur, Catholici Reges à Deo Opt. Max. excitati, summa prudentia, ac eximia vigilantia murum pro domo Dei construxerūt, & ad Catholicæ fidei defensionem, sanctū Inquisitionis propugnaculum, atque

atque præsidium iamiam ferè extinctum instaurarunt. Strenuum præterea fratrem Thomam à Turre-cremata, pijssimosq; alios ac fortissimos in eo milites collocarunt, qui velutī in perenni quadam vigilia astantes, hæreticorum furorem ab nostris ceruicibus, & certissimam pestem ab Hispanię finibus auerterent.

6 Hoc enim maximè proprium est † diuinæ prouidentiæ ac bonitatis,qua Ecclesiā suam tutatur atq; defendit: nunquam enim Ecclesiā suam deserit Deus: sed vbi maximè oppugnatur, fortissimos excitat defensores,& vbi calamitas nascitur, statim Ecclesiæ propugnatorē opponit. Sic enim Simoni Mago, Simonem Petrum Apostolorum Principem, Arrio, Athanasium, Antonium illum Magnum, & Basilium:Nestorio,Cyrillum,Iouiniano,Vigilātio & Eluidio, Hieronymū, Manichæo & Pelagio, Augustinū. Ex quo, prudenter est ab Ecclesiasticæ Historię scriptoribus animaduersum, 7 quo,die † Pelagius in Angliæ natus est vt tenebras errorū mundo effunderet, eodem ipso die Ecclesiæ lumē Augustinum in Africa emicuisse, vt impij ac nefarij hominis caliginē depelleret,& vniuersam Ecclesiam luce sua collustraret.Eutychianorum tem 8 pestate, † quæ maximè conturbauit Orientem, Constantinopoli florebat Studius autor Studitarū: in Palęstina Sabas ille magnus,& Euthymius, qui plurima cœnobia construxerūt.Quo 9 tempore † VValdenses, Albigenses, alijq; peruersæ doctrinæ magistri importuniùs Ecclesiæ pacem turbabant & succrescentes spinæ vitiorum, semē à cælesti satore sparsum malignè suffocabant, non solum Summus Pōtifex Innocentius III. diuino spiritu excitatus sacrosanctæ Inquisitionis Officium instituit, sed etiam duo illa mundi lumina atq; ornamenta,Dominicus & Franciscus, quasi de cælo lapsi sunt, vt per se, & per filios suos hæreticorum frænarēt impetum, errorum radices euellerent,vitia tollerēt,mores componerent, deniq; vniuersum terrarū orbē admirabili virtā, atq; doctrinā illuminarēt, atq; ad Dei amorem accenderent,quemadmodū à sanctissimis illis Patribus factū fuisse legimus, & ab optimis eorum filijs quotidie fieri videmus. Religiones 10 cæ,† quę militares vocantur,ijs temporibus cōstitutę sunt, quibus sancta Ecclesia armis infidelium mirum in modum diuexata atq; oppressa, virtute etiam Christianorum militum erat defendenda,& in libertatē vindicanda. Rursus † cum sæculo superiori Husitæ ex inferis erupissent, 11 floruerunt Bernardinus Senensis, & Vincentius Ferrerius Hispanus, ille Francisci, hic Dominici instituta in antiquam,sanctamque formam restituerunt.

12 Nostro autem sęculo, † quo colluuies omnis, & omnia monstra hæresum vetustarum sunt à Protestātibus renouata,missus est Franciscus Paulanus religionis Minimorum fundator, & cōtinuò Ignatius à Loyola, Societatis Iesu institutor, quem (vt annotauit in eius vitæ Historia diligentissimus scriptor Petrus Ribadeneyra) anno 1521. glorioſus Deus in Pompeiopolitana arce vulnerauit, vt sanaret, & ex vanitatis vili mancipio Ducem fortem efficeret, & Luthero tanquam acrem Ecclesię suę propugnatorem opponeret.Quo enim tempore Martinus Lutherus, quasi furia quædam exitialis, cum sceleratorum atq; perditorū manu ex Orco emersit, vt Catholicæ Ecclesiæ statum labefactaret atque conuelleret,eodem ipso tempore Deus, qui Ecclesiæ suæ curam vel maximam habet, alterum virum excitauit Luthero dissimilem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

penitusque contrarium, Ecclesiæ defensorem, acerrimum hæreticorum hostem, Christi imperij amplificatorem.

Sed cum vberrimos fructus, qui ex hoc Tribunali, tanquam ex radice pullularunt, non solùm Hispaniarum regna, sed aliæ etiam prouinciæ & nationes decerpserint, multisque annis, antequam in Hispania instauraretur, in Ecclesia Catholica hoc tribunal extiterit, altiùs repetito principio obseruandum est, à S. Inquisitionis
13 Patribus, ex quo † Deus optimus hoc S. Inquisitionis Officium in Ecclesia sua constituit plurimas hæreses, quæ in diuersis regnis longè, lateque se diffuderant, radicitus fuisse euulsas & exstirpatas: quæ spectanda proponere, nihil aliud est, quàm pulcherrima trophæa sanctæ Inquisitionis victoriâ ex hęreticorũ spolijs comparata sursum erigere, & in singulis, veluti quibusdã metis insculptis, & signis præfixis, Dei gloriam de Ecclesiæ pa-
14 trocinio prædicare. Primùm † enim Albigensium Ecclesię pacem perturbantium hæresis detestabilis, de qua suprà mentionem fecimus, funditus deleta est.

Manichæorum, ac Patarenorum
15 secta † quæ cùm altas radices in Lombardia & Hetruria egerat, diligentia & effusione sanguinis Beati Petri Martyris extincta fuit.

16 Ensabatatorum † incendium, quod ingentem in Catalonia stragem ediderat, sanctus Raymundus, & eius socij atq; successores penitus extinxerunt.

In Historia Hirsaugensi refert Ab-
17 bas Trithemius ann. 1315. † multa hęreticorum millia in Cremensi vrbe diœcesis Paduanæ & alijs in oppidis Archiducatus Austrię emersisse detestabiles errores, & insana dogmata prædicantes in Christum redemptorem nostrum, in Beatissim. Matrem, atque immaculatam, semperque Virginem Mariã, omnia Ecclesiæ sacramenta peruertentes, in Virginitatis statum impudenter perbacchatos, à fidei verò censoribus comprehensos fuisse, atque concremator.

18 Sceleratissimi hæretici, qui sibi ausi sunt Apostolorum nomen vendicare, multos simplices & imprudentes non solùm nomine in errorem adduxerunt, sed peculiarem etiam religionem & sui status ordinem impudenti audacia fundantes, multorum animas pestilenti doctrina perdiderunt. Et quamuis Concilium paulò post Lugduni à Gregorio Decimo celebratum illorũ institutũ reprobarit, & ab eo discedere iusserit, nunquam tamen destiterunt, donec ab Italiæ Inquisitoribus penitus extincti sint, de quorum erroribus fusè satis & copiosè agit Cardinalis Tutre-cremata libr. 4. de Ecclesia, cap. 35. & S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus 4.p.tit.10.c.7 in principio.

19 Alia hęresis † in Lombardia exorta fuit, cuius præcipuus autor & antesignanus fuit Geraldus Segarelus Parmesanus, qui eximia sanctitate, quam ipse atque eius socij simulabãt, multos ad suum vitæ institutum attraxit, cum tamen ann. 1300. decimo quinto Kalend. Augusti Episcopus Parmensis, & Inquisitor frater Manfredus publicè concremarunt: secta verò non fuit continuò penitus exstirpata, quia Dulcinus Nouara socius eius tam pertinaciter in ea stetit, vt exercitum ex tribus hominum millibus ad eam defendendam coegerit: verùm Inquisitores Lombardiæ iussu Clementis V. Pontificis numerosam Cruce-signatorum multitudinem cõflantes, in montibus obsessos hæreticos partim trucidarunt, partim comprehensos publicè cum Dulcino Duce combusserunt: & absurdos horum errores refert Eymericus in 2. part. Director. quæstione 12. & ibi Franc. Pegna, Bernardinus Coriius in Historia Mediolanen. anno
20 1307. & anno 1308. vbi etiam † mentionem facit de obstinatione & pertinacia Margaritæ de Trento, eiusdem Dulcini concubinæ & dogmatistæ, quæ exquisitis tormentis flagitiorum grauissimorum meritissimas pœnas persoluit. Vbi obseruare placet cum D. Hieronymo ad Ctesiphõtem, qui aduersus Pelagianos agens, qui præsidio nobiliũ mulierum vallabantur, diligenti habita perue-
21 stigatione † considerat nullã prope fuisse hæresim, quæ non habuerit fœminam adiutricem: [Simon (ait) Magus hæresim condidit, Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marciõ Romam præmisit mulierem, quæ decipiendo sibi animos præpararet. Apelles Philomenem suarum comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi spiritus prædicator multas Ecclesias per Priscam, & Maximillam, nobiles & opulentas fœminas, primùm auro corrupit, deinde hæresi polluit. Dimittã vetera, ad viciniora transcendam. Arrius vt orbẽ deciperet, sororem Principis antè decepit. Donatus per Africam vt infelices quosque fœtentibus polluere aquis, Lucillæ opibus adiutus est. In Hispania Agape Elpidium, mulier virum cæcum cæca duxit in foueam, successoremq; sui Priscillianum habuit Zoroastes Magi studiosissimum, & ex Mago Episcopum, cui iuncta Galla, nõ gente, sed nomine, germanã huc, illucq; currentem alterius & vicinæ hæreseos reliquit hæredem.] Hæc ex multis Hieronymus exempli causa pauca collegit, cuius rei etiam (vt ad nostra tempora deueniamus) extat famosum exemplum in Elisabetha Anglię Regina insigni Caluinistarum patrona. Exempla plurium fœminarum dogmatizantium consultò breuitatis causa prætermitto.

Eandem Inquisitores adhibuerũt diligentiam ad Beguinorum, & Bi-
22 gardorum hæresim † ex orbe terrarum relegandam, quorum errores condemnati sunt in Clement. ad nostrum. de hæreticis.

23 Fratricelli, † qui quandam præ se ferentes sanctitatem cum summa paupertate coniunctã omnium ad se animos facilè alliciebant, Ioannẽ Papam XXII. in magnas angustias compulerunt, & scismate excitato, vniuersam Dei Ecclesiam perturbarũt, summum enim Pontificem Dei O P T. M A X. Vicarium hæreticum & Apostatam incredibili audacia appellabant. Alterum de suo ordine Pontificem, seu potius Antipapam creari summa industria & diligentia curarunt. Cui incendio vt remedium adhiberetur, opus fuit Ludouicum Bauiera, quem hæresiarchæ præcipitem in errores suos agebant, Imperatoria dignitate priuare, & Antipapam ad hæresim abiurandam cogere, multis denique illius ordinis viris & fœminis ab Inquisitoribus concrematis, radicitus hęresis euulsa fuit. De seditione à Fratricellis in Ecclesia Dei excitata tres Bullæ Ioannis XXII. extant in S. Officij Bullario, & Robertus Cenalis in lib. de vtroque gladio, aliam Bullam eiusdem Põtificis descripsit, qua Fratricellorum, Antipapę, & Ludouici de Bauiera proteruia declaratur.

24 Templi † Hierosolimitani milites, seu tẽplarij, qui diuitiarũ affluentia & militari exercitio tantùm poterãt, vt Europę regnum aliquod facilè expugnare possent, Inquisitore Parisiensi eorum crimina detegente, & secreta

Universidad de Deusto
Biblioteca

arte adhibita, eodem tempore ab Inquisitoribus comprehensi sunt, & in Viennensi concilio à Clemente Papa V. publicè damnati. Bullam sententiæ & condemnationis, vbi fusè Templariorum crimina referuntur, vidit & perlegit Pater Vincentius Antist Iustinianus, ex ordine Prædicatorum, vir in diuinis Scripturis eruditissimus, & mirabili historiarum studio flagrans, ingenio promptus, & clarus eloquio, vita quoq; & conuersatione insignis, scripsit perdoctè & accuratè vitas S. Vincentij Ferrer, Ludouici Beltran, ac S. Petri Gonçalez Telmi, quæ in lucẽ editæ sunt, multa etiã de origine Inquisitionis nondũ typis excusa. Prædicta Bulla asseruatur in scrinio Castelli ordinis Militaris Mõtesę, qui ex Templariorũ spolijs in Aragoniæ regno cõstitutus & fundatus est, de qua Bulla non dubito, quin nihil
25 cognouerint Historiographi, † qui vulgi sententiam probantes, illos defendere & excusare conantur.

Nec silentio inuoluendum arbi-
26 tror, † quàm bene meritũ de humano genere sit sanctę Inquisitionis Officium, quòd ingentem lamiarũ multitudinem adusserit. Vbi animaduertendum est, sermonem nõ solùm esse de vulgaribus, & communibus strigibus, quales in aliquot Hispaniarum prouincijs superioribus annis reperiebantur (quæ dæmonum instrumenta sunt, & cum illo simul in æternum rogum imponendę) sed etiam de peculiari quodam lamiarum genere, quæ in Germania & Italia, ab anno 1404. cuidam religioni à Diabolo excogitatæ mancipantur, contra quas adeò acerrimè ab Inquisitoribus de-
27 pugnatum est, vt † centum quinquaginta annis, ad hanc diem triginta lamiarum millia, vt minimum fuerint concremata, quę si impunitę abirent, facilè totum terrarum orbem ad exi-
28 tium, & vastitatem vocarent. Non † solùm enim in veram religionem, sed in bona etiam temporalia pernicio-sissimę sunt. Sic enim refert Innocentius Papa VIII. in Bulla edita ann. Domini, 1484. cuius hæc sunt verba: [Cõplures vtriusq; sexus personæ proprię salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cũ Dęmonibus incubis, & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & cõiurationibus, alijsq; nefãdis superstitionibus, & sortilegijs, excessibus, criminibus, & delictis, mulierum partus, animaliũ fœtus, terræ fruges, vinearũ vuas, & arborum fructus, nec nõ homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generũ animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari, & extingui facere, & procurare: ipsosque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris, tam intrinsecis, quam extrinsecis doloribus & tormentis afficere, & exeruciare, ac eosdem homines, ne gignere, & mulieres, ne concipere, vtrosque viros ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: fidem præterea ipsam, quam in sacri susceptione baptismi susceperunt, nomine sacrilego abnegare, aliaq; quamplurima nefanda, excessus, & crimina, instigante humani generis inimico, cõmittere & perpetrare nõ verentur in animarum suarum periculum, diuinæ Maiestatis offensam, & pernicioſum exẽplũ, ac scandalũ plurimorũ.] Hæc Innocentius. Has truculentissimas furias, quæ omnẽ exuerunt humanitatẽ, acerrimè Inquisitores prosequitur, præcipuè tamẽ † in Siciliæ regno,
29 vbi cum Inquisitoris munus proximis superioribus annis obirem, plurimæ huius generis lamiæ apostatæ deprehensæ, & punitæ sunt.

Barci-

30 Barcinonæ anno circiter 1348 † error quidam cõtra sanguinem Christi redemptoris nostri publicè docere cœpit, & continuò Nicolaus Rosel Inquisitor in Aragonia generalis, summo studio & diligẽtia egit cum Clemente Papa VI. vt doctrinam & errorem reprobaret. Laurentius Valla
31 † quædam Neapoli non sensit solùm, sed publicè etiam asseruit, in quibus deprehendebatur hæreticus manifestus, res ad Inquisitorem hæreticæ prauitatis defertur, in carcerem Valla detruditur, causam perfidiæ in vinculis dixit: damnatur pro hæretico, sed regis beneficio ignis supplicio liberatur: ea tamen conditione vt publicè ab eo prolata cum reuocasset, & dãnasset scopis crimen lueret. Itaq; in Prędicatorũ Cœnobio (erat enim Inquisitor ex Dominicana familia) manibus reuinctis ductus per claustra, & spatulas & tergum religiosis viris scopis cædẽdas præbuit. Pogius in 2. inuectiua.

32 Mantuæ † anno Domini 1503. Canonicus cuiusdã ordinis, dum studet aliquid ingeniosum pro concione afferre, vt sibi animos audientium conciliaret, doctrinam nimis subtilem de Christi Redemptoris nostri in vtero Beatissimæ Virginis Incarnatione adduxit, multùmq; negotij viris doctis facessisset, nisi pater Hieronymus Fauentinus Mantuanæ vrbis Inquisitor statim contradixisset & repugnasset. Hæc autem diligentia non obstitit, quò minùs contentiones de doctrina ad annum vsque 1511. perseuerauerint, quo anno (vt refert Lucerna Inquisitorum in verbo Hęresis, nu. 23. pag. mihi 48.) doctrina prædicta & hæretica damnata est, autoritate sedis Apostolicæ ad instantiam Patris Inquisitoris Mantuani.

33 Nostra ferè ætate † fartor ingenij sui acumine fisus, ad nouã legem cõ-

dendam æmulans Mahumetum aspirabat: industria tamen Thomæ Iacomeli Inquisitoris Turonensis comprehensus fuit, & perpetuo carceri addictus, vbi magna cõtritionis signa prębens migrauit è vita.

Anno à Natiuitate Domini 1558.
34 † Ioannellus Scholarus Siculus, insignis hæreticus, in vico Mauroxanæ prope oppidum Rocæ natus, dum sacerdotij munus in nobilissima ciuitate Messanæ obiret, comprehensus fuit: fictum tamen in vinculis doloris, & pœnitentiæ specimen præbens, Ecclesiæ fuit reconciliatus, misericordiæ tamen præsitæ paulò post Inquisitorẽs pœnituit, ad pristinos enim errores redijt homo ambitiosus, superbus, insolens, & supra quàm dici potest, arrogantissimus, ita in luxuriam propensus, ita omni luxu diffluens, ita in turpissimis flagitijs volutatus, vt ex omnibus vitijs conglutinatus, & ex omnium scelerum & libidinum fœdissima colluuione natus videretur; qui vt maiori licentia & audacia liberiori se totũ libidini & luxui mãciparet præter alios execrabiles errores, & horrendas blasphemias quibus multos, vtriusque sexus à via veritatis auerterat. Illud etiam docere ausus est, fœminas, quæ turpiter cum viris coirent, peccati labem non contrahere, si autem cum ipso, qui ad summam sanctitatem iam peruenerat, ac deificatus erat, fœdè miscerentur, non solùm peccatum non incurrere, imò opus meritorium, & laude summa dignissimum præstare, atque ex eius accessu sanctas & beatificatas reddi. Itaque quasi clibanus igne succensus æstuans, mulierculas multas deceptas, & virgines etiam, quę voto castitatis se Deo cõsecrauerant, per summum scelus constuprauit. Et quoniam Deus O.P.T.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MAX. mala eius grauiter punire decreuerat, in dies compluribus malis, & erroribus atque hæresibus inuolui permittebat, eò enim amentiæ progressus est, in tot errores & hæreses præcipitatus, vt nullam religionem, aut fidem, aut sectam eum reuera coluisse existimes, sed vt alterum quendam Mahumetum profanum quoddam Alcoranum ex diuersarum opinionum atq; sectarum erroribus, ingenio proprio voluisse constituere. Tandem, postquàm multos, tam viros quàm fœminas ad suum vitæ institutum aggregauit, in sanctæ Inquisitionis carcerem fuit coniectus, & ibi confessus errores & blasphemias adeò execrandas, vt eas recensere consultò tacitus prætermittam, ne piæ & Catholicæ aures offendantur, & exhorrescant. Ne autem incendium ab hoc truculentissimo monstro excitatum florentissimum regnum absumeret, pridie Idus Nouembris anni 1564. tanquam hæreticus dogmatista impœnitens relapsus combustus est.

Anno Domini 1591, quo tempore ego in regno Siciliæ cum Doctore Martino de Olloqui sanctæ Inquisitionis Tribunali præeram, † comprehensus fuit Iacobus Brutus sacerdos 35 in Allobrogibus natus, ingenio, astutijs, vafritie & sagacitate plurimùm valens, & omnium hæresum contagione contaminatus, qui Hispanias & cæteras omnes Europæ prouincias eo consilio peragrauerat, vt si occasionem nancisceretur, errores suos disseminaret, sed cum vndique viam sibi intercluſam ad hæresim docendã animaduerteret, in patriã remeauit, in de in Siciliã proficiscitur, quod nationem illam nouarum rerum studiosam agnosceret, certò sibi persuadẽs futurum, vt breui insulam illam nobilissimam ad Lutheri, & Caluini impiam sectam aggregaret, vbi cùm primum pedem fixit, cepit in familiaribus colloquijs, & circulis venenum sensim effundere, verùm eius mente cognita conatus eius illico sunt repressi: in carcerem enim ab Inquisitoribus coniectus, ac testibus conuictus, & confessus misericordiam implorans reconciliatus fuit, ac triremibus addictus: verùm cum instar canis rediret ad vomitum, in carcerem rursus detruditur, & tandem tanquã impœnitens & pertinax dogmatistes brachio sæculari traditus, viuus combustus est.

36 Aliud etiam † beneficium maximũ Ecclesia Catholica huic Tribunali acceptum referre debet, multos, videlicet populos errore liberatos circa venerationem aliquorum hominum flagitiosorum, quibus dæmon versutia sua sanctitatis opinionem conciliauerat.

In Ducatu Brabantino Guillelmus 37 Cornelius, † famosus hæreticus, qui paupertati tantum tribuebat, vt impudenter doceret peccata omnia tã admissa, quàm admittenda paupertate sola remitti, adeò callidè & astutè simulatam sanctitatis speciem retulit, vt eum in tẽplo maximo Antuerpiensis, similiter ac si in Sanctorũ numerum receptus esset, quatuor annos venerati fuerint. Nicolaus tamẽ Inquisitor, & Episcopus Cameracensis summa cura & diligentia eius delicta inquisiuerũt, & publicè ossa concremarunt. Ita refert Thomas Cantipratensis, siue Brabantinus, Doctoris Angelici socius lib. 2. de bono vniuersali cap. 47.

38 Anno 1296. Bonifacio VIII. † Pontifice Maximo, cum Inquisitores Lõbardiæ cognoscerent Harmannum quendam, à cuius morte trigesimus agebatur annus, vt sanctum à Ferrarienſibus coli, Inquisitione de vita illius facta, hæreticum fuisse declararunt, & ossa illius effossa cõburserunt.

Anno 1300. Inquisitor Ducatus 39 Mediolanensis effodi iussit Guillelmã fœminam, quæ ficta, & simulata sanctitate tantam sibi apud vulgus opinionem conciliauerat, vt à fide Catholica numerosam, tam virorũ, quã mulierum multitudinem auocauerit, quorum præconijs factum est, vt post mortem omnes tanquam sanctam venerarentur: sed veritate comperta prędictus Inquisitor Guillelmæ ossa iussit aduri, & virum suum Andream Saramitam brachio sæculari relaxauit.

40 Bernardus de Luxemburgo † in Catalogo hæreticorum commemorat Guidonem Lacha famosum hæresiarcham ita ficta sanctitate scelera, & flagitia sua occultasse vt Bresenses eum tanquam sanctum cultu & veneratione multos dies prosecuti fuerint: Inquisitorum tamen studio & diligentia factum est, vt eius nefarijs hæresibus detectis, ossa etiã ex sepulcro eruta cõburerentur. Multa alia id genus breuitatis causa prætermitto, quæ si recensere vellem, tempus me potiùs quàm materia deficeret. Hi sunt aliquot ex pulcherrimis fructibus, quos in omnibus regnis, vbi impedimenta non obijciuntur Ecclesiæ fœcundissimus sancti Officij ager effundit.

41 Verùm † inter omnes prouincias & regiones, Hispaniarum regna vberiores in dies fructus percipiunt. In 42 his † enim regionibus cum sanctum Inquisitionis Officium maiori seueritate sit institutum, atque maiori in 34 honore & veneratione † à Dynastis & Regibus habeatur: maiori etiam autoritate & potentia vigeat, vnde fidei censores diligentiùs in hæreses inquirunt, & efficaciùs eas radicitus euellunt.

Inquisitorum diligentia, ab Hispaniarum Regnis, hæreticorum incursus propulsantur.

CAP. V.

SVMMARIVM.

1 *Doctor Cazalla Pinciæ Lutheri hæresim pro concione docebat, anno 1558.*

2 *Doctor Cazalla cum matre, & quinq; fratribus in carcerem Pinciæ detrusus.*

3 *Doctoris Cazallæ ædibus pestifera Lutheri doctrina docebatur.*

4 *Doctor Cazalla, cum multis alijs tam viris, quàm fœminis Pinciæ concremabatur, anno 1559.*

5 *Doctor Cazalla, cum deductus fuit in publica actione fidei, maxima præbuit contritionis documenta.*

Doctor Cazalla antequàm duceretur ad rogum, lacrymis perfusus persuasit socijs exhortatione pia, vt hæreses abiurarent, ibidem.

Imbecilles multi Cazallæ contritionem admirati, in fide fuerunt efficaciter confirmati, ibidem.

6 *Carolus Princeps & Ioãna, fidei actui interfuerunt Vallisoleti.*

7 *Moniales Vallisoleti in suggestum ascendebant, & concionabantur.*

8 *Familiare est omnibus hæreticis, vt quamuis illiterati sint, scripturam sacram interpretentur.*

9 *Iure Pontificio prohibitum est laicis, & fœminis officium prædicationis.*

10 *Ægidius & Constantinus, doctores Theologi, hæreses Hispali disseminabant.*

11 *Ægidius & Constantinus, in carcerem detrusi.*

12 *Hære-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 *Hæretici omnes sanctitatem, & pietatem simulant.*

13 *Constantinus sibi ipsi in carcere mortem conciuit.*

14 *Ægidij & Constantini ossa cum decem & octo hæreticis Hispali combusta.*

15 *In oppido Lurena Sacerdotes, qui Illuminati vocabantur comprehensi.*

16 *Maria Visitationis, monialis Dominicana, adulterinis Christi stigmatibus insignita deprehenditur Vlyssipponæ, & punitur.*

17 *Michael Piedrola Viamõte pseudopropheta punitur.*

18 *Iudaizantes triginta circiter comprehensi in oppido Quintanar Diœcesis Conchensis.*

19 *Iudaizantes quinquaginta in vrbe Granatensi, in vincula coniecti.*

NVLLVS est qui dubitet quin magnum incendium in Hispaniarum regnis ætate nostra excitatũ fuisset, nisi huius sacro-sancti Tribunalis vigilantissimi Patres illud summa diligentia adhibita, penitus restinxissent. Quid Hispaniâ futurum erat, si illico antidotũ oppositum non fuisset? cum Pinciæ † latenter cepit serpere venenum; anno enim 1558. Doctor Augustinus Cazalla, Canonicus Salmanticensis, & Caroli V. Imperatoris Capellanus, & concionator, facundia, & eloquentia celebris, homo reuera se ipsum amans, superbus, elatus, & rerum nouarum cupidus, qui cum infirmis oculis clarissimam religionis Catholicæ, in qua viuebat, lucem ferre non posset, vt maiori cum libertate libidini fræna laxaret, & in turpissimarum voluptatum cœno volutaretur, Lutherũ secuutus, libertatẽ cepit prædicare, vt homines peccati seruos efficeret, annunciare voce Christum Crucifixum, re autem verâ Antichristũ, deniq; persuadere fidelibus, vt pœnitẽtiam, crucem, veram Christi imitationem abijcerẽt, & per omne flagitij ac turpitudinis genus præcipites agerentur. Secuti sunt cum D. Carolus Cæsar, vir nobilis, Lucronij natus, & magister Perez, Palentinus, atque alij infimioris notæ: multæ etiam moniales blanditijs, & verborũ technis fuerunt allectæ, adeoq; se diffundere ceperat hoc incẽdium, vt in periculosissimam inter se coniurationem Hispaniarum regnis breuissimo tempore ruinam allaturam conspirarent, † cum hęresiarcha mente illius, & cogitatione detecta à fidei censoribus fuit cum matre & quinque fratribus Pincię comprehẽsus, & in carcerem detrusus: Tanti etiam Baccalaureus Herrezuelo, & plures alij Zamoræ ac Pedrosæ; multi vtriusq; sexus, virgines etiam nobiles, demum moniales aliquot, quæ vnà cum pudore, Dei timorem exuerant, & sacrilegas atque incestas nuptias cum hominibus perditissimis impudentissimè celebrauerant. Facta ergo diligentissima disquisitione de horrendis flagitijs, quibus se polluebant in ædibus † prædicti Cazallæ, eum ad conuenticula nocturna confluebãt, vbi doctrinæ Lutheranæ habebantur scholæ; tandem duodecimo † Kalendas Iunias, anni 1559. in forum Maximum cum multis alijs hæreticis, quos ipse Cazalla suis exhortationibus à fide Catholica auerterat, deductus fuit: vbi † tanto animi ardore inflammatus, ita lacrymis totus perfusus, piam ad socios exhortationẽ habuit, vt multi errores & hæreses abiurarent, atq; fidem Catholicam complecterentur, adeoque ingemiscens dolebat se honoris ambitione, cui in primis studebat deceptum, alios tot erroribus infecisse, vt multi

multi imbecilles, qui vndique ad spectaculum confluxerant, admirati doctoris huius pœnitentiam & contritionem, in fide fuerint efficaciter cõfirmati. Tandem cum tredecim in hæresi pertinacibus, maxima prębens contritionis documenta, publicè cõcrematus fuit. Cæteris pœnitentiæ fuerunt idiunctæ, prout cuiusq; delicti grauitas exigebat. Interfuerunt † huic sanctæ Inquisitionis actui Carolus Princeps, & eius vxor Princeps Ioãna, quæ ea tempestate Hispaniarum regna feliciter administrabat, ex ijs qui igni fuerunt traditi aliquot † fuerint moniales iuuentute, & pulchritudine florentes, quarum eò progressa est impudentia, & audacia, vt abhorrens illa, quæ illis innata, & propria est fœminarum verecundia, & neglecto Apostoli Pauli præcepto, mulierem domi suæ in silentio discere iubentis & in Ecclesia loqui prohibentis, in suggestum ascenderent, verbum Dei explicarent, & in concione de sacra scriptura disfererent. Quod † omnibus hæreticis familiare & solẽne est, vt summa arrogantia, quãuis illiterati, Scripturã sacrã, illotis (vt aiunt) manibus interpretari aggrediantur, vt videre licet in his, qui Lutherum sunt sequuti: fuerunt enim multi è fece Reipublicæ, sutores, cerdones, tinctores, lanij, homines facinorosi & vulgò infames, & publicè damnati, & ignominiæ notis inusti, qui noui Lutheri Euangelij, noui magistri, atque concionatores extiterunt. Immò verò eò progressa est aliquarum mulierculârum garrularum, atque impudentiũ procacitas, vt de sacra Scripturâ disputarent, doctissimos Theologos ad certamen prouocarẽt, assertiones aniles, & theses seu potiùs deliramẽta quædam publicè defendẽda proponerent, vt verum sit illud D. Hieronymi in Epistola ad Paulinum. Quod medicorum est promittunt medici, tractent fabrilia fabri: sola Scripturarum ars est, quas sibi passim omnes vendicant: scribimus indocti, doctiq; poemata passim: hanc garrula anus, hanc delirus senex, hãc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent, antequàm discant, alij adducti supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas dedocti literis philosophantur, alij discunt (proh pudor) à fœminis, quod viros doceant. Et ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imò audacia edisserunt alijs, quod ipsi non intelligunt.] Hæc D. Hieronymus. Vnde meritò † iure Pontificum prohibitum est laicis & fœminis, ne vllo modo officium prædicationis verbi diuini assumant; id enim doctoribus omnino relinquendum est. cap. cum ex iniuncto. de hæreticis. c. noua. de de pœnit. & remiss. cap. quicumque §. 1. de hæret. lib. 6. & cap. mulier. 23. distinct. concordat. cap. sicut in vno. de hæret. Eandem prædicationem laicis prohibuit Leo Papa I. Epistola 60. ad Maximũ Episcopum Antiochenum. Idem sanciuit concil. Carthag. IIII. can. 99. vbi iubet fœminis, vt quãuis doctæ & sanctæ, viros in Conuentu docere non præsumant. Quem canonem refert Gratianus in cap. mulier. 23. distinct. Experientia etiam ipsa comprobatum est mulierum doctrinas fragiles, & suspectas esse, quod etiam docet Gerson tract. de examine doctrinæ part. 2. considerat 2. in quo, vt in reliquis omnibus, turpiter errant Lutherani, verbi Dei prædicationem laicis, reprobis, fascinatoribus, illiteratis, atque mulierculis garrulis, & impudentibus indifferenter permittentes.

Sed ad institutum reuertamur; Hispali Ægidius deinde Constantinus ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex oppido S.Clemente diœcesis Cõchensis Doctores Theologi,& Hispalen.Ecclesię Canonici, ita in hæreses ruerunt præcipites,vt venenum hauirent suauiter, & tanquam medicamentum salutare alijs etiam propinarent:eosdem enim errores,quos Vallisoleti Cazalla,Hispali Constantinus & Ægidius summo artificio & arte pro concione publicè, dissimulanter tamen, edocebant, humilitatem & modestiam summam cum rerũ omnium humanarum contemptu præseferebant: intus tamen erant superbi, arrogantes, elati, simulabant se esse vigilantes pastores gregis, intus autem erãt lupi rapaces,crudelissimam stragem in Dei ouile machinantes, non quæ Dei sunt,sed sua quærentes.

11 Cognitis autem eorum cõsilijs,† à fidei censoribus summa diligentia in carcerem sunt detrusi: factaque summo studio in illorum vitas Inquisitione,inuentus est Constantinus ex his, vtraque coniuge viua,matrimonium contraxisse, & in eo statu ad sacrum presbyteratus ordinem fuisse promotus. Cumque immensa esset vorago & gurges vitiorum, turpitudinumque omnium,vt omnibus hæreticis solemne est ab exordio nascentis Ecclesiæ, qui cum vita factisque sint detestabiles,ipsa tamen peccandi licentia incredibili, atque impudicitia,& libidine sunt longè etiam detestabiliores: adeò tamen sanctitate ficta vitia sua,& flagitia occultauerat, vt in maxima veneratione ab omni-

12 bus haberetur. Omnes enim † hæretici (vt sæpe in suis Annalibus obseruat Cardinalis Baronius, & nos hactenus vidimus) sanctitatem & pietatem simulant, ita loquentes, vt nihil præterea nisi puram fidem, morumque sanctitatem spirare credas, vt magno planè periculo eos quisque fideliũ audiat, vel eorum scripta legat. Vnde meritò clamat Apostolus ad Philip. c. 3.[Videte canes, videte malos operarios,videte cõcisionem.]

Verum cum se in carcere inclusum, cum omnia sua consilia atque cogitationes frustratas in irritum cecidisse animaduerteret, cum de honore & gloria vana,& futili, ad quam aspirabat,actum esse cognosceret,grauissimo mœrore afflictũ, atq; summa tristitia cõfectũ,& spe melioris fortunæ

13 abiecta,† sibi ipsi suis manibus mortem consciuisse perhibent, vt vitæ detestabili tam scelerato facinore, & horrendo flagitio infelicem finẽ imponeret. Celebratus fuit fidei actus Hispali in foro sancti Frãcisci die Dominico, vndecimo Kalend. Ianuarij, anno 1560. quo Ægidij & Con-

14 stantini ossa † flammis tradita sunt, cum decem & octo hæreticis,quibus de medio sublatis, Babylonicũ etiam comprehensum fuit incendiũ, quod si tam breui tempore non fuisset extinctum, breui Hispaniarũ regna cõflagratura esse nemo est qui dubitet.

15 Post aliquot annos † in oppido Lerena sacerdotes insurrexerunt ambitiosi,impuri,libidinosi,aurem populare aucupantes, qui se à Deo illuminatos prædicando,detestabiles errores disseminabant. Inquisitorum tamen vigilantia deprehensi,meritissimas pro grauitate criminum pœnas luerunt, & Hispanias à grauissimo, quod imminebat, periculo liberarunt.

16 De Dominicana illa moniali † mẽtionẽ faciã,quę nõ solùm in Lusitania, vbi degebat, sed etiam in omnibus Hispaniæ & Italiæ regnis & prouincijs, & vsque ad vltimos Orientalis Oceani recessus magnam sibi sanctitatis opinionem conciliarat,præstantissima enim documenta virtutum simulãter præbens, & adulterinis stigmatibus,quibus Christum referebat, insignita,

insignita. vt tit. de Inquisitione Lusitaniæ cap.13. num.11.fusius commemoratur,ita omnium animos alexit, atque eam de sua religione opinionem concitauit,vt non solum deceperit confessarium suum F. Ludouicum Granatensem, virum illum, in quem Deus Opt. Max. literarum & virtutum omnium ornamenta congessit:verùm etiam congregationem multorum Patrum grauissimorum, ex Dominicana familia ad Inquisitionem faciendam de stigmatibus coactam, cui etiam Generalis Prior intererat,in errorem induxerit:Verùm quæ tot Patres grauissimos ac religiosissimos fefellit,Inquisitores Apostolicos fraudare non potuit, stigmata enim non vera,sed minio depicta, deprehenderunt;ex quo apparet sanctæ Inquisitionis Patres,cælesti dono à Deo O P T. M A X. cumulari ad dolosa consilia à Dæmone suggesta, & fraudulentas cogitationes detegendas.Eò autem sua consilia hæc religiosa fœmina dirigebat (quæ Maria visitationis nuncupatur, & Abbatissa erat Cœnobij Annunciationis in vrbe Vlyssiponẽsi erecti) vt si ad exitum deduceret,fieri non posset,quin felicissimam Hispaniarum pacem perturbaret.Moliebatur enim,cùm satis autoritatis & fidei simulata sanctitate comparasset, Lusitanum Regnum quod iure legitimo in Philippi II.Regis potestatem deuenerat, in pristinum statum reuocare. Hypocrisi tamen detecta,audaciæ suæ pœnas dignas persoluit, & stratagema, quod ad commouendum Regnum adinuenerat, in risum recidit.

Placet autem hic sententiam summatim adijcere, quæ Vlyssiponę prolata fuit octauo die mensis Decembris. anno 1588. ab Archiepiscopis Vlyssiponensi, & Bracharensi, atque Episcopo Guardiensi, Apostolicis illlus regni Inquisitoribus, quòd sanctitatem simulauerat, & stigmata adulterina gestaret, aliaque figmenta,quæ dicere & facere solebat.

Primùm iussa est in Cœnobio alterius ordinis designando extra vrbem Vlyssiponẽsem reliquum vitę inclusa transigere.

Itẽ,vt die latæ sententiæ per quinque annorum spatium Eucharistiæ sacramentum non sumat, triplici paschate, & articulo mortis exceptis, aut si necessum fuerit,ad Iubileũ aliquod consequendum interim à summo Pontifice concessum.

Item, vt singulis diebus Mercurij & Veneris totius anni, palàm in locũ conueniat, vbi illius Cœnobij fœminæ religiosæ capitulum celebrare solent, ibiq; dũ recitatur psalmus, Miserere mei Deus,flagelletur.

Item,ne tempore refectionis mẽsæ accumbat,sed publicè in pauimẽto comedat,interdicendo ne aliquis vescatur reliquijs, quæ illi superfluxerint, debet etiam ad refectorij ianuam se protẽdere, vt ingrediẽtium monialium,& egredientium pedibus conculcetur.

Item, vt ieiunium Ecclesiasticum perpetuò obseruet, & Abbatissa nũquam creari possit,nec ad vllum aliud officium domus, quam habitauerit, deligatur, semperque omnium infimæ subdita sit.

Item,vt nulla cum moniali, nec cũ aliqua externa,absque Abbatissæ facultate possit miscere colloquium.

Item,vt lintea omnia,quæ sanguinis depicta guttis distribuerat,& adulterinæ reliquiæ,nec non effigies eius vultum exprimentes sanctæ Inquisitioni vbiq; tradantur: quod si alicubi Inquisitionis Tribunal non fuerit, ad prælatum,aut eum,qui designatus fuerit,deferantur.

Item,vt sacro velo caput nõ tegat,

sin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

singulisque Mercurij & Veneris diebus totius anni à cibis abstineat, pane duntaxat, & aqua vitam toleret, tum quoties in refectorium conuenerit, peccatum suum in monialium omnium conspectu elata voce pronunciet.

17 Michael † Piedrola, Viamonte natus in oppido Maragnon, non procul à Lucronio Matriti, vbi Philippus II. Hispaniarum Rex potentissimus degit, habitabat. Hic postquàm multos annos Prophetæ nomen sibi assumpsit, & vendicauit, multaque futura callidè, & versutè prædicabat, tãdem à sacrosanctæ Inquisitionis Patribus comprehensus, in carcerem cõiectus est, detectaque eius arrogantia & fallacijs dãnatus est, quòd seditiosus, & officij cælestis ac diuini vsurpator, arrogans, scandalosus, illusor, & fallax esset, nec non & Vidētis, & prophetæ Dei sibi nomen asciuisset, seque sanctum appellari, os veritatis, doctorem, & magistrum æquo animo ferret: referensque insomnia & reuelationes, affirmaret diuina voce illa sibi reuelari, Abiurauit, de leui: perpetuò interdictũ illi lectione Bibliorum, aliorumque sacrorum librorum, priuatus papyro & atramento, prohibitus tam scribere, quàm accipere literas, nisi de re familiari agentes, interdicta etiã disputatione de sacra Scriptura, tam scripto, quàm voce, deniq; iussus fuit reliquum vitæ suæ tempus in carcerem detrusus transigere.

18 Anno † superiore in agro Laminitano vlterioris Hispaniæ vulgò, Mãcha de Aragon, in oppido Quintanar, viri & fœminæ triginta circiter inuenti veteris Testamenti ritus, & cęremonias obseruantes, eorum Iudæorum pronepotes atq; proneptes, qui tempore Ferdinandi, & Elizabethæ Catholicorum Regum se fictè, & simulatè ad Catholicam Ecclesiam aggregarunt. Omnes ergo, vbi detecta fuit eorum perfidia, in carcerem sunt cõiecti, pauci pertinaces tandem combusti, cęteri (vt moris est) infamiæ veste notati, multorũ etiam, qui è vita in Iudaica perfidia decesserãt, effossa ossa, & concremata, vt S. Inquisitionis beneficio hæc ferax, & bellicosa prouincia à Iudaica prauitate omnino iam repurgata videatur.

Anno ab orbe Redempto 1595.

19 † Idibus Octobris, cum fidei actus in inclyta Granatẽsi vrbe celebraretur, quadraginta quatuor fœminę, & quinque viri eiusdem vrbis habitatores, quòd Iudæorum ritus exercerent, in publicum fuerunt educti, atque more solito infamia notati: statuæ quatuor absentium in rogum impositæ. Hi omnes paulò antea fuerãt eodem tempore, & in prædicta vrbe cõprehensi, quòd magnam Hispaniarum regnis admirationem concitauit, potuisse multos annos tot fœminarum, & virorum Iudaicam perfidiã celari in eadem vrbe, vbi sacrosanctę Inquisitionis tribunal residet. Verùm Deus OPT. MAX. qui vrbem hanc nobilissimam septem & viginti abhinc annis à Saracenorum spurcitia omnino expurgauerat, nunc (media sancta Inquisitione) ab incendio, quod in viscera habebat, liberauit.

His omnibus fit, vt fides Catholica pura, inuiolataque iam pridem apud nos custodiatur: quòd si pari diligentia, autoritate, & potestate in cæteris Christianorum regnis, prouincijsq; factum esset, longè alia profecto nunc esset Christianæ reipublicæ facies, quam quę hodie in Germania, Gallia, Anglia, Hibernia, Scotia, & alijs nationibus fœdissima cernitur; vbi innumerabiles atque atrocissimæ calamitates ex nouis hæreticorum erroribus consequutæ sunt, quæ Christianam rempublicam acerbissimè

mè afflixerunt, atque deformarunt; quarum expertes essent omnes illæ prouinciæ, modoque saluę, & incolumes starent, integræ atque florentes cernerentur nulla in his partibus esset de religione dissensio, nulla discrepantia volũtatum, nullum dissidium vitæ neque morum, non ita Brutiani hæretici amentia sua furoreque præcipites turbulentis ac seditiosis clamoribus maximas reipub. Christianæ partes distrahere ac discerpere conati essent, non congregatos dissipando, & concordantes in multas dissimiles, atque inter se pugnantes opiniones distrahendo, sacra prophanis miscere, & conturbare niterentur.

Sed iam finem huic capiti imponamus, omnia enim beneficia, quæ à sancto Inquisitionis officio in Christianam Rempublicam conferuntur, recensere immensi, ac penè infiniti laboris esset.

Sanctæ Inquisitionis Officium multis calamitatibus aditum intercludit.

CAP. VI.

SVMMARIVM.

1 *Officium sanctæ Inquisitionis nõ solùm hæresibus, sed multis etiam calamitatibus aditũ intercludit.*
2 *Hæreticorum spiritus qualis sit.*
3 *Dissensiones, ac mala omnia semper vnà cum hæresi subintrant.*
4 *Deus offenditur peccatis omnibus, sed ijs maximè quibus veræ sui colendi ratio corrumpitur.*
5 *Principes, qui Deo illatas iniurias non curant, digni sunt qui in proprijs calamitatibus à Deo negligantur.*
6 *Hæresis non solùm hæresiarchis, sed Principibus, etiam vrbibus, prouinciis, regnis, & nationibus desolationem, & excidium affert.*
7 *Hæresiarcharum interitus inglorius, & infelix.*
8 *Simonis Magi infelix mors.*
9 *Menandri Samaritani interitus.*
10 *Ebionis è vita discessus.*
11 *Cerinthus Balneis opprimitur.*
12 *Mõtani Priscillæ, & Maximillæ exitus*
13 *Manes viuus excarnificatur.*
14 *Arrius inteſtina effudit.*
15 *Balatius ab equo corrosus, & laceratus.*
16 *Priscillianus capite plectitur.*
17 *Nestorij linguam vermes corroserunt.*
18 *Olipius tribus fulminibus ictus corruit.*
19 *Gallus quidam se Christum profitens in frusta conciditur.*
20 *Goslarius quidam Manichæi errorem instaurans suspenditur.*
21 *Donatistæ se ipsos præcipitabant.*
22 *Photius omni dignitate spoliatus obijt.*
23 *Petrus de Bruis concrematur.*
24 *Tandemus occiditur.*
25 *Almaricus exuritur.*
26 *Dulcini, & Margaritæ supplicium.*
27 *Tympanista quidam exuritur.*
28 *Supplicium complurium, qui in Bohemiam irrepserant cum peregrina religione.*
29 *Picardus quidam vita priuatur.*
30 *Gregorius Cyprius Patriarcha infeliciter è vita migrauit.*
31 *Marci Ephesini interitus.*
32 *Michael Seruetus capitis damnatur.*
33 *Martini Lutheri obitus.*
34 *Oecolãpadius infeliciter è vita discessit.*
35 *Carolostadius strangulatur.*
36 *Bucerus à Dæmone percussus obijt.*
37 *Caluinus pediculis exeditur.*
38 *Zuinglius in prælio interimitur, & concrematur.*
39 *Constantij Imperatoris infelix exitus.*
40 *Iuliani Apostatæ obitus.*
41 *Valens Imperator concrematur.*
42 *Traianus Magister militum sub Valente victus, ac confusus, rediens quid dixerit Imperatori.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

43 *Isacius Monachus, virtutis nomine claras, Imperatorem Valentem egredientem ad pugnam reprehendit.*
44 *Zeno viuus sepelitur.*
45 *Basiliscus interficitur.*
46 *Anastasius fulmine ictus interijt.*
47 *Iustinianus subito morbo è vita migrauit.*
48 *Heraclius infelix moritur.*
49 *Heracleoni nasus præfectus, & Imperium ereptum.*
50 *Constans in balneo necatur.*
51 *Iustinianus ab hæresi resipiscens, recepit Imperium.*
52 *Philippus Iconomachus oculis, & imperio priuatur.*
53 *Leo Iconomachus infelix.*
54 *Constantinus Copronymus miserabiliter moritur.*
55 *Leo Constantini filius infeliciter è vita discessit.*
56 *Nicephorus interficitur.*
57 *Leo Octauus occiditur.*
58 *Michael Balbus miserabiliter excruciatus decessit.*
59 *Theophilus acerbissimo morbo interijt.*
60 *Monomacho imperante, totus Oriens vsq; ad oram Constantinopoli continentem subactus à Turcis.*
61 *Græci ope nostrorum Asiam receperũt.*
62 *Godofredus Bullionus Hierosolimã cepit.*
63 *Constantinopolitanis imperantibus rursus ad hæresim suam reuersis, omnia paulatim ad Turcas deuoluuntur.*
64 *Andronicus crudelissimè peremptus fuit.*
65 *Isacius oculis & imperio priuatur.*
66 *Alexius interficitur.*
67 *Alexius nepos occiditur.*
68 *Murzuflus vita priuatur.*
69 *Michael Palæologus deponere imperium cogitur.*
70 *Andronicus Imperio deijcitur.*
71 *Andronico nepoti omnia Asiæ loca, multa Europæ, erepta.*
72 *Ioannes quasi minister comitabatur Amurathẽ, & oculis priuatur à filio.*
73 *Andronicus Imperio, & oculis orbatus.*
74 *Emmanuel luminibus priuatur.*
75 *Constantinus Vltimus Imperator Constantinopoli trucidatur.*
76 *Henricus III. Imperator Occidẽtalis Imperij in summa calamitate decessit.*
77 *Fredericus Imperator à filio suffocatus.*
78 *Ludouicus Bauarus veneno perijt.*
79 *Gunderius Rex a Dæmone vexatus interijt.*
80 *Genfericus spectro exanimatus interijt.*
81 *Hunericus effusis visceribus obijt.*
82 *Victor Vticensis vermibus exeditur.*
83 *Hildiris Rex occiditur.*
84 *Gilimer, Vltimus Rex Vandalorum, Victus mittitur ad Imperatorem.*
85 *Athaulphus VVisigothorum Rex interficitur.*
86 *Reges omnes VVisigothorũ interfecti fuerunt ita vt è tredecim vnus tantum gladium inimici effugerit.*
87 *Theodoricus Osthrogothorum Rex spectro exanimatus occubuit.*
88 *Athalaricus Rex tabe consumptus, & nouem alij Reges Ostrogothorum Arriani ab inimicis interfecti.*
89 *Longobardorum Reges Arriani veneno aut ferro extincti.*
90 *Chilpericus Arrianus Francorum Rex interficitur.*
91 *Henricus III. Rex Gallorum iusto Dei mucrone percussus interimitur.*
92 *Ladislaus IIII. Hungariæ Rex trucidatur.*
93 *Georgius Podebrachius ærumnis confectus decessit.*
94 *Suintilla Hispaniæ Rex regno deturbatur.*
Rhechimirus Hispaniæ Rex, regno deijcitur, ibidem.
95 *Vitiza Hispaniæ Rex à Roderico peremptus.*
Rodericus Rex Hispaniæ à Saracenis iugulatur, ibidem.
96 *Christernus Daniæ Rex veneno interficitur.*
97 *Henricus VIII. Angliæ Rex miserabiliter decessit.*

98 *Henrici*

98 *Henrici VIII. Angliæ Regis nullus filius memoriam patris aliquo monumento cohonestauit.*
99 *Edoardus Rex Angliæ Henrici VIII. filius veneno creditur sublatus.*
100 *Deus OPT. MAX. in Principes Catholicos inuehitur, qui cum hæreticis benignè se gerunt.*
101 *Theodosius Imperator diuinam iracundiam expertus est.*
102 *Nestorius permissus fuit cum omnibus colloqui.*
103 *Nestorij hæresis cùm defendebatur, luctuosissima clades inflicta est Romano Imperio.*
104 *Constantinopolitana ciuitas incendio magna ex parte consumpta.*
105 *Saul, quòd idololatras non occiderit, punitur à Deo.*
106 *Valẽtinianus Iunior Mediolanum deserere cogitur.*
107 *Vinceslaus XII. Bohemorum Rex à suis subditis affligitur.*
108 *Hæreticos oppugnare Deo gratissimum opus.*
109 *Hæretici cùm expugnantur, Deus pro nobis contra hæreticos bellare solet.*
110 *Honorij Imperatoris pietas.*
111 *Theodosio hæreticos expellenti Deus fuit propitius.*
112 *Theodosius multa aduersus hæreticos sanciuit.*
113 *Theodosius celeberrimam de Maximo reportauit victoriam.*
114 *Theodosius, exturbando hæreticos cælestes sibi conciliauit exercitus.*
115 *Multi Imperatores aduersus hæreticos leges tulerunt, ea mente vt Deus suum illis imperium conseruaret.*

1 NON solùm † hoc S. Inquisitionis tribunal hæresum pestem à nostræ Hispaniæ finibus auertit, sed etiam depopulationes agrorum, direptiones vrbium, oppidorum euersiones, templorũ incendia, cœnobiorum spoliationes, populorum strages, quibus nostris tẽporibus multæ prouinciæ, & regna conquassata & afflicta sunt. Hæreticorum enim nostræ ætatis spiritus non solùm in Catholicos, veramq; religionem, sed in vniuersas ipsas prouincias, Respublicas, regna, in omne deniq; hominũ genus pernicioſissimus & calamitosissimus est. Diciq; verè potest orbis terrarum incendiũ. Est enim Sathanæ spiritus à quo instigantur, impellũtur, & exagi-
2 tãtur. Vnde fit vt tales sint, & fuerint semper hæretici, † quales depingit eleganter Hieronymus Osorius Episcop. Algarbiensis lib. 8. de Iustitia in 2. tom. Operũ, scribẽs esse genus hominum arrogãs, elatum, dirum, funestum, & exitiosum, opinione doctrinę tumidum, multisq; erroribus excęcatum, in simulatione pietatis sceleſtũ, in sanctitatis specie sacrilegũ, obtentu benignitatis immane, pacẽ ostendens, bellum comparans, otij & tranquillitatis inimicum, ad turbulenta disſidia concitatum, honoris & lucri gratia nouis rebus studens, nullius iudicio cedens, & in instituto semel errore insigni cõtumaciâ persistens.
3 Verùm † obseruãdum est commune esse ciuitatibus, prouincijs, atq; regnis omnibus, vt cùm semel hæreticis aures præbent, mox vnà cũ hæresi disſensiones, rixę, ac mala omnia, fugata recta fide paceque subintrent. Neque hæc immeritò accidũt ob neglectam, contẽptamue religionem; offenditur enim Deus peccatis quidẽ omnibus, sed ijs magis, quæ aliquam habent læsionẽ violationemq; pietatis. At his maximè, † quibus tanquam ex professo vera, germanaq; cultus sui ratio corrumpitur. Hoc namq; perinde est agere, atq; si quisquam regium apertè oppugnet honorem, & eum, vel in dubium reuocet, vel neget es-

Universidad de Deusto
Biblioteca

se deferendum. Quâ profecto nulla grauior iniuria videri, nulla maior Regibus existere solet offensio. Quoniam igitur Deo in primis suus cõtare debet honos, si autem gratus esse non possit, imò verò nec sit quidem honos, sed molestum onus iniuriæ, nisi vera religio deferatur, efficitur vt principes ij, qui ad suę quidem maiestatis læsæ crimina punienda exertissimum gladium gerunt, † aures verò ad multas, grauesq; diuinę Maiestatis iniurias clausas habẽt vel linguas etiam ipsi aut manus ad inferendum prõptas, dignissimi sint, qui vicissim, & in proprij honoris regniq; periculis, à Deo negligantur. Hinc sæpenumero subditorum rebelliones, aut finitimorum inuasiones & ciectiones, vel cædes principum, euersionesque regnorum extiterunt, vt passim obseruat Cardinalis Baronius in Annalibus Ecclesiasticis. Abominationem enim hæresum post se solere ducere desolationem, † tũ hæresiarchis, tum Regibus, & principibus hæreticis, denique vrbibus, prouincijs, regnis, & nationibus, non solùm sacris literis, sed etiam exemplis omnibus sæculis frequentibus admonemur. Referta sunt enim literarum monumenta exẽplis, tum hæresiarchatum, qui infeliciter ex vita discesserunt; tum Regum & Imperatorum hæreticorũ, qui regnis & ditionibus priuati, multisq; calamitatibus afflicti, vel infeliciter interfecti, vel crudeliter tractati, vltimũ tandem vitæ suæ diem obierunt. Videamus an ita acciderit, & singula breuiter perstringamus. Hæresiarcharum interitus † inglorius & infelix extitit, vt adimpleatur illud quod sacra scriptura testatur [Finis illorũ mors est] & alibi [mors depascet eos.] Horum miserabiles exitus libenter percurram, vt singulorum casus insolitos alrâ mente, & cogitatione boni con-templentur; qui quasi è porta naufragium spectãt, vt à fluctibus hæreseos, & periculis nouitatum abstineant.

Primus † autem omnium se offert nobis Simon, cognomine Ghitæus, à Pago sic dicto, Samaritanus, qui magicam attem profitebatur. Hic sacro baptismate lustratus, ab Apostolis spiritum sanctum pecuniâ emere voluit. Qua de causa cùm à Petro Apostolo malè verbis acciperetur, pudore suffusus, à fide Catholica ad impias & magicas artes defecit. Hunc historiæ primum hæreticum fuisse perhibent: Irenæus omnium hæreticorum patrem appellat. Qui ergo primus fuit infideliratis autor, omnibus etiam interitus infelicitate præcesit. Is enim (testibus Egesippo, Irenæo, Iustino martyre, vetustissimis scriptoribus, Eusebio, Pamphilo, atque alijs præsertim Clemente Romano huius nominis Pontifice Maximo primo, lib. 6. Apostolicarum constitutionum, cap. 9. (cuius verba placet describere) cùm Romam venisset, Ecclesiam magnopere vexabat, multos subuertendo, & sibi conciliando. Gentilibus autem magicæ artis vsu & exercitatione, admirationem sui mouebat, ita vt aliquando cùm in theatrum meridie prodijsset, iussissetque populo vt Petrum quoque in theatrum raperet, promittebat se per aerem volaturũ: cùm verò cuncti promissi huius expectatione suspensi essent, Petrus apud se precabatur: iamq; à Dæmonibus in altum sublatus, volabat sublimis per aerem, dicens se in cælum ascendere, vt inde bona ipsis suppeditaret; cunctis verò illum ranquam Deum concelebrantibus, Petrus manus in cælum pariter cũ mente tendens, Deo supplicabat, vt illam pestem per filium suum Dominum nostrum Iesum Christum rumperet, & vires

& vires dæmonum, quibus ille ad fallendum perdendumq; homines vtebatur, amputaret, ita tamen illũ rumperet, vt non occideret, sed confringeret. Itaque respondens ad illud, quod de ascensu in cælum pollicebãtur, & intuens in eum Petrus dixit; si ego homo Dei sum, & verus Apostolus Iesu Christi, ac Doctor pietatis in Deum, & non seductor, vt Simon; iubeo malis potestatibus Diaboli Apostatæ, quæ Simonem Magum vehũt, vt eum dimittant, & ex alto præceps feratur cum risu eorũ, quos decepit. Hæc Petrus cùm dixisset, Simon Magus à potestatibus dimissus cum magno fragore, & sonitu decidit, & vehementer clisus, coxam & anteriores partes in plantis pedũ frãgit. Et multitudo vulgi: Vnus tãtũ verus Deus (inquit) quẽ Petrus iustè prædicat: ac multi quidem defecerũt ab eo. Hæc Clemens de Simonis obitu.

Sed paulò aliter Martin. Polonus in Petro, qui miseriore mortis genere, & crudeliore fato concidisse illum narrat. Ait enim Magum hũc diuersis illusionibus dæmonum Neronis animã sic obtinuisse, vt eum salutis suæ præsulem, & vitæ suæ custodem esse cõfiteretur. Nam & bellorũ victorias, & subiectionem Gentium, & prosperitatem rerum se per eũ in omnibus habiturum esse credebat. Sed Petrus vniuersas eius vanitates, & flagitia detexit, vt qui in Iudęa per ipsum Petrum de his quæ gerebat sceleribus confutatus, transmarinam aggressus esset fugam. Cumq; maxima populi pars iam Simoni crederet, Simon in cęlum exaltatus, dicebat Petrum esse magum, & seductorem, cui credebant, & eius signa admirabantur. Faciebat enim serpentem æneum se mouere, & lapideas statuas ridere & mouere, & seipsum currere, & subitò videri in aere. Cumque quadam die volare se diceret ad cælum, conuocato populo Petrus orat, Simon corruit Nec tunc exanimatus est, sed fracto ac debilitato cruce Aretiam secessit, atque ibi mortuus est.

9 Menander † Samaritanus, Impij Simonis discipulus, Saturnini Antiocheni, & Basilidis Alexandrini præceptor, ac institutor fuit. De quorum interitu sic Eusebius lib. 4. capit. 7. [His igitur Diabolus, qui ex maleficijs capit lætitiam, tanquam suæ nequitiæ ministris fortè vsus est; quò qui fidem receperant, illorum suasu non solùm in fraudem inducti, ad acerbum adeò & miserabilem interitum quasi constricti abriperentur; verùm etiã Gentibus, quę erant à fide alienæ, copiam & tanquam ansam præberent, sacrosancto Dei verbo petulanter, impieque obtrectandi] Hæc ille. Et libr. 2. cap. 1. ait idem, [Sectatores Simonis, adhuc suo tempore viuentes, nõ alias solitas pœnas persoluêre, quàm quas parens eorum soluerit olim.] Ac speciatim narrat Eusebius idẽ quod accidit Simoni, accidisse hæretico cui-
10 dam Theodoto.

Ebion, † cuius sectatores Ebionitę nuncupabantur, balnei improuisa ruina oppressus, & contritus fuit, teste Epiphanio.
11

Cerinthus † Ebioni coætaneus sectam nouam orsus est: in hunc & Ebionem D. Ioãnes Euangeliũ suum scripsit. Cùm esset Ephesi Cerinthus in Balneo, D. Ioannes discipulos suos egredi iubet, mox balnea corruerũt, & Cerinthum cum suis oppresserũt, vt testatur D. Irenæus lib. 3. aduersus
12 hæreses, cap. 3.

Mõtanus † (à quo Cataphrygæ hæretici orti sunt ann. Domini 174.) vnà cum Priscilla & Maximilla princeps fuit hęresum. Hos, laqueo sibi iniecto, mortem sibi conscisse, testatur Eusebius lib. 5. cap. 15.

Manes, † siue Scyth. siue è Brachmanorum gente, siue Persa Probo Im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

peratore ann. Christi 276. dæmoniacus naturâ, & insanus fuit. Ab hoc Manichæorum secta sumpsit initiũ, quam vt propagaret, filium Regis Persiæ se curare posse promisit, verùm magica arte malè succedente, cum vita priuauit: quamobrem viuus à Rege Persarum fuit excoriatus.

14 Arrius, † qui maximas in orbe terrarũ turbas atq; tragœdias excitauit, cũ Constantinopoli in publicum conuentum, cui Constantinus cum multis alijs aderat, hilaris procederet, maximâ hominum stipatus cateruâ, cõpulsus naturali necessitate, de via secessit, aluum exoneraturus, diuinoq; supplicio correptus, intestina effudit, & protinus obijt.

15 Priscillianus Hispanus, siue Galata, monstrũ hæreticum ex Manichæorũ & Gnosticorũ insania conflatũ, anno Christi 383. Hispaniã & Gallias inuasit, à Damaso Summo Põtifice Romæ pro hæretico dãnatus, ad Maximum Imperatorem appellauit, cuius iussu capite plexus est. Paulò aliter Sulpitius Seuerus in Historia sacra, qui ætate illa Bituricensis antistes, sanctitate, doctrinâ, & virtute clarus erat, de hac re scripsit. Hæresim Gnosticorum ab Ægyptijs prodijsse, eamq; Marcum quendam ex Ægypto in Hispanias intulisse, cuius auditores extiterint Agape quædã mulier & Rhetor Helpidius. Ab his Priscillianum institutũ, familiâ nobilẽ, diuitem, acrem, inquietum, facũdum, multa lectione eruditum, disserẽdi ac disputandi prõptissimum, qui vigilare multùm, famem ac sitim ferre poterat, minimè habẽdi cupidum, vtendi parcissimũ, sed eundem vanissimum, & plus iusto inflatiorem, rerum profanarum scientia, magicis etiam imbutũ, hunc (cum tãtùm laicus esset) Episcopos secutos Instantium & Saluianum, quibuscũ perperam in arenam descenderint Adyginus Episcopus & Idacius Sacerdos. Hæc cogẽdæ Synodo Cæsaraugustanæ causam dedisse, in qua Instãtius & Saluianus Episcopi, Helpedius & Priscillianus laici dãnati sunt. His inflamatos Priscillianum & Helpidium Episcopum aliquem instituisse factionis suæ ad confirmandas vires suas, tum Idacium & Ithacium Sossubensem Episcopũ, cui decreti Synodalis cura commissa fuerat, malè sano consilio à iudicibus sæcularibus poposcisse, & obtinuisse, vt hæretici pellerentur vrbibus. Tum Gratiani Imperatoris iussu non tantũ Ecclesijs & vrbibus, sed ex omnibus terris hæreticos exulare iussos. Instantium, Saluianum, & Priscillianum Romã profectos, vt apud Damasum Papam obiecta purgarent. Per iter Burdegalæ multos prædicationibus peruertisse. Romæ cum fuissent, ne in conspectũ quidẽ Damasi admissos, nec Mediolani quo venerãt, Ambrosio acceptos. Exinde ab Imperatore decretum extorsisse, emendicatâ muneribus Magistri Officiorum gratiâ, vt suis Ecclesijs restituerẽtur. Restitutos illos quidem, sed paulò pòst cùm Maximus ad Imperium venisset, Ithacium apud Imperatorem detulisse Priscillianum & sequaces, qui iusserit omnes ad Synodum Burdegalensem duci. A Synodo Instantiũ Episcopatu indignum esse iudicatum, Priscillianum priusquàm accepisset iudiciũ, prouocasse ad Imperatorem, qui Magno, Rufo, Idaco, & Itachio, Episcopis instantibus, causam præfecto Euodio commisit. At is Priscillianum gemino iudicio auditũ, conuictũq; maleficij, nec diffitentem se obscœnis studuisse doctrinis, nocturnos etiam turpium fœminarum egisse conuentus, nudumq; orare solitum, nocentem pronunciauit, redegitq; in custodiam, eo verò referente ad principem, eius sentẽtiâ Priscillianum, & cum eo prauè sentiẽtes damnatos gladio cõcidisse. Hæc ann. 387.

fuerunt

fuerunt in ciuitate Treuerensi.

16 Balatius † (vt autor est D. Athanasius in vita S. Antonij Eremitæ) fuit Dux Ægypti Arrianæ perfidiæ studiosissimus fautor circa annũ Domini 352. Hic cum Nestorio Alexandriæ præfecto vrbem egressus, cũ equis mansuetissimis ambo veherentur, & equi mutuò colluderent, mitior quo Nestorius sedebat morsu repentino Balatium decussit in terram, eiusq; femora dentibus lacerauit & corrosit. Sicq; in vrbem relatus post tertium diem è vita discessit, iuxta D. Antonij vaticinium, magnum profectò hæreticis præbens exemplum suæ perfidiæ, & temeritatis, diuinæq; vltionis patentissimum miraculum.

17 Nestorius † ex Germaniæ oppidulo ortus, & per fraudẽ Constantinopolitanus Episcopus effectus, Anastasij errorem impudentiùs propagauit anno Christi 429. damnatus à Synodo Ephesina, & Chalcedonẽsi sub Theodosio Imperatore ad Thebæorum solitudines fuit deportatus in oppidum Panos. Vermes linguam eius corroserunt, ipse tamen allisus humo perijt. Zeno Imperator scholã Edessenam, quam Persicam vocabãt, quia Nestorij dogma doceret, funditus euertit.

18 Olipius, † (vt refert Prateolus lib. 13.) Arrianæ hæresis apud Carthaginem Episcopus, vixit circa ann. Dom. 505. Hic cum in Balneis aliquando sanctissimam Trinitatem blasphemijs execraretur, tribus igneis fulminibus ab Angelo visibiliter missis, miserabiliter decidit, & eius cadauer penitus exustum est. Placuit hæc afferre de Olipio, etsi non fuerit hæresiarcha, vt terrorem hæreticis incutiat horrendum supplicium.

19 Quidam ex Biturigibus (hi Galliæ prouinciam faciunt) † Gabalitanam regionem ingressus, se Christum profitebatur, assumptâ secum muliere quãdam, quam Mariam vocabat. Seduxit immẽsam populi multitudinẽ, non solùm rusticorum, sed etiam Sacerdotum supra tria millia: à circunstantibus se adorari iubebat: at cum se quidam inclinasset quasi osculaturus genua eius, districto gladio in frusta concidit pseudochristum, dispersique sunt omnes, qui cum eo erant. Maria tormẽtis subiecta omnes præstigias illius publicauit. Gregorius Turonensis lib. 10. Historiæ, cap. 24.

20 Goslariæ † quidam falso sanctitatis prætextu, Manichæorum quendam errorem conati sunt stabilire anno 1052. Henricus IIII. Natalem Domini Goslariæ celebrãs autores à patibulis suspendit, vt hac pœnæ seueritate credulum vulgus ab ista hæresi deterreretur.

21 Donatistæ † Circumcelliones turribus, rupibus & locis huiusmodi semetipsos præcipites dabant, aliâ ratione mortem sibi consciscebant, vt Augustinus scribit.

22 Photius † autor dissidij inter Catholicos, & Græcos omni dignitate spoliatus à Leone Philosopho, & in Armeniorum Monasterium relegatus, miserrimè obijt. Ambitioso autem nihil potest accidere infelicius, quàm vt sine honoribus viuat. Ambitiosum verò fuisse Photium, constat ex eius gestis.

23 Petrus de Bruis † multas hæreses docebat in Gallijs, vt Petrus Cluniacensis testatur: damnatus tamen, & concrematus fuit.

24 Tandemus † Antuerpianam turbauit Ecclesiam circiter annum Domini 1124. occisus autem est à quodã presbytero, dum vnà nauigarent, capite vsque ad cerebrum sauciato. Sigisbertus.

25 Almaricus, † natione Gallus, patria Carnotensis, Lutetię Parisiorum Doctoratus lauream assecutus, emersit anno Domini 1204. hic hæreticus, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

cius sequaces Lutetiæ Senatus consulto fuerunt damnati, & coram vniuerso populo exusti, & eorum cineres per sterquilinium dispersi, anno Domini 1208. ex Prateolo lib. 1. de vitis hæreticorum. Mirum est in Gallijs, præsertim hoc tempore Senatum illum deesse.

26 De Dulcino & Margarita, qui Fraterculorum hæresim instaurabat, dictum est in capite de vtilitate & fructu sacrosanctæ Inquisitionis.

27 Tympanista quidam bubulcus mentitus sanctitatem, in Franconia audacter concionabatur in clerum & Principes, quòd vita eorum peruersa Deum auerteret à populo, nec audiret preces sacerdotum, nec reciperet ab his sacramenta plebi distributa: principes errare, & populo sine causa & contra iustitiam vectigalia imperare, ea vt publicaret, sibi per Beatam Virginem Mariam esse mandatum, Rodulphus tamen Episcopus Herbipolensis eum in vrbe iussit exuri. Crantius lib. 12. Metropolcos, cap. 16.

28 Sub Othocaro Bohemorum Rege irrepserant ex Saxonia complures in Bohemiam cum peregrina religione, hypocrali haud multum dissimili, magus, ad illos sicariorum, adulterorum, & aliorum perditorum vtriusq; sexus hominum fiebat concursus, sed habitum omnes; non mores mutabant, imò multa prioribus peiora committebant. Rex alios igne combusit, alios aqua submersit, plures regno exturbauit.

29 Quo tempore Hussitæ in Bohemia tumultuabantur, Picardus quidam ex Gallia Belgica, transsilo Rheno, per Germaniã in Bohemiam penetrauit, qui præstigijs quibusdam fidei sibi concilians, breui tempore non paruam mulierum, virorumq; plebem ad se traxit, quos nudos incedere iubens, Adamitas vocauit, & naturæ ductum sequi in omnibus aiebat. Ioannes Zischa, vel Zisco Hussitarum Dux, expugnatâ insulâ quam occupauerant, Adamitas omnes vitâ priuauit, duobus tantùm reseruatis, ex quibus gestorum superstitionem cognosceret: quinquaginta præterea viros, Fœminasque, & inter has duos Presbyteros de cœtu illo comprehensos ad pagum Klokot comburi iussit.

30 Gregorius Cyprius, † Patriarcha Constantinopolitanus, cum rursùs Andronico Imperante Græcanicas hæreses ab inferis euocasset, gradu deiectus infeliciter è vita migrauit, vt scribit Gregoras. lib. 5.

31 Marcus Ephesinus, † qui Concilio Florentino semper obstitit, cholico morbo laborans (ex ore enim eructabat stercora) diris cruciatibus afflictus interijt.

32 Michael Seruetus Hispanus, multos in lucem edidit libellos, præsertim de Trinitate, à sententia vniuersalis Ecclesiæ prorsus alienos. Is cum anno 1553. Geneuam venisset, in carcerem coniectus est. Cum autem de sententia non modò non decederet, sed conuitijs, & maledictis etiam sua defenderet, capitis damnatus est. Vt ad locum supplicij veniret, Christum æternum Dei filium inuocare noluit, & cùm pœnitentiæ signum nullum daret, causam tamen ad populum minimè defendit. Sutius in Histor. In quo etiam deprehendent Catholici mirum non esse, si Genouæ id Iudicium ab hæreticis in hæreticum prodierit, cùm ipsi quoque latrones Sathanâ suggerente in syluis suo iure vtantur; vult enim hæreticorum versipellis pater, tanquam improbus falsæ monetæ adulterator, vt omnes sui speciei recti decipiantur.

33 Verùm his missis, ad auctores hæresum nostri temporis descendamus. Ex quibus primus occurrit nobis Martinus

tinus Lutherus, cuius infelicem obitum, datâ operâ prætermitto, quòd de eo in tit. 8. cap. 1. fusàm fecimus mentionem.

34 Oecolampadius † ante Lutheri interitum noctu dum dormiret, improuisâ morte est suffocatus. Quod cùm percepisset Lutherus, Oecolampadio infestissimus, quòd ab ipso decessisset, atque hæresim nouam excogitasset, editis scriptis exclamabat sibi esse exploratissimũ Oecolampadium igneis Diaboli telis confossum. † Nihilominus hodierno die Lutheri, & Oecolampadij discipuli amicissimi sunt vbi agitur in Catholicos, eo more quo Epicuri, & Aristippi scholæ in oppugnandis Stoicis, aut vt melius dicam eâ formâ quâ Pilatus & Herodes amici facti sunt in ruinam Christi. Eundem casum subijt Carolostadius, vt affirmat minister quidã Lutheranus in Epistola Typis excusa, cuius nomen honoris causa reticebo, si quis honos hæretico inhæreat.

36 Bucero animam penè agenti memoriæ proditum est horrendum Dæmonem astitisse, qui circumstantes omnes timore exanimarit, Bucerũq; percusserit, vt illius infelicem animam in Tartara secum deueheret. Nam lecto deturbatus, effusis per cubiculum passim hucillùc visceribus, 37 multisque cruciatibus exanimatus exspirauit anno 1551. 27. die Febr. Caluinus cùm quatuor annos nouẽ morbis diris simis excruciaretur atq; tabesceret, vt Beza testatur homo ille probus discipulus eius primarius ac studiosissimus in illius vitâ scripta Gallico sermone, nempe cholicâ, dolore articulorum, calculo, hæmorrhoidibus, febri iasthmate, capitis dolore, pituitâ, sanguinis vomitatione, deniq; pediculis vndique scatentibus exesus, infelicissimè ac fœdissimè obijt.

38 Zuinglius nouarum hæresum princeps in prælio ducens agmen, ab Heluetijs Catholicis est interemptus & concrematus: & cum satellites eius iterum atque iterum coactis innumeris copijs vlturi necem doctoris impij manus conseruissent cũ ijsdem multò paucioribus, profligati sunt semper, ac cæsi.

39 Hi fuerunt exitus hæreticorum, qui primi omnium posteris suis impia inuenta tradiderunt exitus (scilicet) inglorij atque infelices diuinâ prouidentiâ in eos à Deo præstituti.

Nunc ad Reges & Imperatores hæreticos, & hæreticorum fautores, gradum faciamus, illorumq; calamitates atque exitus in memoriam reuocemus.

40 Primus ex Imperatoribus hæreticus fuit Constantius, de quo quidem constat, quàm sæpe fuerit turpiter à Persis victus, vt inter alios Ammianus qui militabat & scribebat illius temporibus, testatur. Hic cùm victus à Persis audisset Iulianum à militibus Augustum creatum tendere aduersum se cum exercitu, dolore horribilis nuncij oppressus interijt tam diris cruciatibus, vt carnes eius instar foculi arderent, nec manus possent illis admoueri.

41 Iulianus Apostata, qui pestiferis consilijs Ecclesiam Dei grauissimè afflixit, breui tempore cum imperio, tum vita priuatus est: in prælio enim aduersus Persas sagittâ, incertum à quo emissâ, percussus occubuit. At credere fas est sagittam illam diuinitus vibratam esse: nec fides deerit Martino Polono, qui diligens scriptor est: Nam (vt ait ille) cùm contra Persas ad bellum processisset, transiens per Cæsareã Capadociæ multa opprobria B. Basilio illius ciuitatis Episcopo, & Christianis fecit, & comminationes futuras inferens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

B.Basilius orans & ieiunãs cum Christianis vidit B.Virginẽ præcipientem militi Mercurio cuidã dudum antè in quodam monasterio sepulto, vt se & filium de Iuliano vindicaret. Quod & factum est.Et blasphemando,expirans clamauit:vicisti Galilæe, vicisti: hic finis apostatâ dignus.

41 Valens Arrianus ex hæreticis fuit secundus Imperator Ecclesię Catholicæ famosus hostis,à quo cum Traia-
42 nus magister † militũ(vt habetur lib. 8. trip.cap.13.)aduersus barbaras Gothorum gentes missus esset, victusq; ac confusus redijsset, ob eamq; rem, mollitiem ei Valens ac timiditatem objceret,ille ingenti libertate: non (inquit) Imperator ego sum victus, sed tu victoriam perdidisti, quia Deo resistis,& illius auxilia barbaris po-
43 tiùs facis opportuna.Isaacius † etiam monachus eâ tempestate virtutis no mine clarus,cum egredientem videret ad pugnam Imperatorem: Quo vadis(ait)Imperator, qui pugnas aduersus Deum,quem non habes adiutorem? ipse enim contra te Barbaros mouit, quoniam & tu aduersus eum blasphemas linguas plurimas incitasti,& qui ei sacra psallũt,domibus expulisti. Quiesce ergo bellare contra Deum, & ipse faciet bella cessare. Denique à Gotthis,quos ipse sibi fœdere impietatis hæreticæ vinxerat, toto exercitu fuso atq; profligato,fuga sibi consulens in tugurium se abdidit, ibiq; ab hostibus fuit concrematus,inde Gotthi in Græciam sese effundentes, flammis ac ferro cuncta vastarunt.

44 Zeno & hæreticus;& nullis nõ flagitijs coopertus summo cum dedecore à Basilisco imperio fuit exactus,eoque regnãte(vt Euagri. scribit lib. 3.) in Oriẽte,Barbari Scenitę loca omnia populati sunt. Hũni verò Massagetæ Thraciã nemine resistente. Quomodo obierit, refert Nicephor. lib.16. cap.24.his verbis.[Fertur etiam,cùm cum Ariadna coniux odisset, cum epilepsiæ doloribus distenderetur,vt speciem defuncti præberet viuum ad huc ab illa sepulcro inclusum esse.] Alij verò tradunt, cum ex ebrietate sensum omnem amisisset, in tumulũ coniectum esse:& postquàm ad seipsum per sobrietatem redijsset, in ipso monumento exclamasse,vitam se solam,non etiam imperium petere,paratumq; esse cuiuis,iureiurãdo interposito,eo cedere:neminem autem illum ea dicentẽ,propterea quòd coniux Ariadna id prohibuisset, miseratum esse.Porrò testis est tũ Nicephorus,tum Euagrius,ac Zonaras, Zenonem varijs seditionibus, quas ipsius propinqui continenter excitabant, semper agitatum.

45 Basiliscus similiter hæreticus Imperator cum viginti menses in Romano Imperio Tyrãnus fuisset,à Zenone in Capadocia moriturus missus est,atq; in mansione quãdam seu militari diuersorio, cui Acusi nomen est,cum vxore & liberis fuit interfectus,vt refert Nicephorus. lib. 16. c. 8. Tempore quo hic imperauit, ait Euagri. lib. 3. à Theodorico Gotthorum Rege multas clades Græciæ, regionibusque propinquis illatas.

46 Anastasius, cui fuit vxor Ariadna Zenonis coniux,ab eadem(vt Zonaras ait 3.par.Historiæ) in Eutychij & Dioscori sectã est impulsus,extinctusque fuit(vt creditur) fulmine cælitus demisso: nam cũ tonitrua horrẽdum in modum resonarent, atq; ipse perterritus munitissimas domus partes percurreret, in quodam regio cubiculo est mortuus inuẽtus,vt Zonaras 3.patt. refert.Illo imperante Hunni Hauares(vt scripsit Paulus Diaconus) è Caspijs portis erũpentes, Armeniã Capadociam,Galatiam,Pontumq; late sunt

tè sunt depopulati,neq; minora perpessus est à Vitaliano Anastasius in Græcia.Zonaras 3.par.Histor.addit à Bulgaris Illyricum vastatum, copijs Anastasij miserrimè trucidatis.

47 Iustinianus primis decem annis bene de rebus diuinis sensit,quo tempore secundis maximè rebus est vsus: mox impias manus in Siluerium, Vigiliumque iniecit.Deniq; in hæresim Apthartodocitarum incidit; iamque promulgandum erat edictum, cùm Deus Ecclesiæ suæ consultum voluit. In insaniam enim Iustinianus versus (vt ait Socrates)subitoq; morbo perculsus,è vita migrauit, post illatam vim Siluerio,& Vigilio, omni calamitatis genere exagitatus.

48 Heraclius quandiu perstitit in veritate doctrinæ, plurima felicissimè aduersus Persas gessit.Vbi Monothelitarum sententiæ adhæsit, à Mahumeto ac Saracenis Syria & Ægypto est spoliatus.

49 Heracleoni Heraclij filio,& impietatis hæredi, nasus præfectus est, & eius matri Martinæ lingua abscisla: ambo denique priuati imperio, & in exilium missi.

50 Constans Monothelita in Sicilię ab Andrea domestico suo, dum lauaretur in balneo, est necatus. Illi dum viueret Saraceni eripuerũt Africam, Aradum Insulam prorsus inhabitabilem reddiderunt, Cyprum vastarũt, Isauriam ferè cultoribus cunctis viduarunt, quamplurimis in seruitutem abreptis.

51 Iustiniano minore Imperãte Saraceni Armeniam ceperunt,neque vnquam Oriẽtem vniuersum deformare incendijs(vt ait Zonaras lib. 3.) & Christianos abducere in seruitutem destiterunt. Fuit Iustinianus Monothelitã nasoq; præfecto in exiliũ fuit eiectus, verùm ab hæresi resipiscens, recepit imperium.

52 Philippus Iconomachus Iustiniano succesit,quo rerum summam tenente Bulgari (inquit Zonaras) vniuersam Thraciam populati ad ipsam vsque vrbem cuncta incursarũt; magnâque prædâ, & captiuis ferè innumeris abductis, domũ se receperunt. Sed & Agareni Oriẽtem eodem modo tractarunt. Tãdem à Senatoribus nonnullis Imperio & oculis fuit priuatus.

53 Leone Iconomacho Imperante, Masalmas Arabum Dux, igni ferroq; Thraciam fœdans, ipsam Constantinopolim obsidione cinxit,&plurimas Christianis locis vastitates induxit, Cæsaream Capadociæ cepit. Tulcimin etiam Saracenorum similiter Dux, multis cladibus Asiaticas prouincias afficiens,innumeros captiuos abduxit. Mortuus est infeliciter ex intestinorum morbo.

54 Constantino Copronymo regnante, Gizid Sarracenorũ Princeps Cyprios omnes in Syriã transtulit; Turcæ è Caspijs portis erumpentes Armeniam prædati sunt. Sardiniã præterea Saraceni occuparũt.Hic inimicus Imaginũ sacrarum (vt refert Historiæ miscellæ Autor) diuinitus in cruribus fuit plagâ percussus, quæ Græcè ἔγκαυξ appellatur, & hinc febri validissimâ detentus Adrianopolim redijt, subiectis humeris in lecto delatus,& veniens Sylimbriã nauim ingressus est; cumque ad Rotundum peruenisset Castellum, miserabiliter in Chelandio moritur,clamans ac dicens.Viuens adhuc sum igni inextinguibili traditus.

55 Leo Constantini filius, flagitiorũ, imperijque successor, cùm coronam gemmis,auroq; fulgentem quã Mauritius Deo dicarat,capiti apposuisset, protinus carbunculo enato illud intumuit, ipseque ardentissimâ febricorreptus expirauit. Huius tempore

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore (vt Landulphus Sagax scripsit) Saraceni quædam loca Armeniæ in suam potestatem redegerunt.

56 Nicephoro regnante, multas Asiæ regiones Saraceni occuparũt: copias Imperatoris sæpe fuderunt, donec annuum tributũ illi imposuissent. Bulgari præterea varijs incursionibus Thraciam deformarũt, tandemq; eorum princeps Chũno, siue Chrumus ipsum Imperatorem obtruncauit, exercitum fudit, plurimosque in seruitutem abduxit.

Leone Armenio rerum potito, Bulgari occupatis trans Istrum cunctis
57 iam regionibus, Cõstantinopolim obsederunt, Hadrianopolim verò vrbẽ Thraciæ celeberrimam ceperunt, à Michaele Balbo, quem multis beneficijs amplificauerat, est occisus.

58 Michaele Balbo Imperante, Mahometani Cretã, Siciliamq; in suam potestatem redegerunt, ac nonnulla Apuliæ, Calabriæ, finitimarumq; regionum loca. Retentione vrinæ, intestinorumque dolore miserabiliter excruciatus decessit.

59 Theophilus Balbi Soboles, hostis & ipse imaginum sacratum, ter cum maximis copijs, maximaq; suorum cæde à Saracenis est profligatus, ita vt vix ipse incolumis effugere posset. Amorium ipsius patria captũ. Quãtus verò populus (inquit Zonaras) fuerit abductus, dici non potest. Multa profectò mulierum, puerorumque millia abrepta. Acerbissimo dysenteriæ morbo confectus interijt.

60 Monomacho regnante, totus Oriẽs vsq; ad oram Constantinopoli continentem subactus à Turcis. Pazinacæ omnia trans Istrũ rursus occuparunt.

61 Postea Græci ope nostrorũ Asiam receperunt in illa expeditione nobilissima, quam indixit Vrbanus II. in
62 Concilio Claremõtano, cùm † Gottofredus Bollionus Hierosolymã cepit.

63 Imperatores autem Constantinopolitani, † Græciq; anno millesimo, centesimo, octogesimo primo, Andronico Comneno summam rerum tenẽte cùm rursus à nobis discessissent, ad hæresim suam reuersi, contigit vt rursus omnia in potestatem Turcarum
64 paulatim adducerẽtur. Ab hoc † Andronico tot cædes Græcorum cuiusli bet generis factæ sunt per summam crudelitatẽ, vt eas enumerare vix vllus posset. Qui volet hæc cognoscere, scripta Nicetæ legat. Sed ipse ad extremum peremptus crudelissimè operà Isaacij Angeli, similiter ipsius duo filij, Ioannes & Manuel, excæcati, & miserrimè interfecti.

65 Isaacius ab Alexio fratre, & imperio & oculis fuit priuatus.

66 Alexius hic ab Alexio, qui ex Isaacio fratre nepos erat, est occisus.

67 Alexius nepos ab Alexio Ducâ (qui dictus est cognomento Murzuflus) per summum scelus & insidias miserrimè laqueo est suffocatus, vt Nicetas ait.

68 Murzuflus à nostris (vt meruerat) è turri præceps actus obijt, quæ omnia latè persequitur idem Nicetas in Annalibus suis, vitisq; Imperatorum, & Sigonius libris de regno Italiæ. Ex hoc Imperiũ Constantinopolitanum
69 nostri tenuère vsq; † ad Michaelem Palæologũ qui & hæreticus fuit. Hic varijs seditionibus è Nepote Andronico ætate totâ exagitatus, tandem deponere Imperium coactus est, ac monachum profiteri.

70 Andronicus eius filius, ab Andronico nepote deiectus imperio, in multis ærũnis viuens miserrimè decessit.

71 Andronicus Nepos varijs Turcarum bellis sic est exagitatus, vt illi omnia Asiæ loca, multaq; Europæ occuparint, ipse autem septem dies altissimâ lethargiâ oppressus, animam efflauit.

Ioannes

72 Ioannes à tutore Cantacuzeno est Imperio priuatus, mox illud ope Turcarum recepit, Cantacuzenumque profiteri monachum coegit. Ipse inita cum Turcis societate quâcumque eorum Rex Amurates iter faciebat, quasi minister cum sequebatur. Quo circa cum traiecisset in Asiam, illum
73 secutus est, & † Andronico filio Imperium administrandum reliquit. Sed hic aduersus Turcas arma sumpsit, à quibus victus & captus, iussu Amuratis à Patre Ioanne est omni potestate vnà cum oculis orbatus. Postea verò recepit aliqua ex parte vsum illorum, Ioannemq; patrem, † & Em-
74 manuelẽ fratrem in vincula cõiecit, & luminibus priuauit. Post hæc deiectus iterum Andronicus fuit, & Emmanueli Imperium commissum, qui Turcis illud tributarium fecit. Hæc Chalcocondylas lib.2. refert.

75 Constantinus hæreticus à Turcis captâ Cõstantinopoli, est trucidatus, fimisq; factus Imperio Orientali anno 1453. Ex his liquidò patet, quàm infelices hæretici Imperatores Græcorũ fuerint, quàm etiam eorũ prouinciæ bellis, & calamitatibus afflictæ.

Hactenus dictum est de Imperatoribus Orientis. Ex Imperatoribus autem Occidentalis Imperij primus
76 se offert Henricus † III. hic ab Henrico III. filio suo turpiter acie victus, & Imperio spoliatus, & ab omnib. derelictus, in summâ calamitate decessit, ac multos annos iacuit insepultus.

Fredericus II. à Parmensibus, quos
77 obsederat, fœdè profligatus ac fugatus, in Apuliam se recipiens, à proprio filio Manfredo est strangulatus.

Vltimus est Ludouicus Barbarus,
78 qui cùm multa molitus esset in Italia, rescindi cũcta viuens vidit: & ab aliquo ex aduersarijs semper est exagitatus in Germania, donec equo repẽte deiectus, humiq; grauissimè allisus animam reddidit. Refert Bozius tomo.2.lib.23.cap.4. hunc dato veneno à muliere quam maximè adamabat, perijsse, & ob id ex equo lapsum.

79 De Regibus etiam hæreticis mentionem faciamus, quorum euẽta memoriæ prodita fuerint. Et primùm de Vandalis, inter quos primus Gundericus à Dæmone correptus, & diu vexatus (Isidoro teste) interijt.

80 Genericus spectro quodam in somnis, quo sibi eripi regnum viderat perculsus & exanimatus, paulò pòst è vita migrauit, vt Gregorius in dialogo tradit.

81 Hunericus (vt Isidor. refert) effusis visceribus instar Arrij è vita discessit.

82 Victor Vticensis vermibus exesus, & in frusta discerptus, ita vt partes corporis tantùm, non integrum corpus sepeliri potuerit.

83 Hildiris à Gilimere occisus; Gilimer vltimus Vandalorum Rex, à Bel-
84 lisario victus, † & captus, ad Imperatorem Iustinianum est missus.

85 Ad Vvisigotthos transeamus. Horũ primus Rex Athaulphus postquam Gallias primùm occuparunt, deinde Hispanias, & reliqui qui ei successẽre vsque ad Leouigildum.

Arriani fuẽre, excepto Athanagildo (vt Lucas Tudensis tradit) & Vua-
86 lia, vt Iordanes affirmat. † Omnes tamen Arriani prẽter Henricum, vel ab hostibus, vel plerumq; à suis interfecti, ita vt ex tredecim Regibus Vvisigotthorum vnus dumtaxat inimici gladium effugerit.

87 Ex Ostrogotthis regnarunt in Italia nouem Arriani omnes, ex quibus Theodoricus spectro horribili perculsus & exanimatus (vt refert Iordanes libr. de rebus Gotthicis) occubuit.

88 Athalaricus tabe est consumptus, cæteri omnes ab alijs interempti.

89 Longobardorum Reges, qui Arrianas partes secuti sunt, fuerunt:

Alboinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alboinus, Autharis, Rotharis, Rodoaldus, Gundebertus, omnes veneno aut ferro extincti, excepto Rotharis: superiores his aliquot alij videntur hæretici fuisse, antequàm figerent in Italia sedes.

90 Ex alijs etiam regnis Reges aliquot hæretici numerantur. Chilpericus enim Francorũ Rex Sabellianus fuit, vt ex Gregorio Turonensi liquet, & hic à Suinigillo sicario apud Calam (hodie Cheles) vicum Parisiorum, cũ ex venatione rediret, confossus est.

91 Henricus III. vltimus ex Valæsijs Francorum Rex, cum in regni administratione sibi proposuisset vnius Machiaueli hominis athei præcepta contrectanda (quæ falsò quibusdam politica existimãtur) per annos quatuordecim turpiter, impurè, & maleficè Catholicæ religionis cultum simulauit, cùm tamen ab anno ætatis duodecimo, regnante Carolo IX. eius fratre, pijssimo & Christianissimo Principe, insciâ matre (sedulâ alioquin & prudentissimâ matronâ) mimicis Caluinissmi fabulis initiatus fuisset. Neq; tamen Catholicos illius regni Episcopos & proceres omnino fefellit, qui ab eius hypocrisi nihil vnquam præter omnium rerum confusionem expectarunt. Nam vt religionem eneruaret, prouentus Ecclesiæ quos decimarũ titulo, & subuctionis nomine ab Ecclesiasticis exigebat; hæreticis, eorumq; fautoribus clãculum erogabat: ex nobilibus, religionis Catholicæ columnis, multos in Portugalliam, plures in Brabantiam, & Flandriam, paucos aduersus hæreticos mittebat, eosque omnes confictis dolis & proditionibus, quas ipse compingebat, & per interpositas personas detegebat, interimendos exposuit. Ipse quoque inanibus confictis inter se & Protestantes Germaniæ simultatibus, magnum ex illis exercitum in Gallias quasi contra se vocauit, quem Catholicorum Principum armis exiguo tempore fractum, & dissipatum, saluum (quâ ex parte potuit) exire iussit. Tandem eos Principes tollere de medio decreuit, in quorum vinibus Catholicorum spes omnis hærebat. Sed cùm in eam rem iam multi conatus cum essent frustrati, hos ad Regni Comitia vocauit Blesas [vulgò Blois] vbi magna animi in eos simulata propensione, & promissâ per Eucharistię sacratissimę veritatem securitate, Carolus Borbonius Cardinalis Legatus Auinionensis in vincula coniectus est, Henricus à Lotharingia Dux Guisię, & Ludouicus à Lotharingia Cardinalis Catholici & acerrimi sanctæ Ecclesiæ propugnatores interempti sunt iussu illius, ac statim cum hæreticis fœdus inijt, ijsque vrbes quamplurimas dedit, vt se ad delendas Catholicarum virium reliquias adiuuarent. Eorum omnium pœnas Deus iustus iudex diu non distulit; nam regno ille suo priuatus, priusquam annus ab illa proditione fluxisset, homunculi vnius manu (cui nomen Fr. Iacobus Clemens) Dominicani, pij & vehementis spiritus impulsu ducti percussus miserrimè interijt, cùm ex tanto regno ne quidem oppidulum haberet. Post tot, tantasque cum hæreticis aduersus Ecclesiam initas cõuentiones, ex eo quod sacramentum ex maximo sacramento præstitum violarit, è duobus Cardinalibus alterum interfecerit alterum in captiuitate miserrima confecerit, plurimos Monachos, Sacerdotes, & Laicos Catholicæ fidei cultores (quorum Catalogus breui Typis mandabitur) cruciatibus, & supplicijs horrendis laniauerit, vniuersus terrarum orbis inter hæreticos illum recensuit.

91 Ladislaus IIII. Hungariæ Rex à fide

de nostra defecit, & à Cardinali Firmano Legato Pontificio ob id est excommunicatus, & paulò pòst à Cumanis Tartaris interemptus, vt tradit Bonfinius.

93 Georgius Podebrachius, Husita, Bohemiæ Rex, hanc pœnã effugit, nõ enim ab alijs est necatus, multis tamẽ ærũnis cõfectus ignobiliter decessit.

94 Suintilla & Rhechimirus Hispanię Reges ob hæresim suo regno deturbati infeliciter obierunt.

95 Vitiza à Roderico peremptus, Rodericus à Saracenis: qui duo tum scismatici, tum hæretici videntur fuisse, vt ex Roderico Toletano, Vasco, atq; cæteris Hispaniarum rerum scriptoribus apparet. Roderico regnante, Saraceni Hispaniã ferè totã sunt potiti, maximo eius exercitu ad internecionem conciso.

96 Christernus Daniæ Rex, à Catholicis hoc sęculo discessit, qui ob nimiã crudelitatem regno expulsus, mox captus, & caueâ ferreâ inclusus, veneno sumpto perijt, vt scribit Surius.

97 Henricus VIII. Angliæ Rex, hæreticus & scismaticus fuit: hic duabus vxoribus adulterio notatis, & ob id iussu ipsius publico supplicio iugulatis, tertiã ad partus cõmoditatẽ laxandam (ex quo etiã mortua est) curauit. Duas repudiauit, sextam superstitem reliquit, quam animo tamen ad cædem, si vixisset, destinauerat. Mirabile est dictu in quantas animi, vitęque perturbationes inciderit. Postquam enim è recto Christianę vitę tramite egressus, voluptatibus carnis ac peccatis se implicuit, nunquam sibi aut alijs gratus, nunquam aut mẽte serenus, aut conscięntia securus videbatur præceps ferebatur in omnes vitiorũ gurgites. Tandem in lecto decũbens, cum morti proximus esset, nonnullis cum amicis de sua cum Ecclesiâ Catholicâ recõciliatione egisse dicitur: verũ (iustissimo Dei iudicio) permissum est, vt à tam sancto & salutari Consilio ab aulicis susurronibus deterreretur. Ex quo factũ est, vt cùm de instãti iamiam mortis articulo ab amicis admoneretur, pateram vini albi poscens, ad vnum ex suis conuersus, dixerit: Omnia perdidimus; paulò post maxima mæroris atq; tristitiæ significatione vltimum effudit spiritum. Quæ omnia elegãter refert P. Petrus Ribadeneyra lib.1. de Hist. Eccle. Anglicanæ. cap.47. Illud etiam est animaduersione dignissimũ, tres eius liberos omnes ordine regnasse,

98 tamen nullum eorum memoriã † patris aliquo monumẽto cohonestasse. Maria quidem cupiebat id facere, nisi quod religione impediebatur, ne Catholica scismatici nomen posteris cõmendaret. Edoardus autem & Elizabetha, quibus Henrici defectio, & scisma probatum fuit, omnẽ sensum humanitatis in hoc officij genere prę termittendo exuisse viderentur, nisi quòd manifesta Dei vindicta sit, vt qui tot sanctorũ cineres dissipauit, & tã eximia martyrũ sepulcra diripuit, ipse omni honore sepulcri careat.

99 Edoardus † eius filius qui successit, veneno creditur sublatus à Duce Northfolkiensi Socero, qui regni hæredem curauit instituendam filiam. Elizabetha adhuc viuit, & dabit Deus vt exemplo sit nõ minimo apud eos, qui superstites eius impietati fuerint.

100 En qui fines hæreticorũ Imperatorũ & Regum. En fructus, quos ex hæresi collegerũt. Non solùm autẽ Deus OPT. MAX. in Principes hæresibus contaminatos inuehitur, sed in eos etiam, qui licet Catholici sint, cum hæreticis tamen benignè se gerunt, & quodammodo ad hæreses conniuent. Hæreticis enim parcendo, Deus in iram concitatur, idq; exper-

101 tus est † Theodosius Imperator, vt re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt refert Cardinalis Baronius tomo 5. sub anno Christi 433. quia cũ Nestorio mitius actum est. Nã apud Antiochiam in monasterio S. Euprepij nominato liberè agere, ac cum om-
102 nibus,† quos vellet, consuetudinem habere permissus est, qui ob execrabilem hæresim longè extra Romanũ orbem deportandus erat, vt factum est postea, serò tamen post inflicta à Deo flagella. Quia enim ista postremis votis monentem sanctæ memoriæ Cælestinum non audierat, Theodosianus Imperator de relegando in insulas lõginquas Nestorio, diuinam
103 in sc iracundiam concitauit.† Sicut enim cùm huiusmodi hæresis defenderetur, luctuosissima clades illa inflicta est Romano Imperio, cùm Romanus exercitus in Africa magno de decore Romani nominis,& Catholicæ fidei penitus profligatus est, cùm vicerint Barbari Orientales,& Occidentales Romanos exercitus, & Arriani Catholicos sub iugum miserint. Ita quoque, ô mirandum! cùm sineretur damnatus Nestorius liber inter Catholicos agere, Constantinopolitana† ciuitas portentosâ affecta est
104 clade hoc ipso anno, cum triduano incendio magnâ est ex parte consumpta.

Sub huius enim anni Consulibus (hæc Prosper in Chronico) maxima Vrbis Regiæ pars Septẽtrionalis per tres dies incensa, collapsaq; est, mẽse Augusto. Eadẽ quoq; & Marcellinus in Chronico, vt diximus Socrates lib. 7. capit. 38. idipsum affirmat sub ijsdem anni huius Cõsulibus accidisse, incendium quidem tale, quale nunquam antea visum, auditumúe fuerat: sed ait biduo perdurasse, cùm (scilicet) vehemẽtioribus grassaretur augmentis.

105 Libro primo Regum, cap. 28. Consuluit Saul Dominum, quia videns castra Philisthijm extimuit,& expauit cor eius nimis, & non respondit ei Dominus, neq; per somnia, neq; per Sacerdotes, neq; per Prophetas. Cum autem interrogaret Samuelem (qui ei iussu Dei apparuit) de belli euentu [Quid interrogas me (ait Samuel) cum Dominus recesserit à te, & trãsierit ad æmulum tuum. Faciet enim tibi Dominus, sicut locutus est tibi Dominus in manu mea,& scindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo Dauid, quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris eius in Amalech. Ideirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie: & dabit Dominus etiam Israel tecũ in manus Philisthijm, cras autẽ tu & filij tui mecũ eritis, sed & castra Israel tradet Dominus in manus Philisthijm] Ex hoc capite apertè deducitur vltimo supplicio punitũ fuisse à Domino Regem Saulem, quòd idololatras non occiderit. Vbi obseruandũ est maximâ profecto admiratione multa scelerata flagitia fuisse cõmissa à Saule, tum tantam adhibente crudelitatem in Dauidem, tũ tot Sacerdotum occisionibus, & iuramentis violatis, & tamen nullo horum peccatorum Dominus dicit se fuisse cõmotum, vt Sauli se tam inexorabilem præberet: sed illud solùm memorat, quòd Amalech non interfecerit, vt significaret Dominus nobis, quanto odio idololatras prosequatur, & quã grauiter Reges puniendi sint, qui ad hæreticorum errores, & blasphemias conniuent, & negligentes sunt in illorum coercenda petulantia.

106 Valẽtinus† Iunior (vt autor est Martinus Polonus in Gratiano) acquiescens Iustinæ matri iam Arrianæ, partes Arrianorum adiuuit, Diuoq; Ambrosio fuit infestus. Ex quo factum fuit, vt fugâ arreptâ Mediolanum deserere cogeretur Maximo rebelli perse-

quente, cui post fugam scribens laudatissimus Theodosius, hanc 109 ob causam scilicet, propter hæresim, negauit esse mirum, si cum Imperatore strenuo tyrannus viribus impar de Imperio dimicandum habuerit.

107 Adiungam & aliud ex Æneæ Syluio Historiæ Bohemicæ cap. 35. 36. & 37. Venceslao duodecimo Bohemorum Regi nunciabatur crescere in dies hæreticos, & conciones ac cœtus frequentes contra auitam Religionem haberi: sed his ille, neque in- 111
iurijs Dei, neque periculis Ecclesiæ commouebatur: patiebatur insolentissimos sectarios cuncta in causa religionis pro sua libidine gerere. Et quanquam subinde multitudine terrebatur, tamen cum exploratum habuisset, se ab illis in concione hoc nomine commendatum, quòd commodus ipsis Rex ac perfacilis esset, qui eorum noua in religione studia minimè perturbaret, ideoque nec ad eum è regno deturbandum suscipi consilia oportere, id quod iam fie- 112
ri, & agitari cœperat, tum securus omnem cogitationem deposuit de sumendis armis ad eorum conatus reprimendos: planeque ex tepido frigidus euasit. At cum post significaretur, prœualentibus hæreticis, peti atq; 113
interfici magistratus, subuerti Reipub. ordinem, eius quoque coronæ proximum periculum impendêre, tum demum commoueri, & de vindicta cogitare cœpit: verum serò nimis, mox enim dirâ paralysi resolutus est, pauciséque post diebus frustra imploratis contra regni sui hostes auxilijs amicorum, è vita excessit. Hæretici verò Bohemiam maximis cladibus affecêre. Ita profectò fit, vt cum Religio, Deusque negligitur, vnà cum religione & regnum, cuius retinẽdi cura præcipua est, amittatur. 114

108 E contrario verò hæreticos † oppugnare Deo gratissimum opus. Hinc cùm hæretici † expugnantur, Deus pro nobis contra hæreticos bellare solet. Hac de causâ Honorij Imperatoris pietas mirificè commendatur, † quòd profligando hæreticos Barbaros à Deo propulsari speraret: quod quidem magno miraculo ipse sine armis Deus implcuit. Possidius in vita sancti Augustini c. 13. refert: Cardinalis Baronius tom. 5. Annaliũ, anno Christi 410.

111 De Theodosio scriptum reliquit Socrates lib. 9. Historiæ, c. 7. cùm primùm aquâ Baptismatis expiatus fuit, vt Ecclesiæ Arrianicis hæresibus afflictæ consuleret, Demophilum Episcopum expulisse, alioséque, qui se ad fidem Catholicam reducere noluerunt. Et hac de causa Deum propitium fuisse, ipsiq; Athalaricũ Gotthorum Ducem subiecisse. Deinde cùm periculosam expeditionem contra Maximum pararet (vt refert Baronius tom. 4. Annaliũ) multa Thessalonicæ aduersus † hæreticos sanciuit, ad bellicam expeditionem plurimùm conferre existimans, & ad futurã victoriam, si viam præuiâ pietate muniret. Primum expugnando impietatem, eius sectatores exagitans ipsis
113 legibus.† Et quidem prosperè, feliciterq; Theodosio accidit, cùm manu alterâ aduersus hæreticos pugnans, alterâ Maximum debellauit. Hęc victoria maxima atq; celeberrima, breuissimo tempore habita, quâ Gallia, Hispania, Britannia, Italia, & omne denique Occidentale Imperium recuperatum fuit, & Orientale totum redditum, ore omnium decantata fuit, vt quæ nutu planè diuino intelligeretur obtenta, fauentibus Theodosio (vt scribit Baronius tomo 4. Annalium) precibus sanctorum Monachorum, † pietateque in exturbandis hæreticis pro ipso pugnante,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quibus cælestes sibi conciliauit exercitus.

115 Denique † Imperatores Constantinus, Theodosius, Valetinianus, Archadius, Honorius, Iustinianus, alijq; pij & sapientes Imperatores, cùm pietatis & prudentię fouerentur igniculis, multas leges aduersus hæreticos condiderunt pro tato habentes, hæreticis punitis, Deum Imperiũ conseruaturum, & amplificaturum.

De eodem argumento, quo ostenditur hæreticos suis erroribus non solùm religionem, sed statum politicum euertere.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

1 HEretici *non solùm religionem, sed etiam statum politicum euertunt.*
2 *Gotthi antiquitus loca quæ sunt supra Germaniã & Danubiũ, occuparunt.*
3 *Vlphilas Gotthorum Episcopus Concilio Nicæno interfuit.*
4 *Gotthi Arriana tabe infecti suis sedibus expulsi fuerunt ab Hunnis.*
5 *Daciam, Mysiam, & Pannoniam, postquàm decreta Arriana sequutæ sunt, Hunni occuparunt.*
6 *Dalmatiam hæresi Arriana infectam ferro, ac flammis Gotthi vastarunt.*
7 *Gallias innumera hæreticorum multitudine refertas Franci subiecerunt.*
8 *Galliæ cùm rursus labente tempore in hæresim laberentur, à Northmannis ferro ac flammis afflictæ.*
9 *Britannia Pelagij, Iuliani, & Cælestij hæresibus contaminata ab Anglis fuit subacta.*
10 *Hispanias, cùm ab hæreticis Priscilliani stis conturbabãtur, Gotthi subegerũt.*
11 *Africam Vandali in suam redegerunt potestatem, eo tempore quo hæreticis Donatistis referta erat.*
12 *Gallia Cisalpina multis erroribus erat infecta, cùm Longobardorum Rex Alboinus illam inuasit.*
13 *Heraclio Imperatore, Oriens varijs hæresibus afflictabatur.*
14 *Chosroes Orieti plurimas clades intulit.*
15 *Mahumetus quo tempore Dux Sarracenorum factus.*
19 *Hæreses omnes temporum superiorum ab hæreticis nostri temporis denuo excitantur.*
17 *Pontificum decreta publicè à Luthero concremata.*
18 *Libri sanctorum Doctorum ab hæreticis deprauantur.*
19 *Sectæ multæ ex Luthero prodierunt.*
20 *Sectæ duodecim emerserunt ex Anabaptistarum secta.*
21 *Hæretici in suis sectis inconstantissimi.*
22 *Hæretici acerbissimo odio se inuicem prosequuntur.*
23 *Hæretici in corpora Catholicorum immaniter grassantur.*
24 *Hæretici Catholicos exquisitis tormentis interimunt.*
25 *Hæreticorum feritas Deo, Diuis, sacris omnibus bellum infert.*
26 *Ecclesiæ Septentrionales inducũtur ad Meridionales scribentes de calamitatibus, quas patiuntur.*
27 *Literæ accommodantur Septentrionalibus, quas Maletius, Eusebius, & Basilius, nomine Orientalium Ecclesiarum scripserunt.*
28 *Calamitates plurimæ summatim recensentur, ab hæreticis in pacatissimas prouincias illatæ.*
29 *Hæresum est homines reddere penitus inhumanos.*
30 *Luthero autore, rustici contra Dominos suos arma sumpserunt.*
31 *Rusticorum centum millia occisa.*
32 *In prouincia Franconia supra ducenta Castella, & cœnobia euersa.*
33 *Heluetiorum Cantones Catholici, parua manu Cantones hæreticos tribus prælijs fuderunt.*
34 *Zuinglius hæreticorum magister & Dux, à Cantonibus comburitur.*
35 *Germani contra Carolum V. Imperatorem constarunt exercitum.*
36 *Galliarum calamitas.*
37 *Henricus Borbonius in miserabiles calamitates Franciæ regnum iniecit.*
38 *Sixti Papæ V. Constitutio contra Henricum Borbonium.*
39 *Henricus Borbonius ad fidem Catholicam conuertitur.*
40 *Hugonoti hæretici rebellantes Galliarum regis imperium nefariè detrectarunt.*
41 *Hugonoti Turcarum Imperatorem per literas incitant ad bellum Christianis inferendum.*
42 *Hugonoti in Catholicam reginam Angliæ Mariam conspirarunt.*
43 *Hugonoti in Ducem Allobrogum Philibertum moliti sunt insidias.*
44 *Hæretici Reginam Scotiæ Mariam in custodiam coniecerunt.*
45 *Regina Scotiæ Maria, iussu Elizabethæ Angliæ obtruncata est.*
46 *Elizabetha Angliæ Regina, vniuersæ Anglicanæ Ecclesiæ caput se dici & haberi vult.*
47 *Germaniæ inferioris calamitates.*
48 *In Gallia anno 1567. supra sexcenta Monasteria euersa, & quinque sacerdotum millia mactata.*
49 *Anabaptistæ hæretici quid fecerint in Vuestphalia prouincia.*
50 *Hæretici omnem humanitatem & rationem abiecisse videntur.*
51 *Hæretici ipsam naturam corrumpunt.*
52 *Hæreticis omnibus libido familiaris.*
53 *Hæretici pro virtutibus vitia vendicant.*
54 *Ecclesiæ Carpocratianorum & Gnosticorum lupanaria erant.*
55 *Hæreses Iouiniani multas libidines in vrbem Romam inuexerunt.*
56 *Hæreticorum mores Hieronymus describit.*
57 *Manichæorum obscœnitas.*
58 *Arriani impudici.*
59 *Hæretici Imperatores & reges obscœni & libidinosi.*
60 *Lutheri decretum obscœnum, & libido.*
61 *Lutheranorum libido.*
62 *Hæretici infideles.*
63 *Hæretici ignaui & imbelles.*
64 *Hæretici literarum ignoratione laborant.*
65 *Religionem veram, quasi comites quædam, potentia & sapientia sequuntur.*
66 *Græcia bonarum artium mater, nunc ignorationis caligine horret.*
67 *Græcis edocendis collegium erexit Romæ Gregorius Papa XIII.*
68 *Episcopi omnes Græcorum illiterati & indocti.*
69 *Ægyptus, & Asiæ prouinciæ imperitæ.*
70 *Arriani indocti.*

TALIS est hæreticorum natura †, vt nisi ab humano consortio penitus auferantur, non religionem tantùm, sed & statum ipsum politicum funditus euertant & perdãt, vt apertissimis euentis, & (quod maximè dolendum est) frequentibus clarissimè comprobatum videmus in ijs regionibus quas hæreses peruaserunt.

2 Gotthi † antiquitus cuncta ferè loca, quæ sunt supra Germaniam, Danubiumque occuparunt, vt Iordanes eorum Gentilis tradit. Hi Catholicæ veritatis ab initio studiosissimi

3 fuerunt, & Vlphilas † ipsorum Episcopus Concilio Nicæno (vt ex eius actis apparet) interfuit, ac sub-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scripsit. Verùm Arriana tabe infecti fuerunt opera Eudoxij & Acacij, qui Vlphilam dolo circumuectum traduxerũt ad suas partes, & vt idem Gothis persuaderet, effecerunt. Quod
4 vbi contigit, † & incestinis ceperunt discordijs inter se conflictari, Hunnũ gens effera, è superioribus locis erũpẽtes, impetu facto suis sedibus Gothos expulerunt.

5 Dacia tunc, Mysia, & Pannonia similiter Arriana decreta sequebantur. Hunni igitur haud cõtenti è terris trãs Istrum positis Gothos expulisse, admixtis multis nationibus Pannoniam, Mysiam, Daciamque occuparunt. Ea igitur quem fructum retulerit Scythia minor, Mysia, Dacia, Gothia, Pannonia, & indigenæ horũ locorum ex hæresi Arriana, discessioneque, quam fecerunt ab Ecclesia Catholica, vt post multas clades Christi cultus in ijs locis extingueretur.

6 Dalmatiam constat hæresi Arriana similiter infectam fuisse, tum ex alijs, tum ex Concilio Aquileiensi. In eas oras Gothi sese effuderunt, & omnia ferro ac flammis vastarunt, & maximo rei Christianæ detrimento vicinas regiones sunt populati, quod latè D. Hieronym. deplorat Epist. 5.

7 In Gallijs innumera fuit hæreticorum multitudo, vt ait Saluianus Massiliensis; quo tempore Frãci è suis sedibus mouentes, post annum 419. Gallias totas occuparunt, magnumque rei Christianæ factum est detrimentum; donec illi, Rege Clodouco, nobis se adiunxerunt. Rursusque
8 cùm à scismaticis & impijs † (qui vel hæretici, vel hæreticis affines esse solent) res sacræ proculoarentur (vt apparet ex Concilio Parisiensi habito temporibus Ludouici & Lotharij Imperatorum, & Aquisgranensi, celebrato ann. 833. & Meldensi, ann. 845. Suessionensi, 853. Valentino, 855. Gor-

lomiensi, 887.) factum est vt Northmanni ex Aquilonaribus oris erumpentes omnia ferro, flammisque vastarint, neque à vastitatibus cessatum, nisi ex quo verò illi Christo se addixerint anno nongentesimo.

9 In Britannia Pelagius indigena, Iulianus, & Cælestius hæresim suam latissimè sparserũt. Quamobrem cõtigit, vt Angli qui fuerant euocati à Britannis, vt essent eis auxilio aduersus Pictos & Scotos, redigerent in potestatem loci incolas, & magnà fieret rerum cum Religione commutatio, quod Gildas maximè deplorat.

10 In Hispanijs cùm Priscillianistæ hæretici omnia conturbassent, & plurimùm possent (vt apparet ex historia Sulpitij Seueri lib. secundo sacræ Historiæ) Gothi totas Hispanias subegerunt Athaulpho Rege, vt scribit etiam Isidorus, Regnante Rodorico hæretico, Saraceni (vt suprà diximus) tota ferè Hispania sunt potiti.

11 † In Africa tempore Diui Augustini adeò poterant Donatistæ hæretici in varias diuisi sectas, vt nulla ferè ciuitas esset, in qua non foret aliquis illorum Episcopus, vt constat ex scriptis D. Augustini, quo tempore accidit, vt Vvandalorum totam illam prouinciam redigerent in suam potestatem.

12 Cum Albouinus Longobardorum Rex impetum in Italiam fecit, vt Vincentiam, Veronam, Tridentum, Brixiam, Bergomum, Laudem, Comum, Mediolanum, & alias vrbes in Gallia Cisalpina occupauit, multis erroribus loca illa infecta erant contra Concilium Constantinopolitanum, & Chalcedonense.

13 Temporibus Heraclij Imperatoris † totus Oriens fuit hæresibus varijs afflictatus, fœdissimèque dissidentium

tium opinionum quæstionibus in cõtrarias partes discerptus: ob hoc contigit,
14 vt Cosroes † & Hierosolimis captis, & alijs proximis regionibus, cæsisq; hominum nonaginta millibus, plurimas Orienti clades & vastitates intulerit. Per hæc tempora ex inferis erupit Tartareum illud monstrũ Ma-
15 hometus, † qui Saracenorum Dux factus, spurcissimas in orbem terrarum superstitionis impię leges, & malorũ Dæmonum tenebris euocatas induxit, & Syria capta, profligatoq; Heraclij hæretici exercitu, supremã veritati pestem, quãtum potuit, est machinatus. Paulò post Syriam & Ægyptum Saraceni occuparunt, & Mesopotamiam, ex quo res Orientis in deterius labi ceperunt, donec tandem (vt diximus) Constantino Imperante Constantinopoli expugnata, Orientali Imperio finis est datus.

16 Verùm † vt ad ea, quæ nostra ætate acciderunt, deueniamus: ex multis calamitatibus, quas hæresis in prouincias inter Hispaniam & Septentrionem positas inuexit, nonnullas referam: omnes enim percensere esset opus immensi laboris. Principio omnes penè errores atque pestilentes hæreses, quæ ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio hactenus extiterunt iam diu sepultæ, ab inferis sunt reuocatæ: vix enim ex omnium præteritorum sæculorum memoria vlla fuit, vel opinio tam absurda, vel blasphemia tam impia, vel doctrina tam perniciosa, vel dogma tam insanũ, quod infeliciss imo nostro tempore non reuixerit, & à Luthero, eiusque discipulis ab Orco excitatum sit. In sanctissimam Trinitatem, in Christi D. N. diuinitatem, in Spiritus sancti personam, in Beatissimam Matrem, atque immaculatam, semperque Virginem Mariam: in purissimas Angelorum mentes, in Sanctos, in animas, quæ purgatorij igne expiantur, impuro ore perbacchati sunt, in ipso denique inferno, quod mentirentur ac blasphemarent, inuenerunt. Nullum est in Dei Ecclesia sacramentum, quod non peruertant; nulla cęremonia, cui non irrideant; nulla Apostolica traditio, quam non conuellant: nulla diuinæ Scripturæ pars, quam vel nõ excludant, vel ineptis, ac perniciosis trãslationibus, annotationibus, interpretationibus, nõ deprauent & corrumpant. Quid dicam de sacrosanctis Concilijs, Spiritu sancto autore atque inspiratore celebratis? quid
17 † de sanctissimorũ Pontificũ decretis publicè à Luthero igne consumptis? Quid de doctissimorum
18 atque beatissimorum Patrum † monumentis, qui cælestis vitæ exemplo atque admirabili doctrina vniuersam Dei Ecclesiã illuminarunt, & ad Christi Seruatoris nostri imitationem inflammarũt? quæ tanquam antidota & medicamenta salutaria, & eorum venenatis erroribus omnino contraria impostores isti mutilãt, lacerant atq; deprauant? Omitto quæ moliuntur contra Summi Rom. Pontif. Christi in terris Vicarij, ac Petri successoris potestatẽ. In summa nihil est tam sanctũ, quod non profanent; nihil tam firmũ, quod non labefactare conentur: nihil tam certum, tam stabile, tam omnium sæculorum, nationũ, Patrum consensione in Ecclesia Catholica receptũ atq; cõmunitũ, quod in dubiũ non vocẽt, quod non quantũ in se est infirmẽt atq; cõuellant. Et quoniã veritas vna semper est, falsitates multæ sunt, & sibi aduersantes atque con-
19 trariæ, tot † ex Luthero, quasi ex Lernæa Hydra capita extiterunt, tot sectæ atq; hæreses prodierunt, vt enu-
20 merari non possint. Nam vel † ex vna Anabaptistarum secta duodecim aliæ sectæ emerserunt tam inter

Universidad de Deusto
Biblioteca

se pugnantes, vt quibus in vrbibus illæ aliæque similes pestes grassantur, vix domum inuenias, vbi quod maritus credit, credat vxor, & quod pater familias amplectitur, filius ac famulus sequatur: & quidem † tanta est
21 eorum inconstantia, vt in hoc solùm sint constantissimi quòd Euripo, omnique vento mutabiliores sint. Gerunt
22 præterea † inter se grauissimas inimicitias, & acerbissimo odio se inuicem prosequuntur, In eo tantùm conueniunt, vt Catholicis omnibus bellum inferant, & Christi Ecclesiam cunctis viribus pertinaciter oppugnent. Neque verò satis ijs fuit pernicioſos errores excitasse, & obscurissimas offudisse tenebras mortalibus, eorumque animas pestilenti doctrina perdidis-
23 se, sed etiam † in corpora grassati immaniter sunt, & infinitis penè Catholicis vitam hãc mortalem violenter eripuerunt, quod æternam auferre non potuissent.

24 Sanctissimi Episcopi, † Monachi religiosissimi, sacerdotes sancti, virgines honestissimę, atque Deo dicatę, pueri innocentes, senes ætate & canitie venerandi, ab ijs trucidati sunt: & quidem tam atrociter, tam truculenter ac dirè, vt noua atque exquisita tormenta excogitarent, & omnium tyrannorum, de quibus fortissimi atque beatissimi Martyres olim triumpharunt, sæuitiam atq; inhumanitatem superarent. Legat qui volet nostrorum temporum Historias, quas innumerabilibus reperiet refertas inauditę crudelitatis exemplis. Quot Virgines castissimæ, quibus ab hæreticis vis est illata, quod fidem Catholicam eiurare nollent, mammillis deinde intra arcarum seras vel torcularia compressis, miserrima lentaque morte perierunt? quot sacrarum familiarum, viri & sacerdotes hæreticorum truculentam barbariem experti sunt? Alij viri in terrã defossi, alij de Turribus præcipites deiecti, alij excoriati, alij elixi, aut viui assati, alij craneo clauis transfixi, alij in os iniecto puluere tormentario, & incẽso combusti atq; in minutissima frusta discerpti? Quoties Catholicorum ventribus discissis, atque inter ipsa gementium piorum viscera iniecto hordeo, equis ipsis insolens pabulum horrescentibus cibus est propositus? Quoties mulierum prægnantium & viuentium vteri secti? eorumque ob oculos palpitãtes fœtus extracti, saxis illisi, aut in ignem iniecti, aut verubus alligati, lẽto igne tosti sunt? Quis credat vsque adeo hæreticos furijs agitari, omnisq; sensus atque humanitatis expertes, vt sacerdotibus, Deiq; ministris nares atq; aures præciderint, eisq; suorum equorũ frena ornarint, & quasi in publica lætitia magna pompa pro sua feritate, & triumpho gestarint? Quis religiosissimis atque sanctissimis senibus pudenda membra amputasse, coxisse, in os ingessisse, manducare eos incredibili impuritate atque violentia coegisse? Hæc tamen, & alia his peiora à Caluinistis in Gallia nostra ætate perpetrata sunt. Quod † si hæc perditorum hominum feritas atq; insania in homines tãtum sæuiret, nostro tantùm sanguine suam insatiabilem rabiẽ exsaturaret, grauiter quidem, sed minùs tamen esset dolendum: sed prò nefas! Deo diuinis sacris omnibus bellũ infert, cælũ terræ miscet, & Gygantum more pugnat cum Deo. Templa in diuorũ honorẽ Deo dicata profana fecerũt, calices, vestes sacras, Baptismi aquam, sacræ vnctionis oleũ, sanctorũ virorũ ossa polluerunt, violarunt, dissiparunt. Quis possit narratione complecti, aut enumerando percensere templa incensa, & solo æquata? monasteria virorum & fœminarum direpta, atque euersa? sacrarum

sacrarum rerum omnium instrumenta proculcata atq; per summam ignominiam irrisa? Beatissimorum virorum, atque in cælo cum Deo iam regnantium reliquias dissectas & conculcatas, quo furore ac rabie sanctorum Episcoporum corpora, Irenæi Hilarij, Martini, Thomę Cantuariensis, Bonauenturæ, & aliorum exusserunt, in cineres redegerunt, in flumen præcipitarunt, diuorum imagines demoliti sunt, Cruces etiam, & Christi in Cruce pendentis simulacrum flammis tradiderunt. Sed quod omnem pietatem infinitis partibus superat, & vel dæmon ipse cogitare perhorresceret, illud est, quod augustissimam atque diuinam hostiam, in qua verissimum Domini nostri Iesu Christi corpus continetur, sæpenumero indignissimè tractarũt. Quis est tam stupidus, qui hic non excitetur? tam à ratione atque humanitate alienus, qui hæc non sentiat? quis, qui vel scintillam habet fidei, cuius ad hæc mens non stupeat? lingua hæreat? sensus non deficiat? ô imminensa bonitas! ò clementia, & patientia Dei infinita! quæ expectat, vt corrigat: præstolatur peccatores, vt sanet, vt vel pœnitentia emendentur, vel pertinacia & obstinati animi peruicacia, tardiùs quidem, sed grauiùs puniantur. Equidem † tot, tamque lamentabiles calamitates Septẽtrionales Ecclesiæ hoc tempore passæ sunt vt iure optimo mittere ad Meridionales Hispanos queant literas illas mærore & lacrymis refertas, quas olim Orientales Ecclesiæ simillimis tempestatibus iactatæ ad Occidentales scripserunt, quarum exemplum, paucis mutatis, hîc inserere placuit, vt Catholicorum animi ad tantorum malorum condolentiam, & hæreticorum detestationem excitentur. Sunt vero literæ huiusmodi, quas
26

37 † Meletius, Eusebius, & Basilius scripserunt nomine Orientalium Ecclesiarum, vt refert Cardinalis Cæsar Baronius tom. 4. Annal. Eccles. sub anno 371. pag. 276. [Sæpè etiam † suspirium ex alto cordis editum solatium aliquod animis indolescentibus affert, atque lacrymæ erumpẽtes afflictionis copiam discutiunt, nobis autem, quòd affectus nostros vobis aperimus, non tantùm solatij experimur, quantùm gemitus & lacrymæ exhibent, verùm quædam nos spes etiam melior fouet. Nam forsan si vobis ea quæ molesta sunt nunciemus, incitabimus vos ad nostrum auxilium, quod iam dudum à vobis pro Septentrionalibus Ecclesijs expectauimus, sed nondum sumus assecuti, Deo planè nostra gubernante secundum inuisibilia iua iudicia, qui nos longiori tempore his infestari tentationibus voluit: Non enim ignoratis nostra negotia (fratres honore præcipuo digni) vt quæ extremi orbis fines auditu perceperint, neque omnino alienos ab affectu fratrum vnanimorũ vos autumo, cùm sitis discipuli Apostolici dicentis: perfectionem legis esse proximi dilectionem: sed verum, quod diximus iustum, Dei iudicium impetum vestrum cohibuit, qui pro peccatis æquam afflictionem instituerit. Atqui nunc vos adhortamur, vt viscera miserationis induatis, omnique deposita segnitie, dilectionis studium recipiatis, neque viæ longitudinem, neque domus negotia, neque aliud quid humanum causemini: neque enim vna Ecclesia, neque duæ vel tres in grauem hanc tẽpestatem elapsæ periclitãtur, sed à finibus Hispanię ad Septentrionem vsq; hęreseos malum depascitur: cuius praua semina priùs quidẽ auspicatus Lutherus sparsit, radicitus autẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

fixa à multis in medio viris impietatē studioſe colentibus, nunc perniciosos fructus generarunt. Euersæ sunt pietatis doctrinę, confusa, soluta̅que pietatis vincula, dominandi libido eorum, qui non timent Dominum, præfecturas inuasit, & ex propatulo præmium impietatis præfectura proposita est. Qui in grauiorem blasphemiam relapsus est, is in populi Episcopatum præ alijs eligitur, perijt grauitas Pontificum, Pastores cum scientia gregem Domini reliquerunt, canonū exacta obseruatio pessumuit, multa peccādi libertas patet, iustum iudicium perijt, quisq; cordis sui desiderio ambulat, malitia immodica populi immorigeri, præfecti non liberè loquuntur, nam qui per homines potestatem acquisiuerunt, serui sunt eorum, quorum fauore aduti sunt. Alij verò ob turpissima, reprehensionem à se declinantes, populum in contentionem accendunt, vt communibus malis vitia sua adumbrent, absconda̅tque. Ob hæc rident infideles, imbecilles fluctuant, fides in ambiguo est, ignorantia animis offunditur, quòd adulterantes verbū in malitia, veritatem videantur imitari. Taceo enim impiorum ora: omnis blasphemia lingua sōluta est, profanata sunt sacra: ex populo qui sanæ mentis sunt, deprecatorias domus, siue oratoria fugiunt, tanquam impietatis scholas, in solitudine verò ad cælestem Dominum cum suspirijs, & lacrymis manus attollunt. Quæ deploratio his calamitatibus digna, aut par esse possit? quales lacrymarum fontes his malis sufficiunt? præsens naufragium instat iam nobis, instat (inquam) integerrimi fratres. Porrigite manus, genua inclinate, commoueantur in vobis fraterna vestra viscera, profundatis lacrymas condolentiæ, & negligatis dimidium oris ab erroribus absorptum.

Scripsit & tunc suas priuatim Basilius literas, sed sicut præstabat cæteris in scribendo Basilius, ita eisdem literis eloquentiùs atque neruosiùs calamitosus Orientalis Ecclesiæ status ab ipso describitur, quas & nomine Septentrionalium Ecclesiarum hîc intexere, operæ pretium existimamus: sunt huiusmodi, nonnullis demptis.

[Persecutio nos apprehendit (fratres colendissimi) persecutionū omnium grauissima: abiguntur enim pastores, vt greges dispergā̅tur, & (quod omnium est durissimum) neque qui affligū̅tur per martyrij certitudinem illatas passiones tolerant, neq; plebs martyrum loco athletas habet ac veneratur, propterea quòd Christianorum nomine tecti sunt persecutores. Vnum iam crimen est, quod vehementer punitur, si paternas quis traditiones diligenter obseruet. Ob hāc causam paternis sedibus abiguntur pij, & ad solitudines migrare coguntur. Nulla est apud iudices iniquos cani capitis reuerentia, nulla iam cōspicitur religioſę pietatis exercitatio, nulla conuersationis initur ratio quæ ad Euangelij normam ab adolescentia ad senectam vsque legitimè perficiatur. Sed cùm nemo sceleratus sine certis indicijs condēnetur, Episcopi, sola intercedente calumnia, damnantur, & nulla euidenti probatione assertis & corroboratis criminationibus supplicijs tradū̅tur. Nonnulli nec nouerunt quidem accusatores suos, neq; tribunalia viderū̅t, neq; delati sunt primùm, sed morte intempesta abrepti, in exilium fugati sunt, solitudinis calamitatibus ad mortem vsq; traditi. Quæ verò ista concomitentur, neminem latent, etiam si nos silearnus: exilia presbyterorum, exilia diaconorum, totiusq̅ cleri depopulationes:

lationes: necesse enim est, vel adorare imaginem, vel sequæ flagitiosorum flammæ tradi, gemitus plebis lacrymæ continuæ, & per singulas domos, & publicæ omnibus quæ patiuntur, inter se complorantibus, sonitus lamentantium in ciuitate, sonitus in agris, in vijs, in solitudinibus, vox vna omnium miserāda, ac tristia loquentium, sublatum est gaudium, & lætitia spiritualis, in luctum mutatæ sunt festiuitates nostræ, domus precationum clausæ sūnt, altaria cultu spirituali vacant, nulli amplius Christianorū cœtus, nulla amplius doctorum præsidentia, cessant doctrinæ salutares, cessarunt panegyres ac festiui conuentus, publicęque Hymnodiæ nocturnæ non habentur, nec supereſt beata illa exultatio, qua Domino crēdētium animæ in synaxi, ac communione spiritualium charismatum exhilarantur. Nobis autem dicere licet, quod in hoc tempore sit neque princeps neque propheta, neque Præses, neque oblatio, neque incensum, neq; locus, vbi coram Domino possit offerri sacrificium, ac misericordia acquirī. Quòd si hæ tribulationes nos solas presisſent, visum nobis vtique fuisset, & silentio has obtegere, & de afflictionibus pro Christo illatis gloriari, quoniam præsentis temporis afflictiones non sunt pares ad gloriam, quæ futura est vt reueletur in nobis. Hunc autem metuimus, ne quandoque malum hoc, acceptis viribus, instar flammæ per accensam, & ardentem materiam serpentis, sese̅que diffundentis, si quæ vicina sunt, corripuerit & assumpserit, corripiat & remotiora. Hoc enim hæreseos malum cuncta depascitur, ac periculum est, ne vastatis nostris Ecclesijs, & ad sanam incolatus vestri partem serpat. Nos enim forsan primi quidem propter exuperans peccatum nostrum crudis istis hostium Christi dentibus vt absumamur sumus obiecti. Afflictiones itaque nostras, vestras reputate, tanquam germani Domini discipuli, non impugnamur propter pecunias, non propter gloriæ splendorem, non propter aliquid aliud rerū temporalium, sed propter communem thesaurum, propter hæreditatem paternam, propter sanam fidem, in certaminis procinctu consistimus arrecti, lugete nobiscum: ò fratres amantes occulta namque apud nos sunt piorum ora, reserata verò est quælibet audax blasphemaque lingua eorum, qui aduersus Deum loquuntur iniustitiam, columnæ & stabilimentum veritatis dissipātur. Nos qui tenuitatis gratia despicimur, fiducia loquendi destituti sumus, ipsi (quæso) & pro isto populo decertatote, & non vestra tātùm spectate, quoniam ad portus appulistis tranquillos per gratiam Dei, quæ vos à turbine malorum spirituum protegit, sed & Ecclesijs illis, quæ per tempestatem iactantur, manus porrigite, ne quādo omni prorsus destitutę auxilio fidei naufragium patiantur. Ingemiscite nostri gratia, quis dabit capiti meo aquā, vel palpebris mentis fontem lacrymarum? & deplorabo complures dies populum peruersis istis doctrinis ad perditionem adactum. Hactenus Basilius.]

Quanquam autem ijs quæ retulimus, reliqua minora sunt, quid dicam tamen † de furtis, latrocinijs, prædationibus, rapinis, incendijs, cladibus, quibus per summam iniuriam, atque tyrannidem Sathanæ ministri infinitam hominum multitudinem diuexarunt? quid loquar de coniurationibus, rebellionibus, tumultibus, dissensionibus, perturbationibus, ciuium discordijs, quæ simul atque hæresum pestis exorta est, pacatissimas pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uincias, ac florentissima regna per-
29 uagatæ sunt. Hæresum enim † est animos quos semel occupauerint, efferare,& homines reddere penitus inhumanos, vt multis in locis annalium Ecclesiast.ostendit Baronius, & Doctor Illescas lib. 6, Histor. Pontific.c.
30 22.§. 13. In † Germania, Luthero autore atque impulsore, rustici contra dominos suos arma ceperunt, tantaque est contentione pugnatum (vt refert Surius in Historia anno 1525.)
31 vt rusticorum †centum millia occisa
32 sint: tantæ strages factæ, vt † in sola prouincia Frãconia super bis centum castella, & religiosorum hominum
33 monasteria funditus sint euersa. † Heluetiorum Cantones (quos vocant) Catholici pro auita religione parua manu cum Cantonibus hæreticis collatis signis dimicarunt, eosque & numero,& militum virtute fretos, tribus prælijs fuderunt,ac profligarunt,
34 & † Zuinglium eorum magistrum, atque erroris ducem concremarunt, vt videre licet apud Surij Historiam
35 anno 1531. Magna pars † Statuum Imperij à Carolo V. Imperatore defecit,delectum habuit, milites conscripsit, exercitum innumerabilem conflauit,vt illum opprimeret, & de vniuersa Germania deturbaret: sed vera religio, cuius causa agebatur, Deo duce atque autore glorioſam de potentissimis hostibus victoriam
36 reportauit. Quid residui est in omni† calamitate, quod florẽs quondã Franciæ regnum perpessum non sit? quam diuturna & cruenta bella sæpè gesta? quantum sanguinis est effusum? quoties inter Catholicos & hæreticos,& quanta contentione est decertatum, victoria semper ad veram religionem inclinante? Quoties homines perditissimi aut nefarij in reges Franciæ, Franciscum II. & Carolum IX. pios Reges conspirarunt, vt patriæ parentes trucidarent, nobilissimũ atq; potentissimum Regnum vastarent, Catholicam religionẽ delerent: inter hos principem locum obtinuit Hen-
37 ricus † Borbonius, qui in tam miserabiles calamitates Franciæ Regnum coniecit. Hic qui primus Nauarræ Rex vocari cepit, & nuper Galliæ regnũ inuasit, Caluini errores atque hæreses sequutus, pertinax earũ patrocinium exercuit, in viros pios, & Catholicos immaniter sæuijt, grauissima damna vniuerso Francię regno intulit, plurimasque in eo Ecclesias, quarum bona diripuit, horribiliter deuastauit, quæ omnia fel. record. Sixti Papę V. constitutione contra eum & alterum similem Henricum Borbonium olim Principem Cõdensem, anno 1589. edita summatim continentur his verbis.
38 Sed ille Henricus † Borbonius quõdam Nauarrę Rex, vt erat vario & inconstanti animo, haud multò pòst à Catholica fide, & debita erga sedem Apostolicam obedientia, cęteriſque à se expresse, & cum iuramento professis deficiens, atque in eo, quo priùs erat, cœno reuolutus, à Rege Christianissimo clam se subducens, collectoque in loco ab ipsius Regis aula satis remoto, quàm potuit copioso hę reticorum sceleratorum, aliorumque id genus impiorum hominũ numero, ibi ea omnia, quæ de Caluinien sium detestatione hæresum & errorũ omnium abiuratione, ac Romanæ fidei Catholicæ & Apostolicę professione antea fecerat palàm reuocauit, testificãs se Caluinismum profiteri, prout professus est, eique hæresi pertinaci, & obdurato animo semper adhæsit, & in ea hucvsque viuens, sępius hæreticos perduelles ac seditiosos (quorum caput, Dux, & propugnator in Gallia, & etiam cæterorum hæreticorum acerrimus fautor semper fuit) ad

arma contra prædictum Carolum, ac etiam charissimum in Christo filium nostrum Henricum Francorum Regem Christianissimũ. Tametsi eum, vt Regem ac Dominum suum colere, vt sororium amare & sequi debebat, omnis (scilicet) officij ac pietatis immemor, aduersus ipsum, & reliquos Catholicos omnes concitauit infestissimos exercitus, habitis etiam externarum nationum hæreticis, cõtraxit, à quibus omnia passim loca cruentis piorum hominum cædibus fœdata, sacra Dei templa temerata, & direpta, sacerdotes & viri religiosi cruciatibus trucidati sunt. Oppida præterea, & munitiones Catholicorum partim insidijs, partim vi & armis occupauit, & in eis Catholicæ Ecclesiæ ritus prohibuit ac sustulit, ministros & concionatores hęreticos constituit, cuius & incolas ad eãdem impietatem capessendam minis, verberibusq; coegit. Sed nec hæc quidẽ sibi satis esse existimans, inter alios intimum quendam suum nefarijs artibus suis instructum, ad diuersa loca misit, per quem cum primarijs hæreticis impia consilia sua communicauit, eorumq; vires & arma contra religionem Catholicã & Romani Pontificis potestatem prouocauit. Conciliabula quoque hæreticorum in diuersis prouincijs habenda curauit, quorum nonnullis (dum iniquissima illa fœdera contra fidem Catholicam ac præsertim contra Ecclesias, clerum, & vniuersos Catholicos Regni Franciæ tractabantur) ille non solùm interfuit, sed etiam prę fuit] Hactenus ibi.
39 Post hoc anno 1593. † Deus O P T. M A X. oculos misericordię ad Galliarum regna conuertens, gratia sua prę ueniẽte excitauit, & vocauit Hẽricum Borbonium, vt ad fidem Catholicam Romanam conuerteretur.
Anno 1596. à sanctissimo D. N. Clemente Papa VIII. publica Romæ lætitia absolutus est, vtinam exitus principijs consonent. Nisi enim Deus piorum, atque integerrimorum hominũ (qui in Gallia adhuc sunt innumerabiles) vota, preces, lacrymas respiciẽs, impiorum hostium conatus repressisset, impetus retardasset, actum esset de regno illo Christianissimo, in quo tanta fuit, tam aperta, atque nefaria
40 Hugonotorum † rebellio, vt Natalis Comes lib. 18. Historiæ ad sempiternam eorũ ignominiam literis prodiderit, eos Ludouicum Borbonium Condæum Regem coronasse, monetamq; auream illum cudisse, in qua hæc erat inscriptio: Ludouicus XIII. Dei gratia Francorum Rex, primus Christianus: quæ inscriptio arrogantissima fuit, & in omnes Christianissimos Franciæ Reges iniurioſa. Neq; ijs contenti, vt nihil ad summam im-
41 probitatem deesset, † Oratores etiã suos Byzantium miserunt ad Turcarum Imperatorem, vt deterrimum illud Christiani nominis hostem ad mouenda arma in Galliã, Hispaniam, & Germaniam solicitarent,& auxilia sua pollicerentur, & spem rei bene gerendæ ostenderent, intestinis discordijs atque tumultibus illis in regnis ipsorum opera excitatis, vt hac ratione potentissimorum regnorum statum perturbarent, & Catholicam religionem, si possent, extinguerent. Sed ea est cordatorum hominum de istiusmodi monstris existimatio, vt vel ipse Turca eorum legationem audire contempserit, quòd diceret Hugonotos tam esse abiectos atque despicatos, vt indignum sit supremum orbis terræ Imperatorẽ cum eis vlla, vel amicitia iungi, vel fœdere, qui in Deum impij, in Regem suum rebelles, perfidiosi in reliquos sint, deniq; communis pacis atque tranquillita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

42 tis perturbatores. In Catholicâ† etiâ atque probatissimam fœminam Mariam, Angliæ Reginam scripserunt (vt narrat Natalis Comes lib. 7. Historię)
43 & in Ducem præterea Allobrogum † Philibertũ, quod ex valle Engronia hæreticos extirpasset ne illorum malum per ditiones suas latiùs serperet, & in alios permultos Principes moliti sunt insidias, vt illos de medio tol-
44 lerent, Reginam † Scotiæ Mariam (vt refert Surius lib. 19.) annis superioribus in custodiam coniecerunt, quòd Catholica esset, eamque Angliæ Reginæ Elizabethę ipsius odio flagranti
45 tradiderunt,† à qua fidẽ datam fallente impiè & nefariè contra omne ius obtruncata est. Elizabetha verò cum fœmina sit, Anglicanæ Ecclesiæ vni-
46 uersæ supremum ac spirituale † caput se dici & haberi vult, & serendis discordijs, auxilijs ferendis, sumptibus subministrandis bellũ aduersus alios Reges alit, auget, & inflammat, in Catholicos verò sui regni tam implacabili immanitate atque feritate sæ-
47 uit, vt omnis Barbaria ab ea superata videatur. Quis ignorat, quo in luctu iaceat, quanto in mœrore sit, quibus & quàm diuturnis calamitatibus sit oppressa florens quondam, & felicissima Germaniæ inferioris prouincia? quæ tam graues, & acerbæ sunt, vt ad regna etiam alia longè posita peruadant, quæ exanguia & exhausta sunt rebus omnibus in bellum pro tuenda religione consumptis? Quantum est humani sanguinis, ex quo primùm Lutherus classicũ cecinit, religionis ergô per omnes Christianorum prouincias effusum? quot depopulationes agrorum, direptiones vrbium, oppidorũ euersiones, templorum incendia, Cœnobiorum spoliationes, populorum strages, clades prouinciarum, regnorum excidia sunt consequuta? Apud Natalem Comitem, grauem scriptorem lib. Histor. sue 18. legi vno tantummodò anno qui fuit
48 salutis nostræ 1567. in sola Gallia † supra sexcenta monasteria incensa atque euersa, & quinque sacerdotum, ministrorumque Dei millia à sanguinarijs istis noui Euangelij concionatoribus per summam crudelitatem fuisse mactata. Antonius Possevinus in Epistola ad Poloniæ regẽ scribit vndecim annorum spatio in Gallia & Flandria quingenta, & eo amplius hominum millia in bello cæsa. Silentio prætereo permultas alias prouincias graui hæreticorum motu afflictas, & conquassatas. Non dicam quas regiones infecerint, quibus in Regnis Catholicam Religionem, vel deleuerint, vel labefactauerint, hæ furiæ atque pestes: neque commemorabo superiorem, atque inferiorem Pannoniam, Bohemiam, Poloniam, Lituaniam, Daciam, Suetiam, Noruegiam, Hiberniam, aliasque innumerabiles ad Septentrionem Prouincias miserabiliter profligatas atq; conuulsas, ne modum excedat oratio. Vnum tantùm rei gestæ exemplum referam, quo melius quæ dicta hactenus sunt, intelligantur. Monasteriũ ciuitas est prouinciæ VVestphalię, Metropolis nobilissima.
49 Ex ea hęretici † Anabaptistæ sacerdotes omnes monachos, Equites honestissimos, atq; prudẽtissimos quosq; ciues Catholicos, sibi aduersantes violenter eiecerunt, domos diripuerũt, bona expilarunt. Tum sutorem quendam hominem (scilicet) despicatissimum atque cõtemptum, Regem creant, diadema cum ea pompa atq; solemnitate omni, quæ in verorum Regũ coronatione adhiberi solet, capiti illius imponunt. Hic Rex iustitiæ super terrã appellatur: vxores plurimas ducit: ex ijs vnã præcipuã, quasi Reginã cęteris honoratiorẽ eligit, cũ qua con-

concionari & officio sacerdotis fungi aggrediuntur: duo de triginta insanos, atque fanaticos concionatores, & tanquam Apostolos (sic enim nominabat) varias in regiones ad disseminandum impurum suum Euangelium mittit. Quid multa? finis huius fabulæ tragicus fuit ac luctuosus. Rex enim vxorem suam in medio foro securi percuti iussit, quòd muliebriter deflere et lamentare tur miserias, atque calamitates, quas ciuitas illa à Catholicorum exercitu eam obsidẽtium patiebatur. Ipse autem Rex, capta ciuitate, atrocissimis tormentis priùs dilaniatus, extremo tandẽ supplicio impietatis atq; dementiæ suæ pœnas iustissimas dedit.
Vides planè (Lector) qualia esse soleant hæreticorum opera, qui semel
50 exiuit Catholicam fidẽ, omnem † eam humanitatem, & (quod proprium est hominis) rationem pariter abiecisse videntur, superinduentes cum impietate sæuitiam, præ se ferentes imaginem eius, cuius afflantur spiritu, & ex quo geniti esse noscuntur, dicente de eorum consortibus Domino, Ioan. cap. 8. [Vos ex patre Diabolo estis, & opera eius facitis; qui fuit homicida ab initio] semper aduersus Ecclesiam bellum gerens; qui igitur sic in ouile ouium ingrediũtur, vt furentur, perdant, & mactent planè non esse pastores, sed domini sententia Ioannis cap. 10. latrones atque fures penitus conuincũtur. Satis multa mala hæc esse videbuntur, non tamen hic finis est. Nam præter alia infinita damna, quæ exitiosa ista prodigia in orbem terrarum inuexerunt,
51 illud certè haud minimum est, † quòd ipsam naturam corruperunt, & laudabiles atque probatissimos quarundam nationum mores ita peruerterunt, atque in peius commutarunt, vt multi qui ante casti & pudici erãt, temperati ac penè frigidi, ex istorum doctrina flagitiosissimi atque profligatissimi sint, & quibusdam libidinis facibus inflammati, vt nostri temporis hæretici cum præteritorum sæculorum hæreticis conueniant, † quibus
52 semper impuritas, & obscœnitas familiaris & solennis fuit. Enimuerò sic inter hæreticos impura libido, & nequitia plerunque peruenit ad summum, vt audeant per impudentiam summam pro virtutibus † vitia venditare,
53 quòd à Protestantibus fieri palam vidimus: quibus ob id est commune, vt decernant vnam fidem satis esse ad æternam felicitatem, nihil opus esse virtutibus ac benefactis. Hinc summa inter eos, veluti & inter hæreticos alios impuritas, scelera summa. Audi Paulum ad Ro. c. 1. sic dicentẽ. [Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorũ, in immunditiã vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis, qui cõmutauerũt veritatẽ in mendaciũ, & coluerũt & seruierunt creaturæ potiùs quã creatori, qui est benedictus in sęcula. Amẽ. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ; nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vsum in eum vsum, qui est contra naturam: similiter autem & masculi, relicto naturali vsu fœminæ, exarserunt in desiderijs suis inuicem masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes.] Hæc Paulus. Sic olim Adamitæ hæretici, quorũ autor Drodicus nefandissimus
54 exitit, sic Carpocratiani † ac Gnostici hæretici turpissima perpetrabant, quorũ Ecclesias Lupanaria fuisse tradit Epiphanius, hæresi 52. vbi non nisi nũdos commorari liceret, quas paradisum nominabant. Iouiniani † horridæ hæreses quantas inuexerint in
55 Vrbẽ Romam libidines, relaxatis semel

Universidad de Deusto
Biblioteca

mel habenis concupiscentiæ, Theodosij sanctio manifestat. Quòd enim excrescentia, & colluuione omnium turpitudinum Iouiniani, & sectarum ipsius vrbs ita repleta est luxuriâ, vt putorem exhalaret infandorum scelerum, eorum (videlicet) turpissimorum hominum, qui post alteram abeuntes carnem, omnes naturæ terminos prætergressi, in imum se baratrũ demersissent, hos ipsos Sodomitico dignos incẽdio vltricibus meritò flammis assumi. l. 6. ad. l. Iuliam de adulter. Theodosius Imperator sanciuit Hie-
56 ronymus † etiam aduersus Iouinianum lib. 2. corruptos hęreticorum mores describit. Iouinianum enim alloquens, sic ait. [Ijs consilijs subulci tui pastoribus nostris ditiores sunt, & hirci plurimas secum capras trahunt. Hi insanientes in fœminas facti sunt: statim vt mulieres vident, adhinniunt, & in patientiam suam prô nefas! scripturarum se solantur exemplis. Sed & ipsæ mulierculæ miseræ & non miserabiles præceptoris sui verba cantantes. Quid enim nisi semen requirit Deus: non solùm pudicitiam, sed etiã verecundiam perdiderunt, maioriq; procacitate defendunt libidinem, quàm exercent. Habes præterea in exercitu tuo plures succenturiatos, habes scurras, & velites in præsidijs crassos, comptos, nitidos, calatores, qui te pugnis, calcibusq; defendant, tibi cedũt de via nobiles, tibi osculantur diuites caput, nisi enim tu venisses, ebriæ atq; ructãtes paradisum intrare non poterant. Macte virtute, imò vitijs: habes in castris tuis & Amazonas ex secta mamma, & nudo brachio, & genu venientes contra se viros ad pugnam libidinum prouocantes, & quia opulentus paterfamilias es, auiarijs tuis non turtures, sed vpupæ nutriuntur, quæ fœtida voluptatis lustra circumuolitent. Me carpe,
me dissice, obijce crimina quæ volueris, argue luxuriæ & deliciarum. Magis me amabis, si talis fuero: ero enim de arméto tuo.] Hæc ad Iouinianum
57 Hieronymus. Audi nunc quid de Manichæis † tradat Cedrenus in vita Cõstantij Heraclij nepotis: [Absque vllo discrimine & metu omnis generis libidini & obscœnitati vacant, promiscuè vtrumq; sexum lasciuiâ fœdantes, quando nonnulli de eorum corpore tantùm parentibus, & quidem proprijs abstinẽdum perhibent.] Quales
58 fuerunt † Arriani, cognoscere licet ex scriptis Athanasij, & Hilarij. De Albigensibus diximus suprâ, reliquos missos facio, nihil dicam de Imperatoribus & regibus hæreticis † tã in Orien
59 te, quàm Occidente: vt pote de Constantio primo Imperatore hæreticò, de Valente, Zenone, Heraclio VII. de Philippico, de Constantino Copronymo, Nicephoro, Michaele Balbo. Monomacho, Andronico, Comneno Isaacio, Angelo, Alexio, Angelo, Murzuflo, Andronico, & Andronico nepote. Cantacuzeno, Ioanne qui Cãtacuzeno deiecto imperauit, nec de Ioanne Manuelis filio. Hi Orientem tenuerunt, immundissimi tamen fuerunt, vt ex Historijs cognosci potest. Similis fuit impuritas hæreticorum Imperatorum & regum in Occidente, vt Henrici III. Frederici II. Ludouici Bauari, & (vt aliquid vicinius nostro tempore afferam) Henrici VIII. Angliæ regis factum nullus est qui ignoret, qui legitimas vxores absque legitima causa repudiauit, & cũ filia ex illicito coitu nata incestas nuptias cõtraxit. Exẽplo sit etiã Elizabetha Anglię Regina, quæ nullum vnquam sibi virum voluit adiungere, quò liberiùs scortari cum quolibet per summam licentiam posset, nõnullosque ex suis amasijs vario prætextu, vt patrata à se facinora tegeret, occidi iussit. Deniq; ex infe-
ris

ris erupit Antesignanus Protestan-
60 tium † Lutherus, qui decreuit, & eius decretum passim Protestantes sequuntur & amplexantur, licere cuiusq; qui castitatem solenni voto obligauerit Deo, Virgines eidem Deo similiter solenni vinculo astrictas in matrimonijs habere. Idcirco gratissimam se Deo rem facere isti arbitrãtur, vbi illas à proposito abduxerint & spurcissimè constuprarint. Idem sanxit licere rem cum ancillis habere, vbi renuant aliquâ ex causa vxores, & (quòd horreo dicere) fas esse vxori cum fratre viri coire clam, si ex marito adhuc viuente prolem suscipere non potest. Hinc ipse coniugem duxit Catharinam quandam,
61 quæ suam Deo castitatem consecrarat: Idem fecerunt ipsius † imitati exemplum Bucerus Oecolampadius, Carolostadius Bernardinus, Ochinus, qui adiecit, non dissentiente Luthero, licere plures eodem tempore vxores habere, & alij innumeri idem factitarunt, magnus enim grex se se Luthero adiũxit sacerdotum & Monachorum, qui vt licentiùs libidini fræna laxarent, & in turpissimarum voluptatum cœno volutarentur, ipsarum religionum claustra reliquerunt, & ne dubitari posset, quid eos ad tantam insaniam impelleret, quasi clibanus igne succensus, æstuarunt, & tanquam equi emissarij ad voluptatem incitati ad Lutheri orationem adhinnierunt, & vxores duxerunt: mulierculas deceptas, & Virgines etiam Deo dicatas per summum scelus constuprarũt, & quidem tam impudenter, tam scelestè, vt in nuptijs cuiusdam illorum (vt ait Fõtanus. lib. 8.) missam etiam composuerint (si sacratissimę rei nomen in tam immanem quadrare potest insaniã) execrationibus & blasphemijs refertissimam in qua incestos, & fœdifragos, atque
impuros sacerdotes collaudant, sanctos vocant, à Deo illuminatos prædicant, quòd excussio continentiæ iugo, vxorum adhærerent amplexibus, & cæteros, vt idem faciant, adhortantur. Ex his intelligere quiuis poterit, quas secum sordes ferant hęreses, quibus soluta Christiana disciplina petulantiæ carnis carceres aperiantur ad cursum.

62 Præterea qui fidelitate ac modestia olim præstabant, infideles nunc sunt, & in fraudem semper intenti, vt ex his, quæ hactenus diximus, manifestè apparet: qui virtute ac animi fortitudine cum hoste manum conserere, pedem conferre, & fortissimè pugnando vel occumbere vel vincere
63 soliti erant † iam hosti terga vertere fugere, & abiectis armis trepidare didicerunt: prædictum enim est fore, vt qui recedũt à Deo, ad extremum sint imbelles & ignaui aduersus hostes suos. Conqueritur Isaias de populo Israelitico, & ait [Repleta est terra eius idolis, opus manuum suarum adorauerunt, quod fecerunt digiti eorũ.] Vbi hæc conquestus est, & alia nonnulla ex his pendentia adiungit [Ecce enim dominator Dominus exercituum aufert à Iuda validum & fortem, omne robur panis & omne robur aquæ, fortem & virum bellatorem] Hæc Isaias cap. 3. vt sciamus fore, vt quoties populus aliquis à Deo recedit, continuò imbellis euadat: &, quod adijcit idem vates, effœminati dominentur ei. Verè namq; cecinit Dauid Psalm. 19. [Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus: ipsi obligati sunt & ceciderunt, nos autem surreximus & erecti sumus.] Fieri quidem potest vt aliquis hæreticus sit in bellicis rebus & fortior & peritior aliquo Catholico, sed omnia pensari solẽt & debent ex maiori parte. Igitur plerũq;
hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc accidit,vt ignauissimi sint hæretici fortissimi nostri,& rei bellicæ tractandę peritissimi.Consulantur historiæ,inspiciantur quę à nobis supra dicta sunt de Imperatoribus & regibus hæreticis, videamus quales fuerint hæretici Imperatores ac reges in suis regnis tutandis, ac quales nostri in ijsdemmet cõseruandis, vbi à nostris administrata fuerunt, & certò comperiemus,tùm demum venisse illa in manus hostium Christi ac prorsus cõcidisse,vbi hæretici imperarunt.Hoc idẽ obseruauit diligentissimus antiquitatis indagator Cardinalis Baronius in Annalibus Ecclesiasticis tom. 4.anno 379. pag. 409. cuius verba libenter referam,quia docet etiam alia quæ à præsenti instituto non sunt aliena,ait ergo:[Porrò iam intelligis absq; alia admonitione (Lector) vnà cum hæresi in regna cladem inuehi, & cum fide Catholica salutem ferri: perdidisse profanam hæresim simul cum Imperatore pariter Oriẽtis imperium,restitutum tamen ipsum,atq; amplius & pulchriùs redditum, simul ac fides Catholica imperauit: sicque in Occidente cumulari victorijs Gratianum,& frementes vndique Barbaros reddidebiles ac prorsus imbelles, cùm in castris excubat cum gratia ac precibus sacerdotum sancta religio. Cõtra verò felicissimum ac tranquillissimum imperij statum inuerti senties, mox vt Augustos hæreticis fauere videris, atque pro defensione Catholicæ veritatis torpescere, vel religiosos Antistites ab ijsdem impiè perturbari.Adeò vt perspicuò intelligas, allatam victoriam (si dicere ita licet) religionem penitus consequi:hæreses verò tristes Erynnes euocatas ab inferis secum ducere. Hæc enim sanctus Ambrosius in libris ad Gratianum de fide scriptis consideranda proponit , atque in prologo etiam librorũ de Spiritu sancto , quos ad eundem adiecit,in mentem reuocat.]

64 Denique in prouincijs,vbi doctrinæ studium ac sapientiæ floruit, postquam hæresibus sunt infectę, summa est literarũ ignoratio , nec mirũ sanè: semper enim (vt grauissimè S. Thomas docuit opusc.20.libr.2. cap. vlt.)
65 veram religionẽ quasi † comites quędam potentia & sapientia sequuntur.Hinc factum est,hæreticas factiones cũctas ad extremũ peruenisse ad summam bonarum artium ignorationẽ, quamuis antea in ijs maximè excelluerint: vt quando tria sunt bestijs innata,libido,ſæuitia, & insciti a, & hæreticos demonstrauimus summæ libidinis esse, & crudelitatis, appareat etiam,quantum pertinet ad rerum bonarum scientiam, pecoribus esse simillimos, & in illos quadret quod ait Dauid[Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.]

Habent sanè à principio hæretici aliquos non mediocriter eruditos, vt diligenter obseruat Bozius lib. 12. c. 12.neque simul atque à nobis abscedunt,continuæ ignorantiæ tenebris inuoluuntur, sed post aliquot tempus:quod duabus ex causis accidere solet.Harũ prima sit,quòd Deus vult illis omnem prorsus ansam præcidere sese excusandi quasi bonis literis destituti nõ potuerint assequi veritatẽ. Altera est illa,quòd si quos habent literatos, ij plerumq; è nostris fuêre,& à nostris in humanioribus disciplinis instituti. Talis quippe fuit inter Græcos Photius ac Theophylactus,qui fuerunt in nostros& Catholicos paulò audaciores,non tamen ausi sunt nos hæreticorum loco reputare ? tales olim fuêre Apollinaris,Arrius ,Eusebius Cęsariẽsis, ac nostra ætate Lutherus,Oecolãpadius,Philippus Melãchthõ,Caluinus,Beza,Petrus Martyr,alijq; huiusmodi;vt appareat illos, qui inter hęreticos principẽ locũ tenuerũt aliqua in re bona,id à nostris didicisse,à nostris furatos : ideoq; postea hæreticorũ factiones in profundissimã ignorationis caliginem corruere,ac demergi.

An non hoc verum? Cõuerte oculos ad illã † artiũ bonarum,disciplinarumq;ferè omnium matrem & nutricẽ Græciam. En vt illa nunc squallet, vt horret. Quis eius non misereatur? quis eius extremam calamitatẽ non maximè deploret? Quos illa antiquitus doctissimos homines tulit ? quæ lumina in omni doctrinarum genere produxit? Nunc autem ab anno millesimo ferè,ex quo magis à nobis cœpit abscedere , per annos sexcentos, neminẽ prope possis ciere in vllo artium bonarum studio excellentem: mediocres forsan aliquos tandem reperies. Andronico certè imperante, ante annos(credo) ducentos & quinquaginta Gregoras tradit neminem fuisse in vniuersa Græcia , qui posset cũ nostris de rebus diuinis disputare: & modò nullus in ea est , vel mediocriter eruditus. Si quis vult aliquid doctrinæ addiscere, è media Cõstantinopoli Romã proficiscitur ad collegiũ,quod Græcis † edocendis Grego.
67 XIII. erexit. Cur non idẽ Græcis suis præstitit magnus ille Dux Moschouitarũ. Cur non Rex Georgianorũ, vel Iberũ,vel Mengrellorũ,qui Græcanicos ritus sequũtur,neq; Imperio Turcarũ sunt subiecti:ne dicas ideo è Græcis neminẽ in literis proficere posse, quod à Turcis opprimantur : cur ex istis,quos memorauimus,populis nemo vel mediocriter eruditus exstitit vnquã? Furente inter nos ac Græcos hac sententiarũ discordia duo fuerũt è Græcis, quos summis cõparare possis,Nicephorus Blemmydes , & Ioan. Bessarion.Illum Gregoras vocat diuinũ,peritissimũ , multis virtutibus insignem , varia eruditione tum sacrarum, tum profanarum literarum perpolitum. Gregorius Pachymeres ait ea mente fuisse , vt corpore illa non alligaretur:& sanè talem fuisse, ipsius scripta declarãt. Quãtus verò sit Bessarion ,quis ignoret:lege illius libros. His duobus neminẽ ante annos octingentos in tota Græcia doctrina parẽ inuenies.Atqui vterq; nobiscũ sensit.
68 Quid vero illud ? Episcopi omnes † Græcorũ deliguntur è grege monachorum; inter quos cõmuni decreto est excõmunicatus, quicumq; philosophię studet,quod scribit Petrus Bellonus obseruationũ lib.1.c.4. Nihil autẽ magi sfacit ad assecutionẽ veritatis, quàm philosophia rectè percepta. Quocirca dæmon, vt Græcos altissimis ignorantiæ tenebris inuolueret, hoc egit,vt Episcopi eligerẽtur è monachis , & monachi necessariò prope imperiti forent , aut carerẽt maximo ad perceptionẽ veritatis instrumẽto.
69 Respice † nũc Ægyptũ,Syriã,cæteraſq; Asiæ prouincias . Agitur annus ferè millesimus,ex quo illi à nobis discesserunt,hęreticis ac percipuè Monothelitis,cũcta perturbãtibus.Et potest aliquis ex illis proferri,qui tinctꝰ dici possit aliqua doctrina:obfuerunt Saracenî Reges , in quorũ potestatẽ sunt adductæ?At cur nõ obfuerũt Romani,qui nihil nõ egerũt, vt Christianã religionẽ iam tùm nascentẽ funditus excinderẽt,& omnibus bonis penitus exspoliarẽt ? & tamẽ istis imperantibus,quos viros nobis vna Alexãdria dedit Panthænum, Clementem, Ammonium, Origenem in omni doctrinarum genere excellentissimos?
70 Age verò,†regnarũt in Italia Ostrogothi,in Hispania Visigothi , in Africa Vandali : primas per eos inter homines tenuerunt Arriani; eorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

decretis se adiunxerunt Constantius & Valens Imperatores, tercentum totos annos Rempublicam Christianam perturbauerunt. Adducant, si possunt, qui nã ex ijs aliqua in re publicæ vtilitati expediente præ cæteris floruerint. Monothelitis adhæsère Heraclius, Cõstantinus, Constans, & Iustinianus II. per aliquot annos; plurimi eos sunt secuti. Quem proferẽt, qui Reipublicæ Christianæ ex eis vlla in re præ reliquis profuerit? Philippicus, Leo, Isaurus, Constantinus Copronymus, Leo Armenus, Michael Balbus, Theophilus Imperatores imaginibus sacris infesti fuerunt, & innumeros habuerunt assecias. Quæ vtilitas per eos vllo, ingenioso inuento est allata Reipublicæ Christianæ, aut generi humano? Afferant omnes isti, qui per tot sæcula summã rerum tenuerunt aliquem è suis, qui præstiterit in aliqua scientia, vel arte hominibus fructuosa.

Ad summam sic concludo, mirum esse, nunquã inter hæreticos extitisse aliquẽ sæculo vllo, cui laus eximia debeatur ob aliquod opus humano generi vtile, vel qui in aliqua excellẽti doctrina inter primos numerari possit. Percurre omnes ætates, omnes sectas, euolue historias, & verisimum esse, quod dicimus, ex omni parte videbis, ac maximè miraberis. Aliquem tamen locũ tenere ij videri possunt, & à nobis, & inter nostros enutriti, literisq; ac disciplinis imbuti ad illos veluti perfugæ transuolarunt. Cæteri pleruncq; Grammatici dicaces & garruli, qui leuissimè aliquid è reliquis doctrinis attigerint, ac de summis rebus audeant ferre sententiam, & instar pædagogorum sibi esse cum suis pueris rem putent, qui ad illorum dictata sileant, & obstupescant, & interpretationes admirentur & extollant: huiusmodi hominibus nõ solùm vrbes Protestantium, sed & reliquorum hæreticorum mirificè scatent.

Ad summã sic concludo, mirũ esse, nunquam inter hæc tanta, quæ aliæ nationes hæresum labe infectæ experiuntur, mala, & pacis atque integræ religionis bona, quibus Hispania per Dei gratiam fruitur, vehementer nos excitare atque commouere debent, vt & magni faciamus hoc tantum Dei beneficium, quo Hispanias nostras cumulauit, in eis erigendo sacrosanctæ Inquisitionis tribunal, quo tot mala à finibus nostris propulsantur, & gratias pro eo maximas illi atque immortales agamus. Vtrũq; facient libentiùs atq; expeditiùs quicũq; ex Hispania in alias prouincias egressi, eas regiones obierũt ac perlustrarunt, quas effrænatus hæreticorum furor depopulatur & affligit. Poterunt ij minori sanè negotio hæresum infinita mala pro rei atrocitate expẽdere, eaq; cum pace nostra, & publici status trãquillitate conferre, & in dies magis ac magis cõpertũ habebũt S. Inquisitionis Officiũ non modò vtile esse Christianæ Reipub. sed etiã admodùm necessariũ: quod si (vt supra dixi) pari diligentia, autoritate, & potestate in cæteris Christianorum regnis, & prouincijs institutũ esset, non calamitates, quas hactenus retulimus, deplorarent. Nã si cùm primùm Lutherus, Zuinglius, Bucerus, aliaq; id genus pestifera monstra sua venenata dogmata in vulgus spargere, & impudẽter prædicare ceperunt, ab Inquisitoribus Apostolicis cõprehensi, combustiq; fuissent, non tam breui tẽpore tot infelicium animarũ millia istorũ hæresibus infecta perijssent. Sic olim Arrius in Alexandria parua scintilla fuit, sed quoniam non statim fuit oppressus, flamma eius totum terrarum orbem absumpsit, & depopulata est.

Sed

Sed iam finem huic capiti imponamus, omnia enim beneficia, quæ à sancto Inquisitionis Officio in Christianam Rempublicam conferuntur recensere, immensi ac penè infiniti laboris esset.

De Cruce, & eiusdem significatione in Tribunali S. Officij.

Cap. VIII.

SVMMARIVM.

1 *CRVCIS initium est omnium actuum Sancti Officij, & finis.*
2 *Crucis etymologia, & diuisio.*
3 *Crucis diuisiones.*
4 *Crucis quatuor brachia moraliter describuntur.*
5 *Crux fidei nostræ mysteria continet.*
6 *Crucem Iudæi, & hæretici conantur destruere, & occultare.*
7 *Crux in Lege veteri variè præfiguratur.*
8 *Crux scalæ comparatur, & numer. 33.*
9 *Crux adoratur adoratione latriæ, & nu. 17. 20. & 46.*
10 *Crucis tres acceptiones.*
11 *Latria duplex: absoluta, & respectiua.*
12 *Helenæ difficile dictum explicatur.*
13 *Imagines adorantur eâdem adoratione, qua prototypi, & nu. 15.*
14 *Imagines adorantur prout coniunctæ, & diuisæ ab exemplaribus, & numer. 18.*
16 *Imagines sunt termini genuflexionis, & prostrationis.*
19 *Ioannis Ægidij Hispalensis Canonici retractatio circa Crucis adorationem.*
21 *Crucis tertia consideratio.*
22 *Crux ab alijs instrumentis Passionis Christi distinguitur.*
23 *Crux reliquiarum pretiosissima.*
24 *Claudius Taurinẽsis Crucis imaginem execratur.*
25 *Petrus Bruis hæreticus, & Henricus Crucem oppugnat.*
26 *VVicleffistæ Crucem quantum in ijs est, labefactant.*
27 *Argumentantur variè hæretici contra Crucis venerationem.*
28 *Crux ex tribus lignis effecta est.*
29 *Figura Crucis describitur.*
30 *Crucem esse ex quatuor generibus lignorum, probabile est.*
31 *Crucem, in qua Christus pependit, esse adorandam probatur.*
32 *Crucem Christus sponte elegit, & numer. 50.*
34 *Crux instrumentum liberationis.*
35 *Cruce Diabolus deuictus.*
36 *Crucis septem adducuntur miracula.*
37 *Crux adoratur vt imago Christi.*
38 *Crux clarior est sole.*
39 *Constantinus in labari locum crucem substituit.*
40 *Crux statuæ Constantini apponitur.*
41 *Constantinus mandauit, ne facinorosi Cruci affigerentur.*
42 *Crux ne humi sculpatur.*
43 *Crucis signum in monumentis.*
44 *Ratio quare crux adoratur.*
45 *Crucis variæ apparitiones.*
47 *Crucis signũ in quocumque loco adorandum.*
48 *Signi Crucis varia miracula.*
49 *Soluuntur quædam argumenta hæreticorum.*
51 *Instrumenta Passionis Christi, cur simul cum Cruce adorentur.*
52 *Præsepia, lanceæ, & alia per se quomodo possint adorari, & asina, & num. 55.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

53 *Christiani gaudent de triumpho, non de ignominia Crucis.*
54 *Refellitur VValdensis solutio.*
55 *Labia Iudæ, & manus Christum percutientis possunt adorari!*
56 *Crux vt signum à Deo institutum adoratur, & operatur multa.*

QVONIAM sanctissimę Inquisitionis tribunal pro vexillo, atque insignijs augustissimis Crucis, stemma nõ sine magno mysterio sibi adscripsit, visum est à proposito nostro neutiquam alienum, tractatũ de Cruce seorsum facere: tum
1 quia † Crux omnium Inquisitionis actuum auspicium & finis est, tum quia in omnibus huius sanctissimi iudicij audiẽtijs, reis Crux exhiberi solet, cuius repræsentata dignitate atque vigore, ab eis solitum exigitur iuramentum, quæ omnia à nobis meritò exigere videbantur, vt de ipsius significatione, adoratione, virtute, atque effectibus, selectiora quædam, non sanè ita vulgaria, annectamus.

Cum sit illud vel lippis & tonsoribus notissimum, quòd omnis, quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet à definitione proficisci, vt intelligatur, quid sit id de quo disputatur, ex Aristotel. 1. Analyt. c. secundo, & Cicer. Offic. 1. Bald. in l. 1. ff. de vsufruct. & debet conuerti cum suo definito l. 1. §. dolum ff. de dol. ex genere etiam proximo, & differentia vltima constare debet. Bart. in l. 1. ff. de testam. glos. & Bart. in l. prima ff. de tutel. & in l. 1. ff. de acquir. possess. omnis diffinitio ff. de regul. iuris, vbi copiosè, iam genus Crucis erit omne tormentum, omnis angor, omnis denique cruciatus, vt nomen Crucis, & verbum cruciari, sunt inuicem sibi coniugata. Differentia verò contrahens huiusmodi cruciatũ ex vsu & receptione arbor est, vel lignum; vnde Crux in communi sic poterit diffiniri: † Crux nil aliud est, quàm tor-
2 mentum & interitus in ligno vel arbore; quo genere mortis antiquitus puniebantur scelerati, & pessimi homines, & fuit in vsu apud Romanos, Græcos, Afros, Persas, & Ægyptios, vt videre licebit legenti profanos autores, siue Historicos, siue Poetas, quorum non libet hìc recensere testimonia, vt ab instituto aliena. Satis sit ex sacra Scriptura scire apud Syros Crucem in vsu fuisse, vt in Esther cap. septimo narratur: sic enim habetur: [Suspensus est Aman in patibulo, quod parauerat Mardocheo:] & apud Iudæos in Iosue cap. 8. [Qui Regem eius Hai suspendit in patibulo vsque ad vesperam] & in Numeris cap. 25. [Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis.] Sed iam deueniendo ad Crucem Christi, sic ipsam diffinit Augustinus lib. de Vita Christiana, vbi ait: [Crux Domini non tantùm illa dicitur, quæ tempore Passionis ligni affixione constituitur, sed & illa, quæ totius vitæ curriculo cunctarum disciplinarum virtutibus coaptatur, tota enim vita Christiani hominis, si secundùm Euangelium viuat, Crux atque mysterium est: quia in Cruce dolores acerrimi exagitant, vbi diu viuitur, & mors ipsa protenditur, ne dolor citiùs finiatur, quod genus mortis tam durum atque turpe apud Iudæos erat, vt non solùm ipse vituperabilis esset, quem crucifigi contigisset, sed etiam tota domus eius: domus crucifixi appellaretur: Vt ergo Dominus à turpissima & durissima morte

morte nos liberaret non solùm durissima, sed etiam turpissima morte se condẽnari permisit: & vt maledictionẽ, quam in caput nostrũ cõtraxe ramus ipse toleraret, maledictã mortẽ, scilicet Crucis, susceptt. Secũdùm illud [Maledictus qui pẽdet in ligno] Deuteronom. 21. Vnde Apostolus ait Galat. 3. [Factus maledictus, vt nos à maledictione liberaret] Vnde Augustinus tract. 36. in Ioannẽ. [Illa morte nihil peius fuit, inter omnia genera mortis elegit extremũ, & pessimum genus mortis. Qui omniũ fuerat ablaturus mortẽ, de morte pessima occidit omniũ mortem.] Hæc Augustin.
3 Crux † Domini, & si quatuor brachijs sit extensa, omissis alijs diuisionibus triplex est: alia carnis, alia mundi, alia spiritus, ij enim sunt tres hostes potẽtes & infestissimi, qui aduersus nos militant: Mũdus nempe, caro, & Dæmon, iuxta illud Ioan. 2. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, quorum trium crucifixio fit per tria vota Religiosorum, qui verè martyres sunt spirituales. Primùm ergo martyrium consistit in temporaliũ volũtaria relictione. Secundũ in concupiscentiæ carnis reluctatione, & quantò fortior fit ista pugna, tãtò gloriosior victoria martyrij. Tertiũ in propriæ voluntatis abdicatione, quia secũdùm Gregor. in c. 15. 1. Reg. [Per obediẽtiã mactatur volũtas propria, & per victimã caro aliena, & ideò obedientia dicitur melior, quàm victima] Prima ergo Crux carnis est, &c. vt suprà. Crux carnis est rigor disciplinę, cuius quatuor sunt brachia, scilicet Vigilia, abstinẽtia, asperitas vestitũ, & disciplina verberũ. Crux
4 † aũt, qua mũdus crucifigitur, est pauertas spiritus, cuius etiam sunt quatuor brachia: scilicet contẽptus gloriæ, pecunię, patrię, & parẽtelæ. Crux verò spiritus est feruor deuotionis, cuius similiter sunt quatuor brachia, scilicet amor, spes, timor, & dolor: spes sursum, timor deorsum, amor à dextris, dolor à sinistris. Radix aũt, ex qua omnia hæc pullulant, est charitas, vnde Apostolus ad Ephesios 3. [In charitate radicati, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum] vbi figuram crucis, & eius mysterium optimè exprimit.
5 Hoc igitur † signum crucis dicitur & est signum Christiani hominis, tum quòd eo contineantur mysteria fidei nostrę, tum quòd Christiani soli hoc signo cũ fide vtãtur, & hoc signo ab alijs Gẽtibus dignoscãtur, vt clarè liquet ex D. Laurentio Iustiniano de triũphali Christi agone c. 17. dicente: [Dux in prœlio vexillo vtitur, vt eius milites cognoscãt, quò in omni aduerso euentu fugere debeant, vt non dispergãtur] Sed quid si addã esse Christi signũ? Anne verosimile est filium vllũ esse à mente tã alienũ qui patris sui verecundiã non operiat? anne tironem qui ducis sui dedecus nõ celet? Quid? dicã Paulũ & Apostolos omnino Domini famam læsisse cum Paulus diceret [Absit mihi gloriari nisi in Cruce] & illud [Iesum Christum Crucifixum] quis non arbitretur eos debuisse potius probos Noe filios imitari, quàm id euulgare quod sepeliendũ silentio fuisset? Sanè & veri filij & generosi milites fuerũt Apostoli, qui neq; patris gloriã, neq; ducis signum erectũ prosternere voluerũt. Est enim vexillũ quasi exhortatio ducis, & tuitionis remediũ. Paulus ad Galatas 6. inquit: [Nobis enim absit gloriari nisi in Cruce D. N. Iesu Christi.] Hunc locum B. Epiphan. in libr. de pœnitent. c. 3. ad signum Crucis rectè accommo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõmodat, & Beatus Ignatius ad Philippens. scribit nihil esse quod Dæmon vsq; adeo prosequatur odio vt signum Crucis, vnde nec mirari quenquam oportere, quod omnes hæreticos hoc summo studio conentur, vt Crucis memoria antiquetur, quos hæreticos D. Paulus ad Philipp. cap. tertio inimicos Crucis vocat. Nec † verò id per hæreticos tantùm, sed etiam per Iudæos conatus est semper Diabolus facere, quando per trecentos annos Iudæorum inuidia occultatum fuit lignum Crucis, vt testis est D. Paulinus Nolanus Episcopus libro de passione imaginis Christi, in gloriam sanctorum martyrum, cap. vigesimosecũdo. Hinc ab ijsdem summâ semper ignominiâ affecta est sacra Crucis imago, vt scribit sanctus Athanasius, & Gregorius Turonensis. Et quidem ad Iudæorum tenacem perfidiam è mentibus eorum radicitus euertendam, & ne in dies magis cæcutirent, sufficeret satis in ea, quæ olim tempore legis typicæ Crucem præfigurabant, oculos con- ijcere. Nam † vt à primis radicibus id prænoscatur, aduertat ad amussim qualiter eorum progenitores filios suos benedicere consueuerant. Sanctus enim Iacob Genesis cap. 48. brachijs in modum Crucis appositis & applicatis in capita Ephraim, & Manassem eius ex filio Ioseph nepotum eorum vtrique benedixit.

Nec vellem eos lateret modus, quo Pontificalibus, & sacerdotalibus indutus summus eorum sacerdos benedictionem supplici, ac humili populo porrigebat. Quid? Quod si Augustino credimus tomo 10. ligna illa, quibus ad sacrificium procubiturus erat vnicus Isaac, & quibus alligatus à patre multarum Gentium in monte Moria fuit, non alterius, quàm Crucis typum gerebant? Genes. vigesimosecundo. Et quid (quæso) lignum vitæ in Paradiso, Genes. secundo, & Arca lignea Noe domum eius saluans indicabat, nisi Crucem? vt placet Damascen. libr. quarto de fide, cap duodecimo. Id virga Aaron, Exod. 14. tot suffulta virtutibus, & lignum, quo aquæ de Mara amaræ, dulces ac hominum vsui accommodatæ factæ fuerunt, Exod. 15. satis clarè præmonstrabant. Et quid ligna indicabant illa, ex quibus altare holocausti Exod. vigesimoseptimo, in quo solitum pacis & reconciliationis sacrificium compactum erat? sed age iam: cui dubium esse poterit Crucem illam, cui æneus Serpens Numer. vigesimoprimo morsus Serpentum sanans, erat affixus, non aliò tendere, quàm ad demonstrandam sanctam Crucem, cuius imaginem gerebat? Hanc (vt omnia complectar) clariùs luce Meridiana ostendunt quatuor illa vexilla Israelitici populi per deserta incedentis, quorum medius locus tabernaculo Dei sorte diuina contigerat, Numer. secundo.

In his non solùm Crux (vt loquuntur nostrates) præfigurata est, sed verè ipsa compacta & composita. Quod si in sacris lignis, mensis, altaribus ea extiterit; addam & in actionibus. Certum est enim Moysen ad aquas contradictionis, vt eas exprometer è petra, Crucis signum primùm feciſſe: senserat enim à Domini gratia se alienum nec vt priùs ea se potestate dignum, qua per tot annos intentis suorum animis satisfecerat, id verò textus ipsius verba indicant Numer. 20. versic. vndecimo. [Cumque eleuasset Moyses manum percutiens virga bis silicem egressæ sunt aquæ largissimæ]. Nam vt mei sensus

sensus fides à Crucis hostibus non reijciatur) Gregorij Nazianzeni, cui ne quidem isti Theologi nomen denegabunt, sententia eiusmodi est in Poematio, cuius titulus ἐις Χ.

—— ἐκ δ' ἄρα πέτρης
Ἔβλυσας ἀκροτόμοιο ῥόον, μεγα θαῦμ' ἐν ἐρήμῳ.
Δυσμενέων ἀνδρῶν κεκαμένος ἴυτε δίσχε.
Σταῦρον ὑποσκιάδων Μωσῆς χέρας, ἄλκαρ ἐμεῖο.

—— fissi de vertice saxi
Flumen aquæ effudit, populo miracla procaci
Deserto obijciens medio, cùm brachia Moses
Pandit, & expressa est nostræ Crux vmbra salutis.

Hæc deniq; arbor illa est eminens, & alta, vt cælum tangeret, cui Deus vt scalæ innixus est, cuius fructus in terra nimius, copiosa (videlicet) redẽptio. Daniel. 4. Quod sanè prophetico afflatus spiritu, ille (inquam) cuius ori forcipem candẽtem adhibuit Seraphin, Esaias Propheta satis cõmendat, dum c. 11. non obscurè testatur, dicens: [Leuabit Dominus signum in nationibus, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terræ: quæ non incõgruè venerandæ Crucis signo adaptari, accommodatiq; possunt.

Hic tamen nullus nobis vitio vertat, si debiti honoris sanctissimę Crucimeritò deferẽdi pauca obiter præmiserimus. Ac primùm compertum est eâ signũ hoc Crucis dignitate atque præstantiâ pollere, † vt non alia quàm adoratione soli Deo exhibẽdâ colatur, & adoretur: quæ adoratio latriæ dicitur propriè. Vbi vellem beneuolum aduertere lectorem, triplicem videlicet esse Crucis consideratio- tionem. † Prima Crucis consideratio est, quatenus est ex reliquijs Christi, eius tactu, ac sanguine cõsecrata: quæ sanè consideratio solùm ad eam Crucem pertinet, in qua Christus pependit, & ad omnes eius partes, etiam si in figura Crucis non sint. Extendi etiam potest ad clauos, columnam, sepulcrum, & alias Christi reliquias, qua ratione dicebat Psalmographus Psal. 131. [Adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius.] Simile quippiã est videre apud Hieronym. 1. tomo Epistol. 17. ad Marcellam, & alibi Epistol. 13. ad Paulin. qui & in epitaphio Paulæ laudat eam, quòd præsepe adorauerit. Secunda consideratio est per modum imaginis, quæ potissimum locum habet in omni Cruce, quæ ex permanenti materia conficitur. In qua acceptione certum est Crucem, & Cruces etiam adoratione latriæ adorandas esse. † Et quo- ne latriæ adorandas esse. † Et quoniam latria, quæ cultus est soli Deo exhibendus, duplex est: absoluta, videlicet, & respectiua; dicerem ego, quod si lignum Crucis adoretur, vt mente & cogitatione coniunctũ ipsi Christo, adorandum est perfecto & absoluto latriæ actu, qui per se primò ad Christum, concomitanter verò, & quasi per accidens ad lignum terminatur, quomodo sanctus Thomas loquutus fuit 3. p. quæst. 25. art. 4. in corpore. Ita Suarez 3. part. quæstione 25. disput. 56. sectio. 1. §. Dicendum verò. at si hæ reliquiæ adorentur, vt tota materia adorationis, adoratio quidem erit respectiua propter excellentiam Christi, minùs tamen perfecta, quàm sit illa, quæ Christo propter se debetur. † Ex quo difficile dictum Ambrosij de obitu ad Theodosium, agentis de Helena Constantini matre, facilè conciliatur, qui sic ait. [Inuenit titulum, Regem adorauit, non lignum, quia hic Gentilis est error; sed adorauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum, qui pependit in ligno. [Vbi loquitur de perfecta adoratione latriæ & absoluta,& de re per se primò adorata, non verò negat crucem respectiuè & concomitanter adorari posse,vt ex his,quæ inferiùs subdit,appareret. Ac (vt paucis concludam)ad vocis æquiuocationem tollendam, addiderim imaginē quamlibet verè ac
13 proprie adorari,seu coadorari suo exē plari,† & hoc modo vna adoratione cum ipso prototypo coli, quod sanè habetur in concilio Tridentino sess. 25.sub decreto de sanctis imaginibus vbi dicitur:[Imagines porro in templis habendas, & retinendas, eisque debitum honorem & reuerentiā imperriendam; non quòd credatur inesse aliqua in his diuinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ: sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræsentant: vt per imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoramus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt. Ex quo nonnulli recentiores duo deducunt.
14 Primum,†quòd non dicit Concilium solùm esse adorādas imagines, prout coniunctæ sunt exemplari, sed etiam prout sunt ab eo diuisæ. Ita Suarez 3. part. quæstione 25. disput. 55. sectio vltima §. Dicendum est. & §.Secūdò dicitur. Alterum, & illud insigniter notandum est; nam subdens Concilium rationem,ob quam sunt adorā-
16 dę imagines,annectit,†quoniā honos qui Imaginibus exhibetur, refertur ad prototypa, vbi cum negasset imagines ob aliquam in ipsis virtutem, id est,excellentiam adorari, ostendit hanc esse vnicam rationem ipsas venerandi, quia (scilicet) honos illarum transit ad prototypa,& ad exemplar, quod sanè intelligit, sicut in terminum ipsius adorationis. Ait enim:[Vt per imagines,coram quibus procumbimus Christum adoremus, & San-
16 ctos.] Quibus verbis imagines facit terminum genuflexionis, & prostrationis,seu osculi,vt per illos,& in illis exemplaria ex corde veneremur, & osculum corporaliter infixum imaginibus, ipsis Sanctis, seu Christo, animo etiam infigamus. Id etiam patet ex diffinitione septimæ Synodi, quæ habetur actione septima. Nam post quàm definijt imagines in templis honorificè retinendas, subdit: [Quo (scilicet) per hanc imaginum pictarum inspectionem, omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recordationem,& desiderium veniant.] Ex quibus luculenter apparet nō aliam esse imaginis adorationem, quàm eius, cuius similitu-
17 dinem imago gerit. † Vnde Crux sanctissima,de qua loquimur, & omnes Cruces vera latriæ adoratione adorari debent.Ita Gabriel Vazquez è Societate Iesu (cuius hac in parte opinioni libenter subscribimus) disertissimus veritatis indagator, ac eius defensor acerrimus libr. 2. de adoratione imaginum per totum, & speciatim cap.3.disput.8. & sequenti vbi citat Alexand. de Ales 3. part. quæst.30.memb.3. art.8.§.1. D. Tho. 3.part.quæst.25.art.3.4.& 5.Albert.in 3.dist.9.art.4.S. Bonauentura ibidem art.1.quęstione 2.& 4.S. Thomas eādem distinct. quæst. 1. art. 2. Richar. art. 2. quæst. 2. & 3.Palud.quæstione 1. §. Inquirendo. Capreolus ibidem q.1.art.1.Almayn.q.1. cen.5. Mayor. q. 1. de Cruce Christi specialiter id dicit.Marsilius in 3.q.8.art.2.dubio 2. conclusione 3. VValdens.tom.3. cap. 156.nu.6.Ferrara 3.con. gent. c. 120. §.circa latriæ adorationem.Soto libr. 2.de iustitia.q.4.art.2. in fine. Turrecremat. in c.venerabiles.de cōsecratione dis.3.Antoninus 3.p.tit.12. c. 9.
§.4.

§.4.Turrian.pro canon.Apostolorum c.25.lib.3. de dogmaticis characteri-
18 bus,† vbi omnes dicunt imaginem per se non coli,sed cum exemplari,& nisi cum exemplari coniungatur,nullius adorationis esse capacē,ac proinde non nisi cum exemplari esse colēdam,& idem Vasquez 3.lib. disput. 2.c.2. vbi probat, qua ratione Christi Crux,alięq; reliquię venerādę atq; colēdæ sint. Nobis sufficiunt August. tract.36.in Ioann.Gregor.7.libr. Epistolar. sanctus Leo sermo. 8. & Cyprianus libr.2. ad Quirinum, cap. 21. & 22.

Nec parum nostro fauet instituto illa Ioānis Ægidij in celeberrima Cathedrali Hispalensi Canonici non longè ab hac nostra tempestate pu-
19 blica, omnibusq; satis aperta † retractatio cuiusdā propositionis erroneę, circa materiam hanc de Crucis adoratione. Asserebat enim is Crucem non esse adorandam, quatenus Crux erat,& per se, sed Deum tantummodò esse adorādum. Quam erroneam thesim alio nō minùs erroneo addito confirmabat,inquiens: Crucem nihil aliud esse,nisi lignum quoddam omni penitus virtute orbatum,ac destitutum. Quod sanè non modicam ingerebat suspicionem prædictum(videlicet assertorem id cōtra cōfessionem & Ecclesiæ ritum Crucē venerantis cantu illo: [O Crux aue spes vnica]& alio]Crucem tuam adoramus]talia protulisse. Quamobrem assertam propositionem tanquam hæreticā retractauit,& abiurauit,simulque & aliā,qua dixerat Deū esse adorandū adoratione latriæ.Crucē verò adoratione dulię,publicè negauit, ac
20 tanquam hæreticā reiecit. Imò idem Ægidius palam confessus est, † Crucem ipsam esse adorandam eâdē adoratione latriæ,qua Christus Dns adoratur: quoniam (inquit) adoratur vt id,in qu o prototypus repræsentatur. Et tandem concludit, non eo modo esse imagines adorādas, sicut scripturæ & voces memoriam nostrā excitantes,sed ideò quia in ipsis imaginibus Dei & sanctorum,Deus & Sancti repræsentantur,ex quibus satis apertè constat,quàm sit conformis nostra sententia fidei Catholicæ.

21 Addi etiam † potest tertia Crucis consideratio,qua accipitur per modū cæremoniæ cuiusdam, vt quādo motu, seu alia actione successiua nos ipsos, seu res alias signo Crucis, veluti quadam successiua imagine, signamus, vel sanctificamus: quomodo Apocal.14.dicit Ioan.[Habentes nomen eius,& nomē patris eius in frontibus suis]id est,signū Crucis: & cap. 7. [Nolite nocere terræ & mari, neq; arboribus,quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum: quod de Crucis signo hac posteriori acceptione intelligūt Occumenius, Beda,Anselmus,& Rupertus in hunc locum. Et in hac acceptione non dubitarem dicere, quòd posset adoratione respectiua adorari.Ita Suarez 3.par.quæst.25. disput.56. sectio. 2. §. Ex quibus: & sectione 4. §. vltimo. Lindanus lib.4.Panopl. cap. 97. Dionys.capit.4. 5.& 6.de Ecclesiast. Hierarch.Iustin.lib.quęstionum à Gentibus propositarum. q. 118.Tertullian. lib.2.ad vxorem, cap. 5. Euseb. lib. 6. cap.43.non obscurè testantur de quo libet signo Crucis. Nec tamen præ-
22 teribo,hoc esse Cruci peculiare, † & non alijs passionis instrumentis;nam apud Christianos Crux semper habet vsum sacrum; clauus autem,& lācea, & aliæ res similes non ad significandum,sed ad humanos vsus accipiuntur.

Sed quoniam Crucis excellentiam adeò magnificatam,& ad cælum vsq; euectam nuper depingebamus, libet

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantisper in recensendis hæreticorũ probris & calumnijs immorari ne videamur aduersarios sæuientes in Christi Crucem quodammodò ignorare.

Et primùm suppono, quòd Crux partim inter reliquias, partim inter imagines veneratur; nam Crux illa vera, in qua Christus pependit, propter contactum sacratissimi sui corporis,& sanguinis aspersi,† inter reliquias pretiosissimas habenda est: at 23
Crux illa eadem, quatenus figuram Crucifixi Domini repręsentat,& simi liter cæteræ Cruces inter sacras imagines numerantur. Ita D. Thom. 3. p. quæst. 25. art. 4. & Suarez ibidem Bellarmin. libr. 2. de Imaginibus sanctorum cap. 28. 29. & 30.

Hoc supposito fuit in primis hæ- 24
resis † Claudij Taurinensis, qui præter cæteras imagines Crucem Domini execrabatur, teste Iona. lib. 1. quam hęresim eodem tempore docebant Pauliciani, à quodam Paulo sic dicti, teste Eutymio in Panopl. p. 2. tit. 21.

Deinde Petrus Bruis, & Enricus si- 25
militer Crucem & illius cultum oppugnauerunt: quos grauiter Petrus Cluniacensis Epistola ad omnes Episcopos reprehendit. His subscripserunt paulò pòst Bogomiles, idem ijsdem argumentis docentes, teste Euthymio panopl. p. 2. tit. 23.

Nec minus postea Crucis honorem 26
detestati sunt Vvicleffistæ apud Thomam Vvalden. tom. 3. tit. 20. Caluinus lib. 1. institut. cap. 11. §. 7. Magdeburgenses Centur. 4. col. 302. cap. 6. col. 458. & 450. vbi mentiuntur signum Crucis sexto sęculo nouum fuisse: nam Tertullianus lib. de coron. milit. meminit signi Crucis, cum tamẽ floruerit sæculo secundo: & etiam mentiti sunt prædicti hæretici cent. 7. c. 6. col. 191. dum dicunt Sergium summũ Pontificem fuisse autorem primum, vt Crux adoraretur & exoscularetur. Nam Sergius Papa sedit anno Domini sexcentesimo octogesimo octauo,& meminit adorationis Crucis,& exosculationis Euagrius lib. 4. cap. 26. meminit Crucis qui sanè antiquior est Sergio cẽtum annis, meminit etiã Hieronymus Epistol. ad Marcellam vt migret Bethlehem.

Argumenta † Bogomilium & Petro- 27
Brusianorum sunt. Primùm Crux attulit Christo dolorem & ignominiam, ergo detestanda est ijs qui Christum diligunt. Secundò, filius qui amaret patibulum, in quo suspensus est, pater suus, stultus & impius esset & iudicaretur: ergo & Christiani adorãtes Crucẽ Christi, stulti sunt. Tertiò, si oportet omnes Cruces adorare, quia Christus in Cruce pependit, ergo etiam oportebit adorare,& præsepia, & omnes columnas, lanceas, spõgias, flagella: imò addit Claudius, omnes asinos, quando quidem Christus asino vectus fuit. Claudius verò sic arguit: & erit quartum Argumentum: Christi hostes gaudebant de passione Domini,& de Resurrectione dolebant, è regione verò amici de Passione dolebant, de Resurrectione verò gaudebant: ergo qui Crucem honorant & amant, imitantur Christi hostes. Quinto, Vuicleffistæ arguũt contra Crucẽ in qua pependit Christus, apud Thomam Vualdensem sic: si ratione contactus,& vt instrumentum adoratur Crux, ergo etiã labia Iudæ osculãtis,& manus illius, qui Christo alapam inflixit, debẽt adorari, nã hæc omnia tetigerunt Dominũ,& fuerũt Passionis instrumenta. Sextò, arguũt Centuriatores cõtra figuram Crucis: superstitiosum est characteribus tribuere virtutem: at Papistæ tribuunt figurę Crucis vim pellẽdi Dæmones: ergo sunt superstitiosi.

His tamen non obstantibus, toto cælo

cælo ij impudentissimi hæretici aberrarunt. Et vt clarius eorum insaniæ 28
exterminentur, animaduerto † Crucem ex tribus lignis factã esse, quorũ vnũ erat lignum, cui corpus adhærebat, alterum transuersum longo superpositum, cui affigebantur manus. Tertium erat infixum in ligno longo vt in eo pedes crucifixi starent, vt habet Irenæus lib. 2. cap. 42. Idem Iustin. in dialog. cum Triphone vltra medium.

Sed dubium est, vtrùm lignũ longũ emineret supra transuersum. Nam Beda in quæst. in Genes. de victoria Abrahæ loquens, dicit, Crucem fuisse similem literæ T. Græcæ. Nos tamen cum August. Epistol. 120. c. 2. 6. dicimus lignum longius eminuisse supra transuersum in modũ ✝. Et cum 29
† Irenæo loco citato,& non obscurè liquet ex Paulo ad Ephes. 3. qui alludens ad Crucis figuram, nominat sublimitatem, profundum, longitudinem, & latitudinem: Quod verò dicunt similem fuisse literæ T, verum dicunt, quia parum differebat. Id verò, quod Beda scribit, factam esse ex quatuor generibus lignorum, ex Cedro, Pino, Cypresso, Buxo: & quod additur in Historia scholastica de ligno eruto ex piscina Probatica, hęc omnia non habent testimonia veterum, quibus probari valeant, 30
† sunt tamẽ probabilia. Vide Robertum Bellarmin. de Imaginibus, lib. 2. cap. 27. fol. 1687. vbi labarum describit.

His omnibus sic prænotatis, contrà istos hæreticos probo Crucem, in qua Christus pependit, esse venerandã,& honorabilem. † Primo sic: Chri- 31
stus elegit Crucem, nõ enim casu fuit Cruci affixus, nec inuitus, nec propter sua peccata, sed cùm sponte elegit, vt altare summi sacrificij, quo Deus placaretur,& vt scalam sibi ipsi ad regnum,& vt instrumentum liberationis generis humani, ac demum vt instrumentum, quo vinceret Diabolum: ergo si Christus illam honorauit, signum est, debere eam nobis esse honorabilẽ, & amabilem. Quòd 32
† sponte illam elegerit, patet Ioan. cap. 10. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eã: & Actor. 2. Hunc definito consilio, & præscientia Dei traditum interemistis: & Actor. 3. Deus qui prænunciauit per os omnium Prophetarum pati Christum suum, impleuit sic. Et Actor. 4. cõuenerunt Herodes, & Pilatus facere, quæ manus tua,& cõsiliũ decreuerũt fieri. † Quòd Crux fuerit ara patet, quia Christus crucifixus ipse est summũ sacrificium, vt patet in c. 7. Epistolæ ad Hebræos, & ad Coloss. 1. Pacificans per sanguinem Crucis eius, id est, per sanguinẽ in Cruce, quasi in altari fusum: & hoc significauit lapis cuectus à Iacob, & vocatus domus Dei, Genes. 28. quod etiam in progressu huius quæstionis 33
millies declaratur. † Quod verò fuerit scala, patet ad Philipp. 2. Mortem autẽ Crucis. Et subdit. Propter quod Deus exaltauit illum: ergo scala, per quam ascendit ad summam exaltatio- 34
nem Crux ipsa fuit. † Quod verò fuerit instrumentum liberationis, satis patet ex figuris, quibus significari docuimus ipsam Crucem in superioribus: Et vlteriùs ex Ioanne Damasceno. lib. 4. de fide, cap. 12. probatur. nam lignum vitæ in paradiso Genes. 2. & Arca lignea Noe domum eius saluãs, apertissimè Crucem ostendunt & ex cõparatione Dñi, Ioan. c. 3. sicut Moyses exaltauit serpentẽ in deserto, ita &c. luce clarius apparet. † Et tandem quòd Cruce Diabolus deiectus fue- 35
rit, patet ad Coloss. 2. Chirographum decreti tulit de medio, affigens illud

Cruci,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cruci,exspolians principatus,&c. vbi Origen.homi.8.in Iosue duos dicit affixos in Cruce:Christū(videlicet) visibiliter:&diabolum inuisibiliter,inuitum,& in sempiternū eius opprobriū. Et quoniam inferiùs hæc satis manifestè apparebunt, ideò supersedendū hìc censeo.

36 Tandē,vt omnibus modis hoc maneat comprobatum,placet septē miracula ipsimet Crucis ligno hoc loco accōmodare. Ac primùm illud, quod Procopius lib.2.de bellis Persicis narrat. Apameæ fuisse particulam sanctæ Crucis, quā sibi ostendi populus voluit, cùm ciuitas diu à Persis obsessa, iam capienda videretur, vt nimirum Cruce Domini visa lętiùs obirent,cūque per Episcopos illā sustulisset in altum,cōspiciendamq; proposuisset,ter ex ea maximus ignis latissimè effulgens in omnes partes, haud tamē cōburens eluxit:quo viso,hostes perterriti obsidionem soluerunt.

Præterea Stagni Episcopus Bonifacius Stephanus superioribus annis Christi sepulcrū vetustate deformatum restaurauit,inuenitque in eo instaurādo, partem quandā Crucis,cui Christus fuit affixus : eam sibi reseruauit,secumque iter aliò facturus, detulit:Cumque per ignota loca noctu fortè aberrasset à via,& quonam tenderet ignoraret,inops consilij protulit illud Crucis lignum eo animo : vt inde opem speraret:& ita sanè contigit . Nam maximus ex eo splendor eluceścens, omnes procul tenebras fugauit, totumque iter erranti indicauit.

Insuper cum percepissent Armenij Antiochiam à Chosroe dirutā fuisse, Episcopum Thomam rogarunt vt in publicū Crucē proferret, quam cuncti adorarent in aperto, opemque in afflictis rebus implorarent.Ille die dicta, solenni ritu prodiens, Crucemque manibus in sublime prolatam gestans,circuit ædem sacram,populo sequente, ac vidente ignis vim magnā subsequi è Cruce Episcopum antecedentem.

In India Orientali circa Gangem vrbs est Illustrissima, quam vocant Indigenæ Malipurum,nostri verò S. Thomæ,quòd in ea sit S.Thomæ Apostoli corpus ex parte:vt creditur.Accidit itaque vt conuenientibus vndique populis statuta die sacerdos missam diceret.Aderat in altari medio Crux vetustissima. Ecce autem, cunctis videntibus,cepit ea Crux guttas quasdam primò nigrescentes,deinde sanguineas copiosè emittere, mox paulatim splendescere : magisq; ac magis fulgorem per omnes templi partes emittere.Ibi sacerdos, cæterique vniuersi pauore tremefacti exclamare ceperunt, & cum fletu multo diuinam misericordiam implorare,donec res resedit,& sacerdos linteis sacris crucem exersit.

Nec cōtra institutum erit id quod refert Eustachius in vita Eutychij Patriarchæ Sozopoli ex imagine Virginis Mariæ,& similiter è Cruce oleū manare,prędens remediū omni ægrotationi.

Adde in Indijs Occidentalibus à Christophoro Columbo in Insula sancti Dominici Crucem defixam, quam populi illi nulla vnquam vi conuellere potuerunt:quocirca, cunctis metu perculsis, cepit ea sic esse venerationi, vt ad Christum se contulerint, & illa innumeris miraculis corruscarit.

Denique sub annum 1370.Lituani, excursione in Poloniam facta maximas prædas egêre , & Monasterium montis Calui diripuerunt : inter alia portionem Crucis Christi auro

auro inclusam asportabant ; sed cùm peruenissent ad Poloniæ fines, plaustrum,quo illa vehebatur,nulla vi,neque iumentorum , neque hominum moueri potuit.

37 Hactenus Crucem Christi adorandam, & venerandam esse demōstratum est. Restat modò de imagine Crucis aliqua in medium adducere: de qua etiam affirmo contra prælegatos hæreticos esse adorandam , & venerandā.Quod sic probatur; Crux dicitur à Christo Domino signū eius (idest) vexillū Christi; si verò vexillū Imperatoris milites adorant , vt tradit Sozomenus lib.1.histor. cap.4.ergo etiam Crux quæ est vexillū Christi, multò magis debet adorari. Præterea Crucis signum apparet & apparebit in sublimiori loco , & magis honorifico,vt patet Matth.24.[Tunc apparebit signum filij hominis in cælo:]& ex illo Ecclesiæ cantu: Hoc signum erit in cælo , cùm Dominus ad iudicandum venerit ; apparet igitur in cælo: ergo venerabile est, ex quo sibi venerabilem locum vēdicat. Insuper Imago Crucis gestatur ab Angelis , vt docet Augustinus Epistola 130. & præterea splendebit clariùs
38 Sole , ergo venerabilis est.† Quod sit clarior Sole, patet ex Augustino , & Chrysostomo in cap. 24. Matth. quia tunc apparebit , & conspicietur ab omnibus, quādo Sol & Luna, & Stellæ obscuratæ fuerint , vt patet ex Matth.loco allegato:ergo clarior est: ergo venerabilior.

Secundò principaliter patet ex Concilijs : nam Synodus VI. Canon. 73.Synodus VII. actio. vltima, & Synodus VIII. actione vltima , plures ediderunt Canones de veneratione imaginis Crucis. Tertiò ex autoritate Iustini in Apolog. 2. Signa (inquit) quæ apud nos sunt huius rei, scilicet, Crucis,virtutem declarant. Tertullian.in Apolog.cap.16.obiectioni Gētilium respondens de Crucis ligneæ adoratione, id nō obscurè indicat. Et Minutius in Octauio idem docet, ex quibus apparet etiam ante Crucis inuentionem Christianos solitos esse Crucis adorare imaginem.

Præterea Constantinus Magnus, insignis Crucis defensor,& antesignanus,vt constat ex Euseb.lib. 9. cap.9. Historiæ,& lib. 1. de vita Constantini, labarum in formam Crucis redegit: † quoniam verò labarum adora-
39 batur, nunquam Constantinus Crucem labaro apposuisset,si putasset esse idololatriā,venerari imaginē Crucis. Vbi aduertit Sozomenus lib. 1. cap.4.Histor. ideò Constantinū vertisse labarum in Crucem, vt milites
40 Crucē venerari assuescerent.Fecit † ad hoc,quòd Constatinus statuæ suæ Crucem in manu dextera iussit apponi cum his verbis:Hoc vno veræ fortitudinis signo vrbem vestram libe-
41 raui. Præterea † cauit idem Imperator, ne deinceps facinorosi Cruci affigerētur, vt non esset Crux ampliùs horrori, vt docet Sozomenus libr.1. cap.8.& Augustin.18. serm.de verbo
42 Domini. Tandem in monetis excudi iussit Crucis figuram , Crucis pietatem imitatus Theodosius, prohibuit ne Crux humi sculperetur , vt habetur lib.1. Codicis,ti.8 l.cum sit nobis.
43 Insuper Theodosium sequutus Archadius eius filius,auream monetam cum Crucis signo cudi iussit , teste Prospero de prædicationibus & promiss.part.3.cap.34.

Et vt sciant hi hæretici nos non colere ligna , audiant Athanasium quæst.16.ad Antiochum,qui reddens
44 † causam , cur Christiani potius adorent Crucis imagines, quàm lanceæ, vel spongiæ,quia videlicet,si ethnici dicant nos colere ligna,mox duobus lignis Crucis disiunctis,figuram Crucis

Universidad de Deusto
Biblioteca

cis destruimus nec amplius veneramur.

Quartò, id comprobatur ab apparitionibus Crucis. † Nam omissa apparitione Constantino facta (de qua inferiùs) non minimam affert admirationem Crux illa, quæ apparuit lucidissima supra montem Oliueti tempore Constantij Imperatoris, vt enarrat Cyrillus Hierosolimit. Epistola ad Constantium. Secundò, etiam quo tẽpore Iudæi in dedecus Crucifixi iussu Iuliani volebant extruere templũ Hierosolimis, apparuit circulus in aere lucidus Crucem ambiens splendidissimam. Tertiò, etiam tempore Archadij gerentis bellum in Persas, & tandem victoris, etiam apparuit, vt ait Prosper lib. de promissio. diuin. p. 3. cap. 34.

45

Alias apparitiones, & miracula Crucis efficacia effecta inferiùs adducẽtur.

Tandem efficitur ita argumentum: signa rerum sanctarum sunt venerabilia, vt patuit: iam ergo quælibet Crux, quia gerit imaginem Crucifixi, ideſt, Christi in ipso redẽptionis opere occupati, venerari debet.

46

Sed vt nihil † intactũ maneat, modò dico de signo crucis, quod est venerabile, tam illud quã quod in frõte vel in aere depingitur, vel super quascũque res digito exprimitur. Hoc probatur ex locis sacrę scripturæ inferiùs adducendis in fine huius quęstionis, quę vide: sat sit illud in præsenti annotare quòd Iacob. Gen. 48. cùm cancellatis manibus benedixit filijs Ioseph, significauit fore aliquãdo tẽpus, quo benedictiones signo crucis fierent. Vide Bellarmin. lib. 2. de Imagin. cap. 29. per totum. Id probatur etiam ex miraculis inferius dicendis, ex quibus non obscurè deducitur virtus signi Crucis Christi.

47

Nec erit abs re in medium adducere terræmotum totius Orbis circa annũ salutis 365. qui post Iuliani mortem accidit, maria namque egressa sunt terminos suos, & quasi rursus Deus Diluuium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naues ad prærupta delatæ montium pependerunt. Quod cùm viderent Epidauritani, frementes (scilicet) fluctus, & vndarum moles & montes gurgitum litoribus inferri verentes, quod iam euenisse cernebant, ne oppidum funditus subuerteretur, ingressi sunt ad Hilarionem, & quasi ad prælium proficiscentes, posuerunt eum in littore: qui cum tria Crucis signa pinxisset in sabulo, manusque cõtra extendisset, incredibile dictu est, in quantam altitudinem intumescens mare ante eũ steterit, ac diu fremens & quasi ad obicem indignãs, paulatim in semetipsum relapsum sit.

48

Adde, quòd tempore Gregorij magni pestilentiæ lues inaudita inuaserat mortales, vt oscitantes saltem statim interirent. Propter quod oscitantes tantùm & se alios repente signo Crucis munire cepêre.

Præterea Rutheni, quoties se signo Crucis muniunt, id manu dextra sic faciunt, vt frontem primùm, deinde pectus, mox dexteram, ac demum sinistram pectoris partem pugnis in formam Crucis tangant. Quòd si quis aliter se signo Crucis munierit, hunc velut hæreticum obiurgant.

Et non parum nostri sanctissimi signi dignitatem commendat illud de Chosroe rege Persarũ, qui cum Baza seditioso Duce congressus, eum profligauit, qui ex Bazę fœderatis Turcicæ nationis erant, eos ad Mauricium Imperatorem (cuius auxilio regnum recuperarat) misit: quorum multi Cruces in frontibus gerebant, compactis supercilijs in Crucis modum, infusoque atramẽto. Crucis rei quęsita causa,

sa responderunt, superiori tempore, cùm Turcarum gens fame periclitaretur, à Christiano quodam monitos nullum ex ijs qui Cruce frõtes signassent, fame periturum.

Hactenus de Cruce Christi Domini, & de eius Imagine, & signo satis probatum manet, debere venerari, contra rabiem hæreticorum. Iam argumentis quibus hæretici suas fulciunt hæreses, satisfaciendum est.

Ad primum respõdeo, quòd Crux ea ratione, qua attulit dolorem & ignominiam Christo Domino, execrãda est: at verò quatenus attulit lætitiam & gloriam propter deuictũ Diabolum, genusque humanum redemptum, adamanda & veneranda est: siquidem gloria & lætitia tanta fuit, vt absorbuerit priorem ignominiam & dolorem.

49

Ad secundum respondeo, impium esse filium, qui patibulum patris amaret: sed non sequitur, ergo & Christiani sunt impij, amantes id in quo Christus passus est: negandam puto illationem, est enim longè diuersa ratio. Nã pater suspensus suspenditur culpa sua vera, aut probata: & sic inuitus patitur, & præterea nihil in morte lucratur. At verò Christus non sua culpa est passus, vt etiam Pilatus testatur, dicens se nullam mortis causam inueniſſe in Christo Domino. † Præterea voluntariè, & non inuitus passus est, potuit enim se liberare à Iudæis, vt clarè liquet ex eo, quòd dicendo [Ego sum] inimici eius ceciderũt. Ioã. 18. Denique Christus plurima bona retulit ex morte, siquidem destruxit mortem, & alia quæ superiùs enumerauimus.

50

Ad tertium, omissa solutione Bellarmini libr. 2. de Imagin. cap. 30. ad quartum dico cum Doctissimo Patre Vazquez, viro eruditissimo è Societate Iesu libr. 3. de adoratione, disp. 3 cap. 6. in fine solutionis ad secundum, quòd ratio, ob quam Crux per se depicta aut sculpta, & ex lignis composita populo adoranda proponitur, non verò spongia, lancea, præsepia, & alia ea est, quia cùm signum Crucis per se ad alium vsum, quàm adorationis, ex more non constituatur, statim visum facilè in ipsum Christum animum cõuertit, at verò alia commemorata in argumento non ita facilè Christum omnibus repræsentant: Ideoq; per se adoranda publicè non proponuntur:

51

† simul tamen cum Cruce omnia cõsueuerunt depingi, & publicè adoranda proponi, quia simul cum Cruce facile in nobis memoriam Christi excitant, & affectum mouent. Ad id verò, quòd Claudius canis rabidus & mordẽs subdit, dico quòd asinus quo Christus vehebatur, si adorari potest, ratione cõtactus id fieri potest tantùm, quod si reuerenter colendus non est, id ratione scandali fieri debet, ne videamur brutis honorem impendere.

52

† Quare resoluo omnia supradicta posse adorari in memoriam Christi, vbi non esset scandalum, nec quis de se prauam opinionem generaret, siquidem vulgus videns quæuis præsepia, lanceas, spinas, & alia adorari scandalizaretur, & prauam conciperet opinionem.

Ad quartum respondeo, quòd diuersimodè gaudẽt inimici atque nos. Gaudent inimici de ignominia Christo illata,

53

† Nos verò gaudemus de triumpho eius, de quo & ipse Christus gaudet, quin & nos nouimus Christo patienti esse compatiendũ.

Ad quintũ respõdet Thomas Valdẽsis tom. 3. tit. 13. c. 160. quod nudus tactus cum Christo, aut alio Sancto non est sufficiens ratio, & causa vt aliquid venerari possimus: sed oportet tactum innoxium fuisse. Quare labia Iudæ, & manus illius, qui Christo inflixit

Universidad de Deusto
Biblioteca

flixit alapam, non sunt adoranda. Et reddunt rationem recentiores, quia quoties tactus noxius est, labium, vel illud quod tetigit, est pars alicuius hominis impij, qualis fuit Iudas: quare si illa adorarētur, etiam impius homo adoraretur, vt Iudas coleretur; quod absurdum non sequitur, quando illud quod tetigit est res inanima, aut sanctè aut purè tetigit.

Sed hæc ratio solùm probat labia Iudæ non esse publicè adoranda: facilè enim quis id videns, putaret Iu-
54 dam adorari. † Nihil tamen obstat,
55 quo minùs † labia Iudæ, & alia, putà, manus percutientes Saluatorem, quæ iniustè Christum tetigerunt, aliquis sincera fide, & recta intentione affectus, & animum in Christum intendens, reuerenter osculetur: sicque manet satis probatum tam Crucem, quàm cruces, & signa crucis esse veneranda.

Ad vltimum respondeo, quòd vti alijs characteribus est superstitiosum, quoniam non sunt signa diuinitus in-
56 stituta: at † vero Crux, & signū Crucis, licet ex virtute naturali non operetur mirabilia, tamen ea operatur vt signum à Deo institutum.

Crucis deuotio ex signis & miraculis eius intercessione patratis commendatur.

CAP. IX.

SVMMARIVM.

1 *Miracula virtute Crucis effecta, eius virtutem detegunt.*
2 *Crucis signo portæ aperiuntur.*
3 *Crucis signo catenæ franguntur.*
4 *Crucis signo aqua in vinum nobile cōmutatur.*
5 *Crucis signo fons eructat, & nn. 6.*
6 *Crucis laudes, & encomia multa.*
7 *Crux flammas sedat.*
8 *Crux Leones fugat.*
9 *Cruce morbi sanantur.*
10 *Crucis se signo signare, vetustissimum apud Christianos.*
11 *Signi crucis mysterium, & vtilitas.*
12 *Fides Trinitatis necessaria fidelibus,*
13 *Crux mysteria fidei continet.*
14 *Pater in diuinis fons Trinitatis.*
15 *Filio in diuinis proprium est generari.*
16 *Spiritus sanctus non genitus, sed procedens.*
17 *Trinitatis opera ad extra sunt indiuisa.*
18 *Modus signandi signo crucis describitur, & explicatur.*
19 *A Cruce omnes actiones Christianorum debent exordiri, & numer. 21. & 48.*
20 *Crucis signo se signare saluberrimum, & nu. 23. 24. & 27.*
21 *Cruces quare in itineribus erigantur.*
22 *Cruces Ægyptij signa diuini cultus in eo recipiendi.*
25 *Crucis variæ figuræ in sacra Scriptura.*
26 *Crucis signum in omnibus Sacramentis adhibetur.*
28 *Crux fugat Dæmones, & numer. 30. & 46.*
29 *Crux clauis cælorum dicitur.*
30 *Iudæus signo Crucis dæmones fugauit.*
31 *Crucis virtutem dæmones sentiunt, & nu. 33.*
34 *Crucis encomium.*
35 *Antichristus Crucem iubebit auferri.*
36 *Crux prauos motus cordis sedat.*
37 *Crux fiduciam & spem exigit.*
38 *Crux cur in turribus ponatur.*
39 *Pulchra similitudo Crucis.*
40 *Crux signum victoriæ.*
41 *Prudentij carmen de cruce.*

42 *Crux morituris proponitur.*
43 *Christus labores efficit diuinos.*
44 *Crux quare non sculpenda in pauimento, & quibus pœnis id caueatur.*
45 *Miraculum insigne Crucis in pauimento depictæ.*
47 *Christus modum signandi instituit.*
49 *In Cruce præstatur iuramentum à reis.*
50 *Inquisitores delegati Apostolici.*
51 *Crucis inscriptio.*
52 *Crux sæpe occulta detegit.*
53 *Crux arx munitissima.*
54 *Cruce debellantur hæretici.*

NIMVERO quanquam sanctæ Crucis præstantiā ex nuper à nobis dictis satis, & (vt par est) diffusè, lateque commēdauerimus: quia tamen, vt Apostolus testatur, Iudæi signa petunt, ac subinde suorum errorum sectatores, qui quatenus Crucis excellentiam euertere student, eis palàm arridere videntur; è re esse existimauimus, vetustiorum Philosophorum more, ex effectis causarum arcana venari, vt
1 Aristotel. ait † Crucisque virtutem, ac quasi deificam efficaciam ex effectis, & miraculis eius virtute patratis prędicare, eiusque amplitudinem commendare. Ea enim quæ subobscura, & absoluta in causæ radicibus cōtinentur, subita effectus inquisitione clarescunt, vt Paulus ad Romanos 1. testatur, dū ait: [Inuisibilia Dei per ea quę facta sunt, à creatura mundi intellecta conspiciuntur,] vbi addit: [sempiterna quoq; eius virtus, & diuinitas. Quibus ita præiactis, non erit extra chorum saltare, ex innumeris huius signi sacratissimi miraculis, selectiora quædā ac non prętereunda attexere.

Et primùm quidem Crucis inclyta virtus satis commendatur, ex quo D. Isaacius (vt Metaphrastes refert) dum clausam molem ostij Constantinopolitani conspiceret, adhibito
2 † signo Crucis, illico aperiebatur. Cui haud dissimile videtur, quod B. Germano; Patisiensi Antistiti contigerat. Is quidem dum sanctorum Geruasij & Protasij templum inuisere vellet, parum aut nihil claues curans, sed signo Crucis satis contentus, portæ subitò ei patent. Idem ferè Diuo Ioānicio Abbati Bulgariæ contigit, dum Romanos captos tenebroso mancipatos carceri, catenisq; ac compedibus vinctos contemplaretur; ex quo
3 talia † signo Crucis obsignat, catenæ franguntur, compedes exterminantur, & portæ ferreæ carceris pandūtur. Nec tamen Balduinum Bohemiæ Ducem silētio contegam: hic ingenti siti afflictus, specus sancti Procopij Benedictini ordinis, lassus ac fatigatus appulit, cui cum Procopius tantillo aquæ succurrere tantùm posset, pietate cōmotus, signo Crucis aquæ
4 benedicēs † in generosum ac nobile vinum transfudit, quo pretiosior vnquam nec Imperatori, ipso Duce affirmante, apponeretur. Præterea non satis miror Macharium, Antiochiæ Patriarcham: huic quidem per deserta loca iter agenti, potumque desiderāti, nec fossam terra humecta
5 re videnti, † tactu Crucis fons limpidissimus fuit oblatus, non hactenus fluens Petrum Apostolorum Principem imitatus, qui vinctus Romę, carcerisq; horrendo designatus, ex quo
6 Cruce † carceris solū signauit, statim fons aquam eructans, in quo sacro baptismate septem & quadraginta viri abluti sunt, omnium admiratione natus est, vt Surius in vita sanctorum
7 Processi & Martiniani scripsit. † Crux in Dei moneta seu numismate, ima-

Universidad de Deusto
Biblioteca

go regis cælorum.Crux aurea,quę ad omnia valet, vt dixit Apostolus 1. Timoth. 4. Crux aqua lauandis instar fluminis inundantis ad extinguendum peccata. Crux in liquoribus oleum,vt sonat eius nomen Græcum ἔλαιον, quod latinè ad misericordiã accedit. In arboribus oliuæ,quæ in amaritudinẽ corticis, in pabulũ luminis, in medicinã vulneris,in refectionem cõsurgit satietatis. Crux medicamẽtum vulnerũ,corporalium & spiritualium consolatio,corporaliũ affectionũ lumen gratiæ indigẽtibus missum, in coloribus mitiũ,in lapidib⁹ Heliotropion(color est quidẽ viridissimus,sed stellis & guttis sanguineis aspersus)vt dixit Isai. 63.[Aspersus est sanguis eorum super vestimẽta mea;] ipsa vinũ virtutis; in medicinalibus confectionibus vnguẽtum suauissimum. Crux aurea lamina, qua antiquitus figurabatur sacratius ornamentum. Crux inæstimabile signum est, admirabilis virtus est. Crux spes Christianorum, resurrectio mortuorum,cæcorũ Dux, claudorum baculus,destructio superborum,consolatio pauperum,sustentatio inopum, spes desperatorum. Crux Regum magnificẽtia, sacerdotum gloria. Crucẽ (vt paucis concludamus)ad procellam maris, eiusq; fluctuantes vndas sedandas, fluminumque inundationes pacandas impensè conferre,Surius lib.4. capit. 3. & Pater Franciscus Antonius Societatis Iesu Cæsareæque Maiestatis confessarius lib 4.quamplurimis demonstrant exemplis. Crux ignis grassantes flammas extinguit; cuius muniti præsidio Pontianus per ardentes prunas,gloriosique Christi Martyres Tiburcius ac Dionysius Areopagita per incensam fornacem impunè trãsilierunt. Cruce serpentum morsus vitantur, aspidum aculei contemnuntur, virus draconum non formidatur. Tigridum immanitas vincitur, canum rabies superatur.Hæc Diuus Ioannes Chrysostomus.Hæc rugientem ac in homines sæuientem leonem interemit.Hac Margarita virgo immanem trucemq; draconem, omnia sibi obuia dilaniantem,† facillimè in fugam coniecit. Huius verò sacratissimi signi virtute quantæ victoriæ cõsecutæ:quãti † lethales morbi sanati:quãti surdi,paralytici, muti,cæci, alijque diuersis morbis correpti, pristinæ sanitati restituti sint, superuacaneum est commemorare,cum horum pleni, refertique sint libri. Huius tandem efficacia tam innumera miracula patrata sunt, vt nec hominum memoriâ, nec librorum immensis voluminibus, ne dum enarrando recensèri, sed nec attingi valeant,cum non alio antidoto,nullo alio adhibito medicamine,quàm signo Crucis,tot miracula sancti perfecerint. Sed ne proposito nostro minùs idoneam,longiorem tamen ascriptionem tãtæ rei magnitudini afferre videamur,qui plura de Crucis dignitate atque miraculis videre cupit, videat apud Gregorium lib.1.Dialog.cap.3. Grego. Turonen. lib. de vita Patrum,cap.5.

Sed quid mirum tot,tãtaq; miracula Crucis signo fuisse patrata, in qua Christus Redemptor mundi pependit,qua omnes salutem ac vitam fuimus consequuti? qua ratione in Ecclesia Dei ab eius incunabilis in summo honore ac veneratione habita fuit,non solùm lignum ipsum Dominicæ Crucis & Archetypus, sed omnis ipsius figura atq; imago.Vnde profecta illa videtur consuetudo, quam in hunc vsq; diem sanctè Christi fideles obseruãt,† cum se passim Crucis signo premuniunt,omnesque ferè præsertim insignes actus ab hoc munimine auspicantur. In quo duo mihi videntur esse pensanda, mysterium (scilicet) & vtilitas:de mysterio namq; videtur Apostolus esse loquutus ad Ephe.3. dicẽs: [Vt possitis cõprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo,& lõgitudo,& sublimitas,& profundum]teste D. Augustino in Epistola 112. ad Paulinum cap.13.& Epistola 120. ad Honoratũ, capit.26. Et D. Gregorio Nysseno in Carechum. capit. 32. & B. Cypriano in sermone de Passione Domini.Hoc namque signo, quasi in summa atque epitome, Christianis proponuntur, quæ toto Apostolorum Symbolo cõtinentur: ea (scilicet) omnia, quæ ab omnibus Christo promerentibus explicitè aut saltem implicitè credi necessum est, quæ omnia Apostolorum Symbolo cõprehendi Archidiaconus in c. Canones. 15. dist.& D.Tho. 2.2. quæst. 2.art.5.testãtur. Quia enim sine expressa fide† sanctissimæ Trinitatis,Incarnationis,& Passionis Christi, remissionis peccatorũ, & vitæ æternæ, nemo Christianorum matriculæ adscribi potest, Apostoli fidei Symbolum composuerunt, quod eorum nomine nuncupatur,eoque omnia fidei nostræ dogmata necessaria contulerunt,prout testantur D Clemẽs Papa in Epistola 1.& sermone de traditione Symboli. Ambros.Epistо.81.Hierony.in Epistol. ad Machium contra errores Ioannis Hierosolimit. B. Irenæus lib.1.contra hæreses, cap. 2.& lib.3. cap. 4. & Leo Papa serm.11. de Passione Domini, & Epistola 13. ad Pulcheriam Augustam, & Ruffinus Aquileiensis in exposit. Symboli ad Laurentium.Quoniam autem plures Christiani, vel memoriæ tarditate, vel temporum angustijs circumscripti,Symbolum Apostolorum memorię commendare impediebantur,spiritus Sanctus per Apostolos eorum infirmitati prospiciens, sacrosanctæ Crucis signaculũ instituit, quod sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, & Passionis Dominicæ,remissionis peccatorum,† vitæ æternæ,aliorumq; fidei Catholicæ mysteriorum speciem adumbraret. Cùm enim dicimus:In nomine Patris;vnũ nomen, vnam virtutem, vnã diuinitatem sanctissimæ Trinitatis significamus.† Nomen Patris in fronte,illũ esse declarat in Trinitate Diuina fontẽ atq; principium, cui proprium est,esse ingenitum,& à quo Filius generatur, à quibus Spiritus sanctus procedit.Filius circa ventrem collocatur,vt intelligamus† solius filij proprium esse in diuina Triade generari,eumq; in purissima Deiparæ viscera à Patre missum, in medium terræ prosilijsse. Spiritus sanctus medium obtinet locum,tãquam quoddã charitatis vinculũ inter Patrem & Filium, mediũq; amoris, quo filius charitate mirabili, misericordiaq; pedissequa humanam naturam in persona vnitam assumpsit. Posteriori tamen loco sanctus Spiritus collocatur,quia tertia est in Deitate persona, procedens à Patre & filio tam arctissimo vinculo colligatis, vt non ab,hoc,aut ab illo: sed ab vtroq; procedat quasi ab vno suæ processionis principio:naturâ nõgenitus,† sed procedens,vt magis propriè ac significà ter dicatur, vt dicit Athan. in Symb. de quo plura felici stylo, eaq; diligẽti obseruatione digna tradunt nostrates Theologi Neoterici prima parte. Signamur autem signo Crucis, vel tota manu,hoc est,quinq; digitis, ob mysterium sanctissimæ Trinitatis significandum, quatenus † opera eius ad extra sunt indiuisa, in Passione Christi humanã salutem operata est. † Vel duobus digitis coniunctis,duas in vna hypostasi Christi esse naturas cõtra Monophistas, Eutychen Constantinopolitanum, & Dioscorum, ineptissimos hæreticos,quos D.Tho.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3.par.q.2.art.1. in corpore multis cõuictos tandẽ omittit. Hi enim vt vnicam in Christo docerent esse naturã, vnico digito signum Crucis efformari volebant, vt autor est Nicepho. Calixti libr.18.Eccles.Hist.c.53. Quòd verò à sinistra in dexterã corporis partem Crucis brachium effingamus,ostendit Passionis Christi effectum,qua ex latere sinistro trãslati sumus ad dexterũ, nempe ex hœdis facti vituli,ex inimicis amici Dei, ex reis æternæ damnationis, perẽnis vitæ,& Christi gloriæ coheredes,iuxta illud Pauli. [Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi.]

Huius verò sacrosancti signaculi vtilitates quantæ sint,longum nimis, & è re parum esset in præsenti commemorare. De quibus præter alios sua pijssima eruditione quinquaginta capita scripsit Chrysost.quę curiosus lector perlustrare poterit. Vnum illud est dignum quod omnibus Christi fidelibus Christiano commende-
19 mus affectu, † vt omnes Christianos actus, omnes etiam externas operationes ab hoc Crucis munimine auspicemur,ad quod satis hortatur Ambrosius sermone 43.& 90.Nec non & Hieron. Epistol. ad Demetriadem §. claudas cubiculũ, & ad Eustochium. §.ad omnem incessum. Eo namq; diuinum auxilium imploratur,operatio quoq; futura sanctissimę commendatur Trinitati,Deus illi rogatur adesse, S.Trinitatis intercedente maiestate. Rogatur persignando Pater æternus, ei filij sui vnigeniti Incarnationem, Passionem, & infinita merita offerẽdo,vt ea quę instituitur actio,vel operatio ab illo semper incipiat, & ad illius gloriam finiatur. Offerimus demum nos, nostraq; omnia Deo, hoc sanctissimo signo nos persignãdo,aduersusq; hostis offendicula atq;
20 nostra iacula communimur.† Quod fit, vt nihil sit salubrius vniuersis Christi cultoribus,quàm Crucis signaculo insigniri, vt August. ait in libr. ex dictis Basilij,cuius verba trãspositа sunt in cap. Ecclesiasticorum 11. distinct. Quamobrem nemo non debet Christianus in omnibus actibus quos inchoet, se hoc inclyto Crucis stigmate præmunire:quod & Paulus nos admonet 1. Corinth. 10. dicens.[Siue manducetis, siue bibatis, siue aliud quid faciatis, omnia in gloriã Dei facite,]& 3.ad Coloss.17.Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo per ipsum.Hinc pijssima illa Christianorum
21 consuetudo,† Gentium æmulatione, qui in itineribus Mercurij simulacra erigebant, orta videtur: cum biuia, terminos, confinia, ac ciuitates ipsas Crucibus communiunt:quod & Esaias Propheta diuino vaticinio præfatus est 19. cap. [In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini iuxta terminum eius, & erit in signum, & in testimonium Domino exercituũ in terra Ægypti] hoc est Messiæ temporibus erigentur altaria in Ecclesijs Ægyptiorum,
22 & Cruces in vijs † & finibus Ægypti constituentur in signum Diuini cultus in Ægypto recepti: quod rectè tradit B.Augustinus tract.36.in Ioan. & Psalm.36.& Cyrillus lib.6. in Iulianum,& Ruffin. lib. 2. cap.29. Quamobrem non tantum miror (licet illud sit admiratione digniſsimum) quod Marsilius Ficinus de vita cælitus cõparanda scriptis consignauit,veteres Magos dixisse Crucis signum viuificum ac salutare
23 † esse.Nam & Euseb. lib. 11.cap.29. & Nicephorus lib. 12. capit.26. valdè notanter referunt,& Ruffinus lib. Histor.2.capit. 29. inter Ægyptiorum Hieroglyphica Crucis esse figuram, qua venturam salutem

significabant, eorumque idola vsque ad Crucis futura tempora, nec amplius duratura. Nec præterire volo, quod D.Ambros. ser.65. docet, Crucis figuram naturaliter esse salutarẽ,
24 †nam aues nunquam volarẽt, nisi ex pansis alis Crucis figuram imitarentur, & nisi ex malo,& antenna Crux
25 fieret,nauis minimè moueretur.†Sic & in scriptura sacra(quæ horum Crucis mysteriorum referta, plenaq; est) legitur Exod. 12. præceptum à Deo accepisse filios Israel, vt de sanguine Agni domorum postes linirent, ad modum T. literæ, quæ Crucis adumbratio quædam est, teste D. Cypriano lib.1. aduersus Demetrianum, & August. lib.6. de Catechizan. rudib. c.20.Et in Ezechiel. legitur, cùm ei sex viri vasa in manibus habẽtes apparuissent, & quidam in medio eorum habens atramentum ad renes, Dominum ad eum dixisse: signa Tau in frontibus gementium & dolentium. Quæ quidem nihil magis præfigurabant,quàm in lege gratiæ, neminem vitam æternam consequuturum, nisi qui venerando Crucis signo fuerit consignatus,hoc est Christi Crucifixi sanguine ablutus & delinitus, iuxta illa quæ apud Ioannem capit. referuntur, Saluatoris verba: [Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto,non intrabit in Regnũ cælorum:]quod dicebat Hieronym. Epistola 1. ad Heliodorum. Hinc fit,
26 †quòd in sacramentis omnibus, eorumq; administratione Crucis signacula adhibeantur;nam sine Cruce ait Augustin.ser.19. de Sanct. quidquam sanctificatur, vt intelligamus omnia quæcumque petuntur, virtute Crucifixi nobis esse donata.Cuius & meminit Augustinus ipse sermon. 181. de tempor. capit. 3.& Dionys.capit. 4. 5.& 6. de Ecclesiastica Hierarchia. & Iustinus quæst. 118. & Chrysostom. Homil. 55. in cap.12.Matth. In baptismatis namque sacramento, in quo nobis applicantur Christi Pas-
27 sionis merita,Cruce velut Tau†salutari insignimur in frõte,in pectore,& in scapulis, vt Angelo districto ense cladem in primogenitos Ægyptiorũ sæuiente,& Seraphim scelera nostra vindicante, furoris tempore exempti,immunesq; eorum sæuitiam euadamus,vt etiam spirituales nequitiæ,
28 † dæmonumque principatus & potestates intelligant sua vasa pristina sibi iam esse aliena, nosque iam esse fortiter armatos atque munitos, vt contra eorum tyrannidem sub Christi vexillo mereamur, vt ijsdem ferè vtar Rabani Mauri verbis lib. 1. de institut. Cleric. cap.27. cuius verba transposita sunt: cap. Postea signatur. de consecratio. distinct. 4. & sapienter docuit Origenes homil. 8. in Iosue, ad hanc rem accommodans illud Pauli ad Colossen.1.[Pacificans per sanguinem Crucis eius, quæ in cælis,& quę in terra sunt]& ad Ephesios 2.[Vt reconciliet ambos in vno corpore Deo per Crucem.]Quare nemini mirum videatur, si hoc Crucis signo tam frequentissimè vtan-
29 tur Christiani; nam sicut † clauis ianuæ adigitur,vt aperiatur,sic etiam Crux,quæ cæli clauis est, eis apponitur, vt omnibus electis cæli fores pateant, ita Ioannes in Apocalyp.subsignatum librum contemplatus[solius agni(ait)est aperire librum]siquidem agnus ferebat Crucis clauem? quid igitur mirum est si aperiat?

Est præterea hoc signum Crucis coniuratio quædam ad depellendum dæmonem eiusq; vires effringendas, ac potius eneruandas. Qua ratione S. Antonius Hilarion, & Iosaphat dæmones superarunt atque fuderũt, vt in ipsorum vita scribunt Athanasius, Hieronymus, & Damascenus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fuit vtique tam clarum hoc olim, & vsitatum Christianis, vt Iulianus apostata ab impijs idolorum cultoribus in specum dæmones consulturus adductus, dum territus, pro consuetudine quam Christianus didicerat, signum Crucis ederet, dæmones omnes eo signo fugarit, vt refert Ioannes Zonaras circa annum Domini 590.

31 Nec illud prætereundem censeo, quod Diuus Gregorius 3. libr. Dialog. capit. 7. relatus in cap. nam & postea. de consecratio. ne distinct. 4. enarrat Iudæum quendam Romæ viam requirentem, ex quo casu & timore correptus signo Crucis se subsignasset, ingentem dæmonum cateruam miraculosè & præter spem euanuisse, qui horribili voce ac formidabili, dum eum qui in templo ob iniurias noctis latebat, diligentissimè quærerent, vociferantes dixerunt. Heu, heu, heu, nobis à vase vacuo, sed signato. Quod valdè Augustin. persensit, dum libr. 83. quæstio. 79. & Lactantius libr. 4. de vera sapientia capit. 27. haud obscurè testantur † dæmones ideo odio
32 Crucem habere, quia eius virtutem sentiunt ac experiuntur.

33 Sanctus Gregorius Nyssenus† tradit in vita sancti Gregorij Thaumaturgi, ipsius Diaconum munitum signo Crucis, egressum è balneis, inter innumerabilia dæmonum spectra, è quibus nemo exierat viuus. Quamobrem cunctis Christianis ab exordio nascentis Ecclesiæ hæc fuit consuetudo vt frontem Cruce signarēt, quasi chrismatis insiti vim foras educentes & excitantes. Audi nunc sanctum Paulinum Natali octauo sancti Felicis canentem:

34 *Nos Crucis inuictæ signum, & confessio munit,*
Armatique Deo mentem, non quærimus arma
Corporis; & quanquam membris videamur inermes,
Arma tamen gerimus, quibus & sub pace serena
Contra incorporeos animi decernimus hostes.

Nec te lateat id quod sanctus Hippolytus libello de consummatione mundi scribit futurum, vt Antichristus inter alia edicat, & iubeat, †
35 ne quis in fronte sua Crucē pingat. Quibus inspectis, & legibus nefandis ac impijs cum suis sectatoribus ad infera deuoluatur, & detrudatur.

36 Beatus Chrysostomus, † suader pectori Crucem imprimendam ad cohibendos prauos in corde motus. Beatus Augustinus testatur sanctæ Crucis signo sæpe morbos esse depulsos, quod & veteres omnes prodidêre. Ita Epiphanius hæres. 30. Chrysostom. Cyrillus Hierosolimit. Catech. 4. & 13. Athanas. de humanitat. verbi. Chrysostom. homil. 88. in Matth. Augustin. libr. 22. de ciuitate Dei, capit. 8. D. Gregor. Nazianzen. oratione ad Iulianum, lib. 6. Histor. tripart. capit. 1. libr. 3. Annal in Mauritio.

37 Rursus† hoc signo Crucis spes nostra atque fiducia excitatur remissionis peccatorum assequendæ. Hinc in tēplis Cruces erigūtur, vt sciamus per Crucifixū omnia petēda & impetran
38 da.† In turribus verò Ecclesiarum ac tintinabulorum culminibus, Crux gallū gallinaceum gestans collocari consueuit, vt peccatores, dum Crucem & gallum eminus vident, & pœnitentiæ Petri, & veniæ latroni in Cruce concessæ recordatione resipiscant, à suisque flagitijs excitentur. Quod & illud Ezechielis vaticinium cap. 17. impletum ostendit. [Et scient omnia

omnia ligna regionis, quia ego humiliaui lignū sublime, & exaltaui lignum humile, & siccaui lignū viride, & frōdere feci lignum aridum.] Quæ verba eo loco Hieron. ad Christum eiusque Crucem trāstulit, quam Andreas salutat, adorat, & amplexatur. Nec quidquam dixeris, si instes eam priscis præsertim tēporibus, nedùm non colendam ac venerandam, quin potius detestandam, execrādamq; fuis-
39 se.† Sicut enim nubes tetra atq; tremenda, speciosa, decoraq; redditur, si Occidentis Solis radijs illustretur, sic Crux antea horribilis, ab omnibus auersata, Christi Occidentis radijs condecorata, tantum decoris ac pulchritudinis accepit, vt eius diuinis radijs coruscans, ranquam vnica spes nostra ab omnibus salutetur, sic illa quæ antea reorum, pessimorumque hominum supplicium erat atq; infamia, nunc vertices principum, iuga montium, & turrium cacumina, templorum pinnacula, excelsiora, sublimioraq; loca occupauit, eâdemq; adoratione latriæ qua Deus, adoratur & ipsa. Et meritò quidem: quemadmodum enim capta ciuitate in summa
40 eius arce, sublimioriq; loco, † victricia signa victoriæ collocātur; ita cum Christus eiusq; pedissequę mundum, alioſq; genęri humano infestissimos hostes dæmonem & carnem Cruce superauerint, fuderintque, cælum ipsum expugnauerint, rerūq; potiti sint non temerè, sed iure optimo, Crux victoris vexillum, simulq; trophæum, nedum in terra, sed & in cælo affixa, partam victoriam omnibus annūciat. Iure igitur hæc spectans Prudentius, qui sub ipsa tempora Constātini fuit, sic Theodosium inducit, qui alloquitur Romam, Maximo & Eugenio deuictis.

41 *Agnoscas† Regina libens mea signa necesse est.*
In quibus effigies Crucis aut gemmata refulget,
Aut longis solido ex auro præfertur in hastis.
Hoc signo inuictus transmisis Alpibus vltor
Seruitium soluit miserabile Constantinus,
Cùm te pestiferâ premeret Mexentius aulâ.
Ex Mox:
Testis Christicola Ducis aduentantis ad vrbem
Miluius, exceptum Tyberina in stagna tyrannum
Præcipitās, quænam victricia viderit arma
Maiestate regi, quod signum dextera vindex
Prorulerit, quali radiantia stemmate pila.
Christus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum: clypeorum insignia Christus.
Scripserat, ardebat summis Crux addita cristis.
Ipse Senatorum meminit clarissimus ordo,
Qui tunc concreto processit crine ceteris
Squalens carcereis, aut nexus compede vasta,
Complexusque pedes victoris, ad inclyta flendo
Procubuit vexilla iacens, tunc ille Senatui
Militiæ vltricis titulum, Christique verendum
Nomen adorauit, quod collucebat in armis.

42 Sed & in extremis agentibus Crux Christi exhibetur†, atq; proponitur, vt suis meritis diffisi, potissimùm tēpore, quo intensiores dæmonis aculeos experiuntur, omnē spem in Crucifixo reponant, cuius meritis & Passione obnixè iuuari petant, & diuina charitate inflammentur. Hoc enim signo charitatem excitari nemo du-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bitat,qui non ignoret Paulũ ad Hebræos 12.dicentem. [Aspicientes in autorem fidei , & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem] Meminerint igitur Christiani suum esse Christi vestigijs inhærere , eiusq; Crucem ferre, quã sicut humanitatem diuinã reddidit, quia eam sibi vniuit, ita suo modo
43 Crucem ac †labores diuinos effecit, quia eos assumpsit. In supplicationibus denique Christianorum prę ferri consueuit idem Crucis signum , vt tradit Palladius Helenopolitanus Episcopus in vita Ioannis Chrysosto. & venerabil.Beda lib.1.Histor. Angl.c. 25. Ioannes Diacon.in vita Greg.lib. 2. cap.35.& Socrates lib.6.c. 8. & Sozomen.lib.8. c.8. vt Christiani se fateantur sub Christi vexillo militare, vitamq; & mores Christi profiteri. Quæ planè consuetudo originem traxisse potuit ex Iustiniani Nouella in authent. de summis Episcopis.tit.15. col.9.vbi sancitum est,vt Cruces huiusmodi ferantur ab eis, qui eas ferre soleant,ac deniq; in honestis locis reponantur. Tandem, & pro coronide illud accedit ad Crucis decus atq; honorem;Concilio Constantin.cap.73.
44 † vetitum esse Cruces in pauimento insculpi,vel depingi,ne signũ nostræ redemptionis,humanis pedibus irreuerenter conculcetur : quod Diui Principes Theodosius & Valer.AA. speciali oraculo constituerunt; quorum verba pietatis, & elegantiæ plena libet in præsenti ad ferre:[Cùm sit nobis cura diligens(inquiũt) per omnia superni numinis religionẽ tueri: signum Saluatoris Christi neminilicere, vel in silice, vel in marmoribus humi positis insculpere, vel pingere, sed vbicunque similibus in locis reperitur, tolli : grauissima pœna multandos eos, qui contrarium statutis nostris tentauerint, specialiter imperamus.] Hactenus Imperatores in l.vnica. C. nemini licere signum Saluatoris Christi humi, &c. Iusta equidem sanctio, ac religiosissimis Imperatoribus digna. Quoniam namque signum nostræ Redemptionis ab omnibus est venerãdum , adorandumq; & si in alicuius manibus gestatur , ei debemus cum deuotione adsurgere; & si alicubi positum immineat,honorem debemus impendere,ideo dignè prohibetur, ne humi ponatur, vel in aliqua materia humi posita sculpatur aut depingatur, ne pedibus cõculcetur,& qui posuerit , vel positum non leuauerit , grauissima pœna mulctetur: pœnam mortis interpretatur ibi Azo,Bal.Salicet.& alij. Cui interpretationi non parum suffragatur tex.in l.fin.§.de pœnis. Ad quam sanè constitutionem (quæ seuera nimis alicui videri potest)vtinam aduerterẽt huius nostri temporis fideles nonnulli, eius obliti,omniq; Crucis reuerentia ac pietate exuti , qui in lapidibus sepulturarum, quæ plerumq; pedibus cõculcantur,Cruces Iesu Christi,eiusq; sanctissimum nomen indecorè sculpere non verentur. † Extat
45 insigne in hanc rem miraculum apud D. Gregorium Turonen.lib. 5. Hist. Franc.c.19.Siquidem Tiberius Cæsar cum æneam in pauimento Crucẽ inspexisset,eamque religiosus Princeps euellendam curasset, iterum in eum modum visa est ; cuius rei admiratione captus, defossa in ea parte humo, ingentem pecuniæ vim opportunè inuenit. Beatus insuper Cyprianus lib.2.ad Quirinum, cap.22.& Beatus Eusebius Emissenus homil. de feria 2. Paschæ , figuram esse aiunt Crucis frontibus Christianorum imprimen-
46 dam , † qua à dæmonum illecebris, damnisque tutentur. Huc pertinet illud Exod. 11.12. & 17. Moysen extensis Deum manibus precatum esse,

esse,vt Iosue Amalech, cum quo cõgressurus fuerat, debellaret : hoc nẽpe datur intelligi, vt explicat Cyprianus lib.de exhortat.martyr.c.8.& lib. 2.ad Quirinum , c.21 diabolum, qui per Amalech figuratur,virtute Christi Crucifixi victũ iri. Cyprian.itidem vbi suprà testatur Crucis signum adferre omnibus salutẽ, qui eo in frontibus notantur. Tertull. in ver. Abacuch. [Quatuor cornua in manibus eius]& Dauid Psal.2.[à Cornibus vnicornium humilitatem meã]per Cornua accipit Crucis apices , per quam Dominus dæmones ventilauit, sibiq; subiecit orbem. [Christus ascensurus ad Patrem (Lucæ. 24.) eleuatis manibus benedixit discipulis,] quod de signo Crucis pleriq; interpretãtur.
47 Tandem illud restat, verba (videlicet) quibus vtimur in Crucis signaculo , à Christo fuisse nobis eodem tempore tradita , vt habetur Matth. c.8.[In nomine Patris,& Filij,& Spiritus Sãcti.] Igitur vetustissimam Christianorum consuetudinem æmulati semper ore & signo (vt vtar verbis B. Martialis Christi discipuli in Epistola ad Burdegal. cap. 8.) teneamus Crucem, seu (vt Tertullianus in Epistola ad Eustachium loquitur)ad om-
48 nem † progressum atq; promotum,ad omnem aditum, & exitum , ad vestitum & calceatum,ad mensas, ad cubicula,ad sedilia, quæcumq; nos conuersatio exercet frontem signaculo Crucis teramus. Cui consentiens est Chrysost.lib.quod Christus sit Deus, & Prudẽt.ait in Hym.ante somnum.

Fac cùm vocante somno
Castum petis cubile,
Frontem,locumq; cordis
Crucis figura signet.
Crux pellit omne crimen,
Fugiunt Crucem tenebræ,
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.

Iure igitur optimo fuit introductum, vt in sancto Inquisitionis tribu
49 nali,iurisiurandi religione † manibus super Cruce positis in mali detestationem,& veritatis confirmationem rei cogerẽtur; quod & communi vsu receptum est.Et confirmatur ex tex. in cap.qui peierat.22.quæst. 5. l.1.tit. 11.part.3.vbi Gregor.Lopez, Gundisaluus de Villadiego in titu. de lega. quæst. 5. num.5. quod vtique in hoc tribunali procedere nemo ambigit, cùm ipsi Inquisitores sint Delegati
50 Apostolici,† quibus fidei tutela eiusque propago demãdata est , nec quidem temere,neq; abs re vsus Crucis in iuramẽtis increbruit. Quemadmodum enim omni vento doctrinæ fluctuantes homines Crucis sacratæ hostes ac inimici facti sunt, sic planè æquum erat , ac consentaneum eos Cruce aggredi, ac tãquam fidei sacra anchora,ne vltro citroq; ferantur,firmatos atq; adstrictos , debellare atq; conuincere. Hinc & illa profecta est, quæ consueuit ab omnibus hæreticæ prauitatis Inquisitoribus in vexillo
51 Crucis apponi inscriptio † [Iudica Domine causam tuam.] Hac namq; hæreses,quæ intestino bello Ecclesiã infestant, atque diu exant , compressæ,penitusque extinctæ sunt,nec non barbaræ immanesq; gentes sub Crucis iuga redactæ fuerunt,sæpeq; quod multis retro temporibus sub tenebris
52 delituit , † subita Crucis inspectione luce clarius apparuit. Præterea consonum rationi videbatur, eorum qui à fide desciuissent, oculis proponere, ab eo esse Crucis Christi signo prosternendos, qui pro humani generis salute, exinanita quodammodo Deitate,fuerit homo factus, circumcisus, baptizatus , flagellatus , Crucifixus, sepultus,seruus peregrinus, leprosus, & ab Angelis minoratus. Accedit &
53 alia ratio non inelegans.† Cum enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

Crux arx munitissima sit, ab hæreticis infestissimis eius hostibus obsessa, quam Hæresiarchæ prima irruptione expugnare conati sunt; conducere apprimè videbatur, nō alio quàm hoc Christi Saluatoris nostri vexillo, eorum iustissimo vindice, nostroque certissimo titulo, tutissimoque propugnaculo, cuius gloriâ cælestia stu-
54 pent, terrena contremiscunt, † eos omnes misere perdere ac in tartareas regiones amandare.

De stemmatibus, quibus tribunal sanctæ Inquisitionis decoratur, scilicet, Cruce viridi in campo nigro, ramo oliuæ, gladio atque rubo, eorumque significatione.

CAP. X.

SVMMARIVM.

1 *Crucis vexillo quare vtitur tribunal sanctæ Inquisitionis.*
3 *Crux semper extitit pulcherrimum signum bellicum.*
4 *Crucis quatuor proiecturæ quid significent.*
5 *Christus regnum vniuersæ Terræ per Crucem obtinuit.*
6 *Crucis apparitiones in cælo semper aliquid lætum annunciarunt.*
7 *Crucis apparitio Constantino Imperatori quid prænunciauit, & numero 8.*
9 *Crucis signum Constantinus Imperator in manu statuæ suæ marmoreæ apponi iussit cum inscriptione.*
10 *Romanus Senatus ob victoriam consecutam Constantino Imperatori arcum triumphalem construxit.*
11 *Crucis vexillum Constantinus Imperator in pugna asportandum iussit.*
12 *Constantinus Imperator semper victoriam consequutus fuit ob Crucis vexillum.*
13 *Crucis imaginem Constantinus Imperator in ingressu palatij sui apposuit.*
14 *Crucis imaginem Constantinus Imperator quomodo depingi iussit.*
15 *Crucis signo Constantinus Imperator militum arma signabat.*
16 *Crucis signo milites antiquissimi Constantiniani ornabantur.*
17 *Cruces, quas nunc equites militiarum in pectore gestant, vnde ortum habuerint.*
18 *Crucis visio innumera bona attulit Ecclesiæ.*
19 *Crux Christi ab Helena inuenta.*
20 *Cruces tres magnitudine immensas Constantinus Imperator fabrefieri iussit, & quare.*
21 *Crucis signum quo die Hierosolimis apparuit, eodem Constantinus Antiochiam peruenit.*
22 *Crucis signum in Oriente Constantino Imperatori apparuit.*
23 *Crucis signum Victorum Regi apparuit.*
24 *Crucis signo Picti in hunc vsque diem in prælijs vtuntur.*
25 *Crucis signum Richardo primo Anglorum Regi apparuit.*
26 *Crux de cælo Garciæ Ximenio primo Nauarrorum Regi super virentem quercum apparuit.*
27 *Crucis triumphi festiuitas quare in Hispania celebratur.*
28 *Crucis miraculum in prælio contra Agarenos.*
29 *Theodosius Magnus Imperator magnas reportauit victorias ob Crucis signum.*
30 *Crucis signum Hebræos seruauit in Ægypto, & in deserto.*

31 Cruce

31 *Cruce signati Ezechielis tempore eadem euaserunt.*
32 *Inquisitores in omnibus fidei actibus Cruce vtuntur.*
33 *Inquisitores quare Crucem viridem in stemmatibus sanctæ Inquisitionis apponant.*
34 *Crucis coloribus quibus diuersæ nationes in prælijs pro insignijs vtantur.*
35 *Milites diuersorum institutorū quare Crucem in pectore versicolorem gestant.*
36 *Crux dum varijs coloribus depingitur, multiplicem Christi virtutem significat.*
37 *Crucem rubeam milites D. Iacobi Calatrauæ, & Montesæ deferentes, quid significant.*
38 *Crucem albam deferentes milites D. Ioannis, quid annunciant.*
39 *Crucem viridem Inquisitores elegerunt non sine magno Spiritus Sancti consilio.*
40 *Color viridis Crucis inter omnes colores congruentissimus est.*
41 *Crux Christi ex viridi arbore pretiosa.*
42 *Viridis color conuenit figuris Prophetarum, & num. 43.*
44 *Crucis viror triumpho Christi, & conditioni naturæ quadrat.*
45 *Smaragdi Symbolum describitur.*
46 *Laurus viridis æternitatem significat.*
47 *Christus firmitatem Ecclesiæ communicauit.*
48 *Color viridis gratior est cæteris.*
49 *Color viridis fœcunditatem significat in plantis.*
50 *Crux viridis suauis, & grata Martyribus.*
51 *Color viridis triumphum significat.*
52 *Crux victoriam Christi indicat.*
53 *Viror vitam significat.*
54 *Crucem Christus quare elegerit.*
55 *Crucis figuram Arabes, & Ægyptij coluerunt.*
56 *Crucis figura in omnibus cernitur.*
57 *Cruce Christus nobis vitam attulit.*
58 *Inquisitores quomodo vitam fidei conseruare studeant, & num. 59.*
60 *Smaragdi ad morbos depellendos virtus.*
61 *Heliotropij Symbolum ad Crucem.*
62 *Color viridis accommodatior exprimendis mysterijs Crucis.*
63 *Crucis fructus gratissimus.*
64 *Crucem viridem Inquisitores exaltant in signum clementiæ.*
65 *Crux viridis quare reis ostenditur.*
66 *Crucis viridis in campo nigro Symbolum.*
67 *Oliua quare in stemmatibus Inquisitionis apponitur.*
68 *Gladij à sinistris Crucis depositi Symbolum.*
69 *Campus niger quid significet.*
70 *Rubus solenniter defertur pridie actionum fidei in plerisq; Hispaniæ tribunalibus.*
71 *Rubi significationes.*
72 *Inquisitores recipiunt benignè verè pœnitentes, proteruos verò puniunt seuerè.*
73 *Inquisitores non desiderant perditionem hominum, sed correctionem.*
74 *Rubi elegans significatio, & nu. 75.*
76 *Rubi ardentis figura, Incarnationis Dominicæ est symbolum.*
77 *Verba illa Psal. [Exurgo (Domine) iudica causam tuam] explicantur, & num. 83.*
78 *Visio Danielis quatuor animalium è mari egredientium exponitur.*
79 *Antichristus omnium malorum caput, inter omnes peccatores maximus, in Babylone nascetur, se esse Messiam dicet, & num. 80. 81. & 82.*
84 *Inquisitores hæreticæ prauitatis zelo tutandi Ecclesiam, aptissimè pro Crucis titulo verbis Psal. 73. vtūtur.*
85 *Crucis encomia & laus.*

Adeo

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE O frequens ac receptissimus est in Ecclesia & omnibus eius actibus Crucis vsus (quem admodũ superiùs demonstrauimus, & ipsa indicat experientia) vt superuacuum ac otiosum penitus videatur rationem reddere, quare in tribunali fidei in omnibus eius iudicialibus actibus Crucis Christi trophæũ ac in
1 signe regiũ erigatur. † Si enim ipsum Inquisitionis iudiciũ spectes, quod ad malorum terrorem, bonorumq; gloriam supremum illud & finale tribunal repręsentat, crucis pulcherrimũ vexillũ meritò vsurpatur, quod Christum Dominum ad iudicium hominum venientem magna cum maiestate & gloria antecedet, iuxta illud, quod Ecclesia canit: [Hoc signum erit
2 in cælo, cùm Dominus ad iudicãdum venerit] † si autem fidei tribunal bellum intestinum contra hæreticorum inuẽta gerens, ac victoriam orthodoxæ fidei contra eius hostes reportans accipias, auspicatissima atq; victricia Crucis insignia opus sunt, in cuius nomine omne genuflectendum cælestium, terrestrium, & infernorũ, cuius virtute & potentia strenuè pugnandũ aduersus fidei hostes, aduersus tartareas & aereas potestates, ac aduersus quoscumq; impetus, & impendẽtia mala. In ipsa omnis virtus est, vigor, atq; potentia; vnde non timetur periculum, vbi tantæ reuerentiæ conspicitur signum Crucis. Sublimitate iacẽtem Christus hominem ex-
3 citauit, salutem peperit, & peccatum omne aboleuit. † Crux olim, & nunc etiam maximum est & præstantissimum signum bellicũ. Eius mysterium cælo durabilius, terra stabilius, & omnium rerum cõstitutione diuturnius. Crux clarior cunctis astris, splẽdidior
4 Sole, & Luna, † eius quatuor proiecturæ, latitudo, lõgitudo, profunditas, & altitudo, quod à quatuor plagis mundi per eam homines euocentur,
5 Oriente, Occidente, Meridie, & Septentrione. † Per Crucem pretiosam vniuersæ terræ regnũ obtinuit Christus, per hanc innumeras victorias Christiani consecuti sunt, vtique de Cruce Christianam Musam hæc cecinisse minimè pœnitebit.

Dux homini, noua lux, cæli ad fastigia Crux est:
Pro Cruce qui pugnat, Christo duce, sub Cruce vincet.

6 Crucis namq; apparitiones † quæ in cælo, siue aerea regione sæpius factæ sunt, aliquid semper lętũ, plausibile, & hilare, atq; pro tẽporis & negotij angustia opportunum annunciarũt sem per Christianis salutares: victoriam namq; pepererunt Christi militibus
7 de hostibus fidei expectatam. † Praeclarissima sanè, & celeberrima Crucis singulatis apparitio, Flauio Constantino Maximo Cæsari Augusto facta Romæ anno Christi, 316. Imperij sui 7. contra Maxentium tyrannum Reipub. hostem conflicturo militaribus copijs longè superiorẽ demonstrat. Illi quidem anxio, & solicito de dubio exitu pugnę conferendæ, cùm iam Sol ad medium cælum ascendisset, die in pomeridianũ tempus paulum declinante, Crucis signum ex lucis splendore figuratum, in ipso cælo manifestò oculis aspexit, in eoq; inscriptionem consignatam, hæc verba complectentem. [In hoc vinces]
8 † Dubitanti postea Constantino de ostenti interpretatione, ac dormienti Christus apparuit cum signo in cælo monstrato, præcepitque vt exemplari ad imitationem illius signi, quod in cęlo apparuerat, fabricato, eo tanquàm præsidio in pręlijs cũ hostibus committendis vteretur: quo signo vice labari substituto, & ante se prælato, Constantinus copias militares Maxentij tyrãni deleuit. Qua in signi

insigni victoria præuio salutifero ve-
9 xillo Crucis parta, † Cõstantinus statuam marmoream sibi erigi fecit loco vrbis celebri, in manu salutare Crucis signum tenentem, hac inscriptione subiuncta. [Hoc salutari signo, vero fortitudinis indicio, ciuitatem vestram tyrannidis iugo liberaui, & S. P. Q. R. in libertatem vindicans, pristinæ amplitudini & splendori re-
10 stitui. † Senatus autem, Populusq; Romanus opera Constantini ingẽti formidine liberatus, ob eam victoriam arcum ei marmoreũ construxit triumphalem, inscriptione adiecta, quę hãc Historiam non obscurè videtur confirmare, vt referũt S. Grego. Nazianz. Orat. 4. in Iulianum Apostatã. Nicephor. lib. 7. c. 49. pag. 222. Socrates lib. 1. c. 1. Euseb. lib. 1. de vita Constantini, cap. 33. & Histor. Ecclesiastica lib. 9. c. 8. Ioan. Damascen. oratio. de imagin. ex quo † tantum Crucis affectum
11 Constantinus Imperator accepit, vt Crucis vexilli perferendi in pugna quinquaginta viris fortissimis cura perpetua mandaretur, vt ficubi pars aliqua exercitus laboraret, illuc salutare illud vexillũ tanquam quoddam subsidium ad victoriam obtinendam
12 locari mandabat; † & vt Euseb. lib. 3. cap. 48. cap. 2. & 3 narrat, diuino impulsu res salutares Constantinus aggressus est; & cõfecit, ac vexillo Crucis vbiq; hostibus opposito exercitũ ab illo triumphantem duxit, ac con-
13 tra hostes audacter processit. † Crucis idem insigne proposuit in ipso palatij introitu, velut amuletum rerum
14 aduersantiũ. † Idem supra caput imaginis suæ in tabula depictæ Crucem superposuit, subter pedes draconem vulnẽtibus confossum, vt virtutem Crucis significaret, qua victus & superatus dæmon occubuit: & (vt Sozomenus Eccles. Hist. lib. 1. c. 8. ait) salutari & vitali Crucis signo, veluti terriculo propugnaculoq; malorum aduersariorum multitudini opposito, ab hostibus, dęmonibusq; victoriam
15 reportauit. † Idem (vt Theodoretus Histor. Ecclesiast. lib. 3. c. 3. ait) signo Crucis militũ arma signabat, & sicut ipsemet est autor in Epistola ad Saporem Regem scripta, exercitus eius Deo dicatus signum Crucis in humero portabat. † Vnde nobilissima illa &
16 antiquissima omniũ militia Constantini effluxit, & in posteritatem Imperatorum Constãtinopolitanorum iure velut hæreditario transfusa est, vt milites hoc insigni ornatos armarent, & veluti nobilitatis indicio il-
17 lustrarẽt. † Quã militiam emortuam iam & antiquatam instaurare, ac in pristinum gradum Illustrissimus aliquis Princeps, & antesignanus restituere deberet, cùm ad illius instar & exemplar reliqua ferme omnia militiarum instituta inuenta sint, cuius professores Crucẽ in pectore gestant.
18 † Quanta autem, ac qualia bona ex hac Crucis visione fuerint consecuta, explicari vix possũt. Ecclesia Christi tyrannorum sæuitia, & crudelitate liberata, & à tot oppressionibus erepta: Imperator summus totius orbis fidem Christi amplexus sacro fuit lauacro intinctus: libertas vbiq; terrarum pijs data publicè profitendi, & prædicandi Euãgelium. Exules Christiani, & damnati ad fodinas, metalla, & alias sordidas & abiectas operas, cum honore ad propria reuocati: proscriptiones rescissæ, facultates redditæ, quæ fuerant illis ademptæ. Pontificia dignitas summi Pastoris emicuit, largitiones Ecclesijs & clero copiosè datæ, Basilicæ insignes & tẽpla innumera regia magnificẽtia & sumptibus condita opibus ditata, magistratus & honores solis Christianis pa-
19 tescere ceperũt, † Crux Christi Hierosolimis ab Helena Augusta prope octo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

octogenaria quæsita atque inuenta. Pleraq; alia supersunt, quę longũ esset
20 enarrare.† Ac quidem Constantinus post Helenæ reditum tres immensas magnitudine Cruces fabrefieri fecit. Primò Romæ contra Maxentium depugnans: secundò, cùm cõmisso cum Byzantijs prælio, trophęum de eis statuit: Tertiò autem, cùm Istro ponte iuncto Scythas vltra id flumen subegit, quibus in victoriarum partarum memoriam hęc imposuit nomina [Iesus Christus vincit] vt meminit Cedrenus, pag. 243. & Nicephor. libr. 7.
21 cap. 47. & 49.† Simile illud est, quod narrat Nicephorus Ecclesiast. Histor. lib. 9. capit. 32. & Socrates Ecclesiast. Histor. lib. 2. c. 24. Constantius namq; Constantini magni filius Gallum cõsobrinum suum Cæsarem constituit, & suo ipsius nomine Constantiũ appellauit, & Antiochiã, quæ est in Syria, misit, vt partes Imperij ad Orientem iacentes aduersus hostiles impetus tueretur. Vbi autem Antiochiam peruenit, eodem die Crucis venerandæ signum Hierosolimis in Monte Golgotha apparuit tempore Cyrilli, de qua apparitione meminit Sozomen. lib. 4. Hist. Ecclesiast. c. 4. Cedrenus pag. 248. Nicephor. lib. 9. cap. 31. Simeõ Metaphrastes, & ex Simeone
22 Surius tom. 2. Sanctorum 7. Maij.† Simile itaq; spectaculum Constantio & eius exercitui contigit. Signum namque Saluatoris in Oriẽte apparuit: columna (inquam) Crucis effigiẽ exprimens, qua visione exercitus vario labore fatigatus, tanto miraculo cõspecto, Crucis luce mirabiliter recreatus est, vt plures victorias reportarit. Fuitq; Crucis apparitio felicitatẽ, & prosperos belli euentus Constantio
27 annuncians: si quidem Maxentium tyrannum, qui quatuor annis Imperio violento potitus erat. Decenium eius fratrẽ, & Syluanũ Cæsares ab eo creatos facilè fudit, & Cõstantius expeditionibus militaribus ad votum peractis, & breuissimo tempore pacato Oriente & Occidente, clarè cõspexit virtute & læto omine Crucium id factum.

23 Anno etiam Christi 819.† Hungo Pictorum Regi aduersus Athelstanũ Anglorum Regem prælium periculosum, & valde dubium conserturo in soporem soluto, S. Christi Apostolus Andreas apparuit, denuncians fore vt glorioſam de Anglis postera die assequeretur victoriam. Lucida mox cælo apparuit Crux super Pictorum castra. Hanc Apostolus ipsi Hugo ostendit, addiditq; id ostẽtum ante partam victoriã haud cęlo defuturum; itaq; ei euenit, nã eo prælio hostẽ fudit eiusq; copias deleuit. Ex quo
24 †Picti in hunc vsq; diẽ victrici Crucis insigni in omnibus prælijs vtuntur.

25 Similis Crucis apparitio contigit† Richardo primo Regi Anglorum anno 1189. qua inflammatus est, vt expeditione in Palæstinam conficeret glorioſè.

26 Garciæ quoq; Ximenio, primo† Nauarrorũ Regi, Crucem de cælo super virẽtem quercũ ostensam fuisse, quã postea in suo clypeo, vexillis militaribus, & supellectili domestica ac numismatibus adhibuisse, Hispani Annales produnt, & omnibus notum est. Idem quoq; accidisse commemorant Iñico Aristę, primo Aragonum Regi, quam etiam pro insigni vsurpauit: qui strenui Reges huius virtute, & portẽtia multas Barbarorũ acies fuderunt, multa cõtra Agarenos, nominis Christiani infestissimos hostes, prælia felicissimè & præclarissimè confecerunt.
27 †Iam verò obquã causam quolibet anno decimoseptimo Kal. August. celebratur in Hispania festiuitas Triumphi Crucis, nisi ob miraculum, quod contigit anno Christi 1212. prælio omnium

omniũ acerrimo, & periculosissimo, in quo tres Reges, Alphõsus IX. Castellæ, Petrus Aragonum II. Sanctius Nauarræ, cũ Agarenis ad Nauas Tholosanas in saltu Castulonensi cõfixe-
28 rũt.† Dominicus Paschasius, Canonicus Toletanus Crucem, quæ Rodericum Ximenium Archiepiscopũ Toletanum, qui illi pugnæ interfuit, antecedere solebat gestans, per omnes acies hostiũ inoffensus miraculo quidem euidenti penetrauit, & vsq; ad finem prælij, citra vllũ detrimentum ab hostibus illatum, vexillo salutiferę Crucis munitus triumphauit. Quicquid gestum est in illa pugna, diuino præsidio solùm, & Crucis admirabili virtute cõparatum. Illud summè admirandum, cùm ex hostibus ducenta millia cæsa fuerint, ex Christianis vix fuerunt viginti quinque desiderati. Tanta autem copia hastarum, iaculorum, & sagittarum in Castris, & loco pugnæ, vt biduo exercitus Christianus ignem ex ijs fouens, dimidiam vix partem potuerit absumere.

29 Exercitui Magni Theodosij† præeunte Cruce, eximia ac miraculosa victoria eius virtute de hostibus potentissimis, ac copijs longè superioribus triumphauit.

30 Signum Crucis† seruauit Hebręos in Ægypto, ne ab exterminatore delerentur, in deserto, ne perirent à
31 serpentibus.† Tempore Ezechielis illo signati cædem euaserunt. Constantinianæ victorię, & Honorij eiusdem virtute sunt patratæ: & pleræque aliæ à diuersis religiosis Principibus, quarum accuratè ac diligentissimè sanè meminit Frater Alphonsus Ciacon Theologus insignis ordinis Prędicatorũ, & Pœnitentiarius Apostolicus in suo quod scripsit opusculo eleganti de signis sanctissimę Crucis:
32 vt ex ijs manifestum fiat,† quanta sit augustissimæ Crucis virtus in prælijs conficiendis & quàm optimo iure in vniuersalibus fidei actionibus, quibus victoria atque Triumphus de Christianæ religionis hostibus repræsentatur, Crucis venerabile vexillum soleat adhiberi. Expedit enim duces mysticæ militiæ aduersus hæreticos ac alios Christi hostes, hoc præeunte vexillo, pugnare. Propugnatores nãq; & Duces ad tutandã religionem cõstituti sunt Inquisitores hæreticæ pranitatis, qui Inquisitionis arce excubias faciunt pro Christiana fide, eam labentem instaurant, collapsam restituunt, restitutamque in suo virore & vigore conseruant.

Iam verò, quod sacrum Inquisitionis tribunal antiquissimis moribus Cruce viridi semper vtatur, non sine aliquo mysterio institutũ credimus, licet eius consuetudinis, & ritus nemo hucusq; (quod sciam) meminerit.
33 Et quidem† primò communis occurrit, ac satis æqua ratio, sanctã (scilicet) Inquisitionem viridis coloris Crucẽ elegisse, vt ab alijs Christianæ reipublicæ institutis, quæ Crucibus aliorum colorum vtuntur, commodiùs distingueretur: quemadmodum ✠
34 quod signum habetur militare† à plerisq; gentibus, quod acies antecedit prælium cõmissuris, versicolor à singulis nationibus accipitur. Hispani namque insigni Crucis in vexillis militaribus albis rubro vtuntur; Galli in rubris albo; Scoti Cruce sancti Andreæ candida in rubris. Burgundi eãdem, sed in candidis rubrã; ita eandem Crucem coloribus distingunt, & sua cuique nationi & genti veluti propria, & genuina existit. Christi nãq; effigies Cruci affixa & ostensa, militibus animos auget ad futurum prælium: mortis namq; non timetur periculum, vbi tantæ reuerentiæ conspicitur signum.
35 Hanc ideò† diuersorũ institutorum milites

Universidad de Deusto
Biblioteca

milites in pectore religiosè gestant, quò fortiores pugnis aduersus fidei Christianæ hostes conferendis, & cõstantiores reddãtur, dum præsentem memoriam Saluatoris recolunt, qui pro illis sponte, & intrepidè in eadem Cruce mortem expetijt; verùm coloris & figuræ varietas Cruce-signatos distinguit. Milites namque olim Templarij, sicut & nũc sancti Ioãnis Hierosolimitani, Cruce alba vtebãtur: eiusdem formæ & figuræ vtuntur sancti Iacobi, Ensigeri, Calatrauæ, sancti Georgij Auis, Montesæ, sancti Stephani rubra, variè tamen efformata: Pereiri, Alcantaræ, sancti Lazari, viridi, Christi albarubenti inserta: Prussij nigra. Nimirum vt diuersi coloris Crucibus hæ militiæ distinguantur, qua ratione dici potest sanctum Tribunal Crucem viridem delegisse. Sed vltra illam generalem rationem peculiares alias non spernendas (ni fallor) excogitauimus, quare Crux viridis potius quàm alterius coloris, sanctofidei Tribunali conueniat, quas sanè compendio referamus.

Diuus Paulus 1. ad Corinth. c. 1. ait: [Christus factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio] Innuens Christum in nostræ redemptionis opere non tantùm voluisse pro nobis Patri satisfacere, sed cõsummatæ iustitiæ, sanctitatis, & omnigenæ virtutis absolutũ quoddam & perfectissimũ exẽplar nobis relinquere, iuxta illud Petri 2. c. 2. [Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplũ, vt sequamini vestigia eius.] Et D. Augustinus Crucem cõsiderat, non tam patibulum morientis, quàm Cathedram magistri docentis. Hinc
35 fit, † vt dum varijs coloribus Crux ipsa depingitur, multiplex Christi virtus significetur; nam sicut diuersa solis illustratio in nubibus, varios ac diuersos colores apparere facit, vt Physici docent; sic Christus verus, splendens Sol iustitiæ in Crucis lignum veluti gratiarum omnium cathedram ac nubem ascendens, multiplici sua irradiatione varios colores in Cruce reddit: si enim Christũ sanguine suo perfusum aspicias, pũrpurea Crux apparebit: si Diuinitatem ipsius, humanitatemq; immaculatam contempleris, albam Crucem videbis; si amorem & charitatem erga homines, quam ostendit, Crucem intrepidè ac constanter ascendens, intueris, Crux fulua, aureaq; fulgebit: Si corpus ipsius vulneribus liuidum inspicias, cæruleam Crucem meditaberis: si mortis pallore speciosum eius vultum deformatum suspicias pallidam quoque Crucem iudicabis. Denique si in sacro Christi capite spineam coronam, virideq; sertum quo tanquam Diuinus Legifer noster, & mortis triumphator insignitur, desideres, viridem quoque Crucem meritò dixeris, vt inde nemo mirari debeat tam diuersarum colorum Cru-
36 ces depingi. † Nam milites Diui Iacobi, Ensigeri, Calatrauæ, Montesæ, Christi, & sancti Stephani rubeam Crucem super pectus deferunt, memoriam recolentes Passionis Christi, & sanguinis prætiosi in Cruce pro nobis effusi, & vt armati milites fidei ad aspectũ Crucis & sanguinis Christi pro nobis effusi, vt 2. Machab. cap. 6. (elephanti ostenso sanguine vuæ & mori, ad prælium acuebantur) diuini honoris zelo tacti excitẽtur ad vltionem inimicorum Christi, neque prohibeãt gladium à sanguine, si quidem color rubeus ad sanguinis significationem à natura ipsa videtur fuisse
37 institutus. † Diui autem Ioannis Hospitalarij, Christi innocẽtiam & sanctitatem annunciant, qui (vt habetur Sapien. 7. & Apocal. 22.) est candor lucis æternæ, & stella candida, & matutina. Alcantaræ verò milites, Diui Lazari, & Annunciatæ viridi
39 Cruce signantur. † Et demum Inquisitores nostri viridem Crucem elegerunt non sine magno Spiritus San-
40 cti consilio; † viridis namq; color mysterijs Crucis exprimendis inter colores omnes est congruentissimus. Primò enim congruit ipsi Cruci, & patibulo, in quo Christus passus est. Secundò figuris & prophetarum oraculis. Tertiò, viridis color cõditionem naturæ Christi, & illius virtutem, atq; victoriã cõmodiùs exprimit. Quartò Crux viridis multiplicem fructũ nobis à Christo per Crucem communicatum apertiùs indicat.

41 Primùm quidem † Crux, in qua Christus Dominus passus est, ex arbore viridi fuit præcisa, & ex parte leuigata, vt corpus ipsi affigeretur, id quod apertè colligitur primum ex antiquo more Romanorum, sub quorum imperio & iudicio Dominus Iesus passus est: illi enim facinorosos homines ex arbore suspendebãt, & eiusmodi patibulum furcam, infelicem arborem, siue malam Crucem vocabant. Secundò, id confirmat verbum Christi, qui cum Crucem baiularet, filias Hierusalem super se flentes cõsolatorijs verbis propheticè alloquutus, & ventura super eas mala prænuncians, dixit Luc. 23. [Quia si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet] Quod verbum quamuis sancti de ipso Christo interpretentur (cuius æternitas, firmitas, puritas, & multiplex fructus per viride lignum significata est) de ipsa tamen Cruce ex viridi ligno præcisa, quam super humeros portabat cõuenienter satis intelligitur. Tertiò idem suadetur ex antiquissimis Crucis iconibus, & imaginibus, quæ ex arbore viridi fabricata, & ex parte decorticata depinguntur, vt in celebri & antiquo clausto sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, & alijs in locis. Quartò confirmatur ex vocibus Ecclesiæ, dum in hymno passionis Crucem arborem vocat: [Arbor decora & fulgida, &c.] Et iterum: [Flecte ramos arbor alta.]

42 Secundo † loco viridis color optimè conuenit figuris, & prophetarum oraculis. De gloria enim Crucis prædixit Esaias cap. 35. Gloria Libani data est ei, & virorem calami orituram prædixit. Ezech. quoque cap. 17. in sublimi monte Israel plantam prædixit erupturam in germen cum multiplici fructu. Tandem hæc est arbor illa magna & fortis (Danielis cap. quarto, & 6.) cuius proceritas contingit cælum, quæ visa est in medio terræ, quia iuxta Prophetæ vaticinium Psalm. 73. Deus noster operatus est salutem in medio terræ.

43 Viridem † quoque Crucis colorem antiquæ figuræ conuenienter satis nobis adumbrarunt. Quid enim columba post diluuij aquas ramum oliuæ virentibus folijs in Arcam Noe ore deferens, nisi Christum significat? qui post aquas Passionis suæ ex viridi Crucis arbore pacem terris inuexit, & Apostolis à mortuis resurgens, ter pacem nunciauit? Quid ligna holocausti de monte præcisa, & viridia super humeros Isaac (Genes. 22.) nisi Crux viridis super humeros Christi? quid virides rami densarum frondium in festo tabernaculorum (Leuit. 23.) nisi viridem Christi Crucem, verum & firmum ipsius Ecclesiæ tabernaculum portendebant? Id quod spiritu prophetico procul cernens Balaam Numer. vigesimoquarto dixit. [Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, tentoria tua Israel? vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui.] Ex viridi namque tabernaculo Crucis Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

tabernacula Ecclesiæ virorem, & pulchritudinem acceperunt. Sed inter figuras omnes in antiquo illo Paradiso Crucis viriditas apertissimè nobis quasi penicillo depicta videtur, vbi Adamus operator & custos constatutus est Genes. 2. Ibi enim in medio paradisi lignum Deus optimus produxit, nempe lignum vitæ, & lignũ scientiæ boni & mali, quasi initium mortis & vitæ ex tunc nobis ostendens: sicut igitur ex arbore scientiæ pendens serpens tortuosus lethifero pomo mortem inuexit, æquum fuit vt ex viridi quoque arbore Crucis pendens sapientia Patris vitam nobis præstaret, id quod vocibus Ecclesiæ confirmatur. Hoc opus nostræ salutis ordo depoposcerat, &c. Vt medelam ferret in de hostis, vnde læserat. Et in præfatione Missæ: [vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui per lignũ vincebat, per lignũ quoq; vinceretur]

44 Iam verò † tertio loco viror Crucis cõditioni naturæ Christi illius virtuti mirabili, & glorioso triumpho aptissimè congruit. Viridis enim color à virore dicitur, estque constantię & æternitatis hieroglyphicũ signum, id quod Ioanni Euangelistæ in visione throni monstratum est (Apoc. 4.) vidit enim circũdatam iridẽ similẽ smaragdo, muros quoq; cælestis Hierusalem vidit smaragdo lapide ornatos, vbi †

45 stabilitas & æternitas Christi, & glorię ipsius significata est, rationale quoque in pectore Aaron viridi smaragdo ornatum, æternitatẽ Christi signabat, sicut & sanctorum confessorum constantiam viridis coloris ornamen-

46 tis Ecclesia celebrat. Viridis † quoq; laurus diuinæ æternitati ab antiquis sacrata est, atq; ea sacratior, quæ viridior: rectè ergo æternitati Christi cõgruit Crux viridis, & immarcescibilis, de quo scriptum est. Psal. 101. [Tu autem idem ipse es, & anni tui non de-

47 ficient,] Hanc † firmitatem & stabilitatem suam Ecclesiæ suæ sanctæ Christus communicauit, dũ claues illius Petro tradidit) Matth. 16. promittens, quod portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Hanc Ecclesiæ stabilitatem Inquisitores hæreticę prauitatis vigilanter custodiũt. Sunt etenim vigiles, qui custodiunt ciuitatem Ecclesiæ, & illius fidei sinceritatem: sexaginta fortes sunt, qui custodiũt lectulum Salomonis Cant. 3. Quare tenẽtur Christiani principes hos fortes confortare, & in omnibus eis opportunum auxilium præbere, ne somnus Salomonis, id est, quies & pax Eccle-

48 siæ Christi turbetur. Viriditas † quoque in plantis fœcunditatis & germinationis manifestum est indiciũ, optimè ergo personæ Christi cõuenit, qui à Patre ab æterno genitus, & ex matre Virgine natus, fœcũditatis vtriusq; parẽtis honor est & decus. Qua ratione Euãgelicus Propheta Isaias c. 4. de ipso prædixit; [Erit germẽ Domini in magnificẽtia, & gloria, & fructus terrę sublimis] Vbi secundùm generationẽ æternã ex patre, germẽ Domini vocauit, secundũ temporalẽ verò natiuitatẽ ex matre fructũ terrę nuncupauit. Et similiter idẽ Esaias c. 53. tropo iterũ vsus est, cũ dixit (Et ascendet sicut virgultũ corã eo, & sicut radix de terra sitiẽti) Quo facilè insinuatur vtraq; generatio: sicut enim virgultũ & radix ex fœcunditate terræ procedunt, cæterum virgultũ superius est, & ex radice procedens: sic diuinum verbum ex Patre genitum secundùm naturã diuinam superiorem & altiorem, habet originem, secundum naturam verò humanã ascendit sicut radix, id est, secũdùm inferiorẽ naturam, de terra sitienti, id est, ex virgine purissima, absq; humore, & virili semine, vt explicuit Hierony. Ezechiel quoq; prædixit de Christo futurã cedrũ magnũ

& ger-

& germen faciens fructum cap. 17.

49 Demde † color viridis intercolores omnes gratior est & suauior, & omnium rapit oculos, & ad se trahit: vnde & prata ridere dicuntur, quia videntes gaudio replent viriditate sua. Quare si is color aptè Christo conuenit, de quo in Psalm. 44. scriptum est [Speciosus forma &c] & lib. Cantic. 9. [Guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis] omnium oculos ad se trahebat, vultum illius desiderabat terra, & in ipsum desiderant Angeli prospicere (vt inquit Apostolus Petrus in Epist. 1. c. 1.) lex Euangelica gratissima, & iugũ suaue. Hæ sunt viriides & gratissimæ sationes quas Christus & Apostoli seminarũt, de quibus Eccles. 40. Scriptum est [Gratiã & speciem desiderabit oculos, & super hoc virides sationes.] Ex hac enim diuini verbi mirabili satione granũ illud frumẽti in cruce mortuũ creuit in acerum tritici, & viride, atque immarcescibile, gratissimumq; germen fidei pullulauit: hanc Christi Euãgelij, fideique gratiam, pulchritudinem, & suauitatem, Crux viridis fideliũ oculis gratissima manifestè refert. Sicut B. Andreas inter Apostolos vocatione primus, cùm ad Crucẽ duceretur, illius laudes, & gloriam exultabũdus decãtans, dicebat. [O bona Crux diu desiderata, & concupiscẽti animo præparata, suscipe discipulum eius qui pe-

50 pendit in te]. Huius † suauitatis manifestum testimoniũ perhibẽt tot myriades virginũ, & martyrum ad Crucem certatim, & alacriter properantes, & impletum est verbũ Christi dicẽtis Ioan. 12. [Ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahã ad me ipsum] maiori enim vi atq; efficacia suauitas, & gratia Crucis trahit ad se credentiũ animos, quos pater ille cælestis trahit quàm electrũ trahit paleas, & magnes ferrum: cuius virtutis typum elegan-

ter expressit lignũ illud viride ab Eliseo præcisum, tantæ virtutis, vt ferrũ quod ex manubrio in aquam ceciderat, ex profundo enatare fecerit, & ad se traxerit 4. Regum 6. Hanc mirificã Crucis Christi attractiuam vim agnoscẽs sponsa, rogat spõsum Cãt. 1. [Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorũ tuorum] Viridis ergo color naturâ suâ gratus oculis, suauis, & attractiuus est, atque eo cõsilio venatores viridi colore induũtur, vt feræ nõ fugiant, imò attrahãtur. Appositissimè ergo Inquisitores hæreticę prauitatis viridi cruce vtũtur, vt feri & impij hæretici tribunalis huius iudiciũ non fugiant, imò per viridem & attractiuam Crucẽ attrahantur, & pœnitẽtiũ oculis objiciãtur, vt illius aspectu ex profundo tenebrarum, errorum & infidelitatis pelago frigida corda, grauia & indurata ad matris Ecclesiæ benignum gremium adducãtur, atq; ad pœnitentiã, & fidei sinceritatem trahantur, ac etiam reuocentur.

51 Viriditas † quoque victoriæ & triũphi signum est: viridibus namq; ramis victorias celebrare, & viridibus sertis triũphantiũ capita redimere semper in more fuit, atq; ea ratione Christus redẽptor noster glorioſum illũ triumphũ suum quẽ ante prælium quasi prophetice in die Palmarum agere voluit turbarũ exclamatione, palmarũ & virentis oliuæ ramis decorari cõstituit, & in die pugnæ & mortis in viridi arbore crucis, & viridi spinarũ serto coronatus (quem aries inter vepres ab Abrahamo prævisus figurauit Genes. 22.) pati voluit, id quod alta mẽte cogitandũ fidelium animis, alma proponit sponsa, dicens Can. 3. Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua, in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius. In vtero enim virginis æternus pater

Universidad de Deusto
Biblioteca

fecit nuptias filio suo cum humana natura. Matth. 21. & in lecto viridi & florido Crucis matrimonium cõsummatum est, dicente Christo Ioan. 19. [Consummatum est] ille vtique fuit desponsationis dies, & veræ lætitiæ cordis atque triumphi: cùm igitur in eiusmodi actionibus fidei Patres Inquisitores, Christi nomine inuocato, contra hostes fidei triumphum agãt, meritò viridem Crucẽ exaltant, quasi dicẽtes: [Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra 1. Ioãnis. 5.]

52 Crux † enim Ecclesiæ vexillum, & victoriæ Christi gloriosum est insigne, atq; ea ratione sponsus Ecclesię Crucem, quam ascensurus erat, vt aereas potestates debellaret, palmam vocauit, dicens: [Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Cant. 7.]

Commodissimè igitur ecce iam nobis gratissimus, & speciosus cãpus patêre incepit, vt de multiplici Crucis fructu quarto loco dicamus; qui quãquam integrum librum quasi suo iure petebat, selectiores tamen flores ex viridi & florigero campo carpemus, & in fasciculum nostrum viridem compendio coaptabimus. Prin-

53 cipio † quidem per virorem vita signatur: viror enim in plantis vitæ, ariditas verò interitus apertum est argumentum. Christus verò: [Ad hoc inquit Ioan. 10. veni in mundum, vt vitam habeant, & abundantiùs habeant:] Et sicut protopatri ex limo terræ formato inspirauit Deus in faciem spiraculum vitæ naturalis; sic Christus in Cruce moriens tradidit spiritum in manus patris, vt illum nobis inspiraret, quò ex morte ad vitam reuocati spiritu Christi viuamus; quia (vt Propheta prædixit Thren. 4.) Spiritus oris nostri Christus Dominus. Et sicut olim Elisęus, vt puerum suscitaret, ascendit super lectum, & incuruatus, & commensuratus puero, spiritu suo illum calefecit, & ad vitam restituit. 4. Regum. 4. sic nimirum Christus Dominus, dum post cœnam in horto ad Patrem orauit, ter procidit in faciẽ suam, homini de terra formato & vita functo commẽsuratus est, & sequenti die extensis in Cruce brachijs moriens, mortuo homini commẽsus, & incuruatus illum

54 viuificauit: sacra verò † Crux in instrumentum vitę non est fortuito casu assumpta, sed diuino consilio electa, tũ vt diuina sapientia magis splendêret, dum instrumentum mortis, & maledictionis in benedictionem & vitam commutauit: sunt enim manus illius tornatiles (Cantic. 5.) & quæ rerum naturas inuertunt; tum quia inter figuras omnes Crucis figura susceptioni vitæ secundùm Astrologos est aptissima: in hac namq; Crucis figura videtur Deus ab initio cõstituisse vitam, & esse totius orbis: totus enim orbis quatuor punctis dissecatur, à quibus ductæ lineæ Crucem figurant ab Oriente in Occidentẽ, & à Meridie in Septẽtionem. Et Christus in Cruce pendens extensis brachijs quatuor orbis partibus vitam com-

55 municauit. Arabes † Crucis figuram cunctis præstantiorem dixerunt. Ab Ægyptijs quoque veteres accepêre stellarũ fortitudine Crucem factam, essęque earum fortitudinis susceptaculum, & habere summam inter characteres potestatem, & vires, & spiritus suscipere planetarũ: proinde Serapidis pectori eam figuram insculpebant. Hinc est, quòd natura ipsa viuentibus omnibus Crucis figuram, quasi vitæ naturalis initium, intimè impressit: plantæ enim, dum à terra ascendentem virgulam teneram duo prima folia exornare incipiunt, dum ascendentes arbores extensis super truncum ramorum brachijs dilatan-

56 tur, dum † pisces penniculis aquam sulcantes

sulcantes natant, dum volucres expãsis pennis volãtes aerem scindũt, dũ homines caput commissura crucis signat, dumq; extensis brachijs Crucẽ efficit, omnia sanè Crucis figurã quasi vitæ radicem profitentur. Aptissima

57 igitur ratione † Crucẽ Christus elegit, vt nobis vitam præstaret: hoc est enim lignum illud vitæ, quod vidit Ioannes, fructus duodecim tribuens per singulos menses (Apoc. 22. quos Paul. ad Galat. 5. explicuit [Fructus spiritus est charitas, gaudiũ, pax, patientia, benignitas, bonitas, lõganimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas] vbi inter duodecim fructus spiritus ex arbore Crucis à Christo in nos deriuatos primũ locũ charitati tribuit, quia illa est forma & vita fidei, & virtutum omnium, iuxta verbũ illud Paul. Ephes. 3. in charitate

58 radicati & fundati: Cùm ergo † Inquisitorũ peculiare munus sit vitã fidei conseruare, agrũ Ecclesiæ, & maximè arborẽ crucis excolere, aridos ramos amputare, præscindere, & in ignem mittere, arentia folia excutere, dum hæreticos & apostatas pro mẽsura delicti puniũt, dũ erroneas propositiones, & quæ hæresim sapiunt, scãdalosa verba, temeraria, malè sonãtia & piarum auriũ offensiua dãnant, fidei sinceritatẽ custodiũt, vitã fidelium, quæ à Christo capite per sacramentorum venas in nos trãsfunditur, cõseruant, Ecclesiæ virorẽ, & pulchritudinem sancta æmulatione, & zelo protegũt, vt exhibeãt ipsi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, vt Paulus dixit Ephes. 5. Cum ergo lignum crucis vitæ nostræ insigne Christus esse vo-

59 fuerit, cõmodissimè Inquisitores † dũ viridi colore illam exornant, vitæ insignia inuicem annectunt, & firmiori atque explicatiori argumento vitam Crucis confirmant. Quòd enim viror ad vitę indicium & effectum sit ab ipsa natura institutus, non solũ antiquum illud viride lignũ vitæ in paradiso à Domino plantatũ apertè probat, sed multiplex vitalis virtus virgultis, herbis, plantis, radicibus imò & lapidibus admirabiles humanæ salutis effectus magnificè à Deo opti-

60 mo collati. Inde smaragdus † in pretio est, quòd ilium dolorẽ arceat, vt idis

61 quoq; † Heliotropius sanguineis guttis pulchrè respersus, quòd sanguinis fluxum mirabiliter restringat, in magno pretio habetur. Eò spectat quod Redẽptor noster, in quo vita erat, vt Ioan. ait c. 1. & 2. imò qui erat resurrectio nostra, & vita, vt ipse inquit Matth. cap. 9. sanguinis fluxum, quẽ hæmorrhoissa patiebatur, tactu fimbrię compresserit, humanę naturę sanguinem, id est, peccatorum fluxum cohibuerit: Sic enim per Ezechielem cap. 16. Dominus naturam humanam affatur: [Transiens autem per te vidi te conculcari in sanguine tuo, & dixi tibi cùm esses in sanguine tuo, viue. Dixi (inquam) tibi in sanguine tuo, viue] Cuius verbi geminatione copiosam & abundantiorem vitã per Iesum Christum nobis præstandam Propheta prædixit, id quod per virorem germinis apertiùs adhuc expresit, dum statim subdit: [Multiplicatam quasi germen

62 agri dedi te,] Ecce † quàm germanus Crucis sit viror, & quàm verè vita nobis per Crucem exhibita in vtroque explicetur, glorioſum hunc vitæ fructum ex Crucis arbore nobis productum plurimi alij fructus comitantur, quos Paulus iam nobis explicuit, inter quos præclarus, & suauissimus fructus est clementiæ & misericordiæ, cuius prognosticum signum, & quasi Dei promissum, virens oliuæ ramus à columba in arcam Noe delatus, & viridis arcus

Universidad de Deusto
Biblioteca

cæli in signum fœderis & clementiæ ipsi Noe à Domino datus, extitêre. Ex hoc † dulcissimo diuinæ clementiæ fructu spei nostræ gratissimus fructus pullulat, quæ ab arbore crucis processit: sic enim concinit Ecclesia, [Salue Crux sancta, salue mundi gloria, vera spes nostra] Virorem verò spei esse symbolum, antiqua omniũ
64 traditio satis probat. Dum igitur † Inquisitores viridem Crucem exaltant de Iesu Christi, & sponsæ ipsius Ecclesiæ clementia, qui fidem abnegarunt, & à Deo recesserunt, non desperent cum impio & infidelissimo Cain dicente Genes. 4. [Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear] quin potius dicant cum Iob. 31. [Etiã si occiderit me, sperabo in eum] Ipse enim per Ezechielẽ c. 18. promisit, sic dicẽs: [In quacumq; hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor]
65 meritò igitur † Crux viridis illis ostẽditur, vt aspicientes in autorem fidei, & consummatorem Iesum, cum vera cordis contritione & fide non ficta ad thronum gratiæ ipsius gementes accedant, ex misericordiæ visceribus spem veniæ concipiant & matris Ecclesiæ benignitatem & misericordiam experiri mereantur.

Hæc sunt inter plurima alia quæ de viridis Crucis meditatione dicenda sese offerebant: quæ sanè omnia cum ipsis sanctissimæ Inquisitionis insignibus atque stemmatibus aptissi-
66 mè conueniunt, illius † namque vexillum Crucem habet viridem in cãpo nigro, quæ à dextris virentis oliuæ ramo decoratur, à sinistris verò districto gladio coruscat, scutum verò cõueniens versus cingit. [Exurge, Domine, & iudica causam tuam Psal. 73.] Viridis oliuæ ramus omnia à nobis de viridi Cruce dicta manifestè cõfirmat, potissimùm verò monet fidei iudices, nihil illis antiquius esse debere misericordia, & clemẽtia, quã
67 † oliua mirificè adumbrat, quæ ramos habet perpetuò virentes, & qui tempestates præ cæteris arboribus diutissimè ferãt, & aquis immersi nec tã citò corrumpantur, neque virorem amittant. Qua de causa hæc arbor restituti orbis, & placati numinis argumentum fecit, ob quam significationem eiusdem oliuæ ramis voluit in die Palmarum ab Hierosolimitis ouanter excipi, vt significaret diuinum pectus ad misericordiam iam inflecti, & ad hominum reconciliationem inclinare.

68 Gladius † verò à sinistris, nõ à dextris collocatus, ostẽdit primas misericordię deferẽdas, superexaltat enim misericordia iudicium, vt ait Iacobus cap. 2. Quare Inquisitores vt veri patres omnia prius tentare debent, vt ad Ecclesiæ benignitatem reos disponãt, & quasi inuiti videantur ad districtionẽ & vsum gladij accedere, atque ea charitate indui, qua Paulus incestuosum hominẽ tradidit Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini 1. Corinth. 5. cũ verò reorum pertinacia, atque obstinatio misericordię ianuas claudit, gladiũ distringere opus est [ad faciendã vindictã in nationibus, increpationes in populis, vt faciant in eis iudicium cõscriptum, & tradant impios vltricibus flammis: gloria hęc est omnibus sanctis eius.] Psalm. 149. Non sine causa gladium portant, Dei enim ministri sunt, Rom. c. 13. [vindices in iram, ad vindictã malorum.] 1. Petr. 2. laudem verò bonorum. Id quod in gladio illo flammeo, atq; versatili paradisi diuina iustitia nos docuit. Gen. 3. docuit & præcursor Ioann. cùm dixit Matth. cap. 3. [Iam enim securis ad radicem arborũ posita est: omnis ergo arbor, quæ non facit fructũ bonũ, excidetur, & in

& in ignẽ mittetur: sicut igitur antiqua illa arca, in qua vetus Lex cõcludebatur, suauissimũ manna simul cum virga continebat, sic vtique Crucem Domini, verã arcam, quæ Christũ & legẽ gratiæ continet, ramus oliuæ & gladius comitãtur, vt impleatur verbũ Regij vatis Psal. 21. [Virga tua, & baculus tuus ipsa me cõsolata sunt.]

69 Tandem † campus niger, in cuius medio crux viridis collocatur, reorũ pœnitentiã & ex peccatis cõceptam tristitiã cõmodissimè insinuat: quam tamen viridis spe veniæ temperat, ne fortè (vt Paulus 2. Corint. 2. ait) abundantiori tristitia absorbeantur: quin potiùs spe venię subleuentur. Et quãuis timor supplicij (qui in fusco & nigro colore signatur) cõtristet, spes tamen misericordiæ & charitas per timorẽ, veluti filũ per setã (vt Augusti. dixit) inducta consoletur, & lætificet, & impleatur verbum Esaię Prophetæ c. 26. [A timore tuo cõcepimus, & quasi parturiuimus spiritum salutis.] Hũc spiritum salutis Ecclesiæ filijs, quantumcumq; dyscolis & impijs Inquisitores ex animo infundi desiderant, & reddi salutarẽ lætitiã omnibus modis exoptãt, & adiuuãt. Ad hoc benignitate, & seueritate vtuntur, ad hoc viridẽ Crucẽ virẽtis oliuæ ramo, & gladio comitatam ostendunt, vt Dei iudicium imitentur, qui in illis exurgit, vt iudicet causam suam Psal. 73. Ad hoc nigrum campum oculis obijciunt vt culparum grauitate perpensa, ad salutem contristentur, & lugeant, sic enim Paulus 1. Cor. 7. ait: [Gaudeo, nõ quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitẽtiam, quę enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilẽ operatur.]

De Rubo.

NEq; sanè ab hac consideratione aliena est, neque dissona, imò cõ-
70 gruentissima † celebris illa consue-

tudo, quæ in plerisque tribunalibus sanctæ Inquisitionis, maximè apud Hispanos inualuit, vt pridie actionũ fidei in caminum incendij rubus solẽniter deferatur, cuius flammis, qui incendij supplicio digni sunt, exurãtur, id quod cum his, quæ de sacræ Inquisitionis stemmatibus dicta sunt, maximè conuenit.

71 Primò quidẽ † rubus ille Moysi olim in deserto ostensus, qui ardebat, & non comburebatur, fidẽ Ecclesiæ, & indeficientem ipsius splendorẽ apertè significauit, quæ ardet, & non consumitur, vt autor est Hieronymus in Esaiæ c. 43. habet enim infallibilem veritatem & firmitatem in promissione Christi ad Petrum Matth. 16. [Super hanc petram, id est, fidei confessionem, quam Petrus confessus est, ędificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eã] Impiorum & hęreticorum hominum vorągines, afflictiones, & persecutiones non præualebunt: & quamuis tanquã perfidus Simon cõtra Ecclesiam incẽdia iactent, non minus ab incendio seruabitur Ecclesia, quam tres illi pueri sancti Daniel. 3. igne Babylonico inlenem auram conuerso per Angelũ Domini seruati sunt, impijs hæreticis rubi flammis exustis, sicut ministri fornacem Babylonicum incendentes ipsius flammis periêre. De huius Rubi, id est, sacrę fidei spinis, commodissimè intelliguntur verba illa Eccles. 18. [Sepiã aures tuas spinis] fides enim est ex auditu, vt Paulus ait ad Roman. cap. 12.

Secundò Rubus ardens, & non cõburens cum gladio vindictæ & oliuæ misericordiæ maximè conuenit, cum sanctæ Inquisitionis tribunal in vtroque munere vniuersas vias Domini, quæ (vt Regius vates cecinit) sunt misericordia & veritas, semper imitari studeat: & (vt iterum idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propheta dixit) Ira in indignatione eius,& vita in voluntate ipsius; non enim vult mortem peccatoris(vt per Ezechielem c.18. & 33. testatur) sed
72 vt conuertatur & viuat. Sic † Inquisitores fidei verè pœnitentibus misericordiæ & vitæ sinum aperiunt, lenisq; misericordiæ aura reficiunt,proteruos verò, & pertinaces, qui sunt Gentes, quæ ignorant Deum, & ab vnius, & veri Dei cultu, atque Ecclesiæ obedientia recedunt, veluti arbores infructuosas, autumnales, eradicatas, & bis mortuas, vt Iudas Thadæus Apostolus dixit) rubi flammis vltricibus tradunt, ipsius Dei iusti iudicis iudicium imitantes, qui per Ezechielem Prophetam contra impios, & sibi rebelles sic ait cap. 20. Viuo ego(dicit Dominus)quia in manu forti, & in brachio extenso, & in furore effuso regnabo super vos, &
subijciam vos sceptro meo, & indu-
73 cam vos in vinculo fœderis. Sic † nimirum fidei iudices non desiderant hominum perditionem,& interitum, sed pœnitentiam, & correctionem; atque ea de causa rubi solenni gestatione quasi cõminantur, & metuentibus Dominum dãt significationem, vt fugiant à facie arcus;vt liberentur dilecti,& ardentis rubi splendoribus illustrentur, neque flammis comburantur:impij verò,pertinaces,& proterui,atq; misericordiæ visceribus indigni,ardentis rubi flammis exurantur.

74 Tertiò,† Rubus Inquisitorum munus accommodatissimè repręsentat, sicut enim rubus propter spinarum, & aculeorum dẽsitatem tutissimum est camporum, & hortorum munimentum,quia ingredi volẽtes, & nocere pungunt,vulnerãt,lacerant,atq; cruentant: sic Inquisitores vineã Ecclesiæ,& ipsius fructus, & fidei sinceritatem vigilantissimè custodiũt, atq, ab hostium incursibus tuentur,& veluti Seraphini versatili gladio Paradisum Ecclesiæ protegunt, Genes. 3. munimentumq; tutissimum sunt Ecclesiæ,& Samsonis vulpes,quę demoliuntur vineas Ecclesiæ, & quæ in facie quidem speciem sanctitatis habentes, in caudis ignem errorum ac hæresum gestantes in messem agri Dominici inferre conantur, rubi spinis vulnerant,& flammis exurunt.

75 Quartò, Rubus † rigore & asperitate,quæ potius frangatur, quàm flectatur, impiorum hominum obstinationem & proteruiam ad peccãdum designat,qui sub sensibus delicias cõstituunt Iob 30. & qui peccatorum aculeis coronam plectunt, qua Christi Seruatoris nostri caput pungunt, atque cruentant Ioann.19.& Matth. 27.potissimùm verò hæreticorũ hominũ asperi mores, & animi proteruia,pertinaciaq; designantur, qui potiùs frangãtur, & comburãtur, quàm flectãtur;& sicut Rubi sentes ac spinę transeuntium vestes lacerant, sic spinosi & facinorosi homines prauo exẽplo, & impij hæretici perfidia tunicã inconsutilem Christi Iesu scindunt ac lacerant, dum fidem, pacem, & charitatẽ Ecclesiæ, dilectissimę ipsius sponsæ,perturbant. Commodissimè igitur eiusmodi sceleratorũ hominũ incẽdio rub⁹ adhibetur,vt de immarcescibili rubo fidei ignis prodeat, qui spinosos,inflexibiles, & pertinaces homines deuoret. Speciali tamẽ quadam ratione perfidorum & proteruorum Iudęorum, Iudaizantiumque incendio rubus cõuenit, vtpote quorum duci, & legislatori Moysi rubus ille mira Dei optimi dispẽsatione & manifesta visione in deserto appa-
76 ruit,vt in ipsius† spinis ardentis ignis flammis non combustis, diuini Verbi cum humana natura sacrã, & hypostaticam vnionem agnoscerent, & adorarent, atque sacrosanctæ puerperæ Mariæ integritatem confiterentur, quæ vt verus rubus diuini ignis flammis cunctas hæreses in mundo interemit. Deus siquidẽ noster ignis consumens est,Deuteron. 4. qui humanam naturam assumens non consumpsit,atque intra virginis intemeratæ vterum ardens, integritatem non tantùm non læsit, quinimò diuinis splendoribus illustrauit. Perfidis igitur Iudæis rubi typici mysterium, & veritatem abnegantibus, ac reliquis hæreticis, & apostatis fidem in baptismo promissãpertinaciter deserentibus,appositè rubus pridie incẽdij præcedit, vt ignis vorax ex ipso procedens impios exurat; & impleatur verbum Dauid Regis Psalm. 96. Ignis ante ipsum præcedet,& inflammabit in circuitu inimicos eius,&c.

Diximus hucusq; de singulis stemmatibus,quæ sanctæ Inquisitionis scutum illustrant: supereſt vt vltimam manum imponẽtes, exponamus verba illa Psalmistæ Psalm. 73. [Exurge (Domine) iudica causam tuam] quæ Crucis signum ambiunt & exornant.
77 † Et licet verùm sit, quòd de primo aduentu Domini in carne intelligi possunt, non tamen minùs aptè Regius Propheta secundo aduentui furoris & vindictæ aptare visus est: Insurrexerunt namque hostes infestissimi aduersus Ecclesiam sanctam & incontaminatam,pro viribus nitẽtes eam euertere,vel ad minus suis erroribus & sectis turpissimis obscurare,
78 & fœdare;† quæ in spiritu præuisa fuerunt à Daniele Propheta cap.7. in illa visione mirabili & stupenda quatuor bestiarum de mari egredientium ad vastandam Christi Ecclesiam. Prima bestia erat,quasi leæna. Secunda, quasi vrsus. Tertia, quasi pardus. Quarta denique, & vltima omnium erat terribilis, & quæ cæteras deuorauit.Per quę designãtur quatuor genera & status inimicorũ,qui sanctam Ecclesiam infestare non desinunt.In Leæna præfigurata fuit persequutio immanis tyrannorum, in vrso persequutio hæreticorum; in pardo persequutio Saracenorum, quæ ortum habuit post obitum Heraclij Imperatoris circa annos Domini 700.quæ secta pardi nomine describitur à prædicto Propheta quia variæ nationes bestiales eam receperunt, vtpote Arabes, Tartari,& Turci, aliqua pars Æthiopum,amplexãtes Mahumeti sectam, quę similis pardo describitur propter varietatem hæresum, quas in se continet,scilicet,Manichæorum,Montanorum, & Iacobitarum, qui adhuc circumcisionem seruant, ex quibus conficitur pestifera Mahumeti secta, vt videre est in suo Alcorano, quæ vsque ad Indos, Parthos, Persas, Syros, Medos, Chaldæos, & omnes Armenias, Asiam Minorem, Arabiam, Græciam,Syriam,Ægyptum,& Africam dilatata est, sic vt videatur ad vnicum Europæ angulũ Christi Ecclesiam reduxisse.Quarta bestia† erat
79 Antichristus, quæ cæteras tres deuorare dicitur, vtpotè præeminens & potentior illis, qui tanquam caput omnium malorum iudicandus est, si attendatur malitiæ perfectio, quod apertè colligitur ex sacra Scriptura, & ab omnibus recipitur cum D.Gregorio in lib.15. Moralium,cap.38.vbi
80 ait Antichristũ †omnium iniquorum caput esse; erit enim maximus inter omnes peccatores, vt apertè docet Paulus 2. ad Thessalonicen.2. vbi appellat Antichristum peccatum, & filium perditionis, & per Antonomasiam vocatur ille iniquus, & quod illius aduentus sit futurus in omni seductione iniquitatis:vnde omnes insigniter iniqui, qui eius aduentum præcedũt,Antichristi mystici vocan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur.Et D.Paulus eos vocat ibidē mysterium iniquitatis,dicens.[Et nunc mysterium iniquitatis operatur]: & prima Ioannis.4.dicitur[Antichristus iam venit,& nunc iam est in mundo] quia improborum hominum malitia typus est & figura iniquitatis, quæ in
81 Antichristo futura est, qui quidem † Iudæus erit, & nascetur Babylone ex Tribu Dan, reędificabit templum Hierosolimitanum à Romanis destructum, virtute dæmonis.Deo permittente,multa operabitur prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest)etiam electi: sed post quadraginta duos menses. D. Iesus spiritu oris sui interficiet ipsum. Ad eū confluent omnes Gentes:nam ipse Antichristus erit circūcisus,& trahet ad se Iudęos & Saracenos, & finget se seruare vetus Testamētum, & etiam legem Mahumeticam in parte,& totaliter negabit Christum, quia † dicet
82 se esse Messiam in lege promissum. Itaque ex cunctis sectis & legibus aliquid accipiet, vt omnes seducat. Bestia hæc quarta à Daniele præuisa nequior erit tribus,quia cum armis omnium acriter impugnabit Ecclesiam.
83 Nunc ergo† meritò conqueritur Dauid,& in persona Ecclesiæ Psal. supra citato exclamat:dicens:[O Deus,qui carnem assumens homines à morte & peccato liberasti,veni iam in secūdo aduentu magnifico & glorioso, Exurge & iudica causā tuā.Vsquequo ecclesia tua vexabitur per has bestias immanes & horrendas? Recordare quòd sumus populus tuus,& oues pascuæ tuæ.Exurge ergo, & leua manus & potentiam tuam in superbias inimicorum infidelium, Iudæorum, tyrannorum, Saracenorum, hæreticorum& sequacium Antichristi]Quare iterum conuersus ad Christum dicit: [O Domine iustus Iudex, tu qui dedisti prędcepta iustis,& promisisti prę-

mium obseruantibus, tu qui statuisti comminationem transgredientibus mandata tua,tu qui iustus es per essentiam, & reddes vnicuique iuxta opera sua: tu qui respicis de excelso throno tuo iustos iniustè condemnari,Martyres à tyrannis occidi, bona pauperum auferri, pupillos opprimi, malos à vera via deflectere, & pessimos homines à verâ fide deficere, tu qui es Iudex vltionum,& Deus zelotes,visitans iniquitates in tertiam & quartā generationem, exurge, &
84 iudica causam tuam.]† Hoc zelo tutandi Ecclesiam sancti Officij Inquisitores commoti,respicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum, pro titulo Crucis aptissimè verbis Psalmistæ vtuntur,vt potè qui expectantes aduētum Domini,& iudiciariam eius potestatem ipsi à patre traditam in cælo & in terra,interim puniunt malos,vt reliquos deterreant, & bonos tueantur,Ecclesiamq; Domini,ne bestiæ pessimæ,& feræ horribiles ipsam subintrare & euertere attentent, quam veri & fideles Domini ministri muniunt,ac custodiunt.
85 Quanti igitur sancta Crux † habenda sit,satis nobis est perpendere Dominum eā beasse:quibus mirabiliter confert illud B.Ioan.Chrysostom. in Homilia de Cruce & latrone, inquit enim[Crux spes Christianorum, Crux resurrectio mortuorū, Crux cęcorum Dux,Crux desperatorum via, Crux claudorum baculus,Crux consolatio pauperum,Crux refręnatio diuitum,Crux destructio superborum, Crux malè viuētium pœna, Crux aduersus dæmones triumphus,Crux deuictio Diaboli, Crux adolescētiū pædagogus, Crux sustentatio inopum, Crux spes desperatorum,Crux naufragantium gubernator, Crux periclitantium portus, Crux obsessorum murus,Crux pater Orphanorū,Crux de-

defensor viduarum,Crux iustorum consiliarius, Crux tribulatorum requies, Crux paruulorū custos, Crux virorum caput,Crux senū finis, Crux lumen in tenebris sedentium, Crux Regum magnificentia, Crux scutum perpetuum, Crux insensatorum sapientia, Crux libertas seruorū, Crux Imperatorum Philosophia, Crux lex piorum, Crux Prophetarum præconium,Crux annunciatio Apostolorū, Crux martyrum gloriatio,Crux Monachorum abstinentia, Crux virginum castitas, Crux gaudium sacerdotum,Crux Ecclesiæ fundamētum, Crux orbis terræ cautela, Crux templorum destructio, Crux idolorum repulsio,Crux scandalum Iudęorum, Crux perditio impiorum, Crux inualidorum virtus, Crux ægrotantium medicus, Crux emundatio leprosorum, Crux paralyticorum requies, Crux esurientium panis,Crux sitientium fons, Crux denique nudorum protectio.] Hæc B.Ioannes Chrysostomus.

De signis & Exuuijs, quibus pœnitentium errores ignominiam, & resipiscentiam sanctum Officium denotat:ac speciatim de virga,cādela, aqua benedicta, barbæ & capillorum tonsione,mitra,fune,& veste siue Jacco pœnitentiali.

CAP. XI.

SVMMARIVM.

1 *Philosophi antiqui ab Ægyptijs mysteria suæ philosophiæ didicerunt.*
2 *Ægyptij quæ sciebant ab Israelitis acceperant.*
3 *Infamiæ notam Lacedæmone à Lycurgo inditam desertoribus, eamq; vestibus & barbâ attonsâ significatā.*
4 *Infamiæ notulas ab Israele mutuatas.*
5 *Caimo Deum infixisse notulas infamiæ.*
6 *Bonum per se bonum simplex & vniforme.*
7 *Malum sibi impar discolor & variegatum.*
8 *Diabolus vt Adamum falleret, malum boni figura & specie texit.*
9 *Adamus non peccasset si fructus malum illi innotuisset.*
10 *Pœnitens agnitâ hæresi,se peccatorem, Deum verò solum sui constantem confitetur.*
11 *De virga.*
12 *Virgam Dei θεομιλωίαν, id est, ipsius iram esse.*
13 *Lucifer ob hæresim irâ Dei tactus est, sine spe pœnitentiæ.*
14 *Virga iudiciariam Inquisitionis potestatem designat.*
15 *Virga est mensura,libraque Critolai.*
16 *Oderunt peccare mali formidine virgæ.*
17 *Virgæ suæ summitatem melle illitam ori admouens Ionathas illuminatur.*
18 *Virga Dei triplex est,verborum,minarum, & virgarum: sic triplex sancti Officij virga.*
19 *Inquisitio à virgis fructum sperat, sin minus arborem siccam in ignem mittunt.*
20 *Virgæ propriū est vt flores & ramusculos producat,id est, resipiscentiam.*
21 *Virgâ vt vestium sordes,sic animorum prauitates excutiuntur.*
22 *Virga pœnitentiæ symbolum tam priuatæ quàm publicæ.*
23 *Virgâ vsus Gregorius Nazianzenus in pœnitentia priuata.*
24 *Virgâ vsus D. Paulus in pœnitentia publica.*
25 *De candela.*
26 *Igni dæmones fugari docuit Pythagoras.*

27 *Christus*

Universidad de Deusto
Biblioteca

27 *Christus lux de luce, & ratio per se subsistens.*
28 *Lucem in homine pœnitente fidem esse.*
29 *Lux est fides, quia res diuinas manifestat.*
30 *Hæresis extinguit lumen fidei.*
31 *Lucem in homine Deus accendit, cui cauendum ne praua vitâ illam extinguat.*
31 *Candela cerea est, quâ ratione.*
32 *Cera non accensa, fidem lubricam significat, id est, hæresim & idololatriam.*
33 *Filum stupeum in candela, quid denotat.*
34 *Cera simpliciter carnem significat Christi.*
35 *Ignis indicat diuinitatem.*
36 *Lucernæ septem ardentes, sunt dona S. Spiritus.*
37 *Filum stupeum fides est interna.*
38 *Cera est spes.*
39 *Ignis, est Charitas.*
40 *Cereo extincto fides mortua intelligitur.*
41 *Cereus accensus bona opera demonstrat.*
42 *Cereus accenditur pœnitenti, vt ab eo resumpta fides per id designetur.*
43 *De aqua benedicta.*
44 *Veteres Græci & Romani vsi sunt aquâ lustrali.*
45 *A Lege Mosis aqua lustralis habet originem.*
46 *Similitudine leprosi vt ille aspergebatur, sic anima quæ cum hæresi fornicata est.*
47 *Apodosis moralis historiæ Amon & Thamar, quæ caput suum respersit.*
48 *Aqua benedicta propulsat dæmonas à pœnitentibus.*
49 *Aqua benedicta instituta & tradita ab Apostolis, ad dæmonum terrorem.*
50 *Aquæ benedictæ mysterio Christiani audierunt eò præcipuè, quòd aqua sit materia Baptismatis.*
51 *Aspersio cineris vitulæ populum purgauit.*
52 *Aspersio salis aquas mundauit & curauit, & à sterilitate.*
53 *Aquæ tenui gutta fastus Luciferi retunditur.*
54 *Aqua benedicta tentationes, & prauas cogitationes repellit.*
55 *Aquâ purgabantur ex Lege Mosis, qui in castra ingredi vellent.*
56 *Aquâ benedictâ venialia delentur errata.*
57 *Aquæ benedictæ vas apponitur in templis ad emundationem.*
58 *Aquâ benedictâ securiùs administrãtur sacramenta.*
59 *Aquâ benedictâ fascini & incantationes dissoluuntur.*
60 *Aquæ benedictæ virtute multa facta miracula.*
61 *Aqua benedicta exsufflatur, & quare.*
62 *Marcus Antonius Marsilius Hydragiologiã scripsit, id est, opus de aqua sancta siue benedicta.*
63 *De barba & capillis tonsis.*
64 *Quidam Inquisitionis habitũ nigrum cum barbæ tonsione pœnitentibus admiscent.*
65 *Barbæ & capillorum tonsio tam ad ignominiam, quàm ad pœnitentiam confert.*
66 *Barbæ tonsio supplicium Indorum.*
67 *Expilatio pœna adulterorum Athenis.*
68 *Barbæ defectus idem & naturæ cum videatur, viro est detestandus.*
69 *Pœnitentes, quia renascuntur barbæ tonsione, & capillorum eo statu reducuntur quo nati sunt.*
70 *De mitra.*
71 *Decoctores bonorum, & polygami ad ignominiam mitellati.*
72 *De fune.*
73 *Absoluere in iure quid.*

74 *Funes in sacris pro peccatis dicuntur.*
75 *Funes maximè propriè pro hæresibus sumuntur in sacra Scriptura.*
76 *Hæresis non est primum peccatum, sed pœna præcedentium peccatorum.*
77 *Pœnitentes cum fune collum ambiente incedunt.*
78 *Funis pœnitentibus, & pœnitentes videntibus terrori est.*
79 *Obiectum mouet potentiam.*
80 *De veste siue sacco.*
81 *Differentia inter vestem pœnitẽtium, & scapularium monachorum.*
82 *Vestis ad instar colobij quo vtebantur Africani Anachoretæ.*
83 *Colobium saccus fuit Anachoretarum.*
84 *Saccus siue cilicium solatio & medicinæ fuit patribus Ecclesiæ nascentis.*

NEMO vel parum in literis humanioribus exercitatus, qui legislatores, & philosophos ignoret olim ab Ægyptijs magnã eorum quæ scirent partem concepisse, adeo quidem, vt scripserit Iamblicus fuisse
1 illos † solitos ex tota Græcia in Ægyptum proficisci ad columnas Mercurij, ex quibus tanquã ex aliquo fonte se sapientiæ cuiuslibet haurire aquas effingebant. Equidem sic existimo inter Ægyptios iacta fuisse diuinæ
2 cuiusdã sapientiæ semina per † Israelitas, quos Deus omnium rerum cognitione tanquam primogenitos filios respersérat. Inde factum esse, vt permulti Ægyptiorum docti essent, à quibus Pythagoras, Plato, & Lycurgus ea didicerint, & Græciæ tradiderint, quæ non multùm ab instituto diuino, & Israelitarum vsu, & obseruantia recedere videntur. In eadem mecum erit opinione magnus ille Archiepiscopus Thessalonicẽsis, Eustathius in commentarijs ad Dionys. Alexandrinum, quo loco Ægyptios omnium hominum primos terram coluisse, arbores plantasse, tempora suis interuallis distinxisse, & rebus imposuisse nomina profitetur. Plura in eam rem mihi dicenda essent, nisi breuitatis studio reuocarer ad ea quę mei sunt instituti: hæc tantùm dicta sint ne quis miretur à Gentibus esse nonnulla in suum vsum traducta, quę cum Israelitarum institutionibus cõgruere senserit. Plutarchus in Age-
3 silao cum de † Lacedæmoniorum legibus militaribus loquitur ait institutum à Lycurgo fuisse, vt si quis ad hostem defecisset pro infami haberetur, atque vt infamiæ notas in perpetuum ferre imperatum. Græca quòd huc faciant apponemus. [οὐ γὰρ μόνον ἀρχῆς ἀπειρεσίαν πάσης ἀλλὰ καὶ δέος παντὶ τῷ τὸν γυναικα καὶ λαβεῖν ἀδοξον ἔστιν. παίει ὁ βουλόμενος αὐτὸς τῶν ἐνυγχανόντων οὐ καρτερεῖ σι φερίοντες ἀνχμηρὸν καὶ ταπεινὸν τρίβωνας τε προσγεγραμμένους χρώματος βαπτῷ φορεῖ σι. καὶ ξυρῶνται μέρος τῆς ὑπήνης, μέρος δὲ τρέφουσι. Non enim solùm (inquit) omni priuantur imperio, sed etiam aut eorum alicui vxorem dare, aut ab ijs accipere ignominiosum est. Cædit illos præterea quicumque vult ex occurrentibus, ipsi verò tolerant squalidi, & summissi, vestesque laceras inscriptas colore intincto ferunt, tum barbæ partem radunt, partem nutriunt.] Hæc sunt ignominiæ signa quæ vbiq; sequi iussa sunt eum qui turpi & proditoria deditione ciuitatis oblitus suæ, sequi hostẽ quàm municipes suos maluerit. At verò hęc
4 non à Gentibus, sed à † Gente Dei quæ seruitutis iugũm Ægypto subierat emanarũt. Etenim legislatricem illam supremam prouidẽtiam ab ini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio peccati sanxisse animaduerto, vt principes nostri Parentes, qui à vexillo sui creatoris ad euersoris signa effugerant, & in contubernio vitiorũ mererentur, meritò fuę fugæ signis induerentur. Atq; vt quod de Adamo & Eua dicẽdum est hoc loco non prætermittam, sic & facinus † Caimi vt respiciam locus admonet Genes. 4. vers. 15. [Posuitque Dominus in Caim signum vt non interficeret eum omnis, qui inuenisset eũ] Sed quamobrẽ id Deus fecerit Gregor. Nyssen. Episcop. περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου c. 20. explanat elegãter, cuius & Græca cum è re sint trãstulimus in hũc locum. [τὸ οὕτως † ἀγαθὸν, ἁπλοῦν καὶ μονοειδὲς ἐστι τῇ φύσει, πάσης διπλόης καὶ τῆς πρὸς τὸ ἐναντίον συζυγίας ἀλλότριον. τὸ δὲ † καλὸν ποικίλον τε καὶ κατασχηματισμένον ἐστὶν ἄλλο τι νομιζόμενον, καὶ ἕτερον διὰ τῆς πείρας ἀναφαινόμενον. ἐτλω γιῶσιν, τετέτιλω διὰ τῆς πείρας ἀπάλην ψιν, θανάτε καὶ διαφθορᾶς ἄρχω τε καὶ ὑπόθεσιν γίνεσθαι. διὰ τοῦτο προσδείκνυσιν † ὁ ὄφις τὸν ποικιλον τῆς ἁμαρτίας καρπὸν ἔχων, ὃς ἔνιχε φύσεως τὸ κακὸν ἐκτὸς προφανὲς ἐπιδείξας, ἐγὰρ † ἀπάτῃθη ὁ ἄνθρωπος τῷ προδήλῳ κακῷ, ἀλλὰ δι' τινὸς ὥρας τὸ φαινόμενον ἀγλαΐσας.

Latinè hęc sic dicũtur. Quod re vera bonum est, simplex, & vniusmodi naturâ est, ab omni diuersitate, & copula rerum aduersantium alienũ. Quod verò malum illud & variegatum, & pigmentis circuminsignitũ est, aliud quiddam quod debeat existimari, & alterũ per experientiam deprehẽdi, cuius cognitionem, id est, per experimentum habitum si cõsiderationem attigeris, mortis, & corruptionis initium scopumq; esse perpendes: quare ostendit serpens improbum peccati fructum proferens quod videri tantùm poterat, non vt erat natura malus (non enim deceptus esset homo malo perspicuo) sed illud per quãdam apparentẽ pulchritudinẽ concinnãs] Ecce hic elegans Theologus malum vocat ποικίλον καὶ κατασχηματισμένον, i, variegatum, & signis schematisq; indutum: nam princeps ille peccati, vt illos ad peccandum inuitaret alacriùs signis ornatioribus fructum iũcundiorem exhibuit. Itaq; cum mali ornatu inusitato decipiatur peccator, æquum est vt à peccandi consuetudine vestibus incultis, & inornatis deterreatur. Nã † detecto, & agnito falsi velamine, ad lucis & veritatis speculum oculos admouet, quo Deum solum bonum, se verò peccatorem penitus esse apud omnes animo, & veste insolitâ profiteatur. Verúm ad vniuscuiusque signi symbolum æquũ est vt accedamus.

De † virga.

INquisitores igitur in actione fidei cum pœnitentes absoluunt, & reconciliant virgis vtuntur, vt moneantur se per hæresim à Dei gratia decidisse in eius iram & furorem: nã † virga Dei eius furor est, etiam apud Poetas, vt rectè interpretatur Eustathius in illud Homeri Iliad μ.

——Ἀργεῖοι δ' ὑπὸ Δίος μάστιγι δαμέντες

——Argiui domiti Iouis inde flagello

Ait enim ille Poetam vocare μάστιγα τοῦ Διὸς, flagellum siue virgam Iouis θεομηνίαν, id est, iram Dei: quo etiam significatu passim in sacris voluminibus legitur, vt est Psalm. 88. [Visitabò in virga iniquitates eorũ] nulla enim est peccati ingluuies, cuius fœtore magis excandescat zelotes ille rerum conditor, quàm hæreticos, quâ priusquam orbem conderet eo furore accensus est in † Angelum lucis, vt cum à cæli splẽdore in remotissimas abyssos deturbarit, omni pœntientiæ spe, & misericordia denegata, quantumuis ab hac doctrinâ alienus Origenes contrarijs opinionibus nitatur. Perpendant obsecro pœnitentes, quàm indulgentissimè secum agatur dum scapulis virgas excipiunt, vt exinde abeant, & furoris diuini memores in posterũ caueãt ne relabantur. Sed & virga † iudiciariam potestatem quam Inquisitores ipsi in impios hæreticos, ac suspectos de hæresi exercent repræsentat, & significat, quæ vt instrumentum assumitur ad punienda peccata, & delicta grauia, vt habetur in c. remittuntur 23. q. 5. vbi dicitur quod Asur fuit virga furoris Domini ad vltionem multarum Gentium, vt legimus 1. Machab. c. 1. nam virga † est mensura, & pondus quo mensurantur merita, vel demerita alicuius, quemadmodum quantitas rerum virgis solet metiri, ob idque iuxta quantitatem delicti virgis cæduntur pœnitentes, & eorum culpæ appenduntur, & mensurantur: quia vt dicitur Deuteronom. 25. iuxta mẽsuram culpæ debet esse plagarũ modus. Solent enim † mali qui amore virtutis non alliciuntur ad opera laudabilia exercẽda virga corporalis afflictionis, & punitionis à vitiorũ coinquinamentis retrahi, & viam veritatis intrare. Vnde in Psalmo 44. dicit Propheta [Virga directionis, virga regni tui,] & Prouerb. 22. legimus [Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam.] Est enim hoc munus Pastorum, & Prælatorum, cùm subditi recusant dirigi præcepto Legis eos pœna, & supplicio coercere, & reducere: quia virga, & correctio sapientiam tribuit. Prouerb. 29. qui enim suaui Legis dispositione, & superioris præcepto gradum non sistit, verbera experiatur necesse erit, vt intelligat, & resipiscat. Hoc aptissimè figuratum fuit 1. Reg. 14. vbi extremitas † virgæ in melle ponitur, & comeditur, & oculi Ionathæ illuminantur. Quia reuera subditus, si cũ melle dispositionis Legis & Prælati non eruditur virgam asperæ correctionis degustans, statim oculi intellectus eius, vt alterius Ionathæ illuminantur. Quod præclarè significauit Esaias cap. 28. dicens [Vexatio dabit intellectum.] Virga illa est virga diuinæ simillima à qua (cum omnis potestas à Deo sit) & originẽ habuit, & † triplici stipite stabilita est. Habet enim Christus (ait Clemens Alexandrinus Pædagog. lib. 1. c. 7.) virgam disciplinæ, imperij, & potestatis: nimirum vt quibus verba non medentur, medeantur minæ, quibus minæ non medentur virga medeatur: quibus verò virga nec medetur, eos ignis depascat. Quamobrem Propheta Esaias cap. 11. postquam ipsum Christum vocauit virgam [egredietur virga de radice Iesse] statim illius virgam primam descriptione suâ erigit. [Non (inquit) secundum opinionem iudicabit, neque secundum loquelam arguet peccatores terræ] & per Dauid Psalm. 117. [Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me.] A Domino enim castigari est à morte liberari, & dicit per eundem Propheram Psalm. secundo. (In virga ferrea pasces eos) ea quoque motus Apostolus in Epistol. ad Corinth. cap. 4. [Quid vultis (inquit) in virga veniam ad vos, an non in dilectione & spiritu leniratis?] Addatur & illud Psalm. 113. Virgam potentiæ emittet Dominus ex Sion. Hæc est summi Inquisitoris Christi potestas quam ille Petro, & Petrus Inquisitoribus concesserũt. Insuper virgis vtũtur Inquisitores satis accõmodatè, & propriè: Sicut enim virga in principio ex sui natura est flexibilis, tenera, & mollis, in fine verò fit dura crassa, atque difficilis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

difficilis, sic Inquisitores dum pœnitentes fragilitatis, vel ignorantiæ labe delinquentes sibi recõciliant sunt molles, & misericordes: si tamen postea hæretici malitiâ superati in peccata cõmissa iterum lapsi fuerint illos percutiunt, & feriunt rigidè vsque ad ignis combustionem. Primùm tentât
19 vtrum virgis † ob oculos positis concipiant, & producant pœnitentes varios fœtus, & fructus bonorum operũ, sicut Gen. 30. legimus quod oues Iacob solo aspectu virgarum producebant fœtus diuersorum colorum: si tamen id non prodest percutiunt eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli cõfringũt eos, vt dicitur Psalm. 2. Virga cum primum nascitur, pro-
20 ducit † ramusculos floridos, folia prodit, & fructus germinat, quia humor irriguus eã fœcũdat: sic etiam ex correctione multas virtutes oriri experimur, dum cor pœnitentis conteritur & emollitur. In arca Testamenti simul cum virga Aaron erant tabula, & mãna, vt testatur Apostol. ad Hebr. 9. vt intelligamus, quod manna gratiæ, & deuotionis fere semper virgam correctionis comitatur. Vnde Psalmista, Psalm. 82. dicit [imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum] & Exod. 17. & Num. 20. legimus quod Moyses bis percussit virga silicem, & eruperunt aquæ largissimæ, verè qui rigidè corripiuntur, & percutiuntur, tandem aquâ deuotionis sanantur. Præterea Inquisitores pœnitentes vir
21 gis cædunt, quia sicut virgis † vestes à puluere excutiuntur, ita subditi errantes à prauis hæreticorum conuersationibus per visitationis excusionem tamquam à puluere excutiuntur, & mundantur. Vnde Exod. 8. dicitur [Extende virgam & excute puluerem] Vtuntur denique virgis Inquisitores, vt debiles in fide stabiliant & sustentent, quia hic est finis & scopus præcipuus Inquisitorum qui Pastores fideles, & custodes vigilantissimi sunt gregis Dominici. cap. accusatus. §. sane. &. §. de quæstionibus. &. cap. vt officium. §. denique. de hæretic. lib. 6. Clem. 1. de hæret. Albert. in Rubr. de hæret. in 6. quæstione. 5. num. 3. Virgæ enim sunt aptissimum instrumentum quo sustentantur, & firmantur claudi & debiles, vt sic per spem, & fiduciam in vera fide soliden tur, & vias Domini discurrãt, possintque dicere cum Psalmista Psalm. 22. [Virga tua & baculus tuus ipsa me cõsolata sunt] His de causis vtuntur virgis pœnitentes. At verò cum se pœnitentium nomine ad Christi, & Ecclesiæ amplexus recipiant pœnitentiæ symbolum æquum est vt non solum experiantur, sed etiam vbique terrarum secum deferant, quin autẽ
22 † symbolum pœnitentiæ sint virgæ nemo dubitat, siue pœnitentia priua-
23 ta siue publica sit: sic enim † eã adhibet Gregor. Nazianz. in poemacio de pœnitentia κατὰ σαρκὸς contra carnem.

Mœror ades, æstumque mihi vigil eximo noſtro
Vt videas tergo verbera grata dari.

Sed hæc penitentia priuatis parietibus contenta. D. Paul. eo vsus symbolo
24 † manifestauit publicè Romanę Ecclesiæ in ea Epistola quam ad eos dedit cap. 6. se corpus suum pœnitentiæ virgarum submittere [castigo corpus meum & in seruitutem redigo] quo loco vsus est verbo ὑποπιάζω quod est propriè sugillis & vibicibus afficio.

25 *De † Candela.*

QVia tamen in viam Domini dissicere oculos & animi sensus sine lumine nemo potest, quod quidẽ vocãt fidei lumẽ Theologię magistri, in eo necesse est vt ambulẽt pœnitẽtes. Enimuero in sacris Paganicis voluit
26 Pythagoras † ignem adhiberi quòd eo dæmones fugari & dissjci crederet. Totus in ea doctrina Proclus in commentarijs ad Timæum Platonis. Veruntamen vt mysteria Catholicæ religionis autorem Deum solum habent, cuius summa ratio in Christiano tholo insita est, rationes Pythagoræ missas façimus, vt in eo qui est †
27 lux vera, lumen de lumine, & ratio per se subsistens,

——λόγος ὡυτοφύτοιο θεοῦ, φῶς ἐκ φάεος φῶς

Vt loquitur Nonnus Panopolitanus in Paraphrasi Euãgelij secund. Ioan.) rationes arcanorum nostrorum, & luminis lumen à Deo inquiramus.
28 Dicimus igitur † igniculos, siue lumina fidei internis medullis pœnitentis accendi debere, eamq; esse lucẽ verã & essentialẽ (fidẽ dicimus) quę lucis nomine sæpe in sacra Scriptura nominatur, vt patet ex Ioanne c. 12. [dum lucem habetis credite in lucem] id est, dum lucem fidei habetis credite in Christum, qui de semetipso dixit [Ego sum lux mundi] & Prophe ta Regius Psalmo 88. dicit [Domine in lumine vultus tui ambulabunt] Vultus enim Patris est Christus, qui lux est vera, illuminans omnem hominem, venientem in hunc mundum Ioan. 1. Paul. etiam ad Ephes. 5. [Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino] quasi diceret caligine infidelitatis obscurati. Nunc autem lux facti estis, cum perueneritis ad agnitionem veræ fidei. Et ratio efficax, & euidens quare fides lux appelletur est, quia cum omne quod manifestatur in lumine manifestetur, vt ait Paulus loco citato, &
29 † fides sit quæ manifestat nobis res diuinas, hinc prouenit, vt aptissimè lux dicatur. Si ergo fides est lux intellectus nostri, quæ initium est omnis nostræ iustificationis, & vitæ spiritualis (sine fide enim impossibile est placere Deo) merito Inquisitores dum hæreticos reconciliant præcipiunt, vt illi loco pœnitentiæ candelas extinctas manibus gestent, vnde
30 insinuent † lumen fidei in eorum mentibus per hæresis & infidelitatis peccatum omnino extinctum fuisse, quod per pœnitentiam restituere, & vero fidei lumine conẽtur iterũ accendere, is enim sensus est mysticus illius allegoriæ Dominicę, quã refert D. Matt. c. 5. [Non accendũt lucernã & ponunt eam sub modio, sed super candelabrũ vt luceat omnibus, qui in domo sunt] quo loco Theophylactus
31 innuit † lucernam primùm accensam esse à Deo, hominis autẽ esse dare operam ne illa extinguatur, sed vt vitæ quam bene instituit fulgor alijs illuceſcat. Præterea cereas illas esse non caret significatione. Cera enim inter alia quę ei propria sunt hoc habet, vt diuersis sigillis & characteribus informetur. Hęretici igitur homines dum reconciliãtur cereos tenentes profitentur per feruorem concupiscentiæ cordis ita liquata sua, vt varias sectas susceperint, dum sua obscœna desideria complerent. Quare sicut cera rebus humidis induratur, siccis verò & calidis liquefit, ita hæretici qui humidis delicijs carnalibus obstinati, & indurati in infidelitate permãserunt, necesse est vt etiã dum cõuertuntur tanquã cera, siccitate & calore tribulationis, & pœnitẽtiæ iniũctæ liquefiant. Mentes enim quas prosperitas deliciarum mundana indurat, vexatio afflictionis emollit. Sic Psalm. 96. [Montes sicut cera fluxerunt] montes enim sunt huiusmodi hæreticorũ corda, tumida & superba quæ tunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

per contritionē fluunt,& resoluuntur quando Deus ministros suos tribulationibus calefacit & mollitur, in eam sententiam Dauidis verba meditatus Gregor. Nyssen. cum omnibus descendit, vt per † ceram non accen-
32 sam lubricam fidem velit intelligi, idololatriam, & hæresim in eo libello, qui nuper luci datus est ab Episcopo Cytherensi Maximo Margunio.

Præterea tria concurrunt ad cerei cōpositionem, quæ maximè sunt notanda, Primum est filum stupeum quod cerei fundamentum est. Secundum, cera quâ inuoluitur, luminis est nutrimentum, & Tertium ignis quo accenditur post absolutionem, qui cerei maximum & proprium est ornamentum & complementum. Cereus ergo iste sic formatus super cādelabrum imponitur, & ad lucendum super altaria collocatur, eo modo designatur Christus Dominus quod tres partes seu substātias habuit, & ea ipse compositione ex his quæ non important imperfectionē vt fatentur Theologi componitur, & cōstituitur, in qui-
33 bus filum internum † animam Christi sanctissimam quæ interius latita-
34 bat, designat; cera † carnem ipsius immaculatam quæ circumstabat denotat; ignis autem † diuinitatem eius significat quę vtrique animę scilicet & corpori se copulabat, & hic Dominus qui verus sol, & splendens lux est in candelabro, Ecclesiæ suæ super imponitur, vt luceat omnibus qui in domo
36 eius sunt. In ipso enim fuerunt septē † lucernæ ardētes, & splendidissimæ: septem scilicet dona Spiritus sancti, quibus fuit repletus. Filum etiam stupeū
37 significat † fidem internam, & occultam, quæ in nobis est fundamentum tōtius nostri ædificij spiritualis, cera
38 verò † spem nostram, qua animus noster vestitur, & inuoluitur, & est etiā indumētum ipsius fidei: lumen deniq;
39 ipsius cerei apertè demonstrat † ignē charitatis, quæ cōplementū est perfectionis Christianę. Ex his facilè est perspicere quām aptè pœnitentes hæretici dum reconciliantur cereos extin ctos in manibus deferāt, vt tali cęremonia apertè fateantur se negasse illa tria, quę in Christo diximus correspondere alijs tribus ex quibus cereus coalescit. Et dum hoc fatētur, cōuincuntur, etiam se amisisse alia tria, quæ in baptismo susceperunt, fidē scilicet, spem, & charitatē. Et hæc omnia per peccatum infidelitatis extinxisse negarunt Christum qui dicitur lumē de lumine, & in cuius lumine videndus est pater æternus Psalm. 35. qui lumē etiam est Gentiū: lumen Ecclesiæ, & lux magna Esaię. 5. 42. & 49. qui est lux meridiana, & splendor diuinæ præsen tiæ in Ecclesia, Isaiæ. 18. & 60. est Chri stus luminare maius Genes. 1. est lucerna pedibus, id est mundo, & lumē semitis æternis. Psalm. 118. est lux & imago diuinæ bonitatis & splendor paternæ gloriæ Paul. ad Hebr. 1. & denique est Christus lux orta iusto, Psalmo 96. Qui ergo Christum Dominū verum lumen tot modis & titulis per
40 fidē abnegarunt, meritò † se luce destitutos fuisse cereo extincto profiteā tur, & qui opera praua & scandalosa
41 perpetrarunt, lucernas extinctas asportent; † ardentes enim quas in manibus tenemus sunt opera bona quæ
42 alijs per bonum exemplum demōstra mus vt ait Gregor. homil. 13. † quādo verò cerei accenduntur, lumen quod assumunt reconciliati Christi est fides quam de nouo recuperant, & prōfitentur seruaturos se per bona & consummata opera facta in dilectione, & charitate Dei (qui lux est) exemplis proximè demonstrandis.

De

43 *De † aqua benedicta.*

AQuæ lustralis, siue benedictæ originem, qui Religioni Catholicæ aduersantur, & idololatriam, ac Gentilium ritus Ecclesię Romanæ obijciunt, & Græcis & Romanis peculiarem fuisse nugantur. Non equidem
44 nescio † vtrosque aquis purgatorijs vsos esse. Nam passim apud Poetas huiusce ritus mentionem factam vidimus. Et Apollonio Rhodio Argonautic. 3. vbi Medea spectro territa quod ipsa noctu viderat, statim à crepusculo pergit ad ripam fluminis, vbi

——terrorem vt tolleret vndis,
Mœsta caput lauit fuso Medea capillo.

Et Virgil. 10. Æneid. 6.

——ter socios purâ circumtulit vndâ,
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ.

Verùm vt alibi prænouimus, si quid Gentibus in vsu fuit, quod accedere ad ritus nostros videatur, id demum eos ab Ægyptijs, Ægyptios à Iudæis mutuatos esse compertū est:
45 nam quod attinet ad lustralē † aquam nostrā in veteri lege Leuit. 14. omni curā, & solicitudine prępipiebatur leprosum de castris eiectū ad societatē aliorum nequaquam reuerti, quin priùs hyssopo, aqua, & sanguine aspergeretur. Non dissimiliter Inquisitores hæreticos infidelitatis leprā infectos, & de Ecclesię castris abiectos, Dei & Angelorum cōsortio priuatos, vt decenter, & salubriter redire valeant ad Christianorum cœtum, ipsumque inficere vanā suā conuersatione non præsumant, aquā benedictā salutari, & quæ memoratiua est Dominicæ Passionis, & hyssopo humilitatis, subiectionis, & pœnitentiæ aspergunt, & mundant. Sic Regius vates orabat Dominum, dicens Psal. 50. [Asperges me, Domine hyssopo & mundabor, lauabis me, & super niuē dealbabor.]
46 Anima enim † quæ infideliter forni-
cata est cū idolis & amatoribus multis pœnitentię asperitate, & amaritudine aspergenda est. Sic legimus fecisse Thamar Dauidis filiā ab Ammō fratre suo stupratam, 2. Reg. 13. quæ aspergit cinere caput suū, & rupit talarē tunicā, quâ vt filia Regis ornabatur: & de domo corruptoris sui recedebat clamās, ingressaq; est in domū Absalon fratris sui, ibiq; māsit. Enimuerò † anima pœnitēs post quā à pristina cōuersatione, & falso idolorū cultu
47 ad verā fidem se cōuertit, vt aduertit quod frater suus Ammō, id est corpus suū, ipsam diuersis vitijs fœdauit, amara, & tristis per contritionē tunicam cōscientię rūpit per cordis, & oris cōfessionē, ad Deum clamat per orationē, caput id est, mentē præcipuā hominis partē, cinere aspergit pœnitentię impositionē humiliter acceptans, de domo falsi fratris corruptoris, id est infidelitate, & prauæ sectę errore recedit per contēptum, & abominationē, & domū Absalon, qui patris lucerna interpretatur, ideſt ad Christū verū fratrem reuertitur: in domumq; eius, quæ Ecclesia est, ingrediens, ibi manet cū proximis fidelibus: laudās & diligens Deū, qui de potestate tenebrarum ipsam eripuit. At quia laus diuina mētes quietas, & sedatas à tumultu rerū humanarū expostulat liberas ab hostis oppressione, recōciliati aquâ benedictâ priusquā absoluātur ab Inquisitoribus aspergūtur: ex hoc enim quamplurima bona ipsis proue-
48 niūt. Primum † ab illis aqua benedicta propulsat, & profugat dęmones. Vnde Hugo de Sācto Victore lib. de Sacramētis dicit [hac igitur aquâ fideles aspergūtur, & habitacula fideliū illustrantur ab illusione, & infestatione malignorū spirituū, in quo aqua benedicta figurari potuit in sanguine agni Paschalis, qui in postibus habitaculorum ad repellendū exterminatorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei mandato ponebatur Exod. 12. Guillielm. etiam Durandus in Rationali diuinorum, lib. 4. cap. 4. dicit, [Sacerdos aqua benedicta altare, Ecclesiam, & populũ aspergit, vt omnis immundorum spirituum spurcitia, tam de habitaculo quàm de cordibus eorum fidelium propellatur.] Hæc eius est virtus primaria, & ad hoc ab Apo-
49 stolis Ecclesiæ tradita est, vt † eius aspersione dæmonis astus euellatur, cui fidē facit S. Clemens D. Petri Apostoli discipulus libr. 8. constitut. Apostolicarum cap. 29. vbi meminit sanctificationis, seu benedictionis aquæ, deinde enarrat vim benedictionis his verbis. [Tribue ei vim sanandi, de pellendi morbum, & fugandi dæmones, idq; per Christũ spem nostram.] At ea maximè de causa aquæ vtitur
50 ministerio populus Christianus, † quod lota renatorum corpora in sacramẽto Baptismatis per aquam sordibus suis eluantur: cuius rei typus fuit in sanguine agni, quo postes ædium priscus Dei populus ad repellendum percussorem aspergebatur. Hæc cum attentiùs, vt omnia solet discuteret Cardinalis Turre-cremata in tit. de consecratione distinct. 3. c. aqua sale, insurgens in hæreticos dicit. [Hanc arbitror esse causam, cur diabolus in mentem hæreticorum huius sacramentalis virtutis, ita specialiter fidem extinguit, vt videlicet per infidelitatis errorem, hac Christianæ religionis armatura neglectâ quâ impugnationis aggressus reprimitur, & arcetur, liberiùs eorum mẽtes dæmon habitaret & possideret] Alexand. etiam Papa de consecratione distin. 3. cap. aquam. dicit [aquam sale consperſam in populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur, quod omnibus sacerdotibus faciendum esse manda-
51 mus, nam si † cinis vitulæ aspersus populum sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, diuinis precibus sacrata populum sanctificat atq; mun-
52 dat. Et si † sale aspersо per Heliseum Prophetam sterilitas aquę sanata est, quanto magis diuinis precibus sacratus sal sterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat, & purgat. Cætera bona multiplicat, insidias diaboli auertit, & à phantasmatis versutijs homines defendit. Hæc sanè verba maximè videntur consonare cum illis Prophetæ Ezechiel. cap. 36. dicentis. [Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab vniuersis idolis vestris mundabit vos.] hoc manifestè apparet in recõciliatis, qui ad verum Dominum conuertuntur in Ecclesia; etiam cum sal benedicitur, hęc verba proferuntur, [vt efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium, & sis omnibus te sumentibus sanitas animæ, & corporis: effugiat, atque discedat ab eo loco, in quo aspersum fuerit omnis phantasia, & nequitia, vel versutia diabolicæ fraudis, omnisque
53 spiritus immundus adiuratus] idque † maximè diuinam bonitatem, & prouidentiã decebat, vt dæmon qui superbiâ elatus, extento collo contra Deum se erexerat creaturâ humili, & leui aquâ scilicet sanctificatâ, eiusq; aspersione ab omnibus locis, & creaturis expelleretur: & qui Deum dominatorem terræ habere recusauerat huius aquæ vi ipse inferiorẽ se agno-
54 sceret. Hæc aqua † dæmonis infestissimas tentationes, & prauos cogitatus animæ immissos efficaciter depellit, mentemque disponit & præparat ad orationem, vt Deo cum maiori fructu adhęreamus, eius aspersione mundi effecti. Vnde Numerorum
55 19. legimus quod † nullus immundus castra ingrediebatur, quin priùs expia-

expiationis aquâ expurgaretur, & Exod. 30. nemo nisi lotus in templum ingreditur, inde quisquis ad Dei ta-
56 bernaculum accedit, † eum se respergit illius aquæ limpido arcano saltem venialibus errat is seu leuioribus admissis purificatur. Hinc etiam † in Ec-
57 clesia, & eius ingressu ad latus dextrum si cõmodè possit, apponitur vas aquę benedictę, vt fideles ingredientes ad orandum Deum se disponant ad emundationem, quæ fit per contritionẽ, vt sic effugantes dæmones, qui omni conatu orationis fructum impediunt, illum liberiùs, & vberiùs consequantur. Facit etiam aqua be-
58 nedicta vt † sanctius diuina mysteria valeamus peragere: quod aduertens D. Thom. in 4. distinct. 2. dixit. [Aqua benedicta valet contra omne quod sacramentorum effectum impedire potest] remittit peccata venialia ex cod. sancto Thoma. in 3. p. quæstione 65. art. 1. ad 6. & 8. & in 4. distinctione 2. quæst. 1. art. 2. ad septimum. Potens
59 etiam est hæc aqua sancta † incantationes diabolicas dissoluere, & expellere: refert etiam Ioan. Stephanus Durantus (si tamen eius libri autor fuit) De ritibus Ecclesiæ Catholicæ libr. primo cap. 21. insigne miraculum ex Epiphanio libr. primo tom.
60 secundo, in hæres. Ebionitarum, † de Iosepho quodam comite Christiano, qui cum instaurare vellet Hadriani templum in honorem Christi, egeretque calce, & caminos seu fornaces fieri iussisset, tunc aggressi sunt callidi Iudæi præstigijs, & incantationibus ignem ligare, ac dispergere. Sed Iosephus aquâ benedictâ singulas fornaces respersit, subitoque præter opinionem omnium dissoluta sunt incantamenta, igniſque coram omnibus emersit. Turbæ verò, inquit Epiphanius, vociferantur clamore edito: [Vnus Deus qui auxiliatur Christianis & statim secesserunt. Mirabilem vim huius aquæ aduersus inimicos dæmones, Augustinus in lib. primo de Symbolo, & hoc idem videre est in c. sicut nostis. de consecratione. distinctione quarta, his verbis expressit. [Paruuli exsufflantur, vt pellatur ab eis potestas inimica.]

61 Aquæ porrò † exsufflãtur, & exorcizãtur: vt propellatur ab eis diaboli potestas inimica, in qua qui exinde exorcizatus (id est, repulsus, & exturbatus est) manere cogitur eminus ab aqua, quasi ad imitationem magni exorcizatoris, qui postquam de limo terræ massam hominis fecisset, vt illi imaginem suam imponeret, insufflauit in eam spiraculum vitæ, vt quod minus dignum imaginis diuinæ terrenum elementum haberet magnus ille opifex spiritu verè Pontificio & sacerdotali penitus auerruncaret. Hinc insufflationes assumpsit Ecclesia Christi, quas & adhibuit in baptismate, vt omnis spiritus immundus abigatur à massa illa quæ de nouo Dei fieri, & creari per Baptisma creditur ad eundem effectum efficaciam habens. Propter hunc igitur effectum, & alios relatos reconciliati hac aquâ benedictâ, & sancto hyssopo aspergũntur, quippe qui de potestate tenebrarum educuntur, & oculos mentis ad verum lumen fidei conuertunt, ab omnibus insidijs, & calumnijs hostis antiqui securi & immunes maneant, vt Deo liberiùs seruire possint. Qui plura de efficacia, & virtute aquæ benedictæ desiderat, legat † Marcum Antonium
62 Marsilium, Archiepiscopum Salernitanum, qui librum integrum quem ipse vocat Hydrologiam eruditissimum, & omni doctrina refertum edidit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

63 *De† barba et capillorum tonsione.*

PRæterea pridie eius diei quo rei à carcere, ad publicum fidei actum adducuntur, comam, & barbam deponũt, ac in aliquibus Inquisitionibus vt in Sicula laudabiliter fit, vt ve
64 stibus exuti proprijs, † habitu nigro in signum mæroris & pœnitentiæ induantur: quod originem videtur habuisse ex Concilio Toletano. 3. c. 12. vbi de publicis pœnitentibus, dicit: [id anteaEpiscopus seruet, & Presbyter vt si vir est, siue sanus, siue infirmus, prius eum tondeat aut in cinere, & cilicio habitum mutare faciat, & sic pœnitentiam ei tradat. Si verò mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam nisi prius velata fuerit, aut mutauerit habitum:] & in Agathensi concilio cap. 15. ita scriptum est si autem comas non deposuerint, aut vestimenta, non mutauerint abijciantur, & nisi dignè pœnituerint non recipiantur, hæc etiam tonsura antiquitus fieri solebat, non solùm pœni-
65 tentiæ causa, sed †ignominiæ. Ad pœnitentiam etiam in cunis Ecclesiæ Christianæ tondebantur qui votum faciebant, vt ostendit D. Lucas Act. 21. vers. 20. vbi qui erant in Ecclesiæ columnis quidam Paulum commonefaciunt, vt capitis rasione se sanctificet, votum exequatur, & in templum ingrediatur [fac, quod tibi dicimus, sunt nobis viri quatuor votum habentes super se, his assumptis sanctifica te cum illis, & impende in illis, vt radãt capita] Sed in pœnam etiam ante Christi aduentum pilos recissos fuisse doceant sacra volumina Paralipom. libr. 1. cap. 10. cum Dauid misisset legatos ex suis ad Hammon regem, qui cum patris mortem grauiter mærentem suo nomine consolarentur, ille suspicatus eos venisse ad explorandum terræ situm, rerumque statum rasit illis capita, atque ignominia notatos domũ dimisit: & venerabilis Beda ait, quod D. Petrus Apostolus cùm Antiochiæ concionaretur, fuit illi ab improbis summũ capitis abrasum ludibrij cau-
66 sa.† Apud Indos comam tonderi iussu regis maximi supplicij loco habebatur. Stobæus sermone 42. Et apud Aristophanem eius Scholiastes in Pluto adnotat adulterorũ pœnam τριλμον fuisse Athenis, id est, expilationem. Quidam Genuenses habitantes Peræ (ea fuit Genuensium ciuitas posita ex altera parte cornu Constantinopolitani,) cum negotiandi causâ Constantinopolim venissent, ortâ inter eos, & Græcos discordiâ multi ex eis interfecti, multi vulnerati sunt. Imperator barbam Græcis homicidis in pœnam sceleris radi iussit,
67 quæ multa apud eos ignominiosa habetur.† Hoc autem quare ita sit mihi sic videtur, quod cum nemo velit deesse sibi aliquid ex his quæ hominẽ constituunt, pudore afficiatur qui potius imbecillitatis fœminæ quàm virilis roboris imaginem præfert: defectus enim barbæ non solùm hominis vultus mollescit, sed ex eo caloris interioris facultates extinctas esse omnino iudicatur, quemadmodum de spadonibus eleganter disquirit Alexand. Aphrodis. Problemat. lib.
69 1.† Sed ea potissimum ratione ducũtur Inquisitores, vt in eam formam, qua nati sunt redijsse videantur hæretici, nimirum in filios iræ. Nam vt ait Clemens Alexandrin. Pædag. lib. secundo cap. 10. [Tonsi omnes nascimur] id est, sine honore & ingenuitate, quæ per barbam, & pilos significantur, vt idem Clemens testis est, ex autoritate Poetę Græci. [*Primũ Barba micat quâ vultus gloria surgit.* Tum ex autoritate Poetæ Psalmographi Psal. 122. adeo vt illam inungi dicat oleo, & vnguento prophetico descendente in barbam, quà honoratur Aaron.

70 *De† Mitra.*

IN iudicio etiam Inquisitorum hæc pœna vsu, & consuetudine recepta est, vt pro atrocioribus blasphemijs, si persona vilis & abiecta est, in publicum spectaculũ trahatur infami quadam mitra capiti imposita & lingua ligata, sine chlamyde, publicè sententia pronunciatur, & flagellis cęsus in exilium mittitur. Hadrianus Impe-
71 rator (vt narrat Spartianus) † decoctores bonorũ in amphitheatro catamidiari, & dimitti iussit: quod pœnæ genus idem est cum illo quo solent artifici qui sublimi in scala capite mitellato ad populum producuntur propter crimen Polygamiæ. Quare nec volumus hoc pœnæ ad pœnitentiam Ecclesiæ traducere, sed ad ignominiã & dedecus infirmorum hominum, vt vel quasi decoctores facultatũ cælestium ostendãtur vel polygamiæ, hoc est duplicis Ecclesiæ iugales arguantur. At verò si blasphemus nobilior aut honestior fuerit, sine mitra pœnitentiam similiter agit, & ad certum tempus in monasterium detruditur, & pœna aliqua pecuniaria mulctatur & propter suspicionem abiurare cogitur: ij etenim fustibus cædendi non sunt. l. capitalium. §. primo. ff. de pœnis.

72 *De† fune.*

IN sacris voluminibus funes & vincula peccatorum, & delictorũ symbolum semper extiterũt. Hinc † ver-
73 bi absoluere vis, & energia eiusmodi est in iure, vt pro eo sit quod à delictis liberare, & nominis (absolutio) quod per se notat actum illud quo liberi & immunes à delictis nostris euadimus.
74 vnde in Ecclesiast. cap. 12. † funiculus argenti, pro peccato auaritiæ dicitur [antequam euertatur funiculus argẽti] funiculus argenti (vt interpretatur Scholiastes Olympiodorus) qui materiam præbet omnibus peccatis ad homines implicandos: radix enim malorum omnium auaritia perhibetur. At
75 maximè propriè † funes dicuntur de peccato hæreseos, vt patet Psalm. 118. vers. 61. [Funes peccatorum circumplexi sunt me] vbi pro hæresibus dici [Funes peccatorum] doctus vir Baptista Folengius monitor est, at clarissimè locus insignis id manifestat Psal. 10. [Pluet super peccatores laqueos ignis] quo loco testatur Origenes nõ ita sentiendum aut explicandum vti verba sonant, nemo enim est qui laqueos & funes de cælo decidisse dicat in pluuiã, quare pro laqueis, & funibus hęreseũn peccata, dogmata falsa, & praua pseudoprophetarum ænigmata intelliguntur, in quorum labyrinthum, & inuolucrum peccatores incidunt ob ea quę aliquando peccata commiserũt: hoc & ipsum est quod D. August. cupit omnes admonitos,
76 Nempe † quod hæresis peccatum in homine primum non sit, sed potius præcedentium peccatorum & flagitiorum flagellum & supplicium. Constat igitur hinc originem sumptam S. Inquisitionis Officio ab antiquo Ecclesiæ ritu, vt collo illius funis innectatur, qui contra fidem & Religionem Catholicam, quam erat professus, deliquerit; vt ostendatur eiusmodi homines interiora dæmonis artibus obsessa peccatis illis fuisse dedi-
77 ta, quorũ exteriora funibus circũplexa signũ & indicium propalam gestãt. Nec aliter fit † ijs qui reconciliationem inierint, & hæresin iurarint,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt cum rebus fidei deuiarint funegutture circumplicato passim incedant,& ipsi sibi testes prodeant, tum ijs exemplum quorum mens est faci-
78 lis in vitia flecti, † vtrique autem eo dedecore, & pudore suffusi mentis aculeos ad interioris animi plagas, & maculas conuertant,quas nobis quasi quædam vulnera maiores nostri, primi (scilicet) parentes in hæreditatis assem inflixerunt, & planè omnes cum Dauide proferant 2. Reg. c. 22. [Funes inferni circumdederunt me, præuenerunt me laquei mortis]Hoc enim docemur ea quæ sunt in visceribus recondita diligentiùs inuestigare per ea † quæ sub aciem oculo-
79 rum cadunt,& innotescunt.Vnde dicebat Chrysostom. in illud Gen. cap. 3.[Aperti sunt oculi eorum,& cognouerunt se esse nudos] vbi non secus Nicolaus de Lira. Sed & vt Poeta docet.

Segnius irritant animos demissa per aurem
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus

80 †*De veste siue sacco pœnitentiali.*

Hactenus de veste quam induere pœnitentibus consueuit sanctum Officium fuse satis habitus est tractatus in prima ætate lib. 1.tit. 2. cap.4. & 5. eamque cum signo Crucis decussatæ confici, & statim ab iniuncta & indicta pœnitentia imponi diximus, tum si quid anagogicũ aut mysticũ in eo sit,quo pacto intelligi & sumi debeat discussimus, vt addi vix posse quicquam existimem, nisi forte aliquis eiusmodi indumenta dicat exemplo carere authentico quod vsu receptum sit in Ecclesia Christi. At ego in hunc locum, vt id patefacerem magis appositè distuleram ne Adami pœnitentiam cum hodierna confunderem. Constat ex his quæ diximus habitellum in eam formam esse, qua ferè videntur scapularia,quibus vtun
81 tur monachi,† eamque solam esse differentiam,vt Pœnitentibus decurtatus sit magis habitellus, adeo vt neq; penitus perisoma sit, quia totum pœnitentis corpus non operiatur, nec pro cuculla vllo modo dici possit, quia caput eo non abuoluatur: attamen per medium foramen capiti inducitur, & vtrinque inter scapulas epomidis speciem refert, antica quidem parte & postica demissus,ita tamen vt vltra coxendicem in imum non propendeat, & quidem mihi
82 videtur,† ea forma & specie componi qua veterum Anachoretarum & monachorum colobium, nisi forte illud discrimẽ sit quod purè linea fuerint colobia, habitelli verò cum pannosi sint colore atro, vel quouis alio funesto (vt diximus) intinguantur. Erat autem colobium antiquis Aphricę monachis in vsu,vt videre est apud Cassianum eloquentiæ Latinæ, & doctrinæ singularem eremitam cap. 5. libr. 1.de instituti renunciantium,cuius hæc sunt verba[Colobijs quoque lineis induti, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus, vt amputatos habere eos actus, & opera mũdi huius suggerat absciscio manicarum,& ab omni cõuersatione terrena mortificatos eos velaminis linei doceat indumentum,audiantque per hoc Apostolum quotidie dicentem sibi:[Mortificate membra vestra quę sunt super terram. Illud quoque ipso habitu protestante.Mortui enim estis, & vita vestra est cum Christo in Deo,& iterum,viuo autem iam nõ ego, viuit vero in me Christus. Mihi quidẽ mũdus crucifixus est, & ego mũdo]qui plura velit de colobio, Isidorũ consulat lib. 19. Etymol.c.22. & ad Ecclesiasticã historiam animũ adu-

uertat inter cuius autores Sozomen. paraphrasi colobia describit χειτῶνας ἀχειροδότους tunicas sine manicis quas adscribit monachis Ægyptijs.
83 Id verò penitus † pro sacco illis fuit, & cilicio quo vtebantur monachi, & Episcopi Europæ nostræ: quo tantopere delectatur inter cęteros Gregorius Nazianzenus Episcopus in Poematio contra carnem cuius hoc ditichon est.

† *Tu quoque ne desint animæ solatia mœstæ,*
Membra mihi circum liuide sacce veni.

Et alibi vocat medicinam.

Est homini medicina potens, animæque nigranti,
Et cinis, & siccus reuoluto in pectore saccus.

Possem & his addere permulta ex Sulpicio Seuero,qui B.Martinum toto Episcopatu cilicio vsum, se quoq; Postumianum, & Gallum ingenuè profert. Sed hæc satis vt pœnitentes ab hæresi cum viderint spontaneo voto vel colobium, vel saccum assumptum à tot Episcopis, & Deo dicatis viris, ne in posterum iniuriam sibi fieri existiment, cum ad gratiam pœnitentiæ veniunt ad eius signum deserẽdum paulo immutatum compellantur, & quod votiuum illis fuit & honorificum,id sibi violentum, & ignominiosum sint habituri cum à fide desciuerint.

FINIS SECVNDI LIBRI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE IVRISDICTIONE SPIRITVALI ET TEMPORALI, SVMMI PONTIFICIS.

SVMMARIVM.

1 IVrisdictiones omnes fluunt, & refluunt à Summo Pontifice.
2 Summum Pontificem tanquam successorem Petri habere directè spiritualem potestatem, multis probatur.
3 Ligare significat imponere legem.
4 Præceptum Petri, est præceptum Christi, & ideo peccat, qui ei non obtemperat.
5 Christus missus est à Patre, non solùm vt redemptor hominum, sed etiam vt præceptor, & legislator.
6 Petrus quare fuerit eo nomine à Christo donatus initio vocationis, & duplex prærogatiua in hac nominis mutatione, & nu. 13.
7 Petrus fuit etiam à Domino vocatus Cephas, & quæ sit eius nominis vis.
8 Nominis mutatio quando improbetur in iure, & quibus liceat mutare nomen.
9 Summi Pontifices ad imitationem D. Petri nomina mutant.
10 Nomina apponuntur sæpe, vt disponentium voluntas innotescat.
11 Panormitani dictum circa mutationem nominum Summorum Pontificum improbatur.
12 Nomina noua nunquam Deus imposuit sine magna causa.
14 Nomen petræ vnum est ex Christi nominibus.
15 Lucij Papæ, & aliorum sententiæ de Romana Ecclesia.
16 Ecclesiam super Petrum posuit Dominus, tanquam super firmam petram.
17 Petrum vniuerso terrarum orbi Christus præposuit, & Doctorum omnium ad hæc testimonia, & num. 19.
18 Plures Patrum explicationes de potestate Petri, & eius successorum ex petræ metaphora.
20 Legati Pontificis Romani eo absente, præsident in Concilijs generalibus.
21 Concilia generalia petunt suorum decretorum confirmationem à Papa.
22 Vnus est Summus Pontifex Ecclesiæ Romanæ.
23 Ioannis Vuicleffi, & Ioannis Hus propositiones hæreticas, contra potestatem Papæ damnauit Constantiense Concilium.
24 Definitio Concilij Florentini de primatu Romanæ Ecclesiæ.
25 Papa habet primatum suum immediatè à Christo, & succedit Petro in Ecclesiastica Monarchia.
26 Petrus & alij Summi Pontifices non potuerũt, nec possunt errare in causis fidei decidendis.
27 Portæ inferorum non præualebunt aduersus Petrum, & successores in Apostolatu.
28 Dubia de Religione exorta ad Summum Pontificem iudicanda referuntur.
29 Petro dicta per Christum in Euangelio, non sunt ei dicta vt priuato, sed vt Principi Apostolorũ, & ita potestas ei concessa transit ad successores.
30 Concessa dignitati, censentur concessa omnibus successoribus in ea.
31 Romano Pontifici omnis terrestris, & cælestis potestas data est, & habet vtrumque gladium, & nu. 46.
32 Papa vice Christi Domini nostri in terris fungitur.
33 Sacrilegium quasi est de potestate Sũmi Pontificis disputare.
34 Summus Pontifex omnia potest, & quomodo id intelligatur.
35 Summi Pontificis potestas in omnibus exuberat & limitatur.
36 Summo Pontifici non licet articulos fidei nouare, vel mutare.
37 Summus Pontifex, in quibus casibus habeat dispensandi potestatem.
38 Soli Summo Pontifici reseruata est cognitio causarum, & articulorum fidei.
39 Errant, qui dicunt eam potestatem Conciliorum Generalium esse priuatiuè.
40 Summo Pontifici, non alij, licet soluere hæreticos reuertentes ad gremium Ecclesiæ.
41 Papa maior est Concilio, & in illud habet potestatem.
42 Papa solus potest ex causa limitare cõstitutiones iuris diuini.
43 Papa solus potest indulgere plenã peccatorum veniam.
44 Papa solus potest soluere clericum, quin teneatur canonicas horas dicere.
45 Papa est sponsus vniuersalis Ecclesiæ.
47 Pontificis se subtrahens potestati incurrit dispendium salutis æternæ.
48 Concilium Generale quando sit supra Papam.
49 Pontifex Romanus, in terris non minorem habet, quàm Paulus Apostolus potestatem.
50 Inquisitores, nec quilibet alius procedere contra Papam hæreticum possunt.
51 Inferior in superiorem non habet potestatem.
52 Contra Papam hæreticum procedit Concilium Generale, vel Cardinalium.
53 Papam non posse fieri hæreticum, plures Theologi probabiliter tenent.
54 Qui contrarium asseruerint.
55 Hæretici nostri temporis debacchantur in Summi Pontificis potestatem.
56 Pontifices Romanos, succedere Petro in Pontificatu, plurimis rationibus suadetur.
57 Pontifex Romanus est propter Ecclesiam, non Ecclesia propter Pontificem.
58 Pasce oues meas, quid significet, hîc expenditur.
59 Hæresis orta non est aduersus Papæ potestatem, per mille & quingentos annos à Christi natiuitate, & grauissimæ patrum sententiæ ea de re, & nu. 64.
60 Ecclesia ex multis hominibus vinculo charitatis connexis, in vnum quasi corpus conflatur.
61 Ecclesia dicitur virgo, sponsa Christi pudica & incorrupta.
62 Ecclesia maculam, rugamúe non habet.
63 Ecclesia tanquam magistra in omnibus est sequenda.
65 Pontificis potestas vniuersi orbis consensu confirmatur.
66 Miraculum quoddam recensetur, quod D. Gregorius retulit, ex Pontificia potestate.
67 Legatio facta à Magno Cham Cublai, sive

Universidad de Deusto
Biblioteca

siue Tartariæ ad Summ. Pontificem.

68 *Barbari ad Papam libentiùs veniunt pacturi fœdus.*

69 *Armenij ab Eugenio IIII. Summo Pontifice regulam fidei petierunt.*

70 *A Summo Pontifice tanquam à Christianorum capite, Nicolaus Rex Persarum per legatos petijt fœdus contra Turcas.*

71 *Summi Pontificis primatum hæreticos etiam agnouisse probatur.*

72 *Hæretici prius petierunt sua dogmata à sede Apostolica confirmari, quam eius potestatem oppugnassent.*

73 *Hæretici recentiores peruertunt sensus sacræ scripturæ, & negant temporalẽ Romani Pontificis potestatem.*

CVM superiori titulo tractatum fuerit de Origine & Institutione Officij sanctissimæ Inquisitionis, ordine cõgruo subijciendus erat secundo loco titulus de Inquisitoribus, & eorum potestate, ac Iurisdictione: sunt enim illi in causa hæresis summi Pontificis delegati. At

1 † quia prædicta potestas, cæteræque omnes vniuersaliter à Summo Pontifice quodammodo procedunt, fluũt & refluunt, operæpretium me facturum censui ab illa in primis, velut à fundamento, exordiri. Huius operis institutionem & disputationem in duas diuidere partes duxi, quarum prima (vt præsuppositum secundæ) erit de spirituali potestate. Altera verò de temporali, vbi respondebitur in indiuiduo, falsis, ac impijs hæreticorum assertionibus impudenter & nefariè asserentium potestatem à Christo Domino Petro concessam fuisse personalem, & simul cum Petro desijsse, nec amplius vllam apud Pontificem remansisse.

2 Nos verò † è contrario Sum. Pontificem vniuersim in omnibus habere directè spiritualem potestatem, & iurisdictionem ex sacræ scripturæ, Euangelij, sacrorum Canonum grauissimorumque Patrum sententijs & autoritatibus confirmabimus: & primò ex illo Matthęi cap. 16. [Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues Regni cælorum, & quod cumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.] Quo in loco Saluator noster dictione illa vniuersali (quodcunque) vtitur, non enim dicit, quemcumque ligaueris super terrã, sed [quod-

3 cumq; ligaueris. [Inuenimus † autem Matt. c. 23. ligare, significare legé imponere. [Alligant enim (inquit) onera grauia & importabilia in humeros hominũ, digito autẽ suo nolunt ea mouere.] cap. alligant. 26. quæst. 7. cap. baptismus. de consecrat. dist. 4. Ergo Dominus Petro promisit supradictis locis, vt quicquid ipse ligauerit, id est, quam obligationem præcipiendo ipse fidelibus imposuerit, sit ligatum & in cælis, id est, se ratum illud habiturum. † præceptum itaque Petri hoc (scilicet) modo declarato, est præ-

4 ceptum Christi, & ideo qui nõ obtemperat ei, peccat. Ita docet D. Hieronymus in illo Matth. cap. 18. Quæcunque alligaueritis, &c. Idem probatur ex Ioan. cap. 21. vbi Dominus ait Petro: [Pasce agnos meos]: & paulò inferiùs: [Pasce oues meas:] & cap. 20. [Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.] In quem locũ Chrysost. [Suũ eis (inquit) reliquit ministeriũ:] Et facit Luc. cap. 10. [Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit] quę verba propriè ad Apostolos, & eorũ successores pertinere docet Cyprian. lib. 4. Epist.

Epistola 9. & Basilius in constitutione

29 Monast. cap. 23. Nam † Christus Dominus missus est à Patre non tantùm vt Redemptor, & hominum reparator, sed etiam vt Præceptor, & Legislator, iuxta illud Isai. 53. [Dedi eum ducem, & præceptorem Gẽtibus:] & illud Psal. 9. [Constitue (Domine) legislatorem super eum, vt sciant Gentes, quoniam homines sunt.] Vbi ad literam de Christo Domino est sermo, quæ omnino Clementi Alexandrino suppeditarunt argumentũ eius libri, quem nomine Pædagogi inscripsit, cũ totus de Christo ille sit. Eandem igitur Apostolis, atque in primis Petro ipse tribuit potestatem (tex. in c. in nouo. 21. distinct.) & cuilibet eorum, nam separandi erãt ab inuicem, iturі ad diuersissimas mundi partes, sciebat enim id Dominus, ac proinde sine dubio quod omnibus dedit, singulis etiam seorsum datum esse intelligi voluit. Sed alla eiusdem rei repetitio altera separatim, altera cœtu Apostolorum audiente facta nonnihil ad maiorem autoritatem confert: addo & ipsa verba: vbi enim Petrum alloquitur Græca sic habent ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, id est, pasce seu potius rege oues meas, quod omnino regiũ est: Apostolos autem alio sermone alijsq; verbis excipit βόσκετε τὰ πρόβατά μου, id est, pascite oues meas quod penitus est seruile. Addo & à Matthæo fuisse obseruatum, vt in recitandis Apostolis capit. 9. dixerit Petrum fuisse primum, cùm illud neq; ad ordinem Apostolatus neque ad aliud referendum sit præterquam ad autoritatem. Facit etiam illud Act. 15. vbi Petrus cum alijs Cõcilij Patribus scribit Gentibus ad fidem conuersis: [Visum est Spiritui Sancto & nobis nihil vltrà vobis imponere oneris, nisi hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, à suffocato, & sanguine, & fornicatione.] Hic Apostolus nouam legem cõdit, vt ibidem Chrysostomus annotauit: illam autem præeminentiam, quam Christus Redemptor noster contulit Petro, immediato suo Vicario, à Petro vicissim emanare in successores suos Pontifices Summos traditione Ecclesiasticâ comprobatur, & communi doctorum omnium sententiâ. Hoc fatentur in suis scriptis permulti Pontifices, Clemens, Anacletus, Sixtus, & multi alij, quorũ verba sciẽter omittimus, vt breuitati consulamus. Hoc quoq; pleraq; Cõcilia testãtur, tam synodalia, & prouincialia, quã generalia. Probatur etiam ex promissione facta Petro Matthæi dicto c. 16. [Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non pręualebunt aduersus eam.] Petra enim & fundamentum Ecclesiæ dicitur Petrus, vt summus rector Ecclesiæ. † Hinc vtique mysterio diuino ab initio vocationis ad Apostolatum factum fuisse credendum est, cùm ipse antea Simon vocaretur: vt mutatum illi nomen sit, Petro. Idq; ipse Deus Christus in eum contulit vt patrinus illi esset, & inde manifestaretur plus autoritatis illi quàm cęteris esse concessum. Quod si ad hoc Paganorum scripta lucis aliquid possunt addere; Plato ille, quem principem ingeniorũ vocarũt, ex Homero colligit in Cratylo plus esse dignitatis & gratiæ in his nominibus quæ à Dijs indita sunt, quàm in his quæ ab hominibus data. Sed vt à sacris autoribus nimium non recedamus, quis non videt inesse arcanam quandam maiestatem in eis nominibus, quæ Deus ipse affigit? Christus ipse Sãctissimum nomen [IESVS] delapsum è cælis assumpsit, & qui inter natos mulierum maximus fuit, id nobile nomen habuit quod cælitus eius Patri

Universidad de Deusto
Biblioteca

tri denunciatum fuerat [IOANNES.] Quod verò Petro sit mutatum, huius rei multiplex reddi potest ratio, quarum prima est, vt ad omnimoda nouæ creaturę iura inducenda, nouo quoque appellaretur nomine c.1.§.Porrò vt Ecclesiastica beneficia.c.1.de consecratione.distinct. 4.&c.Baptizandi nomen † 7. quæst. 1.& dictin.50. scias.& de pœnitentia distinctio. 1.in c. qui arbitrātur. Bald. in procœmio. ff.col.3.

Alia verò est ratio, quia ad imitationem Principis Apostolorum huiusmodi nominis commutatio fiat, cui pariter est nomen immutatum. cap. exemplum. 50.distinct.nam cum antea D. Petrus, Simon appellaretur, post designatum à Domino in Orbis Pastorem Matth. d. cap.16.non amplius Simonem, sed Petrum nuncupatū esse, liquet à petra, quæ est Christus. Commemorat Archidiac. super quam fundata est Ecclesia in cap. ita
7 Dominus.19.distinct.vbi subdit † Petrum à Domino etiam Cephas nuncupatum fuisse. Cephas verò Hebraicè Latinè sonat Petra, & Græcè caput κεφὰ, Matth. dicto cap.16. Hactenus ille. Consonant his verba tex. in can. præceptis. 12. distinct. c. Petrus. 2. quæstione 7. cap. loquitur. 24. quæstione 1. cap. per venerabilem. qui fil. sint legit.

Non obstat prædictis, quòd nominis mutatio alias improbetur. l. vnica. C. de mutat. nomin. & falsi pœna statuatur. l. pœna falsi. ff. ad leg. Cornel. de falsis: quia illud procedit, quādo nominis mutatio fit deceptionis causa vel doli, citra quam patet mutationem esse permissam. Demonstratur in Papa, & in regularibus, quibus ratione præmissa, vt à pristino statu in nouum transitum faciant ex conuersionis signo (& sic honestatis causa) permissum est nomina mutare,

quod similiter locum habet in scholaribus, vt tradit Rebuf. in tract. de priuilegijs schol. priuileg. 14. quin in nouam creaturam Diuum Petrum euasisse protulit, non sola nominis mutatione sed miraculorum cumulata magnitudine & splendore. Actor. cap.3. vbi sanum reddit claudum, qui baiulabatur, &. cap. 13. vbi Tabitham ad vitam reuocauit, & cap. 5. sua vmbra ęgros sanauit, Ananiam & Sapphiram coniugem verbi virtute morti addixit, veluti etiam sua prædicatione tua circiter hominum millia ad Christum conuertit, Act. cap. 2.

Hanc quoq; nominis mutationem summa cum ratione in Diui Petri successoribus statutam fuisse præmonstrat vsus vsque in hodiernum perseuerans Summorum Romanorum Pōtificum, quorum testimonio nullum in re dubia insignius haberi potest, vt testatur D. August. in. cap. palam. 2. distinct. vbi: [Palam est, quod in re dubia ad fidē valeat autoritas Ecclesiæ Catholicæ, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum, vsque ad hodiernū diem succedētium sibimet Episcoporum serie, & tot populorū
10 consensione confirmatur] Hæc ille. † Apponuntur etiam in consimilibus nomina, ad hoc vt disponentium voluntas nota fiat. l. in ambiguo sermone. ff. de rebus dubijs. l. Labeo. ff. supellect. legat, l. si quis in fundi ff. de legat. 1. notatur in. l. si idem
11 in codicillis. C. de Codicill. † Quare constat mutationis nominis causam in Romanis Pontificibus distare satis à ratione, quam ponit Panorm. in. c. cum secundum. de præbend. col. 2. n. 5. vbi dixit id seruatum esse, vt præstantius nomen assequantur, quia cōstat mutationis nominis institutum à Domino duxisse originem super ijs viris, quos ad maximę beatitudinis fu ra euexit. Patet tam veteris, quàm recentis

centis legis paginā. In veteri patet in Iacob, cui Israel nomen imposuit: in noua, in filijs Zebedæi, quos Boanerges (id est, filios tonitrui) nuncupauit, & in Simone, cui Petri nomen imposuit. Matth. dicto c. 16. vbi obseruandum est cum Chrysosto. in illa verba Ioann. 1. c. [Tu es Simon filius Iona, tu
12 vocaberis Cephas.] † Deum nunquam imponere noua nomina deprehendimus nisi maximis de causis, & ad significanda priuilegia concessa eis, quibus nomina mutātur. De Abrahamo sacra est historia: cùm diceretur, Abram, id est, pater excelsus, Deus illum dici voluit Abrahā, id est, patrem multitudinis. Genes. 17. vt eō nomine significaret hominem illum, qui iam senex erat, & effœtus & vxorem anum, & sterilem habebat, tamē ex dono suo sic immutatum, vt fieret pater plurimorū filiorum, vel potiùs
13 Gentium, & populorum. † Est autem duplex prærogatiua in hac mutatione Simonis in nomē Petri. Vna quòd soli Petro ex omnibus Apostolis nomen mutauerit. Nam & si Marci cap. 3. imposuit nomē filijs Zebedæi Boanerges: tamen fuit illud potiùs quoddam cognomen, quàm proprium nomen. Itaq; nusquam postea ab Euangelistis vocantur Boanerges, sed tantùm Iacobi. Et Paul. ad Galatas, cap. 2. Petrum sæpe nominat, & nunquam aliter, quàm Petrum, aut Cepham, quod est idem, Ioannem autem sæpe quidem nominat, sed Ioannem perpetuò, nunquam Boanerges. Altera est, quòd tale nomen ei dederit, nam Syriacè Cephas significat petram, vt Hieronymus testatur in cap. 2. Epist. ad Galatas. Græcè autem κεφὰ significat caput, vti iam monuimus, & lib. 2. contra Parmenianum annotauit
14 Optatus Afer. † Ac demum vnum est ex celeberrimis Christi nominibus. Nihil enim frequentius in scripturis, quàm quod Christus appellatur petra. Vide Isaiæ cap. 8. & 28. Danielis 2. Psalm. 117. Matth. 21. Roman. 9. 1. Cor. 10. Ephes. 2. 1. Petri 2. Act. 4. vbi Petrus ipsum Christū exponit [lapidem quem reprobauerunt] & alibi: Christus ergo cum solo Petro suum ipsius nomen communicans, & nomen illud, quo ipse significatur, vt fundamentum & caput Ecclesię vniuersæ, quid aliud indicare voluit, quàm se facere Petrum fundamentum, & caput Ecclesiæ loco suo? & proinde quilibet eius successor similiter est petra, & fundamentum Ecclesiæ. Ex quo duplex sumitur argumētum. Primū ex nomine Petri, ideo enim Pontifex dicitur petra ratione constantiæ & fortitudinis. Certè si petra est, non circumfertur omni vento doctrinæ, id est, non errabit in fide, quatenus petra est, & quatenus Pontifex est, vt patet ex illo Lucæ c. 22. inquit enim: [Simon, Simon, ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.] Ex quo loco clarè deducitur, quod Dominus duo priuilegia Petro concesserit. Vnum vt ipse non posset vnquam verā fidem amittere, quamtūs tentaretur à diabolo. Alterum vt
15 ipse tanquam Pontifex non posset vnquam docere aliquid cōtra fidem. De primo priuilegio habemus Augustin. libr. de Correct. & grat. cap. 8. quando rogauit (inquit) vt non deficeret fides eius, rogauit vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam, & perseuerantissimam voluntatem. Ad idem Chrysostom. homil. 83. in Matth. Theophylact. in dicto cap. 22. Lucæ. De altero verò priuilegio habemus plura testimonia. † Luci) (videlicet) primi Papæ & martyris in Epistola prima, ad Episcopos

Universidad de Deusto
Biblioteca

scopos Hispaniæ & Galliæ: Ecclesia (inquit) Romana Apostolica est, & mater omnium Ecclesiarum, quæ à tramite Apostolicæ traditionis nunquam erasse probatur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit, secundùm ipsius Domini pollicitationem dicentis; [Ego rogaui pro te, &c.] In idem tendit sententia Felicis primi, in Epistola ad Benignum de Romana Ecclesia loquens, & Leo I. sermon. 3. de assumptione sua ad Pontificatum, Agathò Papa in Epistola ad Imperatorem Constantinum, quæ lecta est in VI. Synodo, actione 4. & 8. Nicolaus I. in Epistola ad Michaelem, Leo IX. in Epistola ad Petrum Antiochenum, & alij plures, quos in re clara omitto. Secundum sumitur argumentum, ex ratione fundamenti substantialis ædificij, quod nullo modo ruere potest; nam si tale est ędificiũ, vt non possit ruere, certè nec eius fundamentũ ruere potest: nõ enim intelligi potest, quomodo fundamentum destruatur, & domus nõ cadat: imò verò maiori ratione fundamentũ non potest destrui, si domus nõ potest cadere, quia nõ fundamentum à domo, sed domus à fundamento accipit firmitatem. Petrus namque à petra, Christo, nomen accepit, can. 1. distinct. 22. dictusq; est Cephas, id est, caput, quia principatũ tenebat Apostolatus, c. Sacrosancta. 22. distinct. & dict. can. 1. 22. distinct. Fuit enim à Domino cõstitutus Princeps Apostolorum, vt ab ipso, tanquam à capite in membra, velut à fonte in riuos, omnis vigor spiritualis descenderet, cap. ita Dominus 19. distinct. cap. in nouo. 21. distinct. cap. in illis. 80. distinct. cap. loquitur. & c. manet ergo, cùm tribus sequenti-
16 bus 24. † q. 1. quia super ipsum Dominus, tanquam super firmam petram, totam Ecclesiam omnino insuperabiliter collocauit. d. c. ita Dominus. 19. distinct. c. omnes. 22. distinct. & c. non turbatur. 24. quæst. 1. Quæ omnia exornat Alphonsus de Castro aduersus hæres. libr. 11. in principio, pag. 776. ad lit. c. d. & sequentib. At cùm Christus (iuxta Paul. 1. ad Corinth. dicto cap. 10.) vocetur petra, conuincitur inde Petro tale nomen fuisse datum, quod nomini Christi simillimum foret, & quod à Christi nomine derivationem acceperit, vt vel hac ratione nominis edoceremur Petrum Christi vicem in terris habiturum, cuius nomen tunc accepisse cognoscimus: & sic eundem Petrum Deus vocauit petram, super quam fundanda erat Ecclesia, dum inquit dict. cap. 16. Matth. [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.] Quâ metaphorâ Catholici doctores docent significari Petro esse commissum regimen totius Ecclesiæ, & præcipuè circa fidem. Petræ enim fundamentali, hoc est proprium, totum ædificium regere & sustentare; atque hoc modo exponunt Patres. Chrysostomus homil. 55. in Matth. hunc locum exponens [Ecclesiæ (inquit) pastorem illum constituit.] Et infrà: Ieremiam quidem vni
17 genti, Patet: † Petrum autẽ vniuerso terrarum orbi Christus præposuit.]
18 † Ambros. serm. 47. [Petra (inquit) dicitur Petrus, eò quòd tanquã saxũ immobile totius operis Christiani compagem, molemq; cõtineat.] Greg. lib. 4. Epist. 32. [Cũctis (inquit) Euangeliũ sciẽtibus liquet, quòd voce Dominicâ sancto, & omniũ Apostolorũ Principi Petro totius Ecclesiæ cura commissa est: ipsi quippe dicitur; Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam.] Eodem modo etiã exponit Hilarius c. 16. super Matth. & D. Hieronymus etiam super Matth. d. c. 16. & in Epistola 57. ad Damasum Papam.

Papam. [Beatitudini tuæ (inquit) id est, Cathedræ Petri communione consocior, super illam petram ædificatam Ecclesiam scio.] Et Augustin. tom. 7. in Psalm. contra Part. Donat. inquit; [Sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, & in ordine illo Patrum quis cui successit videte. Ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.] Et Leo Papa Epistola 52. [Præter illam petram (inquit, de Romana Ecclesia loquens) quam Dominus in fundamento locauit, non erit stabilis vlla constructio.] Quosdam de Istriæ partibus à scismaticorum errore ad vnitatem Ecclesiæ reuertentes, & Romanæ Ecclesiæ militare desiderantes, Beatus Gregor. in lib. 7. Indict. 2. Epistola 97. ait ad Apostolorum Principis petram solidam cõcurrisse. Est autem petra ædificij Ecclesiastici fundamentum, origo, & principium, vt meritò dicamus vnitatem Ecclesiæ, quæ per vnitatẽ domus designatur, ab illa petra ortam, quæ est primum visibile domus Dei fundamentum. Tenendum itaq; est Petrum esse Petram, & fundamẽtum Ecclesiæ, vt docet Chrysostomus super Matth. d. c. 16. ibi: [Tu es Petrus &c.] Vide (inquit) qualiter Christus reducit Petrum ad excelsam de ipso intelligentiam, hæc enim promittit, quæ sunt propria Dei solius, soluere peccata, & Ecclesiam immutabilem, siue non cõuertibilem inter tot persecutionum, & tempestatum procellas facere] Huicque sententię consonant Diui Augustini verba in sermone habito in Cathedræ D. Petri solẽnitate, vbi ait: [Rectè Ecclesiæ natale sedis Petri colunt, quam Apostolus pro Ecclesiarum salute suscepit, dicente Domino: Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam. Petrum itaque fundamentum Ecclesia colit, supra quod ædificij altitudo consurgit.] Hæc Augustin. Et est tex. in c. in sede. & c. hæc est fides. 24. quæst. 1. D. Thom. in fine. 2. libri Sentent. ait: [Fides enim Petri est à Christo, & super Christũ fundata.] Facit tex. in c. omnes. 22. distinct. vbi de Petri Cathedra fit mentio inquit: [A quâ ipsa vniuersi ordinis Ecclesiastici dispositio, ac totius Ecclesiastici ædificij altitudo post Christum consurgit.] Ideò dicitur in c. omnes. 22. distinct. ibi: [Omnes siue Patriarchæ, in cuiuslibet apicem siue Metropoles primatus, aut Archiepiscopatuũ Cathedras, vel Ecclesiarum cuiuscumq; ordinis dignitatem instituit, illam verò ipse fundauit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui Beato Petro æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis regni iura cõmisit.] Eadem quoque sensisse patet D. Damasum Papam in sermone de Domini transfiguratione, vbi loquenti Petro, dicentique: [Bonum est nos hic esse,] respondet; [Non te Dominus tabernaculi, sed vniuersalis Ecclesiæ constructorem constituit.] Diuum quoque Gregorium in Epistola ad Syracusanum Episcopum liquet dixisse: [Quis nesciat factam Ecclesiam in Apostolorũ Principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, vt Petrus à petra vocaretur? cui veritatis voce dicitur; tibi dabo claues regni cælorũ; item, Pasce oues meas. Itaq; cum multi sint Apostoli, pro ipsorum Principatu sola Apostolorum principis sedes conualuit.] Hactenus D. Gregorius. Item D. Hieronym. in commentar. ita ait: [Tu mihi dixisti; Tu es Christus filius Dei viui; & ego dico tibi sermone non cassо, & vim suam habente, iterum dico tibi, quia meum dixisse, fecisse est; quia tu es Petrus. Sicut enim Apostolis lumen donauit, vt lumen mundi appellarentur, & cætera

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ ad nos dicta sunt vocabula: ita & Simoni, qui credebat in petram Christum, petræ largitus est nomen; ac secundùm metaphoram petræ rectè dicitur ei: ædificabo Ecclesiam meam super te. Et hoc est quod sequitur. Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.] Hæc ille. Fũdamentũ itaq; Ecclesiæ fuisse D. Petrum, vltra præmissas autoritates declarat D. Ambr. in. c. fidelior. 50. dist. vbi ait [Fidelior factus est Petrus, postquàm fidem se perdidisse defleuit, & ideo maiorem gratiam reperit quàm amisit. Tanquam enim bonus pastor gregem tuendum accepit, vt qui sibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum, & qui se interrogationis tentatione mutauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret.] Hæc ille. Dilucidè quoque hoc verbis Domini demonstratur Lucæ cap. 22. ibi: [Tu aliquando conuersus, cõfirma fratres tuos.] Non est autem fundamentum primum, cui (scilicet) totius Ecclesiæ structura innititur, quia tale fundamentũ est solus Christus, de quo Paulus ait 2. Corinth. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, videlicet, Christus Deus noster. Et ex plurimis sacræ Scripturæ locis deducitur, Actorum 1.2.3. 10. & 13. Petrum omnium Apostolorũ personam gessisse vt caput, quod ostẽditur, cùm Dominus post suam in cælum Ascensionem voluit Ecclesiam suam docere illum ciborum delectum, qui in lege Moysi fuerat præceptus non esse iam necessariò tam arctè obseruandum, soli Petro de hoc reuelationem facit. Petro enim exeunti in mentis excessum, ostenditur linteum magnũ immissum de cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, serpentia terræ, & volatilia cæli; & postea facta est vox ad eum: [Surge (Petre) occide, & manduca.] Quæ res & si omnes tangebat, soli tamẽ Petro reuelatur. Petrus enim erat persona communis omnium arram, & curam gerens, & sic semper primo loco constitutus est ab Euangelistis, vt iam diximus. Et post tã aperta sacræ scripturæ testimonia, extat etiam omniũ sacrorum Doctorum de hac re concors sententia, quorum verba citare omittimus, ne promissam breuitatem trãsgrediamur. Verùm designabimus
19 loca, in quibus sacri Doctores in hãc sententiam nobis sunt præuij. † Et (vt recentiores omittamus) B. Greg. in lib. 40. homiliarũ, homil. 27. Theophylactus super Matth. 16. & super Luc. 22. Leo Papa huius nominis I. in Epistol. ad Dioscor. Alex. Episcopum. quæst. in ordine. Idem Leo Papa in serm. 3. de anniuersario suæ Pontificiæ assumptionis. August. tract. 56. super Ioan. lib. 2. contra Donatistas, ser. 124. de tempore, & serm. 26. de sanctis, & Epist. 157. Hieron. etiam apertissimè in plurimis epistolis ad Damasum Papam, Ambr. super primum caput epist. Pauli ad Galatas, & in serm. de pœnitent. Petri Chrysosto. homil. 56. super Matth. c. 16. Athanas. in epistola ad Liberium Papam, Euseb. Cæsariensis lib. 2. Ecclesiasticæ histor. c. 14. Hilarius super Matth. lib. 6. de Trinit. Cyprian. epist. 3. lib. 2. & lib. 4. epistola. 8. Origenes hom. 6. super Matth. Irenæus libr. 3. aduersus hæreses, c. 3. Anacletus Papa, & martyr, qui nonus à Petro Põtificatum obtinuit, in epistola. 3. de Patriarcha, & primat. & reliquis Episcopis. Quorum quidem patrum sententiæ sufficerent ad captiuandum nostrum intellectum, etiam si scripturæ sacræ testimonium deesset. Hoc vnum etiam sufficeret, quòd post pacatum orbem, omnes Christiani paruerunt Romano Pontifici, omnes Episcopi illum tanquam superiorem

riorem reueriti sunt, omnia concilia
20 illius autoritatem confirmarunt. † In eis itaq; (si absens erat) eius legati in Concilio præsidebant, vt factum fuit in Concilio Niceno, vbi Hosius Cordubensis Episcopus, tanquam legatus Papæ Iulij præsedit. In Cõcilio Ephesino, Cæcilius Alex. Episcopus etiam præsedit: in Concilio Chalcedonen. Paschasius Illiberitanus Episcopus, Vincentius Episcopus Esculanus, & Bonifacius presbyter Romanus, in V. Synodo Legati Agapeti Papæ fuerunt, & quinq; alij Episcopi, vt apertè constat, ex actione 2. eiusdem Concilij. In VI. Synodo preſederũt Legati Agathonis Papæ, Theodoretus & presbyteri, & Ioann. diaconus: denique nullum fuit hactenus Cõcilium Generale, in quo, si Papa fuit absens, Legati illius non præsiderẽt, at quod magis est Papa vt caput semper Cõcilium confirmauit. Innocentius Papa Concilium Mileuitanum, in quo damnatus est Pelagius, ratum habuit, vt patet ex Episto. August. 92. Zozimus etiam Papa Concilia Carthaginensia tertium & quartum cõfirmauit, & Siricius Papa Telẽse & Aphricanum confirmauit; per Bonifacium Aphricana Concilia fuerunt etiam
21 confirmata. † Generalia etiam Concilia à Romano Põtifice suorum Decretorum confirmationem petierũt. Nicænum siquidem Concil. petijt à Siluestro tunc Romano Pontifice, vt quæ in Concilio gesta fuerant, cõfirmare dignaretur: quod ille fecit, vt cõstat ex actis eiusdẽ Concilij. Conciliũ etiam Chalcedonense à Leone confirmatũ fuit, vt in 3. actione eiusdem Concilij in fine exploratum extat.

Reijciantur igitur impij hæretici contrarium tenentes, & cõfiteamur, & doceamus, cum Ecclesia Catholi-
22 ca Romana, † vnum esse in illa Summum Pontificem, vt sicut & ipsum vnum est ouile, ita sit vnus illius Pastor. De quo extat Concilij Constantiensis diffinitio, in quo damnati fuerunt 45. articuli Ioann. Vvicleffi, ex quibus is qui sequitur est 36. † Ecclesia Romana est Synagoga Sathanæ, nec Papa est immediatus, &
23 proximus Vicarius Christi. Quæ assertio simul cum alijs eiusdem, ibidem damnata est: Et session. 15. damnantur in eodem Concilio plures assertiones Ioannis Hus, quarum aliquæ sunt ad hanc rem pertinentes. † Ideo Concil. Florent. sub
24 Eugenio IIII. pro Græcorum vnione celebratum de hac re protulit diffinitionẽ, cuius hęc sunt verba: [Diffinimus sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem ac doctorem existere. Idem probatur ex Concil. Trident. sess. 6. de reformat. c. 1. in fine, & sess. 8. in Decreto de translatione Concilij sess. 9. de prorogat. sessionis: & optimè in sess. 14. c. 7. de casuũ reseruatione: & sess. 21. c. 2. & sess. 24. c. 1. & tex. in. c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. c. ita quondam. de Iudæis. c. conquesti. de sentent. excomm. c. quicunq;. eodem tit. in 6. & Clem. grauis. eodem titu. de sentent. excomm. cum similibus, & Roman. 13. 2. Corinth. c. 10. & 13. cap. nolentes. de hæreticis. c. felices. de pœnis. in 6. c. pastoralis. de offic. iud. ordin. Clement. cupiẽtes. de pœnis. extrauag. inter cunctas. §. duos. de priuileg. in extrau. cõmunib. & Turrecremat. in sum. Ecclesiast. lib. 1. c. 17. & libr. 2. c. 36. per totum: habet
25 itaque † Summus Põtifex primatum suum immediatè à Christo. ibidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

lib.2.c.38. & c.80.docet ipsi Petro, & in eo successoribus, hoc est, Summis Pontificibus, regendi ac gubernandi Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenã potestatem traditam esse, quemadmodũ & in gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus cõtinetur. Hęc ibi. Quod vtique ex iure diuino, & ratione successionis probatur. Sũmus enim Pontif. succedit D. Petro in præfectura totius Ecclesiæ Catholicæ vniuersaliter, vt ex fine Pontificatus deducitur. Certum enim est, Pontificem esse propter Ecclesiam, non Ecclesiam propter Pontificem, vnde Augustin. lib. de pastor. cap. 1. (inquit.) Quod Christiani sumus propter nos est, quod præpositi sumus propter vos est. At cum hodie Ecclesia plus egeat vno pastore quàm tempore Apostolorum cum Christiani plures nunc sint & peiores, igitur moriente Petro non debuit interire Pontificatus, qui non in Petri commodum, sed in Ecclesiæ vtilitatem institutus fuit. Manere namque ac perseuerare debet donec ipsa Ecclesia maneat, aut certè donec in terris peregrinatur, & vnius summi pastoris cura, & vigilãtia opus habet. Quibus astipulatur ratio ex vnitate Ecclesiæ: nam Ecclesia est vna & eadem omni tempore, ergo non debet mutari forma regiminis, quæ est forma etiam Reipublicæ & ciuitatis. Quare si Apostolorum tempore vnus erat supremus rector & caput Ecclesiæ, hoc etiam tempore esse debet.

Rursus probatur prædicta sententia ex verbis D. Ioannis cap. vltim. ibi pasce oues meas, officiũ etenim pastoris, est officium ordinarium, & perpetuum: ex natura enim rei tamdiu durare debet officiũ pastoris quamdiu manet ouile, ouile autem manet, & manebit vsque ad mundi consum-

mationem, igitur eo vsq; successores Petrii n summo isto pastorali officio manere necesse est, præsertim cùm Dominus ex d. cap. omnes oues suas Petro commiserit, neq; solùm omnes ratione loci, sed etiam ratione temporis cum nõ minus nobis quam antiquis Christus prospicere debuerit, sed Petrus non semper victurus erat in carne, igitur cum ei Dominus dicit, pasce oues meas in illo omnes successores eius alloquutus est. Vnde Chrysosto. lib. 2. de sacerdotio circa principium (inquit) qua nam de causa ille sanguinem effudit suum. Certè vt pecudes eas acquireret, quarũ curam tum Petri successoribus committebat, & S. Leo serm. 2. de anniuersario assumptionis suæ ad Pontificatum: manet (inquit) dispositio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine petræ perseuerans susceptæ Ecclesiæ gubernacula non reliquit, perseuerat videlicet Petrus, & viuit, in successoribus suis.

Præterea Ecclesia est vnum corpus, & suum quoddam caput hic in terris habet præter Christũ, vt patet ex 1. Corinth. c. 10. vbi postquã dixit Paulus Ecclesiã esse vnum corpus subiecit, non potest caput dicere pedibus, non estis mihi necessarij, quod certè non cõuenit Christo: ipse enim potest dicere omnibus nobis, nõ estis mihi necessarij: nullum autem aliud caput assignari potest prẽter Petrum neque debet moriente Petro corpus Ecclesiæ manere sine capite: oportet igitur aliquem Petro succedere, quę cõfirmantur ex veteri Testamẽto, in quo proculdubio successio erat summorum Pontificum, nam Aaroni succedit Eleazarus n. 20. & Eleazaro Phinees Iudic. 20. & sic de cæteris, at sacerdotium Testamenti veteris figura fuit sacerdotis Testamẽti noui, igitur, & nũc successio in sede Petri primi

primi ac summi Christianorum Pontificis conseruari debet, & quòd iste Petri successor sit Romanus Pontifex facilè probari potest. Nullus fuit vnquam neq; est qui se Petri successorem vllo modo asseruerit, vel pro tali sit habitus præter Romanum, & Antiochenũ Episcopũ: atqui Antiochenus non successit Petro in Pontificatu totius Ecclesiæ (non enim succeditur nisi cedenti locum, vel per mortem naturalem, vel per mortem legitimam, id est, depositionem, vel renũciationem, Petrus autem adhuc viuens, & Pontificatum gerens Antiochenam Ecclesiam reliquit, & Romæ sedem suam fixit) ergo Romanus Pontifex, qui Petro in vrbe Roma morienti successit, eidem in tota ipsius dignitate, & potestate successisse compertum est.

Ex quibus sequitur vt qui eligitur Romanus Episcop. eo ipso sit Põtifex summus totius Ecclesiæ, etiam si id non exprimant electores, de quibus perpulchrè Clemens Episto. 1. Anacletus Epistola 3. Euaristus Epistola 1. Alexander Epistola 1. Pius Epistola 1. & 2. Aniectus Epistola 1. Victor. Epistola 1. Zephyrinus Epistola. 1. Calixtus Epistola 2. Lucius Epistola 1. Marcell. Epistola 1. Eusebius Epistola 3. Melchiades Epistola 2. Marcus Epistola 1. quorum doctrinæ deductæ sunt in hanc sententiam ex Concilio Nicæno Canon. 6. & Concilio Generali in Epist. ad Damasum, vt tradit Theodoret. lib. 5. Historiæ capit. 9. & Synodo Constantinopol. actione 4. & Synodo 7. actione 2. & Lateranensi Concilio sub Innocent. 3. capit. 5. Romana (inquit) Ecclesia disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, vt pote mater vniuersorum Christi fidelium & Magistra, ac denique ex Concil. Lugdunens. Generali sub Greg. X. & habetur in c. vbi periculum. de electione. in 6. vbi Romanum Episcopum vocat Vicarium Christi, successorem Petri, rectorem vniuersalis Ecclesiæ, & in Concilio Trident. sesion. 14. cap. 7.

26 Hinc Patres omnes deduxerunt, † Petrum, & consequenter alios Pontifices, non posse errare in causis fidei. Turre-cremata in summ. Ecclesiastic. libr. 2. capit. 109. & sequent. Origenes in hunc locum inquit. [Manifestum est, & si non exprimatur, quòd † nec aduersus Petrum, nec aduersus Ecclesiam portæ prævalere poterunt infernorum; nam si prævalerent aduersus Petrum, in quo Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiam prævalerẽt.] Idque probatur ex lege, ex Euangelio, ex Patribus. Deuteron. 17. extat clarissimum testimonium, quòd † dubia de religione exhorta, ad Summum Pontificem iudicanda referuntur. Inquit enim Moyses: [Si difficile atque ambiguum iudicium esse perspexeris inter causam & causam, lepram & lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, surge, & ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venieisque ad sacerdotem Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcunq; dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus.] Et vt hoc comprobemus rationibus humanis perpendenda sunt verba illa, quibus redemptor noster pollicitus est beato Petro claues Regni cælorum, concedens illi iurisdictionem ligandi atque soluendi: item illa quibus commisit ouium suarum curam, constituens eum Ecclesiæ caput, &

29 Pastorem: † non enim sunt dicta Petro tanquam homini priuato, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apostolorum principi? atq; ita mortuo Petro, nõ fuit illa potestas extincta, sed transijt ad omnes Pontifices
30 successores legitimos: quia † quæ cõceduntur dignitati, nõ pereunt morte regentis, aut habentis illam, sed ad omnes successores eiusdem dignitatis transeunt. capit. quoniam Abbas. de offic. deleg. l. mortuo. l. proponebatur. ff. de iudicijs. Et hoc est conforme vaticinio Isaiæ: Super solium Dauid, & super regnum eius sedebit, vt confirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia amodo, & vsque in sempiternum: ipseq; Christus dixit apud Matth. [Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi:] sed his verbis fundauit Ecclesiam suam super Petrum, atque ideo consequens fuit, vt successores Petri succederent in eadem potestate: His sic positis, ad Summi Pontif. iurisdictionem & potestatem accedamus.

Cùm igitur Summus Pontifex (qui & Papa, id est, pater Patrum Christianorum Pontifex, summus Sacerdos, princeps sacerdotum, Vicarius Christi, caput corporis Ecclesiæ, fundamentum ædificij Ecclesiæ, pastor ouilis Domini, Pater, Doctor omniũ fidelium, Rector domus Dei, custos vineæ Dei, sponsus Ecclesiæ, Apostolicæ sedis Præsul, Episcopus vniuersalis & Maximus, ac admirabilis appellatur) omnium Episcoporum Maximus, & omnium gentium nominis Christiani princeps sit, †
31 eíque terrestris simul & cælestis imperij sit à Deo concessa potestas, canon. 1. distinct. 22. ac †
32 Christi filij Dei D. N. vice in terris fungatur, canon. 1. & 2. de translat. prælatorum cap. Apostolicæ. de regu. iuris, in 6. †
33 sacrilegium quasi est de eiusdem potestate vello disputare: vt tradit Bald. in præfatione feudorum. verb. nunquam ali-

qua. Verum enimuero vt curiosis pro parte satisfaciam, nonnulla summis tantùm labijs attingam. Summus
34 namque † Pontifex omnia potest; claue non errante, peccati impunitate surgentis à violatione legis diuinæ excepta. can. manet. 24. quæst. 1. & capit. quodcunque. vbi gloss. eadem causa & quæstione. Hostiem. & Ioannes Andr. in capit. magna. de
35 voto. cuius † potestas in omnibus exuberat, excepto iure diuino & articulis fidei; & quoties agitur de immutando vniuersæ Ecclesiæ statu. capit. in memoriam. & capit. nulli. distinctio. 19. capit. cuncta per mundum. 9. quæst. 3. Ioann. Anan. in cap.
36 nulli. de maledic. quare non † licet Summo Pontifici articulos fidei nouare vel mutare, nec noua sacramenta instituere, aut instituta mutare, vt docet sanctus Thomas 2. 2.
37 quæstio. 1. articu. 5. ad primum. † Potest verò in multis dispensare casibus, vt recenset Speculator in titu. de dispensatione. §. nunc breuiter. in tit. de Legato. §. nunc ostendendum. Alij nonaginta casus enumerantur à Guillelmo Durando, sed à recentioribus ad centum & septendecim, quibus tamen antecessit glossema quod dam tritum quidem, sed huius rei magistrum, quibusdam metris plures casus complectens, quibus fons quidam, aut certè norma, & semita ad cæteros perquirendos indicari videtur. capit. ad translationem de offic. delegati, quæ metra sunt infrascripta, videlicet.

Restituit Papa solus, deponit & ipse,
Diuidit atque vnit, eximit atque probat.
Explicat articulos, synodumque facit generalem,
Transfert, & mutat, appellat nullus ab illo.

Quorum

Quorum quidem versuum sensus magis, quàm verba, & metrica regula si spectetur, lucem aliquam ad hãc quæstionem afferunt: sed pleniori carmine prosecutus est Ioannes à Turre-cremata in capit. huic soli sedi. distinct. 17. & alij hoc infrà scripto modo.

Si sit Catholicus, Papam non iudicat vllus,
Erigit, & subdit Cathedras, & diuidit, vnit,
Mutat vota Crucis, restaurat, & eximit; ad se
Maiores causæ referuntur, legitimaque;
Promouet, appellare vetat, prohibet profiteri,
Deponit, transfert, supplerque, renunciat illi
Præsul, & exemptus, Simon, iurans, anathema,
Vel proprium, vel legati, vel lex vtriusq;
Nequaquam participans, & si quem sponte salutat,
Quem Canon damnat, sibi vel quando reseruat,
Soluitur à Papa, nec non quem regula damnat,
Addas suspensum, casum, cum fertur ad ipsum
Rescriptum fidei dubium, confert bona plura,
Irritat infectum, legem condit generalem,
Approbat, imperium firmat, deponit, & vngit,
Concilium generale facit, sancit quoque sanctos,
Ens non esse facit, non ens fore, pallia semper
Portat, concedit, legi nec subditur illi,
Appellatur adhuc modo sine, iudiciumque
Est pro lege suum, monachum reuocat renuentem,
Maius adulterio soluit generaliter arctat,
Et laxat quicquid sponsis notat, ordinat extra
Tempora dando sacrum; promotum promouet idem,
Ordinat atq; diem, quo consecratur & ipse,
Libenterque locum concedit, iure priuatq;
Insignit, laico sacrum dat chrisma ministro,
Summâ sede sedet, plenusque Vicarius extat.

38 Ipsíque Summo † Pontifici potestas seruata est cognoscẽdi & finiendi articulos & quæstiones fidei, vbi aliquam ambiguitatẽ super eis oriri
39 contingat: † neque assentiendum est his qui Concilij generalis, non Papæ hanc esse potestatem aiunt. d. c. hæc est fides. capit. 1. rogamus. 24. quæstion. 1. Doctores in rubr. de constitutionibus. Cardinalis Albanus in tract. de potestate Papæ. 2. part. nu.
40 23. Quo exemplo nec † alij permittitur hæreticos ad gremium sanctæ Matris Ecclesiæ reuertentes soluere. capit. frater noster. 16. quæst. 1. capit. quoties. 24. quæst. 1. Concil. Oecumenicum generale solus vocare potest, constitutioneſque eius probare vel improbare, interpretari, & Concilium soluere. 15. & 17. distinct. per totam. cap. statutum. de electione. & de rescriptis in. 6. Explorati siquidem
41 iuris est, † Papam Concilio maiorem esse, atque in illud potestatem habere; gloss. Geminianus. & alij in capit. vbi periculum. verſ. Concilio. de electione in. 6. Decius Berous, & antiqui in cap. 1. de constitutionibus. Castaldus de potestate Papæ numer. 75.
42 Albanus vbi suprà num. 53. & † iuris diuinæ constitutiones solus limitare ex causa potest. gloss. Archidiacon. & Turre-cremata in. c. sunt quidam. 26. quæst. 2. Innoc. in. c. fin. de constitutionibus. Felinus in. c. de sponsalibus.
43 col. 7. nec † alius quisquam veniam peccatorum plenam indulgere potest. Doctores in. c. cum ex eo. de pri-
44 uilegijs; † nec aliquem clericorũ sol-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uere, quin canonicas horas dicere teneatur alius præter Summum Pontificem potest, vt notatur in d. Clem. 1
45 de celebratione Missarũ, ipse † nàmq; est sponsus vniuersalis Ecclesiæ dict. c. cuncta per mundum. &. c. per prin-
46 cipalem 9. q. 3. Habetq; † vtrumque gladium, & omnes ei parere tenẽtur principes & Reges. c. inter quatuor.
47 de maioritate, & obedient. & † quisquis se Pontificis Maximi præceptis subtrahere contendit, dispẽdium salutis æternæ incurrit, tex. in. c. vnam sanctam. de maiorit. & obedient. & non solùm clericus, sed etiam laicus, glos. in c. nouit de Iudicijs, vbi notatur c. causam. qui filij sint legitimi. Ne
48 mo † enim in terris est supra eũ, excepto Concilio vniuersali, si hæreticus sit. Turre-crem. in sum. Ecclesiæ, lib. 3. c. 5. Iacobatius. lib. 9. de Concilio. Simanc. de Cathol. institut. tit. 12. num. 13. c. si Papa. 40. dist. & ibi Præpositus. Ægid. & cæteri Alua. de Conci. c. 2. non aliàs. c. nũc autem. vbi notatur, 12. dist. Innocent. in c. ex parte. 1. de verborum significatione, Ioann. Andreas in. c. in fidei. de hæreticis. c. proposuisti. de concessione præbẽdæ.
49 Quinimò ita traditũ est † Pontificem Romanum in terris potestatem Paulo Apostolo maiorem, aut certè non minorem habere. glos. in c. sunt quidã 25. q. 1. in c. Lector. 34. distinct. Felinus in rubr. & in c. quę in Ecclesiarum. de constitutionib. nu. 21. vbi doctores.
50 Ideo † nec Inquisitores nec quiquam alij procedere possunt contra Papam deprehensum in hæresi, quia delegati eius sunt, & consequenter infe-
51 riores, † & inferiores in superiorem non habẽt potestatem. c. inferior. 22. dist. l. ille à quo. ff. ad Trebel. Itaque in omnes mortales iudicium proferre potest, cùm tamen nullius ipse iudicium subire teneatur, excepto generali Concilio, vbi de hæresi contra eũ
52 agi contingeret: quo † casu Concilium generale, vel cœtus Cardinalitũ esset iudex cõpetens, vt dicit Archidiaconus, & alij in. c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. glos. in. c. in Synodo 63. dist. & Eymericus in 3. p. Directorij, q. 25. quamuis plures Theologi intre-
53 pidè asserant † Papam non posse fieri hæreticum, inter quos est Albertus Pighius Campẽsis lib. 4. c. 8. de Ecclesiastica Hierarchia, cuius sententia satis probabilis ac consona rationi videtur, imò certũ putat omnes Romanos Pontifices, qui in hæresim incidisse cõmemorantur, posse ab hæresis nota liberari; quod hoc potissimũ nititur fundamẽto probare, quia Christus orauit pro Papa, ne deficeret fides eius. Ioann. 21. vt ipse fratres suos in fide nutantes cõfirmaret, quasi videatur hoc priuilegium personale esse, & annexũ ei qui ritè & canonicè electus est Põtifex Romanus, & Ecclesiæ caput ex assistentia Spiritus sancti non permittẽtis in hæresim labi, quamuis in quęuis alia delicta possit ex humana fragilitate incidere. Nihilominus tamen contrariã senten-
54 tiam (scilicet) quòd possit † Summus Pontifex, postquàm ritè & legitimè electus est Pontifex Romanus, & Ecclesiæ caput, in hæresim incidere, cõmuniter tenuerunt Theologi, & Canonistæ, ac præcipuè Turre-crem. in summa de Ecclesia lib. 2. c. 93. Caiet. in opusc. de autoritate Papæ, & Concilij. Cardin. Hieron. Albanus in libr. de potestate Papæ. 1. p. Dominic. Sotus lib. 4. sentent. dist. 22. q. 2. articu. 2. versic. Dubium autem est. Alphons. de Castro lib. 2. cap. 23. in princip. de iusta hæreticorũ punitione, Melchior Canus lib. 6. cap. vlt. de locis Theolog. Syluester in summa verb. Papa 40. distinct. Ioannes Rojas de hæreticis singul. 16. incipiente; Papa de crimine hæresis. Augustinus de Ancona

Ancona in summa de potestate Ecclesiastica quæstio. 5. per totam quęstionem, Simancas de Catholica institutio. titu. 12. nume. 13. & titu. 45. de Papa. nume. 35. & alij plures, quos longum esset recensere: quorum frequentiori sentẽtia Papa effectus hæreticus Concilio, velut legitimo iudici supponitur.

Licet ex supradictis satis probatum fuerit Pontifices succedere in
55 vniuersæ Ecclesiæ primatu, † hæretici tamen omnes huius temporis pro viribus conantur contrarium probare. Et præcipuè Lutherus lib. 2. de potestate Papæ. Illyricus lib. cõtra primatum Papæ, Synodus. Et Mal chaldia in libr. eiusdem argumenti, Ioannes Caluinus lib. institut. cap. 6. & 7. Magdeburgẽses in singul. Centur. ad finem, vt refert Robertus Bellarminus tom. 1. de Romano Põtifice, lib. 2. cap. 12. pagina 600. ideò aliquibus medijs huius nostræ conclusionis veritatem ostendemus, & refellemus hominum delirãtium nugamenta.
56 Primùm ergo † probatur Romanum Pontificem Petro succedere in Pontificatu Ecclesiæ vniuersæ ex diuino iure, & ratione successionis hoc pacto. Debet Petro iure diuino aliquis succedere; ille non potest esse alius, quàm Pontifex Romanus ex supradictis; ergo ille succedit. oportet enim Petro aliquẽ succedere in Põtificatu Ecclesiæ vniuersæ, vt colli
57 gitur ex fine Pontificat. † Certũ enim est Põtificem esse propter Ecclesiam, non Ecclesiam propter Pontificem, vt ex Diuo Augustino deducitur lib. de Pastoribus. cap. 1. inquit enim. Quòd Christiani sumus, propter nos est, quod præpositi sumus, propter vos est, atqui Ecclesia non minùs eget nunc vno Pastore, quam tempore Apostolorum, imò verò magis cùm nunc sint Christiani, & plures, & peiores: non igitur, moriente Petro, perire debuit Pontificatus, qui non in Petri commodum, sed in Ecclesiæ vtilitatem institutus erat, sed manere ac perseuerare, donec ipsa Ecclesia manserit, aut certè dum in terris peregrinatur, & vnius summi Pastoris curâ & vigilantiâ opus habet.

Fulcitur præterea hæc propositio ex verbis Domini Ioann. cap. vltim. [Pasce oues meas:] officium namq; pastoris est ordinariũ & perpetuum. Siquidem ex natura rei tamdiu durare debet officium Pastoris, quamdiu manet ouile; ouile autem manet, & manebit vsque ad mundi consummationem. Igitur successores Petri in summo isto pastorali officio manere necesse est. dict. extrauagan. vnam sanctam de maioritat. & obedientia. & Ioann. cap. 10. Sed & licet illud ex parabola Christi ipsius ore prolata conferre. Vineam Pater familias vt coleretur agricolis locauit. Tum aliàs eam vt colerent hinc & inde coloni vocati sunt non pauci, qui cum à latronibus & sicarijs ad internecionem essent dati, ipse paterfamilias proprio filio non pepercit. Illum etiam Deus misit vt quâ indutus erat humanitatis proprietate hominum incolumitati per vineæ culturam satisfaceret. Hinc quis non colligat, & colonos & agricolas pro vinea Domini conductos, atque adeò nos omnes siue Pontifices, siue Sacerdotes, siue omnes quicunque sint ex regali sacerdotio ad hoc destinatos, potissimùm verò caput nostrum visibile Pont. Max. pro vinea & Ecclesia Dei constitutos? Legendus ad hæc Theodoretus, & qui scripserunt omnes in Matth. cap. 20. & 21.

Rursus ex eodem loco Ioann. id
58 optimè probatur: † nam cùm Domi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus ait Petro: [Pasce oues meas] omnes oues suas commisit, nec solùm omnes ratione loci, sed etiam ratione temporis, cùm non minùs nobis quàm antiquis Christus prospicere debuerit: sed Petrus non semper victurus erat in carne: igitur cum ei Dominus dixit: [Pasce oues meas] in illa dictione, omnes, successores eius allocutus est. Hinc Chrysostomus libr. 2. de sacerdot. circa principium inquit. [Quanã de causa ille sanguinem effudit suum? certè vt pecudes eas acquireret, quarum curam tunc Petri successoribus committebat:] & sanctus Leo sermon. 2. anniuersarij assumptionis suæ ad Pontificatum: [Manet (inquit) dispositio veritatis.] Et B. Petrus in accepta fortitudine perseuerans, susceptа Ecclesiæ gubernacula non reliquit, perseuerat (videlicet) Petrus, & viuit in successoribus suis, & B. Petrus Episcopus Rauennæ in Epistola ad Eutychenses: [Beatus (inquit) Petrus, qui in propria sede viuit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem.] Quod etiam probatur ex veteri Testamento, vbi successio erat Summorum Pontificum. Aaroni enim successit Eleazarus Num. 20. & Eleazaro Phinees. Iudic. 20. & sic de cæteris. At Sacerdotium Testamenti veteris figura fuit Sacerdotij Testamenti noui, igitur & nunc successio in sede Petri primi ac summi Christianorum Pontificis conseruari debet. Cùm igitur successio Romani Pontificis in Pontificatum Petri ex instituto Christi sit, & ipse instituerit in Petro Pontificatum duraturum ad finem mundi, & Petrus moriturus esset, non est dubium, quin Pontifices successores Pontificatum à Christo accipiant.

Secundò facit ex vnitate Ecclesiæ. Nam cum Ecclesia sit vna & eadem omni tempore, non debet mutari forma regiminis, quæ est forma etiã reipublicæ & ciuitatis; extrauagan. vnam sanctam. Bonifac. Octaui de maioritate, & obedientia. Anacletus in Epistola missa omnibus Episcopis incipiente, Benedictus Deus. cap 3. c. sacrosancta. 22. distinct. c. ad Romanã 2. quæst. 6. Fabianus & Gelasius eius nominis primus Epistola quadam 1. cap. 11. & Leo Papa. 9. in Epistola aduersus præsumptiones Michaelis, & Acridani Episcoporum c. 12. & 13. vna igitur est Ecclesia, & vnus Papa, cui omnes mortales sũt subiecti. Quare si Apostolorum tempore vnus erat supremus rector, & caput Ecclesiæ, hoc etiam tempore esse debet. Prædictum axioma de fide, veritate, vnitate, & potestate Ecclesiæ Romanæ adeò verum est, vt non solùm doctis & indoctis, verùm etiam Paganis ac
59 hæreticis notũ sit, † quæ per mille & quingentos annos nullam hæresim condidit aut amplexa est, quod vtiq;
60 ingẽs Dei opus haberi debet. † Ecclesia enim ex multis hominibus fidei, charitatisq; vinculo connexis & colligatis in vnũ quasi corpus conflatur. 1. Petri. 2. & e. legimus. 93. dist. c. multę. 1. q. 1. in fin. c. loquitur. 24. q. 1. hano Sapientia Dei construxit (vt diximus suprà) Christus, qui est petra, & fundamẽtum, præter quod nemo potest aliud ponere. 1. Corint. cap. 3. & c. 10. nec alium Christus voluit suæ visibilis præsentiæ vicem hoc in genere sustinere, nisi quem priùs petram factũ suâ potentissimâ prece ad fratres
61 etiam confirmandos misisset. † Quæ quidem Ecclesia sic firmata nõ solùm ratione virginitatis, sed etiam ratione omnium fidelium tota virgo dicitur. c. nuptiarũ. 24. q. 1. ac sponsa Christi pudica & incorrupta, quæ adulterari nõ potest. c loquitur. 24. q. 1. in fine. c. omnibus. eadem causa & quæstione. Turre-cremat. in summa de Ecclesia,

Ecclesia. libr. 2. capit. 76. ipsa habet veraciter dominica sacramenta. cap. quia ex sola. 24. quæstio. 1. capit. ex Catholica. 1. quæstio. 1. & sic extra eam salus non habetur. capit. alienus. capit. quicunque. & d. c. quia ex sola
62 24. quæst. 1. † nec habet maculam, nec rugam. capit. quamuis. 21. distinctio. †
63 quæ tanquam magistra in omnibus est sequenda. cap. qui nesciat. 11. & capit. non decet. 12. distinct. & cap. omnes. 22. distinct. Hinc Paulus anno Domini 50. Roma. 1. fidem Romanorum in vniuerso mundo annunciari dixit: semel ergo Ecclesia Romana recte credidit.

64 Irenæus † anno Domini 160. lib. 3. eandem vinificatricem fidem ad sua vsque tempora conseruatam in Ecclesia Romana testatur.

Cyprianus anno Domini 250. Romanorum fidem ab Apostolo prædicatam, negat mutari posse libr. 1. Epistola. 3.

Hippolytus Hostiensis Episcopus anno Domini 270. apud Prudẽtium in Hymnis hortatur suos, vt apud eos vigeat vna fides illa, quam Petri Cathedra retinet.

Eusebiani anno Domini 340. apud Zozomenum libr. 3. capit. 7. literis ad Iulianum Papam datis, fatebantur, licet inuiti, Ecclesiam Romanam primas apud omnes ferre, vtpotè quæ Apostolorum schola, & pietatis Metropolis iam ab initio fuisset.

Ambrosius in Epistol. 81. [credatur (inquit) Symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana intemeratum semper custodit & seruat anno Domini 350.]

Ruffinus in Symbolo anno Domini 360. [hæresis (inquit) nulla in Ecclesia vrbis Romæ sumpsit exordiũ.]

Hieronymus in Epistola 3. aduersus Ruffinum ait anno Domini 380. fidem Romanam neque præstigias recipere, nec mutari posse.

Anno Domini 400. Palladius in vita Chrysostomi dicit: [Theodorus Tyaneus Episcopus ad finem vsque in cõmunione perstitit fidelium Romanorum.]

Augustinus contra Pelagium anno Domini 420. lib. 2. cap. 8. prædicandam in Domino clamat Romanorum fidem.

Anno Domini 440. Theodoretus ad Renatum presbyterum scribens, [Romana (inquit) sedes semper hæretici fœtoris expers permansit.]

Anno etiam Domini 530. Primasius in. cap. 1. ad Romanos ait: [Fides clara est Romanorum.]

Procopius lib. 1. de bello Gotthorum [Christianæ fidei disciplinam, si alij vnquam, Romani præcipuè sunt venerati] anno Domini 570.

Gregorius Magnus lib. 12. Epistola 7. anno Domini 600. inquit. [Absit nos cuiuslibet hæretici recipere sensum] & lib. 3. Epistola 33. [de Ecclesia B. Petri nullum dubietatis scrupulum habeatis.]

Anno Domini 680. Agatho in Epistola ad Constantinum IIII. Imperatorem [Apostolica Petri Ecclesia nũquam hæreticis nouitatibus depraua ta succubuit, sed illibata fidem regnus manet] & habetur Luc. cap. 22.

Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus in actio. 2. Nicænæ Synodi, anno Domini 790. respondit: [Testimonium Pauli Apostoli, quo ad studium sinceræ fidei Romanorum exosculatur, nos insequi par est, temerariumq; repugnare arbitramur.

Nicolaus I. anno Domini 860. ad Michaelem Imperatorem: [Priuilegia Ecclesiæ Romanæ Christi ore in B. Petro firmata perpetua sunt

ante

Universidad de Deusto
Biblioteca

ante Imperium vestrum fuerunt, manebuntque post vos, & quousque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt immutilata.

Anno Domini 830. Theodorus Zenobij Studiensis Constantinopoli Antistes, in dogm. de adoratione sacrarum imaginum: Tanta est Romanorum fides, vt illic infracta videatur esse petra fidei, nimirum iuxta verbum Domini fundata.

Vvbalafredus Strabus de rebus Ecclesiæ capit. 22. anno Domini 840. [Nulla per orbem Ecclesia, æquè vt Romana, ab omni fere hæresi in cunctis retro temporibus pura permansit.]

Rhegino Chron. lib. 2. anno Domini 900. [Romana vrbs ab omni sancta Ecclesia propter præsentiam Petri, & Pauli speciali quodam veneratur priuilegio.]

Anno Domini 1050. Leo IX. in Epistola ad Michaelem & Aridanum: [Romanæ Ecclesiæ fides per Petrum super petram ædificata, nec hactenus defecit, nec deficiet in secula. Luc. cap. 22.]

Lanfrancus aduersus Beringarium anno Domini 1070. [Beati Doctores (inquit) si non eisdem verbis, tamen eisdem sententijs concorditer astruxerunt, hæreticum esse omnem hominem, qui à Romana & vniuersali Ecclesia in fidei doctrina discordat.]

Anno Domini 1100. Robertus Tuytiensis de diuinis officijs, lib. 2. cap. 22. [Romana (inquit) Ecclesia super Apostolicæ fidei petram altius fundata firmiter stetit, & tam Græciæ, quàm totius orbis hæreticos semper confutauit.]

Bernardus ad Innocentium Papam II. in Epistola 100. anno Domini 1140. [oportet (inquit) ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque, & scandala emergentia in regno Dei, ea præsertim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, vbi non possit fides sentire defectum, hæc quippè huius prærogatiua sedis.]

Thomas de Aquino anno Domini 1250. in Opusculo de Symbolo Apostolorum; [Sola Ecclesia Petri semper fuit firma in fide.]

Anno Domini 1330. Nicolaus de Lyra in capit. 22. Lucæ ad illa verba: vt non deficiat fides tua: [Ex hoc patet, fidem non deficere ad finem mundi, potissimum in Ecclesia Romana, quæ à Petro post Christum fundata est.]

In reuelationibus sanctæ Brigittæ, lib. 7. capit. 19. anno Domini 1370. Sciant Græci, quòd eorum imperium & regnum, siue dominia nunquam stabunt secura, donec ipsi cum vera humilitate, & charitate, Ecclesiæ & fidei Romanæ se deuotè subiecerint. Hæc promulgata centum ferè annis sunt, antequam Græcorum regna & imperium à Mahumete secundo Turcarum Imperatore euersa fuissent.

Æneas Siluius in dialogo contra Bohemos Epistola 130. anno Domini 1450. [In his quæ sunt fidei, nunquam reperta est Apostolica sedes errasse, aut adulterinis acquieuisse dogmatibus: hoc ausim dicere: Romanus Præsul indubitatus, nemo vnquam inuentus est falsæ doctrinæ publicus assertor.]

Ioannes

Ioannes Picus Comes Mirandulæ in Theorem. 13. anno Domini 1500. Ad Romanam (inquit) Ecclesiam, caput & Magistram Ecclesiarũ, mentis acies dirigenda est: atque huic ipsi Ecclesiæ, hoc est, Apostolicæ sedi Petri Christi Vicarij, sanctissimi viri adhæserunt semper.

65 Summum Pontificẽ † primum locum obtinere non solùm ex supradictis Patrum sententijs manifestè apparet; verùm etiam ex totius Christiani Orbis vulgo probatur. Et primò ex B. Cypriano lib. 3. Epist. 13. & ex Socratis historia, libr. 4. cap. 30. & lib. 2. cap. 10. Gregor. Magno lib. 7. in diction. 2. Epistola 115. & lib. 4. Epist. 44. qui in hæc verba scribit: [Nos indignos pro Beati Apostoli Petri reuerentia mens fidelium veneratur: & ex amore quippe fideliũ, cuius sedis mos vltra meritum erupit, vt cùm eorum corpora humanda deferũtur, dalmaticas pro sanctitatis reuerentia subintrãs partiẽdas populus scindat.] Hæc ibi. An valdè celebris primatus ille non fuit, quem plebs diuinorum mysteriorum sæpe ignara in B. Petri honorem tam apertè venerata est? quod nunc de plebe Romana, & alijs diximus: in Græcanica etiam plebe locum habuisse certum est. Dum Agapetus sacræ Romanæ Ecclesiæ Põtifex (in lib. Dialogorum 3. capit.
66 3. inquit † B. Gregorius) ad Iustinianum principem proficisceretur, in Græciarum partibus, propinqui quidam muti, & claudi se obtulerunt ei Agapeto curandos, dicentes se in virtute Dei ex autoritate Petri fixam illius spem habere. Hæc ille: Tam notum igitur etiam olim orbi Christiano fuit, Pontificem Romanum non solùm Petri successorẽ esse, verùm & ob eam rem autoritate quadam excellere, & plebeij homines in fide huius autoritatis, quam Romanus Pontifex à Petro acceptam habebat, firmiter confiderent mutum, & claudum à Romano Pontifice sanitati suæ restituendum esse.

Paganis etiam notum fuisse Romani Pontificis primatum patet, qui eum præcipuè confitebantur, Euseb. lib. 7. capit. 24. & in historia Amiani lib. 15. Hieronymus Epistola 62. refert idolorum cultorem solitum esse Papæ Damaso ludentem dicere. Facite me Romanæ vrbis Episcopum, & ero protinus Christianus.

67 Magnus † Cham, Cublai vocatus, vt dicit M. Paulus Venetus libr. 1. de Oriental. regimine, cum cuperet fidem Christianam suis sapientibus persuaderi, ad Papam misit ea de re, tanquam ad caput fidei Christianæ.
68 Imò † quicumque barbari cum Christianis aut de fidei, aut de fœderis negotio acturi, quocum potius agunt, quàm cum Romano Pontifice?

69 Armeni † quoque nonne ab Eugenio IIII. Summo Pontifice regulam fidei petierunt? vt habetur in fine Concilij Florentini, & vt Æneas Siluius in Epist. 376. refert.

70 Nicolai † Regis Persarum, Coscopæ Ducis Georgianæ, Manuethis, Assemberch, Soldani Mesopotamiæ Morati, Verbrecht in Armenia Domini, Oratores & Nuncij fœdus contra Turcas vnà cum Christianis inituri ad Christianorum caput Romanum Pontificem Pium II. accesserunt.

71 Hunc etiam † primatum hæretici agnouerunt, & confessi sunt; inquit enim Eusebius lib. 15. capit. 15. quòd Cataphryges qui iuxta Montan. hæresim Phrisæ & Maximillæ prophetiã insectabantur, cum superstitioni suæ à multis fidelibus viris, ac præsertim Azotico, & Iuliano Episcopis vehementer contradiceretur, à Zepherino

Universidad de Deusto
Biblioteca

phetino Pontifice Romano petierũt, vt approbatâ ipsorũ nouâ doctrinâ, pacis & communionis suæ literas illis daret, non sanè ob aliud, quàm quòd sciebant se aduersus quoscunque Episcopos in æternum securos fore, si primi Episcopi cõmunionem impetrassent, quod minimè Romanus Pontifex facere voluit: ita Tertullianus aduersus Praxeam.

Augustinus contra Pelagium & Cælestium lib.2.c.7. ait: [Cælestius, qui hæresim Pelagianam propugnabat, non est ausus B. Papæ Innocentij literis obsistere, imò se omnia, quæ sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit.]

Berengarius quoties hæresim suam ad sedis Apostolicæ iudicium abiurauit? Id quidem Guimundus in lib. de sacramento altaris copiosè exponit. Schismatici Græci decem vicibus, & eo amplius Ecclesiæ Romanæ reconciliati sunt, de quibus S. Antoninus Florentinus latissimè agit in 3. part. Historiæ titulo 22. cap.13.

Valdenses quoque, seu pauperes de Lugduno, inquit Abbas Vspergensis, qui eodem ipso tempore vixit, vt habetur in Chronico anni Domini 1212. petebant sectam suam à sede Apostolica confirmari ac priuilegiari.

Vvicleffus ad Vrbanum Papam VI. scripsit in hæc verba, vt est videre apud Loxium in Commentarijs: [Romanus Pontifex cum summus Christi Vicarius in terris sit, fidem meam, si sit orthodoxa, confirmabit, & si sit erronea, emendabit.]

Lutherus anno altero ab incepto scismate suo ad Papam Leonem scribens: [prostratum me (inquit) pedibus tuæ beatitudinis offero, cum omnibus quæ sunt & habeo; viuifica, occide, voca, reuoca, approba, reproba, vocem tuam vocem Christi in te præsidẽtis & loquentis agnoscam.]

Hæc etiam sententia confirmatur ex traditis à Socrate lib.4.c.11.Sozomen.lib.6.cap.10.& 12.& ex alijs optimè congestis per Nicolaum Sanderum in lib. de claue Dauid, seu regno Christi lib. 3. vbi plura in hanc rem congesit, ex quo nos etiam consultò in confirmationem nostræ sententiæ aliqua mutuati sumus.

72 Primatus† igitur Pontificis Romani tam perspicuus omni ætate fuit, vt hæretici nihil ferè antiquius habuerint, quàm vt sua dogmata à sede Apostolica probarentur: sed cum res pro illorum voto non succederet, tũc demum tribunal, à quo ipsorum hæreses damnabantur, oppugnare ceperunt.

Sed ne videamur extra institutum nostrum in re adeo clara vagari, ad explicationem articuli de iurisdictione Summi Pontificis in temporalibus accedamus.

73 At † quia impij ac recentiores hæretici nostri temporis summè conantur veros ac germanos sacræ scripturæ, sacrorumq; Canonum, & Patrum intellectus falsò subuertere, eosque errores inducere, negantes Summi Pontificis potestatem temporalem, in primis discutiendum proponimus, quam & qualem habeat, vbi satis dilucidè in studiosorum gratiam hæc omnia demonstrabimus.

DE

DE IVRISDICTIONE vniuersali Summi pontificis in temporalibus.

Prima hæreticorum opinio.

SVMMARIVM.

1 *Quatuor sunt Doctorum sententiæ de potestate Papæ in temporalibus.*
2 *Summus Pontifex secundum hæreticos nullam habet temporalem iurisdictionem.*
3 *Caluinus Summi Pontificis potestatem in temporalibus impugnat, & confutatur, & num.38.*
4 *Apostoli sunt firmissimæ bases Ecclesiæ.*
5 *Petrus & Paulus principes Apostolorum suo martyrio Romanam Ecclesiam consecrarunt.*
6 *Discipuli Christi Petrum Ecclesiæ caput esse voluerunt.*
7 *Electio D. Ambrosij, Seuerini, & S. Nicolai per miraculum.*
8 *Christus est fundamentum, & autor Ecclesiæ, & nu.15.30.& secundariò Apostoli, & Concilia num.36.*
9 *Petro Christus commisit curam gregis sui.*
10 *Deus est omnium principiorum principium, & fundamentum.*
11 *Dignitates omnes Ecclesiasticæ potestatem à Romana Ecclesia acceperunt.*
12 *Petrus non accepit primatum ab Apostolis, sed à Christo, & nu.20.*
13 *Ecclesia Romana à Domino alijs prælata est.*
14 *Sedes Apostolica in Vrbe Romana Dei iussu a Petro posita est.*
16 *Petrus quare sic fuerit vocatus à Christo, & num.23.*
17 *Esse à Deo consideratur tribus modis.*
18 *Principatus omnes derivantur ab vno principe.*
19 *Christus est princeps Regum terræ.*
21 *Cathedra Petri fuit maior omnibus alijs, & prima omnium.*
22 *Episcopi successerunt in locum Apostolorum.*
23 *Diabolus nihil potest, nisi in quantum potestas ei datur à Deo.*
24 *Ecclesia militans reducitur ad trium phantem, tanquam ad finem.*
25 *Ecclesia militans dicitur corpus mysticum fidelium.*
26 *Sponsa sit vxor per ductionem in domum.*
27 *Ecclesiæ nomen varias habet significationes.*
28 *Ecclesia est Catholicorum fidelium collectio.*
29 *Ecclesiæ alia diffinitio.*
31 *Principatus Ecclesiæ fuit promissus Christo.*
32 *Pastores duo vniuersales Ecclesiæ esse non possunt.*
33 *Multis modis sumitur [Fundamentum.]*
34 *Quæ sit fides Catholicæ religionis, ex Chrysostomo.*
37 *Asserens quid hæreticum ratione naturali, non est hæreticus, si se subijciat correctioni Ecclesiæ.*
39 *Moyses fuit princeps temporalis, & Summus Pontifex spiritualis.*
40 *Commendatur liberalitas Constantini, & aliorum Imperatorum, qui principatus temporales Ecclesiæ cõtulerunt.*
41 *Pontifices, qui sedem Apostolicam ditarunt, plures pro Sanctis habentur.*

42 *Insti-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

42 *Iustitia dominij temporalis Ecclesiæ probatur.*
43 *Ludouicus Romanus Imperator confirmauit donationem factam Ecclesiæ.*
44 *Pipinus & eius successores plures terras concesserunt Ecclesiæ.*
45 *Forma donationis factæ Ecclesiæ per Constantinum Imperatorem.*
46 *Disponere tantùm quis potest de iure, quod habet in re.*
47 *In re sua quilibet est moderator & arbiter.*
48 *Princeps habet plenariam elargiendi libertatem.*
49 *Principis contractus habet vim legis.*
50 *Princeps concedit supremas dignitates, & alia.*
51 *Libera administratio quando videatur esse concessa.*
52 *Liberam habens administrationem potest donare propter causam.*
53 *Tutor potest donationem facere de rebus pupilli, quoties illi expedit.*
54 *Donatio facta Ecclesiæ per Constantinum fuit remuneratoria, vel potiùs recognitio, resignatio, seu restitutio, & numer. 64. & ideò eam recusare non potuit Siluester Papa nume. 97. fuit donatio ob causam, num. 79. & quod præsumatur Iusta, num. 77. & quod fuerit approbata ab Ecclesia, num. 79. & quod per eam fuit translatum directum dominium etiam sine traditione, num. 81. & quòd esset sacrilegium de ea dubitare, num. 86. & hæreticum, nume. 87. & 89. & eius validitas probatur Patrum autoritatibus innumeris, num. 90. & Canonistarum num. 92. & Legistarum, nume. 93. & obices contra dictam donationem tolluntur. & numero 94.*
55 *Immensitas omnis facta in Ecclesiam, est mensura.*
56 *Donatio facta Ecclesiæ est valdè priuilegiata.*
57 *Bona fiscalia, & patrimonialia æquiparantur.*
58 *Ecclesia & Imperium fraternizant.*
59 *Ecclesia dicitur Imperij mater.*
60 *Papa est Vicarius Dei in terris.*
61 *Imperium approbat Ecclesia.*
62 *Imperator nullum superiorum recognoscit.*
63 *Iurisdictiones ambæ, nempe Ecclesiastica & sæcularis, sunt in solidum penes Ecclesiam.*
65 *Princeps est solutus omni lege positiuâ.*
66 *Finiti ad infinitum nulla est proportio.*
67 *Regalia præscribi non possunt per inferiorem.*
68 *Ecclesia præscribere potest regalia cõtra Imperium, & vnus Rex contra alium.*
69 *Iure gentium prouincijs omnibus competit ius eligendi Regem.*
70 *Imperator est dominus totius orbis.*
71 *Romanum nomen non transiuit montem Caucasum.*
72 *Quæ prouinciæ non sint subditæ Imperio.*
73 *Lex quæ transtulit potestatem in principem, transferre potuit in Pontificem.*
74 *Imperium subditum est Ecclesiæ.*
76 *Roma fuit facta Sanctum sanctorum post Constantini donationem.*
78 *Ecclesia non potest errare.*
80 *Papa in patrimonio sancti Petri vtranque habet iurisdictionẽ sine controuersia, nec in temporalibus subest Imperatori, & num. 83.*
82 *Per legatum transfertur dominium directum absque traditione.*
84 *Imperator non posset legitimare in terris Ecclesiæ.*
85 *Priuilegia principum latissimè sunt interpretanda.*
88 *Hæreticus dicitur, qui ob priuatos respectus nouam gignit opinionem contra Ecclesiam.*

91 *Patrum autoritas omnem falsitatis scrupulum tollit.*
95 *Eusebij Historia est reprobata ab Ecclesia.*
96 *Constantinus Imperator donando Ecclesiæ bonam fidem agnouit.*

DEDVCTVM fuit in quæstionem, vtrùm Summus Põtifex, ita habeat vniuersalem iurisdictionem etiam in temporalibus, † vt eius iurisdictio sit superior temporali iurisdictione Imperatoris, & Regum. Quatuor fuerunt sententiæ super hac quæstione. Prima fuit hæreticorũ asserentium Summum Pontificem de iure diuino nullam habere temporalem potestatem, nec posse vllo modo imperare Principibus secularibus. Secunda fuit quorundam Iurisprudentium dicentium, Summum Pontificem nullam habere iurisdictionem temporalem in terris Imperij, & in ipsum Imperatorem. Tertia fuit multorum Doctorum, etiam sanctorum Patrum, & præcipuè Canonistarũ, quòd summus Pontifex habeat iurisdictionem absolutam & vniuersalem superiorem quacumque potestate temporali: etiam Imperatoris & Regum. Quarta est Theologorum opinio, asserentium summum Pontificem habere iurisdictionem temporalem vniuersaliter in ordine ad spiritualem.

1

Prima opinio.

PRima igitur opinio hæreticorum mouetur ex eisdem ferè rationibus, iuribus, & scripturæ locis, quibus Legistæ: dicunt enim † summum Pontificem, vt Pontificem nullam habere tẽporalem potestatem, & iurisdictionem ex iure diuino, nec posse vllo modo imperare principibus secularibus, ne dum eos regnis & principatu priuare, etiam si illi alioqui priuari mereantur, nec licuisse Pontifici, alijsq; Episcopis accipere temporale dominium, quod aliqui nunc habent in quasdam vrbes, & prouincias, siue eiusmodi dominium donatum eis fuerit, siue illud vsurpauerint. Prohibet enim (vt ipsi asserunt) ius diuinum homini gladium spiritualem, & temporalem simul cõmitti. Hanc opinionem tenent, ac profitentur omnes hæretici huius tẽporis, & præcipuè Caluinus lib. 4. Instit. c. 11. §. 8. q. 10. & 11. vsque ad 14. Petrus Martyr in cap. 13. ad Rom. & Brentius in Prolegomenis contra Petrum à Soto, Magdeburgenses autem Centuria prima, lib. 2. cap. 4. col. 435. ponunt inter notas Antichristi, quòd Pontifex duos gladios gerat, vndecunque illos habuerit, ac deinde centuria 8. quæst. 10. & 11. cap. 10. in vitis Pontificum, de hoc maximè eos reprehendunt, vt refert Robert. Bellarmin. è Societate Iesu, vir sanè literis, religione, & prudentiâ clarus, tomo 1. disput. de controuers. Christianæ fidei aduersus hæreticos huius temporis, libro 5. cap. 1.

2

3 Hanc † impiam & falsam sententiam varijs, falsis, ac sophisticis argumentis impius Caluinus defendere conatur. Primùm dict. libr. 4. Instit. cap. 11. §. 8. & 11. asserit enim pugnare cum verbo Dei, quòd vnus homo sit princeps Ecclesiasticus, & politicus simul.

Secundò asserit id per illud Matth. 20. [Reges Gentium dominantur eorum, vos autem non sic,] significari non modò pastoris officium distinctũ esse ob officio principis, sed res esse magis separatas, quàm vt in vnum hominem coire queant: & tacitæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

obiectioni reſpõdens: Nã, quòd Moyſes (inquit) vtrũq; ſimul ſuſtinuit, primùm raro id miraculo factum eſt, deinde fuit temporarium, donec res meliùs componerentur: vbi autem certa forma à Domino præſcribitur, ciuilis gubernatio ei relinquitur, ſacerdotium iubetur fratri reſignare, & meritò: eſt enim ſupra naturam, vt vnus homo vtrique oneri ſufficiat.

Tertiò ſententiam ſuam ſtabilire nititur ſuper illud cap. 12. Lucæ. [O homo! quis me conſtituit iudicem, aut diuiſorem inter vos?] hæc comminiſcitur: Dominus reiecit onus iudicandi, tanquam non conſentaneum prædicatoris muneri, & miniſtri verbi: ſicut etiam Apoſtoli Actor. 6. dixerunt: [Non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.] At non poteſt hæc munera exercere, qui eſt princeps: ergo, &c.

Quartò affert ibidem in dicto §. 11. verba D. Bernard libr. 2. de conſiderat. inquit enim: Apoſtolis interdicitur dominatus: ergo tu (alloquitur nebulo ille Summum Pontificem) & tibi vſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicũ dominatum. Forma Apoſtolica hæc eſt, interdicitur dominatio, indicitur miniſtratio.

Quintò ibidem §. 14. allegat verba B. Gregorij, qui libr. 4. Epiſtol. 44. dicit: Anathema Epiſcopo, qui iubet alicui agro, more fiſcali titulum imprimi.

Sextò adducunt alij hæretici illud 2. Timoth. 2. Nemo militans Deo implicet ſe negotijs ſecularibus, quæ verba dicuntur Epiſcopo: vnde inferunt, quòd Pontifex non poteſt ſe implicare negotijs ſecularibus.

Septimò ſuam ſententiam confirmant verbis Nicolai 1. Epiſtò. ad Michaelem, vbi dicit, fuiſſe quidem ante Chriſti aduentum eoſdem Reges & Pontifices: at Chriſtum inter Regem & Pontificem iſta diſtinxiſſe: Cum ad verum (inquit) ventum eſt, vltra ſibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorum vſurpauit.

Reſponſurus oppoſitionibus & fallacijs Caluini, priuſquam hoc inſtitutum aggrediar; in primis ſupponendum erit, quis autor & fundamẽtum Pontificiæ dignitatis & iuriſdictionis extiterit, & cui primum collata fuerit.

Dicunt enim tenentes prædictorum opinionem, primum fundamentum Eccleſiæ fuiſſe in Apoſtolis, & prædicantibus iuxta text. in cap. fundamenta. de election. libr. 6. vbi ſunt verba Pſalmiſtę, Pſalm. 86. ibidem in ipſo dicente Propheta: [Fundamenta Eccleſiæ in montibus ſanctis.] Per montes inſinuans Apoſtolos, atque prædicantes, quibus tota huius ædificij fabrica commiſſa eſſe videtur:
4 qui baſes † firmiſsimę Eccleſiæ ſunt text. in cap. 1. de reliquijs, & vener. ſanctor. libr. 6. Hoc idem inſinuare videtur text. in cap. ſacroſancta, §. 1.
5 22. diſtinct. vbi dicitur quòd † B. Petrus & Paulus, ſuo martyrio Romanam Eccleſiam conſecrauerunt. Et licet Chriſtus ipſe eidem primatum dederit, tamen Petrus & Paulus ſuo martyrio alijs ipſum prætulerunt. Vnde Petrus & Paulus videntur fuiſſe principaliora fundamenta, cap. arrecta. in fin. 24. q. 1. & cap. in
6 nouo. 21. diſtinct. vbi dicitur, quòd † diſcipuli Petrum Eccleſiæ caput eſſe voluerunt: igitur ab ipſis Eccleſia fundata videtur. Ergo quòd talis poteſtas ſit ab homine; & non à Deo inſinuatur: quoniam ſi foret à Deo Eccleſiæ fundamentum, id ipſum perfectũ exiſterer, quia Deus imperfectionem

nem nõ nouit, quia ipſe perfectus eſt, tex in cap. maiores. verſicul. final. de Baptiſmo, & eius effectu. Sed in hoc tamen contrà videmus, quia in Eccleſia militante ſciſmata quotidie ſunt & hæreſes, & Papa homo eſt, & quotidie peccat, etiam vſque ad lapſum in hæreſim. cap. Anaſtaſius 19. diſtinct. & iuxta illud: omnis homo mendax. Si imperfectus eſt; ergo à Deo non eſt. Præterea, illa poteſtas non debet à Deo dici, cuius vſus contra Deum eſt; ſed multi Pontifices vtuntur poteſtate Papali contra Deum: vt patet in Marcellino, qui idolis thurificauit, vt probatur ex text. in c. nunc autem. 21. diſtinct. & Anaſtaſius, qui in hæreſim prolapſus eſt, ex d. c. Anaſtaſius: ergo non eſt à Deo.

Rurſus, illa poteſtas videtur à Deo, quæ eſt per inſpirationem ab ipſo; vt per columbam: vel quando
7 per aliud fit miraculum: ſicut fuit † electio Ambroſij, & Beati Seueri, & ſancti Nicolai, vt in §. his omnibus.
11 40. diſtinctione, & cap. quapropter. de election. vel cùm vocantur à Deo tanquam Aaron, vt deducitur ex cap. in ſcripturis 8. quæſt. 1.

Verùm enimvero contraria ſen-
8 tentia veriſsima eſt; fuit † namque, & hodie eſt fundamentum Eccleſiæ Chriſtus Redemptor noſter, vt probatur ex text. in cap. cum Paulus 1. quæſtione 1. & Apoſtolus ad Corinthios 3. cap. inquit [fundamentum nullum aliud poni poteſt, niſi illud, quod eſt Chriſtus] & cap. veniens. de presbyter. non baptizat. in dict. cap. fundamenta; & cap. primo de homicid. libr. 6. vbi dicit text. quòd
9 Petro Chriſtus † curam committit gregis ſui: & ad Romanos cap. 13. & text. in c. 1. de tranſlat. prælator. Et ideo dicitur, quòd qui tali poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit, vt habetur ad Hebræos 1. & in cap. qui reſiſtit. 11. quæſtione 3. Quod confirmatur, quoniã omnis poteſtas à Deo eſt, ad Romanos d. cap. 13. & notatur in § huic etiam 12. quæſtione 1. & c. quid culpatur. 13. q. 1. & illud Ioann. cap. 19. vbi Chriſtus dixit Pilato: [Non haberes poteſtatem aduerſus me vllam, &c.] quæ ſententia intelligenda eſt negatiuè, ſecundum Archidiac. & gloſ. in dict. cap. pro humani. verbo à Domino, & ibi Additionator, quia nullam poteſtatem habebat ſuper eum: quaſi diceret. Super me nullam poteſtatem habes, & ſi quam habes, illam habes à Deo. Facit etiam textus in cap. mouet te. §. ſic etiam 22. quæſtione 1. ſiue iubente, ſiue permittente cap. quid culpatur iuxta fin. 23. quæſtione 1. cap. quæſitum. 2. quæſt. 4.

10 Eſt enim † Deus omnium principiorum principium, & fundamẽtum text. in cap. damnamus. de ſumma Trinit. & fide Catholica, cap. 1. 22. diſtinct. vbi dicitur, quòd omnes † dig-
11 nitates Eccleſiaſticæ poteſtatem à Romana Eccleſia ſuſceperunt: ipſa autem eſt fundamentum ſupra petram, fidei mox naſcentis per ipſum Chriſtum, qui Petro æternæ vitæ clanigero terreni & cæleſtis Imperij iura commiſit. cap. ſacroſancta 23. di-
12 ſtinct. vbi text. ipſe dicit, quòd † non ab Apoſtolis, ſed à Saluatore Chriſto primatum obtinuit, & in Petro per illa verba: [Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ædificabo Eccleſiam meam.] Matth. cap. 16. & cap. quamuis. 21. di-
13 ſtinct. vbi dicit, quòd † non à Synodis Eccleſia Romana cæteris prælata eſt, ſed Euangelica voce Domini. Ex
14 quibus concluditur: quòd † in Petro, & in Romana ciuitate eſt à Domino Deo, non ab homine ſolo conſtituta,
15 & quòd † Eccleſiæ Chriſtus ipſe autor & fundamentum eſt. Hæc eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

veritas, vt probatur ex illo Matth. cap. 16. [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,] quasi dixerit Christus in hoc articulo fidei, quod confessus fuerat Petrus, dicens. [Tu es Christus, filius Dei viui,] ego ædificabo Ecclesiam meam. Ita dicit glos. in c. ita Dominus 19. distinct. & D. Augustinus in lib. de verbis Domini in sermone octauæ Petri & Pauli: inquit enim, [Et super hanc petram, quam (scilicet) cognouisti, dicens: Christus filius Dei viui, super me Iesum Christum, filium Dei viui ædificabo Ecclesiam meam: & super me, non super te solum Petrum:] & ideo † hoc
16 nomen, Petrus, fuit impositum sibi, vt significaret Ecclesiã in petra Chri-
17 sto fundatam, quia † esse à Deo considerabatur tribus modis in omni re habente entitatem & bonitatem respectu causæ efficientis, formalis, & finalis, vt inquiunt doctores supra 10. c. Matth. & secundùm talem expositionem Ecclesia & Papa est à Deo: est enim à Deo tanquam causâ efficienti; quia sicut omnia entia deriuantur ab vno ente, & omnes sub-
18 stantiæ ab vna substantia, ita † omnes principatus deriuantur ab vno principe: & talis princeps est Deus, in cuius semore scriptum est: Rex Regum, & Dominus Dominantium,
19 & secundùm Ioann. in Apocalypsi, † [Christus est Princeps Regũ terræ.] Vnde Papa & cæteri sunt deriuati ab ipso Christo, tanquam à causa efficiente. Et de Petro quod fuerit immediatè à Christo, & ab ipso deriuatus, probatur ex cap. cum beatissimus 22. quæstione 1. Itaque Christus fecit Petrum Apostolorũ principem. 7. quæstione 1. cap. mutationes, ac etiam totius Ecclesiæ militantis, vt habetur Ioann. cap. final. & cap. si post ordinationem. §. è contra. 50. distinctione, & cap. in illis. 80. distinct. cap. in fine. vbi dicit text. quod Petrum alijs prepositit; & §. primo 22. distinct. Prima ergo sedes fuit, quia non omnium Apostolorum par fuit institutio. Et confirmatur ex illo Augustini in lib. de vnico Baptis. & habetur in cap. puto. 2. quæstione 7. [Quis enim nescit (inquit) illum Apostolatus principatum cuilibet Episcopatui præferendum: & loquitur de Petro,] cui licet in gloriam martyrij Cyprianus Episcopus par fuerit, tamen in gratia cathedræ fuit differentia, quia maior
21 omnibus est cathedra Petri: & sic † Petrus fuit maior omnibus Episcopis, & per consequens Apostolis, in
22 † quorum loco hodie sunt Episcopi §. primo, & c. innouo. 21. distinct. vbi probatur, quòd ipsi Petro primò in Ecclesia Pontificatus datus est, & primò fuit ei datus in promissione ante passionem, futurus enim erat pastor Ecclesiæ, dum dicit Christus Matth. 16. [Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam,] id est, quòd ipse esset petra &, fundamentum post Christum. Et hac ta-
23 men ratione, hoc nomen [Petrus] † impositum illi fuit, vt significaret Ecclesiam, quia ipse nomine omnium Apostolorum sic respondit. [Tu es Christus filij Dei viui.] Vnde populo Christiano dicitur Petrus à petra, quæ est Christus, secundùm August. vel petra dicitur à Petro. Et quia primus in nationibus fidei fundamentum posuerit, & tanquam saxum immobile totius corporis Christianitatis compagem, molemque contineat: cap. fidelior. 50. distinct. in fine: potest tamen hoc verbum probare, quia sicut in solo Christo per prædicta verba fuit Ecclesia fundata, ita dicatur postea in Petro Christi vicario, & demum in solo Papa consistere Christum Deum in terris repræsentante,

vt

vt probatur in cap. 1. 2. &. 3. de translat. Episcop. cap. fidelior. & cap. considerandum. dicta distinctione 50. Optimè Cardin. D. Ioã. de Turre-cremata in summa de Ecclesia. libr. 2. c. 17. per totum. Item est à Deo, tanquam à causa formali, ratione suæ ordinationis: quia Christus volens ostẽdere vnitatem Ecclesiæ, vnicam constituit, & in eam Principem præfixit Petrum superiorem cæteris, vt esset ordo inferioris ad superiorem, & superioris ad inferiorem. cap. loquitur. 24. quæst. 1. & quantumcumque superiores vel inferiores aliquãdo sunt mali, ipse tamen ordo in se habet rationem boni: vnde etiam ex principatu malorum ratione diuinæ ordi-
nationis & ordinis insurgit bonum: vnde dicit Augustinus & habetur in
23 glos. quod † per potestatem datam diabolo à Deo, Iob probatus est, vt iustus appareret, & Petrus tentatus est, ne de se præsumeret. Paulus colaphizatus est ne se extolleret, & Iudas damnatus est, vt se suspenderet. Est igitur Ecclesia & potestas Papæ, & Papa ipse à Deo per causam formalem, etiam si ipse Papa malus sit.

Desuper est, à Deo Ecclesia & Papa, ratione finis, & per viam redu-
24 ctionis: quia † tota Ecclesia militans reducitur ad Ecclesiam triumphantem, tanquam ad finem: & ratione reductionis Deus est finis Papæ & Ecclesiæ, quæ est vnica. Hic militans, suprà triumphans: hic est in tempore peregrinationis, in triumphanti erit in æternitate mansionis. Hic militãs est in labore: sed in triumphanti erit in requie. Hæc est militans in via, sed triumphans in patria. Nam quemadmodum Imperator militat, pugnando, & vincit fugando, & post victo-
25 riam triumphat, sic † corpus mysticum fidelium, quod dicitur Ecclesia militans, cap. Ecclesia. de consecratione distinct. 1. & cuius vxoris sponsus est Christus post pugnam & victoriam, & vniuersæ Carnis resurrectionem fiet Ecclesia triumphans: & priùs est triumphans in suis membris, iustis decedentibus, ita quod sponsa sit vxor, Apocalyps. 21. dum dicit. [Veni, ostendam tibi
26 sponsam vxorem magni †, quemadmodum enim carnalis sponsa in domum ducta fit vxor, vt l. mulierem ff. de rit. nuptia. sic sponsa Christi prima Ecclesia militans, vel fidelis anima ducta in cælestem Hierusalem censetur vxor, secundùm Ioannem Monachum, & Ioann. Andream in. d. cap. fundamenta. de electio. lib. 6. Est ergo Deus finis Ecclesiæ militantis per viam reductionis ad Ecclesiam triumphantem: vnde concluditur, quòd Ecclesiæ militantis, & triumphantis Deus est fundamentum, & quod ipsa Ecclesia & Papa est à Deo immediatè. At quia hæreticorum Synagogam etiam Ecclesiam vocant,
27 & hęc † dictio variè accipitur, vt Cardinalis Ioann. de Turre-cremat. in lib. 1. cap. 2. summæ Ecclesiæ explicat, eam secundùm eundem, in eodem
28 libr. 1. cap. 1. diffiniemus. Est † namque Ecclesia Catholicorum, siue fidelium collectio tex. in. cap. Ecclesia, habetur. de consecrat. distinct. 1. vnde in Psalm. 34. dicitur. Confitebor tibi in Ecclesia magna, & in populo gra uio laudabo te. Populus enim Ecclesiæ (inquit Alber. Magnus) dicitur esse grauis maturitate virtutis: & illi soli sunt, qui rationẽ colunt, & rationabiles Dei voces intelligunt, & audiunt
29 vocationem Christi. Itaque † Ecclesia est cõuocatio multorum ad vnius Dei cultum, de qua Apostolus ad Ephes. cap. 5. loquitur, dicens: [Christus dilexit Ecclesiam: & tradidit, semetipsum pro ea, vt illam sanctificaret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet eam ipse sibi gloriosam Ecclesiam, &c.] In quibus verbis quatuor ipsius Ecclesiæ causas videtur proponere, videlicet, efficientem, materialem, formalem, & finalem, quas exponit Turrecrem. in sum. vbi suprà cap. 1. Ex his igitur apertè deducitur hæreticorum stultitia, qui diabolicas congregationes suas Ecclesias vocant, cum magis Synagoga Sathanæ dicenda sint. secundùm illud Ecclesiast. 21. [Stuppa collecta, Synagoga peccantium.]

30 Ex quibus† cõcluditur (vt superiùs dictum est) quòd Ecclesiæ fundamẽtum fuit primum in Christo, deinde post Christi mortem, cùm opus foret vnico pastore, fundamentum in Petro, & ipsi soli data est potestas, quæ
31 primò erat in Christo. Et primò † in promissione fuit Petro data, dum dixit: [Tu es Petrus, & super hãc petrã ædificabo Ecclesiã meam, &c.] & demum in exercitio, & in actu post passionem. Viuente autem Christo fuit tantùm in promissione, cùm dixit, [ædificabo.] Nõ dum igitur ædificat, se ædificaturũ se promittit. Et idem, dum dixit: [Tibi dabo claues regni cælorum]. 24. q. 1. c. audiuimus, & c. loquitur. Ante Passionem promisit, sed
32 non dedit; & est ratio, quia † subsistente Christo Pastore, alius Pastor vniuersalis constituendus non erat, c. factus est Cornel. 7. q. 1. quia offenderetur articulus, qui dicit: & vnam sanctam Catholicã Ecclesiam; oportet ergo, quòd vnus tantùm Ecclesiæ foret Pastor, & sic ordinauit Deus Petrum. c. loquitur. 24. q. 1. & hoc vult gloss. in verbo. [Tibi dabo claues.]

Non obstant modò doctrinæ in contrarium adductæ in principio huius præsuppositi, dum probatur primum fundamentum Ecclesiæ fuisse, & esse in Apostolis, & prædicantibus per tex. in c. fundamenta. de electione, lib. 6. & Psalm. 86. ibi: Fundamenta Ecclesiæ in Montibus sanctis, &c. cum alijs ibi allegatis: quoniam respondetur, quòd differentia est inter primum fundamentum vnicum, & plura fundamenta; nam vnicum fundamẽtum denotat Christum, in quo veluti in summo angulari lapide fundatur Ecclesia, ipsa enim est via, veri-
33 tas, & vita. c. veritate 8. distin.† Fundamentum enim capitur multis modis: nam si inquirimus fundamentum spiritualium virtutum, tunc fides Catholica dicitur fundamentum. Vnde
34 dicit Chrysostomus, † quòd fides religionis Catholicæ, est lumen Ecclesiæ, ostium vitæ, & fundamentum salutis æternæ. Secundò, fundamẽtum etiam quandoq; pro sacramento capitur; & quandoque pro baptismate. c. veniens. de cleric. non baptizatis, Tertiò pro Apostolis, vt in d. c. fundamenta de election. lib. 6. Quartò pro Christo, vt in element. 1. de sum. Trinit. Quinto pro Deo, sine quo nihil potest conseruare in suo esse, & ideò in Psalm. dicitur: [Ipse fundauit eam altissimus.] Propriè tamen fidei & Ecclesiæ fundamentum est Christus, vt in d. elem. 1. de sum. Trinit. fundamenta verò denotant Apostolos, qui post primum fundamentum Ecclesiæ secundaria sunt fundamenta; & ideo dicit Archidiac. in c. sacrosancta. 22. dist. quòd dum ibi dicitur, quod ab Apostolis fuit Petrus Princeps constitutus, debet intelligi secundariò vel approbatiuè, non collatiuè, vt facit in c. licet. 8. q. 1. & in Petro fundauit Christus, cui miraculosè Paulum adiungit. Similiter dicitur, quòd Romana Ecclesia habuit fundamentum à Concilijs. 17. distinct. §. huic etiam. versic. deinde, sed debet intelligi secundariò, nam principaliter habuit ortũ à Domino. c. quamuis 21. di-

21. distinct. & c. omnis. 22. distinct. & ita dicit glos. in dict. §. huic etiam. in verbo potestatem.

Secundò, non obstat illud quod dicitur, quòd si Papa esset à Deo perfectus esset, & non peccaret, &c. Nã respondetur, quod est considerãda ipsa institutio Ecclesiæ vniuersalis, prout residet in vniuersitate bonorũ fideliũ & illa est sine macula, & sine ruga, vt in d. c. quamuis. 21. distinct. & c arrecta. 24. q. 1. & talis errare nõ potest: & ista est Ecclesia perfecta sine macula, scilicet mortalis peccati. c. recurrat. in fin. 32. quæst. 4. & sine ruga, scilicet scismatis, vel venialis peccati. c. Ecclesia Christi. de pœnitent. distinct. 1. sed prout esset in Papa, qui est caput Ecclesiæ, tunc ipse homo est, & peccat, vt diximus, & notatur in d. c. arrecta. 24. q. 1. Et ideo si aliquis opinaretur quid hæreticum, motus naturali ratione, credens Patrem antiquiorem, vel maiorem Filio, vel quod tres personæ sunt, tres inter se inui-
35 cem distinctæ, talis non esset† hæreticus, si hoc ipsum nõ defenderet, sed determinationi se Ecclesiæ vniuersalis subijceret, vt notat Innocent. in c. 1. in fine de summ. Trinitat. Eymeric. in 2. part. Director. quæstione 32. & ibidem Franc. Pegna Commentario 57. & text. in cap. hæc est fides. 24. quæstione 1. & cap. dixit Apostolus. eadem causa quæst. 3. Palatius Rubeus in disputatione hæresis. §. 4. & 5. col. 3. D. August. libr. 1 de Trinit. [Errare (inquit) potero, sed hæreticus non ero.] Abb. Felinus, & Ananias in in c. 1. de hæreticis. Albertinus in Rubrica de hæret. in 6. quæst. 4. nu. 14. & de agnoscendis assertion. quæst. 36. Simancas de Catholicis Instit. tit. 26. n. 6. Albert. Pighius lib. 4. Hierarchiæ Ecclesiast. c. 8. Alphõs. de Castro libr. 1. aduersus hæreses. c. 9. Ratio est, quia Ecclesia errare non potest, vt proximè diximus, secus si se credulitati Papæ, vel opinioni suæ incertè subijceret, quia tunc non defenderetur ab hæresi, eo quod (vt diximus) Papa homo est, & peccare potest: & eius sententia non est certa, sed Ecclesiæ vniuersalis bonorum fidelium, sententia semper est vera: & ideo talis hæreticus non foret. Et quamuis in Ecclesia sint scismatici, & hæretici, vt in d. cap. Ecclesia. de pœnitent. distinct. 1. tamen non sunt re & nomine in Ecclesia, vt ibi notat glos. perfecta est ergo Ecclesia honorum fidelium: igitur à Deo est: quod tamen dicendum est de Papa, & Petro, qui ca-
36 put est Ecclesiæ, † vt ipsi immediatè sint à Deo vt in auth. constitutio quę dignitatibus & principatu. & in authen. quomodo oportet Episcopos, in princip. quamuis in se imperfectionem habuerint, vel habeant, vel habere possint. Nec obstat dicere, quod Summi Pontifices deberent esse per-
37 fecti. Quia respondetur, quod opera Dei sunt perfecta respectu ipsius Dei, efficientis, vel formantis, siue finem intendentis, sed si est imperfectio, est propter defectum materiæ, & ipsius humanæ creaturæ, quæ est defectibilis, quam Deus quærit perfectam efficere perfectione gratiæ, sicut ipse perfectus est perfectione naturæ: vt in decretali. damnamus, vers. si pro personis. de summa Trinitat. talis enim nostra non est omnimoda perfectio, propter defectum ipsius materiæ nostræ, quæ defectibilis est. Est ergo concludendum, quod vniuersalis Ecclesiæ, & Papæ potestas immediatè à Deo est.

Cæterùm, quia longa oratio digressa est in demonstrando, quisnam esset autor & fundamentũ Pontificię dignitatis & iurisdictionis, ne videamur extra institutũ nostrum vagari, ad obiectiones Caluini, cæterorumq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæreticorum in indiuiduo respondebimus, vbi ostenderetur iure diuino, ac ex omni capite Summum Pōtificem directè, & vniuersaliter in sęcularibus causis habere potestatem & iurisdictionem, & latiùs id infra apparebit in quarta sententia huius quæstionis. Ad primam ergo obiectionem Caluini, dicentis pugnare cum
38 verbo Dei, † quòd vnus homo sit princeps Ecclesiasticus, & politicus simul; respondeo, Summo Pontifici omnino conuenire eiusmodi principatū, & re ipsa iustè habere & possidere quod habet & possidet. Et quod non repugnet Summum Pontificem simul esse principem spiritualem & temporalem alicuius Prouinciæ, probatur ex Gen. c. 14. & Hebr. 7. vbi in lege naturæ Melchisedech fuit Rex, & Pontifex. Imò etiam olim semper primogenitus Rex, & Pontifex erat, vt Beatus Hieronymus docet in quęstionibus Hebraicis, in illo Gen. 49. Ruben primogenitus meus. Constat quoque Noe, Abrahã, Isaac, præfuisse suis, tam in ijs, quæ ad religionem, quàm in his, quæ ad politicam vitam pertinebant.

39 Moyses † etiam & Summus Princeps temporalis, & Summus Pontifex fuit, vt in diuinis literis perspicuū est. Dicitur enim Exod. 18. Sedit Moyses vt iudicaret populum, & cap. 32. iussit occidi plurimos de populo propter peccatum idololatriæ, & cap. 40. adoleuit Domino incensum, quod erat maximè proprium munus Pontificis, vt paret ex lib. 2. Paralip. c. 26. item Leuit. 8. cōsecrauit Moyses Aaronem in sacerdotem, sanctificauit tabernaculum, & altare, obtulit sacrificia, & holocausta, quę solus sacerdos facere potest. Probatur etiam ex doctrina Philonis libr. 3. de vita Moysis in vltimis verbis:] Hæc est (inquit) vita, hic exitus Moysis Regis, legislatoris, Ptificis, Prophetę.] Et Gregor. Nazianzenus in oratione ad Gregorium Nyssenū: [Moyses (inquit) principum princeps & sacerdotū sacerdos, Aarone pro lingua vtebatur.] Denique Augustinus de Regno Moysis, ait quæst. 68. in Exodū: [Sedebat, iudiciariâ sublimitate solus. Populo vniuerso stante. De Pontificatu autem in Leuitic. 23. [Ambo (inquit) Summi sacerdotes erant Moyses & Aaron. Præterea Heli & Summus Pontifex, & iudex politicus fuit annis quadraginta, vt patet ex libr. 1. Regum, cap. 1. & 4. Denique Machabęi, Iudas, Ionathas, Simon, Ioannes, & cæteri vsq; ad Herodem simul Pontifices & Duces politici fuerunt, vt patet ex libr. Machabæorum, & ex Iosepho lib. 12. Antiquitatum, & sequentib.

Quod vtique ratione etiam probatur, quia potestas Ecclesiastica, & politica, non sunt contrariæ, sed vtraque à Deo, vtraque laudabilis, & vna alteri seruit: ergo non pugnant inter se, & simul in eodē possunt esse. optimus tex. in can. principes. c. res autem omnes. c. inceſtuosi. 23. quæst. 5. quia (vt inquit ibidem Leo Papa) Res omnes aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & Regia & sacerdotalis defendat autoritas.

Pręterea magis diuersa sunt pax & bellum, quàm bona temporalia: at vnus, & idem Rex simul præest senatui, & exercitui; togatis, & armatis. Ergo multò magis poterit vnus præesse in spiritualibus, & temporalibus rebus ex supradictis iuribus.

Rursus, potest vnus Rex gubernare diuersissima regna, quæ diuersos mores, ritus, leges, consuetudines habeant: & pari ratione potest vnus Episcopus regere plurimas Ecclesias, vt patet de Patriarchis antiquis (vt omittam Romanum) quorum quilibet

bet habuit sub se plurimos Episcopos. Ergo etiã poterit vnus homo regere vnum Episcopatū, & vnū Principatum. Nam vel est difficilius regere Episcopatum, quàm Principatum vel facilius, vel æque difficilè. Si primum: ergo si vnus regit duos Episcopatus, à maiori reget vnum Episcopatum, & vnum Principatum. Si secundum, igitur si vnus regit duos Principatus, à maiori reget vnum principatum, & vnum Episcopatum. Si tertium: ergo si vnus regit duos Principatus, vel duos Episcopatus, à simili poterit regere vnum Episcopatum, & vnum Principatum.

40 Item qui † donauerunt Episcopo Romano, alijsque Episcopis principatus temporales, pij homines fuerunt, & ea de causa præcipuè à tota Ecclesia commendati sunt, vt patet de Cōstātino, & Carolo Magno, & Ludouico eius filio (vt in cap. futuram ecclesiam. 12. quæst. 1. & cap. Constātinus. 96. distinctio.) qui inde Pius appellatus est, quos etiam aduersarij laudāt. Et contra, qui huiusmodi principatū auferre conati sunt, vt Aistulphus Rex Longobardorum Hēricus IIII. & V. Otto IIII. Fredericus primus & secundus, ab omnibus scriptoribus vt impij, & sacrilegi notantur, vt Otthoscribit in Chronico anni 727. Aistulphus (inquit) Longobardorum Rex, nimis perfidè testamenta dono prædecessorum eius Beato Petro collata perrupit, & facultates Romanæ Ecclesiæ militibus suis dedit. Et infrà. Aistulphus vt perfidus omnia mentitus est, & infrà. Aistulphus diuino iudicio, dum venatum pergit, subito percussus interijt. Beatus quoque Bernardus Epistola 242. ad Rom. vehementer increpat Romanos, quod ab Eugenio Papa discessissent: causa autem discessionis fuerat (vt ex Platina & Historicis alijs patet) quia Romani nolebant subesse Pontifici in temporalibus, sed more veteri per consules Rempublicam gubernari volebant.

Neque optimi principes fuerunt solùm hi, qui Apostolicam sedem ita ditarunt, sed etiam plerique eorum qui eiusmodi opes, & principatum
41 receperunt. Nam † Leonem IIII. miraculis claruisse scribit Platina. Leonem IX. omnes scriptores, sanctū vocant, & miraculis claruisse scribūt. Sigisbertus atque Ottho S. Frisingensis Gregor. V II. illustrem miraculis fuisse, atque etiam virum optimum scribit Lambertus Scaffnaburgensis. Cęlestini V. vitam sanctissimam, & miraculis plenissimam scribit Petrus ab Aliaco Episcopus Cameracensis. Deniq; Adrianum I. Leonem III. Nicolaum I. Innocentium III. aliosq; non nullos scriptores omnes laudant: quos tamen satis constat hunc principatum vnà cum Pontificatu administrasse. Quod etiam experiētiâ probatur: nam & si absolutè fortè præstaret Pōtifices tractare solùm spiritualia, & reges temporalia: tamen propter malitiam temporum experientia clamat non solùm vtiliter, sed etiam necessariò, & ex singulari prouidentia donatos fuisse Pontifici, alijsque Episcopis temporales aliquos principatus. Si enim in Germania Episcopi Principes non fuissent, nulli ad hanc diē in suis sedibus permansissent, sicut ergo in Testamento veteri diu fuerunt Pontifices sine imperio temporali, & tamen vltimis temporibus non poterat religio consistere, & defendi, nisi Pontifices etiam reges essent, nimirum tempore Machabæorum: ita quoq; accidisse videmus Ecclesiæ, vt quæ primis tēporibus ad maiestatem suam tuendam temporali principatu non egebat, nunc eodem necessario indigere videatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

42 At verò †quòd iure habeat Sum. Pont. cum principatū quē habet, probari, posset facilè, quia dono principū habuit, sic enim scribit Ottho, in Chronico an. 727. Insuper Pipinus Rex Rauennā, totamq; Pētapolim S. Apostolis Petro & Paulo tradidit. Et extat in decreto Gratiani in c. ego Ludouicus 63. distinct. quę quidē constitutio fuit Ludoui. I. Caroli Magni filij quę sic se habet. [Ego Ludouicus Romanus Imperator Augustus, statuo & concedo per hoc pactū confirmationis nostræ tibi B. Petro Principi Apostolorum, & per te Vicario tuo D. Paschali Summ. Pontif. & successoribus vestris, vsque nūc in vestra potestate, & ditione tenuistis, & disposuistis Romanā ciuitatē cū ducatu suo, & suburbanis, atq; colliculis omnibus, & territorijs eius, mōtanis, & maritimis litoribus, & portubus, seu cunctis ciuitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Thuscię partibus] Item Leo Episcopus Hostiens. libr. 1. Chronici Casinensis c. 9. [Fecit (inquit) idem inclytus Rex Pipinus cum filijs suis concessionem Petro, eiusq; vicario de ciuitatibus Italię ac territorijs per designatos fines Alunis cū Insula Corisita, inde in Suranum in montem Bardonem, Bercetum, Parmam, Rhegium, Manticam, & montem Felicis, simulq; vniuersum Exarchatū Rauennæ, sicut antiquitus fuit, cum prouincijs Venetiarū, & Histrię. Cumq; Ducatū Spoletinū, ac Beneuentanū] & infrà: [demum idē Rex vnà cum Romano Pontifice in Italiā veniens Rauennā, & alias viginti ciuitates ab Astulpho memorato sublatas, Apostolicę sedi subiecit:] Idē Leo III. c. 48. [Anno (inquit) Incarnationis Dominicæ 179. Mathilda Comitissa, Hērici Imperat. exercitū timēs, Liguriā, & Thusciā prouincias Greg. Papæ & S. R. E. deuotissimè obtulit. Quarū donationū, & aliarū similiū authētica instrumēta Romæ extant, quæ si nō essent, sufficeret tamē præscriptio 800. annorū. Nam etiam regna, & Imperia per latrocinium acquisita tam longo tempore fiunt legitima. Alioqui quo iure Iulius Cęsar occupauit Romanum Imperium? Et tamen tēpore Tiberij Christus ait Matth. 22. [Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari.] Quo iure, Frāci Galliam, Saxones Britanniam, Gotthi Hispaniam inuaserunt? & tamen quis hoc tempore regna ab illis constituta illegitima esse diceret?

Verùm quia de donatione Cōstātini Imperat. dicendum eius formā hic prefigere volui, traductam ex authentico Græco quod Romæ asseruatur.

DONATIO CONSTANTINI.

47 IN nomine S. & indiuiduę† Trinitatis, Patris, Filij, & Spiritus sancti, Imperator Cæsar Flauius Constantinus, fidelis, māsuetus, maximus, beneficus Alemanicus, Gotthicus, Sarmaticus, Germanicus Britānicus, Hunnicus, Pius, felix, victor ac triūphator semper August. in Christo Iesu, vnico Saluatore D. & Deo N. sanctissimo ac B. Patri Patrum Siluestro, magnæ vrbis Romæ Episcopo & Papæ, atque omnibus eius successoribus in sede B. Petri, vsq; in finem sęculi Pōtificibus, nēcnō omnibus reuerēd. & Deo amabilibus Catholicis Epis eiusdē S. Romanæ Ecclesiæ, per hāc nostrā Imperialē cōstitutionē subiectis in vniuerso orbe terratū, nunc, & in posteris tēporibus cōstitutis, gratia, pax, charitas gaudium, lōganimitas, misericordia, à Deo Patre omnipotēte, & à Iesu Xpo filio eius, & Spiritu Sācto, cū omnibus nobis. Postquā, docēte B. Siluestro, trina me mersione verbis salutis purificatū, & ab omni lepræ squalore mūdatū beneficijs B. Petri & Paul. Apostolorū cognoui, vtile iudicauimus vnà cū omnibus satrapis, & vniuerso Senatu, optimatibus etiam, & cuncto populo Romanæ Ecclesiæ Imperio subiacente

iacente, & sicut in terris Vicarius filij Dei esse videtur constitutus, etiam Pontifices, qui ipsius Principis Apostolorum vices gerunt principatus, & potestatem ampliùs, quàm terrena Imperialis nostra serenitas & mansuetudo habere videtur, concessa à nobis, nostroque Imperio obtineant, eligentes nobis ipsum Principem Apostolorum, vel eius Vicarios firmos apud Deum esse patronos: & sicut nostra est Imperialis terrena potentia, eius sanctam Romanam Ecclesiam veneranter honorare decreuimus, & amplius quàm nostrum Imperium & terrenum, sedem sacratissimam Beati Petri gloriosè exaltare, tribuentes ei potestatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem, & honorificentiam Imperialem, atque decernentes, sancimus vt Principatum teneat, tam super quatuor præcipuas sedes, scilicet Antiochenam, Alexandrinam, Constantinopolitanam, & Hierosolimitanam, quàm etiam super omnes in Orbe terrarum Dei Ecclesias. Et Pontifex extiterit celsior, & princeps cunctis sacerdotibus mūdi existat, & eius iudicio quæcunque ad cultum Dei vel Christianorū stabilitatem procuranda fuerint, disponantur: iustum quippe est, vt ibi lex sancta caput teneat Principatus, vbi sanctarum legum institutor Saluator noster, Beatum Petrum Apostolatus obtinere præcepit cathedram, vbi & Crucis patibulum sustinens, beatæ mortis poculum sumpsit, suique magistri, & deinde imitator apparuit, & vbi gentes pro Christi nominis confessione colla flectebant, vbi etiam Beatus Paulus Apostolus pro Christo collo extenso, martyrio coronatus est. Illic vsque in finem quærant doctorem, vbi sancti doctoris corpus quiescit, & ibi proni humilitatis cælestis Regis Dei Saluatoris nostri Iesu Christi famulentur officio, vbi superbi terreni Regis seruiebant Imperio. Interea noscere volumus omnem populum vniuersarum gentium, ac nationum per totum orbem terrarum nos construxisse intra palatium nostrum Lateranense eidem Saluatori nostro, Domino Deo Iesu Christo Ecclesiam à fundamentis cum Baptisterio, & duodecim nos sciatis de eius fundamentis, secundum numerum duodecim Apostolorum Cophinos terræ onustos proprijs asportasse humeris, quamque sacrosanctam Ecclesiam caput, & verticem montium omniū Ecclesiarum in vniuerso orbe terrarum coli, dici, venerari, & prædicari, sancimus, sicut per alma Imperialia decreta nostra statuimus. Construximus itaq; Ecclesias Beatorum Petri & Pauli Apostolorum, quas argento, & auro locupletauimus, vbi sacratissima eorū corpora cū magno honore recondentes, & thecas ipsorum ex electro, cui nulla prævalent elementorum, construximus, & Crucem ex auro purissimo, & gemmis pretiosis per singulas eorum rochas posuimus, & clauis aureis texuimus; quibus pro continuatione luminariorum possessionis cōtulimus, & reb. diuersis eas decorauimus, & per nostras Imperialium iussionum sacras literas, tam in Oriente, quàm in Occidente, & Septentrionali plaga & Meridiana, videlicet in Iudæa, Asia, Græcia, Aphrica, Italia, & in diuersis Insulis nostram largitatem concessimus, ea prorsus ratione, vt per manus Beatissimi Patris nostri Siluestri Pontificis, successorumque eius omnia disponantur. Gaudeat vnà vobiscum omnis populus, & gentium nationes in vniuerso orbe terrarum, exhortantes omnes, vt Deo nostro & Saluatori Christo immensas vnà vobiscū gratias referatis, quoniam ipse Deus in

cælis

Universidad de Deusto
Biblioteca

cælis desuper, & in terra deorsum, qui nos per suos sanctos visitans Apostolos, sanctum Baptismatis sacramẽtum percipere, & corporis sanitate dignos efficit. Pro quo concedimus ipsis sanctis Apostolis Dominis meis Beatissimo Petro, & Paulo, & per eos etiam Beato Siluestro Patri nostro, summo Pontifici & vniuersali vrbis Romæ Papæ & omnibus eius successoribus Pontificibus, qui vsque in finem mundi in sede Beati Petri essent sessuri, atque de præsenti concedimus palatium Imperij nostri Lateranense, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur atq; præcellit palatijs. Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulq; phrygiũ nec non & superhumerale, videlicet lorum, quod Imperiale circũdare assolet collum; verum etiã & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia Imperialia indumẽta, seu etiam dignitatem Imperialium præsidentium equitum. Conferentes etiam Imperialia sceptra, & compta atque signa baltheum, & diuersa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriosæ potestatis nostræ: viris etiam Reuerendissimis clericis, & diuersis ordinibus eidem Romanæ Ecclesiæ seruientibus illud culmen, singularitatem, potentiã, & præcellẽtiam habere sancimus. Cuius amplissimus noster Senatus videtur gloriâ adornari, id est, Patritios atque consules effici, nec non cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgantes decorari, & sicut Imperialibus extat decorata militia, ita sanctam Romanam Ecclesiam adornari decreuimus Et quemadmodum Imperialis potentia diuersis officijs, cubiculariorum nempe, & ostiariorum, atque omniũ excubiarum, aliâs concubitorum ornatur pulchritudinibus, ita & sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et vt amplissimè aliâs amplissimum decus Pontificale præfulgeat, decernimus, & hoc vt clerici eiusdẽ sanctæ Romanę Ecclesiæ in manipulis, & linteaminibus, id est, candidissimo colore decoratos equos equitent: & sicut noster Senatus calceamentis vtitur cum vdonibus, id est, cãdido linteamine illustratis, aliâs illustretur. Et ita cælestia, sicut terrestria ad laudem Dei decorentur. Præterea omnibus aut licentiam tribuentes, ipsi sanctissimo præsuli Patri Siluestro vrbis Romæ Episcopo, & Papæ, & omnibus qui post eum in successum perpetuis tẽporibus aduenerint Beatissimis Pontificibus, pro gloria & honore Domini Dei nostri, & in eandem magnam & Catholicam Ecclesiam, & Apostolicam ex nostro aut cleri, aliâs indicto, vt quem placatus alias prælatus proprio clero clericare voluerit, & in religiosorum clericorum numerum connumerare, nullus ex omnibus præsumat superbè agere. Decernimus itaque & hoc vt idem venerabilis pater noster Siluester summus Pontifex, & successores eiusdem Pontifices, diademate, videlicet coronâ, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis pretiosis vti debeant, & eorum capiti ad laudem Dei pro honore Beati Petri gestare: ipse verò Beatissimus Papa super coronã clericatus, quam gerit ad gloriam B. Petri, ipsâ ex auro non est passus vti coronâ: phrygium verò cãdido nitore splendidam resurrectionem Dominicam designans eius sanctissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frænũ equi ipsius pro reuerẽtia B. Petri, stratoris officiũ illi exhibuimus, statuẽtes eodem phrygio omnes eius successores singulariter vti in processionibus ad imitationem Imperij nostri,

stri, vt non Pontificalis apex vilescat, sed magis ampliùs, quàm terreni Imperij dignitas gloria & potentia decoretur. Ecce tam palatium nostrum, vt prælatum est Romæ vrbis, quamquam aliàs Romanam vrbem, & omnis Italiæ seu occidentalium regionum loca, & ciuitates præfato Beatissimo Pontifici D. nostro Siluestro vniuersali Papæ concedentes, & relinquentes, aliàs concedimus, & relinquimus ipsius & successorum Pontificum potestati, & ditione firmâ Imperiali censurâ per hanc nostram dualem, sanctam, & pragmaticam constitutionem decreuimus disponenda, atque in iure sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus permanenda. Vnde congruum perspeximus nostrum Imperium & regni potestatem orientalibus transferri, ac transmutari regionibus, & in Bysantiæ prouincia in optimo loco nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic Imperium constitui, quoniam vbi principatus sacerdotum & Christianæ religionis caput ab Imperatore cælesti constitutum est, iustum non est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatẽ. Hæc verò omnia, quæ per hanc nostram Imperialem, & Imperialia dualia decreta statuimus atque confirmauimus, vsque in finem mundi illibata & inconcussa permanere decreuimus, vnde coram Deo viuo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili eius iudicio obtestamur omnes nostros Imperatores successores, vel cunctos optimates, satrapas etiam, amplissimumque Senatum, & vniuersum populum in toto orbe terrarum nunc, & in posterum nostro subiacentem, nulli eorum quoquo modo licere hæc, quæ à nobis imperiali sanctione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel eius omnibus Pontificibus concessa sunt, refragare atq; confringere: vel in quoquam conuelli. Si autem (quod non credimus) temerator aut contemptor extiterit, æternis cõdemnationibus subiaceat innodatus, & sanctos Dei principes Apostolorum Petrum & Paulum sibi in præsenti, & in futura vita sentiat contrarios: atque in inferno inferiori concrematus, aliàs condẽnatus cũ diabolo, omnibus deficiat imperijs. Huius verò Imperialis nostri decreti paginã proprijs manibus roborantes, super venerandum corpus Beati principis Apostolorum posuimus, ibique eidem Dei Apostolo spondentes nos cuncta inuiolabiliter obseruare, & cunctis nostris successoribus Imperatoribus conseruanda mandantes, relinquimus Beatissimo Patri nostro Siluestro summo, & vniuersali Papæ eidem, & per eum cunctis successoribus, Domino Deo, & saluatore nostro Iesu Christo annuente, tradimus perenniter atque feliciter possidenda, & subscriptio. Imperialis diuinitas nos conseruet per multos annos, sanctissimi ac Beatissimi Patres. Datum Romæ tertio Kal. Aprilis, Domino nostro Flauio Constantino Augusto quarto, & Galiano clarissimis viris Coss.

Quod etiam ab euidenti partium enumeratione arguendo ostenditur sic, vel ex translatione iuris in principem, dicendum est eum omne dominium, & omnem potestatem, & iurisdictionem vrbis habere, & tunc nulli dubium videtur, quin ipsarum rerũ alienandi plenariam habuerit Constantinus facultatem, quia † ius, quod
46 quis habet in re, de eo videtur posse disponere l. si domus. in fin. de legat. 1. & l. qui tabernas. de contrahen.
47 empt. † quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter. l. in re mandata. C.
48 mandati vel contra. Nam & † Princeps elargiendi habere videtur plenariam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nariam libertatem. l. cum multa. C. de bon. quæ liber. lege. 1. C. de petit. bonorum lib. 10. auth. de non alienand.
49 §. sinimus, collat. 1. adeo vt † eius contractus vim legis obtineat. l. Cæsar. de public. l. penult. C. de donat. inter virum & vxorem, vbi bonus casus, & l. 1. de constit. Princip. Ideo videmus,
50 † quod princeps concedit supremas dignitates, & eorum territoria. C. de diuers. Offic. l. probatorias. lib. 12. Itē publica iura confert. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi, aut clam. Item confert Marchionatus, prouincias, ciuitates & Comitatus, cap. 1. de feudis Marchion. Ducat. notat. in. l. humanum. C. de transact. Igitur donando Ecclesiæ ciuitates, & prouincias quas donauit videtur tenuisse donatio, aut dicis in principem translatā fuisse administrationem, & adhuc Ecclesiæ donare potuit, quoniam negari non potest, quin habuerit liberam, cum populus in eum omne suum ius, & Imperium, & potestatem transtulerit. §. sed quod principi. instit. de iur. natur. Gentium, & ciuili, per quod ha
51 buit liberam. Nam † quando cōstituitur quis cum potestate, vt possit omnia quæ dominus potest, ex hoc videtur concessa libera. l. creditor §. Lucius. ff. mandati: & idem cum conceditur plena vel omnis potestas. l. si procurator. C. de procurat. Cæsaris. Et omnia ista in principem demandata sunt. l. 1. §. cum enim. de veter. iur. enu
52 cle. Igitur † habens liberam, potuit subsistente causa donare, licet sine causa donare non posit l. contra iuris §. si filius. ff. de pactis. sed subsistente
53 causa potest. Ideo † tutor, cū expedit pupillo, donare potest in l. cum plures. §. penult. de administrat. tutor. l. 1. §. sed nonnullos. de tutor. & curator. sic igitur Imperator iustè donauit Ecclesiæ, quia Papa eum in fide eruditi
54 uit, & à lepra mundauit, Fuit † enim talis potius remuneratoria donatio, cum ab infidelitate Siluester Papa mundum liberasset, & Constantinum à lepra mundasset. l. Aquilius. ff. de donat. Expediebat enim fidei veræ vt Ecclesia haberet bona, vnde diuinum cultum sustentaret, & ideò valuisse videtur talis donatio. l. si lege. §. consuluit. de petit. hæred. præsertim
55 in Ecclesiam, in † quam omnis immēsitas est mensura corpore. dict. §. sinimus. de non alienan. Et his casibus quæ aliàs alienari prohibita sunt, alienari possent. l. iubemus nulli. C. de sacrosanct. Eccl. Ex quibus videtur concludendum, quòd vel princeps est dominus mundi, vt aliqui dicunt, & tunc potuit donare, vel ipsarum habuit administrationem liberam, & ad huc potuit ex causa, subaudi honesta & iusta subsistente, hæc donare.

Secundò istud potest probari, quia
57 † lex æquiparat bona fiscalia, & patrimonialia, l. bene à Zenone. vers. sed scimus. C. de quadr. prescript. sed nulli videtur dubium, quod patrimonialium tenuisset alienatio. Igitur & fiscalium. Et ideo priuatus volens ipsa donata à principe vendicare, non potest illa à donatario repetere, sed habet necesse ad fiscalē cameram habere recursum, & intra quadriennium, aliàs non auditur postmodùm. l. 2. & d. l. bene à Zenone. de quadr. præscr. assignant alioqui rationem, quòd †
58 Ecclesia & Imperium fraternizant, cum ambo à Deo sint, vt in authent. quomodo oport. Episc. in princ. Huic tamen rationi facilis datur responsio
59 quia † Ecclesia est mater Imperij. c. qui abstulerit. 12. quæst. 2.

Tertiò quòd valuerit, insinuatur:
60 Papa † est Dei vicarius in terris. c. 1. vt Ecclesiastica benef. c. quanto. de translatio. & Imperiū est à Deo, vt in auth. quomodo oport. Episc. in princ. & hoc approbat totum collegium Christianorum,

stianorum, licet aliqui de facto non
61 pareant. Approbat † etiam Imperium Ecclesia. c. venerabilem. de election. si igitur Imperium est à Deo: ergo habens ipsum, potest remittere & renunciare in toto, vel in parte in manum Dei, & sic Papæ eius vicarij: c. cum inter corporalia. de transl. prælator. Vnde non obstat l. legatus. ff. de offic. præsid. nec illud quod dicitur de renunciatione in manus superiorum.
62 Item † si Imperator nullum superiorem recognoscit, tunc valuit renunciatio Imperij in toto, vel in parte, in cuiuscunque manu fuerit facta, vt notatur in cap. 1. de renunc. lib. 6. vnde modica & leuis est argumentatio d. l. legatus. per quam Bart. motus est.

Quartò probatur quod donatio te-
63 nuit: nam † ambę iurisdictiones in solidum apud Ecclesiam videntur esse, vt voluit glo. in auth. quomod. oport. Episc. in princ. & in. cap. nouit. de Iudic. propter illa verba Luçæ cap. 22.
64 [Ecce duo gladij hic:] vnde † donatio Principis in Papam fuit potiùs recognitio, seu resignatio, aut traditio eius & restitutio, quod princeps vsurpauerat: vnde efficax videtur habere dominium in his bonis Ecclesię, & donatio potiùs valuit.

Quintò, quod valuerit, ostenditur
65 quia † princeps est solutus qualibet positiua lege. l. Princeps legibus. & l. sacrilegij. C. de diuer. rescript. neque iura in contrarium humana adduci possunt quæ Principem arctent, quia locum vendicant in dispositionibus inferiorum, quorum potestas finita est, non in principis actibus, cuius potestas finem ab humano iure non recipit: & sic rationes suprà in contrarium deductæ obesse non videntur, cum locum vendicent in actibus hominum finem habentibus, nō in principum gestis ab humanis legibus non
66 finitis, & † finiti ad infinitum nulla sit proportio, vt volunt Philosophi.

Sextò, deficientibus cunctis roborari videtur legitima præscriptione,
67 nā † quamuis inferior non possit quę sunt regalia, contra superiorem præscribere, quemadmodum sunt imperij iura, vt in l. comperit. de præscript.
68 30. annorum, Papa † tamen videtur, & Ecclesia cōtra Imperatorem, & Imperium posse præscribere, & præscripsisse: quoniam capax est Pontifex summę potestatis. c. licet ex suscepto. de foro compet. & c. per venerabilem. qui filij sint legit. & idem Felin. sed quemadmodum rex contra aliū præscribere potest quæ sunt regalia, vt notat Innocent. in c. bona. de postul. prælator. & Archidiac. in. c. placuit. 16. quæst. 3. sic videtur Pontificē & Ecclesiam contra Imperium præscribere potuisse.

Septimò id magis ostenditur, quia
69 † iure Gentium prouinciæ sunt discretæ, & Gentes sibi regem eligunt. l. ex hoc iure. de iustit. & iur. vnde populus elegit Saulem in Principem regum cap. 1. & in. cap. Moyses. 8. quæst. 1. & cap. elegit. q. 3. dist. in. cap. 1. de election. Et dico, vnaquæque gens, non quòd tota gens mundi eligat vnum. Et ideo licet in apibus princeps sit vnus. cap. in apibus 7. quæst. 1. Et grues aues vnam sectentur: tamen non omnes apes mundi regem vnū habent, nec omnes mūdi grues vnam sectantur, sed quælibet apum collectio regem habet, Quamuis igi-
70 tur † Romanum Imperium dicatur dominus totius orbis. l. deprecatio, ad l. Corneliam de iact. debet autem intelligi orbis, id est, illius rotunditatis, in qua dominando Romanum peruenit Imperium, quia non omnes gētes sub Imperio fuēre Romano. l. non dubito. & l. hostes. de capt. & ideo in-
71 quit Boetius, quod † Romanum nomen montem Caucasum non transiuit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

uit, imò nonnulli populi hostes erant aliqui fœderati, aliqui liberi. dict. l. non dubito. & dict. l. hostes. & ideo clausuras & burgos, cum custodibus & limitibus Imperij respublica Romana, præsertim apud Afros habere consueuit. l. in nomine Domini. C. de offic. præfect. Africæ. & secundùm naturæ varietatem, aliquã do plures, aliquando pauciores popu
72 los habuit: vnde hodie † nil iuris retinet in Numidas, & Mauros, siue Pœnos, nec apud Gallos, vel Hispanos, qui in propriam libertatem reditum feciſſe videntur, potius quàm dicantur Imperium minuisse. l. quod enim. ff. de acquirendo rer. domin. Ex his igitur patet, quod quemadmodum multi populi à Romano Imperio separari potuerunt, ita & hæ Prouinciæ quæ Ecclesiæ parent, potuerũt & possunt iure gentium fuisse, & esse sub Romano Pontifice, & nõ sub Cæsare.

Octauò probatur sic. Et si fateamur principi minimè licuisse donatione prædicta Imperium scindere, tamen ipsi Romano populo vniuerso, cum senatoribus, optimatibus, & Principi licuisse videtur ex quadam noua
73 lege regia, † quę sicut priùs in principem transtulit, sic & secundariò transferre potuit in Pontificem, cum ex eadem vi, & potestate precesserit. l. Barbaris. de offic. præfe. prætor. Et quòd populus cum Senatoribus & optimatibus contulerit, est tex. in c. Constantinus. 96. distin. Et Castald. de Imperator. q. 51. Alberti. in Rub. de hæret. in. 6. quęst. 2. num. 27. & DD. in cap. intellecto. de iureiurand. vbi optimè & latissimè tradunt de validitate donationis factæ Ecclesiæ per Constantinũ. Et quamuis forsan Constantino solo concedẽte vltra vitam eius non tenuisset, quia tamen populi voluntas interuenit (qui nunquã moritur. l. proponebatur. de iudic.) videtur, quod in perpetuum vltra Constantini vitam tenuerit. Et sic licet corpori sine causa non liceat à se aliquod mẽbrum eijcere, nec sine causa se in frusta conscindere; tamen ipsi ardua ex causa licet aliquod mẽbrum pro salute sui totius ponere. Cum igi-
74 tur † imperium veluti corpus politicum subsit diuinæ Monarchiæ sanctæ Matris Ecclesiæ, & tãquam capiti ad totum temporale ordinetur imperium, non est absonum, si ipsum imperium temporale potuit, & debuit aliquod membrum pro sua salute Ecclesiastico dominio donare in c. fundamẽta. §. ne autem. de electione lib. 6. expediens enim erat, & expedit propter persecutiones, quas quotidie patiebatur Ecclesia, & hodie patitur, vt haberet hæc ipsa temporalia, vnde etiam iura diuina tueri posset, voluit enim Christus Ecclesiæ prouidere, vt persisteret, conseruaretur, atque perpetuaretur ex illo D. Pauli Cor. cap. 2. [Potestas (inquit) mihi data in ædificata, & cõseruanda:] verùm Ecclesia absque temporalibus conseruari non potest ob inimicos priuatos, publicos, bella, hęreses, ac similia: ergo, &c.

Nonò hoc etiam probatur ex eo, quia non sine miraculo vrbem Romanam (quam Beati Petrus & Paulus suo pretiosissimo sanguine Domino nostro Iesu Christo consecrarunt, vt
75 21. distin. c. quamuis.) † Constantinus Siluestro Papæ elargitus est, ne Ecclesia temporalibus auxilijs indigeret, quin potius ipsa actis spiritualibus semper proficeret incrementis de election. c. fundamenta. §. ne autem, voluit enim Romam, non mundanæ, sed diuinæ Monarchiæ principatum
76 existere. Vnde dicere possumus, † eam sanctum sanctorum factam: & sic à nullo principe reuocabile esse.
77 Nec quidem † arbitrãdum est, mundum à Constantini tempore, & citrà in hoc errasse, & hoc ipsum ignorasse, nec credendum est, quod tot Pontifices Orthodoxi denuo successores, quos Catholicos reputamus, talem tenuissent donationem, si tam iniustam arbitrari fuissent. Nec etiam tot Christianissimi Cæsares, qui Constantino successerũt, ipsam non reuocassent, cùm tamen potiùs ipsam confirmauerint, vt de Otthone habetur 63. distinct. c. tibi domino. Et de reliquis continuò successoribus donationem ipsam comprobantibus, habetur in Clement. Romani. de iureiurando. Nec quod tam sanctissimi Doctores approbauerunt, vt Augustin. Hieronym. Ambros. atque Gregorius: Aliàs enim sequeretur, quod vniuersalis errasset Ecclesia, quod falsum
78 est, † cum equidem ipsa errare non possit 24. q. 1. c. arrecta. Ex quibus rationibus arbitror, quod † Ecclesia pluribus canonicis autoritatibus donationem hanc comprobauerit, 79. distinct. cap. 1. infine 10. q. 3. c. relatum 11. q. 1. c. peruenit. c. ad Apostolicæ, vers. Præter has. de re iudic. lib. 6. cap. ego Ludouicus. 63. distinct. c. si igitur. 23. q. fin. c. fundamenta. de electio. lib. 6. quæ iura insinuant donationẽ ipsam de patrimonio B. Petri esse effectam, in quo quidem patrimonio clarissimè
80 videtur, quòd † Papa non solùm sum. Pontificis potestatem exerceat, sed etiam & summi principis potestatem exequitur. c. per venerabilem, qui filij sint legitimi. Itaque quòd in dicto patrimonio nullus Summo Pontifice superior vel par est, aliàs sequeretur, quòd eiusdem subiecti duo essent pariter in solidum domini contra l. si vt certo. § si duobus vehiculum. ff. commodati. Solus igitur in ipsa donatione primus & principalis est Pontifex qui summus & primus est, vt Instit. de iur. personar. in principio, in glo. 1. vel qui

dignior est. l. 3. ff. de statu homin. c. ex ratione, & ibi not. in verbo [summũ.] de appell. c. de his, quinimò de consecratio. distinct. 5. Et quòd etiam dicta donatio tenuerit, videtur text. apertus in Clementin. 1. de iureiuran. vbi
81 probatur, quòd † ipsa donata ad ius & proprietatem plenissimã sanctæ matris Ecclesiæ pertinent, & sic directũ dominium habet, & omne ius, vt instit. de acquirẽ. per arrog. per totum. dum dicit pleno iure. Et hoc dominium directum trãsiuit in Ecclesiam, ex solo donationis contractu absque alia traditione per l. final. C. de sacrosanct. Eccles. quamuis glos. ibi malè dixerit, dicens vtile dari, sed non est verum, quia ibi ius transfert dominium ex sua dispositione, debet intel-
82 ligi de directo, prout patet † in legatario l. legatum. Ita de legat. 2. & in hęrede. l. cum hęredes. de acquir. possess. & instit. de acquiren. per arrogat. in principio, & notatur in l. 2. 3. & 4. ff. de publica. Ex solo igitur contractu omne dominium imperij plenissimũ in ipsam transiuit Ecclesiam. d. Clem. de iureiuran. & d. l. final. C. de sacrosanct. Eccles. Et ádeò videtur dicendum apud Pontificem esse omne do-
83 minium, vt † Princeps non possit in ipso iurisdictionem aliquam exercere, nec in ipso territorio citare. Clem. Pastoralis. de re iudicata. Quia tale territoriũ dicitur esse extra districtũ imperij, & in eo Imperator iurisdictionem exercẽdo, dicitur falcem in alienã messem imponere, vt in d. Clem. Pastoralis. quam rationem dixerunt
84 nonnullæ glossæ, quod ibi † Princeps legitimare non potest, nec iurisdictionem exercere, nisi quatenus eidõ à Summo Pontifice indultum reperiretur. c. tibi domino 63. distinct. cap. 1. 69. distinct. cap. 1. 35. q. 1. Ex quibus omnibus concludẽdum videtur, donationem ipsam adeo tenuisse, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

plenissimum ius, & iurisdictio, ac dominium Ecclesiæ quęsitum fuerit. Nã
85 † perabsurdum, & temerariũ videtur ob vanam interpretationẽ, non ad augmentum, sed ad diminutionem, priuilegia principum velle peruertere. l. final. C de Principibus agent. in reb. libr. 12. & hoc tenuit Oldrad. & Ioan. Andreas in Addit. ad Specul. in tit. de iurisdict. omn. Iud.

86 Sacrilegium † itaq; erit de hac re dubitare: cum tot, tantisque fulciatur rationibus iuris ciuilis, canonici decisionibus, & Doctorũ autoritatibus. Cardinalis in d. c. Constantinus. 96. distin. Bar. & DD. cap. 1. l. de constitution. ff. Alberic. in l. 1. §. 1. ff. de offic. præfecti vrb. Card. in cap. ego Ludouicus. 63. distinct. c. cum ad verum. 96. distin. Abb. in cons. 84. incipit. Illud in summa lib. 1. vbi dicit, quod nõ oportet disputare de donatione Ecclesiæ facta per Constantinum, cum illa fuerit confirmata, & approbata per plures Imperatores, & per Ecclesiam, vt probatur in cap. fundamenta. de electione lib. 6. ibi: quæ ore diuino cunctis dignoscitur esse prælata: vnde non procul esset ab hæresis suspicione tenere contrarium, inspecto præsertim quod habetur in d. extrauag. vnã sanctam. de maior. & obedien. Archiepiscopus Florent. tertia parte summæ. tit. 22. cap 1. Couarru. in reg. peccatum. secunda parte. §. 9. num. 7. cui opin. adhæret Bald. in proœmio ff. Alex. de imol. cons. 87. incip. Visis codicillis. lib. 2. quod hac præcipuè fulcitur ratione, quia do-
87 natio Constantini semper fuit ab Ecclesia approbata. † & sic contrarium
88 tueri, vel tenere sapit hæresim, cum & aliàs † hæreticus dicatur, qui nouam contra Ecclesiam opinionem ob commodum, gloriam, aliúmue respectum gignit, vel fouet. c. nulli. 19. distinct. vbi glos. & in cap. firmissimi. de hæret. cap. omnes. 22. distin. Grilland. de hæret. secundo quæsito, numer. 4. & 5. per totum, & Gundisal. de hæret. primo quæsito, Alphons. Alnarez in specul. Rom. Pontific. c. 52. &
89 53. Et in terminis nostris, quòd id † affirmare non distaret ab hæresi, terminarunt Panormit. cons. 82. col. 1. vol. 1. Restaur. de Imperat. q. 51. n. 2. Hieron. Alban. de donatione Constantini. fol. 47 ac nonnulli alij, vt infrà.

90 Quæ quidem † sententia probatur autoritate Damasi Papæ, viri sanctitate & doctrina egregij in Gestis Papæ Siluestri, qui affirmat veram & indubitatam esse donationem prædictam. Idem tenet Isidorus Hispalens. Episcopus in gestis Concil. Nicæni in. 1. tom. Concil. vniuersali. fol. 223. Cardinal. Alexand. in cap. Constantin. 96. distin. Archiepiscopus Florentin. in summ. Histor. 2. part. tit. 13. c. 2. in principio, & Concilium Nicænum septimum celebratum anno Christi 754. quod etiam suadetur ex mentione dictæ donationis & confirmatione sæpissimè factis, tã à sum. Pontificibus, quàm à nonnullis Imperatoribus in eorũ fidelitatis iuramento Ecclesiæ præstito, vt à Carolo Magno, Henrico II. Ottone III. Frederico II. Carolo III. cum similibus, de quibus expressè in Clem. ne Roman. §. porro. de electione. c. fundamẽta. vers. hæc autẽ ipsa mater, de electio. in. 6. Hostiẽs. in sum. de sacram. vnction. §. qualiter, & à quo. Hieron. Alban. de Coronat. c. 19. in fin. Barba. in Clem. 1. de iureiuran. restaur. q. 51. n. 13. Hieron. Alban. de primat. Petri,
91 Quorum quidem † autoritas omnem falsitatis fictionem & scrupulum tollit, quandoquidem nullatenus præsumendum est tot Patres Pontifices, ac Imperatores mendaces extitisse, idque insuper probatur ex Zenonis ac Iustiniani Constitutionibus

nibus in l. Diui. C. de naturalib. liber. & ibi Bald. in Authent. de non alienand. in princip. cum glos. Quod confirmatur etiã authoritate Põtificum, & Theologorum, Historiographorum, Canonistarum, & totius deniq; Theologiæ legalis scientiæ Doctorum. Et quia longum esset recensere autores hanc probantes sententiã, contentus ero referre Canones, Pontificum & imperatorum, atque in primis tex. in cap. lecturam. 12. quæst. 1. ibi [Cõstantinus primus veritatis fidem patenter adeptus, donaria etiam immensa Ecclesiæ contulit,] & in c. 1. in fine 94. distin. c. relatum 10. quæst. 3. ibi. [Patrimonium Ecclesiæ.] d. c. per venerabilem, qui filij sint legitimi, ibi [Patrimonio Beati Petri. cap. fundamenta. §. fin. de elect. in. 6. Clemens V. in Concil. Vienens. celebrato anno 1311. versicul. ipsa quoque omnia. extrauag. vnigenitus. inter cõmun. de pœnit. & remission. cap. Constantinus 96. distinction. cap. ego Ludouicus. 63. distinction. & Zeno Imperator in d. l. Diui Constantini. C. de natural. liber. Et Iustinianus in Aut. de reb. Eccles. non alienand. in principio ibi. [Qui post Constantinum pię memoriæ inter Imperatores Principatum auxit, & constituit sacrarum Ecclesiarum honorẽ & disciplinam.]
92 Hanc † donationem approbat Hostiens. in summ. de immun. Eccles. §. sed nec. num. 12. qui concludit reuocari non posse. Eandem recenset validam Ioann. Andreas in clem. 1. §. porro. de iur. iurand. & in d. cap. Ego Ludouicus. licet falsò ibi Molinæus contrariam teneri velit in addit. ad specul. tit. de rescript. §. ratione autẽ. versicul. Item quod. in fine. in eandem sententiam Iere. Speculator in titul. de instrum. edi. §. nunc autem. versicul. quod si Imperator. num. 11. ac in cap. fundamenta. versicul. nec autem. in verbo declaret. de electione in. 6. Ioan. Calderinus cons. 3. in principio sub tit. qui filij sint legitimi. Card. Zabarella in clem. vnica. num. 8. quæst. 3. de iure iurand. & in clem. Pastoralis. §. illud. num. 3. de re iudic. clem. 1. numer. 4. de summa Trinit. & in cons. 137. num. 5. & cons. vltimo, num. 4. Et Paulus de Ferraris in d. clem. vnica. §. porro. de iureiurand. Ant. de Buttrio in. cap. auditis in 3. notab. de restitutione in integrum. Petrus de Anchar. in d. clem. vnica de iureiurand. Et ibidem Ioan. de Imola, & Abb. Panorm. in d. cons. 84. num. 2. vol. 1. & in. cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi. Et in d. cap. intellecto enim de iure iur. cap. inter dilectos. de fide instrum. Archidiac. in cap. ego Ludouicus. 63. distin. & in. cap. placuit 16. quæst. 3. & c. expedit. 12. q. 2. Pręposit. in d. c. Constantinus. 96. distin. vbi diffuse & doctè hanc donationis veritatem tuetur. Et Felin. in c. solitæ. in fine de maior. & obed. affirmat communẽ scholam Canonistarum factum, & validitatem donationis admittere. Ægidius autem Bellamer. in d. c. Constantinus 96. distinct. Et Ioann. de Turrecrem. ibidem concludunt. Primo ex tract. Historiographi. Secundò, ex confirmatione Imperatorum. Tertiò ex possessione Pontificum. Quartò ex approbatione titu. Sanctorum Pontificum, Patrum Doctor. atque Theologorum donationem factam, & valuisse.

Iure etiam Ciuili quamplurimi sunt, & grauissimi quidem autores,
93 qui † veram admittunt, & defendunt donationem Constantini, ac in primis Accursius in l. 1. ff. de officio Præfect. vrb. in verb. pertinere, & in auth. quomodo oportet Episcopos. in principio collat. 1. & ibidem Iacobus

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Beluisio. Specul. in tit. de rescrip. præsent. §. ratione autem. Albericus in l. 1. §. 1. ff. de offic. Præfect. vrb. & in l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscript. Eandem sententiam tenet Bart. in proœmio digestorum, nume. 13. in l. 1. ff. de officio Prefect. vrb. Bal. in prælud. feud. nu. 32. in proœmio. C. num. 8. in proœmio digestorum col. 4. & in. l. diui Constantini. C. de natural. liber. in cap. 1. §. generali. si de feud. fuerit controuer. in. l. cum multa. in fin. C. de bon. quæ liber. in l. si certarum. ff. de testam. & in. c. intellecto. de iureiur. Angelus in d. l. si certarum. Salicetus in proœmio Codicis. vers. nunc descendo. num. 6. Petrus Anchar. cons. 32. Raphael Fulgos. in proœm. digestorum. nume. 15. & Ludouicus Pontan. in l. ijs qui hæres. §. 1. num. 8. ff. de acquir. hæred. Paulus Castren. in cons. 74. in antiq. art. 2. in fin. alias 84. vol. 1. & cons. 16. num. 6. vol. 3. Ioann. de Ana. cons. 62. in 2. art. Alexander cons. 67. num. 8. in fin. vol. 1. & cons. 87. vol. 2. & cons. 24. n. 23. vol. 5. in. l. omnibus. ff. ad Trebell. Lucas de Penna in l. quicumque. C. de omn. agro deserto. lib. 11. col. 5. vers. donatio facta per Cõstantinum. & Hieronym. Alban. innumeros allegans in tractatu de potestate Papæ. 2. parte. n. 24. idẽ tenet & tuetur Aug. de Ancona in tractatu de potestate Papæ. q. 43. 1. 2. &. 3. art. Alber. Pelag. in tractatu de planct. Ecclesiæ. lib. 1. art. 41. 43. & 59. Anton. Corsettus in tract. de potestate Regia. 1. parte 4. quæst. num. 19. Anton, Rosell. in tractatu de potestate Papæ. §. ex his. & decidit fol. 320. Martinus Laudensis in tract. de Princ. notab. 467. verb. Constantinus. & notab. 8. Restaurus Castald. in tract. de imperat. cap. 51. qui hanc quæstionem disputat, ac excommuniori per alios quosq; eam comprobat, subdens non posse absque labe hæresis contrarium teneri. Ferdinandus Vasquius in tract. de succesion. 1. parte lib. 3. §. 26. limitatione 31. num. 44. Arnald. Alber. de agnoscend. assertion. Cathol. & hæretic. quæst. 17. num. 14. Ludouicus Gomez, in tit. de Action. in. §. itẽ Seruiana. num. 44. qui hoc hodie decisum asserit, & illam in dubio reuocare, non distare ab hæresi. Ergo in re tam clara, & ex omni capite vera non est vlterius immorandum, licet sint perplures alij magnæ autoritatis doctores, qui hanc veritatem affirment, quos consultò omitto, quia proculdubio vt veriorem, ac magis piam, ac Catholicam insequi, eam debemus, ac totis viribus sustinere & amplecti, quicquid multi fabulosè, impudenter, ac infructuosè decantent, cùm DD. ferè omnes concludant, & in hoc conueniant donationem factam fuisse, ac vires habuisse.

94 Qua donatione † Constantini sic firmata, non obstant in contrarium per aduersarios deducta. Primo Eusebij Cęsarienſis Historia lib. 4. super vita Constantini, qui nihil de donatione dicit.

Quia respondendo dico, quòd nõ infertur necessariò. Eusebius non scripsit de donatione, ergo non fuit vera: verisimum námque est, multas construxisse Ecclesias, eásque, auro, argento, vestibus, possesionibusque dotasse; neque de his aliquis vnquam dubitauit: tamen de hoc Eusebius non apertè narrat. Nec curan-

95 dum est de opinione, & † Historia Eusebij, cum ab Ecclesia sit reprobata, vt inquit Gelasius in. cap. sancta Romana. 15. distin. vel eò quia Arrianus & Arrianorum protector fuit, vt cõstat in eius literis post Concil. Nicen. directis ad populũ Cęsarien. vt in Tom. 1. Concil. vniuer. gener. incipiẽtibus. [Arbitramur & nos] ac per Nicephorum

cephorum in Histor. Eccles. lib. 8. cap. 18. in fin. cum Apost. lib. 6. cap 37. in fin. quam responsionem approbat Reginal. Polus in sua quæstione de Baptismo Constantini post librum de Concilio Cardinalis: nec mirum videri debet, si Orosius, Sozomenus Theodoretus, Socrates & quidam alij non scripserint Historias Constantini, nam videmus multa præclara gesta Martyrum in Historijs Gentilium non tradi: ea tamen vera, ac ab Ecclesia recenseri, & celebrari, & ex eo ipso quod scriptorum antiquorum nemo legatur, id testari, & quamuis isti contrarium asserant, non tamen indubitanter eis credendum est, quinimo tenenda Ecclesiæ opinio, & in dubio præponderari debet sanctitas, autoritas, numerus, & verisimiliorum scribentium scientia, & non Sozomeni, cæterorumque calumnia, & falsitas, vt inquit Niceph. d. Historia Ecclesiastica libr. 16. cap. 46. verum nam-

96 que est, quòd † Constantinus bonam fidem agnouit, Christo, & Petro Imperiũ asignando, cum sciret, Domini esse terram, & plenitudinem eius, ac successorem Petri temporalium ac spiritualium dominum dici, iuxta prædictas communes opiniones Canonistarum per extrauag. vnam sanctam. de maioritate & obedientia. Impleuit vtique illud Paralipom. vltimo: [in manu tua Domine virtus, & potentia & in manu tua magnitudo, & Imperium, tuæ sunt diuitiæ, tua est gloria, tu dominaris omnibus, ego autem, & populus meus, quid sumus, vt possumus aliquid tibi permittere, vel dare, cum tua sint omnia? peregrini enim sumus coram te, & aduenæ, sed hæc ipsa quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.] Quid mirum igitur si Cõstantinus ardore diuino compulsus donauit quod acceperat? maximè cum & hæc non fuerit propriè donatio, sed iuris sui vera restitutio quæ Petro fiebat? Atq; ideo Siluester restitutionem recusare non potuit, tum quia Petro & non sibi restituebatur. 10. quæstione 2. cap. 2. vbi Archidiac. tum quia contra Christi dispositionem fecisset, si ab hoc bono Constantinum diuertisset. quem credẽdum est spiritu diuino motum post tantas Christianorum strages à Nerone factas hãc liberalitatem exercuisse, vt gloria Dei, Ecclesiæ nata tranquillitas, Christique vicarius præ cæteris superior cognosceretur. Verè enim hoc modo Ecclesiæ suæ, perpetuitati, paciũe Deus prouidit, cùm aliàs tanta Christianorum persequutio miserrimusq; rerum status, principum & populorum furor, nouarum sectarũ, ac hęresis pullulatio, religionis Catholicę offuscatio tanta fuerit, vt nisi illius sedis dignitas & Ecclesia viribus aucta opibus, tantiq; Imperij exercitio ampliata fuisset, certè religio conculcata fuisset, simul & pessimorum opinionum autoribus aperta via; vnde Siluester opportunum duxit Imperij temporalis acquisitionem non renuere.

Nec mirari debent Laurentius Valla, eiusq; sequaces, cum donationes similes fecerint non ob rationabilẽ causam, sed ob libidinẽ. Marcus nãq; Antonius Cleopatræ, Iudæam, Palæstinam, Arabiamque prouincias donauit. Alijque quam plurimi principes Imperiales fasces, religionis causã relinquentes in solitudinem, & Monachismum se contulerunt: inter quos commemorare licet Lotharium primum Imperatorem, nepotem Caroli Magni. Non igitur erit amplius ambigendum de donatione Constantini Imperatoris.

Ad secundam respondetur obie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctionem, Dominum hic solùm instituere meros principes Ecclesiasticos ac docere debere eos, vt tales sint, præesse subditis, non more regum, & Dominorũ, sed more Patrũ, & Pastorũ: non autem sequitur hinc, nõ posse vnum & eundem, esse Episcopum & principem: exemplum autem Moysis omnino conuincit, quamuis Caluinus conetur eludere illud: ex capite enim falsitatis manifestè conuincitur. Verum namque est Melchisedech Heli Iudã, Machabæos, & alios superiùs relatos obtinuisse simul Põtificatũ & Principatum. Quod etiã addit ipse Caluinus, factũ esse ad tẽpus, donec Aaron cõsecraretur, falsum esse ostendit D. August q.23. in Leuit. vbi dicit, eodẽ tẽpore ambos fuisse Põtifices, Moysẽ & Aaronẽ. Et probatur ex eo quod deposuit Aaronẽ Moyses tanquã Põtifex, cõsecrauitq; Eleazarũ filiũ Aaronis in locũ eius, vt habetur Num. 20. Et prẽterea si post Aaronẽ ordinatum non poterat amplius in vnã personã coire Principatus, & sacerdotiũ, quomodo Heli per annos quadraginta fuit sacerdos, & princeps? quomodo Machabæi per annos plusquã cẽtum?

Nec Dominus illis verbis prohibuit Episcopis dominatum, qualis esse potest Regũ, & Principum piorum, sed qualis est Regũ ignorantium Deum, qui tyranni potiùs sunt, quàm Reges. Nam Matth. non loquitur de simpliciter dominantibus, sed de his, qui violẽter dominãtur. Sic debet etiam intelligi illud Iosue 15. cap. & illud 1. Pet. c. 5. nõ dominãtes in clericis, &c.

Ad tertiã respõdetur, quòd generaliter in vtroq; loco visum est admoneri Põtifices, & Principes, ne minutis & vilib⁹ officijs ita occupẽtur, vt omittere cogãtur maiora. Hoc modo Iethro cum vidisset Moysen totã die sedere ad iudicandum Exod. 18. sapienter eũ admonuit, non vt deponeret principatũ politicũ, & seruaret solum Ecclesiasticum, sed vt constitueret Iudices minores, qui satisfacerent populo in rebus leuioribus & grauiora quæque tã politica, quàm Ecclesiastica ad se referrent, & vt prouideret de omni plebe viros potentes & timẽtes Deũ in, quibus esset veritas, & qui odissent auaritiam, & cõstitueret ex eis Tribunos & cẽturiones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicarẽt populum omni tempore. Sic etiam B. Bernar. lib. 1. de cõsiderat. ijsdem verbis Domini in mediũ adductis, hortatur Pontificem, vt iudiciaretum temporaliũ alijs dimittat, quẽ tamen sciebat iam tũc Principem temporalẽ fuisse.

Sic etiam Apostoli ita omiserũt in Hierusalem curã ministrandi mensis vt præsiderent etiam in temporalibus toti illi Ecclesiæ, vnde Galat. 2. Petrus & Iacobus & Ioann. solliciti pro fratribus qui erãt in Hierusalẽ, rogãt Paulum, & Barnabã, vt memores sint colligere aliquam eleemosynã, & mittere in Hierusalẽ, illi verò id fecerũt, & collectam pecuniã ipsimet detulerũt, nõ ad diaconos præfectos mẽsis sed ad seniores, vt habetur Act. 11. c.

Ad quartã respõderi potest, Bernardũ loqui de Põtifice vt Põtifex est totius Ecclesiæ, & secũdũ id quod habet ex Christi institutione. Nam paulò antè dixerat. Esto, vt alia quocũq; ratione hęc tibi vẽdices, sed nõ Apostolico iure, nec enim tibi ille dare, quod nõ habuit potuit. &c. itaq; vult Bernard. Pontificẽ, vt, Pastor est ouiũ, nõ debere eis dominari, sed eas pascere, at sicut nihilominus ijsdẽ ouibus, vt sunt ciues reipublicę, dominatur princeps politicus, ita potest ijsdẽ dominari eadẽ ratione Pontifex, si sit eorum politicus Princeps.

Ad quintã respondetur, nihil esse mirandum, si Gregor. noluit Episcopos, & præfectos patrimoniorum Romanæ

Romanæ Ecclesiæ vti more fiscali, in agris Ecclesiæ recuperandis. Nam nõ dum habuerat Ecclesia politicum principatum, sed possidebat bonã tẽporalia ad eum modum, quo priuati ciues possident. Itaque æquum erat, vt agros, quos suos esse censebat Ecclesia, si fortè ab illis occuparentur, in iudicio legitimo eos repeteret: non autem more fiscali propria sibi autoritate vendicare.

Ad sextam respondetur, negotia sæcularia hoc loco, non vocari regimen politicum, sed curam parandi victus, & proinde negationes, & mercimonia, & similia, est enim Græcè τὰ βίε πραγματικὰ, id est, negotiatrix vitæ seu victus: vbi etiam notandum, non haberi in Græco, nec in omnibus Latinis codicibus illud [Deo] sed generaliter ἀδεὸς & sensus, dixi, vt labores, sicut bonus miles Christi. Porrò bonus miles non est sollicitus circa victum, & corporis curam, sed comedit & bibit, quando potest, & quomodo potest, dormit humi, vestitur magis ferro, quàm panno. Itaq; Apostolus non prohibet regimẽ politicum, sed nimiam solicitudinem circa vitam corporalem: & (vt bene monuit Chrysostomus) dicuntur hæc à Paulo tam Episcopo, quàm alijs hominibus, omnes etiam laici, etiã Reges, milites Christi esse debent.

Ad septimam respõdetur. Si verba
241 † Nicolai benè & exactè perpendantur, manifestiùs apparebit iniquitas ea obijcientium; nam respondemus Nicolaum noluisse negare, posse Pontifici conuenire tẽporale aliquod dominium: ipse enim erat Pontifex, & simul princeps politicus Romæ, & Rauẽnæ, aliarumq; ciuitatũ, quas dudum acceperant maiores eius ab Imperatoribus, sed solùm voluisse dicere, non conuenire, vt idem sit Pontifex totius orbis, & simul Imperator etiam totius orbis, non quod hoc repugnet Euãgelio, & nullo modo possit fieri, sed quia Christus ad conseruandã humilitatem voluit † Pontificẽ indigere Imperatoris defensione in tẽporalibus, & Imperatorem indigere Pontificis directione in spiritualibus. Quod autẽ hoc Christus voluerit, patet ex eo quod reliquit Imperiũ Tiberio, & Petro solùm contulit Pontificatum. Ex supradictis satis liquet D. Petrum à Christo potestatem vniuersalem accepisse, sed quia nonnulli dubitarũt, imò tenuerunt (vt in principio diximus) non habuisse temporalem vniuersaliter iurisdictionẽ, meritò hic ostendendum erit illã habuisse, quod vtiq. apertissimis rationibus, iuribus, & exẽplis probabitur: & in primis accedamus ad secundam opinionis declarationem.

De iurisdictione vniuersali Summi Pontificis in temporalibus.

Secunda Iuris-prudentium opinio.

SVMMARIVM.

1 *SVmmus Pontifex secundùm quosdam nullam habet iurisdictionem in terris Imperij.*
2 *Imperator in potestate temporali nullũ habet superiorem, nisi Deum.*
3 *Imperator habet immediatè suam iurisdictionem à Deo, & nu. 6.*
4 *Contrariorum idem est iudicium.*
5 *Iudices sæculares non possunt se in negotijs Ecclesiasticis intromittere.*
7 *Imperator diuinitus consequutus est priuilegia suæ potestatis.*
8 *Christus subegit se legi Imperatoriæ, & noluit iudicare de rebus tẽporalibus.*
9 *Christus videtur prohibuisse Apostolis iurisdictionem temporalẽ exercere.*
10 *Potestas data Petro intelligitur solùm in spiritualibus.*
11 *Ad Reges spectat tẽporalium cognitio.*
12 *Feudi iudicium pertinet ad Regem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

13 *Ecclesia habuit terras & immunitates ab Imperatoribus.*
14 *Summi Pontificis electio aliquãdo non valuit, nisi ab Imperatoribus confirmaretur.*
15 *Imperator vocatur Dominus totius mundi.*
16 *Imperator tenet Monarchiã totius orbis.*
17 *Constantinus concessit Pontifici Romano coronam, & omnem Regiam dignitatem in Vrbe Romana.*
18 *Salomon deiecit à sacerdotio Abiathar summum Sacerdotem.*
19 *Quod antiquius est dignius est.*
20 *Imperium antiquius est Pontificatu.*
21 *Pontificalis potestas cepit in Christo.*
22 *Summus Pontifex in Paganos, & infideles iurisdictionem exercere non potest.*

SECVNDA ergo fuit opinio quorundam præcipuè Iuris prudentium, asserentium† summum Pontificem nullam habere iurisdictionem in terris Imperij, & in ipsum Imperatorem: imò quòd ipse † Imperator in potestate temporali vniuersaliter sibi tradita nullum habeat superiorem nisi Deum, à quo (vt inquiũt) illa ipsi immediatè tributa est. Hanc communiter à Legistis teneri refert Bald. in proœmio digestorũ. Felin. in c. nouit. de iudic. Andreas Siculus ibidem col. 16. nu. 132. Restaur. in tract. de Imperatore. q. 5. meminit Ioann. à Turre-cremata in summa de Ecclesia. libr. 6. q. 115. Franc. Victoria in relict. suis, in tit. Vtrùm potestas spiritualis sit supra ciuilem. Hanc opinionem tenuerunt Cynus, & Iacobus de Aretio. in l. benè à Zenone C. de quadr. præscript. vt ibi per Alberic. videtur eam tenere Dec. in d. c. nouit de iudic. super glos. 2. nu. 7. Bald. vbi suprà. Alberic. in d. l. benè à Zenone. nu. 16. Gullielm. in c. per venerabilem, vbi etiã Innoc. videtur eam sequi in glos. argumentum. quod sicut potest. qui filij sint legitimi.

1

Primum & potissimum fundamẽtũ est, quia † à Deo immediatè Imperator habet suam iurisdictionem, sicut & Summus Pontifex, & ab ipso Deo sunt hæ iurisdictiones spiritualis (scilicet) & temporalis, distinctę, separatæ, atque discretæ. Probant: quia Nicolaus Papa relatus in c. cum ad verum. 96. distinct. dixit: quòd mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, actibus proprijs limitatis, & distinctis, officia potestatis vtriusq; discreuit. Et propterea dicit: [Cum ad verum vẽtum est, vltrà sibi nec Imperator iura Põtificatus arripuit, nec Pontifex nomẽ Imperatorũ vsurpauit.] Idem est relatus in c. quoniam. distin. 10. quod in veteribus libris tribuebatur Cypriano, sed in Decreto reformato, tribuitur eidẽ Nicolao, & propterea in c. solitæ. de maior. & obedient. Innoc. III. §. præterea, dixit: quòd Deus fecit in cęloduo luminaria magna, luminare maius, vt præesset diei, & minus vt præesset nocti: sic ad firmamẽtũ cæli, hoc est vniuersalis Ecclesiæ, duas instituit dignitates, quę sunt Põtificalis autoritas & regalis potestas: & propterea Christus D. noster hoc confirmans, dixit: [Reddite quæ sunt Cæsaris, Cęsari, & quæ sunt Dei, Deo.] Hoc argumẽtum corroboratur, nam idem

2

3

4 solet iudicari de contrarijs: & † contrariorũ solet esse eadem disciplina: glos. final. in l. penult. verb. nec prodest. ff. qui satisdare cogantur. l. 1. in princip. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. Iason in Rubr. ff. de acquir. possessio. Bar. in l. & si contra. nu. 4. ff. de vulg. & pupil. & in l. secundùm naturam. ff. de reg. iur. sed † prohibetur

5 iudicibus secularibus, ne se intromittãt in negotijs Ecclesiasticis. c. decernimus. de iud. ergo nec Ecclesiastici debẽt iudicare de causis sęcularibus.

Secundũ fundamentũ est in multis Iuribus in corpore iuris tum Cæsarei, tum Põtificij, in quibus id cõfiteri videntur etiam sum. Pontifices, quod

6 † potestas Imperatoris est à Deo principaliter, & non à Pontifice. Quæ iura adducuntur à Ioann. de Turre-cremata vbi suprà. q. 115. & à Restaur. de Imper. quæst. 4. n. 2. vt est. §. in auth. de instr. caut. & fide. l. 1. in fin. C. de summa Trinitate. Ioannes Papa in. c. si Imperator. 96. distinct. dixit quod

7 † Imperator Diuinitus cõsecutus est priuilegia suæ potestatis. Hinc D. Paulus ad Roman. cap. 13. dixit. [Nõ est potestas nisi à Deo] Et ipse Dominus in Euangelio Ioan. cap. 19. dixit: [Non haberes potestatem aduersum me, nisi tibi datum esset desuper.] Innocent. III. in c. solitæ. dixit potestatem Imperatoris esse à Deo.

Tertium fundamentum tenentiũ hanc opinionem est in multis locis sacræ scripturæ, in quibus Dominus

8 noster Iesus Christus † vel noluit iudicare de rebus temporalibus, vel reiecit regnum sibi oblatum vel subiecit se legi Imperatoriæ.

Primus locus est Luc. cap. 12. vbi dixit Dominus quibusdam fratribus eum vocãtibus, vt iudicem, inter eos & diuisorem: Quis me constituit inter vos Iudicem ac diuisorem? Et propterea Ambrosius dicebat. Terrena declinat, qui propter diuina descenderat, vt per Alber. Pighium in lib. 5. de Ecclesiast. Hierarc. c. 1. vers. rursus.

Secundus locus est Luc. c. 22. Nam quando Christus natus est, recognouit Cæsarem in superiorem, seruãdo eius edictũ quo præceperat, vt describeretur vniuersus orbis: idem pro se & Petro tributum soluit, Matth. c. 17. & aliàs dixit. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: Matth. cap. 22. & Marc. cap. 12. & confessus est se subditum, quando dixit: [Non haberes potestatem aduersum me, nisi tibi datum esset desuper.] Ioan. cap. 19. Hinc Paulus Apostolus appellauit ad Cæsarẽ.

Tertius locus est Ioan. cap. 6. [Videns, quod venturi erant, vt raperent eum, & facerent regem fugit in montem solus.]

Quartus locus est, Ioannis cap. 18. [Regnum meum nõ est de hoc mũdo.] Quod latè extendit Alber. Pigh. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 1. vers. quod autem Christus. fol. 41.

9 Quinto loco adducitur: Nam † Christus videtur prohibuisse Apostolis temporalem iurisdictionem exercere, quando Matth. cap. 20. & Luc. c. 22. dixit, [Scitis quia principes gẽtium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercẽt in eos vos autem non sic, sed qui maior est vestrum &c.] Et ita hũc locum citat Franc. Victor. vbi suprà, dicens ita intelligi per Bernard. ad Eugenium lib. 2. & etiam per Albert. Pigh. lib. 5. de Ecclesiast. Hierarch. c. 1. vers. Hoc ipsum confirmat.

Sexto loco adducitur Matt. c. 19. [Nisi quis renũciauerit terrenis, nõ potest meus esse discipulus.] Ex quo ostenditur, quod repugnat perfectioni Euangelij, quòd electi habeant imperia & dominia.

Septimus locus est, Pauli ad Tit. c. 2. [Nemo militans Deo, sæcularibus negotijs se immisceat.] Et dicebat Ambros. relatus in c. non pila. 23. q. 8. [Nõ pila quærũt ferrea, non arma Christi milites, coactus repugnare, nõ noui: sed dolor, metus, orationes, lacrymæ fuerũt mihi arma aduersus milites: talia enim moniméta sunt sacerdotis: aliter nec volo nec debeo repugnare.

Octauus locus adducitur Matth. cap. 16. vbi declarari videtur, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

habetur Ioann. cap. vlt. quòd potestas data Petro intelligitur solum in spiritualibus, vt sit conformis promissioni factæ in d.cap.16. quando dixit: Dabo tibi claues regni cælorum, & sic spiritualis potestas tantùm.

Nonus locus est Petri in Epistola Canonica, dum dicit: Estote subditi omni humanæ creaturæ, Principi, Ducibus, &c. 2. Pauli ad Romanos c. 13. Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit: & ibi non solùm propter iram, sed propter conscientiam, vt per Albert. Pigh. in dicto c.1 lib.5. vers. Præterea ex verbis Apostoli.

Quartum fundamentum deducitur ex quibusdam iuribus, in quibus ipsimet Pontifices videntes se non habere potestatem temporalem superiorem Regibus, & Imperatore, dixerunt, se nolle iudicare in quibusdam temporalibus causis, ex eo quòd
11 †eorum cognitio ad reges spectabat, vt Alexander III. in cap. causam 2. qui filij sint legit. vbi causam remittit Regi Angliæ. Innoc. III. in c. nouit. de
12 iudic. dixit, quòd † iudicium de feudo pertinet ad Regem. Idem habetur in c. per venerabilem, qui filij sint legitimi.

13 Confirmant idem ex eo, quòd † ipsimet Pontifices recognoscũt dominium temporale quarundam terrarum recepisse ab Imperatoribus; vt Melchiades in c. futuram. 12. q. 1. & in c. Constantinus 96. distinct. imò Ecclesia habuit immunitates ab imperatoribus.

Huc tendit; nam quandoque statutum est, vt
14 † electio Summi Pontificis non valeret, nisi ab Imperatoribus confirmata esset.

Quintum fundamentum pro hac
15 parte fuit, nam † Imperator vocatur Dominus totius mundi. l. deprecatio. ff. ad l. Rhodiam. de iactu. & l. bene à Zenone. C. de quadr. præscript.

Similia citat Restaur. de Imper. q. 4. Melchia. in c. futurã. q. 1. dixit quòd
16 † Romani principes totius orbis Monarchiã tenent, cũ multis similibus, vt per Præposit. in d. c. cũ ad verum. in 2. col. Imò adeo hoc videtur verum, quod legitur in. c. Constantinus. 96.
17 distinct. quòd ipse † Imperator Constantinus concesit Pontifici Apostolico coronam, & omnem regiam dignitatem in vrbe Romana, & in Italia, & in partibus Occidentalibus. Ex quibus infertur, non solùm Imperatoriam potestatem non pendere à Pontificia, verùm potiùs in temporalibus dignitatem Romanorum Pontificum dependere ab Imperiali potestate, & propterea adducitur, quòd
18 † Salomon, qui fuit Rex Hierusalem, deiecit à Sacerdotio Abiathar summum Sacerdotem, vt legitur libr. 3. Regum. c. 1. & 2.

Sextum fundamentum pro hac
19 opinione est ab antiquitate. Nam † quod antiquius est, dignius est, c. fin. vbi Præposit. & Doctor. 17. distinct. nec potest antiquius dependere à
20 posteriore. Cùm igitur † Imperium antiquius sit Pontificatu, iuxta notata in. c. cleros. vers. Pontifex. 22. distinct. capit. de capillis. 10. distinct. patet; nam ante Christum fuerunt Imperatores Cæsar, & Octauiànus Augustus, qui primi habuerunt ple-
21 nitudinem potestatis, & † in Christo cepit põtificalis potestas, de qua agimus: ergo non videtur posse dici, quòd potestas Imperialis sit subiecta Pontificali, neque Imperatorem subesse Papæ, nec videatur id conuenire, cum iam habuerit plenitudinem potestatis maximè confirmatam per Christũ ipsum, qui dixit. Reddite quę sunt Cæsaris Cæsari. Quod per superueniẽtiam pontificalis dignitatis, & potestatis priuetur Imperator, vt plenius

niùs per eundem Præpositum in. c. 1. col. 1. in fin. cum sequentibus 11. distinct.

Septimum fundamentum est, nam dicunt: si potestas Summi Pontificis temporalis esset superior Imperiali, esset vniuersalis, & oporteret quòd etiam posit eam exercere in Paga-
22 nos & infideles alios, quod † tamen non est, quia scriptum est: [De ijs qui foris sunt, nihil ad nos, &c.] 1. Corint. cap. 5. text. in cap. siquis inquit. 1. quæstione 1. cum alijs sequentibus. Hieronym. in Epistola ad Oceanum inquit: [Alieni, & extra Ecclesiam, sunt Iudæi, hæretici atque Gentiles,] quod Ioan. Epistola prima confirmare videtur, inquiens: [A nobis exierunt, sed non erant ex nobis.] Hinc patres in Concilio Carthaginen. IIII. diffinierunt, dicentes: [hæreticorum cœtus, non Ecclesia, sed conciliabulum est,] & probatur Matt. 18. Ephes. 4. Canus libr. 4. de locis Theologicis cap. 2.

De iurisdictione vniuersali summi Pontificis in temporalibus.

Tertia Canonistarum opinio.

SVMMARIVM.

1 *CHRISTVS habuit regnum spirituale & terrenum, & nu. 27.*
2 *Summus Pontifex habet duos gladios ex Christi institutione, numero 18. & spirituali potestati seculari is in Papa coniungitur, num. 20.*
3 *Lites omnes tam spirituales, quàm temporales, pertinent ad iudicium Summi Pontificis.*
4 *Summus Pontifex vniuersaliter habet supremam potestatem. & n. 30.*
5 *Vicariatum elegit Christus in Apostolica sede.*
6 *Summus Pontifex tria iudicia iudicare potest.*
7 *Quadruplex est lepræ genus.*
8 *Nemo, quod non habet alij permittit.*
9 *Summus Pontifex, vacante Imperio, illud administrat, & Imperium vacans in illo residet, & numero 142. & qui Imperio vacante opprimuntur, ad Summum Pontificem recurrunt, & nu. 16.*
10 *Imperatoria potestas à Papa dimanat.*
11 *Summus Pontifex Imperatorem iudicat.*
12 *Papa potest in quocunque loco erigere dignitates, & nu. 74.*
13 *Papa concedit Regiam dignitatem.*
14 *Iurisdictio Imperatoris subordinatur iurisdictioni Pontificis.*
15 *Imperator habet exercitium temporalis iurisdictionis.*
17 *Clemens Papa V. reuocauit sententiam per Henricum VI. Imperatorem, contra Robertum Regem Siciliæ.*
19 *Hæreses & scismata orta sunt ob denegatam obedientiam Sum. Pont.*
21 *Omnes principes populi Christiani Romano Põtifici oportet esse subiectos.*
22 *Gladium materialem Pontifex habet nutu, Imperator iussu.*
23 *Summi Pontificis attributa.*
24 *Verba D. Bernardi de Pontificis potestate.*
25 *Sententia D. August. de potestate Petri.*
26 *Papa se habet ad Reges, sicut Architectus ciuilis ad alios artifices ciuitatis.*
28 *Petrus accepit à Christo claues cælestis & terreni Imperij.*
29 *Quomodo intelligũtur verba illa, [Pasce oues meas] & nu. 32.*
31 *In Christo fuit potestas quædam excellentiæ, quam conseruat Ecclesia.*
33 *In dubio non est recedendum à proprietate verborum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

34 *Vita in terris est transitus ad cælestia.*
35 *Concessâ potestate ad aliquem principalem finem, concessa censetur ad omnia media illius finis.*
36 *Finis præcipit, dominatur, atque legem imponit.*
37 *Potissimum munus sæcularium potestatum in quo consistat, & de eodem, nu. 43.*
38 *Temporalia omnia sunt accessoria & adiectitia spiritualibus.*
39 *Finis spiritualis potestatis est æterna felicitas.*
40 *Concesso antecedente, conceditur consequens in materia iurisdictionis.*
41 *Vita temporalis, & temporalia omnia per se sunt imperfecta.*
42 *Potestas temporalis est medium ad vltimum finem vitæ æternæ.*
44 *Cælestis felicitas non promittitur habentibus terrenam felicitatem.*
45 *Homo ad quid fuerit creatus.*
46 *Ecclesia Catholica est vna, & vnum corpus mysticum; & alia eiusdem attributa atque figuræ, & de vnitate Ecclesiæ, & nu. 50.*
47 *In omni bono regimine expedit, vt solus vnus dominetur, & pluralitas principatuum non est admittenda in vno Regno, & numero* 48.
49 *Monarchia est melior, quam Aristocratia.*
51 *In vnitate consistit omne bonum.*
52 *Expenduntur multa fundamenta ex sacra Scriptura pro hac opinione.*
53 *Samuel sacerdos etiam in temporalibus regnabat in populo.*
54 *Matthias & Iudas sacerdotes, & duces simul erant.*
55 *Melchisedech simul sacerdos & Rex fuit.*
56 *Iurisdictiones quamobrem diuisæ sint.*
57 *Moyses fuit sacerdos simul & dux.*
58 *Phinees filius Eleazar fuit sacerdos.*
59 *Elias Propheta occidit prophetas Baal.*
60 *Christus, & post eum Petrus & Paulus, Ecclesiæ principes, aliquando exercuerunt gladium temporalem.*
61 *Potestatis temporalis exercitium, quâ ratione iustum censeatur.*
62 *Ecclesia ratione peccati est superior omnibus.*
63 *Iurisdictio cognoscendi non est distincta à iurisdictione diffiniendi, seu puniendi.*
64 *Cognitio est antecedens necessariũ sententiæ.*
65 *Peccata diuersâ ratione puniuntur ab Ecclesia, atque à iudice sæculari.*
66 *Summus Pontifex habet temporalem iurisdictionem ratione pacis conseruandæ, & probatur vniuersali consuetudine mundi, nu. 67. & numer. 74.*
68 *Argumentum à consuetis est firmissimum.*
69 *Præsumendum est pro his, quæ diu agitata sunt in Ecclesia Dei.*
70 *Quod consuetum est fieri, non dicitur arbitrarium, sed necessarium.*
71 *Consuetudo tanto est efficacior, quanto est antiquior, & vniuersalior.*
72 *Catholicum est, quod semper, ab omnibus, & vbique obseruatum est.*
73 *Vniuersale aliquid quot modis dicatur.*
75 *Synodi Nicænæ elogium de Ecclesiæ Romanæ potestate.*
76 *Stephanus Papa III. Imperium à Græcis ad Gallos transtulit, & nu.* 144.
77 *Pontifex Romanus Reges creat, vngit, & confirmat, & numer. 74. & eos transfert, & deponit, numero* 85.

78 *Gregorius*

78 *Gregor. V. Germanis concesit, vt eligerent Regẽ Romanorũ, & n. 88. & quanto tempore id poterunt, nu. 84.*
79 *Romanus Põtifex regẽ electũ approbat.*
80 *Rex Romanorum præstat iuramentum fidelitatis Papæ, antequàm fiat Imperator: & infrà nu. 128. & forma iuramenti, num. 133. & non priùs appellari potest Imperator, quàm à Romano Pontifice confirmetur, nu. 93. & habilitat eius personam in Imperatorem, nu. 129.*
81 *Pontifex Romanus priuilegium concessit aliquando imperãdi ex successione vsque ad tertiam generationẽ, & quæ fuerit causa talis priuilegij concedendi, nu. 83.*
82 *Otto III. Imperator quo tempore imperauerit.*
86 *Græci ob hæresim imperio priuati fuerunt.*
87 *Leges imperantes dominis temporalibus, vt Inquisitoribus auxilientur, vnde profectæ sint.*
88 *Quot & qui sint Imperij electores, & eorum munera, & nu. 91.*
89 *Papa potest imperij electores mutare.*
90 *Electores Imperij quare de Alemãnia potiùs quàm aliũde fuerint designati.*
92 *Rex Bohemiæ additus est Imperij electoribus, & quare.*
94 *Henricus I. à Benedicto VIII. coronatus est.*
95 *Conradus à Ioanne Papa XX. coronatus est, & de eius legibus.*
96 *Henricus II. à Gregorio VI. Romæ coronam accepit.*
97 *Henricus à Papa Nicolao coronatur.*
98 *Rodolphus dux Saxoniæ iussu Gregorij VII. Summ. Pont. electus est Imperator.*
99 *Henricus IIII. Paschali II. Summ. Pont pedes osculatus est, & ab eo coronam accepit.*
100 *Lotharius IIII. quo tempore, & à quibus fuerit electus & coronatus.*
101 *Conradus II. electus Imperator, ante benedictionẽ Imperialẽ mortuus est.*
102 *Fredericus I. ann. 1155. coronatus Imperator.*
103 *Henricus V. fuit coronatus à Clemẽte III. Sum. Pontif.*
104 *Otto anno 1201. ab Innocentio III. Imperator coronatus est.*
105 *Fredericus II. ab Honorio Papa III. anno 1216. coronatur.*
106 *Landgrauius dux Thuringiæ ab Innocentio IIII. anno 1266. coronatur.*
107 *Guilielmus Comes Hollandiæ, Innocentij IIII. iussu eligitur in Regem Alemãniæ, & Imperator coronatur.*
108 *Alphonsus Rex Castellæ electus Imperator, benedictionem Imperialem impetrare non potuit.*
109 *Clemens Papa IIII. vacante Imperio, elegit vicarium generalem Imperij, anno 1267.*
110 *Benedictus VII. Sum. Pont. Micagislaũ principem Polonum Regem fecit.*
111 *Stephanus princeps Hũgariæ Regiã dignitatẽ à Benedicto VII. impetrauit.*
112 *Rogerius Rex Siciliæ creatus est à Sum. Pontifice.*
113 *Alphonsus dux Portugalliæ in Regem à Gregorio Papa III. erectus est.*
114 *Innocentius Papa IIII. Guillelmum dominum Siciliæ, Regem constituit.*
115 *Nicolaus Pap. III. cõcessit regnũ Siciliæ Petro filio Ferdinandi Regis Castellæ.*
116 *Idem Nicolaus III. dedit formam magistratibus Florentiæ.*
117 *Bonifacius Papa VIII. concessit Regi Aragonum regnum Sardiniæ.*
118 *Gregorius Papa communi Florentiæ iurisdictionem restituit.*
119 *Clemens V. Frederico filio Regis Castellæ Sardiniam concessit.*
120 *Ioannes XXI. an. 1316. vacãte Imperio, creauit Imperij vicarium in Italia Robertum Neapoli Regem.*
121 *Benedictus XII. Ioannem, & Luchinũ fratres, vicarios Imperij cõstituit.*
122 *Paulus Papa Rorsum Ferrariæ Ducem instituit.*

123 *Alexan-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

123 *Alexander VI. Ferdinandum Hispaniæ Regem Catholicum appellauit, & Indiarum regnum ei concessit.*

124 *Pius V. Cosmum Medices ducem Heturiæ creauit.*

125 *Pontifex Romanus examinat personã electam in regem, & talis examinatio quî fieri debeat, & solus ipse potest supplere defectum, si quis interuenerit. nu. 130.*

126 *Imperator quando possit deponi.*

127 *Plus iuris habet Papa in Imperatorem, quàm reliqui Pontifices in Reges.*

129 *Literæ Clementis, quibus Henricum habilitauit ad Imperium.*

131 *Literæ Clementis, in quibus supplet defectum electionis Imperatoris.*

132 *Litere Frederici II. ad Innocentium III. quibus à sede Apostolica recognoscit Imperium: similes literæ, nu. 136.*

134 *Forma coronationis Imperatoris.*

135 *Instrumentum Alberti Regis Romanorum, quo probatur Reges Romanorum accipere à Papa gladij potestatem: similes literæ, nu. 137.*

136 *Literæ Henrici Imperatoris continentes ratificationem iuramenti.*

138 *Pontifex Romanus, poterit electores Imperij, tanquam filios adulterinos abdicare.*

139 *Literæ Clementis IIII. ad Electores Imperij, quibus illis interdicit, ne Conradinum eligerent in Imperatorem.*

140 *Literæ Electorum ad Gregorium X. quibus ab eo postulant sibi concedi, vt Vincislaum Carolo IIII. Imperatori coadiutorem adiungerent.*

141 *Electores Imperij non possunt aliquem eligere in Regem Romanorum, Imperio non vacante.*

143 *Pontificis Romani est supplere negligentiam, vel infirmitatem Imperatorum.*

145 *Literæ Gregorij VII. ad principes Saxoniæ, quibus illis, & Imperatori mandat, vt à bello abstineant.*

146 *Gregorius X. imperauit Venetis, vt vectigal ab eis impositum non exigerent.*

147 *Idem Gregorius Papa Florẽtinis triennio sacris interdixit.*

158 *Gelasius I. excommunicauit Anastasium Imperatorem.*

149 *Anastasius II. Summ. Pont. Anastasium Imperatorem excommunicauit.*

150 *Innocentius I. excommunicauit Archadium Imperatorem.*

151 *Innocentius III. leges Imperatorum corrigens, statuit vt omnis præscriptio requirat bonam fidem.*

152 *Vrbanus III. leges Imperatorum abrogando, dedit licentiam viduis nubendi infra tempus luctus.*

153 *Felix II. excommunicauit Constantinum Imperatorem, & hæreticũ declarauit.*

154 *Constantinus Papa I Iustinianum Imperatorem excommunicauit.*

155 *Gregorius II. Summus Pontif. Leonem Imperatorem excommunicauit.*

156 *Gregorius Papa III. eundem Imperatorem tanquam hæreticum condemnauit.*

157 *Nicolaus Papa I. Michaelem Imperatorem Orientalem, & Lotharium excommunicauit.*

158 *Gregorius VII. contra Henricum Imperatorem excommunicationis sententiam protulit.*

160 *Vrbanus IIII. Fredericum scismati fauentem priuauit, & excommunicauit.*

161 *Honorius III. & Gregorius IX. Fredericum secundum excommunicarunt.*

162 *Clemens VI. ducem Mediolan. solenniter excommunicauit.*

163 *VII. Boleslaum II. Regem Poloniæ excommunicauit, & regno priuauit.*

164 *Idem Gregorius bis solenniter priuauit Imperio, & excõmunicauit Henricum Imperatorem.*

165 *Alexander III. Summ. Pontif priuauit Fredericum Imperatorem.*

166 *Innocentius III. deposuit Ottonem Imperatorem, in eius locum eligens Fredericum Regem Siciliæ.*

167 *Innocentius IIII. dedit curatorem Regi Portugalliæ Comitem Boloniæ.*

168 *Paulus II. Gregorium Pogebratium Regem Boemiæ de hæresi damnauit, & priuauit regno.*

169 *Ioannes Papa XXII. Ludouicum ducem Bauariæ omni iure priuauit.*

TERTIA est opinio Canonistarum, tenentium quòd Sum. Pontifices habeant vniuersalẽ potestatem, etiam temporalem vbique superiorem potestate temporali Imperatoris & Regum, etiam in eorum regnis. Inquit enim Euangel. Matth. c. 18. [Donata est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.] Ex quo loco clarè
1 colligitur † Christum habuisse spirituale & terrenum regnum. Vtriusq; autem regni claues Petro attribuit, vt Nicolaus ait in Epist. ad Michaelem: [Christus (inquit) B. Petro vitæ æternæ clauigero terreni simul & cælestis iura imperij commisit.] Et probatur ex tex. in c omnes. 22. distinct. ibi: [Petro æternæ vitę clauigero terreni simul & cælestis imperij iura cõmisit.] Hinc Ecclesia cantat. [Tu es pastor ouium, princeps Apostolorum: tibi tradidit Deus omnia regna mundi.] Facit etiam text. in cap. tibi domino. 63. distinctione, & cap. alius. cap. nos sanctorum. 15. quæstione 6. cap. quia præsulatus. 1. quæstione 4. & cap. duo. 96. distinct. Et confirmatur ex illo Lucæ cap. 22. vbi Dominus duos gladios Petro concedit. Cum enim discipuli dicerent. [Ecce duo gladij hic] Dominus non ait: [nimis est,] sed [satis est.] Quare Bernardus lib. 4. de consideratione, & Bonifacius VIII. in extrauagan. vnam sanctam. de maior. & obed. ex hoc loco
2 deducunt, Pontificem † duos gladios ex Christi institutione habere. Hinc meritò infertur, & probatur,
3 quòd omnes † lites, & conuentiones, tam spirituales, quàm temporales ad iudicium Summi Pontificis pertineant, hac videlicet ratione, †
4 quòd vniuersaliter habeat supremam potestatem, vt habetur expresse in cap. quicunque litem. & in cap. quæcunque contentiones. 11. quæstione prima. Comprobatur insuper hæc sententia, ex text. in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi, sic dicente. [Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram, & lepram, & iudicium videris variari, venies ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudices, qui fuerint illo tempore, qui iudicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegit Dominus, sequerisque eorum sententiam. Qui autem superbierit, non obediens sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrabit Domino Deo tuo, decreto iudicis morietur.] Hæc ibi.

Ex quibus verbis denotatur summum Pontificem habere spiritualem, & spiritualium causarum cognitionem vniuersam. Nam Deuteronomus, ex vi vocabuli interpretatur
5 secunda lex. † Locus autem quem elegit Dominus, sedes est Apostolica, vbi Christus vicariatum constituit, c. quanto de translatio. c. ad Apostolicæ. de re iudicata, & c. vt nostrũ, vt

Eccle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesiastica beneficia lib.6. Vnde cō
6 cluditur, quòd † ipse Pontifex tria possit iudicare iudicia, inter sanguinem & sanguinem, quod pro criminali intelligitur iudicio, & seculari, quod ciuile dicitur: & inter causam, & causam, id est, Ecclesiasticam & secularem. Ex quibus patet, in eo esse secularium omniū & spiritualium cognitionem. Quod probatur Leuitic. cap.
7 13. vbi dicitur, quòd † omne genus lepræ (quod quadruplex est, vt notatur de pœnitent. distinct. 1. §. denique versic. Moysi) spectat ad sacerdotem. Facit c. autoritatem. in fine. 15. quæst. 6. vbi Papa cuidam Archiepiscopo permittit spiritualem & secularem gladij coercitionem contra facinorosos aliquos; quam permissionem vtique non posset facere, si ipse non ha-
8 beret in se, quia † nemo alij, quod ipse non habet, permittit. l. indebiti. §. sed si nummi. ff. de condict. indeb. c. quomodo. de consecratione, distinct. 4. & l. si fundus. §. 1. ff. de pignor. quod ostenditur in d. c. per venerabilem, quia ibi Papa legitimat filios Regis Franciæ, qui de aliena videbātur esse iurisdictione. Sed oportet dicere, quod illud facit ex sua amplissima potestate.

Fulcitur etiam hæc nostra sententia aliâ non vulgari ratione. Nam Sū-
9 mus † Pontifex, vacante Imperio, in administratione succedit, & imperiali vtitur potestate, donec alius fuerit Imperator electus, vt habetur ex Innocentio III. in c. licet. de foro compet. & ex Concilio Viennen. Clem. Pastoralis. de sent. & re iudic. Ergo si-
10 gnum est † Imperatoriam potestatem à Summo Pontifice, tanquam à summo temporali principe, dimanare. Optimus textus in extrauagant. si fratrum. §. sanè in nostram Ioann. XXII. ne sed. vacant. cuius hæc sunt verba: [Sanè, inquit, in nostram, & fratrum nostrorum deductum est fama diuulgante notitiam, quòd licet de iure sit liquidum, & hoc olim fuerit inconcusse seruatum, quod vacante Imperio, sicut & nunc, per obitum quondam Henrici Romanorum Imperatoris vacasse dignoscitur, cum illo ad sæcularem iudicem nequeat haberi recursus, ad summum Pontificem, cui in persona B. Petri terreni simul, & cælestis Imperij iura Deus ipse com-
11 misit:] Hæc ibi. Facit, quia † Summus Pontifex Imperatorem iudicat, 24. q. 8. c. conuenior. auth. de non alienan. vel permut. reb. & eius sententias nullas declarat. Clem. Pastoral. 15. de re iudic. & cum deponit de re iudic. c. Apostolicæ. in 6. & transfert Imperium; nam illud transtulit à Græcis ad Gallos in personam Caroli, vt probatur ex text. in cap. venerabilem. de election. & tenet glos. verb. cælestis, in d. c. omnes.

Hanc sententiam tenuerunt etiam glos. 2. Innocen. Butrius Ioann. de Lignian. Abb. Andr. Siculus. Felinus, & alij in c. nouit. de iudicijs. Hāc tenuit glos. in Clem. ad nostrum. de hæretic. Innocent. in cap. licet ex suscepto. de for. compet. glos. in c. causam 2. qui filij sint legit. Hostiens. in c. per venerabilē, & in sum. cod. tit. & in c. super quibus. de verb. signif. Eandem tenet Specul. in tit. de Legato §. nūc ostendendum. versf. 39. & de rescript. §. ratione autem. versic. Item obtentum est. Ioan. Andr. in Clem. 1. de iureiur. in glos. quę incipit: istud est contra Ioannem, Archidiac. in c. quoniam. distinct. 10. Eandem tenuerunt aliqui Legistę, vt Bart. in extrauag. ad reprimendum. in verb. [vniuersam esse.] Alexand. cons. 24. ad finem, vol. 5. Paulus de Castro in l. non ambigitur. ff. de legib. Restaur. in tract. de Imperat. quæst. 5. Hanc tenuit Siluester Prierius in sum. in verb. [Papa] num. 12. &

14. Archiepiscopus Florentin. in summa in 3. part. quæst. 22. c. 3. §. 7. Et in eodē ccōm ad verum. refert Albericus in l. bene à Zenone. num. 15. C. de quadrien. præscript. Ægid. Bellamer. in cap. futuram. 12. quæstione 1. tenuit Ioann. de Lignano antiquus doc-
12 tor, relatus per Abb. in d. cap. nouit. Petrus de Monte in tract. de origine iurisdictionis quæstione 1. Hanc tenuit Bald. consilio 554. volum. 1. di-
13 cens; quòd † potest Papa in quocunque loco dignitates erigere. Specul. in tit. de Legato. §. nunc ostendemus. dicens: quòd † à solo Papa impetrantur Regiæ dignitates. Hoc idem ad eum spectare ob benemerita ait Decius in consil. 261. Idem ob decorem Reipublicæ Christianæ dixit Abb. in cap. Iudæus. de testib. Tum & alij enumerati per Didacum Couarru in Relect. ad reg. peccatum, de regul. iur. in sent. in secunda part. §. 9. numer. 7.

Hanc opinionem communem esse testatur Restaur. vbi suprà, Felin in c. nouit, col. 2. num. 3. Dec. ibidem numer. 7. Cardinal. Zabarel. ibidem ait, quòd apud omnes est receptum, vt
14 † iurisdictio Imperatoris subordinetur iurisdictioni Pontificis. Anton. de Butr. c. per venerabilem. col. 6. sub n. 10. versic. mihi autem videtur, ait: [Communis conclusio est, quòd originaliter habitu, & exercitio fuerit iurisdictionalis potestas omnis in sacerdotio, & de sacerdotio in Christum, & de Christo in Petrum, &
15 quòd † exercitium temporalis iurisdictionis habeat Imperator à Papa, qui eum coronat.

Scimus, nec sine mœrore meminisse possumus nō paucos in lucē exijsse tractatus, nonnullos in Gallijs, quosdā in Germania, permultos verò in Anglia excusos, quorum autores vti magna pars hominum ad mendacium nata sæuiente bellorum ciuilium rabie facile Deum oppugnat, nō solùm abunde, & magnā cum eloquentiæ tum ingenij vbertate, sed etiam acri & obstinatā animi elatione hos Ecclesiæ sanctę ordines perturbare tentarunt: adeō quidē vt tollere omnino P. M. autoritatem in temporalibus sperarint, sed & quod magis est Regibus & principibus in Ecclesia potestatē adstruere non dubitarint. Quicquid illi ad hæc ineptientes prodiderint, missum facimus, satis enim est Deo totique Ecclesiæ, vt à titulis eorum voluminum fœtor horrorem sui suppeditet, & Catholicis omnibus vbique terrarum vno consensu conuenientibus in nostram sententiam, mendacia sua manifestè conuelli experiantur.

Hanc esse communem etiam testatur Franc. Victor. licet ipse contrarium teneat tit. Vtrùm potestas spiritualis sit supra ciuilem. in 2. proposit. in princ. Idem testatur Præposit. in c. cum ad verum. col. 4. 96. distinct.

Hanc eandem communem testatur Didac. Couarru. in relect. ad regulam. peccatum. de reg. iur. in 6. in 2. part. §. 9. sub numer. 7. vbi multos Doctores eam tenentes citat, licet ipse eam nō videatur affirmare. Hoc idem testatur Mart. Doctor Nauarr. in relect. ad cap. nouit. de iudicijs in tertio notab. licet ipse postea aliud teneat.

Eandem non solùm veram supposuerunt, & indubiam nonnulli Sum. Pontifices, sanctissimi & doctissimi viri, verùm etiam multi ex sanctis Patribus, Ecclesiæ doctoribus.

Nicolaus Secundus, cuius verba sunt relata in cap. omnes. distinct. 22. ait: [Romanam Ecclesiam solus ille fundauit, & super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato æternæ vitæ Clauigero terreni

Universidad de Deusto
Biblioteca

simul & cælestis imperij iura concessit. Innocentius III. vir summæ doctrinæ in c. licet ex suscepto, de foro
16 competen. refert, quòd † vacante Imperio, qui opprimuntur, ad audientiã Papæ recurrunt.

Idem in cap. venerabilẽ, de elect. cum duo essent electi Imperatores discordes [Vnum (ait) putamus, & nominamus regẽ, alium reijci debere] probat ratione, & exemplo id munus ad se spectare. idem in cap. per venerabilem qui fil. sint legit, ait. [Non solùm in Ecclesiæ patrimonio verùm etiam in alijs regionibus, certis causis inspectis, temporalem iurisdictionem exercemus.]

Clemens V. in Clement. Pastoralem. de re iudic. vbi vacante Imperio, sententiam latam per Henricum
17 Imperatorem contra Robertum regem Siciliæ rebellionis, & priuationis, nullam & irritam declarat: non tam, inquiens, ex superioritate (quã ad Imperium non est dubium nos habere) quàm etiam ex potestate, quâ Imperatori succedimus, vacante Imperio, & ex plenitudine potestatis, quam Christus Rex regum, & Dominus dominantium in persona B. Petri nobis concessit.

Bonifacius VIII. in extrauag. vnã sanctam. de maiorit. & obed. ex multis
18 probat † se habere vtrumque gladium, & esse caput vtriusque potestatis. Hæc quoniam infrà referentur, & confirmabuntur, & verissima esse ostendentur, propterea hoc in loco breuitatis gratiâ non extenduntur.

S. Cyprianus in Epistola. 3. ad Cornel.] Inde, ait, ortas hæreses ac scismata, quia sacerdoti Dei nõ obtemperatur: nec vsus existimatur in Ecclesia Dei ad tempus sacerdos, & ad tempus Iudex.

D. Thomas super 2. sentent. distinct. vltim. in expositione textus [ad quartum, dicit quòd ‡ spirituali potestati sæcularis in Papa coniungitur, qui vtriusque potestatis apicem tenet: hoc eo disponente, qui est Rex, & sacerdos.

Idem in opusc. 2. in titulo de regim. princip. libr. 1. c. 1. & 6. ait: † [Romano Pontifici vicario Christi oportet omnes principes populi Christiani esse subiectos, sicuti ipsi Domino Iesu Christo, qui non solùm sacerdos, sed etiam Rex est vocatus,] cap. 23. Hierem. D. Bernardus in libr. 2. ad Eugenium ait, quem etiam citant Abb. Andr. Siculus, & DD. in d. cap. nouit. de iudicijs; † [Gladium materialem Põtifex habet nutu, Imperator iussu, miles vsu, vel manu.]

Idem lib. 3. ad Eugenium ait: [Age, indagemus adhuc diligentiùs, qui sis, quam geras pro tempore personam
23 in Ecclesia Dei. Quis es? † Sacerdos magnus, Summus Pontifex: [Tu princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum, tu primatu Abel, tu gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus.]

Idem Bernardus libr. 5. ad Eugenium, de vtroque gladio loquens, Pontificẽ compellat his verbis: [Quid
24 tu † denuo vsurpare gladium tentas, quẽ semel iussus es in vaginam pronere? quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis: [Conuerte gladium tuum in vaginam:] tuus ergo, & ipse, tuo forsan nutu, etsi non tuâ manu, euaginandus; alioquin si nullo modo ad te pertinet, & is dicentibus Apostolis: ecce duo gladij hìc, non respondisset, satis est, sed nimis est: vterque ergo est Ecclesiæ & spiritualis (scilicet) gladius, & materialis: sed is quidẽ ab Ecclesia, ille verò pro Ecclesia exercetur, ille sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum sacerdotis,

dotis, & iussum Imperatoris,]

B. Augustinus eandem opinionem tenet, vt refert Iuo in Decret. p. 10. cap. 75. ipse verò Augustinus in libro 5. contra literas Petiliani, & ad Bonifacium, & Epistola 50. vt refert idem Iuo part. 10. cap. 59. dum Augustinus
25 ostendit † eum iustè debuisse expellere impios ab Ecclesia, exemplo Christi flagellantis mercatores, & eijcientis ab Ecclesia, & Petri ferientis gladio seruum. Idem B. Augustin. in sermone Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit: [Fortis & humilis] inquit: O mira potentia! & ineffabilis gratia Saluatoris! Quis plebeium piscatorem Apostolorum facilè caederet principem? & regibus obsistere, reges sanctificare? regnis omnibus imperare? mundum legibus refrænare? dæmones pedibus calcare? iubere virtutibus? cælum omnibus aperire? cùm vellet, claudere? cùm placeret, immortale regnum conuersis donare? negare peruersis? merita mundi cognoscere? culpas & crimina hominibus relaxare?].

Henricus de Gandauo doctor antiquissimus & doctissimus, & magnæ
26 vir autoritatis, in quodib. 6. quæstione 23. ait. [Secundùm hoc † sacerdos Apostolicus se habet ad reges & principes, sicut architectus ciuilis ad alios artifices in ciuitate. Sicut enim architectonis ciuilis est præcipere, qui, & quales debeant exercere sciẽtiam Medicinæ, Rhetoricam, & alias artes: sic sacerdos Apostolicus debet considerare, qui, & quales regna & Principatus regere debeant, & bonos honorare, malos autem, & malè regentes deponere, & alios loco illorum substituere.]

Primum fundamentum, quo mouentur tenentes hanc opinionem, quod latè prosequitur Præpositus Mediolanen. in cap. cum ad verum. 96. distinct. & in cap. 1. 15. distinct. colu. tertia in fin. Illud est: [Nam quando Dominus noster IESVS CHRISTVS venit in hunc mundum, & carnem nostram assumpsit, tunc in ipsum omnis potestas, omnis iurisdictio, quæ in mundo erat in personis Regum, & principum, sacerdotum, & Pontificum, ex Dei permissu vel concessione, vel etiam quoquo modo vsurpata, à Deo in ipsum est translata, & illi vt daretur euocata est à cæteris omnibus.] Hoc ipse testatur Matth. cap. vltimo, dicens. [Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra,] & propterea Ioann. cap. 19. Apocalyps. dixit. [Quòd habebat scriptum in vestimentis, & femore: Rex Regum, & Dominus dominantium.] Hoc per figuram (ait Præpos.) Ostensum fuerat in cap. secundo Daniel, quando de Christo loquens, ait: [Abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam, tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, ex quibus statua confecta erat:] & sic traxit ad se & sacerdotium, & omnem potestatem. Prædictum est, etiam per Hieremiam, cùm dixit: [Ecce ego constitui te super Reges & Regna, vt disipes, & euellas, vt ædifices, & plantes.]

Dauid etiam in Psalmo 8. dixit. [Omnia subiecisti sub pedibus eius.] & Paulus ad Hebræos cap. secundo dixit: [In eo, quòd omnia subiecit, nihil dimissum, quod ei subiectum non fuerit.]

Psalm. 2. ait Dauid: [Filius meus es tu, ego hodie genui te: postula à me, & dabo tibi Gẽtes hæreditatẽ tuam. & possessionem tuam terminos terræ.]

Quæ omnia conuenire Christo, non solùm vt Deus est, sed etiam vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

homo, ait S. Thom. 3. p. quæst. 8. art. 4. qui etiam constitutus est iudex viuorum, & mortuorum. Act. c. 10. Etiam in quantum homo, iuxta illud Ioann. cap. 5. [potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est.] Per quod ita concludit D. Thom. 1. part. q. 59. art. 2. & communiter recipi, ait Nauar. in relect. ad c. nouit. de iudicijs De sacerdotio ei dictum est: [Tu es sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedec.]

Cùm autem vellet ipse recedere de hoc mundo, videns potestatem hanc vniuersalẽ pro regenda Ecclesia sua sancta in ea necessariam esse; elegit sibi Petrum vniuersalem in terris
28 Vicarium, † in quem omnem hanc potestatem transtulit, & dedit sub nomine clauium duarum, scilicet, cælestis, & terreni Imperij, prout promiserat Matth. c. 16. quando dixit: [Tu es Petrus,] & sic nomen suum proprium illi donauit; nam dictum erat, [Petra autem erat Christus] & [super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meã,] Cùm ipse teneret claues. Nam de eo scriptum est: [Habet clauem Dauid, quæ claudit & nemo aperit, aperit & nemo claudit] Dixit Petro: [Et dabo tibi claues regni cælorũ, scilicet, vtriusque Imperij.] Ita interpretatur Nicolaus Papa in c. omnes. relatus. 22. distinct. dicens [Clauigero terreni simul, & cælestis Imperij iura cõcessit:] & glos. in d. c. cum ad verum. 97. distinct. & subijcit: [Et quodcumq; ligaueris super terram, erit ligatum, & in cælis.]

Hoc autem cum effectu præstitit, in locum suum vniuersaliter subrogando, quando, cùm ipse esset pastor oũium, qui de se dixerat: [Ego sum pastor bonus:] & cui Prophetanomine omnium populorũ dicebat: [Nos autem populus tuus, & oues pascuæ tuæ,] ipse (vt testatur Ioan. c. 20.) constituit Petrum pastorem tribus vicibus idem verbum repetens, quò magis vniuersalem potestatem ostenderet: Dixit, [Pasce oues meas, pasce agnos meos, pasce oues meas,] quæ verba intelligenda sunt de omnibus ouibus, & de omni populo tam spirituali quam temporali correctionis. Et propterea intelligitur de autoritate iurisdictionis, & ordinis, vt exponit glos. ordinaria.

Hinc Præpos. in d. c. 1. 15. distin. col. 9. num. 14. ait: † [Triplicatum fuit
29 illud, Pasce, vt complecteretur omnem statum fidelium, scilicet, incipientium, proficientium, & perfectorum.] Et Innocentius III. in cap. solicitæ. de maior. & obedien. ait: [dicens Dominus, Pasce oues, non dixit has, vel illas: & propterea reddit rationẽ Innocentius Constantino Imperatori, cur ipsum in literis suis ausus sit increpare.]

Nec est nouum, quòd in sacris literis verbũ, [Pascere,] importet etiam potestatem sæcularem, vel temporalem. Nam certum est, quòd potestas data Dauidi, quando vnctus fuit in Regem de mandato Dei, fuit etiam temporalis, & tamen ipsemet in Psal. 77. dixit [Elegit Dauid seruum suum, & assumpsit eum de gregibus ouiũ, de postfœtantes accepit eum, pascere Iacob seruum suum, & Israel hereditatem suam, & pauit eos in innocentia cordis sui.]

Hoc idem patet ex dictis per Ezechielem cap. 34. vbi postquam pluries reprehendisset gubernatores populi, eò quod electi pastores, se ipsos pascerent, non greges, propter quod dispersæ sunt oues, & errauerunt, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum, postquam acriter comminatus fuit illis pastoribus, dicens: [Requiram gregem meum de manu eorum:] dixit, [& suscitabo

tabo super eos pastorem vnum, qui pascat eas seruum meum Dauid: & ipse erit in eis pastor, & pascet eas.] Quod autem ei voluerit per hæc verba, dare potestatem temporalem, apparet: nam dicit: [Et non erunt vltrà in rapinam in Gentibus, neque bestiæ terræ deuorabunt eas,] quæ verba significant potestatem temporalem.

Legitur in libr. 2. Regum cap. 5. quòd vniuersa tribus Israel dixerunt Dauid: [Dixit Dominus ad te: tu pasces populum Israel, & tu eris Dux super Israel, & vnxerunt Dauid in Regem super Israel.] Omitto libens quæ à Philologis in eam rem solent adduci, idque vnum duntaxat non modò hæreticis sed etiam Ethnicis & nominis Christiani hostibus considerandum relinquo, ab Homero dici ποιμένας λαῶν, id est, pastores populorum Reges & principes rei militaris, & propterea dicimus alibi Regium esse illud quod Christus dicit Petro: seruile verò, quod reliquis Apostolis; quin si aliquis ineptias Grãmaticales hæc duxerit consulat licet, quæ magnus ille Archiepiscopus Eustathius scribit in Iliad. λ. vbi Reges ποιμαίνειν, seruos autem βκκολεῖν asserit: sed ne à sacris voluminibus aberremus id verbum [ποιμαίνειν,] quod est pascere, Deo tribuit vates Psalmographus, Psalm. 79. ὁ ποιμαίνων τὸν Ισραὴλ πρόσχες, ὁ ὁδηγῶν ὡς πρόβατον τὸν Ιωσὴφ, quæ vulgata traductio sic effert. Qui regis Israel, intende: qui deducis velut ouem Ioseph [qui regis] versum est, quod magis ad sensum quàm ad verbi significatum faceret, cum debuisset dici, pascis.

30 Sequitur ex his, † quòd regius quodammodo pastor, & dominus pastorum omnium sit Summus Pontifex, tam sæcularium quàm spiritualium, adeo vt eius potestas sit vniuersalis absoluta, & indistincta, sicuti ipse est vniuersalis, & absolutus Vicarius Christi, vt dicunt glos. & Doctores in cap. quanto. de translat. latè ostendit Ioannes de Turre-cremat. in sum. de Ecclesia; libr. secundo c. 37.

Hinc in Concilio dictum est: [Definimus Romanum Pontificem in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi vniuersalem Ecclesiã plenam à Deo potestatem habere.]

Hic Samuel figurans Summum Pontificem, cùm esset Pontifex rexit etiam temporaliter populum Israel. Idem legitur de Melchisedech Genes. c. 9. & 14.

Tenentes alias opiniones, & præcipuè Franc. Victoria, vbi suprà respondent, quòd non valet consequentia: Christus fuit Rex Regum: ergo & vicarius eius: Nam (inquiunt)
31 † fuit in Christo quædam potestas excellentiæ (secundùm quod omnes Doctores confitentur) quam non reliquit Ecclesiæ. Hinc (inquit Victoria) hodie in Ecclesia non est potestas inducendi noua sacramenta, nec destituendi iam deducta, nec remittendi peccata sine sacramento pœnitentiæ, & similia: Nam quædam in eo erant potestates propter autoritatem personæ, quæ non poterat abuti potestate suâ.

Sed facilè ex his, quæ infrà dicentur, replicari potest, quòd in his quæ pertinent, imò perneccssaria sunt ad vniuersale regimẽ Ecclesiæ, inter quæ est potestas suprema, etiam in temporalibus translata est in ipsum omnis potestas, ac omnes aliæ potestates ipsi subiectę sunt: quia (vt dicebat D. Thomas in dict. libro primo in opusc. vigesimo, in titulo de regimine Princip. cap. 14.) illi ad quem finis vltimi cura perti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

net, scilicet salutis, subijci debent illi, ad quos pertinet cura antecedẽtium finium, quæ est temporalis potestas: & hæc superioritas non est de illis, quæ ratione excellentiæ non sunt translata. Secundò respondebatur ex dictis per Legistas, vt per Alberic. in l. bene à Zenone. C. de quadrien. præscript. per Dec. & alios in c. nouit. de
32 Iudicijs, quod † illud verbum [Pasce oues meas,] debet intelligi restrictè ad potestatem spiritualem, nam sola spiritualis fuerat promissa, quando dictum erat Matth. cap. 16. [Tibi dabo claues regni cælorum,] id est, potestatem spiritualem, vt executio sit conformis promissioni præcedenti.

Et quidem clauis summum in re qualibet ius & dominium denotat, & quasi quoddam Symbolũ est conseruationis, & tuitionis. Iure ciuili simul atq; claues traditæ sunt emptori, proprietas transfertur earum mercium quæ in horreo sunt ad emptorem. §. Item, si quis, 45. Instit. de rer. diuision. l. clauibus. 74. ff. de contrah. empt. & l. 11. §. si iusserim. 21. ff. de acquir. possess. sed & in corporis humani constitutione vitę conseruatrices sunt illæ claues, quæ tanquam cordis propugnaculum illi circunstãt, vt ex Theologis profert Gregor. Nyss. lib. de Hominis opific. cap. 30. Ecquis dubitet Petrum accepisse illas claues, cùm vt fidei dominium, & imperium sumeret, tum vt status siue vitæ temporalis conseruationem susciperet?

Sed replicari potest, quod præfata verba sunt generaliter, & secundùm propriam significationem intelligẽda, quia in dubio † non est recedendum
33 à proprietate verborum. Imò quod promissio ipsa, vt suprà dictum est secundùm Doctores generaliter, intelligatur de clauibus terreni, & cælestis regni, ex eo clarè intelligitur quoniam ad cęleste regnum deueniri non potest, nisi habeatur transitus per terrenum Imperium. Cùm ergo data est potestas Vicario Christi ducendi oues ad cæleste regnum, & ipsis eius portas aperiendi, oportet, ex necessarijs antecedẽtibus sit ei data potestas superior potestatibus omnibus regni terreni, per quod transire debent, & quod est finis antecedens: quia (vt dictum est secũdum D. Thomam) ad quem vltimi finis cura pertinet, subijci debent illi, ad quos pertinet cura antecedentium finium.
34 Non enim † est vita nostra in terris aliud quàm transitus, vt per terrena transeuntes, accedamus ad cęlestia. Ideo sancta Ecclesia solet Dominum deprecari, vt nobis concedat, quòd sic transeamus per temporalia, vt nõ amittamus æterna.

Secundum fundamentum pro hac parte, quod fuit D. Thom. in illo tit. de regimin. principum, declarat latè Præposit. in d. c. cùm ad verum. coll. 7. 96. distinct. Ioann. de Turre-cremata in summ. de Ecclesia, lib. 2. quæst. 114. vers. secunda propositio (& est argu-
35 mentum valdè vrgens) † concessâ alicui potestate ad aliquem principalem & vltimũ finem, censetur etiam concessa super omnibus illis, per quę ad illum finem peruenitur. Cùm ergo Petro, & successoribus fuit concessa vniuersalis potestas ad dirigendũ hominem ad vitam, & felicitatem æternam, & sic ad vltimum finẽ, debent illi subijci omnes sæculares potestates, ad quas spectat dirigere homines ad virtutes, & felicitatem temporalem, quæ seruit tanquam mediũ ad acquirendam æternam. Ideo dicebat D. Tho. vbi suprà: [Ei, ad quem vltimi finis cura pertinet, subiecti esse debent habentes curam antecedentium finium.] Propterea idem D. Tho. 2. 2. quæst. 15. art. 2. ait: [Omnis persona, vel ars, vel virtus, ad quam

quam pertinet finis, habet disponere de his, quæ sunt ad finem.] Arist. in
36 libr. 1. Ethic. dicit, quod † finis præcipit, dominatur, atque legem imponit his quæ sunt ad finem, vt secundum exigentiam fines debito ordine inter se coaptentur, & ad inuicem ordinentur.

Huc tendit illud, quod dicebat Henricus de Gandauo in quodlibeto 6. quæst. 23. quando dicit [sacerdos Apostolicus se habet ad reges, & principes, sicut Architector ciuilis ad alios artifices in ciuitate.] Quod etiã declaratur, & ratione corrobo-
37 ratur. Nam † cum potissimùm munus sęcularium potestatum videatur consistere in conseruanda iustitia, pace, & abundantia, & in dirigendis hominibus ad virtutes, hæc videntur maximè deseruire saluti animarum. Nam facilius, prouisis populis de istis necessarijs, poterunt dirigi ad salutem, quod valdè difficilè est, quando in mundo non est pax, in populisque non esset abundantia, & iustitia, ex quorum defectu homines alienãtur à via salutis, & à pastoribus non possunt dirigi.

Huc tendit, quod Zacharias dixit Christum venisse ad dirigendos pedes nostros in viam pacis, vt de manu inimicorum nostrum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia omnibus diebus nostris. Et Dauid orabat, vt daretur militanti Ecclesiæ abundantia & pax, vt possent homines, sublatis impedimentis, Deo seruire, & cælestem & triumphantem Ecclesiam ingredi. Postquam enim dixerat: [rogate quæ ad pacem sunt, fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis,] subiecit [propter domum Dñi Dei nostri, quæsiui bona tibi.]

Huc etiam super eo, quod dixit Dominus Matth. cap. 6. [Quærite primùm regnum Dei, & omnia temporalia adijcientur vobis,] Notat ibi D.
38 Chrysostomus, quod † temporalia omnia sunt accessoria, & adiectitia spiritualibus, vt etiam habetur in cap. si quis obiecerit 1. quæstione 3. vt per Præposit. vbi suprà. col. 5. iurisdictio namque temporalis (vt dicit Præposit.) tendit ad finem felicitatis politicæ tẽporalis, ad quam ho-
39 mo ordinatur per virtutes morales: † finis autem potestatis spiritualis, est felicitas suprema, & æterna, ad quam peruenitur, mediante felicitate tẽporali: & sic temporalis felicitas subordinatur spirituali. Nam (vt dicebat Bea. Dionysius, relatus per Bonifac. VIII. in extrauag. vnam sanctam. de maior. & obedientia) infima per media, in suprema deducuntur. Concessa ergo à Christo facultate Beato Petro & successoribus, & autoritate vniuersali & plena ad finem dirigendi homines ad vitam,
40 videtur etiam ipsi concessa superioritas super iurisdictione temporali Imperatoris & regum, quæ dirigit homines ad felicitatem temporalem, per quam deuenitur ad ipsam æternam. Nam & Legistæ consueuerunt dicere etiam in materia
40 iurisdictionis, † cui conceditur consequens, censetur concessum omne antecedens, per quod ad illud deuenitur. l. 2. vbi Doctores ff. de iurisdict. omn. Iudic. cap. 1. & in cap. præterea. de offic. delegat.

Hoc considerans Andreas Siculus in cap. nouit. num. 143. de iudicijs. dicebat. † [Vita temporalis, & omnia tẽporalia sunt per se imperfecta, imò negligenda, nisi quatenus inseruiant ad finem salutis:] & B. Thomas vbi suprà ait: [finis multitudinis humanę non est simpliciter viuere secundùm virtutem, sed per virtuosam vitam peruenire ad fruitionem diuinam:]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et officium eſt Regis (ait) dirigere homines in præfatum finem ſuũ.] Et Victoria vbi ſuprà dicebat: [Felicitas humana eſt imperfecta, & ordinata in beatitudinem ſupernaturalẽ, tanquam imperfectam, ſicut ars armorum fabricandorum ordinatur in militarem, & Imperatoriam; & fabricandi nauem in artem nauticam, & fabricãdi vomeres in agriculturam.]

Huic argumento reſpondebat Franc. Victoria, negãs minorem propoſitionem, † quòd poteſtas temporalis ſit medium ad vltimum finem 42 ſalutis æternæ; nam felicitas terrena, quæ eſt finis ipſius poteſtatis temporalis, eſt quid diuiſum & ſeparatum à felicitate cæleſti. Ad quod ſatisfacere videtur, quòd in ſacris literis † cæleſtis felicitas non promittitur habentibus terrenam felicitatem, vt ſanitatem, diuitias, honores, prolem, & ſimilia: imò habentibus in hoc mundo preſſuras, perſecutiones, verbera, ludibria, tribulationes, & mortem. Propterea dictum eſt: [Beati pauperes: beati qui lugent, & qui perſecutionem patiuntur, & quibus maledixerint homines,] & ſimilia, vt Matth. c. 5. & alibi dictum eſt, diuitias eſſe ſpinas, & videtur Innoc. in c. ſolitæ. de maiorit. & obedien. confiteri diuerſitatem horum finium.

Sed ex dictis B. Thomæ in loco ſuprà allegato, & Ioannis de Turre-cremat. & aliorum facilè replicari poteſt, quòd non intellexerunt principaliter felicitatem hominum conſiſtere in diuitijs, & huiuſmodi, ſed in 44 virtutibus: dicunt namq;, quòd † officium principis temporalis eſt per poteſtatem ſuam homines remouere à vitijs, & dirigere ad virtutes morales, & ſic ad felicitatem terrenam, vt per eas aſcendendo ad Theologales, ad ſalutem & felicitatem æternam dirigãtur. Et certè niſi poteſtas ſummi Pontificis eſſet tanta in vniuerſo orbe, vt poſſet mediantibus principibus arcere vndique lupos à gregibus, & vjtia corrigere, impoſsibile eſſet, vt deduceret oues ſuas ad paſcua æterna. Reſpondebant etiam tenentes ſecundam illam opinionem, quòd argumẽtum hoc concludit pro eorũ opinione, quòd Summ. Pontifex habeat temporalem in ordine ad ſpiritualia, nõ autem abſolutè, & ſemper.

Veruntamen ex his quæ ſupradicta ſunt, replicatur, quòd imò ſemper, 45 & abſolutè. Nã † cùm homo ſit creatus ad Deum (vt docet Magiſter ſententiarum libr. 2. diſtin. 1.) fecit Deus rationalem creaturam, quæ ſummum bonum intelligeret, vt intelligendo amaret, amando poſsideret, & poſſidendo frueretur. Idem ibidem ſic ait [Si quæritur, ad quid ſit creata rationalis creatura, reſpõdetur, ad laudandum Deum, ad ſeruiendum ei, ad fruendum eo:] & finis hominis eſt fruitio diuina: oportet igitur hominẽ dum tranſit per temporalia, eaq; omnia, quæ ipſi cõceſſa ſunt, omnes virtutes, felicitateſq; terrenas poteſtates, & iuriſdictiones, de quibus prouidit Deus, illis mediantibus, ſublatis impedimentis omnibus, in pace viuentes neceſſarijs per abundantiam rebus prouiſum, directum à paſtoribus per viam ſalutis ad felicitatem nullo vnquam tempore ceſſaturam peruenire. Egregia profectò ſententia Cydonij Oratoris Græci, ἐν λόγῳ περὶ τοῦ καταφρονεῖν τὸν θάνατον, oratione de contemnenda morte, cuius Græca ſic Latinè efferuntur. [Homo nullo ſenſu deſtituitur, atque etiam omnia ea percipit, quorum cauſa ſenſus factus eſt. Itaque quod ad hos attinet cæterorum animalium nullo eſt inferior: ſed eius excellentia in eo poſita eſt, quòd natura rationẽ ſoli illi tribuit, ſenſuum ducem. Neq; verò his ſenſibus

ſibus hominem tradidit duntaxat, & vt illorum arbitratu duceretur permiſit: ſed rationis elegantiâ exornauit, & eam vitæ illius tanquam paſtorem quempiam, & magiſtrum præfecit, ac ipſum à reliquis gregalibus eâ diſtinxit, & quaſi præcipuâ generis notâ eum ſeparauit: per quam ſolam homo, inter animalia, Deum & agnoſcit & colit: fana ei conſecrat, & ſacra & vota facit, & ab eo tum ſibi tum alijs bona petit: & ſolus eorum quæ terram colunt veritatem nouit, ac in eius inquiſitione occupatus eſt. Virtutem exercet, leges ſancit, Reſpublicas inſtituit, & tum benefactorum præmia cõſtituit, tum maleficiorum certũ pœnæ modum præfiniuit, atq; artes inuenit non tam ad neceſsitatẽ, quàm ad honorẽ elaboratas, eaſq; in commune confert, in omnibus ad diuinum exemplar reſpiciẽs, ad quod & fabrefactus eſt, & ad quod ſua omnia componit] grauis admodum & neruis Chriſtianis ſuffulta ſententia, quâ vel quiuis innuere debeat omnes hominum ſiue principum, ſiue infimorum actiones, virtutes, iuriſdictiones & facultates componi & dirigi debere ad vnius, earum autoris cultum & obſeruantiam.

Tertium eſt fundamentum pro hac opinione confirmanda, quod fuit D. Thomæ & Bonifacij VIII. in extrauag. vnam ſanctam. de maiorit. & obedient. quod latè declarat & amplificat Præpoſit. Mediolanen. in cap. 1. 15. diſtinct. nume. 7. & ſequentib. pro ſequitur Albert. Pigh. in lib. de Hierarch. Eccleſiaſtica lib. 5. cap. 2. verſ. quod vt clarius.

Certum eſt, quod † Eccleſia ſancta Catholica eſt vnica. Eſt & tanquã 46 corpus quoddam myſticum, cuius caput eſt Chriſtus. Huius omnes Eccleſiæ per vniuerſum orbem exiſtentes ſunt membra. Ita habetur ex dictis Apoſtoli ad Coloſ. cap. 2. Auguſt. ſuprà cap. 25. Ioann. habetur in. cap. quemadmodum, in cap. præterea 23. quæſt. 7. Habetur propterea in articulis fidei: [Vnam ſanctam Catholicam Eccleſiam:] & dicitur Eccleſia militans, vna, & non plures. cap. Eccleſia de conſecr. diſtin. 1. cap. 1. §. vna.

Hæc eſt ad inſtar cæleſtis, & habet eius ſimilitudinem. c. ad hęc. 89. diſtin. Hinc in Apocalyſi. cap. 21. dicitur: [Vide Hieruſalem nouam deſcendentem de cælo:] In Cant. Canticorum dicitur de ea: [Vna eſt columba mea, perfecta mea.] Apoſtolus 1. ad Cor. cap. 12. dicebat: [Sicut multa membra in vno corpore habemus, omnia autem non eundem actum habẽt, ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto.]

Hæc figurata fuit in ſcriptura ſancta per arcam Noe, vt dicebat Hugo lib. 1. de Arca. cap. 3. citatus per Præpoſit. in d. cap. 1. num. 3. qui dixit: [Arca Noe quam fecit ſecuribus & dolabris ex materia lignorum & bitumine Eccleſiam deſignat, quam Chriſtus fecit per prędicatores ſuos ex collectione populorum in vna fidei confeſsione.]

Hæc dicitur tunica inconſutilis Ioan. cap. 19. habetur in cap. ſicut. 16. quæſt. 7.

Eſt figurata in illo linteo oſtenſo B. Petro, tanquam capiti & paſtori, Act. cap. 10. in quo varia animantium genera incluſa erant.

Figuratur in ſagenã miſſa in mare, varia piſcium genera congreganti. Matth. cap. 13.

Eſt figurata illâ vnâ ſcalâ Iacob, per quam, & in qua aſcendunt homines in cælum, cõtemplando, ac bene agendo, & Angeli deſcendunt miniſtrare.

Sed in omni poteſtate, & in omni bono regimine expedit, vt vnus ſolus

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominetur, cætera omnia sint subiecta, & potestas vnius est multorum potestate valdè præstantior. Dicebat Eustathius in illud Homeri Iliad. β. οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω εἷς βασιλεύς. ——

Non multos cognare iuuat: rex vnicus esto
Vnicus & princeps ——

Rationem illam dominandi reliquis præstare, eò quod totius orbis constitutio eiusmodi se habeat, vt Solē vnicum diei præsidem, Lunā noctis oculū admittat, ipsum verò regum regē mētem siue rationem in arce nostra, quasi vnicum Imperatorē collocarit: vnde, non inuenustè Alexander vt Darij principatum euerteret, orbem soles duos ferre non posse dictitabat. Deinde apud Philosophos idem obtinet. Aristot. in libr. 12. 14. & 15. Metaphys. & in 1. Polit. † [Melior est Monarchia, quàm Aristocratia.] Philos. in lib. 3. & 8. & hic. Vnde Aug. in libr. de vitijs, & concupiscentijs: [Principatus (ait) magis naturalis vnius in plures, quàm in vnū potest esse multorum.] Et D. Tho. in opusc. & loco suprà citato ait: [Sicut vnus est Deus, in triumphanti Ecclesia, sic vnus in apibus est Rex, sic & in multitudine membrorum vnum cor omnia mouens, & in partibus animæ potentialibus est vna potentia, quæ alijs præest, scilicet ratio.]

Ergo conuenit, imò ad bonum regimen necessarium videtur, quòd in Ecclesia sancta vniuersali, quæ vnica est, vnicum etiam sit caput: cui omnia obediant, sicut in Ezechiel. cap. 27. legitur: [Seruus meus Dauid super omnes erit, & pastor vnus erit omnium eorum.] Philos. in lib. 2. Metaphys. ait: [In quolibet genere causæ oportet vnum principium dare, ad quod posteriora reducantur: [non
49 enim † pluralitas principatuum in vna ciuitate, vel regno, vel quacunque politia admittenda est. cap. quoniam in plerisq;. de offic. ordinari. c. non autem 1. quæstione 1. ne nascantur in pluribus capitibus diuisio & destructio: & ne possit euenire illud, quod scriptum est: [Omne Regnum in se ipsum diuisum desolabitur.]

Verisimile itaq; est Deum & Dominum nostrum huic Ecclesiæ subcœlesti (quam ita dilexit, vt eam proprio sanguine redemerit, quam in quam erexit ad instar triumphantis, vt habetur ex dictis Pauli ad Hebr. c. 3. c. 9. & seq. cit. Vt declarant Andr. Siculus in cap. nouit, numer. 227. de iudicijs. Beroi. in rubric. de Constit.) cælestis Ecclesiæ typum commodasse, vt militaret illa vnico capite, sicuti vnicum est caput triumphantis in cælo.

Est etiam verisimile, quod eam elegerit viam in ordinanda hac Ecclesia, quæ in qualibet benè ordinata Repub. melior est, videlicet vt vnicum eius sit caput, quoniam scriptum est: [Dei perfecta sunt opera,] Deuteronom. c. 30. Matth. cap. 5. & quæ à Deo sunt, ordinata sunt, ad Roman. cap. 13. & sicut in triumphanti (vt ait August. super Genes.) est vnum primum mouens, quod omnia alia subalternat (nam quanuis Deus suâ potentiâ omnia gubernet, cùm (vt ait Apostolus ad Hebr. cap. 1.) omnia portet verbo virtutis suæ, agit tamen mediantibus Angelis, qui sunt spirituales substantiæ, vt tradit Augustin. libr. 4. de Ciuitate Dei) ita conuenit, vt Summus Pontifex caput Ecclesiæ militantis, Ecclesiam suam regat, mediantibus ministris, sicuti Iethro socer Moysi ipsum docuit.

Verisimile etiam est Dñm Deum nostrū voluisse per vnicum caput Ecclesiæ omnia gubernari, pro vnitate magis

magis conseruanda, quam semper per sanctos suos, & per semetipsum comēdauit, & præcepit: qui per Apostolum ad Ephes. c. 4. mandauit seruis suis, vt essent solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis; & Act. c. 4. de primis fidelibus dicitur. [Erat multitudinis credentium cor vnum, & anima vna:] & ad Ephes. cap. 3. dicitur: [Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma,] & in oratione, quam Christus ipse fecit pro electis suis, vt testatur Ioan. cap. 17. orauit pro eis Patrē, vt fiant vnum, & idem: in vnitate namq; cōsistit omne bonum. † Vnica
59 est domus Dei, in qua omnia bona habere possumus, de qua domo B. August. in lib. 7. de Baptis. c. 51. relatus. in c. omnem. 24. q. 1. dicebat quod appellatur vnica columba, sponsa sine macula, hortus conclusus, fons signatus, puteus aquę viuæ, paradisus cum fructu pomorum.

Qui tuebantur contrariā opinionem, dicebant hæc omnia esse vera quòd sicut vnica est Ecclesia, ita habet vnicum caput, per quod in ordine ad spiritualia, & ad salutem omnia etiam temporalia regantur: sed potestas temporalis simpliciter considerata, non quatenus est in ordine ad spiritualia, sed solùm vt tendit ad felicitatem temporalem est quid penitus diuisum, & separatum à potestate Ecclesiastica, potest esse sub alio principe, etiam non subdito quoad illam: nec per hoc scinditur vnitas Ecclesiæ.

Sed ex supradictis potest facilè replicari, quòd finis iurisdictionis temporalis, & felicitatis tēporalis in Christiano homine non est vltimus finis, sed antecedens vltimo fini, & illi seruiens: & propterea qui eius curam habet, subditus esse debet illi, qui præest vltimo fini.

Et certè impossibile est apodictice siue demonstratiuè respondere huic fundamento. Nam si in regimen aliorum regnorum à sapientissimis & doctissimis viris post longas disputationes determinatum est, non posse ea cōmodiùs regi, quàm per vnicum regē & dominū omnibus alijs superiorem: hoc multò magis conueniens imò necessarium videtur dicendum in regimine Christiani status, in quo cōtinentur omnes fideles coniuncti, tanquā in vno corpore. Is enim est Ec
50 clesia † (vt dictum est) vnica ab vnico omnium conditore creata ab vnico Redemptore Iesu Christo redēpta, atque ex eiusdem prouidentia gubernatur, de qua Matth. cap. 21. cùm vinea appellatur, dictum est, quòd vnus pater familias plantauit vineam, ab eodem patre familias gubernāte fuit locata operarijs, missi serui ad percipiendos fructus, cuius palmites ita dicti sunt coniūcti vnico Domino Christo, vt ipse dixerit. [Ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me, faciet fructus, & qui non manserit in ea, arescet & in ignem mittetur.]

Vnico signo omnes signati sumus, scilicet charactere impresso per sacramentum baptismatis: militamus omnes sub eodē Crucis vexillo, de quo dictum fuit: [In hoc signo vinces, finis etiam noster vnicus est, scilicet, ipsemet Deus, à quo creati sumus.]

Conuenit itaque, vt qui habemus principium, medium & finem in vnitate, etiam ab vno, & eodem vnico Christi vicario gubernemur.

Sic verò Deus ipse statuit: nam per Prophetam promissum est, quòd per vnum regem & pastorem gubernaremur. Ezechiel cap. 87. ibi [Faciet gē tem vnam, & ponet regem unum] & per eundem cap. 34. [Suscitabo super eos Pastorem vnum] & c. 37. [Pastor erit omnium vestrum.] Quod & ipse Dominus noster Iesus Christus cap.
10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

10. Ioann. promiſit, dum dixit [Et fiet vnum ouile, & vnus Paſtor.]

Quartum fundamentum pro hac opinione eſt in multis locis ſacræ ſcripturæ, tam in veteri, quàm in nouo Teſtamento.

Hieremias c. 1. quem allegat Bonifacius VIII. in extrauag. vnam ſanctam. de maior. & obedientia. dicit Chriſto, & eius vicario in perſona Dei [Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes & regna, vt euellas, & diſsipes, ędifices, & plantes.]

In lib. Deuteron. c. 17. citato & inducto per Innocentium III. in capit. per venerabilem. qui filij ſint legitimi, leguntur hæc verba: [Si difficile aut ambiguum apud te iudicium repereris, inter ſanguinem, & ſanguinem, lepram, & lepram, cauſam & cauſam: & videris iudicis verba variare, accede ad locum, quẽ Dominus elegerit, veniens ad ſacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: & iudicabunt tibi veritatem iudicij, & qui noluerit obedire ſacerdotis Imperio, qui tunc miniſtrauerit Domino, ex decreto iudicis moriatur] in quibus, verbis continetur poteſtas temporalis, tum quia generaliter dicit [inter cauſã, & cauſam.] tum quia particulariter ait. [inter ſanguinem & ſanguinem.] Et ſatis hoc oſtendit ſuperioritatem ſacerdotis in omnes iudices temporales.

53 Samuel † ſacerdos etiam in temporalibus regnabat in populo, & propterea dum populus petebat regem, & ipſe conferebat cum Domino hoc populi deſiderium, reſpondit Dominus: [Nõ te deiecerũt, ſed me, ne regnem ſuper eos.] Habetur in libr. 1. Regum. c. 8.

Legitur in libris Machabæorum,
54 quòd † Matathias & poſt eum Iudas filius eius, quamuis eſſent ſacerdotes tamen erant etiam duces in bello, & gubernatores in populo.

55 Melchiſedec † etiam erat ſacerdos & erat Rex: propter quem Chriſtus vocatus eſt ſacerdos, ſecundùm ordinem Melchiſedec, & in Pſalm. 109. Hæc per Innoc. in. cap. ſolitæ. de maiorit. & obed.

Iſtis locis videbatur reſponderi poſſe per tenentes contrariam opinionem, quòd vera erant in lege veteri, ſed nõ in noua lege Chriſti (hęc enim eſt vetus hæreticorum cantilena) & ſic tempore perfectionis, in quo multa decreta facta ſunt diuerſa à lege antiqua ad maiorem perfectionem, vt quòd diligamus inimicos, quod oremus pro perſecutoribus, benedicamus maledicentibus, & ſimilia, vt ſacerdotes nobilioribus rebus intenti ſint, † diuiſæ videntur iuriſdictiones: & propterea mandatum eſt, vt ſacerdotes non ſe implicent ſæcularibus negotijs. Paul. ad Timoth. cap. 2.
56

Sed facilè ex ſupradictis replicari poteſt, quòd hæc vera ſunt quo ad cõtinuum exercitium temporalis iuriſdictionis, nã verba, in quibus hæc prohibentur, ſemper reſpiciũt exercitiũ, ſed non ſequitur: ergo ſublata eſt iuriſdictio, & ſuperioritas, quam habebãt antiqui ſacerdotes: quinimò verius eſt, quod multo maior eſt poteſtas ſum. Põtificis poſt Chriſtum, quo niam eſt ipſius vniuerſalis vicarius, cui data fuit omnis poteſtas in cælo, & in terra.

57 Moyſes † erat ſacerdos, nam legitur in Pſalm. 38. [Moyſes & Aaron in ſacerdotibus] cap. porrò. 22. diſtinct. & tamẽ Ægyptium interfecit. Exod. cap. 2. & mandauit Leuitis, vt interficerent Idololatras. Exod. cap. 32. c. diſciplinę. diſtinct. 45. cap. quod crudele. 23. quæſt. 4. & c. non inferendæ. 23. quæſt. 5.

Phinees † filius ſacerdotis Eleazar, &

& ipſe ſacerdos, arrepto pugione mœchum Iudæũ cõfodit nomine Zãbri, coeuntem cum ſcorto Madianitide Cozbi nomine, & meruit pactũ ſempiterni ſacerdotij, vt legitur Numer. cap. 25. & can. occidit. 23. quæſt. 8.

Samuel ſacerdos, & iudex mandauit in fruſta concidi Agag regem. 1. Reg. c. 15. 23. q. 5.

59 Elias † Propheta occidit Prophetas Baal. 3. Regum c. 28. & 29. & duos quinquagenarios regis Ochozię 3. Regum. c. 1. c. quod Chriſtus. & c. ea vindicta. 23. q. 4.

Matathias ſacerdos & iudex, Zelator legis, occidit Iudæum falſis Dijs ſacrificantem. 1. Macab. c. 2.

Similiter poſt Chriſtum Dominũ
60 noſtrum † Petrus & Paulus principes Eccleſiæ, imò Chriſtus ipſe aliquando ex vrgenti cauſa exercuerũt gladium temporalem,

Chriſtus eiecit ementes, & vendentes de Templo, acceptis funiculis Ioan. c. 2. c. vendẽtes. 1. q. 3. c. eijciens. diſtinct. 88.

Petrus, primus eius vicarius, ad defenſionem magiſtri auriculam Malcho amputauit. Ioann. cap. 18. cap. ſi Petrus. 24. quæſtio. 1. idque non leue myſterium in ſe continet eius quam in reges habuit poteſtatis: nam Malchus Syriacâ linguâ regem ſignificat. Idem exercuit eam iuriſdictionem in Ananiam & Sapphiram coniugem, quos diuinâ virtute occidit, Act. cap. 5. 23. quæſt. 8. cap. legitur c. occidit. & c. Petrus.

Paulus obcæcauit Elymam magum. Actor. cap. 14. Diſcipuli petierunt ignem deſcendere ſuper Samaritanos. cap. 9. Luc. & cap. quod Chriſtus. 23. quæſt. 4. Reſpondebatur iſtis per Ioann. de Turre-cremata in ſum. de Eccleſia lib. 2. quæſtione 116. verſ. ad ſecundum, quod hæc vera ſunt: ſed Chriſtus & Apoſtoli, vſi ſunt hac poteſtate ad finem ſpiritualem, & ſalutis.

61 Sed replicari poteſt, quòd adeò † ſunt connexa temporalia ſpiritualibus, vt & ipſa temporalis poteſtas nõ poſsit iuſtè exerceri, quin eius exercitium reſpiciat ſalutem, vel ratione peccati, corrigendo, vel in exemplum aliorum: ſemper enim iuſtitia ſeruit ſaluti vel eius, qui punitus eſt, vel aliorum.

Hinc etiam euenit: quod ſummi Pontifices legibus ciuilibus manus etiam appoſuerunt, vt infrà dicetur.

Adducitur per Bonifacium VIII. locus ille Euangelij Luc. cap. 22. vbi cum dixiſſet Dominus Diſcipulis, eos habituros contradictionem, ipſi dixerunt ei: [Ecce duo gladij hic:] ipſe ſignificans vtramque poteſtatem illis remanſuram, reſpondit: [Sufficit:] & ita interpretatur D. Bernard. libr. 5. ad Eugenium, vt ſuprà deductum eſt.

Sic quando de clauibus locutus eſt, vſus eſt numero plurium, dicens: [Tibi dabo claues regni cælorum,] non clauem.

Et licet Franciſcus Victoria dicat, quòd ille locus, ſcilicet, [Ecce gladij duo, hic,] patitur varios intellectus, propterea non videtur poſſe fieri in eo fundamentum: mihi tamen libet ſequi interpretationem D. Bernardi viri ſummæ ſanctitatis, & doctrinæ.

Adducitur & ille locus, quãdo Dominus dixit Petro: [Conuerte gladium tuum in vaginã,] tum quia dicit gladium tuũ, ex quo ſignificatur poteſtatem temporalem eſſe ſuam, tùm etiam quia dicit. [Conuerte] quaſi dicat, cuſtodi in vagina & retine tibi. Non dixit proijce, abijce: voluit ergo eum habere poteſtatem, ſed abſtinere ab exercitio per ſe ipſum.

Addu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adducitur per Innocentium III. in d.c.nouit.de iudicijs, illud quòd est Matth.c.18.[Si peccauerit in te frater
62 tuus, dic Ecclesiæ] & sic † Ecclesia ratione peccati, est superior omnibus, vt latè per Ioann.de Turre-cremat. d. quæst.114. vers.tertia propositio. Ex quo videtur argui, quòd in omnibus temporalibus delictis etiam ipsorum-met Regum & Imperatorum, ratione peccati Ecclesia, & summus Pontifex caput eius est.

Respondebat Franciscus Victoria fol.42. id verum esse, quãdo iam constat de iniuria; sed dum quæritur, an sit iniuria, Iudex temporalis iudicabit.

Sed hoc non est tutum, nam regu-
63 lariter idem † iudex qui iudicat causam cum annexis cognoscit. Non possunt separari commodè iurisdictio cognoscendi, an sit delictũ, & iurisdictio
64 diffinicdi, seu puniendi. Imò † cognitio est quid antecedens & necessarium, sine quo nulla vis est iudicandi nulla via sententiæ vt in nostro responso pro defensione iurisdictionis sancti Officij regni Siciliæ diximus. Dicebat
65 etiam Victoria, quod † Ecclesia punit peccata ad finem salutis, & temporalis Iudex ad alterum finem, scilicet pacandæ prouinciæ.

Sed replicari potest facilè ex his, quæ ipsemet Victoria tenuit, vt suprà
66 relatum est, quòd † summus Pontifex habet potestatem temporalem ratione pacis conseruandæ: & certè iustitia in terris est optimum mediũ, quo ducuntur homines ad salutem.

Adducitur postremò per eundem Innocentiũ III. in c. venerabilem. qui fil. sint leg. locus Apost. 1. ad Cor. c. 6. vbi dicit: [An nescitis, quia Angelos iudicabimus, quanto magis sæcularia? 72
sæculariâ iudicia si habebitis, cõtemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constiuite ad iudicãdum.] Hunc locum ita etiam ponderat Alexander III. in c. relatum. 2. q. 1.

Quintum & (multis alijs omissis)
67 vltimũ † fundamentum est à consuetudine vniuersali in omnibus ferè partibus mundi, & in omnibus ferè temporibus. Nam obseruatum est, & sine controuersia, in omnibus ferè prouincijs & temporibus, vt, summi Pontifices apponant manum in temporalibus gradibus, & exerceant superiori-
68 tatem in principes & reges. Quod † argumentum à consuetis est receptũ apud Legistas, & Canonistas, & apud eos est probabile frequens, & tãquam necessarium.

De eo apud Legistas est text. in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si certum petat. & ibi Bart. Ang. Alex. Iaf. & Doctores.

Apud Canonistas est text. in cap. cum. M. Ferrariensis de constitut. vbi Butr. Ioan. Imol. Panormitan. Felin. &
69 Canonistæ: † Præsumendum est enim pro his quæ diu agitata sunt in Ecclesia Dei. cap. constitutus: vbi Abb. de religiosis domibus. Iurisconsultus dicit eleganter in l. penult. ff. de constit. princip. non esse recedendum ab eo, quod diu æquum visum est: & Bald. in
70 l. quicumque. in 4. notabil. C. de seruis fugitiuis. dicit, quòd † id quod consuetum est fieri non dicitur arbitrarium, sed necessarium.

Et in hac quæstione hoc argumento vsus est Ægidius Bellamer. in cap. futuram. 12. quæst. 1. Et Præpositus in d. cap. cum ad verum. col. 3. vers. clarum
71 est, quòd per Papam, † quæ consuetudo tanto in hoc casu efficacior videtur, quanto est antiquior & vniuersalior. Imò propterea hæc opinio potest dici magis Catholica, quam quælibet alia. Id namque † Catholicum verè est, quod semper, quod ab omnibus, quod vbiq; creditum, & obseruatũ est. Hoc ipsa vis nominis declarat.

Nam

Nam omnia vniuersaliter comprehendit, si sequamur vniuersitatem,
73 antiquitatem, consensionem. Ex † his enim tribus, ex temporibus scilicet, ex locis, ex personis, dicitur quid vere vniuersale, & Catholicum, vt eleganter docet Vincentius Lirinensis, Gallus vetustissimus, & doctiss. Ecclesiæ autor in libello, quem scripsit pro Catholicæ fidei veritate & antiquitate.

Cùm igitur probabitur tam ex sacris, quàm ex prophanis, approbatis tamen & receptis omnium prouinciarum historijs, quòd Summi Pontifices iurisdictionem temporalem, quinimò hanc superioritatem exercuerint in omnibus orbis prouincijs, & vsi fuerint eâ potestate, quæ per Ieremiam capit. 1. eis est concessa. [Constituto te super Gentes & regna, vt disipes, & euellas, ædifices & plantes] cui subscribit Isidorus lib. 3. cap. 53. & text. in cap. principes. 23. quæstione 5. proculdubio demonstrabitur, quod hæc opinio non solùm est magis communis Doctorum, & fortioribus rationibus confirmata, sed etiã popularis & plausibilis facta, & magis per orbem recepta.

74 Nam † Romanus Pontifex Christi vicarius, reges, atque imperatores, & principes in terris constituit, vt probat Innocent. III. his verbis in epistola ad Colaianem illustrẽ Bulgarorum Regem. [Rex Regum (inquit) & Dominus Dominantiũ Iesus Christus, Sacerdos in æternum secundum ordinẽ Melchisedech, cui dedit omnia Pater in manu pedibus eius subijciens vniuersa, cuius est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & omnes habitantes in eo, imò cui flectitur omne genu cælestium, terrestriũ, & infernorum: summum Apostolicę sedis & Ecclesiæ Romanæ Pontificẽ, quem in B. Petro sibi Vicarium ordinauit super Gentes, & regna constituit, euellẽdi, destruendi, disperdendi, & disipandi, & ædificãdi, ac plantandi, et conferens potestatem. Cum igitur, licet immerito, eius vices geramus in terris, qui dominatur in regno hominum, & cui voluerit, dabit illud, vtpotè, per quem Reges regnant, & principes dominãtur; cum Petro & successoribus suis, & nobis in eo nouerimus esse dictum: Ego pro te Petre rogaui, vt non deficiat fides tua, sed tu aliquando cõuersus, confirma fratres tuos; cum ex præcepto Domini oues eius pascere teneamur, populis Bulgarorum, & Blachorum in spiritualibus, & temporalibus, paternâ solicitudine prouidere volentes, eius autoritate confisi, per quem Samuel Dauid in Regem inũxit, Regem te statuimus, & per dilectum filium Luciũ tituli sanctæ Crucis presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis Legatum, virum prouidum, & honestum, nobis inter cæteros fratres nostros acceptũ, sceptrum regium, ac regni tibi mittimus diadema eius, quasi nostris tibi manibus imponendum.] Hæc Innocent. III. scripta nobis reliquit de Rom. Pontificis autoritate, quæ non ab homine, neque per hominem, sed à Dei filio constituta multis sæculis antea, celeberrima illa trecentorum decem & octo Patrum Synodus in vrbe Nicæna, autore Spiritu sancto congregata, & habita omnium quidem Sanctorum Patrum, sed præcipuè Athanasij, Hilarij, Basilij, Ambrosij, & Gregorij Nazianzeni, præconio laudata, &
75 agnouit, & ijs verbis prædicauit: † quia vt principio Petrus Saluatoris Christi vicarius, religioni, ecclesijs, cæterisq; ad Christum pertinentibus præfectus, Christiani nominis, principum prouinciarum, & omnium gentium Dominus, & rector erat: ita ille,

cuius

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius Imperium Romæ est, tanta quã tam Petrus habuit, autoritate fungens: omnium dominatum & Principatum obtinet, huic sanctioni si quis repugnare, & obsistere ausus fuerit, totius Synodi decreto anathemati subijciatur.

Legitur in libro de vitis Pontificum, desumpto ex Germanis autori-
76 bus per Franc. Ioan. Stunic. in vita † Stephani II. & in vita Leonis III. quod Stephanus II. cum Imperium Romanum antea autoritate Syluestri Papę fuerit ab vrbe Roma, per Constantinum in Græciam. & Constantinopolim translatum, idem ab anno Christi plus minus. 754. à Græcis ad Gallos in personam Pipini reuocare & transferre cogitauit, quod postea anno Christi 801. Leo III. in personam Caroli Magni perfecit, vt inferius dicetur. Ita testatur Volaterran. in lib. 3. commentariorum, & Platina in vita Leonis IIII. Ait tamen Martinus Polonus Stephanum non tantùm incepisse, sed etiã vltimo vitæ anno perfecisse in Carolo tunc in ætate iuuenili constituto, qui tamen coronam imperij non ab Stephano sed à Leone IIII. assumpserit, qua de re est decretalis venerabilem de electionib.

77 Romanus † Pontifex reges inunxit, & confirmat, vt testatur Volaterran. in d. lib. 3. c. Francorum origo: & Platina in vita Zachariæ, & Ioan. Villanus in chron. Florentiæ. lib. 1. c. 19. quòd Zacharias Pontifex (abdicato Chilperico rege inutili) Pipinum ex maiore domus, siue palatij (qui Gallis dicitur, Maire du palais) regis Galliæ, regem fecit, & postea eundem & duos eius filios inunxit & confirmauit Stephanus Sum. Pontif. vt Paulus Diaconus scriptor probatæ fidei testatur in lib de origine & gestis Francorum. cap. 59. his verbis: [Stephanus Papa confirmauit Pipinum vnctione sanctâ in regem, & cum eo inunxit duos filios eius Carolum Magnũ postea Imperatorem, & Carlomanũ in 78
reges] Rex à Romano Pontifice coronatur Augustus, & Imperator salutatur, vt narrat idem Paulus Diaconus in cap. supradicto, his verbis: [Die sacratissima Natalis Domini, cũ Rex ad Missam ante confessionem B. Petri Apostoli ab oratione surgeret, Leo Papa IIII. coronam Capiti eius imposuit, & à cuncto populo acclamatum est: Augusto à Deo coronato magno & pacifico Imperatori Romanorum vita, & victoria. Antea enim Dominus Carolus vocabatur ab omnibus Rex Francorum, & Patritius Romanorũ, sed post laudes à Domino Apostolico more Romano & antiquorum principum ablato Patritij nomine, Imperator & Augustus est appellatus.] Hæc ex eodem libro Pauli diaconi excerpta in hunc locum contulimus, ex quibus apertè intelligimus Imperatorem, & Augustum non antea dici solitum quàm post coronam acceptam à Romano Põtifice. Idque etiam Germanici scriptores fatentur, tametsi hæretici, & ex nostris Ptolomæus Lucẽsis, & S. Antoninus Archiepiscopus Florentiæ. Georgius Merula in libris de rebus gestis Vicecomitum. Blondus, & reliqui, apud quos inuenitur scriptum, † Gregorium V. cõcessisse Germanis principibus propter eorum in Rom. Ecclesiam beneficia, vt eligerent Regem Romanorum, sed eâ tamen lege, vt autore Pontifice iustum & legitimum imperium possideat, neque possit Augustus, aut Imperator vocari, nisi priùs benedictione Imperiali à Romano Pontifice acceptâ. Idque seruari solitum scribit Innocentius VI. in Epistola de coronatione Caroli V. Imperatoris: [Inuncto (inquit) & coronato Rege, acclamarunt: Domino inui-

inuictissimo Imperatori Romano, semper Augusto, salus, & victoria.]

79 Romanus † Pontifex ex prisca cõsuetudine regem electũ approbat, ad imperium promouet, Augustũ vocat, & inũgit, vt probatur ex verbis Ioannis Papæ VIII. [Carolum hunc Magni Caroli nepotẽ approbauimus vnà cum annixu, & voto omniũ fratrum, & coepiscoporũ nostrorum, & secundùm priscã consuetudinẽ solenniter ad Imperij Romani sceptra proueximus, & augusto nomine decorauimus, vngentes cum oleo extrinsecus, vt interioris hominis quoq; Spiritus sancti vnctionẽ monstraremus, constituentes ad imitationẽ, scilicet, veri Regis Christi Domini nostri, ita vt quod ipse possidet per naturã, iste cõsequatur per gratiam. Deniq; non hic perpetuus Augustus ad tanta fastigia se velut improbus intulit, non tanquam importunus fraude aliquâ, vel machinatione prauâ, aut scienti ambitione ad Imperialẽ apicẽ aspirauit: absit: neq; sibi honorẽ præsumptuosè assumpsit, vt Imperator fieret, sed tãquam desideratus, optatus, & postulatus à nobis, & à Deo vocatus, & honorificatus ad defendendã religionẽ, & Christi vbiq; seruos tuẽdos humiliter, atq; obedienter accessit, operaturus & roboraturus in imperio summã pacem, & tranquillitatẽ, & in Ecclesia Dei iustitiã, & exaltationẽ. Nisi enim nos talem eius cognouissemus intentionẽ, nunquam animus noster fieret tam promptus ad ipsius promotionem.] His dictis conuersus ad sanctam Synodum, dixit: Placet ne vobis?] responderunt omnes [placet] & iterum dixit: [Consentitis ne, ita?] omnes responderunt: [Cõsentimus.]

80 Pontifici † Romano maximo, Rex Romanorum iuramentum fidelitatis præstat, antequã ad Imperiũ promoueatur, cuius iuramẽti formam habemus in distinct. 63. c. [Tibi Domino Ioanni Papæ, ego Rex Otto promittere, & iurare facio, &c.] Quã formã hodie Reges Romanorũ obseruãt, antequam cõfirmentur, & Imperialem coronã accipiãt. Hęc Ptolomæus Lu-
81 censis in suis Chronicis. Romanus † Pontifex priuilegiũ concessit aliquãdo, vt ex successione possent aliqui vsq; ad tertiã generationẽ imperare, vt testatur Ptolomæus Lucensis, Richardus, & Cossentius in suis Chronicis his verbis: [Sub † Põtifice Ioanne XIIII. imperabat Otto III. ex successione patris, priuilegio cõcesso Ottoni I. per Papã Leonem VIII. præsente Concilio celebrato Romæ, quod habetur distin. 63. c. in Synodo, non tamen adhuc perceperat ab Ecclesia, vt eius pater, imperialem coronã, sed à Greg. V. consanguineo suo fuit coronatus, à quo impetrauit vt electores instituerẽtur ex Germania: idq; factũ est propter summa beneficia, quibus tres Ottones sibi inuicẽ succedentes Romanam Ecclesiã affecerũt. Altera fuit causa, deuotio magna Germanorũ in sanctos Apostolos Petrũ & Paulũ, quæ quanta sit, cognosci potest ex eorum peregrinatione ad sanctos Petrũ & Paulum. Illud autẽ animaduertendũ est, † huiusmodi priuilegiũ cõcessum fuisse non in fauorẽ Germanorum, sed in Apostolicæ sedi beneficiũ, ita vt si causa illa prima desierit, possit etiam effectus desinere. Quamobrem iure B. Thomas Aquinas, Augustinus Anconitanus, & D. Antoninus Archiepiscopus Florentinus, viri doctrinã & sanctitate insignes, cum de hac re scriberent, hoc in primis
84 notarunt, † electionem Germanorũ cepisse sub Gregor. V. sed tandiu perseueraturam, quoad Romana Ecclesia
85 expediens iudicauerit, † cuius est regna transferre, & principes de sua sede deponere, vt est apud Ierem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Proph. Et probarì potest exemplis multorum, qui à Romanis Pontificibus depositi sunt partim propter hæ-
86 reses, vt † Græci partim quod Ecclesiæ Romanæ infesti essent, vel illam ab infestatione aliorum non liberarent. Hinc ortæ fuerunt illæ sacratissimæ
87 Pontificum leges, † quibus præcipitur dominis temporalibus, vt auxiliẽtur Inquisitoribus aduersus omnes hæreticos: quod si in hoc cõtumaces aut negligentes fuerint, excõmunicantur, & honore priuantur, ac eorũ territorium interdicto Ecclesiastico subiacere debet. c. ad Abolendã. §. penult. c. ex communi. §. moneantur. de hæret. auth. si verò. C. de hæretic. & statuimus. de Episcopal. audien.

Gregorius Papa V. instituit Electores Germanos, vt testantur autores multi. B. Thomas Aquinas in lib. 3. de regimine principum, his verbis: [Per Gregorium V. vt historici tradunt, genere Teuthonicum, prouisa est electio, vt per septem principes Alemaniæ fiat, quousque ab isto tẽpore persceueret, quod est spatium 270. annorum vel circa, & tantùm durabit, quantum Romana Ecclesia, quæ supremum gradum, & principatum tenet, Christi fidelibus expediens iudicauerit.]

Martinus Pœnitentiarius, qui & Polonus in Chronicis Summ. Pontif. & Imperatorum, scribit nomina electorũ: & de Ottone his verbis: [Otto III. à Gregorio V. consanguineo suo in Imperatorem est coronatus,] & paulò post [ducens aliquos secum nobiles Romanos in Saxoniã est reuersus.] Eiusdẽ autem Martini de electoribus imperij verba sunt. [Institutum
88 autẽ fuit postea, vt † per officiales imperij, Imperator eligeretur, qui sunt septẽ, videlicet primò tres sunt Cancellarij isti, Magũtinẽsis Archiepiscopus Cãcellarius Germaniæ, Archiepiscopus Treuerensis Galliæ, Archiepiscopus Colonien sis Italiæ, Marchio Brandeburgensis Camerarius est: Palatinus Dapifer, dux Saxoniæ ensem portat Rex Bohemiæ, Pincernã agit: vnde versus.

Maguntinensis, Treuerensis, Colonien sis.
Quilibet Imperij fit Cancellarius, horum:
Est Palatinus Dapifer: dux portitor ensis:
Marchio præpositus Cameræ Pincerna Boemus.

Ptolomæus Lucensis in Chronicis Summ. Pontif. [Gregorius V. ad petitionẽ Ottonis electores instituit, qui sunt vti officiales imperij, tres Cãcellariæ triũ, videlicet, nationum quoad imperiũ principale pertinebãt. Quia Germaniæ est Archiepiscopus Magũtinensis: Galliæ est Archiepiscopus Treuerẽsis: Italiæ verò est Archiepiscopus Coloniẽsis: Comes Palatinus Dapifer: dux Saxoniæ, qui portat ensem, Marchio Brãdeburgensis Camerarius: Rex Bohemus, Pincerna.] Quidam dicũt, quod ad tollendã electionis discordiam iste est additus, sed falsum est: quia Rex Bohemiæ ita est officialis imperij, sicut alij ex officijs assumpti sunt, vt suprà dictum est.

Augustinus Anconitanus in lib. de
89 potestate Papæ: [sicut † Papa potest eligere Imperatorem, ita potuit electores Imperatoris instituere, & institutos mutare ex causa rationabili, sicut & Imperatorem electum potest non confirmare, & confirmatum deponere, secũdùm quòd Gregorius V. tempore Ottonis Imperatoris, cõuocatis & conquisitis principibus Alemaniæ septẽ electores instituit, officiales ipsius curiæ imperialis, quatuor laicos, vt Regẽ Bohemiæ, ducem Saxoniæ, comitem Palatinum, & Marchionem Brandeburgensem, & tres clericos Archiepiscopos Magũtinensem, Treuerensem, & Colonien sem.
90 Causa † autẽ, quare de Alemania solũ prædicti

prædicti electores sunt assumpti, cõmuniter triplex assignatur. Prima fuit, quia de Alemania fuerũt principes, qui liberarũt Ecclesiam de seruitute Lõgobardorũ & impiorũ Romanorum. Secũda deuotio illius populi ad S. Apostolos, quod apparet ex eorũ continua peregrinatione ad visitãdum Ecclesias Apostolorum. Tertia fuit voluntas ipsius Papæ Gregorij, qui de Teuthonica gente fuit natus, & Ottonis consanguineus.] Hęc scribit Augusti. Anconitanus, quæ refert ijsdẽ verbis B. Antoninus Archiepisc. Florentiæ, qui hoc etiã subdit: [Sicut ab Apostolica sede hoc illis est cõcessum, ita cum expediret vtilitati, & paci Christianitatis, posset immutari.

91 Blondus Flauius Decadis. 2. lib. 3. † Gregorius V. eam fecit de Imperatoris electione sanctionẽ, quam hucusq; per annos supra quadringentos seruatam videmus, solis licere Germanis, qui inde electores sunt dicti, principẽ deligere, qui Cæsar tunc & Romanorũ Rex dictus, si à Sum. Pontifice coronabitur, imperator Augustus nominatur. Suntq; hi electores, Maguntinus, Treuerensis, & Coloniẽsis, Archiepiscopi, & Marchio Brandeburgensis: Palatinus comes, dux Saxoniæ: Rex Bohemiæ. Distincta sunt autem inter eos officia, vt tres primi sint Cãcellarij, Germaniæ primus, secundus Galliæ, tertius Italiæ: Brandeburgensis Marchio Camerarius, Comes Palatinus Dapifer, dux Saxoniæ ensis portitor, Rex Bohemiæ sit pincerna, secundùm eam sanctionem promulgatam. Otto in Germaniam rediit, Gregorius verò V. Põtifex, post annũ secundum & mensem septimum suæ coronationis in feriis, annum, in quo hæc sanctio à Pontifice Gregorio facta est, secundum supra millesimum Christianę salutis fuisse inuenimus.

Conuenit cum omnibus his Ioan. Cuspinianus in historia de Cęsaribus. Platina hoc tantũ addidit: [Sunt qui
92 scribunt, † Bohemiæ Regẽ septimum electorem Imperatoris Pincernã esse, hunc q; in eligendo additum esse ad tollendã discordiam partiũ, ad vtros enim inclinasset illa pars, certi potior habeatur.] Raphael Volaterr. scribit fuisse tantum sex electores institutos, non enim addit regem Bohemiæ.

Quod autem in illa Gregorij V. cõstitutione cautũ fuerit, vt
93 † electus Rex Romanorum, neque Augustus, neq; Imperator dicatur, nisi à Romano Põtifice coronatus antea fuerit, testantur omnes qui libros de rebus gestis Pontificũ, & Imperatorũ conscripserũt. S. Antoninus Archiepisc. Florentinus, Flauius Blondus, Georgius Merula, Platina, & Raphael Volaterr. sed ne singulorũ testimonia enumerẽ satis erit duos Germaniarũ rerũ scriptores nõ vulgares in mediũ proferre.

Henricus Mutius in Chron. de Germanorũ prima origine, moribus, & institutis, quę autor ipse ex probatioribus Germanicis scriptoribus se habuisse affirmat, in lib. 13. hæc ait: [Gregor. V. filius Ottonis ducis Sueuię, cognatus Ottonis III. Bruno antea dictus, coronauit Ottonẽ III. & Augustũ appellauit. Huius Ottonis tẽpore electores sunt instituti, qui nõ alium eligant, quàm Germanis parẽtibus natũ. Statuit quoque idem Pontifex, vt qui post electionẽ primùm appellatur Romanorũ Rex, coronatus verò, & vnctus, benedictioneq; accepta à Romano Põtifice, tum demũ appellatur Imperator Augustus:] Hæc Mutius. Idẽ & Albertus Crantzius scriptor apud Germanos non impurus, dicit purissimè, in lib. 1. Histor. c. 14. [Non habetur (inquit) Imperator, nisi quẽ Roman. Pont. confirmauerit, & cõsecrauerit: Domini est terra, & plenitudo eius, ipse transfert regna, & imperia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignissimeq; ad suũ in terris vicariũ hoc sacrum ministerium delegauit.] Hoc historiarum autores scriptum nobis reliquerunt, sed nemo meliùs quam sacræ Scripturæ autoritas nos docet, administrationem imperij solâ electione non confirmari. Samuel enim ex mandato Domini elegit, & assumpsit Saulẽ, sed administrationẽ nõ susceptt, antequam inungeretur, & adhibita esset solennitas, quę narratur in lib. 1. Regum. Idem & in Dauide, & Salomone factum legimus. Idem & in Christianis à regibus Romanis Pontificibus coronatis, vt sequentia exempla docent.

94 Benedictus †VIII. Ottone III. mortuo coronauit Henricum I. ab omnibus principibus electoribus, secundùm constitutionem Gregorij V. electum, qui tamen non antea Imperator habitus est, quàm coronã accepisset à Benedicto VIII. vt scripsit Ptolomæus Lucensis, anno Domini 1004.

Mortuo Henrico I. cum vacasset
95 Imperium tribus annis, † Conradus de Gente ducis Saxonum eligitur à supradictis principibus, & à Ioanne Papa X X. coronatum. Postea verò quàm coronam habuit à Summ. Pontifice, Imperiales leges multas edidit. Hæc in Chronicis Germanorum, & Ptolomęi Lucensis.

96 Anno Domini 1062. † Henricus II. Conradi filius iam electus in Imperatorem, venit Romam, & à Gregorio VI. coronam accepit imperij, electione iteratâ, quia coronatus fuerat à Clemente scismatico, vt scribit Ptolomæus Lucensis.

97 An. Domini 1076. † Nicolaus natione Burgũdus, Henrico iam in Imperatorẽ electo, quem Germani regẽ appellant, coronã dedit, de quo in distin 24. [Saluo (inquit) honore & reuerentiâ dilecti filij nostri, qui in præsentiarũ Rex habetur, & futurus Imperator (Deo concedente) speratur, sicut iam sibi concessimus, & successoribus illius] vbi glos. dicit ex his verbis patere, personale priuilegium fuisse, & generi non commune.

98 An. Dñi 1091. Deposito† Henrico IIII. electus est ex mãdato Gregorij Papę VII. per principes Alemãnię Imperator dux Saxonię, vocatus Rodulphus, vt scribit Martinus, & Ptolomæus Lucẽsis, & ante illos Helmõdus presbyter Ecclesiæ Lucensis, qui fuit eisdẽ ferè temporibus, quibus Greg. VII. scripsit autem autor ille in sua historia, quæ sequuntur: [Percunctanti Dño Apostolico, quisnã in Germania esset dignus tanto Imperij culmine, designatus est Rex Sueuorũ Rodulphus, eò quòd esset vir bonus, amator pacis, & circa cultũ sacerdotũ & Ecclesiarum maximè affectus, cui D. Papa auream transmisit coronã hoc versu inscriptũ. Petra dedit Romam Petro, tibi Papa coronam. Præcepitque Maguntino, & Colonienſi, cæterisq; Episcopis, & principibus, vt Rodulphum statuerent in regem.]

99 Ann. D. 1110. † Henricus IIII. venit Romã, vt coronaretur à Paschali II. non habens coronam Imperialem: cum igitur promitteret se inuestiturã Episcoporũ, Abbatũ, & clericorũ non ampliùs vsurpaturum, Paschalis II. se illi coronã daturũ promisit. Cum igitur Henricus osculatus esset pedes Pontificis in gradibus S. Petri, Pontifex, & Henricus se manu tenẽtes ad portam argenteam peruenerunt, vbi osculato pede, vt testantur Chronica Martini, & Ptolomæi, dominus Papa designauit Henricum Imperatorem.

An. Domini 1126. post mortẽ Hen-
100 rici IIII. † Honorius II. misit Legatos in Teuthoniam, pro pacifica electione facienda: vnde conuenerũt principes in vnum locum, & omnium cõsensu Lotharius Dux Saxoniæ eligitur,

tur, qui fuit sextus Imperator per electionẽ, & à Frederico Archiepiscopo Coloniẽsi benedicitur, & inungitur: hoc autem intelligendum est, quantum ad regnum Alemaniæ, vbi argẽtea corona porrigitur.

Anno quarto Innocentij II. Pontificatus Lotharius Rex Alemaniæ & Imperator electus cum magno exercitu veniens in Italiam Innocentium in vrbem Romam reducens, & factionem Petri Leonis scismatici exstirpans in solennitate Paschali in Ecclesia Lateranensi ab Innocentio imperij coronã accepit. Hic post suam coronationem accẽsus zelo Dei & fidei tanquam verus Catholicus & Ecclesiæ aduocatus, vires Imperij excitauit cõtra Rogerium Regem, vt scribit Martinus Polonus.

101 Anno Domini 1545.† Cõradus II. post mortem Lotharij Imperator eligitur à principibus, sed quia non fuit coronatus à Romano Pontifice, mortuus est sine benedictione Imperiali: Vnde tres fuerunt Conradi Reges Germaniæ, & vnus solus Imperator: sic Ptolomæus Lucensis.

102 Anno Domini 1155.† Fredericus I. Nomine Barbarossa, nepos Conradi Romam venit ad Adrianum pro corona Imperij, electus enim tantum fuerat in Regem Alemaniæ, in Imperatorem coronandus Hæc tradunt 103
gesta Romanorum, & Francorum, & Ptolomæus Lucensis: sed nemo meliùs quàm Helmoldus presbyter Ecclesiæ Lubecẽsis, qui fuit illis ipsis tẽporibus. Impressus est autor Francofurti. Hic scribit, quemadmodũ anno D. 1156. Fredericus venerit ad Adrianum IIII Pontificem Romanum, cũq; Põtifex, & Fredericus Rex vnà essent, facto silentio, Dominus Banbergensis Episcopus orationem ex ore regis & principum habuerit: [Honorabilem sanctitatis tuæ præsentiã (Apostolic. Pontifex) sicut iamdudum vehementer desiderauimus, ita nunc lętantes susc ipimus, gratias agentes omnium bonorum largitori Deo, qui nos deduxit in hũc locũ, & sanctissimâ visitatione tuâ dignos fecit. Notũ ergo tibi esse cupimus, B. Pater quia omnis hæc Ecclesia de finibus orbis propter honorem Regni collecta adduxerunt principem suum ad tuam Beatitudinem prouehendum ad culmen Imperialis honoris, virum nobilitate generis cõspicuum, animi prouidentiâ instructum, victoriâ felicẽ, præterea etiam in his quæ ad Deum pertinent, præpollentem obseruatorẽ sanctæ fidei, amatorem pacis & veritatis cultorem, S. R. Ecclesię: quam amplexatur vt matrem, nihil negligens eorum, quæ ad honorem Dei & Apostolorum principis exhibenda maiorum iubet traditio. Probat hoc humilitas nũc exhibita: sanctissimis enim vestigijs tuis applicitus fecit, ea quæ iusta sunt. Restat ergo (Domine Pater) vt & tu circa ipsum peragas ea quę iusta sunt, vt ea quæ de plenitudine culminis Imperialis ei desunt per Dei gratiam tuo opere suppleantur] hęc ille, En vt ipsimet fatẽtur Imperialis culminis potestatem à Romano Pontifice conferri.

Tẽpore Eugenij Papæ mortuo Fre-
derico, † fuit electus Henricus V. Autore Lucio Papa III. vt tradũt Historiæ Germanorũ: fuit autẽ coronatus à Clemẽte III. Quod autem electio Imperatoris ex summi Põtificis pendeat iudicio, clariùs intelligi potest ex decretali Epist. Innocẽtij III. cuius initiũ est. [venerabilem.] Cum enim duo essent electi, Philippus Frater Henrici defuncti, & Otto filius ducis Saxonię, vt est in Decr. supradicta Innoc. III. irritâ electione Philippi, qui plures voces haberet, electioni factæ de Ottone toto fauit conatu,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſumque Aquiſgrani anno Domini
104 1201. † coronari mãdauit in Regem in Imperatorem poſtea promouendum, quod ſucceſſu temporis reprobauit. Cum enim Otto ipſe, acceptâ coronâ, iniquè ſe gereret, & (vt eſt in Chronicis Martini, Ptolomæi, Lucenſis, & Vincentij Beluacenſis,) contra voluntatem Innocentij III. in Italiam irrupiſſet, Pontifex ipſe cum ſe ab Ottone deceptum vidiſſet, an. Domini 1211. illum excommunicauit, & ab Imperio depoſuit, omneſq; principes ac barones à iuramento fidelitatis abſoluit, mandauitq; principibus electoribus, vt ad electionem alterius procederent. Itaque anno Domini 1212. qui fuit quartus Imperij Ottonis, Fredericus II. in Imperatorem eligitur.

105 Anno Domini 1216. † Honorius III. coronauit Fredericum ſecũdum, qui autoritate Innocentij III. electus fuerat Rex.

106 Anno Domini 1266. † Innocentius IIII. (depoſito Frederico) ſcripſit principibus Alemaniæ, & mandauit vt ad electionem Imperatoris procederẽt. Tunc elegerunt Landgrauium ducem Thuringiæ cui electioni obuiauit Conradus filius Frederici, qui iam antea per electores in regem in Germania fuerat conſtitutus.

107 Eodem anno † Landgrauius Dux Thuringiæ moritur, & ex mandato Summi Pontificis Innocentij IIII. in partibus Alemannię (vt communiter hiſtorię tradunt Martini, Ptolomęi & Lucenſis, & aliorum) ad electionem proceſſerũt, & Gulielmum comitem Hollandiæ in Regem Alemannię eligunt in Imperatorem promouendũ.

108 Anno Domini 1256. † principes Alemanniæ electores in duas partes diuiſi ſunt. Vna elegit regem Caſtellæ Alphonſum. Altera, Richardum comitem Cornubiæ, ſed neutra electio valuit, quia autore Pontifice facta non fuerat. Extant literę Alphonſi Regis Caſtellæ, quibus petit à Clemente IIII. vt eius electionẽ admitteret. Sed neque Alphõſus ipſe, neq; Richardus benedictionem imperialem habuerunt à Pontifice.

109 Anno Domini 1267. † Clemens IIII. (vacante Imperio) elegit in Thuſcia vicarium generalem Imperij. Ita teſtatur Ioannes Villan. in d. hiſtoria lib. 7. c. 21. & Paul. Æmilius Veronenſis in hiſtoria Galliæ, lib. 7.

110 Benedictus † Papa VII. petente Micagiſlao Polonorum principe diadema regium, illud ad eum miſit, & ipſi ac poſteris titulum regium conceſsit. Ita teſtatur Martinus Cromer in lib. de origine & rebus geſt. Polonorum lib. 3. de Micagiſlao.

111 Stephanus † Vngariæ princeps, Geiſæ filius, miſit ad eundem Benedictum, vt impetraret & ipſe titulum & nomen regis eodem tempore, quo Polonorũ princeps, & illud obtinuit. Cromer. Ibidem.

112 Anacletus † tempore ſciſmatis, & poſt eum Lucius II. legitimus Pontifex, ſeu (ſecundum quoſdam) Cęleſtinus II. dedit titulum Regis vtriuſq; Siciliæ citra, & vltra Phatum Rogerio Duci Apuliæ, & Calabriæ. Ita refert Colenut. lib. 3.

113 Gregorius III. Alphonſum ducem Portugalliæ Regem fecit, Doctor Gonzales in Epitome Regum poſt hiſtor. Põtificum. De hoc Genebrardus in Chronologia hoc tribuens Alexandro III. ait: Alexander III. Alphonſum Portugallenſium nouo, & primo regi coronã per Albertum Cardinalem tradit, ea lege, vt quotãnis Portugallenſes Reges duas auri libras Eccleſiæ Romanæ perſoluant; citat Garibaldum par. 4. libr. 34. c. 16. De hoc Rodericus Toletanus de reb. Hiſpaniarum lib. 7. c. 6. ait: [Hic primus

mus in Portugallia ſibi impoſuit nomen Regis. Et ab Eugenio III. cui regnũ ſuum conſtituit cenſuale, multa priuilegia & indulgẽtias impetrauit.

114 Innocentius † IIII. primum Regem Siciliæ Gulielmum ſecundum eius nominis dominum inſtituit, vt 120 teſtatur Volaterr. in Comment. lib. 5. c. Siciliæ. pag. 2.

115 Nicolaus † III. conceſsit regnũ Sicilię Petro filio Ferdinandi Regis Caſtellæ; ita teſtatur Volaterr. in Geographia lib. 2. c. vlt. de regno Nauarrę.

116 Idem † Nicolaus III. (mediante Latino Vrſino Cardinale) introductâ pace dedit formam magiſtratibus, & regimini Florentiæ. Ita teſtatur Ioan. Villan. libr. 5. c. 56. Platina in vita Nicolai III. ait: [Miſit Latinum Cardinalem Legatum, qui Florentiæ, ac in cæteris Hetruriæ vrbibus pro arbitrio animi magiſtratus impoſuit.] Ioãnet. in eiuſdem vita ex autoritatibus Germanis collecta, ait: [Latinum Cardinalem nepotem legatum miſit in Hetruriam, qui eam Eccleſiæ recuperauit, magiſtratuſq; illi nomine Eccleſiæ dedit.]

117 Bonifacius † VIII. conceſsit regi Aragonum regnum Sardiniæ, quod poſtea confirmauit Clemens V. Ioan. Villan. lib. 8. c. 81.

Idem Bonifacius VIII. cum à Gregorio VIII. ob quoddam facinus Piſanorum in nonnullos Cardinales, Piſani eſſent priuati Sardiniæ titulo, eam conceſsit Aragonum regi. Teſtatur Volaterran. libr. 5. cap. res Piſanorum. pag. 4.

118 Cum † ab Imperatore ſublata eſſet communi Florentię iuriſdictio comitatus longè à ciuitate per decem milliaria, Gregorius Pontifex ob benemerita populi erga ſanctam ſedẽ, eandem illi reſtituit. Ioan. Villan. libr. 5. c. 11. & 12.

119 Clemens V. † decertantibus diu

Genuenſibus, & Piſanis de imperio Sardiniæ, fecit Regẽ Fredericũ filium Petri regis Caſtellæ hac conditione, vt inde Sarracenos depelleret. Idem Volaterr. lib. 2. Geographiæ c. vlt. de regnis Nauarræ & Aragoniæ.

Ioann. † XXI. an. 1326. die 7. Maij, per literas ſuas ea die publicatas Florẽtiæ, vacante Imperio, creauit vicarium Imperij in Italia, Robertum regem Neapol. Ioan. Vill. lib. 9. c. 347.

121 Benedictus † XII. vacante Imperio ob Bauari tyrannidem, quòd Imperij iura ad Põtificem Romanũ pertinerent, Ioann. Vicecomitem præſulem Mediolani, & Luchinũ eius fratrem vicarios temporales conſtituit. Volaterr. lib. 4. c. Mediolanenſium.

Scribit Bonifacius Papa in Decade 4. lib. 3. fol. 591. ita: [anno 1472. Paulus
122 † Pontifex Idibus Aprilis, inter ſacra ſolennia Rorſum Eſtenſem Ferrariæ ducẽ inſtituit, aureâ trabeâ, pomo, ſceptro, torque, Paludamẽtoq; donauit.]

123 Alexander † VI. cum patribus Ferdinandum Regem ob Saracenos, ſeu Mauros expulſos ex Hiſpania Catholicum regem appellauit, Volaterran. lib. 2. in cap. Saracenorum initiũ belli, prope finem.

Idem Alexander VI. Ferdinãdum & Elizabethã, Hiſpanorũ Reges, fecit etiam dominos ac Reges Indiarũ, & noui ordinis: Ita legitur in Chronicis Indiarum ſcriptis per Franc. Lopez. c. 29. vbi inſerit Bullam Alexand. VI. datam anno Domini 1493. ſui Põtificatus primo, vbi ait: [Nos autoritate omnipotẽtis Dei nobis in Petro conceſſa, omnes inſulas & terras firmas vniuerſas inuentas, & inuenien-das verſus Occidẽtem & Meridiem, conſtruendo lineam à Polo Arctico, ad Antarcticum cum eorum dominijs, iuribus, &c. Vobis & ſucceſſoribus veſtris donamus, mandantes, vt incolas faciatis per viros

Universidad de Deusto
Biblioteca

doctos instrui in fide catholica, & bonis moribus.] Idem testatur Vazquez cons.8.

Pius V. in literis, in quibus creauit Cosmum Medicis magnum Ducem Hetruriæ, [post varias gratias & honores (vt ipse ait) quibus ob benemerita erga Romanam Ecclesiam, prouinciam Hetruriæ cohonestarũt Innocentius IIII. Gregorius X. Benedictus XI. Martinus V. & Leo X. Nos inquit maiorum nostrorum exempla sequentes, & præcipuè Alexandri III. Innocẽtij III. & Pauli IIII. qui Portugalliæ, & Bulgarorum, ac Blacorum, nec non Hiberniæ Reges, & vt tunc dux Bohemiæ, Rex in suis literis nominari posset, respectiuè crearunt, constituerunt, & concesserunt, & aliorum Pontificum erga diuersos principes, &c.]

125 Romanus † Pontifex examinat & inquirit de persona electa in Regem, quemadmodum Innocentius III. in sua Epistola Decretali, cuius initium est. [Venerabilem.] His verbis affirmat: [Ius & autoritas examinãdi personam electam in Regem, & promouendam in Imperium, ad nos spectat, qui eũ inungimus, cõsecramus, & coronamus; est enim regulariter & generaliter obseruandũ, vt ad eũ examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat.] Hęc Innocẽtius III. Aduertendũ autẽ est, quod dicit: [Ius, & autoritas examinandi personam electam in Regem, & promouendam ad Imperium ad nos spectat.] Non satis est igitur electum esse Regẽ, vt promoueri possit ad Imperiũ, quasi nihil aliud requiratur: examinanda est autem persona non leuiter, vt aliquis posset opinari, sed accuratè & seuerè, vt in his fieri lex sacra postulat, qui per impositionem manus consecrantur. Hoc autẽ quale, quantumúe sit, docet Henricus Archiepiscopus Ebudensis S. R. E. Cardinalis Hostiensis, vir vtriusque iuris peritissimus, ob idque Innocentio IIII. charissimus, qui fuit anno Domini 1250. Hic cum explanaret Decretalem illam Innocentij, quam diximus: [Sicut (inquit) in coronatione potest inquiri de vita, & meritis coronandi; ita & excipi potest contra eum: & est ratio, quia in vnctione, quæ præcedit, fit manus impositio, quę non debet fieri sine inquisitione, & in coronatione attribuitur confirmatio: confirmatio autem sine examinatione fieri non debet.] Consultus apud Lugdunum in Concilio generali, quidam Episcopus de causis, quibus Fredericus depositus fuerat, respondit: [Secundùm opinionem meorum maiorum, † Imperator pro quolibet peccato mortali deponi potest: si incorrigibilis sit, maximè quãdo vniuersalis Ecclesia scandalizatur. Si enim Zacharias Pontifex Regem Francorum, qui à Romano Pontifice coronam non recepit, nec per eum examinatur, nec ab eo comprobatur, vel reprobatur, non tam pro suis iniquitatibus, quàm pro eo quod tantæ potestati erat inutilis, à regno deposuit, & alium loco ipsius substituit, multò fortiùs Imperatorem, qui subest ei pro suis iniquitatibus, poterit remouere.] Hæc Hostien. Quæ vera esse, manifestiùs docet Innocentius IIII. in apologia contra Fredericum. Cùm enim diceret ille, non plus iuris habere Romanum Pontificem in Imperatorem, eò quòd illum coronet, quàm singulos Pontifices in reges, quos inungunt. [Aliud † est (inquit) de alijs regibus, qui à suis Pontificibus inungũtur, à quibus pro tẽporalibus fidelitatis & subiectionis recipiunt iuramẽta: aliud de Rom. principe, qui Rom. Pontifici, à quo imperij nomẽ, honorem, plenitudinem, & diadema

diadema eõsequitur, fidelitatis & subiectionis vinculo se adstringit, sicut antiquitas tradidit, & modernitas approbauit]. Item, aliud est de reliquis Regibus, quibus per hereditariam successionem suorum proueniunt iura regnorum: Aliud de Imperatore Romano, qui per liberan Germaniæ principum electionem assumitur, ad quos ius atque potestas eligẽdi Regem, & Imperatorem à nobis postea promouendum, sicut ipsi non abnuunt sed fatentur, ab Apostolica sede prouenit, quæ Rom. Imperium quod Christianissimus Constantinus Orientalibus zonis iniunxerat, in per 130 sona magni Caroli, ex iusta necessitatis causa in sedem trãstulit Occidentis.] Hæc scripsit Innocẽtius IIII. qui in Concilio Lugdunensi Fredericum deposuit.

Notanda verò sunt omnia, quæ dicit, sed illud præcipuè Romanum 128 † Imperatorem fidelitatis, & subiectionis vinculo se adstringere Põtifici Romano, à quo in Imperium promouetur. Quis igitur potest illum ab huiusmodi vinculo absoluere, præter eum, cui se adstrinxit?

Romanus Pontifex non solùm approbat electum Regem, sed etiã habilitat eius personam in Imperatorẽ, vt probatur ex literis Clementis V. quæ sunt in his verbis scriptæ: [In 129 nomine † Domini, Amen. Nouerint vniuersi hoc Instrumentum inspecturi, quòd anno Domini 1309. die Sabbati 26. mẽsis Iulij, indictione vij. Põtificatus sanctissimi Patris & D.N.D. Clementis diuinâ prouidentiâ Papæ V. anno quarto, in palatio Papali Auinionen. in Consistorio publico solenni. Postquam dominus summus Pontifex, solennitate debitâ procedente, dominum Henricum in Regẽ electum, in Imperatorem postmodũ promouendum reputauit, nominauit, & declarauit Regem, exigẽte iustitiâ Romanorum, & personam ipsius approbans, pronunciauit eam, & declarauit esse sufficientem, habilem & idoneum ad Imperium obtinendum: eidem ad recipiendas vnctionẽ consecrationem, & Imperialis diadematis impositionem de manibus suis sanctis, certos locum & terminum assignauit ad præstandum iuramentũ ipsi D. summo Põtifici, & Ecclesię Romanę in animam & nomen dicti Regis, quod sui procuratores & nuncij eidẽ D. Papæ se præstaturos sæpe obtulerant.]

Romanus † Pontifex examinat diligentissimè personam regis promouendi in Imperatorem, inquirit, approbat, confirmat, & solus ipse potest supplere defectum, si quis interuenerit, ratione formæ in electoribus, siue in persona Regis, vt apertè nos docẽt literæ Clementis VI. quę sunt in Registro ipsius his verbis scriptæ: 131 [Clemens † Episcopus, Seruus seruorum Dei, charissimo in Christo filio Regi Romanorum Illustr. Salutem & Apostolicam benedictionem. Romanus Pontifex, cui Rex æternus & summus in personam Beati Petri Apostoli æternæ vitæ clauigeri, cœlestis simul & terreni Imperij iura cõmisit, & plenitudinem potestatis concessit supra cunctos fideles suæ curæ commissos: inuigilans, & intendens circa ea, quæ fidelibus ipsis ampliora pacis & iustitiæ offerre possint cõmoda. &c.] tum post multa idem Põtifex: [Factâ (inquit) nobis de electione tua concordi, & vnanimi plenâ fide, eâque, nec non personâ tuâ, in quantum patiebatur absentia, diligẽter examinatis, ac de tua fide, probitate, & cõditionibus omnibus, quæ requiruntur in illo, qui est electus ad Imperialis culminis apicem sublimãdus, cum pluribus prælatis & alijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

magnæ autoritatis viris, qui tuos mores, cõditiones, & statũ plenius nouerint inquisitio ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, Patris, Filij, & Spiritus sancti, ac B. & gloriosæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ BB. quo que Apostolorum Petri & Pauli, atq; exaltationẽ, & honorem Ecclesiæ, & bonum & promotionẽ Imperij prædicti, & prosperũ statũ mundi, de fratrũ nostrorũ consilio, te in specialẽ nostrũ & Ecclesiæ filiũ susscepimus, tibi nostrum fauorem, & gratiam concedentes, personâq; tuâ, cuius nos, & ijdem fratres nostri specialẽ priùs notitiam habebamus, idoneâ reputatâ, te 132 nominauimus, denunciauimus, declarauimus, & assumpsimus in Regẽ Romanorum promouendũ Imperatorẽ; eandem tuam approbantes personã, ac sufficientẽ & habilem declarantes ad susscipiendã Imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, consecrationem, & coronationẽ Imperialis diadematis tibi per manus nostras opportunis loco, & tempore impẽdendas; supplentes quoq; omnem defectum, si quis aut ratione formæ, seu tuæ, seu electorũ prædictorum personarum, qui electioni tuę interfuerunt, seu ex quauis alia electione interuenerit quouis modo, ex certa scientia de Apostolicę plenitudine potestatis, præcipientes etiam omnibus fidelibus & vassallis regni & imperij, vt tibi tanquam Regi Romanorum, in Imperatorem promouendo pareant efficaciter, & intẽdant. Nulli ergo hominũ liceat hanc paginã nostrarũ concessionis, nominationis, denũciationis, declarationis, assumptionis, constitutionis, & suppletionis infringere, vel ausu temerario cõtraire. Si quis autẽ hoc attẽtauerit indignationẽ omnipotẽtis Dei, & BB. Petri & Pauli Apostolorũ eius se nouerit incursurum. Dat. Auinion. 8. Idus Nouembris, Pontificatus nostri, anno 5.

Hæc eadẽ scribit Innocẽtius VI. an. Dñi 1300. Pontificatus sui, anno 3. die 5. mensis Aprilis in Epistola, quam scripsit ad Petrum Ostien. cuius Epistolę initiũ est: [Speciosus formâ præ filijs hominum Iesus Christus, &c.]

Quod autem Imperatores ipsi referant Imperatoriam dignitatẽ Deo, & Romano Pontifici acceptam, ex eorum Epistolis facilè intelligimus: Sed ne omnes enumeremus, satis erit paucorum literas proferre.

Fredericus II. an. Domini 1213. scripsit ad Innocentium III. his verbis.

132 [IN nomine † sanctæ & individuæ Trinitatis, Amen. Fredericus II. diuinâ fauente clemẽtiâ, Romanorũ Rex & semper August. Habentes præoculis immẽsa & innumera vestra (charissime Dñe, & B. Pater protector, & benefactor noster Dñe Innocenti Dei gratiâ, Summ. Pont. venerande) per cuius beneficium, operam, & tutelam protecti pariter, & promoti fuimus. Itaque nobis (B. P.) & vobis omnibus successoribus Catholicis, sanctæque Romanę Ecclesiæ spirituali matri nostrę omnẽ obedientiam, honorificentiã, & reuerentiã semper humili corde, ac deuoto spiritu exhibemus, quã prædecessores nostri Reges, & Imperatores Catholici vestris prędecessoribus impẽdisse noscuntur, super eradicando autẽ hæreticæ prauitatis errore auxiliũ dabimus, & operam efficacẽ,] His etiã scripsit verbis Otto IIII. diuinâ fauẽte clementiâ, Romanorũ Rex, & semper Augustus: [Recognoscẽtes ab eo nostrę promotionis donũ misericorditer processisse, à quo est omne datũ optimũ, ipsum, eiusq; vicariũ, & spõsam eius sanctam Ecclesiam disposuimus, & decreuimus magnificè honorare, vt qui nobis in præsenti tẽporale cõtulit regnum, in futuro quoque tribuat sempiternũ. Proindę vobis

vobis (sanctiss. P. & Domine, Summe Pontifex Innocenti,) quem pro beneficijs nobis impensis sinceriss imo veneramur affectu, vestrisq; Catholicis successoribus, & Ecclesiæ Romanæ omnem obedientiam, honorificentiam, & reuerentiam semper humili corde ac deuoto spiritu impendemus, quæ prædecessores nostri re- 137 ges, & Imperatores Catholici vestris antecessoribus impẽdisse noscuntur, nihil ex his volẽtes imminui, sed magis augeri, vt nostra deuotio clariùs innotescat: supereradicãdo autẽ hæreticę prauitatis errore, auxilium dabimus, & operam efficacem.]

133 Extant † literę Henrici Imperatoris cum Bulla aurea, scripta in Laterano. Anno Domini 1312. 3. Kalend. Iulij, sub domino Clemente V. continentes iuramentum, quod præstat Imperator in coronatione.

134 Extant † & litere Caroli IIII. Romanorum Imperatoris cum Bulla aurea. Dat. Romæ post susceptam Imperij coronam, anno Domini 1355. Nonis Aprilis, in quibus literis describitur forma coronationis.

135 Extat † etiam instrumentum Alberti Regis Romanorum cum Bulla aurea, serico flauo & rubro. Dat. apud Herimbergam, anno Domini 1303. quod instrumentum continet Reges Romanorum, postmodum in Imperium promouendos, accipere gladij potestatem ab Ecclesia Romana: cõtinet etiam iuramentum fidelitatis ipsius.

136 Extant † etiam literę cum Bulla aurea, Henrici Imperatoris sub Clemente VII. continentes ratificationem & renouationẽ iuramenti ante imperiũ præstiti: in his literis Imperatores ipsi fatẽtur apertè de Romanis Pontificibus acceptã referre imperatoriã potestatẽ, à quibus (scilicet) illã habẽt, & ad quorũ nutũ exercẽt. Neq; est, quod aliquis dubitet electores potestatem omnem habere à Rom. Põtifice, cùm etiam Innocentius III. in d. Decretali, venerabilem. Et Innocentius IIII. hoc affirment, & ipsimet recognouerint, vt prædicti Põtifices testantur, & in Epistola quadam ad Nicolaum III. his verbis profitean- 137 tur: [Nos † principes Electores &c. Romana mater Ecclesia quâdã quasi germanâ charitate Germaniam terrenæ dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomen temporaliter præsidẽtium super terram, plantans in ea principes tanquam arbores præelectas, & rigans ipsas gratiâ singulari, illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ, vt ipsius Romanæ Ecclesię autoritate suffulti, velut germen electum per ipsorum electionem illum, qui fræna Rom. teneret Imperij, germinarent: Hoc est illud luminare minus in fermento militantis Ecclesiæ, per luminare maius Christi vicarium illustratum. Hinc est quod materialem gladium ad ipsius nutum excutit, & conuertit, vt eius præsidio pastorum pastor adiutus, oues sibi creditas spirituali gladio protegendo communiat, temporali refrænet & corrigat ad vindictam malefactorum, laudem verò credentium, & bonorũ. Vt igitur in actu voluntatis, & operis inueniamur filij deuotionis. & pacis, quicquid per D. N. Rodulphum Romanæ Ecclesiæ recognitum ratum, & confirmatum recognoscimus, &c.]

Hæc Germani principes: quæ vtinam verè & nunc omnes dicere possent: fatentur enim Ecclesiæ Romanę autoritate suffultos se Regem Romanorum eligere: sed quâ ratione eius robore fulciri possunt quicam oppugnant, & (quantum in ipsis est) euertunt: obediant igitur & ipsi matri suæ Romanæ Ecclesiæ, vt possint dicere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicere, quod eorum maiores tunc dicebant, vt in actu voluntatis, & operis inueniamur filij deuotionis, &
138 cis. Secus † Romanus Pontifex tanquam adulterinos filios poterit illos abdicare, neque nouum aliquid vsurpabit hoc faciens, cum & prædecessores suos in minori causa hæc fecisse sciat, atque in primis Clementem IIII. Pontificem certè doctrinâ & sanctitate ita insignem, vt cum primis il-
139 lis meritò numerari possit. Hic † cum audiuisset Germanos principes cogitasse de Cõradino Frederici nepote in Regem Romanorum eligendo, scripsit ad Archiepiscopum Colonien-sem, & ad omnes electores, interdicens illis, ne hoc facerent: [Quod si qui fecerint (inquit) qui ad ipsius Cõ- 141
radini electionem processerint, si principes fuerint, eos & heredes eorum perpetuò omnibus fundis & honoribus, tam eos, quã posteritatem eorũ vsq; ad quartam generationẽ iure eligendi Romanorum Regem apostolicâ autoritate priuamus, & insuper eorundem filios clericos vsque ad quartam generationẽ reddimus prorsus inhabiles ad dignitates, vel beneficia Ecclesiastica obtinenda. Si verò electores huiusmodi prælati fuerint, ipso facto depositi ac nudati remaneant omni dignitate:] Hoc interdicto vetuit Clemens IIII. ne electores eligerent Conradinum, neque illi aliter fecerunt, quàm Pontifex iusserat: quippe qui & quo tempore Carolus IIII. Imperator senior, & corporis infirmitate grauatus voluit Vincislaũ filium in Regem Romanorum electum adiutorem sibi assistere, omnes eiusdem exempli literas ad Gregorium X. Romanum Pontificem scripserunt, petentes ab eo, vt per eum liceret ipsis hoc facere, quemadmodum ex literis Caroli IIII. manifestè
140 sciri potest, sic enim scribit: † [Vestræ immensæ clemẽtiæ cũ coelectoribus principibus supplicamus tam humiliter quàm deuote, quatenus primogenitũ nostrum in Romanor. Regem concorditer sic electum in Imperatorem promouendum paternis affectibus benignius amplectentes, Regem Romanorum nominare, eiusque personam ad apicem tantæ dignitatis idoneam reputare, nec non eidem munus consecrationis, ac diadema sacri Imperij loco, & tempore opportunis per vestræ Beatitudinis sacras manus cõferre dignemini, prout exstat ab olim fieri solitũ & consuetum, vt sciant & intelligant vniuersi, quòd posuit in lucem Gentium vos Dominus.]

Hactenus idem Carolus IIII. † Quod autẽ electores se intromittere non debeant, nondum vacante Imperio, aliquem in Regem, vel in Imperatorem promouendum eligere, nisi Romani Pontificis mandato id faciant, ex hoc facilè intelligi potest quod scriptum est in Chronicis Germanorum, Autore Hẽrico Mutio in libr. 26. in hanc sententiam. [Anno Domini M. cccc. cum Turca in dies Romanorum Imperium, & Ecclesiam carperet, Vincislaus autem Imperator ociosus torperet, Imperij electores principes necessario de alio eligendo Imperatore cogitare ceperunt. Cum igitur hunc principem Imperio inutilem iudicassent, consilium de alio Imperatore eligẽdo contulerunt cum Pontifice Romano, qui eorum institutum magnopere approbauit, quin etiam misit legatos hortans illos, vt in proposito permanerent. Cum igitur ex sententia Pontificis, abdicato Vincislao, elegissent Rupertum comitem Palatinum Rheni, eius electionem approbauit Romanus Pontifex.]

Quòd autem vacans Imperiũ recidat

cidat in manum & potestatem Romani Pontificis, Ioannis XXII. exẽplum nos docet, qui scribens ad Bernardum tit. sancti Marcelli presbyterum Cardinalem, Apostolicæ sedis legatum in calce ipsius Epistolæ hæc inquit. [Præcepimus nostro, & ipsius Romanę Ecclesiæ, nec non Imperiali 147
autoritate, & nomine quæ pro eo quod Rom. vocat Imperium in nobis ad præsens residere dignoscitur.]

143 Quod vero † Rom. Pontificis partes sint supplere negligentiam vel infirmitatem Imperatoris, si non pos- 148
sit aut non curet officium suum præstare, multis rationibus probat Bernardus de Rosergio Doctor Canonũ, Præpositus Metropolitanæ Ecclesiæ Tolosanę, cuius liber est in Bibliotheca Vaticana.

Ex his ergo credo sufficienter probatum esse autoritatem summi Pontificis fuisse semper in omnibus ferè regnis & regionibus mundi habitam recentem, & receptam, tanquam su- 150
periorem absolutè & vniuersaliter, etiam in his, quæ merè temporalia
144 sunt. Ipse enim † Romanus Pontifex, reges imperatores & principes instituit, inungit, confirmat, approbat, & ad Imperium promouet, ab eis iura- 151
mentum recipit, examinat, & inquirit, ac denique inobedientes & contumaces, monet, excõmunicat, corrigit, punit & priuat.

In libro cui titulus Collectio cõstitutionũ Apostolicarum, vulgò Bullarium appellatur in princ. apparent 152
literæ eiusdem Gregorij VII. ad prin-
145 cipes Saxoniæ, in quibus † autoritate Apostolicâ, & ex parte Apostolorum Petri & Pauli eos monet, prout etiam monuerat Imperatorem, cum quo ipsi bella gerebant, vt abstineant à bello & obseruent inducias pacis cum Imperatore, donec ipse veritate discussâ decernat, quod sibi æquum & iustum videbitur super eo super quo erant controuersiæ.

146 Gregorius † X. imperauit Venetis, vt nouum quoddam vectigal, quod imposuerant vnde magnæ discordiæ exorirentur non exigerent. Ita testatur Platina in vita Gregorij X.

Idẽ † Gregorius, quia Florẽtini hortatu eius voluerunt inter se pacem habere & reducere exules causâ partium triennio sacris illis interdixit. Ita testatur Volaterr. lib. 5. c. res Florentinorum.

Gelasius † I. excommunicauit Anastasium Imperatorẽ Constantinopolitanum qui fouebat hæreticos, scilicet Vandalos, & eorum Regem, Arrianos, vt testatur Platin. in vita Gelasij. I.

149 Anastasius † II. eundem Anastasium Imperatorem iterum eâdẽ causâ excõmunicauit, qui diuino nutu subito morbo correptus est. Testatur etiam Platina in vita Anastasij II.

Innocentius † I. excommmunicauit Archadium Imperatorẽ, quia consenserat vt S. Ioannes Chrysostomus à sua sede Constantinopolitana expelleretur ab Eudoxia ipsius Imperatoris vxore.

Innocentius † III. in Concilio Lugdunensi, corrigendo leges Imperatorum, statuit, vt omnis prescriptio requirat bonam fidem. in cap. fin. de præscription.

Vrbanus † III. contra leges Imperatorum dedit licentiam viduis nubendi intra tempus luctus. in cap. penult. de secundis nuptijs. quod idem disposuit Innocentius III. in. cap. fin. eod. tit. & multa similia congerit Siluester Prierius in sum. in verbo Papa num. 14. ostẽdens, quòd sæpe summi Pontifices correxerũt leges ciuiles, aliquid iniustum & quoquo modo contrarium honestati ac religioni continentes.

Felix

Universidad de Deusto
Biblioteca

153 Felix † II. excommunicauit Constantinopolitanum Imperatorẽ Constantium nomine, Constantini Imperatoris filium, rebaptizatum ab Episcopo Arriano, & posteà inobediẽtem hæreticum declarauit.

154 Constantinus † Papa I. Iustinianũ Imperatorem excommunicauit, pro eo quod Galliniacum Patriarcham exæcatum exilio dederat, & Philippum cognomento Bardanum, qui Imperium vsurpauerat, & manum in conferendo Patriarchatu apponebat excommunicauit.

155 Gregorius † II. Leonem Imperatorem excommunicauit, eò quòd iusserat deponi, & incendi Imagines Christi, & B. Virginis, & sanctorum.

156 Gregorius † III. eundem Leonem vt incorrigibilẽ tanquam hæreticum condemnauit, & fecit ab eo recedere Romam, Italiam & alias regiones.

157 Nicolaus † I. Michaelem Imperatorem Orientalem, qui à sede ejecerat Episcopum Constantinopolitanũ excommunicauit, & Lotharium Imperatorem ex eo quòd, dimissa vxore, pellicem retinebat, similiter excõmunicauit.

158 Greg. † VII. contra Henricũ Imperatorẽ Ecclesiæ vnitatẽ scindere attẽtantem de consilio centũ & decem Episcoporum excommunicationis sententiam protulit.

159 Vrbanus † II. excommunicauit Philippum Augustũ Regem Frãcorũ quòd viuente vxore, superinduxerat aliammulierem alterius vxorem.

160 Vrbanus IIII. Fredericum scismatẽ fouẽtem excõmunicauit, & priuauit.

161 Honorius † III. Fredericum II. Imperatorem tanquam hostem Ecclesiæ excommunicauit, quod postea cõfirmauit Greg. IX. eò quòd bona Ecclesiarum occupabat, clericos capiebat, & occidebat, quod & iterũ confirmauit Innoc. IIII. in Concil. Lugdunensi.

162 Clemens † VI. ducẽ Mediolanẽsi Ecclesiæ, & clericorum hostem solenniter excommunicauit.

163 Gregor. VII. † Boleslaum II. Regem Polonorum, qui occiderat Episcopum Cracouiensem, Stanislaum nomine, virum pium & nobilẽ, qui illum monuerat, vt desisteret à quibusdã peccatis grauissimis, excõmunicauit, & regno priuauit: & edixit, ne in posterũ ipsi Poloni Regẽ iniussu suo vngerent aut coronarent, & post illud tẽpus per multos annos non amplius reges, sed principes Polonorũ vocati sunt. Idem Martinus Cromer. in libr.

164 4. prope fin.

Idem Gregorius † VII. bis solenniter priuauit Imperio, & excommunicauit Henricũ Imperatorẽ, & Rodulphum in Regem elegit secundâ vice post primam autem eum admiserat in oppido Canossæ, depositio regali ornamento, nudis pedibus veniã petentem, postq; triduum extra dictum oppidum expectauerat. Ita testatur

165 Platina post alios in vita Grego. VII.

Alexander † III. priuauit Fredericum Imperatorem qui vocabatur Barbarossa in Cõcilio Generali Turonensi, contra quem statim concurrerunt omnes principes Occidẽtis. Ita testatur Ioannes Villan. in Historia Florẽtiæ lib. 5. c. 7. Platina dicit, quòd

166 illum excommunicauit.

Innocentius † III. deposuit Ottonem IIII. Imperatorem in Concilio Lateranensi, & elegit in Regem Romanorum Fredericum Regem Siciliæ, qui postea fuit coronatus, anno 1210. ita testatur Ioan. Villan. in Hist. Florẽtiæ lib. c. 34. &. seqq. & lib. 6. c. 1.

Innocentius IIII. in Cõcilio Lugdunensi anno 1241. priuauit Fredericum IIII. Imperatorẽ Imperio ex multis causis: præcipuè, quia impediebat prouisos à summo Pontifice ne possiderẽt beneficia sibi ab eo concessa extor-

extortionibus grauabat Ecclesiasticos, trahens ad forum sæculare, & de ordine eiusdem Innocentij fuit electus Rex Romanorum Comes Holandiæ. Ita testatur Ioannes Villan. in d. lib. histor. Florentiæ lib. 6. c. 26. & 27. & idem quoad priuationem testatur Platina in vita Innocentij IIII.

167 Idem † Innocentius IIII. Regi Portugalliæ negligenti & inepto, in Cõcilio Lugdunẽsi dedit in curatorem, & regni gubernatorem comitem Boloniæ ipsius Regis fratrem, vt de electione, seu de curatoris datione constat. in c. grandi. de supplenda neglig. Prælatorum. Ita tex. vbi in corpore iuris leguntur literę Innocentij directę comitibus, & baronib. Regni Portugalliæ præcipuè sub pœna excommunicationis, quarum executores sunt Archiepiscopus Bracharens. & Episcopus Coimbricens.

168 Paulus † II. Georgium Pogebratium Bohemiæ Regem publico consistorio hæresi damnatum ann. 1466. regno priuauit. Cromer. in histor. Poloniæ lib. 26. [Et illud Regnum concessit Matthiæ Coruino Regi Vngariæ ann. 1468. ita Bonifacius de rebus Vngariæ Decade 4. lib. 1. 2. & 3.] Hæc sunt verba Genebrardi in Chronographia li. 4. verba Bonifacij in lib. 2. hæc sunt, in quibus de hoc mentionem fecit: [Legati Matthię dicebant ipsum regni titulum à Paulo Pontifice habuisse, sine eius autoritate, approbationeq; nullum regnum, nulla potestas haberi potest.]

169 Ioannes Papa † XXII. ann. Domini 1323. Ludouicum ducem Bauariæ in publico consistorio priuauit illo omni iure, quod ei competebat in imperio ratione electionis, & quia confirmationem electionis suæ, antequam persona ipsius esset per sedem Apostolicam approbata, vsurpauit sibi titulum regij nominis & Augusti, & quoniam adhæsit, & fauit rebellibus & aduersarijs Romanæ Ecclesiæ, & quibusdam hæreticis.

Possem alia innumerabilia exempla referre: in quibus Summi Pontifices exercuerunt in reges, imperatores, principes, & respublicas, autoritatem & gladium suum, quæ breuitatis causa omittere volui, licet verissima sint, & ab optimis, ac approbatissimis autoribus scripta, cũ aliqualiter spiritualitatem respiciant.

De *iurisdictione vniuersali Summi Pontificis in temporalibus.*

Quarta Theologorum opinio.

SVMMARIVM.

1 *SVmmus Põtifex secundùm Theologos habet iurisdictionẽ temporalem in ordine ad spiritualia, & num. 31. & hac ratione habet vtrumque gladium, num. 4. & summam potestatem disponendi de omnibus rebus Christianorum, num. 25. Et in eo ordine amplissimam potestatem temporalem super omnes principes, nu. 58.*

2 *Summus Pontifex, exigente fine supernaturali, potest deponere Reges, & eorum leges mutare.*

3 *Summus Põtifex debet exequi gladiũ tẽporalem per principes sæculares.*

4 *Summus Pontifex supremam habet iurisdictionem in fideles, & infideles diuersa ratione.*

5 *Theologi recentiores non in opinione, sed in fundamentis discordant ab antiquis, quorum nonnulli minùs modesti videntur, & num. 26.*

6 *Ambrosij Catherini verba de potestate temporali Papæ recensentur.*

7 *Victoria Hispanus elegantius cæteris hanc quæstionem tractauit.*

8 *Dominici Soto sententia de potestate Papæ.*

9 *Roberti*

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 *Rob. Bellarmini doctrina de hac re.*
10 *Potestas summa in summo Pontifice duobus modis potest accipi.*
11 *Directè nequit in summo Pontifice reperiri summa rerum temporalium potestas, sed instrumentalis & indirecta, & num. 30.*
12 *Papa vt Papa non est dominus totius orbis, & id probatur. num. 22.*
13 *Papa nullam habet iurisdictionem mere temporalem alicuius prouinciæ aut oppidi.*
14 *Papa indirectè est Dominus totius orbis Christiani.*
15 *Papa totius orbis non est dominus.*
16 *Papa nequit infideles iudicare.*
17 *Principes infideles sunt verè principes, & supremi suorum Regnorum.*
18 *Dominium non fundatur in fide, sed est de iure gentium.*
19 *Dictio [Reddite] significat debitum soluere.*
20 *Papa quâ ratione dicatur Monarcha spiritualis totius orbis.*
21 *Alexander VI. sum Pontif. orbem nouum diuisit Regibus Hispaniæ & Lusitaniæ & qua ratione.*
23 *Christus non abstulit Regna ijs, quorum erant.*
24 *Rex infidelis, si fiat Christianus, non perdit dominium regni.*
27 *Michaelis Salon sententia & modus loquendi.*
28 *Papa vt Papa sine ordine ad finem spiritualem non habet potestatem ciuilem actu, nec habitu, nec potest leges condere ad res temporales quatenus temporales sunt.*
29 *Imperatores & Reges proprie & directè habent potestatem secularem.*
31 *Potestas temporalis, quam habet Papa non est laica, vel merè temporalis.*
32 *Ecclesia Christiana & aliæ respublicæ seculares sunt ad inuicem subordinatæ, & id quemadmodum intelligatur.*
33 *Potestas spiritualis toto genere perfectior est potestate temporali.*
34 *Finis naturalis cuiusque reipublicæ secularis ordinatur ad finem supernaturalem Ecclesiæ.*
35 *Summ. Pontif. est præfectus Ecclesiæ in ordine ad finem supernaturalem.*
36 *Deus, & natura, nihil faciunt frustra, nec deficiunt in necessarijs.*
37 *Concesso aliquo concessum censetur illud, sine quo expediri non potest.*
38 *Potestas Regis ad suum finem naturalem in se spectatum, independens est à summo Pontifice, quo respectu non potest Papa se intromittere in principum regimine.*
39 *Summus Pontifex est Pastor vniuersalis totius populi Christiani.*
40 *Quale sit pastoris officium.*
41 *Iura humana Imperatorum sunt.*
42 *Potestas temporalis & spiritualis in sacris canonibus distinctæ sunt.*
43 *Ad Imperatores palatia, ad sacerdotes Ecclesiæ pertinent.*
44 *Non potest directè iudicare de causa seculari, sed ratione peccati, & infra. num. 103.*
45 *Papa cognoscit de natalibus, non de successione.*
46 *Non pertinet ad Ecclesiam de possessionibus cognoscere.*
47 *Aliqua est iurisdictio quæ ad Regem Angliæ, & non ad Papam pertinet.*
48 *Respublica temporalis, est respublica perfecta.*
49 *Iudicium causarum secularium in nulla instantia pertinet ad Papam.*
50 *Summi Pontifices fatentur se recepisse dominium aliquarum terrarum ab Imperatoribus.*
51 *Papa probatur temporalia tantum gubernare propter finem spiritualem.*
52 *Ciuilis potestas est subiecta spirituali, non solum vt Christiana, sed vt politica est.*
53 *Finis temporalis subordinatur fini spirituali.*
54 *Temporalia à spiritualibus quomodo dependeant.*

55 *Summus Pontifex potest antiquos Reges & Imperatores deponere, & nouos constituere, exigente id fidei, & boni spiritualis conseruatione, & num. 93.*
56 *Zacharias Papa Regem Francorum Regno deposuit.*
57 *Innocentius Papa IIII. Regi Portugalliæ prodigo tutorem dedit.*
59 *Duæ obiectiones aduersus communem sententiã traduntur, & dissoluũtur.*
60 *Papa vt Papa per se iudicat spiritualia.*
61 *Christus Dominus fuit Rex temporalis, & Pontifex spiritualis, & latè, num. 65.*
62 *Christus Dominus quam potestatem tradiderit Petro.*
63 *Christus missus est ad exequendum dominium spirituale, & non temporale.*
64 *Dirigere principes seculares in finem, diuersimodè conuenit Pontifici, & Christo, & infrà, num. 76.*
66 *Differẽtia inter Dominum & Regem, quæ sit.*
67 *Dominium quid sit.*
68 *Dominium tribus modis dicitur.*
69 *Regem esse ducbus modis accipi potest.*
70 *Christus non fuit Rex temporalis iure hæreditario, nec electione, num. 71. nec quatenus homo, nu. 72.*
73 *Christus tribus titulis potuit vniuerso orbi dominari.*
74 *Dominium Christo conueniens iure creationis, redemptionis, vel dono Patris non est temporale.*
75 *Omnis denominatio à proprio fine est sumenda.*
77 *Papa quare non appellatur Rex terræ, vel Dominus rerum, nec ita vt dominium iurisdictionis temporalis ab eo deriuetur in Reges, num. 106.*
78 *Summi Pontificis attributa.*
79 *Christus habitu, & iure fuit verus Rex, non actu, vel vsu, & num. 91.*
80 *Christo tribuẽdum est quidquid ei non repugnat, & eius dignitatem commendat.*
81 *Potentia, quæ non reducitur in actum frustra est.*
82 *Illud, [Regnum meum non est de hoc mundo] quomodo intelligatur.*
83 *Christus vt homo iudicialem, & dominij dignitatem habet.*
84 *Potestas iudiciaria in Christo sequuta est regiam dignitatem.*
85 *Exceptio firmat regulam.*
86 *Victoriæ solutio reprobatur.*
87 *Patriarchæ antiquitus iurabant in femore.*
88 *Christũ vtramq; potestatem temporalem & spiritualẽ habuisse probatur.*
89 *Monachis quare rerum possessio & administratio interdicta sit, Episcopis vero (qui monachi sunt) concessa.*
90 *Episcoporum status perfectior est statu monachorum.*
92 *Bonifacij VIII. verba in extrauagant. vnam sanctam. ex D. Bernardo desumpta sunt.*
94 *Papa non potest nouos Reges creare, non concurrentibus illis, ad quos ius eligendi pertinet, nec id potest, cessãte fidei causa, num. 108.*
95 *Regem infidelem, hæreticum, aut schismaticum. si velit respublica sibi eligere, poterit Papa id impedire, & eum deponere, & expellere à Regno, & num. 96.*
97 *Papa quãdo potest vti gladio temporali aduersus principes & Reges.*
98 *Papa non habet directè potestatem iudicandi lites temporales, nec infirmandi leges.*
99 *Papa non potest statuere, vt à iudicibus secularibus ad ipsum appelletur in rebus temporalibus.*
100 *Tribunal seculare in rebus temporalibus à Summo Pontifice est exceptum.*
101 *Papa quomodo reuocet leges principum minùs iustas.*
102 *Lex Pontificia & Imperatoria si concurrant*

Universidad de Deusto
Biblioteca

currant de eadem re, quænam sit obseruanda.
103 Peccata omnia ad sedis Apostolicæ tribunal spectant.
104 Papa ex traditione Christi nullum habet dominium temporale.
105 Papa habet verum dominium temporale directè in bonis collatis Ecclesiæ per sæculares, & quomodo de eis possit disponere, & nu. 110.
107 Papalis potestas est omnino diuersa à regali.
109 Reges diuersimodè dependent à Pontifice, atque Episcopi.
111 Papa si donat bona Ecclesiæ sine causa rationabili, donatio non tenet.
112 Summus Pontifex est vniuersalis dispensator bonorum omnium Ecclesiarũ.
113 Dominium bonorum Ecclesiæ non est penes Papã, Reges, aut Imperatores.
114 Thomas Boccius conatur probare dominium temporale conuenire Papæ.
115 Celsus Mancinus eandem sententiam probat.
116 Canonistarũ argumentis respondetur.
117 Potestas temporalis primò integra est in Repub. & in Principes deriuatur.
118 Papæ quando liceat Imperatores deponere.
119 Rex Romanorum eligitur, viuente Imperatore.
120 Argumenta pro Legistarum opinione adducta diluuntur.
121 Iurisdictiones quoad exercitium sunt distinctæ, & quoad diuersos fines.
122 Papa præstat Imperatori, quantum Sol Lunæ.
123 Causæ omnes inter fideles nascentis Ecclesiæ cognoscebãtur per Clericos.
124 Laici sunt incapaces spiritualium.
125 Christus quare tributum soluerit.
126 Christus fugit, ne fieret Rex.
127 Illud, [Regnum meum non est de hoc mundo] quomodo intelligatur.
128 Christus aliquando potestatem temporalem exercuit.
129 Expenditur illud Luc. cap. 22. [Principes gentium, &c.]
130 Expenditur illud Matth. cap. 19. [Nisi quis renunciauerit, &c.]
131 Illud Pauli ad Tit. cap. 2. [Nemo militans Deo, &c.] quomodo sit intelligendum.
132 Declaratur locus Matth. cap. 16.
133 Respondetur ad illud Petri: [Estote subiecti.]
134 Papa electus confirmabatur olim per Imperatores, & quare fuerat introductum.
135 Imperatorem non esse dominum totius mundi, & nu. 139.
136 Potestas Regia superior erat in lege veteri potestate sacerdotali.
137 In prælatis Ecclesiæ superior est potestas regalis spirituali.
138 Episcopus Cardinali maior est ordine, inferior dignitate.
140 Cain fuit primus Rex terræ.
141 Post peccatum Adæ cepit Ecclesia in Abel iusto, & num. 144.
142 Dominium temporale iustum initium habuit in Moyse.
143 Imperium non fuit ante Ecclesiam.
144 Papa potest infideles contra leges naturæ peccãtes punire pœna corporali.
145 Papa ratione publicæ vtilitatis potest infideles priuare iure suo.

QVARTA Theologorũ opinio, quæ inter extremas Iuris Cæsarei, & Põtificij opiniones media incedit, est, quâ dicitur † Summi
1 Pontificis potestatem, quòd primo & per se respicit finem supernaturalem, habere ex consequẽti adiunctam supremam, & amplissimam potestatem iurisdictionis tẽporalis super omnes huius mundi principes temporales, & reliquos qui de Ecclesia sunt, in quantum id postulat finis supernaturalis, ad quem potestas spiritualis ordinatur,

dinatur. Ex quo colligunt huius opinionis autores, posse Summum Pontificem, exigente id fine supernaturali, deponere Reges, & suis priuare ditionibus: & rursus posse inter illos de rebus temporalibus iudicãdo, leges eorum infirmare, & reliqua, quæ saluti spirituali, & communi animarũ fidelium expediunt, nõ ex animi sententia, sed prudẽtium arbitrio inducta, idq; non solùm censuris ad id cogendo, sed etiam pœnis externis, vi etiam & armis, non secus, ac quiuis
3 alius sæcularis princeps: † quãuis maximè congruat Summum Pontificem id non exequi per se ipsum, sed per
4 principes sæculares: quâ † ratione Summus Pontifex dicitur verè habere vtrumque gladium, supremam ac amplissimam potestatem temporalem & spiritualem.

Hanc opinionem defendũt ex antiquis Henri. quodlib. 6 q. 25. Albert. Pighius lib. 6. Hierarchiæ Ecclesiasticæ, Petrus de Palud. lib. de potest. Eccles. Vualdens. lib. 2. doctri. fidei art. 3. c. 76. 77 78. Durand de orig. iurisdict. q. 3. Turre-crem. lib. 2. sum. c. 113. & 114. Caieta. in Apolog. tom. 1. opusc. tract. 2. c. 13. ad octauum, & 2. 2. q. 43. art. 8. Ex modernis verò eam tuentur Victoria relect. 1. de potestat. Eccles. q. penult. & relect. de Indis insulanis p. 1. num. 26. Soto lib. 4. de iust. q. 4. art. 1. Bañes de Iust. in præambulis de dominio, q. 4. dub. 2. Nauarr. in c. nouit. de iudicijs, Driedo libr. 1. de libertat. Christ c. 15. & 16. & lib. 2. c. 2. Sanderus li. 2. c. 4. de visibili Monarch. Cordub. lib. 1. q. 57. dub. 3. Estq; communis inter D. Thom. discipulos, qui asserunt Papam, quod attinet ad spiritualia, habere amplissimam potestatem à Christo sibi traditam, cuius vices gerit, in Christianos quidem, vt sanctis legibus eos instituat, in infideles verò, vt illis Euangelium prædicet iuxta illud Marc. vlt. [Euntes prædicate Euangelium omni creaturæ.]

5 Verùm inter † Modernos Theologos quanuis sit in confesso Papam non habere potestatem in temporalia nisi cum ordine ad spiritualia, id tamen diuersis fundamentis probare pro opinantium varietate studẽt. Nam Ambrosius † Catherinus vir sanè subtilissimus in commentario Epist. ad Romanos apertè fatetur, quod si Papa aliquid temporale possidet, illud non illi obuenit immediatè à Christo, sed iure alias humano: & addit: [Nam cùm rogatur quo iure Pontifex possideat illam & illam ciuitatem aut prouinciam, statim ostendit iura (id est, titulos locorum legitimos) quæ possidet, quibus dominatur. Deinde sententiam nostram probat. Primò, si Summus Pontifex esset Dominus totius orbis, nulli essent domini verè terrarum in tẽporalibus, sed solus Papa esset dominus totius orbis, & cæteri (etiam quoad tẽporalia) sub illo: at si hoc admittatur, nullum certè locum habebit illud Ioannis 10. & 18. & Lucæ 19. [Regnum meum non est de hoc mũdo, filius hominis non habet vbi caput suũ reclinet.] Quòd si regnum istud ad illum attinebat vt homo erat, cur fugit ne regem illum constituerent? Et cur vni de duobus fratribus litigantibus, petenti, vt iuberet fratri, secum vellet diuidere hęreditatem, respõdit? [Homo quis me constituit iudicem aut diuisorem inter vos?] Luc. capit. 12. Qui locus apertè conuincit non fuisse illi datam rerum humanarum, & sæcularium quęstionum iudiciariam cognitionem. Ex quibus autor hic concludit Summi Pontificis iurisdictionem in ouibus esse, quæ baptismatis lauacro se illi subdidere.

7 Doctissimus Pater † Victoria, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonas in Hispaniam literas induxit, in sua illa elegantissima relectione omni prorsus adulatione vacuus, hãc quartam opinionem elegantiùs præ cæteris tam antiquis, quàm modernis tueri tentauit: cuius verba quoniam selectiora inter enarrandã hanc opinionem adduximus, placuit huc specialiter non inserere.

8 Hunc sequitur † Magister Soto in commentarijs, quos edidit in Euangelium Matth. tum 1. tum 20. cap. de Regno Christi disputans, & de illius vicario litem hanc dirimere elaborauit, dicens: [Ceterùm quãtum ad sæcularem potestatem contrarium arbitrati sumus, videlicet quatenus hominem, Christum non fuisse Regem, non quòd non potuit, erat quippe Deus, sed quia eum non decuit, neq; subinde voluit.] Probat autem suam conclusionem, deducendo hanc potestatem à summo primo Pontifice, videlicet Christo Domino, in alios suos vicarios: sed quoniam vi suarum rationum petit quæstionem illam, an Christus fuerit Rex temporalis, ideo Lectorem inferiùs remittimus.

9 Bellarminus † hæresum propugnator acerrimus tom. 1. lib. 5. de potestate Papæ à c. 1. vsq; ad quæst. Catherini, Soti, & Sãderi doctrinam toto pectore exhauriens, præacceptâ distinction respondet, & inquit, † potestatem summam in Sũmo Pontifice posse duob. modis intelligi, aut directè, aut indirectè. † Directè (inquit) nequit in Summo Pontifice reperiri. Indirectè autem illi competit hæc suprema rerum temporalium potestas, ac supereminens. Eius rationes ex triplici asserto robur assumunt. Primum est. Papa † vt Papa non est Dominus totius orbis. Secundum, † Papa, alicuius prouinciæ aut oppidi nullam habet iurisdictionem merè temporalem. Tertium, Papa † indirectè est dominus totius orbis Christiani. Primum probat sic: nam cùm Ioann. vlt. Christus commisit oues Petro, illas duntaxat eius curæ commendauit, quæ illius erant, nimirum quæ baptismatis charactere essent insignitæ, & Christianam profiterentur militiam: ergo † Summus Pontifex Christi vicarius, totius orbis non est dominus. Multæ enim sunt orbis partes, in quibus non sunt oues Christianæ. Secundò Papa † (inquit hic autor) nequit infideles iudicare, vt Paul. 1. Corinth. 5. testatur illis verbis: [Quid ad me de his, qui foris sunt, iudicare?] Ergo non est dominus, &c. Præterea † principes infideles, sunt verè principes, & supremi suorum regnorum. Ergo Pont. M. in eorũ regnis non est supremus. Antecedens probatur: nam si aliquid obstaret, quò minùs essent veri principes, id maximè esset, quia carent huiusmodi infideles principes gratiâ fidei: sed † dominium non fundatur in gratia aut fide, quinimò in libero arbitrio & ratione. Nec descendit ex iure diuino, sed ex iure Gentiũ, nam Deus approbat regna Gentilium in vtroq; testamento, siquidem in Daniele legimus c. 2. [Tu es Rex regum & Deus cæli dedit tibi regnũ, & imperiũ.] Apud Matth. etiã c. 22. [Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.] Vbi ponderanda est dictio illa. † [Reddite,] nõ enim dixit, [donate,] sed [reddite,] quæ illi iure debentur. Sed & Paul. Rom. 13. [Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal:] qui etiam ibi iubet propter cõscientiam obedire principibus Ethnicis: quòd si non essent verè principes, illis nequaquam obedire teneremur. Huic argumento fortasis aduersarij putabunt se satisfacere, dicentes, teneri quidem illos obedire principibus Ethnicis, & infidelibus tanquam vicarijs

carijs Papæ. Sed hæc responsio ridicula est, atq; vt ita dicam infantina: nam vt illis infantinè respondeatur, si Papa posset, nollet tales habere vicarios, & si posset, talia Ethnicorum regna daret fidelibus principibus. igitur ridiculũ est, Deum dedisse Papæ ius in Regna totius mundi, & nõ dedisse illi vnquam facultatem vtẽdi tali iure. Huic rationi ego addendum puto in illius vim & robur, aliud quod sequitur argumentum. Vel hęc facultas dominãdi est potestas physica & naturalis, vel logica siue per non repugnantiam: si logica nihil dicitur ad rem: si Physica, & naturalis, ergo non reducta ad actum & executionem: fallax, fucosa, inanis & nulla fuerit, & contrà rationem potentiæ naturalis: ergo parũ retulerit Papam habere hanc facultatem, quam oppositum opinantes dicunt, si non habet facultatem vtendi tali potestate. Quod sanè ex Aristotele nullo negotio comprobari potest: is enim ita dicit, quod si astra haberent potẽtiam ad motum progressiuum, ipsa natura dedisset illis pedes, neruos, & alias facultates, ac instrumenta, quibus possent progressiuè incedere, aliàs (inquit) frustra natura illis talem indidisset potentiam. Ita in proposito, si Papa habet potestatem dominandi vniuerso terrarum orbi, & hanc accepit à Deo, quomodo (ne isthæc potentia esset frustra) Deus non dedit illi facultatem quâ posset vti, & talem exequi potentiam, cum aliàs potuisset omnia ad id necessaria illi tribuere: Fortasis aduersarij instabunt, Papam esse monarcham spiritualem in toto orbe terrarũ, & nihilominùs nunquã potuisse exercere huiusmodi principatum vbiq; locorum orbis in spiritualibus, nec ob id sequetur hanc potestatem frustra concessam esse. Respondet Bellarminus loco allegato c. 2. §. at inquient: Papam † dici Monarcham spiritualem in toto orbe, non ex eo quod præsit omnibus, hominibus qui sunt in toto orbe, sed quod præsit omnibus Christianis per totum orbem diffusis. Et rursum ex hypothesi, nimirum, quod si orbis vniuersus conuerteretur ad fidem, toti quoq; orbi planè spirituali iurisdictione Papa præesset.

Et si vlterius aduersarij vrgeãt dicentes, † Alexandrum V I. diuisisse orbem nuperrimè inuctum Regibus Hispaniæ & Lusitaniæ; respõdet erudite satis hic autor, non eo consilio nouum orbem à Summo Pontifice diuisum esse regibus illis, vt proficiscerentur ad debellãdos infideles, & eorum Regna occupanda, sed duntaxat, vt eo adducerent fidei Catholicæ præcones, ac tuerentur, atq; protegerent, tum Theologos, tum suscipientes verbum Dei ad propagandã fidem sacris concionibus: & etiam vt auferrentur bella Christianorũ principum, qui in regionibus illis negotia erant habituri.

22 Secũdum assertum, † videlicet Papam non esse dominum totius orbis, imò esse aliquam prouinciam, cuius nullam habeat iurisdictionem tẽporalem, probat primo. Si Papa esset dominus totius orbis de iure diuino, vt asserunt oppositum opinantes, id deberet constare aut ex scripturis, aut traditionib. Apostolorum: sed ex scripturis nihil aliud habemus, quàm datas fuisse Pontifici claues Regni cælorum, vbi de clauibus regni terrarũ nulla fit mentio. Traditionem Apostolicã nullam aduersarij proferũt. † Insuper Christus nõ aufert regna his quorũ erant, nam nõ venit destruere ea quæ bene erant, sed perficere: ergo † quando Rex fit Christianus, non perdit regnum terrenum, quod iure obtinebat, sed nouum ius ad regnum æternum acquirit: alioqui obesset regibus Christi beneficium, & gratia

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturā destrueret. Et confirmatur ex hymno Sedulij, quem canit Ecclesia:

Hostis Herodes impie,
Christum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat cælestia.

Alias adducit rationes loco allegato. c. 5. Deinde probat tertium assertum in cap. 4. Papam non esse dominum temporalem directè pluribus rationibus: inferiùs eas referam, quoniam petunt illam quæstionem, an Christus Dominus fuerit dominus temporalis.

25 Tādem † in c. 6. dicit Papam habere potestatem temporalem indirectè; & ait quòd licet Summus Pontifex vt Pontifex non habeat vllam merè temporalem potestatem, tamē habet in ordine ad spiritualem potestatem summam potestatē disponendi de temporalibus rebus omnium Christianorum, quod probat c. 6. & 7.

26 Ex quibus omnibus clarè apparet, quā variè doctores Theologi loquantur. Licet enim idem sit omniū iudicium in hac controuersia, modus tamē loquēdi & proponēdi hanc Theologorū opinionem minùs modestus modernioribus Italis visus est; propterea quòd Catherinus loco citato sic dicat. [Et sunt contrà, qui siue id per adulationem faciant, siue per nimiam simplicitatem, aiunt ad Summum Pontificem de iure pertinere omnem totius orbis dominationem, etiam temporalem. Ita placuit Celso Mancino in libro nuper edito de iuribus principatuum cap. 7.]

27 Inter iuniores † tamē Michael Salon ex Augustiniana familia libr. de iust. q. 4. de Dominio art. 5. modestè satis Theologorum hanc quartam opinionem & proponit, & defendit. §. oppositam: sententiam ita deducit, admissā Bellarmini distinctione. Et quia inferiora superioribus seruiunt & facultas, cuius finis superior est, imperat cæteris facultatibus, quę minora curant, vt docet Arist. 1. Ethicorum c. 1. idcirco quotiescumq; boni spiritualis, & Ecclesiæ necessitas tulerit, habere Summum Pontificem potestatem gubernādi, & disponendi res temporales, & imperādi potestati ciuili in ordine ad talem finem, potest indirectè (vt puto) habere

28 huiusmodi potestatem. † Directè autem, & per se, ac sine ordine ad finem spiritualem non habere potestatem aliquam ciuilem (actu, nec habitu intelligit) quatenus Pontifex est, nec posse gubernare rempublicam sæcularem, vel leges condere ad res temporales, quatenus temporales sunt,

29 pertinentes, vt faciunt † Imperatores & Reges, qui propriè & directè habet potestatem sæcularem. Hæc doctissimus hic ex iunioribus nostri temporis Theologus adducit, finē huic controuersiæ clariùs quàm cæteri imponens. Hæc Salon loco citato, art. 5. &

30 per totū. † Magister verò Bañes insignis Theologus primarius apud Salmanticenses præfectus 2. 2. tom. 2. de iustitia & iure in præambulis ad quęstio. 62. dub. 2. & etiam. 1. elegantissimè hanc nostram sententiam tuetur, explicans hanc potestatem Summam Papæ in temporalibus esse instrumētalem, & indirectam in secunda conclusione, vbi suam in hac re proponit sententiam.

His additur grauissimus Pater Molina, veritatis Inquisitor subtilis, primarius quondam in Eborensi Academia professor. Hic potestatē in temporalia Papæ tribuit in ordine ad spiritualia, & differētiam inter vtramq; potestatem acutissimè prosequitur tom. de iust & iure tract. 2. disput. 29. qui etiam videndus est disputat. 28.

Status igitur huius opinionis, & epilogus est, † Papā esse dominum temporalium, non directè, sed indirectè, quatenus temporalia concernunt

spiritualia, & ideò neq; dici regem, vti Rex Hispaniæ regnat in suis regnis.

Hanc tenent sententiam Bellarminus, Sotus, Caietanus, Salon, & Bañes locis citatis. Couarruu. 2. p. tom. 1. §. 9. num. 7. vbi dominium tam actuale, quàm habituale temporalium negat esse in Sūmo Pontifice. Gerson, quem refert Almainus de potestate Eccles. cap. 7. ait oppositam opinionem fuisse adulatorum Papæ. Aluarus Pelagius de planctu Ecclesiæ libr. 1. c. 37. 40. 44. 56. 58. & 59. Mendoça in quodlibet. relect. vltim. §. 15. fol. 673. pag. 2. Aragon de iustitia & iure, q. 67. art. 1. §. cæterum. Meritò ergo reprehendendi sunt Bart. l. 1. §. 1. ff. de requirend. reis. Anto. à Rosellis tract. de potestat. Pap. §. ne prolixius. Ioannes Lignianus, quem refert Bellamera in. c. nouit. num. 18. ei consentiens, dicentes hanc nostram opinionem esse hæreticam, quos satis modestè carpit Couarruuias loc. citat. §. quarto planè.

Sed antequam ad prædictæ opinionis probationes accedamus: Primò

31 suppono, † quòd hæc temporalis iurisdictionis potestas, quæ residet in Summo Pontifice, quā dirigit temporalia in finem supernaturalem, nō est potestas merè temporalis, sed est spiritualis ex parte finis: vnde fit, vt non sit dicenda potestas laica, sed Ecclesiastica, & tamen iurisdictio temporalis vt sic distinguatur à potestate spirituali, quæ illam annexam habet.

32 Secundo suppono, † quòd Ecclesia Christiana cui Summus Pōtifex iure diuino tanquam caput, & supremus rector præficitur, & quæuis alia Respublica sæcularis, non sunt duæ Respublicæ diuersæ & disparatæ, sicut Respublica Galliæ, & Hispaniæ, sed sunt ad inuicem subordinatæ, ita vt vna in altera includatur: quod ita intelligendum est, non quòd temporalis Respublica in se non sit perfecta in suo genere, sed quia dirigitur in spiritualem, tanquam in finem perfectiorem, siquidem spiritualis toto genere perfectior est, ita docet Couarruu. loc. citat. §. secūdò ex his. qui etsi concedat hanc subordinationem tēporalium & spiritualium, tamen nu. 6. §. vltimo, apertè dicit regiam potestatem temporalem iure diuino conuenire principibus sæcularibus.

34 Tertiò suppono, † quòd finis naturalis cuiusque Reipublicæ sæcularis tanquam imperfectus ordinatur ad finem supernaturalem, quem respicit Ecclesia vt ad perfectiorē finem. Eo pacto quando duo artifices vel moderatores ita sunt subordinati, vt finis vnius subordinetur fini alterius, artifex superior modū, & leges præscribit inferiori, quatenus finis superior postulat, vt in equestri, & frænorum conficiēdorum arte perspicuum est, vt docet Arist. 1. Ethicorum cap. 1. quanuis non ita contingat in Republica temporali respectu spiritualis, vt statim explicabimus.

His suppositis, & alijs rationibus, quas in principio ex sententia Bellarmini attulimus, colligo primam nostræ conclusionis probationē: † Sum-

35 mus Pontifex est præfectus Ecclesiæ in ordine ad finem supernaturalem: ergo debet ordinare, & præscribere principibus sæcularibus, cæterisque Christianis, quatenus expedire iudicauerit ad finē supernaturalem, aliàs Christus non sufficiēter suæ Ecclesię prouidisset, nisi omnes principes sæculares & alios fideles hac in parte subordinatos reliquisset Summo Pōtifici, cum plenissima potestate in Summo Pontifice ad eos pro suo munere coercendos & cogendos, ad id quod iudicaret necessarium ad finem supernaturalem simpliciter, & per se.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Id verò cõfirmatur: nam eo ipso quòd Christus Dominus Petro, & suis successorib. curã suæ Ecclesiæ commisit ad finẽ supernaturalem, censetur ex consequenti commisisse illis potestatem, de qua loquimur, videlicet coercendi principes sæculares, si necesse fuerit ad finẽ supernaturalem. Nam
36 Deus† & natura (vt suprà dicebamus) nequicquam frustra rem faciunt, nec in necessarijs deficiunt: & dum aliquod munus vel regimen alicui concedunt,
37 censentur subinde ei esse concessa ea, sine quibus id rectè expediri non valet, tex. in. c. præterea. de officio, & potest. iud. deleg. loquitur vbi tex. de vi coercitiua ad id quod est iniũctum &. l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. & ibi Iason.

Hic tamen aduerte ex Victor. relect. 1. de potestate Ecclesiæ, q. penul. n. 9. & Bellarm. tom. 1. lib. 5. c. 6. potestatẽ regiam nõ eodem modo pendẽre à Sum. Põtificis potestate, quo frænorum conficiendorũ ars dependet ab equestri. Nã licet ex hoc, quod prędictæ duæ artes inter se diuersæ habeant diuersa obiecta, subiecta, & actiones, & ex consequenti diuersos fines, tamen quia finis vnius ordinatur ad finem alterius, ideo vna alteri præest, & ei leges præscribit. Sicq; dicunt aliqui non satis hanc subordinationem perpendentes, ita se habere Ecclesiasticam, & politicã potestates, quæ licet distinctæ sint, tamen quia vna alteri subordinatur, & finis vnius ad alterius finem naturâ suâ refertur, ideo inquiunt eodem modo contingere, vt in equestri & fręnaria, in qua non fierent fræni, nisi vsus equi esset. Idem dicunt de arte nauium conficiendarum respectu artis nauigandi.

Dico ergo similitudinem hanc non esse per omnia parem, imò eam contrariam iudico nostræ sententiæ. Ratio huius est, nam in illis artibus, inferior est propter superiorẽ solùm, adeò vt sublato superiore tollatur cõtinuò inferior: si enim non esset ars equestris, certè superuacanea esset ars frænorum faciendorũ. At politica potestas non solũ est propter Ecclesiasticam: esto enim quòd Ecclesiastica nõ esset, adhuc politica esset; nam etiam si nõ esset finis supernaturalis Ecclesiasticæ potestatis peculiaris, adhuc tamen esset finis naturalis, ad quem Reipublicę administratio ordinatur, atque adeò regis potestas ad eum finem. Quod patet in infidelibus, quibus est vera potestas temporalis & politica, & tamen sine ordine ad aliquam veram potestatem Ecclesiasticam, & spiritualem.

Optima ergo similitudo est, quam tradit doctissimus Bellarm. lib. citato, c. 6. acceptã ex Gregorio Naziãzeno in orat. ad populũ timore perculsum. Vt enim se habet in homine caro, & spiritus, ita se habent in Ecclesia duæ illæ potestates. Nam caro & spiritus sunt quasi duæ Respub. quæ possunt separatæ, & cõiunctæ inueniri. Caro enim habet sensus, & appetitũ, quib. respondent actus & obiecta proportionata, & quorũ omnium finis immediatus est sanitas, & bona constitutio corporis. Habet etiam spiritus intellectum & voluntatẽ, & actus atq; obiecta proportionata, & pro fine animę sanitatẽ & perfectionem. Inuenitur etiã caro sine spiritu in brutis, & spiritus sine carne in Angelis. Ex quo clarè liquet neutrũ præcisè esse propter alterũ. Inuenitur tamen caro adiũcta spiritui in homine, vti ex quo vnam constituunt personam, necessariò habent connexionem & subordinationem, ita vt caro sit subdita, & spiritus præsit, & quanquam spiritus non se immiscet carnis actionibus, sed eam sinit suas agere operationes, vt in brutis exercet: si tamen hæ con-

hæ contradicunt fini spiritus, tũc spiritus carni imperat, eamq; opprimit, & (si necesse est) indicit ieiunia, aliasque afflictiones etiam cum detrimẽto aliquo, & debilitatione ipsius corporis, & cogit linguam ne loquatur, manus ne operẽtur, & oculos ne videant. Eiusmodi est Cydonij verè Philosophi illa politia quam in homine statuit ex mente & corpore, in Oratione de contemnenda morte. Rationem quam λόγον appellat quasi quendam imperatorem in homine considerat, at sensuum & corporis actiones ὄχλῳ τῷ ἐνάλογῳ τοις ἀλογίαις, id est, populo siue turbæ eius quæ in hominibus est, irrationabilitatis comparat: sed vt facilius complecti quiuis possit quâ mente hæc nostra distinctio ex eius verbis exhausta sit, Latinè huc transferemus quæ Græcè ille. [Hominis mens vsque adeò res varia & libera est, & nunc hoc nunc illud agendum suscipit, atque aliàs sic, aliàs contra actiones suas componit, easque semper arbitratu suo. Hoc verò à rationis opulentia habet, quæ res sola libera est, atque tum facere, tum excogitare contraria potest. Natura autem, quippe mendica & inops, & ipsa vno quodam termino continetur: & animalia quæ ei seruiunt, egena & seruilia facit minutis inclusa legibus. At homo sic ab initio diuinitus ad imperandum à Deo paratus est, vt non cæteris tantum præesse velit, sed idem etiam imperium erga semetipsum vsurpet, præsertim cùm suam naturam conseruat. Itaque homines modestos, & prudẽtes appellandos censemus eos, qui se & moderantur, & sibi imperant. Qui cum ipsi felicissimi sunt, tum eos qui parent felices reddunt, qui brutæ illi parti, quæ in hominibus est, tanquam populi multitudini rectissimè imperare sciunt.] Hæc eo spectant vt rationem dominam rerum faciat: sic enim paulò pòst loquitur. βασιλεύει μὲν ὁ λόγος, ἄγεται δὲ ἡ φύσις. Id est: Ratio quidem imperat, natura autem paret.] Atq; eâ viâ si ad obtinendum finẽ spiritus necessaria sit aliqua carnis operatio mors etiam ipsa spiritus imperare potest carni vt se ac sua exponat, vt cernimus in martyribus. Ita quoq; potestas sæcularis, & politica suos habet Principes, leges, & iudicia Ecclesiastica verò suos Episcopos Canones, iudicia: illa habet pro fine temporalem pacem, hæc salutem æternam. Inueniuntur quandoq; separatæ, vt olim tempore Apostolorum; quandoq; cõiunctæ vt nũc. Quando autem sunt coniunctæ, vnum corpus efficiunt, ideoq; debent esse connexæ, & inferior superiori subiecta, & subordinata. Itaq; spiritualis non se miscet temporalibus negotijs, sed sinit omnia procedere, sicut antequã essent coniunctæ, dummodo non obsint fini spirituali, aut non sint necessaria ad eum consequendum. Si autem tale quid accidat, spiritualis potestas potest, & debet coercere tẽporalem omni ratione ac viâ, quæ ad id necessaria esse videbitur.

38 Ex quibus infero, †quòd potestas regis ad suum finem naturalem in se spectatum indepẽdens est à Summo Pontifice: & ideò Summus Pontifex nõ potest se intromittere nec immiscere in principũ regimine, ac dominorũ sęculariũ gubernatione, quatenus respiciunt per se finẽ Reipub. politicum ac naturalem, vt sup. dicebamus. Quoniã verò princeps sæcularis Christianus deuiare potest in suo regimine ab eo quod finis supernaturalis Ecclesiæ omnino postulat, eatenus regimen illius à Summo Pontifice pendet, potestq; tunc Papa illum cohibere & cassare, quòd aliqua deuia ordinauerit, imò & illum (si opus fuerit punire; teneturq; in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in administratione subijcere se Sũmo Pontifici, & stare omnibus illis, quæ in ordine ad supernaturalem finem illi fuerint ritè præscripta. Ita Couarruu. loc. citat. & alij Doctores.

Secundò principaliter probatur hæc opinio ex sacræ Scripturæ locis, & præcipuè ex illo Matt. c. 20. & Luc. c. 22. [Principes gẽtium dominantur eorum, vos autem non sic.] Cui consonat illud. 1. Petri. c. 5. [Non dominantes in clero.] Quæ loca exponens D. Bernardus lib. 2. de considerat. ad Eugenium, ait sic: [Quid tibi aliud dimisit Petrus Apostolus? quod autem habeo, hoc tibi do: argentum & aurum nõ est mihi. Esto vt alia ratione hoc tibi vendices, sed nõ Apostolico iure. Planè Apostolis interdicitur dominatus: quomodo tu tibi audes vsurpare?] & lib. 3. ad eundem: [Dispensatio tibi credita est, non data possessio, non tu ille, de quo Propheta: Et erit omnis terra possessio eius;] ergo conclusio vera.

39 Tertiò probatur: Summus Pontifex † est pastor vniuersalis totius populi Christiani à Christo seruatore nostro institutus, secũdùm illud Ioan.
40 21. [Pasce oues meas:] † pastoris autem officium est errãtes oues, cuiuscumq; ordinis aut dignitatis existãt, in viam reuocare, eosq; quâcunq; ratione ad viam cõpellere, idq; pastoris officio cẽsetur esse concessum ac iunctum: ergo eo ipso quòd à Christo vniuersalis Ecclesiæ pastor est cõstitutus, censetur illi tradita huiusmodi potestas. Hoc argumento vtitur Innoc. III. c. solitæ. de maior. & obed. vt ostenderet illi permissum esse imperatorem reprehendere: quanuis Celsus Mancin. lib. 3. c. 2. pag. 64. hoc Innocentij argumento vtatur ad contrariam fulciendã sententiam, minùs attẽtè Innocẽtij verba prẽmeditatus.

Quartò, si in Papa per se & directè esset potestas sæcularis, haberet quidem eãdem, quã nunc reges & impᵒ ratores habent, nec aliũde distinguerentur, quàm quòd reges & principes haberent solam sæcularem, Papa verò vtramq; simul: atqui hoc contra sanctorum Patrum doctrinã est, nam D. Aug. c. quo iure. dist. 8. ita habet.
41 † iura humana Imperatorum sunt, quia Deus per imperatores, & rectores sæculi iura humana distribuit humano generi. Nec aliud sensit Gregorius Nazianzenus. c. suscipitis. dist. 10. D. Cypria. c. quoniam. eadem dist. [Mediator (inquit) Dei & hominum Christus Iesus, sic vtriusq; potestatis officia discreuit, vt imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & rursum Põtifices pro temporalium cursũ tãtummodo legibus imperatorum vterẽtur.] Nec parum nostro fauet instituto dictũ Nicolai Papæ c. cum ad verum. dist. 96. [Cum ad verum (inquit) peruentum est, vltrà sibi nec imperator iura Põtificat. arripuit, nec Põtifex nomen imperatorium vsurpauit, quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus actibus proprijs & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit.

42 Cõfirmatur, † quia sacri Canones de his duabus potestatibus vt distinctis actu & reuera, & quorum altera alteram non includit, loquuntur. c. duo sunt. dist. 96. [Duo sunt (inquit Gelasius) imperator Auguste, quibus hic mundus regitur: autoritas sacra Pontificum, & regalis potestas:] &. c. nos si incompetẽter. 2. q. 7. §. sed notandũ. habet Leo IIII. [Sicut reges præsunt in causis sæculi, ita sacerdotes in causis Dei:] & paulò pòst subdit: [Sicut Ozias à Domino percussus est, qui sacerdotum officia vsurpare non debuit, sic sacerdotibus, & Prophetis regum officia vsurpare non licuit.] D. Ambros. c. conuenior. 23. quæstio.
43 8. † Ad imperatores palatia, id est, sæculares: ad sacerdotes Ecclesiam pertinere, id est, res spirituales, apertè docet.

44 Præterea confirmatur † secundò Innocent. in c. nouit. affirmat se nõ habere autoritatẽ ferendi sententiã in quadam lite, & causa sæculari, quæ agebatur inter Regem Galliæ & Angliæ, nec posse directè de ea iudicare sed quatenꝰ alter alteri nociuus erat, & peccabat, perturbabatq; pacẽ Reipublicæ Christianæ: ait enim: [Nõ intẽdimus iudicare de feudo, cuius ad ipsum Regem spectat iudicium, sed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura.] si Papa haberet potestatem sæcularẽ, iudicaret de feudo, & de aliqua quacumq; causa sæculari absolutè & directè. Affirmat autem Innocentius se non iudicare de causa illa, nisi quatenus peccatũ includebat. Et in principio capitis ait, se nolle perturbare aut minuere iurisdictionẽ Regis Frãcorum, sicut nec Rex ipsius Papæ iurisdictionem impedire debet. Vnde sicut Rex potestatem non habet spiritualẽ, quâ impediat iurisdictionem Papæ, ita nec Papa habet temporalẽ, quâ perturbet vel minuat potestatẽ Regum. Deinde Honorius III. in c.
45 tuam. de ord. cognit. † habet, se idoneum quidem iudicẽ esse ad cognoscẽdum de natalibus Reginæ Cypri, verùm ad cognoscendum de successione (quæ erat causa sæcularis) non ipsum sed Regem Francorũ iudicem existere competentem. Et Alexand. III. in c. causam q. 2. qui filij sint legit.
46 dicit, † ad Regem, & non ad Ecclesiam pertinere de possessionibus cognoscere. Et addit: ne videamur detrahere iuri Regis Anglorum, &c. Ex quibus omnibus liquidò constat
47 † aliquam esse iurisdictionem, quæ ad Regem Anglorum, & non ad Papam pertinet. Idem c. si duob. §. deniq;. de appella. declarat extra terras Ecclesiæ non posse ad ipsum appellari à iudice sæculari. Et gloss. in c. quoniam dist. 10. decidit ab Imperatore ad Papam nõ posse appellari. Et ita obseruatur imò neque à Regis alicuius sententia in sæcularibus ad Papam appellatur. Vnde in extrauag. meruit. de priuilegijs. declarat Clemens Galliam & ipsius Regem in temporalibus nõ subijci Papæ.

Cõfirmatur tertiò, & omnino probatur, Papam non esse dominũ temporalem, † quia Respublica temporalis
48 est respublica perfecta: ergo nõ est subiecta alicui extra se tanquam capiti, licet aliàs in quibusdam illi subdatur: ergo potest sibi constituere principem in temporalibus nullo modo alteri subiectum.

Confirmatur quartò, & est validissima ratio omnium, quia non probatur aliquo modo hæc tẽporalis potestas in Summo Pontifice: ergo non habet illam. Item, quare Episcopus non haberet illam potestatem in suo Episcopatu? ergo dicendum est Papam nullo modo temporalem potestatem temporaliter habere in sæcularibus.

Autores verò contrariæ opinionis fatentur quidem Papam esse dominum temporalem, sed hoc non expeditè probari omnibus quandoquidem non habet vsum, & executionem ordinariam huius potestatis: hoc (inquiunt aduersarij) est ex defectu autoritatis, sed quia ipse dedit & 12
transtulit potestatem, & vsum in principes. Hęc solutio vix hęret ratione, quare apertè dicitur in hac quarta opinione, Papam nec vsum, nec 52
49 potestatem habere, & ideo † nec iudicium causarum sæcularium ad ipsum spectare, nec in prima instantia, nec in gradu appellationis. Hoc tamen intelligitur ordinariè, non enim negant huius opinionis autores,

Universidad de Deusto
Biblioteca

res, quin in casu posśit haberi recursus ad Papam, & quòd ipse posśit rescindere iudicium ciuile, sed hoc non ratione potestatis temporalis, sed ratione spiritualis præcisè. Et patet, nam non potest Papa eo modo deponere principem, quo potest deponere Episcopum: ergo diuersâ ratione imperat Episcopis, & principibus. Ita doctisśimus Victoria loco prælegato, & Bellarminus loco citato c. 6. qui docet Papam non posse principes deponere eo modo, quo Episcopos, id est, tanquam iudex ordinarius, tamen posse mutare regna, & vni auferre, atque alteri conferre tanquam summum spiritualem principem, si id necessarium sit ad animarũ salutem.

50 Quintò principaliter † probatur: Summi Pontifices fatentur se recepisse dominium aliquarum terrarum ab imperatoribus, vt patet c. futurũ. 12. q. 1. & capicum ad verum. dist. 96. vbi non est audiendus Siluester loco citato, donationes (scilicet) factas Papæ à Constantino, Philippo, & alijs Imperatoribus restitutiones potiùs esse, quàm donationes, cùm ipsimet Pontifices dono se illa accepisse ab Imperatoribus fateantur, & D. Augustin. c. illo, quo iure. distinct. 8. doceat, terras, quas Ecclesiæ habent à principibus illas habere.

Sed quoniam ex his quæ hactenus retulimus, quarta hæc opinio satis probata remanet, iam restat specialiter probare †

51 Papam eo solùm temporalia gubernare, quatenus in spirituale commodum vel damnum cedunt.

Primò ergo † probatur. Ciuilis potestas subiecta

52 est spirituali potestati, quando vtraq; eiusdem Reipublicæ Christianæ est pars: ergo potest spiritualis princeps imperare principibus temporalibus, & disponere de rebus temporalibus in ordine ad spiritualia. Consequẽtia patet, quoniam omnis superior suo inferiori potest imperare. Antecedens illud, videlicet, quòd potestas politica non solùm vt Christiana, sed etiam vt politica, sit subiecta Ecclesiasticæ, vt talis est, probatur ex finibus vtriusq; potestatis:

53 nam † finis temporalis subordinatur fini spirituali. Patet, quia felicitas tẽporalis nõ est absolutè vltimus finis, & ideo referri potest, & debet in æternam felicitatẽ: constat autem ex Arist. lib. 1. Ethic. c. 1. facultates ita sub ordinari vt subordinantur fines: ergo potestas politica ex finis sui naturâ subiecta est Ecclesiasticæ potestati, quatenus Ecclesiasticâ illâ indiget.

Hoc argumentum videtur omnino probare potestatẽ laicam pertinere ad Summum Pontificem, ex quo sæcularis potestas subordinatur spirituali per se. Ideo aduertendum est, quod aliud est potestatem sæcularem dirigi in spiritualem, aliud verò pertinere vtramq; ad Papam. Primũ quidem esto, & quasi verum admittatur: at secũdum longè à vero abest: contingit enim aliquando aliquid dirigi in aliud, & tamen non pertinere ad eandem facultatem, vt patet de sciẽtijs subalternatis. Siquidem licet ars frænaria sit propter equestrem, nihilosecius tamen equestris, & frænaria diuersæ artes sunt.

Secundò, Pontifices, reges, clerici, & laici, non constituunt duas Respublicas, sed vnam, hoc est, vnam Ecclesiam, [Sumus enim vnum corpus.] Paul. ad Rom. 12. & 1. Corinth. 12. at in quolibet corpore membra sunt inter se connexa, imò dependentia vnum ab alio: non autem rectè diceremus spiritualia pendêre à temporalibus: ergo dicendum erit non spiritualia, sed temporalia à spiritualibus pendêre, illisque subijci: at (vt suprà probauimus) hæc dependentia non est Summi Pontificis directè

rectè: ergo indirectè, & solùm quatenus fini spirituali congruit.

Tertiò probatur: Ex opposita sententia, sequeretur quòd Summus Põtifex posset pro sua vtilitate in ordine ad finem temporalem statuere leges in vniuerso orbe; posset etiã pro suo libito abrogare omnium aliorum principũ leges: hoc autem est falsum, & contra communem vsum & sententiam; ergo hęc solùm potest in ordine ad spiritualia.

Quartò probatur: nam (vt ex pluribus capitibus iuris constat) in ordine

53 ad finem spiritualem potest † Sũmus Pontifex antiquos reges, & imperatores deponere, & nouos constituere:

56 ergo, &c. Antecedens patet. Nam † Zacharias Papa regem Frãcorum, eò quòd tantæ potestati esset inutilis, à regno deposuit, & Pipinum, qui fuit Caroli Magni Imperatoris pater, in eius locum substituit, & omnes Francigenas à iuramento fidelitatis absoluit, vt habetur in c. alius. 15. q. 6.

57 Præterea Innocentius † I. II. Summus Pontifex, regi Portugalliæ, qui tanti regni diuitias iam vt prodigus nepotari inceperat, & Ecclesias, monasteria, pia loca, personas Ecclesiasticas, viduas, pupillos, & orphanos grauabat, & grauari sinebat, dedisse adiutorem, & ei administratione Regni interdixisse legitur, vt patet ex cap. grandi. de supplenda neglig. prælator. lib. 6.

58 Ex his colligo Papam † in ordine ad finem spiritualem habere amplisśimam potestatem temporalem supra omnes principes, reges, & imperatores. Probatur, quia temporalia (vt diximus, & dicemus) aliquo modo sunt ordinata ad finem spiritualem: ergo Christus non satis prouidisset, & cauisset Ecclesiæ, & rebus spiritualibus, si non reliquisset aliquã potestatem, ad quam spectaret, quãdo opus esset, ordinare, & vti temporalibus conuenienter ad finem spiritualem: sed hoc non spectat ad officium principum sæcularium, qui ignorant proportionem rerum temporalium ad spiritualia; nec habent curam rerum spiritualium; ergo hæc cura vtendi temporalibus ad spiritualia est potestatis Ecclesiasticæ: & perinde si necessarium sit aliquando ad conseruationem aut administrationem rerũ spiritualium vti temporalibus, & materiali gladio, & autoritate temporali, Papa hoc poterit. Dicitur ergo quòd habet amplisśimam potestatem, quia (quãtùm & quando necesse est ad finem spiritualem) potest non solùm omnia quæ principes sæculares possunt, sed & facere nouos principes, & tollere alios, & imperia diuidere, & alia plura, & in hoc cernitur hęc amplitudo potestatis.

Sed † cõtra prædictam opinionem sunt duę obiectiones: Prima est ex D. Paulo. 1. Corint. 6. [Nescitis quoniam

59 angelos iudicabitis? quãto magis sæcularia:] ergo potestas sæcularis conuenit per se Pontifici. Exinde fit ar-

60 gumentum: Papa † vt Papa per se iudicat spiritualia, & directè: ergo plenè per se & directè iudicabit temporalia. Probatur assumptũ, quoniam Paulus loc. citat. nullâ limitatione, nullâue appendice ad eandem ait spectare potestatem, seu ad eundem sacerdotali dignitate fungentem, temporalia & spiritualia iudicare. Nec valet aduersariorum responsio, dicentium hæc verba intelligẽda esse indirectè, & in ordine ad spiritualia. Nam argumentor, quoniã si Papa non iudicaret eodẽ modo tẽporalia, vti iudicat spiritualia, D. Paul. locutus fuisset æquiuocè, at admissâ æquiuocatione nulla vis inesset verbis Pauli: Nam dicens Apostolus: [Nescitis, quoniam Angelos iudicabitis, quãtò magis sæcularia?]

Universidad de Deusto
Biblioteca

cularia?]si respiciendo res spirituales, directe iudicium esset intelligẽdum, respectu autem sæcularium indirectè verbũ illud,[iudicabitis]omnino erit æquiuocũ. Infertur etiam vis verbis, siquidem Apostolus dicens:[Nescitis quia Angelos iudicabitis,quanto magis sæcularia?]Argumentatur Paulus à maiori ad minus, vt dicunt Logici affirmatiuè,dicens:si spiritualium,scilicet Angelorum potestis ferre iudicium,multò magis temporaliumino tulæ illæ, [multò magis] denotant, quòd si Pontificibus conuenit iudicium rerum spiritualium, multò magis directè conueniet iudicium temporalium. Quod si directè intelligatur res spirituales iudicandas fore à Summis Pontificibus, & temporales indirectè,tunc non multò magis, sed multò minùs iudicabuntur. Vrget argumẽtum,sed breui solutione diluetur. Huic obiectioni respondeo,argumentum D. Pauli bene concludere, etiam si intelligatur iudicari sæcularia in ordine ad spiritualia. Bene enim sequitur : si Angelos iudicamus , qui sunt spirituales,quantò magis sæcularia, si congruunt spiritualibus ? Dico præterea argumentum Pauli esse à maiori ad minus affirmatiuè,quasi dicat:[Si spiritualia iudicamus :] ergo magis sæcularia. Nam vt sæcularia deseruiunt spiritualibus, magis iudicantur:cum enim non pertineant directè ad Summum Pontificem , sed indirectè,magis est quòd vt sic subijciantur iudicio ipsius Papæ.

61 Secunda†obiectio:Christus Dominus fuit Rex temporalis, & Pontifex spiritualis:ergo & Summus Pontifex. Antecedẽs probatur Matth.28. [Data est mihi omnis potestas in cælo,& in terra]& Psal.2.[Postula à me,& dabo tibi Gentes hæreditatem tuam,& possessionem tuam terminos terræ.] Et Psal.71.[Dominabitur à mari vsq; ad mare, & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarũ,]& Zachar.9.[Ecce rex tuus venit:]& alijs pluribus locis, vt Ioãnis 13. Luc. 10. Apoc. 1.& 19. Ad Hebræos. 1. Consequentia vero probatur, quia Christus Dominus tradidit Petro,tanquam suo vicario,potestatem quam ipse habuit ad pascendas oues:eas illi commisit , & successoribus eius. Patet etiam ex illo Ioãnis 20. quod dixit Dominus post resurrectionem suam Apostolis. [Pax vobis:sicut misit me Pater,& ego mitto vos:] sed pater ipsum Christum misit cum potestate dominij temporalis supra totum orbem : ergo Christus eâdem potestate misit Apostolos,maximè Petrũ,& per consequens Sũmum Pontificem Petri successorẽ.

Ad hanc obiectionem,omisso antecedenti , quatenus petit illam quæstionem,an Christus fuerit Rex temporalis,de qua statim resolutoriè disseremus , (nam illam copiosissimè in vtrãq; partem disputat Bañes de iustitia præambulis de dominio ad q. 62. q.4.dubio.1. quem tute videris & Aragon de Iustitia & iure.q.67.art.1. pag.324.col.2.§.cæterum)respondeo tamen negandã esse consequentiam,
62 etiam concesso antecedenti :† non enim omnem potestatem, quam habuit Christus etiam in quantum homo , communicauit Summo Pontifici:nam potestatem excellẽtiæ, quam habuit in sacramentis , non communicauit Summo Pontifici , vt docet D.Tho.3.p.q.64.art.4. ad primũ,licet potuisset communicare , si voluisset, vt eodem art. docet D. Thomas. Papæ autem solùm oues suas,id est,fideles,commisit. Præterea Christus poterat sacramenta instituere, & miracula propriâ virtute facere,quæ non potest Põtifex. Itẽ poterat absoluere à peccatis sine sacramẽtis,quod Papa non potest (patet de Magdalena & alijs)

alijs) solũ ergo eam potestatem Papæ cõmunicauit,quę puro homini cõmunicari poterat,& quæ necessaria erat ad gubernãdos ita fideles,vt sine impedimento vitam æternam consequi possent. Ita Bellarmin. lib.5. de potestate Papæ. c. 4. col. 852. §. adde. De hac re Soto.4.dist.1.q.5.art.4.dub. vltimo,Bañes loco citato. Ad illud ver-
63 rò quod additur,† dico, quòd Pater misit filium non ad exequendum dominium temporale,sed spirituale : & ita misit suos Apostolos,& sic possunt verificari illa verba Ioannis.20.etiam si non contulerit dominium temporale suis Apostolis. Præterea dico, quòd si illa autoritas aliquid probaret,non tantùm conuinceret B.Petrũ habuisse dominium temporale supra totum orbem , verùm etiam & reliquos Apostolos, quod tamen falsissimum est. Ita Bañes loco citato dub. 2.pag. 146. solut. ad 1. de hac etiam quæstio. videndus est Salon de iustit. & iure.q.4.art.4.per totum.

Hic aduerte celebrem doctrinam esse illã ab Aragon. de iust. & iur. q. 67.art.1.§. & si quis adhuc instet, ad-
64 ductam,vbi notat quòd†licet dirigere principes sæculares in finem conueniat tam Pontifici , quam Christo; diuersimodè tamen. Nam in Pontifice,quia eius capacitas finita est & limitata, multotiesq; latet ipsum ordo & proportio rerum temporalium in finem spiritualem , non fuit conueniens,vt ad Papam spectaret omnib. modis rerum temporaliũ dominium, sed solũ iuxta taxatum & præfixũ Canonem,quo secũdùm humanę intelligentię modũ ipse Papa valet dispicere,quâ viâ tẽporalia spiritualibus deseruiant. At verò in Christo,quia eius intelligentia nullis finitur limitibus, & nihil est in rebus tẽporalibus considerabile,quod prout ab ipso dirigitur,& ordinatur, non deseruiat in finem supernaturalem,cõtrarium euenit. Ideoq; nihil penitus est temporale,quod Christi Domini augustissimũ Imperium,potestatem,ac dominium aliquâ ratione subterfugiat ac pretereat,quę omnia veniunt intelligẽda, si teneamus Christum habuisse dominium temporale, vt vult Aragõ loco citato, cuius cõtrarium defendit Salon eiusdem professionis loco citato. Placet nihilominùs aliquid de temporali Christi Regno supradictis addere,quia commodiorem in fine huius solutionis sibi vendicant locum, ideò hic eam annectere visum est.

65 Dubium†ergo est, vtrùm Christus fuerit verè ac propriè Dominus, & rex totius orbis, & omnium rerum creatarum,secũdùm quòd homo est, non tantùm spiritualis Rex,ac Dominus,sed verus,absolutus,proprius atque adeò temporalis : tam verè & propriè quàm quilibet rex suarũ dictionum & vnusquisq; hominum dominus est suarum rerum, eò quòd illis in omnẽ vsum potest citra alicuius iniuriam vti:vbi de regno, & dominio mixtim loquimur, cũ in Christo par sit,vtriusque ratio.

Pro cuius dubij resolutione nota ex Almaino lib.de potestate Eccles.c.8.
66 quòd aliud †est quærere,an Christus fuerit Rex;aliud verò,an fuerit Dominus:nam potestas regendi nihil aliud est , quã iurisdictio temporalis,cuius actus sunt iusta præcipere, mala prohibere,&c.†dominium autem est ius
67 vtendi re aliquâ in omnem vsum. Ex quo fit posse aliquem esse regem rerũ quarum non est dominus,& similiter dominũ, quarum non sit Rex. Rectè igitur Aristot.1.Politic.cap.3.Ius Regium (inquit) non est dominatiuum, quicquid Conradus in tractat. 1. de contract. dicat. Et id patet, nam si Rex fieri velit dominus eorum quorum est Rex , est tyrannus qualis nunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

nunc temporis apud Turcas se res habet quorum Rex, Turca (scilicet) magnus, rerum omnium dominium sibi arrogat: quod licitum esse putauit Hostiensis in sum. titu. de præscript. §. quæ autem. Et quanuis hæc ita sint, in Christo tamen non est necesse ità distinguere, cùm in eo ius dominatiuum, & regium pari passu currant.

Secundò notat, quòd in Christo aliud est quærere de eo vt Deus, & aliud vt homo. Et quidem de Christo, vt Deus est, minimè dubitamus, nec vllus dubitat, nisi ille fortasis Auerroes Ethnicorum erroribus obcæcatus.

Rursus tertiò aliud est quærere de Christo hîc apud nos diuersante, & mortalem vitã agente aliud de Christo post resurrectionẽ, & vt nunc perfectè gloriâ ambustus ad dexteram Patris residet in excelsis: quanuis huius vltimæ distinctionis nullam ferè vidimus apud doctores, qui præsentẽ controuersiam agitent, fieri mentionem: cũ tamen oculatissimè eam obseruare deberent, qui huius quæstionis difficultatem attingere desiderãt

68 Nota† quartò, maximè differre hæc tria: esse Regem & dominũ iure, actu, vel vsu. Sit exemplum: Primogenitus Regis, qui iure successurus erat in regno, qui ingressus religionem, vel cælibem vitam volens agere, abdicat à se omninò ius illud succedẽdi: tunc filius secũdus natus habet illud ius succedendi, & defuncto patre, succedit in actuali dñio regni, sed vel morbo correptus, vel aliâ ratione impeditus committit in vniuersum gubernacula totius Regni affini, vel amico sibi charissimo. Ex his tribus primus ille erat quidem iure princeps, & propriâ sponte, neq; actum neq; vsum regnãdi voluit habere. Secundus est quidẽ iure & actu princeps, non tamen vsu. Tertius solo vsu dominatur, & præest nec tamen est rex.

69 Quintò nota † esse Regem, dupliciter stare: vno modo habitu, alio modo actu, vsu & exercitio.

70 His suppositis, dico primò. Christus Dominus non fuit Rex tẽporalis iure hæreditario. Hoc sit dictum contra Burgẽs. super Matth. c. 1. addit. 2. con. 3. Armach. lib. 4. de quæst. Armeniorũ, c. 15. & 16. & Ioan. Bacconũ, vt refert Vual. lib. 2. doctri. art. 3. c. 76. Probatur Ierem. 21. vbi prædicitur de semine Dauid post Regem Iechoniã nullum iam amplius Regẽ, qui temporaliter regnaret, futurum esse his verbis. [Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum, sterilem virũ, qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine eius vir qui sedeat super solium Dauid, & potestatem habeat vltrà in Iuda.] Secũdò: Gen. 49. dicitur: [Non auferetur sceptrum de Iuda, &c.] Christus nasciturus erat eo tempore, quo nullus esset Rex Israel ex tribu Iuda, & defecisset re verâ in illa tribu sceptrum Israelis; at non defecisset, si Christus esset natus Rex tẽporalis Israelis iure hæreditario, & legitimâ successione; cum esset ex tribu Iuda. De hoc dicto vide Bellarmi. lib. 5. tom. 1. c. 4. col. 850. §. non habuit. & Salon. de iustitia q. 4. art. 4. col. 419. §. his positis. Victoria de potest. Eccle siæ. q. 5. num. 15. & Soto de iust. lib. 4. artic. 1. Bañes q. 4. de dominio, dub. 1. con. 1. col. 138. §. pri. conclusio. Mẽdoça in relect. de dominio Christi. §. 14.

71 Dico † secũdò: Christus nõ fuit Rex temporalis electione. Ita tenent Bellarminus loco citato, & Mendoça. Probatur Lucæ 12. dixit Christus: [O homo, quis me constituit diuisorem aut iudicem inter vos?] Quasi dicat, nec Imperator, nec Respublica me elegit: & Ioann. 6. [Cum cognouisset (inquit Ioannes) quia venturi essent, vt facerent eum Regem, fugit iterum

iterum in montem:] ergo apparet eũ noluisse acceptare electionẽ. Quod verò Christus nõ fuerit rex iure belli, patet, quia Christus bellum solùm gesit in principes tenebrarum. Patet Ioã. 12. Nunc princeps mundi eijcietur foras:] ergo nec fuit rex iure belli.

72 Dico tertiò † Christus D. nõ fuit rex tẽporalis, quatenus homo: nã quãuis potuerit habere ius dominandi vniuerso orbi tam in spiritualibus, quàm in tẽporalibus eo ipso, quo humanitas illa erat vnita verbo Dei, noluit tamẽ habere tale ius, vel dominiũ in tẽporalibus, quale principis sæculares habent, & consequenter neque actu, nec vsu fuit rex, temporalis vniuersi.

Hoc dictũ sit cõtra Bañes loc. cit. Hostiens. c. quod super his. de voto. Almain. loc. cit. Turrecre. lib. 2. sum. c. 96. Nauar. de iudicijs. c. noui. 3. not. 3. n. 9. & Arag. de iust. & iur. q. 67. art. 1. §. cæterùm, & cõtra Mendoç. loc. cit. §. 14. & 15. & seqq. Nostræ tamẽ sententiæ adhæret Victoria loc. citat. §. 17. Soto loc. cit. Sal. loc. cit. col. 420. §. Christus.

73 Probatur. † Christus tribus titulis potuit vniuerso orbi dominari, nõ modò in spiritualibus, sed & in temporalib. quos autores cõtrariæ opinionis afferũt ex D. Bernardo: iure nimirũ creationis, merito redẽptionis, & dono Pa

74 tris. Tũ sic arg. † dominiũ omniũ rerũ Christo conueniens iure creationis, nõ est tẽporale, nec sæculare actu nec vsu: sed illud idẽ diuinũ, quod cõuenit Verbo, cui vnita est illa humanitas: Christus enim non est creator quatenus homo, sed quatenus Deus nec cõuenit illi nomẽ creatoris, nisi per idiomatũ cõmunicationẽ. Merito redemptionis; sicut redẽptio eius non fuit à corporali vel sæculari captiuitate, sed à spirituali tãtùm & æterna, ad Ephes. 1. [In quo habemus redẽptionem per sanguinẽ eius, remissionẽ peccatorũ, secũdùm diuitias gratiæ eius, &c.] ad Titum 5. [Dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate. Ita & iure redẽptionis habet hãc potestatẽ in vniuersum, vt ad finẽ redẽptionis (qui est salus animarũ) posit ipse Christus omnibus rebus vti, & præcipere quæ huic fini viderit esse necessaria, vel expedire: quæ sanè potestas spiritualis est, nõ temporalis, nec sæcularis. Dono Patris, sicut duo munera illi veniẽti in mundũ fuerũt à Patre cõmissa, aliud magistri & doctoris, aliud verò Redẽptoris: ita ipsi Christo, quatenus homo est, ea tãtùm tributa fuerũt, quæ ipsi velut doctori & legislatori Euãgelij, fundatoriq; Ecclesiç, vel vt redẽptori cõueniebãt, ad quæ munera tẽporalis potestas, qualis in principibus huius sæculi existit, nihil omnino cõducebat, sed ea tãtùm, quæ de tẽporalibus disponeret in ordine ad spiritualia, & salutẽ animarum æternam. Ergo ex his tribus titulis non probatur temporale dominium.

Secundò argum. ad hominẽ ex cõcessis, ab autoritatibus contrariæ opinionis. Dicũt Christũ esse dñm tẽporalẽ, quatenus tẽporalia ordinãtur in finẽ supernaturalẽ: at potestas Papæ secũdùm prædict. in tẽporalia cũ ordine ad spiritualia non est tẽporalis, sed

75 spiritualis, cũ omnis † denominatio à formali fine sumẽda sit: ergo Christi potestas, quã habuit in ordine in tẽporalia, non est dicẽda potestas tẽporalis, sed spiritualis & supernaturalis.

Huic argumento aduersarij dũ eius robur senserunt, solutionẽ adhibent, negantes consequentiam. Nam li-

76 cet † ad Papã spectet dirigere tẽporalia ad spiritualia, & similiter ad Christũ, diuersimodè tamen: nã (vt iam in solutione argumenti illius, cuius occasione hoc dubiũ inseruimus, annotatũ fuit) Papa non cognoscit omnimodã proportionẽ & modũ, quo temporalia ordinantur in spiritualia: at Christus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominus plenus scientiâ, & perfectissimâ omniũ rerũ cognitione exornatus omnino cognoscit omnes planè vias & ordines, quibus sęcularia inseruiũt spiritualibus. Ex quo colligũt hi autores nõ eodem modo quadrare Papę sęcularia in cęlestia dirigere, vti Christo Seruatori nostro, qui cum sit summa sapiẽtia, scit omnia quæ in tẽporalibus latent, quòd sanè minimè conuenit Papæ, propterea quòd sæpius eũ latet ordo & proportio rerũ tẽporaliũ infinẽ supernaturalẽ. Quare isti opinantes dicunt Christum esse regem tẽporalem, quod non competit Papæ, quanuis vterq; tẽporalibus imperet, & vtatur in ordine ad spiritualia. Ita Mẽdoça & Aragon. loc. cit.

Sed contra hãc solutionẽ, quæ vim argumenti non tollit, sic obsto: quoniã hoc discrimen, quod isti inter Papã & Christũ assignãt, licet verissimũ sit (qũod ego libenter admitto, & eius subtilitatẽ laudo) hoc tamẽ solùm prę stat, vt potestas spiritualis Christi maior & excellentior sit, & ad plura se extendat, quàm potestas Papæ, nõ tamen efficit, quin vtraq; sit spiritualis. Siquidem cum harum potestatum denominatio à fine proprio earũ sumẽda sit (vt sæpe memini me dicere) sæcularis, temporalisq; potestas est, quæ tẽporalia respicit in ordine ad finem, bonumq; tẽporale Reipublicæ, qualem habent huius sæculi principes, & qualẽ, nec Christus habet, nec Papa: quæ verò eadem temporalia respicit quantũuis plenissimo iure, nõ tamen aliter, quàm in ordine ad finẽ supernaturalẽ & spiritualem, spiritualis dicẽda est, si propriè & exactè loqui velimus, nõ pro libito: huiusmodi autem fuisse potestatem, quam Christus habuit in tẽporalia, satis ex dictis cõstat.

77 Ex his deprehendere curiosus lector poterit rationem, ob quam Papa nusquam vnquam appellatus est rex terræ, neq; dictus vnquam est habere vniuersale rerum dominium, aut esse heres vniuersorum: sed quoties de eius potestate fit mentio, semper ijs nominibus describitur, quæ ad spiri-
78 tualia pertinent. Nam† dicitur sacerdos, Pontifex, Episcopus, Papa, pastor, pater, &c. Sed quęrat fortasis aliquis, quare Christus non solùm his, sed & alijs augustissimis nomẽclaturis gaudeat, putà, heredis vniuersorũ, regis, principis, imperatoris, &c. Nam si potestas spiritualis satis est ad hoc, quòd Christus dicatur rex & dominus, hæres vniuersorũ, &c. Iam Papa, qui vniuersali fungitur potestate spirituali, dici etiam posset rex & dominus, &c. Propter hoc argumentum aduersarij dicunt esse necessariò concedendã in Christo aliam potestatem, videlicet temporalem, ratione cuius rex dominus, & heres rerũ dici possit. Ita Mendoça loco cit. §. 14. pag. 675. lit. A. ego tamen aliter litem hanc dirimere decreui.

79 In eam igitur quartò dico, Christus† Seruator noster licet actu & vsu rex nõ fuerit, habitu tamen & iure habituali verus, & proprius rex fuit. Hoc dico, mediâ viâ incedendo inter omnes quotquot sunt autores, sit tamen contra Victoriam loco citato, & Salon loc. cit. col. 422. §. affirmamus. Probatur, nã Christo vt docẽt Theologi 3. part. multis in locis tribuendum
80 est† id, quod nõ inuoluit repugnãtiã nec imperfectionẽ, sed eius dignitatẽ magis commendat: at esse regẽ habitu, non inuoluit repugnantiã, imò cedit in maximam Christi Domini perfectionem, ergo tribuendum illi est. Respondet Victoria & Salon inanem esse hũc habitũ in Christo, cùm illud non exequatur, nec in actũ prorũpat,
81 & (vt ex Philosopho patet) † frustra est potentia, quæ non reducitur in actum. Ita Victoria num. 27. fol. 41. pag. 2. in fine, Cui solutioni subscripsit Soto loc. citato, arguens in hunc modum: Dominus nunquam fuit vsus hac autoritate: ergo frustrà fuit in illo. Dico hanc consequentiam nullam esse: non enim sequitur: mammæ generantur à natura ad alendam sobolem: igitur in masculis erunt frustra: alæ datæ sunt auibus ad volandũ, igitur struthiocamelus habet illas frustra, consequentia certè nulla est. Omitto, quòd multæ potentiæ in natura sunt frustra, vt quotidie videmus, & inde nullum sequitur incommodum. Puer (verbi causa) est in potentia admittendam barbam, & moritur, potentia illa est frustra. Infans est in potentia ad ambulandum, & emittendos dẽtes, & moritur: frustrà est hæc, & illa potentia.

Sed altiùs repetito principio possumus ex Theologia instare. Nõ est improbabilis opinio Theologorũ dicẽtiũ habitum fidei manere in patria in beatis, nec inde sequitur esse frustra, nam ad ornatum illis reperitur. Item, potentia generatiua in diuinis reperitur in Filio, & Spiritu sancto, vt docent Theologi in 1. p. & 2. sentent. & nihilominus ex hoc quòd Filius, & Spiritus sanctus nõ generẽr, nõ negatur illis hæc potentia. Item, Præscitus habet põtentiã vt saluetur, ex hoc tamen quòd nõ saluetur, nõ deducitur illã põtentiam ad saluandum debere pręsciro denẽgari. Quod igitur ad argumẽtũ attinet, respõdemus nõ fuisse frustra in Christo habituale dominiũ temporale, quoniã fuit ad ornatũ, vt mammas masculis construxit natura, quemadmodũ Auerroes adnotauit, aduersus Galẽnũ differendo. Et quoniã cum discipulis D. Tho. iam nostra fertur cõtrouersia, idcirco huius sancti doctoris respõsio est adducẽda, inquit enim 3. p. q. 59. art. 4. (dũ explica-
82 ret illud. † [Regnũ meũ nõ est de hoc mũdo] hoc à Saluatore fuisse dictum, non quòd careret regiâ potestate tẽporali, sed quoniam eâ noluit vti: hęc sunt eius verba.

83 Tertiò † probatur nostra conclusio, nam quoniam ad Christi dignitatem pertinebat, vt haberet omnipotentiã respectu rerũ omnium, ita vt posset mouere orbes cælestes, nõ minùs atq; Angelus, nõ minùs calefacere, quàm ignis: ideo quatenus homo, & vt erat viator, hãc illi Pater cõtulit dignitatẽ, vt docet D. Tho. 3. p. q. 13. art. 2. Rursum Christus eâdẽ ratione iudex omniũ erat, id est habebat ius statuẽdi, & iudicãdi de omnib⁹, quod tractat idẽ D. Tho. 3. p. q. 59. art. 4. Et patet ex illo: Potestatẽ dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est, Ioann. 17. vbi de se in hac vita existẽte, & secũdùm quòd homo erat, perspicuè intelligit, dum loquitur per verbũ pręteriti, [dedit:] & dicit, [quia filius hominis est:] at quod esset rerum omnium dominus, quòdq; tam corporũ, quàm animorũ esset rex, ad eius dignitatẽ pertinebat, imò vt in illo art. 4. ad primũ do-
84 cet D. Tho. † potestas iudicis sequuta est in Christo regiam dignitatẽ: & (vt notabat Abulens. super Matth. 25. q. 327.) iudicium in iudicante requirit dominium, ad Rom. 14. [Tu quis es: qui alienum seruum iudicas:] ergo cum Christus in natura assumpta sit omniũ iudex, omnium quoq; debuit esse rex, licet regis & iudicis noluerit in tẽporalibus administrare potestatem. Benè ergo Didacus Stunica super Zachariam, cap. 9. Ecce Rex tuus venit: Christum quatenus hominem tanto amore prosequutus est Pater, vt sicut ipse è corpore atq; spiritu cõpositus erat, ita eum regem spirituũ, & corporum fecerit, & tam latè eius regnum & imperium pateret, quàm ipsius Dei, vt nihil Deo subditum sit, quod non Christo subijciatur. Præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tercaPaulus,qui proChriſti gloria ſingulariter dimicauit, omnia dicit Patrẽ ſubieciſſe ſub pedibus eius, ſcilicet Chriſti. 1. Corint. 15. Quia verò ram illimitatè, & tã exaggeratè dixerat, omnia ſubiecta eſſe Chriſto, ne quis inde anſam aſſumeret, exiſtimãdi etiã Patrem ęternũ ſub Chriſti regno & dominatione cõprehendi, neceſſum iudicauit Paulus, Patrẽ nominatim excipere. Vnde ſubdit: Cũ autẽ dicat: [Omnia ſubiecta ſunt ei,] ſine dubio voluit accipi: pręter eũ, qui ſubiecit ei omnia. Porrò, ſi (vt habet
85 iurisprudentiũ regula) exceptio † facta firmat regulã in contrariũ, iam ex eo quod Paulus excepit Deũ tantùm à ſubiectione Chriſti, viſus eſt reliqua omnia, nullo prorſus excepto, ſub Chriſti regno ac ditione poſuiſſe. Et rurſus Hebræ. 1. [Quẽ conſtituit heredẽ vniuerſorũ.] Vniuerſorũ (inquit) vt neq; terrena, & tẽporalia eius effugiãt poteſtatẽ, & heredem ait, vt abſolutus & proprietarius dñs eſſe ſignificaretur, quod ad Philippẽſ. 2. diſtinctius adhuc exprimit, dicens: [In nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtiũ, terreſtrium, & infernorũ,] nimirũ quia cæleſtia, terreſtria, & inferna Ieſum vt verum Dominũ agnoſcunt, &
86 confitentur. Nec valet ſolutio † Victoriæ, hæc loca dicentis eſſe intelligẽda de ſpirituali poteſtate. Nã his verbis Paulus non tantùm ſpiritualem, ſed abſolutam, totalem, & vſquequaque perfectã poteſtatẽ Chriſto aſsignat. Quòd verò de Chriſto vt homine in his locis ſit ſermo, nullus qui Theologiã vel à limine ſalutauit, in dubiũ vocat. Vnde gloſ. ad Epheſ. 1. illa verba: [Omnia ſubiecit ſub pedibus eius] ſic declarat, ideſt, [ſub eius humanitate.] Non enim ſine cauſa & temerè excellẽs illud Epitheton, Rex regũ, & Dominus dominantiũ Apoc. 10. in femore geſtabat ſcriptũ ipſe Chriſtus, nam per femur ſignificatur humanitas Chriſti, vt habet D. Auguſt. de ciuit. Dei lib. 16. c. 33. D. Hierony. ad Principiã, & ex Neotericis Albert. Pighius lib. 5. Eccleſ. Hierarch. c. 3. qui fuſè de
87 his agit. Vnde † antiquitus in femore iurabant Patriarchæ Gen. 24. 52. 47. & 51. id eſt, per Meſsiã, qui vi facultatis generatiuę circa femora vigentis generandus erat verus homo. Nemo ergo iure noſtrã ſentẽtiam poterit inficiari, negãdo hanc dignitatẽ Chriſto, cui aliæ diuinę inerant dignitates.

Sed reſtat modò ab Autoribus cõ-
88 trariæ opinionis † inquirere (præſertim ſi gloriæ Chriſti cupidi ſunt) cur Chriſtus hic viuẽs non habuit vtrãq; poteſtatẽ temporalem & ſpiritualem? nunquid, quia nõ poſſunt coniungi in vna perſona? minimè, quoniã in Melchiſedech in lege naturę. Gen. 14. cõiunctæ ſunt hæ duæ poteſtates, fuit enim rex, & ſacerdos, & primogeniti iure legitimo vtramq; habebant dignitatẽ, vt tradit Turre-crem. libr. 2. ſum. c. 116. ad tertiũ, ſed & in Moyſe vtraq; poteſtas reſedit. Et quoniã de tẽporali clarum eſt, probatur de ſpirituali, ex eo quòd etiã fuit ſacerdos, vt liquet ex Pſal. 98. [Moyſes & Aarõ in ſacerdotibus eius:] vbi Genebrardus plures accumulat Patres aſſerentes Moyſen fuiſſe ſacerdotẽ. Quinimò nec vllus cõtradicere poterit, ſi addiderimus Machabæos ſimul fuiſſe Põtifices, & duces Iſrael. Nunquid quia non decuit Chriſtũ ſat. certè maximè decuit, licet eam non debuerit exercere, ſicut neque exercuit iudicis officiũ & tamen habuit ipſum: Nũquid Chriſtus erat hoc gladio temporalis poteſtatis abuſurus? Hoc certè impium eſt & blaſphemũ, Nunquid quia hæc poteſtas, ac rerum proprietas impedimento futura erat Apoſtolicæ, Euangelicæ, ac prorſus diuinæ perfectioni, quam ipſe Chriſtus profitebatur?

tur? Neq; hoc ſanè. Nam licet nos multùm retardemur à perfectione per rerum proprietatem [nemo enim militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus] ait Paulus, hoc tamen prouenit ex noſtra imbecillitate. Quam-
89 obrem † monachis priuata rerum poſſeſsio, & adminiſtratio prohibita eſt, quia ipſos impediret à perfectione: quæ tamen poſſeſsio Epiſcopis eſt conceſſa (licet fuerint aliquando monachi) eo quòd eorũ prudentia maior mens capacior, virtus ſolidior, & præ-
90 ſtantior eſſe præſumitur. Sunt † enim Epiſcopi in eminẽtiori ac perfectiori ſtatu conſtituti, quàm ſint religioſi, & ideirco bonorũ etiam temporalium potuit & debuit ipſis cura demãdari, vt per horum bonorum vſum, multam ſibi & Eccleſię ſalutẽ ſpiritualem cõparẽt: Ergo idẽ in Chriſto Domino affirmandum eſt, nimirum nequaquam ipſum à perfectiſsimo, & editiſsimo totius virtutis & ſanctitatis culmine vel latum vnguem remoueri, per hoc quod rerum omnium dominium ac proprietatem ſibi aſſumpſerit, nulla ergo ratio aſsignari poteſt ob quam deneganda ſit Chriſto prædicta habitualis poteſtas. Hoc tenent plures doctores, Antoninus 3. p. tit. 22. cap. 5. §. 8. & tit. 3 cap. 2. initio. Burgenſ. Matthæi. 1. additio. 2. concluſ. 3. Abulenſ. Matth. 25. quæſt. 327. Galatinus libr. 4. de Arcanis Catholicæ veritatis, libr. 4. cap. 26. 27. 28. Viguerius cap. 17. de ſtatibus Eccleſiæ. §. 1. verſ. 18. Aluarus Pelagius lib. 1. de planctu Eccleſiæ art. 37. & 40. & 59. Almaynus de Poteſtate Eccleſ. cap. 8. & 15. Armachanus de quæſtionibus Armen. cap. 16. & Theologorum princeps D. Thom. 3. part. quęſt. 59. art. 4. ad. 1. Et expreſsiùs opuſc. 20. libr. 3. de regimine principum. cap. 12. & 13. Arboreus lib. 1. ſuæ Theoſophiæ. c. 5. & Ganus in lect. ſuper 2. 2. quæſt. 62. art. 1. vbi de dominio diſſeruit. His plures Iurisprudẽtes ſubſcripſerunt. Nauarrus in c. nouit. de iudicijs. loc. citat. Aluarus Pelagius loc. alleg. Turre-crem. ata ſuper. can. duo ſunt. 96. diſt. ar. 3. in ſolut. ad 2. ration. & cap. cum ad verum, eadem diſtinct. artic. 4. & lib. 2. ſum. n. cap. 116. ad primam obiectionẽ. Et Ioann. Fab. l. cunctos populos. C. de ſumm. Trinit. Hoſtien. cap. quod ſuper his. de voto. qui omnes ad minus concedunt in Chriſto Domino eſſe habitualem poteſtatem temporalem.

91 Ex quibus † colligo in Chriſto verè ac propriè fuiſſe habitualem poteſtatem, Regiam & temporalẽ. Quòd ſi Mendoça & Aragon in hoc ſenſu loquantur, non contradicam. Quare loca ſacræ Scripturæ negantia poteſtatem temporalem, videlicet Ioan. 18. [Regnum meum non eſt de hoc mundo,] & aliud, quando fugit Chriſtus ne illum vngerent Regem populi, ſunt intelligenda de vſu & exercitio. Quæ verò affirmant Chriſtum eſſe regem, vt illud Matth. 18. [Data eſt mihi omnis poteſtas &c.] Ioann. 11. & 13. [ſciens quia omnia dedit ei pater in manus] Luc. 10. [Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.] Pſalm. 2. poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatẽ tuam,] & Pſal. 71. [Dominabitur à mari vſq; ad mare,] & ad Hebræos 1. [Quem conſtituit hæredem vniuerſorũ,] & Apoc. 1. [Princeps Regum terræ,] & 19. [Rex regum, &c.] quæ intelligi poſſunt de regno habituali, ne videamur Chriſti dignitatẽ tam arctiſsimis limitibus premere.

Quintò igitur, hæc quarta prędicta opinio probatur ex ſententia Bernardi de conſideratione ad Eugenium dicentis: [Quid tu denuo vſurpare gladium tentas, quem ſemel iuſſus es ponere in vagina? quem tamen qui tuum negat, non ſatis mihi vide-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur attendere verbum Domini dicẽtis sic: Conuerte gladium tuum in vaginam; tuus ergo, & ipse tuo forsitan nutu, etsi non tua manu euaginandus: alioqui si nullo modo ad te pertineret, & is, dicẽtibus Apostolis. Ecce gladij duo hic non respondisset Dominus, dicens: satis est, sed nimis est:] vterq; ergo Ecclesiæ, & spiritualis (scilicet) gladius, & materialis: sed his quidem pro Ecclesia, ille verò ab Ecclesia exercẽdus, ille sacerdotis, sed is militis manu, sed sanè nutu sacerdotis, iussu imperatoris: vbi vi-
92 des verba Bonifacij † VIII. in extrauag. vnam sanctam ex Bernardo magna ex parte esse desumpta. Libet etiam alia verba Bernardi II. de consideratad Eugeniũ subiungere. [Age (inquit) indagemus aliud diligentius, quis sit, quã geras (videlicet) pro tempore personam in Ecclesia Dei, quis es? sacerdos magnus, Summus Pontifex. Tu princeps Episcoporũ, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus.] Plura alia subiungit quibus dignitatem & potestatem Summi Pontificis extollit. Cum verò dicat, [Autoritate Moyses, Iudicatu Samuel,] manifestè docet in eo esse potestatem circa temporalia, sed non directè: ergo indirectè & cum ordine ad spiritualia.

93 Ex omnibus † hactenus dictis colligunt Victoria & Sotus, alijque doctores loco citato, exigente id fidei & boni spiritualis conseruatione, posse Papam reges deponere, atq; ea ratione meritò trãstulisse imperiũ à Græcis ad Germanos, deposuisseq; Fredericũ, & priuasse Lusitaniæ regem administratione, vt nuper dicebamus.

Vbi velim aduertãt, qui huius opinionis apicem attingere volunt. Quod etsi Papa possit reges deponere, non proinde sequitur † illum posse
94 nouos reges creare, non concurrentibus ad electionem illis, ad quos ius eligendi pertineret, quales essent respublica, & optimates ius. Ita habet Turre-cremata in sum. Eccl. loc. cit. & Palud. loc. cit. Addit tamen doctissimus Pater Victoria, quòd si † Respu-
95 blica aliqua Christiana veller sibi eligere regem infidelẽ, aut alium, vnde spirituale bonum nõ leuiter periclitaretur, & admonita nollet desistere, tunc Summus Pontifex posset id impedire: etsi Respublica resisteret, posset alium creare loco illius, etiam reclamante Republicâ.

Præterea colligunt: si princeps ali-
96 quis aut hæreticus, aut scismaticus electione fieret, tũc etiam posset Papa vti gladio temporali, & aduersus eum procedere vsque ad depositionem, & expulsionem illius à regno: eodemq; modo si princeps † aliquis,
97 hæreticis, scismaticis, aut alijs infidelibus Ecclesiam impugnantibus, auxilium præstaret, vel aliquod aliud efficeret, quod in Ecclesiæ detrimentum cederet, posset similiter vti gladio temporali aduersus illum. Item etiam contendentibus Christianis regibus inter se circa principatum aliquẽ, aut circa quoduis aliud tẽporale, & in bella ruentibus, si inde meritò maximũ detrimentum in spiritualib. timeretur, vel quod interim fidei hostes deuastarẽt Ecclesiã, vel quod sequerẽtur grauissima damna spiritualia, & peccata, quæ ex huiusmodi bellis solent inter Christianos oriri, posset Papa ad vitanda ea mala cognoscere de huiusmodi causa, proferreq; sententiam eis inuitis, tenerenturq; stare illi sententiæ. Si verò id non facit (ait Victoria Albert. Pighius, Durandus, Turre-cremata, & alij) non

est

est, quòd ad id non habeat potestatem iure diuino sibi concessam; sed quia non audet, timens, ne deinde sequatur rebellio à sede Apostolica, aut alia incommoda grauiora: secus
98 autem non est † potestas in Summo Pontifice iudicandi directè causas, litesque & contentiones temporales, neque infirmandi eas leges ciuiles principum sæcularium, quæ à supernaturali fine non deuiant. Præterea
99 neque Papa † potest statuere, vt à iudicibus sæcularibus ad ipsum appelletur in ijs, quorum cognitio ad sæculares potestates spectat, quod patet ex Alexand. III. c. si duobus. §. deniq; de appellat. qui ait [: Quæris, si à ciuili iudice ante iudicium, vel post, ad nostram audientiam fuit appellatum, an huiusmodi appellatio teneat: Tenet quidem in his, quæ sunt nostræ iurisdictioni tẽporali subiecta, in alijs verò, etsi de cõsuetudine Ecclesiæ teneat, secundùm iuris rigorem credimus
100 non tenere, quia (videlicet) † tribunal sæculare in rebus temporalibus à Sum. Pontifice est exemptum.]

101 Deinde colligo, quòd cõdentibus † principibus leges, quę in graue detrimentũ proximorũ tendãt, ac foueãt peccata, potest Papa præcipere earũ cõditoribus, vt illas reuocent: quòd si noluerint, potest eas reuocare, eoq; ipso vim omnẽ amittẽt, quãuis essent tales, quæ secluſa reuocatione vim possent tetinere. Hoc pacto Papa abrogauit legem illam ciuilẽ, qua statuebatur malæ fidei possessorem posse certo quodam tempore præscribere ex c. vigilanti. & ex c. vnico, de præscription. est manifestum: illa namque
102 præscriptio absq; præscribẽtis peccato esse nõ poterat, hominesq; ad rapinã, & alia peccata inuitabat. Valet ad id optima regula, quã tradit glossa ad c. pessessor. de reg. iur. in 6. quę talis † est: [Quando de cadẽ re contrariæ inuc-
niũtur leges Imperatorię & Põtificiæ si materia legis est res animarũ periculũ cõcernens, abrogatur lex Imperatoria per Pontificiã,] vti contingit in exẽplo allegato, vbi lex Pontificia abrogauit legem Imperatoriam, quæ habetur in C. de prescriptionibus trigint. vel quadrag. ann. quę non poterat seruari sine mortali peccato. At quando materia legis est res temporalis, non concernens animarum periculum, non potest lex Pontificia abrogare legẽ Imperatoriã, sed vtraq; seruanda est, illa in foro Ecclesiastico, hæc in foro ciuili; quod valdè in hac materia notandũ est ab omnibus opinantibus. At verò quãdo aliquis princeps iniuriam alteri irrogaret in tẽporalibus, Vnde graue damnũ spiritualis boni cõmunis non immineret, causa illa ad Sum. Pont. non spectaret, nisi per modũ fraternæ, seu potiùs paternæ correptionis, qualis est patris spiritualis, ac prælati ad sibi subditũ, ad illũ eruendũ à peccato, quo pacto
103 † peccata omnia ad sedis Apostolicæ tribunal spectãt, vt c. nouit. de iud. dicitur; idéq; non solùm, quando publica sunt, & scandalum pariunt, sed etiam quãdo sunt secreta, pendentq; in futurũ. Tunc enim ad Papam pertinet cohibere, & cõpellere huiusmodi peccatores, vt à peccatis egrediãtur, non solùm censuris, sed etiam alijs pœnis exterioribus vt pecuniarijs, imò & carceris aut exilij, si peccatum id postulet, vt postulare solet concubinatus.

Sed hic obiter aduertant, qui huius opinionis veritatem attingere student; quòd † non modò Papa
104 non habet dominium temporale supra totum orbem in ordine ad finem temporalem, verùm etiam neque habet dominium aliquod temporale ex traditione Christi. Habet † tamen verum dominium temporale,

Universidad de Deusto
Biblioteca

directè super ea bona tẽporalia, quæ contulerunt Ecclesię principes Christiani, vt Constantinus, & alij. Quòd ex traditione Christi non habeat huiusmodi dominiũ, probatur. Nam id vel constaret ex sacris literis, vel ex traditione: ex sacris literis id non colligitur, imò oppositum ex Matth. 20. [Scitis, quia principes Gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent inter eos; non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, & quicunque voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus: sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam, &c.] Ex traditione autem id non habetur, nam in Ecclesia non est talis traditio, vel si est, 108 ostendatur. Quòd verò illud habeat super bona tẽporalia collata Ecclesia à principibus Christianis patet: nam donatio facta à Principibus Christianis fuit vera donatio, cõferẽs verũ dominiũ temporale ipsi Ecclesiæ, etiã in ordine ad finem temporalem. Et hoc patet in Constantini Imperatoris donatione facta Siluestro Pontifice, de qua habetur c. Constantinus. 96. distinct. & in c. futuram. 12. q. 1.

106 Ex his colligitur primò, † Papam neque ita habere potestatem, vt sit dominus orbis, aut vt nomen regis sibi vel imperatoris possit vendicare, neque ita, vt ab eo dominium iurisdictionis temporalis ad reges deriuetur. Ita Couarr. tom. 2. 2. part. relectio. §. non. num. 7. pag. 1061. col. 1. §. Tertiò hinc colligitur, vbi Bartolũ meritò reprehendit contrarium di-
107 centem: sed † potestas regalis est omnino diuersa à Papali, quę à Deo, mediante consensu & electione Reipublicæ regem sibi ad administrationẽ in temporalibus, finemq; naturalem constituentis, habet ortum. Ita etiam docet Couarru. pract. q. tomo 1. cap. 1. num 6. vbi declarat, quòd licet imperium & principatus sint à Deo constituta, hoc tamen ita intelligendum est, vt ciuilis potestas à Deo procedat mediatè, ab ipsa verò Republica, mediâ lege naturę electione, aut cõsensu populorum immediatè: text. in l. 7. tit. 1. part. 2. Papalis verò dignitas & potestas ortum habet à Deo per Christum eam instituentem ad regimen per comparationem ad finẽ supernaturalem duntaxat. Hoc patet ex Nicolao Papa in Epistola ad Michaelem Imperatorem, &c. cum ad verum, & c. duo sunt. suprà iam citatis, & Couarru. loco proximè citato, vbi dicit spiritualem potestatem à Deo immediatè procedere.

Secundò colligo ad Summ. † Pontificem viâ ordinariâ, cessanteq; fidei causâ, & exigentiâ, non qualicumq; sed admodum graui, per comparationẽ ad finem supernaturalem, neq; pertinere creare reges, & alias potestates laicas, neque etiam eas deponere, sed id pertinere ad Respublicas ipsas, ad quos sicut Reges eligere, sic etiam eos deponere pertinet, postulante id rectâ ratione, iustâq; occurrente causâ. Ita docet Aragon de iustitia quæst. 63. art. 2. dub. penult. §. & vt ad argumenta. circa medium, & Couarru. loc. cit. Optimum tamen consilium est, vt quãdo dubij alicuius potest esse suspicio, & quando non tota Respublica, sed maxima illius pars consentit, consulatur Sum. Pontifex, vt eius interueniẽte autoritate id fiat, in maiorem causæ iustificationem, præsertim cum vt plurimùm bonum spirituale commune Reipublicæ inde pendeat: quo dato ad Papam pertinet suam interponere autoritatem, bonumq; commune censuris, & alijs modis iuuare, comprimẽdo eos, qui id perturbare intendunt, quod com-

commune & spirituale bonum, salusq; spiritualis Reipublicę postulat. Atque ita postulante id maiori parte optimatum Reipublicæ Zacharias deposuit Childericũ, & præfecit Pipinum Regno Gallię vt suprà diximus, & Innocentius adiutorem Regi Lusitaniæ dedit, de quibus lector iam
109 dicta superius consulat. Vnde † sequitur, quòd reges non dependent à potestate Pontificis, eo modo quo Episcopi cõstituti per diuersa loca, quos & creare & amouere potest tanquã 112 supremus in spiritualibus Ecclesiæ pastor ac moderator, tametsi eos sine rationabili causa amouere non debeat. Neq; ita dependẽt ab eo, perinde ac regni optimates dependent à rege, neque vt rex, vel alij principes ab Imperatore non exempti pendẽt ab eo, etsi Imperator eos amouere nequeat, quin potius tã Reges ab Imperatore exempti, quàm Imperator ipse supremę sint potestatis in temporalibus à nullo dependentes: Quodã modo maior est dependentia Imperatorum Germanorum à summo Pontifice, quam aliorum regum Catholicorum eo quòd Germanicum Imperium populis, & Ottone III. consentientibus creatum sit dependenter ab approbatione, & summi Pontificis confirmatione. Infertur etiam, quòd 113 licet Papa iurisdictionem habeat vniuersalem in temporalia bona Ecclesiæ, † non tamen est illorum dominus, sed dispensator, & gubernator,
110 qui proinde non ad libitum de illis potest disponere, sed solùm rationabili causa, adeo † vt si illa donet abs-
111 que aliqua causa, donatio sit nulla: & tam ipse, quam donatarius Ecclesiæ, ad quam pertinet. Ita. Turre-cre. lib. 114 2. summ. c. 113. propo. 6. Caietan. 2. 2. q. 43. art. 8. & Salon de iustitia. q. 63. art. 2. controuersia. 3. dub. 2. col. 1014. §. ad 4. & D. Thom. ibidem art. 2. ad. 1. & Caietan. opusc. de Indulgentijs. q. 1. de causa indulgentiarum, fol. 42. Ratio illius est, quoniam huiusmodi bona non sunt collata summis Pontificibus, aut alijs prælatis Ecclesiæ, sed quædam Ecclesiæ Romanæ, quędam verò alijs Ecclesijs particularibus. Quo fit vt eorum dominium non sit apud summum Pontificem, aut alios Prælatos, sed apud Ecclesias ipsas, quibus talia bona donata sunt. Prælati verò sunt dispensatores, & gubernatores eorum. At verò summ. † Pontifex, quatenus caput est Ecclesiæ vniuersalis, illorum omnium bonorum est dispensator, & gubernator vniuersalis, non solùm eorum, quæ sunt Ecclesiæ Romanæ, sed omnium vniuersim ad quascunque Ecclesias pertinentium, quæ eo ipso ad Ecclesiam vniuersalem pertinent, cuius sum. Pontif est caput & gubernator, habẽs sibi subordinatos, & à se dependentes dispensatores, & administratores bonorum omnium particularium Ecclesiarũ. Hac ergo de causa licet summus Pontifex dispensator sit, & iurisdictionem habeat in omnia bona tẽporalia Ecclesiæ vniuersalis, non tamen est illorũ dñs, neq; potest ad libitũ suũ de illis disponere tam sæcularium, quàm Ecclesiasticorũ: nec ipse † nec Rex aut Imperator dominiũ babent proprietatis, neque illorum dispensationem, eo quòd non sunt ora communitatis, vt eorum dispensatio ad rectores communitatum pertineat, sed sunt bona propria singulorum, quorum proinde dispensatio ad ipsos & non ad Rectores multitudinis spectat.

Dum autem huic operi finem dicere proponerem, nouiores quidam de hac materia disputantes mihi sese obtulerunt. Thomas † videlicet Boccius, qui in eo, quem edidit in lucem, libro aduersus Machiauellum cap. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& c. vlt. multis cõtendit tẽporale dominiũ Papæ connexũ esse, eò quòd illià Christo fuerit datũ, & ex cõsequenti reliqua tẽporalia dominia, & quælibet alia virtutẽ sumere à dominio Papæ: quod sanc ex D. Tho. lib. 3. c. 10. de regimine principum probat, & ex c. 19. hæc verba adducit: [Videtur vicarius Christi habere plenitudinẽ potestatis, cui cõpetit dicta prouisio ex triplici genere. Primò quidẽ diuino, quia sic videtur voluisse Christus ex verbis superius introductis, videlicet [Tu es Petrus &c.] Secundò verò iure naturali, quia supposito ipsum primum locum tenere in principatu, oportet eum dici caput, à quò est omnis motus, & sensus in corpore mystico, per quod habemus, quod omnis influentia regiminis ab ipso depẽdet, & alia, quæ hic autor in suæ opinionis confirmationem inserit, quæ omnia vel supponunt Christum habuisse regiã dignitatem, vel recidunt in opinionis quartæ distinctionem de temporalibus in ordine ad spiritualia.

115 Celsus vero Mancinus plura in suo libro de iuribus principatuum congerit lib. 3. per totum, & lib. 4. à cap. 1. vsque ad. 9. vbi in eandem sententiã concurrit, rationesque huius opinionis soluit, cuius solutiones (si vacaret eas nunc expendere) facilè post elusas eius rationes possemus eludere.

116 Quare † ad argumenta Canonistarũ. ac primum ex dictis superiùs de Christo patet solutio dicendo, quod potestas Christi circa temporalia fuit potestas excellentiæ in Christo Domino, quam non reliquit Sum. Pontifici.

Ad secundum tertium & quartum argumẽtum, dico, quòd probãt potestates sęculares, omnino subijci Sum. Pont. in tẽporalibus, quantũ necesse est ad finem supernaturalem: eatenus namq; Respublica tẽporalis subordinatur Reipublicę spirituali Ecclesię, & in ea quasi includitur. Secundùm † se autẽ Respublica temporalis integra quædã Respublica est in se, cuius potestas summa est principis tẽporalis, data ipsi regi, vel principi ab ipsa Republica, penes quam hæc potestas primò est, vt eleganter docet Couar. loc. cit. num. 6. fol. 1059. pag. 1. in fine vers. at temporalis. vbi citat Caietan. in tract. 2. de potest. Papæ, & Concilij c. 19. & 2. 12. q. 1. art. 10. Idẽ docet tomo 1. pract. quæst. cap. 1. nu. 6. per totum.

Ad quintum verò dictũ est translationem illam Imperij licuisse Sum. Pont. quatenus id ad cõseruationem Imperij erat necessarium. Cùm autẽ Germania munus illud Imperatoris, defensorisq; Ecclesiæ assumeret, viresq; suas ad omnes offerret recta ratio postulabat, vt electio Imperatoris ad Germanos optimates pertineret. Quare quasi pactum quoddam fuit tẽpore Ottonis III. vt electio ad illos optimates, approbatio verò & cõfirmatio imperatoris ad Sum. Põtificem pertineret: & ob id neq; Sum. Pontifex absq; legitima causa potest illos priuare iure illo, neq; à Sum. Pontifice tolli potest ius, quod habet ad confirmandam & approbandã electionẽ.

Ad confirmationẽ, quæ de Imperaris depositione adducitur, † respõdeo: Imperatoris depositionẽ ex iusta causa pertinere ad Sum. Pont. tũ pro plenissima potestate, quã in tẽporalibus habet ad omnia, quæ spirituale bonũ, finis supernaturalis postulat: tũ etiam quoniã iure peculiari ad eũ spectat coronatio, approbatio, & vnctio Imperatoris: tũ deniq;, quoniã munus Imperatoris ad defendendã Romanã, vniuersalẽq; Ecclesiã institutũ est, quasi Imperator minister Summ. Pontif. sit gladius iurisdictionis tẽporalis Sum. Pont. ad illius nutum suã potentiam exercens, iuramẽtumq; fidelis Ecclesiæ defensionis Sum. Pont. præstet.

Ad

Ad aliud respondetur, licuisse summo Pontifici reges deponere, quia necessarium erat ad bonum spirituale illorum regnorum, præterea concurrit optimatum consensus, & populorum postulatio.

Ad aliud argumentum, quòd cum Imperator nec successorem, nec aliquem, cui Imperium sit debitum, relinquat, quemadmodum mortuis regibus regulariter solet manere regni legitimus successor, munusq; imperatoris postquam tempore Ottonis III. ad Germanos est translatum, quasi ex pacto & institutione ipsa summopere à sede Apostolica pendeãt, mirãdum non esse, si vacãte Imperio ad sedem Apostolicam pertineat iudicare subditos Romani imperij: hodie tamen,
119 viuente † imperatore, eligitur Rex Romanorum, qui à sede Apostolica approbatur, & cõfirmatur, vt eo ipso quod imperator mortuus fuerit, sine alia electione & approbatione succedat in imperio, & idcirco non datur imperium.

Alterum argumentum solùm probat nostram sententiã, videlicet esse in Papa vtrumq; gladium, & vtramq; potestatem in sensu iam explicato.

Ad quintum fundamentum dico, claues Regni cælorum, potestatemque in spiritualibus adiunctam quasi ex consequenti habere potestatem in temporalibus iuxta rerum spiritualium exigentiam.

Ad argumentum præcipuum Iurisprudentum respondeo, quod vti potestate in temporalibus iuxta exigentiam spiritualiũ, atque ad ea tanquã ad finem dirigendo, non est implicare se sęcularibus, sed efficere vt temporalia spiritualibus deseruiant, & vt 122 ab illis in eorum destructionem non veniant.

His addẽdum est, quòd sumere iurisdictionem aliquam temporalem, quantum ad autoritatem & splendorem sedis Apostolicæ, idque deceat, & conferat valdè ad meliorem vsum spiritualem, atque in subsidium pro eorum administratione, non est se implicare negotijs sęcularibus, sed efficere (vt iam diximus) temporalia spiritualibus inseruire, quod D. Paulus nequaquam prohibuit.

120 Ex his facillimè † respondetur ad omnia, quæ per Legistas & alios adducebantur, qui de hac opinione dubitare videbantur.

Ad primum quòd autoritas Imperatoris sit immediatè à Deo.

Primò respondetur, ex Pręposit. in cap. cum ad verum. distinct. 96. Quòd
121 sunt † distinctæ iurisdictiones quo ad exercitium, quod regulariter est prohibitum Papæ, cui dictum est: [Pone gladium tuum in vaginã,] & dicit, quòd hæc est opinio Canonistarum in d. cap. nouit. de iudicijs. & ideo (inquiunt) Innocentius in dict. c. solitæ. Papæ attribuit autoritatem, Imperatori vero potestatem, Papæ ius faciendi, Imperatori actum. Hinc Pontifex in cap. nouit. dicit, quod nõ intendebat iudicare de feudo, nõ dixit, quod non poterat. Archiepiscopus Florentinus in loco suprà citato dicit, respondendum, quod si sæcularis potestas est à Pontifice, non est ab eo: vt ab homine puro, sed vt à gerente vicem Christi in terris, & sic ab ipso Deo.

Præterea respondetur non sequi: potestates sunt distinctæ à Deo: ergo non subest vna alteri: nam duo luminaria magna sunt distincta in cælo, & tamen luna habet lumen à sole, & propterea Innocentius dixit. Quantã † est inter solem & lunam, tanta est inter Papam, & Imperatorem differentia. Latè explicat Ioannes de Turre-cremat. in sum. de Ecclesia in lib. 1. c. 92. vers. Ad quartam.

Præterea

Universidad de Deusto
Biblioteca

123 Præterea† poſſunt etiam eſſe diſtinctæ,& diſcretæ iuriſdictiones, quo ad diuerſos fines; nam temporalis inducta eſt ad finẽ felicitatis humanæ, ſpiritualis ad finẽ æternæ, vt latè declarat Victoria in loco ſupracitato. Sed nõ conſequitur, ergo vna non ſubeſt alteri, nam tẽporalis eſt ſubordinata ad ſpiritualem, vt ſuprà latè probatum eſt ex mente D. Thomæ,& aliorum.

Non etiam obſtat quòd ſicuti ſeculares principes non ſe debent ingere re in ſpiritualibus, ſic Papa nõ debet ſe ingerere in temporalibus, reſpondet Ioannes de Turre-crem. in. verſ. ad ſeptimum, quod non valet conſe-
123 quentia, nec eſt par ratio: Nã Eccleſiaſtici ſunt capaces tẽporalium, imò ab initio naſcentis Eccleſiæ omnes cauſæ inter fideles, etiam ciuiles, cognoſcebantur per clericos, vt refert Clemens I. in Epiſtola prima, quę habetur in 1. tomo Concil. fol. 135. vbi col. 4. prope finem habentur hæc verba: [ſi qui ex fratribus negotiũ habẽt inter ſe, apud cognitores ſæculares non iudicetur, ſed apud presbyteros Eccleſiæ, quicquid illud eſt, diffinatur:] & notatur in cap. per venerabilem. qui filij ſint legitimi. & Paul. oſtendit, cùm dixit, ad Corint. 1. cap. 6. [An neſcitis, quoniam Angelos iudicabimus? quanto magis & ſæcularia?] At † laici ſunt incapaces ſpiritua-
124 lium. cap. cauſam. de reſcriptis. Hinc Ozias, qui voluit vſurpare ſacerdotium percuſſus eſt leprâ c. 26. libr. Paralipomen.

Non obſtat ſecundò, quòd Imperatoria poteſtas ſit immediatè à Deo. Nam reſpondetur per Doctores ex ſupradictis, quod non valet conſequẽtia: vtraque eſt à Deo, ergo vna non ſubeſt alteri. Nam omnes animæ ſunt creatæ à Deo, & tamen vna ſubeſt alteri: propterea Paulus dicebat [Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit:]& de omnibus alijs Creaturis, nam ſunt à Deo creatæ,& tamẽ huiuſmodi ſubiectæ: ſic creauit poteſtatem ſpiritualem, & tẽporalem,& vtramq; Chriſto, & eius vicario ſubiecit. Et cum non conueniret illi continuum exercitium tẽporale, id voluit Imperatori committi. Sic legitur in Actibus Apoſtolorum cap. 6. [non eſt æquum Apoſtolos dimittere verbum Dei,& ſeruire mẽſis.] Ideo aliqui electi ſunt qui hoc exercerent, & Paulus ad Tit. cap. 2. dicebat: [Non decet militantes Deo ſæcularibus ſe immiſcere negotijs.]

Præterea reſpondet Abb. in. cap. nouit. & Albericus in l. bene à Zenone. C. de quadrien. præſcript. Auguſt. de Ancona in tract. de poteſt. Papæ. refert, & ſequitur Archiepiſcopus Florentinus in ſum. in. 3. part. tit. 22. cap. 3. §. 7. quia cum omnis poteſtas à Deo ſit, mediatè, vel immediatè intelligitur: ideò temporalis, mediante Põtifice, ad Imperatorem ſpectat. Ad quod facit, nam prima regalis poteſtas, quæ à Deo prouenit in perſona Regis Saul,& alia in perſona Dauid, fuerunt datę mediante Samuel ſacerdote.

Non obſtat etiam tertium illud fundamentum tenentium contrariã opinionem ex multis locis ſacræ ſcripturæ, in quibus Dominus noſter Ieſus Chriſtus vel non vult iudicare de rebus temporalibus, vel reijcit Regnum ſibi oblatum, vel ſubijcit ſe legi Imperatoriæ.

Nam ad primum c. 12. Lucæ, dum dicit [Quis me cõſtituit inter vos iudicem & diuiſorem?] reſpõdet Ioan. de Turre-cremat. quòd noluit diuidere fratres, quia ipſe erat Dux vnionis,& venerat vt fideles vniret, non autem vt diuideret. Tum etiam reiecit exercitium temporalis poteſtatis in

his rebus parui momenti, iuxta cõ ſilium Iethro cap. 18. Exod.

Ad illud, quòd Chriſtus obſeruauit edictum Cæſaris, quando (vt dicitur Luc. cap. 2.) iuit cum matre, vt ſe deſcriberet: Item quando pro ſe & Petro tributũ ſoluit. Matt. c. 17. & ſe ſubditum confeſſus. Ioann. c. 19. quando dixit: [Non haberes poteſtatem aduerſus me:] Nam iſtis reſpondetur quòd hæc omnia fecit, vt homo, ſicuti vt homo paſſus & mortuus eſt: ſed ipſi vt Domino & eius vicario generali quælibet poteſtas, etiam imperatoria ſubiecta eſt. Cum autem ipſe veniſſet in hunc mũdum, vt nos exẽplo ſuo,& doctrinâ ad humilitatem, & obedientiam inuitaret, ideo ita ſe
125 egit, vti ſubiectus eſſet.

Soluit† etiam tributum ad tollen- 128
da ſcandala, vt ipſe dixit: [Liberi ſunt filij Regis, vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare &c.] Ita reſpõdet Silueſter in ſumma in verbo, Papa. quæſt. XI. dixit [Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cęſari] vt reijceret calumniam,& tentationem illorum,& ſuperbiam, non reddẽtes debita Deo & Cæſari. Ita declarat Ioann. de Turre-cremat. quæſt. 116. verſ. ad tertiũ. Portabatur in vtero ad dandum nomen ſuum, qui nondum natus erat, vel ad tollenda ſcandala, prout dictũ eſt: quia inquit, [non veni ſoluere legem, ſed adimplere.] Et Paulus ad Gal. cap. 4. dicebat, quòd Deus miſit fi- 129
liũ ſuum factum ſub lege, vt eos qui ſub lege erant, redimeret.

Ad locum † Ioannis cap. 6. quòd
126 fugit in montem, ne fieret rex, reſpõdet Ioann. de Turre-cremata de mẽte D. Thomę,& latè proſequitur Prepoſit. in d. cap. cum ad verum. fol. 241. col. 1. quòd fugit, ne regnum ab hominibus reciperet, ne derogaret dignitati ſui Regni, de quo dicitur Prouerb. cap. 8. Per me reges regnant,] & propterea dixerat Ioann. cap. 5. [claritatem ab hominibus non accipio.]

Ad illud Ioann. cap. 18. [Regnum meum non eſt de hoc mundo.] reſpõdent Ioan. de Turre-cremat. & Præpoſit. vbi ſuprà quòd intelligitur, id eſt: Regnum non habet originem in hoc mũdo: eſt enim ętternum, & fuit ſemper,& ante omnia ſęcula,& illud nõ habet ex electione humana, neq; ex ſucceſsione: vel dicũt intelligi debere ratione finis: nã finis regni ſui nõ eſt mundanus, vel temporalis: quod eſt tranſitorium, iuxta illud: [cælum & terra tranſibunt.] at regnum eius erit æternum, vt legitur Daniel. cap. 7. [Poteſtas eius, quæ non auferetur: & regnum eius, quod non corrumpetur.] † Poteſtatem tamẽ etiam tẽporalem exercuit, quando ſibi viſum eſt, vt quando eiecit mercatores de templo, Ioann. cap. 2. quia dixit Ioan. c. 3. [Non miſit Deus filium ſuum in mundum, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum] exercuit tamen illam per Petrum vicarium ſuum, quando Act. cap. 5. pro crimine mendacij,& furti damnauit Ananiã, & Sapphiram, quod fecit ſecũdum Bedam ibi, præuidens futuram zizaniã, quæ ſimplicitatem Eccleſiæ prauis moribus adulteraret, ad timorẽ poſterorum noxium germen radicitus amputare volens.

Ad illud † Matth. cap. 20. & Luc. c. 22. (vbi inhibẽs Apoſtolis expreſſẽ exercitium poteſtatis, dixit: [Principes Gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos, vos autem nõ ſic, ſed qui maior eſt veſtrum, fiat, &c] Quem locum citat Franciſcus Victoria vbi ſuprà, dicens ita intelligi per Bernardum lib. 2. vt etiam per Albert. Pigh. lib. 5. cap. 1. verſ. Hoc ipſum cõfirmat de Eccleſiaſtica Hierarchia reſpondetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

detur per Canonistas, quòd prohibuit tunc eis ad tollendā eorū ambitionem, qui quærebant, quis eorum maior futurus esset, & sui ipsius exēplum ostendens, dixit: [Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare: & verba, quibus vsus est [exercēt, ministrari,] & alia similia ostendunt, quòd non inhibent potestatem, sed exercitium.

130 Ad illud † Matth. cap. 19. [Nisi quis renunciauerit terrenis, non potest meus esse discipulus:] respōdet Ioan. de Turre-cre. vbi suprà, vers. ad nomen de mente D. Thomæ 2.2. q. 184. art. 7. quod in illo loco renunciatio potest considerari & intelligi vt actu, vel etiam, vt ex animi præparatione.

131 Ad illud † Pauli ad Titum cap. 2. [nemo militans Deo, sæcularibus negotijs se immisceat:] Et Ambr. [Lacrymæ meæ arma mea sunt:] respondet Ioann. de Turre-cremat. vers. ad septimum, quòd non valet consequētia: Prohibentur exercere sæcularia: ergo non habent talem potestatem: quia diuersa sunt potestas, & exercitium, & hæc respiciunt continuum exercitium, sed quandoque id possunt.

Tum & illud, quod loquuntur de clericis priuatis, non de summo Pontifice habente vniuersale regimen, quin imò etiam quo ad priuatos clericos respondet Ioann. de Turre-cremat. quæstione 116. vers. ad sextam, secundum D. Thomam in 2.2. quæstione. 7. art. 86. argumento. 2. quod est relatum in cap. decreuit. distinct. 88. quod licet regulariter id verum sit, tamen ex causa charitatis possunt se interponere, & exercere, ex causa ad finem salutis boni spiritualis.

132 Ad illud † Matth. cap. 16. in quo videtur declarari quòd factum est, Ioann. cap. vltimo, quòd potestas data Petro intelligatur solùm in spiritualibus, vt sit conformis promissioni factæ in d. cap. 16. quando dixit. [Dabo tibi claues Regni cælorum: Et sic spiritualis potestas tantum: respondet Ioann. de Turre-cremata quod data spirituali, continente temporalem ratione finis principalis, prout probatum est in fundamentis pro hac opinione, videtur & temporalis data.

Præterea verba vltima ex sequentiâ attendi debent, in quibus generaliter dicitur. [Pasce oues meas.] & verbum: [pasce:] amplectitur etiam temporalem potestatem, vt dictum est.

133 Ad illud † Petri: [Estote subiecti omni humanæ creaturæ:] et Pauli, [Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit propter conscientiam:] vt per Albert. Pigh. dicto libr. 5. cap. 1. vers. præterea ex verbis Apostoli respōderi potest, quòd loquitur in priuatis & subditis viris qui debent obedire principibus, sed non requiritur quin & ipsi sint subditi supremæ potestati.

Respōdetur præterea copiosè per Innocentium III. in. cap. solitæ. de maiorit. & obedient. vbi declarat hunc locum, quod loquebatur subditis suis, nec voluit per hęc verba imponere sacerdotibus iugum subiectionis, aliàs sequeretur, quòd & seruus quilibet per illa verba accepisset imperium in sacerdotes, cum dicat Apostolus: [Omni humanæ creaturæ.] vt latè per eum: qui dicit, quòd Apostolus per hæc verba eos ad humilitatis merita prouocabat.

Non obstat quartum fundamentum, quòd & summi Pontifices dixerunt in varijs canonibus, quòd nolebant iudicare in temporalibus, quoniam eorum cognitio & iudiciū pertinebat ad principes. Nam respōdent Canonistæ id eos dixisse nō ex defectu potestatis, sed quia sibi non conueniebat hoc exercitium continuum, quod propterea datum est regibus, at ipsi debent regulariter incumbere spiritualibus, quandoq; tamen in causis grauibus eam etiam exercuerunt, vt Innocentius III. in casu. c. per venerabilem, qui filij sint leg. vbi ait: [Non solùm in Ecclesiæ patrimonio, verùm etiam in alijs regionibus, certis causis inspectis, temporalem iurisdictionem casualiter exercemus,] & in casu licet ex suscepto, de for. competent. vbi mandat Episcopo Vercellensi, quod si qui in rebus quę ad forum sæculare spectāt, à consulibus ciuitatis sentiant se grauatos, ad Episcopi, seu ad sedis Apostolicę audientiam appellare possint.

Non etiam obstat, quòd in aliquibus terris videantur quòd nonnulli Pontifices confiteantur se habuisse dominium temporale ab imperatoribus, imò confiteantur Ecclesias ab eisdē immunitates recepisse, & quòd quandoque statutum sit, non valere Summi Pontificis electionem, nisi interueniret confirmatio imperatoris. Nam respondent Canonistæ concessiones terrarum factas ab imperatoribus Ecclesiæ, potiùs fuisse restitutiones eorum, quæ originaliter fuerunt Christi, & Ecclesiæ, cui omnia subiecit Deus, ac ab ipso Deo, & Ecclesia data Imperatoribus, quæ cùm restituuntur, reuertuntur ad primam naturam. Ita latè testatur Rest aur. de Imperat. q. 51.

134 Necessitas † verò confirmandi Pontifices per Imperatorem fuit per cōstitutiones Ecclesiasticas introducta, ad tollenda scismata & dissensiones, quæ tunc frequentia erant, mediante autoritate, & potestate imperatoris: & propterea Adrianus III. Summus Pontifex reuocauit præfatas constitutiones, & mandauit, vt liberè per presbyteros eligerentur Summi Pontifices, & eorum electio esset valida absque alia confirmatione, & exinde ita obseruatum est, & obseruatur.

Non obstat etiam quintum argumentum, quòd Imperator vocetur dominus totius mundi, & quòd ipse concesisit Pontifici regiam dignitatem, & coronam cum Vrbe Romana patrimonio & alijs: & rex Salomon deiecit à sacerdotio Abiathar summum sacerdotem, vt legitur in lib. 3. Regum. Nam respondet Præpositus. vbi suprà col. 2. vers.

Sed & iura, quæ eum vocant dominum, habent locum, & intelliguntur respectu exercitij potestatis temporalis, & quòd † in actu imperator est dominus, habitu autem & potentiâ, & directo iure Papa est dominus tam in temporalibus, quàm in spiritualibus. Hæc sunt verba Præpositi. imò Didacus Couarruuias in 1 clectione ad regulam peccatum. de reg. iur. in sentent. conatur probare latissimè, quòd non est verum, imperatorem esse mūdi dominum, nisi in terris Imperij, in 2. part. § 9. num. 5. cum sequentib. qui Prępositi. subijcit, quod ideo text. in d. c. solitę attribuit Papæ autoritatem, imperatori potestatem, Papæ vim faciendi, Imperatori potestatem, & actum facti. Propterea Bernardus dicebat gladium exercendum nutu Pontificis, iussu Imperatoris, & manu militis. Hinc textus in extrauag. ad reprimēdam. dixit quòd apud Imperatorem totius orbis regularitas conquieſcit, & Bart. notat ibi, quòd actus regulandi orbem est in Imperatore, nam (inquit Præpositi.) Christus Dominus multa de ilta tēporalitate omisit, quæ iure suo potuisset, multa impleuit, quæ vt superior

Universidad de Deusto
Biblioteca

perior prætetmittere potuiſſet, legitur enim Matth. cap. 17. Vt non ſcandalizaret Iudæos voluit pro ſe ſolui tributum, & vt dicit gloſ. ibi pro humilitate carnis, iuxta id, quod notat Apoſtolus ad Galatas cap. 4. In magnis autem & arduis ſibi tantùm retinuit poteſtatem, vt dicto cap. per venerabilem vbi Innocentius dicit [etiã in alijs regionibus, certis cauſis inſpectis, tẽporalẽ exercemus.] Supplet defectum Imperatoris, vacante Imperio. c. licet ex ſuſcepto. de for. compet. transfert Imperium, priuat Imperatores, vt late ſupradictum eſt.

Quòd dicunt Conſtantinum dediſſe coronam Papæ &c. id fecit, non vt eorum autor, ſed vt executor ordinationis Chriſti.

Quòd dicunt de Solomone: ex reuelatione diuina, & mandatum eſt, ſicut & alia multa tunc fiebant, non ordinariâ poteſtate.

Addamus & illud ex Præpoſit: ſecundum Alexandrum de Ales, & S. Bonauẽturam. Non eſt bonum ſimile de ſacerdotio legali ad noſtrum Euangelium & ideo ex parte illa, quâ illud carnale erat, terrenum cenſetur, & à terrena poteſtate, & regali iudicatur: & ideo Auguſt. in quæſtionib. noui & veteris teſtamenti: [Vetus teſtamentum dicitur propter promiſsionem terrenam: quæ pertinet ad veterem hominem: [& ideo in teſtamento veteri ſumma poteſtas erat terrena: ſecus in nouo, vbi eſt ſpirituale ſacerdotium & promiſsio ſpiritualium. Vel (vt dicit idem Præpoſit.) inſtantia dari poteſt inter ſacerdotiũ legale & Euangelicum, ex quâ reſul-
136 tat, quòd † poteſtas Regia tunc erat ſuperior, & dignior, quàm ſacerdotalis in ſacerdotio naturæ vel legali. In ſacerdotio namque legali, nõ importatur præſidentia, vel prælatio, neque habebant ſacerdotes illi poteſtatem clauium, dixit Innocentius in cap. quòd autem. de pœnit. & remiſſion. ſicut in nomine regis: ſed importatur mediatio quædam, & miniſteriũ. Sacerdos enim habet rationem medij, Rex autem habet rationẽ principij, & mouentis ad finem. Vnde nõ eſt Chriſtus dignior & ſuperior in quantum ſacerdos: eſt namque ſacerdos vt homo, Rex autem in quãtum Deus, & in quantum homo ſacerdos, & offerendo, & reconciliando. Paul. ad Hebræos c. 7. [Rex eſt iudicando & regnum introducẽdo:] Matt. c. 25. vbi dum dicit, [Tunc dicet Rex ijs, qui à dextris eius erũt: [venite benedicti, &c.] Et ſic maior dignitas importatur ex eo quòd Rex dicitur, quã ex eo quòd ſacerdos: ſed in ſacerdotio Euangelico concurrit hodie Chriſto ordinante, poteſtas iuriſdictionis, & ſic Regia, dum effectum habet regẽdi, dixit Prępoſit. diſtin. 15. in principio in. 3. 4. &. 5. fundamentis præmiſsis, non mirum ſi olim poteſtas Regia ſacerdotio præſtabat: vt etiam declarauit idem Præpoſit. ibi. Non ſit hodie in ſacerdotio Euangelico, &
137 ideo videmus, quod in † prælatis Eccleſiæ ſuperior eſt poteſtas regalis ſpiritualis, quæ dicitur iuriſdictionis, quàm ſacerdotalis, quæ dicitur ordinis. Vnde Archidiaconus, qui eſt diaconus, ratione iuriſdictionis eſt ſuper Archipresbyterum, qui eſt presbyter qui tamen nõ habet totalem iuriſdictionẽ. Ad quod facit, quod habetur in. c. perlectis. verſ. Archipresbyter. 25. diſtinct. [Archipresbyter verò ſe eſſe ſub archidiacono, eiuſq; prẽceptis &c.] & de officio Archidiaconi. c. ad hoc. verſ. Archipresbyter. &. 21. diſtinct. cap. in nouo. facit. cap.
138 puto. 2. q. 7. vnde hodie † etſi Epiſcopus maior ſit ordine & conſecratione, quàm Cardinalis diaconus vel presbyter, Cardinalis tamen ſuperior ſedet,

ſedet, & maior dignitas reputatur, de quo. 2. q. 7. in cap. quanquam. & per iſtas rationes tolluntur multa fundamenta, quæ pro parte Imperatoris fieri poſſent, & fundantur ſuper dignitate imperiali, vel regali, quæ erat ante aduentum Chriſti.

139 Poteſt etiam dici, quòd † dicitur dominus mundi reſpectu aliorũ principum temporalium, qui ſub eo ſunt, cum tamen reſpectu Sum. Pontificis ſit inferior. Ideo ſolent ſcripturæ ſacrę vti hoc modo loquẽdi, Rex regũ & Dominus dominantiũ, ex quo oſtẽditur non ſequi. Hic eſt Dominus: ergo non habet ſuperiorem: nam reperitur vnus rex regum, & dominus dominantium.

Non etiam obſtat ſextum fundamentum ab antiquitate. Nam latè reſpondet Prępoſit. in. d. cap. cum ad verum col. 10. & fol. 240. & col. 2. & plenius in d. cap. 1. col. 1. in fine cum ſequen. 25. diſtinct. quod duplici modo accipitur hoc verbum: [Imperium].

Primo modo de eo, quod eſt vſurpatum, & Tyrannicũ, quod à Deo permiſſum eſt in pœnã peccãtiũ: & iſtud fuit ante ſacerdotium. Nã ſecundum Auguſt. in lib. 15. de ciuit. Dei. Primus
140 † regum terrę fuit Cain, qui primus ciuitatem, in qua regnaret: ſibi condidit, vocãs eam nomine filij Enoch. Et ſic omnes ex eo geniti vſurpatiuè dominiũ habuerũt. Et poſt diluuiũ renouatũ iſtud dominium fuit à Nẽbrod, de quo dicitur Geneſ. c. 2. Sub quo ędificata eſt turris Babel, & linguæ confuſio. Secundum dominiũ fuit naturale, & politicum, conceſſum à Deo in remedium peccati, ad coercendum impios, & procurandam pacem iuſtorum, quod vna cum ipſa Eccleſia initium habuit in Adam creato in innocentia, qui ſolus fuit creatus, vt vnitatem futuræ Eccleſiæ ſignificaret
141 † poſt verò peccatum Adæ cepit Eccleſia in Abel Iuſto. Auguſt. in Pſalm. 118. [Initio cognoui de teſtimonijs tuis.] Idem ſuper Pſalm. 128. facit illud Matth. cap. 23. A ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſanguinem Zacharię,] vt latè per Præpoſitum, ſiue initium habuerit in perſona Melchiſedech ſignificante Chriſtum, vt Summum Pontificem, erat enim ſacerdos Dei ſummus, vt dicitur Geneſ. cap. 14. & hunc tradunt Hebræi fuiſſe Sem primogenitum Noe, & poſt eum primogeniti omnes pro ſacerdotibus habiti ſunt, vſque ad legem Moyſi. Sub lege verò ſcripta, magis expreſſum, & maiori ſolennitate inſtitutum fuit ſummum ſacerdotium in Aaron, & ex progenie eius continuatum fuit in genere Hebræorum, vſque ad Chriſtum, nam aliæ nationes idololatræ habebant & ipſæ ſuos ſacerdotes, vt dicit Iſidor. relat. in cap. 1. 21. diſtin. iſtud autem fuit factum perfectè in Chriſto, qui Pontifex factus futurorum bonorum, per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta æternâ redemptione inuenta. Idem ſacerdotium fuit tranſlatum in Petrum Chriſti vicarium in ſua vniuerſali Iuriſdictione exaltatum, & clarius manifeſtatum in Silueſtro Papa.

142 Dominium † autem temporale iuſto titulo acquiſitum videtur initium habuiſſe in Moyſe, duce populi conſtituto à Deo, poſt quem ſecuti ſunt iudices, vt in libris iudicum. Deinde mutatus eſt modus regendi in Regnum in perſonis Saul, & Dauid vnctis à Samuele ſacerdote de mandato Dei. In alijs verò nationibus vtrùm adeſſent Reges, vel principes, vel ſaltem iuſtum titulum obtinuerint, ignotum eſt. Hæc omnia ſunt verba Præpoſit. qui reſpondendo ad argumentum ſubijcit: Vnde cum fundamentum non ſit ſumendum à malo principio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

à tyrannicis regnis Cain vel Nēbrod, non est capienda origo imperij, vt dixit Leo Pontifex ad Mauros Episcopos Epistola 85. aliàs 87. relatus in.c. principatus.1.q.1.sed capienda est ab institutione iusta dominandi populis dominio dilectionis,quæ fuit in Moyse,& tunc non potest dici, quòd Imperium sit antiquius, nam eodem tempore fuerunt in Moyse, & in Aaron imperium & sacerdotium, vt idem Præposit. declarauit in cap. 1. 15. dist.in principio,in fundamentis præmissis 3. & 4. Ergo non cōcludit argumentum: imò cum formale imperium ceperit in Saul, videtur quòd sacerdotium multo antiquius
143 fuerit. Non est ergo verum, † quod imperiū fuerit ante Ecclesiam. Nam cū Ecclesia sancta nihil aliud sit, quā [Congregatio Sanctorū] Psal.149. & [Congregatio impiorum]appellatur etiam Ecclesia malignātium. Psal.25. cùm Imperium non potuerit esse iustum,neq,iniustum sine cōgregationibus hominum,sed post congregationes, ac super eis facta, & fundata sint imperia,oportet,priusquam Imperium esset,hominum quoque fuisse congregationem, & sic Ecclesiam iustam, vel iniustam.

Ad hoc maximè seruit illud: nam
144 † Ecclesia sancta dicitur incepisse ab Abel iusto, & prosequi ac continuari debere vsq; ad consūmationē sæculi, cū fiet vnū ouile, & vnus pastor, Isai. c.10.Ioann.c.10.& ad Rom.c.2.Quòd autem potestas regalis sit posterior, & per sacerdotalem ordinata,probat Aug.de sacram.lib.2.par.2.c.4.relatus per Præposit.vbi suprà, dicens. Potestas spiritualis quantum ad diuinam institutionem spectat, & prior est tēpore, & maior dignitate, vt in illo priori populo manifestè declaratur: vbi primò à Deo institutū est sacerdotiū,postea verò,Deo iubēte,per sacerdotium regalis potestas est ordinata.

Postea etiam respondendo ad argumentū,dicit,quòd non valet consequentia.Fuit antiquitus institutum Imperium:ergo non est inferius, vel non est subiectum: potuit enim esse, quòd Deus instituens sacerdotium secundùm legem nouam in persona Christi,de quo dictum est: [Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech,] voluerit huic summo sacerdoti subijcere omnia imperia, & regna, quod significauit ipse Christus Dominus, dicens:[Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra] Matth. c. vlt. & propterea Ioan.in Apocal. dicebat, quòd habebat scriptum in vestimentis, & in femore: [Rex regum, & Dominus dominantium.]

Non obstat septimū fundamētum, quòd si potestas summi Pontificis etiā in temporalibus esset superior imperiali & regali,esset vniuersalis,& oporteret,quod etiam posit eam exercere in paganos,& alios infideles,vt dictum est. Respōdet Siluester in summa in verbo Papa, nu.7. & seq. quòd Papa potest eos infideles contra leges naturæ peccantes punire pœnâ corporali,vel pecuniariâ:& declarat, quando id posit in Hebræos, & hæreticos.Quod cōfirmat Præposit. vbi
145 suprà fol.240.col.4.dicens,quòd † ratione vtilitatis publicæ posset Papa etiā infideles priuare iure suo, vt ponit Innoc.& alij in c. quod super his. de voto.& tex.in.c.præsenti.54. dist. ne Iudæi, & infideles habeant mancipia Christiana.

Vel dicas, quod & potestas est vniuersalis inter fideles, & in Ecclesia Dei existentes: & propterea dictum est Petro. [Et super hāc petram ædificabo Ecclesiam meam.]

Quanuis hanc Canonistarum sententiam multæ iuris tam Pontificij, quàm Cęsarei diuisiones,grauissimorum doctorū placita probabilē reddant, nihilominùs Theologorū opinio vt probabilior ac receptior primum apud Christianos & Catholicos locū habere debet. At dum hunc sermonē claudimus pios omnes monebimus, vt à lectione caueāt eorum voluminū qui Gallico sermone ab annis decē,ex carnificina Turonensi prodierunt. In eam enim audaciā rabulæ forenses illius vrbis venerant, vt cum sibi scioli viderentur ex præscriptis Petri Cunerienſis documētis,nullam Sum.Pont. esse autoritatem in regno Galliæ cùm coaxarēt,tū scriberēt,illū nec posse regno priuare hereticū qui iure agnationis ad sceptrum vocaretur, nec à iuramento fidelitatis Catholicos, quod ipsi Henrico III. præstiterant absoluere, nec vllâ ratione de rebus temporalibus illius regni statuere posse docuerunt:Sed eorum scripta quasi vnicâ veritatis spongiâ deleuit ille ipse cuius in aurem nugas insusurrabant suas. Nam anno 1593. cùm videret ex autoritate Sum.Pontificis omnes regni ordines,ad electionem regis orthodoxi progredi, cepit animo considerare, & verè confiteri maiorem Sum.Pont. quàm armorum vim esse.Inde & Sum. Pontif.& ciuitates regni, & omnium in se animos ita conuertit,vt iam pacificus vndiq; pro legitimo colatur. Faxit Deus vt hæreticos eo tandē insequatur odio, quo prosecutus est Catholicos, ne (quod multi augurantur) ad ruinam Ecclesiæ in eam ingressus aliquando dicatur.

DE POTESTATE DELEGATA Inquisitorum.

SVMMARIVM.

1 *INquisitores nominati ab Inquisitore Generali in ditionibus Hispaniarū an sint subdelegati, & similiter possint vices suas alteri cōmittere, & n. 15. & 26.*
2 *Qui pro se regulam habet, intentionem dicitur habere fundatam, & nu. 3.*
4 *Progressus in infinitum prohibetur, & à lege damnatur.*
5 *Vicarij seu cōmissarij non possunt alios vicarios seu commissarios creare.*
6 *Inquisitores qui à principe delegati dicuntur, non possunt eorum vicarijs, seu commissarijs dare facultatem, vt iterum subdelegent, & nu. 72.*
7 *Delegatus potestatē quam habet subdelegandi, à lege habet, quæ cum persona extinguitur, sicut priuilegium.*
8 *Priuilegium subdelegandi non est concessum, nisi delegato principis, non autem subdelegato.*
9 *Gesta seu gerenda à non habente potestatem, sunt nulla, tanquam gesta à priuato, & nō habēte iurisdictionē*
10 *Inquisitores Apostolici an dicātur delegati ad vniuersitatē causarū, & n. 9.*
11 *Delegati ad vniuersitatem causarum, non possunt subdelegare totam vniuersitatē, sed vnam vel duas causas.*
12 *Verba priuilegij commissionis, vel inuestiturę, cum de eis dubitatur, inspicienda sunt.*
13 *Verosimile an, & quando attendatur.*
14 *Iudex non debet fidem adhibere depositioni distanti à verosimili.*
16 *Delegatus ab inferiore à principe, an & quādo subdelegare possit, & n. 18.*
17 *Fidei fauore multa conceduntur, quæ aliàs prohibentur, & in quibus casibus habeant locum.*
19 *Inquisitores ad aliquam prouinciam deputati, possunt alium in suum locū substituere, qui substitutus vicarius seu Commissarius vocatur.*
20 *Iurisdictio delegata Summ. Pontificis licet sit stricti iuris & odiosa, secus tamen est in causis fidei.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

21 *Iurisdictio delegati licet per mortem delegantis exspiret, secus est in fidei fauorem.*
22 *Inquisitores à quocumque eligantur, semper ab Apostolica sede habent autoritatem immediate.*
23 *Absentia committentiũ est iusta causa comissionis.*
24 *Delegatus semper subdelegare potest, siue iusta subsit causa, siue non.*
25 *Doctores Glossæ, ac iura quibus Inquisitorib. licet constituere & facere vicarios, seu substitutos, quomodo intelligenda.*
27 *Fauores sunt ampliandi, & odia restringenda.*
28 *Constitutio pœnalis fauore fidei extenditur, quod idẽ est fauore animarũ.*
29 *Exceptio in aliquibus casibus ad similes extenditur.*
30 *Sicut põt subdelegare delegatus à principe, sic etiam si est delegatus à populo non recognoscente superiorem.*
31 *Testium nomina fauore fidei non publicantur, si ob potentiam accusati imminet periculum testibus, quod idẽ est in crimine læsæ maiestatis.*
32 *Argumentũ à simili ab hæresi, ad crimen læsæ maiestatis humanæ.*
33 *Hæresis crimẽ est læsæ maiest. diuinæ.*
34 *Hæresis maius crimẽ, quam læsæ maiestatis humanæ crimen.*
35 *Casus non reperiuntur omnes decisi, sed est procedendũ de similibus ad similia, quod procedit etiã in pœnalib.*
36 *Simile est, vbi militat eadem vel similis ratio.*
37 *Inquisitores deputati censentur esse delegati à Papa immediatè, & non subdelegati ab Inquisitore generali.*
38 *Inquisitor Generalis super nominatione & deputatione Inquisitorum, solum præstat nudum ministerium.*
39 *Inquisitor Generalis in nominãdis seu subdelegandis Inquisitoribus, est quoddam organum, quo mediante eius vox transfertur ad delegatum, imò est viua vox absentis.*
40 *Papa concedit Inquisitori Generali potestatem deputandi, seu nominandi Inquisitores.*
41 *Pater committẽs filio manumissionem vnius ex seruis, intelligitur tãtùm electio filio commissa, ipse verò pater manumittit.*
42 *Electus ex commissione ordinis, ab ipso ordine electus censetur.*
43 *Factum ab his qui habent autoritatem, à concilio factum censetur.*
44 *Iurisdictio contentiosa si esset cõmissa, quod fit à commissario, non videtur fieri à committente, quoniam ad eum appellatur.*
45 *Delegatio vel subdelegatio non sunt actus contentiosæ iurisdictionis, nec actus iudicij, licet iurisdictio transferatur in delegatũ, vel subdelegatũ.*
46 *Inquisitores electi seu deputati ex vi potestatis attributæ à Papa Inquisitori generali, censentur autoritate Sum. Pont. if electi seu deputati.*
47 *Inquisitores à quocumq; delegentur, seu nominentur, semper sunt delegati à Papa, & ab eo accipiunt iurisdictionem & potestatem.*
48 *Electio facta ab aliquo autoritate sui superioris, nõ potest à successore reuocari.*
49 *Omnia nostra eorũ facimus, quibus autoritatem nostram impertimur.*
50 *Qui per alium gerit, per se ipsum gessisse videtur.*
51 *Inquisitores possunt facere commissarios, quos vicarios seu substitutos appellamus.*
52 *Inquisitor generalis licet possit remouere Inquisitores ab officio, iurisdictio tamen eorum non est ab eo.*
53 *Facultas remouendi Inquisitores, quæ causa concessa fuit Inquisitoribus Generalibus.*
54 *Inquisitores quibus ex causis remoueri possint ab officio.*
55 *Inquisitor ob infirmitatem temporalem potest vicarium seu Commissarium*

sarium sibi substituere, conferens ei plenarie vices suas.
56 *Infirmitas & absentia Iudicis delegati iustæ sunt subdelegandi causæ.*
57 *Inquisitor liberatus à morbo potest sub delegatam iurisdictionem reuocare.*
58 *Inquisitor ob perpetuam infirmitatẽ potest remoueri, quod idem est in sene.*
59 *Inquisitores qui sint in officio confirmandi quamuis ipsi recusent, & de eorum qualitatibus.*
60 *Inquisitores imperiti omnino remouẽdi sunt.*
61 *Causæ fidei causis matrimonij præpõderant.*
62 *Inquisitores ob negligentiã remouẽdi.*
63 *Negligentia dolo æquiparatur.*
64 *Negligentia quãto tempore iudicatur, & quomodo probetur.*
65 *Negligens quis dicatur.*
66 *Inquisitores ob iniquitatem remoueri possunt.*
67 *Auaritia & illicita pecuniarũ extortio prætextu officij, sub iniquitate intelligitur.*
68 *Pecuniæ appellatione, omne pretio æstimabile intelligitur, & quæ alia contineantur.*
69 *Inquisitores an possint recipere esculenta, & poculenta.*
70 *Inquisitor generalis potest punire Inquisitores ob delicta ab eis commissa.*
71 *Inquisitores possunt committere potestatem quam habent, Commissarys.*
72 *Vicarij seu Commissarij constituti à Papa subdelegare possunt, gaudentq; priuilegijs, quibus & Inquisitores & præferuntur ordinarijs, secus est in subdelegatis*
73 *Vicerector gaudet immunitate rectoris*
74 *Facultas data Inquisitori Generali à Papa quomodo intelligenda sit.*
75 *Priuilegium impetratũ de eo quod quis habet, in re superfluum est.*
76 *Verba regulariter quando propriè, & quando improprie accipiantur.*
77 *Verba quando non operantur in suo significatu, ad impropriũ trahuntur.*
78 *Episcopus cõmittens alicui vniuersitatẽ causarũ, licet eum vicarium nominet, non est vicarius sed delegatus.*
79 *Vicarius facit idem consistorium cum Episcopo, non autem delegatus.*
80 *Iudex delegans, si dicat quod delegatus possit alteri delegare non videtur ipse delegatus delegare sed ipse delegans, & num. 82.*
81 *Bartol. in l. more maiorum. col. 4. vers. quæro quid si in delegatione ff de iurisdict. omn. Iudic. in quibus terminis loquatur.*
82 *Subdelegatus à delegato nõ cẽsetur sub delegatus sed delegatus à delegante.*
83 *Electus censetur à committente, nõ autem à commissario.*
84 *A sentẽtia arbitri nõ appellatur ad delegatum recusatum, sed ad superiorẽ.*
85 *Delegatus in quibus casibus fungatur vice delegantis.*
86 *Apostolicis in literis nullum verbũ cẽsetur appositũ sine mysterio, quod idẽ est in contractibus & testamentis.*
87 *Literæ Apostolicæ non continent aliquod reprehensibile.*
88 *Res vt vitio careat plerumq; contra verba, eorumq; propriam significationem interpretatur.*
89 *Verba ne dicantur superflua, debẽt aliquid operari.*
91 *Hæreticorũ sectæ multæ inueniũtur, seque extollũt in fidem Catholicam.*
92 *Fides Catholica vna est, & nõ plures, & consequenter vna Ecclesia, & n. 95.*
93 *Fides non mutatur.*
94 *Fides est lucerna, quam Dei sapientia accendit ad recuperandam drachmã, id est hominem perditum.*
96 *Inquisitores an sint iudices necessarij in causa hæresis, possintque hæreticos condemnare, & qua causa instituti fuerint. & num. 100. & 107.*
97 *Epscopi & Inquisitores an sint iudices in solidum & in causa hæresis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

98 *Episcoporum munus est custodire oues sibi creditas, & hæreses exstirpare.*
100 *Episcopi negligentes diœcesim ab hæresibus purgare puniendi sunt, & ab Episcopali dignitate remouendi.*
101 *Iurisdictio Inquisitorum non debet extendi sed restringi & quare.*
102 *Inquisitores quam potestatem habent, & num.106.*
103 *Priuilegium non extenditur de re ad rem, nec de persona ad personam, nec de casu ad casum, & tantum operatur, quantum eius tenor sonat.*
104 *Priuilegium tantum comprehẽdit casum expressum, nec se extendit, vltra propriſsimam verborum significationem, nec ad id quod est minus expresso.*
105 *Priuilegium non debet extendi vltra terminos suos, ac ex causa expressa regulatur, etiam si de tertij præiudicio tractaretur.*
107 *Inquisitores sunt deputati à sede Apostolica, & specialiter in causa hæresis cõstituti, præsuntq; in vnaquaq; prouincia.*
108 *Inquisitores sunt maiores quolibet Ordinario.*
109 *Citatus vt compareat eodem tempore coram Inquisitoribus, & coram Episcopo, coram quo priùs comparere tenetur.*
110 *Inquisitores habent autoritatem illius à quo destinati sunt, eiusq; locum obtinent.*
111 *Inquisitores in causa hæresis habent maiorem, ac fortiorem, & meliorẽ iurisdictionem Episcoporum iurisdictione.*
112 *Inquisitores censentur præcipua pars corporis prouinciæ sibi creditæ.*
113 *Confessio facta coram iudice inquirente, videtur facta coram parte. Inquisitor repræsentat rempublicam, & partem offensam, ibidem.*
114 *Inquisitores Regni Siciliæ tanquam Apostolicæ sedis, & Regiæ Maiestatis delegati in omnes actus vtrãq; personam induunt & num.121.*
Inquisitorũ munus omnes Regni dignitates amplectitur, omnesq; honores continet, ibidem.
115 *Iurisdictio Inquisitorum Regni Siciliæ licet à Rege cõcessa fuerit, debet tamen vt Ecclesiastica considerari.*
116 *Aliquid quãdo propter aliud apponitur, debet ab eodem esse, vel non esse assumi.*
117 *Inquisitores habẽt autoritatem & iurisdictionem etiam in exemptos.*
118 *Inquisitores Regni Siciliæ sunt iudices ordinarij, & cum eis concurrũt, ordinariamq; potestatem habent, & num.120.122.133.& 154.*
119 *Inquisitores Regni Siciliæ possunt tractare causas laicorum, & n.134.*
121 *Inquisitores Regni Siciliæ possunt iurisdictionẽ in laicos Regi subditos in terris Regis exercere, & quare.*
123 *Inquisitores in exequendis sententijs possunt Regiam & Pontificiam iurisdictionẽ in subditos Regi & Põtifici exercere.*
124 *Causarum commissione absolutâ, censentur etiam commissa omnia, quæ ad eas consecutiuè veniunt.*
125 *Argumentum ab absurdo, validũ est.*
126 *Mutanda non sunt, quæ moribus, & consuetudine recepta sunt.*
127 *Solitum quando dicatur.*
128 *In actis iurisdictionalibus, ex vnico tantum actu acquiritur quasi possessio & n.129.*
130 *Inquisitores reperiẽtes se in quasi possessione præcipiendi, in ea manutenendi sunt, & non spoliandi.*
131 *Inquisitores possunt suam potestatem & præeminentiam etiam armatã à fa militâ defendere.*
132 *Inquisitores semel iudices ordinarij, & competentes approbati, non possunt in posterum recusari.*
135 *Inquisitio quæ, & quotuplex sit, & num.136.*

137 *Ad*

137 *Ad Inquisitionẽ generalem, quæ fit in causa hæresis, nõ requiritur infamia præcedens.*
138 *Inquisitio specialis quæ sit, & an in ea procedatur absque infamia præcedenti.*
519 *Inquisitores ob indicia, & verisimiles suspiciones possũt exercere specialẽ Inquisitionem nullâ præcedẽte infamiâ.*

Quæstio secunda.

Inquisitores nominati seu deputati ab illustrissimo Inquisitore Generali in Hispaniarum ditionibus, an possint subdelegare, & alteri vices suas committere in absentia.

PVLCHRA & notabilis est quæstio, ac sæpissimè à iudicibus sæcularibus excitata; Vnde operæpretiũ me facturũ censui, nec institutũ prætergredi, si eam huc annectere. Fuerunt in in hac re inuicem pugnantes opiniones. Negatiua dubitationis causâ. arg. l. à iudice. C. de iudic. quâ deducitur
1 † delegatos ab Inquisitore Generali delegare non posse, huius hæc sunt verba, [A iudice iudex delegatus, iudicis dandi potestatem non habet, cum ipse iudiciario munere fũgatur, nisi à principe iudex datus fuerit.] Hæc ibi. & in cap. super quæstionum. §. si verò. de offic. deleg. Hoc per modũ regulæ tradit. Bald. & alij in d. l. à iudice. & Dec. in cap. si pro de-
2 bilitate. de offic. delegat. † quam qui habet pro se, habet intentionem suam fundatã, vt not. glos. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. & dicit Bar. in
3 l. quoties ff. si quis cautio. quòd † res est certa pro eo, qui habet regulã pro se, vt latè scribit Dec. in l. 1. ff. de reg. iur. Et huius regulæ ratio multiplex tradi solet. At quæ sunt à Iurisconsultis traditæ illę sunt. Prima quidem, quod res tanti momẽti & quæ speciẽ summi & meri imperij refert, & in qua plurimorũ salus vertitur, nõ debet ab eo trãsferri, cui propter industriã virtutisq; & iustitiæ opinionem est commissa. l. 1. ff. de constitut. princip. l. non solùm. 67. §. si pupillæ. ff. de ritu nuptiar. Nã si quãdo à P. R. missus est Pro cos. & à principe præses prouinciæ, hodierno verò die si à Pont. M. generalis Inquisitor delegatur electa vndiq; fuisse videtur personæ industria & fides. l. 1. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Apud Æschylũ huius delegationis quædã imago conspicitur in Prometheo vincto: vbi Vulcanº cùm ἐντολὰς τοῦ πατρὸς, ideſt, mandata patris alteri demandari vellet, coactus est implere illa per se, διὰ τὸ κράτος καὶ βίας per Vim & Imperium, non enim cuiuis licet principis iussa executioni demãdare. Altera est, quod omnis delegatio quantũuis generalibus clausulis cõcessa specialis sit. Vnde nõ minus personarũ quàm rerũ speciẽ spectandã, & in eo cui mãdata sit iurisdictio sistere eam velint, non etiã vt de
legare illã alteri possit. l. 1. ff. de reb. eor. qui sub tutel. l. 1. C. de præd. minor. Adducũtur & huius regulæ aliæ rationes à doctoribus Iuris: quarũ vnã corũ propriã deprehendimus, quâ dicũt id iustè ex regulâ prodijsse, vt delegatus mãdare alteri delegatã sibi iurisdictionẽ non possit, ne detur progressus in infinitũ. Nã omnes subdelegati subdelegatorum delegare pos
4 sent. Ideo † ratio infinitatis hoc prohibet, vt dicit Abb. in c. cũ causam. de appell. & iste progressus in infinitũ à lege dãnatur, vt in l. apertissimi. C. de iudic. & latè glos. in c. cum in multis, de rescript. l. fideicommissa. §. si quis. 2. ff. de lega. 3. Eymeric. in 3. part. Director. quæstione 15. & ibi Pegna

Universidad de Deusto
Biblioteca

comment.64. in litera D. Et idcirco vicarij seu commissarij Inquisitorum non possunt alios vicarios, seu com-
6 missarios sibi creare, nec † Inquisitores, qui delegati à principe dicuntur, possunt eis facultatem dare, vt iterũ illi subdelegent. Ita glos. sing. in d. c. super quæstionũ. §. porrò, verb. transfert. de offic. delegat. & glos. in c. cum causam. verb. delegatus. de appell. Archidiacon. in c. quamuis. & Ioann. And. in c. is cui. de offic. deleg. libr. 6. Alexand. in d. l. à iudice, expresè Alberic. in l. more maiorum. ff. de iurisdict. omn. iudic. & Panorm. in d. c. super quæstionum. §. si verò. num. 2. de offic. delegat. Idque maximè proce-
7 dit, quia † delegatus potestatẽ, quam habet subdelegandi, à lege habet, quod est velut personale priuilegium quod cùm personam, cui tribuitur, sequatur, ad alteram transferri nõ potest, imò cum personâ extinguitur, tex. in c. priuilegium de reg. iur. libr. 6. not. Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapion. & glos. in c. quàm sit. de electione libr. 6. quare commissarius non potest sibi substituere alium cõmissarium. Quæ ratio etsi non sit sufficiens, quia vltra primam vicem possit limitari ex doctri. text. in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signif. (vt dicit Dec. in d. c. cum causam. & vltra eum hoc sentit Paul. de Castr. in cons. 118. quod isti domini. libr. 1.) tamen alia ratio videtur congruentior, eaq;
8 tradita à Iureconsult. quia † hoc priuilegium subdelegandi personam sequitur nec vltrà progreditur. l. 1. ff. de constitut. princip. l. ea quæ. ff. ad municip. nec vllo modo est concessum nisi delegato à principe, non autem subdelegato, quod cùm personale sit, non transit in subdelegatum, vt dicit Dec. in d. c. cùm causam. sed ante eũ hoc dixit Abbas in cap. cum Bertholdus, col. 8. vers. sed dubium est. de re iudic. siue ergo obstet ratio vel momenti, vel specialitatis mandati, siue infinitatis, vel personalis priuilegij constitutissimum est in iure vt subdelegatus à delegato principis nõ deleget: nec reperitur exceptio contraria huic casui nostro, nisi fortè ex necessitate, vt cum Procos. cui Generalem Inquisitorem & sanctum Officiũ equiparo proficisci habet necesse, aut alio iusto impedimento necessitate aliquâ impeditur. l. 1. §. 1. vbi DD. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd. Nam (vt exceptioni sua quoque sit regula) necessitas nõ habet legem, vt vulgò loquuntur l. 5. §. si quis riuos. ff. de damn. infect. sed hæc pluribus infrà. Quare videtur dictæ regulæ stãdum. Vnde sequitur † gesta seu gerenda à
9 dictis commissarijs esse nulla, tãquam gesta à priuatis, & non habentibus iurisdictionem, text. in dict. cap. cùm causam. in fin. de appellat. Bart. in suo tract. de iurisdict. col. 1. num. 1. Bald. in consilio 225. in causa vertente. libr. 5. & huiusmodi gesta meritò dici possent peregrina, vt dicit text. in c. peregrina. 5. q. 6.

Secundò † Inquisitores Apostolici
10 contra hæreticam prauitatem delegati sunt ad vniuersitatem causarum, vt sentit Cardinal. in Clem. multorũ: in 1. oppos. de hæret. & expressiùs Archidiac. in c. ne aliqui. de hæret. lib. 6. Sed † delegati ad vniuersitatem
11 causarum non possunt subdelegare totam vniuersitatem causarum, sed vnam vel duas causas, vt probatur in text. iuncta glos. in l. 1. §. final. ff. quis, & à quo. Et hæc est communis opinio, vt dicit Bart. in l. more maiorum. col. 4. vers. item dicit. glos. fin. de iurisdiction. omn. iudic. Igitur cum Inquisitores sint subdelegati ad vniuersitatẽ causarum, sequitur quòd dictam vniuersitatem cõmittere non possint, sed vnam vel duas causas, & conse-

quenter prædicta commissio esset nulla.

Prædictis autem non obstantibus, contrarium verius esse arbitror. Arbitror, inquam, imò & sincerè in eam sententiam inducor ex communi iuris dispositione, cùm si quid literæ quę Inquisitori Generali concesit Sum. Pontif. præter ius commune contineãt, id ex forma rescripti omnino pẽdeat. c. 1. de rescript. & ibi Per. de Rau. qua de causa dicunt omnes vt rectâ viâ cuncta procedant, verba priuilegij esse inspicienda, tex. in cap. porrò. & c. recipimus. de priuilegijs. [Et idẽ de forma cõmissionis quòd sit inspicienda, dicit Bald. in l. item eorum. §. si decuriones. ff. quòd quisque iur. Sic etiam in inuestitura dicitur, vt tenor illius sit inspiciendus. Ita dicit Bald. in c. 1. in fin. de duob. fratribus à capit. inuest. cum alijs, vt scribit Dec. in Cons. 68. superiori anno, & in Cons.
13 208. ad clariorem. colum. 1. At † cum super eo quod indultum & concessum est dubitatur, ad id quod verisimile est attenditur, vt in cap. quia verosimile. de præsump. Leges enim non verosimilibus non adaptantur, sed verosimilibus: vt tradit Bald. in l. fin. in fin. C. de hæred. instit. & dicit Iason in cons. 150. visis & diligenter
14 lib. 4. & † dispositioni distanti à verosimili iudex non debet fidem dare, vt dicit Petrus de Anchar. in Cons. 57. ex ordine contractuum col. fin. ideo considero duos casus tantùm, cum alij dari nù possint. Primus est, quando dictus Inquisitor Generalis esset constitutus simpliciter, nullâ acceptâ potestate deputandi seu subdelegandi Inquisitores particulares, in ijs regnis & prouincijs, vbi non residet ipse nec residere potest ob longam distantiam locorum: casus iste etsi possibilis sit, non tamen est verosimilis, quia Papa scire potuit dictum Inquisitorem Generalem nõ posse discurrere per latas prouincias, & ideo oportuit destinare Inquisitores per alias prouincias. Et tunc si verus esset iste casus, nulla videtur esse dubitatio:
15 quòd † Inquisitores à dict. Inquisitore subdelegati, nõ possunt alteri cõmittere vices suas per stantẽ regulam d. l. à iudice. cum similib. quę cum suis rationibus subnixa sit obstat acerrimè ne delegandi facultas quę penes delegatum est, transeat in subdelegatum, vt superiùs diximus. Nihilominus exceptionem quam supra retulimus, ad duci non ibimus inficias, quæ regulæ
16 officiat: sicut in simili: † delegatus ab inferiori à principe, subdelegare non potest, vt not. d. l. à iudice. & tamen in causa fidei, delegatus ab Episcopo vel à Capitulo, sede vacante, & sic delegatus ab inferiore à principe, subdelegare potest, vt est casus in Clement. multorum. §. verum si Episcopus. de hæreticis. Et est ratio. vt ibi dicunt Bonifacius, & Cardinal. vt causæ hæresis facilius expediantur. Mul-
17 ta † enim fauore fidei conceduntur, quę aliàs prohibentur, vt patet in c. 1. & in c. in fidei fauorem. & c. final. §. iubemus. de hæret. lib. 6. quod non solùm habet locum in sententiæ promulgatione: sed etiam in alijs articulis iurisdictionalibus emergentibus ex causa fidei, vt est carceratio & tortura, vt dicit glos. in verb. his. in d. §. verum, vbi inquit Cardinal. concluIS siuè esse † in fauorem fidei, vt delegatus ab inferiori quàm à principe subdelegare possit collegæ siue alteri:
19 Vnde generaliter dicitur quòd † Inquisitores deputati ad aliquam prouinciam possunt aliquem in locum sui substituere, qui substitutus vocatur vicarius cõmissarius vel substitutus, vt dicit glos. in Clem. nolentes. in verb. ipsorum commissarijs. de hæreticis. & in hoc residet ibi Cardinal. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

d. Clemen. multorum. §. & quia. oppositi. 2. & propterea non videtur inconueniens, vt sicut delegatus ab inferiore à principe subdelegat in fauorem fidei,& cõtra iuris regulas,vt diximus,quod subdelegatus à delegato principis pro prima saltẽ vice possit alteri committere vices suas in fidei fauorem, ex causa absentiæ & impe-
20 dimenti notorij: quia † licet delegationes Papales iudicum sint odiosæ & stricti iuris, cùm veniant in derogationem iurisdictionis ordinariæ: illas tamen in rescriptis, vel delegationibus factis propter fidem Catholicam, admitti necesse est, vt dicit Dominic. post Ioann. Andream in c.ne aliqui.2.oppositi.2. de hæret.libr. 6. Sic etiam in iure ciuili, quanuis datio tutoris mãdati nequeat l. nec mãdante. ff.de tutorib. & curat. dat.ab his,& c. quia eam nemo habet ex mandato nisi speciali.l.6.§.pen.ff.de tut.tamen Legatus ex oratione D. Marci Imp. tutorẽ dare potest.l. 1. ff.de tutorib. & curat.l. pen. ff. de offic.Procos.idq; propter vtilitatem introductum est, ne dũ Proconsuli nõ vacat cognoscere,res pupilli deserta pessum eat.Erit ergo hæc secunda exceptio, ex vtilitate non minùs accepta quàm ex ne-
21 cessitate.Inde fit,vt licet † per mortẽ delegãtis exspiret iurisdictio subdelegati,re integrâ, id est,quo ad negotia nõ cepta,vt in c.gratũ,de offic. delegat.(est enim subdelegati ac quasi vicarij opera fiduciaria,vt loquitur Cæsar 2.de bell.ciuil.quę tũ itaq; cessat,cum fidei subiectũ definit vel morte, vel potestatis volũtatísue cessatione) secus tamen est vbi quid religionis & fidei Cathol.causâ sese offert,tũ enim morte delegantis non exspirat iurisdictio Inquisitorum, etiã in eo quod nondum inceptum est, vt in dict. c. ne aliqui. de hæret. libr. 6. Eymer. in 3.part. Director. quæstione 7. & 8. & ibidem Francis. Pegna Comment. 56.& 57.Nicol.Arelitan.de hæret.notab.4.n.2.Rojas de hęret.p.2.n.436.& singul.114.nu.3. & sequent.& singul. 115.Siman.de Cathol.instit.tit.34. n. 14.Abb.in c relatũ n.7.de offic. delegat.Dec.in c. causam matrimonij nu. 10.eod.tit.& in l.eius qui in prouintia §.placet n.3.cum seqq.ff.si cert.petat. Hipp.singul.44.incip.mandatũ.& alij, quos refert idẽ Rojas in d.sing.114. n.
22 3.Ratio est, quoniã † à quocunq; eligantur Inquisitores, semper ab Apostolica sede habent autoritatẽ immediatè, Eymericus vbi suprà, q. 3. & 6: & ibi Pegna Comment.52.& 53.siue ad beneplacitum Romani Pont.morte delegantis nõ exspirat iurisdictio, donec aut expressè nominatim fuerit reuocatus, aut nisi in literis creationis contrariũ expressum sit: quod vtiq; ob singularem fidei fauorẽ fit, ne in alterutrum horũ impingamus, vt aut hæretici non inquirantur, aut
1 eorũ punitio omittatur,seu differatur
23 c.vt officium.de hæret.Et † licet iusta causa huius commissionis sit absentia cõmittentium vt iam diximus ex l. 1. huius rei.ff.de officio eius, cui mand. est iurisd.non tamen in hoc fundatur omnimoda iustificatio dictæ commis-
24 sionis,quia† exstante absentiâ vel iustâ causâ,aut nõ exstante,iudex delegatus subdelegare potest.vt Abb.cõcludit in d. c. si pro debilitate.de offic.delegat. Pro qua sententia notan-
25 dum est † quod glossæ & dict. Dd.dicẽtes Inquisitores posse committere vicarios vel substitutos, vt diximus, non se adstringunt an sint legati dicti Inquisitores, vel non, sed simpliciter loquuntur, non constituentes differentiam super hoc,quinimò sentiunt, quòd sunt subdelegati, dum dicũt,quod possint facere substitutos, quod est generale ad omnes gradus, text. in l.1. in princip. ff. de vulga. &
pupil.

pupil.quia si de delegatis intellexisset nõ dixissent,quod possint facere substitutos, sed subdelegatos: & esset quæstio de indubitabili, quia nullus dubitat, quod Inquisitor delegatus à Papa possit subdelegare,sicut alij delegati à principe.per tex.in d.l.à iudice. & idcirco eorum verba debent generaliter intelligi.l. 1. vers. generaliter. ff.de leg. præstand. & l.de pretio. ff.de public.cum alijs ibi not.Et quòd
26 † committere possint vices suas Inquisitores,cum Summi Pontificis delegati sint.c.ne aliqui.de hæret.lib. 6. Locatus in opera iudiciali. verb. Inquisitor.n.4.Eymeric.in 3.p.Director. q.15.d.1.& ibi Frãc.Pegn.Cõment.64. vers.quantũ ad primã. & in eadẽ 3.p. super tit.instituendi commissariũ specialem n. 37. hoc idem expresse Bald. per d.glos.in l. solent. ff.de offic. Proconsl. Et est commun. opin. vt dicit Gundisaluus de hæret. q. 7. Neq; inconuenit, vt ille fauor fidei,quod ille delegatus ab inferiori à principe possit subdelegare,qui aliàs attento iure communi non poterat subdelegare, extendatur ad subdelegatum, vt cõmittere possit vices suas alteri, præ-
27 sertim ob suam absentiam: fauores † enim conuenit ampliari, & odia restringi, vt latè traditur per Modern. in l. cum quidam.ff. de liber. & posthum.& in cap.odia.de reg. iur. libr.
28 6.eodem modo † fauore fidei constitutio etiam pœnalis extenditur, vt dicit Abb.in c.2.in fin. de diuort. Et idem fauore Ecclesiæ,vt not.glos. Et ibi Domin.in cap. sciant cuncti. vers.nota primò de election.libr.6.Et Abb.in cap.nihil.de election. col. antepenult.Et animarum fauore, vt dicit Ioan.Andreas in.cap.ex tenore.Et ibi Abb.vers.nota singulariter, qui fi-
29 lij sint legitim.Et facit quia † exceptio in aliquibus casibus ad similes extenditur,vt notat glos.Et Bart.in.l. 1.
C.de condict. indeb. & Abb. in cap. cum dilecta,de cõfirmat.vtil.vel inutil.Sic in materia subdelegationis arguit Paul.de Cast.in d.cons.18. dicẽs, quòd † sicut delegatus à principe potest subdelegare per.d.l. à iudice. sic etiam delegatus à populo Florẽtino, quia non recognoscit superiorem & quidẽ in iure non minus est hoc speciale,quàm in principe, vt in d.l. à iudice. Nam eodem iure vtũtur quo P. Romanus Respublicæ omnes quę nõ
31 recognoscunt superiorem.Sic enim † fauore fidei,nomina testium non publicantur, si ob potentiam accusati imminet periculũ testibus. c. statuta. §.iubemus de hęret.lib.6.quem text. in hoc declarant Ant. & Abb.in cap. præterea 2. de sponsal. Gundisaluus de Villadieg.de hæret.q. 10.numer.4. Alphon.Gutrero in Thesaur.Religio. Christ.tit.de hæret. num.20. Ludouicus Carr.de hæret. §. versa autẽ vice. num.10.Rojas de hæret.2.p.Assert. 4. nu.96.& sing.207.Simanc.de Cathol. instit.tit.64.de testibus.numer.27. & extrauag.Innocent.VI.post Director. impressa repertor. Inquisit. in verbo. publicatio. Quod autem nomina testium non debeant publicari extat constitutũ ex decreto S.Officij Generalis Romanæ Inquisitionis facto sub Pio.V. relato ab Autore operis iudicial. Inquisitorum. pag. 476. Campeg.ad Zanchinum de hæret. cap.9. Eymericus in.2. p. Directorij, quæst. 75.Et ibidem Pegna.comm.124.pag. 679.Et alijs, quos studio breuitatis omitto.Extat.quoque hodie decisio expressa Hispalens. in instructionibus anni.1484.c. 16. Et in nouis Matritensibus anni 1561. num.31. quod extenditur ad accusatum de crimine læsæ maiestatis, vt concludit Petrus de Anchar. in cons. 287. ex prædicta facti narratione.col.5.& est argumentum † à simili, nempe à crimine læsæ
Maie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maiestatis diuinæ, ad crimen lęsę Maiestatis humanæ vt in auth.Gazaros. C.de hæret.nemo enim dubitat hæresis † crimen primum esse caput in
33 crimine læsæ Maiestatis.cap. ad abolendam. de hæret. & cap. vergentis.
34 eodem tit. Quin longè † grauius est æternam quàm temporalem Maiestatem offendere,can.nō offeramus. 24.quæst. 1. At in proposito, sicut fauore fidei delegatus ab inferiori à principe potest subdelegare, qui attentâ regulâ iuris communis non potest, eodem fauore fidei exstāte, non abest à ratione iuridica, vt subdelegatus à delegato principis possit vices suas alteri committere, exstante absentia Inquisitorum subdelegatorum,pro prima vice, ad euitandam illam rationem infinitatis. Hęc procedunt clarè de mēte DD.in.d.clem. multorum.Et glos.in d. clem. nolentes.quia † nō omnes casus reperiun-
35 tur decisi,sed est procedendum de similibus ad similia,per modum ratiocinationis,l.non,possunt.Et.l. neque leges.ff.de legib.cap.de vxore. de sepultur.vbi Abb.in 3.notab. quod etiā procedit in pœnalibus. vt per Bald. in l.siquis nō dicam rapere.C.de Epi-
36 scop.& cleric.vbi dicit,† quòd simile est: vbi militat eadem vel similis ratio.Et idem dicit in l.illud.C.de sacro sanct.Eccles.Et notabiliter in.l.2.col. 1. versi.istud est. & latè per Abb. Feli. & alios in. cap. translato. de constit. Bald. in l.data opera: col. 5. sub num. 11.C. qui accus. non poss. & Menoch.de arbitr.lib.2.cent.1.cas.84.

Quamuis autem prædicta procedant in casu illo,non verisimili, nihilominus propius accedendo ad veritatem casus, oportet, vt stringatur manipulus, & ponatur securis ad radicem arboris.

Ad secundum igitur casum verū & indubitabilem accedamus, quod scilicet,Papa cōstituendo Inquisitorē Generalem in ditionibus Hispaniarum(vt hodie fit) dat eidem potestatem deputandi seu subdelegandi Inquisitores particulares ad singula Regna seu prouincias ad dicta Regna pertinentes,qui sanè Inquisitores parem cum ipso in causis fidei decidendis habent potestatem,vt constat ex Apostolicis literis Alex. IIII. Dat. an. 1258.quibus literis declarantur non nullæ, quæ sæpe in negotijs hęreticæ prauitatis contingunt, difficultates in.§.Adiecistis præterea[super quo taliter duximus ordinandum, quòd idē prior possit tres vel quatuor idoneos ad hoc opus assumere, qui parem cū ipso habeāt potestatem &c.]Quo casu dicimus quod Inquisitores deputati seu subdelegati committere &c. Igitur possunt cōmittere alteri vices
37 suas quia† isti Inquisitores deputati cēsentur,seu subdelegati esse delegati à Papa immediatè, & non subdelegati ab Inquisitore Generali,licet in literis dicti Inquisitoris generalis dicatur[Subdelegamus, Inquisitorē talē in tali regno & prouincia]vt probatur ex text in c.ne aliqui.c.vt officiū, & cap.per hoc.de hæret.lib.6. & cap. ad abolendam. in fin.eod.tit.glos.singul. in clem. nolentes.verb.ipsorum cōmissarijs. de hęret.Lapus alleg. 32. incip.An frater minor:Frederic.de Senis cons. 145. Ioann. Episcopus num. 1.Abbas.in cap. causam matrimonij, de offic.delegat. & in. cap. final. desententia,& re iudicat. Gundisaluus de hæret.quæstion.23. num.6. Alciatus qui hanc dicit commun. opin. in Rubr.de offic.ordin.nu. 19.Simāc.de Catholic.Instit.tit.34.num. 13 Locatus verb. Inquisitor num. 5. & seqq. Comensis in lucerna Inquisitorum verb.Inquisitor.§.16.Rojas de hęret. sing.44.& 97.Eymeric.in Director.p. 3.quęstion.3.4.6.& ibidem Pegna cōment.

ment.53.& 55.Zabarell.in clem.multorum. de hæret.& Albertin. in cap. quoniam. quæst.3. de hæret. Et promiscuè loquemur de deputatis Inquisitoribus subdelegatis,ne hæ delegationes procedant in immensum,quia Iurisperiti discernūt terminos prędictos.Nam † dictus Inquisitor Gene-
38 ralis in hac deputatione Inquisitorum seu subdelegatione solum prędstat nudum ministerium ad instar nuncij,vt dicit Bal. in l.qui autem.§. constituere.ff.de constit. pecun. Franc. Pegna in 3.part.Direct.commēt.75.§.in hac quæstione.lit. E. super quæst. Eyme-
39 ric.vbi plene.Et † est quoddam organum, quo mediante vox eius transfertur ad Inquisitorem prouincialem sic delegatum l.1.ff.deprocurat.l.qui autem.14.§.final. ff. de const. pecun. & dicit glos.& Bart.in l. multū interest C. si quis alteri vel sibi. & in l. si Titio.ff. de vsufruct.legat.& Bald. in d.l.multùm interest.imò est viua vox absentis, vt dicit Bald. in l.1. col 16. vers. quæro nunquid. C. de confess.
40 Solam † ergo vocationem, vel delegationem Papa concedit Inquisitori Generali:Papa verò Inquisitores nominatos seu deputatos delegat, quibus confert optima decisio text. in l. pater.ff.de manumiss.vindict. vbi di-
41 citur,quòd † si pater scripsit filio, vt aliquem ex seruis suis manumitteret & ille manumiserit Stichum, Stichus ille erit liber:solum enim electionem filio concessit,ipse verò pater manumisit.Ad idem est text. in.l.item eorū. §.si decuriones.ff.quod cuiusque vni
42 uers. vbi † electus à Duumviris ex cō missione ordinis,ab ipso ordine elec-
43 tus censetur. Vbi notat Bart. quòd † factum ab his qui habent autoritatem à concilio, ab ipso concilio cēsetur factum,ex quo committitur factū
44 non iurisdictio:quia si † commissa esset iurisdictio contentiosa, quod fit à Commissario,non videtur fieri à committente. Et eo magis quod appellatur ad committentem.l.1.ff.quis & à quo,vt dicit Bald.in d.§.decuriones.
45 Delegatio † enim vel subdelegatio non sunt actus contentioslę iurisdictionis,nec actus iudicij,vt dicit Lapus in allegationē 81. incipien. non valuit, licet iurisdictio trāsferatur in delegatum,seu subdelegatum.vt l.more maiorum.ff.de iurisdiction. omnium iu-
46 dic. Huiusmodi ergo † Inquisitores electi,deputati,seu delegati ex vi potestatis attributæ à Papa dicto Generali Inquisitori, censentur autoritate Papæ electi,seu subdelegati, vt in casu quādo Papa indulget alicui,vt possit de idonea persona Ecclesiæ cuidā prouidere text.in cap.is cui. de præbend.lib.6.& ibi not. Dominic.vers. sed an dicatur iste prouisus. Eymericus part.3.Director.quęstion.6.Et ibi
47 Franc.Pegna cōment.55.Nā† à quocumque Inquisitores hæreticæ prauitatis delegētur,seu nominentur,semper sunt Papæ delegati,& ab eo accipiunt iurisdictionem & potestatem, illi verò,quibus hoc Romanus Pontifex committit solummodo habent à Papa mysterium eligendi seu nominandi Inquisitores.Cum Pegna & Eymeric.sentiūt autor Repert. Inquisit. in verb. Inquisitores.Lucerna Inquisit.in verb.Inquisitores.§. 1. & Lapus alleg.32.incip.an fratre minor. idem Eymeric. vbi suprà quæstion. 3. Vbi Franc.Pegna comment. 52. & per d. §.si decuriones.consuluit:Roman. in cons.116.Visis necessarijs col.1. dicēs
48 [quòd † si aliqui fecerunt electionē autoritate suorum superiorum, non possunt eorum successores illam reuocare: quia cum autoritate superiorum illi statuerint, non ipsi videntur hoc fecisse,sed illi quorum autoritate factum est hoc.] Idem quoque probatur.in. §. cum hoc in princ.in procem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

49 proœm. Inst. Accedit, quia † omnia nostra ipsorum facimus, quibus autoritatem nostram impertimur. l. 1. §. cumque est. C. de veter. iur. enucleand. c. si Apostolicæ. & cap. si
50 cum. de præben. lib. 6. † Gessisse enim per se quis videtur, qui per alium gessit. l. 1. §. deiecisse. ff. de vi, & vi armat. l. ita autem §. gessisse ff. de admin. tut. cap. mulieres. de sentent. excõmun. & scribit latè Decius in. l. is damnum dat. ff. de reg. iur. & pro his glos. in clement. nolentes de hæret. in verbo ipsorum commissarijs. Concludit,
51 quòd † Inquisitores possunt facere suos commissarios, quos vicarios vocamus aut substitutos, vt in Clem. 1. §. porrò. & §. verum. de hæret. & in Clem. 2. §. Notarij, eod. tit. & ibi glos. in verb. amouere. Eymeric. in 3. parte Director. quæstione 13. 14. 15. & ibi Pegna Comment. 62. pag. 588. Deo. in cap. cum causam. in. 3. not. de appellat. Butr. Panor, & cæteri in cap. super quæstionum. §. si verò. de offic. deleg. Bonifac. Vitalin. in Clem. 2. num. 30. & seqq. de hæret. Campeg. ad Zanchin. de hæret. cap. 30. Rojas sing. 1. & 97. Comens. in Lucerna Inquisit. in verb. Inquisitor. § 2. Idé Rojas de priuilegijs Inquisit. nu. 429. Vil ladiego, de hæret. quæst. 7. nu. 13. vbi testatur de Commun. & Simanc. de Cathol. Instit. tit. 34. num. 29. quia dicti Inquisitores sunt delegati à Papa.
52 Licet enim † Inquisitor Generalis Inquisitores remouere possit à dicto officio, vt in d. glos. in verb. amouere. d. §. Notarij. iurisdictio tamen Inquisitorum non est ab ipso Inquisitore Generali. Itaque solus actus constituendi seu remouendi pendet penes ipsum, prout suprà diximus, & patet in priuilegijs officij, vt formaliter dicit glos. in d. verb. amouere, quam Abb. Cardinal. & Bonifacius sequuntur. Sic est in proposito, quia Generalis Inquisitor constituit Inquisitores particulares, & illos remouet ex commissione. Papæ, quæ quidem facultas remouendi Inquisitores cõ-
53 cessa illis fuit, quia † melius ipsi suos quosque Inquisitores cognoscunt, & cuiusque notas habent personas, virtutes, scientiam, & sufficientiam ad tantum officium exercendum, quod non tam facile summus Pontifex scire & intelligere potest, cum nec personas, nec eorum qualitates agnoscat. Verum enimverò non temere, ac pro libero voluntatis arbitrio remouent Inquisitores: sed exi-
54 gente causa rationabili, legitima, ac iusta, prout viderint expedire. Nihil † enim magis est perniciosum in omni Reip. statu, quam iudicum & officialium repentina mutatio, eorumque frequens renouatio: vnde Claudianus Honorij consulatũ IIII. ex eo maximè felicem dicit, quòd iudicia per antiquos & ferè perpetuos iudices exercerentur, sic ille in Panegyr.

Iustos in pace legis, longumq; tueris
Electos, crebris nec succedentibus vrges
Iudicibus. ——

Sunt autem præcipuæ causæ, ob quas Inquisitores possunt ab officio remoueri, impotentia, negligentia, iniquitas, dolus, seu fraus prætextu Officij cõmissa, quæ deductæ fuerunt ex singulari cõstitutione & decisione. tex. in l. si quos. C. de offi. præfect. prętor. Orient. in hæc verba: [Si quos Iudices, vel propter aduersam & longinquã corporis valetudinẽ, vel propter negligentiã aut furtũ, vel simile aliquod vitium sublimitas tua inutiles esse reperit, his ab administratione remotis, & vice eorum alijs subrogatis: furibusq; pœnis legitimis subactis, ad nostræ mãsuetudinis scientiã non crimina, sed vindicta referatur:] hæc ibi. Sub hac dictione, impotentia ad

ad exercendum Officium Inquisitionis contra hæreticos, ponit Eymeric. in 3. p. Directo. quæst. 12. num. 5. infirmitatem, senectutem, ignorantiam, siue imperitiam. Nos tandem intelligimus non de infirmitate temporali,
55 sed perpetuâ: nam tunc † ipse Inquisitor potest vicarium, seu commissarium instituere, conferens ei plenariè vices suas, quod (vt diximus) iure fieri potest. Nam si principis delegatus ob iustam causam potest subdele-
56 gare, † infirmitatem verò, & absentiam iudicis delegati iustas esse subdelegandi causas, explorati iuris est, ex text. in l. 1. vbi commu. DD. ff. de
57 offic. eius. cui mand. est iurisd. vbi † verò liberatus fuerit à morbo, poterit ad se subdelegatam iurisdictionem reuocare, optimè Bernard. Comens. in Lucerna Inquisit. in verb. Inquisitor, quicquid senserit Abb. in c. venerabili. num. 6. de offic. & potest. iudic. delegat.
58 At † si infirmitas perpetua sit, aut talis, vt Inquisitorem vel omnino impediat, aut certè ineptiorem reddat, tunc remouendus erit, argumento tex. in l. morbus Sonticus, vbi glos. & DD. ff. de verb. signific. S. Thom. 2. 2. quæst. 71. art. 2. idem crederem dicẽdum de his, qui senio confecti sunt, cum senectus ipsa morbus sit: si tamẽ memoriâ, & iudicio deficiente delirent, & vt aiunt, repuerascant ob imbecillitatem rationis, ijque ciusmodi sint vt de illis dici possit: [Bis pueri
59 senes:] Eorum † autem qualitates, & qui sint in officio confirmandi, quanuis ipsi recusent (quia ad regendum & gubernãdum sæpe aptissimi sunt, vt docuit Aristot. libr. 7. Polit. Cicero in Catone Maiore, Hieronym. Epist. quadam ad Nepotianum, & Archidiac. in c. tanta. 86. distinct.) explicat Specul. tit. de teste. §. nunc tractemus. ver. sed quos vocat senes, & Feli. in cap. quoniam. vt lit. non contest.
60 Imperiti † autem omnino remouendi sunt. Authen. de iudic. §. 1. consentit tex. in c. ex literis. §. cæterùm. de consanguinit. & affinit. cuius verba sunt: [cæterum tuam prudentiam volumus non latere, quòd non sunt causæ matrimonij tractãdæ per quoslibet, sed per iudices discretos, qui potestatẽ habeant iudicandi, & statuta canonum non ignorent.] Quod vtique magis obseruari debet in causis
61 fidei: nam & si † matrimonij causę graues sunt, at certè causæ fidei præponderant. text. in. §. 1. instit. de offic. iudic. Ob † negligentiam etiam remouendi sunt Inquisitores. c. si quis Episcopi. 1. q. 1. glos. Hostiens. & comm. DD. in. cap. excommunicamus. 1. §.
63 vlt. de hæret. † Negligentia autem dolo æquiparatur. Specul. tit. de restit. in integrum. §. 1. vers. vt autem.
64 † Quanto igitur tempore iam inducitur, & quomodo probetur negligentia, tradit Bart. in tract. de testibus, & Felinus in c. si autem. nu. 3. de
65 rescript. Generaliter autem † eum negligentem dicere possumus, qui aut nõ exercet, aut debito tempore, quæ ad munus suum spectant, nõ facit, de quo extat text. in Clement. 1. de hæret. §. verum quia. vers. quod si odij.
66 Denique † ob iniquitatẽ possunt remoueri Inquisitores: Sub iniquita-
67 te verò intelligitur † auaritia, concussio, illicita pecuniarium exactio, quam ipsi sacri Officij velamine confidentes extorserit. text. in Clement. 2. §. 1. de hæret. & facit text. in l. illicitas. ff. de offic. præsidis. & in c. in tantum. & c. audiuimus. de Simon. trad. Comens. in Lucerna Inquisit. in verb. Inquisitor. §. 10. & Squillacens. tract.
68 de fide Catholica, cap. 53. † pecuniæ tandem nomine omne quod pretio æstimari potest intelligitur, vt trad.

Zabarell.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Zabarell.in d. Clement. 2. de hæret. & apertissimè docet Hermogenian. in l.pecuniæ nomine.ff.de verborum significat. dicens: [Pecuniæ nomine nō solùm numerata pecunia,sed omnes res, tam soli, quam mobiles, & tam corpora, quàm iura continētur.] Quid autem in Xenijs,quæ consistūt in esculentis & poculentis? an possint ea Inquisitores recipere?

Opportunè quęritur, cum inter quatuor,quæ humanum iudiciū peruertunt, de quibus in c. quatuor. 11. q.4.potissimùm munera corrumpant: non enim est officium aliquod tam sanctum, nec profectò tam solenne, quod auaritia comminuere ac violare non soleat:Tullius in oratione pro Milone inquit:[Munera enim & dona excæcant sapientes, & subuertūt verba iustorum.]Exod.c.23.& Psalm. 25.[In quorum manibus iniquitates sunt, dextera enim eorum impleta est muneribus] & Ecclesiast. cap. 20. [Xenia & dona excæcāt oculos iudicum. Deuteron. 16. [Non accipies munera,quia munera excæcant oculos sapiētum, & mutant verba iustorum]& Prouerb. 17.[Munera de sinu impij accipit,vt peruertat semitas iustitiæ.]D.August.ad Macedon. [Non debet vendere iustum iudicium:]& text.in. l. properandum. §. ita autem vtraque. ibi: vel turpissimi lucri gratia.C.de iudic.qui rectè. c. pauper. & cap.quatuor.11.q.3.inde illud Galterij de Castillono.

Munus enim à norma recti distorquet acumen
Iudicis,& tetrâ voluit caligine mētem.

Et Henricus Sammarinus libr. 1. part.2.

Deuiat à vero corruptus munere iudex:
Falsidicumq́, facit impia Gaza pium.

Quæ si forte aliquando iudicis animum penitus non corrumpunt, saltē placant,iuxta illud Nasonis.

Munera (credo mihi) placant homines q́ Deosque,
Placatur donis Iuppiter ipse datis.

Marianus Socinus in tractatu de visitation.fol. 10. col.4. post princip. Ideo sanctissimè constitutum fuit,ne Inquisitores prætextu officij Inquisitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant,vt in Clem.nolentes,de hæreticis.Nam (vt inquit D.Gregor.quatuor modis humanum iudicium peruertitur, timore,odio,amore,& auaritia, dict.c. quatuor.11.quæst.4.l.6.tit.4.part.3.& Exod.cap.18. Præcepit Moysi Deus, vt eligeret in iudices ex omni plebe viros prudentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam.Vnde Esaias cap.33. exclamabat dicens:[Qui excutit manus suas ab omni munere,iste in Excelsis habitabit:]tex.in d.cap.qui rectè. 11. quæst.3.cap.sicut nonnulli.1.quæst.1. & Esaias cap. 5. inquit:[Væ qui iudicatis impium pro muneribus:] & habetur lib.1. Reg. cap. 8. [Acceperunt munera, & peruerterunt iudicium.tex. in c. nihilum. 83. distinct. quia mens cupiditate alligata cito deuiat à vero,cum auaritia sit radix omnium malorum.] cap. quia radix.de pœnit.cap.bonorum. 47. distinct.l. 1. tit.2.libr.8.ordinament. Vnde Ioannes Rojas in 2 part.de hæreticis,sing. 112.tenet quod Inquisitores nō possunt recipere munera seu xenia, esculenta, vel poculenta, Simanc.de Cathol.institut.tit. 34. num. 41. cum sequentibus.& tit.41. num. 37. Gundisalu.in tract. de hæret. quæstion. 8. n.8.& 9. Repertor. Inquisitor. verb. extorquere.§. Inquisitor.& Auendañ. de excut.mand.tit.de Corregidores part.1.cap.2.à num.4. Instruct.Hispalens. Anni 1484. cap. 25. & instruct. 2.cap.1.& 15.l.7.tit. 15.libr.2.Ordinament. quibus egregiè confert illud Catonis(vt refert Isidor. lib. 20. Etymologiarum.c.3.)ita dicentis: [Cum esse (inquit Cato) in prouinciâ legatus,quamplures ad prætores,& cōsules vinum honorariū dabant,nunquā accepi,nec priuatus quidē.]Et quidē hoc maximè in quouis iudice est laudandum. Accidit enim sæpissimè vt ex illis poculētis & esculentis nōnulli lubricè in corruptelam se dedāt,non nulli verò cùm donantibus autem honestè denegare non possint, in suspicionē corruptelæ veniant,& vtroque modo incidant in illud Hesiodi, qui iudices vt plurimum vocat Δωροφάγους,id est, doniuoros. Quod si iudices in eo peccant, non magis placent ipsi datores munerū. Iuri enim suo minus confidunt quàm donis. Et ex ijs iudex æquitate cōspicuus quodammodo reorum animos expendit, vt indicat Lysias in Eratosthenis cæde vbi laudat admodum actionem Athenienſiū quam vocarunt Δωροδοκίας δίκην, id est,de munerū datione.

Verùm enimuerò prædicta sententia licet verior sit,tamen si agatur de re minimâ,licitum crederem esse Inquisitoribus sponte oblata recipere tex.in.cap..de Eulogijs,in fine.18.distinct.l.solent de offic.Proconsul. Inquit enim Vlpianus: [A nemine accipere inhumanum est,sed passim ab omnibus accipere, vilissimum est, & per omnia auarissimum,]eâdem venustate dixit Palladas vetus Poeta vix fieri posse vt bene audiat quiuis iudex,cuius epigramma propter elegantiam ex Anthologia Græcorum Poetarum libr. 1. sect. ἐις κριθάς huc contulimus.

Οὐδεὶς καθαρὸς ἢ μέλιχρος ἤλυθεν
ἀρχων
Εὐγελοίνους δοκεῖ δόγματος ἀντίπαλον,
Τὸ γλυκὺ τὲ πλέπτοντος,ὑπερφιάλως τὸ
ἀργυρίου.
Ορᾶγαια τῆς ἀρετῆς τοῦτα δ' ὑστι πάθη,

quod versu Latino sic effertur:

Crimine nec purus, placidus nec pectore iudex,
Dum viri virtus insimulatur, erit.
Si placidus furti: si purus, nomine fastus
Audiet, & virtus crimē verumq; facit.

Versi. de tertia conclusione, & vers. sequenti. cap. statutum.2. §. insuper. de hæret. libr.6. & Bald. in dict. l. solent. ait,quòd pro quibusdam minimis non offenditur lex: per tex.in l. quanuis.ff. de condemn. & demōstr. Non enim pro minima re iudicis animus flectitur,arg.text.in. c. & si quæstionis.de Simo.vbi pro modico obla to volūtarie in collatione rei spiritualis,non committitur simonia, licet in spiritualibus omnis traditio, & promissio cessare debeat.l.& elegātēr.§. vltimo. ff. de dolo.vbi nō datur actio de dolo, nisi in re magna & euidenti calliditate.& glos.in verb.magna. inquit,id est,vltra duos aureos glos.notab.in.c.nō licet.p.1.q.3.vbi ait,quòd modica xenia possunt accipere: ea enim non immutant iudicantis animū,nec inter lucra computātur. d.l. solent. ff. de offic. Proconsul. & l. si oleum.cum l.sequēt.ff.de dolo.c.terrulas.12.q.2.Dec.in c.sicut.de re iud. vers. fallit. 5. Boschius Codecha Papiens.in repetitione.cap.de quo vult Deo.nu.53.de iud.vbi tenet,quòd de minimis non est curandum.Anto.de Burgos in repet. c. eū causa.de empt. & vendit. nu. 3. Petrus Paul. Paris.in repet.c.quoniam contra.nu. 15. cum seqq.de probat. quam sententiam sequuntur Bar.& Guliel.de Cuneo.in l. plebiscito.ff. de offic. præsid. & Paris de Put.plures referens in tractat. de syndic.in verb.esculenta,& verb.cōsiliarij.Melius tamē facient Inquisitores, si nihil omnino acceperint vt iā diximus nec à reis,quod est valdè suspectum,nec à cōsanguineis vel amicis eorū,nec à quibusuis alijs, vt multis constitutionū capitibus,& instructionibus S.Officij,& iure municipa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

li in Hispania cautum est. Quæ verò hic licere diximus non procedunt, nec habent locum in litigatoribus, etiam sponte aliquid offerentibus, propter suspicionem vitandam. Ab his enim nequaquam aliquid accipiendum est.

Non tamen, si dona acceperint, excommunicationem, nec Officij priuationem incurrũt, vt Simancas tit. 34. nu. 41. & tit. 41. num. 37. & Io. Rojas d. singul. 112. & Pegna in 3. p. Director. Comment 153. existimant: quia instructiones prædictæ nec præsupponunt nec imponunt pœnam excommunicationis, nec officij priuationis ipso iure, sed inquiunt ab Inquisitore Generali posse pœnas prædictas imponi. Verba enim Hispanica dictarum instructionũ Latinè donata hæc innuunt & sonant: [Item decreuerũt, quòd Inquisitores, & assessores Inquisitionis, & alij eius officiales, quales sunt, aduocati, fiscales, executores, notarij, & ianitores, debent abstinere à recipiendis donis, & muneribus, à quibuscumque personis, quas dicta Inquisitio tangit, vel tangere possit, nec ab alijs personis vice prædictarum: & quòd Inquisitor Generalis debet illis præcipere, ne quid recipiant, sub pœna excõmunicationis, & priuationis officiorum, quæ habuerint à S. Inquisitione, & sub pœna restituẽdi dupl. eorum, quæ taliter acceperunt.] Hactenus ibi. Ex quibus verbis clarè liquet prædictos doctores perperam interpretatos instructiones prædictas, cum verùm sit de iure plura requiri ad excommunicationem incurrendam, inobedientiam scilicet & contumaciã. c. iudicis officium. & c. illud. de maiorit. & obed. c. sciẽdum. 8. q. 1. Abb. in c. ex parte nu. 3. verb. significic. nam inobediens superiori suo mortaliter peccat. Abb. vbi sup. est enim inobedientia transgressio præcepti ex contemptu. Sed non præcedẽte monitione, nec prædictis requisitis. Nec etiam præcepti trãsgressione, Inquisitores pœnas prædictas incurrunt tex. in c. nemo Episcop. 3. q. 1. c. sacro. de sentent. excommunicat. & c. constitutionem. vers. statuimus. eodem tit. lib. 6. & l. 12. tit. p. 1. & ibi optimè Gerg. Lopez in glos. in verb. [*Tres vezes.*] Vbi ait, quòd etiã si pars consentiat, & se obliget, vt possit excõmunicari sine monitione, adhuc requiritur monitio, cùm sit in fauorem publicum introducta. videnda notata per Abb. in c. P. & G. de offic. delega. sicut. neq; potest quis se obligare, vt sine causæ cognitione possit excõmunicari. c. nemo. c. nullus. 2. q. 1. c. nemo. 11. q. 3. Nam aut excõmunicatio fertur pro delicto præterito, vel præsenti, aut pro futuro. Primo casu ad hoc vt quis incurrat excommunicationem, debẽt præcedere (vt sup. dixi) inobediẽtia, & cõtumacia. S. Tho. & Petr. de Palud. in 4. sentent. dist. 18. tex. in d. c. nemo. 11. q. 3. Silu. in summ. verb. excommunicatio, 1. nu. 11. Secundo autem casu quãdo imponitur sententia comminatoria vel absoluta pro aliquo futuro, non oportet illud esse mortale, nec veniale, licèt peccet mortaliter, qui cõtra facit ratione præcepti inclusi: quia quando aliquid est de se mortale, est contra præceptũ Dei. Nec hoc casu oportet tunc hominem esse cõtumacem, sed sufficit vt sit inobediẽs. Silvester vbi sup. Cæteræ autem causæ, quę passim à Doctorib. adducuntur, ad hæc tria
70 capita referuntur: † punitio autem & coercitio horum delictorũ per Inquisitorem generalẽ iure fieri potest per tex. in d. Clem. 2. de hær. Eymer. in d. 3. p. Director. quæst. 10. atque id diplomate quodam Leonis X. Pontificis Maximi expressiùs Hispaniarum Inquisitoribus Generalibus indultũ est, sed de his satis. Vnde fluxit ergo oratio, eo reuertatur, ne videamur

vagari

vagari, & videamus, an ipsi Inquisitores possint plenè vices suas committere. Sed cum illi non habeant potestatem ab Inquisitore Generali, sed à Papa immediatè, facile diluitur ista difficultas: hoc enim in casu procul dubio fatendum est posse committere plenè vices suas, & tunc ipsi cõmissarij, seu vicarij Inquisitorum habebunt eandem potestatem, quam ipsi Inquisitores habẽt. tex. in Clem. multorũ §. verum & Clem. nolentes. §. Inquisitorib. & §. notarij. de hær. & Ioan. Andr. in d. Clem. nolentes. Locatus in opere iudic. verb. Inquisitor, nu. 4. non tamen possunt Inquisitores cùm subdelegant, dare cõmissarijs potestatem subdelegandi. gloss. singul. in c. super quæstionũ. §. porrò. verb. transfert. de offi. iudic. delegat.

71 Cæterùm si huiusmodi † Vicarij constituantur à Summo Pontifice, hi subdelegare possunt, & eisdem priuilegijs gaudent quibus Inquisitores, & præferuntur ordinarijs: nam quanuis subdelegati dicantur, nõ sunt tamen subdelegati à delegato, sed ab ipso Summo Pontifice, & propterea parcrit vtrorumq; priuilegium. l. final. C. vt dign. ord. seru. lib. 12. Imò etiam si tantùm vicarij suffecti sunt à Pontifice Max. eandẽ quam in defunctorum habent autoritatem, cessantibus in illis exceptionibus quæ præscribuntur in l. 2. C. de offi. eius, qui vicem alicuius iudic. obtin. Locatus vbi sup. in verb. Inquisitor, nu. 7. vers. In contrarium est. & Alex. in rub. ff. de offic. eius cui mand. est. iurisd. nu. 24. & seqq. Rom. sing. 367. incip. Bart. in l. filius. Abb. & Dec. in c. sanè. 2. de offic. deleg. Idem Abb. & Felinus in c. mandata. de præsump. Iason in l. 2. n. 74. ff. de offi. eius. Ludouic. Gomer. in §. fuerat. instit. de actio. Aret. in §. cum autẽ. instit. quib. mod. patr. pote. soluit. Iason in l. sed si hoc. ff. de in ius vocand. & Bald. in l. aliquando. ff. de offic. Proconsul. & Cardin. Florent. in Clem. 1. in 6. oppos. de offic. vicar. & ibi glos. in verb. sacerdotium. vbi dixit de consuetudine
73 seruari, quòd † vicerector gaudeat immunitate rectoris, &c. Franc. Pegna in 3. p. Director. comm. 54. per totum, vbi alios in hanc sententiã citat.

74 Præterea † si dicta facultas subdelegandi (quantunuis specialis possit esse in literis) Inquisitori Generali data est, eaq; accipitur vt verbum sonat, superflua prorsus esset si aliud non operaretur, quàm in iure scriptũ est. Quia cũ Inquisitor Generalis sit delegatus à Papa, de iure habet hãc subdelegandi facultatem, etiam si sibi nõ tribuatur à Papa committente, vt in d. l. à iudice. cum alijs suprà allegatis. Intelligenda est ergo, si quid magis operetur, quàm quòd iure cõceditur vt aliquid de nouo conferat, Abb. in priuilegio per illum tex. in c. in his. de priuilegijs, ibi: [Aliquã ex indulgẽtia nostra videantur fratres gratiam cõsecuti.] ad idem in c. si Papa. ibi: [Cum verba debeãt aliquid operari.] de priuilegijs lib. 6. Ita arguit Bald. in auth. habita. in 4. notab. C. ne filius pro patre. l. 3. §. si is pro quo. ff. quod quisque iur. Petrus de Anchar. in cõs. 186. pro parte Ecclesiæ Cathedralis, eodem
75 argumento vtitur, dicens: † [Superfluum esse impetrare priuilegium, quod quis habet in re sua de iure cõmuni] l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. & ibi Bart. nu. 2. l. 1. ff. ad municip. & sentit Chalderin. in cons. 1. in Archidiacono de offic. Archidiac. & nihil aliud de nouo inducere potest dicta facultas subdelegandi, nisi quod Inquisitor Generalis deputet, & nominet Inquisitores particulares, siue speciales in Regnis prædictis. Nec obstaret impropriatio verbi, vt sub verbo subdelegandi intelligatur deputãdi seu
76 nominandi, cum verbum † regula-

Universidad de Deusto
Biblioteca

riter propriè debeat intelligi l. non aliter. ff. delegat. 3 c. cũ in nostra. de iniur. quia hoc esset concedendum, nisi sequeretur ex proprietate verbi absurditas, vel superfluitas verborũ in dictis literis Apostolicis quia ad hunc effectum verba impropriè accipiuntur, vt not. Bart. in l. si tibi. ff.
77 si cert. petat. quod † non possunt operari in proprio significatu, ad improprium trahuntur, vt dicit Angel. in l. cum multæ. C. de donat. ante nupt. l. si tam augusti. per illum tex. ff. de seruit. Eadem ratione † si Episcopus
78 committeret alicui in aliquo loco extra ciuitatem vniuersitatem causarum, licet diceret; Facimus vos nostrum vicarium, non esset dicendus vicarius, sed delegatus. Ita concludit Bart. in l. 1. §. ab eo. ff. quis, & à quo appell. Et sic ex his infero, quòd verbum, vicarius, abscedit à proprio significatu, & capitur pro delegato, ne sequatur inconueniens quod ab illo non posset appellari ad Episcopum.
79 Quia † vicarius facit idem consistorium cum Episcopo, non autem delegatus: & ibi colligitur ex dictis Bar. de quo est gloss. in verb. foraneo. in Clem. & si principalis. de reseru. idem tenet Bald. in l. final. nume. 5. C. de iudic. & ibi Add. & Cardin. in d. Clement. & si principalis. q. penult. & DD. in c. causam matrimonij. de offi. deleg. & ibi Felinus n. 8. Hinc etiam
80 prouenit, quòd † si iudex delegatus dixerit in delegatione, quod delegatus possit alteri delegare, non videtur ipse delegatus delegare, sed ipse delegans. Ita dicit egregiè Bart. in l. more maiorum. col. 4. versic. quæro quid si in delegatione. ff. de iurisdict. omn. iudic. per l. vnum ex familia. §. si de falcidia. ff. de leg. 2. & optimè faciunt d. l. pater. & d. §. si decuriones. & hæc est comm. opin. vt ibi dicunt DD. & Alexand. scrib. in rubr. ff. de iurisdict. omn. iudic. col. 4. vers. comprobatur. sequitur Abb. in c. cum Bertholdus. col. 8. versic. & hæc faciunt ad quæstionem. de re iudicata.

Ex quo dicto Bartol. infero duo. Vnum est, quòd potestas delegato data, (si data est) vt delegare possit, qui propriè est subdelegatus, impropriatur ibi pro delegato. Secundum est, quod delegato subdelegante subdelegatus non est proprie subdelegatus, sed delegatus à primo delegante. Et sic est in proposito, quia Inquisitor Generalis ex potestate sibi attributa à Papa subdelegat Inquisitores particulares in ditionibus Hispaniarum, qui iam non possunt dici subdelegati ab Inquisitore Generali, sed delegati à Papa. Et consequenter subdelegare possunt ex priuilegio sibi à iure cõcesso. Hac viâ sumus in terminis d. l. à iudice, & in d. §. si verò. c. super quæstionem. de offic. deleg. Verùm cõprobatur hoc,
81 quia † Bart loquitur in iudice inferiori à Principe, qui delegat cum potestate subdelegandi, quod potuit facere, vt dicit gloss. in. c. is cui. de offic. deleg. lib. 6. & Bal. in l. non distinguemus. §. quæsitum. ff. de recept. arbitr.
82 Et operatur illa potestas, vt † subdelegatus ab ipso delegato nec censeatur, nec dici possit subdelegatus, sed delegatus ab ipso delegante, quibus confert text. in l. apertissimi. ibi: quasi arbitri fuerint ab Imperiali culmine delegati. C. de iudic. vbi mandat Imperator, vt si iudex à se delegatus recusetur, vt suspectus, eligantur arbitri à partibus, qui electi censentur delegati ab ipso Imperatore. Nõ hic simillimus, sed ipsissimus quæstionis nostræ casus est, quo cõmissã
83 facultate eligendi, † electus censetur ab ipso committente, non autem à commissario. vt ibi not. gloss. in verb.
84 delegati. Inde sequitur, † quòd à sententia

tentia horum arbitrorum non appellatur ad delegatum recusatum, sed ad superiorem, vt dicit Bald. in l. cum specialis. C. de iudic. Quare dicti Inquisitores videntur subdelegati ab Inquisitore generali quoad sonum verborum quæ solent literis delegationis inseri, reuerà tamen sunt delegati à Papa committente, cuius autoritate fuerunt subdelega-
85 ti, quia † delegatus quoad hoc fungitur vice delegantis. l. solet. ff. de iurisd. omn. iud. l. 1. §. qui mandatum. ff. de offic. eius cui. mand. est iurisd. vnde si hæc facultas subdelegandi concessa præfato Inquisitori Generali, non operaretur alterum ex dictis duobus effectibus, videlicet aut deputandi seu nominandi Inquisitores speciales ad dicta Regna, vel prouincias; aut verò, quod illi subdelegandi ab ipso, non censerentur delegati à Papa (vt diximus) sequeretur cuidẽter, quòd illa verba quæ poni solent in eiusmodi literis Apostolicis, ex stylo Curiæ Romanæ superflua manerent, cùm subdelegandi potestas si aliqua sit concessa dicto Inquisitori Generali à Papa, iam à iure illi competat vti à Principe delegato per d. l. à iudice. quod est absurdum (vt dixi-
86 mus) quia nullum † verbũ appositum in literis Apostolicis, censetur appositum sine mysterio. Nam si hoc est iudicandum in contractibus, vt dicit Bald. in rubric. C. de cõtrahen. empt. & vẽdit. q. 9. quem sequitur Alex. in cons. 91. repetitus in causa lib. 7. etiã in testamentis, vt dicit Fulgos. in cõs. 30. factum sic se habet, multò magis hoc dicendum foret in Breui Apostolico, quod per multos oculos, & manus transit, & decoquitur. Nam quis existimet in stylo Romano ali-
87 quid † reprehensibile posse reperiri? Scrupulum hunc summouet gloss. in c. Apostolicæ. 35. q. 1. trad. latè Abb. in c. ad audientiam. 1. de rescript. repe-
88 riretur (inquam) illud superfluum & reprehensibile, quod Papa daret eidem Inquisitori Generali potestatem delegandi, nisi intelligeretur hæc potestas eo modo, quod dictum est suprà, cùm à iure hãc potestatem habeat. Non desunt tamen qui res, † tametsi vitio careant, interpretantur contra verba, & eorum propriam significationem, vt dicit Fulgos. in cõs.
89 86. Ex facto proponitur, † verba etenim debent intelligi cum virtute aliquid operandi. l. si quando. ff. de leg. 1. & d. c. si quando. vt scribit Corn. in cons. 47. in hac consultatione. col. fin. libr. 2. & sic debent intelligi, ne sint superflua, siue sit dictio, siue syllaba, vt dicit glos. in c. solitæ. in verb. tãquam. de maior. & obedien. tradit Iason in consil. 137. viso & accuratè considerato col. 7. lib. 4.

Ex his concludẽdum est dictos Inquisitores particulares, non esse Inquisitores subdelegatos, licet verba cõmissionis datæ ab Inquisitore Generali hoc innuant, verè enim sunt Inquisitores delegati immediatè à Papa, & consequẽter subdelegare possunt. Et sic nõ obest d. l. à iudice. cum alijs, quia loquitur in subdelegato, vt iterum non possit committere vices suas, vt sæpe dictum est. Sic apud autores historiæ Romanæ passim legimus legatos à Senatu datos, alios à Procõsule electos, alios à Cõsule, eosque omnes ex autoritate Senatus pẽdere. Liuius li. 44 [Senatus enim Cn. Seruilio Cõsuli negotium dedit vt is in Macedoniam quos L. Æmilio videretur, legaret.] Qui si legarentur sine autoritate Senatus iam legatorum nomine indigni erant, ac tantum pro vicarijs habebantur. Tull. in Sextiana. [Quos legatos non modò nullo S. C. sed etiam repugnante Senatu tute tibi legisti,] & in Vatiniũ [Audire de te cupio quo tandem Senatus consulto legatus sis. Ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc quidem Senatui relinquebas, quod nemo vnquam ademit, vt Legati ex eius ordinis autoritate legarentur? Tum hi legati iudices dabant pedaneos l. vltim. C. de pædan. iudicib. quibus equiparari per omnia debent subdelegati.

Non obstat postremò, quòd Inquisitores sint delegati ad vniuersitatem causarum, & sic quòd non possunt committere totam vniuersitatem, sed vnam, vel duas tantum: his enim negando assumptum satisfiet. † Inquisitores non sunt delegati 90
ad vniuersitatem causarum, quia solùm constituuntur ad vnam causam, scilicet fidei, contra vniuersas personas prouinciæ, ad quam destinantur, vt dicebat Lapus superiùs allegatus, & Abb. quem sequitur Dominic. in d.c.ne aliqui. & sic possunt subdelegare dictam causam fidei. Pro quo facit, quia † licet quidam inueniantur, 91
& multò plures inueniri seu suscitari possunt à perfidis, & maleuolis hominibus, vt probatur in c. quidã autem hæretici 24.q. 3. nihilominùs contra fidem Catholicam, quæ vna est, se extollũt omnes hæreses, caudas colligatas ad inuicem habentes, & de vanitate conueniunt. c. excommunicamus. 1. in princ. de hæreticis: quæ † 92
fides Catholica vna est, & non plures, vt inquit Paulus, [Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma,] ad Ephes. c. 4. & Exod. c. 10. [Audi (Israel) Deus tuus vnus est:] & Psalm. [Non erit in te Deus recens.] Iacob. 2. [Apud quẽ non est transmutatio:] & Hieronym. inquit: † Nec fides mutatur:] Iob. 2. 93
[Vitam illam expectamus, quã Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab illo;] Fides itaque non diuersificatur secundum diuer- 94
sitatem rerum creditarum, † ipsa enim est lucerna, quam Dei sapientia accẽdit ad recuperandã Drachmam, id est, hominem perditum, Lucæ 15. idem Paulus 1. ad Corinth. cap. 12. & B. Antonin. Archiepiscopus Florent. in 4. p. summ. tit. 8. c. 1. cum alijs §§. & per eundem idem c. 4. Siluester in verbo. fides. & Guliel. Peraldus Episcopus Lugdunen. in libr. 1. summ. virtutum titu. de fide. c. 3. & gloss. in verbo. quoniam omne. in Rubr. de summ. Trinit. & fide Cathol. & c. quo
niam omne. de præsumpt. dicunt † 95
vnam esse fidem, & consequenter vnam esse Ecclesiam, extra quã nullus saluatur. vt dicit tex. in c. 1. §. vna verò est. de summ. Trinit. Turre-cremat. lib. 1. de Eccles. c. 6. & c. loquitur 24. q. 1. Medina lib. 5. de recta in Deũ fide. c. 13. Diuus Augustin. de fide ad Petrum c. 43. Et idcò cum fides Catholica vna sit, & non plures; Inquisitores contra hæreticam prauitatem sunt delegati ad vnam causam (scilicet fidei) & non ad plures personas. Nec inconuenit, vt Inquisitores delegati à Papa subdelegare possint, vt in dicta. l. à iudice. vt suprà ostensum, & conclusum fuit.

Hinc elicitur dubium, † an prædicti Inquisitores in causa hæresis sint 96
iudices necessarij, & possint hæreticos damnare, & quâ causâ instituti fuerint?

Hæc quæstio pẽdet ab illâ, an † Epi- 97
scopi sint in solidum iudices in causâ hæresis. Cuius dubij decisio deducitur ex c. pen. de reg. iu. cuius hęc sunt verba: [Non potest esse pastoris excusatio, si Lupus oues comedit, & pastor nescit.] & Ezech. cap. 34. Apocalyps. 2. Præcipuum itaq; † munus Epi- 98
scoporum est custodire oues sibi creditas, & hæreses extirpare, vt sancitũ extat in. c. ad abolendam. de hæreticis. lib. 6. Felinus in cap. eam te. de rescriptis. Simancas de Catholicâ institut. tit. 25. à nu. 1. c. excommunicamus. 1. §. adijcimus. de hæret. Rojas de

99 de hæret. sing. 44. nu. 1. Imò † si negligunt Diœcesim ab hæresibus purgare puniendi sunt, & ab Episcopali dignitate remouendi. capit. excommunicamus. 1. §. volumus. de hæret. Franc. Pegna. in 2. p. Director. Comment. 2. §. Episcopi. Cum igitur hæc
100 causa penes Episcopos sit, † Inquisitores nec sunt iudices, nec necessarij in hac causa. Episcopi enim iudices ordinarij sunt, ad eosque spectat ex naturâ officij exterminiũ hæreticorum, ex supradictis iuribus, & probatur Apostol. can. 38. Concil. Mileuitan. c. 25. & Lateran. c. 3.

Cæterùm si hęc iurisdictio concederetur Inquisitoribus neruus Ecclesiasticæ disciplinæ rũperetur, & ordinarij iurisdictio perturbaretur: quod
101 vtiq; dicendum non est. Nec † Inquisitorum iurisdictio (cùm delegata sit, & stricti iuris, ac odiosa) debet extendi, sed potiùs restringi: est quippè in odium ordinariæ iurisdictionis, quæ fauorabilis est, tex. in c. odia. de regu. iur. in 6. c. tua. 1. de decim. c. 1. de filijs Presb. Felin. in c. causam quæ. nu. 16. de rescript. gloss. in c. solet. de sententia excõmunicationis. Nam † id solùm
102 possunt Inquisitores, quod sibi commissum est, & sine quo causa expediri non potest. c. 1. de offic. delegat. non autem id, propter quòd facilius posset expediri, nisi expresè inueniatur cõmissum: sed Inquisitoribus solùm cõmissum est ius, & potestas inquirendi: ergo non debet extendi ad potestatem iudicandi, & per consequens
103 nõ fuit eorum institutio necessaria. † Priuilegium enim non extenditur de re ad rem, nec de persona ad personam, nec de casu ad casum, sed tantùm operatur, quantùm ipsius tenor sonat. Ita tenet Canalcan. decis. 31. nu. 18. Beroius cons. 24. nu. 18. vol. 1.
104 imò † tantùm comprehendit casum expressum, nec se extendit vltra proprijssimam verborũ significationem, nec ad id, quod est minus expresso, vt tenet idem Bero. cõs. 156. nu. 9. vol. 3.
105 nec † debet extendi vltra terminos suos. Ita tenet Decian. cons. 24. n. 19. volum. 2. & sic regulatur ex causa expressa. Idem Dec. cõs. 66. nu. 28. vol. 3.
106 & cons. 21. nu. 59. vol. 1. quod maximè procedit, etiã si tractaretur de tertij præiudicio, cons. 161. nu. 5. vol. 2. Parisien. cons. 40. num. 4. vol. 4. Bero. cõsil. 82. nu. 26. vol. 1. & cons. 148. nu. 11. vol. 3. & Becius cons. 32. n. 10. At † Inquisitores etiam ex vi, & natura vocabuli solùm obtinent potestatem inquirendi ex tex. in c. sicut olim. de accusat. & c. Romana. de censib. libr. 6. c. 1. de offic. ordin. l. congruit. ff. de offic. præsid. Bal. in. l. edita. nu. 30. C. de edend. & in. l. ea quidem. nu. 5. & 42. C. de accusat. DD. in capit. Inquisitionis. vbi Anan. nu. 4. & Felin. nu. 5. de accusat. Tiraquell. de pœn. temperand. causa 53. num. 3. Iul. Clarus in pract. crimin. §. fin. q. 5. vers. poteritigitur. q. 20. in principio. & q. 45. versic. item quia, qui plures allegat, & in nostro Responso pro defensione iurisdict. sancti Officij Regni Siciliæ cap. 2. à nu. 2. Ergo Inquisitores non sunt iudices in causa hæresis.

Contrariũ autem est verum, quòd
107 † Inquisitores sunt iudices competentes in causa hæresis, & sanctissimè fuerunt instituti ab Ecclesia; sunt enim dati, & deputati à sede Apostolica, & specialiter constituti ad hanc speciem iurisdictionis, scilicet causam hæresis pertractandam, qui præsunt in vnaquaque prouincia, quod quidem censuerunt Clemens IIII. & Vrbanus Summi Pontifices, vt habetur c. ne aliqui de hæret. lib. 6. & in Clementina multorum. de hæreticis, glos. 1. vbi Archidiaconus, & alij in. c. per hoc. de hæret. lib. 6. gloss. in parte ipsorum, in Clem. nolẽtes. de hęret. Ioan. Andr. Perusi. & Com. omnes in d. cap. ne aliqui. Gundisaluus

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Villadiego de hæret. q.7.n.9.& q. 23.nu.6.Abbas in c.causam matrimonij.nu.7.de offic.delegat.& in c.cum I & A.nu.9.de rest iudic.& in c.causam restitutionis. in princ. de in integr. rest.& in c.final.num. 19. de re iudic. Dec.consil.137.num.3.& dicit Com. Alciat.in rubr.de offic. ordin. nu.19. 112 Idque etiam factum fuit, quia cum Episcopi, & reliqui prælati Ecclesiastici essent impediti circa alia diuersa & maxima negotia, ac delicta in suis diœcesibus nec possent huic maximè necessario negotio intendere, vt innumera mala,animarumq; pericula, quæ his nostris temporibus imminent, euitarentur, & crimen hæresis puniretur, ij instituti fuerunt. 113

Cum igitur Inquisitores delegati sint Apostolici in hac causa,nō est dubium quin potestatem iudicandi habeant,† sunt enim maiores quolibet 108 ordinario per tex.in c.sanè.2.& c.studuisti.de offic. delegat. l. fin.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.& l si prætor.ff eodem titu. & hæc est comm. opinio relata per Pegnam in 3.p. Director.comment.54.litera A. Felinus in d. c. excommunicamus.1. num.4. de hæretic. & Carrer.de hæretic.nu. 109 71. vbi concludunt, quòd † si aliquis fuerit citatus vt eodem tẽpore comparere debeat coram Inquisitoribus, & coram Episcopo, quod priùs comparere tenetur coram Inquisitoribus,& postea coram Episcopo.l.contra pupillum.ff.de re iudic. quam allegat Ioan.Andreas,in d.c.per hoc in fin.de hæret.lib.6.vbi Archidiac. nu. 1.rationem reddit, dicens: quia Inquisitoribus commissa est à Summo 110 Pontifice huiusmodi causa,& † habent autoritatem personæ illius,à quo destinati sunt,per tex.in.c.si Episcopus. 2. q. 6. & dicuntur locum illius obtinere. c. vltimo. 93. dist. c. 1. 23.dist. & idem.c.nobilissimus.97.dist.In hac 111 † igitur causâ maiorem videntur, ac fortiorem & meliorẽ iurisdictionem Inquisitores habere, quàm Episcopi. Imò verius dicerem eos habere ordinariam iurisdictionem, vt paulo post ostendemus.

In hanc sententiam ducor ea ratione,quia † Inquisitores hæreticæ prauitatis,tanquã Catholicæ fidei defensores,hęresumq; exstirpatores cẽsendi sunt pręcipua pars corporis prouinciæ sibi creditæ,& ea quidem pars in quam iura fingunt referendam sæpè totam esse prouinciã,vt trad.Mãdos. in add.ad Repert. Inquisit. in verbo. [Inquisitor.]Quandoq; ibi repræsentat Rempublicam, & idem in verbo. confessio, vers. Nota quod confessio facta,&c. Inquit ille quòd † confessio facta coram iudice inquirente videtur facta coram parte, quia Inquisitor repræsentat rempublicam,& partem offensam,ex Innoc.in.c.cũ oportet.de accusat.Albert. de Catholic. Assertio.q.23.num.1.13.14.62.cum sequentib.Calderin. in tract. de hæret. c.10.19.& 21.Simanc.de Inquisitoribus,num.7.& 8.

114 Quò fit, † vt Inquisitores, præcipuè Regni Siciliæ, tanquam Apostolicæ Sanctitatis, & regiæ maiestatis delegati in omnes actus vtramq; personam(scilicet)& Pontificis Maximi, & summi Regis Catholici, induant. Quare eorũ munus omnes Regni siue prouinciæ dignitates amplectitur omnesq; etiã honores cõtinet quemadmodum existimauit And.Gambar. in tractat.de offic.legat.lib.3.nu.483. per tex.in c.2.de offi.leg.in 6. ij enim & spiritualẽ, & iurisdictionem tempo 115 ralem amplissimã obtinẽt,† quæ licet cõcessa fuerit à Rege, vt Ecclesiastica cõsiderari debet & accessoria vnita Ecclesiasticę,cuius naturam sequitur per tex.& not. in c.quãto. de iud. Ægidius Bellam.cons.40. n. 33.& 35. 116 quia † quando aliquid propter aliud apponitur,

apponitur,debet ab eodẽ esse,vel nõ esse assumi.ex tex.in l.qui res.§.mihi. ff.de solut.l.cum seruus.ff.de cond.& demõstr.& facit tex.cũ glos.in Clem. 1.de hære.in verbo intellectiuæ, Bal. in l.præcipimus.nu.5. ff. de appell. & diximus latè in responso pro iurisdictione S.Offic.Regni Siciliæ c.1.à n.5. 122 de rescript. Ex his igitur liquet † Inquisitores iurisdictionem ordinariam habere,licet aliqui dixerint nõ veros ordinarios esse,sed delegatos ad vniuersitatem causarum, ordinarijsque æquiparari(quod nos vtique non improbamus)vt testatur Bald.in l.si (vt proponis)& in.l.1.2.col.C.quomodo, & quando iudex.glos. in. c. cum causam de appell.Cardinal.in Clem.2.q. penult.de rescript.Alexand.in l. more maiorum.col.7.de iurisd. omn. iudic.& in proprijs terminis Menoch. de arb.iud.lib.1.q.54.num.41.

117 Quamobrem † sibi comparant autoritatem, & iurisdictionem etiam in exẽptos, vt testatur idem Gamb. lib. 1.nu.31 per text.in.l.ne quisquam. ff. de offi. Proconsul.& in terminis Inquisit. vt hodie † etiam sint ipsi ordinarij, 118 ac ordinariam habeant potestatem, cum alijsq; ordinarijs concurrant. In omnibus firmauit idem Gambar. in præcitato tract.de offic.legat.lib.8.n. 83.& seq.fol.250.per tex.in c.legatos & num 93.vers.Decimosexto quæro. 119 cum sequent. vbi ait, † quòd possint etiam tractare causas laicorum, quia casus iste non reperitur exceptus. Eandem sententiam firmat Archidia. in c.ne aliquid de hæret.lib.6. in fine 120 dicens, quòd † Inquisitores iudices sunt ordinarij,eò quod à principe fuerint deputati ad vniuersitatem causarum,quę licet videantur vendicare sibi locum in terris Ecclesiæ per tex. in.c.conquestum.c.licet. de foro cõpetent.ex Gambar. vbi sup.lib.8.nu. 151.cum seqq. optimè tamen in casu 121 nostro procedunt,vt † Inquisitores in Regno Siciliæ sint etiam delegati regij,vt ex forma edicti, aliorumq; priuilegiorum, diplomatumq; eiusdem S.Officij est videre.Qua de re intuitu delegati muneris, possunt etiam iurisdictionem tẽporalem, quam habent Ecclesiasticæ vnitam, exercere in laicos subditos Regi, in terris Regis in paritate rationis,cùm vtramq; personam Regis, & Pontificis Maximi repræsentent, iuxta not.in l.solet. & ibi DD.& Alex.de iurisdict omnium iudic.& Abb.in.c.dilectus filius.nu.4.

123 Quapropter † pro eorũ exequendis sententijs possunt Inquisitores Siculi omnem eis tum Regiã,tum etiã Pontificiam iurisdictionẽ impertitam in omnes,& Regis, & Pontificis subditos exercere ad tradend.ex Panorm. in c.in literis nu.1.de offi. delegat.& in c.2.eodem tit.li.6.& in c si quis cõtra.de foro compet.n.6.in 1.lect.Quę quidem sententiarum executio ab eisdem Inquisitoribus omni prorsus semoto medio, perficienda erit:nam 124 † absoluta causarũ commissione cessa censentur etiam commissa omnia,quæ ad illas veniunt consecutiuè in.c.præterea.c.prudentiã.c.suspicionis.c.ex literis.de offi.legat.& in proprijs terminis tenet Abb. in c. si quis contra.nu.32. de foro competent. in 1. lectur. Merito igitur iure possunt Inquisitores quibuslibet iudicibus,& officialibus imperare, tanquam sedis Apostolicæ, & Regis delegati, ex ijs quæ eorum sententiarum executionem concernunt: quæ etiam procedunt, & habent locum, arguendo à prohibitione absurdi incõuenientis, & scandali,& inhumanitatis, † quod 125 arguendi genus in iure nostro valdè efficax existimatur,vt ait Bal.in l. cõuenticulam. C.de Episc. & cleric. & idem Bald.in l.Pomponius.2.in 4.col. ff.de negot. gest. Ioan. And.in regul.

Universidad de Deusto
Biblioteca

possessor. & reg.in toto de reg.iur.in 6.cum alijs per Euerardum in Centuria legal. in loco, ab obseruatione per totum.

Præterea moueor aliâ potissimâ ratione, quòd Inquisitores soliti sint 131 similia præcepta facere, quibus nec dum ipsi officiales sæculares non cõtradixerunt, sed obedientes sponte sese obtulerunt, vt apud acta sancti Officij eiusdem Regni Siciliæ hoc exploratissimum est atque ex stylo, vsu & immemorabili consuetudine re- 132
126 ceptum. Vnde † cum hoc cõsuetum sit, & moribus receptum, non debet immutari per text. in. l. hodie. ff. de pœnis, & per Bald. in rubr. C. de fid. instrum. num. 79. Satis quippe, superque erit, si semel hoc factum fue- 133
127 rit, nam † solitum dicitur illud, quod semel fit, vt de com. omn. sententia testatur Paul. Castr. in. l. mela. §. si de alimento. n. 4. ff. de abs. vers. leg. Decius cons. 441. num. 11. Ruinus consil. 35. num. 3. lib. 1. Rota Lucensis nu-
128 me. 29. decis. 14. quia in † actis iurisdictionalibus ex vnico tantùm actu acquiritur quasi possessio. Tradit Innocent. in. c. literas. de restit. spoliat. in c. dilectus. de capellis Monachor. glo. Angel. Flor. & Imola in. l. seruitus. ff. de seruitutib. vrb. prę. & in l. si quis diuturno. ff. si ser. vend. Bal. in tit. de 134
pac. Constant. §. amplius. in princ. Geminianus in cap. si Papa. de priuilegijs in 6. Ioann. de Imola in c. cum
129 causa. de probat. & in terminis † obedientiæ, quòd acquiratur quasi possessio per vnicum actum infaciendo dixit Bal. in l. liberti. 1. col. C. de oper. 135
liber. & in c. 1. in principio col. 5. quid sit inuent. & in Additionib. incipit ipse nota, & in l. 3. C. ne vxor. pro mar. & in c. olim el 3. ad finem de restit. spoliat.

130 Quare cum † Inquisitores in quasi possessione sint præcipiendi, & in illa conseruandi sunt, nec eâ aliquo iure vel de facto spoliandi, Cardinal. cons. 62. col. 2. Corn. consi. 193. num. 4. lib. 2. Menoch. cons. 51. nu. 4. vol. 1. & de recuperand. possess. 1 p. in prin. Possunt † enim eorum potestatem & præeminentiam defendere, ac etiam ad hoc familiâ armatâ vti, quam ipsi constituere valent. tex. in Clement. porro. de hæret. & ibi Cardinal. cap. vergentis. eodem titu. latè Roland. cons. 37. in 4. nume. 9. Vnde infertur, quòd † cùm vnà semel approbati fuerint vt competètes iudices, minimè in posterum recusari queant, iuxta notata in auth. conferatur. C. de litis contest. & in l. cum Papinianus, & in auth. contra, &c.

Inquisitores † igitur secũdum hanc opinionem iudices ordinarij sunt, ordinariamq; potestatem habent (vt suprà diximus) imò, & in solidum iurisdictionem cum alijs ordinarijs sibi comparant, suntq; ad vniuersitatem causarum delegati, secundùm DD. & in specie Ioan. Andr. in. c. final. de re iudicata, & notatur in. c. per hoc. de hæte. in 6. & in. c. ne aliqui. eodem titu. & ibi Archidiac. in terminis Menoch. arbitrar. iudic. libr. 1. q. 54. num. 41. Alciatus in rubric. de offic. ordinar. num. 19. Ex quibus facilè elicitur † Inquisitores Regni Siciliæ esse iudices ordinarios, ordinariamq; habere iurisdictionem, ac tractare posse causas laicorum: ergo in his parendum est eis. c. quæ contra. 8. distinct. c. qui resistit. 11. quæst. 3.

Nec obstat dicere, quòd Inquisitorum Officium est inquirere, quia † Inquisitio quoad nostrum spectat institutum, sic potest & debet diffiniri, vt comprehendat personas, & delicta secundùm Angeli doctrinam in repetitione. l. vacantium. C. de bon. vacant. libr. 10. vt sit ius per officium procedendi ad inuestigandum, & iudicandum

dicandum quemlibet facinorosum hominem pœnâ vel expulsione dignum in territorio inquirentis. Nam & Romani inquisitores, & quæsitores pro iudicib. erãt. Virgil. 6. Æneid. Quæsitor Minos vrnam mouet. Hęc verò descriptio probatur in l. 3. & d. l. congruit. ff. de offic. præsid. & in. c. 1. de offic. ordina. & in. c. bona. de electio. & latè diximus in q. 5. de Inquisi-
136 tione, quæ † quidem Inquisitio dupliciter constituitur, vna generalis, & specialis altera: quarum vtraque in Tribunali S. Officij Inquisitores vtuntur, vt tradit Eymericus in 3. p. Director. de tertio modo procedendi in causa fidei per viam Inquisitionis: & ibidem Francisc. Pegna comment. 16. Antonin. p. 3. tit. 9. cap. 3. Iulius Clarus in Pract. §. vltimo q. 3. & 6. Pract. Papiens. in fin. tit. de forma Inquisit. Gundisaluus de hæretic. q. 10. Locat in oper. iudicial. & iuris Canonici interpretes in c. qualiter & quãdo. de accusat. & Doctores in l. congruit. vbi Bart. latè. ff. de offic. præsid.

137 Generalis namque † Inquisitio locum habet, quoties Inquisitores prouinciam visitant, & generalia edicta promulgant, inquirẽdo aduersus occultos, & incertos hæreticos. In hac Inquisitione non exigitur infamia præcedens, de qua accipitur tex. in c. excommunicamus. 1. §. adijcimus. & §. vltim. de hæret. extatque insignis locus in conc. Tholosan. c. 2. allegatus à Pegna vbi suprà, cuius verba etiam nos præscribere censuimus, inquit enim: [Statuimus itaque vt Episcopi, & Archiepiscopi in singulis parœcijs tam in ciuitatibus, quàm extra sacerdotem vnum, & duos, vel tres bonæ opinionis laicos; vel plures (si opus 139
fuerit) sacramento constringant, qui diligenter inquirant, fideliter, & frequenter hæreticos in eisdem parœcijs, domos singulas, & cameras subterraneas aliqua suspicione notabiles perscrutando, & appensa, seu adiuncta in ipsis actis ædificia, seu quęcumque alia latibula, quæ omnia destrui præcipimus perquirendo; & si quos repererint hæreticos, credentes, fautores, & receptatores, seu defensores eorum, adhibitâ cautelâ ne fugere possint, Archiepiscopo vel Episcopo, dominis locorum seu Balliuis eorundem cum omni festinantia studeant intimare, vt animaduersione debitâ puniantur. Hoc idem faciant Abbates exemptis in locis suis, quæ non sunt ordinario iuri diœcesan. subiecta: soliciti etiam sint Domini terrarum circa Inquisitionem hæreticorum, in villis, domibus & nemoribus facienda. Et circa huiusmodi appensa, adiuncta, seu subterranea latibula destruenda.] Hæc ibi. Et latè de hac Inquisitione trad. Bart. in d. l. cõgruit. ff. de offic. præsid. & in. l. 2. §. si publico. ff. ad leg. Iul. de adult. & Simanc. de Cathol. instit. titu. 44. nume. 7. & diximus in nostro Responso pro defensione iurisdict. sancti Officij Regni Siciliæ cap. 2. à num. 2.

Specialis autem † Inquisitio est 138
quoddam ius per officium procedendi ad condemnationem, & punitionem contra aliquos nominatim Inquisitos de certis delictis diffamatos. Ita Angel. in tract. Malefic. in verbo. Hæc est quædam Inquisitio. quem sequitur Gigas, de crimine læsæ Maiestatis lib. 1. tit. qual. proced. q. 8. nu. 3. neque ad hanc proceditur absque præcedenti infamia, quæ vicem accusatoris retinet, c. qualiter & quando. de accusat. Hippol. de Marsil. cõsil. 53. & Simanc. dicto titu. 44. num. 8. Nihilominus tamen in † crimine hę- 139
resis, ob indicia, ac verisimiles suspiciones possunt Inquisitores illam exercere, etiam nullâ præcedente infamiâ, cautè tamen, & occultè, ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne cuiusquam fama ac honor lædatur. Ita Gemin. Franc. & alij in c. vt officium.de hæret.lib. 6. & Bald. in.l. iubemus. C. de probat. Quæ opinio verissima est.

DE HAERESI & eius speciebus.

SVMMARIVM.

1 *Hæresis nomen ante Christum non erat nomen infamiæ.*
2 *Hæresis nomen hodie execrandum est.*
3 *Hæresis tres Etymologiæ traduntur.*
4 *Lex Christianorum nullâ significatione potest appellari hæresis.*
5 *Hæretici propriè qui dicantur.*
6 *Hæresis definitio seu descriptio.*
7 *Hæresis est error in intellectu.*
8 *Pertinacia est de ratione hæresis, & & requiritur ad hæresim num. 19. & num.31.*
9 *Pertinacia cognoscitur multis modis.*
10 *Conculcans corpus Christi, credens ibi esse verum corpus Christi, & credens hoc esse malum, si id faciat ad placendum diabolo, non est hæreticus.*
11 *Marcellinus Papa, qui compulsus paganorum idolis thurificauit, non fuit hæreticus.*
12 *Mori quis potiùs debet, quàm peccare.*
13 *Hæresis est circa pertinentia ad fidem, vel contra determinationem Ecclesiæ de rebus ad fidem, vel ad mores attinentibus.*
14 *Ecclesia Catholica non potest errare in fide cum sit magistra veritatis.*
15 *Hæreticus vt quis sit, debet esse baptizatus.*
16 *Hæresis, & secta, quomodo distinguantur.*
17 *Inter Hæreticum & Apostatam quod sit discrimen.*
18 *Hæresis à schismate quomodo differat.*
20 *Hæreticus formaliter dicitur tenens opinionem veram, credens eam esse contra Catholicam veritatem.*
21 *Hæreticus formaliter non est, sed materialiter, qui tenet opinionem falsam, credens eam esse consonam orthodoxæ veritati.*
22 *D. Cyprianus asserens erroneè baptizatos ab hæreticis esse iterum rebaptizandos, non fuit hæreticus.*
23 *D. Augustinus, & Hieronymus sine hæresis vitio in pluribus opinionibus fuerunt contrarij.*
24 *Petrus Lombardus, qui multos errores protulit, non fuit hæreticus.*
25 *Hæreticus non est, qui falsum asserit ignoranter.*
26 *Hæresum diuersi modi.*
27 *Hæresis ad errorem sic se habet, vt species ad genus.*
28 *Propositio secundum se, an dicatur hæretica: resolue, vt in num.34.*
29 *Contrariorum eadem est ratio.*
30 *Affirmare nostrum, vel negare, nihil ponit in re.*
32 *Propositio hæc: [Christus non est Deus] si asseratur à Christiano, est hæretica, si à Iudæo, Iudaica, si à Pagano paganica.*
33 *Verum reperitur in rebus fundamentaliter, & in intellectu formaliter.*
34 *In casibus fidei temerè non est iudicandum.*
35 *Iudices de hæresi tutò pronunciant, si error fidei sit circa ea, quæ nullo modo sit probabile ab errantibus ignorari.*
36 *Iudices cum errores sunt manifesti, non debent ad clementiam inclinare.*
37 *Ad pertinaciam discernendam, quæ considerandæ sunt.*
38 *Aliter de verbis, atque de factis dubijs iudicandum est.*

39 Præ-

39 *Præsumptio hæresis, quomodo sit considerandæ.*
40 *Iudicandum temerè non est in rebus occultis, dubijs, & incertis.*
41 *Inquisitor non debet præsumptionibus credere magis quàm leges ipsæ credunt.*
42 *Inquisitor non potest ad iudicandum moueri ex propria conscientia, sed ex allegatis, & probatis.*
43 *Simplicitas non excusat ab errore circa articulos fidei, & in quibus excuset.*
44 *Ignorantia non excusat in his, quæ quis scire tenetur.*
45 *Errans ex ignorantia affectata, ex malitia præsumitur errare.*
46 *Ignorantia supina non excusat ab hæresi, & num.48.*
47 *Errans circa fidem probabili ignorantiâ, si post legitimâ admonitionem perseuerat, ab hæresi non excusatur.*
48 *Casus in quibus errantes in fide pro hæreticis non habentur.*
49 *Hæretici sub Sanctitatis specie, triplici coniecturâ dignosci possunt.*
50 *Hæreticus non debet incorrigibilis iudicari, si semel tantùm fuerit admonitus.*
51 *Inquisitores omnia priùs tentare debent ad hæretici emendationem, quàm ipsum tanquam incorrigibilem sæculari brachio tradant.*
52 *Propositionum Catholicarum septem gradus traduntur.*
53 *Hæresis diffinitiones plures traduntur.*
54 *Ab hæresim consummatam quæ sint necessaria.*
55 *Iudicium quibus modis contingat esse contrarium fidei.*
56 *Sententia quot modis dicatur fidei aduersari.*
57 *Sacra scriptura potissimum telum est contra hæreses.*
58 *Sacra scriptura in corde Ecclesiæ situm habet, & in quo sensu scriptura intelligatur, & num.59.*
60 *Sensus literalis quis sit.*
61 *Nomenclatura illorum, qui lapsi sunt per inepram scripturæ sacræ interpretationem.*
62 *Regulæ ad intelligendas scripturas.*
63 *Membrum, quam significationem habeat in sacris literis.*
64 *Aliquando in scriptura sacra dicuntur quædam de figura, & quædam de re figurata sub eodem contextu.*
65 *In Scriptura sacra aliquando de genere transitus fit ad speciem, & e conuerso.*
66 *Pars temporis ponitur pro tempore in Scriptura sacra.*
67 *Recapitulatio, & anticipatio quid sit in Scriptura sacra.*
68 *Diabolus iniquorum omnium est caput.*
69 *Sancti Patres nobis duces sunt ad inueniendum sensum literalem Scripturæ sacræ.*
70 *Ecclesiæ explicatio ad hæresim deprehendam, & reuincendam confert.*
71 *Ex naturali ratione discimus aliquando intelligentiam literæ.*
72 *Consensus communis Ecclesiæ, aut cõciliorum, aut Summorum Pontificum, est sensus literalis.*
73 *Plures sensus literales esse possunt vnius, & eiusdem loci.*
74 *Locus ille Genes. 1. in principio, habet tres sensus literales secundùm quos errores fidei tres refelluntur.*
75 *Ex sensu spirituali scripturæ potest sumi argumentum efficax ad veritatem fidei conuincendam.*
76 *In omnibus scripturis veteris Testamenti sensus spiritualis est præstantior literali.*
77 *Sensus literalis quando sit potior spirituali, & num.78.*
79 *Ex vtroque sensu literali, & spirituali potest duci efficax argumentum ad conuincendos errores fidei.*
80 *Ex locis parabolicis, & metaphoricis non ducitur efficax argumentum, nisi*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi constet per Ecclesiam de sensu legitimo literali.

81 *Ex sensu spirituali non ducitur efficax argumẽtum, nisi constet de literali.*

82 *Ad solam Ecclesiam vniuersalem pertinet discernere, qui libri sint Canonici.*

83 *D. Hieronymus est regula fidei in constituendis libris Canonicis.*

84 *Ad Concilium generale legitimè congregatum pertinet discernere quis liber sit Canonicus.*

85 *Cõcilia quatuor Generalia æquè ac quatuor Euangelia credi ac seruari, & num. 99.*

86 *Conciliorum violatores grauiter puniuntur.*

87 *Ad sedem Apostolicam pertinet diffinire an liber sit Canonicus.*

88 *Romana Ecclesia est omnium mater, & magistra.*

89 *Librorum triplex est ordo.*

90 *Libros Canonicos negare hæreticũ est.*

91 *Hæreticum est negare non solùm ea quæ immediatè pertinent ad fidem, sed ea etiam, quæ ex prioribus euidenter consequuntur.*

92 *Ecclesiæ intelligentia est germanus sensus scripturæ, quando obscurus est ille sensus.*

93 *Ad Concilium, & ad Romanum Pontificem pertinet explicare scripturã.*

94 *Sanctorum omnium consensus circa intelligentiam scripturarum est ipsa fidei Catholicæ veritas.*

95 *Si ex Apostolorum traditione communis vsus Ecclesiæ acceptauerit aliquam scripturæ intelligentiam, ea vt fidei veritas est tenenda.*

96 *Ad hæresim reuincendam præsidium est Christi traditio per Apostolos ad nos transmissa, tum etiam Conciliorum diffinitio, num. 97.*

98 *Hæreticus pertinax est, qui sciẽs contradicit vniuersalibus Conciliis ritè ac rectè congregatis.*

100 *Ex Synodo Prouinciali probabile argumentum sumitur in iudicio fidei, non tamen certũ, & perpetuum. Idem est de iud. Inquisitorũ, n. 101.*

102 *Concilium Episcopale, si sit confirmatum à Papa sumitur ex illo efficax argumentum ad hæreses confutandas.*

103 *Propositio hæretica quid sit.*

104 *Pertinaciæ definitio traditur.*

105 *Propositio erronea diffinitur.*

106 *Propositio quando dicatur hæresim sapere.*

107 *Propositio malè sonans quid sit.*

108 *Propositionis temerariæ natura describitur.*

109 *Propositio temeraria dicitur tribus modis.*

110 *Propositio scandalosa definitur.*

111 *Propositio scismatica, seditiosa, maledica, blasphema, seu iniuriosa qualiter intelligantur.*

112 *Propositio fauens hæreticis quid sit.*

113 *Propositionis periculosæ definitio.*

114 *Hæresis incurritur ex verbis inordinatè prolatis.*

115 *Qui mente est hæreticus non potest iudicare se esse hæreticum.*

116 *Hæretici omnino occulti an incurrant pœnas à iure impositas.*

117 *Hæretici occulti secundùm Iurisperitos ipso iure sunt excommunicati.*

118 *Hæreticum aliquem esse occultum, duobus modis intelligitur.*

119 *Hæreticus occultus primò, & per se non incurrit excommunicationem.*

120 *Hæreticus occultus per accidens incurrit excõmunicationem ipso iure.*

Quæstio III.

QVanquam nomen hæresis ante Christi aduentum non erat famosum, quinimò in bonam partem sumebatur (significabat enim disciplinam, quam aliquis insequeretur, profiteretur

retur & defendẽdam assumeret: vnde dictæ sunt inter Philosophos tot sectæ Academicorũ, Stoicorum, Scepticorum, Epicureorum, & Peripateticorum, &c. similiter inter Iudæos diuersæ sectæ dicebantur hæreses, vt saduceorum, Pharisæorum, &c. (vt D. Hieronymus in Epistola Diui Pauli ad Titum. c. 3. exponit) hodie tamen
2 † est nomen infamiæ, & omni vituperio ac execratione dignum: Idem olim accidit tyrãnis quorum nomen honoris & maiestatis fuit, vt Seruius in illud Virgil. Æneid. 9. Pars mihi pacis erit, dextrã tetigisse tyrãni. id est, regis idem & Sophistis, quos autore Laert. & Eunapio Sardiano sic dictos esse constat quod Sapiẽtię studio ducerentur, vtriq; tamen cum odio cepissent esse, nomina quoque sua, vt odiosa sint præstiterunt vt nouissimè nostri temporis homines politici qui pro contemptoribus Dei, & religionis habentur. At quod oppidò attinet ad nomen hæreseos: αἵρεσις, hæresis dicitur ἀφ' αἱρέομαι, eligo quemadmodum σχίσμα scisma ἀπὸ τοῦ σχίζω à scindo, & Latinâ linguâ secta à sectãdo, quia hæreticus propositis: quia cùm lex nostra data sit ab omnipotẽti Deo per Iesum Christum Filium eius, non autem ab hominibus electa, ea de causa siquis aliam fidem ac aliam doctrinam eligit, meritò hæreticus est, & infamis habetur. Vnde dicebat Apostolus ad Tit. c. 3. [Hæreticum hominem post primam, & secundam correctionem deuita.] c. quę dignior. 24. q. 1. Nunc verò ab Etymologia vocabuli, hæresis, exordiẽdum est, vt à ratione, & primo principio suscipiaturnostra oratio. Primò igitur sibi sentẽtijs falsis & veris, tenaciter eligit falsas, veris & Catholicis repudiatis, vt dicitur. 24. q. 3. in c. hæresis.

Quibusdam sed parum exactè etymon deducitur ab hæreo, & hinc adhæsio siue hæresis, vt hæreticus quasi adhærens, dicatur quia peruersæ doctrinæ pertinaciter abhæreat. tex. in c. damnamus de sum. Trinit. & fid. Cathol.

Tertia Etymologia eaq; vix aptè desumitur secũdum Isidorum, ab erciscor, quod significat idem, quod diuido, quasi dicatur hæresis, diuisio, & hæreticus diuisus à Catholica veritate per dogma peruersum: sicut Catholicus dicitur sinceræ veritati vnitus. Et certè optimè dicitur diuisus non solùm per falsam doctrinam, sed quia per sententiam excommunicationis à mœnibus Ecclesiæ fit separatus, text. in c. excommunicamus. de hæret. At cum hæresis verbum sit odiosum, licet apud Latinos sint in vsu dogmata Philosophorum, vtpotè Stoicorũ, Peripateticorum, & cæt. sectas & hæreses appellare, nullo tamẽ
4 modo † sic licet loqui de doctrina & religione Christianorum, ne quidem eo modo quo hæresis dicitur ab electione, quia ea quæ docent & obseruant Christiani, non sunt excogitata ab ipsis, nec suo proprio iudicio eligunt quid credere debeant, quid verò non: sed determinatur ab Ecclesia, quæ ex autoritate diuina proponit illis, quid sit credendum. Hinc fit vt
5 propriè † & meritò dicantur hæretici, qui ab vniuersali Ecclesię doctrina se separant, & sequuntur prauas electiones suas, credentes quæ volunt, & respuẽtes quæ non appetunt. Hæc animaduertẽre Theophyl. ad Colloss. 2. paulò post initium. Isidorus lib. 8. Etymolog. c. 3. D. Hierony. ad Tit. 3. & Tertullian. in lib. de hæreticorum præscriptionibus super illa verba; [Secundum traditionem hominum,] cuius hæc sunt verba. [Hæte-sum opera sunt adulteræ doctrinæ, hæreses dictæ Græcâ voce † ex interpretatione electionis, quâ quis siuè
6 ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad instituendas, siue ad suscipiendas eas vtitur. Ideo Apostolus, & sibi damnatum dixit hæreticum, quia & in quo damnatur sibi eligit: nobis verò nihil ex nostro arbitrio indulgere licet. Sed neque eligere, quod aliquis arbitrio suo induxerit, Apostolos Domini habemus autores, qui neq; ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod indu cerẽt, elegerũt, sed acceptã à Christo disciplinã fideliter nationib. assignauerunt. Itaq; etiam si Angelus de cælis aliter Euãgelizaret, anathema diceretur à nobis.] Hæc ille. Nobis igitur hæresis ita describenda videtur:

6 † Hæresis est falsa opinio, & erronea in intellectu assertio contra Catholicam veritatem, ab eo qui fidẽ Christi accepit, pertinaciter defensa, vel in dubiũ reuocata. Sic videntur eam describere Cardinal. Turre-cremata lib. 4. de Ecclesia part. 2. cap. 1. Guido Carmelita, Albert. Rojas singul. 73. & alij plures, quos citat Eymeric. in 2. part. Directorij. q. 1.

In qua descriptione quatuor apponuntur, quæ hæresim constituere videntur. Primum est electio opinionis falsæ, & doctrinæ peruersæ, amissã Ca

7 tholicâ veritate: † sic hæresis est error intellectus 24. q. 3. c. hæreticus.

Secundum est, quòd hęresis est circa ea quæ pertinẽt ad fidem, vel sunt contra determinationẽ Ecclesiæ circa fidem, vel circa bonos mores. c. ad abolendam. de hæreticis, & 24. quęst. 1. in c. hæc est fides.

Tertium est diuisio à Catholica fide; quia de his quæ foris sunt, nihil ad nos. 1. ad Corint. 15. & 2. q. 1. c. multi, & de diuort. in c. gaudemus.

8 Quartum † est pertinax adhæsio illi assertioni falsæ; sic est obstinatio in

9 voluntate; pertinacia † autem cognoscitur multis modis, de quibus Alphonsus Guerrero, Albert. Simanc. & alij copiosè egerunt in tit. de hæret. & de pertinacibus.

Ad primũ dico, † quòd si quis conculcaret corpus Christi, credens tamen ibi esse verum corpus Christi, &

10 credens hoc esse malum, sed hoc faceret ad placendum diabolo, hic non diceretur hæreticus, quia non haberet errorem in intellectu, nec malè sentiret de sanctissimo Sacramento altaris, sed vt sacrilegus esset acriter

11 punẽdus. Sic † Marcellinus Papa cũ tempore Diocletiani, & Maximiani Imperatorum à Paganis compulsus, templum eorum ingressus idolis thu rificauit, nõ dicitur fuisse hæreticus. Ita determinauit Generale Concilium, vt habetur distinct. 21. capit. nunc autem. vt optimè tradit Decius consil. 151. quod incipit, Magni ponderis, in princ. Albertinus de hæreticis. 6. part. q. 13. nu. 67. quia compulsus adorauit idola, sed nõ habuit peruersum dogma in mẽte, nec errorem contra fidem in intellectu. Peccauit tamen grauissimè, non peccato hæresis, quia potiùs debebat † mori, & omnia mala pati, quàm tantum pec-

12 catum operari, de sententia excommunic. in c. vt Inquisitioni. & de his quæ vi, in c. sacris. & de restit. spoliat. in c literas. gloss. in c. potest fieri. de pœnit. distinct. 1. & 32. q. 4. in c. sicut sanctius, Rojas de hæret. numero 48. 49. 50.

Alterum quòd requiritur ad con-

13 stituendam hæresim, † est quòd ille error sit circa pertinentia ad fidem, vel contra determinationem Ecclesiæ de rebus attinentibus ad fidem, vel ad bonos mores. Si quis enim affirmaret terram esse maiorem sole, contra communem Astrologorũ sententiam, (quod refert gloss. in c. solitæ. de maiorit. & obedient. in vers. inter Solem & Lunam) ille error non esset hæresis, quia nõ est de pertinentibus ad fidem. Sic ait Archiepiscop. Floren-

Florentinus part. 2. titul. 12. cap. 5. & part. 4. tit. 127. caput 4 §. penult. Alphonsus de Castro lib. 1. contra hæret. Albert. in rubr. de hæret. libr. 6. quæst. 2. num. 47. & in cap. 1. quæstione 13. nu. 9. cum sequent. & de agnoscend. assert. Catholic. quæstione 1. num. 3. & quæstione 6. num. 8. Lucern. Inquisitor. in verb. hæresis. num. 21. Iacob. Simancas in instit. Cathol. tit. 24. nu. 5. in Enchirid. tit. 24. num. 5. & tit. 48. num. 2. & 3. Rojas de hæret. num. 469. & 470.

Sed in hoc notandum est, quòd hæresis dicitur error contra fidem, vel contra determinationem Eccle-

14 siæ. Ecclesia † autem Catholica, vt regitur à Spiritu sancto, non potest errare in fide, & in determinationibus suis dicitur magistra veritatis, cùm determinat aliquã assertionem esse falsam, non tribuit assertioni falsitatem, sed falsitatem latentem ostendit: Sicut cùm medicus visitat ægrotum, pandit infirmitatem, non introducit, sic Ecclesia errores assertionum manifestat & quos contra fidem, contra sacram Scripturam, contra doctrinam generalem sanctorum Patrum, & vniuersalium Cõciliorum esse inuenerit, hæreses esse proclamat; sic ait doctissimus Gabriel Biel, in 4. sentent. distinct. 12. q. vltim.

15 Tertium, † quod requiritur, vt aliquis verè dicatur hęreticus est, quòd fuerit baptizatus: qui enim nũquam sacramentum baptismi suscepit, licet aliquam sententiam contra Catholicam veritatem defendat, non dicitur hæreticus, quia hæreticus dicitur diuisus: at qui non est baptizatus non dicetur ab Ecclesia diuisus, quia nunquam fuit eidem vnitus. Sic habetur de hæret. lib. 6. c. cõtra Christianos. & distinct. 45. cap. licet. cap. qui sincera, & cap. maiores. de baptism. & de diuort. in c. gaudemus.

Rojas de hæret. nume. 460. 461. 462. Inde patet, † quomodo differunt hę-

16 resis, & secta, quia hæresis tantùm Christianos comprehendit, secta autem tanquam genus nominat plures species, vt Iudæos, Saracenos, Gentiles, & alios infideles de hæret. libr. 6. in cap. accusatus. §. cum verò. & in Clement. ne in agro. §. statuimus. de stat. Monach. & glos. in c. quibusdam. distinct. 32. Ita ait Rojas de hæret. nu. 479. & seqq. tamen secta aliquando sumitur pro religione. Ideo Actor. 26. quidã dicuntur fuisse de secta Christianorũ, id est, religione. Patet etiam differentia inter Apostatam, † & hæreticũ à fide: omnis enim qui à fide apostata est, is & hęreticus est, nõ è cõ

17 uerso, quia apostata est totalis recessus temerarius à fide Catholica. Vnde qui Apostata est, negat totam fidem, at qui hæreticus est, negat solùm aliqua pertinentia ad fidẽ. c. non potest. 2. quæstione 7. & c. beatus. 3. quæstione 4. & cap. non obseruetis 16. quæst. fin. similiter D. Thom. secunda secundæ quæstione 12. articul. 1. & alij relati à Rojas de hæret. nu. 487.

18 Schisma † etiam differt ab hæresi, quia schisma est illicita diuisio ab vnitate Ecclesiæ per inobedientiam, hæresis autem nominatur peruersum dogma: de schismate agit Rojas de hæreticis numer. 499. vsque ad 520. Directorium, & alij multi.

19 Quartum, quod requiritur, est pertinacia in voluntate, cum quis credens assertionem suam esse cõtra determinationem Ecclesiæ: & tamen eam mordicus sustentaret, imò

20 dico, quòd si † quis aliquam opinionem veram teneret, credens eam esse contra Catholicam & orthodoxam veritatem, ille formaliter esset hæreticus, licet nõ materialiter. Exemplum, vt si quis intẽderet

Universidad de Deusto
Biblioteca

iurare falsum,& tamẽ nesciens diceret verum,esset formaliter periurus, licet non materialiter. Et è conuerso,
21 si quis † teneret aliquam opinionem falsam,credẽs eã esse consonã Ecclesiæ Catholicæ,ille nõ esset formaliter hæreticus,licet esset materialiter,vt si quis iuraret falsum, credens esse verum quod iurat,cùm tamen sit fal-
22 sum. Vnde D.Cyprianus † tenẽs eam opinionem erroneam,quòd baptizati ab hæreticis erant iterum rebaptizandi,& in ea opinione perseverans, non fuit hæreticus,vt dicitur 1.q.1.c. siquis inquit.& August.libr.5.de baptismo. cap.20. eum reprehendit.& habetur de consecr.dist. 4.c.quomodo exaudit. dicens errorem Cypriani falce passionis esse remotum.& in lib.6.contra Donatistas.c.23.
23 Similiter cùm D.Augustin.† & D. Hieronymus sibi aduersantur, tractantes de reprehensione facta ab Apostolo Paulo D.Petro, & ibi doctores contradicẽtes sibi in diuersis alijs sententijs, alter eorum falsum dicit, neuter tamen hæreticus iudicatur, distinct.26.c.1.& August.in lib.de bono coniugij, c.17. Villadiego de hæreticis q.7.nu.7.
24 Similiter † Petrus Lombardus Magister sententiarum in libris suis multos errores protulit, vt habet censura Parisiensis cõtra eum facta.Ita etiã ait Rojas 1.part. de hæreticis.à n.50. vsq; ad 70.vbi multa exempla adducit,de his qui multos errores dixerũt: tamen non fuerunt hæretici,quia nõ fuerunt pertinaces contra determinationem Ecclesiæ, quam nesciebãt.
25 Siquis ergo † falsum proferret,non pertinaciter defendendo, sed ignoranter:tamen paratus palinodiam canere, & Ecclesiæ determinationi se subijcere, cùm ei veritas Catholica proponetur; non diceretur hæreticus,sed errans,sic ait D.August.in lib. 1.de Trinitate: [Errare possum, sed hæreticus esse nolo, quia errorem meum contra Ecclesiam pertinaciter non defendam.]

Quod dictum referunt Cardinal. Turrecremata part.2.lib.4.cap.1. Archiepiscopus Florentinus p.2. tit.12. c.5.& alij citati à Rojas de hæreticis, num.47. D. enim August priùs multa errata nesciẽter protulerat,quę postmodum sub retractationis nomine reuocauit.Vnde nomen hæretici nũquam incurrit 34.q.vlti. c. fin. & Gelasius ibidem q.2.in cap.negatur.

Ideo idem Pater Augustinus concludit,vt refertur.24.q.3.c.dixit Apostolus.[Qui sententiam suam, quamuis falsam, nullâ pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis ceperint, sed à seductis,atque in errorem lapsis parentibus acceperint, quærunt autem cautâ solicitudine veritatem, corrigi parati cum eam inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos reputãdi: [Ecce vera & propria descriptio hæresis,cæteri autem modi errorum non dicuntur propriè hæreses.
26 De illis † modis diuersis tractat Eymeric. in Director. p.2. q.31. & doctores ibi abeo citati.
27 Inde patet, quòd † hæresis respectu erroris est,vt species respectu generis: omnis enim hæresis est error, sed non è conuerso: quia ille tantùm error est hæresis, qui profertur cõtra determinationem Ecclesiæ, vel contra fidem, cum pertinacia ab aliquo Christiano. Itaq; deficiente aliquâ conditione ex prædictis,non dicetur hæresis,sed error.

Hinc tamen consequenter examinanda est quæstio illa non parum vtilis,& difficilis.Vtrùm † aliqua propo-
28 sitio sit, & dicatur hæresis: id est, an propositio secundùm se considerata, sine vllo respectu ad proferentem sit hæretica. Huius quæstionis diuersi sunt autores,& patroni non contemnendi. Nam imprimis Adrianus in 4. quæst.1. de confessione, Turre-cremata lib.4.p.2. capit.3. Ochan.libr.2. Dialog.capit.11.p.part. & Alphons. à Castro lib.1.de iusta hæret. punition. cap. 1. ij omnes vnanimiter asserunt quamlibet propositionem fidei veritati repugnãtem,esse, & debere dici secundum se hæreticam, nullo habito respectu asserentis: Verum est tamen(inquiunt) quòd si proferatur ab ignorante absque pertinacia,talis appellandus non erit hæreticus, cum nec sit pertinax. Probant hanc suam sententiam hoc modo.
29 Primò,contrariorum † eadem est ratio:sed omnis propositio fidei consona,& quæ de fide est,vt hæc propositio [verbum caro factum est.]secundùm se cõsiderata est Catholica,non habita ratione proferentis : ergo similiter propositio hæretica, à quouis asseratur, vel negetur, hæretica erit secundum se,aut reddenda est discriminis ratio.

Secũdò,hæresis species est propositionis falsæ:sed falsitas propositionis non dependet à dicente,quia (vt docet Aristoteles) ex eo quòd res est,
30 vel non est, oratio dicitur vera, vel falsa, quia † nostrum affirmare, vel negare nihil ponit in re.l. assumptio originis.ff.ad municipalem.ergo propositiones spectatę ex sui natura,erũt veræ vel falsæ;hæreticæ, vel Catholicæ.

Tertiò, quia interrogati Theologi an propositiones sint hæreticæ, vel non, simpliciter respondent prout iacent, esse vel non esse hæreticas: ergo infirma & inualida est assertio quæuis huic contraria.

Quicquid illi argutè dicant,oppositam sententiã tenent D.Tho.super Epist.1.ad Cor. c.11. lect.4. & Caietan.super D.Tho.1.2.q.11. art.1. nullam propositionem posse dici secundùm se hæreticam sine ordine relato ad dicentem.Et probant.

31 Primò,† de ratione hæresis est electio & pertinacia:sed nulla propositio secundum se sumpta cõtinet electionem & pertinaciam, quia hæ ad voluntatẽ dicentis pertinent: ergo,&c.

Secundò,vna,& eadem propositio potest esse sub multiplici infidelitatis specie: ergo ex se non habet speciem determinatam.Antecedẽs probatur. Hæc † propositio: [Christus
32 non est Deus,]si,asseratur à Christiano,hæretica est;si à Iudæo, Iudaica, si à Pagano,Pagana: ergo secundùm se non habet speciem determinatam, & circunscriptam: sic neq; hæretica erit secundum se spectata.

Tertiò,qui falsum tenet,falsus est, & dicitur:At si propositio secundum se hæretica est: quilibet illam proferens, hæreticus erit, & talis denominabitur;sed hoc apertè est falsum, vt patet ex argumento superiori: ergo, &c.

Hæc quæstio in vtramque partem ventilata est,vt quam maluerit, tanquam probabilem,quiuis sequi libenter possit. Nihilominus tamen etsi diuersæ appareant opiniones, facilè conciliari poterunt, si animaduertamus primò ex Aristotele verum reperiri in intellectu,& in rebus.Quod reperiatur in intellectu,docet 6.Metaph.cap.2. dum dicit bonum & malum reperiri in rebus, verum autem & falsum in intellectu. Quòd autem reperiatur in rebus colligitur ex 4. Metaph.cap.quinto, vbi docet contra Pythagoram res non esse veras, quia nobis videntur, sed potiùs ex eo quòd sunt in se veræ, videntur nobis veræ; atq; ita in cap.de substant. dicit: Ex eo quòd res est, vel non est, oratio dicitur vera, vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

falsa,& 9. Metaph.cap. 12. docet hominum esse album, non esse verum, quia nobis videtur, sed potiùs quia est albus, & 2. Metaph. cap. 1. asserit veritatem habere se ad res, quemadmodum entitatem: sed entitas est in rebus; ergo & veritas. Cùm igitur constet apud omnes verum esse in intellectu & in rebus, solùm dubitarunt,an quid verum esse formetur in intellectu,an verò in rebus:& verior opinio tenet,quæ est D.Tho.& Caietan 1.p.q.16.art.1.& Paul. Soncinatis
33 6.Metaph.q.16.verum † quid esse solùm reperiri in rebus fundamẽtaliter, in intellectu autẽ formaliter. Ex quibus analogicè licet philosophari in
34 nostra quæstione. † Nam cum hæresis propriè dicta sit error pertinax in Catholica fide manifestè contrarius eius qui fidem Christi profitetur,sola illa propositio formaliter dicitur hæretica, quæ cum errore & pertinacia aduersus res fidei à Catholico prolata fuerit. Illa verò dicetur fundamentaliter ac materialiter hæretica, quæ secundum se considerata est in tali materia, quæ (vt iacet) hæresim sonat, & significat. Huic nostræ sententiæ eleganter videtur subscribere Magister Cano lib.12.de locis Theolog.cap.8.dum dicit,quòd si ratio hæresis consideretur strictè & formaliter,vera est sententia D. Thomæ, & Caietani: si verò ratio hæresis consideretur vt in signo,sicut ratio sanitatis est in vrina,sic asserit propositionẽ secũdum se posse appellari hæreticã, quia sufficienter insinuat ex parte obiecti, id quod sufficit, vt aliquis sit hæreticus, si pertinaciter illi adhæreat. Et ex hac doctrina optimè diluuntur argumenta vtriusque sententiæ.

Axiomata fidei iudicibus maximè necessaria.

VErum vt hæc perinde ab omnibus intelligantur, atque ego sentio, & in actum traducantur eâ facilitate quæ mihi semper amica fuit, remorabor intentiùs cursum orationis & more Pythagoræ,quasi quędam symbola constituam, vnde inquirendi munus quicunque susceperit habebit axiomata ordine distincta,quibus propositionum qualitatem facilè intelliget, eaque deducta ex Turrecremata sum.de Ecclesia, libr. 4.p. 2. cap.11.Albertin.in tract. de Catholicis assertion. quæstione 6. Melchior Cano libr. 12. de locis Theolog. cap. 11. Alphonſ. de Castro libr. 1. cap. 3. de iusta hæreticor. punit. Simancas de Cathol.institut.titul. 54.& ex Enchirid.violatæ religion. tit.24. Franc. Pegna 2. part. Director. Comment. 28. in quæstione 3. Eymerico titulo, an error & hæresis sint idem in iure. Petro de Aragon in 2.2. D. Thomæ, quæst.11.art. 2. Paulo Grisaldo Perusino in lib.decis.fidei Cathol. & Apostol.in princip. Dominico Bañes 2. 2. quæstione 11. Gregorio de Valentia per varios titulos. Dominico à Soto de iustitia & iure lib.10.quæstione 3. & alijs in locis, Bellarmino tomo 3. disputationum per varia capita.

Axioma primum.

IN causa fidei noli temere iudicare. Oportet enim priùs rei personam, ingenium, atque iudicium explorare:nam in hac causa non tantùm de hominis honore, fama,& vita agitur, sed etiam de totius generis & familiæ damno & dedecore. Et cum ex recto iudicio fidei pendeat firmitas & cõseruatio cuiusque,at potissimùm cultus Christiani cõseruatio, cùm videndi rei fiet copia,eo audito & examinato,cõplexionẽ & connexionem respon-

sorum perscrutari & diligẽter indagare:eaque an ab homine emanarint qui sit non ingenij versatilis sed mentis compos discernere oportet.Canus lib.12.de locis Theologicis.cap.10.

Axioma secundum.

SI error fidei sit circa ea, quæ nullo
35 modo sit probabile † ab errantibus ignorari,quod ad fidem Catholicam pertineant,tunc iudices de hæresi tutò pronunciabunt, vt si quis neget Christum surrexisse à mortuis, aut si Theologus nescit licitum esse belligerare cum hostibus,& huiusmodi, quæ in Theologia versati tenentur scire.Canus ibidem,& S.Thom. part. 1.q.32.art.4.& in.1.ad Corint. cap.11. lib.4.

Axioma tertium.

36 CVm errores sunt manifesti,† &attenta conditione & ingenio personæ nulla tergiuersatione excusari possunt,caueant iudices ne animi relaxationem,& mollitiem,clemẽtiam ac misericordiam arbitrentur. Quia expositio quæ absurda fuerit, aut nõ verisimilis, incredibilis & quæ nõ cõgruit cum antecedentibus & consequentibus,nec cum ratione recti sermonis, nec cum circunstantijs personarum,temporum & locorũ, vt diximus,& quæ alioquin non iusta interpretatio sit,explodenda est,ac eijcienda:potissimum illa, quæ sub prætextu interpretationis verum sensum propositionis perimit atque corrumpit.cap.cum dilecti. de accusatio. Albertin.de agnoscendis affert. Catholic.q.7.&.8.

A*xioma quartum.*

SI de alicuius errantis pertinacia dubitatur, antè dicta,facta,& errantium statum, conditionem, & ingenium examinare oportet, † Addimus
37 ad hoc si de his ex tempore non constet,oportet aliquod signum Catholicę veritatis illi ostendere,locum(scilicet)scripturæ,vel sacri concilij, aut censuras adhibere,quibus signis si cedat argumentum euidens erit ignorantiæ,si verò repugnauerit,argumentum erit pertinaciæ, præsertim si non sit omnino imperitus, & rudis.

A*xioma quintum.*

NOn eodem modo de verbis,ac de
38 factis dubijs iudicãdum est.† In factis quippe religioni nostræ contrarijs minus periculi est, quàm in verbis iudicare.Melch. Canus lib. 12.de locis Theolog.c.9.

Axioma sextum.

QVoties non constat hominem es-
39 se hæreticum,† nisi iuris tantùm præsumptione, licet probabili, diligenter explorare oportet, an eiusmodi facta vel verba ex infidelitate prodeant. Ita explicat Hieronymus ad parabolam Zizaniorum. Matth.13.[Ne fortè eradicetis simul & triticum,]an verò ex metu, cupiditate, aut animi perturbatione, sæpe hominem admonere, hominem corripere, terrere, vel clementer, & moderatè pungere iuuat. Nam in
40 rebus † dubijs, & occultis, ac incertis ad verum eliciendum variè, ac quasi per cuniculos veniendum est ad iudicandi opus. Vnde Sixtus Papa scripsit Episcopis per Hispaniam constitutis. [Incerta nemo Pontificum iudicare præsumat, & quanuis vera sint,nõ tamen credenda, nisi quæ certis indicijs comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi, quæ iudiciario

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordine publicantur]. Victor quoque Papa Theophilo ita scripsit. [Incerta, charissime, nullatenus iudicemus, quousque veniat Dominus qui latentia producet in lucem, & manifestabit consilia cordium: [& Euaristus Epistola. 2. Nullum ante veram, iustâque probationem iudicare aut damnare debemus, teste Apostolo, qui ait: [tu quis es, qui iudicas seruum alienum, domino suo stat, aut cadit,] mala vtique audita nullum moueãt, aut passim dicta absque certa probatione quisquam nunquam credat, sed ante audita diligenter inquirat ne præcipitando quicquam aliquis agat. cap. si quis diuinis. 30. quæstion. 5. cum sequentibus. cap. Deus omni-
41 potens. 2. quæst. 1. non enim † Inquisitor, præsumptionibus magis credere debet, quàm leges ipsæ credunt: quanuis enim vehementer putet aliquam præsumptionem esse veram, non tamen potest eâ moueri ad ali-
42 quem condemnãdum, cum ex † propria conscientia, etiam sibi certa, iudicare nõ debeat, sed ex fide eorum, quæ probata fuerint: crimina siquidem occulta, & incerta solum Deum habent vltorem. c. literas. de præsumption. c. si omnia. 6. quæst. 1. & l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. Præsid.

Axioma septimum.

43 Ab errore † circa articulos fidei nemo potest propter simplicitatem excusari. [Bene tamen contra alia, quæ indirectè pertinent ad fidem. S. Thom. in 1. ad Corinth. c. 12. libr. 4. Eymericus in. 1. p. Directorij q. 7. n. 2. & ibidem Pegna Comment. 22. in
44 his enim † non potest quis iustam ignorantiæ causam allegare, cùm ex instituto, & præcepto legis Christianæ hæc scire obligetur, & eam nescire nullatenus præsumatur. Idem dicẽdum est de his, qui ex ignorãtia affectata errant: † hi enim ex malitia
45 propria, & animi iniquitate errare præsumuntur. c. excellentissimus. 11. quæst. 3. Idem iudicium erit in his,
46 qui ignorantiâ † crassâ, & supinâ errant, in his qui fidei sunt: eam enim scire debent, nec probabile est eam à fidelibus, vel à suæ conditionis hominibus ignorari, hi hæretici censendi sunt. Huius axiomatis exempla affert Melch. Canus d. libr. 12. cap. 10.
47 vers. alteram. D. Thom. tum si † errat aliquis in his quæ fidei sunt, ignorantia probabili, præsertim in his quæ explicitè credere non tenetur, qualia sunt quæ indirectè ad fidem spectant, si post legitimam admonitionem perseuerat. Eymericus vbi su-
48 prâ. Qui verò † ignorantia non pertinaci & vincibili errat, ab hæresi excusatur. Simancas de Cathol. institut. tit. 26. num. 6. vel quando errat in his, quæ sunt fidei, deceptus ab aliquo viro docto, quem pium ac Catholicum esse credidit, in his quæ credere explicitè non tenetur, à pœnis hæreticorum excusatur. Prorsus idem iudicandum est de filijs, qui errant in fide seducti à parentibus, & in errore nutriti sunt; idem de discipulis à præceptoribus, & magistris, de subditis ab Episcopis & Parochis, & similibus, præsertim, si nondum iudicij compotes sunt, errant, aut si errant, in his tamen decepti errant, quæ explicitè scire non tenentur: nam & hi etiam ab hæresi & hæreticorum pœnis excusabuntur. Ioannes Lupus Decan. Segouiensis in tractatu de hæreticis, Montaluus in l. 1. tit. 26. part. 7. quæst. 14. Quæ doctrina deduci potest ex c. dixit Apostolus. 24. quæst. 3. inquit enim: [Sed quid si sententiam suam, quãuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam nõ audaciâ suæ præsumptionis

sumptionis pepererũt, sed à seductis atque in errorem lapsis parẽtibus acceperunt, quærunt autem cautâ solicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos computandi.] Hæc ibi: Tales ergo mitissimè sunt tractãdi, & leuissimę pœnitentiæ eis iniungẽdæ. An autem hi reputandi sint hæretici, tractat D. Thomas quotlibeto 3. q. 4. art. 10. Augustinus de Ancona in summa de potesta. Eccles. q. 28. art. 2. Albertinus in tract. de agnoscend. assertion. quæst. 21. num. 34. & sequentibus: latè Turre-cremata in summa de Eccles. lib. 4. part. 2. cap. 16. Syluester in summ. verb. opinio.

Axioma octauum.

49 HÆretici, † qui sæpè sub specie sanctitatis occultantur, à fructib. dignoscendi sunt. De his dicitur Iob. c. 30. In cauernis habitant torrentium, & in cauernis terræ, à fructibus eorũ dignoscendi sunt. Hæc quoque Christi doctrina Matth. cap. 7. Ex triplici verò coniectura huiusmodi hæretici dignosci possunt. Prima est, quia noui tatum contra fidem & legem Euangelicam inuentores sunt: ipsa enim doctrina & nouitas per se displicere debet. Vnde Paulus ad Timoth. 6. [O Timothee depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam permittẽtes contra fidem, exciderunt.] Secunda cõiectura est nimia libertas in pronunciando, & temeritas in diffiniendo. Tertia coniectura est frequens omnibus hæreticis impatientia in admittẽda correctione, de quibus 2. ad Timoth. 3. [Mali homines, & seductores proficient in peius, in errorem mittentes, & ipsi errantes,] Alphons. de Castro lib. 1. de hæresi. c. 14.

Axioma nonum.

CAueant hæreticæ prauitatis Inquisitores, ne ideo statim hæreticum aliquem incorrigibilem sentiant. Quia semel & fortè leuissimè admonitus, noluit illorum admonitioni acquiescere, magis laborare debent, vt paucos iustè puniãt, quàm vt multos iniustè: non glorientur, etiam si gloriari liceret, quòd multos damnauerint, sed quod iustè, Alphon. de Castro lib. 2. de iusta hæreticorum punit. c. 1.

Axioma decimum.

51 OPortet Inquisitores † omnem adhibere diligentiam circa hæretici emendationem. Antequàm illum incorrigibilẽ censeant, & sæculari brachio tradant, quia in quacumq; hora ingemuerit peccator, & conuersus fuerit, vitâ viuet, & non morietur. Ezechiel c. 33. & c. nullus. de pœnit. distinct. 7. Epistol. inter claras. C. de summa Trinit. & fide Catholica. c. ad abolendam. §. 1. c. excõmunicamus. 2. §. siquis autẽ. de hæret. c. corrigantur. 24. q. 7. Albertin. de agnoscen. assertionib. quæst. 30. nu. 79. quibus accedit Concil. Biterrense c. 17. cuius hæc sunt verba: [Conuerti nolentes, vbi commodè poteritis, damnare tardetis: ipsos frequẽter tam per vos, quàm per alios ad conuersionem monẽtes, ac tandem in sua malitia pertinaces, faciatis errores suos ad eorum destinationem publicè confiteri, & sic eos damnatos, præsentibus potestatibus sęcularibus, eorumúe Balliuis secundum mandatum Apostolicum relinquentes:] Hæc ibi.

Axiomata alia maximè necessaria fidei Censoribus.

SVnt & alia quędam axiomata, sine quibus vix Inquisitores possint discernere, quæ cum fide pugnant

Universidad de Deusto
Biblioteca

religioni aduersantur. Nec quidem ea vnius sunt ordinis, nec vnico albo continentur, sed sub diuersis ordinibus & quasi categorijs, quas breui, absolutoque compendio simul hic complectemur, eo ferè stylo, quo ex veterum & recentiorum interpretum monumentis tradi animaduer-
52 timus. Propositiones † itaque Catholicæ in septē gradus diuiduntur. Primus earum, quæ sacris literis apertè continentur. Secundus earum, quæ ex illis necessariò deducuntur. Tertius earum, quæ ab Apostolis traditæ sunt viua voce. Quartus earum, quæ in concilijs vniuersalibus ac confirmatis continentur. Quintus earum, quæ per sedem Apostolicam suis filijs credendæ propositæ sunt. Sextus earum, quæ ad hæreses exstirpandas ac confutandas cum animi consensu docuerunt Doctores Catholici. Septimus est earum, quæ ex 3. 4. 5. & 6. generibus necessariò deriuantur, ex quibus pro clariori intelligentia sequentes præfigentur annotationes & regulæ.

Axioma primum necessarium.

ANte omnia hęresis quid sit, nosse oportet. † Omissis innumeris dif-
53 finitionibus, quæ à Iurisperitis atque Theologis traduntur, & ijs quæ ab Alphonso à Castro lib. 1. de hæresi, & libr. 1. de iusta hæreticorum punitione c. 1. quòd sit enunciatio aut sententia falsa, ita repugnans fidei, vt cum fide simul stare non possit, quæ ab omnibus ferè recipitur. Aliam diffinitionem tradit Turre-cremata libr. 4. sum. de Eccles. p. 2. cap. 1. Hæresis
54 † est sententia contra fidem in Christiano cum pertinacia: dicitur (sententia) quia est actus intellectus, non voluntatis, quanuis proficiscatur ab electione, quæ est actus voluntatis. Dicitur etiam contra fidem, quia error contra disciplinas, non est hęresis. Potest etiam diffiniri, quòd hæresis sit actus elicitus ab intellectu, & imperatus à voluntate. Alij autem multifariam diffiniunt, quod hæresis est propositio falsa, fidei Catholicę repugnans. Alij dicunt, quòd est dogma falsum, Catholicæ veritati cōtrarium in eo, qui fidem Christianam professus est: aliter hæresis est error pertinax contra Catholicam veritatē, vel hæresis est falsa vel erronea opinio, per quam falsus intellectus opinatur de aliquo contra fidei veritatem, vel hæresis est fidei vitium, quo quis singulare aliquid à cōmuni Ecclesiæ Catholicæ fide ac sententia eligit, ac proinde se ab Ecclesia separat, quâse rectiùs sentire præsumit, & ob id hęresis, hoc est, electio, haud insignificanter appellatur. Demū hæresis (secundùm Simancam) qui cæteras diffinitiones adducit de Cathol. institut. tit. 30.) est dogma falsum contra fidem Catholicam ab eo qui fidem profitetur, pertinaciter assertum, vel in dubium reuocatū. Cardin. de Turre-crem. lib. 4. de Eccles. p. 2. c. 1. Guid. de hæres. c. 3. Gabriel lib. 4. sentent. distinct. 13. q. 2. Pighius lib. 4. de Hierarchia Ecclesiast. cap. 8. Brunus libr. de hęret. c. 1. Cæterùm ad hæresim consummatam tria necessaria sunt, falsa credulitas, peruersa voluntas, & pertinax defensio. Duo pertinent ad intellectum, error (scilicet) & sententia fidei; pertinacia verò pertinet ad voluntatem quæ simul consummatū faciunt hæreticum, quarum diffinitionum primam amplectimur, quòd (scilicet) hęresis sit sententia contra fidē in Christiano cū pertinacia, pro cuius explicatione sit secūda regula.

Axioma secundum.

55 IVdicium est † fidei contrarium, [Vno modo quoad substantiam, vt verum opponitur falso: Alio modo quo ad modū, vt cū quis iudicat cum formidine Deum esse trinum, vel si id credat innixus nō primæ veritati, sed testimonijs humanis, sic enim Dæmones credunt, & contremiscunt.

Axioma tertium.

56 AN sententia † sit fidei contraria, septem vijs nobis perueſtigandū est. Annotauit Diuus Augustinus in 4. Tomo, libr. 83. quæstion. cap. 7. & Turre-cremata libr. 4. suæ sum. cap. 6. Ea enim quæ ad fidem spectant, habent septem gradus. Primum obtinent articuli fidei, hi sunt prima elementa nostræ religionis. Secundum sacra scriptura. Tertium traditiones, quæ per Christum, & Apostolos viua voce ad nos transfusæ sunt. Quartum diffinitiones conciliorum. Quintum decreta Pontificū. Sextum quę ex his euidenter deducuntur. Septimum, quæ consensu patrum recepta sunt. Iam verò vt hæc, quæ fusius tradi solent, in compendium redigamus, ad sequentia axiomata attende.

Axioma quartum.

PRimus atque potissimus locus ad
57 hæresim † deprehendendam atq; reuincendam est sacra Scriptura, quæ præcipuè in corde Ecclesiæ sita est. Id probatur, quia omnis quæstio, quæ oritur circa scripturarum lectiones, statim defertur ad Ecclesiam vt ipsa iudicet quid tenendum sit: er-
58 go † scriptura in corde Ecclesiæ sita est, non enim haberet Ecclesia autoritatem definiendi, qui libri sint canonici si in corde illius non esset scriptura qua posset discernere in quibus instrumentis recta sit translatio: & hoc docebat D. Hieronym. ad Galat. 1. circa illa verba. [Notū vobis facio (fratres) Euangelium: Nō putemus (inquit) in verbis scripturarum esse Euangelium, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla: non in sermonum folijs, sed in radice rationis:] hęc sacra scriptura est turris illa Dauid Cantic. 4. &. 1. Reg. c. 17. ex qua pendent mille clypei omnis armatura fortium vniuscuiusque gladius contra femur suum. Vnde Paul. 2. ad Timot. 2. [Amplectentes eum, qui secundū doctrinam est, fidelem sermonem:] & 2. ad Timoth. cap. 3. [Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum iniustitiam vt perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.]

Hoc tamen axioma intelligendum
59 est † de sacra scriptura in sensu germano, & literali, vt Docet D. Augustin. Epist. 48. ad Vincētiū Donatistam, & Hierony. in illud Matthæi 13. [in farinæ satis tribus, ait, quod minimè licet ex eo loco mysterium Trinitatis
60 probare: quis † tamen sit sensus literalis secundum D. August. lib. 3. de doctrina Christiana & Sanct. Thomam. 1. p. q. 1. art. 10. vbi ait, quòd ex signatione vocum sumitur sensus literalis, quod sic intelligendum est, quòd ille est sensus literalis, non qui intenditur ab autore ministeriali scripturę, (vt quidam dicunt) sed qui per ipsas voces intenditur ab autore principali, qui est Spiritus Sanctus: inde enim sumitur sensus literalis, ex eo quod in familiari modo loquendi intendit signare per voces is qui loquitur. Hinc fit consequens, quod sensus parabolicus est literalis, non enim requiritur ad sensum literalē. quòd voces secundùm propriam & primęuā significationem accipiantur, sed satis est vt accipiantur secundùm vsus accōmodatiores, sicut enim cùm nobis repētè aduenit absens aliquis, de quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

sinistrè loquebamur, solemus dicere: Lupus est in fabula, & tamen in sensu literali & germano verba non accipiuntur propriâ, sed impropria significatione: ita prorsus obseruandũ est in scriptura sacra, vt cum dicitur: [Vicit Leo de tribu Iuda:] Vnde frequẽter in libro Canticorum sensus literalis est metaphoricus.

Axioma quintum.

61 DIgnosce † an sensus literalis sit ille, quem voces exprimunt propriâ significatione, an verò ille, quem impropria. Docet Augustinus 3. de doctrina Christiana cap. 5. & 10. vbi obseruat in lectione scripturarum cauẽdum esse, ne figuratam locutionem ad literam accipiamus, ad hoc enim pertinet, quod ait Paulus: [Litera occidit, spiritus viuificat.] Cum enim figuratè dictum sic accipitur, ac si propriè dictum sit, carnaliter accipitur: neq; vlla mors animæ congruentiùs appellatur, quàm cum id etiam, quod in ea bestijs antecellit, hoc est intelligentia carni subijcitur, sequẽdo literã. Similiter per cõtrarium maximè cauendum est, ne propriam locutionẽ quasi figuratã velimus accipere. Et si quæras, quomodo cognoscemus esse figuratam locutionẽ, quomodo etiam propriam, hoc doctissimè docet D. Augustin. Quicquid (inquit) in sermone diuino, neq; ad morũ honestatẽ, neq; ad fidei veritatem propriè referri potest, figuratum est. At verò quæ secundùm literã intellecta componunt, vel fidẽ vel mores, secũdùm historiã sunt accipienda: nõ enim prę cipit sacra scriptura nisi charitatem, neq, culpat nisi cupiditatẽ: ex cuius doctrinæ inaduertẽtia extiterũt olim multi, qui in grauissimos errores inciderunt, intelligendo secundùm literam, quæ per metaphoram erant explicanda: Et ita Donatistæ (sicut refert D. August. Epist. 48. ad Vincentium) illud Canticorũ 1. [Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie] intelligebant de semetipsis, qui cum essent in regione Meridionali, dicebant ad se solos pertinere Ecclesiam Christi. Alij etiam legentes in sacra Scriptura, hominem esse factum ad imaginem Dei, putauerũt Deum habere effigiem humanam, eò præsertim quòd sacra Scriptura multis in locis tribuat Deo humana membra. Isti dicti sunt ab August. Anthropomorphitæ, scilicet Deum hominẽ fingentes: neq; solùm hæretici, sed etiã Catholici, & Christi martyres olim errauerunt, sicut Papias, Ioan. discipulus, illud Apocal. 21. [Vidi sanctã ciuitatẽ, Hierusalẽ nouã, descẽdentẽ de cælo, à Deo paratã,] iuxta propriã significationem sine metaphora intelligebat: quamobrem intellexit Christum ad istum mundum rediturum, vt cũ suis regnet integros mille annos in vita quadã iustissima, & felicissima, atque istam esse aureã & gemmatam Hierusalem, quam expectabant Iudei, asseruit. Quem errorem postea secutus est Tertullianus in libro, cui titulum fecit de spe fidelium, & Lactantius Firmianus lib. 2. Diuinarũ institutionũ, & ex Græcis Victorinus, & Seuerus, referente D. Hierony. in Cõment. super Hieremiam cap. 19. & super Ezechielẽ c. 36. Origenes prætereà in hac re grauiter lapsus est. Nam totam plantationẽ terrestris paradisi intelligebat spiritualiter, negatâ historiæ veritate, & Caietanus, qui, formationem mulieris de costa Adę negauit secundùm historiæ veritatẽ, sed debere intelligi per tropum & figurã. Nec defuerunt etiã Christiani, qui cum baptizarentur, frontẽ signabant ferro cãdenti, quod faciebãt, quia prę dicauit Ioannes Baptista de Christo, Matth. cap. 3. quod esset baptizaturus Spiritu

Spiritu sancto, & igne. Ex quibus patet, quàm sit necessarium in lectione sacræ Scripturæ aduertere, quæ sunt figuratè accipienda, quæ verò secundum historiæ veritatem, & sensum literalem.

Axioma sextum.

DOminus IESVS CHRISTVS corpus habet mysticum, quod est Ecclesia, cuius ipse caput est. Hoc
62 axioma † in primis est addiscendum, & memoriæ mandandum. Nam vt refert D. Augustin. lib. 3. de doctrina Christiana à cap. 31. vsque ad finem libri, in eo sunt veluti claues, quibus plurimùm iuuantur studiosi in intellectu scripturarum. Siquidem propter cõnexionem capitis ad corpus, sacra Scriptura sub eodem contextu exprimens Christum mysticum, ex capite, quod est persona Christi, & ex corpore, quod est Ecclesia fidelium, quædam dicit, quæ referuntur ad personam Christi, quædam verò, quæ tantùm ad corpus (v.g.) Isaiæ. 61. [Induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circundedit, quasi sponsum decoratum coronis, & quasi sponsam ornatam monilibus suis.] In quo clare videtur fieri sermonem de capite, & corpore, hoc est de persona Christi, & eius Ecclesia: & Cantic. 1. dicitur: [Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino.] Primum orationis membrum sunt verba Ecclesię optantis coniunctionem cum Christo spõso, & quòd matrimonium spirituale, quod iam olim erat initiatum per fidem & charitatem, carnali copula consummaretur, quæ nuptiæ in ipsa incarnatione filij Dei consummatæ sunt.

Axioma septimum.

63 MEmbrum † intelligitur de corpore Domini vero, atq; permixto siue simulato: [D. Augustin. de corpore Domini bipartito, sicut dicebat Ticonius: Ecclesia, quæ est corpus Domini mysticum, in hoc sæculo est velut sagena nõdum in littus tracta, & ideo habet malos permixtos cum bonis, quousque in extremo iudicio seperentur. Propter istam permixtionem aliquãdo in sacra Scriptura mali commendantur cum bonis, & è contra boni vituperantur cum malis, vt Oseæ. 11. [Puer meus Israel, & dilexi eum.] Quo loco totus populus fidelis commendatur propter bonos; cõtra verò Isaiæ. [Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit,] quo loco boni propter malos vituperantur. Aliquando etiam in eodem contextu explicatur, quid ad bonos pertineat, & quid ad malos, vt Canticor. 1. [Nigra sum, sed formosa] prima particula propter malos apposita est. Secunda verò propter bonos, & subdit, [Sicut tabernacula cedar] quę erant vilissima, & abiecta. [Sicut pelles Salomonis,] quæ erant pulcherrimæ.

Axioma octauum.

QVædã sub eodẽ contextu de figura, quędã de re figurata dicũtur, nec receditur à sensu literali. Ticoni[9] axioma hoc appellat de promissis &
64 lege, August. de spiritu & litera, † ijsdem verbis effert (v.g.) [Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium,] ad literam de Salomone dicuntur, qui est expressa figura Christi; simul etiam de Christo intelliguntur, quia in eadem contexione quædam dicũtur, quæ soli Christo conueniunt, vt illud: [Stabiliam thronum regni in sempiternum:] quædam verò, quæ soli Salomoni, sicut illud. [Si iniquè aliquid gesserit, arguam eum, & virgâ viro

Universidad de Deusto
Biblioteca

gę virorum & in plagis filiorum hominum. similiter Matt.24.ab illis verbis: [cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta:] ad literam loquitur de exilio temporali quæ facta est à Tito & Vespasiano, simul etiam de extremo iudicio cuius fuit vmbra quædam & vestigium calamitas illa temporalis. Dicuntur enim quædam quę non verificantur nisi de extremo Iudicio. vt illud: [Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, nec fiet, & nisi abbreuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro, sed propter electos breuiabuntur:] mixtim ergo de vtraque tribulatione ad literam loquitur. Idem fit Isaiæ 14. in illis verbis: [Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris: corruisti in terram, qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo: in cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum:] quibus in verbis sub figura Regis Babylonis loquitur de casu Luciferi: & multa dicuntur, quæ ad literam de diabolo intelliguntur.

Axioma nonum.

65 DE genere ad speciem & de specie ad genus sæpe transitur. † Sicut Isaiæ. 13. loquens contra Babylonem specialiter, continuo de toto mũdo generaliter loquitur [Onus Babylonis à summitate cæli dominus, & vasa furoris eius, vt disperdat omnẽ terram, & rursus reuertitur contra Babylonem specialiter: ecce ergo suscitabo super vos Medos qui argentum non quærant.] Darius enim Medus cum Cyro nepote suo interfecit Balthasar Regem Babylonis, capta vrbe: vt habetur Daniel. 5.

Axioma decimum.

66 ALiquãdo ponitur pars tẽporis pro toto tẽpore. † Per Synecdochen, sicut Matth. 12. dicitur. [filius hominis erit in corde terræ tribus diebus: & tribus noctibus:] cum tamen prima dies, & tertia non fuerint integræ: dies enim Sabbati sola fuit integra, solum enim triginta sex horis iacuit corpus exanime in sepulchro similiter Genes. 15. dicitur Abrahæ: [Semẽ tuũ erit peregrinũ quadringẽtis annis:] at Exod. 12. de eadẽ peregrinatione dicitur, quòd mansio filiorũ Israel in terra Ægypti fuit quadringẽtorum triginta annorum, quia cõputatio huius maioris numeri incipit à tempore, quo dictum est Abrahæ Genes. 12. [Egredere de terra tua, & de cognatione tua:] computatio autem minoris numeri incipit à natiuitate Isaac, quæ fuit triginta annis elapsis post egressum Abrahę de Arã. Aliquando etiam tempus præteritũ vsurpatur pro futuro, vt Isaiæ. 9. [Paruulus datus est nobis, & filius natus est nobis:] Igitur in ista variatione temporum oportet Iudicem esse vigilem, vt conciliet loca, quæ secundũ speciem videntur diuersa, aut vt intelligat tropum orationis.

Axioma vndecimum.

REcapitulationes & anticipationes distinctæ considerentur. † [In sacra enim scriptura non semper eodem ordine gesta & facta scribuntur quo facta sunt, sed aliquando, priora postponũtur per recapitulationem, vt Genes. 10. dicitur de filijs Noe: [Ab his diuisæ sunt insulæ Gentium in regionibus suis, vnusquisque secũdùm linguam suam:† Et postea cap. 11. dicitur: [Erat autem terra labij vnius, & sermonum eorundem.] Ex quo patet, quòd prędicta diuisio linguarum per anticipationẽ dicta fuit. Et Moyses. 2. cap. postquàm capite 1. descripsisset creationem cæli & terræ, & partium mundi distinctionem, & ornatum earum, collegit per recapitulationem. [Istæ sunt generationis cæli & terræ, in die quo creatæ sunt, in die quo fecit Dominus Deus cælum, & terram.

Axioma duodecimum.

DIabolus iniquorum caput est: & ipsi illius corpus. Nam (vt dicit
68 Gregorius homel. 10. Iniquorum † omnium diabolus caput est, cuius capititis membra sunt omnes iniqui, propter quam connexionem scriptura loquens de capite, transit ad membra, & è conuerso, sicut apparet in loco allegato Isaię 14. loquens de Rege Babylonis, qui erat membrum diaboli, transit ad ipsum diabolum: Quomodò cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? & Ezechiæ 18. loquens de principe Tyri, transitum facit ad diabolum: Tu Cherub signaculum similitudinis, plenus sapientia, perfectus decore, in delicijs paradisi tui fuisti:]

Hæc igitur axiomata Augustini scitu digniſsima sunt: ex ijs enim ma-
69 nifestè † veram methodum, & viam inueniendi sensum literalem quiuis assequetur, vt sacram scripturam intelligat, iuxta explicationem sanctorum, quos habemus à Deo duces: & in hac re debemus posteriores sequi. Quapropter D. Paul. ad Ephes. 4. alios dedit Prophetas, alios Apostolos, alios Euangelistas, alios pastores & doctores.]

70 Deinde secundus † locus ad hęresim deprehendendam & reuincendam est explicatio Ecclesiæ, quæ basis est veritatis, in qua præsidet Papa Christi vicarius, cuius interest fidelibus tradere certissimam cognitionem in his quæ pertinent ad fidem, & mores.

71 Tertius † ex ipsa ratione naturali discimus aliquando intelligentiam literæ. cum sensus optimè quadret textui, consentientibus literæ circunstantijs: talis enim sensus apud Augustinum locis suprà citatis est literalis.

72 Quartus communis consensus † Ecclesiæ, aut Conciliorum, aut summorum Pontificum sensus est literalis: verbi gratia. Concilium Constantiense, illum locum Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis,] de manducatione corporali & sacramentali explicat. Præterea, quando ipsa sacra scriptura seipsam explicat, probando aliquod dogma fidei, ille est sensus literalis, sicut in Actis Apostolorum c. 13. explicatur illud [Ego hodie genui te.] De resurrectione Christi, & illud Psal. 2. & 15. [Non dabis sanctũ tuum videre corruptionem] de corpore Christi, quod non est in sepulchro corruptum, & in pulueres conuersum, apertè intelligitur. Et tãdem, quando omnes sancti vnanimiter amplectũtur aliquem sensum pro literali, sicut in concilio VI. Constantinopolitano omnes Patres colligũt, in Christo esse duas voluntates, diuinam (scilicet) & humanam ex illo Matth. 26. [Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis, talis assertio & consensus regula est certa in acquirendo sensum literalem.

Axiomã decimumtertium.

SEnsus dubius literalis testimonio sacræ scripturæ innotescit [Siquis dicat: Quis sciet sensum literalem intẽtum à Spiritu sancto esse illum, quę voces exprimunt in propriâ, vel trãslatitiâ significatione. Prętereà quod ex supradictis ex parte remanet solutum, respondetur, quòd ex testimonio scripturæ id dignoscetur, si locus ille dubius citetur in alio, vt illud

Psalm.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psalm.109.[Dixit Dominus Domino meo, adducitur à Christo Matth. 22. [Quomodo ergo Dauid in spiritu &c.]& illud,Os nõ cõminuetis ex eo] adducitur etiã à Ioanne: Vnde infertur † nullum esse inconueniẽs plures
73 sensus literales esse vnius & eiusdẽ loci,vt docet D.Tho.1.p.q.1. art.10.ad 1.& August.12. confess.c.20. & 25. & 3.de doctrina Christiana c.27. & lib. 1.de Gen.ad literam c.191. vbi ait nõ inconuenienter credere fideles autorem sacrum multa sensa in eadẽ scriptura intellexisse ,cum ex ipsa contextura,& circunstantijs illud probari possit.Idem docuit 3.de doctrina Christiana cap. 2.sed pulchrius de hac re disputat lib. 12. confess.à cap. 20.per sequentia vsque ad finem, explicans illum locum Genes.1.in princip.[Fecit Deus cælum & terram:]in
74 principio(inquit) †ad literam significat in principio temporis. Præterea significat in principio,in filio suo, in Sapientiâ(scilicet)genita,quę est principium effectiuum ipsarum rerum, tertia in principio significat etiam in ipso exordio faciendi ac operandi, scilicet in ipso principio ordinis, antequam quicquam fecisset, fecit cælum & terram: & cap.26.dicit, quòd si Deus dedisset illi spiritum quem dedit fidelissimo Moysi, ad loquendum istas veritates, talem spiritum optaret sibi à Deo dari, vt in paucissimis verbis prolatis multi multas fideles & veras sententias intelligerent. Eandem sententiam docet D. Thomas D. Augustini fidelissimus interpres.1.parte quæstione 46. artic. 3.vbi dicit illum locum[In principio creauit Deus cælum & terram.] secundum triplicem expositionem suprà allatam destruere tres errores fidei aduersarios. Nam secundum primam euertitur error dicentium mũdum & tempus fuisse ab æterno. Iuxta secundam destruitur error Manichęorum constituentium duo principia, vnum bonum scilicet rerum spiritualium,alterum malum scilicet rerum corporalium. Tandem secundum tertiam expositionem, iugulatur error affirmantium creaturas spirituales esse per longissima sæcula creatas ante corporales : ex qua explicatione Cõcilium Generale Lateranense de summa Trinitate cap. firmiter. definit , quòd Deus simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam,spiritualem & corporalem , Angelicam (videlicet) & mundanam. Insuper à pluribus sanctis multipliciter ad literam explicatur locus ille Psalm. 2.[Dominus dixit ad me,filius meus es tu,ego hodie genui te : qui ad literam intelligitur de æterna generatione. Secũdo de natiuitate tẽporali ipsius Christi.Tertiò de resurrectione post mortem. Iuxta quam explicationem D. Paulus in actis Apostolorum cap. 13. probat resurrectionem Christi, dicẽs. [Et nos vobis annunciamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc Deus ad impleuit filijs vestris,resuscitans Iesum, sicut in Psal.2.dictum est[Filius meus es tu,&c.Vltimo manifesta fit hęc veritas ex D.Thom.de potẽtia.q. 4. art. 1.vbi dicit in lectione sacrarum scripturarum plures posse reperiri sensus sub vna litera,cuius rationem adfert, quoniam ad dignitatem scripturæ Diuinæ pertinet , vt sub vna litera multos sensus contineat,vt sic diuersis hominum intellectibus cõueniat. nam Spiritus sanctus , qui auror est huius disciplinæ, simul intendit multos sensus , qui possunt adaptari eidẽ scripturę cõueniẽter ad corroborãdã fidẽ,nã quot sẽsus literales habẽt fideles,tot argumẽta efficacia producere possunt contra impugnatores fidei.

Axioma

Axioma decimumquartum.

SEnsus spiritualis sacræ Scripturæ supereminet literali.Quin exsensu
75 spirituali † scripturæ sumi possit efficax argumentum ad fidei veritates conuincendas,& quis sensus sit præstãtior, literalis ne an spiritualis,non res adeò facilis & manifesta est. Vt tamẽ clariùs in hac re procedamus, dici-
76 mus:In † omnibus scripturis veteris Testamenti , tam historijs , cæremonijs,sacrificijs , & præceptis iudicialibus , cum legalibus sensus spiritualis est eminentior & præstantior, quàm literalis.Hæc sententia desumpta est ex Origene 4. periarchon. cap.2. vbi comparat sensum spiritualem animę, literalem verò corpori:cõstat autem animam nobiliorẽ esse corpore.Idem habuit Philo Iudæus , vt refert Eusebius 2.lib.Ecclesiast.histor.cap.17.vbi inquit vniuersam legis scripturã animãti similem esse , in qua superficies verborũ corpori , sensus verò in verbis reconditus sit loco animæ. Item Cyrillus in Prologo super Leuiticum comparat spiritualem sensum legis diuinitati Christi,literalem verò eius humanitati:ait enim quòd sicut in nouissimis diebus verbum Dei ex Mariæ carne vestitum processit,& aliud erat quod videbatur,humanitas scilicet:aliud verò quod intelligebatur,& credebatur,scilicet diuinitas; ita etiã aliud est quod per verba significatur, sensus (scilicet) literalis : aliud verò quod in ipsis rebus latet,quod quidẽ à paucis sentitur, nempe sensus spiritualis,quod videtur insinuare Paulus 2.ad Corint.3.loquens fidelibus, quibus explicabat mysteria legis : [Epistola(inquit) estis Christi , ministrata à nobis,& scripta non atramento,sed spiritu Dei viui , non in tabulis lapideis,sed in tabulis cordis carnalibus] & iterum : [Idoneos nos fecit ministros noui Testamenti,non literæ,sed spiritus , litera enim occidit , spiritus viuificat. Quibus in verbis clarè docet vetus Testamentum non carnaliter,sed tantùm spiritualiter esse intelligendum,quod in Christo , eiusq; sacramentis impletur.Sed Iudæi vsq; in hodiernum diem velamen , quod Moyses ponebat super faciem suam, habent positum super cor,ne possint in scripturâ Christũ intelligere; cùm verò conuersi fuerint ad Dominum, auferetur ab illis iuxta illud Psalm. [Reuela oculos meos , & considerabo mirabilia de lege tuâ.] Atque huc pertinet illud Lucæ 24. [Tunc aperuit illis sensum , vt intelligerent scripturas] quod in Christi passione præfiguratum fuit, vbi velum templi scissum est,& sacramenta, quæ eo vsque occulta erant , patuerunt. Hoc ipsum docet D. August. lib.3 .de doctrina Christiana. cap.5. explicans in eandem sententiam illud Apostoli,2. Corint.3. [Litera occidit,spiritus autem viuificat:]Ea(inquit) est miserabilis animæ seruitus, signa pro rebus accipere,& supra creaturam corpoream oculum intellectus,ad hauriendum æternum lumen leuare non posse, & postremò ipso nomine admonemur, quantùm distet sensus literalis ab spirituali:dicitur namque spiritualis à spiritu creato qui reconditus sub literæ cortice continetur , literalis verò , quia potest facillimè videri, Quapropter idem D. Paulus 1. Corinth. 9. referens illud : [Non alligabis os boui trituranti.] Concludit : [Nunquid de bobus cura est Deo.]Quasi dicat,minimè:Et ita subdit:Nonne propter nos vtiq; hæc dicta sunt?quibus in verbis clarè constat in his locis sensum spiritualẽ esse præcipuum & potiorem ipso literali, sed probatur hoc idem hac sola ratione:sensus ille est præstantior,qui præ-

cipuè

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipuè intenditur à Spiritu sancto: atqui in locis veteris Testamẽti, in quibus traduntur cæremoniæ, legalia præcepta, cæremonialia & id genus alia, erit sensus magis intentus spiritualis, quia omnia in figura contingebant illis, vt dicebat Paulus: ergo in his omnibus locis sensus spiritualis est potior, & præcipuus quàm literalis.

Axioma decimumquintum.

77 SEnsus literalis in ordine ad scripturam potior est spirituali. Diximus idque verum est in aliquot scripturę locis sensum spiritualem superemine re literali. Attamen in cõmuni & generali loquendo, comparando inter se istos sensus in ordine ad vniuersam scripturam, sensus literalis potior est spirituali. Hæc sententia est Burgensis, & cõmunis inter sanctos: Primò, quia sensus spiritualis semper debet fundari in literali, neque sine illo constare potest. Secundò nullus locus scripturæ, nulla eiusdem particula caret sensu literali, at spiritualis nõ in omnibus inuenitur. Ergo confirmatur, quia sensus literalis patet omnibus legentibus sacram scripturam quod nõ ita se habet in spirituali: quo fit vt literalis sit vniuersalior & communior. Probatur præterea, quia nullus est spiritualis sensus in aliqua parte scripturæ, qui non secundum historiam & ad literam contineatur in aliquo loco eiusdem scripturæ: ergo spiritualis sensus dignitate materiæ non excedit literalem. Et hoc docebat D. Augustinus 2. de doctrina Christiana. c. 6. vbi dicit: Nihil enim fere de obscuris scripturis spiritualiter, quod non plenissimè dictum alibi secundum historiam reperiatur.

Axioma decimumsextum.

78 IN præceptis moralibus sensus literalis præfertur spirituali †. Dicimus in locis veteris Testamẽti, in quibus traduntur præcepta moralia, tum & in alijs locis legis Euangelicæ, sensum literalẽ potiorẽ spirituali. Quia huiusmodi præcepta non præfigurabant res nouæ legis, & ita permanserunt in noua lege, ergo sensus principaliter intentus est literalis: Eadem ratione potest probari scripta legis Euangelicæ habere sensum literalem digniorem, quia non propter aliam legem tradita sunt, sicut cæremonię veteris Testamenti.

Axioma decimumseptimum.

79 EX spirituali & literali sensu ducitur argumentum efficax ad cõuincendos errores fidei †. Huius sententiæ prima pars ex D. Augustino est Epist. 48. cõtra Donatistas ad Vincentium: probabant illi ex sensu quodam spirituali, Ecclesiam solum pertinere ad ipsos, & ita ait [Quis non impudentissime ex aliquo sensu spirituali sumi posse efficax argumentum negauerit,] Post D. August. in eandem venit opinionem D. Thom. quodlib. 7. art. 14. ad. 4. & 1. p. quæst. 1. art. 10. ad. 1. Secunda verò pars, in qua maior est difficultas, probatur in hũc modũ. Tota ratio, propter quam ex literali sensu potest sumi efficax argumentum, ea est, quòd certum sit intendi a Spiritu S. ergo si constet aliquem sensum spiritualem intentũ esse à Spiritu sancto, poterit ex illo re uerâ duci efficax argumentum. Vbi ergo constabit vel ex scriptura, vel ex autoritate sanctorum, vel ex Cõcilio sensum spiritualem in aliquo loco intẽdi à Spiritu sancto, sumi poterit ex illo efficax argumentũ, quod facit D. Paulus in interpretatione illius loci: [Non alligabis os boui triturãti:] ex quo efficaciter conuincit doctores & pastores nõ esse sua mercede fraudandos. Et cõfirmatur, quia ex

ex locis scripturæ parabolicis, & Metaphorici, (in quibus multiplex potest
80 assignari sensus literalis,)† nunquam ducetur efficax argumentum, donec constet per Ecclesiam de sensu legitimo literali. Si ergo hoc idem cõstat de sensu spirituali, non est cur hanc efficaciam ab eo secludamus, aut assignetur maior ratio vnius quàm alterius. Hanc sententiam habuit D. Augustinus Epistolà suprà citatà, vbi (vt diximus) confutans illorum errorem ait: [Quis non impudentissimè notatur aliquid in allegoria positum pro se interpretari, nisi habeat manifesta testimonia, quorum lumine manifestentur obscura? Si ergo hæc testimonia pro se habeat, re verâ poterit pro se illam scripturam interpretari.] Huius autem rationem assignabat D Thom. 1. p. q. 1. art. 10. & quodlibet 7. art. 14. vbi docebat, regulariter loquendo, †
81 ex sensu spirituali nõ duci efficax argumentum, nisi cognitus sit literalis; quia (inquit) ipsâ naturâ similitudinis, in qua fundatur sensus spiritualis, quoniam vna res, pluribus similis esse potest, non licet ad vnã aliquam determinatè procedere. Quod etiã docet D. Dionysius Epistola ad Titũ, dicens: Theologiam symbolicã, id est, spiritualem, non esse argumentatiuã, quia de se non est determinata ad aliquid vnum significãdum, cuius contrariũ regulariter contingit in sensu literali: si tamen determinaretur, ex scriptura ad aliquid vnum significandum, vel ex autoritate sanctorũ, vel ex aliquo etiã Concilio, tunc re verâ duceretur efficax argumentum, ad res fidei comprobandas ex tali loco spirituali.

Axioma duodeuicesimum.

QVi sint libri canonici, nosse oportet. Quia diximus ex scriptura sacra potissimum hæresim conuinci, proponitur esse necesse vt sciat Inquisitor, qui libri sint canonici, & per-
82 tineant ad scripturã sacram. † Ad Ecclesiã vniuersalẽ pertinet hoc discernere: huiusmodi enim potestas cõstituẽdi libros canonicos, tantùm fuit in Ecclesia tẽpore Apostolorũ: ipsi enim scripserunt nobis totum nouum Testamentũ, quod autẽ dicimus de nobis respectu noui Testamẽti, dicendũ est de Apostolis respectu veteris, nã respectu illius erant tantùm iudices ad explicandũ, quæ esset scriptura sacra, hoc enim interest inter nouũ & vetus Testamentum, quòd in veteri nõ simul fuerũt eodẽ tẽpore omnes scriptores, in nouo verò omnes scriptores fuerũt tẽpore Apostolorũ. Postea autem neq; fuit, neq; futurus est scriptor Canonicus. Huius diuersitatis ratio est, quia ante Christi aduentũ magis ac magis explicabatur fides, quo magis ad Christũ accedebat: at post aduentũ Christi nõ magis explicatur, quia in ipso Christo, & Spiritus sancti missione habuit summam explicationẽ. Ex quibus patet, quàm malè errauerit VVicleffus, quem sequuti sunt Lutherani, asserentes sanctã scripturam nõ egere approbatione Ecclesiæ, sed ex eadẽ esse iudiciũ sumẽdũ. Eorũ error ex eo cõuincitur, quia aliqui hæretici reiecerũt Euangelia, dicentes nõ esse canonica. Alij negarunt vniuersalẽ legẽ Moysis, alij vtrumq; Testamentũ, & inter Catholicos aliquando fuit dissensio de libro Tobiæ, & alijs cõpluribus, vtrùm essent Canonici, quod quidẽ ex ipsis libris diffiniri non posset, quia ipsa scriptura iudex mortuus est. Ex quo dicebat D. August. cõtra Manichęos [Euãgelio nõ crederem, nisi me moueret autoritas Ecclesię] illa enim est prima regula, columna, & firmamẽtum veritatis, 1. ad Timot. 3. c. hæc regula habetur ex Concil. Toletan. 1. in vltima

Universidad de Deusto
Biblioteca

regula fidei. [Siquis dixerit, vel crediderit alias esse scripturas canonicas, quàm eas, quas Ecclesia recipit, anathema sit.] Quæ verba refert D. Augustinus Epist. 119. de tempor. est etiam regula Augustini lib. 12. contra Faustum c. 4. & lib. 28. c. 4. & lib. 33. c. 6. & lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 8. contra Epistol. Manichæi c. 5. vnde desumptum est illud: [Euãgelio non crederem, nisi me Ecclesiæ commoneret autoritas.] Irenæus lib. 3. cõtra hæret. Driedonius lib. 1. de Eccles. dogmat. c. 1. & 5. VValdens. lib. 2. doctor. antiq. fidei. c. 20. Hinc fit consequens, quòd nullius doctoris est tanta autoritas, vt illi soli in tanto negotio standum sit: verùm quòd D. Hieronymo vt cunq; in hac parte defertur, hoc fit propter viri sanctitatem, & eruditionem, ac solicitudinem: non tamen est habendus pro regula infallibili, vt voluit Erasmus in scholijs super prolog. Biblior. quẽ videtur sequi Caietanus in fine Cõmentariorum in libros historiales veteris Testamenti, dicens
83 ipsum Hieronymum † esse regulam fidei in constituẽdis libris canonicis. Nam & si Gelasius Papa. c. sancta Romana Ecclesia. distinct. 15. affirmat se recipere & reijcere libros, quos recipit, & reijcit Hieronymus, nõ loquitur ipse Papa de libris canonicis, sed de alijs libris aliorum autorum, qui tamen suspecti sunt in fide, in quibus sequendis, & reijciendis docet Hieronymum esse rectam regulam. Eiusmodi enim autoritas infallibilis, quæ residet in Ecclesia, nulli priuato homini communicari potest. Hoc tamẽ loco aduertendum est non minoris autoritatis esse Ecclesiã præsentem, atque fuit antiqua Apostolorũ, contra Durandum in 3. distinct. 24. q. 1. Gerson. & Driedon. & VValdens. vbi suprà.

Axioma Vndeuicesimum.

84 AD Cõcilium † Generale legitimè congregatum pertinet discernere, quis liber sit Canonicus. In rebus fidei non potest errare Concilium, vt suprà dicitur: ideo Concilium Tridẽtinum declarauit sess. 4. qui libri sint Canonici cũ omnibus suis partibus, quæ veritas tanquam certa secũdum fidem Catholicã, ab omnibus sanctis & Doctoribus scholasticis asseritur. De quare videndi sunt D. August. in Epistola 118. & seqq. & in libr. 1. de Baptismo contra Donatistas. c. 18. & D. Gregorius lib. 1. Epistolarum, Epistola 24. & refertur 15. distinct. c. sicut.
85 vbi ait † se venerari quatuor Concilia generalia, sicut Euãgelia quatuor. Turre-crem. lib. 3. summæ c. 58. & Canus lib. 5. de locis Theolog. c. 4. Et patet testimonio Isidori, & habetur 15. dist. c. canones. vbi loquẽs de Concilijs, dicit: [Concilia, quæ sancti Patres spiritu Dei pleni sanxerunt,] & in c. violatores eãdem distinct. dicit Da-
86 masus Papa: [Violatores † Conciliorũ & sacrorũ canonum grauiter à sanctis Patribus iudicãtur, & à Spiritu sancto, cuius instinctu congregati sunt.] Et tandem confirmatur, quia Spiritus sanctus assistit Cõcilio legitimè congregato, & eius instinctu fiunt & decernuntur, quæcunq; in illo stabiliuntur: ergo non potest errare. Antecedens probatur ex Actis Apostol. cap. 15. quo loco Acta Cõcilij ab Apostolis celebrata hoc modo exordiuntur: [Visum est Spiritui sancto & nobis] & Matth. 28. [Ego vobiscũ sum (inquit Christus) vsq; ad consummationẽ sæculi:] & Ioan. 14. [Ego rogabo Patrem, & aliũ Paraclẽtũ dabit vobis, spiritum veritatis, qui maneat vobiscũ.] Ex quibus locis talis promissio colligitur facta nõ singulis Christianis, cũ dicat [vobiscũ] sed Apostolis: & nõ tãtũ illis personaliter, sed etiã eorũ successoribus. Episcopis scilicet, quia dicit [vsq; ad cõsummationẽ sæculi:] & tamẽ Apostoli non erant perpetuò duraturi: ergo necesse est dicere, quòd cum Spiritus sanctus assistat plenario Cõcilio, errare nõ poterit in definitione fidei, nec in libris canonicis assignandis.

Axioma Vicesimum.

87 AD † sedem Apostolicam pertinet diffinire, an liber sit canonicus. Ex Nicolao Papa in c. si Romanor. 19. distinct. & ex c. maiores. de Baptismo. [Maiores Ecclesiæ causæ ad sedem Apostolicam sunt referendæ,] idem habetur in Concil. Nicæno, cap. 18. & 19. & Iulius Papa in Epist. ad Episcopos Orientales, & in c. damnamus. de
88 summa Trinit. & fide Cathol. habetur, quòd † Romana Ecclesia est omnium mater, & magistra. Idem habetur in c. vnic. de summ. Trinit. libr. 6. Ratione probatur, quia Sum. Pontif. in rebus fidei diffiniendis errare non potest, vt docet D. Thom. 2. 2. quæst. 1. art. 10. Caietan. in tract. de primatu Ecclesiæ Romanæ. c. 13. & de autoritate Papæ, & Concilij c. 9. & Turrecrem. lib. 2. summæ Ecclesiæ cap. 109. Canus de loc. Theolog. libr. 6. per totum, & nos alibi. At illi præcipuè omnes, & alij innumeri plurima recitant testimonia Pontificum, sanctorum Patrum, & antiquorum Conciliorum hanc veritatem affirmantium. Et patet ex illo Matth. 16. vbi interrogãte Christo discipulos: [Quem dicunt homines esse filium hominis?] respõdit Petrus primò: [Tu es Christus filius Dei viui:] propter quod audiuit: [Beatus es Simon Bar-iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cælis, & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:] vbi Christus Petro promisit tanquam suo vicario infallibilem in decernendis rebus fidei autoritatem, quam alijs Apostolis non promisit, & Lucæ 22. dicitur: [Simon, ecce Sathan expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum; ego autem orauí pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando cõuersus, confirma fratres tuos:] Vbi satis specialiter Christi verba referuntur ad Petrum, tãquam ad vicarium, qui futurus erat aliorum iudex & regula: ergo nequaquam poterit errare in libris canonicis assignandis.

Axioma Vicesimumprimum.

LIbri qui sint apocryphi, qui indubij, & qui dubij nosse conuenit. Triplex est ordo librorum, qui in Bi-
89 blijs continẽtur. † Primus est eorum, qui semper ab Ecclesia apocryphi sunt iudicati. Hi sunt 3. & 4. Esdræ. 3. & 4. Machabęorũ & liber Pastoris, qui modò non reperitur. Ex his ergo nullum efficax argumentum pro fide sumitur, quãuis inde trahatur aliquid probabile. Secundus ordo est eorum, de quibus nunquam est dubitatũ, an sint canonici. Hi sunt. Pentateuchus Iosue, Iudicum, liber, Esther, quatuor libri Regum, 1. & 2. Paralipom. 1. & 2. Esdræ, Iob, Psalteriũ, Salomonis Prouerbia, Ecclesiastes, Cantica, 12. Prophetæ maiores Baruch excepto, Quatuor Euãgelistæ, omnes Epistolæ Pauli, præter eam quæ est ad Hebræos. 1. Petri. 1. Ioannis, Acta Apostolorum, hoc patet in Concilio Laodic. c. 59. Tertius est eorũ, de quibus olim inter fideles fuit dubitatũ, hi sunt: Tobias, Iudith, Baruch, Sapientia, Ecclesiasticus, Duo primi Machab. Epistola ad Hebræos, Iacobi, 2. Petri, Duæ vltimæ Ioannis, Epistola Iudæ, Apocalypsis, Epistol. ad Hebræos Spiritus sancti virtute recepta est in Concil. Nicæno, vt Autor est S. Thom. super eam Epistolã, & Concil. Ephesinum, probat ex ea Christum factum esse Pontificem, & Apostolum confessionis nostræ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Axioma vicesimumsecundum.

90 HÆreticum est negare aliquem librum, qui in 2.& 3.ordine continentur. Probatur quia omnes, qui modo circumferuntur, recipiuntur vt canonici in Concil. Laodicens. c. 59. & in c.3. Carthagin, cõfirmato à Leone IIII. habetur in c. de ribellis 20. distinct. & VI Synodo Generali, cap. 47. & in Concil. Florẽtino, & Concil. Tridentino sess. 4. & Cõcil. Toletano IIII. c. 16. Gelasius etiam cum septuaginta Episcopis idem diffinit. vide Canum lib. 2. cap. 6.

Axioma vicesimumtertium.

91 HÆresis est Dei verbo & scripto tradita & inde consequentia negare. Dicimus hæreticum esse negare, non tantũ ea, quæ immediate pertinent ad fidem, id est, ea, quæ Deus verbo vel scripto Ecclesiæ tradidit, verum etiã ea, quę mediatè pertinẽt: id est, quæ ex prioribus euidenter cõsequuntur, Canus lib. 12. cap. 7.

Axioma vicesimumquartum.

92 QVando dubium est de scripturæ sensu, quia obscurus est, Ecclesiæ intelligẽtia est germanus sensus. Probatur, quia vtrumque depositum Ecclesiæ suæ Christus cõmisit, & verborum & spiritus, iuxta illud Esaiæ 59. [Spiritus meus qui est in te, &c. Hãc ratione quippe promisit Christus Ecclesię suę spiritũ veritatis. Ioan. 14. 15. 16. Alias enim non rectè consuluisset Christus huic Reipublicæ suæ: id nos docuit Christus exemplo suo, dũ Lucę 24. [Aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas.] & Apostoli tradiderunt Ecclesiæ, alias haberet Ecclesia sine mente verborum sonum. Tandem id confirmatur, quia Ecclesia est columna & firmamentum veritatis: sed nil magis pertinet ad fidei firmitatem quam interpretatio scripturæ: exempla enim sunt manifesta, sicut Concil. Laterã. diffiniuit contra Abb. Ioachim, patrem & filium eandẽ rem esse ex illo Ioan. 17. Ego & pater vnũ sumus,] & Concil. Ephesin. Spiritum sanctũ procedere à Patre & Filio ex illo Ioann. 15. [Quem ego mittam vobis à Patre] & c. 16. de meo accipiet.

Axioma vicesimumquintum.

93 EXplicatio scripturæ pertinet quoque ad Conciliũ, & ad Romanum Pontificẽ. Hoc adde dummodo tamẽ ille sensus sit secũdum fidem admittẽdus, sicut Benedictus V. in extrauagan. Benedictus Deus in donis suis. iudicat hæreticos eos, qui dixerint sanctorum animas non videre clarè diuinã essentiam, statim vt à corpore migrant: id quod accepit ex illo 2. ad Corint. 4. Id enim, quod in præsenti momentaneum est, & leue: & c. 5. scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, ędificationem ex Deo habemus, &c. Canus lib. 12. cap. 7.

Axioma vicesimumsextum.

94 COnsensus sanctorũ omniũ circa intelligẽtiam scripturarum ipsissima est fidei Catholicæ veritas. Legẽdus ad hoc Canus lib. 7. c. 3. q. 5. & lib. 12. cap. 7 q. 4.

Axioma vicesimumseptimum.

95 SI ex Apostolorũ traditione cõmunis vsus Ecclesiæ acceptarit aliquã scripturæ intelligentiam, ea vt fidei veritas tenenda est: [sicut vsus Ecclesiæ docet Petro & eius successoribus datã esse facultatẽ soluendi votum & relaxãdi iuramẽta illis verbis.] Quęcũq; solueris, &c.] hęc de sacra scriptura, quæ quidem prima via est atque firmissima ad hæreticos reuincendos.

Axioma duodetricesimum.

HÆreticum est ea quæ sunt à Christo & Apostolis traditione recepta, reijcere. Secundũ præsidiũ † ad
96 detegendam hæresim est Christi traditio per Apostolos ad nos trãsmissa. Sic Paulus asseruit contra hæreticos maximum Eucharistiæ sacramẽtum ex Christi traditione. Ioannes quoq; adducit ea, quæ viderunt & audierunt. Ità docet Clemens libr. 1. recognitionum ad Iacobum fratrem Domini, Tertullianus lib. de præscriptionibus, Irenæus libr. 3. contra omnes hæreses, Origen. homil. 5. super Num. Canus libr. 3. c. 3. Intelligendum hoc est de traditionibus, quæ à Christo per Apostolos ad nos dimanarunt, quæ immutabiles sunt, constitutiones tamen Apostolicæ ab illis editæ, vt Ecclesiæ pastoribus ad morum gubernationem mutari possunt. Secus si ad fidẽ pertinent: ordines minores, ieiuniorum lex ex Apostolorũ traditione habentur, & plurima ad fidem spectãtia, vt Virginitas sacratissimæ Mariæ, descẽsus Christi ad inferos, quòd Ecclesia posit iuramenta relaxare, vota dissoluere, vt imagines veneremur, vt aqua misceatur vino.

Axioma undetricesimum.

HÆresis est Concilijs contradicere. Tertium præsidium est Conci-
97 liorum † diffinitio. c. illa. 12. distinct. c. Canones. c. sicut. 15. distinct. Turrecrem. libr. 3. de Eccles. c. 58. Alphons. Tostat. 2. p. defensorij, c. 68. cum seqq. Rossens. contra Luther. art. 29. Canus lib. 5. de locis Theologicis cap. 4. cum
98 lib. 5. de locis Theologicis cap. 4. cum sequentib. † quisquis enim sciens cõtradicit vniuersalibus Concilijs ritè & rectè congregatis, hæreticus pertinax est: quia sic legitimè cõgregata diuinam autoritatem habent, eorũq; decreta, in his quæ pertinent ad fidẽ & mores, pro veris Ecclesiæ diffini-
99 tionibus tenendæ sunt † inquit enim D. Gregorius lib. 1. Epistol.

Quatuor prima vniuersalia Concilia, sicut sancta Euangelia, suscipere se ac venerari fatetur. Id ipsum docuit Isidorus libr. 6. Etymolog. & Canus vbi suprà, quod Deuteronom. 17. insinuatũ est: & hæc forma dirimendi lites præscripta est à Christo Matth. 18. [Si Ecclesiam non audierit, &c.] Canus lib. 4. c. 4. q. 4. & libr. 5. c. 4. q. 3. vbi explicatur hęc regula, dummodo confirmata sint à Romano Pontifice: nam ante hanc confirmationem non habent Concilia robur fidei. Et quidẽ concilium Ephesin. II. etiam autoritate Leonis congregatum subscripsit erroribus Dioscori, repugnantibus Legatis Leonis, & Concil. Basilienf. errauit etiam, accedente verò confirmatione Pontificis consilij diffinitio Spiritus sancti sentẽtia censenda est, sicut dictum est ab Apostolis in Concil. Hierosolymitano: [Visum est Spiritu sancto, & nobis.

Axioma tricesimum.

NOn omnino instandum est Diœcesanis & Metropolitanis Con-
100 cilijs, † ex synodo Prouinciali & Episcopali probabile quidem argumentum sumitur in iudicio fidei, non tamen vsque certum & infallibile: Et †
101 idem dicendum est de iudicio Inquisitorum fidei: de quo lege Canũ libr. 5. c. 4. prope finem. Si tamẽ Cõcilium Prouinciale vel Episcopale sit confirmatum autoritate Sum. Pont. cùm errare non possit in definiendis rebus
102 fidei, ex illis † argumẽtũ efficax sumi potest ad confutãdas hæreses. Quod manifestũ est, quia cõcil. Hierosol. nõ fuit generale cõciliũ, sed prouinciale

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoniam non aderant nisi quatuor Apostoli Petrus & Iacobus, Paulus & Barnabas, & tamẽ ibi dictum est: [Visum est Spiritui sancto & nobis.] Præterea hoc ipsum confirmatur exemplo: quoniam Pelagius & eius errores condemnati sunt in synodis Prouincialibus, scilicet Mileuitanâ cõfirmatâ ab Innocẽtio I. & in Arausicana, & Carthaginensi à Leone I. & Bonifacio confirmatis: Iouinianus item & Heluidius damnati sunt in Concilio Telensi confirmato à Syriaco Pontifice: & ex dictis colligitur, quibus vijs propositio hęretica deprehẽdi possit.

Axioma tricesimumprimum.

103 PErtinacia quid sit, tenendum. Propositio hæretica est † assertio fidei contraria in Christiano homine cum
104 pertinacia. † Pertinacia autem est cõsensus deliberatus in errorem, quem certè scit esse contra doctrinam Ecclesię. Turre-cremata in sum. de Ecclesia libr. 4. p. 2. c. 16. vbi viginti modos refert, quibus in hęretico cognoscitur pertinacia, Franc. Pegna in 2. p. Director. com. 57.

Axioma tricesimumsecundum.

PRopositio erronea quid sit, attendendum. In secũdo gradu est pro-
105 positio erronea, † quæ secũdum sciẽtiam magistrorũ ea est, quæ continet 106
aliquid falsum, nõ cõtra fidei veritates, sed contra Doctrinam Ecclesiæ, vt qui negaret orationes speciales alicui applicatas nõ plus ei prodesse, quàm generales: vel qui negaret licere fratribus mendicare, vel assereret debere illos labore manuum victum quærere, sunt enim eiusmodi veritates, quibus negatis non subuertitur fides, sed quatitur tamen. Erronea propositio ab hęretica differt, vt traditur in Concilio Cõstantiensi: est autem discrimen, quòd error non est hæresis, sed hæresi proximus, nomine generico attributo speciei imperfectæ, sicut dispositio genus est ad habitum, & tribuitur speciei, & hominem stultum communi vocabulo solemus appellare animal. Sic igitur propositio erronea est Catholicæ doctrinæ contraria, non tamen aperta hæresis. Præterea, quia propositio erronea absolutè, & generaliter sumpta est propositio falsa cõtra rectam rationem, vel sensum cõmunem sapientum in vnaquaq; facultate. In qua significatione dicitur propositio erronea in Logica, in Philosophia, in Medicina & Theologia: descendendo autem magis ad speciem, propositio erronea in fide dicitur & est illa, quæ in materia fidei & morum est contra rectam rationẽ, vel contra veritatem Catholicã, licet non manifestè & apertè, in quo differt principaliter à propositione, quæ est contra id, quod apertè cõstat esse de fide. Secundo modo dicitur propositio erronea, quæ pugnat cum veritate, quæ licet apertè nõ sit veritas fidei, vehementi tamen sapientum opinione censetur veritas fidei. Tertio gradu dicitur propositio erronea, quæ cõmuni sanctorum & DD. sententiæ aduersatur Cano lib. 12. c. 11.

Axioma tricesimumtertium.

PRopositio † quæ sapit hæresim in tertio gradu est, quæ non tam præceptis & regulis, quàm prudẽtia & sagacitate dijudicari debet, Canus libr. 12. c. 11. Cordoua in quæstionar. q. 17. §. 8. sapit enim hæresim, quando primâ verborum significatione & primâ facie sensum habet hæreticũ, quanuis piè intellecta possit habere sensum Catholicum, & illa sapit hæresim manifestã, quæ primâ fronte præ se fert saporem hæresis manifestæ Gerson in declaratione veritatum credendarum. Echius lib. 1. de primat. Petri cap. 6. Albertin. de agnoscend. assertion. quæstione 6. Alphonsus à Castro de iusta hæret. punit. cap. 3. & Paulus Grisald. in decis. fid. Cathol. de posit. sapiente hæresim. §. 3. vt si legas in Euãgelio propositionem hãc: [Pater maior me est] intelliges esse propositionem ex Christi modestia profectam. Legebat eandem Athanasius in lib. Arij, & eius gustui erat amara, quia hæresim sapiebat, sicut idem vinum ex vno vase sapit picem, ex altero non sapit; & aqua à canalibus & venis per quas promeat saporem & odorem accipit. Vnde propositio hæresim sapiens, poterit quidem habere sensum verum: non autem is sensus debet esse confictus aut commentitius. Sed qui ab Ecclesia & sanctorum explicatione sit receptus. Potest etiam dici propositio sapiens hæresim illa, ex qua simul, & ex alia, quæ etsi non sit de fide, in materia tamen, de qua proponitur, rationabiliter non potest negari, propria hęresis infertur. Vel dicitur propositio sapiens hæresim illa, quæ ex hæresi simul, & ex vna alia, quæ rationabiliter negari non potest infertur: quia per bonam consequentiam deducta sequitur hæresis, vt acutè docuit Corduba in quęstionar. quęstione 17. §. 8. Quæ omnia supradicta verificantur maximè de ipsis 108
propositionibus, spectatâ ipsarum, & obiecti natura secundum se. Si verò ex parte subiecti considerentur, tunc propositio sapiens hæresim poterit dici illa, quæ cum duplicem habeat sensum, vnum Catholicum, & alterum hæreticum, indistinctè, & absolutè profertur ab homine in fide suspecto, vel eo tempore, quo de tali
109 re existunt hæreses. Sic tradit frater Petrus ab Aragon. 2. 2. quæstione 11. art. 2.

Axioma tricesimumquartum.

107 PRopositio malè sonans quid sit, tenẽdum. Quartum gradum tenet propositio malè sonãs, & piarum auriũ offensiua, quæ cõtinet absonum aliquid, & absurdum, & indignum pijs & religiosis auribus: Auditus enim gustu subtilior est, vnde diiudicat acutius: illæ autem dicentur pię aures, quæ intus penetrãt sensum propositionis auditæ, & quæ Catholicè de rebus fidei & optimis moribus sentiũt. Vnde fiet, quòd si talibus auribus religiosis propositio malè sonat, talis malè sonans nũcupanda sit: sic malè sonãs propositio est graduationes & magisteria esse vanâ gentilitate introducta, Ecclesiã Romanam esse synagogam Sathanæ: plures coniugatos saluari, quàm clericos: Turrecrem. Albertin. Alphons. à Castro, & Melchior Canus vbi suprà, Petrus de Aragon in 2. 2. D. Thom. q. 11. art. 2. vers. propositio malè sonans: & Paul. Grisald. in decis. fidei Cath. in princip. §. 4. sed hæc potiùs est erronea, vel hæretica, quicquid Canus dicat.

Axioma tricesimumquintum.

PRopositio temeraria quid sit, tenendũ. Quinto gradu Propo-
108 sitio temeraria † illa est, quæ sine ratione vlla, aut autoritate asseritur. Sed hæc non semper pertinet ad iudicium Inquisitorum. Eiusmodi sunt piæ contemplationes, quæ ex simplicitate oriuntur, quæ tamen non sunt contra fidem. Gerson in fine Epist. de suscept. humanit. Christi, Alphonsus à Castro de iusta hæreticorum punitione c. 3. & Alberti. vbi suprà, quæstio. 6. Dicitur † tamẽ primò temeraria propositio, quæ insolẽter nimiùm, & audacter asseritur & contra Ecclesiasticæ modestiæ regulam; vt quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

Beatissima virgo nõ fuerit cũ corpore assumpta, quòd paruulis in baptismo non infundatur gratia informans, & virtutes, cum Concilium vniuersale contrariam opinionem duxerit eligendam, quod Angeli sint corporei, vel quòd non sint creati simul cum mũdo corporeo: Diem iudicij ad certum diem vel annum certò futurum, vt à Concilio Lateranensi sub Leone X. diligenter prouisum est. Gerson in fine Episto. de suscept. humanit. Christi. Antoninus in 2. part. sum. tit. 12. c. 15. Turre-cremat. libr. 4. de Eccles. p. 2. cap. 11. Alphons. à Castro libr. 1. de iusta hæretic. punit. cap. 3. Albert. de agnos. assert. quæst. 6. & Melch. Canus vbi suprà lib. 12. cap. 11. Secundò est temeraria propositio, quæcumq; exceptio vel exemptio sine ratione probabili ab vniuersali lege Ecclesię vel scripturæ. Tertiò est temeraria propositio, quæ cum decreto celebris vniuersitatis pugnat. 111

Axioma tricesimumsextum.

PRopositio scandalosa quid sit, tenẽdũ. Propositio scãdalosa sexto lóco est quæ spirituali ratione † perspecta 110
est eã esse quæ ansam ruinę & erroris præbet pusillis, & præsertim pijs hominibus, vt ab Erasmo recensita enumeratio incommodorum auricularis confessionis, quod toti Germaniæ magnum fuit scandalum. Item Ecclesiæ Romanæ abusus in vulgus edere, vt indulgentias esse infrugiferas: vitia clericorum aut monachorum in vulgus edere. Quod per censuras Ecclesiasticas clerus populum vexat: dantes eleemosynam fratribus mendicantibus esse excõmunicatos: vniuersitates & collegia vanitate hominum esse inducta, leguminibus & piscibus vesci, & vt credant carnes ad Venerem prouocare. Potest quidem scandalosa propositio quandoq; esse vera, sed quia infirmis & pusillis scandalum præbet, & offendiculum, ideo scãdalosa dicitur. Simanc. de Cathol. institut. tit. 54. nu. 13. etsi vera quandoque aliqua sint, & reprehendi possint, non tamen ab his qui sunt sine potestate ad hoc cõstitutã. Nec enim Iudas cum esset reprehendendus oculos, alium habuit censorẽ quàm Christum. Nec (vt ait Hieronym.) Ordo Apostolicus propter vnius Iudæ scelera vituperandus est. Sic neq; propter aliquorũ clericorum intemperiem, Ecclesia Christi à quoquam scandalizari debet.

Axioma triceſimumſeptimum.

PRopositio † schismatica, seditiosa, blasphema, & cõtumeliosa quid sit, tenẽdum. Propositio schismatica, seditiosa, maledica vel blasphema, contumeliosa, seu iniuriosa ex ipsis nominibus constat. Schismatica enim est, quæ diuisionẽ Ecclesiæ inducit, seditiosa, quæ in Ecclesia est seditionis causa, vel occasio. Maledica vel blasphema est, quâ Deo, vel sanctis irrogatur iniuria. Iniuriosa seu contumeliosa est, quæ alicui fideliũ statui, vel illustri personę, vel dignitati detrahit, vel iniuriã facit: quales sunt, quę contra Cardinales & monachos insani & impij effutire solent. Simanc. d. tit. 54. à num. 14.

Axioma duodequadrageſimum.

PRopositio fauẽs † hęreticis quid sit, tenẽdũ. Propositio fauẽs hęreticis est, quæ personis, aut erroribus hęreticorũ quoquo modo fauet, vt est hæc: Hæretici nõ sunt puniẽdi. Et hæc propositio nõ tãtùm fauet hæreticis, sed etiam hæretica est, ex doctrina axiomatis 29. suprà. Nam & Concilia hæreticos puniendos sanxerunt, vt alibi docuimus; & vetuerunt ne quis pro martyribus haberet hæreticos affectos morte propter hæresim. Concilium 112

lium Carthag. tit. 50. & Laodic. tit. 34. quæ referuntur à Crisconio, qui floruit temporib. Liberij Papæ circa annum Christi 354.) in Breuiario Canonum art. 69.

Axioma Vndequadrageſimum.

PRopositio periculosa quid sit, tenendum. Propositio periculosa est illa, quæ absolutè & generaliter dicit licitum esse, & fieri posse id, quod nõ nisi vix ab aliquibus, & cum multis circunstantijs fieri potest, vt dicere, quòd homo solus cum sola in lecto manere, aut diu cum mulieribus cõuersari licitè possit. Item quòd sine ieiunijs homo potest esse perfectus. Idem Petrus de Aragon vbi suprà.

Axioma quadrageſimum.

EX verbis inordinatè prolatis hæresis incurritur, licet Canus lib. 115
12. de locis Theolog. cap. 9. oppositũ videatur sentire. & Hilarius lib. 2. de Trinit. dicat: [Sensus, non sermo, fit crimen:] Nam si quis ita inordinatè loquatur, vt eius inordinatio sit contra modum loquendi Ecclesiæ, quæ cum limitatione in rebus fidei statuit esse loquendum, hic iam innuere videtur Ecclesiam non esse normam certam, inexuperabilem & nunquam errantem in definiendo modos loquendi circa res fidei. At vt docet Paulus 1. ad Timotheum. 6. [Si quis non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei, quæ secundum pietatem est doctrina, superbus est:] verum est, quòd si quis sane sentit cum Catholicis, sed non se cõformat in modo loquendi cum illis, licèt ex tali verborum diuersitate scandalosum sensum in audientium animis gignere possit, tamen si paratus sit corripi, non censendus erit hæreticus. At sciat oportet, Christum Dominum promisisse Apostolis se daturum eis non solum sapientiam, sed etiam os, ideſt, castigatum sermonem ad talem sapientiam dignum, sicut de Christo dixit Esaias cap. 50. [Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam sustentare eum, qui lapsus est verbo:] & ad eos loquens Apostolus Rom. 15. dicit, [Vt vnanimes, vno ore honorificetis Deum & Patrẽ, & 1. ad Corint. 1. Vt id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Quibus verbis insinuat Paulus schismata posse gigni, non solum ex prauo & diuerso sensu, sed etiam ex diuersis & inordinatis verbis. Quare meritò Ecclesia & sancti Officij Inquisitores puniunt homines, qui temere, & absq; delectu, verba fidei dissona proferre non verentur.

Axioma quadrageſimumprimum.

PRopositio ex mente proferentis iudicanda. Quando † non solùm in verbis inordinatè prolatis hæresis continetur, sed etiam in mente dicẽtis retinetur & iudicatur, tunc talis, cùm hæreticus sit, non potest simul iudicare se esse hæreticum, quia hæc simul esse, repugnat. Quod probatur, quia si iudicat se esse hæreticum, ergo iudicat esse errorem id quod primo amplexus est, quod manifestam implicationem inuoluit: quia quando assentitur errori, illud fuit sub ratione & specie veri alias non assentiretur: ergo contra huiusmodi assensum factum sub ratione veri non potest ferri iudicium: simul stãte primâ apprehensione, quia verum verò nõ contrariatur, nec ab illo destruitur, quare iudicium certum, an talis sit hæreticus, regulandum erit non ab ipso, sed per Ecclesiam, quæ regula est plus quam Lesbia & nunquàm errans & ab Spiritu sancto immediatè illuminatur, regitur, ac gubernatur à Christo tanquam à capite & sponso suo, & à Spiritu S. tanquam ab anima, vt patet Ephe. 1. [ipsum dedit caput

Universidad de Deusto
Biblioteca

super omnem Ecclesiam quæ est corpus ipsius.]Et Ephes.4. Vnum corpus & vnus spiritus:[& Ephes. 5.[Vir caput est mulieris sicut Christus caput Ecclesiç,& idcirco Dominus ait Ioān. cap.16.[Spiritus virtutis docebit vos omnem veritatem.

Axioma quadragesimumsecundum.

HÆreticus occultus nulla pœna est afficiendus, si mētalis est tantùm.

116 Hæretici † omnino occulti an incurrant pœnas à iure impositas, lis est nō parua,nec semel agitata inter Theologos,& Canonistas. Caietanus enim 2.2.q.11.art.3.& in sum.verb.hæresis. D.Tho.1.2.q.91.art.4.Palud.in.4.sentent.distin.13.q.3.art. 1. Soto in 4.distinct.22.q.2.art.3.cōclus.5.Sylvest.in verb.excōmunicatio.7.§. 3. D. Antonin.3.p.tit.24.c.4.Archiepiscopus.Florentin.3.p.sum.tit.24.c.4. Angelus de Clavas. in summa, verb.hæreticus.n. 2.Armilla aurea verb.hæresis in princip.& num.19. Alphons. à Castro de leg.pœn.lib.7.cap.final.Et de iust.hæretic.punit.libr. 2. cap. 18. Et reliqui cum ipsis constanter tenent hæreticos omnino occultos nequaquam excomunicationem incurrere. Quorum potissima ratio &fundamentum est,quia Ecclesia nō iudicat de occultis, sed de manifestis: occulta enim & incognita solum iudicat, qui scrutator est cordium & adducunt pro se Apostolum.1.ad Corint.4.[Nolite ante tēpus iudicare, donec veniat Dominus, qui illuminabit ascondita tenebrarum ,& manifestabit consilia

117 cordis.]† E contrario verò Canonistę & Legistæ arbitrantur hęreticos omnino occultos esse excommunicatos. Ita affirmant Adrianus in quodlibetis quæst.8.art.1.& in.4.in materia de confessione,quæst.2. Nauarrus de pœnitentia,distinct.5.pagina.7.n.22.Hippolyt.in.l.qui falsam.n.13. ff. de falsis. glos.in sum.24.q.1.glos.in.c.cogitationis.de pœnitentia.distinct.1.Hoc idē tenuit glos. singul. in verb. eo ipso in clem.1.§.verum. de hæret.quā sequitur ibi Cardinalis,Ancharranus.Ioan. de Imol.& Boni.de Vital.& eam affirmat esse singularē Abb.in procem.Decret.n.7.& in.c.exstirpādæ.§.quia verò.n.31.de præbend.Felinus in.c. fin. de hæret.Et in c si verò.1.de sentent. excommunicat.&alij innumeri, quos breuitatis causā omittimus,existimāt hanc esse cōmunē opinionem contra Theologos,quia in pœnis,quę ipso iure contrahuntur, hominis ministerio opus non est,præsertim cum excommunicatio secum paratā trahat executionem,& hæresi cohæreat , sicut lepra leproso,& corpori vmbra.

In hac tamē cōtrouersia tantorū ac grauissimorū hominū , vellē aliquod mediū statuere diuersarū opinionum conciliatiuum:quod facilè fiet,si cōsideremus hæreticū † omnino occultū

118 duplicē esse. Vnum purè mentalē,qui verè omnino occultus est primò , & per se:quia eius hæresis omnino suà natura occulta est,cū nullo modo naturaliter sciri possit, nec probari, nisi per cōfessionē propriā;&spōtaneā.Et

119 de hoc † hæretico bene loquuntur Theologi,cū dicūt nō incurrere excō municationē,quę in foro exteriori solū exerceri potest circa actus cognoscibiles,aliquo modo in taliforo,cuius modi non sunt actus purè interiores. Aliū vero esse hæreticū omnino occultū;nō primò,& per se,bene tamen per accidens,qualis est ille qui hæresim mēte cōceptā ore & voce expressit,quā nemo audiuit:imò nec moraliter audire potuit,propter quæ in iudicio probari nequit,† & de tali hęretico verè docent Canonistæ incurrere

120 excōmunicationem; quia natura suà probabile est delictū primò,& per se, per accidens tamen est occultū, &c.

D E

DE FORMA ET ORDINE IVDICIARIO S. Officij, contra hæreticos.

1 *HÆretici S.Officio per magnū odium calumniosè obiectant, quod nullus ordo iuris in eo seruetur.*

2 *Inquisitores delegationis suæ literas exhibere debent primis potestatibus.*

3 *Inquisitores clerum & populum cū primum ad aliquam ciuitatem accedunt præconio conuocare debent.*

4 *Inquisitores iuramentū exigunt à conuocatis de conseruanda & protegenda fide Catholica.*

5 *Iuramenti forma.*

6 *Formula Iuramenti vnde deducta.*

7 *Potestates seculares consuris coguntur præstare Iuramentum.*

8 *Monitoriæ literæ quæ in hæreticos proponendæ.*

9 *Edictum gratiæ quando proponi debeat.*

10 *Edictum gratiæ simillimū edicto Prætorio.*

11 *Error Bartoli & Baldi in comparationem edicti Prætorij cum ijs quæ quouis tempore à decurionibus proponuntur.*

12 *Relapsus sponte veniens tempore edicti gratiæ absoluitur.*

13 *Venire sponte qui dicantur.*

14 *Denūciatio,vel accusatio à quibus proponatur.*

15 *Feriatis diebus in hæreticos , etiam fit processus.*

16 *Accusator priuatus nō subiacet in materia hæresis Talionis legi.*

17 *Talionis lex 12.tabular.iure canonico & ciuili sublata.*

18 *Inquisitor cum prouinciam visitat,generale edictum proponit ad hæreses detegendas.*

19 *Promotor fiscalis S. Officij quando debeat testes producere.*

20 *Promotor fiscalis S. Officij quotannis petit,edictum generale renouari & publicari.*

21 *Inquisitores testes quosuis possunt cogere ad deponendum.*

22 *Edictum generale generaliter proponi, quid sit & quid specialiter.*

23 *Edictum proponitur etiam generaliter alicuius promotione.*

24 *Inquisitio secretò fieri debet.*

25 *Testes priusquam deponant in causa hæresis admonendi sunt, nequid nisi verè & sincerè dicant.*

26 *In testibus quæ considerandæ.*

27 *Testes an duo sufficiant contra hæreticum.*

28 *Testium dicta maximè Inquisitores expendunt.*

29 *Inquisitorum iudicium de retentione causæ.*

30 *In criminalibus primum constare debet de delicto.*

31 *Probationes quales esse debeant antequam reus ducatur in carcerem.*

32 *Inquisitores si non conueniunt super decreto, res ad supremum mittitur senatum.*

33 *Complicibus singulis singula dictantur decreta.*

34 *In literis decreti causa ipsius non scribitur.*

35 *Bona rei adnotantur in formali hæresi.*

36 *Παράινεσις ad Inquisitores ne carceribus reos diu detineant.*

37 *Carcer funesta domus.*

38 *Monitiones tres per decem dies reo fiunt.*

39 *Hæretici veteratores,quādo sunt in vinculis.*

40 *Inquisitor iudicis virtutes excitet,monendo aut interrogando hæreticum.*

41 *Hæreticorum cautelæ, vt iustitiæ illudant,quæ sunt.*

42 *Inquisi-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

42 *Inquisitorem modestum pium & circunspectum esse oportet.*
43 *Improbo sua patria nocet.*
44 *Reus vsque ad accusationem aduocatum non habet.*
45 *Denegantur hæretico, quæ reis quibuslibet alijs conceduntur.*
46 *Post interrogationem & tres primas audientias Fiscalis proponit accusationem, & quo modo.*
47 *Heretico sua confessio etiam sine testibus nocet.*
48 *Accusatione proposita reo datur aduocatus.*
49 *Respondet reus accusationi Fiscalis, & causa concluditur.*
50 *Repetitio testium eorumq; ratificatio.*
51 *In causa hæretici multos interiudicare iuuat.*
52 *Publicatio testificatorum fit reo.*
53 *Eaque illi datur Inquisitoris manu scripta.*
54 *Inquisitores patres reorum sunt.*
55 *Inquisitor processum explicat coram ordinario, & conuocatis consultoribus.*
56 *Scriba siue Notarius S. Officij legit acta processus.*
57 *In votis dandis iuniores primi sententiam dicunt.*
58 *Sententia fertur ordine & decreto Generalis Inquisitoris.*
59 *Relapsi brachio sæculari relaxantur.*
60 *Processus quomodo fit fugienti.*
61 *Citari & moneri debent fugientes.*
62 *Citatio fit in omnibus processus actibus.*
63 *Citatio est de iure naturali.*
64 *Relapsus non est citandus.*
65 *Citatio fieri potest per Inquisitorem vel per ordinarium.*
66 *Personaliter citatus procuratorem constituat oportet.*
67 *Contumax excommunicatur, & punitur tanquam hæreticus.*
68 *Citatio in fugientem debet sui causam continere.*
69 *Citatus ab Episcopo & Inquisitore, prius Inquisitori pareto.*
70 *Suspectus de fuga non citari sed capi debet.*
71 *Hæreticus latitans verbaliter citatur.*
72 *Vinctus è carcere fugiens, si nobilis est arctiùs custoditur.*
73 *Si vilis flagellatur.*
74 *Fuga è carcere nihil habet commune cum hæresi.*
75 *Si vinctus negligentiâ custodis è carcere fugiat, cum eo mitius agitur.*
76 *Vbi quis deliquit ibi puniendus est.*
77 *Hæretici vbique capi possunt.*
78 *Mors omnia soluit, itaque & crimen.*
79 *Mors hæresin non extinguit.*
80 *Hæresis crimen non nisi 40. annis præscribitur.*
81 *Delictis Ecclesiasticis standum Iuris Canonici dispositionis.*
82 *Hæresis crimen merè Ecclesiasticum est.*
83 *Vt memoria hæretici mortui damnetur, nullo tempore potest præscribi.*
84 *Quare hæreticorum ossa effodiuntur.*
85 *Probationes validæ in mortuum sunt necessariæ.*
86 *Accusatio in defunctum eius filijs, & hæredibus notificatur.*
87 *Damnati mortui effigies in publicum effertur.*
88 *Effigies mortui damnati traditur sæculari curiæ.*

Quæstio IIII.

1 TANTA est hæreticorum † in sanctũ Officium acerbitas, tantum odium, tam denique inueterata ira in sacrum illud tribunal eos incessit, vt illud nõ tantum seueritatis nomine, sed & crudelitatis & inhumanitatis insimulent. Nam vel editis libris in extremũ ferè orbem eiusmodi mendacia propagarunt: in conficiendis processibus nullam iuris formam obseruari, præter ordinem iudiciarium omnia præposterè, confusè, ac promiscuè commisceri: reos quos innocentes, & martyres suos vocant ab Inquisitorum iudicio nec damnationis, nec absolutionis sententiam extorquere posse: vnde animorũ tanta fuecreuerit obstinatio, vt vbiq; terrarum ob eorum tyrannidem hominum innumeræ myriades mori potius, quàm se legibus Christi dedere statuerint. Tot tantisq; calumnijs scio viros doctrinâ, & veritate celebres sic respondisse, vt eorũ impetus iam iam refrixerit. At quia nemo est, quod sciam, qui veritatem suis vnionibus ornatam ex forma iuris nudauerit, me in rem facturũ existimaui, si cum hactenus de Inquisitorum autoritate dictum sit, statim ex forma procedẽdi quâ vtuntur, iuris & æqui obseruantissimos sinceritatis, benignitatis, & integritatis eximios cultores illos ostendam.

Primùm igitur, quoties Inquisitores Apostolici in Prouinciã veniunt,
2 cui nũquam præfuerant, † literas suæ delegationis Regi, aut Proregi, Cathedrali Ecclesiæ Matrici, aut potestati siue decurionibus illius ciuitatis aperiunt, & ostendunt, eoque pacto constat eos causarum hæresis iudices esse. Id illis præscribitur. 1. instruction. Hispalen. cap. 1. Et Concil. Biterrens. cap. 1. sic sancitur: [Consulimus vt intra terminos Inquisitionis limitatæ vobis ad locum, de quo expedire videritis, iuxta mandatum Apostolicũ declinetis, vt Inquisitionem de illo, vel de locis alijs faciatis, cùm tutum non sit vobis ad loca singula declinare: atque ibi conuocatis clero & populo, & proposito verbo Dei mandatum vobis factum, & aduentus vestri causam lectis literis, quarum autoritate procedere debetis, sicut oportere noueritis exponatis:] Hoc quin sit iuri consonum nemo ambigit ex præscripto. l. obseruare. de offic. proconsul. inquit enim: [Antequam verò fines Prouinciæ sibi decretę Proconsul ingressus sit, Edictum debet de aduentu suo mittere] & l. 1. C. de mandat. princip. cap. cum in iure. de offic. delegat. Brun. lib. 1. de delegat. cap. 8. cum seqq. Simanc. de Cathol. instit. tit. 44. num. 1. Eymeric. in princip. 3. p. Director. tit. quomodo, & qualiter process. in caus. fidei est incipiend. & ibid. Franc. Pegna comm. 1. Tabiens. in sum. verb. Inquisitor. §. 10. & 11. Eo
3 confecto præconijs Inquisitores † cõuocare debent clerum & populum, vt certo die festo conueniant in Ecclesiam maiorem, vbi sermo de Catholica fide habeatur, potestas iurisdictionis Inquisitoris declaretur, & aduentus causa exponatur, iuxta formam instruct. Hispal. d. c. 1. Tabiens. in sum. verb. Inquisitor. §. 10. num. 11. Simanc. de Cathol. instit. tit. 44. de ordine procedendi. num. 1. His declaratis, sermone finito † præcipiunt Inquisitores,
4 vt omnes leuatis manibus simul coram Cruce, ac libro Euangeliorum iurent se præstaturos fauorem & auxilium S. Inquisitioni, eiusque ministris, & quod non impedient illos per se vel per alios, aut, quouis quæsito colore, iurisiurãdum illud præstare sæculares potestates, & iudices, eorũque ministri debent. Quæ omnia in acta referentur à Secretario, seu Notario Inquisitorum, in perpetuam rei memoriam: forma autem iuramenti talis est.

5 NOs † Prorex aut Prætor, &c. Talis Prouinciæ vel ciuitatis siue loci, & tales Cõsules, vel iurati ciuitatis talis, &c. Ad requisitionem & monitionem Reueren. D. Inquisitoris doctoris, vel Licentiati N. tanquam veri fideles & obe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

obedientes Ecclesiæ sanctæ Dei,promittimus & iuramus per hæc sancta quatuor Euangelia coram nobis posita , & per nos corporaliter tacta, quod fidem Domini nostri IESV CHRISTI , & sanctæ Romanæ Ecclesiæ tenebimus , & teneri faciemus,seruabimus,& seruari faciemus, & ipsam contra omnes pro viribus defendemus:ita quòd hæreticos,credentes, fautores,& receptatores, ac defensores eorum , necnon diffamatos, vel suspectos de hæresi prosequemur, & capiemus , seu capi faciemus quandocumq; poterimus ; & accusabimus , & denunciabimus Ecclesiæ, vel Inquisitoribus, si alicubi sciuerimus eos esse , vel aliquem de prædictis ,præsertim cum fuerimus requisiti. Item quòd non committemus balliuias , saionias , vel aliqua officia publica , quibusuis nominibus censeantur , alicui de huiusmodi personis pestiferis,vel suspectis,ac diffamatis de hæresi:nec alicui , cui impositũ fuerit ratione criminis hæresis , vel aliàs prohibitum ab Inquisitoribus, vel à iure , quod publicis officijs non fungatur: nec eos vti prædictis , nec tenere publica officia permittemus. Item quòd nullum de prædictis recipiemus, nec habebimus in nostra familia,vel consortio , vel seruitio, nec in nostro consilio scienter: & si fortè contrarium factum fuerit ignoràter, illos postquam ad notitiam nostram per Ecclesiam,vel Inquisitores hæreticæ prauitatis, vel eorum commissarios peruenerit , protinus expellemus:& quod in his & in alijs , quæ ad Officium Inquisitionis hæreticę prauitatis pertinent,ermus obedientes Deo & Romanæ Ecclesiæ,& Inquisitoribus eiusdem hæreticæ prauitatis, iuxta officium & posse nostrum : sic nos Deus adiuuet, & hęc , super quibus iutamus , sancta Dei Euangelia manibus proprijs per nos tacta.

6 Hæc autem forma olim † deducta fuit ex cõstitutione Frederici II. Imperatoris Patauij promulgata die 22. mensis Februarij indictione 12. quæ fuit anno Christi 1239. cãque annexa , cum alijs quatuor constitutionibus eiusdem diei quarum prima incipit. [commissi nobis cælitus:] Secunda , [inconsutilem : Tertia, [Patarenorum:]Quarta, [Catharos:] quæ omnes obseruandę sunt inuiolabiliter ex rescripto Innoc.IIII. incipiente [cùm aduersus.] Vrbani IIII. [licet ex omnibus.] Alexandri IIII. Et tandem easdem leges iussit obseruari Bonifacius VIII.in cap. vt Inquisitionis.§.1 .de hæretic.libr. 6. imò & quæcumque alia statuta, tam Ecclesiastica quàm sęcularia , præter contẽta in dictis legibus Frederici , cogi possunt sæculi magistratusper Inquisitores hæreticę prauitatis iurare, ex rescripto Innoc. IIII incipiente[Orthodoxæ fidei] & Concil. Biterrense cap.31.in hæc verba:[Vt autem adiuuante Domino hęresis meliùs exstirpetur & citiùs : fidesq; plantetur in terra, statuta & iura per sedem Apostolicam , eiusq; Legatos , ac Principes, super his edita, faciatis plenissimè obseruari] hæc ibi:qui etiam † ad
7 hoc faciendum censuris Ecclesiasticis coerceri possunt ex dictis Innoc. IIII.rescriptis,cæterorumque præteritorum Pontificum,& tradit copiosè Franc.Pegnain 3.part.Director.comment.5.

8 Præterea confestim † legendæ sunt propalam literæ monitorię aduersus cunctos rebelles , vt constitutum exstat in d.1.instruct.Hispal.cap. 1. 2.& 3. ex forma præstituta in c. vt commissi. §. conuocandi. de hęretic. lib.6.c.excommunicamus.§. moneãtur.cod.tit.& lib.& authen.si vero.C. de hæreticis.

Præterea

9 Præterea Inquisitores † proponẽt edictũ gratiæ,cũ termino triginta vel quadraginta dierum,prout meliùs eis visum fuerit,hoc enim arbitrariũ est, Simancas de Cathol.instit.tit.44.n.3. Eymeric.an 3.p.Direct.in tit.de generali sermone habendo , & ibi Franc. Pegna Cõment.12.licet olim esset tẽpus decennij.c.tẽpora,& c.his qui.26. q.7. c.pro qualitate. c. hoc sit.eadem caus.& quæst. Arbitrariũ dicimus, nõ quod ex animi sententia iurisdictionis suæ formulas præscribant,sed quia id pusillũ illis per ius licet , & Catholicæ rei sic cõuenit, ne diuturni temporis gratia grassandi occasionẽ hęreticis suppediteret.Quemadmodũ enim Prætores , quibus ex formulis ius dicere licebat cãcellos ambitionis habuerunt ex lege Cornelia, vt ex edicto perpetuo ius dicerẽt autore Asconio Pædiano ad orationem Ciceronis pro Cornelio Balbo , sic nonnihil remissum illis est , vt edicto suo Prætorio quod temporale fuit,ipsi statue
10 rent.Id enim† propriè cõparatur edicto quod Prætor proponebat, cùm iniret magistratum,nõ autem ijs quæ quolibet tempore prouinciæ demã-
11 datæ edebantur , in quo † malè omnino senserũt Ias.in l.non dubium. n. 22.C.de legib. & Bart. in l. 5. in princip.n.4.vbi latè idem Ias.tit. de verb. oblig. quâ ratio ne vt illud edictũ dicebatur Prætoriũ,sic & hoc non malè Inquisitoriũ dicemus. Erit igitur edicti Inquisitorij, quod proponi ab initio aduentus in prouinciam semper exstitit, forma qualis à nobis ex stylo in quinta quæstione refertur.Ex quo dici & edisci facilè est,præscribi tempus mediocre hæreticis,vt suos errores & hæreses sponte corã Inquisitoribus plenè cõfiteantur, & alios quos sciuerint hæreticos reuelent , qui si parati fuerint errores suos abiurare, admittendi sunt ad pœnitentiam salutarem , & Ecclesiæ Catholicæ reconciliandi , nec puniri debent morte,nec perpetuis carceribus, nec illis bona præscribũtur,sed Inquisitorum arbitrio pro qualitate personarum & errati,pœnitẽtię nomine eleemosyna imponitur & leuis pœna pecuniaria, quæ benignitate Regiâ concedi solet. Gratiæ verò ac liberalitatis patentes literę Regię inseruntur edicto 1. instruct. Hispal. cap. 3. & 7. Idque fieri antiquitus solebat ante prædictas instructiones , vt testatur Hostiensis tit. de hæretic.col. 2.de cuius misericordiæ indulgentia meminit Innoc.3.in cap.vergentis.de hęretic. & in specie hoc idem constituit ante prædicta tempora Concilium Biterrense cap.2.in hæc verba.[Ac deinde mandetis, vt omnes qui se vel alios sciuerint in crimine labis hæreticæ deliquisse, compareant coram vobis veritatem dicturi : Assignato eis termino competenti quod tempus gratiæ vocare soletis:quibus tamen aliàs huiusmodi gratia non est facta: infra quem terminum venientes, pœnitẽtes , & dicentes plenam de se ac de alijs veritatem , habent impunitatem mortis , immurationis , exilij & confiscationis bonorũ]hæc ibi: quod eautũ esse in Hispania refert Simanc. de Cathol. instit. tit. 44. nu. 3. & instruct. Hispal. cap. 3. & 7. Si verò refuga,seu relapsus fuerit & sponte venerit , is quoque admittendus est, cum hoc casu non fictè,sed verè conuersum fuisse præsumendum sit. Defert enim se ipsum pœnitendo,& crimen ipsum sponte fatetur , & errati veniam deprecatur, Ioannes Lupus Decanus Segouiensis, in tract.de hæret.quem refert Montaluus in legib. Partitarum l.1.tit.26. part.7. quæst.6. versic.est tamen conclusio.Albert.in. de agnoscend. assertion. q.25. num. 25.Alphons. de Castro de iusta hæretic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tic.punit.lib.2.cap.2.Franc.Pegn.3.p. Director.Cõment.12.quod vtique sic censendum est, si peccatum relapsi hæretici hoc occultum sit: grauius tamen puniri debet. At verò si dubium sit cum nullo expresso iure id decisum caueatur, si casus occurrat supremum senatum sanctæ Inquisitionis Inquisitores prouinciales consulant, vt super his exequenda prouideant. Cæteri autem qui sponte non veniunt, post tempus gratiæ in perpetuum carcerem sunt detrudendi, vt docet Concilium Narbonen. cap. 9. & Arnald. Albertin. in repetitione cap. quoniam. de hæretic. libr. 6. quæstione 12. Simanc. vbi suprà tit. 47. num. 27.

13 Cæterùm † ij sponte venire dicũtur, qui infra tempus gratiæ redeũt, licet in genere sint moniti, nec enim coacti videntur: quia à nemine sunt præuenti. quibus adstipulatur l. 2. §. si mater. ff. ad Tertullian. sponte igitur venit, qui infra tempus præfixum in edicto Inquisitorio venit nominatim non admonitus. text. in l. fin. verficul. domini. C. de his qui latron. occult. Guido Fulcodius in cõsultationibus ad Inquisitores quæst. 2. Archidiac. & Ioann. Andr. in cap. vt commissi. de hæret. libr. 6. & tradit copiosè Franc. Pegna in 3. p. Director. super tit. de sermone generali, dicto Comment. 12.

Termino autem edicti gratiæ elapso, agitur in reos denunciatione priuati actoris, vel accusatione Promotoris fiscalis. Quâ vtrâq; vel reus sistitur vel fugit. Primùm igitur dicam de priuati actoris, & Promotoris fiscalis denunciatione. Denique de vtraq; simul cum reus se iudicio subtrahit. Dico igitur agi in hæreticos
14 per † denunciationem cuiusdam accusatoris, vti proponitur per text. in cap. qualiter & quando. de accusat. Campeg. apud Zanchinum cap. 9. in principio. & Tabiens. in summ. verb. Inquisitor. §. 11. numer. 12. Siluester, verb. hæresis. 2. §. 8. Carrer. tract. de hæret. num. 105. Gundisal. de hæret. quæstion. 10. nume. 1. Possunt præterea Inquisitores procedere per viam exceptionis, ex glos. in cap. in fidei fauorem. verb. Inquisitionis. de hæreticis libr. 6. Carrer. vbi suprà num. 104. Possunt & per viam notorij, vt tradit Gundisaluus & Campeg. in præcitatis locis: & per viam actionis. Ægidius Bosius in titul. de modo procedendi in delictis per viam actionis. Cæterum in hoc sacro tribunali frequẽtiùs proceditur per viam accusationis, denũciationis, & Inquisitionis, vt infrà suis titulis copiosè explicabi-
15 mus. † Procedere etiam valent Inquisitores in causis fidei diebus feriatis. cap. final. de ferijs. Ioann. Andr. in Clementina sæpe. de verb. signific. Armilla in summ. verbo Inquisitor. nu. 19.

16 Neque † is qui se inscribet in accusatione ad pœnam Talionis se obligabit, etiam si deficiat in probatione, nec eâ pœnâ puniendus est quam reus excepturus erat, si crimen foret verè probatum. Quia licet Talio in legibus XII. tabul. vt ait Festus, parem vindictam significet. Gellius lib. 20. cap. 1. Noct. Attic. Accursius inst. de iniurijs. §. pœna autem. verb. Talio erat. vocet similitudinem supplicij. & Isidorus libr. 5. Etymol. c. 25. Talionem similitudinem vindictæ esse dicat: vt taliter is patiatur ac fecit. Eamque eandem pœnam iamiam ius diuinum induxerat. Exod. cap. 21. & Matth. cap. 5. & habetur in cap. licet Heli. de simonia. can. calumniator. 2. quæstione 3. can. quisquis. 2. quæstione 8. can. de crimine. 25. quæstione 3. can. hæc imago. 33. quæstione tertia. l. fin. C. de accu-

accusation. l. leuia. ff. de accusation. l. tutor. ff. de his quib. vt indign. & ibi DD. D. Thom. 2. 2. quæst. 68. artic. 4. Sotus libr. 5. de iustit. & iure quæst. 5. artic. 4.) Nihilominus tamen hæc † Talionis pœna per leges
17 & canones contrarios iam diu obsoleuit, vt restantur communiter Doctores. Specul. tit. de accusat. §. 1. num. 4. Ioann. Andr. in addit. ad Speculator. titu. qui accusare non possunt. nume. 38. Salicet. in l. qui crimen. nume. 4. C. qui accusare non possunt. Gandinus in tract. de malefic. titu. qui accusare non possunt. Couarru. lib. 2. variar. resolut. cap. 9. num. 1. Bartol. in l. si cui. ff. de accusat. Ioann. Rojas in singul. fider. 6. Simanc. de Cathol. institut. titu. 64. num. 93. Ad hæc dicimus accusatori aut denunciatori religionis fauore plus concedi debere quàm reo, adeò vt si lex Talionis etiamnũ staret, eâdem ratione eodemque casu vi suâ caderet. Nam accusatori licet si ibi sit vbi & reus, & violentiam timuerit, locum sibi proximum eligere, nec tamen eremodicij notatur, vt voluit Concilium Hipponense titu. 5. relatum à Fulgẽtio Ferrando Carthaginiensis Ecclesiæ diacono canonum breuiatione tit. 198.

18 Post hæc vnus Inquisitorum † visitat prouinciam, & edictum generale proponit, præcipiens sub excommunicationis pœna, vt quiuis reuelet quicquid factum, vel dictum nouerit contra fidem Catholicam: eaq; publicis locis affiguntur, vt in omnium notitiam facilius veniant, Tabiens. verbo. Inquisitor. §. 10. nume. 11. Et hæc tantæ sunt æquitatis ad resignãdas, & detegendas hæreses occultas (vt docet Iansen. in Concord. Euangel. cap. 72. & 5. instruct. Hispalens. capit. 2. Simanc. de Catholica instit. d. titu. 44. nume. 4.) vt Promotor Fi-
19 scalis (cuius † munus est exquirere dicta testium, & reos ad Inquisitores deferre, siue denunciare iudicibus, & operam dare vt comprehendãtur, & in carcerem conijciantur, ex Francisc. Pegna 3. part. Director. comment. 14. titu. de primo modo procedẽdi per accusationem)
20 † singulis annis petat id edictum promulgari in ea prouincia, quâ Inquisitionis tribunal positum est. At potissimùm eâ ratione, vt hæresibus prouinciæ repurgentur.

Siue igitur Inquisitores recẽs adueniant, siue Promotor Fiscalis annis rotantibus exequatur munus illud suum, Inquisitores ipsi edicto generali proposito ad denunciationes ac testificationes recipiẽdas prodeũt cõtra fidei obnoxios: eoq; persequen-
21 do † vi suâ ac potestate compellere possunt quoduis hominum genus ad testimonium ferẽdum, ac tum ab exhibito teste iuramentũ exigere, c. ex cõmunicamus. §. adijcimus. & §. vlt. de hæret. & nouell. 17. præcepta præsidum. § enimuero. At enim sciendũ est ex his colligi modum procedendi duplicem Inquisitoribus incumbere; vt generaliter, vel specialiter edictũ proponant. Generaliter ratione officij sui, & aliquando ad alterius promotionẽ tum specialiter tũ generaliter. Generaliter in primo casu propo-
22 nunt, † vt diximus, edictum contra multos, & incertos hæreticos absq; aliquâ infamiâ præcedenti, idq; fit in fidei fauorem, & Reip. vtilitatem. d. cap. excõmunicamus. §. adijcimus. & §. fi. de hæret. & l. 25. de his qui super relig. conte. C. Theod. Bart. in l. 2. §. si publico. de adulter. Eodem & ipso modo proceditur generaliter per alterius promotionem. Specialiter autem contra certas personas, præcedente tamen infamiâ, quod genus vim accusationis obtinet, c. qualiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quando. de accusationi. Genes. 18. & Luc. 16. nec tamen eo casu missos faciunt Inquisitores processus per indicia, suspiciones & præsumptiones verisimiles, licet infamia non
24 præcedat. Præterea † in conficiendis Inquisitionibus cautè, & secretò ac quasi per cuniculos, & pedetẽtim ad rem accedit. d. cap. excõmunicamus. §. adijcimus. de hæret. & ibi Cardinalis Ioann. de Anan. & Felin. in cap. vt officium, in princip. eod. titu. in 6. & ibi Domin. & Philipp. Franc. & Simanc. vbi suprà nu. 9. qui plures alios
25 refert. At prius testes deposituri † monendi sunt, ne odio, inimicitiâ, aut alio prauo affectu falsum testimoniũ ferant, nefarium enim ac sceleste facinus est (vt habet tex. l. 1. ff. de fals. l. si quis aliquid. §. qui vim. ff. de pœnis l. vbi falsi. C. ad leg. Corn. de fals. & l. generaliter. in princip. ff. de decurionib. ibi: [Vel aliam de grauioribus, &c.] & ibi DD.) innocentem falso testimonio exterminare. Si verò bono fidei zelo dixerint se, vt immunes à censuris existant, ad id adduci, scribenda sunt eorum testimonia,
26 dummodo priùs de suo † nomine, patria, honore, viuendi ratione, & conditione respondenrint, de eorum qualitate, fide, moribus, & studijs constet, quæ omnia, rebus alijs nõ omissis, considerare, rimari, ac perscrutari diligens Inquisitor debet. Sic præcipit eleganter Euaristus capit. si qui sunt. 2. quæst. 7. [Diligenter (ait) perscrutandum est, quâ intentione, quâ fide, quâ temeritate, quâ vitâ, quâ conscientiâ, quoúe merito: si pro Deo, aut pro vanagloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate ista præsumpserint,] quod & cautum est in instructione Hispalens. anni 1484. capit. 14. in quibus etiam non prætermittendum est perpendere, an diuites sint, an pauperes, ætatem & sexum in acta referre: frontem hominis inspicere, circa eum meditari, an alicuius sit dignitatis, an amicitia aut inimicitia illi cum reo intersit, vnde & quo tempore primum de illo notitiam habeat, & cætera id genus, quæ mei non sunt instituti, & in mente ipsius Inquisitoris vnà cum iuris scientia, styli peritiâ, & exercitatione meliùs inhærebunt. Eius enim est à limine Inquisitionis scire, quanta fides testi sit adhibenda. l. 1. cum seqq. ff. de testib.

Præterea cùm in eiusmodi actibus periculum sit in mora, si testium numerus sese non offerat admodum frequens, ne ob id quidem Inquisitor quicquam deesse sibi certò sciat, dummodo testes duos au-
27 dierit: nam † ad probandum aliquem hæreticum, duos solos testes sufficere explorati iuris est, ex Felini doctrina in cap. excommunicamus. de hæretic. nume. 27. Dominic. & Francisc. in capit. vt officium. eod. titu. lib. 6. Siluest. verb. hæresis 2. q. 4. Albert. in c. 1. de hæret. libr. 6. quæst. 16. Hoc tamen intelligendum est, si testes sint eiusmodi, qui refutari & reprobari non possint, & omni exceptione maiores: text. in cap. in fidei. de hæret. in 6. Brun. lib. 4. de hæretic. cap. 9. Ioan. Andreas in cap. excommunicamus. §. adijcimus. de hæret. & in capit. vt officium. eod. titu. libr. 6. & ibid. Geminian. Francisc. Perusin. & alij. Et hanc esse communem opinionem fatentur Anton. de Butr. Ioann. de Anani. & Marian. Socin. in dicta capit. excommunicamus. Gundisaluus de Villadiego tractat. de hæretic. quæstio. 13. nume. 9. tum alij plures, quos congessi in titulum de testibus hãc sequuntur, & probant sententiam.

Exinde

28 Exinde † testium dicta & testimonia expenduntur per Inquisitores & Iurisperitos, quãdoquidem instat Fiscalis, vt denunciati incarcerentur. Simanc. de Catholic. institut. tit. 53. nume. 3. & seqq. Hic tum nec maturum deest consilium, nec attenta depositionum à testibus factarum inter eos collatio: quibus discussis & approbatis, cum grauissimis viris Theologis probatæ conscientiæ, & vitæ consultant de eorum, qui delati sunt criminibus, quorum voto inscriptis cum eorum subscriptionibus recepto, causæ qualitas aperitur, status innotescit, & inde statuunt an ratum & fixum sit reum pro hæretico, vel erroneo, vel absono, vel hæreseos suspecto accersendũ, neque id tantùm ex propositionibus in thesi ventilatis, sed rationibus, circunstantijs, ex hypothesi desumptis, quod hæreticorum, aut Iudæorũ, aut Maurorum, Mahumetanorum ritibus se coinquinauerit, vel eorum manifestus fautor apertè probetur, ac propterea causæ illius cognitionem tanquam ad
29 sanctum Officium spectantem † retinent ex statuto instruct. Matritensis, anni 1561. cap. 1. Demum Fisci aduocatus eadem testium depositiones exhibet, reos defert, & postulat vt in vincula trahantur: ac tum Inquisitores, iterum pensatâ informatione de reorum incarceratione deliberant, consultoribus adhibitis, si non impediat aliqua suspicionis causa, fit decretum. Hæc ita sincerè geruntur, vt non aliter de vocandis aut comprehendendis reis decernatur.

Nam iuxta formam instruct. 4. Toiet. cap. 20. Instruct. 5. Hispalens. cap.
30 1. † constare in primis debet de delicto, neque vnquam in criminalibus est à captura reorum inchoandum. l. nullus in carcerem. & l. final. vbi Bartol. Bald. Salicet. C. de exhibend. reis. l. nemo. C. de excus. tribut. libr. 10. Bald. in l. quod cuitandi. num. 2. C. de condit. ob turp. caus. Anton. Gomez tom. 3. variar. resolut. capit. 9. num. 1. Albert. de agnosc. assertio. quæst. 32. & quæstio. 34. numero 21. Ioann. Rojas in titu. de hæretic. 2. part. assert. 1. nume. 2. Simanc. de Cathol. institut. titu. 44. num. 12. & in Enchirid. titu. 25. nume. 1. & 2. Ioann. Rojas vbi suprà, 2. part. assert. 1. num. 12. Idque etiam præscriptum fuit in instruct. Matritens. cap. 3.

At quia experientiâ compertum est, pertinaces hæreticos non ita facilè delicta sua confessuros, & me-
31 lius esse, † si probationes inualidæ sint, vt ab his abstineant, ne scandalum & infamiam incassum cuiquam inferant, nihil omnino decernunt.

32 Qui si in votis dandis † discordes fuerint Inquisitores antequam decretum fiat, acta omnia ad supremum sanctæ Inquisitionis Senatum rem decidendam mittunt, saltem in grauioribus, & immensi ponderis causis, ex præscripto instructionis Matritens. anni 1561. cap. 6. & Ioan. Rojas. de hæretic. 2. p. assert. 1.

Aduertendum autem, & summo-
33 pere in stylo laudandum, quod † si plures eiusdem criminis assecłæ & complices sint, nihilominùs capiendor. reorum decretum ita fit, vt singulis reis singulari decretum affigatur, & singulis singulorum processibus apponatur: quod quàm fieri potest celerrimè, lictori (quem vocamus alguazil) traditur, vt illud reis conquisitis executioni ducat. Idque omne fit excipiente & subscribente notario, siue secretario Officij. Aduertendum quoque ad formam decreti, nam siue eo imperatum est vt reus in carcerem trahatur, siue vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbali vocatione vocetur; per literas aut per nuncium id significatur.

34 Si per literas† non debet declarari causa nec adscribi propter quã reus citatur, sed tacitâ decreti causâ est præcipiendum, vt compareat coram Inquisitoribus.Clement. 1. de hæretic.Brun.lib.4.de hæretic.cap.6.

Notandum & illud,quòd si de formali hæresi agitur,† mandatum datur vnà cum decreto,per quod iubetur ea bona sequestrari, quæ penes reum inuenientur, & intercedente lictore, siue apparitore, siue alguazirio, receptore verò notario bonorum confiscandorum sancti Officij repertorium seu inuentarium conscribitur, in quo sensim ac specificè omnia rei bona notantur & conscribuntur, ex quibus apparitor expendit quantum opus est, vt reum exhibeat. Quod si pauper est reus, à fisco sancti Officij sumptus necessarij subministrantur. Eoque pacto instructus lictor in reum cùm primùm potest irruit, eum ab omni hominum congressu, & commercio in itinere arcet,& tandem custodi carcerum sancti Officij tradit,qui reum in matriculam vinctorum exscribit, ac benignè tractat, vt ei iubetur instruct. Matrit.ann.1561.cap.10.

Moneo, hortor, & obsecro Inqui-
36 sitores,† ne propter defectum probationum vinctum in carceribus remorentur, sed vt (quantâ fieri possit breuitate)vel eum moneant, vel interrogent. Non conuenit vt eos in suspenso teneant,& squalore & mœrore confici in carceribus spe futurarum probationum cogant. Nam interim in carceribus marcescunt, eorumque fama dispendium patitur, & bona dissipantur. Instruct. Pincia. 3.cap.2.& 3.& iterum 4.Toletan.c.6. & rursum.5. Hispalens. c. 6. Simanc. de Catholic.institut.tit. 44. num. 32.

Id verò constitutum fuit à Constantio,Gratiano,& Valentiniano AAA.l. 1.& final. C. de cust. reor. l. 1. & l. 6.tit.3.& lib.6.C.Theod. in hæc verba. [De his,quos tenet carcer inclusos, id apertâ definitione sancimus, vt aut conuictos velox pœna subducat, aut liberandos custodia diurna
37 non maceret.] Est enim† carcer funesta domus, eiusque damnum reo reparari non potest, Suarez in verb. carcer.num.15.

Nunc vt reus audiatur ab Inquisitoribus nihil obstat. Est enim in eorum manu ac potestate:sed priùs accusatio in eum non formatur, quàm tres actus iudicij exilierint. Etenim vnoquoq; triduo ducitur ad audien-
38 tiam corã inquisitorib.† vt monitiones in mẽtem, si possit,infundat,eiq; persuadeat, vt de se cogitet, an suæ captiuitatis ipse causã efferre possit, exigit,hortatur ad veritatẽ, vt illam per se patefaciat.Inde si tribus monitionibus ab eo nihil extorqueri potest, decimo die velis expasis interrogatur. Inde collige decimo die perfici omnes monitiones, & ex statuto post accuratam interrogationem,proponi accusationem, de hoc spatio decem dierum præstando hæreticis meminit Alphonsus de Castro libr. 2. de iusta hæreticor. punitione,capit.1.vbi refert ex Liberato diacono Cælestinum Papam hanc dilationem concessisse Nestorio. Simanc. vbi suprà titu.44.Gundisaluus de Villadiego tractat. de hæretic. quæst.8.& copiosè Eymericus 3. par. Director.tit.de modo interrog.reum accusatum.& ibi Franc.Pegna Comment.18.

Accersitur igitur reus, quicum Inquisitor se habet,habitâ ratione eius qualitatis quam præ se fert. Exigitur ab eo iuramentum, & promissum de veritate depromenda, quod fieri so-

let tam in monitionibus quàm in postrema interrogatione, quæ fit decimo die. Eaq; omnia iuxta instructionem Hispalensem anni 1584.capit.4. ac Matritens.ann. supradicti cap. 13. ac secũdum ordinem à generali Inquisitionis Senatu præscriptum ac seruari solitum. At ne tum Inquisito-
39 ri fucũ faciat rei ficta sanctitas, † vereor:hęretici enim semper pro viribus conantur occultare hæreses,fictas lacrymas emittunt, quibus seueriſsimum quemque possunt permonere. Quamobrem certò sciant Inquisitores diu nõ posse illis aurem dari,quin à vero iudicis officio deflectant,quãtacunque rerum peritiâ & notitiâ dogmatum,hæresum,sectarum, vitæ & morum,tam veterum, quàm neotericorum hæreticorum fallacijs imbuti & exculti sint, nõ poterunt non
40 moueri, siue moneant, siuè interrogent.Habeat itaq; † necesse est veri iudicis & fortissimi athletæ virtutes, sine quibus suo munere fungi non possit.c.vt Inquisitionis.de hęret.lib. 6. & Alberti.in rubr.de hæretic.libr. 6.quæst.3.& 5. Non enim poterit fidem commodè defendere, nisi prædicta percipiat & cognoscat, quibus ipsa fides,fideiq; dogmata oppugnantur, maximè his temporibus quibus hæretici varijs artibus animi sensum
41 tegere conantur.Hi enim† per æquiuocationem, per conditionis adiectionem,per retorsionem interrogationis, per fictam admirationem, 43
per tergiuersationem, per digressionem à proposito, per sui ipsius iustificationem, per simulationem corporei languoris, & amentiæ, & per sanctitatis speciem à scopo diuerti sperant,quæ omnia enumerant Eymeric.3.part.Director. tit. de modis dec. hæretic. & ibi Francisc. Pegna comment.22.

Certè Inquisitores in examinandis,
42 monendis,& interrogandis reis† modestos,pios,& circũspectos esse oportet, vt sciscitentur ab eis in genere: nullam enim delicti singularem circunstantiam exprimere illos decet, sed (vt Casanus tractatu de tormentis ait.capit.15. & habetur in l. 1.§.in causa tributorum. ff. de quæstionib.) an sciant quamobrem capti sint, an suspectos habeant, à quibus se delatos fuisse existiment, qui illi sint, & iuxta eorum responsionem formabuntur cæteræ interrogationes totius causæ. At præcipuè monebũtur, vt clarè & aperte veritatem fateantur,recepturi & inuenturi apud sanctum Officium omne misericordiæ, & charitatis auxilium. Atque siue in monitionibus tribus, siue interrogatione,ab his exquisitè ediscetur,quid ipsi sciant de Christianis & Ecclesiasticis precibus, de doctrina Christiana,vbi,& quando & quibus sacerdotibus fuerint confessi peccata sua.At (quod maximum & maximè scire decet)de genere suo interrogabũtur,natione, patriâ, educatione, disciplinâ, bonitate,prauitate,tẽpore prẽterito, societate,& amicitiâ,moribus, & sermone familiari ac cõsueto,& alijs huiusmodi:nam ex his argumenta hauriuntur Gandin. tractat. criminal.tit. de præsumpt. & copiosè Franciscus Cassonus tractat. 1.de indicijs ex personа.cap.1. & multis sequentib. Hoc certè in crimine hæresis est potissimum obseruandum:nam † qui in locis suspectis est educatus, facilè creditur hæresis labe infectus: scriptum est enim.[Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea.]Eccles.13.& proculdubio de cęteris circũstantijs idem erit iudicium.Interrogẽt prẽterea Inquisitores generaliter reos de socijs criminis ac de omnib. alijs,à quib.hæreses acceperũt,& quos hæreticos esse vel fuisse sciunt, quod vtiq; in crimi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne hæresis licitè fieri potest,quia vergit impietas in maximam reipublicæ perniciem,ex instructione Hispalens.c.vltimo.Bald. cons.95.lib.5. Soto libr. de ratione tegendi secreta. memb.2.q.6.Doctores in l. fin. C. de accusation.Simanc.vbi sup.

Hęc autem omnia minutim notarius Inquisitorum, qui adstat, scriptis excipit,reus autem subscribit,si sciat: sin minùs,signum ad locum subscriptionis facit & apponit,atque iterum in carcerem descendit.Iuxta varietatem ergo sectarum & dogmatum, & & qualitatem personarum,Inquisitores diligenter inquirere , & interrogare debent, & summo studio inuenire,& detegere veritatem. Quibus adstipulantur verba illa text. in cap. 1.§.Iudiciatia.1. de pœnitent. dist. 6. Diligens igitur Inquisitor & subtilis inuestigator,& astutè & sapiẽter percontetur à peccatore quod forsitan ignorat,vel verecundiâ velit occultare. Sic cognito crimine,varietates eius non dubitet inuestigare , vnàcũ locum , tempus, & res ipsa in monumenta vt referantur, imperare. Hoc admonet cõmune illud dictum:

Sed quoniam variant animi , variauimus artes:
Mille mali species,mille salutis erunt.

His actibus iudicij in hęresis crimine Inquisitores procedũt simpliciter &
44 de plano: † & absque aduocatorum strepitu,& procuratorum præpedita peruicacia,multis tamen omissis,quę magis ordinem iudiciorum ac ritum actorum,quàm substãtiam & veritatem causarum respiciunt : non enim est necessarius libellus.l. libellum. ff. de accusationib. itaque(vt diximus,) in hoc crimine , si agatur per viam accusationis,non se inscribet accusator ad pœnam Talionis Francisc. Pegna 3.par.Director.tit.de primo modo procedendi in causa fidei per accusat. nec litiscontestatio,nec copia
45 dilationum datur, † nec alia exiguntur, quæ in alijs criminibus : quod vtiq; omne (vti diximus) inductum est in fidei fauorem,vt citiùs & absq; fraudibus negotia Catholicæ fidei tractentur & terminentur , & ne in infinitum protrahantur. Non autem omittenda necessaria sunt , quæ ad substantiam causæ spectant , hoc est, illa , sine quibus nec iustè nec rectè, nec commodè negotium tractari possit , ex text.in capit. vlt. de hæretic.in 6. Clementin. sæpe.de verbor. signific. gloss.in extrauagan.ad reprimendum. quomod. in læs. maiestat. crim.procedatur.Oldrad. consil. 115. Socin.Senior.consil.54.volu.1.Corn. 315. libr.3.Felin. in capit.1.de libelli oblat.Brunus libr.4. de hæretic.Bart. in extrauagan. ad reprimendum.Eymericus 3.part.Director.quæstio. 55. & ibidem Frãcisc.Pegna.Comment. 104.Tabiens.in sum.verb. Inquisitor §.38.Carrer. tractat. de hæretic. nume.103.versi.& an ordinem. Repertor.Inquisitorum.verb.ordo iudiciarius. §.sed quo ad telam iudiciariam. Francisc. Squillacens.de fide Cathol. cap. 27. Ioann.Rojas.de hæretic.sing. 145. Villadiego de hæretic.quæst.12. Lanfranc.d.Clement.sæpe.num.1.2. & 3.& ibidem Celsus in tractat.clausul. quomodo autem sit facienda.in quo docet Decius consil.615.& Hippolyt.de Marsil.pract.criminal. §. cõstante.num.12.

Reo igitur tribus monitionibus excitato,ac postrema interrogatione examinato.Promotor Fiscalis ex offi cij sui necessitate absq; pœna Talionis(per.l.post legatũ.§.aduocatum fisci.ff.de his quib.vt indig.&.l. qui cũ
46 maior.§.penult.de bon.libert.)† proponit accusationẽ generaliter,& spe cialiter circa ea crimina & hæreses, quę ex testiũ depositionib.summariè apud

apud Inquisitores probatæ sunt, vel indicatæ vel confessæ,speciatim omnes propositiones aut facta referendo,vt sciant rei quibus sint criminibus responsuri,ea tamen occultando quæ ad veritatem eruendam prętermittere opus sit.argumento l.1.§.editiones.ff.eodem.Brun.lib.4.de hęret. cap.7.Quia præsentatâ ante Inquisitorem, coram quo accusatio proposita est , ipso præsente reo quem accusat in scriptis Inquisitori accusationem profert , & propriâ voce ipsam accusationis formam legit, & ipse Promotor fiscalis iurat eam accusationem iuxta iuris formam , & non malitiosè vel per calumniam fuisse propositam:sed quia obiecta crimina probare intendit.c.per scripta.2.q.8. Simanc.de Cathol.institut.tit. 4. nu. 12. Tum verò Fiscali decedente, Inquisitores reum commonefaciunt vt veritatem confiteatur , & quantùm suâ interfit, vt meliorẽ suam causam faciat.His dictis ante prædictum Inquisitorẽ reus accusationis capitulis respõdet,Secretarius S.Officij formaliter ea omnia quæ respõdet scribit.

Actione propositâ si nulli sint testes,at reus ore suo iudicari possit Fiscalis Promotor petit vt reus con-
47 demnetur. † Reorum enim confessio(adhibito tamen temperato quod expressimus hactenus) est probatio omniũ efficacissima, iuxta illud Luc. 19. [Ex ore tuo te iudico,] & docet optimè Roman.consil. 329. num. 11. Alex.lib.1.cons.13. Felin. c.1. de except.& in cap.cum super, de re iudicat. Fortior est ijs quæ fiunt per testes,& rem notoriam facit : vnde dicebat in authent.sed nouo iure. C. si certum petatur.non esse exigendam solennitatem probatoriam,vbi adest confessio partis.Et licet in alijs criminibus sola confessio delinquẽtis non sufficiat,nisi de crimine cõstet ex.l.1. §.item illud.ff.ad Senatusconsult.Syllan.vbi Bart.& Bald.in d.authent.sed nouo iure,& Angel.in l.1.C. de confess. tamen in crimine hæresis sola cõfessio rei sufficit,& ex illa sola procedi potest ad condẽnationem.Bald. in l.si quis non dicam rapere. C. de episc.& cleric.Feli.c. auditis.de præscript. Nic.Areleta. de hær.notab. 2.

Si verò in Inquisitione testes au-
48 diti sunt,aduocatus reo† datur ab Inquisitore instruct. Hispalens. cap. 16. Simanc.de Catholicis institut. tit. 5. nu.2.Rojas singul. 53.Eymeric.in 3.p. Director.tit.de defensionibus reorũ. & ibidem Frãc.Pegna comment. 28. vers. & sic concedetur sibi aduocatus.pag.480.vt eum defendat,& cuius consilio respondeat. Is quidem Aduocatus ante omnia iurat quod benè & fideliter reum defendet, & ea quæ audiet vel accipiet non reuelabit , ex instructione Madrilliana anni 1561.c.23.Tenetur etiam à reo contendere vt verum fateatur , ac pro peccatis pœnitentiam petat ad faciliorem eius causę expeditionem.
49 Deinde† responsio à reo facta Fiscali nota fit, ac præsẽtib.partibus,& Fiscali ante tribunal Inquisitoris seu Inquisitorũ conclusâ causâ ad probandum reus admittitur, certo aliquo termino nõ præfixo, & partibus nõ citatis: vt testes iurare videãt, quia reus vel alius pro eo testium receptioni non interest , ne secretũ violetur instructio.Madrillian.ann. 1561.c.72.Fiscalis autem fortificat Inquisitionẽ contra reum superaddendo , quæ denuo ad eius peruenium notionem. Et interea reus ad audientiam quotiescũque eam petit libenter admittitur. d.instruct. Madrillian.c.28.Ioan.Rojas de hæretic.singul.23.nu.1.nisi fuerit relapsus.tex.in.c.ad abolendam.§. illos quoq; de hæreticis. c. super eo. eod.tit.lib.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

His suppositis ad continuationē processus gradum faciamus. Ac primùm
50 † de repetenda examinatione testiū, vt memoriâ recolant quæ priùs ipsi deposuerint, his addant vel detrahant. Res ea difficilis est, & diligētissimè tractari debet, vt docent DD. & glossi. in c. præsentium. de testib. in 6. Pendent enim ab hoc vita, honor, & bona reorum. Idcirco per Inquisitores fieri debet vt impediatur fraus, & repellatur omnis cauillatio: ne pretio corrupti, prece victi, irâ vel odio commoti vel aliâ illicitâ & iniustâ causâ ducti, & excitati falsum testimonium dicant: idq; iuramento cauere debent ac polliceri à veritate se non recessuros. Tum verò adstant quinque personæ. Iudex, testis, duæ religiosæ personę (religiosas vocamus non regulares, sed quæ animi candore, & religionis zelo commēdentur) & scriba siue notarius, qui omnes simul desiderantur in hoc actu iudicij, vt quæ multorum testimonijs comprobantur, certiore & validiore formâ subsistant, & quæ multorum sunt sensibus insinuata procul amandari, & memoria deleri non credantur.
51 Nam vt docet Francisc. Pegna. [In † causa Fidei dum reorū negotia tractantur multas interuenire personas iuuat.] Eorum igitur præcipua persona Inquisitor est, qui cautâ solicitudine à testibus repetendis veritatem extorquere debet, ne innocens condemnetur aut damnandus absoluatur: eoque pacto testes ratificantur iuxta decisionem tex. in c. vt officiū. §. verum. de hæretic. lib. 6. & ibidem Philippus Francus num. 4. & cæteri scribentes. Archidiacon. Ioann. Andr. & alij in d. c. vt officium. vbi religiosorum nomine intelligūt clericos sæculares, ita Simanc. de Cathol. instit. tit. 64. num. 9. Eymeric. 3. part. Directorij. q. 63. & ibid. Pegna com. 112.

His ratificatis cum solita cautela
52 eorum † dicta publicantur iuxta formam instruct. Hispal. anni 1484. c. 16.
53 Inquisitores ipsi † propriâ manu testium publicationes scribunt ac reo tradunt: quæ testium publicatio fit etiam si reus confessus sit, vt certior fiat carceratum eum legitimè fuisse, ac præcedente informatione, nam alioquin captura non esset legitima. Ac etiam vt conuictus possit dici vel confessus, & vt contra ita conuictum vel confessum possit sententia pronunciari. Sic enim liberius est Iudicis arbitrium cuius culpæ verti nō potest defectus publicationis. Testibus publicatis reus aduocato suo testes contra se receptos communicat, qui pro eius defensione laborat, ita tamen vt copia vel exemplar earum scedularū vel allegationum quæ deducuntur apud eum non remaneat, Inquisitoresq; paternâ charitate intentiq; amoris affectu ea omnia quæ ad defensionem rei pertinere videntur non prętermittunt: debent enim
54 non modò esse iudices, † sed patres reorum, vt in. 1. instruction. Hispalen. cap. 16. Receptis autem defensionibus à reo factis coram eius aduocato, Inquisitores ab eo scisciscitantur an velit alia suæ defensioni accumulare, quod sit nolit, in causa concludunt. Similiter etiam fiscalis concludit salno iure impertinentium & non admittendorum, quamuis ad id non teneatur.
55 Tandem † Inquisitoribus cum ordinarijs S. Officij consultoribus, iurisperitis congregatis, antiquior Inquisitor totum reorum processum integrè, & seriosè explicat, vt ipsi perfectè consultent, & de cognitis ferant suffragium & iudicium. text. in. c. statuta. §. iubemus. de hæretic. lib. 6. Eymeric. in 3. p. Director. q. 78. & 79. & ibidem Franc. Pegna comment. 127. & 128.

& 128. Deinde † vnus ex secretarijs
56 sancti Officij processum ipsum à capite vsque ad finem legit, vt meliùs, ac attentiùs iudices considerent ac perpendant circūstantias quæ delictum aggrauare vel diminuere possunt. Cui relationi ac lectioni assistit fiscalis, & processu lecto egreditur tribunal, petens reū castigari prout in accusationis propositione postulauerat, iuxta instructionem Matritēsem anni 1561. c. 40. Deinde omnibus charitatem ac misericordiam præ oculis habentibus secundum conscientiæ
57 dictamen proferunt hoc ordine. † Primi sunt Consultores incipiente iuniore: postea ordinarius qui votum decisiuum habet. Postremi sunt Inquisitores, qui præsentibus deferunt suffragia & votum, vt omnes intelligant quibus iuribus, rationibus, aut instructionibus sancti Officij adducantur, vt vel consultorum & ordinarij sententijs adhæreant, vel ab eis discedant, & secretarius qui præsens est, omnium vota in libro, & registro votorum scribit quolibet suum votum subscribente. Tandem dictatur sententia iuxta vota & suffragia, pœnæ iuxta delictorum qualitatem infliguntur plurimùm indulgēdo confitentibus, ac formaliter hęreticos ad reconciliationem admittendo de confiscatione bonorum, de habitu pœnitentiali, qui est saccus benedictus vulgò [Sanbenito vt superiùs explicuimus.] De carceribus perpetuis, vel misericordiæ (vt vocant) sententiam ferentes suam. Quæ omnia siue perpetua siue ad tempus constituenda sint † cum ordine siue decre-
58 to Generalis Inquisitoris fiunt. † Re-
59 lapsi verò veri, aut ficti per vehemētem abiurationem ab eis factam in primo lapsu & processu, si conuicti postea fuerint vel confessi brachio sæculari relaxantur. c. accusatus. §. 1. & §. ille quoque. de hæretic. in. 6. similiterque hęretici negatiui & contumaces, quanuis maxima cura in eorum conuersione intendatur, ac per aliquod tempus expectentur, plurimùmque satagunt Inquisitores vt illi resipiscāt & ad supplicium conuersi, & ad veram fidem reducti perducantur, de quibus satis suis locis latiùs diximus.
60 At quod attinet † ad alteram partem procedunt Inquisitores contra hæreticos suæ iurisdictioni subiectos etiam si fugerint & domiciliū suum transtulerint, postquam delati fuerūt de hæretica prauitate, nec minùs cōtra eos qui extra suam iurisdictionem exierunt, cum tempore Inquisitionis in suo districtu existerent. c. vt commissi. in principio. &. c. cum contumacia. de hæreticis. libr. 6. & habetur in Concilio Narbonense capit. 19. 20. & 21. vbi potestas procedendi contra absentes, & modus quo procedatur tribuitur, & habetur instruct. Hispal. cap. 19. cuius hæc sunt verba. [Similiter decreuerunt vt contra culpabiles in dicto hæresis crimine si absentes sint Inquisitores procedāt citando præfatos absentes per edicta publica, quæ publicari faciant, & affigi ianuis Ecclesiæ principalis illius loci vel locorum in quibus morabantur.]
61 processus verò contra hos fit † citando, & admonendo absentes, iuxta c. cum contumacia. de hæretic. lib. 6. vt compareant ad sō defendendum, & respondēdum de iure suo, super certis articulis fidei causam tangentibus, & super certo hæresis crimine. sub pœna excommunicationis, cum suis admonitionibus in forma, assignando tempus illis, arbitrio Inquisitorum in tribus terminis diuisum, triginta scilicet dierum secundum
62 distantiam locorum. † Citatio autem debet fieri ad omnia processus acta,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsque ad sententiam diffinitiuam in ciusiuè. Quo casu si reus non comparuerit accusabitur eius contumacia in omnibus edicti terminis.

Verùm quia absentia, & fuga delati efficit vt iudicium, & processus Inquisitoris in causa fidei protrahatur, excogitandum fuit remedium efficax, vt obuiam iretur tanto malo: quandoquidem rei huius criminis omnino citandi sint, siue procedatur per accusationem, Inquisitionem, aut
63 denunciationem. † Citatio enim est de iure naturali, sicut defensio. tex. in Clement. pastoralis. §. cæterùm. de re iudicata. &. l. vt vim. de iust. & iur. cũ vulgatis, ideo nemini deneganda quantumuis excommunicato. c. cum inter. c. fin. de exception. & expressiùs in casu nostro probat tex in. cap. quisquis Episcopus. 4. q. 5. & c. 1. qui matrim. accusar. poss. & c. venerabili. de dolo, & contum.

Fallit tamen † in relapso, quia non est citandus, neque audiendus. c. ad abolendam. §. illos. de hæretic. &. c. super eo. eod. tit. lib. 6. Hæc autem ci-
65 tatio † fieri potest per Inquisitores vel ordinarios. c. vt commissi. in principio. de hæret. libr. 6. debet tamen reus absens tribus edictis citari, vel vno peremptorio pro omnibus. c. de illicita. §. de conuentione. 24. quæst. 3. l. ad peremptorium. &. l. nonnunquam. ff. de iudic. & in terminis de hæreticis tradit Archidiaconus in. c. cum contumacia. num. 2. de hæretic. lib. 6. & Alberic. de Rosat. in rubr. C. de hæretic. num. 5. versic. vtrum pro
66 prima. Et † si semel personaliter citatus fuerit, & causa sit quare carcerib. detineri debeat, cogendus est vt cõstituat procuratorem, aliàs enim citabitur domi, aut pro valuis maioris Ecclesię. c. causamq; &. c. venerabilis. de dol. & contumac. c. si aduersarius. de eo qui mittitur in poss. caus. si autem compareat, moneri debet trinâ monitione, vt iuri pareat. cap. omnes decimæ. 16. q. 7. &. c. philosophorum. 16. q. 4. c. cõtingit. de sentent. excommunicat. c. sacro. eod. titu. &. c. reprehensibilis. eodem. tit.

67 Si verò fuerit † contumax, & legitimè citatus, excommunicabitur: & si per annum perseueret in contumacia, punietur vt hæreticus. c. cum cõtumacia. de hæret. lib. 6. & vt in quæstio. de excommunicato per annum copiosè diximus: imò post mortem damnari poterit, vt tradit Bellamera decis. 677. Animaduertendum est,
68 quòd † citatio debet continere expressè causam pro qua citatur, videlicet pro causa fidei, vel ad reddendum rationem fidei suæ, vt notatur in. d. c. cum contumacia. de hæretic. lib. 6. Alberic. in Rub. C. de hæretic. num. 6.

69 Cæterùm † siquis citatur ab Episcopo, & Inquisitore, tenebitur tamen comparere coram Inquisitore delegato, qui in huiusmodi causa præfertur. c. sanè. 2. de offi. delegat. c. studuisti. eod. tit. d. c. vt commissi. de hęreticis. libr. 6. si absens autem fuerit, & per annum insorduerit in excommunicatione, habetur pro hæretico. dicto. c. cum contumacia. si compareat interrogari debet super articulis fidei, & alijs substantialibus, vt suprà diximus, quia in his solent hæretici fidem simplicium deprauare. ita S. Thom. 2. 2. q. 2. artic. 6. ad secundum vbi Caietanus.

70 Si † suspectus reus de fuga est, non est facienda citatio verbalis, sed realis: id est, ad capturam deueniendum est. Si verò non timetur de fuga generaliter monendus, & præcipiẽdus est, vt coram Inquisitoribus sistat: quia volunt ab eo quædam scire, vt propterea nec locus, nec tempus, nec delictum specificari, & aperiri debeat

debeat. vt docet Conrad. Brun. lib. 4. cap. 6. de hæretic. Simanc. de Catholicis instit. tit. 44. num. 12.

71 Quando verò † graue aliquod scelus hæretici committunt, & latitant, nec copiam sui faciunt, tunc verbaliter per literas euocantur, & citantur in quibus causa exprimenda est in citatione.

72 Si autem † è carceribus effugiãt ob solam fugam, si honestior persona sit vt si nobilis, doctor, religiosus, aut aliàs honorabilis ciuis, custodiatur
73 arctiùs & dutiùs puniatur. Quod † si vilis sit, publicè verberibus flagellabitur, & causa hæresis in suo statu permanens tractabitur, non tamen propterea conuictus de hæresi habetur, quanquam ob id alijs pœnis arbitrarijs puniri possunt. Simancas de Cathol. institut. tit. 16. nu. 23. & in tract. adnotationum ad Zanchin. cap. 81. quem sequitur Ioann. Rojas in tract. de hæretic. part. 2. assertion. 15. qui in
74 hanc sententiam veniunt. Quia † nihil habet commune fuga aut effractio carceris cum hæresi, vt potiùs præsumẽdus sit tędio aut metu falsorum testiũ, aut ob sæuitiam tormentorum aufugisse, quàm errore intellectus id facere. Si autem † negligentia
75 custodis euaserunt, mitiùs cum eis agendum est, vt respondit Vlpianus in. l. 1. ff. de effractor.

His expeditis Inquisitores accusationem, & denunciationem Promotoris Fiscalis recipient, & absentem aut condemnabunt, aut absoluẽt iuxta processus plenariã probationem,
76 quæ vtiq; procedunt: quia † vbi quis deliquit, ibi puniendus est. c. vlt. de foro competent. cap. 1. de raptor. can. ibi semper 4. q. 6. auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oportet: quia in quo loco quis per delictum dedit malum exemplum, ibidem debet per punitionem debitas luendo
77 pœnas satisfacere. Cæterùm † in crimine hæresis vbiq; hæretici capi possunt, & puniri. Bal. in. l. si excepta. C. de malef. Cardin. in Clement. 2. §. denique. q. 9. de re iudicat. Carrerius tract. de hæretic. num. 153. Iacob de Rauen. in. l. 1. C. de sum. Trinit. & fid. Cathol. glos. in. c. vt commissi. de hæret. lib. 6. Simanc de Cathol. institut. tit. 2. num. 10. quanuis autem delicta morte extinguantur, iuxta decisionem tex. in. l. 2. & 3. C. si reus vel accus. mort. fuer. & l. vltim. C. de bon. eor. qui sibi mort. consciuer. & in. l. senatus. §. si propter mortem. ff. ad Turpillian. c. peruenit. c. causam quæ. el. 2. qui filij sint legitimi. c. quorundã.
78 23. distinct. quoniam † mors omnia soluit. auth. de nupt. §. deinceps. l. de functo. ff. de public. iud. Nihilominus tamen Inquisitores procedũt in cri-
79 mine hæresis contra mortuos. † Est enim speciale, vt morte non extinguatur hoc delictum ob immanitatem facinoris. c. accusatus. §. final. de hæret. lib. 6. c. filij. vbi gloss. eod. tit. & c. si quis Episcopus. de hæreticis. vbi comm. Doctor. & Concil. Biterrens.
80 cap. 18. contra quos † durat actio per quadraginta annos, quò etiam ad bona confiscata siue adiudiccntur fisco sęculari, siue fisco Ecclesiæ. Nam
81 † in delictis Ecclesiasticis coercendis dispositioni iuris Canonici standum est, potiùs quam iuris ciuilis, manifestum est autem † hoc crimen esse merum Eccleſiasticum. c. vt Inquisitionis. §. prohibemus de hæretic. lib. 6. sed ius canonicum in detestationẽ tanti criminis instituit, vt bona hereticorum etiam post mortem publicentur, & ad quadraginta annos extendi debere fatẽdum est, iuxta text. indistinctè loquentem in. c. 2 de prescript. lib. 6. & sic debet accipi indistinctè tam in fisco regio quam Ecclesiastico. l. 1. §. generaliter. ff. delegat. præst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præst. vbi enim lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. C. de pretio. ff. de public. in rem act. quibus confert dispositio instruct. Hispalen. cap. 20. vbi tametsi defunctorum hæreticorum bona applicentur fisco sæculari, nihilominus spatio, quadraginta annorum durare hæc actio declaratur, non modò ad damnandam memoriam defunctorum, sed etiam ad confiscanda bona, vt à quibuscunque possessoribus auferãtur. Ad damnandam autem memo-
83 riam hæreticorũ † nullis temporum spatijs hæc actio impediri potest aut finiri, sed quocunque tempore detectum fuerit ac legitimè constiterit quempiam hæreticum decessisse, poterit Fiscalis agere contra eum, vt Inquisitorum iudicio damnetur illius memoria, quod excõmunicatus vitâ decesserit, nec iudicio sistere voluerit, tumveretur ne quisquam pro illo oret, & vt extumulẽtur ossa, & com-
84 burantur; nam † cui viuo communicare non licet, nec mortuo licebit, vt copiosè tradit Simanc. de Catholicis instit. tit. 18. de defunctis. nu. 14. Felinus in. cap. cùm à nobis. de præscript. nu. 12. 13. Conrad. Brun. libr. 5. de hæreticis. cap. 17. in fine. Eodem modo proceditur post mortem contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum. Simanc. vbi sup. tit. 46. de pœnis. nu. 77. Zanchin. de hæret. cap. 24. Iustè enim proceditur contra defunctos hæreticos. Primo vt memoria eius damnetur. Secundo vt bona illius per fiscum ab hæredibus defuncti, seu à quibuslibet alijs possessoribus auferantur. Tertio, vt defunctus exhumetur, & extra locum sacrum proijciatur & comburatur. Zanchin. de hæretic. d. c. 24. dicta instruct. Hispal. anni. 1484. cap. 20. De-
85 bet tamen † procedere sufficiẽs probatio vt salubriter sanciuit instruct. Abulens. anni 1498. c. 4. in fine, cuius hæc sunt verba. [Ne vocetur in iudicium defunctus aliquis, nec proceda tur contra eius memoriam, & famam nisi plena probatio habeatur, vt inde possit condemnari.] Proponitur accusatio à promotore fiscali cõtra de-
86 functum † & notificatur filijs, vel hæredibus aut alijs, quorũ interest memoriam defuncti non damnari. Instr. Matritia. an. 1561. c. 61. Areti. in. §. interdum. instit. de hæred. quæ ab intest. deferunt. & specificè d. cons. Biterrẽs. d. c. 18. Idq; fit publico edicto, legitimato termino tradito. Si verò damnanda fuerit memoria defuncti;
87 † eius imago seu statua in publicum producenda est (in qua maioribus characteribus descriptum affigitur nomen illius defuncti, cuius memoria damnatur.) Et coram illa, ac si defunctus viuens, & præsens esset recitantur omnes articuli erronei, seu hæreticales, facta item opera hæretica, quæ legitimè probata fuerunt cõtra defunctum, eodem modo quo gesta fuerunt ab illo, in omnibus obseruando ea, quæ contra Ioannem
88 Vvicleffum Concil. Constant. obseruauit. Istæ enim statuæ defunctorum damnatorum † curiæ sæculari tradũtur, forma autem huius sententiæ, & alia ad hanc rem spectantia posuit Zanchin. vbi suprà cap. 41. Repertor. Inquisitor. in verb. sententia. §. supra visum est. & d. Concil. Constant. sess. 8. ex quibus totus ordo procedendi contra hæreticos defunctos accipi potest.

DE

DE EXPEDItione processus in causis fidei.

SVMMARIVM.

1 *REus, & processus in causa hæresis, si deest processus, absoluitur.*
2 *Purgatio Canonica indicitur laboranti infamia hæresis.*
3 *Purgationem Canonicam indicunt Episcopus & Inquisitor.*
4 *Purgatio publicè fit, si publica est hæretici infamia, sin minùs, priuatim.*
5 *Relapsus in hæresim, de qua purgatus fuit, traditur brachio sæculari: si in diuersam incidat hæresim, non dicitur relapsus.*
6 *Tormenta qui sustinet, & nihil confitetur, absoluitur ab instantia iudicij.*
7 *Torturæ iudicium per quos, & quando fieri debeat.*
8 *Impubes non torquetur, & quare.*
9 *Mulier prægnans non torquetur.*
10 *Abiuratione de leui processus terminatur.*
11 *Abiuratio quid sit.*
12 *Abiurationis origo.*
13 *Abiurationis forma.*
14 *Abiurationis species quatuor.*
15 *Abiurare tenentur viri anno 14. fœminæ anno 12. ætatis.*
16 *Impubes non abiurat, sed alijs afficitur pœnis, nisi doli capax sit.*
17 *Impubes quando, & quomodo abiurabit.*
18 *Abiurans debet subscribere abiurationi.*
19 *Citandus est reus ad sententiæ pronunciationem.*
20 *Processus terminatur abiuratione de vehementi, vbi magna sunt indicia.*
21 *Processus terminatur abiuratione de violenta præsumptione, vbi parua indicia quasi manifesta reus redditur suspectus.*
22 *Præsumptio iuris, & de iure est contra reum excommunicatum per annum.*
23 *Violenter suspectus, si recusat abiurare traditur brachio sæculari.*
24 *Pœna abiurantis violenter.*
25 *Violenta præsumptio ex quibus accipi possit.*
26 *Processus terminatur, quando contra reum suspectum, & diffamatum sunt aliqua indicia.*
27 *Suspicionem inducit cum hæreticis versari.*
28 *Suspectus & diffamatus de hæresi arctiùs punitur, quàm suspectus tantùm.*
29 *Processus expeditur, & terminatur confessione & resipiscentia rei, & quæ huius pœna.*
30 *Confessio & resipiscentia simulata præcauenda ab Inquisitoribus.*
31 *Sententiæ forma pro resipiscentibus.*
32 *Sententia conuersorum profertur sub conditione.*
33 *Iurisdictio Inquisitorum post sententiam in causis fidei regulariter non exspirat. secus in ditionibus Hispaniarum.*
34 *Processus relapsi resipiscentis quomodo terminatur.*
35 *Inquisitores eniti debent, vt relapsi resipiscant.*
36 *Actio fidei publica die festo celebratur, & quamobrem.*
37 *Clericus hæreticus degradari debet, priusquàm brachio sæculari tradatur.*
38 *Degradari debet actualiter hæreticus.*
39 *Pertinaciâ rei terminatur processus.*
40 *Processus terminatur relapsu rei pertinacis.*
41 *Processus terminatur probationibus, reo in negatiua persistenti.*
42 *Fugâ rei terminatur processus, & nu.*

43.

Universidad de Deusto
Biblioteca

43. 44. 45. & 46.

47 *Contumax non auditur quoad bona, anno elapso; auditur tamen in crimine.*

48 *Processus traditur reo, quando, & quo ordine.*

49 *Testibus in fidei causa fauetur.*

50 *Testium nomina in causa hæresis non sunt publicanda, & quare.*

51 *Appellatio non admittitur à denegatione publicationis nominum testium.*

52 *Suspicionis causæ quales, & quid in hoc Inquisitores facere debeant.*

53 *Testes examinari debent ab Inquisitoribus super reprobatione proposita à reo.*

54 *Recusatio quid sit, & an Inquisitores possint recusari.*

55 *Inquisitores qui eligendi sint.*

56 *Recusationis causæ quæ sint.*

57 *Recusationis causæ quando remittendæ sint ad supremum sanctæ Inquisitionis Senatum.*

58 *Appellationis beneficium denegatur hæreticis.*

59 *Appellatio est præsidium innocentiæ, & non defensio iniquitatis.*

60 *Appellatio in causa hæresis ab interlocutorijs admittitur.*

61 *Appellatio ab interlocutoria, siue grauamine duo contineri debent.*

62 *Appellatione pendente, nihil innouandum.*

63 *Appellatio friuola non est admittenda.*

64 *Appellatio friuola quæ sit.*

65 *Appellatio frustratoria repellitur, & quæ sit.*

66 *Appellatione non obstante, Inquisitor procedit, nisi recusetur.*

67 *Appellatio admittitur vbi iusta recusatio est.*

68 *Appellatio cessat, si iudex reuocat grauamen.*

69 *Forma reuocandi grauamen.*

70 *Appellatio vt sit valida, decem requiruntur.*

71 *Appellanti Inquisitor præfigere terminum potest ad prosequendam appellationem sub excommunicationis pœna, & num. 72.*

73 *Appellationi non defert Inquisitor, dum præfigit terminum.*

74 *Appellatione non obstante, si reus illam non prosequitur iudex procedere potest.*

75 *Appellationem prosequi, quid sit.*

76 *Iudex assignans terminum ad respondendũ, appellationi non defert.*

77 *Iudex quando dicatur deferre appellationi.*

78 *Casus plures adducuntur contra appellantem, & iudicem denegantem appellationem.*

79 *Appellationi friuolæ iudex no defert.*

80 *Appellationi non defert iudex, nisi ex iusta causa appellatum fuerit.*

81 *Iudex quando potest summatim inquirere de causa appellationis.*

82 *Appellationis causa probabilis quæ dicatur.*

83 *Appellationis causam probabilem qui proponit, probare illam tenetur.*

84 *Exceptionem quis non solùm efferre, sed probare tenetur & testes nominare.*

85 *Appellatio interposita ab interlocutoria omnes causas simul efferre tenetur.*

86 *Apostoli petendi sunt ab appellante.*

87 *Apostoli sunt literæ in forma breui.*

88 *Apostoli congruo loco peti debent, & quid sit congruo loco petere, & nu. 90. & 91.*

89 *Apostoli nisi petantur intra dies triginta, appellationi renunciatur.*

92 *Locus congruus & incongruus quis sit.*

93 *Apostoli dari debent aperti, & expensis appellantis.*

94 *Appellans, qui à denegatione Apostolorum non appellat, recedit ab appellatione.*

95 *Appellatio dicitur frustratoria tripliciter.*

96 *Appellatio quanuis in scriptis sit, non tamen legi, sed tradi iudici debet.*

97 *Apostolorum denegatione non defertur appellationi.*

98 *Apostolorum etymon.*

99 *Apostolorum species.*

100 *Appellatione admissâ quid præstãdũ.*

101 *Appellationi ius quomodo fiat in ditionibus Hispaniarum, & ad quem appellatur.*

102 *Bullâ Clementis VII. quâ committuntur appellationes Inquisitori Generali decidendæ.*

HActenus ostensum fuit, quomodo processus Inquisitionis hæreticę prauitatis, incipi & prosequi deberet: verũ quia multifariam expeditur, sub breuitate hoc loco ex sacrorum Canonũ rescriptis Apostolicis, iure communi, & instructionibus S. Officij ordo obseruãdus aperietur.

1 Primò igitur † perficitur processus, quando delatus non conuincitur cõfessione propriâ, nec facti euidentiâ, neque testium productione legitimâ, nec aliàs suspectus, nec diffamatus publicè de prædicto crimine reperitur: tunc enim absolui debet, vt docent Iacobus Sprenger in Malleo maleficarum. 3. part. q. 20. Locatus in fine operis iudicialis in forma absoluendi delatum, Zanchinus de hæretic. cap. 41. in fine Tabiens. verb. Inquisitor. §. 12. num. 13. Siluester. de Strigibus lib. 3. cap. 4. puncto. 3. & illum solus Inquisitor, vel solus Episcopus potest absoluere, quod vtique vsu receptum est. Quorum doctrina multùm conducit ad reliquos modos.

2 Secundò modo, quando delatus † laborat infamiâ de aliqua hæresi in aliqua villa, oppido, aut ciuitate, vel prouincia non cõuincitur, nec testibus, nec propriâ confessione, nec facti euidentiâ: tunc autem ei indicere debent Inquisitores purgationem canonicam, vt in Abulens. instructione anni 1498. cap. 1. constitutum est. Vbi postquàm ostendit, in qualibet Inquisitione duos constitui Inquisitores, subdit in hæc verba: [Qui (scilicet Inquisitores) simul, & non vnus sine altero procedant ad capturam, torturam, cõpurgationem Canonicam, &c.] Ea vocatur cõgrua purgatio, in authent. de statu & consuetud. §. Gazaros. collat. 10. cõstit. fi. Vbi autem vnus tãtùm est Inquisitor Apostolicus, † is non indicet Canonicam compurgationem sine Episcopo loci. Ordo autem quis sit obseruandus in purgatione Canonica, præscripsit Autor Repertorij Inquisitorũ, verb. Purgatio. § forma. & Simanc. de Cathol. institut. tit. 56. nu. 25. hæc † etenim purgatio fieri debet in publico, in locis in quibus diffamatus est, vt eis publicè satisfaciat, se purgando quos publicè per ingratum infamiæ offendit odorem. Si autem nõ fuerit publicè diffamatus, tunc in priuato præstabit hãc Canonicam purgationem. gloss. 2. q. 5. in sum. verb. cogendus. gloss. in c. 1. verb. publico. 15. q. 5. Archidiac. in c. illud. 22. dist. Repertor. Inquisitor. verbor. purgatio. §. si enim est infamatus. † Reincidens autem in hæresim, de qua se purgauit, vt relapsus est puniendus, & curiæ sæculari tradendus. cap. accusatus. §. ille quoque. de hæretic. lib. 6. & tradit Franc. Pegna in 2. p. Director. super q. 58. §. quartus est casus. Is verò qui se purgat, vt vehementer infamatus de hæresi, si relabatur, non dicetur relapsus, nisi in purgatam hæresim recidat, secus si abiurauerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

rit aliquam hæresim, si iterum verè incidat, siue in eandem, siue in aliam curię sæculari traditur.d.cap.accusatus. §. cum vero. de hæretic. libr.6. quia qui incidit in aliam hæresim diuersam ab ea, de qua se purgauit, non punitur pœna relapsorum, nec traditur Curiæ sæculari, vt luculèter docet Franc.Pegna in 3. p. Director. comment.38. super titu. de secundo modo finiendi processum.

Tertio modo finitur processus tormẽtis, nam si delatus exponitur tor-
6 mentis,† & firmiter sustinet illa, nihil que confitetur, absoluitur ab instantia. Ita Tabiensis.in sum.verb. Inquisitor.§.14.nu.15. Iacobus Sprenger. in Malleo maleficarũ.3.p.q.22. Vmbertus Locatus in opere iudiciali, verb. tortura. Siluester de strigib.lib.3.c.4. puncto.5. Simanc.de Cathol.institut. titu.65. de tormentis, & optimè Eymericus in.3.p.Directorij.q.61. & ibi
7 Franc. Pegna.† Sentẽtiæ autem torturæ,& in eius executione, Episcopus & Inquisitor interuenire debẽt. Clem.multorum. de hæretic. instructio Matritianæ ann.1561.c.48.in hęc verba.[Ad pronunciãdum verò tormenti sententiã interueniant Inquisitores & ordinarius,& eodem modo ad eius executionem, ob varios casus, qui in tortura accidere possunt.]
8 Hæc ibi.† Ad torturam verò deueniri debet, quando indicia iure subsistũt: rei etiam hæreseos, qui propter immaturam ætatem, quales sunt impuberes, aut propter senectutem torqueri non possunt, terreri tamen possunt cum moderamine iuxta personæ,& temperamenti corporis qualitatem. Text. est ad hoc singularis in l.1. §. impuberi. ff.ad Senatusconsult.Syllan. cuius verba sunt.[Impuberi autem vtrum in supplicio tantùm parcimus, an verò etiam in quæstione? & magis est vt de impubere nec quæstio habeatur, & aliàs solet hoc in vsu obseruari, vt impuberes non torqueantur: terreri tantùm solent, & habenâ, & ferulâ cædi.] Hæc ibi: & tenet Simanc. de Cathol. institut.titu. 65. numero 45.
9 † mulier prægnans nec torquenda, nec terrenda. Anton. Gomez variarum resolut. capit.13. num.3. Paulus I. C. 1.sentent. tit. 12. §.5.& text. ex eod. Paulo in l.3. ff. de pœnis.

Quarto modo terminatur proces-
10 sus † per abiurationem de leui. Sed quia abiuratio multifariam accipitur, primò sciendum erit, quid sit
11 de quo prædicatur. Est autem † abiuratio solennis hæresum detestatio, cum assertione Catholicæ veritatis, & obligatione, iuramento & pœnâ munitâ permanendi in fide Christiana, vt colligitur ex cap. ego Berengarius. de consecratio. distinct. 2.& capit ad abolendam §.illos quoque.de hæreticis. & ex c.super eo.& ex capit. accusatus. de hæretic.lib.6. & cap.inter solicitudines. de purgatione canonica.quæ quidem abiura-
12 tio antiquitus instituta fuit † ob continuas, frequentesque hæreticorum fraudes, & subterfugia, vt abiurationis robore adacti, & quasi vinculo constricti, & alligati cogerentur in Catholicæ Ecclesiæ vnitate permanere, ne liberum eis esset impunè, quoties vellent, recedere, ac Ecclesiam deludere, vt verè & grauiter constituit Leo Papa I. Epistola 48. cuius initium est. [Relatione sancti fratris,] & refert Conrad. Brun.lib.3. de hæretic. capit.6. Quid autem continere debeat abiuratio, præscripsit idem Leo vbi suprà in
13 hæc verba.† [Damnent apertis professionibus suis superbi erroris autores, & quicquid in doctrina eorum vniuersalis Ecclesia exhorruit, detestentur, omniaq; Decreta Synodalia, quæ

quæ ad excisionẽ huius hæreseos Apostolicę sedis cõfirmauit autoritas, amplecti se,& in omnibus approbare plenis & apertis,ac propria manu scriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorũ obscurum, nihil inueniatur ambiguum: quoniam nouimus hanc istorum esse versutiam, vt in quacumque particula dogmatis execrandi, quam à damnandorum societate discreuerint, nihil sibi sensuum suorum existiment esse non saluum.] Hæc ibi.

14 Constituitur autem abiuratio † quadrupliciter. Aut enim est de leui, aut de vehemẽti, aut violenta suspicione, aut denique de hæresi formali: quæ partitio proculdubio aptissima est, cùm ea omnes casus (quibus in hoc crimine Deus offenditur) comprehendantur: abiurationes verò de vehementi,& de violenta ratione finis non differũt, potissimum in idem, at in formali manifestior est discriminis ratio.

15 De † ætate autem abiurantis, varij varia dixêre, quorum opiniones docte Simanc.de Cathol. instit. tit. 1. nume.4. refert,& hæc difficultas iam olim diffinita est in Concilio Tolosano, anno Domini 1229. cap.11. vbi scriptum exstat[Vniuersi tam mares, quàm fœminæ, masculi à decimoquarto anno & suprà, fœminæ à duodecimo abiurent omnem hæresim extollentem se aduersus sanctam Catholicam Romanam Ecclesiam, & fidem orthodoxam, quibuscumq; nominibus censeatur,] hæc ibi. Idem paucis post annis constituit Concil. Biterrense cap. 31. his verbis: [Præterea vniuersos, tam mares, quàm fœminas, masculos à quatuordecim, fœminas à duodecim annis & suprà, faciatis abiurare omnem hæresim,& iurare quòd fidem seruent,& defen-
16 dant Catholicam. Si quis autem† minori ætate, quàm prædiximus, deliquerit, alijs pœnis afficiendus erit, non autem ad abiurationem cõpellendus, vt ex dictis Concilijs facilè percipitur.

Instructio tamen Vallisoletana pu-
17 blicata,an.Dñi 1488.c.12.indicare videtur† ante hanc ætatẽ posse pueros abiurare, si doli capaces fuerint, malitia enim supplet ætatem, non tamen publicè id fieri debet, inquit enim: [Item constituerũt, vt minores ætate discretionis, tam masculi, quàm fœminæ, non teneantur publicè abiurare, nisi post dictos annos discretionis, qui est annus duodecimus in fœmina, & quartusdecimus in masculo, atque ita intelligatur statutum ordinationũ Hispalens. quod de hoc disponit. [Cumque prædictos annos excesserint, abiurent quòd deliquerint, dum essent in minori ætate constituti, si fuerint doli
18 capaces]hactenus ibi. An verò † abiuratio fieri debeat ab his de leui, an de vehementi, cùm præmatura ætas multùm detrahat delicto in hoc crimine hæresis: pensanda est fragilis ætas, iudicium inconstans, ratio debilis, ignorantia credẽdorum: quæ omnia plurimùm minuunt suspiciones hæresis. At si constet de hæresi formali, abiuratio de formali hæresi facienda est,& abiurans debet subscribere, vt constet perscripturam de ea. Siluester in sum.verb.hæresis.1.§.13. numer.19. Ponzuinius in tract. de lamijs, num. 89. Si autem reus nesciat scribere, tunc Inquisitor & Notarius subscribent, vt instruct. Matritian. anni 1561. cap. 42. præscriptum est, in hæc verba: [Abiuratio, quam rei fecerint, apponatur in fine sententiæ & pronuntiationis illius, cui, si sciunt rei scribere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

subscribent,appositis suis nominibus: sed si nesciant, tunc vnus ex Inquisitoribus & notarius subscribẽt] Idem cautum est per easdem instructiones cap.26.

Postquam decretum fuerit inter Inquisitores & Episcopum, quo die, & quâhorâ,& quo loco sententia pro-
19 nuncianda sit, † citandus est reus, ac vocandus vt personaliter sententiam audiat, recepturus pro delictis debitam pœnam, text. in Clement. sæpe.de verb.signific. ibi sententiam diffinitiuam. Iulius Clarus in pract. crimin. quæst.31.vers.sed huc quęro. Ludouic.Carrer.tract.de hæretic.nu. 128. Gundisaluus de Villadiego in tract.de hæretic. quæstione 15. num. 1.glo.in verb.non obstantibus.in extrauag. non nouam.de dolo & contum. inter communes citatis. ad id licet non peremptoriè partibus, &c.

20 Quintò, processus terminatur † abiuratione de vehementi, quando delatus de hæretica prauitate non reperitur legitimè deprehensus, nec confessione propriâ, nec facti euidentiâ, nec testium productione legitimâ:sed sunt magna probata indicia contra eum, & ex illis redditur suspectus de hęresi vehementer.Si is relabatur, pœna relapsis debita punitur, & brachio sæculari traditur.c.accusatus. in princip. de hæret. libr. 6. Cæterùm si suspicio duxit originem à publico actu, publicè abiuratio fieri debet,sin minùs,secretò fiet.Tabiens. in summa verb.Inquisitor §.16.Iacob. Sprenger.in Malleo maleficarum. 3. part.quæstione 24.& Locatus in fine operis iudicial. tit. de forma sententiæ contra vehementer suspectum de hæresi.Siluester de strigibus libr. 3. c. 4.punct.7.Repertor.Inquisitor. verb. sententia. §. aliæ sententiæ.versiculo quia nobis constet. hi autem suspecti de vehementi carceri mancipari possunt.cap.vt commissi.de hæretic.lib. 6.nec hi sunt crucibus subsignandi, vt docet Zanchinus tract. de hæret. cap.20. vers. portet Crucem. Repertor.Inquisitor.verb. Crux. §. qualiter redeuntes. Hispaniæ autem media his apponitur decussa in aliquibus Inquisitionibus, vt superiùs ostendimus. Abiuratio fieri debet in lingua patria, vt circunstantes percipiant eam, nisi omnes essent Ecclesiastici, & post abiurationem debet reus commoneri, ne vlterius incidat in aliquam hæresim,quia sine misericordia pœna relapsis debita punietur, & vt relapsus brachio sæculari tradetur,vltimo supplicio feriendus. c.accusatus. §. eum verò.de hæretic. lib.6.

Rursus forma abiurandi hæresim ob vehementem suspicionem habetur.in cap. ego Berengarius de consecratione. distinctione 2. quam refert Eymeric. in 2. parte Director. quæstione 6. Aliam præscripsit Turre-cremat. libr.4. in summa de Eccles.par.2. cap.22. & Alphons. de Castro lib.1.cap. vltimo de iust.hæretic. punit. & Ioann. Rojas singul. cap. & Simanc. de Cathol. institut. titulo primo.

Sexto modo conficitur processus
21 in casu † violenti suspecti, quando delatus nec facti euidentiâ, nec testium productione conuincitur, sed sunt violenta & fortissima indicia, quæ ipsum delatum reddunt meritò suspectum de hæresi & violẽter, proper quæ talis debet vt suspectus violenter abiurare, vt potè propter aliquid dictum vel factum, verbi gratia:si excommunicationem sustinuit per annum. Is enim suspectus de hæresi leuiter est. cap. grauem. de pœnis.

pœnis. & scisscitatus responsurus de fide non comparet, sed renuit contumaciter comparere, & propterea excommunicatur, tunc fit de hæresi vehementer suspectus: nam leuis suspicio transit in vehementem. Sed si sustinet illam excommunicationem animo pertinaci per annum,tunc fit suspectus de hæresi vio-
22 lenter,quæ † præsumptio iuris, & de iure dicitur: est namque quædam legis dispositio aliquid præsumens, & super præsumpto tanquam sibi comperto & noto statuentis. Quæ cùm ab apertis, & violentis indicijs proficiscatur, pro manifestâ veritate habetur.c.is qui.de sponsal.c.quanto.de pręsumpt.l.1.§.1.C.de rei vxor. actio. & contra hanc non admittitur defensio.Imò ex tunc talis est vt hæreticus condemnandus. text. in c. cum contumacia:vbi omnes scribentes de
23 hæretic.lib.6.etsi huiusmodi† violenter suspectus fortasse, licet in re non sit hæreticus(vt potè quia non habet errorem in mente, nec pertinaciam in voluntate.) Si noluerit resilire,& hæresim abiurare, & satisfactionem cõgruam exhibere, brachio sæculari traditur animaduersione debitâ puniendus.c.ad abolendam.§. præsenti.
24 de hæretic.† Si autem consentiat, & cum effectu abiuret hæresim,perpetuo carceri mancipatur.c.excommunicamus.2.de hæreticis. Hoc eodem etiam modo violẽter suspectus, si renuet abiurare,traditur brachio sæculari, sed si vult obtemperare, & abiurare, id facit abiurando generaliter omnem hæresim, & recipitur ab Ecclesia & absoluitur ab excommunicatione. Ita Tabiens in summ. verb. Inquisitor.§. 17. Sprengerius in Malleo maleficarum 3. part. quæstione 25. & Locatus in opere iudiciali in fine in formula sententiæ,contra violenter suspectum de hæresi. Zanchinus in tract. de hæresi. cap. 41. Repertor. Inquisitor. verb. sententia. §. de formis sententiarum. Hæc autem
25 † præsumptio violenta nascitur ex signis exterioribus operum, aut verborum, ex quibus concludi solet efficaciter, & ferè semper, quòd talia dicens vel faciens est hæreticus, vt si quis transit ad ritus Iudæorum. cap. contra Christianos. de hæretic.lib.6.& in dict. casu d. cap. cum contumacia suprapositio: in his enim casibus à iure expressis, violenta oritur suspicio contra ita delinquentes. Quam doctrinam tradit Gerson in tract.de protestatione, consideratione final. & multifariam exemplificat Alberti.tract. de agnoscen. assertion. quæstione 3.num.7.& quæst.30.num. 2.& dilucidiùs Franc.Pegna in 3.part. Director. titul. de signis, quibus diuersi hæretici cognosci possunt. 2. p. q.55.& 56.

Septimo modo conficitur processus, quoties delatus de hæretica pra-
26 uitate reperitur † suspectus de hæresi,ac etiam diffamatus,sed nec propriâ confessione,nec facti euidentiâ, nec testium depositione id constat, est tamen publicè diffamatus, & exstant indicia contra eum, quæ ipsum
27 reddunt suspectum aliàs de hæretica prauitate, † quia habuit magnã cum hæreticis familiaritatem, quorum exẽplum exstat in c. inter solicitudines. de purgatione canonica. & idcirco indicitur purgatio canonica, & hæresis abiuratio ex dict.cap.inter solicitudines: Si publica infamia fuerit, publicè se purgabit, sin minùs,
28 secretò. Et hic modus † à secundo suprà dicto differt, quia ibi de solo diffamato, hic verò de diffamato simul,& suspecto agitur, & de hoc loquitur Tabiens. in summ. verb. Inquisitor. §. 18. Siluester de strigibus libro 3. cap. quarto, puncto 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sprengerius vbi suprà, quæstione 26. Ego tamen non facilè vterer huiusmodi remedio, dubium namque & periculosum est, & præstat ad remedia confugere contra reos magis (vt ita dicam) purgatiua.

Octauo modo conficitur processus, † quando delatus confitetur iudicialiter coram Inquisitore aut Episcopo, medio iuramẽto, stetisse se & perseueraſſe in illa seu alia, de qua delatus est, hæretica prauitate, & illi credidit & adhæsit, sed meliùs informatus vult resilire, & ad gremium Ecclesiæ redire, & illam & aliã quamcumque hæresim abiurare, & satisfacere, prout ipse Inquisitor & Episcopus voluerint ordinare; & non reperitur, quòd vnquam aliàs hęresim aliquam abiurauerit, sed nunc prompto animo paratus est abiurare, is sanè non est tradendus brachio sæculari vltimo supplicio feriendus, nec, si clericus fuerit, degradandus, sed ad misericordiam admittendus d.c. ad abolendam. §. præsenti. de hæretic. Abiuratâ tamen hæresi, in perpetuum carcerem est detrudendus. c. excommunicamus. 2. §. si quis. de hæretic. absolutionis tandem beneficio impertito, iuxta decisionem text. in c. vt officiũ. de hæretic. † Caueant tamen Inquisitores, ne ficta sit hæreticorum conuersio. Supradictis confert, quæ tradit Tabiens. vbi suprà §. 19. Sprenger. q. 27. Siluester d. c. 4. Locatus in opere iudicial. in forma ferendæ sententiæ, seu iniungendi pœnitentiam ei, qui per testes. Franc. Pegna in 3. p. Director. Comm. 44. est tamen obseruandum, quòd qui ab hæresi redeunt ad Ecclesiam, † pronunciandum est in sentẽtia hęreticos fuisse, vt tenet Ioã. Andr. & Gemin. in d. c. vt commissi. de hæretic. lib. 6. Simanc. de Catholic. institut. tit. 6. nu. 5. idque constitutum est instruction. Hispal. c. 10. vt qui reincorporantur, vel iterum vniuntur Ecclesiæ, declarentur fuisse hæretici vel apostatæ, & incidisse in pœnas à iure statutas, quia tamen dicunt se velle puro corde, & fide non fictâ redire ad Ecclesiam, iudices absoluunt eos ab excommunicatione, & reconciliant Ecclesiæ, si ita est (vt asserunt) quòd absque vlla simulatione verè conuertuntur, quod vtique vsu communi introductum est. Profertur autem † conuersorũ sententia sub conditione, vt si fortè non seruauerint conditiones propositas, scilicet conuersi ad fidem corde, & fide nõ fictâ, & iniuncto sibi mandato seruato, appareat eos non fuisse absolutos, Gemin. & alij in d. c. vt commissi. §. nec non. de hæretic. lib. 6.

Notandum præterea est insigne † priuilegium Inquisitorũ, quòd etiam post sententiam latam iurisdictio eorum in eadem causa non exspirat, vt docet Guido Falcodius in consultationibus ad Inquisitores. q. 13. quem sequitur Archidiaconus in d. cap. vt commissi. de hęretic. lib. 6. idque cautum olim fuit in Concilio Narbonẽsi cap. 7. & in Concil. Biterrens. cap. 22. quod vtique intelligendum est, si Inquisitores viderent negotio fidei expedire, non aliàs, vt ex eodem Concilio Biterrens. deducitur d. c. 22. ibi: [Ac semper vobis potestate retentâ, vt si videritis negotio fidei expedire, sine noua etiam causa possitis ad carcerem reducere supradictos.]

In ditionibus autem Hispaniarum super quibusdam pœnitentijs inferiores Inquisitores post latam sententiam nullum habent arbitrium absq; facultate Generalis Inquisitoris illorum regnorum.

Nono modo, quando † delatus reperitur confessus hæresim, & pœnitens, vel relapsus realiter, id est, quãdo ipse confitetur iudicialiter coram Inquisitoribus, aliàs se abiurasse omnem hæresim, & postea tali hæresi aut errori, vel quòd in specie aliquam hæresim abiurauit, tanquam deprehensus in hæresi, seu tanquam suspectus de hæresi vehementer, & post redijt & credidit eidem adhærens, postea consilio saniori pœnitet, credit Catholicè, & reuertitur ad Ecclesiæ vnitatem, tali verò non sint deneganda Ecclesiæ sacramenta. c. super eo. de hæreticis. lib. 6. Et nihilominus vt relapsus tradendus est brachio sæculari vltimo supplicio feriendus, Repertor. Inquisitor. verb. sententia. §. sequitur. Eymericus 2. p. Director. quæstione 58. Siluester de Strigib. libr. 3. cap. 4. puncto 11. Locatus & Sprenger. vbi suprà. Postea † diligenter enititur per viros religiosos, prudentes, & doctos, vt relapsus Curiæ sæculari tradendus conuertatur, vt tradit Campegius apud Zanchin. cap. 16. versic. relapsus reperiatur. Hoc enim rationi cõsentaneum est, ne anima eius ex hoc sæculo migratura, quæ cunctis rebus est præferenda. l. sancimus. de sacrosc. Eccles. naufragium faciat. Hi verò festo die Curiæ sæculari tradendi sunt, vt docuit Ioann. Andr. in d. c. vt commissi. de hæreticis. libr. 6. expedit enim multitudinem populi congregari ad vidẽdos reorum cruciatus & pœnas, vt inde discant timere homines, & à malo committendo auocari. Quamobrem in Hispania † publica fidei actio in diebus festiuis celebratur, idque eo ritu, quem præscripsit instructio Matritiana anno 1561. cap. 77. in hæc verba: [vbi reorum processus concluſi fuerint, & ordinatæ sententiæ, Inquisitores diem feriatum, in quo fiat publica fidei actio, assignabunt: quem diem significabunt capitulis Ecclesiæ, & consistorio ciuitatis, vbi fuerit Regius senatus, intimabitur etiam Præsidi, & Auditoribus, qui omnes inuitabũtur, vt fidei actionem comitentur, iuxta consuetudinem cuiusque loci. Curent autem Inquisitores, vt hæc tam commodo tempore fiant, vt executio sententiarum eorum, qui tradendi sunt curiæ sæculari, possit fieri de die ob euitanda inconuenientia.] Hæc ibi: Quæ certè futuri iudicij imaginem referũt, præsertim in ditionibus Hispaniarũ, vbi horrendum ac tremendum spectaculũ ad hoc paratur modo in Ecclesijs, vt tenet Nauarrus in Enchirid. seu Manual. de oratione. c. 5. aliquando publicè in parenti & ampla platea, seu foro, vt patentiùs ab omnibus spectetur.

Hæreticus † verò Clericus relapsus, priusquam tradatur Curiæ sæculari, degradari debet à solo Episcopo, vt tradit Gregorius IX. in c. quoniam. de hæretic. libr. 6. conuocatis Abbatibus alijsque prælatis, & religiosis personis. Et demum Concil. Trident. sess. 13. de reformatione c. 4. formam hãc præscripsit. In crimine hæresis † de actuali degradatione accipiendus est sermo, vt tradit Albertin. in cap. quoniam. de hæretic. lib. 6. quæstion. 7. & quomodo fieri debeat, ex text. in cap. degradatio. de pœnis. libr. 6. solus Inquisitor poterit, si negligens fuerit Episcopus, declarare hæreticum esse degradandum. Albert. vbi supra, n. 3.

Decimo modo expeditur processus, quando delatus iudicialiter † cõfitetur proprio ore se credere aliqua quæ sunt hæretica planè, & ea defendit, & informatus per Inquisitores, quod illa sunt hæretica, non vult eis credere, imò coram eis defendit, nec vult ad eorum mandatum illas hæreses abiurare, nec abnegare, seu reuocare, imò persistit in eis, & sustinet animo pertinaci: & non

Universidad de Deusto
Biblioteca

& non inuenitur, quòd vnquam abiurauerit aliquam hæresim seu errorē tunc quandiu sic in pertinaci proposito persistit, est veraciter impœnitens hæreticus non relapsus: talis debet solus carcerari, & custodiri, nec eum debet quisquam alloqui, nisi custodes sancti Officij, qui non facilè decipi possunt, cum fideles viri & probi sint, qui ad audientiā sæpe euocandus, & instruendus in viuæ fidei articulis, & falsitatis illorum articulorum, in quibus stat animo pertinaci, vt ab erroribus conuertatur: quod summâ diligentiâ & charitate fieri debet, industriâ & doctrinâ virorum illustrium, tam Thelogorum, quàm Canonistarum adducēdo graues autores ad hoc stabiliendum. Si autem conuerti noluerit, non tradatur statim brachio sæculari, tametsi hoc ipse efflagitet, & petat falsò persuasus se pati pro iustitia vt Martyrē: sed diu debet in duris & obscuris carceribus detineri, vt tradit Simanc. de Cathol. instit. tit. 48. num. 2. nam vexatio aliquando aperit intellectum, quæ omnia constituta sunt per plures instructiones Hispaniæ sancti Officij, vt in 3. Vallisoletana cap. 5. & instruct. 5. Hispal. cap. 9. & alia Matritiana, anni 1561. cuius hæc sunt verba, Latinò donata. [Cum reus exstiterit negatiuus, & legitimè fuerit de crimine hæresis (de quo fuit accusatus) conuictus, vel exstiterit pertinax, manifestum est in iure, quod debet tradi Curiæ sæculari: Cæterùm in tali casu Inquisitores multum debent eius conuersionem procurare, vt saltem in gratia Dei moriatur, in quo Inquisitores facient, quicquid piè poterunt:] hæc ibi. Ad hæc text. in cap. conuenientibus. 1. q. 7. glos. in c. excōmunicamus. §. qui autem. de hæretic. Simanc. vbi suprà, tit. 48. nu. 32. & aliquos ipse refert & adducit in hanc sententiam. Huc accedit Concil. Biterrense cap. 17. in hæc verba. [Conuerti nolentes vbi commodè poteritis damnare tardetis. Ipsos frequenter tam per vos, quam per alios ad conuersionem monentes, ac tandem in sua malitia pertinaces faciatis errores suos, ad eorum detestationem publicè confiteri, & sic eos damnatos præsentibus potestatibus sæcularibus, eorumúe Balliuis, secundum mandatum Apostolicum relinquentes.] Hactenus ibi: & copiosè Franc. Pegna in 3. part. Director. Comment. 46.

Vndecimo terminatur processus,
40 † quando delatus de hæretica prauitate, confitetur ore proprio iudicialiter coram Inquisitore hæresim manifestam, nec vult acquiescere veritati, imò coram eo defendit suos errores pertinaciter, & animo indurato, nec vult abiurare hæreses, quas primò abiurauerat, nec obedire mandatis Inquisitorum: qui tum omnino relinquendus est brachio sæculari, siue pœniteat siue non, vt relapsus, interim teneatur in duro ac tuto carcere, in firmis compedibus & catenis, ne possit euadere, & alios inficere: & in visitatione seruetur ordo prædictus in decimo modo expediēdi processum: vt tradit Locatus in opere iudic. in fine in forma sententiæ, cōtra impœnitentē & relapsum. Iacob Sprengerius in Malleo maleficarum 3. part. q. 30. Repertor. Inquisitor. in verb. sententia. §. sequitur sententia. Siluester libr. 3. de strigibus. cap. 4. puncto 13. formā sententiæ contra hos præscripsit Concil. Constantiens. sess. 21. vbi ait. [Damnatus fuit Hieronymus de Praga, qui relapsus exstiterat & impœnitens.] Quā Franc. Pegna posuit in 3. p. Direct. Comment. 47. pag. mihi 560.

Duodecimo modo, † quando delatus de hæretica prauitate reperitur in hæresim deprehēsus: facti euidentiâ, aut testium productione legitimâ, non tamen confessione propriâ quoties delatus ipse conuincitur legitimè de aliqua hæretica prauitate, vel facti euidentiâ, vt potè quia hæresim publicè prædicauit, vel per testes legitimos, contra quos delatus non potuit legitimè excipere, & tamen ipse sic conuictus & deprehensus persistit firmiter in negatiua, & confitetur constanter Catholicam fidem, ita Locatus, Siluester Repertor. Inquisitor. & Iacob. Sprenger vbi suprà, is vero quandiu sic persistit in negatiua, hæreticus impœnitēs est censendus. Host. in sum. tit. de hæretic. §. qualiter quis in hæresim deprehendatur. Franc. Pegna vbi suprà Comment. 48. vbi copiosè.

Tertiodecimo modo, perficitur
42 processus, quando delatus † reperitur conuictus de hæretica prauitate: est tamen fugitiuus, seu absens contumaciter, sed congruo tempore expectatus in tribus casibus, quando ipse delatus est deprehensus in hæresi, vel confessione propria, vel facti euidentiâ, vel testium productione legitimâ, sed fugit vel se abscondit, & citatus legitimè noluit cōparere. text. in c. ad abolendam. §. præsenti. de hæretic.

Secundus casus, quando aliquis est delatus de hæretica prauitate, & re-
43 ceptā informatione deprehenditur † vtcunq; seu leuiter suspectus de leui, & sic citatur responsurus de fide, & quia renuit cōtumaciter comparere, excommunicatur: & sustinet excommunicationē per annum animo pertinaei, & contumaciter se abscōdit. Is non est hæreticus impœnitens iudicandus, sed est velut hæreticus impœnitens condemnandus. cap. cum contumacia. & d. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. Pegna vbi suprà Comm. 49.

44 Tertius casus, quando aliquis † impediuit directè iudicium, sententiam seu processum fidei, vel ad hoc dedit consilium, auxilium, vel fauorem, & contumaciter se subtraxit, & sustinens per annum, vt hæreticus est damnandus. cap. vt Inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. ita Locatus, Iacob. Sprenger. Tabiens. in sum. Siluester vbi suprà, puncto 15.

45 Priusquam sententiæ ferantur, † si quis fidei causa contumax absens est, nec comprehendi potest, edictis publicis est vocandus, eiq; per citationem denuntiatur, vt intra triginta dies cōpareat, demonstraturus suam innocentiā. Ea verò dilatio peremptoria esse debet, id est, vna pro tribus, in qua citādus est reus ad omnia, & singula iudicij acta, dicens in ea Inquisitores de sua causa cognituros, & sententiam contra ipsum laturos nisi compareat. l. ad peremptorium. ff. de iudic. c. de illicita. 24. q. 3.

Cæterùm, si absens ob causam fidei
46 suspectus est † solùm de hæresi citandus est, vt accedat de fide responsurus, intra certum tempus ei præfinitum. Quo si intra illud non accesserit, declarari debet excommunicatus. Si verò in excōmunicatione per annū extiterit, vt hæreticus est damnandus, cap. cum contumacia. de hæretic. libr. 6. Conrad. Brun. libr. 4. cap.
47 11. † Anno elapso non auditur contumax quo ad bona, sed bene de crimine, Simanc. de Catholic. instit. tit. 2. n. 20. & tit. 14. nu. 10.

48 Quando verò † processus traditur delato, & quo ordine id faciēdum sit vt præcaueantur multa mala, quæ inde oriri solent; præscripsit Campeg. apud Zanch. in tract. de hæretic. cap. 13. vers. nec desunt modi. & Iacob. Sprenger: in Malleo Maleficar. p. 3. q. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

11. Actu 7. & Siluestet libr. 3. de strig. c. 3. puncto 9. Eymeric. p. 3. Director. in titul. modi sex tradendi, copiam processus delato de hæresi. & ibid. Franc. Pegna Comment. 29. nos autem hic quid obseruandum sit, breuiter perstringemus, ita tamen vt in reos quicquam durius propterea non statuatur, sed eis via se defendendi relicta sit, & testium incolumitati consulatur: nam si hoc iudicio
49 † testibus non consulitur, nequaquam reperietur qui hæreticos, vel denunciaret, vel veritate testificationis onerare ausit, quod vtiq; in maximũ Catholicæ fidei detrimentũ vergeret. Idcirco in Inquisitionibus Hispa. instruct. Hispa. c. 16. an. 1484. constitutũ est, quod quoties depositiones testium publicantur, & earum copia reis traditur supprimantur nomina testiũ dies, hora, & locus delicti commissi, & si quæ sunt similes circunstantiæ, ex quibus testes cognosci possunt, quę prudentiæ Inquisitorum relinquuntur. Prædictæ instructionis verba Latina hæc sunt.

[Item, quoniam habitâ legitimâ informatione cõstitit, ac cõstat ex publicatione nominum & testium, qui deponunt super dicto hæresis crimine posse inde inire graue damnum, & periculum personarum, & bonorum (nam experientia demonstrauit, atque demonstrat testes aliquos esse interfectos, aut vulneratos, & malè affectos ab hæreticis) ob 51
præfatam causam, attendendo in primis etiam in Regnis Castellæ & Aragoniæ, reperiri magnum numerum hæreticorum, ob graue damnũ & periculum præfatum quod testibus imminet, cum eorum nomina publicantur: Domini decreuerunt,
50 vt Inquisitores possint † non publicare nomina vel personas testiũ, qui contra hæreticos deposuerint.] Hæc ibi, declarabitur tamen mensis & annus, in quibus deponunt testes iuxta formam instructionis Matritianę, anni 1561. cap. 32. De eadem re tradunt Io. Rojas sing. 207. Simanc. de Cathol. instit. tit. 64. nu. 26. cum seqq. Idipsum statuit Concil. Biterr. c. 10. vbi iubet ne testiũ nomina signo, vel verbo aliquo publicentur: Et eleganter Franc. Pegna 3. p. Direct. super q. 75. Nec obstat tex. in c. statuta. §. cessante, de hęret. lib. 6. vbi cõceditur posse nomina testium publicari cessante periculo. Quoniã hodie perpetuo adesse id periculũ constitutissimũ est, & propterea nunquã fieri debet huiusmodi nominũ aut personarum testium publicatio, exstat ad hęc rescriptũ Apostolicum Pij IIII. impressum post literas Apostolicas, pro Offic. S. Inquisitionis, in fine Directorij, idque vsu & communi stylo receptum est. Prudentissimè ergo constitutum est, ne testiũ nomina & cognomina publicẽtur, vt ex eodẽ rescripto deducitur, propter potẽtiã reorũ, quæ tripliciter accipitur. Prima, generis & familiæ, secunda pecuniæ, tertia malitiæ, quę alijs duabus est formidabilior. Siluest. lib. 3. de strig. magar. c. 3. neq; etiam denegatione publicationis huiusmodi appellari potest, & † si prouocetur nullo modo admitti debet appellatio, sed reijci debet tanquam friuola & iniusta, & propterea quæsitores fidei diligenter animaduertere & inuestigare vitam, & mores testium ac delatorũ, vt tradit Ioan. Rojas d. singul. 208.

Nomina testium, an debeant publicari.

HIs igitur suppositis erraret Inquisitor qui testium nomina publicaret, cum ob periculum prædictum, tum etiam quia contra tot decreta Pontificia faceret, & contra receptam

ptam sancti Officij consuetudinem, cum huiusmodi consuetudo laudabilis sit, approbata & legitimè præscripta atque inducta, quæ vim legis habet. §. ex non scripto. instit. de iur. natu. gent. & ciuil. Repertorium Inquisitor. in verbo nomina. §. nunc videndum. Simanc. de Cathol. instit. tit. 64. num. 26. & in Enchirid. tit. 35. nu. 13. & seqq.

Quando autem delato copia processus, modo supradicto suppresis nominibus & cognominibus deponentium, & ipse visis depositionibus
52 coniecturatur † quis contra se deposuerit, & dicit illos sibi esse inimicos capitales, tunc Inquisitor attendit ad causas inimicitiarum, si sufficientes non sunt, dimittit: si sunt efficaces
53 † examinat super hoc articulo secretè testes, & si non probant legitimè, repelluntur cum consilio consultorum Iurisperitorum, quem modum procedendi præscripsit Concil. Biterrens. dict. cap. 10. in hæc verba: [Illud autem caueatis secundum prouidam Sedis Apostolicæ voluntatem: ne testium nomina, signo vel verbo aliquando publicentur, sed si instat contra quem inquisitio fit dicens, fortè se habere inimicos, vel in se aliquos conspirasse inimicorum, ab eo seu conspiratorum nomina, & inimicitiarum, seu conspirationis causa, & veritas exigatur, vt sic & testibus consulatur, & ipsis etiam conuincendis:] hactenus ibi: quod est notatu digniſsimnm.

Verùm, quia delati sæpè vt causa protrahatur in infinitum, Inquisito-
54 res † recusant, videndum in primis est quid sit recusatio. Secundò, an Inquisitores possint recusari: Recusatio autem est (vt ait Hostiens. in sum. titul. de recusat. iudic. §. quid sit recusatio.) ob iustã causam suspicionis contrà iudicem, propositam euidentiæ eiusdem iudicis declinatio, canonicè allegata. Secundò, videbatur dicendum siue sint ordinarij siue delegati posse recusari, ex cap. suspicionis. de offic. deleg. c. cum speciali. de accusat. & l. apertissimi. C. de iudic. & Hostiens. vbi suprà. Tamen hæc nõ procedũt nec habent locũ regulari-
55 ter in Inquisitoribus fidei, cũ † hi vt suspecti recusari non possint, is enim grauissimus, æquissimus, probatissimus & prudẽtissimus eligi præsumitur, vt docet Archidiac. in c. quia pleriquę. de offic. ordin. lib. 6. Franc. Ripa. in tract. de peste. 3. p. nu. 140. Iacobus Menoch. libr. 1. de arbitr. iudic. q. 37. num. 40. & in specie, Ioann. Rojas singul. fidei 100. & in tract. de hæret. 2. par. tit. de priuileg. Inquisitor. num. 435. Bernard. Comensis in Lucer-
56 na Inquisitor. in verbo recusatio. §. 1. Cæterùm † aut quia reum non seruato iuris ordine aggrauauit, aut quia eius est inimicus, vel in reos cõspirauit, vel grauiter æmulatus est, vnde facilè inimicitia oritur, quæ inimicitiæ sæpè comparari potest recusari possent: causæ autem quæ fuerint his leuiores negliguntur, vt tradit Zabarel. in Clement. 1. de hæret. Angel. in summ. in verb. Inquisitio. §. 5. Simanc. de Cathol. instit. titul. 17. num. 51. & sic crederem intelligendam instructionem sancti Officij, ann. 1561. cap. 52. alias verò causas præscripsit Hostiens. in dict. tit. de recusat. §. quæ sunt. Ioann. Andr. in cap. legitima. de appella. libr. 6. qui viginti septem causas adducunt, Panormitan. in cap. cum speciali. de appellat. † hæ autem causæ recusationis ad supremum Senatum Inquisitionis remittendæ sunt, vt iudicet an de causa cognoscere debeat, vt instruct. Matritiana, anni 1561.

Quoniam ob easdem causas & rationes, quas delati conantur recusare

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inquisitores, ob eadem etiam nituntur friuolè prouocare & appellare à sententijs, quoniam res diuersa est: breuiter quid agendum sit constituemus. Reliqua verò petenda sunt ab infrascriptis Docto. qui copiosè de hac materia scribunt. Conrad. Brun. libr. 4. de hæret. c. vlti. Simanc. de Catholic. institu. tit. 6. idem in Enchirid. tit. 65. Ioan. Rojas in singul. fidei. singul. 19. Bernard. Comens. in Lucerna Inquisitorum, in verb. appellatio. Locato in opere iudicial. & Repert. Inquisitor. in verb. appellare. Zanchin. in tract. de hæretic. c. 29. & ibi Campeg. Archidiac. Ioa. Andr. Geminian. Franc. & cæteris in cap. vt Inquisitionis. de hæret. libr. 6. & alij plures quos consultò omitto.

Verùm, quia iura vbique clamant
58 † hæreticis beneficium appellationis denegari debere, ex c. vt Inquisitionis. de hæret. lib. 6. vers. non obstantibus appellationibus. Fredericus II. Imperator in l. vt commissi nobis. §. 7. in hæc verba: [Omne insuper proclamationis, & appellationis beneficium ab hæreticis, receptatoribus, & fautoribus eorũdem penitus amouemus, &c.] Et Concil. Constantiense, sess. 15. appellationem per Ioannem Hus interpositam, velut iniquam & vanam explosit, vt scribit Cochlæus: Nam iure Inquisitorum sententiæ definitiuarum locũ obtinent, & ab illis nulla hæreticis appellatio conceditur. Fuit enim appellationis remediũ institutum ad præsidium innocentię,
59 † non ad defensionem iniquitatis c. cum speciali. §. porrò. & c. ad nostram. de appellat. quod vtique obtinet in fauorem fidei, & odium hęreticorum, ne iudicium protrahatur, & quia quæ maturo & pensato præcedenti consilio fertur, non debet per iniquas
60 calumniantium versutias retractari. † Ab interlocutorijs tamen sententijs Inquisitorum prouocare reis licet, si se grauari senserint. Zanch. in tract. de hæretic. c. 29. nume. 2. Simanc. de Cathol. instit. tit. 6. num. 3. Squillacens. de fide Cathol. cap. 45. & luculenter Eymeric. in 3. p. Direct. q. 117. & ferè omnes præcitati Doctores.

Hæc verò appellatio ab interlocutoria siue à grauamine, quo reus se grauari dicit duo cõtinere debet. Primum, grauamen à quo appellatur cap. cum sit Romana. de appellat. Secundum, est causa per quam grauamen impugnatur, quæ
61 † in appellatione exprimi debet cap. vt debitus. c. cum causam. de appellat. & docet optimè Bonifac. de Vitalin. in Clem. appellanti. de appell. nume. 24. si quis ergo diceret. [Appello à tali interlocutoria] talis appellatio non valeret: quia in ea præfata requisita non sunt, nec exprimuntur, & tunc non esset differẽtia, inter diffinitiuam & interlocutoriam, contra decisionem text. in c. vt debitus. & c. ex parte. de ap-
62 pellat. Idem dicẽdum est † si appellatur in genere, nõ specificè, hæc namq; appellatio iniusta est. l. si in rem. in princ. ff. de rei vendicat. l prætor edixit. in princ. ff. de iniur. Appellatione
63 tamen interpositâ, † nihil innouandum. Vlpian. in l. 1. ff. nihil nouar. appel. interpo. his verbis. [Appellatione interpositâ, siue recepta sit, siue non, medio tẽpore nihil nouari oportet:]
64 nec illa † appellatio quæ interponitur ob causas friuolas admitti debet: cap. cum appellationibus. de appella. lib. 6. quæ autem dicantur friuolæ appellationes arbitrio iudicantium relinquitur id definire, sed certè tunc friuolæ dici possunt, quando nec iustam præ se ferunt rationem aut iuri consonam, aut non idoneam. Repelluntur appellationes frustratoriæ, ap-
65 pellatio enim frustratoria est † quæ morandi causa interponitur. l. 4. ff. de appellat.

de appellat. recipiend. vel non. Verum quia delati fraudulenter appellationibus, & alijs subterfugijs impediunt iudicium, & retardant processum, vt malitiæ illorum obuietur, aliqua sunt prænotanda.

Primò, quod si quis appellat à su-
66 specto Inquisitore, ille Inquisitor † non debet committere propterea,
67 quin procedat: quia primùm est † proponẽda recusatio, & si iudex eam non admittit, si sit iusta, tunc est appellandum iuxta doctrinam glo. in verb. debuisset. in c. nouit. de appella.
68 Secundò, quod appellans cogitur † recedere ab appellatione, quando iudex reuocat grauamen. c. cum cessante. de appellat. c. si à iudice. eod. tit. libr. 6. Geminia. in c. vt supra. eod. tit. glos. final. in cap. ex parte tua. eod. tit. Panormitan. in d. c. cum cessante. in princ. vbi dicit, quod in reuocatione interlocutoriæ, & causæ reassumptiõe, non exigitur partium consensus.
69 Tertiò, quòd iudex † volens reuocare grauamen, & corrigere errorem suum sine ipsius præiudicio, & suæ iurisdictionis debet dicere. [Ego non credo te grauasse, & si in aliquo te grauaui, illud reuoco] vt ex doctrina d. glos. in cap. cum cessante. Quartò, quia ad hoc vt appellatio ante sen-
70 tentiã diffinitiuam sit valida, † decem requiruntur, quæ enumerat Archidiaco. in c. non ita. 2. quæst. 6. quorum si vnum defecerit, appellatio non valebit. Primum, est causa grauaminis illati, vel comminati. Secundum, quod sit legitima. Tertium, quod sit vera. Quartum, quod sit expressa. Quintum, quod non fuit admissa sua petitio. Sextum, quod ideo quia non admittebatur, exstitit appellatũ. Septimũ, quod fiat in scriptis. Octauum, quod petãtur apostoli. Nonum, quod si appellatus hoc petierit, veniat instructus appellans. Decimum, quod fiat infra decem dies.

Quintum notabile est, quòd † iu-
71 dex à quo appellatur potest præfigere terminum conuenientem ipsi appellãti, ad prosequendam appellationem, consideratâ tamen locorum distantiâ, negotij & personarum qualitate. glos. in c. personas. verb. præfixerit. eodem tit. c. cum sit Romana. eod. tit. cap. peruenit. & ibi glos. verb. cõpellas. c. consuluit. ibi: [illos autem.] Panor. in d. c. personas, & alibi sæpe.

Sextũ notabile est, quòd etiã iudex, qui nõ detulit appellationi potest statuere talẽ terminum ipsi appellanti,
72 † etiam sub excõmunicationis pœna. Speculator tit. de appellat. §. sequitur. Geminianus in d. c. cum appellationibus. post prædicta ibi.

Septimum notabile est, quod iu-
73 dex à quo appellatur, † dum præfigit terminum ad prosequendum appellationem, non dicitur deferre appellationi. glos. singul. in verb. remittẽda. d. c. cum appellationibus. Panor. in c. cum causa. de sententia & re iudic. in princip. 2. notabil. & in c. oblatæ. de appellat.

Octauum notabile est, quod elapso termino præfixo à iudice à quo ipsi appellanti, etiam si iudex detulerit
74 appellationi, † si appellans non fuerit prosequutus ipsam appellationem, & tunc iudex à quo fuerat appellatum procedet in causa. glos. in d. c. personas. verb. ex tunc. & in d. c. peruenit. & in d. glos. compellas, & in d. c. consuluit. in d. glos. verb. coge. & in c. reprehensibilis. eodem tit. ibi si vero.

Nonum notabile est, quia iudex à quo appellatum est, potest prefigere terminum, ad prosequendam appellationem, hoc est, † ad arripiendum
75 iter, & ad se præsentandum superiori ad quẽ est appellatum, vt tradit glos. in c. ex insinuatione. in verb. exspectato. de appell. & glos. in verb. recisius

Universidad de Deusto
Biblioteca

sius in d.cap.cum sit Romana.

Decimum notabile est, ad obuiandum fraudibus, cùm plerumq; causa differendi negotium quod interdum à iudice à quo appellatur, præfigitur
76 terminus appellanti, † non solùm ad præsentãdum iudici ad quem appellatum est, sed etiam ad faciendam fidem ipsi iudici à quo, de præsentatione, seu de prosecutione appellationis. Panor.in d.c.personas.in glos. 2. Cardin. Zabarella in Clement. 1. de appel.quæstion.21. & etiam quæsito vltimo.

Vndecimum notabile est, quod assignando terminum appellanti ad recipiendum responsionem, vel Apo-
77 stolos † nõ dicitur iudex deferre appellationi.glos.in verb.exhiberi. cap. 1.de appellat.libr. 6. & glos.in c.cum appellationibus.verb.remittenda eodem tit.& lib.6.

Duodecimum notabile, quod glos. final. in Clement.2. de appellat. no-
78 tantur † quatuor casus contra appellantem, & tres cõtra iudicem, & duo alij additi contra eundem, & pœna ipsius appellantis, & iudicis denegantis.

Decimumtertium notabile est,
79 quòd † appellationi friuolæ iudex nõ debet efferre, quia nec ius defert.d. c. cum appellationibus. & glos.ibi in verb. deferendum, & sufficit quòd ipse iudex dicat ipsi parti, [huic appel lationi non defero quia friuola est,] absque expressione causæ.

Decimumquartum notabile est, quod appellatio dicitur quatuor modis friuola, vt superius docuimus.

Decimumquintum notabile est, quod iudex nõ deferet appellationi,
80 † nisi euidenter illi pateat ipsam appellationem tenere. Vnde si non credit illam tenere non deferet ei. glos. singularis in c.ad Romanam.2.quæst. 6.circa medium, si ergo iudex putat ex falsa causa appellatum, non debet deferre, glos.3. in Clement.vnica de dolo.

Decimumsextum notabile est, quod si iudex dubitat de causa appel-
81 lationis, an sit probabilis, vel non, † potest summatim inquirere de ea, vel seorsum extra formam iudicij inquirendi glos.in d.c.ad Romanam.

Decimumseptimum notabile est,
82 quod † causa illa dicitur probabilis, quæ si foret probata, deberet legitima reputari.d.cap. vt debitus.§. cum autem.

Decimumoctauum notabile est, quod ille qui exponit causam proba-
83 bilem, † debet se offerre illam probaturum: si autem simpliciter illam causam allegat, videtur id quasi malitiosè fecisse, ideo tenetur eam probare fuisse veram. glos.3. in c. interposita. de appellat.c. ex parte. Ado de testibus. in glos. verb. testes idoneos. de exception.

Decimumnonum notabile est, quod licet ille qui proponit exceptio nem, offerat se incontinenti proba-
84 turum, † non sufficit sola ista oblatio ad iustificandum appellationem, sed est necesse quod se offerat probaturum, & nominet testes per quos intẽdit probare, & eos habeat paratos. Ioan Andr.in additionibus ad Speculatorem. §. qualiter. versic. sunt quibus.

Vicesimum notabile est, quod appellatio interposita ab interlocutoria
85 † expressâ vnâ causâ cum protestatione de alijs exprimendis, non potest postea per alias exprimendas iustificari, quia talis protestatio non valet nec tenet: Dominicus in cap. constitutis. el 2. de appellat. in 5. notabil. & glos. verb. quod aliam, & ibi Panormit.

Vicesimumprimum notabile est, quod apostoli petendi sunt ab appellante

86 lante.† Clem.2. de appellat.c. 1.eod.
87 tit.lib.6. sunt autem † literæ in forma breui instruentes iudicem ad quem appellatur, motũ animi iudicis à quo, & totius appellationis circunstantias breuiter comprehendentes. Cardin. Zabarella in Clement.2. in principio q.1.facit cap. 1.de appellat.c.ab eo.2. quæst.6.

Vicesimumsecundum, quod præ-
88 fati apostoli † ab appellante sæpius & instanter peti debeant congruo loco & tempore.d.c.1.& c.ab eo.de appellat.lib.6.& dicta Clem.2.eodem tit.&
89 si appellans non petit eos † infra triginta dies, vel si non comparet coram iudice, in termino statuto ad recipiendum eos, nec petat eos sibi dari videtur renunciasse appellationi.d.c. ab eo. & d. Clement. 2. & ibi glos. & Gemin.in d.c.ab eo.

Vicesimumtertium notabile est, quod si iudex assignauit appellanti terminum ad audiendum voluntatem, vel responsionem suam, & appellans non cõparuerit ad recipien-
90 dum eam, † dicitur renunciasse appellationi, præcipuè si in appellatione non petiti sunt apostoli: quia tunc dando terminum ad audiendum responsionem, intelligitur dare ad recipiendos apostolos. Cardinal. Zabarell.in d.Clem.2.§.verum.quæsito.3.

Vicesimumquartum notabile est, quod si iudex à quo appellatur, fuerit requisitus congruis loco & tem-
91 pore † tenetur tradere apostolos quos dare voluerit.d.c.1. & c.ab eo. §.illud autẽ. & glos. in verb. exhiberi. d.c.1.& c.vt super.de appellat.libr. 6, alioquin si postea in causa procedat eius processus erit irritus, & inualidus. d. cap. vt super.§. si verò. iuncta glos.finali.

Vicesimumquintum notabile est,
92 quod † locus congruus, secundum Cardinalem Zabarellam dicitur, si iudex copiam sui faciat in publico, & in quo sedere consueuit, Zabarella in d.Clem.2.§.similiter.quęsito.2. Idem dicitur locus incongruus cùm equitat, vel cùm per viam pergit, vel cùm est in prandio, vel in Missa, vel de nocte, glos.in d.c.ab eo.verb.loco.

Vicesimumsextum notabile est,
93 quod apostoli † dari debent aperti. glos.in d.Clement.2.verb.oblatos. & Zabarella in d.§. similiter. quæsito 6. & debent dari expensis appellantis, & non iudicis & maximè delegati, vt in d.glos.verb.oblatos.

Vicesimũseptimũ notabile est, quòd si appellãs, cui dantur apostoli refuta-
94 torij † ab hac reiectione non appellat, eius appellatio censetur friuola & habebitur tanquam temerè appellãs. Cardinal.Alexand.in cap.vt debitus. eodem tit.col.25. vers. sciendũ quod triplex est species apostolorum.ibi: sit tamen cautus appellans.

Vicesimumoctauum notabile est,
95 quòd appellatio dicitur † frustratoria, tripliciter: scilicet ratione formæ, quia non fuit facta in scriptis, iuxta cap.cordi.eodem tit.libr. 6. & tunc si non dantur apostoli, nihilominus si iudex procedit in causa, eius processus erit validus, vel dicitur frustratoria ratione materiæ, puta quia facta est in scriptis, sed peccat in materia quia continet iniustitiam, vel falsitatem causæ: & tunc si non dantur apostoli cùm petuntur congruis loco & tempore, si iudex procedit in causa, eius processus erit inualidus. cap. super eo.eodem tit.lib. 6.Decis.Rotæ decisione 540. in antiquis. Geminian. in d.cap.vt super.in glos.final, & huic appellationi frustratoriæ nunquam est deferendum ex d.glos.final.

Vicesimumnonum notabile est,
96 quòd licet appellatio debeat fieri in scriptis, † non tamen necesse est quod legatur coram iudice à quo appellatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pellatur, ſed ſufficit quod ei porrigatur ſcripta.text.in cap.appellatio.eodem tit.lib.6.iuncta gloſ.final.neceſſe eſt tamen,quod appellans tradat copiam ipſius appellationis ipſi iudici à quo appellatur, vt inquit Geminianus vbi ſupra in d. gloſ. final.

Triceſimum & vltimum notabile eſt,quod quando interponitur appellatio ab aliqua interlocutoria, & petuntur apoſtoli: poterit iudex dare tale reſponſum: [non admitto talem appellationem,quia friuola eſt, & nõ debet admitti] (vt in 3.notabil. diximus) quando autẽ ad apoſtolos quos dare voluero, vel ad audiendum reſponſionem meam ſuper dictis apo-
97 ſtolis appellans comparuerit,† ſi dentur recuſatorij, nec ſic defertur appellationi (vt diximus in 11.notabil.) & poterit iudex procedere in cauſa. Si autem non comparuerit videtur renuntiaſſe appellationi.

Quid autem apoſtoli & quot eorum genera (vt prædicta rectiùs percipiantur) ſciendum eſt quod †
98 apoſtoli dicti ſunt ἀπὸ τοῦ στέλλειν, quod mittere ſignificat.l.dimiſſoriæ.106. ff. de verb. ſignific. & qua ratione formentur tradit Speculat.libr. 4. tit. de
98 apoſtolis. † ſeu libellis dimiſſorijs, & Gratianus in c.poſt appellationem.2. q.6.& 73.diſtinct. Apoſtolorum varia
99 ſunt genera,† ſunt enim aut conuentionales aut teſtimoniales,aut dimiſſorij, aut refutatorij aut reuerentiales ſeu affirmatiui, vt tradit Speculator vbi ſuprà, & Hoſtienſ. in ſumm. tit.de appellat.§.qualiter.verſ.dicuntur autem apoſtoli.Eymeric.in 3.par. Director. in tit. de appellatione quæ fit ab Inquiſitore.& ibi Franc.Pegna.

Quid autem circa omnia ſit agendum, cùm appellatio ab Inquiſitoribus admittitur, Eymeric.docuit iuxta omnes iuris regulas, id ſcilicet fie-
100 ri debere,† vbi admiſſa eſt rei appellatio:is reus qui appellauit, tranſmittendus ad ſedem Apoſtolicam cum proceſſu & idonea cuſtodia,ne fugere poſsit.

In ditionibus autem Hiſpaniarum Inquiſitores non vtuntur hoc iure,
101 nam† ſpeciale ad hoc habent ius ex inſtructionibus Matritian.anni 1561. cap. 51. vbi his verbis præſcribitur. [Si in aliquo caſu videatur Inquiſitoribus appellationem eſſe admittendam in cauſis criminalibus reorum in carceribus detentorum, debent mittere proceſſus ad ſenatum Inquiſitionis, non factis certioribus ipſis reis, & ita cautè ac ſecretò, vt nullus extra carcerem id intelligat: quoniam ſi ſenatui aliter videatur in aliqua cauſa particulari,id poſsit præcipere & prouidere.] hæc ibi: in alijs verò prouincijs, ac præſertim in Italia, quoties admittitur appellatio Senatum ſupremum, Illuſtriſsimorum Cardinalium ſanctę Generalis & vniuerſalis Romanæ Inquiſitionis conſulunt, breuiter ac ſummariè cauſam enarrant. Quâ viſâ ac piè perpenſâ ſi ſenatus iudicat reos eſſe Romam tranſmittendos id fieri iubet: & Inquiſitores cum idonea cautione & cuſtodia,ſecundum qualitatem perſonæ tunc Romam reos transmittunt: quod vtique inuiolabiliter obſeruatur.In Hiſpania verò(vt diximus) ab Inquiſitoribus inferioribus ad generalem eorum Regnorum Inquiſitorẽ, ſeu Inquiſitionis præſidem prouocatur & appellatur, qui cum conſiliarijs eius Senatus de appellatione cognoſcunt,ex reſcriptis Apoſtolicis ac præcipuè ex Clementis. VII. reſcripto:cuius tenor talis eſt.

Clemens Papa ſeptimus.

102 AD† futuram rei memoriam. Dudũ cùm clariſsimus in Chriſto filius noſter

noſter Carolus Romanorum Rex in Imperatorem electus, & chariſsima in Chriſto filia Ioanna Regina Hiſpaniarum Catholic. nobis exponi feciſſent, quod venerabilis Alphonſus Archiepiſcopus Hiſpalenſ. Inquiſitor Generalis hæreticæ prauitatis, in omnibus eorum regnis & dominijs Hiſpaniarum, ac principatu Cathaloniæ Apoſtolicâ autoritate deputatus fuiſſet, & ipſe Alphonſus Archiepiſcopus huiuſmodi Inquiſitionis Officium per ſe ipſum, vt ab eo deputatum ſeu deputatos, in regnis, dominijs,& principatu huiuſmodi fideliter exercuiſſet, & tunc exerceret, tamen quamplures nomen & legem Chriſti verbo profitentes, facto autem denegantes, à fide Catholica deuiantium alij ſectatores, fautorẽs, & hęreticorum defenſores recurrentes, & ſe ab Archiepiſcopo ſeu deputatis præfatis grauatos eſſe, vel ex certis cauſis confictis,eum ſuſpectum habere aſſerentes, cauſas appellationis propterea interpoſitarum, nec non etiam ſimpliciter mandato Apoſtolico, certis cauſarum palatij Apoſtolici auditoribus, ſeu locatenentium per nos, ſeu prædeceſſores noſtros committi obtinuerant, & prætextu appellationis, & commiſſionis huiuſmodi, Archiepiſcopo Inquiſitori,& deputatis, ac auditoribus & locatenentibus præfatis,ne contra hæreticos, vel ſuſpectos de hæreſi procederent, ſeu alijs diuerſis illicitis vijs inhiberi fecerant: Nos tunc omnes & ſingulas cauſas crimen hæreticæ prauitatis huiuſmodi concernentes in dicta Curia, vel extra eam vt præfertur commiſſa,& coram quibuſuis auditoribus ſeu locatenentibus,aut alijs iudicibus in quacunque inſtantia pendentes, etiam ſi in illis forſan concluſum eſſet, ad nos auocauimus: illaſq; ad eundem Alphonſum Archiepiſcopum, & pro tempore exiſtentem Inquiſitorem Generalem,in regnis & dominijs huiuſmodi ac deputatos ab eo vlteriùs audiendas, & fine debito terminandas remiſimus,ac ſibi omnes & ſingulos ſuâ intereſſe putantes in Romana Curia & extra eam citandi, ac auditoribus & locatenentibus, ac etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus inhibendi, & ſi à dicti Archiepiſcopi ſeu pro tempore exiſtentis Inquiſitoris Generalis in dictis regnis & dominijs,ſubdelegatis, ſeu deputatis ad Officium Inquiſitionis huiuſmodi, quomodocumque appellari contigerit, ad eundem Archiepiſcopum, ſeu pro tempore exiſtentem Inquiſitorem Generalem, in eiſdem regnis & dominijs: non autem ad ſedem Apoſtolicam,ſi aliquid de iuriſdictione ſibi reſeruauerit appellandum forc, ac huiuſmodi auocationi, remiſsioni, & decreto per quaſcumque commiſſiones, ſeu conceſsiones, vel literas Apoſtolicas, quaſuis clauſulas, etiam derogatoriarum derogatorias,efficaciores & inſolitas in ſe continentes, nullatenus derogari vel derogatum cenſeri,niſi auocationi, remiſsioni,& decreto prædictis, ac deſuper conficiendis literis, de verbo ad verbum, & nihil de eorum tenore omiſſo ſpecialiter, & expreſſe, ac de conſenſu præfatorum Caroli & Ioannæ derogatum fuerit, ac nonnulla alia faciendi, facultatem conceſsimus,prout in noſtris inde confectis literis pleniùs continetur:Cum autem ſicut dictus Alphonſus Archiepiſcopus nobis exponi fecit, in quibuſdam priuilegijs indultis & literis Apoſtolicis etiam maremagnum nuncupatis,Minorum,& diuerſis alijs etiam mendicantium ordinibus, etiam per modum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum statuti perpetui concessis, inter alia caueatur expresse, quod ipsorum ordinum fratres, & religiosi etiam pro hæresis apostasiæ, & alijs criminibus non nisi coram eorum conseruatoribus, aut alijs iudicibus ad iudicium euocari debeant seu possint, etiam pro eo quod in prioribus literis nulla de priuilegijs, indultis & literis huiusmodi mentio facta fuit, à nonnullis de viribus literarum Archiepiscopo concessarum, huiusmodi hæsitatur. Nos igitur singularum literarum ac priuilegiorum huiusmodi totos tenores, ac omnia & singula alia hic forsan de necessitate exprimenda, præsentibus pro expressis habentes, volumus & dicta Apostolicâ autoritate decernimus, quod literæ Archiepiscopo concessæ huiusmodi cum omnibus & singulis in eis contentis à data præsentium valeant, plenamque roboris firmitatem obtineant, & sibi suffragentur, ac Archiepiscopus, & deputati præfati etiam contra fratres & religiosos ordinum huiusmodi, ad ipsarum literarum totalem executionem procedere liberè & licitè possint & valeant in omnibus & per omnia, perinde ac si in eisdem literis Archiepiscopo concessis, de priuilegijs, indultis, & literis Apostolicis huiusmodi, plena & expressa mentio facta, ac illis specialiter & expressè derogatum fuisset, prout illis omnibus etiamsi nullis caueatur expressè, quod illis nullatenus aut non nisi sub certis inibi expressis modo & formâ derogari possit, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus. Non obstantibus præmissis ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ in literis Alphonso Archiepiscopo concessis huiusmodi volumus non obstare, cæterisq; contrarijs quibuscumq;. Dat. Romæ apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die xvj. Iunij millesimo quingentesimo vigesimo quinto, Pontificatus nostri anno secundo.

DE

DE EDICTO FIDEI
eiusque accurata explicatione.

SVMMARIVM.

1 *Edictum vnde dicatur.*
2 *Edicta, quæ durante magistratu conficiuntur, non dicuntur propriè statuta municipalia.*
3 *Edictum quid sit, & quotuplex.*
4 *Edictum fidei est necessarium, potestque cõstitui & publicari ab Inquisitoribus.*
5 *Edictum fidei iure diuino possunt constituere Inquisitores, probaturq; ex sacra Scriptura multipliciter.*
6 *Edictum fidei posse constituere Inquisitores, probatur iure Canonico.*
7 *Edictum dupliciter proponi potest ab Inquisitoribus.*
8 *Edictum posse constituere Inquisitores probatur iure ciuili.*
9 *Edictum quoddam de fide propositum ab Imperatoribus, illustratum fuit insigni miraculo.*
10 *Edictum aliud constituit Martianus Imperator.*
11 *Edictum fidei publicatum fuisse constat etiam iure ciuili.*
12 *Edictum posse constituere Inquisitores, probatur consuetudine, & communi stylo.*
13 *Edictum fidei posse & debere constituere Inquisitores probatur ratione.*
14 *Inquisitores non debent esse negligentes in punitione hæreticorum.*
15 *Ecclesia Catholica instar est Paradisi terrestris.*
16 *Fideles bona pristina, quæ in primis parentibus perdiderunt, recuperant in Ecclesia.*
17 *Infidelitas primorum parentum causa fuit quamobrem expulsi sint è Paradiso.*
18 *Hæretici propter inobedientiam eijciendi sunt per Inquisitores ab Ecclesia.*
19 *Inquisitione facta de edicto violato eiecit Deus primos Parentes à Paradiso.*
20 *Edicti virtute Deus vocauit Adam ad suæ culpæ cognitionem.*
21 *Edictum est optima ratio ad detegendos, & puniendos hæreticos.*
22 *Hæresis crimen, cancer est, & venenum.*
23 *Iudices ex iustis causis aliquando procedunt contra delinquentes occultos absque infamia.*
24 *Edictum in quibus distinguatur ab interdicto, rescripto, & præconis voce.*
25 *Edictum quando locum habeat.*
26 *Edictum tollens è loco publico vbi affixum erat, quomodo puniendus sit.*
27 *Edictum quanto tempore affixum stare debeat.*
28 *Edicto qui possint citari.*
29 *Edicta contra hæreticos an Inquisitores possint promulgare.*
30 *Quæstiones fidei an reseruatæ sint Summo Pontifici.*
31 *Emendatio circa ea quæ sunt fidei, an sit faciendæ à Papa.*
32 *Episcopi in rebus fidei an recurrere debeant ad solum Petrum.*
33 *Concilium generale, vel solus Papa an determinent res fidei.*
34 *Interpretari legem an sit tantùm eius, cuius est illam condere.*
35 *Inquisitores edicta fidei possunt constituere, & publicare.*
36 *Inquisitoribus, tanquam delegatis, Papa tribuit eandem potestatem, quam habet.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

37 *Inquisitores posse edicta constituere, probatur plurimis diplomatibus Summorum Pontificum.*
38 *Inquisitores posse edicta constituere, probatur rationibus.*
39 *Inquisitio Generalis fieri nequit nisi præcedente edicto.*
40 *Concilium Generale vel Papa solùm, possunt quæstiones graviores circa fidem determinare.*
41 *Inquisitores possunt iudicare, & punire hæreticos.*
42 *Inquisitores propositionem dubiam inter viros Doctos & Catholicos non possunt constituere hæreticam, vel facere illam de fide.*
43 *Forma edicti fidei.*

Præludia edicti fidei.

QVÆSTIO V.

EXplicatâ iam sanctæ Inquisitionis origine, & illius per omnes ætates successione, declaratâ simul causâ erectionis huius sancti tribunalis in Hispaniarum regnis, alijsque prouincijs, quia tota forma procedendi contra noxios pendet ab edicto fidei, illud hic præfigere censui, & nonnulla circa eius expositionem attingere.

In primis secundum erit, vnde dicatur edictum, quid & quotuplex sit, & an sit necessarium, iustèq; constituatur: in quibus ab interdicto differat, & quomodo à rescripto, in quo à voce præconis discrepet, quãdo locum habeat, quâ plectatur pœnâ illud tollens, licet nõ corrumpat, quanto tempore adfixũ in loco manere debeat, quis possit per edictum citari, & vltimò an illud possint Inquisitores hæreticæ prauitatis cõstituere & promulgare?

Ordine igitur ad rẽ vt procedam, dicendum est † edictum ab edicendo dici, quo verbo tanquam Prætoris proprio vsus est Iurecosultus in l. Barbar. ff. de offi. Prætoris. his verbis: [Quid dicemus? quæ Prætor edixit quæ decreuit? nullius fore momenti?] edicere verò nihil aliud quã proponere vnde Halicarnas. li. 5. [τὰ ἐπιτάγματα ἢ τὰς διαγραφὰς τῶν δικαίων ἢ ἀδίκων ἐδίκτα οἱ Ῥωμαῖοι καλέσιν], id est, iussa & præscripta rerũ iustarum, edicta Romani vocant.] Hinc si rei significationem spectemus, ideo dictum est, vt scirent ciues ius de qua re quisq; magistratus dicturus esset. l. 2. §. eod. tempore. ff. de orig. iur. Procõsules & Præsides in prouincijs edicta huiusmodi proscribebãt, quę prouincialia appellabantur ad differentiam Vrbanorũ, vt est lib. 7. Epist. Ciceronis ad Atticum Epist. 1. & Verrinis. Ad edictum tam prouinciale, quàm Vrbicum Caius I. C. commentarios scripsit, eaque causa est cur in edictorum interpretatione Proconsulis sæpe mentionem faciat. l. 1. ff. de alien. iud. mut. edictorum autem, quę à magistratibus proponebãtur, quædam perpetuæ iurisdictionis causâ proponebantur. l. si quis id quod. in prin. ff. de iurisd. omn. iudic. Eiusmodi edicta cùm annua primũ essent, quia & ipsum Prætoris Imperiũ annuum erat, lege Corneliâ perpetua facta sunt, ac deinde in ordinem à Saluio Iuliano, Hadrian. Imperator. temporibus ex Senatus autoritate redacta & composita, vt Eutropius in Hadran. & Iustinianus l. 2. §. sed quia diuinæ. C. de veter. iure enucle. & l. penultim. C. de condict. indeb. scribunt: vnde edicti perpetui nomen accepit. l. 2. ff. de statu hominum. l. final. in fine. ff. de appel. recipien. & in l. in eum. ff. de extraordin. criminibus: edicta enim

Prætorum cõposita sunt in ordinem perpetuum, in quo non Prætoriæ solùm, sed ciuiles actiones referebãtur, vt sciret populus qua quisque actione in omni negotio posset vti, siue à iure ciuili, siue à Prætore introducta esset: omnibus enim iudicijs Prætor imperabat, vel cùm daret, vel cùm negaret actionem. Causa autem perpetui edicti eiusmodi semper exstitit vt nihil vnquam proposuerit Prætor, quod non euidentem haberet vtilitatem in publicum, secundum naturalem æquitatem; quæ & hodie perdurat, & nunquam cessabit, vt tradit Bart. in l. in factum. nu. 1. ff. de actio. & obligat. Quamobrẽ videmus omnes propemodum mores ciuitatum, qui antiquitatem redolent, tractos esse ex iure Prætorio, quod & ius honorarium appellatur. Ædilitium quoq; edictum iuris Prætorij portio est. Bal. in §. Prætorium. num. 1. instit. de iure naturali. in quibus licet addere vel detrahere ex mente ipsius Prætoris, vel ex identitate rationis. Bart. in. l. qui se Patris. nu. 13. C. vnde liber.

2 Edicta verò, † quæ dantur durante Magistratu, propriè non dicũtur statuta municipalia, quia nõ sunt proposita perpetuę iurisdictionis causâ, sed prout res incidit. d. l. si quis id quod. ff. de iurisdict. omn. iud. & l. fin. ff. de pœnis. & Bald. in l. omnes populi. nu. 25. ff. de iust. & iur. & ex his non oritur actio in factum, tanquam ex edicto Prætoris, sed oritur actio ex illo edicto. Idem Bald. in d. l. omnes populi. num. 26. Et hæc edicta, quæ perpetua diximus, monitoria appellata quidam autumãt, quod his ciues admonerentur, quâ formâ ius dicturi essent magistratus, ad quod edictum Callistratus libros sex scripsit, vt ex indice Pandectis Florentinis præfixo intelligitur. Dicebant & veteres edicto admonere. l. diui fratres. ff. de religios. & sumpt. funer. Ad hanc speciẽ pertinet edictũ Carbonianum, quod solùm autoris sui nomen retinuit, eiusq; generis est edictum nouum, de quo in l. 1. §. si pater. ff. de vent. in possess. mit. Erãt & edicta quæ prout res inciderat, proponebantur, & ad singulas causas è re nata accommodabantur, qualia erant, quibus aliquem Prætor euocabat, & adesse iubebat. l. ad peremptorium. l. in peremptorio. l. nonnunquam. l. & post edictum. & l. si Prætor iusserit. ff. de iudic. & l. fin. ff. vbi pupillus educari debeat. Dicitur quoque edictum iussus principis vel magistratus. §. sed & quod principi. Instit. de iure natur. gent. & ciuil. Cicero pro Quinct. vocat edicta & decreta magistratus 3. in Verr. ibi: [Non hi, qui decretis edictisq; tuis in te concitati infestiq; sunt:] aliquãdo & edictum aduentum Prætoris significabat. l. 4. §. antequã. ff. de offic. Proconsul. & hæc edicta erant temporalia, quæ & peculiaria, & repentina apud Marcum Ciceronem.

3 Secundò dicendum est, quòd † edictũ propriè & strictè sumptum, est institutio Regis (vel principis. c. cõstitutio. distin. 2. §. sed & quod principi. vers. quandocunq; instit. de iur. natu. Andr. ab Exea in repetit. Rub. de cõstit. n. 90. non tamen propter hoc negatur, quin appellatione edicti veniant multæ species tanquã sub genere species: multipliciter enim capitur edictũ. Quandoq; sumitur pro præcepto Regum vel Imperatorum, vt patet in Euangelio Lucæ. Exijt edictũ à Cæsare Augusto: & hoc modo propriè sumitur. Quandoq; sumitur pro præcepto, quod continetur in lege inferioris, vt in c. vt circa. ibi: [Edicto perpetuo prouidemus, &c.] de election. in 6. Quandoque & inferiores iudices apponunt edicta, vt in capit. 1. de supplen. negligen. prælat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lat. ſecundũ Archidiac. Ioan. Andr. & Dominic. in d.c.vt circa. Quãdoque latiſsimè, & tunc ſumitur pro qualibet lege generali, ſiue illa ſit ciuilis, ſiue prætoria, vt tangit gloſſ. 1. in l. 1. ff. ſoluto matrimonio, & ibi Ioann. de Imola, & ad idem d.cap. vt circa & l. 1. & 2. & l. digna vox. C. de legibus, & in c. 1. de ſupplen. neglig. prælat. lib. 6. Quandoq; ſumitur latè, vt comprehendat omnem legẽ prætoriam, ſed nõ ciuilem. vt in §. prætoria quoq; edicta. Inſtitut. de iu. natur. & in rubro & nigro, & l. 1. ff. de dolo & l. 1. ff. de minorib. cum ſimilibus; & hoc modo ſumendo, comprehenditur interdictũ, vt l. 1. ff. de oper. nou. nunt. iuncta. l. Prætor. eodem titu. Et probatur in. l. 1. & 2. in fin. ff. ne vis fiat ei. Quandoque ſumitur ſtrictè pro lege Prætoria, differente ab interdicto, & tunc eſt ſpecies diſtincta ab interdicto: quia ſicut adoptio continet adoptatos in ſpecie, & arrogatos. vt l. 1. & 2. ff. de adoptio. ita & edictum in genere continet edictum in ſpecie, & interdictum: quandoq; ſumitur pro præcepto, quod faciunt iudices iuriſdictionem habentes, & hoc quandoque accipitur latè pro quolibet præcepto iudicis, vt l. 1. & fin. ff. de officio aſſeſſ. quandoque pro qualibet citatione, vt in l. ad peremptoriam. de iudic. Canon. illicita. 24. quæſtio. 3. & facit Clementi. 1. in fin. de iudic. quandoque verò accipitur pro quadam citatione ſpeciali, quæ fit cum certis ſolennitatibus per affixionem in albo, aut in valuis, vel parietibus à quibuſdam iudicibus, & in quibuſdam caſibus ſecundum dictam Clementi. 1. de iudicijs, & ad inſtar edictorum, quæ per Prætores in albo ponebantur, vt d. Clement. 1. & in l. ſiquis id quod. ff. de iuriſdictione omn. iudic. de quibus omnibus diffusè ſcribit Marian. Socin. de dilation. artic. 23. à num. 1. & per Franciſc. Niconit. in repetition. Rubr. de Teſtament. ſub num. 6. Dupliciter quoque conſiderat edictum Bald. in l. 1. num. 2. ff. de oper. nou. nunt. vbi ait conſiderari vno modo quoad interpretationem, alio modo quoad ſituationem, vt ibi per eum.

4 Tertiò: edictum † fidei eſt neceſſarium, & non ſolùm Inquiſitores poſſunt illud conſtituere: verùm & tenentur illud publicare contra hæreticos idololatras, & apoſtatas fidei, cæteroſque impios: idque omni iure & lege diuinâ & humanâ, ſacris conſtitutionibus, iure ciuili inſtructionibus, & conſtitutionibus à ſacra Inquiſitione Generali, ac etiam
5 conſuetudine. † Et vt à primo exordiamur, quod poſsint iure diuino edictum fidei conſtituere, probatur primò ab ipſo orbe condito: Nam Geneſ. 3. Deus primum edictum promulgauit, dicens primis parentibus: [Ex omni ligno Paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas.] Et ſtatim ſubiunxit, comminando, & pœnam inferendo: [In quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris:] & Geneſ. c. 35. generale etiam edictum propoſitum eſſe probatur in illis verbis Iacob, qui conuocata omni domo ſua, dixit: Abijcite Deos alienos, qui in medio veſtri erunt, & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.] Exod. etiã 32. inquit Deus: [Ponat vir gladiũ ſuper femur ſuum, ite & redite de porta vſq; ad portam per medium caſtrorum, &c.] vbi propter idololatriam mortui fuerunt triginta millia. Moyſem etiam functum fuiſſe officio Inquiſitoris conſtat ex capit. 7. 8. 9. 10. & 20. Exod. quod oſtenditur ex illis verbis: [Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi ſculptile, &c.] Idem probatur ex c. 6. & 13. Deuteronom. vbi edictum conſtitutum fuit in illis verbis initio propoſitis: [Si ſurrexerit in medio tui Propheres, aut qui ſomnum ſe vidiſſe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum, & euenerit quod loquutus eſt, & dixerit tibi: Eamus & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſeruiamus eis: non audies verba prophetæ illius, aut ſomniatoris, quia tentat vos Dominus Deus veſter, vt palàm fiat vtrum diligatis eum an non in toto corde, & in tota anima veſtra. Dominum Deum veſtrum ſequimini, & ipſum timete, & mandata illius cuſtodite, & audite vocem eius, ipſi ſeruietis, & ipſi adhærebitis.] Inſuper Leuitici 18. dicitur: [De ſemine tuo non dabis vt conſecretur idolo Moloch, &c.] Alia etiam edicta propoſita fuerunt Leuit. 19. & 20. Probatur etiam ex illo edicto generali propoſito Numer. capit. 5. & Ioſue capit. 6. & 7. vbi Deus vetuit, ne quis aliquid pereiperet de ſpolijs Iericho, ibi: [Vos autem cauete, ne de his quæ præcepta ſunt, quippiam contingatis, & ſitis prævaricationis rei, & omnia caſtra Iſrael ſub peccato ſint atque turbentur. In libris etiam Eſdræ 2. c. 8. & 3. cap. 9. alia edicta referuntur. & Daniel. 3. legimus Nabuchodonoſorem edictum conſtituiſſe contra blaſphemos, vt quicunque blaſphemaret Deum Danielis, id eſt, verum Deum interficeretur, & domus eius vaſtaretur: in quo edicto Deo vero iuſtiſsimum obſequium fecit, vt teſtatur D. Auguſtin. in Epiſtola. 50. Sunt præterea alia ſcripturæ loca, quibus probatur ſæpe edictum publicatum fuiſſe, quæ in re adeò manifeſta conſultò omittimus, ne noſtra in longum protrahatur oratio. Ex quibus ſatis apparet edicta publica ſæpe contra idololatras pu-
6 blicata, & conſtituta fuiſſe. † Ex ſacris etiam conſtitutionibus probatur expreſsè ex c. vt commiſsi. §. conuocandi. de hæret. l. 6. [Conuocandi (inquit Bonifacius VIII.) etiam clerum & populum ciuitatum, caſtrorum, aliorumque locorum (prout dicto negotio fidei videritis expedire) & contra illos, quos in prouincia (in qua vobis Inquiſitionis officium eſt commiſsum) hæreſeos crimen conſtiterit commiſiſſe (licet ad alias partes ſe transferendos duxerint) procedendi: neq; non faciendi à quibuſlibet aſsignari vobis libros ſeu quaternos & alia ſcripta, in quibus Inquiſitionis factæ, ac proceſſus per quoſcunq; autoritate ſedis Apoſtolicæ, vel legatorum eius habiti contra hæreticos continentur, & illorum, qui veſtris mandatis obedientes ſimiliter ſtant, propter hæreſim in carcere vel muro recluſi, pœnam vnà cum prælatis, quorum iuriſdictioni ſubſunt, mitigandi vel mutandi, cum videritis expedire.] Hæc ille. Poſſunt ergo Inquiſitores edicta conſtituere, omnes admonendo publicè & generaliter in cauſis fidei præcipientes, vt ſi quos ſciuerint errare, ad ſe referant. text. in. cap. excommunicamus. §. adijcimus. de hæreticis. cap. cum in tua, & facit. cap. fin. qui matrimon. accuſare poſſunt. l. congruit. ff. de officio præſidis, Rojas copioſè ſingul. 5. quæ adeò procedunt, vt ſi quis ſciat aliquem errare, & non defert, neque prodit illum, incidat in excommunicationẽ ex ſuſpicione hæreſis. c. quiſque 11. q. 3. cap. qui peierat. 22. q. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Zanchin. de hæret. c. 5. ànu. 3.

Dupliciter † enim proponi potest huiusmodi edictum. Primò generaliter cum dilatione triginta, vel 40.
7 vel plurium dierum, quoties Inquisitores in aliqua prouincia de nouo constituuntur: intra quod spatiũ dierum quilibet sponte suos errores, & hæreses confiteri coram Inquisitoribus possunt, & alios hæreticos indicare. Hoc autem edictum vulgò appellari solet edictum [De gratia,] & meritò quidem, quia ij admittuntur ad pœnitentiam salutarem, & Ecclesiæ Catholicæ reconciliantur, mortem & vincula, & bonorũ publicationem non patiũtur (quod fit benignitate Regiâ) sed pro qualitate personarum & criminum pœnam aliquam pecuniariam soluunt. Ita cautum est in 1. instruct. Hispalens. capit. 3. & 7. & copiosè diximus in titu. de ordine iudiciario. & tradit Simanc. de Catholic. institut. titul. 94. num. 3. Eymeric. in 3. part. Directorij, & ibi Franciscus Pegna Comment. 12. §. tertium quod habet facere, litera. D.

Secundò etiam Inquisitores visitant prouinciam sibi creditam edicta generalia proponendo, vt latiùs in prædicto titu. tradidimus.

8 Tertiò, † hæc eadem veritas manifesta exstat in iure ciuili, ex l. cunctos populos. C. de summa Trinit. & fide Cathol. vbi Gratian. & Valentinian. edictum cõstituerunt ad populum vrbis Constantinopolitanæ anno Domini 382. Idem habetur in. C. Theodosiano, lib. 16. titu. primo. l. 2. & in tripart. histor. Ecclesiast. libr. 9. c. 7. ex Sozomeno: quod edictum factum fuit vniuersis, vt rectam tenerent fidem, vt constat his verbis. [Quam diuum Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat] fuerunt enim illo tempore variæ hæreticorum sectæ exortæ, varioſque errores illius ætatis hæretici seminabant, & ideò necessum fuit edicta publica proponere, vt vnusquisque ea censoribus denuntiaret. Id etiam probatur ex l. nullus. eod. titu. de summ. Trinit. & fid. Cathol. quæ quidem lex ab eisdem imperatoribus lata fuit anno Domini 383. quâ præcipitur vt omnes seruent Nicenæ Synodi fidem: fuit namque Synodus illa celebris tempore Constantini, & Siluestri Papæ celebrata, ex concursu 318. Episcoporum, ann. 363. in qua damnatus fuit Arius, eiusque omnia dogmata & sectatores, stabilituſq; articulus de Christo vero Filio Dei, Patri æquali, & consubstantiali, quæ Synodus confirmata fuit insigni miraculo, quod
9 refert Nicephor. lib. 8. c. 23. † nam cùm ex vniuersis Patribus duo decessissent priusquàm professionis fidei scripto subscriptionem suam apposuissent, reliqui Patres gesta Concilij eius in manibus gerentes, ad sepulturam eorum accesserunt, deprecantes vt postquam clarè intuebantur in cælis, quod in Synodo cum cæteris decreuerant, dignarentur libello subscribere: qui acta continebat: quem super sepulchro relinquentes, abierunt, totamque noctem duxerunt insomnem. Postridie ad locum eum redeuntes, & libellum explicantes, illorum duorum Episcoporum subscriptiones agnouerunt in hæc verba: [Chrysanthus & Musonius, qui cũ Patribus omnib. in sancta prima Oecumenica Nicena Synodo consensimus, quanuis corpore translati, manu tamen propria nos quoq; libello subscripsimus.] Hæc ibi. Quæ etiam refert

refert Franciscus Pegna in 1. parte Directorij, commentario. 5. super dicta
10 lege nullus. † Aliud præterea edictũ constituit Martianus Imperator, quo cauet, vt nemini liceat de fide habere coram populo disputationes, aut semel iam diffinita in dubium reuocare; quia (vt ait Paul. 2. ad Timot. 2.) noli contendere verbis: ad nihilum enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium: & 1. ad Corinth. cap. 11. [Si quis vestrûm inter vos cõtentiosus est, nos talem cõsuetudinem non habemus, sed nec Ecclesia Dei.] in iure etiam in c. quicunque. §. inhibemus. de hær. lib. 6. interdicitur laicis sub pœna excommunicationis (non latæ, sed inferendæ) ne de fide publicè aut priuatim disputent, & probatur ex l. nemo Clericus. de sum. Trin. & fide Cath. Hoc etiam edictum exstat in Concilio Chalcedon. action. 3. ex quibus (si bene perpendatur) non absolutè prohibetur disputatio de fide Catholica, sed ea, quæ causam præbet tumultus & perfidiæ. Et reddit ipse Martianus rationem, dicens: [Nam & iniuriam facit iudicio Reuerendæ Synodi, si quis semel iudicata ac rectè disposita reuoluere, & publicè disputare contenderit, cùm ea, quæ nunc de Christi fide à sacerdotibus qui Chalcedone conuenerunt, per nostra præcepta statuta sint iuxta Apostolicas expositiones, & instituta sanctorum Patrum 318. in Nicæna, & centum quinquaginta in hac regia vrbe diffinita esse noscantur. Nam cõtemptoribus huius legis pœna non deerit, quia non solùm contra fidem verè expositam
12 veniunt, sed etiam Iudæis, & paganis ex huiusmodi certamine profanandi veneranda mysteria occasionem subministrant.] † Comprobatur
11 etiam iure ciuili publicatũ esse edictum ex l. nos reddentes. eod. tit. de summ. Trinit. & fide Cathol. vbi per edictum generale præcipitur credẽdum esse, Christum vnam esse de tribus sanctæ Trinitatis personam subsistentem, quam Græci ὑπόστασιν appellant. Alterum, Christum in carne passionem verè pertulisse, impassibili Deitate semper existente. Tertium & postremum, sanctissimam Mariam Virginem propriè & veraciter appellandam esse matrem Domini nostri Iesu Christi.

12 Quartò hoc ipsum † probatur consuetudine, quâ hodie stylus iste seruatur: habet enim consuetudo cuiuslibet tribunalis Inquisitionis in edictis publicandis, hæreticis puniendis, abiurationibus faciendis, reis torquendis, totoque processu fabricando legis vigorem, text. in. §. ex non scripto. instit. de iure natur. genti. & ciui. vbi communiter DD. l. minimè. ff. de legibus. quæ quidem cùm rationabilis sit, & legitimè præscripta, iuri Canonico & Ciuili præponitur. c. vltimo. de consuetudine. c. pastoralis. verb. dissona. de fid. instrument. Aymon Crauet. in titu. de antiquitate temporum. 1. part. §. 1. numero 42. imò hæc consuetudo priuilegium tribuit. Barto. in procem. ff. §. hæc autem tria. nume. 3. & iurisdictionem tribuit glos. singul. in l. more maiorum. ff. de iurisdict. omn. iudic. facit text. in capit. cum contingat. de foro comp. vbi Felin. Bald. in rubr. de consuetud. col. 2. ex l. viros. C. de diuers. offic. libr. 12. vbi Bartol. Rom. consil. 243. incipien. ad prædictorum. & consil. 300. copiosè Decius in d. l. more maiorum. de iurisdict. omn. iudic. & de materia hac videndi sunt DD. in c. consuetudo. dist. 1.

13 Vltimò iam probatur ratione. † Crimẽ hæresis, quia principaliter respicit offensam Dei, est publicum, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

consequẽter quilibet de populo potest hæreticũ accusare: quia id quod fit in offensam Dei dicitur fieri in omnium iniuriam, & si non esset publicum, nec quilibet de populo posset accusare, tale delictum remaneret impunitum. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. c. vt fame. de sentent. excommunicationis. l. locatio. §. quod illicitè. ff. de public. & vectigal. Plaça in Epitome delictorum. c. 21. in princ. cùm nulla priuata persona particulariter offensa sit, text. in l. Manichæos. & ibi DD. vt latiùs dicemus infrà in materia de Inquisitione, nume. 118. Sed Inquisitores fidei cẽsores sunt, & deputati ad delendas hæreses in gloriam Dei, & augmentum fidei: est enim illis commissa Christianæ religionis defensio. c. vt Inquisitionis. in princ. de hæretic. libr. 6. Clementin. multorum. eod. titu. Albert. in rubr. de hæret. lib. 6. q. 5. c. accusatus. §. fanè. & §. de quæstione. c. vt officium. §. deniq;. de hæret. lib. 6. ergo edicta publicare possunt, & debent ad puniendum hoc delictũ publicum, cùm
14 aliter detegi non possit. † Secundò, quia si negligentes essent in punitione hæreticorum, viderentur consentire. c. negligere. vbi glos. 2. quæst. 7. nam error, cui non resistitur, approbatur. c. error. 83. distin. melius enim est cum seueritate diligere, quàm cum lenitate occidere. cap. nimium. 24. quæstio. 4. siue delictum commissum sit, siue committendum; quod est speciale in hoc crimine hæresis, Ioan. Andr. Ant. Abb. & Feli. per tex. in c. 2. de hæret. c. duo ista. 23. q. 4. Castr. de iust. hęr. punitione, lib. 2. c. 25. text. in d. c. 2. de hæretic. inquit enim [Qui alios, cùm potest, ab errore nõ reuocat, se ipsum errare demõstrat.] Et propterea procedere possunt in hoc crimine ad inquirendum per edicta generalia, nullâ præcedente infamiâ de delicto, text. in c. excommunicamus. 1. §. adijcimus. de hæret. quem singul. dicunt Cardi. & Anan. idem Card. in Clement. 2. q. 2. de hæret. Conrad. Brun. de hæretic. 2. part. nu. 428. Quod vtique procedit contra quoscunque etiam exempros. d. c. vt commissi. ibid. [Quoslibet hæreticos,] c. vt officium. in princip. de hæret. libr. 6. exceptis tamen Episcopis, nisi de fugâ fuerint suspecti. c. Inquisitores. eod. titu. & lib. Villadiego de hæret. quæst. 7. num. 15. nec etiam cõtra officiales Papę procedere possunt, extrau. cum Matthæus de hær. inter cõmunes, copiosè Albert. in c. primo quæst. 7. num. 4. de hæret. in 6. cùm omnes tenentur illud impedire committendum. l. si vnus. §. pacta. ff. de pactis. quem allegat. Hostien. in c. qui alios. de hęret. c. cùm ex iniuncto. §. licet autem. vers. cũ aliud sit. 23. q. 4. c. cum ipsa pietas. 25. q. 5. can. diaconi. distinct. 5. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 3. Tabiens. in summa verb. correptio. §. 8. num. 9. c. qua propter. 2. q. 7. ergo Inquisitores ad punienda delicta tenentur edicta publicare, & constituere.

15 Tertiò † Ecclesia Catholica instar est Paradisi terrestris, teste Irenæo lib. 5. cap. 20. Cyprian. Epistola 38. ad Iul. August. libr. 13. de ciuitate Dei.
16 cap. 21. quia in ea † fideles comparãt sibi bona illa pristina quæ in primis parentibus perdiderunt. Sed inobedientia, & peccatum primorum parẽtum causa fuit expulsionis illorum
17 è paradiso, † quod magis crederent suæ cæcitati, & serpentis fallacijs,
18 quàm Deo: ergo † hæretici infideles propter eandem inobedientiam, & maiorem adhæsionem sensui quàm fidei diuinæ, & reuelatę, eijciẽdi sunt
19 ab Ecclesia. † Medium autem quo primi parentes eiecti sunt à paradiso, fuit Inquisitio facta à Deo de illorum infide-

infidelitatis per edictum illud propositum. Gene. 3. [De ligno autem scięntiæ boni, & mali ne comedas,] ergo similiter Inquisitores vt hæreticos ab Ecclesia separẽt, inquirere tenentur eorum delicta per edicti publicationem, & constitutionem.

20 Quartò cum † Deus vocauit Adam per edictum vt suam culpam agnosceret, & veniam peteret, ille rebellis & pertinax respondit. [Mulier quam dedisti mihi] &c. peccatum suum Euæ attribuẽdo propter quod eiectus est à Paradiso, & innumera mala subijt. Sed Inquisitores in publicatione, & cõstitutione edicti delinquentes vocant, vt si resipiscere velint veniam consequantur: ergo cùm impœnitentes, & rebelles existunt culpas suas ad inanes causas referendo, meritò ab Ecclesia reijciuntur.

Iudices sæculares in delictis temporalibus vt in furtis, homicidijs, & alijs criminibus grauibus sua remedia adhibere curant, vt tantis malis obuient, & rempub. quietã ac pacificam cõseruent idq;, per punitionem, & Inquisitionem delictorũ: ergo cum crimen hæresis sit grauius omni crimine temporali & spirituali, Inquisitores possunt, imò & tenentur quâlibet viâ, & remedio tanto malo occurrere. † Sed nullũ aliud exstat præ
21 stantius, quàm edictũ: per illud enim iustè obligant homines ad detegendos infideles & hæreticos, qui aliâ ratione cognosci nequeunt: vt sic puniantur, & cæteri fideles liberi & securi à tam lethali morbo consistant: ergo necessariò, & iustè possunt, & tenentur edictum non solùm publicare, sed & constituere.

Sextò, morbus qui interiùs latet, & celeriter se spargit tanquam periculosissimus nouo, & insolito indiget
22 medicamine. † Sed hæresis crimen est venenum quod celeriter, & occultè se diffundit, & vt cancer serpit in fidelium animas: iuxta illud Pauli 2. ad Timot. 3. loquens de hæreticis. Tum mali & seductores proficiunt in peius errantes, & in errorem mittentes, vt patet de Luthero; ergo Inquisitores per edicti publicationem, & constitutionem tanquam per medicamẽ salutiferum animas fidelium tenentur sanare, cùm illis commissus sit grex Dominicus.

23 Vltimò † sæpe ob bonum publicum in delictis atrocibus nullâ præexistẽte infamiâ superiores procedũt contra delinquentes occultos: ergo multò magis Inquisitores in causis fidei per edicti publicationem, & cõstitutionem poterunt id præstare.

24 Quartò edictum † differt ab interdicto, rescripto, & voce præconis. Primò differt edictum ab interdicto. glos. singul. in l. prętor. §. 1. ff. de oper. nou. nunc. vt inter causam, & causatum. quia sicut actio causatur ab obligatione; ita interdictum causatur ab edicto: quod tenet Iacob. de Aret. sed non bene secundum Bart. in l. 1. n. 4. ff. de oper. nou. nũt. qui aliam tradit differentiam dicens, quod differt vt genus & species. Et edictum est nomen generis, vt in. §. constat. insti. de iur. natur. & latiùs de hac differentia est videre per Imol. in d. l. 1. de oper. nou. nunt. Quot autem habeat capita edictum in his videre est quæ tradit Angel. in d. l. prætor. in princ. ff. de oper. nou. nunt. & qualiter cognoscatur edictum ab interdicto ponit Bart. in d. l. 1. nume. 5. & ibi etiam Imola: differt quoque edictum à rescripto, quia rescriptum habet locũ tantùm post latam primam sententiam in causa appellationis. Edictum vero habet locum pendente causâ principali, vt in l. 1. §. non solum. ff. vt legat nom. caueatur. siue pendente causâ appellationis. vt in l. post-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam heres. §. imperator. in fin. ff. eod.titu. siue nullà causà pendente, vt ex quamplurimis legibus eiusdem tituli eit videre. Est alia differentia, quia per rescriptũ efficitur quis possessor, vt in.d.§.imperator.in princip. d.l.postquàm hæres.sed per edictum non efficitur possessor,sed est in possessione,vt l. is cui.ff. vt in possessionem legat.esse liceat.

Vltimò differũt,quia missus in possessionẽ,per rescriptum non restituit possessionem nisi priùs sibi satisfiat, vel feratur sententia contra eum. Missus autem in possessionem ex edicto,debet exire,si sibi satisdetur, vt in l. si legatarij aduersus. ff. vt legat. nomine caueatur.l. si pecuniæ. in fine.ff.vt in possess.legat.vt tradit Bar. in d.§.imperator. l. postquam hæres. ff.vt legat.nomine caueatur. Differt postremò edictum à voce præconis: quia per edictum actore absente, & reo præsente,citatur actor per interualla triginta dierum,quod secus est per vocem præconis: quia paucis innotescit,& audientibus tantùm, & quibus hi dixerint: sed edictum sic per multos dies positum patescit omnibus,vt colligitur ex tex.in authen. qui semel.versi. qui si causam. iuncta gloss. in verb. paucis innotescit. C. quomodo & quando iudex.quam sequitur Bart.in l.hæredes.num.2 ff.de testament.edicta enim posita in ciuitate afficiunt omnes de diœcesi, vt tradit Greg.Lopez in l.5. titu.9. part. 4. in litera G. & ratio est, quia in his, quæ fiunt publicè,præsumitur scientia.c.fin. qui matrimonium accusare possunt.cap.1.de postul. prælat.& ibi gloss.in verb.promulgauit.&.c.illud. de clerico excommunic. & quæ notab. tradit Alex.cons.81.volum. 4. & dicit Abb. per illum text. in d. c. fin. num. 2. qui matrimonium accusare possunt.& Federic.de Sen. in cõs.16.

25 Quintò dico,† edictum non habere locum,vbi verba eius non possunt adaptari:vt notat Bart.in.l. dies cautioni.§.prætor ait.num.25.ff.de damno infect. sicut in simili dicimus, quòd vbi verba legis deficiunt, deficit & ipsius dispositio. l. ita autem. in princ.& ibi Bart.ff.de adminis.tutorum.l.hos accusare.§.omnib. ff. de accusatio. l. 1. §. loquitur.ff. de mag. conue.l.Fulcinius.§.1.ff.quib.ex causis in poss.eatur,& in l.fin.C.de præd. curiali.lib.10.c.indemnitatibus.§.sed cum eas.de electione,lib.6. quę text. dicit ad hoc optimum Ioan.de Anan. in.c.2.de maled.quod & voluit gloss. in.c.quoniam.verb.qui simul.de vita & honest. clericorum, & in Clem. 1.in gloss.magna in fi.de sentent. excõmunicationis,Dec.cons. 444. col. fi.in princ. Angel.de malefic.in verb. reducta sibi quarta nume. 10.& latè Tiraquell. qui more suo infinitos allegat. in. l. si vnquam.in verb. libertis. nume.2. C. de reuocand. donation.

26 Sextò, †tollẽs edictum, licet non corrumpat, punitur pœnâ edicti iurisdictionis omnium iudicum, quæ pœna est quingentorum aureorum. iuxta tex.in l.siquis id quod.ff. de iurisdict. omni.iudic.quę procedit tam contra corrumpentem edictũ, quàm contra eum qui corrumpenti fauet, vt tradit Bart.in.d.l.siquis id quod. §. serui quoque.num.9. & 10. quod sequuntur communit.DD. licet secus sentiant Speculat.in titu. de dolo & cõtumacia §.restat.in princ.& Iacob. de Aret.in.d.l.siquis id quod.pro quarũ opinionum cõciliatione Marian. Soci.in titu. de dilatio. art. 23.nu.15. aliquas distinctiones ponit, quas hìc non repetemus cum non sit materia nostra omnino tamen videndum illum relinquo,vbi copiosè tradit quinam pœnâ prædictâ teneãtur,& sub num.

num. 16. qui veniant à tali pœna excusandi.

27 Septimò†quod edictum debet affigi publicè.Primò in foribus maioris Ecclesiæ,vt in Clement. 1. de iudic. quanto autem tempore affixum stare debeat non reperitur iure expressum,vt in l.1.ff. de iure deliber.& facit.c.cupientes.2.respons. &. c. in fin. de electio.lib.6. vnde relinquitur arbitrio iudicis,vt tradit Bart. in extrauag.ad reprimendum.in verb.publicè.Maranta de ordine iudiciorũ p.6. in ver. recte concipiatur citatio.nu. 96.& Marian.Socin. in tit.de dilatio. art. 23. num. 11. sufficit tamen quod in actis appareat scriptum, quod edictũ fuit publicè affixum in tali loco, neq; est necesse quod scribatur quãto tempore steterit affixum, quia ex quo semel fuit affixum, præsumitur durare affixum cum eius ablatio, vel corruptio sit delictum, vt superiùs in sexto præsuppositio dixi:bona tamen esset cautela, si quis fecerit de hoc fieri scripturam,secundum Bart.in d. extrauag. in.d.vers.publicè.

28 Quoad†octauũ dicẽdum est,quòd cum citatio per edicta actus iurisdictionis cõtentiosæ sit,vt docet Ioan. de Imol.in.c.nouit.colum.2. versic.si autem legatus. de officio legati. ad ordinarios, & delegatos à principe spectabit hoc facere, non tamen ad alios, vt per text. in authent.qui semel.C.quomodo & quando iudex.l. sancimus.C.de iudic. c. pastoralis. & c.gratum.de offic. delegat. & in authen.de litigiosis. §. hominum.collatio.8.DD.in.d.l.sancimus.Bart. in extrauag.ad reprimẽdum.vers.per edictum.nu.1.Angel. in l. ad peremptorium.ff.de iudic.& Marian.Socin.qui latè hanc quæstionem disputat in tit. de dilatio.art.4.num. 11. vbi multas refert Doctorum opiniones, sed de iure Canonico non potest fieri, nisi de speciali commissione Papæ: vt in Clement.1.de iudicijs,& ibi gloss. in ver.ex certa scientia. vt tradit Bart. vbi sup. in extrau. ad reprimendum. in verb.per edictum.num.2. Marant. part.6.in verb.rectè concipiatur citatio.num.8.vbi ait, quod talis citatio per edictum; non fit nisi in casu necessitatis,scilicet, quando alio modo quis citari non potest; putà, propter eius absentiam, vel quando citantur personæ incertæ seu quãdo nescitur quis specialiter sit citandus. Tunc enim valet etiam generalis citatio per edicta: arg.tex.in authen.omnes creditores.C.si minor.ab hæred.se abstine.Abb.in.c.fin.nu. 5. qui matrim. accusare poss.Cardin.cons.134.Oldr. cons. 3. Fuluius Pacianus in tractatu de probation.lib.2.capit.48.num. 37. Abb.in.c.causam.num.12. de dolo & contum.Marian.Socin. de citatione. num.22.art.17.quæ citatio vt sup. dixi,secundum Bart.in extrauag.ad reprimendum.in.d. verb. per edictum. non potest fieri nisi per ordinarium, vel delegatum à principe,nõ autem per inferiorem.tex.in authen.qui semel. C. quomodo, & quando iud. & in.§.omne.in auth. de litig.Ergo rectè citare possunt Inquisitores per edicta, cùm sint delegati,& Pontificis & Regis.c.per hoc.c.ne aliqui.de hæretic.li.6.& per ea quæ dixi suprà in quæst.3.titu. de delegata Inquisitorum potestate, & tradit gloss. in verb.specialiter.d.Clement.1. de iudicijs. & Bosius in titu.de crim.læsæ Maiest.sub nu. 110.vbi ait,quòd Papa potest immediatè citare, vel eius delegatus, etiam in terris Imperij. allegatur Areti.in cons.118. col. 2.& Bart.vbi suprà.possunt etenim Inquisitores contra hæreticos,ac de hæresi suspectos etiam incertos procedere,eos per edicta publica citando,vt in specie tradit Instruct. Hispalens.

c.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

c.19.& c.64.in nouis.opus iudiciale Inquisit. in tit.de hæret.q.2.pag.399. glos.in sum.3.q.9.Dominic.& DD.in c.vt commissi.de hær. lib.6. Simanc. de Cathol.institu. titu.2.nu.6.& 7. & Conrad.Brun.de hæret.lib.4. cap.11. Et latè exagitat materiam istam de citatione per edicta Felin. in c.quoniam frequenter.num.14. cum seqq. vt lite non contest. vbi sub num. 16. tradit practicam dictæ Clem.1.de iudicijs,& Abb. in. c. proposuisti. nu.9. de foro compet. & in. c. gratum. de officio legat.quãdo autem, & in quibus casibus permittatur talis citatio per edictum, & quãdo valeat diffusè tradit Sebast.Vanti.in tractat.de nullita. tit. de nullitatibus ex defectu citationis.n.120. vsq; ad 143. & Tiber. Decian. in tract. criminal.tom. 1.lib. 2. capit.29.de prætorum edictis.

29 Nono & vltimo,† an scilicet Inquisitores possint huiusmodi edicta cõstituere,& promulgare contra hæreticos,aut de hæresi suspectos : primò, pars negatiua ex multiplici capite

30 probatur : † tum quia causæ fidei vt maiores, & grauiores reseruatæ sunt Summo Pontifici, tum etiam quia ad illum spectat illas illucidare, ad eumque vt præcipuum in Ecclesia Dei deferri debent,vt docet glos.in c.consultationi. verb. dispensatione. de apostat.c.cum quo ad translationem, & ibi glos. in verbo reseruata. de offic. legat. quæstio etenim fidei Summo Pontifici reseruata est. text.in. cap. quoties 24. quæst. 1. Archiepiscopus Florent.in summ. part. 3.titu.22.cap.7.& 63. Cardinal.sancti Sixti in.cap.hæc est.17.distinct.& 89. Specul.titu.de legat. §. nunc videndum.glos.in.c.miror.50.distinct. l. 5. titu.5.vbi assignat triginta casus reseruatos Summo Pontifici, inter quos iste hæresis præfigitur. Hac igitur ratione videtur dicendum, quòd non possint Inquisitores constituere,& promulgare edicta fidei,id quoque profitetur Innocentius III. Papa : & habetur in.cap.maiores.de baptism.cuius hæc sunt verba : [Maiores Ecclesiæ causas præsertim articulos fidei contingentes ad Petri sedem referendas intelligit, qui eum quærente Domino quem discipuli dicerent ipsum esse respondisse notabat, tu es Christus Filius Dei, & pro eo Dominum exorasse ne deficiat fides eius,] hæc ibi. tradit etiam sing.plura Alphons.de Castr. lib.1.de iust.hær.punit.c.5.vbi seriò loquitur.

31 Præterea † B.Hieronymus in Epistola ad Damasum Papam, vt habetur in.cap.hæc est.24.quæst.1. inquit: [Hæc est fides Papa beatissime quã in Catholica didicimus Ecclesia, quamque semper tenemus, in qua si minus peritè ac parum cautè fortè aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri sedem & fidem tenes.Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur : quicunque me culpare voluerit,se imperitum,vel maleuolum,aut etiam non Catholicum, sed hæreticum comprobabit,] hæc ibi. Ex quo text.notare licet quod qui protestatur se nunquàm animũ habere committendi hæresim,se liberat,licet postea in aliquam incidat. Alphons. de Castr.de iust.hæret.punit.lib. 1. c.11. & est text. singularis in c.2. in fin. de sum.Trinit.& fid.Cathol. Simanc.de Cathol.institut. titu.55.nume. 4. vbi per tot.tit. latè tractat quando, & in quibus casibus,& quibus talis protestatio prosit. Eymeric.in 1. p. Direct. q.52.num.12.& 13.Rojas de hæretic. part.1.num. 62. Locatus in opere iudiciali in verb.credibilia.nu.6.vers. si autem. Nonnulla quoque tradit Bar. in Rubr.de sum.Trinit.& fid. Catho. & in L.non solùm.§.morte.num.14.ff. de

de oper.nou.nunt.quę ibi sequuntur communit.omn.DD.Felin.in. c.cum M. de constitut.num. 27. Decius nu. 17.& Ripa.nu.67.

32 Rursus† Innocentius primus scribens ad Mileuitanum Concilium, vt habetur in c.quoties.24.q.1.hæc protulit verba:[Quoties ratio fidei vẽtilatur,arbitror omnes fratres,& coepiscopos nostros,nõ nisi ad Petrũ,id est, sui nominis & honoris autoritatem referre debere : veluti nunc retulit vestra dilectio,quod per totum mũdũ possit Ecclesijs omnibus prodesse,] hæc ibi:quod etiã tradit Alphons. de Castr. lib.1.de iusta hæreticorum punitione.c.4.& 5. B. Antoninus in 3. part.sum.tit.23.c.2.§.3.& cap. 3. cum seqq.& Turre-cremata in sum.Eccle siastica lib.2.cap.107. vbi dilucidè & lib.3. c. 51. cum seqq. Villadiego de hæret.q.7.vol.2. & Albertin. in Rub. de hæret.in 6.q.13.

33 Quinimò † nec prouincialia Concilia,neq; Patriarchæ, neq; primates, nec Episcopi possunt ad libitũ decidere causas fidei,sed solùm ad vicarium Christi & ad Concilia vniuersalia, quibus hæc potestas cõmissa est,pertinet determinatio, sed in edicto fidei multi casus continentur, qui de nouo declarantur pertinere ad sanctum Officium.Et sic videntur causę hæ ad fidem pertinere. Ergo videtur quòd nõ potuerint autores illius edicti tot casus nouos adiungere neque aliquid addere, sed esse recurrẽdum ad sedem Apostolicam, ex iuribus superiùs allegatis.

34 Præterea† facit illud iuris axioma: illius est interpretari, cuius est condere.text.in c. quoniam constitutio. de cõstitutio.c.inter alia.§. vt igitur. de sentent.excõmunicat.c.clericum. §.ex ijs omnibus.11.q.1.l. 1.& vlt.vbi Bart.nu.2.C. de legibus. c. cum venissent.de iudic.& Ias.cons. 20. vol.1. sed tam circa edictionem dicti edicti quam circa stylum,& formam procedendi sancti Officij in Regnis Hispaniarum, multa reperiuntur ordinata circa declarationem iuris communis, per dictum supremum sanctę generalis Inquisitionis Senatum. Ergo videtur quod per sedem Apostolicam (cuius est condere Canones, & ius) debent fieri & publicari edicta.

35 Contraria† verò sententia proculdubio verior est ; & obtinere debet. Possunt enim Inquisitores statuta & edicta fidei constituere & publicare, tum quia iuri communi consonũ est. c.vt cõmissi.de hær.§. cõuocandi.lib. 6.& ibi DD. & cauetur primis Instr.

36 Hispalen.c.3.† Tum etiam quia Summus Põtifex in hoc fidei negotio tribuit Inquisitoribus eandem potestatẽ & iurisdictionem quã ipse habet, cuius sunt delegati.vt probatur in c. per hoc. & ibi Dominic.in princ. de hæret.in 6.& tenet glos.in Clem.nolentes verbo ipsorum.de hæret.in c. ne aliqui.eod. titu. in 6. & ibi Ioann. Andr.& Geminian. Perusinus & alij. Dec.cons.137.nu.3.vers. 2. principaliter respondetur Federic. de Senis cons.145.Eymericus in 3.p. Director. q.4.& ibid.Francisc.Pegna commen. 53.Abb.in c.causam matrimonij. nu. 7.de offi. delegat.Decia. in tract. crimin.part.1.lib.5.titu.de Inquisitorib. n.2. 7.& 10.Simanc.de Catholicis Institutionib.ti.34.nu.13. Rojas singul. 27.num.3.44.& 97. Locatus verb.Inquisitor.nu. 5. & Bernard. Comensis in Lucerna Inquisitorum,in verb.Inquisitor.§.16.& hanc dicit cõmunem opinionem.Alciat.in Rub.de offi.ordin.nu.19.& alij plures, quos consulto omitto, † & cõfirmatur quamplurimis diplomatibus Clementis IIII. Innoc.IX.Bonifa.IX. Sixti IIII. Innocen.VIII Alex.VI.Leonis X.Adria.& Paul.III.Pij V. Greg. XIII. Sixti V. &

37 Cle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Clem.VIII. suprà relatis,sed ipse potest condere statuta & edicta constituere,ac publicare;ergo & ipsi Inquisitores.Primum patet ex se, cùm delegati sint Apostolici. d. c. ne aliqui. c.per hoc.de hæret.lib.6.Secundum ex supradictis, & probatur etiam ex. c.omnes 22.dist.vbi Petro æternę vitæ clauigero terreni simul,& cęlestis Imperij iura commisit.c.tibi Domino 63.dist.& c.alios.c.nos sanctorum.15.

38 q.6.sed cũ Summus Pontif.† qui habet plenitudinem potestatis Inquisitoribus vices suas committat, & potestatem inquirendi contra hæreticos,omnia gerunt Inquisitores eiusdem Pontificis autoritate: vulgare enim iuris axioma est, omnia nostra facere quibus autoritatem nostram impertimur,ex decisione tex.in c.potest &. c. qui facit per alium. de reg. iuris in 6.l. quod iussu alterius. ff. de reg.iuris & Rub. ff. de autorit. tutorum & curatorum:& argu. Can. qui peccat.23.q.4.Imola in c. literas. nu. 16.de concess. Prębend. Igitur sicut delegans in causis fidei potest edicta constituere,ita etiam & ipsi delegati illa constituere & proponere,ac etiã interpretari poterunt:illius enim est interpretari cuius est cõdere. c.quoniam constitutio.de constitu.c.inter alia.§.vt igitur.de sent.excommunic. c.clericum.§.ex his omnibus.11.q. 1. c.cum venissent.de iudicijs.l.1.& vlt. vbi Bart.num.12.C.de legib.& Ias.in cons.20. volum.1.

39 Secundò probatur,† quia quando iurisdictio in causis fidei delegata fuit Inquisitoribus, ea etiam omnia demandata & concessa fuerunt,sine quibus iurisdictio explicari non poterat.c.præterea.de officio delegat.l. 2.ff.de iurisdict.omn. iudic. l. ad rem mobilem.&.l.ad legatum.ff.de procurat.& totum officiũ iurisdicendi transit.l.1.§.hæc autem. ff.de suspecto tutore. Ægidius Bellamera in repet. c. Roman.de foro compet. Federic. de Senis,cons.163.incip.[Super reuocatione.]Sed Inquisitio Generalis non potest fieri nisi precedente edicto,vt 4.notab.in princi. huius tituli probatur & 1.Instruct.Hispal.c.1.3.& 7.Ergo Inquisitores edicta publica constituere,& publicare poterunt.

Ex dictis facilè est respondere vnico verbo ad omnia argumenta quæ

40 pro parte contraria adducta sunt,† siquidem omnia illa tantum probant quæstiones graviores quæ circa fidẽ se offerunt,& offerre possunt, tãtum ad Concilium Generale legitimè cõgregatum, & ad Sũmum Pontificem pertinere,illas decidere, & determinare:quod nos libenter concedimus,

41 †iudicare tamen de hæreticis & illos punire,id ad Inquisitores fidei etiam pertinet,qui cum delegati sint Summi Pontificis in causis fidei eandem potestatem ab eo quam habet consecuti sunt,†

42 vt enim docet Alphonsus à Castr.lib.1.de iust.hæret.punit.c.5. aliud est hæreticos iudicare, & punire posse,aliud verò de hæresi seu propositione de qua dubitatur inter viros Doctos & Catholicos,an hæretica sit vel non sententiam ferre. Hæc enim duo multùm differunt:omnis nãq;qui de hęresi iudicare potest vel propositionẽ dubiam hæreticam aut Catholicam facere, hæreticũ iudicare,& punire potest.Et hîc est tantùm Papa vel Concilium Generale legitimè congregatum.Non tamen è contra,omnis qui iudicat & punit hæreticum,potest propositionem dubiam inter Catholicos doctos, & graues hæreticam facere, aut de fide. Primum Inquisitores facere possunt, imò de facto faciunt: secundum verò solùm spectat ad sedem Apostolicam: ex quo nihil contra nostram sententiam infertur,quin potius omnia aduersa prædictâ distinctione remanent resoluta.

Forma

Forma edicti fidei.

43 NOs Inquisitores † hæreticę priuatis & Apostasiæ;autoritate Apostolicâ quâ fungimur, nobis hac in parte speciali ter delegatâ in N. vel. N. diœcesibus, &c. vniuersis & singulis tam clericis quàm laicis,tam regularibus quàm sæcularibus, cuiuscumque status,conditionis, qualitatis,gradus,ordinis,religionis,dignitatis, aut præeminentiæ existant, exemptis aut non exemptis,singulis & quibusuis vestrùm,ad quorum notitiam quomodolibet hoc nostro generali edicto contentum peruenerit, salutem in Domino nostro Iesu Christo, qui est vera salus, & nostris mandatis, quæ verius dicta Apostolica sunt,firmam obediẽtiam, summissionem,& obseruãtiam. Notum facimus, quod Licentiatus vel Doctor. N. Promotor, & Aduocatus Fiscalis huius sancti Officij coram nobis comparuit,& exposuit,iam pridem nobis exploratum esse,atq; cõstare multis in locis huius districtus & territorij, non fuisse celebratam visitationem neque Inquisitionem generalem, quamobrem ad nostram cognitionem & notitiã minimè peruenisse multa delicta cõmissa & perpetrata cõtra nostram sacrosanctam fidem Catholicam,quæ puniri ac castigari æquũ ac valdè consentaneum erat: eò quòd inde grandis contra Deum offensa, graueq; damnum ac præiudicium contra religionẽ Christianam consequebatur. Quibus de causis iusimus atque statuimus prædictam Inquisitionem, & visitationem generalem fieri & executioni demandari,eoq; fecimus, & promulgari legiq́ue curauimus edicta publica, castigari designantes omnes qui sceleribus illis & criminibus obnoxij deprehendentur, vt inde magis in dies efflorescat, & in altum feratur Catholica nostra fides,in sui maius incrementum. Annuentes igitur illius æquissimę petitioni,instantiq; postulationi, vt par est audientes,ac summo remedio cupiẽtes in illis vti quæ ad Dei, & Domini nostri honorem spectant, iussimus atq; mandauimus præsens mandatum ac publicum & generale edictum dari,& promulgari apud vos omnes singulos & vnumquemq; vestrũ eadem iam dicta causa & ratione, vt si dignoueritis, intellexeritis, videritis, aut præuia cognitione sciueritis, aliquem vel aliquam personam viuam vel præsentem vel absentẽ, aut iam defunctam finxisse, promulgasse, dixisse aut ore protulisse aliquam,vel aliquas opiniones aut verba hæretica, suspecta, erronea,temeraria,malesonantia,scandalum redolentia,aut aliquam hæreticam blasphemiam contra Deum,& eius sanctam Fidem Catholicam, & contra id quod amplectitur, docet, prædicat & tenet nostra sancta mater Ecclesia Romana, nobis declaretis,dicatis,& manifestetis.

Ac primũ si scitis aut auditu accepistis quod aliqui,vel aliquæ personę custodierint, ac obseruauerint aliquod Sabbatum,iuxta ritus cæremonias ac obseruantiam legis Moysi, & eisdem diebus mundam & recẽtem subuculam induerint,& alias vestes, & vestimenta meliora honestiora & festiua: & mensæ mappas mũdas apposuerint,& lectis linteamina mũda ob honorẽ dicti Sabbati, aut ignem nec cõflauerint, nec accenderint, & ab omni alio opere ijsdem Sabbatis abstinuerint, eaq; celebrare inceperint à vespere diei Veneris, aut carnes purgauerint,aut seuũ ab ijs quas

erant

Universidad de Deusto
Biblioteca

erãt comesturi extraxerint, siue auul serint eam aquâ immergẽtes ad sanguinem sugẽdum & exprimendum vel ab ouis, aut arietis alteriusue cuiuslibet animalis crure vel femore neruũ seu glandulâ absciderint, aut animalia mactauerint ea trãsfodiẽdo & quasi aliquo murmure, proferẽdo certa ac determinata verba experiẽdo primũ cultellũ in vngue an sit acutus, vel curtatus, vel hebes sanguine deinde humum operiendo, aut carnes comederint in Quadragesima alijsq; diebus à sancta Matre Ecclesiâ prohibitis nullâ vrgẽte nec exigente necessitate, pro certo habentes & credẽtes posse illis licitè vesci, & absque peccato, aut ieiunauerint ieiunium maius, & solenne quod dicunt remissionis & indulgentiæ, incedentes eodem die excalciati & nudis pedibus, aut orauerint Iudæorum ritu, & nocte petierint veniam vnus ab alio, vel patres filiorũ capitibus manus imposuerint nullis prolatis verbis, nec benedictione aliquâ impertitâ, aut dicentes: [A Deo & nobis sitis benedicti vti disponit lex Moysis & ex eius traditione.

Aut celebrauerint ieiunium Reginæ Esther: aut ieiunium quod vocãt vulgò [Ramadan] amissionis, & perditionis terræ & domus sanctæ, aut alia Iudæorum ieiunia intra hebdomadam veluti die Lunæ aut Iouis à cibo abstinere donec vespere stellæ illuceant, & illis noctib. abstinendo à carnibus, & die proximè præcedenti mundantes se ipsos ad dicta ieiunia celebranda, abscindentes vngues, & capillorum extremitates, ea omnia asseruantes, vel comburentes, recitantes Iudaicas orationes attollentes, & demittentes caput, verso vultu ad parietem, & ante omnia lauerint manus aquâ aut terrâ, induentes se vestibus facei staminei, textis, vel lineis certis, quæ de quibusdam funiculis vel ligulis corio confectis, & in certos nodos colligatis ad cinguli caput dependeant.

Aut celebrauerint Pascha panis azymi, incipientes cibum eiusmodi à lactucis, apio, vel alijs herbis viridibus, & oleribus, aut obseruauerint Pascha scenopegion, id est, tabernaculorum, apponentes virides ramos aut tapetes aulicos comedentes, & recipientes compotationes suas siue collationes, ad quas ipsi se inuicem vocauerint: aut Pascha candelarum, incendentes cãdelas gradatim & sigillatim donec ad decimam vsq; perueniatur, ac postea eas extinguẽtes, & recitantes orationes Iudaicas talibus diebus. Aut si benedixerint mensæ more Iudæorum bibẽtes vinum domi confectum, & celebrauerint vt ipsi vocant [Baraha] accipientes poculum, vel vas vini manu altera, & proferẽtes super illud quædam verba, vnde singulis accumbentibus vini haustum porrigãt. Aut si comederint carnes manibus Iudæorũ mortuam & occisam, aut eorum mensæ assederint, aut eorum cibos gustauerint, aut recitauerint Psalmos Dauidicos sine [Gloria Patri,] aut si expectauerint Messiam in lege promissum, aut dixerint Messiam in lege promissum nondũ venisse, sed venturũ, seq; eum adhuc expectare vt eos à seruitute eximat, in qua se dicunt constitutos, eosq; ducat in terram Promissionis, aut si quæpiã mulier post partum quadraginta diebus ingressum templi distulerit ritu legis Moysaicæ eiusq; cæremoniâ purificetur. Aut si infãtes circũciderint de nouo natos, & eis nomina Iudaica imposuerint, sic eos nuncupantes. Aut si raserint, vel radi fecerint chrisma, aut partes recenter baptizatorũ, in quibus oleo & chrismate inuncti fuerũt, aut septimâ nocte à natiuitate infantis apposuerint peluim plenam aquâ immittẽtes in eam

in eam aurum, argentum, gemmas, triticum, hordeum, & similia, vt prædicta aquâ lauẽt natum infantẽ certa verba dicendo, aut filios satis cõmendauerint, aut veneficis & magicis. Aut si aliqui matrimonium more Iudaico contraxerint: aut si celebrauerint [Ruaia] quando se itineri committunt. Aut si gestauerint nomina Iudaica: aut si quo tẽpore pinsunt fermentum à fermentato illud extraxerint, & igni in modum & normam sacrificij tradiderint. Aut cùm quispiã moribundus ad exhalandũ spiritum ad parietẽ vertatur, & mortuum tepidâ aquâ lauerint, radendo pilos sub alas, & reliquas corporis partes pilosas, & inuoluẽdo cadauer linteis nouis femoralibus, & subuculâ plicatâ chlamyde desuper iniectâ, sternentes sub caput puluinar, & terrã nouã aut virginem aut ori monetã, margaritã vel aliud quidpiam admouendo. Aut abluerint aqua ædes defuncti, ex amphoris & dolijs domus, & alias ædes vicinorum cæremoniâ Iudaica humi comedendo retro fores piscem & oliuas non carnes ob luctum defuncti, non egrediendo limina domus per annũ integrũ, ex obseruatione dictæ legis: aut si eos inhumauerint terrâ nouâ & virgine, aut in cœmeterio Iudæorũ: aut si aliqui redierint & conuersi fuerint ad Iudaismum: Aut si aliquis dixerit legem Moysis æquè esse sanctam ac illam quæ à D.N. Redemptore Iesu Christo est instituta.

Aut si scitis vel auditu accepistis aliquos vel aliquas dixisse, & affirmasse sectam Mahumeti esse bonam, & nullam aliam esse quâ possit quis in cælum introire, ac in paradisum ascẽdere: Et Iesum Christum non esse Deum sed propheram, neque natum ex Maria Virgine D. nostrâ, Virgine ante partũ, in partu, & post partũ, aut feciſſe aliquos ritus & cęremonias sectæ Mahumetanæ cũ intẽtione eam obseruandi & custodiẽdi, verbi gratiâ: si diebus Veneris tanquam festis feriatis, carnes comederint aut alijs diebus prohibitis à S. matre Ecclesia, asserentes nõ esse peccatũ, induentes se dictis diebus Veneris subuculis recentibus, & mundis, & alijs vestibus & indumẽtis festorũ, aut occiderint aues, aut pecora decollauerint, aut aliud quidpiã cultello transfodiẽdo, epiglotide capiti relictâ verso vultu ad Alquibla, id est, versus Orientẽ dicendo: [Vizmila,] vinciẽdo pedes pecorum, aut abstineant à comestione auiũ non decollatarum manibus mulierum, nec velint ipsæ mulieres eas decollare, eò quòd ipsis sit prohibitũ in Mahumeti secta: aut si filios circũciderint, imponẽdo eis nomina eiusdẽ sectæ: & Maurorũ ac Saracenorũ nominibus eos appellauerint, quod sic eos nũcupantes, aut quòd Agarenorũ nominibus se vocari fecerint, vel cum ijs nominibus cõpellentur lætitiæ signũ ediderint, aut dixerint non esse alios cælites præter Deũ, & Mahumetũ suum nũcium & legatũ: aut iurauerint per [Alquibla,] aut [Alayminzula] quasi dicant per omnia iuramenta, aut celebrauerint ieiunium Ramadã, eius obseruando Pascha, & eodem die eleemosynam largiendo pauperibus, & abstinendo ab omni cibo & potu à mane vsq; ad vesperã ortâ iam stella, ac tunc carnibus aut alijs cibis indulgẽtes, aut celebrauerint [Zohor] surgẽtes ante Aurorã, & antequã illucescat cibo se ingurgitãtes, & deinde os colluẽtes & ad lectũ redeũtes: aut celebrauerint [Guadoc] lauando brachia à iũctura manuũ ad cubitũ, vsq; genas, os, nares, aures, tibias, & pudẽda, aut his cõpletis celebrauerint [Zala,] vertentes faciẽ versus [Alquibla] constituti super stratũ Spartanum, aut tapetem, erigendo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& submittẽdo ceruicem pronuntiando certa ac determinata verba Arabica,& recitando orationem, quam vocãt[Allanda lu ley,&colhua &guo hat]& similes orationes Arabicas,nec carnibus porcinis vescantur, nec vinum bibant ob regulam & obseruantiam sectę Saracenorum:aut celebrauerint Pascha agni, vel arietis eumq; occiderint, facientes & celebrantes prius[Guadoc.]Aut si aliqui matrimoniũ contraxerint ritu Mahumetico, & cantauerint cantus.Arabicos Maurorum,aut celebrauerint[Zambras] aut Leleylas musicis instrumentis prohibitis & vetitis, obseruando quinq; præcepta & mandata Mahumeti.

Aut si quis appenderit sibi aut filijs, aut alijs personis[Liãcas]id est,alterã manum in memoriã quinq; præceptorum,aut lauerint defunctos, sepelierint cadauer inuolutum linteo nouo, ipsum inhumãdo terrã nouã purã vel virgineã in sepulchris concauis componendo ea in latus,apponendo lapidem capiti,imponentes sepulchris ramos virides,mel,lac,alioscq; cibos,aut inclamauerint, & inuocauerint Mahumetum in omnibus suis euentibus & actionibus,dicendo esse prophetã nũtium Dei,& primum dei templum fuisse in Mecca, vbi credunt sepultũ esse Mahumetum:aut dixerint, quòd non receperunt baptismum cum intẽtione & fide ꝺ.Matris Ecclesiæ Cathol. Aut dixerint patres suos qui in Mahumeti vel Iudæorũ secta,vitã finierũt,Saracenũ &Iudæũ vtrunq; suæ sectæ tenacẽ,saluari. Aut si aliquis ad Turcas vel infideles trãsfugerit,fidẽq; Cathol.denegauerit,& ab ea retrocesserit,aut ad alias partes & loca extra hæc regna ad profitendã sectã Iudaicam aut Mahumeticam aut quod fecerint,tenuerint,vel dixerint alios ritus vel cæremonias Saracenorum.

Aut si scitis vel auditu accepistis aliquos vel aliquas dixisse, tenuisse, aut credidisse, falsam ac damnatam sectam Martini Lutheri eiusq; sequaciũ esse veram, sanctam, & approbatam. Aut crediderint, vel approbauerint reliquas eius opiniones,asserendo nõ esse necessariò faciendam confessionem sacerdoti, sufficereq; soli Deo confiteri, nec Pontificem summum aut sacerdotes habere potestatẽ absoluendi peccata,& in hostia nõ contineri verè corpus Domini nostri Iesu Christi, nec esse inuocandos sanctos, tollendas esse imagines è tẽplis, non esse purgatorium, non orandum pro mortuis nõ esse necessaria bona opera, solam Fidem cum baptismo sufficere ad salutẽ,& quemcumque posse confessionẽ alterius audire, & communionẽ porrigere sub vtraq; specie panis & vini,& Papã non habere potestatẽ conferendi indulgentias,gratias, indulta, & Bullas :clericos, religiosos, ac monachos, & moniales posse matrimonia contrahere:aut dixerint religiosos, monachos ac monasteria,& religionis cęremonias tolli debere: aut dixerint Deum non instituisse religiones: & statum connubialem esse perfectiorem statu religioso clericali,aut monachali,& nullos esse dies festos præter Dominicos, nec esse crimen vesci carnibus diebus Veneris,vigilijs & Quadragesimali tempore, quia esus carniũ non sit interdictus, & restrictus ad certos dies: aut tenuerint aut crediderint aliquã, vel aliquas opiniones d.Martini Lutheri aut eius sectatorum, aut transfugerint ad alias prouincias ad profitendum Lutheranismũ. Aut si sciatis vel auditu accepistis aliquem aut aliquas personas viuas,aut defunctas,dixisse aut affirmasse probatam esse sectam Illuminatorum, aut Relictorum:specialiter orationem mẽtalem esse præcepti diuini, & eã adimpleri

pleri omnia alia, & orationem esse sacramentũ sub accidẽtibus, & orationẽ mentalẽ ingentis esse ponderis & valoris,& orationem vocalem exigui momenti:seruos Dei non esse distrahendos exercitijs corporalibus, nec esse obediendũ prælato, patri aut superiori,si quæ imperent,quæ à contẽplatione & oratione mentali auocẽt, aut verbis detraxerint sacramento matrimonij,nec quẽquam virtutis secretum adipisci,nisi fuerit discipulus magistrorũ docentium prædictã peruersam doctrinã: Et neminem salutẽ consequi posse, qui ab eiusmodi magistris nõ fuerit edoctus, & generaliter eis confessus : & secretos ac intimos quosdã ardores,tremores,syncopas, spasmos, & animi deliquia, quæ patiuntur, indicia esse amoris vehementis erga Deum, & inde conspici certò eos esse in gratia & habere in se Spiritũ sanctũ, & sic eos perfectos alijs adminiculis nõ indigere,nec debere adstringi ad actus studiosos: & quãdo pertingunt ad præfixũ quendam terminũ perfectionis, essentiam diuinã & mysteria Trinitatis posse in hac vita conspici, & de facto videri, & Spiritũ sanctum immediatè regere eos, qui sic viuunt, & ad quidpiam agendũ vel non agendum solum esse sequendum interiorem motum & inspirationem Spiritus sancti : dum sacrosancta hostia in Missæ sacrificio conspicienda proponitur, ritu & cæremoniâ necessariâ in eius eleuatione oculos esse claudendos : aut quod aliquæ personæ dixerint & firmauerint vbi ad certum,& diffinitum perfectionis punctum peruentũ est, crimen cõmittere si quis sanctorũ imagines intueatur, cõcionibus intersit, & pijs colloquijs:alijsq; exercitijs eiusdem sectæ & absurdæ doctrinæ.

Aut si scitis vel auditu accepistis alias hæreses, speciatim: has non esse Paradisum nec cælestem gloriã pro bonis,nec infernũ pro malis:sed animam cum corpore simul interire:aut alias blasphemias hæreticas, vt sunt: non credo,discredo,diffido, abnego Deum D.nostrum,virginalẽ puritatẽ Virginis Mariæ D. nostræ, sanctos & sanctas cælestes. Aut habeant, aut habuerint dæmones familiares, eos inuocando, & circulos fecerint eos interrogando de aliquibus rebus, & responsum eorum expectando : aut sortilegi, sortilegæue fuerint:aut pactum tacitũ, vel expressum, cum dæmone inierint,miscendo in eius confirmationem sacra prophanis, tribuendo creaturæ quod solius creatoris est peculiare:aut quòd aliquis cùm esset clericus, aut in sacris constitutus, aut religiosus professus nuptias contraxerit, aut quòd quis cùm non esset sacerdotali charactere insignitus Missam dixerit,aut celebrauerit, aut aliquod sacramentum nostrę sanctæ matris Ecclesiæ administrauerit: aut quòd aliquis confessarius, vel aliqui cõfessarij sacerdotes,vel religiosi, vel sæculares cuiuscumq; status, aut dignitatis fuerint,in ipso confessionis actu,aut proximè circa eam filias pœnitentiæ pellexerint, prouocãdo vel inducendo eas factis aut verbis ad actus turpes carnales & impudicos: aut si alia quæuis persona secundas, vel plures nuptias contraxerit viuentibus priore vel marito vel vxore:aut quòd aliquis dixerit aut asseruerit simplicem fornicationẽ, vsurã, aut lucrũ excessiuum aut periurium non esse peccata mortalia : aut meliùs esse viuere in cõcubinatu, quàm in legitimo coniugio : aut imagines sanctorum & cruces probris & vituperijs affecerint:aut quòd aliquis,vel aliqua fidei catholicæ articulos non crediderit, aut aliquem illorum in dubium reuocauerit,aut per annum in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tegrum aut diutiùs in excõmunicatione insorduerit,& perstiterit,aut censuras sanctæ Matris Ecclesiæ parui pẽderit dicendo aut faciendo aliquid contra illas.

Aut si scitis vel auditu accepistis aliquem aut aliquos vel aliquas sub prætextu scientiæ Astrologiæ,& conspectus vel aspectus stellarum,aut per lineamenta aut indicia manuum, aut alia eiusmodi sciẽtiâ aut facultate vel aliâ viâ respondere & annunciare futura pendentia à libertate & libero arbitrio hominis , aut casus fortuitos qui euenturi sunt,aut præteritas iam res occultas & liberas,dicendo & affirmãdo esse artem aliquam,scientiã, aut certos canones ad eiusmodi res cognoscendas:vt super huiusmodi rebus prædictos diuinatores quęrant & consulant,cum aliàs falsa,vana,& superstitiosa sit eiusmodi scientia,&vergat in graue dãnum & præiudicium religionis & fidei Christianæ.

Item si scitis vel auditu accepistis aliquos vel aliquas habuisse aut habere libros sectę& opinionis Martini Lutheri aut aliorum hæreticorũ, aut Alcoranum Mahumeti, aliosq; libros eiusdẽ sectę,aut Biblia Hispano Idiomate:aut alios quosuis libros vel codices reprobatos & prohibitos per censuras catalogos & edicta sancti Officij Inquisitionis : aut aliquos vel aliquas qui nõ id adimpleuerint ad quod ipsi tenentur: quiúe omiserint detegere,aperire,& dicere quæ super his sciunt: aut quòd dixerint vel persuaserint alijs personis ne talia denunciarent,& ad Inquisitores deferrent, aut quòd subornauerint vel corruperint testes ad ferẽdum testimoniũ in eos qui in foro S.Officij deposuerãt: aut quòd aliqui vel aliquæ deposuerint,& dixerint falsum cõtra alios,vel alias ad damnũ& infamiã earum: aut quòd fouerint,receptauerint,celauerint,& occultauerint hęreticos,fauorem & auxiliũ præstando ad occultãdum & seruandũ eorum personas,& bona. Aut quòd fuerint impedimẽto per se aut per alias interpositas personas liberæ,& rectæ S.Officij Inquisitionis administrationi,suorũq;administrationũ, & officialium,ac cõmensalium: aut quòd detraxerint vel auelli fecerint habitellos siue Sanbenitos à locis illis in quibus à S.Officio erãt positi , aut alios apposuerint:aut quòd ij qui recõciliati fuerũt,& pœnitẽtię addicti à S.Inquisitionis Officio,non cõpleuerint incarcerationis definita tẽpora aut sibi iniunctas pœnitẽtias:aut si habitũ recõciliationis publicè ferre renuerint:aut quòd aliqui recõciliati aut publicè vel occultè S.Officio pœnitentiæ iugo infixi dixerint aut affirmauerint , falsum esse quod ipsi confessi sint corã S.Officio,tam de se ipsis quàm de alijs.Ipsos id fecisse & dixisse ob incussum timorẽ,vel alio quouis respectu:aut reuelauerint secretũ eis à S.Officio mandatũ & cõmendatum: aut quòd aliqui dixerint relaxatos à S.Inquisitionis Officio damnatos esse absq; præuia culpa, aut passos esse tãquam martyres : aut quòd aliqui vel aliquæ reconciliati vel reconciliatæ, vel filij vel nepotes dãnatorum propter hæresis crimẽ,administrauerint, & administrent officia publica & honorifica quæ iure diuino sunt ipsis prohibita,& legibus & pragmaticis horũ regnorum,& institutionibus sancti Officij: aut quòd ad sacros ordines promoti fuerint : aut quòd habeant aliquã Ecclesiasticã præbendam vel dignitatem , aut sæcularem , aut eius dignitatis insignia , aut res prohibitas gestauerint,vt sunt arma,sericum, aurum,argẽtum,hęmatiten,gemmas corallia, pannum exquisitũ, aut equũ conscenderint, eoq; equestres incesserint: aut quòd penes notarium vel scribam,

scribam aut quemuis alium,sint processus aliqui, actus,denũtiationes,informationes,aut probationes,concernentes delicta hoc edicto contenta?

Tenore igitur præsentium monemus,hortamur,requirimus,& in virtute sanctæ obedientię,& sub pœna excommunicationis latæ sententiæ,trinâ Canonicâ monitione pręmissâ,mãdamus omnibus vobis & singulis, quòd si sciueritis,feceritis , videritis, aut audiueritis aliquem vel aliquam personam,vel personas , perpetrasse, dixisse,tenuisse,aut affirmasse aliqua ex supradictis & declaratis , aut alia (quæcumq; illa sint) cõtra nostram fidẽ Catholicã,& contra illud quod tenet , docet & prædicat nostra sancta mater Ecclesia Cathol.Roma.tam de viuis præsentibus aut absentibus,quã defunctis , nullâ factâ alicui personæ communicatione(quoniam sic expedit & decet) veniatis & compareatis personaliter coram nobis ad declarãdum,& manifestandum,infra sex dies immediatè sequentes à die promulgationis huius nostri edicti, etiam si illius partem aliquam & notitiã quomodolibet habueritis : præuiâ tamen monitione, quã vobis facimus, quod lapso dicto termino nec supradictis parendo,præterquam quod dictas censuras & pœnas incurratis, procedemus contra eos qui contumaces & inobedientes & rebelles fuerint reperti, tamquam in personas quæ dolo subticent aut occultant huiusmodi res,& quæ malè de rebus sanctæ fidei Catholicæ,& Ecclesiasticis censuris sentiunt.Et quia absolutio criminis& delicti hæreseos nobis est specialiter reseruata, inhibemus & prohibemus sub pœna prædicta omnibus & quibuscumque confessarijs , clericis vel religiosis , ne absoluant aliquem vel aliquam hoc crimine irretitum vel irretitam , aut culpatam : aut qui vel quæ non dixerit aut manifestauerit sancto Officio quidquid de his resciuerit , aut alios dicere audierit : imò ad nos non remiserit , vt veritate cognitâ,& compertâ mali puniantur,& boni ac fideles Christiani cognoscantur & honore afficiantur, & sancta fides nostra Catholica felici propagatione dilatetur. Et vt supradicta omnia ad omnium notitiam veniant , & nullus eorum ignorantiâ sibi prætexere excusationem possit,ea mandamus hodie promulgari.

Diuisio edicti fidei.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio cuiuslibet rei magnopere legenti conducit.*
2 *Diuisionis definitio.*
3 *Methodus quot sub se comprehendat.*
4 *Diuisio quibus rebus deseruiat.*
5 *Edictũ in quatuor partes diuiditur,& quid vnaquæque contineat.*
6 *Edicti specifica explicatio.*
7 *Clausula,nos Inquisitores , in edicto fidei quare in plurali numero ponatur.*
8 *Clausula illa[Inquisitores contra hæreticam prauitatem & Apostasiam, &c.] quid contineat.*
9 *Ecclesia Catholica ab initio mundi vsque ad Christum varias persecutiones passa est.*
10 *Ecclesiæ impugnatores non potuerunt nec poterunt euertere illam,imò Dei iudicium patientur.*
11 *Hæresis , & Apostasia fidei , directè aduersantur.*
12 *Inquisitores vigiles & custodes sunt fidei Christianæ.*
13 *Hæresi & hæretico nihil est detestabilius, ad quod referuntur verba quædam Leonis Papæ notatu digna.*
14 *Hæresis plus nocet quã quodlibet aliud peccatum.*
15 *Clausula illa[& insulis coadiacentibus &c.] in edicto fidei quid operetur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 *Siciliæ regnum quas insulas sub se cõtineat subiectas imperio Catholicorum Hispaniæ regum.*
17 *Clausula illa [autoritate Apostolica &c.] in edicto fidei quid significet.*
18 *Clausula illa [autoritate Regia deputati, &c.] in edicto fidei quare apponatur.*
19 *Clausula illa [omnibus & singulis personis, &c.] quid significet.*
20 *Inquisitorum mandata reputantur summi Pontificis.*
21 *Clausula illa [salutem in Domino Iesu Christo,] quid significet.*
22 *Salutatio specialis iniuriam remittit.*
23 *Clausula illa [cuiuscumque status gradus & conditionis &c.] quid designet, & quid ipsa verba importẽt & n. 25.*
24 *Hæreticos revelare & Inquisitorib. obedire, omnes generaliter tenentur.*
26 *Dictio [omnis,] vniversalis est, idemq; significat quod dictio vnusquisque.*
27 *Statutum vel dispositio loquens per dictionem omnes vel similes comprehendit, omnia quæ omnino comprehendi possunt etiam impropriè.*
28 *Dictio [omnis] est adeo vniversalis, vt vim habeat specialis expressionis, includat omnia quæ dici vel cogitari possunt, ea que quæ non includerẽtur nihilque intactum deserit.*
29 *Immunitas cuiuslibet exceptionis cessat in crimine hæresis.*
30 *Inquisitores contra quoscumque hæreticos procedere possunt.*
31 *Inquisitores solum in causis fidei cognoscere possunt.*
32 *Clausula illa edicti [exempti vel non exempti] declaratur.*
33 *Revelare & revelatio quid sit.*
34 *Denunciationis forma qualis sit.*
35 *Inquisitores ad quid teneantur post denunciationem rei.*
36 *Denuncians non tenetur probare vera esse quæ denunciauit.*
37 *Denunciare renuentes graviter puniendi sunt.*
38 *Denunciare quis tenetur hæreticum, non obstante iuramento aut promissione.*
39 *Denunciare omittens hæreticos excõmunicationem incurrit.*
40 *Reges & Principes tenentur coram Inquisitoribus hæreticos denunciare, ad quod adducitur exẽplum illustre Domini nostri Imperatoris Caroli V. ibidem.*
41 *Clausula illa [ibi Vos scire &c.] quàm conuenienter apponatur.*
42 *Clausula illa edicti [Vos exhortamur per huiusmodi renorem, &c.] congruenter assignatur.*
43 *Monitio quot modis sumatur.*
44 *Monitio quomodo soleat fieri à iudicibus litigantibus & ad quid.*

1 VONIAM Diuisio † cuiuslibet tractatus plurimũ legenti confert: animum enim eius incitat, mentem præparat, ac memoriã artificiosè corroborat, vt habetur in §. igitur, in vers. easdem. & ibi glo. in proœm. Inst. & in §. sed non vsque. de legat. & l. 1. ff. de doli mal. & met. ex-
2 cept. † Est namq; diuisio totius vniuersi in suas species, vel indiuidua deductio, per quam aperimus quid conueniat, quid in controuersia sit, vel per quam exponimus quibus de rebus dicturi sumus per breuem compositionem innumerabilis materiæ, vt docuit Accurs. in §. 1. Inst. de obligat. diuidendo vel totum in partes vel genus in species. vt res cuius est quæstio facilius atque certius intelligatur,
3 † Expositurus ego edictum fidei illud in primis (ordine tamẽ Methodico) generaliter diuidere censui: quando quidem Methodus ipsa demonstrationem, definitionem, resolutionem, ac diuisionem sub se comprehendit. De-

Definitio enim sub ea continetur, cum & ipsa medium sit in demonstratione, similiter etiam resolutio cum demonstrationi deseruiat, diuisio quoque ipsa comprehenditur. Quandoquidem definitioni auxiliatur, quę certè tractatuum in subiecto proposito differentiam arguit.

Congruenter igitur fiet hæc diuisio, † Deseruit etenim ad intelligen-
4 dum & memoriæ reducendum, tum etiam ad faciliùs respondendum ad interrogata. Nam docendi ratio partitionibus distributa, generibus distincta, formis notata, denique serie certâ comprehensa, non tantùm lucem intelligendi ea quæ confusione sunt implicata subministrat, & res perceptas memoriæ tenaciter infigit, sed ingenium in cognoscendo acuit, & ad secretiora mysteria aditum facit.

5 Diuiditur autem † hoc edictum in quatuor partes. Prima est ibi in principio. [Nos Inquisitores, &c.] In qua continentur ipsi Inquisitores Apostolici proponentes generale edictũ fidei, quo præcipiunt vt vnusquisque eis reuelet, & denuntiet quæ sciuerit facto aut verbo commissa & perpetrata contra fidem Catholicam.

Secunda pars est ibi. [Si aliquis vestrum, &c.] in hac etiam proponit errores & errantes in lege Moysi contra fidem Catholicam denunciandos esse.

Tertia pars est ibi: [Si sciunt quòd aliquæ personæ, &c.] Hic ponuntur errores sectæ Mahumetanæ similiter denunciandi.

Quarta pars est ibi. [Si quis scit, &c.] Hic referuntur errores impij ac detestabilis Martini Lutheri & sequacium, cæterorumque hæreticorum huius tempestatis Inquisitoribus denunciandi.

6 At enim † vt expositio ipsa edicti rectiùs percipiatur, & tota materia eiusdem aperiatur, ad amussim ac minutim vnamquamq; particulam explicabimus, ita vt res per causas, & prima principia, cognoscatur: cùm secũdum Philosophũ, nisi ratio vera inquiratur perfectè nequeat articulus intelligi, Bald. in l. 1. nu. 7. ff. de iust. & iur. & in l. si is. numer. 1. ff. de acquir. hæred. & Bar. in l. admonendi. nu. 1. ff. de iureiurand.

7 In primis etenim † ponitur in edicto hæc clausula. [Nos Inquisitores, &c.] licet vnus tantum sit Inquisitor loquuntur enim in plurali, vt illorum dignitas & autoritas, delegata à sede Apostolica ostendatur: quod vtique obseruatum fuit ab initio institutæ Inquisitionis, rationabili tamen causa hoc inductũ esse probatur: cum ipsi Inquisitores delegati sint Sum. Pontificis, & eius personã repręsentent, vt superiùs satis ostensum est: & not. Abb. in cap. sanè. de offic. delegat. & Campeg. ad Zanch. cap. 8. & probat in cap. per hoc. & c. ne aliqui. de hæret. libr. 6. vbi Ioann. Andr. Gemin. & comm. DD. glos. singul. in Clement. nolentes. in verb. ipsorum commissarijs. de hæretic. iure igitur hæc ampla & honorabilis Inquisitorum dignitas decorari debet prædictis verbis, quæ confirmantur ex quodam rescripto Inno. IIII. incipiente. [Orthodoxæ fidei.] circa finem, sic ille: [Si verò nostris in hoc, imò potiùs Apostolicis acquiescere monitis non curauerint, &c.] Et ob id etiam sententiæ, quæ aliàs per ipsosmet legi debebant. iux. cap. fin. § fin. de re iudic. lib. 6. & l. 2. C. de sent. ex breuiculo recitand. & l. 4. tit. 22. par. 3. ob obseruandam eorum autoritatem permittitur eis vt sensim per alios legantur, edictum publicetur, ac per eos recitetur text. in cap. vt commissi. de hæret. lib. 6. in princ. & ibi Ioann. Andr. Domi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nic. & alij. Ioan. de Rojas de hæretic. sing. 94. num. 1. Gemin. in cap. vlt. de re iudicat. Comens. in Lucerna Inqu. in verbo sententia. §. 9. & in verbo Inquisitor. §. 28. Simanc. de Cathol. institit. tit. 60. Franc. Pegna in 3. p. Direct. Comment. 40. versic. & quanquam.

8 Secundò † adijcitur illa clausula, ibi. [Inquisitores contra hæreticam prauitatem & apostasiam, &c.] Congruenter quidē hæc ponuntur verba cum Inquisitores, defensores fidei sint, quorū proprium ac præcipuum munus est eam aduersus hæreticos, & schismaticos, eorumq; defensores fautores, & receptatores illibatū tueri in extrauag. Ioan. 22. c. cū inter nōnullos. de verb. significat. & ideo Inquisitoribus cōmittitur defensio fidei Christianæ cap. accusatus. §. sanè. &. §. de quæstionibus c. vt officium. §. denique. de hæretic. lib. 6. Clemen. 1. de hæretic. cap. vt Inquisitionis, in princ. eod. tit. & lib. Albert. in rub. de hæret. lib. 6. q. 5. num. 6. Ioann. Rojas de hæretic. 1. p. num. 554. & 2. p. nume. 410. idque etiam eis commissum est, ne diabolus & eius ministri, qui Ecclesiam expugnare conantur per iniuriam pluribus hæresibus eam perdant, suisque noceant impijs latratibus.

9 Fides enim † gloriatur in Domino vt inquit Propheta Dauid Psalm. 128. [Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim nō potuerūt mihi.] Vbi ostendit Propheta Ecclesiam patienter persecutiones tulisse ab orbe condito, vsq; ad Christum, & à Christo vsque ad iudicium vniuersale, fuit namq; impugnata in Abel per Caim, in Noe per Chaā, in Abrahā per Chaldæos, in Isaac per Ismael, in Iacob per Esau, in filijs Israel in Ægypto per Pharaonem, in Dauid per Saulem, in Populo Dei per Reges Ægypti & Babylonis, & per Antiochū in IESV CHRISTO & Apostolis per Iudæos, in martyribus per tyrannos, in Catholicis Christianis per hæreticos, & demum tota ipsa Ecclesia per Antichristum oppugnata nunquā tamē expugnata fuit. † Meritò igitur dixit
10 Propheta. [Sæpè expugnauerunt me, nō tamen præualuēre] nam licet peccatores persequantur fideles, & Ecclesiam, illamque euertere conētur, in bonis temporalibus, & corporalibus laboribus, eos occidendo & affligendo, non tamen potuerunt occidere animam, nec funditus Ecclesiam delere, quin ipsi diris æterni tonantis fulminibus cōterentur & exstinguentur. Sicut enim fuerunt puniti impij & peccatores, impugnantes populum Dei in Lege veteri, ita punientur impij impugnatores Ecclesiæ Christi, scilicet Iudæi, tyranni, hæretici, & Antichristus vt copiosè trad. Iacob. de Valentia in exposit. d.
11 Psalm. 128. † Cum igitur hæresis & Apostasia fidei Catholicæ directè aduersentur, iure optimo Inquisitores, cum fidei censores & Ecclesiæ defensores sint (c. vt Inquisitionis. in princ. de hæret. lib. 6. Clement. multorum. eod. tit. Albertin. in rub. de hæret. lib. 6. q. 5. nu. 6. & Rojas de priuileg. Inqu. num. 410.) inquirunt contra hæreticam prauitatē & apostasiam. † Quare
12 meminerint eius quod eis incumbit officium, vt sint vigiles, custodes, & defensores fidei Christianæ, nō parcant laboribus, inuestigantes si nouerint pullulare hæreses, scrutantes, & inquirentes donec radicitus vna cum semente eos euellāt. Diabolus enim vigilat circumiens quærēs quem deuoret, ideo Apost. 1. Petr. cap. 5. admonet eos dicens: [Fratres sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide.] Nam dormientibus hominibus dicit Redemptor noster Iesus Christus Matth. 13. [Inimicus homo superseminauit zizaniam,] quibus confert in cap. licet deuitanda §. 1. de electio. c. notandum. 24. q.
13 3. † Nihil igitur prauius ac detestabilius est hæresi, & hæretico, cum grauius cæteris offendant Deum, hinc Leo Papa, cuius autoritas habetur in cap. quid autem. 24. quæst. 3. (inquit) [Quid autem iniquius est, quàm impia sapere, & sapientibus & Doctoribus non credere: sed in hanc insipientiam cadunt, quicumque ad cognoscendum veritatem aliquo impediūtur obscuro, non ad Propheticas voces, non ad Apostolicas literas, non ad Euangelicas autoritates, sed ad semetipsos recurrunt, & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt:] hæc ille sanctissimus Papa. Et probatur ex illo 2. Petr. 2. [Melius esset nō cognoscere viam iustitiæ.] & deducitur ex illo loco Clement. dicentis in Epistola sua ad Iacobū, quod primum locum in pœnis habent qui aberrant à Deo, sed tales sunt hæretici: Id etiam ratione probatur, quia vnumquodque dici-
14 tur malum quòd noceat, † sed hæresis plus nocet quàm aliquod aliud peccatum, quia subuertit fundamētum omnium bonorū, sine quo nihil boni remanet quod est fides, ergo hæresis ex genere suo est maximū omnium peccatorum. text. in cap. cum secundum leges. vers. bona hæret. qui grauius (inquit) horribilius & detestabilius, quàm prædicti delinquunt, nihil igitur iniquius inueniri potest, quàm ipsa hæretica prauitas: cap. vt Inquisitionis. de hæret. lib. 6. ibi: [Et Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.] Et in c. ne aliqui. vers. prauitatis. eod. tit. & libr. & in cap. per hoc. ibi: [Hæreticæ prauitatis.] de hæret. lib. 6. Recedere à bono, & apprehendere malū, quid peruersius? relinquere veritatem infallibilem, scilicet fidem, quæ innititur primæ veritati, scilicet Deo? qui secundum Ioan. cap. 14. est via, veritas, & vita? relinquere quod omnes sancti & sapientissimi, ac doctissimi credunt, & intelligunt, & credere suo misero & obcæcato iudicio, quid furibundius reperiri potest? dicit enim Salomon Prouerb. cap. 3. Ne innitaris sapientiæ tuæ, &c.

16 Tertiò sequitur † altera clausula ibi: [Et insulis coadiacentibus, &c. Quæ meritò additur in edictis fidei regni Siciliæ; quæ potissimum mihi proposui, quia Siciliæ regnum sub se habet nōnullas insulas circumcirca, subiacentes imperio Catholicorum Hispaniarum Regum, in quibus Inquisitores regni Siciliæ obtinent & exercent iurisdictionem suam. Sunt autem insulæ Melita [Malte hodie] quæ ab eisdem Regibus cōcessa fuit Militibus Hierosolymitanis S. Ioannis, his tamen temporibus proximis per sedē Apostolicam designatus est ibidem Inquisitor contra hæreticam prauitatem. Insula Cossyra [hodie Fauagnana] non longè distans à ciuitate Drepano, quæ [hodiè Trapano.] Insula Paconia quæ [hodie Pantallaria,] & insula Phorbantia quæ [hodie Maretamo,] in quibus incolæ degunt, & habitatores reperiuntur. Insuper infelix Arx Goletta nuncupata in Barbaria, iuxta insignē ciuitatem Tunes, vbi ferè trigintanouem annos præsidium nostrorum Hispanorum militum validissimè prefuit contra inimicos fidei, in qua hoc sanctum Officiū Siciliæ habuit Commissariū pro causis fidei, vnde negotia remittebantur vsque ad hæc tempora.

17 Quarta clausula † est ibi: [Autoritate Apostolica. &c.] Hæc clausula apponitur, vt ostendatur Inquisitores

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse delegatos Summ. Ponrif.& fidei censores,quibus competit fidem Cathol.& Religionem Christianam aduersus hæreticos defendere, cap. per hoc.& c.ne alij.sup. citati.

18 Quinta †clausula habetur[autoritate Regiâ deputati,&c.] Cõsueuerunt Inquisitores Regni Siciliæ apponere in prouisionibus, literis & edicto fidei prędictam clausulam,quia autoritate, ordine, & permissu Regum Catholicorum Hispaniarum illud exercent in eo regno,sunt enim protectores, patroni, & defensores sancti officij, & illud Christianissimè amplificant,& defendunt, tribuendo ei pro sua defensione iurisdictionem temporalem amplissimam, ac omnimodã circa suos officiales, familiares & ministros.

19 Sexta clausula † edicti est ibi.[Omnibus & singulis personis,ciuibus,stãtibus, habitatoribus, & residentibus, in regno prędicto Siciliæ & suo districtu,&c.]Dictâ autoritate fuit mandatum omnibus & singulis supradictis, vt obediant mandatis Inquisitorum, quæ potiùs censentur mandata Apostolica. Ratio est quia qui per alium facit per se ipsum facere videtur, ex text. in cap.qui facit per alium.& ibi Din.& DD.de regul.iur.libr.6. dict. l. quod iussu alterius.ff. eod. tit.at cùm Summus Pontif.committat in hoc vices suas Inquisitoribus in causis fidei:

20 mandata per delegantem, eorum † qui ipsa faciunt censentur facta: & mandata censuræ, & excommunicationes Inquisitorum reputantur sedis eiusdem : nam delegatâ iurisdictione committuntur omnia illa sine quibus non potest iurisdictio expediri, text. in cap. præterea. de offic. deleg. & l. cui iurisdictio. ff. de iurisdict. omn. iudic.Rom.in consil.448.Angel.cons.290.vbi de hac re memorabiles tex.adducit,& Felin.in c.de causis.col.fin.de offic. delegat.

21 Septimò † subsequitur alia clausula de inuocatione diuinæ gratiæ, ibi: [Salutem in Domino IESV CHRISTO, qui est vera salus,&c.]Aptè ponitur hæc clausula: nam quoties de re aliqua graui fit sermo, inuocatio diuini numinis præcedere debet,

Ab Ioue principium.——

Idcirco Christianè D. Paulus scribens ad Rom.Epistola prima, his vtitur verbis [Paulus seruus IESV CHRISTI, &c. Omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei vocatis sanctis, gratia vobis, & pax à Deo Patre,& Domino nostro IESV CHRITO, &c.] Et in Epistola ad Corinth. & alibi sæpè. Id seruauit Bea. Petrus Apostol. in suis Epistolis. Nam in 1. Epistol. ait. [Petrus Apostol. IESV CHRISTI electus aduenis dispersionis Ponti Galatiæ, &c. Gratia vobis, & pax, multiplicetur.] & Bea. Ioann. Apost. in sua Epistola (inquit). [Senior Electæ Dominę, &c. Sit vobiscum gratia, misericordia, pax à Deo Patre, & à CHRISTO IESV Filio Patris in veritate.] Et in cap. 1. Apocalyps. Hoc stylo vtuntur summi Pontifices Christi vicarij. Ita Anacletus Romanus Summ. Pontif. primus in literis verbis illis vsus est, scilicet [Salutem & Apostolicam benedictionem, &c.] Bonifacius VIII. in 1. vol. 6. libr. Decretal. dicit: [Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs, Doctoribus & scholaribus,vniuersisque Bononiæ commorantibus salutem, & Apostolicam benedictionem,] vbi glos.not.in verbo,benedictionem, in procemio 6. Decretal.& in Clement. in eod.procem.

22 Hinc dicunt DD. quod † salutatio specialis remittit iniuriam. cap. Adrianus

Adrianus 63. distinct. & ibi glos. in verb. & ad salutandum. & per benedictionem prælati deuotè susceptam, venialia remittuntur.c. dictum.cano. maledicam. & can.sequent.1. q. 1. S. Thomas in 4.sent.dist.16.optimo igitur iure Inquisitores,huiusmodi salutationibus vtuntur.

23 Octauo † ponitur illa clausula. [Cuiuscumque status,gradus,& conditionis, &c.] quæ iuri communi & rationi consona est: possunt enim Inquisitores regulariter in causa fidei contra quoscumque procedere, vt probatur autoritate Sum. Pontif. Bonif.III. & habetur in cap. vt Inquisitionis.de hæret.libr.6.[Vniuersas (inquit)sæculi potestates & dominos tẽporales ac prouinciarum, terrarum, ciuitatum,aliorumque rectores, quibuscunque dignitatibus, vel officijs, aut nominibus censeantur, requirimus, & monemus: vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei, diœcesanis Episcopis & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis,à sede Apostolica deputatis,aut in posterũ deputandis,pareant & intendant in hæreticorum credentiũ, fautorum, receptorum, & defensorum, ipsorũ inuestigatione captione ac custodiâ diligenti, &c.†] Vbi generaliter præcipitur omnibus potestatibus vt obediant Inquisitoribus cõtra hæreticos, & fautores, vnde indubitatũ est eos, ex eo etiam teneri ad reuelandos hæreticos & fidei noxios, si quicquam nouerint contra fidẽ commissum, quod pereleganter præscripsit Concil. Biterr.c. 1. in hæc verba. [Ac deinde mãdetis vt omnes,qui se vel alios sciuerint in crimine labis hęreticæ deliquisse, compareant coram vobis veritatem dicturi:] & Eymeric.in 3.p.Direct.in tit.de sermone general.habendo ab Inquisit. & ibid. Franc. Pegna in Comment. 12. Quæ etiam procedebant in Episcopis, antequam Inquisitores constituerentur.cap. ad abolendam. de hæretic.§. fin.vers.[Si qui verò fuerint (quia lege diœcesanæ iurisdictionis exempti, soli subiaceant sedis Apostolicæ potestati,) nihilominus in his quæ sunt contra hæreticos instituta, Episcoporum subeant iudicium. Et eis in hac parte tanquam à sede Apostolica delegatis (nõ obstantibus libertatis suæ priuilegijs)obsequantur.] Et text. in. cap. excõmunicamus. 1.§.adijcimus. & §.credentes.de hæretic. cap. sicut. & cap. vt officium,de hæret.libr. 6.

Sub generalitate autem horũ verborum cõprehenduntur, omnes personę cuiuscunque sint status, gradus, conditionis,præeminentiæ,vel dignitatis,siue exempti,siue non sint,stantes vel habitantes in territorio Inquisitorum, eis obedire tenentur in concernentibus fidem Catholicam,

25 eiusq; defensionem. Verbum † enim illud(status)cõprehendit quempiam, siue seruus sit, siue ingenuus, siue libertinus,ex tex. in l.summa.cum l.sequent.ff.de statu hom.item siue integri status sint, siue diminuti. l. cognitionum.vers.1. ff. de var.& extraord. cognit. subsequuntur postea illa verba,[gradus,dignitatis,]ex quibus patet quod in hoc crimine omne cessat priuilegium cum administratione, vt ea durante nemo conueniat.per tex. in l.pars literarum.& ibi Bar.ff. de iudic.Cessat etiam priuilegium concessum quibusdam in dignitate existentibus l.final.C.vbi senat.vel clarissi.Ponitur demum verbum illud [conditionis] ad hoc vt comprehendantur masculi, fœminę, minores, vel maiores eius tamen ętatis, quâ in eos cadat delictũ,qui sui sint iuris, vel alterius l. 1. in princ. ff. de except. item laicus siue clericus, ex vi verborum. Hęc addita verba in principis constitutione

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtitutione edicto, decreto, lege, ſeu quâuis aliâ diſpoſitione, digniſsimos quandoq; regulatiter cõprehendit. Petrus Prate. in Lexi. iur. ciu. & cano. in lit. C. verb. cuiuſlibet conditionis. Et de his omnibus latè ſcrib. Bart. in extrauag. ad reprimendũ. in verbo ſtatus. cum duobus ſeqq. Vis enim † dictionis [omnis] vniuerſalis eſt Bart. in
26 l. moſchis. num. 1. ff. de iure fiſc. & in l. hoc articulo. nume. 3. ff. de hæred. inſtit. & Hippol. Rimin. conſ. 270. nu. 1. & 2. vol. 3. & conſ. 393. num. 18. vol. 4. & idem ſignificat quod dictio [Vnuſquiſque] vt ait Bal. in d. l. hoc articulo num. 2. vnde ſi † ſtatutum vel diſpoſitio aliqua loquatur, per modum vni
27 uerſalem, vt puta per dictionem [omnis] vel ſimiles, tunc cõprehẽduntur, omnia, quæ omnino poſſunt comprehendi, etiam ſi impropriè. Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de vſufruct. legat. latè Rolan. à Valle in conſ. 5. num. 42. & ſequent. vol. 1. conſ. 87. num. 8. & 9. vol. 2. & conſ. 54. nu. 39. vol. 3. & Menoch. conſ. 26. nu. 17. Iacob. Mandel. conſ. 505. num. 27. lib. 3. & adeò † vniuerſalis
28 eſt, vt vim habeat ſpecialis expreſsionis, vt eſt doctr. Bar. in l. 1. in fine. ff. ſi quis in ius vocat. & in l. 2. ff. de nouat. Iaſ. in conſ. 45. col. penul. vol. 1. Crau. conſ. 294. col. 4. & Hippo. Riminal. conſil. 351. vol. 4. includitq; omnia quæ dici vel excogitari poſſunt, vt trad. idem Rimin. conſ. 369. num. 5. vol. 4. eaq; quæ non includerent, vt tenet Natta in conſ. 160. nu. 29. libr. 1. nihilque intactum relinquit Bald. conſ. 305. num. 1. volum. 1. Crau. conſ. 133. num. 5. & Hippol. Riminal. conſ. 61. Et ratio prædictorum eſt, quia quilibet Chriſtianus tenetur defendere fidem Catholicã, quam profeſsus eſt, nec vllâ ratione excuſari poteſt. Hinc etiã tenentur hæreſes denuntiare, & fidem defendere ac præceptis Inquiſitorum obedire.

29 Quæ maximè procedunt, quia † in crimine hæreſis, cuiuſlibet exceptionis ceſſat immunitas, vt ex Alexand. IIII. reſcripro anno Domini 1260. deducitur, vbi voluit Inquiſitores indiſtinctè contra quoslibet religioſos & exẽptos procedere. Verum hoc mutationẽ recepit, anno 1460. per Pium II. & Sixtũ. Hi enim Pontifices exemptos declararunt à iuriſdictione Inquiſitorum fratres minores, ac fratres Prædicatores vt habetur in libro priuilegiorum ordinis Prædicatorum. †
30 Cæterùm hodie Inquiſitores contra quoſcunq; hæreticos procedere poſſunt, non obſtantibus aliquibus priuilegijs, vel indulgentijs, quibuſcunque perſonis cuiuſuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis, vel ordinis, d. c. vt officium. §. denique. de hæret. lib. 6. Eymeric. in 3. p. Direct. q. 25. & ſeqq. & ibid. Franc. Pegna. Com
31 ment. 74. & ſeqq. Iuſtiſsimè † ergo atq; rectiſsimè huius cauſæ cognitio cõtra quoſcunq; à cæteris prælatis abdicata eſt, & ad ſolos Inquiſitores ſiue delegatos, ſiue ordinarios delata.

Quapropter aptè dicitur † in edi-
32 cto [exempti vel non exempti.] Cùm in eo non ſolùm illi cõprehendantur verùmetiam & Religioſi, Monachi, cuiuſcunque religionis, quantumuis priuilegiati: milites etiam Hieroſolymitani S. Ioannis, & milites S. Iacobi, vt refert fuiſſe declaratum, an. 1527. in Hiſpania Epiſc. Simanc. de Cathol. inſtit. c. 34. num. 16. & generaliter in omnibus militibus, quantumuis ſint priuilegiati, & exempti: vt not. Ancharan. in cap. vt officium. nume. 4. de hæretic. lib. 6. & Eymer. vbi ſuprà, qui non ſolùm comprehendũtur, verùm etiam tenentur reuelare & denunciare Inquiſitoribus, quos ſciuerint hæreticos aut ſuſpectos de fide.

33 Eſt namque † reuelare detegere, indicare, manifeſtare, ac quaſi à re obſcura

obſcura & abſcondita velum amouere: quod autẽ ad noſtrum ſpectat inſtitutum, idem eſt quod denunciare. Eſt autem reuelatio ſiue denuntiatio alicuius criminis apud competentem iudicem ſine inſcriptione facta delatio, ad pœnitentiam peragendam vel aliam pœnã legitimã imponendã, vel etiã ad vtrumq;. Legulei quidã cùm rarò in iure ciuili reuelationis & denũciationis vocabula inuenerint, vtriuſque vſum obſcurę originis eſſe volũt. At mihi videtur in Eccleſiam veniſſe ſiue delationẽ, ſiue reuelationẽ, ſiue denunciationẽ ex Matth. 18. [Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum.] Et paulò poſt: [Si non audierit eos, dic Eccleſiæ] quibus ipſe Chriſtus denũciationem innuit: & antè Reip. confuſam dominandi rationem plura de delatoribus. Cicer. in Diuinatione. eius quoq; fit mentio in l. libellorum. ff. de accuſat. ita Hoſt. in ſumm. tit. de denunt. §. 1. & Repertor. Inquiſit. in verbo denuntiatio. & deducitur ex text. in cap. 2. & 3. & cap. ſuper his. & cap. cum dilectus. 1. de accuſat. & cap. nouit. de iudic. & de hac denuntiatione loquuntur. Anton. Florentin. 3. p. tit. 9. cap. 9. Gundiſal. in tract. de hæret. q. 10. num. 6. Campeg. ad Zanch. cap. 9. verſ. de tertia. Locatus in opere iudicial. verb. denunciatio. Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 19. & in Enchirid. 23. tit. Ioa. Rojas ſingul. 5. Tabienſ. in ſum. in verb. Inquiſitor. §. 26. nu. 27. & Franc. Pegna in 3. p. Direct. Comment. 15.

De denunciatione.

34 FOrma † autem denũciationis talis eſt, quod aliquis fidelis indicat Inquiſitori apud acta, die tali fuiſſe tale maleficium commiſſum, aut talem hæreſim aſſertam, à tali homine, & id ſcire Caium, Titium, & Seium, aut tales & tales: quam quidem formam ſtylus obſeruat, & ita teſtatur Ang. in tract. malefic. verſ. nec ad denunciationem. num 20. & Iul. Clar. in pract. crim. §. final. quæſt. 7. verſ. quæro nunc
35 quæ ſit forma. † Poſt denũciationem verò partes Inquiſitorum, ſunt in inquirendo de delicto, ac delinquente, & teſtibus, quos denuncians nominauit, & alijs ex quibus veritas haberi
36 poteſt, † nec opus eſt hodie denunciãtẽ probare vera eſſe quæ in denũtiatione protulerat iux. deciſ. tex. in l. diuus. & l. ab accuſatione. ff. ad ſenat. conſ. Turpillian. ſic praxis Inquiſitorum inuiolabiliter obſeruat: idque fauore fidei fit, ac etiam iudicantium ſtylus admittit libenter: ita Angel. &
37 Iul. Clarus vbi ſuprà. † Qui autem nõ denunciauerint, nullatenus excuſandi ſunt, ſed grauiter puniendi, vt te-
38 net Simanc. tit. de denunciat. 19. † eſt namque tanta obligatio denunciãdi hæreticos, vt locum habeat non obſtante quouis iuramento in contrariũ emiſſo, pacto aut promiſsione. S. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. ad ſecundum argum. cuius verba ſunt. [Circa ea verò quæ aliter homini ſub ſecreto committũtur diſtinguendum eſt: quandoque enim ſunt talia, quæ ſtatim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifeſtare tenetur, puta ſi pertinẽt ad corruptionem multitudinis ſpiritualem vel corporalem, vel in graue damnum alicuius perſonę: vel ſi quid aliud eſt huiuſmodi, quod quis propalare tenetur, vel teſtificando, vel denunciando, & contra hoc debitum obligari non poteſt per ſecreti commiſſum, quia in hoc frangeret fidem quam alteri debet.] hæc ibi: Alteri quidem (vt inquit Franc. Pegna in 2. p. Direct. Comment. 18.) id eſt, bono publico, vel Deo in caſu, de quo agitur fides frangeretur, nam hæreſis bonum publicum perturbat, &

lædit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

lędit,& Deum ipsum oppugnat, pro qua sententia facit tex.in c.quemadmodum §.final.de iureiura. & tex.in. c.intimauit.de testib.c. non est obligatorium. de reg.iur. in.6. Nulli itaq; dubium esse potest quin hæreticos
39 denuntiare quilibet teneatur, † imò si id (legitima causa excusante)omiserit excõmunicationis sententiam incurrit:quam sententiam multis exornat Franc. Pegn.in.2.p.Directo.Com. 2. super cap. qui alios.de hæret. cuius hæc sunt verba: [qui alios ab errore nõ reuocat seipsũ errare demõstrat.] Qui text.de errore fidei intelligi debet, non autem de quolibet errore in genere. At cùm commune sit periculum,omnes reuelare tenentur, inquit enim Ambrosius,quòd tale dissimulare periculum non leue peccatum est.lib.2.offic.cap.24. & Paul. ad Roma. cap. 1. non solùm dignos esse morte, qui malum inferunt, sed qui facientibus consentiunt, text.in cap. 1.de offic.delegat.cap.mulieres. & c. nuper. & cap. quantæ. vbi Docto. de sentent. excommunicatio. Omnes igitur tenentur sub præcepto coram Inquisitoribus hæreticum denuntiare.cap.2. vbi glos.& DD. de hæretic. Innoc. in cap. 1. de testib. Archid.in cap.si peccauerit.num.29.2 quæst.1. Alfons. à Castr. de iust. hæret. punit libr.2.cap.25. Domin. Soto de iustit.& iure lib.5.quæstione 5. art.2.& Ioann. Rojas in tract. de hæretic. sing.5.

40 Reges quoque † principes & duces adstringuntur dicto præcepto,& tenentur reuelare, & in hoc placuit memorandum exemplum adducere, Christianissimi,inuictissimi ac PP. A. æternæ memoriæ D. nostri Imperatoris Caroli V. vt omnes mundi principes intelligant quanta fuerit illius monarchæ religio, & vera fides, & discant quantâ debeant reuerentiâ decorari ministri Ecclesiæ, & fidei Christianæ defensores. Anno igitur 1559. in Hispania detectum fuit crimen hæresis Lutheri penes nonnullos serpsisse, inter quos fuit Augustinus Cazalla Vallisoletanus Doctor Theologus, & Canonicus Salamantinus ac Regis concionator, & factâ statim inter Inquisitores super hoc negotio consultatione animaduertentes,quàm plurimùm in primis expedire ad totius Reipub. salutem constituerũt,vt serenissima D. Ioanna Portugalliæ eiusdem Cæsaris filia interrogaretur, super quibusdam rebus fidem Catholicam tangentibus, contra quendam. Ipsa postquam requisita fuit ab Inquisitoribus antequam deponeret ipsum Imperatorem consuluit, à quo statim monita est ne rem protelaret, sed vt nullâ interpositâ morâ deponeret, ne excommunicationem incurreret,super addens, quòd si ipsa etiam in minima quaque re sensisset se esse culpabilem, expeditâ fidei actione accederet ad Inquisitores, ac si esset priuata & particularis persona, & denunciaret illis, quæ sciret commissa & perpetrata contra fidem Catholicam, non solùm contra se sed etiam contra quoscunque. Tum serenissima Ioanna suam depositionem dedit coram Archiepiscopo Hispalens. D. Ferdinando Valdes tunc Episcopo & Generali Inquisitore in ditionibus Hispaniarum.

41 Nonò sequitur † alia clausula, ibi: [Notum facimus, &c.] Conuenienter hæc ponitur clausula, quoniam edictum generale proponi, & promulgari debet, præcedente petitione, & instantiâ Promotoris Aduocati fiscalis sancti Officij, vt hoc medio delicta commissa contra Fidem Catholicam, in graue damnum Reipublicæ, & offensam

& offensam Dei cõdignè puniantur, cui petitioni Inquisitores assentiri debent,iuxta illud Genes.cap 18. inquit enim Dominus. [Descendam & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me opere compleuerint.] Loquẽdo de Sodomitis: quæ autoritas adducitur per Innocen.III. in General. Concil. & habetur in cap. qualiter 2. de accusat. & eandem autoritatem allegauit Euaristus Papa, & habetur in cap.Deus omnipotens.2.q.1.

42 Vltima † clausula edicti se habet, ibi:[Vos exhortamur: requirimus & monemus,&c.]iuncto fin.ibi. [Quapropter per huiusmodi tenorẽ, &c.] Hæc proculdubio clausula congruẽter hoc in loco ponitur, quia non solùm rationi consonat, sed etiam iuri.

43 † Monitionis enim nomine significamus hortatum,suasionem, prædictionem, vt quid fugiamus aut sequamur, vel quid agamus aut non faciamus, cuius rei confirmatio magis in verbo[monẽdi,]quàm in nomine reperiemus. Vnde Cicero libr. 1. Epist. Epist.1.ait in hęc verba.[Pompeium, & hortari,& orare, etiam liberiùs accusare, & monere vt magnam infamiam fugiat,non desistemus,] & lib. 10.Epist.5.[Si moneo vt filium:sic faueo vt mihi, sic hortor,&c.] Sumitur etiam pro prædictione & denunciatione quadam in l.si filius famil.ff. de tutel. Inde colligitur simplicem monitionem non obligare monentem:si verò progreditur vt quid caueat,cui scribit obligatur. Item pro hortatu, & suasione: in l. si serui.ff. de negot. gest. Vtroque enim modo potest hîc accipi: & pro suasu & pro prædictione, nam quæ suadere vel dissuadere dicimur, ante prædicare videmur: & pro sententia iudicismonitoria, & quæ fit ante litis contestationem,sumimus glo.in l.3.ff.de vsur. quandoque pro vocatione, idque in consequentiam, nam cui quid ante denunciamus, siue prædicimus, vt quid nobiscũ fiat, ad id eum vocare & inuitare dicimur.Terent.in Heauton. [Monere oportet Phaniã ad cœnam vt veniat,] † fieri quoque solet 44
monitio à iudice litigãtibus, ad quid faciendum vel audiendum, vel similia.Fit autem monitio ab eo vbicumque vult alicuius conuincere negligentiam, contumacemq; cõstituere: glos.& Panor.in cap.quanto.de offic. ordin.cap.1.de supplend.neglig.prælat.& cap.indignè.12. quæst. 2. sequitur ergo in casu nostro quod per verbum[monemus] hortamur, & vocamus: maximè progrediendo ad alia verba, etiã cum pœna, tenetur enim quilibet reuelare & denunciare Inquisitoribus sub pœna excommunicationis, si scierit vel intellexerit aut viderit,vel quomodocumque cognouerit factum, vel dictum à quacumq; persona cõtra sanctam fidem Catholicam,& legem Euangelicam,aut cõtra ea quæ tenet, prædicat, & docet sacros. Ecclesia Catholica Roma.vel quod ipse tenuerit aliquam propositionem hæreticam,vel teneat:debet denuntiare prędictis Inquisitoribus. Et quidem contra quoscunque, tam viuos, presentes, vel absentes,quàm etiam contra defunctos,cap. excommunicamus.1.§. adijcimus. de hæret. concord.c.cum in tua.& cap. fin. qui matr.accus.poss.l.congruit.ff.de offic. præsid.de istis monitionibus generalibus,vt scientes furta,vel alia delicta reuelare debeant,scribit Gundisa.de hæret.q.10.ad finem.Petrus Foller.in pract.crim.can.num 27. & Iul.Clarus in prax.§. final. q. 27. vers. sed quæro nunquid possit iudex.

Reliquę autem clausulæ huius edicti,specificè magis ac separatim in altera huius operis sectione, pluribus quæstionibus discutientur.

CON-

Universidad de Deusto
Biblioteca

CONSONANTIA EDICTI Fidei, cum Epistola Iudæ Thadæi.

SVMMARIVM.

1 EDictum fidei quando & à quo initium sumpserit & publicari ceperit.
2 Edictum fidei deductum videtur, ex Epistola Apostoli Iudæ Thadæi, cum qua mirificè consonat.
3 Edictum fidei ad eius veritatem & perseuerantiam fideles adducit.
4 Edictum fidei hæreticos & perturbatores Ecclesiæ depingit & detegit.
5 Edictum fidei hæreticorum errores proponit & damnat.
6 Edictum fidei docet quomodo fideles se habere debeant cum hæreticis.
7 Epistolæ Apostoli Iudæ Thadæi series & contextura.
8 Iudæ Thadæi Epistola hortatur fideles.
9 Thadæi Epistolæ prima particula exponitur.
10 Edictũ fidei Apostolica autoritate antiquitate ac necessitate ostenditur.
11 Epistolæ Iudæ Thadæi institutum quale sit.
12 Fidei fructus referuntur ex August.
13 Fidei opus quale sit.
14 Epistolæ Thadæi secunda pars declaratur.
15 Clausula illa edicti fidei (Mãdauimus dari & publicari edicta) consonat cũ secunda particula Epistolæ Thadæi.
16 Fidei integritas aduersus Iudæos declaratur.
17 Epistola Apostoli in illa particula (Per communem salutem) fidem designat.
18 Fides radix est omnium bonorum.
19 Fidei descriptio.
20 Fidei supercertare quid sit multiplicitèr declaratur.
21 Fidei triumphum quam mirificè extollit Paulus.
22 Fidei testimonium vsque ad sanguinẽ tenentur præbere fideles.
23 Epistola Apostoli in illa particula [sub introierũt enim quidam homines.] quid significet.
24 Clausula illa edicti fidei [vt vnusquisque denunciet quos sciuerit, &c.] consonat cum tertia particula Epistolæ Thadæi.
25 Iudæos expectantes Messiam, increpat Apostolus Thadæus.
26 Iudæorum cæcitas ideo durat, quia Christum negauerunt.
27 Iudæorum principes optimè cognouerunt Christum.
28 Iudæorum maiores cognouerunt Christum esse filium Dei.
29 Iudæi, malitia & inuidia excæcati Christum abnegarunt.
30 Hæreticorum finis præcipuus quis sit?
31 Hæretici Archontici, sacramenta & eorum virtutem despiciebant.
32 Sacramenta omnia nouæ legis, instituta sunt à Christo Domino immediatè.
33 Sacramenta veteris legis immediatè instituta sunt à Deo.
34 Sacramenta omnia vim conferẽdæ gratiæ habent, ex meritis Christi.
35 Sacramenta fluxerunt ex latere Christi in cruce.
36 Sacramẽtis proprium est esse signa sensibilia.
37 Hæretici abnegantes baptismi Sacramentum qui fuerint.
38 Baptismus Christi institutus fuit ab ipso, quando ipse in Iordane baptizatus est.
39 Baptismi materiam & formam non docuit Christus in Iordane per verba sed postea.

40 Christus

40 Christus Dominus in Iordane per contactum suæ carnis purissimæ aquis ipsis vim sanctificandi contulit, & materiam in aquis, formam verò baptismi in verbis determinauit.
41 Baptismi Christi effectus in Iordane declaratus est.
42 Baptismus Christi ante eius mortem necessarius non fuit.
43 Baptismus Christi quando post mortem eius necessarius esse incepit.
44 Lex quando incipiat habere vim.
45 Legis nouæ promulgatio quando facta fuerit.
46 Baptismum verum esse sacramentum, quæ loca scripturæ comprobent.
47 Sacramentis inesse virtutem conferendi gratiam probatur ex sacra Scriptura.
48 Baptismum variè figuræ veteris Testamenti adumbrarunt.
49 Hæretici nostri temporis confirmationis sacramentum negant.
50 Confirmationis sacramentum baptizatis dabatur per manus impositionem ab Apostolis.
51 Confirmationis sacramentum immediatè institutum fuit à Christo.
52 Confirmationis sacramentum quomodo instituerit Christus.
53 Confirmationis sacramentum confert suscipientibus Spiritus Sancti plenitudinem.
54 Præceptum ad sui firmitatem per accidens est, quòd sit scriptum vel non.
55 Confirmationis sacramentum constat ex antiqua traditione, declaratione Ecclesiæ, & ex eius effectibus.
56 Hæretici qui negarunt Eucharistiæ sacramentum, & eorum errores circa ipsum.
57 Eucharistiæ sacramentum Christus instituit in noctis cœna.
58 Apostolos Christus ordinauit in cœnæ nocte.
59 Apostoli præceptum consecrandi corpus & sanguinem Domini primò receperunt, & in ipsis reliqui sacerdotes.
60 Eucharistiæ sumptio gratiam, & vitam æternam operatur.
61 Eucharistiæ sacramentum durabit in specie, vsque ad finem mundi.
62 Eucharistiæ possibilitas, & vis in eius verbis, declaratur ex D. Thoma.
63 Eucharistiam plurimæ præcesserunt figuræ in Testamento veteri.
64 Eucharistiæ effectus varij, & mirabiles sunt.
65 Hæretici quid negent circa sacramentum pœnitentiæ.
66 Pœnitentiæ saramentum Christus immediatè instituit, & quando.
67 Pœnitentiæ sacramentum duo continet necessaria ad constitutionem sacramenti.
68 Absolui non potest, qui nulla signa pœnitentiæ ostendit.
69 Pœnitentiæ virtus quæ sit.
70 Pœnitentiæ virtus in omni statu, & lege necessaria fuit.
71 Pœnitentiæ sacramentum perfectum, solùm in lege gratiæ reperitur.
72 Pœnitentiæ sacramentum non probatur ex Testamento veteri.
73 Pœnitentia quam Ioannes, & Christus ante suã resurrectionem prædicauerunt, sacramentum verum non fuit, sed figura sacramenti, ac quasi præparatio.
74 Pœnitentia existenti in mortali post baptismum ita necessaria est, vt sine illa, in re vel in voto, nemo saluari possit.

81 75 Pœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

75 Pœnitentiæ sacramentum est secunda tabula post naufragium.
76 Contritio peccata non remittit absque ordine ad confessionem sacramentalem.
77 Confessio sacramẽtalis auricularis debet esse, & vt talis instituta fuit à Christo Domino.
78 Cõfessio sacramentalis figurata fuit in sacerdotio Leuitico veteris legis.
79 Confessio peccatorum in specie & particulari adhuc probatur ex veteri lege.
80 Absolutio sacramentalis respondet indicio facto à sacerdotibus Leuiticis super leprosis.
81 Iudicium de peccatis absoluendis quãdo commiserit Christus, sacerdotibus.
82 Effectus sacramenti pœnitentiæ multiplex est.
83 Ordinis sacramentum qui hæretici negauerint.
84 Ordinis sacramentum immediatè institutum fuit à Christo.
85 Ordinis ritus exterior, & gratiæ promissio manifestata sunt à Paulo.
86 Ordinis sacramenti institutio, & præceptum insinuata sunt à Paulo.
87 Apostolos in Cœna Christus ordinauit sacerdotes, quoad consecrationem.
88 Apostolos Christus plenè sacerdotes quoad iurisdictionem effecit, post suam resurrectionem.
89 Ordinis sacramento essentialis est manuum impositio, per quam confertur gratia.
90 Christus ad conferendam gratiam non alligabatur sacramentis.
91 Apostolos Christus confirmauit sine sacramento.
92 Magdalenam Christus sine pœnitentiæ sacramento absoluit.
93 Ordinationem sacramentum esse, multipliciter constat.
94 Ordo est sacramentum, & confert gratiam.
95 Ordo & baptismus reiterari non possunt.
96 Ordinis actus omnes exercuit Christus & quando.
97 Ordinum minorũ actus Christus etiam exercuit, & quando.
98 Episcopalem potestatem instituit Christus, & quando.
99 Episcopalis potestas sacramentũ etiam est imprimens characterem.
100 Ordines licet sint plures, omnes vnum sacramentum conficiunt.
101 Eucharistia sacramentum est sacramentorum.
102 Ordinis effectus duplex est.
103 Ordinis character non suscipitur absque charactere baptismali.
104 Ordinis character non præsupponit necessario confirmationis characterem.
105 Apostoli effecti sunt sacerdoses ante confirmationem.
106 Confirmatio quando collata sit Apostolis.
107 Extremæ vnctionis sacramentum, qui hæretici negauerint.
108 Extremæ vnctionis sacramentum immediatè institutum est à Christo.
109 Extrema vnctio adumbrata fuit Marc. 6.
110 Vnctio quæ fiebat ab Apostolis nõ erat sacramentalis.
111 Extremæ vnctionis minister solus est sacerdos.
112 Christus per non sacerdotes poterat sacramenta conferre.
113 Extremæ vnctionis institutio vnde colligatur.
114 Extrema vnctio habet quæ ad rationem sacramenti requiruntur.
115 Extremæ vnctionis institutio maximè decebat diuinam prouidentiam.
116 Extremæ vnctionis veritas vnde constet.
117 Extremæ vnctionis effectus quotuplex sit.

118 Re-

118 Reliquiæ peccatorum quæ dicantur.
119 Extrema Vnctio non semper peccata dimittit, quoad culpam.
120 Extrema Vnctio non imprimit characterem.
121 Extrema Vnctio ornatum in anima causat.
122 Matrimonij Sacramentum qui hæretici negauerint, vbi recensentur eorum errores.
123 Matrimonij sacramentum immediatè institutum est à Christo Domino.
124 Matrimonium institutum fuit diuersimodè iuxta diuersos hominum status, & solum fuit Sacramentum in noua lege.
125 Matrimonij sacramentum bifariam sumitur, vt contractus naturales, & vt sacramẽtum, & quando iuxta vnumquodque fuerit institutum & præceptum.
126 Sacramenta omnia legis veteris, & legis naturæ, fuerũt in morte Christi extincta.
127 Matrimonium quando, & vbi fuerit institutum sacramentum à Christo, & à quo publicatum.
128 Matrimonij sacramenti materia & forma, quæ sint, & num. seqq.
129 Matrimonij sacramentum dupliciter accipitur.
130 Matrimonij sacramenti minister, quis sit.
131 Matrimonij sacramenti duplex assignatur definitio.
132 Matrimonij in ratione matrimonij traditur definitio.
133 Matrimonij sacramenti materiam & formam Christus non expressit.
134 Matrimonij sacramenti finis duplex est.
135 Epistola Apostoli Thadæi in illa particula, [Commonere autem vos volo, &c.] quid intendat.
136 Hæreticos & apostatas grauiter Deus punit, ob carnis libertatem.
137 Deus pronior est ad miserendũ quàm ad puniendum.
138 Peccata sapientum fidelium, maximè vltus Deus.
139 Hæretici assimilantur apris, leonibus & apibus.
140 Hæretici sub sanctitatis specie, suos errores disseminant.
141 Hæretici similes sunt Sodomitis.
142 Masculi coeuntes non fiunt vna caro.
143 Masculorum concubitus, est contra naturæ inclinationem.
144 Hæretici omnes hæreses in luxuria collocant.
145 Luxuriam eleganter describunt B. August. & Ambros.
146 Hæretici per luxuriã fideles illaqueare tentant.
147 Epistola Thadæi, in illa quinta particula [Cum Michael Archangelus] declaratur.
148 Hæretici in rebus fidei, suæ rationi, & voluntati innituntur.
149 Ratio naturalis circa res diuinas assimilatur speculo fallaci.
150 Visio specularis aliquando certior est oculari.
151 Fidei cognitio certior est cognitione, & ratione naturali, sensuumque euidentiâ.
152 Hæretici præcipuè blasphemant contra beatissimam Virginem.
153 Maria Virgo stella fulgens in medio cæli est.
154 Maria Virgo omnibus omnia facta est secundum Bernardum.
155 Mariæ Virginis misericordia maximè commendatur à B. Bernardo.
156 Maria Virgo quibus rebus assimiletur.
157 Virginitas B. Mariæ vaticinata fuit, & adumbrata multipliciter in veteri Testamento.
158 Vterus Virginis candidus & eburneus dicitur.

 159 Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

159 *Christus lapis abscissus de monte sine manibus appellatur.*
160 *Maria Virgo in Adamo peccasse dicitur.*
161 *Maria Virgo debitum peccati originalis contraxit.*
162 *Maria Virgo sanctificari, & præseruari potuit à peccato originis in primo instanti suæ conceptionis.*
163 *Maria Virgo iuxta D. Thomam, concepta fuit in peccato originali.*
164 *Maria Virgo sanctificata fuit in instanti suæ cõceptionis, & quomodo.*
165 *Maria Virgo concepta fuit sine vlla macula originalis peccati, & probatur multipliciter.*
166 *Maria Virgo præseruata fuit ab illa sententia Genes. 2. [Puluis es,] &c. iuxta D. August.*
167 *Propositiones sacræ Scripturæ, quæ dicunt, omnes peccasse in Adamo quo modo intelligantur.*
168 *Maria Virgo quare non fuit præseruata à pœnarum, & peccati originalis effectibus.*
169 *Maria Virgo altiori modo quàm nos fuit redempta per Christum.*
170 *Propositiones Sanctorum asserentium B. Virginem fuisse cõceptam in peccato originali, quomodo intelligantur.*
171 *Maria Virgo aliter fuit immunis à peccato originis, quàm Christus Dominus.*
172 *Mariam Virginem conceptam fuisse absq; originali peccato, an sit de fide.*
173 *Ecclesiam non posse errare in Canonizatione Sanctorum, eorumq; celebratione, an sit de fide.*
174 *Papa an possit errare in approbatione religionis.*
175 *Papa an possit errare in concessione indulgentiarum.*
176 *Reuelationes & miracula facta in fauorem immaculatæ conceptionis Virginis quam vim contineant.*
177 *Mariam Virginem fuisse conceptam, vel non, in peccato originali, neutrum est de fide.*
178 *Ecclesiam non posse errare in Canonizatione Sanctorum, & institutione alicuius sancti, non est de fide. Est tamen temerarium.*
179 *Mariæ Virginis conceptionem celebrans Ecclesia, illam celebrat vt quid pium.*
180 *Ecclesiam non posse errare in approbatione alicuius religionis, vel in motiuo & fine, non est omnino certum.*
181 *Reuelationes & miracula facta in gratiam conceptionis Virginis, non faciunt rem de fide.*
182 *Papa an possit diffinire de fide B. Virginem fuisse conceptam absque peccato originali, ex reuelationibus, & miraculis in eius fauorem factis.*
183 *Papa viâ ordinariâ ex solis miraculis & reuelationibus non potest diffinire de fide B. Virginem fuisse conceptam absque peccato originali.*
184 *Papa viâ extraordinariâ diffinire potest de fide B. Virginem fuisse conceptã absq; peccato originali ex solis miraculis & reuelationibus.*
185 *Maria Virgo dato quod sit concepta absque peccato originali, si mortua fuisset ante Christum, an descendisset ad limbum.*
186 *Epistola Apostoli Thadæi, in illa sexta particula. [Væ illis, qui in via Cain] &c. quid intendat.*
187 *Hæreticos nostri temporis viuis coloribus describit Apostolus Thadæus.*
188 *Hæretici propter lucra tẽporalia alios seducunt.*
189 *Illuminati hæretici appetitu libidinis, & ambitione honoris in plures errores inciderunt, & quæ mala inde nascantur.*
190 *Obedientia quibus debeatur, vbi adducuntur plura exempla.*
191 *Adam ob inobedientiam à Paradiso iectus fuit, & per inobedientiam intrauit mors.*

192 *Noe per obedientiam fuit à diluuio liberatus, & alia de inobedientia.*
193 *Impius constitutus in profundo, nequit illuminari, quia lux loca recondita non potest penetrare.*
194 *Lapis durus per lucem non viuificatur, oculus cæcus non illuminatur, minùsque lingua arida fœcundatur.*
195 *Deus quantùm in se est lux æterna, semper alijs influere, & lumen infundere paratus est.*
196 *Duri sicut lapis, cæci per rationis obfuscationem, & aridi per lasciuiæ ardorem lucis influentiam minimè recipere possunt.*
197 *Deus est conditor lucis æternæ, speculum sine macula, & imago bonitatis.*
198 *Vir religiosus debet habere candorem castitatis interiùs & exteriùs, hypocritæ verò sub sanctitatis specie exteriùs castitatem repræsentant, interiùs autem occultam luxuriam.*
199 *Simulatores faciliter per mentis elationem, & luxuriæ ardorem liquantur, sicut vas vacuũ ad ignem positum.*
200 *Spes peccatorum vacua est, & eorum opera inutilia.*
201 *Illuminati ardore libidinis æstuantes, tanquam febricitantes somniãt deliciarum fontes, nec possunt sitim extinguere.*
202 *Calore & clamore abstinendum est, ne impediant somnum contemplationis.*
203 *Vir iustus sub vmbra dormit, quod denotat refrigerium.*
204 *Vir iustus quomodo dicatur dormire in oratione.*
205 *Animalia quæ non dormiunt, ex eo quod non dicantur habere palpebras.*
206 *Cubiculum in Paradiso facere debemus per contemplationem abstractum ab omni cura templi.*
207 *Castitas quomodo custodiatur.*
208 *Myrrha Aloe & Cinnamomo aspersi cubile meum.*
209 *Reges [dormientes in gloria sua inebriantur dulcedine, & carnalitate, sicut vulnerati dormientes, & eorum Deus aliquo modo obliuiscitur.*
210 *Luxuriosi fallacijs mulierum decepti, obliuiscuntur Deum, & Deus eorum memor nõ est, & quæ sequantur à tali somno dormientium, Samsonis scilicet, Isbosethi, & aliorum, & de effectibus huiusmodi somni, & num. seq.*
211 *Dormientibus, & obcæcatis quomodo sit fugiendum.*
212 *Epulantes, peccata luxuriæ solẽt exercere, ob quod mulieres irriserunt Samsonem.*
213 *Luxuriâ facilè dæmon seducit vnumquemque.*
214 *Bona quæ homini per peccatum auferuntur, tria sunt.*
215 *Timor Dei vbi non adest, innumera pullulant vitia.*
216 *Nubes sine aqua à vento facilius circumagitatur: & de alijs effectibus.*
217 *Impij quomodo ambulent, & quibus ventis circunferantur.*
218 *Vita hominis transit tanquam vestigium nubis.*
219 *Homines obstinati æquiparãtur Onagris animalibus quæ domari non possunt.*
220 *Dracones sunt naturâ sitibundi, sicut homines ambitiosi.*
221 *Ambitio quæ sit.*
222 *Charitas quæ sit, & de eius effectibus secundum Bernardum.*
223 *Ambitiosi quibus assimilantur.*
224 *Ambitiosi natura quæ sit.*
225 *Impij regnantibus, regnat peccatum.*
226 *Arbor mala non potest bonos fructus facere.*
227 *Arbor quæ bonos fructus non facit, bis mortua dicitur, sicut homines peccatores.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

228 *Arbor quæ non habet radicem radicatam, non potest fructus facere, sicut homo in fide non firmiter fundatus.*
229 *Plantatio profunda iuxta aquarum decursus, fructus producit vberrimos.*
230 *Homo aquâ diuinæ gratiæ irrigatus, grata opera Domino reddit.*
231 *Vir perfectus euadet, qui est irrigatus ad radices fidei humore gratiæ.*
232 *Fides firmitas est charitatis, charitas autem robur fidei.*
233 *Vir iustus ex fide viuit.*
234 *Venti quatuor pugnabant in medio maris.*
235 *Tribulatio & aduersitas semper reperiuntur in mari.*
236 *Pisces delicioſe habitant in mari, & de eius qualitate & descriptione.*
237 *Equi significant luxuriosos, quatenus sunt amatores in fœminas, suntque sideribus errantibus æquiparati, & nu.* 238.
239 *Draco magnus visus, habens capita septem.*
240 *Cometa vnde deriuetur.*
241 *Dominus venturus est aduersus omnes, præsertim contra hæreticos.*
242 *Hæretici impij quicquid cogitant, ad carnis voluptatem faciunt, & dicuntur repleti omnibus defectibus mortalibus, & nu.* 243.
244 *Malitia hæreticorum facile percipitur.*
245 *Voluntatis actus duodecim sunt ad aliquid peragendum, non semper formaliter, nisi tantum virtualiter, & quo ordine procedant in iudicialibus, & nu.* 246.
247 *Delicta præmeditata maiori pœnâ sunt afficienda.*
248 *Inquisitores condemnatos igni tradunt, hæreticorumque libros.*
249 *Apostolos combussisse libros eorũ, qui fuerant sectati varias doctrinas.*
250 *Defectus & qualitates impiorum hæreticorum, tanquam inimicorum Crucis Christi narrantur.*
251 *Diuites volentes fieri incidunt in laqueum diaboli.*
252 *Diuitias amans, fructum non capiet ex eis.*
253 *Auari dicuntur superbi & crudeles.*
254 *Auaritia est radix omnis malitiæ, & mater vsuræ.*
255 *Temporalia sunt quæ videntur, quæ verò non videntur æterna.*
256 *Inquisitoris officium est contra eos qui se separant à communione fidelium.*
257 *Hæretici per fictam religionem, & sanctitatem decipiunt simplices.*
258 *Impij Christi crucifixores non sunt ausi tunicam diuidere, quæ Ecclesiam significat.*
259 *Deus vnus est super omnia, per omnia, & in omnibus.*
260 *Ex Deo omnia profluunt.*
261 *Ecclesia nostra nũquam diuisa est, & quare.*
262 *Iudæi pertinaciâ se diuiserunt à fidelibus ad similitudinem Cain.*
263 *Christus dicitur caput nostrum, & fidelis pastor.*
264 *Fides sine operibus mortua est.*
265 *Vnitas fidei est vinculum perfectionis.*
266 *Iustificati ex fide pacem habent à Deo.*
267 *Vnitas est amanda, & à Deo petẽda.*
268 *Deus est pax.*
269 *Christus Dominus populum Gentilium, & Iudaicum reconciliauit per mortis & Crucis perpessionem.*
270 *Deus proprio filio non pepercit.*
271 *Principes sæculi, & mundi Monarchæ per vnitatẽ ad vnius domus cohabitationem deuenerunt.*
272 *Christiani dicuntur membra Christi.*
273 *Christus est caput Ecclesiæ.*
274 *Deo placere sine fide, impossibile est.*

275 Cha-

275 *Charitas calor est natiuus, viuificans animus.*
276 *Adam in animam viuentem factus erat primus homo.*
277 *Christus Ecclesiæ caput, infundit varias functiones fidelibus.*
278 *Christus cum sit omnia, & in omnibus vnicuique dedit gratiam secundùm mensuram donationis.*
279 *Similitudo ponitur inter corpus naturale & mysticum.*
280 *Multi vnum corpus sumus in Christo.*
281 *Corpus licet vnum, multa habet membra, & omnia membra vnum in corpus sunt.*
282 *Vnitas fidei admodum commendatur.*
283 *Carnifices, sortem miserunt super tunicam.*
284 *Ego, & Pater vnum sumus.*
285 *Genus humanum ex vno propagatum est.*
286 *Deus vnus, & omnia in vno.*
287 *Oculum vnum, & filium vnum habens maximè diligit.*
288 *Significatum de tribus viris portantibus tres hœdos, tres panes, & tres lagenas vini, & de Trinitate.*
289 *Deus, & natura diligunt vnitatem.*
290 *Fidei vnitas à nobis diligenda.*
291 *Significatum de illis verbis.* [*Faciamus tria tabernacula.*]
292 *Significatio de animali habente quatuor facies.*
293 *Fides deficit, vbi virtus deficit.*
294 *Exhortatio ad Catholicos in vnitatem fidei.*
295 *Qui non est mecum, contra me est.*
296 *Christus IESVS est fundamentum fidei.*
297 *Lapis viuus ab hominibus reprobatus, à Deo verò electus.*
298 *Charitatem habentes, miserabilium hominum statum deplorabunt.*
299 *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte.*
300 *Charitas omnia sustinet.*
301 *Amor charitatis omnia vincit.*
302 *Amor charitatis est spiritualis, fortis, & strenuus: & multa de eâ.*
303 *Charitas traxit Deum de cælo in terram.*
304 *Charitas omnem languorem sanat, & multa de virtute charitatis.*
305 *Charitas est radix omnium bonorum.*
306 *Charitas est mater Angelorum.*
307 *Gratia Dei est radix omnis meriti.*
308 *Omnes peccauimus.*
309 *Deus perficit omne bonum in nobis.*
310 *Regnum Dei in æternum non dissipabitur.*

PRæmissis igitur his præludijs, ac constitutâ & præfixa eiusdem edicti formâ & diuisione, ad expositionem & cõsonantiam illius cum Epistola Iudæ Thadæi gradum faciamus.

1 † Fuit etenim huius edicti archetypũ Hispali promulgatus, ann. Dom. 1483. quo tẽpore fr. Thomas à Turre-cremata ex delegatione Sixti IIII. Põtif. Maximi confirmatione Innoc. VIII. ordine verò & permissu Catholicorum Regum Ferdinandi & Elizabethæ, in ditionibus Hispaniarum Inquisitoris Generalis munus obeundũ suscepit. Is quemadmodum B. Iud. Thad. Epistolam scripsit, & promulgauit quâ Christianos omnes in vera religione confirmaret, & impios qui eius tẽpore subintroierant, Christum abnegantes coerceret, occursẽs procacitati, & impietati illorũ: sic vt errores & hæreses infestissimorũ Iudæorũ, qui eius ætate rabiem eue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

muerant contra IESVM Christum Dominũ nostrum, eiusque fidem & Ecclesiam Catholicam deleret, edictum cãdem ferè formâ constituit, & promulgauit. Hinc exhaustum & deductum fuisse ex ea Epistola facilè percipi potest ex contextu, verbis, & sententijs, quia si acri iudicio perpendatur, mirificè cum prædicta Epistola cõsonare videbitur. Epistolam verò ab hinc mille quingentis, & plusculis annis, ad hæc vsq; tempora Ecclesia Catholica Romana amplexa est, vt pote sacram Canonicam, & legitimam (vt ex Concil. Trident. sess. 4. c. 1. probatur) & inter Catholicas scripturas ab Hieronymo, & Anacleto in suis Decretis loco 21. relatam & recẽsitam. Illa profectò in quatuor etiã partes vt edictũ fidei diuiditur.

3 Prima† pars ab ipso exordio incipit, conatur enim Apostolus fideles ad fidei vnitatem, & constantem perseuerantiã in doctrina fidei adducere.

4 Secunda† pars est contra fidei perturbatores in primitiua Ecclesia, vbi hæreticos, eorumq; actiones depingit, & detegit.

5 In tertia† prædictorũ errores eliminat, atque condemnat, eorumq; sophismatum illusiones proponit & pessimos illorum conatus describit.

6 In quarta verò parte† docet quomodo hæretici sint à nobis tractandi, & quibus medijs hoc fieri debeat. Athanasius in argumento huius Epistolæ plura adducit exempla, eaque de causa operepretium me facturum censui, si speciatim singulas quasque particulas ipsius euoluerem, & enodarem: 7 † series ergo Epistolę est eiusmodi.

Iudas IESV Christi seruus, Frater autem Iacobi: his qui sunt in Deo Patre dilectis, & Christo IESV conseruatis, & vocatis; misericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur. Charissimi, omnem solicitudinem faciens scribendi vobis de cõmuni vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecans supercertare semel traditæ sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudiciũ) impij, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum dominatorem, & Dominum nostrum IESVM Christum negantes. Cõmonere autem vos volo sciẽtes semel omnia, quoniam IESVS populum de terra Ægypti saluans, secũdò eos qui non crediderũt perdidit. Angelos verò qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei vinculis æternis sub caligine reseruauit, sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ciuitates simili modo exfornicatæ: & abeũtes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes, similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem autem blasphemãt. Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, nõ est ausus iudicium inferre blasphemiæ: sed dixit: imperet tibi Dominus. Hi autem quæcunq; quidem ignorant, blasphemant, quęcunque autem naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Væ illis, qui in via Cain abierunt: & errore Balaam, mercede effusi sunt; & in contradictione Core perierũt. Hi sunt in epulis suis, maculæ, conuiuantes sine timore, semetipsos pascẽtes, nubes sine aqua, quæ à ventis circunferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum seruata est in æternum. Prophetauit autem de his septimus ab Adam

Adam, Enoch, dicẽs: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerũt, & de omnibus duris quæ loquuti sunt contra eum peccatores impij. Hi sunt murmuratores queruloſi, secundum desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur superbiam mirantes personas quæstus causã: vos autẽ, charissimi, memores estote verborũ, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri IESV Christi, qui dicebant vobis, quoniam in nouissimo tempore venient illusores, secũdum desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritũ non habentes. Vos autem, charissimi, superædificãtes vosmetipsos sanctissimæ nostræ Fidei, in Spiritu sancto, orantes, vosmetipsos in dilectione Dei seruate, expectantes misericordiam Domini nostri IESV Christi in vitam æternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos verò saluate de igne rapientes. Alijs autẽ miseremini in timore, odientes & eam quæ carnalis est, maculatam tunicam. Ei autem qui potens est vos conseruare sine peccato, & constituere ante cõspectum gloriæ suæ immaculatos, in exultatione in aduentu Domini nostri IESV Christi, soli Deo Saluatori nostro per IESVM Christum Dominũ nostrum gloria, & magnificentia, imperium, & potestas ante omne sæculum, & nunc, & in omnia sæcula sæculorum. Amen.

8 In hac Epistola† cõuocat Apostolus cũctos fideles vt pro fide Catholica ab hæreticis per omnes ætates oppugnata, vnà decerrent; & nos vt eorum conuersationem & commercium fugientes, nobis consulamus. Cæterùm quia plurimùm ad institutum nostrum conducit, antequã quæstiones ex edicto fidei desumptas discutiamus, theses & articulos huius sacræ & Canonicę Epistolę minutim exponere, ad elicidum & enucleandum veræ & viuæ fidei iactũ fundamentum, idcirco ab eo exordiri libet: ab hoc enim proculdubio tota materia facilè accipietur. Sic ille.

9 Iudas † IESV Christi seruus, Frater autem Iacobi, ijs qui sunt in Deo patre dilectis & Christo IESV conseruatis, & vocatis, misericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur.

10 Si † sanè prædicta verba perpendantur, facile huius edicti Apostolicam autoritatem cum antiquitate & necessitate coniunctam quisq; fidelium deprehẽdet. 11 † Institutum enim S. Thadæi in Epistola mirabilem exhortationem, & insignem fidei confessionem continet, quæ fidei vigilãtes obseruatores munit ac corroborat, eiusdem autem fidei corruptores & violatores labefactat. Quapropter Apostolus loquens de fide ad Ephes. 6. sic scribit [Vos accipite armaturam Dei in omnibus sumentes scutum fidei, in quo positis omnia tela nequissimi ignea extinguere,] quia fides est radix vnde pullulãt omniũ bonorum genera & munimentũ contra omnia 12 aduersatiorũ mala. † Probatur ex tex. in c. qui resistit. 11. q. 3. fidei verò fructus vberrimos egregiè considerans Aug. de verbis Apostoli serm. 1. in hęc verba irruit. [Nullæ quippe sunt maiores diuitiæ, nulli thesauri, nulli honores, nulla huius mundi maior substantia, quàm est fides Catholica, quę peccatores omnes saluat, cæcos illuminat, infirmos curat, Catechumenos baptizat, fideles iustificat, pœnitẽtes reparat, iustos augmẽtat, martyres coronat, virgines, viduas, & cõjugales casto pudore cõseruat clericos ordinat, sacerdotes consecrat, re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnis cælestibus præparat in æterna hæreditate, cum Angelis sanctis cõmunicat:]audiamus etiã S. Apostolos deprecantes similiter autorem fidei, & exclamãtes Luc.7.[Domine adauge nobis fidem vt tanto dono corroborati tua ardua præcepta perficere possimus,] quib. consonãt verba illa Iob.c.6.dicentis.[Opus hoc esse Dei, vt credamus in eum qui misit te,]
13 † opus namq; fidei diuinæ est incessanter iniurias pati & ignoscere, delinquentem corripere, scandala vitare, bonos præmio allicere, & improbos suppliciter terrere, & quod maius & difficilius est, intellectũ in eius cõstringere obsequio, quæ omnia Inquisitores per suum edictũ perficere & stabilire intendunt, tanquam fidei defensores, & propugnatores verbis suprà citatis innitẽtes, institutũ Apostoli sequentes, & eorum imitatores, c.vt Inquisitionis.in prin. de hær.lib. 6.Clem.multorum.eod.tit.Albert.in Rub. de hæret.lib.6.q.5.nu.3. Verùm quia edicti introitus cõmunem fidei salutem exoptat, atq; precatur, quod huius sancti & Apostolici officij proprium est munus, vt doceret Inquisi-
14 tores fidei quid acturi essent, dicit: † [Charissimi, omnẽ solicitudinem scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis deprecans supercertare semel traditæ sanctis fidei. Quibus verbis Inquisitores edocti, & autoritate Apostolicâ quâ vtuntur.c.ne aliqui.c.per hoc.de
15 hæret.lib.6.dicunt: † [Mandauimus dari & publicari edicta vt impij detegantur, & debitâ pœnâ afficiãtur.†
16 Et in primis solicitudinem Apostolicam de integritate fidei Catholicæ explicat aduersus Iudæos, quibus in edicto primus locus datur. Et hoc per motus nimio charitatis affectu, sicut & Paul.qui 2.Cor.11.dicebat.[Instãtia mea quotidiana, solicitudo omnium Ecclesiarũ,] quæ à Paulo reputabatur omnium laborum suorũ maximus, eò quòd in cura & perfecta diligentia, pro omnium fidelium salute decertaret, & æstu eximij amoris pro
17 fratribus anathema esse cupiebat.† Per communem autem salutẽ Apostolus Thadæus fidem intelligit, quia
18 fides vt suprà retigimus, radix † est omnium bonorũ, & insuper initium nostræ iustificationis: sine qua impossibile est placere Deo: vt diffinit Cõcilium Tridentinum sess. 6.c.5.& docuit Paul.ad Hebr.11. At potissimùm si firmata est charitas ad salutem cõmunem, prodest quæ in fide & Christi dilectione sita est, quam & Apostoli tradiderunt, Prophetæ prædicarunt, & martyres effusione sanguinis
19 confirmarunt. † Est enim fides inter virtutes sicut mater inter filias, sicut stirpes inter frõdes, sicut caput inter membra exteriora, sicut cor inter membra interiora: Quare sicut in natura secundum Aristotelem primùm formatur cor inter alia membra, quia est primum quod viuit, & vltimum quod moritur, sic verè nobis debet esse principalis & præcipua cura de fide nostra primo & ante omnia bene formanda, & ordinãda: quia re verâ fides vt pes sustentat, vt oculus dirigit, vt cor viuificat, & constantiam atque perseuerantiam consummat. Charitate igitur motus eos instruere & in fide stabilire cupit, ne à perversis hæreticorum fraudibus, & inextricabili laqueo decipiantur & innodentur. Vtrumq; hoc anxiè illum solicitat, vt nostræ communi saluti prospiciat, nõ enim est alia fides quærenda ab ea quam semel accepimus. Vnus enim Dominus, vna fides. Vnum baptisma. Vnus Dominus, &
20 Pater omnium † cap. 1. distinct. 15. cap.baptizandos. cum sequentib. de consecrat. distinct. 4. cap. 1. de summa

ma Trinit. Concil. Trident. sess. 3. cap.1. & sess. 6. cap. 7. Hinc deprecatur Apostolus supercertare fidei, id est, pro fide validè certare, & strenuè pugnare. Hîc enim Thadæus Græco vsus est verbo ὑπερμαχεῖν, in quo vt in alijs verbis ὑπερ cum sui compositione ὑπερεχλω ὑπαγορεύει, id est, denotat præstantiam, vt notauit Eustathi.in Iliad.Hom. †.quasi Christiani supercertent opera edendo legi consona, tentationibus resistendo, lacrymis ieiunijs, vigilijs, & orationibus eleemosynis proximorum miserias subleuando, & nostra peccata redimẽdo, vt prædixit Daniel, supercertare etiam deprecatur vsq; ad sanguinem vt dicebat Paul.ad Hebr.12. [Nondum vsque ad sanguinem restitistis aduersus peccatum repugnantes,] parum enim est supradicta præstare, si cum repugnantia & resistentia quæ peccato fieri debent comparentur, per peccatum autem principaliter intelligit Paul. infidelitatem, quod peccatorum est grauissimum: quia in peruersitate opinionis consistit, & præcipuè à Deo mentem separat & vehemẽtem opinionem de Deo ab eius cognitione remouet, quæ principium omnis boni censetur, cuius tres species posuit Turrecremata in summa Eccles.lib.3. c. 61. numer. 4. huic infidelitatis peccato Christus Dominus vsque ad mortem restitit, & nos cuius vestigijs inhærentes vsque ad vitæ propriæ contemptum resistere debemus, vt peccatum destruamus scientes (inquit. D. Iacob. c. 1.) quod probatio fidei nostræ patientiam operatur, patientia autem opus perfectum habet, tunc demum sumus perfecti, & integri & in nullo deficientes. Et nos per martyrium & mortis angustias (quod est Christo testimonium perhibere) probatos ostẽdimus super certare semel traditæ sanctis fidei, laboribus & vigilijs fidem adiuuare, & in ea publicanda, suadenda, & defendenda, solicitè & vigilantiùs elaborare, & hoc semel quòd idem est ac immutabile eodem modo se semper habeat, vt eleganter docuit S. Thom.part.2.quæst.106. artic.4. quia vt Iob testatur cap.33. [Semel loquitur Deus, & secundò idipsum non repetit,] quem locum explicãs Hieronymus, sic ait: [Vbi semel Deus loqui significatur, stabilita & diffinita eius sententia demonstratur.] Quia iam non est expectanda noua doctrina fidei, & ita omnis nouitas in ea falsitatis, & vanitatis argumentum euidens est: adeò vt post Christianæ vitæ semel receptam doctrinam Christi, & traditiones Apostolorum non liceat nobis vel Angelos contrà Euangelizantes audire, præterquam quod Euangelizatum est, vt scribit D.Paul.2. Corinth. cap. 11. & habetur in c.omnis.24.quæst.1.& 2. Ioan. cap.1. Quare rogatus Abraham à diuite illo qui sepultus est in inferno vt mitteret Lazarum in mundum Lucæ 16. respondit: [Habent Moysem & Prophetas, si illis non crediderint, nec mortuos resuscitatos audituri sunt,] quibus verbis Christus Dominus apertissimè demonstrat quantùm nos assentiri obedireque debeamus fidei & scripturis, illisque adhærere. Quandoquidem non voluntate humanâ allata est Prophetia sed Spiritu sãcto inspirati locuti sunt sancti Dei homines, vt legimus 2. Petr.1.vbi hæc sunt. [Cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lucẽti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & Lucifer oriatur in cordibus vestris,] hoc enim firmissimum est fidelium præsidium aduersus hæreticos, & Christi inimicos. At sensus elegantissimus & omniũ præstantissimus prædictorum verborum. [Supercertare fidei,] is est: vt nos contemni,

Universidad de Deusto
Biblioteca

temni,patiamur pro fide:nec tãtum vt contemni patiamur, sed etiam vt nos contemni parui faciamus, & omnino spernamus. Id verò Christi exemplo qui vt nos redimeret non aliter quàm moriendo mortem nostram destruxit, nobis relinquens exemplum, vt eius vestigia sequeremur,omnes molestias & tentationes huius vitæ non solùm patienter tolerando, sed etiam alacriter quærendo,& suscipiendo: dicit enim Iacob.c.1.[Omne gaudium existimate, fratres mei, cùm in varias tẽtationes incideritis.]Hac consideratione impulsi Apostoli Act.5. [Ibant gaudentes à conspectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV cõtumeliam pati,] hoc enim verè est supercertare fidei: hoc est fide ita certare vt nullis vnquam aduersitatibus perterrita, victrix assurgat, scientes, vt monet Ioann.in Canonica.1. cap.5.quod hęc est victoria quę
21 vincit mundum,fides nostra:† cuius fidei triumphum mirum in modum extollit Paul. ad Hebræos 11. enumerans patres, qui fidei se subijciendo mirabile testimonium sui reliquerunt, [Iuxta fidem (inquit) defuncti sunt omnes non acceptis repromissionibus,sed à longè eas suspicientes, & salutantes (quibus tanquam præsentibus vtebantur) fide distenti sunt,& ludibria, & verbera experti, insuper vincula,& carceres: lapidati sunt,secti sunt,tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circumierunt in melotis in pellibus caprinis, egentes,angustiati,afflicti,quibus dignus non erat mundus,in solitudinibus errantes,in montibus, & speluncis,in cauernis terræ, & hi omnes testimonio fidei probati non acceperũt repromissionem Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non sine
22 nobis consummarentur,]† hoc testimonium fidei Thadæus Apostolus à nobis exposcit vt propter fidem vincti, fide victores euadamus. Hæc vt inuiolabilis permaneat vsque ad sanguinem nobis resistendum esse dicit. Tum paulò pòst exploratâ hæreticorum prauitate,eos describit dicens:†
23 [subintroierunt enim quidam homines, qui olim præscripti sunt in hoc iudicium impij Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam & solum dominatorem, & Dominũ nostrum IESVM Christum negantes,] hactenus ille. Vnde Inquisitores apponunt illam clausulam in edicto,dum
24 Iudæorum recensent errores,†[Præcipientes vt vnusquisq; denuntiet quos sciuerit Christianos legem Mosaicam obseruare, vel eiusdem ritus, ac cæremonias celebrare, vel Messiæ aduentum adhuc expectare.]
25 Susceptâ† hinc occasione primùm omnium, Apostolus eos execratur, qui Euangeliũ recusant,quod Christi expectatio, & eius aduentus teneat
26 eos suspensos. † In qua cæcitate, & errore permanent Iudæi, quia Christũ negauerunt. At illam eandem cæcitatẽ in persona Domini ad viuum expressit,& prædixit Propheta Hier. 5.dicens:[Præuaricatione præuaricata in me domus Israel, & domus Iuda,ait Dominus. Negauerunt Dominum,& dixerunt:non est ipse] expectantes alium qui Antichristus est,& Ezech.12.[Factus est sermo Domini ad me dicens: fili hominis in medio domus exasperantis tu habitas: qui oculos habent ad videndum, & non vident, & aures ad audiẽdum & non audiunt,]& Esai.53.dicitur. [Non est ei species,neq; decor,& vidimus eũ, & non erat aspectus: & desideranimus eum despectum, & nouissimum virorum,virũ dolorum,& sciẽtem infirmitatem,& quasi absconditus vultus eius, & despectus: vnde neq; reputauimus eum,] quibus sanè verbis apertè incredulitatem Iudæorum significabat Propheta, à quibus visus est Christus non habere speciẽ neq; decorẽ. Vnde neq; reputatus est esse Deus;quẽ tamen quia non erant cognituri neq; recepturi,idẽ Esai.c.1.approbat,dicẽs: [audite cæli & auribus percipe terra, quia Dominus locutus est,filios enutriui,& exaltaui, ipsi autem spreuerũt me:cognouit bos possessorem suum & asinus præsepe Domini sui,Israel autem me non cognouit:& populus meus nõ me intellexit.]Et Matth.13.vers. 15. [Auditu audietis,& non intelligetis & cernetis:videbitis,& non scietis:incrassatũ est enim cor populi huius,]viderunt namq; Iudæi & cognouerũt, vt mox dicemus:& blasphemauerũt clamantes:[crucifige,crucifige eũ,nos enim non habemus regem nisi Cæsarem,]
27 †vt enim docet D.Tho.3.p.q.47.ar.5. persecutores maiores Christi, id est, principes Iudæorum optimè cognouerũt illum esse Christũ:etsi non cognouerint esse filiũ Dei,& probatur. Primò,quoniam omnia signa videbãtur in eo quæ prædixerunt futura esse ipsi Prophetę.Secũdò ex D.Matth. c.21.vbi [agricolæ videtes filium, dixerunt intra se:hic est hæres: venite, occidamus,]vbi per agricolas significantur maiores,& doctores illius populi. Tertiò id cõfirmatur ex D.Hieronymo, qui ex eisdem verbis probat,non per ignorantiam,sed per inuidiam Christum Dominum cruci-
28 fixisse.† Nicol. verò de Lyra in Matthæ.c.21. addit:maiores Iudæorũ qui Christi mortem procurarunt,non solùm cognouisse illũ esse Messiam sed esse etiã Filium Dei:quod ita probat. Nam sicut scriptura manifestè loquitur de aduentu Messiæ; ita quoq; de illius diuinitate.Esai.c.3.[Paruulus datus est nobis,& filius natus est nobis: cuius imperium super humerũ eius, & vocabitur admirabilis, cõsiliarius, Deus fortis,&c.] qui locus secũdum Hebræos intelligitur de Messia: & Ierem.23. dicitur: [Suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit Rex, & sapiens erit,] & postea: [Hoc est nomen quod vocabunt eũ,Dominus iustus noster,] vbi in Hebræo ponitur tetragrammaton יהוה quod de nullo nisi de Deo vero dicitur. Præterea miracula Christi naturâ suâ perspicuè demonstrabãt,saltim moraliter, illum esse verũ Deum. Sicut ergo ex primo colligunt D.August.& D.Tho. & alij Iudæos cognouisse Messiã; ita quoq; exsecundo colligit ipse Lyranus eos cognouisse Christum verum esse Deum. Præterea ex signis & miraculis omne humanitatis fastigium exsuperantibus, rerum supernaturalium Opificem illũ esse satis sciebãt. Itaq; hoc idem illis exprobrat Ioan. c.15.[Si non venissem & locutus eis fuissem,peccatũ non haberent:nunc autem & viderunt, & oderũt me, & & Patrem meum,]quod nõ esset verum,nisi illũ cognouissent non solùm esse Christũ,sed etiam Deum. Vnde oriebatur eorũ in Christũ odium, vt in Patrem etiam extenderetur æternũ. Deinde quia D.Hieronym. loco citato nõ solùm docet Iudæos ex inuidia & odio occidisse Christum,sed etiam filium Dei:sentit ergo non solùm cognouisse esse Messiã,sed etiam esse Deum. Id quoq; confirmatur ex D.Chrysostomo, & ex Beda quos d. artic. citat D.Thomas. Addit tamen Nicolaus de Lyra, licet à principio cognouerint illũ. Postea tamen cùm cepit in eorum vitia prædicationis aculeos inijcere, inuidiæ velo & odij nube excæcatos eos amisisse cognitionem illam verã quam de illo priùs conceperant. Eo modo per ignorantiam quandam illius mortem procurasse. Quemadmodum(inquit) incõtinentiæ laqueis inuolutus, licet à principio cognoscat malũ,non solùm in communi,sed etiam in particulari,

& satis

Universidad de Deusto
Biblioteca

& satis ipsè sciat fornicationem esse peccatũ, quia tamen exuberãte passione amittit illã animi considerationem, quãdiu perstat in eo pasio, quodammodo peccare dicitur ex ignoran-
29 tia.† Viderunt ergo Iudæi, & cognouerunt Christũ esse Messiam, & verum Deum verè & propriè, & malitiâ & inuidiâ excæcati ipsum abnegarunt. Tantâ peccati grauitate turpiter & infideliter lapsi sunt in varios errores, in falsos ritus, & ridiculas cęremonias, quæ omnes in edictis fidei quotannis enumerãtur. Atq; vt non de Iudæis tantùm, sed de hæreticis quoq; recitentur errores aliquot impij Lutheri, & sequacium, quorũ secta insilit in virtutem, & efficaciam sacramentorum, in Sanctorum inuocationem, imaginũ sanctarum adorationem, ac Summi Pontificis Christi vicarij potestatem.

Sed quia de singulis his in suis locis diffusè satis agitur, tantũ in præsentia cõtra hæreticos doctrinam sacramẽtorũ ex scriptura sacra, & sanctorum Patrum autoritate breuitate quâ poterimus proponemus, tanquã nostro edicto maximè cõsonam & necessa-
30 riam.† Hęreticorũ præcipuus finis, & scopus est, sacramenta Ecclesiastica à quibus vniuersa fideliũ salus dependet, vel in totũ vel in partem negare & abolere. † Exstiterunt quidam
31 hæretici, qui omnia sacramenta & signa sensibilia detestabantur, & despiciebant, tanquam inania & inefficacia, & vtriusq; gratię vacua, & egena, ij appellati sunt Archõtici ab Epiphanio hæresi 40. & à Theodoreto lib. 1. de hæreticorũ fabulis, vt refert Bellar. 2. tom. de sacram. lib. 1. in prin.
32 † contra hos tamen hæreticos exstat expressa diffinitio Concilij Trident. sess. 7. Canon. 7. cuius hæc sunt verba. [Si quis dixerit sacramẽta nouæ legis non esse omnia à IESV Christo Domino nostro instituta, anathema sit,] quæ sanè verba ita intelligenda sunt vt immediatè ea instituerit: nã quod mediatè sint instituta à Christo, nemo vnquam quantumuis hæreticus dubitauit. Id verò euidenter probatur ex scriptura, in qua Apostoli tantùm vocantur dispensatores, & ministri mysteriorum Dei. Ita Paul. 1. ad Cor. 4. vbi dicit: [Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei:] solùm igitur ipsi tanquam ministri ministrarũt, & pro
33 mulgarunt sacramẽta à Christo Domino instituta, quemadmodum fecit Moyses de sacramentis veteris legis, quæ etiam immediatè à Deo fuerũt instituta, vt constat ex Exodo, & Leuitico: vbi sæpissimè dicitur: [Loquutus est Dominus ad Moysem.] Si ergo illa sacramenta immediatè fuerunt instituta à Deo, & promulgata à Moyse, multò magis id conueniens erat in sacramentis nouæ legis, quæ
34 potiora sunt & excellentiora.† Sacramẽta autem omnia habere vim cõferendi gratiam ex meritis Christi docet & probat D. Thom. 3. p. q. 62. ar. 5.
35 † Fluxerunt enim ex latere Domini perfossо in cruce, vnde manauit sanguis & aqua. Apostolus ad Ephes. 5. [Christus dilexit Ecclesiã & tradidit semetipsum pro ea, mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ,] & consequenter præclarè Aug. nomine omnium Patrum. q. 84. in Leuiticum, ita loquitur: [Sine sanctificatione inuisibilis gratiæ visibilia sacramenta quid prosunt?] & lib. 19. contra Faustum c. 11. ita habet? [Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimùm, & ideo contempta, sacrilegos facit, impiè quippe cõtemnitur sine quo non
36 potest perfici pietas,] † quòd verò sacramenta debeãt esse signa sensibilia, hęc est eorum proprietas: nam sacramẽtum intrinsecè & essentialiter, est cæremonia religionis. Cæremonia autem est actus externus: quare sancti

sancti Patres passim docẽt sacramenta esse vestigia quædam, & (vt ita dicã) maniductiones ad spiritualia, & inuisibilia. Ita D. Aug. ea vocat signacula, vt de catechizandis rudib. c. 26. & verba visibilia, vt lib. 19. cõtra Faustum c. 16. Idem docẽt D. Dionysius. c. 1. Ecclesiasticæ hierarchiæ, & alij Patres Græci. Sed vbi sacra Scriptura id apertè testatur, nõ est opus aliâ autoritate. nam Gen. 17. circuncisio dicitur signũ fœderis, & ad Rom. 6. baptismus dicitur, signum sepulturæ & resurrectionis & 1. ad Cor. 11. Eucharistia dicitur signũ passionis, & mortis Christi. c. fin. 15. dist. c. scripturæ de cõsecrat. dist. 2. & c. iteratur. eâd. dist. c. saluatur. 1. q. 3. c. fi. 24. q. 3. & ad Ephe. 5. matrimonium dicitur, signum con-
37 iunctionis Christi & Ecclesiæ.† Si autem sigillatim id quod in communi tradidimus, de quolibet sacramento velimus confirmare, id breui, & expeditâ verborum serie conficiemus. Primùm quidem, incipiẽdo à baptismate, quod initium est & ianua cæterorum sacramentorum, per quam primitias spiritus accipimus, & principium alterius vitę, vt sit nobis regeneratio & sigillum, & custodia, & illuminatio, ita Damas. in 4. sent. & ibid. S. Tho. dist. 4. q. 1. art. 1. text. in c. cum itaq;. in fine. de consecrat. dist. 4. nihilominus hoc sacramentum multi abnegarunt, vt autor est Tertullianus, initio libri de baptismo, quos Gaianos appellauit. Manichæi quoq; illud reiecerunt, vt refert Aug. hæresi 46. similiter & Seleuciani, teste eodem
38 Augustino hæresi 59. † At verò quis nescit baptismum Christi institutum esse? & ab eo sanctificatum, cùm ipse in Iordane à Ioanne baptizatus sit? Hinc catechismus Cõcilij Tridentini, & Magister cum S. Thoma, & alijs
39 li. 4. dist. 3. † Notandũ est, verbo Christum ibi non docuisse materiam aut formam baptismi, sed tantùm statuisse aquam esse materiã baptismi; & formam inuocationem Trinitatis; hoc autem postea declarauit Discipulis suis, prę cęteris autem Nicode-
40 mo. Ioann. 3. † Cùm enim aquas suæ mundissimæ carnis contactu consecrauit, ex eo sanxit illas vt essent baptismi materia, & ipsis contulit vim sanctificandi, vt communiter docent Tertullian. lib. contra Iudæos cap. de passione. Hilar. Canon. 2. in Matth. Ambros. lib. 2. in Luc. cap. 12. Hieronym. in Dialog. cõtra Luciferianos. Nazianzenus in oratione in sancta Lumina, & Beda in cap. 3. Lucæ. Formam baptismatis etiam determinauit, quia illic in sensus decidit, & apparuit tota Trinitas, vt constat ex Matthæo capit. 3. [Cæli aperti sunt, vox Patris audita est, Spiritus sanctus apparuit in specie columbæ, & filius
41 Dei in carne visibili aderat,] † vbi etiam vt testatur Hilarius loco citato simul declaratus est effectus baptismi à Christo instituti. [Baptismus enim cælos aperit, baptizatos Pater æternus in filios adoptat, & Spiritus sanctus suâ gratiâ atq; donis replet.]
42 † Baptismus verò Christi ante eius mortẽ necessarius non fuit, necessitate medij, aut præcepti, cùm lex vetus vsq; ad mortem Christi vim habuerit: & Dominus ipse pridie quàm pateretur cæremoniam agni Paschalis
43 obseruauit. † Post mortem autem Christi, eius baptismus cepit esse necessarius, necessitate medij, & præcepti: non tamen nisi à die Pentecostes, & ratio manifesta & efficax est, vt docet S. Tho. 1. 2. q. 90. ar. 4. & habetur in Decret. dist. 4. c. in istis temporibus. circa principium. † Lex non
44 habet vim nisi post promulgationem solennem, & idem docuit Cõcilium Trident. sess. 6. c. 4. loquens de baptismo. † [Hæc autẽ promulgatio nouæ
45 legis, facta est in die Pentecostes: quod ita cõueniens fuit, quia mysteria

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria nostræ redemptionis cõpleta fuêre in ascẽsione Christi Domini, & ita ex tunc vim habere ceperant verba illâ Christi Ioann. 3. dicta Nicodemo: [Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in
46 regnũ cælorum.] † Ex quibus verbis comprobatur baptismũ esse verum sacramentum, & ex illis Apostoli ad Ephes. 5. dicentis esse lauacrum aquę in verbo vitę, & ad Tit. 3. [Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis,] & Matth. vlt. [Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti:] & ibidẽ, [Qui crediderit & baptiza-
47 tus fuerit saluus erit,] † ex quibus etiã locis euidenter ostenditur in sacramẽtis esse virtutẽ conferendi gratiam. Nam baptismo tribuitur ius saluandi, & non saluat nisi iustificando, & à peccatorum sordibus abluendo.
48 † Huius sacramenti variæ exstiterũt figuræ quæ ipsum adumbrarũt: quod totum factum fuit (vt docet Chrysosto. super Ioan. c. 5.) vt efficacia huius sacramenti incredibilis non cẽseretur. Inquit enim [Futurũ erat baptisma plenũ maximę potestatis, & gratiæ purgaturum peccata, & pro mortuo viuum effecturum.] Prima ergo figura in lege veteri fuit spiritus Domini, qui ferebatur super aquas, eas viuificans & fœcundans, vt vim contineret procreãdi animalia, & pisces. Ita & baptismus à Spiritu sancto vitalem vim accepit, vt nouos homines procrearet & regeneraret, sic docent Tertullian. in lib. de baptismo, Hieronym. in Epist. 83. ad Oceanum. Secunda fuit arca Noe saluans homines in diluuio, ita explicat D. Petrus Epist. 1. c. 3. dicens: [In diebus Noe cũ fabricaretur arca, in ipsa animæ saluę factę sunt, quod & vos nũc similis formæ saluos facit baptisma.] Tertia figura erat Circuncisio, vt docet Apostolus ad Colos. 2. quibus dicit [Circũcisi estis Circũcisione nõ manu facta in exspoliatione corporis carnis, sed in circũcisione Christi consepulti, & in baptismo, in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei qui suscitauit illum à mortuis.] Quarta fuit mare rubrum. & idem scribit 1. ad Cor. 10 sic locutus. [Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniã Patres nostri omnes sub nube fuerũt, & omnes mare transierũt, & omnes in Moyse baptizati sũt in nube, & in mari]. Quinta fuit Iordanis, vt legimus 4. Reg. 5. vbi Naamam princeps militiæ Regis Syriæ præcepto Elisei Prophetæ, ingressus Iordanem, lauit se & mundatus est à lepra. Sexta fuit Piscina Probatica: Ioan. 5. Septima restitutio visus ei qui fuerat cæcus à natiuitate: Ioan. 9. Ita intelligit Aug. tract. 44. in Ioannem. Et aliæ innumeræ, quas lõgum esset referre, quid igitur garrulant hæretici negantes sacramẽtum baptismi, & eius efficaciã ad salutem animæ prodesse? Hoc vno retundi illos par est Concilij Trident. in sess. 7. Can. 2. [Si quis dixerit baptismum nõ esse necessarium ad salutem, anathema sit.]
49 Negant † secũdò hæretici ferè omnes nostri temporis confirmationis sacramẽtum, vt Lutherus, Zuinglius, Philippus Melanchthon, Caluinus, Ioannes Brentius, & ante illos reiecerũt Norcatiani Theodoreto teste lib. 3. de fabulis hæretic. & refert Bellar. vbi sup. tom. 3. de sacramentis in initio: & eodẽ tom. fol. 322. agẽs de
50 hoc sacramẽto, † de quo legimus Act. 8. per impositionem manus Apostolorum datum fuisse baptizatis Spiritum
51 sanctũ. † Vnde certò colligimus istud sacramentum immediatè fuisse à Christo institutum. Nam certum est nullam potestatem creatam eò posse extendi vt per manus impositionem Spiritus sanctus detur. †
52 Instituit autem Christus Dominus hoc sacramentum, & si non exhibendo

bendo illud tamẽ promittẽdo, vt cõstat ex verbis Ioan. 7. loquẽs cum Apostolis. [Si nõ abiero, Paracletus non venit ad vos, si autẽ abiero mittã eum
53 ad vos] † in hoc enim sacramento datur Spiritus sancti plenitudo, quam nõ oportebat dari ante Christi resurrectionẽ & Ascensionẽ. Dicitur enim Ioa. 7. [Nondum erat Spiritus datus,] quia Iesus nondum erat glorificatus.
54 Neq; † refert quod Kemnitius hæreticus dicat in sacra scriptura, debere ostendi mandatũ diuinũ expressum, quo sacramentum Cõfirmationis institutum ab eo constet, nam ipse suo gladio se iugulat. Fatetur enim baptismũ & Eucharistiã esse sacramenta, & tamen quando Christus baptizauit Ioan. 3. & Eucharistiam discipulis dedit Matth. 26. adhuc Euãgelium non erat scriptum. Nam quòd præceptum sit scriptum vel non scriptũ, hoc per accidens se habet ad robur & firmi-
55 tatem eius. † Ad hæc accedit etiam nos hoc sacramentum habere ex antiqua traditione & declaratione Ecclesię quæ regula est nunquam aberrans in huiusmodi rebus: quare & à Deò immediatè institutum est tanquam verum sacramentum, vt cõstat ex eius effectibus gratiæ, & roboris in fide: vnde Psal. 4. dicitur: [Ego confirmaui colũnas eius] hoc est, Apostolos, & eisdem iam baptizatis Luc. vlt. [Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto] idq; inter alios Ecclesiæ veteres patres eleganter, probat D. Cyprian. lib. 2. Epist. 1. vbi dicit, nõ solùm baptismũ, & Eucharistiam: sed etiã cõfirmationẽ esse propriè sacramentũ: sic enim loquitur [tunc plenè iustificati, & esse filij Dei possunt, si sacramẽto vtroq; nascãtur.] D. etiã Augustl. lib. 2. cõtra literas Petilian. c. 104. [Sacramentum chrismatis in genere visibilium signorum sacrosanctum est sicut ipse baptismus.]
56 Tertiò hæretici † sacros. Eucharistiæ sacramentum impudenter, tanquam nullũ negarunt & reiecerunt. Error hic fuit Brusianorum asserentium Eucharistiam tantùm in nocte cœnæ à Christo D. institutam, ita vt deinceps à nemine sit cõsecrata, imò nec possibilis sit. Bogomilj etiã dixerũt Eucharistiã nihil aliud esse quàm orationẽ à Domino traditã [Pater noster, &c.] Ita refert Euthymius in Panoplia part. 2. tit. 23. Verùm hæc dicta hęreticorũ, quemadmodũ sunt libera
57 ita & insana: † quãdo enim Christus D. in sacratissima noctis cœna hoc sacra
58 mentũ instituit, † Apostolos suos ordinauit, illisque indixit, [hoc facite in
59 meã cõmemorationẽ] Luc. 22. † quod præceptum diuinũ consecrandi corpus & sanguinẽ Dñi, primò Apostoli receperũt, tum in ipsis reliqui sacerdotes ritè ordinati in Ecclesia. Illa enim verba, [hoc facite,] nõ tantùm significãt, [mãducate, & bibite] quod omnibus Christianis cõpetit, sed insuper consecrate, sumite, & alijs distribuite, vt me facere vidistis. Vnde Ioa. 6. dixit idem Dñs. [Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinẽ, non habebitis vitam in
60 vobis,] † & in eod. c. per sumptionem huius sacramẽti, gratiam & vitã æternam promittit, dicens. [Qui mãducat hunc panẽ viuit in æternum,] Ex quibus locis euidenter patet Eucharistiã simul esse, & institutam & sacramentum ex eius effectibus. Hinc August. Epist. 118. c. 1. cum dixisset Christum instituisse sacramẽta numero paucissima, significatione pręstãtissima, obseruatione facillima, loco exempli po-
61 nit baptismum & † Eucharistiã, quæ durabit in specie vsq; ad mundi finẽ.
62 † Quâ ratione autem hoc sacramentum possibile sit, & quæ vis insit verbis consecrationis, non est huius instituti docere: ad hoc rectè, vt solet

Universidad de Deusto
Biblioteca

D.Thom.3.part.q.78.art.4.in argum. sed contra ex.D. Ambrosio lib. 4. de sacramentis cap.4. ante medium, tomo 4.cuius hæc sunt verba. [Si tanta est vis in sermone Domini Iesu vt inciperet esse quod nõ erat, quãto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur? & sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem, quia sermo Christi creaturam mutat] & in corp. artic. dicit [cũ hoc sacramentum Eucharistiæ sit cæteris dignius, consequens est quod in verbis formalibus huius S. sacramenti, sit quædam virtus creata: instrumentalis tamen sicut & in alijs sacramentis.] quæ verba cùm ex persona Christi proferantur ex eius mandato consequuntur virtutem instrumentalem à Christo, ad conuersionem huius sacramenti faciendam. † Eucharistiæ
63 verò quamplurimæ exstiterunt figuræ in testamento veteri. Prima fuit lignum vitæ in medio Paradisi situm, vt habetur Gen. 2. &. 3. ita docet Paschasius libr. 2. de corpore Domini c. 7. Secunda fuit agni paschalis, quæ ab omnibus adducitur Exod. 12. Tertia Mãna Exod. 16. Quarta panes propositionis, Exod. 25. Quinta participatio sacrificiorum quæ offerebantur, vt constat ex eodem cap. Sexta sacrificium Melchisedech. in pane & vino Gen. 14. † effectus huius sacramenti diuini, mirabiles & varij sunt, primus enim est vnire nos Christo corporaliter. Secundus est & sequitur ex primo corpora nostra resurrectura ex hoc quòd vniuntur Christi corpori. Tertius est vt Christus qui nobis in Eucharistia se donat, ipse faciat vt eũ intra nos verè habeamus, quod efficere nequeũt, & si maximè cupiãt homines, qui alios amant: non enim possunt se donare illis, & intra illos manere. Quartus est vnio Christi nobiscum non solùm per fidem & charitatem, sed etiã verè & realiter, quando eum in sacramento sumimus, Quintus est quod efficiamur diuinæ naturæ consortes per huius sacramẽti perceptionem. Alij penè innumeri sunt effectus: sed quia ij & alia quæ de sacramentis enumerare possemus breuiter contingimus euolemus ad alia.

65 Quartò † Hęretici Nouatiani sacramentum Pœnitentiæ è medio conati sunt auferre, vt autor est Epiphanius hæresi 59. & August. hæresi 38. hanc hęresim vetustissimã perfidus Luther us & eius sequaces Zuinglius, Caluinus & alij refocillarunt, & ex terræ visceribus ad auras suscitarunt: abnegantes remissionem peccatorũ in pœnitentia, & potestatem eorum dimittendorum inesse in sacerdotibus.

66 † Verba Domini Ioan. 20. oppositum è diametro ostendunt, vbi instituit hoc sacramentum post suam resurrectionem, vt etiam constat ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. dixit enim Apostolis [Accipite Spiritũ sanctum, quorũ remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retẽta erũt] † in quibus verbis duo reperiuntur quæ ad sacramenti constitutionem necessaria sunt, & sufficiẽtia, scilicet: signum externum à Deo institutũ, & promissio gratiæ tali signo coniuncta. Nõ enim credibile est cũ Christus Apostolis suis potestatẽ remittendi peccata largitus sit, eã vt ipse exerceret voluisse sibi reseruare absq; signo & ritu exteriori: imò neque homines possent intelligere talia peccata sibi remitti, si voce aut aliquo signo sensibili destituerẽtur, quia cum corporales simus, ea est nostri status conditio & natura, vt nihil possit esse in intellectu quin priùs fuerit in sensu, ex Aristotele in libris de anima. Quare verba absolutionis (quæ signa sunt sensibilia) apertè

ex

68 ex hoc testimonio deducuntur. † Et hinc fit, absolui nõ posse eos qui pœnitentię nulla signa ostẽdunt, quę duo hæretici Kẽnitius & Caluinus cõiuncti fatẽtur. Gratiæ verò iustificantis promissio nullibi à Dño manifestiùs declarata est quàm loco citato, nam peccatorum remissio quid aliud est,
69 quæso, quàm animarum iustificatio? † pœnitentia verò (quæ est virtus perpetrata mala lugendi, & vt ab his perpetrãdis abstineatur. Gregor. Homil. 34. & habetur in c. 1. de pœnitẽt. dist. 3. in Euãgelia: & Ambros. in quodam sermone quadrag. & habetur in c. pœnitẽtia. & in c. pœnitentiã quippe. de
70 pœnit. dist. 3.) † semper in eodẽ statu & lege naturæ lapsæ necessaria fuit; vt patet ex pœnitẽtia Dauidis, & alio-
71 rũ veterum Patrum. † Sed pœnitentia quæ verè & perfectè sacramẽtum est,
72 solùm in lege gratiæ reperitur, † nec ipsam ex Testamento veteri probamus, nisi fortè ex vaticinijs & figuris:
73 † nam pœnitentiam quam Ioann. & Christus prædicauerunt ante sui resurrectionẽ, sacramentum non fuisse ex eo patet, quia sacramenti cõfessionis præcipua pars est absolutio, quæ cõsistit in verbis simul adiunctis peccatorum confessioni. Baptista itaque nunquam pronunciauit verbum absolutionis, licet auditores eius soliti essent confiteri peccata sua, vt legimus Matt. 3. In Christo verò Dño, & si verum sit quod per verba quibusdã peccata remiserit (vt patet in Paralytico & muliere peccatrice) defuit tamẽ altera pars ex parte peccatorum: nempe confessio peccatorum, quæ nunquã legimus ab his patefacta. Et quidẽ hæc est causa, cur sacramenti pœnitẽtiæ in factis Baptistę & Christi exemplum non habeamus, quia sem-
74 per aliqua pars sacramenti defuit, † cuius necessitas (homine existente in mortali post baptismum) talis est, vt absq; illo, vel in actu, vel in voto, nemini pateat aditus ad salutem: vnde Christus Luc. 3. dixit: [Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis]
75 † est enim pœnitentiæ sacramentum secũdum Hieronym. altera post naufragiũ tabula. de pœnitentia. dist. 1. §. sec unda. c. medicina. ead. dist. Quin
76 † si aliquando per contritionẽ remittũtur peccata, hoc tamen nõ est absq; ordine ad confessionem sacramentalem. Hæc veritas cõstat ex Concilio Trid. sess. 5. c. 29. vbi dicitur: [Si quis dixerit eum, qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidem sed solâ fide amissam iustitiã recuperare, sine sacramento pœnitentiæ, prout sancta Romana & vniuersalis Ecclesia ser-
77 uauit, & docuit, anathema sit.] † quod autem hæc confessio sacramentalis auricularis debeat esse, & vt talis instituta à Christo Domino, possumus probare ex illo Matt. 6. vbi dicit Dñs [Nolite putare quoniã veni soluere legẽ aut Prophetas, non veni soluere sed adimplere.] Adimpleuit ergo legẽ Moysi, & quæ in ea figurabantur, quia omnia in figura contingebant
78 illis, vt probat Apostolus 1. Cor. 10. † Confessio verò fuit figurata in veteri lege, in sacerdotio Leuitico quòd versabatur circa carnalia & corporalia, & figurabat sacerdotium Euangelicum, quod futurum erat circa spiritualia, in quod erat transferendum sacerdotium Leuiticum. Nam & id fuisse translatũ Apostolus ostẽdit ad Hebr. 7. dicens. [Translato sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat] ex quib⁹ talis cõficitur ratio. Ad sacerdotes Leuiticos spectabat iudicare de lepra carnali, quę figura erat lepræ spiritualis, peccati scilicet: & coram ipsis apparere tenebantur le-
79 prosi, † ostendendo locum specialem illius lepræ carnalis, (contra qui di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunt sufficere cõfiteri peccata in generali.) Vnde Matth.8.& Luc.5.& 17. iussit Christus leprosis, vt se ostenderẽt sacerdotibus, sicut præcepit Moyses; ergo cùm sacerdotiũ Leuiticũ sit translatũ in Euangelicum, sacerdotes nouæ legis erunt iudices lepræ spiritualis, id est peccati: illudque aperire tenentur in speciali peccatores, sicut leprosi tumorẽ suum, & hoc per confessionem: quia ea quę sunt in anima, innotescunt per ea quæ sunt in voce,
80 vt sic illis cõferatur † absolutio, quæ respõdet iudicio facto à sacerdotibus Leuiticis super leprosis. Deniq; quem admodũ qui infecti erant leprâ per sacerdotis iudiciũ ad castra remittebãtur, & erant sanati: qui verò non se ostẽdebant, vel qui ex sententia sacerdotis cogebãtur manere extra castra nõ sanabantur; ita in lege gratiæ qui cõfitentur peccata sacerdoti, cui cõmissum est iudiciũ, per eius absolutionẽ salui fiunt. Qui verò id renuũt tanquam incurabiles nõ absoluuntur
81 neq; sanantur: † cõprobatur hæc veritas ex canon. in nouo. & c. quamuis. 21. dist. & in c. ita Dominus. 19. dist. & originaliter ex verbis Christi Matth. 16. vbi Petro & in ipso omnib. sacerdotibus hoc iudiciũ de peccatis commisit, cùm dixit: [Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo Ecclesiam meã,] & subdit. [Quodcumq; ligaueris super terrã erit ligatũ & in cælis, & quodcũq; solueris super terrã erit solutũ & in cælis,] in quo loco Christus promisit sacerdotibus iudiciũ de peccatis absoluẽdis, vel retinendis, & postea clariùs manifestauit cùm realiter tradidit talem potestatẽ: Ioa. 20. dicẽs: [Accipite Spiritũ sanctum (hoc est potestatẽ & virtutẽ Spiritus sancti,) quorũ remiseritis peccata remittũtur eis, & quorũ retinueritis retẽta
82 erunt] † Effectus autẽ sacrameti pœnitẽtiæ multiplex est. Ornat voluntatẽ, & disponit ad gratiã facientem, si eã nõ inueniat. Si verò inuenerit ex abundanti stabilit voluntatem, vt in bono perseueret. Delet reatũ pœnæ pręteritorũ peccatorum iuxta deuotionem recipientis. Delet omnia peccata, iuxta illud Ezechiel. 18. [In quacũq; hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor] Recuperat virtutes, & dona deperdita per peccatũ: cùm enim causam det gratiæ, ex ipsa tanquam ex radice & fonte, scaturiunt & pullulãt reliqua bona animę: sed & quandoq; contingit hominẽ ad hoc sacramentum suscipiẽdum ita perfectè se disponi, vt resurgat ad maiorẽ gratiã, propter maiorẽ conatum & feruentiores actus doloris & cõtritionis, quibus correspondet gratiæ gradus. Et quia per pœnitentiã subsequentẽ aufertur peccatũ mortale, mortificãs & impediẽs bona opera pręterita facta in statu gratiæ, idẽ iterum status viuificatur, vt simul per ea homo adiuuetur, & perducatur ad vitã ęternã iuxta illud quod promittit Deus per Ioelem c.2. [Reddã vobis annos, quos comedit locusta & bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna quam misi in vos.]

83 Quintò negauerũt † hæretici quidã Taudemi sectatores sacramentum ordinis nihil omnino esse dicẽtes. Lutherus, Illyricus, Kẽnitius, & quãplures alij eandẽ hæresim sequuti sunt, †
84 cõtra quos Concil. Trid. sess. 23. can. 3. docuit hoc sacramentũ institutũ esse à Christo per hæc verba. [Si quis dixerit ordinẽ siue sacram ordinationẽ non esse verè & propriè sacramẽtum à Christo Domino institutũ, vel esse figmentũ quoddã humanũ excogitatũ à viris, rerum Ecclesiasticarũ imperitis, aut esse tantùm ritum quendam eligẽdi ministros verbi Dei, & sacra-
85 mentorũ, anathema sit.] Ritus † autẽ exterior

exterior & promissio gratiæ huius sacramenti manifestatur à Paul. 1. Timoth. 4. [Noli negligere gratiã, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum presbyteri] & 2. ad Timoth. 1. Admoneo te vt resuscites gratiam Dei, quę est in te per impositionem manuum
86 mearum] † institutionem verò & mãdatum huius sacramenti innuit ad Ephes. 4. dum dicit [Ipse dedit quosdã quidem Apostolos, alios Euãgelistas, alios Pastores & Doctores: & Actorũ 13. legimus [Segregate mihi Paulũ & Barnabam] & Act. 20. [In quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos] quæ omnia loca scripturæ ab omnibus expositoribus sacris de Ordinis sacra-
87 mento intelliguntur. † Christus enim Dñs Apostolos suos primò fecit sacerdotes in cœna, quoad primũ actũ ordinis, qui cõsecrationẽ respicit, dũ instituit, & cõsecrauit ipse panem & vi-
88 num & dixit [hoc facite in meam commemorationẽ, † quoad secundũ verò actũ, qui consistit in iurisdictione, & absolutione peccatorũ, fecit eos plenos sacerdotes post suã resurrectionẽ, Ioa. 20. dicens: [Accipite Spiritũ sanctũ, quorũ remiseritis peccata, remit-
89 tuntur eis, &c.] Impositio † verò manuũ in hoc sacramẽto, est quid intrinsecũ & essentiale vt ex citatis autoritatibus satis constat: per ipsam enim impositionẽ manuũ tanquam per in-
90 strumentũ cõfertur gratia. † Neq; obstat quod Kemnitius hæreticus dicat Christũ ordinãdo Apostolos nõ fuisse vsum manuũ impositione, aut id non cõstáre ex sacra Scriptura: nam Christus Dominus qui excellentiæ potestatem habebat, non erat alligatus sacramentis neq; symbolis externis ad conferendam gratiam, quæ effectus
91 est sacramenti. Sicut † enim Apostolos suos sine sacramento confirmauit,
92 & mulierẽ peccatricẽ † absq; pœnitẽtiæ sacrameto absoluit, potuit etiam Apostolos ordinare absq; sacrameto,
93 & manuũ impositione. † Præterea ordinationẽ sacramentũ esse, habemus ex Ecclesiæ traditione ex Sum. Pontificibus, Cõcilijs, & sanctis Patribus. Leo enim I. Epist. 81. ad Dioscorum Alexandrinũ c. 1. ordinationem sacramentum appellat, tradens formã, tẽpus, & circunstantias, quibus cõferri debeat, idem Pontifex Epistol. 87. ad Episcopos Mauritaniæ c. 1. loquens de ordinatione illud sacramentum expressè vocat dicens: [Quis dissimulare audeat, quòd in tanti sacramenti perpetratur iniuriam?] Greg. etiam I. lib. 4. Commentarior. in lib. Reg. c. 5. verba faciens de Ordinis sacrameto ita habet: [Is qui promouetur bene foris vngitur, si intus virtute sacra-
94 mẽti roboretur:] quibus † verbis duo apertè docet, & ordinem esse sacramentum, & conferre gratiam: eandem veritatem docuerunt Conciliũ Chalcedonẽse can. 2. Bracarense primũ in can. 3. Florentinũ, & alia quamplurima. Ex Patribus Chrysost. libr. 3. de sacerdotio hæc verba scribit: [Sacerdotium in terra peragitur, sed in rerum cælestium classem, ordinemq; referendum est, atque id perquam meritò: quippe non mortalis quispiã, non angelus, non archangelus, non alia quæuis creata potẽtia sed ipse Paracletus ordinem eiusmodi disposuit.] Et Ambros. libr. de dignitate sacerdotali cap. 5. dicit: [Homo imponit manum, Deus largitur gratiam, sacerdos imponit supplicem dexteram, Deus benedicit potenti dexterã.] Et verè Augustin. libr. 2. contra Epistolam Parmeniani. cap. 13. loquens de baptismo & ordinatione, inquit: [Vtrumque sacramentum est, & quãdam consecratione vtrumque homini datur: illud cum baptizatur:
95 illud cum ordinatur:] itaq; † in Catho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lica Ecclesia vtrumq; non licet reiterare. Sed quid ampliùs inhæremus in hac veritate comprobanda testimo-
96 nijs,† cùm Dominus ipse omnes actus ordinis exercuerit? Primò exercuit actum presbyteratus in cœna quãdo corpus suum & sanguinem consecrauit. Secundò officium diaconi ministrando vbique. Tertiò vsus est subdiaconatu præparans sacramẽti ma-
97 teriam in cœna.† De quatuor ordinibus minoribus etiam patet: nam officium exorcistæ exercuit, cum tetigit aures surdi & muti dicens: [ephethah, quod est adaperire. Lucæ] 4. hostiariatus actũ etiam exercuit quãdo flagello eiecit de templo vendẽtes, & profanantes illud, & Ioann. 10. dixit de se [ego sum ostium:] Officio Lectoratus functus est, quando aperuit librum Esaię, & lectione absolutâ clausit, deditque ministro. Acolythus etiam fuit dicens de semetipso [Ego sum lux mundi, qui sequitur me non
98 ambulat in tenebris:† [potestatem etiam Episcopalem instituit cùm dixit Petro. Mat. 16. [Pasce oues meas]
99 † quæ secundùm veriorẽ opinionem recentiorũ etiam est sacramentũ, quo spiritualis character infigitur. Ex eo patet quòd Episcopalis ordinatio repeti non possit: confert etiã gratiam, cùm Episcopus conferat sacramẽtum confirmationis, & ordinis, quæ absq; gratia indignè peragũtur. Ex eo enim quòd presbyter quædam sacramenta debet administrare, quæ sine gratia non dignè ministrantur, probant Theologi in ordinatione sacerdotali conferri gratiam. Quæ ratio etiam militat in Episcopali ordinatione (vt
100 dictum est) † & licet ordines connumerati sint plures, omnes vnũ sacramentum solummodo cõficiunt, quia
101 ordinãtur ad vnum sacramentũ † Eucharistiæ, quod sacramentũ est sacramentorũ. Quemadmodum in Eucharistia, etsi diuersæ materiæ sunt, & diuersæ formæ, non tamen sunt plura sacramenta, sed vnum formaliter est sacramentum Eucharistiæ, quia omnia ordinãtur ad vnam refectionem spiritualem, quæ coalescit ex cibo & potu spirituali (in quo assimilatur refectioni corporali) iuxta illud Ioan. 6. [Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. cap. quia corpus. can. in quibus. & c. dupliciter, & cap. vtrùm. cap. in Christo. de consec. dist.
102 2.† Tandem effectus sacramenti ordinis duplex est. Primarius, & præcipuus est character, qui in quolibet ordine imprimitur, & est dispositio ad secundum effectum, qui est gratia sacraměralis:† hic quoq; character præsupponit characterẽ baptismalẽ sine
103 quo (si sacramentũ ordinis cõferatur) nõ accipitur, quia baptismus est ianua
104 reliquorũ sacramẽtorũ. † Nec tamen verum est ex eo præsupponi, tãquam de necessitate sacramenti, confirma-
105 tionis characterẽ, † cùm Apostoli effecti sint sacerdotes ante confirma-
106 tionem, † quæ post resurrectionẽ in missione Spiritus sancti eis collata fuit. Hactenus hæc sufficiant de hoc sacramento.

107 Sextò † hæretici Albigenses Valdenses Vvicleffistæ, & qui nostrâ tẽpestate nomen suum ad posteros per improbitatẽ, & facinus ingens propagarunt Lutherus, Caluinus, Kemnitius, & alij non solùm negant sacramentum Extremæ Vnctionis, sed etiã
108 irridենt.† At enim veritas Catholica est, huiusmodi sacramentũ sicut & reliqua immediatè esse à Christo D. institutũ: neq; refert ab his obijci quod sacros. Euãgelij scriptores, de illius institutione quicquam non retulerint, tum quia multa Christus Dominus fecit, & dixit, quæ in Euangelijs non continentur (vt habetur Ioann. vltimo,)
109 † tum quia Marci 6. quædam quasi imago institutionis Dominicæ sese profert: ibi enim dicitur quod Apostoli [vngebãt oleo multos ægros,
110 & sanabant.] † Quis enim credat Apostolos quicquam nisi ex instituto Christi fecisse? vbi est notandũ quod vnctio illa quæ fiebat ab Apostolis secundum veriorẽ omnium opinionẽ traditã à Ricardo in explicatione articuli 12. & Iansenij in cap. 6. Marc. & Dominici Soto dist. 23. q. 1. art. 1. Non erat eadem cum ea quæ præcipitur Iacob. 5. & ex consequenti neque sa-
111 cramentalis.† Pręcipua ratio est, quia minister sacramenti Extremæ Vnctionis est solus sacerdos, vt diffiniuit Cõcil. Trid. sess. 14. can. 4. & tũc Apostoli adhuc non erant sacerdotes, ordinati enim sunt in vltima cœna, vt docet
112 idem Concil. Trident. sess. 22. c. 1.† & si verum sit quod Christus Dominus per potestatem excellentiæ, quam habebat, poterat sacramẽta per non sacerdotes conferre; id tamen fecisse
115 nullatenus est probabile, cùm nunquam legamus id factum in alijs sacramentis magis necessarijs: vt pote in
113 Pœnitentia, & Eucharistia.† Institutio ergo huius sacramenti colligitur ex verbis illis Iacobi 5. [Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus, & si in peccatis
114 sit, remittentur ei] † In quibus verbis reperiuntur, quæ ad rationem sacramenti requiruntur. Primò enim inuenitur ritus exterior, vnctio scilicet olei, cum fidei oratione: & remissio peccatorum per gratiam, in alleuatione infirmi. Hæc autem descriptio sacramenti non eiusmodi est ac si Apostolus Iacobus illud instituerit, sed qualem nouerat à Domino aeceptam esse, constãter monet fideles ad illud susceipiendum, idcirco Ecclesia Catholica Romana palã affirmat Vnctionem extremam verè ac propriè esse sacramentum dictum. vt expressè habent Concil. Florent. in instructione Armen. & Trident. sess. 14. can. 1. de extrema Vnctione, & omnes Theologi. libr. 4. sentent. distinctione 23. Institutionis porrò veram imaginem ex lineamẽtis habemus. Marc. 16. his verbis [Signa eos qui crediderint hęc subsequentur: per nomen meum dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, & si quid lethale biberint, non nocebit eis: super ægrotos manus imponent & benè habebunt.] Iam ne dicant hæretici sacramentum hoc à Christo non esse institutum. Nec effugiant per consueras latebras, quibus efferunt non hic dici de oleo quicquam. Nam quæ hoc capite Christus effert, ea in vsum ab Apostolis traducuntur. c. 6. vt vna ex vtroq; capite vnius rei narratio sit.
115 † Id verò maximè decebat diuinam prouidentiã, vt homines quos omni tempore omni curâ & solicitudine paternâ diuinis sacramentis, tãquam remedijs & medicamentis sanat, & adiuuat in extremo vitæ spiritu cum à dæmone virulẽtiùs infestati minus virium habente, ac quodammodo ob infirmitatis, & dolorum magnitudinem subsidere videntur protectione sui nominis protegeret: in eo discrimine, minimè Christum oportuit suos auxilio, & tanto sacramento priuare.

116 Veritatem † huius sacramenti tradunt nobis Pontifices Innocentius I. Epist. 1. ad Decentium. Innocentius III. præclarè. cap. cum venisset. de sacraměti vnctione: similiter & Concilia quã plurima, vt Nicænũ ex Arabico in Latinũ traductũ can. 69. Cabilonẽse secũdũ can. 48. Vuormarcẽse can. 72. & Aquisgranense secundũ tẽpore Ludouici Imperato. can. 8. monet ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc ſacramentum negligatur, in quo tam ſalubris recuperandæ valetudinis ratio continetur, hanc quoque ve
120 ritatem teſtantur ex patribus Origen. homi. 2. in Leuit. & Chryſoſtom. lib. 3. de ſacerdot. vbi dicunt verba Iacobi ad nos ſpectare, & nunc, & om
121 ni tempore ſacerdotes in Eccleſia debere facere quod Iacobus ſcribit. Idē tenet Auguſt. ſerm. 215. de tempor. Autor operis de viſitatione infirmorū lib. 2. c. 4. Beda in c. 6. Marci. & in 5. Iacob. Theophylactus in c. 6. Marc. & Oecumenius in c. 5. Iacobi. qui plura deſiderat, legat Suriū tom. 2. & Bernardū in vita ſancti Malachiæ, vbi inſigne miraculum refert circa ſuſceptio
117 nem huius ſacramenti. † Huius effectus duo aſsignātur à Theologis vnus eſt, ſanare corpus quando ſaluti animę expedit. Alter eſt peccatorum re-
118 liquias abſtergere: † vbi per reliquias duo intelligimus, primum eſt peccata: ſiue mortalia ſiue venialia, in quæ accidit infirmum incidere poſt confeſsionem & communionem & ignorat ſe tali peccato innodari: fieri enim potuit etiam vt confeſsio & communio non ritè ab eo peractæ ſint, & ſimiliter hoc ignoret. Hæ ſunt verè reliquiæ, quæ per hoc ſacramentum auferuntur. Aliæ ſunt reliquiæ vt quidā torpor, męror, & anxietas, quę ex peccato relinquuntur, & maximè ſolent homini in fine vitæ cōſtituto inſidiari. Ex quib. naſcitur quædam infirmitas, & debilitas, vt non poſsit validè dæmonum tentationibus obſiſtere, eo quippe & tamen ſacramento confirmatur & ſolidatur. Id verò eſt, quod ait Iacob. loco citato, [& alleuabit eū Dñs, & ſi in peccatis fuerit remitten-
119 tur ei †] quia non ſemper hoc ſacramētum peccata dimittit, quoad culpam: & hoc, non ex inefficaci virtute eius, ſed ex defectu peccatorum, quæ aliquando in infirmo non inuenit: itaque ſub conditione loquutus eſt Apoſtolus, dicens: [& ſi in peccatis fuerit.] Hoc † ſacramentum non imprimit characterem, quia per illud non deputatur homo ad aliquod ſacramentum agendum, vel ſuſcipiendum. † Et ideo iterabile eſt, cauſatq; quendam ornatum in anima, ſicut pœnitentia.

122 Vltimò † ſacramentum matrimonij negarunt hæretici Encratitæ, & Manichæi, vt refert Auguſtinus hæreſi 33. & 46. & ex hæreticis antiquis Simon, Saturninus, & Gnoſtici, teſte eodem Auguſtino libr. de hæreſibus cap. 1. Ex hæreticis verò noſtri temporis, Lutherus in lib. de captiuit. Babylon. cap. de matrimonio, dicit in eo, neque ſignum à Deo inſtitutum, neque gratiæ promiſsionem eſſe, & Caluinus lib. 4. inſtitut. c. 29. §. 34. omnino negat eſſe ſacramentum, & ſi fateantur matrimonium eſſe licitum, & à Deo vero inſtitutum: negant tamen illi conuenire poſſe ſacramenti rationē. Philippus autē Melāchthon, & Kemnitius in 2. part. examin. Concil. Tridentini, concedunt matrimonium aliquo modo eſſe ſacramētum, & inipſo reperiri promiſsionem gratiæ, non tamen gratiæ iuſtificantis & reconciliantis hominem Deo, quapropter negant matrimonium verè & propriè ſacramentum eſſe. Contra
123 † hos omnes hæreticos & alios Concilium Trident. ſeſſ. 24. can. 1. ita diffinit: [Si quis dixerit matrimoniū non eſſe verè & propriè vnum ex ſeptem legis Euangelicæ ſacramentis, à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inuentum, neque gratiam cōferre; anathema ſit.] Quo
124 † modo autem fuerit inſtitutum docet elegāter D. Thom. in additionib. ad 3. p. q. 42. art. 2. in corpore: vbi dicit, quod ſecundùm diuerſos hominum ſtatus, diuerſimodè debuit inſtitui:

ſtitui: quamobrem matrimonium ſecundùm quod ordinatur ad procrea-
126 tionem prolis quæ erat neceſſaria, etiam peccato non exiſtente, inſtitutum fuit ante peccatum: at ex eo quòd remedium prębet cōtra vulnus peccati, inſtitutū fuit poſt peccatum, tēpore legis naturæ; & ſecundùm determinationē perſonarū, inſtitutionē habuit in lege Moyſi. Sed ſecundum quod repręſentat myſterium cōiunctionis Chriſti & Eccleſiæ, inſtitutionem habuit in noua lege, & ſecundum hoc eſt ſacramentum nouæ legis. Hæc D. Thom. Iam verò & quia
125 † ſacramentū matrimonij habet duo, vnum eſt eſſe cōtractum naturalem in quo fundamentum habet ratio ſacramenti, alterum eſt eſſe ſacramentum; quoad primum fuit matrimo-
127 nium à Deo inſtitutum in ſtatu innocentiæ in officium naturæ, in illis verbis. [Creſcite & multiplicamini, & replete terrā,] Gen. 1. in quibus fuit præceptum matrimonij, vt tenēt D. Tho. in additionib. in 3. p. q. 41. art. 2. ad 1. & Magiſt. in 4. diſt. 26. cap. 3. vbi dicit, quòd prima inſtitutio matrimonij præceptum habuit, & tandē omnes Theologi ſimiliter iuxta eandem rationem contractus. Fuit inſtitutum in ſtatu naturæ corruptæ, in remedium contra vulnus peccati, & inordinatam concupiſcentiam relictam, ex ipſo peccato in appetitu. Secundùm verò rationem ſacramenti, nunquam fuit inſtitutum ante legem nouā: ita ſentit D. Tho. in 4. diſt. 26. q. 2. art. 2. Et omnes Thomiſtę. Scotus etiā in eadem d. q. vnic. & eius ſequaces. Et hęc eſt cōmu. ſententia inter DD. Scholaſticos quidquid dixerit Alphō. à Caſtro. Quod autem nunquam fuerit inſtitutum hoc ſacramentum ſiue in ſtatu innocentiæ, ſiue in ſtatu naturæ, ſiue in lege veteri, hac ſolā ratione euidenti comprobatur: quia ex doctrina omnium ſanctorum, &
126 Theologorum, † omnia ſacramenta legis veteris & legis naturæ, extincta fuerunt in morte Chriſti. Talis eſt conſenſus totius Eccleſiæ, ad quem facit mirificus locus apud D. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum Manich. c. 13. vbi ait: [Sacramenta veteris legis ablata ſunt, quia impleta: & alia ſunt inſtituta virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora & numero pauciora.] Ergo ſacramentum matrimonij non fuit inſtitutum ante legē gratiæ: conſequentia euidens eſt, quia nunc durat: & Chriſtus fuit inſtitutor eius, vt de fide diffinit Cōcil. Trident. vbi ſuprà: ergo in lege veteri vel naturæ, vel in ſtatu innocentiæ nunquam matrimonium fuit ſacra-
127 mentum. Quando † verò, & vbi matrimonium fuerit inſtitutum ſacramentum à Chriſto Domino, res eſt ſatis controuerſa inter DD. & in qua non facilè conueniunt: quidam enim exiſtimant ſacramentum hoc fuiſſe inſtitutum in nuptijs, in Cana Galilęæ, quando ibi Chriſtus Dominus ſuâ præſentiâ nuptias honorare voluit, & primum miraculum ſuum edidit. Alij putant inſtitutū fuiſſe Matth. 19. quādo Chriſtus dixit: [quos Deus coniunxit homo non ſeparet] & has duas ſententias refert Adrian. id. 4. q. p. de matrim. vbi videtur magis ſequi ſecūdam. At verò Sotus d. 26. q. 2. art. 2. tenet ex citatis verbis Matth. 19. non tantū Chriſtum expoſuiſſe obligationem quæ de iure naturæ eſt in matrimonio, verum etiam illud quod à principio in Paradiſo terreſtri inſtitutum fuerat à Deo, quando formata Eua de coſta Adæ eam illi adiunxit in vxorem: ſic nouo iure Redemptoris illud ſtabiliuit & confirmauit, vt non ſolùm iam ipſum matrimonium quod erat in officium naturæ, & in propagationē hominum, in ſtatu in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nocentiæ, & in remedium peccati in statu naturæ corruptæ, esset contractus ciuilis, verum etiam virtute suæ passionis esset sacramentum nouę legis, hominibusque cõferens gratiam: quod etiam sequitur Magister Victoria in sua summa n. 221. Hanc verò institutionem intelligens Apostolus, sacramentum matrimonij publicauit ad Ephes. 5. dicens [sacramẽtum hoc magnum est. Dico autem in Christo & in Ecclesia] cuius veritatis & dilectionis typus erat, & figura: quare viros hortabatur ad diligendas vxores suas indiuisibili & inseparabili dilectione, quemadmodũ Christus dilexit Ecclesiam sponsam suam.

128 De materia † verò & forma huius sacramenti duas refert opiniones Petrus de Palude in 4. d. 1. q. 4. Altera est, quod consensus contrahentium per verba manifestati: vel verba consensuum declaratoria, sint materia & forma huius sacramenti. Altera est quòd personę contrahentium sint materia, forma verò, ipsa verba consensum exprimentia. Ambas sententias esse veras dicit Bellar. tomo 2. de sacramentis lib. 1. de matrim. controuer. 2. c. 6. easque conciliat, aduertendo tamen

129 prius † sacramentum matrimonij dupliciter posse accipi: vno modo dum fit, alio modo dum permanet postquam factum est: assimilat enim illud Eucharistiæ quæ non solùm dum fit, sed etiam dum permanet est sacramentum, ita pariter matrimonium non solùm in fieri est sacramentum, sed etiam in factum esse, dum coniuges viuunt. Quasemper eorum societas sacramentum est Christi & Ecclesiæ. Iam dicit, si matrimoniũ consideretur dum fit, totam eius essentiam sitam esse in signis exprimentibus mutuum consensum: nam corpora coniugum sunt tantum modo materia circa quam, non autem ex qua; & ideo non sunt pars sacramẽti. Verba autem vtriusque sunt forma, quatenus determinant verba alterius, quæ sunt velut materia. Sicut tota essentia sacramenti Eucharistiæ dum fit, consistit in cõsecratione verborum: panis autem & vinum solùm concurrunt vt materia circa quam, & hæc est sententia D. Thom. in 4. dist. 26. quæs. 2. art. 1. & Richardi, Paludani Capreol. Dominici à Soto, & aliorum in ead. dist. Si verò matrimonium accipiatur iam factum & celebratum, dicit negari non posse ipsos coniuges & eorum externam societatem esse symbolum materiale, externum repræsentans indissolubilem coniunctionẽ Christi & Ecclesiæ. Quemadmodum in Eucharistia post consecrationem remanent ipsæ species consecratæ, quæ quidem sunt signum externum interni alimenti spiritualis,

130 ex dictis facilè est colligere † ministerium legitimum huius sacramenti esse penes ipsos contrahentes proferentes verba per quæ sacramentum essentialiter conficitur. Sacerdotem verò tantùm esse ministrum solennitatis, & necessitatis præcepti ipsius Ecclesiæ approbantis, & exquirentis consensum coniugum. ita tenet expresse D. Thom. in addit. ad 3. p. q. 42. art. 1. ad p. vbi ita scribit. [Verba quibus consensus exprimitur matrimonialis sunt forma huius sacramenti, nõ autem benedictio sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale, & in solutione ad secundum dicit, quod sacramentum matrimonij perficitur per actum eius, qui sacramento illo vtitur & ponit exemplum in sacraméto pœnitentiæ. Idem tenet in 4. Senten. dist. 26. q. 2. art. 1. in solut. ad 1. & 2. Idem Dominic. à Soto in 4. dist. 26. q. 2. art. 1. vbi dicit contrahentium verba aut nutus, qui eorum loco substituuntur esse materiam & formam sacramenti matrimonij. Et verò certum est formam sacramenti semper debere proferri à ministro eiusdem sacramenti. vt habetur in 4. dist. 1. q. 1. art. 6. & in responso congregationis Cardinaliũ, quæ autoritatem habet interpretandi Concilium Tridentinum in quadã declaratione facta Episcopo Salmantino, circa hanc difficultatem hęc verba sunt: [Non pertinet ad substantiam matrimonij sacramenti, vt parochus aliqua verba proferat] Hoc etiã refert Petrus de Ledesma tractat. de sacramento matrimonij super D. Thom. q. 42. artic. 1. fol. 48. At verbis Cardinalium docemur non solũ verba parochi non esse formam huius sacramenti, verùm etiam ipso tacente, dummodo sit præsens, moraliter etiã inuitus sacramentum validum esse, & confici per solos contrahentes, testibus etiam adstantibus, hoc idem constanter scribit Emmanuel Rodriguez in sua sum. Hispanica tom. 1. c. 211. concluſ. 3. vbi quamplurimos autores citat, & dicit non carere temeritate asserere quod contrahentes nõ sint ministri huius sacramenti, quia hinc sequeretur omnia matrimonia clandestina ante Concilium Tridentinũ celebrata, in quib. sacerdos non aderat, non fuisse sacramẽtum, quod est contra ipsum Cõcilium Tridenti. sess. 24. cap. 1. statim in princip. vbi expresse oppositum definit. Verba igitur quæ præcipit Concilium proferri à sacerdote ob eum solum finem præcipit, vt contrahentes quos iam mutuo consensu per verba aut signa ex-

131 teriora nouerat sacramẽto matrimonij alligatos, in ipso matrimonio & coniunctione benedicat in facie Ecclesiæ, vt ab omnib. pro veris coniugibus habeantur, & si verum sit quòd aliquando contrahẽtes possint simul elicere consensus, similiter & verba proferre: & tunc non sit maior ratio cur expressio vnius sit forma alterius, & dubium sit, an tunc conficiatur sacramentum cum non sit facile assignare materiam & formam. Ad hoc rectè respondet Dominic. à Soto in 4. dist. 1. q. 1. art. 6. in tali casu vtriusque verba pari iure esse sibi inuicem materiam & formam, & probat à simili in numeris, vt pote in numero ternario: in quo licet vltima vnitas numerata ex tribus compleat ternarium, tamen quia quęlibet in illa specie pẽdet ab alia, quæuis illarum vnitatum potest cõsiderari vt forma, & reliquæ vt materia. Frater etiã Petrus de Ledesma vbi suprà hoc ipsum exornat alijs duobus exemplis accõmodatis. Dicit enim si contingat aliquam figuram componi ex figura circulari & quadrangulari, tunc inuicem sibi terminum præfinire & se habere vt materiam & formam, cùm non sit maior ratio quare vna sit forma, & non alia: siquidem æqualiter se habent ad cõstitutionem illius figuræ. Aliud exẽplum est de sacramento Eucharistiæ, in quo sunt partes sacramenti, quæ veluti partiales materiæ panis & vini similiter, & eorundem verborum formæ concurrunt ad integrum sacramentum constituendum, & tamẽ vna pars non se habet vt forma, respectu alterius: quia nõ est maior ratio de vna quam de altera: cùm æqualiter se habeant ad sacramentum Eucharistiæ. Sic concludit in nostro casu dicens, expresiones consensuũ inuicem se determinare, & se habere vt materiam & formam. † Huius matrimonij, quatenus est sacramentum, duas assignat definitiones frater Petrus de Ledesma in tract. de matrimonio q. 44. art. 3. dub. 2. quarum prima talis est, sacramentum matrimonij est sacramentum nouę legis significans coniunctionem Christi cum Ecclesia, secunda (quam dicit præferendam

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferendam, quia magis explicitè exponit causas iintrinsecas matrimonij, materiam, scilicet, subiectum, & formã) hæc est, sacramentum matrimonij, est cõtractus matrimonij post baptismum susceptum sub forma à Christo
132 instituta. † Definitio verò in ratione matrimonij quæ ab omnibus tã Theologis, quàm Iurisperitis recipitur sic habet, Matrimonium est coniunctio viri & fœminæ maritalis inter legitimas personas, indiuiduam vitæ con-
133 suetudinem retinens. † In hoc verò sacramẽto Christus Dominus materiam & formam nõ expressit, quia nõ nouum symbolum externum instituit, sed quod erat humanum & vsitatum in ratione contractus ad sacramenti dignitatem & excellentiam
134 euexit. † Effectus autẽ siue finis huius sacramenti duplex est, alter propagatio & educatio recta sobolis, alter vero effrænatæ libidinis temperamentum vt etiam coniuges inter se fideles sint, proleſque ipsorum & omnia opera ad cultum Dei dirigant, & ordinent. Sufficerẽt isthæc circa hæreticorum nugas in doctrina sacramentorum, quia de ijs fusiùs in disputatione contra Græcos scripsimus, & quilibet apud autores, qui ex professo de sacramentis sermonẽ instituũt, quæ hîc videtur deesse poterit facil-
135 limè percipere nũc † eo vnde diggressi sumus, reuertamur, & verba Apostoli Thadæi quæ sequuntur expendamus, in illis enim contra hæreticos & apostatas inuehitur dicens. [cõmonere autem vos volo scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Ægypti saluans, secũdò eos qui 137
nõ crediderũt perdidit, Angelos verò qui non seruauerunt suum Principatum, sed dereliquerunt suum domicilium in iudicium magni Dei vinculis æternis sub caligine reseruauit, sicut Sodoma & Gomorrha & finitimæ ciuitates, simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes: similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernũt, maiestatem au-
136 tem blasphemant.] His proponit nobis Apostolus ante oculos sempiternam diuini iudicij seueritatem, vt his terrorem incutiat, qui carnis sequuntur libertatẽ à Luthero propositam, atque Apostalicæ sedis autoritatem, & sacramentorum Ecclesiæ maiestatem, & ornatum cõtemnunt. Si enim Deus populum suum dilectum, quem tot tantisq; beneficijs affecit ob preuaricationem fidei in deserto ob scelus idololatriæ acriter puniuit, & ex sexcẽtis millibus qui egressi sunt de Ægypto duo tantùm Caleb & Iosue terrã Promissionis ingressi sunt, Luciferum quoque quem in Matuta siue in origine creationis, perfectum sapientiã, plenum decore, & inter reliquos Angelos tanquam inter lapides ignitos maiori fulgore splendentem condiderat, ob eius inordinatum appetitum glorię, & superbię, vnà cum sequacibus apostatis fortiter & misèrè in infernum detrusit, ciuitates quoque illas Sodomorum & Gomorrheorum propter abominabilem ardoris libidinem, igne & sulphure è cælo descendente penitus euertit & combusit; quid faciet in hæreticos à fide semel susceptа degenerantes? Nonne vnus & idem est Deus veteris, & noui Testamẽti? nõne eadẽ omnipotentia? & immutabilis spiritus eius? † Misericors est Deus vt testatur Psaltes [miserationes eius super omnia opera eius, opus enim est suũ] misereri & parcere, vt canit Ecclesia: vlcisci verò & vindictã de hostibus sumere valdè alienũ est ab eo.

Dicit

Dicit enim Esai. c. 28. vt faciat opus suum alienum opus eius, vt operetur opus suũ, peregrinũ est opus eius ab eo & cap. 1. idem Esai. in persona Domini loquens quasi dolens de punitione inimicorum, quia nunquam infesto animo improbos punit, sed vt conuertantur, sic dicit. [Heu ego cõsolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis: quasi diceret, nequaquam] & Lucæ 29. videns ciuitatem fleuit super illam, quia per Romanos eam essẽt subuersurus: itaque vindicta non est præcipuus scopus &
138 finis eius, † quando tamen malitia hominũ irritatur & præsertim sapientum, qui eius cognitionem & fidem adepti sunt, quia tunc peccata illorũ procedunt ex certa scientia & industria, valdè vlciscitur scelera, & loquens ad eos in ira, & in furore suo conturbat eos, vt ait Propheta Psalm. 2. & ad Hebræos 10. dicit Apostolus. Horrendum esse incidere in manus Dei viuentis. Vnde de Salomone sapientissimo dicitur 3. Reg. 11. [Iratus est Dominus Salomoni eo quod auersa fuisset mens eius à Domino Deo
140 Israel] & Daniel 2. dicitur quod Rex in furorem & iram conuersus præcepit, vt perderentur omnes sapientes Babylonis. Maximè ergo prouocant ad iram Dominum fideles, qui verè sapientes dicuntur postquam in pec-
141 cata & hæreses labuntur: quemadmodum enim, vt cecinit Horatius: Sæpius ventis agitatur ingens Pinus, & celsæ grauiore casu Decidunt turres, feriuntq́ue summos Fulmina mõtes, Sic ira diuinæ iustitiæ grauius afficit eos, quorum fides est sublimis, quàm deiectos & humiles barbaros, quibus
142 nulla vnquam Dei cognitio mentes erexit, vt ad fidei culmen ascenderent, de quibus dicitur in Psalm. [fundamenta montium conturbata sunt quoniam iratus est eis:] Vnde ira Dei tanquã lapis percutit eos. Ezechi. 13. [Dabo lapides grandes in ira, in consumptionem.] tanquam ignis inflammat illos: Ezech. 22. [In igne iræ meæ consumpsi eos] & tanquam lanceâ transfigit ipsos: Sapient. 5. [Acuit dirã iram in lanceam, & pugnabit cum eo
139 orbis terrarum contra insensatos,] † Hæretici enim impudentes quasi furiosi maiestatem diuinã blasphemantes, similes sunt iracundis apris, qui tanto impetu iracundiæ agitantur, vt in venatorum hastas irruant & se ipsos confodiant, similes Leonibus qui tanto furoris impetu Leopardos persequuntur, vt in foueam decidentes eâ cum illis includantur, & inde nulla exitus via pateat, sed à Leopardis à parte oppositа exeũtibus occidantur: similis quoque sunt apibus, quæ tanto ardore vindictæ figũt aculeum, vt cum aculeo dimittãt intestina. Sic dum Deum suis blasphemijs volunt lædere, seipsos ad necem iugulant & à Deo in mortem temporalem, & æternam destinantur. [Durum est contra stimulum calcitrare] † sub sanctitatis specie (vt mos est antiquus hęreticorum) suos errores disseminantes in angelos lucis priùs se transfigurando, Euangelicam gratiã & veritatem in luxuriam trãsferunt, quapropter beatus Thadęus dicit: [similiter, & ij hęretici scilicet, qui † carnem maculant cauendi sunt, tanquã lasciui Sodomitis persimiles (qui abeuntes post carnẽ alteram, exfornicati sunt] quia extra vas debitum & materiam à natura ordinatam alterius naturæ carnem requirebant, diuersam ab ea quam ipsius naturæ autor ab initio statuerat. † Nam Deus à principio masculum & fœminã creauit, vt ex vtriusque commixtione fieret vna caro, proleſque resultaret, & ob id non altera, sed eadem reputatur natura, quia ad id inclinat. In cõ-

cubitu

Universidad de Deusto
Biblioteca

cubitu verò masculorum neque vna caro est, neq; proles produci potest, nec fit vna caro: quamobrē altera na
143 tura appellatur †talis copula, & quia contra naturę inclinationem est, meritò contra naturam appellatur. Hæ-
144 retici ergo † vniuersam hæresim erigunt super luxuriæ voluptatem, vt inquit D. Petrus Epist. 2. cap. 2. [Existimātes diei delicias, coinquinationis, & maculæ] de quibus pessimis hominibus loquens Paul. 1. Corint. 6 dicit [Adulteri neque molles, neq, masculorum concubitores regnum Dei possidebunt] & ad Rom. 1. [Naturalem 146
vsum mutauerunt in eum vsum, qui est contra naturā] & Ioel. c. 3. redarguens hoc nefarium scelus dicit [Posuerūt in prostibulo puerum, & puellam vendiderunt pro vino, vt biberēt] & Threnor. 5. habetur quod adolescentibus impudicè abusi sunt. Ex quo idem Apostolus loco citato ad Rom. 1. iterum dicit: [Quia non probauerūt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum 147
& in passionis contumelias, vt faciant quod eis non expedit, masculi in masculos turpitudinem operantes]
145 Vnde † loquens de luxurie immani & ferâ pessimâ D. Aug. lib 15. de ciuit. Dei sic docet. [Sicut iniquum est cupiditate possidendi transgredi limitem agrorum: ita iniquum est libidine concubendi transgredi limitem morum: luxuriæ namque insidiatur in vijs quasi latro & quos incautos viderit, interficit] sic Psalm. 6. dicitur [Insidiatur, vt rapiat pauperē, rapere pauperē dum attrahit eum] ideo meritò describens illam Ambrosius, hæc verba protulit: [Luxuria tantę 148
improbitatis est, quod vbi se ingerit referat, palatia principum penetrat, cameras prælatorum possidet, aulas clericorum subuertit, cursus cōtemplatiuorū rumpit, & cellulas religiosorum, in senibus fumigat, in iuuenibus militat, mulieribus imperat, totū fœdat, totum inficit, totū aquis diluij consumit. Est insidiosa sicut serpens quæ crocodilo insidiatur & luto inuoluta labitur in eius fauces dū dormit, & tandem in ventrem ingrediens hunc occidit. [Luxuria enim insidiatur hominibus, maximè dormiētibus in delicijs, & prosperis huius mundi: quæ faciliter labitur in interiora ventris: per appetitus & tentationes, hominem demulcet per delectationem, tandem mordet, & occidit per cōsensus, & operationes.] † His armis & insidijs callidè & astutè peruersi hæretici clanculum & latenter irrepunt vt venenum suum euomentes, animas fidelium interficiant, eorum intellectus excæcando, fidem euertendo, eorum affectibus in prauitatem hæreticam allectis: à quibus commonet nos Apostolus fugere & deuitare.

Præterea contra † apostatas fidei sequentes falsi ac perfidi Mahumeti sectam, vtentes falsis ritibus & obscœnis cęremonijs Mahumetanis: negantes puritatem beatæ semper virginis ac Deiparę Mariæ puritatem, & diuinitatem Domini nostri Iesu Christi, veri Dei & hominis. B. Apostolus sic ait. [Cum Michael Archangelus, cum diabolo disputans, altercaretur de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiæ, sed dixit: imperet tibi Dominus. Hi autē quæcumque quidem ignorant blasphemant, quæcumque autem naturaliter tanquā muta animalia norunt, in his corrumpuntur.

Est enim antiquus & vsitatus hæreticorum mos suæ rationi & voluntati in rebus fidei tanquā regulæ non vacillanti adhærere, & per ipsam res supernaturales quæ nostræ mentis omnino superāt captum dijudicare,

& metiri. Quæ quidē res, cū maxima insania & stultitia sit, quæ volūt ipsi, & iudicant, credunt, quæ autem renuunt, pro libito his fidem denegāt.
146 † Et sicut inueniūtur in speculis quędam falsa & concaua, quæ ostendunt res aliter quàm sint, & facies repræsentant transuersales aut geminatas, cum simplices tamen, & nonnisi vnæ proponātur, alia verò vultū turpē & rudem referunt, cùm re verâ perpolitus & mollis sit: eâdem etiam ratione ratio naturalis ad iudicandum de altitudine & magnitudine rerum diuinarū, est veluti speculum concauū varium & fallax. Quia vt docet Paul. 152
loquens de mysterijs nostrę fidei. [sapientiam loquimur in mysterio, quā nemo principum huius sæculi cognouit, sed neque cognoscere potest:] & alibi [sapientia huius mundi stultitia
150 est apud Deum:] † vnde sicut aliquādo datur visio specularis, certior visuali (nam multa videntur in speculo quæ videri nequeunt in sua propria essentia vel substantia, vt si speculum 153
in aquam immerseris, tunc Eclipsim solis, & lunæ coniunctionem, cum ipso manifestè videbis, quæ tamen nobis propter altitudinem apparere nō 154
poterant: Planetæ etiam qui præclaritate solis videri nequeunt, interdiu possunt nobis mediante speculo
151 apparere) † ita arcana & mysteria diuina licet in se sint vera & certissima, propter ipsarum tamen distantiam & magnitudinem, nobis sunt occulta & abscondita: quare si ea contemplari velimus, proponendum nobis est speculum certum & tersum fidei, cuius lumine nobis sit quasi quidam prospectus specularis, certior oculari 155
& quâlibet ratione naturali, & sensuum euidentiâ, vnde dicebat Apostolus 1. Corint. 13. [videmus nūc per speculum in ænigmate] & 2. ad Timoth. 1. [scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem] & ad Rom. 10. [Omnis qui credit in eum non confundetur] & ad 1. Corint. 1. [per stultitiam prædicationis saluos facit credētes] & 2. Paralipom. 20. dicitur [credite in Dño, & securi eritis] Et Ecclesiast. 33. [homo sensatus credit legi:] & Esai. 7. dicit [si non credideritis, non permanebitis] & denique Christus Dominus Ioa. 12. dixit: [qui credit in me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ] quod vtique est lumen fidei. Hoc quia deficit hæreticis, deficit etiam & cognitio rerum diuinarum: † hinc fit vt ignorantia eorum in blasphemias conuertatur, & præcipuè contra beatissimam Virginem: quæ (vt canit Ecclesia) cūctas hæreses sola interemit: cuius puritas & Virginitas purior est luce, & speciosior sole, vt dicitur Sap. 7. est namque speculum sine macula, expers omnis corruptionis, & immūditiæ, columna immobilis fidei, & vniuersalis Ecclesiæ: † ideo stella maris appellatur, quę stat in cæli medio immobilis, & cunctis stellis motis, ista nunquam mouetur: ad illā respiciunt nautæ vt ad portum dirigantur. † Maria enim, teste Bernardo in sermone de ea, omnibus omnia facta est, & de eius plenitudine accipiunt vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiam, Trinitas gloriam, filius carnis substantiam. Est igitur in medio cæli, quia est inter Deum & peccatores, pijssima mediatrix: & sicut medium se habet æqualiter ad extrema, sic illa ad bonos & malos. † Vnde idem Bernard. super illa verba: [Missus est Angelus] ait: [Ne auertas oculos tuos à fulgore huius sideris, si non vis obrui à procellis,] & in alio sermone. [Tuæ, inquit, misericordiæ

longitudo

Universidad de Deusto
Biblioteca

longitudo durabit, B. Virgo, vsque ad iudicium.] Latitudo replet orbem terrarum, sublimitas restaurat Paradisum, profunditas euacuat infernũ.† Maria est sicut lapis, quæ dicitur Alectoria, cuius præsentia terret leonẽ, sicut arbor quæ dicitur Cedrus, quæ ratione altitudinis Regina arborum dicitur, cuius fragrãtia fugat serpentes. Est sicut Ebur, quod pannum lineum positum super prunas, cõburi non patitur, & prunam extinguit. Est sicut arbor fraxinus, sub cuius vmbram serpentes, seu dæmones repere nesciunt. Est sicut animal pulcherrimum & mansuetum, qui Panther dicitur, cuius vox & eloquentia conturbat Dracones. Denique Maria est sicut Sapphirus, in cuius medio generatur Carbunculus, Christus semper splendens, & noctẽ illuminans.† Eius immaculabilis virginitas exstitit inter gerrima ante partum, in partu & post partum: præmonstrata ab Esai. cap. 7. dicente [Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomẽ eius Emmanuel,] figurata verò in vellere Gedeonis, vt dicitur Iudic. 6. quod tota terra siccâ manente, solùm sine pluuia rorem habuit. Rubus etiam, quem cõspexit Moyses ardere videbatur, tamen combustionem nõ patiebatur; vt legimus Exod. 3. Thronus etiam Salomonis de Ebore puro & candido constructus fuit. 3. Reg. 10. De monte Danielis lapis sine manibus fuit abscissus Dan. 2. Et in porta Ezechielis nullus præter dominum fuit ingressus, Ezech. 44. sic proculdubio Virgo Maria fuit prægnans sine rore seminis, & carnalis voluptatis, sine læsione suæ integritatis, per Spiritus sancti operationem.† Vterus etiam eius Virgineus per castitatem fuit candidus & eburneus, & sanctus. Thronus vero Salomoni Christo per incarnationem, qui fuit lapis angularis abscissus de monte sui vteri prægnantis, sine manibus humanæ operationis, & factus grandis per natiuitatis progressum & sic vterus eius factus est porta clausa, soli Domino aperta, per virginitatis perpetuam conseruationem & consecrationem.

156 157 158 159

Sed quia† diximus de integritate & puritate virginitatis Mariæ, ope præpretium erit aliqua breuiter de eius cõceptione sanctissima præfari: ad cuius rei intelligentiam tria tanquam certa supponimus. Primum est beatam virginem verè peccasse in Adam, sicut peccauerunt omnes alij homines: probatur. Nam sicut omnes alij erant in Adamo secundum seminalem rationẽ, vnico excepto Christo Domino: ita & beata Virgo fuit in primo parente. Et quemadmodum Adam accepit iustitiam pro alijs, ita quoque pro B. Virgine, sed hoc satis clarũ est, vt patet ex D. Thom. 1. 2. q. 81. & 82. vt aliquis dicatur peccasse in Adam. Ergo, &c.

160

Secundò, certum est: beatam† Virginem verè cõtraxisse debitum peccati originalis, & hoc secũdum sequitur manifestè ex primo: nam si beata Virgo peccauit in Adamo, ergo sicut alij homines, ita quoque & ipsa erat obnoxia debito peccati: & debebat habere peccatum: ita vt quemadmodum respectu aliorum semen infectum erat productiuum peccati, ita quoque respectu virginis. Et hoc est verissimum, vt optimè notat Caiet. in opusculis tom. 2. Tract. 1. de concep. Virginis cap. 3. non solùm de beata Virgine quatenus fuit in Adamo, sed etiam quatenus considerat in propria persona: nam sicut in propria persona contraxit debitum moriendi, ita quoque debitum peccandi.

161

Tertiò certum est† potuisse Deũ sanctificare & præseruare beatã Virginem

162

ginẽ à peccato originis in primo instãti suæ cõceptionis, & animationis, infundendo illi gratiam vt docuit S. Thom. in 3. sentent. distinct. 3. quæst. 1. art. 1. quæstiuncula 2. & pariter omnes Doctores: & ratio est perspicua: nam sicut Angeli creati sunt in gratia, ita quoque potuit beata Virgo concipi in gratia & amicitia Dei.

Quibus suppositis† sententia D. Thom. fuit B. Virginem fuisse conceptam in peccato originali: ita tenuit 3. part. q. 14. art. 3. & q. 27. art. 2. & in 3. sentent. vbi suprà: & cum eo consentiunt Ferrarien. libr. 4. contra Gent. c. 50. & Capreol. & Deza Hispalen. in 3. distinct. 3. quæst. 1. & Caieta. in art. 2. citato, & in tract. de conceptione B. Virginis, & omnino omnes Thomistæ, saltim veteres. Et quanuis D. Thom. in 1. distinct. 44. art. 3. videatur dicere oppositum, tamen mutauit sententiam, cuius rei argumento est: quia vbicunque postea de hac re disseruit, liberè asseruit B. Virginem fuisse conceptam in peccato originali: huic sententiæ adhæsit Mag. in 3. distinct. 3. & Alex. Alensis 3. part. q. 9. & Hericus de Gandauo quodlib. 15. q. 13. & D. Bonauentura, Albert. Magnus, Richard. de Mediauilla, Palud. & Durand. in 3. distinctione 3. Greg. Ariminens. in 2. dist. 30. q. 2. & alij plures, quos citat Capreolus loco citato. Omnes denique (vt vno absoluam verbo) veteres scholastici.

163

Nihilominus† tamen certò tenẽdum est beatam Virginem sanctificatam fuisse in instanti suæ conceptionis, per infusionem gratię in animam, idq; ante naturã, siue ante animationem: vel per infusionem gratiæ post animationem, & vnionẽ ad corpus, non quidẽ tempore sed naturâ, quod secundum magis placet Doctoribus:

164

† & eo pacto, sequitur conceptam fuisse sine vlla macula peccati originalis. Ita tenet Scotus in 3. distinct. 3. q. 1. quanuis stet in conclusione dubius. At sine vlla dubitatione id defendunt Ioann. Gerson serm. de concep. Abulens. in cap. 34. in Exod. q. 8. & Ioann. Maior in 3. dist. 3. & Gabr. in eod. 3. dist. 1. art. 2. Dionys. Carthusianus q. 1. & Marsil. in 2. q. 20. & in 3. q. 4 & Tho. de Argentina in 2. dist. 30. & in 3. dist. 3. & Ambros. Catharinus in opusc. disputa. de concept. B. Virginis; & Cordubens. lib. 1. sui quæstionarij q. 44. & ferè omnes recentiores & probatur primò hæc veritas testimonijs sacræ Scripturæ: nam Gen. 3. cùm Deus malediceret serpenti sic ait. [Quia fecisti hoc, maledictus eris inter omnia animalia & bestias terræ: super pectus tuum gradieris, & terrã comedes cunctis diebus vitæ tuę: inimicitias ponam inter te, & mulierẽ:] id est, inter B. Virginẽ [Et te] vt multi sancti interpretantur [Et inter semen tuum & semen illius] nõ autem fuisset inimicitia omnino perfecta, si aliquando fuisset beata Virgo sub potestate diaboli. Ergo, &c. & Cant. 4. dicitur: [Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te,] &c. 5. [Quæ est ista, quę progreditur quasi Aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol?] &c.

Hæc vt decidat vniuersalis Ecclesia Romana cantat B. Virgini in festo suæ natiuitatis illud Prouerb. 8. [Dominus possedit me in initio viarum suarum,] &c. Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram:] id est, nondum erat aliquod peccatum in me. Quia abyssus peccatum innuit in scriptura, iuxta illud Psalmistæ, [abyssus abyssum inuocat,] & ego iam concepta eram in gratia in diuino proposito, ab æterno: vt exponit Iacobus de Valentia in Canticum Virginis Mariæ. Hæ autem autoritates licet ad literam intelli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gantur de Ecclesia,& de sapientia diuina, tamen in figura intelligũtur de Virgine, & inde non parum habent autoritatis.Probatur secũdò testimonio D.August.lib.de natura & gratia, contra Pelagium c. 75.[cùm de peccatis agitur ait August. nullam prorsus volo habere quæstionem de B. Virgine, propter honorẽ Domini filij eius:] & cõfirmatur ex regula eiusdem libri 5. contra Iulianum cap. 9. tomo 7.[Nullus,inquit,est qui euaserit peccatum actuale , qui contraxit peccatum originale] sed beata Virgo ex priuilegio liberata est ab actuali (vt asserunt Doctores in 3. distinctio. 3.& Vega lib. 14. in Concil. Trident. Corduba lib. 1. sui quæstionarij quæs. 44.& D.Bernard.Epistola 124. vbi dicit. [Ego puto quod copiosior sanctificationis benedictio in virginẽ descenderit, quæ illius non solùm sanctificaret ortum , sed etiam vitam ab omni peccato postea custodiret immunem,quod nemini alteri inter natos mulierum creditur esse donatum]& beatus Anselm.lib.de conceptu virginali cap. 18.) Ergo decens erat vt eâ puritate quâ maior sub dio nequit intelligi, Virgo illa beatissima niteret. Cui Deus Pater filium suum dare disponebat. Quare Concilium Tridentinum sess. 6. de iustificatione Can. 23. [Si quis dixerit posse hominem etiam iustificatum peccata omnia vitare , etiam venialia , nisi ex speciali priuilegio , quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia,anathema sit.]Ergo ex eodem priuilegio piè credendum est, fuisse liberatam à peccato originali. Tertiò probatur: Christus potuit liberare beatam Virginem ab originali peccato , & decuit:nam filij est honorare matrẽ, & eam perfectè liberare ab omni malo. Ergo credendum piè est ita Chri-
166 stum Dominum fecisse. † Hoc argumento probat D. August. libr.de Assumption. Virginis , fuisse virginem præseruatam ab illa sententia , quæ habetur Genes,2.[Puluis es & in puluerẽ reuerteris.] Et in corpore & in anima fuisse assumptã in cælum, quia Christus potuit virginem præseruare,& decuit cùm esset eius filius. Ergo probabilissimum est ita fecisse.

Quartò:præcipua ratio,quâ D.Tho. 3. part. quæstione 27. art. 4. probat beatam Virginem fuisse liberatam ab omni peccato actuali, est quia futura erat mater Dei, & non fuisset idonea mater si aliquando peccasset. Tum quia honor parentum redundat in filios,Prouerb. 17.[Gloria filiorum patres eorum.] Et cõtra ignominia matris , redundasset in filium. Tum propter singularem affinitatem ad Christum Dominum , qui Virginis carnem suscepit. Sed hæc ratio non minorem vim habet de peccato originali.Ergo ab eo illam præseruauit.

Quintò:probatur ratione quâ S.Th. probat articul.1.fuisse beatam Virginem sanctificatam in vtero. Credendum est (inquit)concessa fuisse priuilegia beatæ Virgini,multo maiora illis quæ sunt alijs sanctis concessa: sed alij sancti fuerunt sanctificati in vtero:Ergo credendum est beatam Virginem non solùm fuisse sanctificatam in vtero,sed etiam in instanti suæ cõceptionis,& confirmatur: nam si Angeli sunt creati in gratia,cur non etiã B. Virgo fuit concepta in gratia? Vltimò, quia quemadmodum Ecclesia celebrat festum natiuitatis , ita festum Conceptionis : sed ex primo colligit D.Thom. beatam Virginem fuisse sanctificatam ante natiuitatem,quia festum non celebratur nisi pro sancto. Ergo ex secundo quoque possumus nos colligere , fuisse sanctificatam in instanti suæ Conceptionis.

Nec

167 Nec obstat locus ille Pauli ad Romanos 5. [Sicut per vnum hominem peccatum in mũdum intrauit, & per peccatum mors , & ita in omnes homines mors pertransijt , in quo omnes peccauerunt]& iterum[sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem:sic per vnius iustitiã in omnes homines in iustificationem vitæ]& 2. ad Corinth. 5.[Christus pro omnibus mortuus est. Ergo omnes mortui sunt,]vbi apertè loquitur D. Paul. de morte spirituali peccati & ad Ephes.2.Eramus omnes naturâ filij iræ , quia omnes peccauerũt in Adã]Ergo &B.Virgo est mortua,& 168 filia iræ fuit:quia peccauit in Adamo. Nã omnes istæ autoritates sacræ scripturæ , & propositiones vniuersales intelligẽdę sunt vel secundùm legem cõmunem, vel secundùm debitum,& modũ cõcipiendi, & ex se: quibus nõ impeditur ex gratia & ex priuilegio prę̃seruatã fuisse B.Virginẽ,sicut enim vniuersaliter loquitur sacra scriptura de peccato originali , ita quoque de actuali 2.Paralip.cap.6.[non est homo qui non peccet]& Psalm.13. [omnes declinauerũt:simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum,nõ est vsq; ad vnum.]Et 1.Ioan.1.[Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus , & veritas in nobis non est,] & tamen non obstante hac vniuersalitate cõcedimus B. Virginem fuisse ex priuilegio immunem ab omni peccato actuali (vt suprà diximus.)Ergo non obstante eâdẽ lege communi, liberè possumus cõcedere ex priuilegio fuisse præseruatã à peccato originali , quia stante eâdẽ lege generali de peccato originis , ingenuè fatemur beatam Virginem,Ioannem Baptistam,& alios fuisse sanctificatos in vtero.

Non obstat secundò locus August. libr.de fide ad Petrum cap.26.qui re- 169 fertur de consecratione dist. 4. cap. firmissimè. vbi sic. [Firmissimè teneas , & nullatenus dubites omnem hominem , qui per concubitum viri & mulieris concipitur , cum originali peccato nasci , & idem dicendum esse de beata Virgine , quæ hac eâdẽ lege fuit cõcepta :quia licet quicũq; concipitur ex commixtione maris & fœminæ concipiatur in peccato,illud tamen intelligendum est de lege ordinaria , à qua fuit præseruata beata Virgo , quæ ab initio & ante sæcula creata fuit.

Nec obstat tertiò dicere in beata 168 Virgine † fuisse effectus peccati originis,vt famem,sitim,mortem,& alia pœnalia: & ex cõsequẽti in ipsa fuisse peccatũ originale,vel si non fuit,non fuisse redemptam per Christũ , quòd est cõtra Psalmistam dicentẽ de Christo.[Copiosa apud eum redemptio.] Et contra Zozimum Papam relatum à D.August.Epist.156. qui ita diffinijt [nullus nisi qui peccati seruus est, liber efficitur,neq; redemptus dici potest, nisi qui verè per peccatum antè fuit captiuus.]Nam licet de lege, in quo inueniuntur effectus peccati,inueniatur etiam peccatum , secus tamen ex gratia & ex priuilegio : & ita cõtigit in beata Virgine,quam Deus voluit præseruari à peccato , & non ab effectibus peccati:præsertim cùm licet fuerit prę̃seruata à peccato,non tamẽ à debito peccati,quod profectò nihil aliud est,quàm peccatum in natura & radice ipsa,veluti in causa quo vsq; per infusionẽ gratiæ impediatur: & hoc debitũ peccati consequuntur effectus peccati, & quanuis potuisset Deus ab huiusmodi effectibus Virginẽ prę̃seruare nõ dedecuit,imò cõueniens fuit illos relinquere ad virginis exercitationem,quemadmodũ relinquuntur in homine baptizato,remisso peccato per baptismũ. † Ex eâdem

Universidad de Deusto
Biblioteca

doctrina dicimus, & si verum sit beatam Virginem non contraxisse peccatum in se, contraxisse tamen illud in debito, quod satis est vt verè & propriè dicatur redempta per Christum. Neque enim minùs indiget redemptione, qui captiuitati obnoxius est, quàm qui iam actualiter est captiuus. Et ita B. Virgo non minùs redempta est, quàm nos: imò verò altiori modo: ita Ambros. Catharinus opusculo citato de Conceptione lib. 2. ad princip. & Cordubensis loco citato, quam solutionem Durandus etiam probat, etsi tueatur oppositã sententiam, imò & Caietanus p. 2. q. 81. art. 3. & 3. p. q. 27. art. 2. & nõ minùs debetur ei qui aliquem liberat antequam incidat in morbum, quàm si illum liberasset postquàm incidit: imò multò magis. Et ita beata Virgo non minùs debet Christo Domino si illã præseruauit ne caderet, quàm deberet si liberasset postquam cecidit: imò multò magis. Et ad Zozimum Papam dicimus, vel illum loqui de redemptione non præseruatiua, sed liberatiua, & relatiua ad peccatũ iam contractum, quæ necessariò supponit peccatum. Vel secundò loqui de redemptione non solùm à peccato in se, sed à peccato indebito.

170 Nec obstat quartò† Concil. Mileuitanum cap. 2. vbi definit omnes in Adamo peccasse, & etiam testimonia aliquorum Sanctorum, qui sine vlla exceptione vbicumq; se offert occasio docent omnes quotquot descendunt ab Adamo (Christo Domino excepto) nasci filios iræ & contrahere peccatum originale: & quod in particulari cõtraxerit illud B. Virgo docẽt D. Aug. D. Ambr. D. Greg. D. Ansel. D. Bernard. Epist. 174. ad Canonicos Lugdunẽses, & D. Vincent. Ferrer. serm. de Cõcept. Virginis & multi alij, quorum sanctorũ loca legenda sunt apud Caiet. tract. illo citato, c. 4. Nõ obstant (inquam) hæc omnia: quia in primis Concil. Mileuitanũ loquitur de lege, non de priuilegio. Testimonia verò sanctorum vel loquuntur in vniuersali, vel in particulari de B. Virgine. Si in vniuersali, respondeo omnia intelligenda esse de lege, non verò ex gratia & priuilegio, vt nos loquimur. Si in particulari, de B. Virgine, necessariò dicendum est, sed loqui de peccato non formaliter, vel quãtùm ad debitum. Et ita respondemus testimonijs D. Aug. D. Ambros. & D. Greg. quæ adferuntur à Caietano & alijs: nã quod ait August. B. Virginẽ mortuam fuisse propter peccatũ, intelligi potest de morte corporea; & de peccato quãtùm ad debitũ. Et cum ait carnẽ Virginis de propagatione peccati venisse, non tamen concepisse de propagatione peccati, similiter intelligẽdum est. Dicta etiam D. Greg. & Ambrosij eodem modo sunt explicanda.

Possumus secundò respondere hoc: omnes sanctos fuisse illius sententiæ, re non satis exploratâ. Credẽdum tamen est omnes, si modo viuerẽt mutaturos esse sententiam: & de B. Bernardo liquidò constat ex Epist. ad canonicos Lugdunenses, cuius præcipuum fundamentum, cur sententiam illam amplexus esset, non erat sacra Scriptura, sed consuetudo Romanæ Ecclesiæ: & ita vehementer increpat canonicos Lugdunenses, quia contra consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, nouum festum in Ecclesiam introduxerant. Si ergo modo viueret, & videret Ecclesiam Romanam vniuersaliter maxima cum deuotione celebrantẽ festum Cõceptionis, & in hãc partem maiori ex parte, propendere omnes fideles, in eandem etiam partẽ, haud dubiè ipse inclinaret. Idem dicendum est de D. Tho. qui ob eam præcipuè causam asseruit B. Virginem fuisse

fuisse sanctificatam in vtero, quia videbat Ecclesiam Romanam vniuersaliter celebrare festum Natiuitatis Virginis, quam credebat non solùm 175 in rebus fidei, sed etiam in rebus pijs peculiarissimè regi à Spiritu sancto, ne erret: & ob eãdem etiam causam existimauit, non fuisse sanctificatam in instanti Conceptionis, quia non videbat Ecclesiã Romanam hoc festum 176 celebrare. Idem iudicium est de D. Bonauent. D. Vincentio & alijs.

171 Nec obstat vltimò asserere peculiare priuilegiũ fuisse Christo D. concessum, vt conciperetur sine peccato originali: & ex cõsequenti credendũ esse nulli alij fuisse concessum: ac ne B. Virgini. Discrimẽ enim est vel maximum inter Christum & B. Virginẽ. 177 Primò, quia Christus fuit immunis à peccato per naturã: B. verò Virgo per gratiam. Secundò, quia Christus non solùm fuit immunis à culpa, sed etiã à debito culpæ: B. autem Virgo, licet fuerit immunis à peccato, nõ tamen à debito. Vltimò, quia Christus fuit immunis à peccato per se: beata verò Virgo non per se, sed per Christum.

172 Ex † dictis statim nascũtur aliquot dubia: primum est, an nostra sententia sit de fide, quod & ipsum videtur. Primùm ex Concil. Basiliẽsi, vbi definitur sess. 36. doctrina, quâ dicitur B. Virginẽ fuisse conceptam sine peccato originali esse suscipiendam tanquam Catholicam.

173 Secundò, quemadmodum Ecclesia non potest errare in canonizatione Sanctorum, ita nec in celebratione festorum, sed tota iam Ecclesia celebrat festum Conceptionis. Ergo, &c.

Tertiò Ecclesia non potest errare in approbatione religionis, sed Iulius II. vt refert Cordubensis loco citato instituit regulam & ordinem monialium cõceptionis in honorem immaculatæ conceptionis Beatæ Virginis, qui iam per totam Ecclesiam approbatur. Ergo, &c.

Quartò † probatur ex indulgẽtijs quas Sixtus IIII. concessit (in extraua ganti, quæ incipit: graue nimis. tit. de reliquijs & venerat. sanctor.) illis qui in festo Conceptionis & in eius octaua officijs diuinis intersunt.

Vltimò, † ex multis miraculis & reuelationibus quæ legũtur factæ ad cõfirmandam in animis fidelium immaculatam Conceptionem Virginis, & præterea ex reuelatione facta B. Brigidæ, cui legitur fuisse reuelatum Beatam Virginem fuisse conceptam sine originali peccato. vt patet ex libr. 1. Reuelat. cap. 9. & ex lib. 6. cap. 49.

Cęterùm neq; nostra sentẽtia his contraria est de fide. Primò ex constitutione extrauag. citatæ Sixti IIII. vbi Papa excõmunicat illos, qui affirmant hanc vel illã partem: & dicunt esse hæreticos, vel peccarẽ mortaliter: & reddit rationem, quia nõdum ab Ecclesia Romana fuit aliquid diffinitum. Probatur secundò ex Concil. Trid. sess. 5. vbi quod attinet ad hanc quæstionem iubet Concilium vt obseruetur Cõstitutio Sixti IIII. sub pœnis illic contentis, quas etiã innouat. Probatur vltimò ex Motu proprio Pij V. publicato ann. 1570. in quo declaratur neutram sententiam esse de fide, sed licere vnicuiq; in conflictib. scholasticis hanc vel illam tueri partem, vel impugnare. Præcipit tamen Pius V. & quidem rectissimè, vt ab huiusmodi contentionibus & disputationibus abstineant concionatores, in concionibus habendis ad populum, quia hæ contentiones (magistrâ experientiâ) generant in animis fidelium odia & scandala.

Ad primum argumentum respondeo, diffinitionẽ illã, imò omnia acta illius sessionis nullius esse autoritatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

probatur: nã vt optimè adnotat Caietanus tract. citato c. 5. quando peruẽtum est ad illam sessionem, iam omnes qui in illo Concilio aderant ab obediẽtia Eugenij IIII. veri Papæ recesserant: & ita hac in parte non faciunt fidem. Et quod attinet ad hanc veritatem, patet extrauag. citata ex Concil. Trid. ex Motu proprio Pij V. quæ fuerunt multò pòst.

Ad secundum respondeo, sicut non
178 † est de fide Ecclesiã nõ posse errare in canonizatione sanctorum in particulari, ita quoq; non est de fide non 183 posse errare in celebratione & institutione alicuius festi: sed quia licet hoc non sit de fide, tamen oppositum
179 sit vt minimũ temerarium, † respondeo melius: cùm Ecclesia celebrat Cõceptionem, nõ celebrare illam vt rem omnino certã, sed vt rem piam
180 & valdè probabilẽ. † Eodẽ modo respondeo ad tertium. Primò, non esse omnino certum Ecclesiam non posse errare in approbatione religionis alicuius, vt docẽt cõmuniter Theologi 2.2.q.1.art. 10. vel secundò, respõdeo Ecclesiam vel Papam nõ posse errare in approbatione doctrinæ alicuius religionis: & hoc est certum: nõ tamen est certum non posse Põtificẽ errare in motiuo & fine, quem habuit. Adde 184 etiam quòd motiuum illud Cõceptionis proposuit sibi Papa, nõ vt rem omnino certam, sed tanquam rem piam & valdè probabilem, & hinc soluitur etiam quartum argumentum de in-
181 dulgentijs. † Ad vltimum de miraculis & reuelationibus Caieta. tract. de Conceptione c. 5. respõdeo oppositũ fuisse reuelatũ S. Catharinæ de Sena: sed quidquid sit de hac re, argumẽto respondeo: licet miracula quæ dicuntur esse facta, & reuelationes faciant hanc sententiã valdè probabilẽ, non tamen sunt adeò certa, vt in eo constituant articulum fidei.

182 Secundum dubiũ quod pullulat ex prædicto est: an ex motiuis & reuelationibus possit Papa induci, vt diffiniat tanquam de fide B. Virginẽ fuisse conceptã sine peccato originali. Aliqui dicunt (inter quos est Cordubensis quæst. citatâ, tot posse referri miracula & reuelationes Papæ, vt ex ijs legitimè priùs probatis possit hãc veritatẽ vt rem fidei diffinire: & probat quia ex ijsdẽ motiuis procedit Papa ad canonizãdos Sãctos: ergo ex ijsdẽ etiam poterit procedere ad determi-
183 nandas cõtrouersias fidei. † Nihilominus tamen dicimus primò viâ ordinariâ nõ posse Papam hanc quæstionem diffinire ex miraculis solis, & reuelationibus: sic Caietanus loco citato c. 1. & multi alij, quia viâ ordinariâ quam Papa & Ecclesia habent à Deo ad determinãdas veritates fidei est inhærendo sacræ Scripturæ, vel traditioni: sed B. Virginem fuisse conceptam sine peccato neq; sacrâ scripturâ neq; traditione constat: Ergo, &c. Minor probatur: nam testimonia sacræ Scripturæ nisi explicentur, magis fauent oppositæ sententiæ: neque constat ex traditione: nam retroactis temporibus omnes tenebant oppositam sententiam. Ergo, &c.

Secũdò dicemus † viâ extraordinariâ non esse dubium, quin possit Papa hãc veritatẽ vt de fide diffinire. Probatur: quia si Deus patentissimum aliquod miraculum ederet coram Papa vel corã Concil. generali in cõfirmationẽ huius veritatis, vel etiã si Deus hoc Papæ vel Ecclesiæ patẽtissimè reuelaret, haud dubiè posset Ecclesia hanc veritatem de fide diffinire: ad argumentum respondetur, non esse eandem rationem de canonizatione Sanctorum. Nam illa est viâ ordinariâ data Ecclesiæ, scilicet per miracula, & per Inquisitionem vitæ canonizati, ita vt quoties Papa fact

quod

quod in se est, Deus illum illuminet, ne erret. Ad diffiniendas verò cõtrouersias fidei viâ ordinariâ, est adhærẽdũ sacræ scripturæ & traditioni: adde etiã quod si ex solis miraculis procederet Papa, non haberet plus autoritatis diffinitio illa, quàm habet canonizatio Sancti, in qua quanuis sit certum non posse Papam errare, non tamen est adeò certum vt sit de fide.

185 Vltimum dubium sit, an dato quòd B. Virgo sit concepta sine labe originali, si mortua fuisset ante Christum descendisset ad limbum. Gerson 2. p. sermone de conceptione B. Virginis quanuis dubius, negat quòd descensura fuisset Beata Virgo in limbũ sed statum consecuta esset gloriæ. Sed conclusio sit in tali euentu: certè B. Virgo descendisset ad limbum, probatur: quia licet per præseruationem esset à culpa liberata, & à reatu pœnę totius naturæ, quam cõtraxisset, non per peccatum sed per debitum peccati cui erat obnoxia, tamen hic reatus nihil aliud erat quàm impedimẽtum ad possidendam gloriam, & videndum Deum clarè, quousque pretium solueretur pro peccato totius naturæ, quod solutum est in passione Christi Domini: inde consequitur B. Virginem Dei visionem nõ fuisse habituram. Hanc sentẽtiã tenet Scotus in 3. dist. 3. q. 1. ad finẽ, & Cordub. lib. 1. sui quæstionarij q. 47. & cõmuniter omnes DD. qui censent B. Virginem fuisse cõceptã sine peccato originali. Placuit in mediũ hæc proponere de B. Virgine contra hæreticos blasphemos, qui frequenter os suũ in cælum 186 ponẽtes, temerariè & sacrilegè Christi maiestatem (vt superiùs diximus) eius matris puritatẽ, & integritatem mysteriaq; diuina, alta, & recondita, conuellere & labefactare cõtendunt. At incredibili amplificatione D. Michaelis, dicteria illa profana, tum etiã turpissimã Mahumetarum temeritatem, iniquissimumq; Iudaismũ insectãtes grauiter obiurgat B. Thadęus, quòd obsequium fidei non prẽstent, sed potius quæcumq; sensu proprio cõprehendere nequeunt dãnent, & blasphement. Præterea nos quoque admonet, & omnes fideles vt à blasphemiæ & maledicti scelere D. Michaelis exẽplo abstineamus. Ne huius criminis grauitatẽ cum hæreticis incurramus. Nam cùm Michael Archãgelus contendens cum diabolo ab ipso lacesseretur, nõ ausus est ei maledicere, sed temperans cum modestia sermonem, peccati sui vltionem Deo reliquit, qui dicit: [mihi vindictã & ego retribuã,] nolẽs quidquã acerbiùs in creaturã Dei proferre. Sic & nos fugere debemus maledictiã, ne sicut hæretici (qui contẽpto rationis vsu, & carnis appetitu cõpulsi tanquã bruta, iuxta sensus animalis apprehẽsionẽ omnia insanientes corruptè agũt, & de Catholicis rebus maledicè loquuntur) turpiter decipiamur & præcipites trahamur in corũ prauos affectus, lasciuaq; desideria: & quę quãdocunq; nõ intelleximus, sicut ipsi à fide discedamus, & blasphemiã proferamus allecti carnis petulantiâ, & passionũ turbine excæcati. Vnde B. Thadæus eleganti enumeratione impostorum, per cuncta sæcula hæreticos nostræ tẽpestatis territat, quod tam graui pertinaciâ ex adhæsione prauæ volũtatis & appetitus laborẽt, vt nullis rationibus à tam prauo proposito auerti & diuelli possint. † Quare subinfert dicẽs: [Væ illis qui in via Cain abierũt, & errore Balaã mercede effusi sunt, & in cõtradictione Chore abierũt. Hi sunt in epulis suis maculę cõuiuãtes sine timore, semetipsos pascẽtes, nubes sine aqua, quæ à ventis cir

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum feruntur; arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum]hæc ibi.

Mirâ descriptione hæreticos nostræ
187 tempestatis describit,† & varijs coloribus ad viuum exprimit, exemplo Cain, Balaam, & Chore, vt istorũ notis ipsos agnoscentes vitemus & fugiamus: nam in furore Cain contra fratrem suum Abel pium & iustum, quem ex inuidia occidit, demonstratur inuidia quorundam hæreticorum qui Christi fideles persequuntur, suas falsas sectas & doctrinas ex diametro opponentes Catholicæ fidei vsq; ad mortem fidelium: ex quo in illis sicut in Cain diuina misericordiæ diffidentia ex peccatorum suorum malitia & grauitate generatur, in cupiditate & auaritia Balaã, qui ita excæcatus fuit vt propter mercedem ab Ammonitis & Moabitis receptam, ausus sit populo, quem Deus benedixerat, male-
188 dicere: ostenduntur hæretici, † qui propter lucra temporalia alios seducere nunquã non enituntur, deniq; in superbia & inobedientia Chore aduersus Moysem & Aaron, propter appetitum inordinatũ primatus aptissimè & singulariter describuntur. Il-
189 luminati † hæretici qui superbiâ & inobedientiâ contra prælatos elati, pertinaciter in suis illusionibus perseuerantes appetitu libidinis, excellentiæ & honoris indebiti infeliciter pericrunt, abeuntes post desideria sua, dicentes se immediatè regi ab Spiritu sancto: [Qui enim superiori- 191
bus resistunt, volũtati Dei resistunt] vt monet Paul. ad Rom. 13. Hinc fit vt omni omnium bonorum morum genere destituantur, quod præclarè 192
docuit Bernardus super Cantica his verbis, [optimum moribus dico, si in nullo prorsus resistat, posterior prioribus, aut par inuideat paribus, aut superior noceat minoribus: sed sit vnus
190 quisque prælatis obediens. † Socijs congruens, subditis condescendens, Deo deuotus, magistro subditus, senibus obtemperãs, Angelis placens, verbo vtilis, corde humilis, & omnibus mansuetus: licet enim animus hominis ex affectu ad temporalia sit labilis & mobilis, tamen si rei immobili, Dei scilicet præcepto, & superiorum firmiter adhæreat, non poterit moueri:] Nam sicut communiter omnia genera arborum per transplantationem proficiunt, quia regulariter arbor in loco proprio non bene crescit, bene tamen si per Agricolam à sua primæua radicatione transponitur, sic verè homo nisi euellatur à sua propria voluntate, & transplantetur in voluntatem superioris, in bonitate stare nõ poterit, debet enim ab omni terrestri corpulentia & temporali affluentia, quoad affectum purgari, vt à Deo gubernetur, quemadmodũ aurũ & alia metalla, quæ mixta sunt cum terra, nunquam ad voluntatem artificis sunt ductilia & tractabilia quousque à corpulenta materia separẽtur. Quare scriptura dicit 1. Reg. 15. [Melior est obedientia quàm victimæ,] quem locum explicans Gregor. 35. Moral. dicit. [Obedientia victimis præponitur] quia in illis aliena caro, in istis volũtas propria mactatur: & meritò quidem, quia per inobedientiam mors, & per obedientiam vita in mũdum intrauit. Figurata fuit hæc veritas in Adam, qui statim cùm creatus fuit, † præceptis obedientiæ astrictus & ligatus, quamdiu mansit in illis vitâ gratiæ abundauit: at non obediendo, de Paradiso miserabiliter eiectus
192 est, vt habetur Genes. 3. Noe † etiam obediendo in arcæ fabrica à diluuijs fuit liberatus Genes. 7. Abraham insuper

super attentans filium occidere propter obedientiam, pater multarum Gentium fuit nominatus & constitutus, Genes. 22. Loth etiam Angelis obediendo relinquens ciuitatem, ab incendio Sodomæ fuit ereptus, & liberatus: obedientia enim à iustitia trahit originem, quæ sic potest describi, vt sit habitus parendi præceptis atq; imperijs illorum, quibus lege, iureq; parere tenemur: cuius partes sunt, pietas, cultus, obseruantia, reuerentia, submissio. Vxor verò eius propter inobedientiam in statuam salis conuersa fuit. Duo etiam generi Loth;
194 quia ipsi non obedierunt, simul cum alijs combusti sunt, Genes. 11. Acham propter inobedientiam fuit lapidatus Iosue 7. & quidam Propheta Deo inobediens à leone trucidatus, vt legitur 3. Reg. 13. Similiter 3. Reg. 20. legitur à leone deuoratum esse illum qui vnum ex filijs Prophetarum in verbo Domini percutere voluit.
195 Hæc & alia ingentia mala gignit inobedientia, & qui obedire renuunt similes apparent vitro, quod nullâ ratione potest obedire malleo, citius enim frangitur quàm flectitur. Tales
196 † sicut lapis, per mẽtis indurationem, fuerunt illuminati qui elegerũt magis confringi, quàm prælatis obedientiam exhibere: tantus in ipsis terrenarum rerũ amor vigebat, vt in Abyssum peccatorum excęcati ecciderint, contemnentes superiorum mãdata,
193 & correctiones: vt dicitur Prouerb. 18. [Impius † cùm in profundum peccatorum venerit contemnet, & sicut constituti in profundo nequeunt illuminari,] quia lux loca intima & recondita non potest penetrare, sic isti voluptatibus obscœnis inuoluti non meruerunt à Deo illuminari. Hæc enim est fatuitas peccatorum vt malint illuminari à creatura, quàm à creatore, à prosperitate citò peritura quàm à perpetuo largitore, à dato
197 quàm à datore, à Luna quàm à Sole, sicut vespertiliones, qui de lumine Solis non curant, sed Lunæ aut candelæ lumine delectantur, & propter peccatorũ obscuritatẽ & indurationem lumen illis nõ conceditur, quia vt dicit Psalmista Psalm. 138. [Nox illuminatio mea in delicijs meis.] Et Sap. 17. [Neque siderũ limpidę flammæ illuminare poterant noctẽ illam horrendam.] Et ratio manifesta est: quia, & si lux quantùm in se est semper sit parata se diffundere & cõmunicare, requirit tamen materiam dispositam, & hinc est qnod lapis † durus per lucem non viuificatur, oculus cæcus per lucem non illuminatur, & lignum aridum per lucem non fœcũdatur, nam per Philosophi doctrinam: actus actiuorum sunt in patiẽte bene dispositio. Ideo nihil est, quod possit alicuius rei influentiam recipere, nisi antèa ad hoc disponatur. Sic verè lux
195 æterna Deus (quãtùm in se est) † semper paratus est lucem suam in quemuis effundere, veruntamen necesse est vt ad hoc per gratiam & obediẽtiam disponamur: Nam qui duri sunt,
196 † sicut lapis, per mẽtis indurationem, qui cæci per rationis obfuscationẽ, & aridi per lasciuiæ ardorem, humorisq; gratiæ & obedientiæ priuationẽ, lucis influentiam minimè recipiunt, vt dicitur Sap. 17. [Ignis quippe nulla vis poterat eis lumen præbere:] vnde de istis illuminatis vel potius vanâ gloriâ seductis, & superbiâ elatis potest dici aptissimè illud Iob 13. [Expectent lucem, & non videant: neq; ortum surgẽtis Aurorę:] & illa verba derisoria Esai. 28. qui communiter intelliguntur de Iudæis expectantibus adhuc Christum [Expecta, reexpecta modicum ibi: modicum ibi,] inquiro enim quâ ratione isti in reuelatione expectabant Dominum, de quo dici-
197 tur Sap. 7. [Candor † enim est lucis

Universidad de Deusto
Biblioteca

æternæ, & speculum sine macula, & imago bonitatis Dei, cùm candor sit color inter cæteros purissimus, & ideo facilius maculetur: in candore lucis elucet castitas, quæ per luxuriã quam ipsi sectabantur citissimè corrumpitur & fædatur,] si ergo lux est fulgẽs, candida & pura, vir expectãs Auroræ lucem, fulgere debet castitatis nitore, iuxta illud. Cãt. 6. [Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus:] Ipsi verò erant denigrati libidinis & cocupiscentiæ ęstu. Meritò igitur derisoriè poterat illis dici: [Expecta re expecta, modicum ibi modicum ibi:] Vidit Ioannes Apoca. 1. filium hominis habentem caput & capillos candidos tanquam lanam al- 200
bam, & cuius facies sicut sol in virtute sua lucebat: ad innuendum quòd
198 vir † perfectus & religiosus debet cãdorem castitatis habere, & per ipsum lucere: & in capite intentionis, & in capillis affectionis, & in facie cõuersationis: quia scilicet, castitas est interius & exterius obseruanda: quod totum est cõtra hypocritas similes cygno, qui exterius in plumis est candidus interius tamen in carne valdè niger. Sic hypocritæ sub sanctitatis specie per exteriorem habitum & cõuersationem, repræsentant castitatẽ & candidam carnem: tamen interius in occulto habent per luxuriam & obscœnos æstus denigratam. Sunt isti mendaces & vani: mendaces, vt 201
dicit Psalmista Psalmo 143. [quorum os loquutũ est vanitatem] vanas visiones dicentes in oratione videre [& dextera eorum dextera iniquitatis] quia repleta est operibus vitiosis & prauis. Vani insuper sensu & cognitione, vt dixit Apostolus ad Ephes. 4. [Gẽs ambulans in vanitate sensus sui] & præclarè Ezechiel. 13. vident vana & diuinant mẽdacia, vnde aptè Hierem. cap. 51. [Vana sunt opera & risu digna, & non solùm vana, sed corda eorum etiam vacua. Nam sicut videmus vas ad ignem positum vacuum faciliter frangi, sic verè isti simulatores † si ad ignem tribulationum vel 199
tentationum applicentur, faciliter per mentis élationem & luxuriæ ardorem liquantur. Vnde Ezech. 24. de ciuitate peccatrice in figura vnius olę dicitur [pone eam super prunas vacuam, vt incalescat æs eius, & liquefiat] & quid mirum? si tales peccatores vacui sint cum bonis terrenis, quę vacua & vana sunt innitatur & firmitate æternorum bonorum per bonũ desiderium non solidentur? Contra eos concludit Scriptura Sap. 3. dicens: [Vacua † est spes illorum & labores sine fructu, & inutilia eorum opera] & cap. 5. describens peccatorem dicit [Ciuis est cor eius, & terra superuacua spes illius, & luto vilior vita illius,] quia voluptates turpes in quibus delectãtur assimilantur papilionibus, qui post longum tempus & laborem facillimè intereũt. Et tantũ manus, remanent coinquinatæ: Non enim delectationes explẽt appetitũ, nec sitim affectus extinguunt, imò vix gustus earum percipitur, quando eo ipso celeriter euanescunt, hinc Esai. c. 29. accommodatâ similitudine prædixit: [somniat esuriens quòd comedat, & cùm expergefactus fuerit vacua est anima eius] verè isti illuminati † ardore libidinis æstuantes tanquam frebricitantes somniabant deliciarum fontes, & riuulos, in quibus sitim restinguere non poterant, nec famem desideriorum euacuare. Et sic vacui inter tumentes fluctus passionum dormitabant, non verò dormiebant, quia verus & quietus somnus contemplationis & deuotionis non contingit animam inter munda nas delicias, sed inter tribulationes & aduersitates: vnde Dauid Psalm.

56. dicit [Dormiui conturbatus.] Nec legimus Apostolos dormisse, nisi quãdo erãt tristitiâ & dolore confecti, in
202 nocte scilicet, quâ Dominus fuit captus: Tunc enim dicitur Luc. 22. Christum inuenisse eos dormientes præ tristitia, & in Psalm. 3. [Ego dormiui, & soporatus sum, & exsurrexi: quia Dñs suscepit me:] qui enim quietè in cõtemplatione & reuelatione dormire desiderat, abstinere debet à calore, à clamore, & ab horrore, seu fętore, quę impediũt somnũ, hęc mirè describ-
203 sit Iob. c. 40. loquẽs de viro † iusto & 207
perfecto. [sub vmbra (inquit) dormit in secreto calami, in locis humentibus] sub vmbra, quia vmbra significat
204 refrigerium: ita vir iustus † cùm dormit in oratione seu visione, dormit sub vmbra refrigeratus ab æstu & ardore libidinis, in secreto calami liber à clamore superbiæ, & inobedientiæ: obtemperans superiorum mandatis, & segregatus à mundanarum rerum strepitu. Vt enim docent Naturales animalia quæ habent palpebras, dum dormiunt, claudunt eas, & ideo pisces
205 non dormiunt † eò quòd palpebras nullas habeant, sic re verâ qui dormire cupit in illuminatione diuina, opor 208
tet vt oculos cordis claudat per sensuum resecationem, & à mũdi tumultibus se abstrahat per pacis & quietis vnionem, iuxta illud Psalmi [In pace in idipsum dormiã & requiescam] & de Iudith. cap. 8. dicit scriptura: quod in superioribus domus suæ fecit cu- 209
biculum secretum sibi, vbi per superiores domus partes intelligitur paradisus, in quo debemus cubiculum
206 † nostrum exstruere per contemplationem abstractum ab omni cura & negotio temporali. [In locis humentibus:] quia in illis erumpunt arbores flores, fructus, & odores suauissimos, quæ omnia protinus fugant omnem horrorem & fœtorem. Nam in loco florido viridi & mundo, hoc est, in florida & casta anima suauius infũditur deuotionis somnus: immunis à fœtore luxurię, quod innuit Iob in illo verbo [calami.] Isti enim simul cũ iuncis sparguntur per loca, vt mundiora & gratiora appareãt, & vt ibi profũdius dormiatur, & sic cuilibet viro mundo & puro potest dici illud Ezechi. 16 [Stacte & calamus in negotiatione tua.] stacte est pura myrrha & probatissima quæ species est valdè amara per quam pœnitẽtia denotatur, quia verè tunc munditia & castitas † custoditur quando in amaritudine pœnitentiæ versamur: exemplum habemus in apibus, quæ valdè diligunt locum mundum habitare, & ibi dormire, nihilominus tamen cum munditia interiori, semper volunt habere amaritudinẽ exteriùs, quia vt tradit Plinius. [orificium aluearis sui solent succis amaris linire, ne subintrent animalia venenosa:] hoc ipsum seruãdum est viro, qui castitatem interiùs cupit custodire, succis amaris pœnitentiæ exteriùs se linire, ne vitia per immunditiam ipsum coinquinent, & de se posit proferre illud Prouerb. 7. [Myrrha † aloe & cinnamomo aspersi cubile meum.] & sic tandem verificetur, quod antea dicebamus, illud Esai. 5. [In doloribus dormietis non in mundi delectationibus & prosperitate] in his, quia mali & potentes seculi delectantur, obdormiũt, vt idem
Esai. prædixit cap. 14. [omnes reges † dormierunt, vnusquisque in gloria sua:] dulcedine inebriantur, & infecti carnalitate dormiunt, & intereunt vt dicit Psalmista. Psal. 87. [sicut vulnerati dormientes in sepulcris, quorũ nõ est memoria amplius] & sequitur [& ipsi de manu tua repulsi sunt, quia vulneratos dormientes in sepulcris cõcupiscentię obliuiscitur Deus] assimilantur namque isti voluptuosi

Universidad de Deusto
Biblioteca

homines elephantibus, qui in deserto audito cantu puellarum currunt ad delambendum mãmillas earum: dormiunt illico & ab ijsdem occiduntur: & sanguis seruatur pro tingenda purpura, vt dicit Plinius. Sic homines
210 luxurioſi † in deserto huius mũdi lusibus, cantibus, & fallacijs puellarum
211 & mulierum decipiuntur, delectantur, obdormiunt, & indurantur adeò, vt vitæ & famæ immemores obliuiscãtur Deum, & Deus eorum memor non sit amplius, quibus aptè conuenit illud Amos. 6. [væ qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris,] quia ex tali somno grauia semper sequuntur mala, vt sacra scriptura passim testatur. Sãson dormiẽs fuit attonsus, Iudic. 16. Isboseth dormiens regno fuit priuatus. 2. Reg. 4. Ionas dormiens naufragio periclitatus est, Ion. 2. Tobias dormiens fuit excęcatus. Tob. 2. Sizara dormiẽs fuit trucidatus, Iud. 4. Holofernes dormiẽs fuit detruncatus, Iudith. 13. Saul dormiens aquâ & lanceâ fuit à Dauide spoliatus 1. Reg. 26. Christo dormiente nauis periclitabatur. Matth.
212 8. Cœtus Virginum dormiẽs fuit à nuptijs excluſus Mar. 25. Paterfamilias dormiens fuit zizaniâ locupletatus Matth. 13. Christus enim legislator significat prælatos. Ionas propheta significat Prædicatores & religiosos. Isboseth Rex significat mundi seculares principes & iudices. Quia verò isti si per malas vitiorum congeries somno succumbunt, certum est tunc regnum eorum regimini cõmendatum dissolui, & nauiculam Ecclesiæ naufragium minari, & ipsos subditos de nauicula Ecclesiæ eijci: eos denique perire, vt contigit prædictis illuminatis dormientibus in suis ob-
213 scœnis delectationibus, ne ergo turpiter & periculosè in statu peccati dormiamus, sed à somno vitiorum surgentes, in bonis pœnitentiæ operibus vigilemus, iuxta consilium Sapient. Prouer. 6. vbi dicit [ne dederis somnum oculis tuis ne dormitent palpebræ tuæ: eruere quasi damula de manu, & quasi auis de insidijs aucupis] fugiamus istos illuminatos seu potius excæcatos, †qui in Angelos lucis sæpe se trãsfigurãt, vt ait Paul. [Vt decipiant sub boni specie animas incautas, & leues ad credendum:] inter istos etiam B. Thadæus recenset eos, qui mulieres, quarum confessionem auricularem sacramentaliter audiunt, in ipso sacramenti confessionis actu, aut proximè ab illo, ad carnis libidinem solicitãt & inducũt, quos vitare diligẽter nos monet: sed quia contra hos propria & diffusa satis, ac noua expectat nos quæstio infra disquirenda, ad vlteriora verba Apostoli progredimur, quæ sunt aptissimæ similitudines naturales, & aptissimè quadrant his prauis & superbis hominibus. dicit ergo. [Hi sunt in epulis suis maculæ, conuiuantes sine timore se ipsos pascẽtes &c.] qui enim lautè epulantur, † peccata luxuriæ quibus animæ fœdantur, ferè semper solent exercere, vt dicitur Iacob. 5. [Epulati estis super terrã, & in luxurijs vestris enutristis corda vestra:] & hinc aliorum facta ab eorum operibus aliena derident, sicut legimus Iudic. 16. de fœminis deridentibus Sãsonem excæcatũ, quòd sumptis iam epulis prœceperunt, vt vocaretur Sãson, & luderet ante eas. Eiusmodi epulones solent in medijs epulis in viciniæ familias deblaterare, vt plurimum. Psalmo 58. [Ipsi dispergentur ad manducandum, si verò non fuerint saturati, & murmurabunt,] in munditiâ luxuriæ † facilè seducũtur, & cõfunduntur à dæmone, in cuius persona Ecclesiast. c. 13 his hominibus impudicis & effrænis sic

sic loquitur: [narrãs bona dicet, quid opus est tibi, & confundat te in cibis suis, donec te exinaniat bis & ter]
214 quia † tria bona sunt quæ aufert per peccatũ homini, & prœcipuè per peccatum gulæ, bona scilicet naturę, quę per nimium cibum in libidinem prorumpens debilitatur & attenuatur, bona gratiæ tandem, & bona gloriæ quod totum prouenit illis, quia sunt sine timore Dei in epulis suis maculę conuiuantes, & se ipsos pascentes: nõ contenti semetipsos maculare, sed suis spurcitijs in epulis & conuiuijs proximos fœdãt, & coinquinant propter nimiam ebrietatis comessationem: quibus Sapiens dicit Ecclesiast. 10: [Væ tibi terra, cuius est rex puer, & cuius principes manè comedunt.
217 Beata terra cuius rex nobilis est, & cuius principes comedunt in tempore suo, & ad reficiendum & non ad luxuriam:] hoc deplorat Ezechiel. 32. dicens [væ pastoribus Israel, qui pascunt semetipsos:] & etiam Iob. c. 31. eos condemnat suo exemplo: [si comedi buccellam panis solus, & nõ comedit pupillus ex ea:] vbi enim nõ
215 est timor Dei † innumera pullulant vitia, ex anima: & grauia oriuntur mala contra proximos. Vnde aptè Propheta Psalm. 13. dixit: [contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt:] & reddit rationem; [non enim est timor Dei ante oculos eorum,] & in Psal. 53. conqueritur de hominum persecutione di-
219 cens. [Deus in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudica me. Deus exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris mei, quoniam alieni insurrexerunt aduersùm me, & fortes quæsierũt animam meam:] & subdit causam horum malorum dicens, [Ecce enim non proposuerunt Deum ante conspectum suum.] At Deus qui iustus est repletos cibis eosque sine respectu & timore Domini, puniet: & faciet eos euomere, vt dicitur Iob cap. 20, [Cibos quos deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet illos Deus.]

Addit prætereà Apostolus, [nubes
216 † sine aqua, quæ à ventis circunferuntur,] & quia sine aqua ideo leuiores, & facilius à ventis circumagitantur, cælum obnubilant, sed terram nõ fœcundant, neque refrigerant, imò tenebris obscurant, & caligine replẽt varijs tentationum ventis, & motibus concupiscentiæ inordinatis, vndequaque circunducuntur peruersis opinionibus, & falsis doctrinis imbuuntur, de quibus Dauid Psal. 9. & Paulus ad Ephesios 4. dicunt in circuitu † impij ambulãt, & omni vento doctrinæ circunferuntur, vento vanitatis agitantur, sicut nubes altè leuantur, magnæ apparent, tonare, fulminare & coruscare videntur: in loco cęlestis dignitatis, & æstimationis emicant, citò tamen resoluuntur & deficiunt isti seductores & illuminati, quibus aptè dici potest, illud Iob 30. [velut nubes pertranſit salus mea,] quia mundi prosperitas, carnis voluptas, honoris appetitus (in quibus hi confidũt & æstimãt se posse subsistere) celeriter transeunt, & finiuntur tanquã nubes quæ à vẽto rapido dissipatur,
218 vt habetur 2. Sap.] trãsiet vita nostra † tanquam vestigium nubis, nihilominus tamen isti & similes homines † tanto libidinis æstu ardent, tanto cęcutiunt ambitionis desiderio, vt ad loca sublimia volitent vanæ gloriæ appetitu inani effrænes ducuntur. His loqui videtur Propheta Hieremias cap. 14. quasi condolens, dicens: [Onagri steterunt in rupibus attraxerunt vẽtum.] sunt Onagri animalia siluestria & indomabilia, quæ significãt obstinatos & seditiosos, qui à nullo prælato volunt corrigi, vel domari

Universidad de Deusto
Biblioteca

mari,dracones ſunt naturâ ardentes
220 & ſitibũdi, †adeò,vt os vẽto aperiãt,
& eius frigiditate ardor eorum temperetur. His homines ſignificantur,
inflãmati ardore concupiſcentiæ,ambitioſi,& vanæ gloriæ ſectatores, qui
appetunt ſtare in rupibus,hoc eſt, in
locis eminentibus dignitatis & excellẽtiæ, vt ab obedientia liberi ventum vanæ gloriæ ambitionis, & proprię exiſtimationis attrahere poſsint.
Vnde Petrus Rauen. in ſerm. dicit:
221 [ambitio† eſt quædam ſimia charitatis, charitas enim patiẽs eſt pro ęternis,ambitio patitur omnia pro caducis:charitas† benigna eſt pauperib.
222 ambitio diuitibus.Charitas omnia ſuſtinet pro veritate, ambitio pro vanitate, vtraq; omnia credit,omnia ſperat, ſed lõgè diſsimili modo:vel e homines qui medium tenere recuſant,
& obediẽtiæ parere renuunt, ſed loca excelſa ſupra omnes conſcendere
ambiunt, varia & periculoſa diſcrimina ſubire neceſſe erit.] Quare de
ambitionis impietate quæ grauiſsimus animi morbus eſt loquẽs D.Bernard.Homil.1. ſuper. [miſſus eſt] ſic
habet. [quoties hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire
contendo,& tunc verè non ſapio ea
quæ Dei ſunt:] & in Pſalm. 90. dicit:[Radix iniquitatis ambitio,ſubtile malum,ſecretum virus, peſtis occulta,doli artifex, mater hypocriſis,
liuoris parens,vitiorum origo, criminis fomes,virtutum ærugo,tinea ſanctitatis,excæcatrix cordium,extremedijs morbos creans,generans ex medicina languorem,]quæ mala volens
Chriſtus longè abeſſe ab animis diſcipulorum dixit illis:Lucæ 22.[qui maior eſt in vobis fiat ſicut iunior,& qui
præceſſor eſt ſicut miniſtrator] deſiderium enim prælationis Gentile eſſe
reputauit Chriſtus & Chriſtianis indignum:ideo dixit: [reges Gentium
dominantur eorum & qui poteſtatẽ
habent ſuper eos benefici vocantur,
vos autem non ſic]id ipſum Spiritus
ſanctus nos docuit Eccleſiaſt. 11. dicens,[cõfide in Deo & mane in loco
tuo:facilè enim eſt in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem.]In eos inuehitur ampliùs pręclarè Bernard.de
conſideratione ad Eugenium ſic exclamãs:[O ambitio,ambientiũ Crux!
quomodo omnibus places?omnes tor
ques?]nihil acrius cruciat, nihil moleſtius inquietat,nihil tamẽ apud miſeros mortales celebrius negotijs ci⁹
ſunt ericij qui videntes arborem fructibus opulentam,illùc accedunt,poma colligũt, & ſuper illis ſe volutãdo
onerati, ad ſpeluncas ſuas gradiũtur,
vt catuli eorum nutriantur, vt dicit
223 B.Iſidor.lib.11.Sic iſti ambitioſi †inobedientes & vanæ gloriæ amatores
ſpinis ſolicitudinum referti, altas &
pomiferas arbores,dignitates ſcilicet
& proprios honores diuitiarum fructibus abundantes aſcendunt, ita tamen iſta affectant, nõ vt alijs proſint,
ſed vt inficiant, & catulos paſsionum
& concupiſcentiæ nutriant & fomẽtent,ideo dicit Eſaias cap.34.ibi.[Habuit foueam ericius, & enutriuit catulos ſuos,] & cap. 14. loquens in
perſona Luciferi, deſcribit ſuperbos & elatos dicens:[ſuper aſtra cæli
exaltabo ſolium meum,aſcendam ſuper altitudinem nubium:]ſunt ambitioſi & inobedientes, nubes ſine
aqua,vani & vacui humore virtutis,
& volunt pręferri viris altis,perfectis
& idoneis, qui ſunt aſtra fulgentiſsima in cælo Eccleſię,&religionis:ſunt
inſuper nubes ſteriles,& leues,& volunt aſcendere ſuper altitudinem nubium fœcundarum, quæ ſunt iuſti, &
perfecti,ſublimes per contemplationem, qui coruſcant per honeſtã conuerſationem,pluunt per pietatem,&
ſanctas operationes,tonant per prædica-

dicationis ſanam doctrinam, & denique fulminant per iuſtitiam, & correctionem. Contra hosprauos & iniquos homines perpulchrè loquitur
Innocentius de vtilitate lib.2.[ambi-
224 tioſus †(inquit)ſtatim vt eſt ad honorem prouectus in ſuperbiam extollitur,in iactantiam eſtrænatur,non cu- 227
rat prodeſſe, ſed gloriatur pręeſſe,
reputat ſe meliorẽ, quo ſe cernit ſapientiorem, priores amicos contemnit,antiquos comites vili pẽdet,vultum auertit,ceruicem erigit, faſtum oſtendit,gaudia ſublimia meditatur,
præeſſe molitur, ſubditis oneroſus,
omnibus infeſtus,præceps,grauis,arrogans, & importunus] ſimiles ſunt
tales hederæ,quæ arbor cùm debilis,
ſterilis,& immunda ſit, tamen ſæpius
ſuper altas arbores ſolet eleuari: verè ſic ambitioſi & ſuperbiâ elati, quãuis nullius meriti ſint vel virtutis,fœtidi in vaniloquijs, ſteriles in bonis
operibus, & debiles induratione: tamen arboribus altis magnis, ſcilicet
viris quandoque præferuntur, quod
non abſque magno Eccleſię detrimẽto contingit,& ſubditis grauia incõmoda adfert. Ideo dicitur Prouerb.
225 28[Regnantibus† impijs ruinæ hominum]cùm enim peccatum regnat
in ſuperioribus, & in viris qui ſanctitate & religione fulgere debent,ſta- 228
tim vt apparent nubes ſine aqua &
quæ omni vento tentationis agitantur,faciliter perturbantur ſubditi timorati, quæ & quot ſcãdala tonitrua
fulgura,& alia grauia mala iſti illuminati,& nubes ſine aqua deuotionis &
humore ſanctitatis in Eccleſia Dei ingenerauerint, non eſt opus hîc recẽſere,quia ſatis ex fructibus cognoſcitur arbor.Ideo addit Apoſtolus[Sunt
arbores autũnales infruſtuoſę,& inu-
226 tiles:] quia mala† arbor vt dicitur 229
Matth.7.non poteſt bonos fructus facere,& ſi quãdo apparet, viridibus ſo
lijs veſtitur,& floribus ornatur exteriùs:citò tamen emoritur & marceſcit. Si verò fructus producit, inſipidi,
immaturi, adulterini, & tardi ſunt,
quia arbores in autumno plãtatæ nequeunt fructus producere primitiuos
& ſuaues & maturos, inſuper ſunt arbores bis mortuæ: quia arbor† quæ
non facit fructũ bonũ,imò & quę hoc
malum producit bis mortua eſt.Tum
arbor quæ ſine flore,fronde,floribus,
& fructu eſt, homo eſt qui à Philoſopho,dicitur arbor euerſa:arbor virore
gratiæ, conuerſationis honeſtate, &
fructu bonorũ operum deſtituta, bis
mortua eſt.Similiter qui poſt originale peccatũ actuale cõtrahit, bis mortuus eſt,ſed & qui bona omittit,quib.
emittẽdis obligatur: & mala,quæ tenetur omittere complet,bis mortuus
eſt. Moritur enim morte temporali,
& poſteâ æternâ:bis moritur quoque
qui culpa & tribulatione præſenti maculatur & affligitur. Et qui expectat
pœnam,& afflictionem æternam, bis
mortuus eſt.Denique peccatores qui
per culpam & deprauatam conſuetudinem mortem corpotis ſimul &
animę incurrunt, meritò arbores bis
mortuas appellare poterimus.Ecquid
mirum ſi arbores eradicatę ſunt à fide
quæ radix eſt & fundamẽtum totius
boni ſpiritualis?nam ſicut arbor,† quę
non habet radicatam radicẽ non poteſt fructus facere, ſic homo ſi in fide
firmiter non fundatur, non poteſt
fructus bonos procreare, ſed neceſſe
eſt vt priùs firmiter radicetur. Vnde
dicitur Eſai.37.[mittet radices deorſum, & faciet fructũ ſurſum.]ſic etiã
de viro iuſto habetur in Pſal.1[& erit
tãquam lignũ quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum,quod fructum
ſuum dabit in tempore ſuo,& folium
eius non defluet:]Plantatio† enim fixa & profunda iuxta aquarum decurſus fructus producit vberrimos:Qua-

re

Universidad de Deusto
Biblioteca

re de vinea Ezechi. 17. dicitur, quòd in terra bona super aquas plãtata est, vt faciat frondes, & portet fructum: & Ecclesiast. 5. dicitur [quasi rosa in diebus veris, & quasi lilium, quod est in transitu aquæ] quando enim arbor
230 hominis † aquâ diuinæ gratiæ affluẽter irrigatur, fœcundos fructus, & opera grata reddit. Sic Hiere. 27. dicitur. [Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit tanquam lignum, quod plãtatum est super aquas, quod ad humorem mittit radices, & nõ timebit cùm venerit æstus, & in tempore siccitatis non erit solicitum, & erit folium eius viride nec aliquan-
231 do desinet facere fructum,] qui † enim secundum radices fidei irrigatur humore gratiæ, & charitatis, hic vir perfectus euadet. Quapropter Ephes. 3. nobis hęc bona optãtur [Christus habitet per fidẽ in cordibus nostris, in charitate radicati & fundati, vt possitis cõprehẽdere, &c.] Quia fides † firmitas est charitatis, charitas
232 autẽ robur est fidei, vt elegãter docet D. Tho. 2. 2. q. 65. art. 2. ad 2. & 2. q. 23. art. 8. ad 2. Nam fides ex charitate alitur, & charitas est forma & perfectio fidei. Riui huius spiritualis influentiæ fidei, charitatis & deuotionis, cor hominis irrigantes, optimè figurãtur in Apocalyp. 22. vbi dicit Ioan. [Ostendit mihi fluuium aquæ viuæ splendidum tanquam crystallum,] & ibidem ait loquẽs de viro iusto & arbore perfecta. [Ex vtraq; parte fluminis erat lignũ vitæ, afferens fructus duodecim per menses singulos, & folia ad sanitatẽ Gentium, vnde Ecclesiast. 24. cõsequenter dicitur [rigabo hortũ plantationũ, inebriabo partus mei fructũ]
233 Sicut ergo vir † iustus & perfectus ex fide viuit, & ex charitate opera digna gratiæ & gloriæ operatur, eoq; pacto quasi dupliei vitâ radicatus viuit, sic cõtra apostatę & religionis falsi simulatores deficiẽtes à fide & charitatẽ arbores bis mortuę sunt. Sunt & eradicatæ absq; omni spe salutis, nam vt habet Ioan. in sua Canonica. c. 2. [licet à nobis prodierint, nõ erãt ex nobis,] & Dominus Ioann. 15. dicit. [Si quis in me nõ mãserit mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittẽt, & ardet] sic scriptũ est 2. Reg. 15. [Præuaricatores autẽ sicut spinæ euellentur vniuersi.]

Prosequitur Apostolus Thadæus similitudines naturales, & dicit: [Sunt velut fluctus feri maris despumantes suas confusiones] sicut enim ex mari eleuãtur exhalationes, & vapores, sic in istis peccata superbiæ, vanæ glorię, elationis & præsumptionis, quæ omnia sũt vapores, & fumi turbidi, exeũtes de corde à calore concupiscẽtiæ, habẽt cor fluctuans vndis tumẽtibus. Esai. c. 57. dixit [Impij autẽ quasi mare feruẽs, quod quiescere nõ potest, & redundãt fluctus eius in cõculcationẽ & lutũ] licet nãq; motibus, & fluctib.
234 & vẽtis, vt dicitur Dani. 7. [quatuor † venti pugnabãt in medio maris.] servet etiã ità, vt ait Iob 41 [Feruescere faciã quasi ollã profundũ maris] in co
235 † sẽper reperitur tribulatio, & aduersitas, & cõtinuò nebulâ & caligine cõtegitur, vt dixit idẽ Iob c. 38. loquens de mari cũ Deo: [ipse posuit nubẽ vestimentũ eius, & caligine tanquã pãnis infantiæ ipsum inuoluit,] in mari †
236 pisces deliciose habitant, vt habetur in Psal. 8. [volucres cæli, & pisces maris, qui perãbulant semitas maris,] cui cõsonat illud Abacuch. 3. [Viã fecisti in mari equis tuis, in luto aquarũ multarũ,] solet etiã mare propellere spumas, & alias spurcitias in littus, & illud coinquinare. Sic verè isti illuminati similes sunt mari: quia superbiâ elati incõstãtiâ mutabiles, discordiâ & infamiâ tanquã ventis furentibus agitãtur: inobediẽtiâ vestiũtur, caligine igno-

ignorãtia inuoluũtur, & pannis infantiæ vt dixerat Iob. de mari, id est, immunditie carnis maculantur, tanquam pisces delicioſi, & luxurioſi in cordis ſui mari innatãt, & ſicut equi in luto aquarum multarum coinquinantur. Equi enim ſignificant luxurioſos, ſicut dicitur Hierem. 5. [Equi amatores in fœminas, vnuſquiſque
237 ad vxorem proximi ſui † hinniebat,] denique ſpumis, & alijs immundis, & fœdis, & ſacrilegis obſcœnitatibus in corde latẽtibus ad littus operis externi, vt omnia quæ ad impuram vitam ducunt adimpleant, euomunt ſplendorem religionis, & proximorum decus obnubilant. Vnde fit, vt ſicut de aquarum ſpuma maris exſiccata pumices duriſimi generantur, ita vt confringi nequeant, ſic verè iſti deſpumantes ſuas confuſiones, vt inquit Apoſtolus Thadæus. [In aquis turbidis, & libidinoſis] per prauam, & inueteratam conſuetudinem in lapidis naturam conuertantur, & indureſcant: vt docuit Iob. cap. 83. dicens: [In ſimilitudinem lapis aquæ durantur, & ſuperficies abyſſi cõſtringitur, quia abyſſus peccatorum in abyſſum inferni deducit, vbi ſuperficies abyſſi conſtringitur & concluditur.

Inſuper dicit Apoſtolus Thadæus
238 eſſe [Sidera † errantia,] & bene quidem: quia valdè errant dicentes ſe tanquam doctores, & magiſtros illuminari à Deo, cùm potiùs veluti fidera quę per diuerſas cęli partes volãt, & diſcurrũt proprio ductu & voluntate regãtur, nullã veritatis vniformem regulam obſeruantes. Planetæ erratici appellantur ab Aſtronomis autore Cleomede, Arato in Phænomen, Hipparco, & Theone, qui præter motum orbis ad quem mouentur proprios habent motus contrarios, dum enim cælum mouetur ab oriente in occidentem ipſi è contrario ab occidente in orientem tanquam retrogradi iter ſuũ conſummãt, quo fit vt in eodem loco in quo oriuntur vel occidunt, nunquam cõſiſtant, ſed iam ſtationarij iam directi, iam retrogradi iam ad Meridiẽ, iam ad Aquilonem diſcurrãt, eorum quoque effectus varij à ſe inuicem longè diſiti, ac ferè contrarij ſunt, & ab his varias animorum & morum conſtitutiones, & cõditiones in hominum vitam influere narrãt, quę omnia complexus eſt Euclides venuſtiſsimis verſibus, quos huc ex Græcorum Anthologia latinè tranſtulimus.

Multiuago circum cælos errore feruntur,
Tẽpora quæ ſtatuut æternũ, ſidera ſeptem:
Luna micans noctu, Saturnus trux, rutilus Sol,
Cypris amica thori, Mars audax, alipes Hermes.
Et qui naturæ fœturas Iupiter effert.
Hæc genus afficiunt humanum: inſunt quoque nobis
Mars, Sol, Luna, Cypris, Saturnus, Iupiter, Hermes,
Æthereis hinc qualis homo eſt, hoc ducit ab auris.
Luctum, iras, riſus, genus, ignes, verba, ſoporem.
Saturnus luctum, genus edit Iupiter, Hermes
Verba dat, iras Mars, Cypris ignes, Luna ſoporem.
Sol riſus, Hic præcipuè cũ lumina profert,
Et cæli ſurſum, rident, & compita terræ.

Sed & propter motus errantes, & inſtabiles in octauo cælo planetæ locum non habent, ſicut ſtellæ fixæ, quæ tãquam nodi in tabula, motum cæli ſtelliferi vniformiter ſemper ſequuntur: ſed in alijs orbibus inferioribus motus ſuos vagos, & exorbitãtes exercent: ſic verè iſti qui illuminati dicuntur cum motibus ſenſualitatis fluctuent, & corrumpantur va-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rias doctrinas,&reuelationes diſſemi nant,vanitate ducũtur,ſuperbiâ accendũtur in cælo Eccleſiæ ſtellifero, Eccleſiam enim dici cælũ, nõ admodum nouum &recens:idq; video illi tributum à Germano Archiepiſcopo Conſtantinopolitano in definitionibus Eccleſiæ [ἐκκλησια (inquit) ἐστιν ἐπιγειος οὐρανὸς,id eſt, Eccleſia eſt terreſtre cælum.In eo cælo tantùm vera fidei ſoliditas inuenitur:locum fixum & immobilem non habent, & ob id per alios orbes ſeductionis, & fallaciæ volutantur, & dum ſibi videntur ſidera lucentia per reuelationis,& prędicationis illuminationem, errantia potiùs, & lumine ſolis iuſtitiæ,& veritatis deſtituta apertè conſpiciuntur. Vnde dicitur Ezech.32. [Cælum nube tegam, & nigreſcere faciam ſtellas eius,]& Apoc.6. [Stellæ ceciderũt de cælo ſicut ficus emittit groſſos ſuos,cùm à vento magno mouetur,] verè iſti qui ſtellas ſe exiſtimant quocunq; vento doctrinæ,& appetitus inordinati agitati, tãquam ſeductores & Apoſtatæ è cælo ſuæ elationis,& falſi ſplẽdoris,miſerè corruũt,veluti ſtellæ errantes & deuiæ, de quib. dicitur Apoc.12.[Viſũ eſt ſi
239 gnũ in cælo,& ecce Draco† magnus rufus habens capita ſeptem, & cornua decem, & in capitibus eius diademata ſeptem,& cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cæli,& miſit eas in terrã,]& hoc quia in veritate, & fidelitate ſunt incõſtantes & infirmi, videntur ſtellę & nõ ſunt; ſubitò apparent, & ſubitò deficiunt.
240 Similes cometis † præ ſe ferentibus ſtellarum ſpeciem,cùm non ſint niſi vapores inflãmati,& accenſi, qui celeriter abſumuntur & euaneſcunt,& ardore concupiſcentiæ ardentes à Deo repelluntur, figurati in illa ſtella, de qua dicitur Apocalyp.8.quòd [Stella magna cecidit de cęlo ardens ſicut facula.] Vnde iſtis qui ſublimẽ locum per inordinatos, & turpes tramites appetierunt, meritò imprecatur iram Dei Regius vates,Pſalm.82. dicens: [Omnes principes eorum qui dixerunt hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus, pone illos vt rotam,& ſicut ſtipulam ante faciem venti,] agantur ſpiritu vertiginis,& tanquam ſtabiles & fragiles in præcipitiũ ruant,& ſicut rota non eſt ſtabilis, ſed pars ſuprema volutando cadit,& fit infima, ita iſti ex loco eminenti in profundum deueniant: & quia quocunque vento mobiliter veluti leuis ſtipula quatiuntur, eijce eos abs te ne ſubſiſtãt in malitia ſua,ſed ventus iræ,& furoris tui exurat & puniat eos: dicit enim Propheta de Deo loquens cõtra peccatores Pſal. 10. [Pluet ſuper peccatores laqueos ignis,& ſulphur: & ſpiritus procellarum pars calicis eorum,] his enim procellæ tenebrarum ſeruatæ ſunt in æternum.

Proſequitur Apoſtolus dicẽs Propherauit autem, & de his ſeptimus ab Adam, Enoch, dicens: [Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis, facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quę loquuti ſunt contra eum peccatores impij,] hi ſunt murmuratores queruloſi,ſecũdùm deſideria ſua ambulantes, & os eorum loquitur ſuperbiam, ſuſpicientes perſonas quæſtus cauſâ,iterum his verbis Apoſtolus arguit,& condemnat impios hæreticos, quibus minatur vltimum extremi iudicij ſupplicium:de quo propherauit ſeptimus ab Adam, Enoch, dicens:venturum † Dominum cum ſanctis, & angelis iudicium facere, aduerſus omnes,& præcipuè contra hæreticos, vt damnet non tantùm impia

impia & execranda eorum opera, verba etiã & blaſphemias ſacrilegas contra ipſum prolatas, verùm etiam cogitationes occultas & prauas, inſuper affectus impudicos & nefarios erga Deum & proximos, vt dixit Sophon.cap.1. [Scrutabor Hieruſalem in lucernis, & viſitabo ſuper viros defixos in fecibus ſuis, qui dicunt in cordibus ſuis, non faciet bene Dominus:] non faciet malè, quia
242 iſti impij † hæretici tantopere ſunt deprauati vt quidquid cogitant, faciunt, & loquuntur omnia ad carnis voluptates & illecebras,tanquam ad 245
ſcopum conuertant, & ordinent: vt enim docet Paul. ad Roma. 1. [Hæc effrænata libido radix eſt cæca impietatis illorum,]vnde pullulant rami, frondes, & fructus amariſsimi; atq; ita vniuerſaliter eos vndequaque deſcribens dicit. [Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos
243 ‡omni iniquitate, malitiâ, fornicatione, auaritiâ, nequitiâ, plenos inuidiâ,homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones detractores,Deo odibiles; contumelioſos; ſuperbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes,inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia:] & quia ſecundum deſideria ſua ſint ambulantes,mente ſunt maculati, verbis ſacrilegi, & operibus coinquinati, quæ omnia quia in publicum quandoque metu pœnæ perterriti prodere non audent, ardenti deſiderio ſtudent, falſas doctrinas typis mandare, quibus clanculum tanquam venenis mortiferis proximorum animas infeliciter & miſerè interficiant.Ex quibus eorum
244 malitia † & deprauata intentio facilè percipitur. Etenim ea quæ ore tantùm proferuntur, vel ex animi facundia, vel intellectus momentaneâ apprehenſione, vel affectus prauâ adhæſione, vel appetitus, vel paſsionum turbine, vel alijs de cauſis emanare intelliguntur, nec temporis diuturni ſpatium, nec voluntatis magnam prauitatem arguunt: at verò quæ ſcripta in lucem prodeunt, quia maturum conſilium temporis diuturnitatem, rerum affectionem, mentis diſcuſsionem expoſtulant, grauem malitiam demonſtrare videntur. Vt enim docet Caietanus ſuper D.Thom.1.2.quæſt. 16. artic.4. [Duodecim † ſunt actus intellectus & voluntatis, qui concurrere poſſunt ad aliquid peragendum, quorum primus eſt apprehenſio finis: ſecundus, voluntas finis: tertius imperfecta fruitio finis:quartus,intentio finis: quibus poſitis voluntas perfectè vult finem: quintus actus eſt vſus, quo voluntas vtitur ratione ad conſiliandum ſeu conſultandum: ſextus eſt conſilij,ſeptimus eſt conſenſus: octauus eſt electio, quia actus eſt vltimus in modo volendi ipſius voluntatis, ad id quod eſt ad finem, nonus actus eſt imperium, quod eſſentialiter actus eſt rationis, connotando tamen actum voluntatis, quia imperare eſt ordinare ſeu intimare, & denuntiare aliquid alicui, mouendo illum ad agendum,vel non agendum, vt cùm dominus dicit ſeruo ſuo: fac hoc, ne facias iſtud: quæ ordinatio, & denuntiatio actus ſunt rationis, præſuppoſito actu voluntatis, quæ primùm mouens eſt, quoad exercitium ad agendum, vel non agendum: decimus actus eſt vſus, quo voluntas vtitur potentijs executiuis ad rem peragendam: vndecimus eſt executio & operatio, per quam finis comparatur: duodecimus & vltimus eſt perfecta fruitio

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſius finis, quo habito quieſcit & gaudet perfectè voluntas: qui actus concurrunt in rebus agendis à nobis, licet neque ſemper ſint perceptibiles, neque ſemper ſint neceſſarij formaliter, ſed tantùm virtualiter: quia priores in poſterioribus includuntur, vt in intentione ſimplex voluntas, & in electione conſenſus, & ſic de alijs. In iudicialibus
246 †etiam hoc eodem ordine procedit-
tur, primò fit intimatio ſeu denuntiatio præcepti ſuperioris. Secundò, inobedientia. Tertiò, contumacia. Quartò declaratio iudicis, & Quintò, pœna & executio eiuſdem. cap. Epiſcopi 11. quæſtion. 3. & ibidem Ioann. à Turrecremata. Quæ omnia in medium placuit proponere, vt oſtenderem ea quæ ſcriptis mandan-
249 tur longinquam rerum conſideratione, affectus deprauationem, rerum obſcœnarum cõgratulationem voluntatis malitiam, magis quàm intellectus ignorantiam, & errorem manifeſtè demonſtrare. Vnde ma-
247 iori†pœnâ delicta præmeditata ſunt afficienda; quia magis voluntaria: nam in tantum peccatum, in quantum voluntarium, vt ait Auguſtin. & habetur in §. 1. 15. quæſt. 1. & in cap. ſi enim. 32. quæſt. 5. libri ergo materiales hęreticorum meritò ab Inquiſitoribus iudicantur & comburun-
250 tur; quia in ipſis (vt ſuperiùs diximus) apertè legũtur opera obſcœna, verba ſacrilega, cogitationes & deſideria occulta, quæ in deprauatis eorum conſcientijs latitabant, quibus animæ fidelium polluuntur, & ſpiritualiter intereunt, ad inſtar ergo iudicij extremi, de quo prophetauit Enoch, in quo Dominus iudicaturus eſt verba, opera, & reconditas cogitationes conſcientię vniuſcuiuſq; vt dicitur Dani. 7. [Libri aperti ſunt, & iudiciũ ſedit,] & Apoc. 20.] libri aperti ſunt, & iudicati ſunt mortui, ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecundùm opera eorum,] Inquiſitores †
248 condemnant, & igni tradunt hæreticorum libros in quibus falſitas doctrinæ, cõſuetudo morum iniqua, facta eorum turpia, & ſectæ peruerſæ continentur, ne tantorum malorum lectione Chriſtiani homines cõcupiſcentiâ in malum tendente abſtracti & illecti venenum lethale bibãt, & à fide deficientes in æternum pereant. Sicfeciſſe legimus Hieremiam capit. 51. qui librum in quo conſcripſerat ventura mala ſuper Babylonem præcepit Saraiæ, vt ligato ad eum lapide proijceret illum in medium Euphratem, & Act. 19. legimus etiam Apoſtolos † coram omnibus combuſsiſſe libros eorum qui fuerant curioſas & vanas doctrinas ſectati: & computatis pretijs illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. Hinc Apoſtolus ſupradicta breui ſermone recenſens, dicit: [Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis facere iudicium contra omnes & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerũt, & de omnibus duris quæ locuti ſunt contra eum peccatores impij.]

Hi ſunt murmuratores † querulo-
ſi ſecũdùm deſideria ſua ambulantes: ex hoc enim, quia deſiderij ſui ſunt affectatores, querulo-
ſi, & murmuratores ſunt contra illud Sapientiæ: [Cuſtodite vos à murmuratione quæ nihil prodeſt: & à detractione parcite linguæ, quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit,] id eſt, non remanebit impunitus; affectus enim inordinatus ad illecebras carnis innumera fecit experiri mala, vt docuit Apoſtolus Iacob. capit. 4. [Vnde bella, & lites in vobis? nonne hinc? ex concupiſcentijs veſtris, quæ militant in membris veſtris?] &
251 capit. 1. vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus: hos Pſeudoprophetas deplorat Paul. & monet nos diligenter vt eos fugiamus, dum ad Philippen. 3. dicit: [Multi enim ambulant quos ſæpe dicebam vobis, nunc autem & flẽs dico inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum Deus venter
252 eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt,] aſpernantur
253 enim continentiam, gulæ & luxuriæ ſeruiunt, reliqua paruifaciunt & os eorum loquitur ſuperbiam, adſpirãtes in perſonas quæſtus cauſâ. Sunt ſuperbi, & ideo os ſuum in cælũ ponunt, quos deflet Eſaias cap. 5. dicẽs: [Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobis ipſis prudẽtes,] veram Dei cognitionẽ & ſcientiam reijciũt, ſolùm de humana (quæ ſtultitia eſt apud Deum) gloriantur, vt dicit Paul. & etiam ſcriptum eſt in Pſalm. 93. Beatus homo quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum,] ſunt querulo-
ſi quia ſuperbi: & eius filij ſuperbi, qui ſecundùm Iob. [Eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbia,] de quo etiam Daniel cap. 11. ſic loquitur [Eleuabitur, & magnificabitur aduerſus omnem Deum, & aduerſus Deum deorum loquetur magnifica, & dirigetur donec complcatur iracundia, ſic iſti arroganter loquuntur, & ſemper murmurãt. Auaritia etiam mendaces & adulatores eos facit, vt liberiùs ventri & quæſtui ſatisfaciant, diuitibus placere cupiunt, & eos magnificè extollunt,
254 lucrandi intentione: quod docet Apoſtolus Thadæus dicens: [Mirantes perſonas quæſtus cauſâ.] Hęc mala quæ ex auaritia procedunt pręclarè docuit Paul. 1. Timot. 6. vbi ſic loquitur. [Qui volunt diuites fieri, †incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionẽ, radix enim omnium malorũ eſt cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt à fide & inſeruerunt ſe doloribus multis.]

Et in eodem capite dicit: [Eſt autem quæſtus magnus pietas cũ ſufficientia:] qui enim † amat diuitias, fructum non capiet ex eis, vt dicitur Eccleſia. 5. ſunt † auari, ſuperbi, & crudeles: vnde de illis poteſt dici illud. 2. Reg. 1. [Aquilis velociores, leonibus fortiores, volant namque altæ ſicut aquilæ per ſuperbiam, & ſunt fortes in ſæuitia vt leones, alios impugnando. Poteſt etiam de iſtis exponi illud 1. Reg. 8. [Declinauerunt poſt auaritiam, acceperunt munera, & peruertunt iudiciũ.] Obcęcant enim diuites & potentes, allicientes ipſos in ſui amorem, & ſuâ adulatione veritatem illis occultant, ſunt perſimiles hederis, quæ cùm nullũ fructum afferant, tantummodo virent, & cum per ſe ſtare non valeant (quia eius plantæ ſunt imbecillæ) muris & ædificijs adhærent, vt ſuas deformitates & rimas in quibus araneæ, viperæ, & animalia venenoſa generantur abſcondant & contegant, vtilitatis ſuæ & commodi cauſâ. Eadem videntur facere iſti adulatores, qui proprium lucrum & commodum quærentes vitia fouent, & defendunt in diuitibus. Alanus de Archipr. tractans de hoc peſtifero auaritię morbo in hæc verba præclara fertur. [O radix omnis malitiæ † auaritia! ſeruitus idolatriæ, mater vſuræ, genitrix ſimonię, fomes culpæ, machina gehennæ, abyſſus inſatiabilis, inſatiata charybdis, quæ nunquam dici ſufficit,] & in cap. accuſatores. 3. quæſt. 5. dicitur, quòd amor carnalis, & timor atque

Universidad de Deusto
Biblioteca

auaritia plerumque sensus hebetant humanos, & peruertunt opiniones vt quæstum pietatem putent, & pecuniam quasi mercedem prudentiæ idipsum docuit suprà B. Thadæus, dicens: [Auaros mercede Balaam effusos esse,] quia vt dicit Hierem. cap.8. à minimo vsque ad maximum auaritiam omnes sequuntur, & Esai. 56. [Declinauerunt vnusquisque ad auaritiã,]ideo dicitur Amos 9.[Auaritia in capite omniũ,& nouissimum ipsorum gladio interficiam,] Hiere. etiam.cap.22.dicit auaro: [Tui verò oculi,& cor ad auaritiam] huius oppositum monet nos Paul. 1. ad Corinth. 5.dicens:[Non commisceamini fornicarijs, aut auaris, aut rapacibus, quia hæc omnia celeriter tanquam caduca pertranseunt,ideo bona æterna pro scopo habere iterum suadet.2. ad Cor. 4. sic loquens. [Id enim quod in præsenti est momentaneum,& leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis,non contemplantibus nobis quæ videntur,sed quæ non videntur,quæ
255 enim † videntur temporalia sunt, quę autẽ non videntur ęterna sunt.] Vnde his qui auaritiâ carent, dicitur Prouerb.28.[Qui odit auaritiam, lõgi fient dies eius.]Et Esai.33.qui projcit auaritiam ex calumnia, iste in excelso habitabit:panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt.Regem in decore suo videbunt,] qui enim non sunt mirantes personas quæstus causâ, sed potius Christum, qui vberrimus quæstus,& verum lucrum est in gloria & decore felicitatis æternæ, feliciter aspicient. Tum miratores diuinarum rerum erunt, miratores Dei non hominum, miratores lucis non auri caduci, verè enim sunt mirabilia θαυμάτια diuina beneficia,vt Suydas interpretatur. Nam quid homines in hominibus admirantur:vnde admirationem ab admiratoribus merentur cùm citò perituri sint? ἀπειροχῦπες verè, vultures egentes quorum rostrũ inhiat hereditatem alicuius senis diuitis, interea illũ laudantes, & demulcentes quem citò moriturum vellẽt,falsè eiusmodi diuites, & istas mirationes ridet Martialis lib. 12.Epigramm.74.

Heredem tibi me Catulle dicis:
Non credam,nisi legero Catulle.

Vnde prosequitur Apostolus Iudas dicens. [Vos autem, charissimi, memores estote verborum,quę prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri IESV Christi,qui dicebant vobis. [Quoniam in nouissimo tempore venient illusores secundùm desideria sua ambulãtes in impietatibus, hi sunt qui segregãt semetipsos, animales,spiritum non habentes.] Hęc verba innatam quidem habent similitudinem cum illis, quæ ab Inquisitoribus in edicto proferuntur, in illo enim inijcitur anathematis pœna cõtra eos,qui à cõmunione fidelium se separant,& à doctrina sancta Catholica se auertunt: & contra eos, qui quoquo modo sciũt aliquos fidei esse obnoxios,& nolunt eos denunciare,idipsum Apost.Thadæus ostendit, huiusmodi anathematis pœnâ hæreticos ab Apostolis percussos esse dũ dicit:[Hi sunt qui segregant semetipsos,animales,spiritum Dei non habentes,] quia à congregatione Catholica proprio iudicio exeunt, commonet enim nos B. Iudas,vt cõsti anti animo in fide semel suscepta perseueremus,memores eorum quæ prædicta sunt ab Apostolis, à Petro scilicet & Ioanne in suis Canonicis.Prædixerunt namque Apostoli à spiritu Sancto illuminati in nouissimo tempore vẽturos illusores, Antichristum scilicet,cuius hæretici nostri tẽporis sunt

sunt præcursores, de quibus multa dicit Apostol.Paul.2. ad Thessalon.2. 1. ad Timoth.4. 2. ad Timoth.3.& 4. ad Tit. 1. Hos hæreticos venturos à sua cupiditate sed à Deo minimè missos docuit Petrus 2. Epistola c. 3. & apertè Ierem. cap.23. dicit [Non mittebam prophetas, & ipsi currebant,non loquebar ad eos,& ipsi prophetabant,]& Ioan.c.10.[Quotquot autẽ venerũt fures sunt, & latrones]
257 sunt illusores, nam per † fictam religionem & sanctitatem decipiũt simplices,ideo ipse Ioannes 1.Epist.cap. 2.dicit:[Filioli nouissima hora est,& sicut audistis, quia Antichristus venit,nunc Antichristi multi facti sunt in peiora semper tendunt,] & ibunt in adinuentionibus suis, vt dicitur Psal.80.Cùm enim ambulent secundum desideria sua in impietatibus,vt hic docet B. Iudas,sunt homines seipsos amantes, vt inquit Paul. 2. ad Timoth.3.[cupidi,elati,superbi, blasphemi,parentibus non obedientes,
258 ingrati, scelesti, sine affectione sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate,proditores,proterui, tumidi, & voluptatum amatores, magis quàm Dei,habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, & hos deuita. Ex ijs enim sunt qui penetrãt domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs desiderijs, semper discentes & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.Quemadmodum autem Iannes & Mambres Moysi restiterunt,ita & hi resistunt veritati,homines corrupti mente,circa fidem:] mira quidem descriptio & accommodata verbis Iudæ quæ sequuntur. [Hi sunt qui segregant semetipsos, animales,spiritum non habẽtes.]ait: [Qui segregant semetipsos,] id est, qui schisma faciunt,& distractiones regni Christiani moliuntur:quod fecerunt superioribus sæculis Imperatores Constantinopolitani, quorum insana dominandi cupido tantopere exarsit,vt ne Pontifici Romano religionis cõseruationem acceptam ferrent, & vt nouæ suæ Romæ tribuerent Patriarchatum Orientis, primùm Ecclesiam conuulserunt in partes & centones, deinde in Deum ipsum debacchati, Spiritum sanctum cum Patre solo coniunxerunt,omnino autem à Filio ita separarunt vt ab eo nullo modo procedere illum voluerint inducere, de quibus libro & integro,& eleganti olim conquestus vir doctus Ioan. Eteranus: eiusmodi & Græci Ecclesiastici, & hodierni hęretici sunt,quorum affectiones ita obscœnæ & impiæ turgescũt,vt propter earum applausum, segregent se à vero Dei cultu, & à communione fidelium, quos omni conatu ab vnitate fidei abducere nituntur, cùm tamen hoc impij † Christi crucifixores non fecerint: non enim sunt ausi Christi tunicam (quæ Ecclesia est Christi dilectissima sponsa) diuidere vt habetur Ioan.19. [Erat autem tunica inconsutilis desuper contexta per totum, non scindamus eam,dicunt, sed sortiamur de illa cuius sit.] Hæc est hæreticorum immanitas & stultitia,vt fidei veritatem semel susceptam,ob sua desideria turpia, & iudicia inania insanè deserant & disrũpant. Sed vnde hæc? iam diximus in principibus vesanam dominandi libidinem id efficere,quæ sola & maxima in illis est auaritia,in reliquis ipsam philargyriam constituas licet ex præcedentibus Apostoli verbis [Mirantes homines quæstus causâ] docebat Ecclesiastes cap. 5. [Est infirmitas quam vidi sub sole, diuitias conseruatas apud dominum in perniciem suam,& pereunt diuitiæ illæ, in

Universidad de Deusto
Biblioteca

occupatione malâ. Et genuit filium, & nihil est in manu eius: sicut egressus de ventre matris suæ nudus reuertetur, vt pergat sicut venit.] Est verè morbus auaritia. Nã omne animi vitium morbus est. Lepra est Giezi spiritu ac mẽte leprosi, vt ait Cassianus lib.6.cap.26.vnde fiũt [animales] veluti pecora (vt ait Sallustius) quæ natura prona atque ventri obedictia finxit. In Pluto diuisi sunt, quia in Deo nemo est diuisus. Est vnus altissimus creator omnium, vt dicitur Eccl.1.& Paul.ad Eph.4.[Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus
259 Deus, & Pater omnium, qui est super omnia, & per omnia, & in omnib. nobis,] & paulò inferiùs. [Ipse dedit quosdã Apostolos, alios verò Euãgelistas, alios autẽ pastores & doctores, ad continuationem sanctor. in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei nec circumferamur omni vento doctrinæ, & 1. Corinth. 1. exclamat dicens: [Nunquid diuisus est Chri-
260 stus?] ex ipso enim † taquam ex fonte 262
vno, viuo, limpidissimo, omnia bona nostra quæ per fidem cognoscimus, & speramus, profluunt, & emanant, ex ipso procedunt nostra bona, cogitata, cõsilia, dicta, actiones, & opera. Ipse est vnus, & vnicũ fundamẽtum fidei nostræ, quæ quidẽ est vna propter vnũ reuelantẽ qui est Deus. Secũdò propter vnũ per quem Deus reuelat qui sunt Romani Põtifices Petri successores, concilia vniuersalia, per ipsos confirmata qui omnes, sunt 263
vni propter vnam cathedram, quam legitimo successionis iure, ac nomine semper obtinuerũt. Tertiò est vna, propter vnam vniuersitatem, cui
261 Deus per vnũ reuelat, quia Ecclesia †
nostra nunquam diuisa est ab illa, quã Romani primi ex Gẽtibus Deo præcipiente, ad Petro exigente & exequente cõstituerunt, quam Cyprianus Ecclesiarum matricem vocat. Quartò est vna propter vna, quę reuelata sunt. Etenim ea quæ Pontifices Romani tanquam diuinitus reuelata per seipsos semel, vel per generalia Concilia approbata determinarunt, nunquam nos immutauimus; sed illorum antiquorum, & nostrorum fides semper mansit, omnino vna & integerrima. Vltimò est vna propter vna illa, quę reuelabuntur vsque ad iudicij diem, quæ omnia prompti ac parati volumus certò & sine scrupulo credere. Ad hanc igitur fidei vnitatem quam execrabiliter abhorrent hæretici hortatur nos Beatus Iudas, diuisiones enim in fide, & schismata grauia generãt mala: per hanc namque homines communione sanctorum carent, pace & tranquillitate destituuntur, à regno cælorum manent excluſi, vt patet in Angelis, qui principatum suum non seruauerunt, sed à consortio fidelium Angelorum propriâ sponte & pertinaciâ se diuiserunt.† Viam Cain ingrediũtur. Et sicut ille fratrem suum, ita & isti fratres fideles odio incredibili prosequũtur. Errore Balaam propter lucrum temporale decipiuntur, & à via veritatis retrocedunt, & deniq; contradictione Chore adducti, vniuersa tanquam inobedientes cõtemnunt, lites & seditiones ab inferis reuocant, res nouas moliuntur, vt vnitas fidei, & pacis in Ecclesia Dei omnino scindatur, & pereat. Christus † verò tanquam verus Dominus, caput nostrum. & fidelis pastor, salutisque nostræ firmissimum præsidium fidei vnitatem facit, & ad hoc in mundum venit, vt eos qui dispersi erant in vnum colligeret, vt habetur Ezech. 37. [& pastor vnus erit omniũ eorum, vnus populus.] Idipsum

sum orans à Patre petebat Ioan.11. dicens: [Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus,] & Ioann. 10. [Alias oues habeo: & illas oportet me adducere, vt sint vnum ouile, & vnus Pastor,] hoc ipsum docet Paul. 1. Corinth. 12. [Omnes vos vnum estis in Christo IESV, vos estis corpus Christi & membra de membro] non solùm autem oportet nos manere in vnitate
264 fidei simpliciter (cùm fides † sine ope-
265 ribus mortua sit,) sed in vnitate † fidei, simul & charitatis, quæ vinculum est perfectionis & pacis, & donum Dei, in quo consistit omnis nostra salus, ad quam vnitatem inuicem in charitate seruandam præclaris verbis nos excitat Apostolus ad Ephes.4.dicens: [Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis: vnũ corpus, & vnus spiritus, sicut & vocati estis in vna spe vocationis vestræ, quod Propheta Sophoni. cap. 3. prædixerat his verbis. [Quia tunc reddam populis labium electum, & in-
269 uocent omnes vocem Domini, & seruient ei humero vno, id est, vnanimi consensu & voluntate.] Hinc præclarè Augustl.lib. de verâ religio. capit.5.dixit [Religio neque in confusione paganorum, nec in purgamentis hæreticorum, neque in languore schismaticorum, neque in cæcitate Iudæorum quærẽdâ, sed apud eos solùm qui Christiani, Catholici, orthodoxi, & nominantur & sunt, hi 270
enim sunt integritatis custodes, & veritatis sectatores, & recta sectantes. Pax enim nostra nos iustificat, vt
266 ait Paul.ad Rom.5.[Iustificati † ex fide pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum IESVM Christum, per quem habemus accessum per fidem in gratiam istã, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei.] Maximè ergo interest, ne sint in nobis seditiones aut scismata, ad quod monet nos Paul.ad Philip.2. dicens: [Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis implete gaudiũ meum vt idem sapiatis, eandem charitatem habẽtes, vnanimes idipsum sentientes,] verba sanè pietatis & dulcedinis plena, quibus nos excitat & im-
267 pellit, vt hanc vnitatem † amemus, & assiduis precibus à Deo petamus, quod ita ostendit ad Rom.15: [Deus autem patientiæ, & solatij det vobis idipsum sapere in alterutrum, secundùm IESVM Christum, vt vnanimes, sic honorificetis Deũ & Patrem Domini nostri IESV Christi,] & ad
268 Ephes.2. dicit: [Ipse † enim est pax nostra, qui facit vtraq; vnum & medium parietem, macerie: soluens inimicitias in carne sua: legem mandatorum decretis euacuans, vt duos condat in semetipso, in vnum nouum hominem faciens pacem] Christus † enim Dominus populum Gentilitium, & Iudaicum qui diuisi erant secundum legem, per baptismũ coadunauit, & Deo patri pro peccatis nostris, & totius mundi de toto rigore iustitiæ satisfaciens recõciliauit, inimicitias interficiẽs in semetipso, per mortis, & crucis perpessionem, vt subdit Apostolus eodem loco. [Omnia namque per Christũ, & cum Christo cõcessa sunt nobis, qui enim † proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illũ, quo modo non etiam cum illo omnia nobis donauit?] Pater ergo æternus sic mundum dilexit vt filium suum vnigenitum daret, vt dicitur Ioan.3. & per Christum autor fuit huius vnitatis, Spiritu sancto intretueniente & conciliante. Igitur hæc vnitas fidei, pacis, & dilectionis, patrem habet au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

torem filium cõsummatorem, & Spiritum sanctũ conciliatorem, per hãc
271 vnitatem principes † sæculi, potentes, & mundi monarchæ ad veram
277 fidei nostræ religionem, & vnius domus (quę Ecclesia est) cohabitationẽ deuenerunt, vt prædixit Dauid Psal. 67. [quę inhabitare facit vnius moris in domo:] per hãc vnitatem adhęre-
278 mus Christo capiti, cuius † membra sumus. Sicut enim in corpore naturali omnes partes eius cãdem animâ viuificantur, eodem humido innato subsistunt, atq; vi caloris naturalis eo dem nutrimento alũtur, & reficiuntur, crescunt, & proportionatam augmenti magnitudinem consequuntur, ita etiam in corpore mystico Ec-
273 clesię cuius Christus est † caput, habitâ analogiâ & proportione, fides est totius vitæ spiritualis prima radix, & fundamentum, vt docuit Cõcil. Tri-
274 dent. sess. 6. cap. 8. quia [Sine † fide impossibile est placere Deo] ex Apostolo ad Hebr. 11. spes est veluti ancho-
279 ra quâ fideles stabiliũtur in laborum perpessione, nihil æstimantes huius vitæ bona caduca & transitoria, tantummodo spem suam reponentes in autorem, & consummatorem fidei
275 Christũ IESVM: charitas † insuper calor est natiuus viuificans animas,
280 & homines redigens in amicitiam Dei per gratiam Christi Domini, vt testatur Apostol. 1. ad Corinth. 15. factus est enim nouissimus Adam in spiritum viuificantem, vt primus
276 Adam † in animam viuentem factus erat primus homo de terra terrenus, tales & terreni, qualis & cælestis, vt
281 sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. Eo modo namq; quo natura in primæua rerum generatione, omnibus partibus & membris innatam propensionem, proprietates coæuas, diuersa munera & officia (vt sibi inuicem & toti composito ad vitę & accretionis terminum inseruiãt) tribuit & largitur, ita etiam in secunda regeneratione Christus † Ecclesię caput fidelib. qui membra ipsius sunt, infundit varias & debitas functiones, quibus inter se coalescãt, adunentur, & ad maiora virtutis semper incremẽta tendant, atq; adspirent, vt Christus † sit omnia in omnibus, sic Paul. ad Ephe. 4. [Vnicuique nostrum data est gratia secundùm mensuram donationis Christi: vt crescamus in illo per omnia, ex quo totum corpus cõpactum, & connexum per omnem iũcturam subministrationis secundùm operationem in mensuram vniuscuiusque membri,] quæ omnia fiunt & complentur per Spiritus sancti operationem, & vnctionem internam. Ideo subdit. [Augmentum corporis facit in ædificationẽ sui in charitate] quæ velut calor natiuus est ad viuificanda, & conseruanda, & tuenda quæcunque in toto homine reperiuntur.
Hanc similitudinem † inter corpus naturale & mysticum eleganter & diffusè prosequitur Apostol. ad Rom. 12. & 1. Corinth. 12. [Sicut enim (inquit) in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra nõ eundem actum habent, ita multi † vnũ corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra] & subdit [Odientes malum, adhærẽtes bono, charitatem fraternitatis inuicem diligẽtes,] & Cor. 12. postquã etiam enarrauit diuisiones gratiarum, quas vnus & idem spiritus operatur & diuidit singulis prout vult, dicit: [sicut enim † corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cùm sint multa, vnum in corpus sunt; ita & Christus, quod mirâ ampliatione & analogiâ factâ partium naturalium ad corpus, per totum describit, operationes spirituales

rituales corporis mystici communicatas à Christo Domino, qui caput est nostrum: & tandem concludit dicens: [Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro charitatis, scilicet eius vnitatem tanquam omnium potissimam laudans & com-
282 mendans.] Igitur hæc vnitas † fidei, pacis & dilectionis, integra, & incorrupta, quæ vnicam Dei Ecclesiam
286 sanctam & immaculatam constituit, figurata fuit ferè ab initio mundi in arca Noe, quæ vna fuit: in tabernaculo, quod vnũ fuit: in templo, quod vnum fuit: in domo in qua conueniebant ad esum agni paschalis: in hominũ sermone & lingua, quæ ante diluuium fuit vna: & denique in tunica incõsutili, & indiuisibili Chri-
287 sti Domini, super quam carnifices †
283 sortes miserunt: multitudinis etiam credẽtium in primitiua Ecclesia cor vnum erat, & anima vna vt legitur Actorum 8. cùm enim fides sit à Deo ad hoc vt ipsa esset vna, oportebat vt Deus noster esset vnus, inuariabilis, & vniformis: sic Christus Ioann. 10.
284 [Ego † & pater vnum sumus] in vno namque Deo omnia continentur, omnia possidentur, omnia gubernãtur, & ad ipsum tandem omnia reducuntur. Quare Moyses populo duræ ceruicis, & in idololatriam propenso dixit, Deutero. 6. [Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est,] vnus in dignitate regia, vt de ipso dicit Ezech. 37. [Rex vnus erit omnibus imperans] vnus in singularitate vt dicitur Ecclesiast. 4. [Vnus est, & secundum non habet,] vnus in ratione paternitatis, iuxta Apostolum ad Ephes. 4. [Deus vnus, & pater om-
288 nium,] & Matth. 23. [Nolite patrem vobis vocare super terrã: vnus enim est pater vester, qui in cęlis est,] vnus in ratione principij, & creationis,
285 Actorum 17. [Ex vno † omne genus hominum propagatum est,] vnus in potestate & sapientia, de qua loquẽs Sapiens Sapien. 7. dicit: [Cùm sit vna omnia potest, & permanẽs in se omnia innouat, & per rationes in animas sanctas se transfert,] vnus denique gubernator & benefactor, de quo Ezech. 37. [Pastor erit vnus omnium eorũ. Si ergo tot modis & alijs innumeris vnus † Deus; certè eius fides valdè erit vna: & si vnus dominus, vnus pater, vnus beneficiorum largitorum, quomodo non diligẽdus, & excipiendus? Dicit enim vxor Tobiæ loquens de vnico filio suo Tob. 10. [Omnia in te vno habentes non te debuimus dimittere, sed cõseruare,] qui enim vnum tantum oculum habet, † vnum filium, & vnum benefactorem, maximè eos diligit, & conseruare nititur. Est tamen formidandus vnicus iudex omnipotẽs, & rex à quo nemo ad alium potest declinare: quare Ecclesiastic. 1. dicitur. [Vnus est altissimus creator omniũ, omnipotens Rex, potẽs, & metuendus:] cùm ergo ab vno Deo sit vna fides nostra, & vna Ecclesia Catholica: sub hac vnitate stare debemus, tanquam ciues sub vna ciuitate, vt oues sub vno pastore, vt filij sub vno patre, vt serui sub vno domino, vt milites sub vno duce, qui Christus Dominus est; in quo licet reperiantur natura diuina, caro, & anima humana; hæc omnia vnum faciunt, & vnum hominem cõstituunt: scilicet Deum & hominem IESVM Christum. Huius veritatis figura fuit illud, quod legimus. 1. Reg. 10. vbi prænunciatum fuit Sauli, quod obuiam
288 haberet tres † viros, vnum portantem tres hœdos, alium tres panes, & alium lagenam vini, tres viri sunt. Pater verbum & Spiritus sanctus: & pater cui attribuitur potentia creandi, habet tres panes: id est, tria

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

que in rerum creatione inueniuntur, quę sunt pondus, numerus, & mensura: vnde Esai. 40. dicitur, quod hic appẽdit tribus digitis molem terrę: qui autem portabat tres hędos, qui erãt tria animalia vnita & alligata, est filius, qui tres naturas vnitas in se habuit, naturam scilicet diuinitatis, animæ, & corporis: sic Genes. 40. dicitur. [Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, & Christus de semetipso discipulis suis dixit, quod esset vitis vera: vnus autem qui portabat lagenam vini est Spiritus sanctus, qui vino consolationis inebriat omnia. Cant. 7. [Guttur tuum sicut vinum optimum] Christus igitur à quo Ecclesia & eius fides vna denominatur, vnus est, de quo dicit Paul. 1. Timoth. 2. [Vnus est Deus, vnus mediator Dei & hominum, homo Christus IESVS. Hinc Athanasius in symbolo. [Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo; ita Deus & homo vnus est Christus, vnus non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum; vnus autem non confusione substantiæ, sed vnitate personæ.] Ea etiam quæ pulchra & excellentia sunt in natura, vnum sunt; vtpote vnum cælum stelliferum, vnus sol, vna terra, & vnum mare,

289 Deus † enim & natura maximè diligunt vnitatem. Vnde Genes. 1. dicitur. [Vidit Deus quòd esset bonum, & factum est vespere & mane dies vnus,] adfert etiam vnitas secum lætitiam & securitatem, iuxta illud Psalmi. 132. [Ecce quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnũ,] quæ enim in vno colliguntur, & fasciantur securiùs & fortiùs consistũt, quàm si disipentur. Vt patet de viminibus in vnum colligatis, & de militibus simul vnitis, qui non ita facilè vincuntur ac si dispersi sint: nam virtus vnita fortior est seipsâ dispersâ.

290 Hæc ergo vnitas † fidei & Ecclesiæ nostræ, maximè est à nobis diligenda, de ea enim dicit Spiritus sanctus Cant. 6. vna est columba mea, amica mea, quia in Ecclesia, quę congregatio est fidelium, eorum est cor vnum vnum, spiritus vnus, fides vna, religio & habitatio vna. Vna enim est fides, vna spes, & vna charitas, in quibus tribus vnitatibus vniuersa Ecclesia fundata est, & ista sunt tria tabernacula, quę petrus construere optabat, cùm dixit Matth. 17. [Domine faciamus † hic tria tabernacula] de quibus

291 Christus habet vnum, & hoc est charitas: Petrus Ecclesiæ pastor, habet vnũ, & hoc est fides: Helias etiam & quiuis iustus habet vnum, quod est spes: ex quibus vnitatibus Ecclesia consistit, vna & indiuisibilis semper. Vnitas illa est ciuitas Christi, de qua dicitur Esai. 19. [Ciuitas solis vocabitur vna] hæc omnia satis apertè videntur militare contra Græcos, qui vnitatem Ecclesiæ semper denegãt, & potestatem Petri plusquam aliorum Apostolorum nullam affirmant. Sed de his hic satis, cùm alibi contra eos satis abũdè loquuti simus eorum errores, & insanias speciatim impugnantes. Nunc aduersus alios hæreticos sermonem instituimus, qui (vt inquit Apostolus Thadæus) segregant semetipsos ab hac vnitate fidei, & tanquam animales, spiritum Dei non habentes, sacrum Ecclesiæ tabernaculum conantur abducere ab Ecclesiæ corpore; nũquam in vnitate constantiæ permanent, sed varias opiniones, & diuersas facies secũ præ se ferunt. Hi similes sunt ani

292 mali, † quod habebat quatuor facies, vt dicitur Ezech. 1. & 10. vnam desuper, quæ erat aquilę: aliam anteriùs, quæ erat hominis: aliam à dextris, quę erat leonis: & aliam à sinistris, quæ

quæ erat bouis. Nam ij sunt aquilæ per superbiam, licet appareãt homines: sunt boues in aduersis & sinistris, quia facilè in arduis, in quibus virtus habitat superantur, & submittunt colla: in dextera verò prosperitates, & secundi successus, tanquam leones irascuntur, superbè alios deprimendo, vsq; ad contemptum supremi Dei & eius legis, insanè procedunt. Quatuor igitur facies habent isti, & non vnam, quia vnitatem maximè detestantur, & abhorrent: & si aliquando illis contingit vnum esse, hoc est ad impugnandum Deum & eius Sanctos & fideles, vt dicitur in Psalmo 1. [Reges terræ & principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum,] & Iosue 9. [Congregati sunt, vt impugnarent contra Iosue vno animo,] & Actor. 7. dicitur de impijs quòd impetum fecerunt in B. Stephanum vnanimiter, vnde ipsis sæpe euenit, vt mutua sibi vulnera imprudenter infligant Esai. 9. [Manasses deuorauit Ephraim, & Ephraim Manassem, simul ipsi contra Iudam.] Quare simul intereunt, & disipantur: vbi

293 enim † deficit virtus, vera vnitas deficiat necesse est. Nos verò qui Dei beneficio & misericordiâ per baptismum tanquam per ianuam in hanc fidei & Ecclesiæ vnitatem ingressi sumus, ipsam integerrimam conseruare debemus à consortio huiusmodi hæreticorum cauentes, commonitione Apostoli Thadæi. Nemo vnquam dubitauit quin errones illæ stellæ atque orbes duplici motu circunferantur: mũdano quidem quo rapidissimâ volubilitate cum cælo ad dexteram feruntur, nempe ab Oriente in Occidentem, & hic motus diurnus dicitur, & proprio suo motu quo contrario cursu deflectũt ad sinistram: nimirum ab occasu ad ortum. Nam Peripatetici qui motus illos distinctiùs quàm cæteri tradiderunt, & adiectis duobus orbibus quibus singulis singulos assignant motus, diurnum motum primo tribuunt mobili, cuius raptu planetæ quoque ab Oriente in Occidentem pergunt in dies. At per nonum circulum contrà mouentur, ab Occidente in Orientem, vnde fit magnus annus. Iam verò sicut planetæ, & stellæ singulis simul diebus super hemisphærium nostrum transeunt cum suo primo mobili, non sibi sed communitati creaturarum prouident, contrà verò nihil nisi confusionem ineant cum proprio suo motu; sic etiam nos si in vna fide firmati fuerimus, in vno vinculo pacis, & amoris acti, vni Deo & Christo adhærentes in vna Ecclesia, & vera religione commorantes, in quibus nostrum propriè primum mobile est, ingentes & vberrimos pietatis fructus percipiemus, & quæcunque inchoauerimus, ad æternam salutem efficaciter conducent. Sin verò raptu & motu proprio feramur, nihil præter confusionem & nobis & Ecclesiæ dederimus.

294 His præmissis Inquisitores in edicto exhortantur † cunctos Catholicos fideles, in virtute sanctæ obedientiæ ad vnitatem viuæ fidei, vt omnes vnà, vnoque fidei ardore ostendant Inquisitoribus, quicunque à verâ fide se auerterint, aut cõtra eam, vel Ecclesiam Catholicam aliquid indecens, vel falsum protulerint, vt sic meliùs & rectiùs possint eis resistere, pœnasq; debitas iniungere. Quare Apostolus sequẽti clausulâ acerrimè inuehitur contra fautores hæreticorum, qui contra vnitatem fidei, eis auxilium, consilium, fauorem, consolationemq; præstant: quæ omnia diffusè in edicto enarrã-

tur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur: hi enim pœnis ijsdem afficiendi sunt, quia in materia fidei: [qui non
295 †est mecum contra me est,] & [qui non colligit, spargit.] Verba igitur Apostoli hæc sunt. [Vos autem, charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ nostræ fidei in Spiritu sancto orantes vosmetipsos in dilectione Dei seruate, expectantes misericordiã Domini nostri IESV Christi in vitam æternam. Et hos quidem arguite iudicatos, illos verò saluate, de igne rapientes: alijs autem miseremini in timore: odientes eam quæ carnalis est maculatam tunicam] hæc verba eundem sensum & scopum edunt, atque verba præcedentis clausulæ de vnitate fidei, & dilectionis. Ideo breuiter ea percurremus, ne videamur eadem sæpe refricare. Exoptat igitur Apostolus Thadæus nos magis ac magis radicari in fide, & fundamento eius, quod est Christus IESVS, vt apertè docuit Paul. 1. Co-
296 rint. 3. dicens: †[Fundamẽtum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus IESVS.] In hoc ergo fundamento radicatos & stabilitos enititur inducere eò nos, vt superædificemus, per opera viua charitatis, vt sic ædificium Christi in Ecclesia instauretur, & extendatur, [Per lapides viuos & ignitos,] id est per fideles iustos, & charitatis operibus pijs refertos, sic Apostolus Petrus 1. Epistola capit. 2. loquens de Christo cum fidelibus dicit: [Ad quem ac-
297 cedentes lapidem † viuum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum, & ipsi tanquam lapides viui superædificamini,] quod idem sic deprecatur Paul. ad Ephes. 2. [Superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo IESV, in quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino, in quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.] ab hoc enim quæ ad salutem æternam conducunt assiduè, petere debemus, paruifacientes temporalia & mundana, in quibus nulla stabilitas, & firmitas inuenitur, sed nec inueniri potest: quare de hoc Spiritu sancto loquens Paul. ad Roman. 8. sic dicit: [Qui adiuuat infirmitatem nostram, nam quid oremus sicut oportet, nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus,] vt ad superna semper aspirantes toto animi conatu Deum & proximos
298 vnanimiter diligamus. Si enim † charitatem habuerimus, miserabilium hominum statũ deplorabimus, quia charitas non quærit quæ sua sunt, perditissimos homines etsi in peccatis obstinatos, & iam iudicatos secundùm præsentem iustitiam arguemus, & si è profundo peccatorum exire recusauerint, saltim alios ad suę turpitudinis imitationem non allicient, sic etiam qui per ignorantiam à vero tramite aberrauerint iuxta munus charitatis, reducendi sunt per exhortationem, & doctrinæ illustrationem. Hoc est enim quod docet hîc Apostolus Thadæus cùm dicit: [Hos quidem arguite iudicatos: alijs autem miseremini in timore, illos verò saluate de igne rapientes.] Qui propter delicta sua ad inferos apropinquabant, iuxta illud Prouerb. 24. [Erue eos, qui ducuntur ad mortem, qui trahuntur ad interitum liberare non cesses;] & Iacobi 5. dicitur [si quis ex vobis erraverit à veritate, & cõuerterit quis
299 eum: scire debet: quoniam † qui cõuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ saluabit animam eius à morte,]

à morte,] itaque quidam trahendi sunt minis & terrore, quidam miseratione & visceribus pietatis, alij verò charitate, & amore, quæ omnia tentat Inquisitores, vt oues perditas & errantes ad gregem Dominicum reducant. Si quæ verò difficilia in ijs exercendis se offerant, æquo 303
animo sunt ferẽda & sustinenda: quia
300 charitas † omnia sustinet, & patiens est, hoc est enim omnibus omnia fieri, vt Christo lucrifaciamus, quos de salute desperatos cognouerimus, hæc spes lucrifaciendi Christo animas viros iustos recreat & charitate inflãmatos in arduis & difficillimis
301 corròborat: quia amor † charitatis omnia potest, omnia vincit, & superat, hinc perpulchrè beatus Bernardus lib. de diligendo Deum, in hæc verba præclara erigitur. [O iu- 304
gum sancti amoris! quàm dulciter capis, quàm gloriosè illaqueas, quàm suauiter premis, quàm delectabiliter oneras, quàm fortiter stringis, quàm prudenter erudis. O felix amor! ex quo oritur strenuitas, morum puritas, affectionum subtilitas, intellectuum, & desideriorum sanctitas, operum claritas, virtutum fœcunditas, meritorum dignitas, &
302 sublimitas præmiorum,] est amor † charitatis, & spiritualis, fortis, & strenuus, contra omnia aduersa stabilit, & confirmat, vt patet in martyribus, qui ardore diuini amoris ita fuerunt stabiles & constantes, vt crudelissimis pœnis, & cruciatibus obstiterint, & mortem pro Domino sustulerint. Quare idem Bernard. super Cantica sermon. 20. sic ait, [Sit fortis & constans amor tuus, nec cedens terroribus, nec succumbens laboribus.] Hinc Augustin. de laudibus charitatis ita perpulchrè loquitur, [Charitas in aduersitatibus tolerat, in prosperitatibus tentat, in duris passionibus fortis est, in bonis operibus hilaris est, in temporalibus ditissima, in hospitalitate latissima, inter bonos fratres lætissima, inter falsos patientissima.] Hugo etiam lib. de Charitate ita habet. [Magnam vim habes, ô charitas! † tu sola trahere Deum potuisti de cælo ad terram, ô quam forte est vinculum tuum! quo Deus ligari potuit, & homo iniquitatis vincula dirupit, nescio quid magis in laude tua dicere possum, quàm quod Deum de cælo ad terram traxisti, & quòd hominem de terra ad cælum subleuasti, ô charitas! vulnerasti impassibilem: æternum fecisti immortalem. Hæc autem omnia fecisti, vt omnia corda nostra emollires, & sequitur in eo libro: [Charitas † omnem languorum sanat, vitiorum radices exstirpat, mentem illuminat, conscientiam mundat, animum lætificat, Deum demonstrat, animam enim quam inhabitat charitas, superbia non inflat, inuidia non deuastat, ira non dissipat, tristia mala non vexant, auaritia non excæcat, gula non inflammat, luxuria non coinquinat,] est charitas (vt docet Augustin. super Ioannem Hom. 8. & habetur de pœnitent. distinct. 2.) radix † omnium bonorum, 305
quia ab illa diuersæ virtutes emanant, sicut à radice procedunt medulla, flos, folium, & fructus; ideo de charitate ita loquitur Bernard. in Epistola 2. [O bona mater charitas! quæ siue foueat infirmos, siue exerceat prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens, sicut filios diligit vniuersos. Cùm te arguit mitis est, cùm tibi blanditur simplex est, piè solet sequire, sine dolore mulcere, patienter nouit irasci, humiliter nouit indignari, mater est non solùm hominũ, sed etiam angelorũ, quæ in terris

Universidad de Deusto
Biblioteca

terris,& in cęlis sunt,pacificauit.Deũ hominibus placauit, & hominẽ Deo reconciliauit.] Charitas ergo omnem perfectionem includit, vnde Apostol.ad Colosſ. 3. monet nos dicens: [Super omnia autem charitatem habete,quę est vinculum perfectionis.]Hoc est igitur quod orãs petit & obsecrat Apostol. Thadæus,cũ dicit[Superædificãtes vosmetipsos, sanctissimæ nostræ fidei, in Spiritu sancto, orantes, vosmetipsos in dilectione Dei seruate expectãtes misericordiamDomini nostri Iesu Christi in vitam æternam,] si enim labores, & aduersa patimur, quæ ad tempus sunt, habentes pro scopo operationum nostrarum vitam ęternam,fidamus Christo,& seruiamus ei in fide, & dilectione:& sic fortes, & stabiles erimus,vt dicit Esai. 30. [In silentio, & spe,erit fortitudo vestra,] quid? quòd, vt docet Apostol. ad Rom. 8. [Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis?] nã gratia Dei
307 † quæ inchoatiuè est vita æterna, & radix omnis meriti, sine merito cõceditur.Per huiusmodi gratiam eam quę carnalis est maculatam tunicam odio habemus, vnde Paul. 1. Cor. 9. dicit.[Castigo corpus meũ, & in seruitutem redigo per mortificationẽ,] ex quo fit vt peccatum non regnet in nostro mortali corpore, neq; obediamus eius concupiscentijs, sed sicut exhibuimus membra nostra seruire immũditiæ, & iniquitati ad iniquitatem;sic etiam per gratiam exhibeamus eadem membra seruire iustitiæ in sanctificationem: vt ipse docet ad Rom.6.& 12.cap.vbi sic exclamat.[Obsecro itaque vos, fratres, per misericordiã Dei vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.]

Tandem in edicto imponitur finis, quo repetũtur prædicta in hunc sensum: quòd fides Catholica, & eius vnitas nobis à Deo dono,& gratiosè data est, vt ei obsequamur vsque ad aduentum Domini, qui viuit & regnat in sæcula sæculorum, soliq; Christo Domino omnifariam gloriam deberi, quia solus & fidem nobis confert, & in ea ab omni macula immunes in sempiternum nos conseruare potest, & sic concludit Apostol. Thadæus dicens.]Ei autem qui potens est vos conseruare sine peccato, & constituere ante cõspectum gloriæ suæ immaculat in exultatione, in aduentum Domini nostri IESV Christi,soli Deo saluatori nostro per IESVM Christum Dominum nostrum gloria & magnificentia,imperium & potestas ante omnia sæcula,& nunc & in omnia sęcula sæculorum, Amen.]Quid ergo pulchrius? quid euidentius? quidue ad nostrum institutum cõsonantius inueniri potest? in quibus vltimis verbis maximas Deo refert gratias,quia solus ipse in præsenti vita immaculatos potest nos custodire? & in futura præmio æternæ beatitudinis afficere? Nos etiam in edicto gratias agimus Deo Patri,qui potens est conseruare
308 nos sine peccato,omnes† enim nos peccauimus & egemus gloriâ Dei,& vt dicit Esai. cap. 64. [Vniuersi quasi folium cecidimus,& iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos.] Quamobrem Pater cui cõuenit potentia ab omni culpa etiam veniali, gratiâ suâ potest nos mundare: etenim nos non sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis, quasi ex nobis:sed sufficientia nostra ex Deo est (vt ait Apostol.2. ad Cor. 3.) hæc autem omnia nobis cõcedit per Christum Dominum,qui omne bonum in bonis perfecit. Ipse enim est, in quo Pater

Pater nos benedixit, in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati:ad Ephes.1. [Ex quib.per Christum in nobis Deus exaltatur, & magnificentia imperium atque potestas, quæ Deo sunt attributa propria manifestantur,] vnde Moyses Exod.15.de Deo loquens,dicit: [Iste Deus meus, & glorificabo eum: dextera tua, Domine, magnificata est,& in multitudine gloriæ tuæ deposuisti aduersarios nostros: quis similis tui in fortibus Domine? quis similis tui? magnificus in sanctitate. Terribilis atq;laudabilis,magnificentia eius mirabilia operatur.] Quare Deuteron. 33. dicitur[magnificentiâ eius discurrunt nubes] imperiũ ostẽditur ab Apost. ad Rom. 14. dum dicit[Quia curuabunt omnia genu,]& ab Esai. 45. [Et iurabit omnis lingua: ergo in Domino dicet, meæ sunt iustitiæ, & imperiũ.] De potestate autẽ ipsius, quæ omnipotẽtia est,apertè loquitur Paul.ad Rom.9.dicens:[Voluntati eius quis resistet?] & Daniel
310 2.Quia regnum † eius in æternũ non dissipabitur,neque alteri tradetur,& confundentur omnes qui repugnant ei.]hæc Patri æterno competunt,sed Christus virtute suâ, & meritis suis quantùm in se fuit hęc omnia auxit, & in omnibus Deum ipsum glorificauit, in quo sita est omnis nostra beatitudo & felicitas,vt dicitur Ioan. 17. [Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti IESVM Christum, huic ergo laus sit & gratiarum actio, & nunc & in omnia sæcula sæculorum, Amen.] Quâ particulâ claudit Apost Epistol. suam canonicam, vt supradicta confirmet, & beatitudinis securitatem, immutabilitatem, & stabilem possessionem prænũtiet: & quia beatitudo ęternitate Dei mẽsuratur,de ea dicit Esai.c.5.[Nõ est deficiẽs neq; laborãs in ea, non dormitabit neq; dormiet, neq; soluetur cingulũ renũ eius, neq; rumpetur corrigia calceamenti eius] & Prouerb. 1. consequenter dicitur, [Sed abundantia perfruetur timore malorum sublato] & idem Esa. c. 32. concludit dicẽs.[Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitię silentium & securitas, vsque in sempiternum: & 1. Petri legimus, [regenerauit nos in spem viuam per resurrectionem Iesu Christi, ex mortuis in hereditatẽ incorruptibilem & incontaminatam,& immarcescibilem,] quæ verba nõ solùm significant hereditatẽ illam nunquam esse finiendam, sed ex sua propria natura nũquam posse finiri. Hoc enim significat[incorruptibile & immarcescibile,] & in eâdem Epistola c.1.dicit idem Apostolus Petrus.[Vocauit nos in æternam gloriam suam.] Vtinam & nos in eã vocet [vt laudemus ipsum cum Psalmista dicentes Psal.124 [Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorũ laudabunt te.]

De obligatione quâ tenentur omnes obedire Inquisitoribus, & adesse edicti fidei publicationi.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores sunt delegati à Sum. Pont.*
2 *Inquisitoribus ea concessa sunt sine quibus causæ fidei nequeũt explicari.*
3 *Inquisitoribus concessa est coertio.*
4 *Alimentis legatis debentur cibaria, vestitus & habitatio.*
5 *Casus omissus deprehenditur expressi extensione.*
6 *Obedientia est de lege iurisdictionis.*
7 *Crimen hæresis est de necessarijs ad iustitiam,charitatem,& reuerentiam.*
8 *Obedientiâ includitur reuerentia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 *Obedientiæ diffinitio.*
10 *Obedientiæ & reuerentiæ differentia.*
11 *Obedientia debetur Inquisitoribus.*
12 *Crimen hæresis, & læsæ Maiestatis pari passu ambulant.*
13 *Denunciare hæreticum qui renuit graui pœnâ afficiendus, & nu. 20.*
14 *Denunciare qui renuit reum quem quis nouit læsæ Maiestatis fit reus.*
15 *Alcibiades improbus ciuis, qui patriã tardè inuenit.*
16 *Taciturnitas habetur pro confessione, & iudicio ad quæstionem.*
17 *Socius in crimine læsæ Maiestatis, dignus est veniâ si denunciat.*
18 *Crimen hæresis est publicum, & num. 20.*
19 *Hostes communes omnium vigilantiâ profligandi.*
21 *Denũciare hæreticum, quem quis nouerit, tenetur.*
22 *Hæreticum occultum denunciare debet, qui nouit.*
23 *Impietas perniciosa est Reipublic. omniumq; interest religionem conseruari.*
24 *Denunciare hæreticum quisq; tenetur, etiam non præcedente infamiâ.*
25 *Infamia præcedere debet accusationem in omni crimine, præterquam in hæresi.*
26 *Iuramentum hæretico præstitum accusationem nõ debet impedire.*
27 *Saturnino Consuli fidem Pop. Romanus non seruauit, & merito.*
28 *Hæreticum occultum accusari posse aliqui putant.*
29 *Fratrum nomine Christianè, qui veniãt appellandi.*
30 *Hæreticos non esse denunciandos nisi correctione præmissâ, quidam opinãtur, & nu. 31.*
32 *Denunciandi sunt hæretici, nullâ præcedente correctione.*
33 *Summa æquitas, quibus constituatur.*
34 *Priuatus publicum delictum indulgere non potest.*
35 *Interpretatio Apostolici mandati [Hæreticum deuita.]*
36 *Testis vocatus contra hæreticum tenetur deponere.*
37 *Terminus edicto præfixus ad denunciandum, produci non potest.*
38 *Terminus à die monitionis ad diẽ præfixam computatur.*
39 *Tempus breuissimum improbis lõgum & nimium est.*
40 *Edicto Inquisitorio, in quo terminus non præfigitur annus videtur concessus.*
41 *Edicti perpetui perpetua est citatio, vbi non est præfixus terminus.*
42 *Excommunicati sunt, qui nõ denũciant intra terminum præfixum.*
43 *Fidei Christianæ commodum nõ patitur dilationem.*
44 *Edicto Inquisitorum tenẽtur omnes obtemperare.*
45 *Imperatori intolerabili nõ priùs denegatur obedientia, quàm depositus fuerit.*
46 *Æsopi fabula de ranis, quæ à Ioue regẽ deponendum petierunt.*
47 *Seruus à sæuo Domino nõ discedit, nisi causa iudici expositâ.*
48 *Lex ciuiliter, & in saniorem partem sumenda, vbi quid proponit faciendum cum animæ periculo.*
49 *Omnis, vniuersalis dictio, quomodo sumatur in iure.*
50 *Impubes in crimine hæresis, & læsæ Maiestatis testis audiri potest.*
51 *Impossibilium nulla est obligatio.*
52 *Edicti publicationi adesse omnes tenentur, qui possunt.*
53 *Excusatione legitimâ pœna excommunicationis euitatur.*
54 *Edicti publicationi omnes distributiuè, non collectiuè adesse tenentur.*
55 *Edicti publicationi semel tantùm in anno adesse omnes obligantur, tametsi pluries editum, & pluribus locis publicatum est.*

EX

EX supradictis originẽ ducunt dubitãdi quędã argumenta. Vtrum ex edicto fidei quotannis ab Inquisitoribus publicato, & indicto teneantur omnes fideles indicare Inquisitoribus tum hæreticos tũ de hæresi suspectos quos illi nouerint scierint, audierint, siue illi occulti siue etiam manifesti habeãtur: tum an intra temporis alicuius limites id præstare debeãt, ac postmodum, an quotiescumque publicatur edictum adigi omnes ad id possint, vt audiendo edicto & concioni de fide Catholica aduersus hæreticos, & eorum in crimine socios adsint.

Hęc vt ordine discutiãtur & cuiusque dubij soluatur ambiguitas primũ
1 hoc proponimus. † Inquisitores esse iudices delegatos à summ. Pontifice in causis fidei, vbi pręter ea quę suprà satis superque extricare in eam rem nos oportuit, omnes communiter iuris nostri doctores non aliter loquuntur. Hinc igitur surgit illud & tritum
2 & vulgare, quòd Inquisitorib. † id à summo Pontifice sit concessum sine quo fidei causę dispici, euolui, decidi, & diffiniri nequeũt: facit text. in l. cui iurisdictio. ff. de iurisdiction. omn. iudic. l. ad rem mobilem. l. ad legatum. ff. de procurat. vbi Angelus Blanc. & Iason. Felin. in cap. præterea. de offic. delegat. Dec. cons. 77.

3 Ex vtroq; admisso sequitur † coertionem etiam eis concedi: nã sine illa iurisdictio consistere non potest. cap. Episcopus. de offic. ordinar. lib. 6. l. final. de offic. eius cui mand. est iurisdi. c. cum venerabilis. de cẽsibus, quemadmodum eãdem nec dissimili ratione †si testamẽto pater familias alimẽta legauerit, cibaria quoq;, vestitus,
4 & habitatio debẽtur: quia sine his ali corpus non potest. l. legatis. 6. ff. de alimentis legat. Id verò etiam obtinet quamuis expresse nihil de coertione
5 contineatur: † nam quoties aduersus aliquod omissum est, quod energiâ & virtute expressi deprehẽdi potest; toties ad illud extensio fieri debet. Alciatus in l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. & Roland. à Vall. cons. 22. Tum obediendum est eorum præceptis &
6 edictis: † est enim obedientia de lege iurisdictionis. c. cõquerente. de offic. ordinar. Ioan. de Imol. in cap. quod super his. notab. vlt. de maiorit. & obedient. & in specie de conuocatione fidelium ad audienda edicta, & concionem de fide. Constit. Bonifac. VIII. in cap. vt commissi. §. conuocandi. de hęretic. in 6. & tradit Zanchin. tract. de hæretic. cap. 11. num. 2. Rojas eodem tract. de hæretic. 2. p. n. 415 Franc. Pegna. 3. part. Director. comment. 135.

Secundò ex S. Thom. 1. 2. q. 19. art. 1. & quæst. 100. art. 9. & 2. 2. q. 44. ar. 1. ediscitur præceptum esse monitionẽ superioris, aut legem imperatiuam aliquid faciendi, vel omittendi aliquid ex debito: id est, ex necessitate salutis, vnde differt à mandato, quia illud est motio ad aliquid melius: sed non ex necessitate salutis. Idem D. Th. 1. 2. q. 94. art. 5. Cùm ergo verba edicti præceptiua sint: & inductiua sub necessitate salutis, ex gloss. in clement. attendentes. de statu monach. & gloss. in c. proposuit. de appellationib. fideles omnes tenẽtur sub pœna peccati mortalis, & alijs pœnis inductis à iure, indicare Inquisitoribus hęreticos, & cætera cõtẽta in edicto fi-
7 dei. Tũ etiã quòd † crimen hęresis sit de necessarijs ad iustitiã, & charitatẽ, ad diuinã reuerẽtiã ex tradit. à Panormit. in c. clerici officia. de vita & honest. cleric. Gemin. in cap. vt animarum. de const. in. 6. Ioann. Andr. in cap. relatum. nę cleric. vel monach. Idem Gemin. in capit. perpetuæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de election. in 6. Cùm igitur agatur de re graui in edicto fidei, quoquomodo Inquisitores præcipiant aliquid in materia fidei, proculdubio eis est obediendum. Quoniam à magistratibus non est exquirenda causa finalis, nec impulsiua, quâ mouentur ad hoc vel illud præcipiendum: quod vtique tam iure communi quàm diuino introductum est, ex c. magnum. 2. quæstione 1. can. prodest. 25. quæstione 5. can. monet. 22. quæstione 1. & D. Paul. ad Roman. cap. 13. [Omnis (inquit) anima potestatibus superioribus subdita esto] non est enim potestas nisi à Deo: quæ autem sunt à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Matt. 17. 1. Petri 2. quòd multis exequitur Ludouicus Molina tracta. 2. de iustit. & iure. disput. 27. & latiùs nos infrà hac quæst.

Tertiò, obedientia in tribus consistit. Primùm in exhibitione reuerentiæ: & sic † in obedientia includitur reuerentia. Deinde in mandatorum susceptione. Præterea in iudicio subeundo, ita glos. in summa 93. distinct.

9 † Est enim obedientia habitus inclinans voluntatem, ad promptè & faciliter implendum præceptum & voluntatẽ superioris præcipientis, cuius obiectum est præceptum cum intentione obligandi, siue præceptum sit expressum siue tacitum, quando voluntas superioris est præceptiua: quo modo etiam sufficit innotescere, D.

10 Thom. 2. 2. quæst. 104. † obedientia autem quæ cõsistit in reuerentia differt ab honorificentia: quia reuerentia propriè est honor exhibitus sine verbis, at verò honorificentia est honor exhibitus cum verbis Cardin. in d. c. de his. q. 3. de maiorit. & obedien. & ibi Panorm. notab. 3. quæ quidem obedientia debetur ei qui præest ordine vel antiquitate cap. à subdiacono. 93. distinct. c. oportet. & c. final. eadem distinct. † Ergo cum Inquisitores

11 sint delegati Apostolici, & præsint iudicio fidei, hæc obedientia, quæ consistit in reuerentia præstari debet ab omnibus, ex doctrina Bald. in l. final. per illum tex. vers. & ideo. C. de bon. libert. Roman. singul. 480. Repertor. Inquisit. verb. Inquisitores. Illa verò obedientia quæ consistit in mandatorum susceptione, dicitur propriè obedientia, Panorm. in d. c. de his. & hæc simul, & illa quæ consistit in iudicio subeundo, debetur ei qui præest iurisdictioni.

His sic positis dicendum est hæreticos indicandos esse Inquisitorib. Primò, quia in licitis & honestis tenemur obedire superioribus, sed denuntiare hæreticos licitum & honestum est: ergo illos denuntiare tenemur.

Secundò ex traditis à DD. id satis

12 innotuit, vt † eod. modo procedant crimen hæresis & crimen læsæ Maiestatis, nam vt suprà ostendimus ab hoc ad illud argumentum valet, cum vtrumque in læsæ Maiestatis nomen veniat, alterum diuinæ alterum humanæ: pro qua opinione facit Igneus in repetit. necessarios. §. non alias. nu. 5. & 45. ff. ad Syllanian. Turre-cremat. in c. si quis. 2. nu. 8. distinct. 79. Rojas qui plures in hanc sententiam adducit singul. 50. nu. 2. Bart. in rub. qui accusar. non possunt. & in l. reos. C. de accusat. vbi ponit hæreseos crimen maius esse quàm læsæ Maiestatis humanę, quia per eam lęditur dominorum Dominus: & adducitur text. in Auth. Gazaros. C. de hæret. c. vergen-

13 tis. de hæretic. † Inde subsequetur eos esse graui pœnâ afficiendos, qui hæreticos grassantes in religionẽ & fidem Catholicam subticuerint, nec eorum voluerint Inquisitoribus no-

14 men deferre. Nam † qui sciens aliquem

quem velle committere crimen læsę maiestatis non reuelat, is perinde incidit in ipsum lęsæ maiestatis crimen, vt est communis opinio, de qua Anton. Gomez de delictis, cap. 2. num. 8. præsumuntur enim fautores, cum tãtæ prauitatis conscij sint, nec tamen eam prodant Bart. in l. vtrum. ff. ad legem Pompeiam de parricid. Ioa. Andr. in c. Petrus. de homicid. Specul. in tit. delegat. §. iuxta. in. 4. col. vers. quid si ami. Dec. in regul. culpa caret. ff. de

15 regul. iur. † eleganter apud Suydam Aristophanes introducit. Athenienses de Alcibiade diutius taciturno quàm illis conueniret, conquerentes hoc senario.

Qui patriam tardè iuuat, verè hostis est.

16 Inde & illud in iure obtinet, vt in delictis † taciturnitas habeatur pro confessione, at saltem in domestico vt indicium faciat ad torturam. Bal. in l. excipiuntur. ff. ad Syllanian. vbi hoc simpliciter dicit, non adhibitâ distinctione, an persona sit honesta vel nõ: Illud idẽ voluit Rom. ibi in fin. & Paris de Puteo de Syndic. in verb. tortura sequitur hãc conclusionẽ: quod & idẽ voluit in 10. tract. verb mandauit. vers. an si reperiatur. & Additionat. ad Angel. tract. maleficiorũ. vers. 3. quęritur. n. 58. verb. fama publica. cõtra verò † si quis in læsæ maiestatis crimine

17 socius fuerit, statim eluit se ipsum scelere, vbi illud manifestat, & se veniâ dignum interdum efficit. l. quisquis. §. vlt. C. ad legem Iul. maiest at.

Tertiò peccat ain dãnum publicum

18 tenemur iudici denũciare, sed † crimen hæresis publicum est cùm principaliter offensam Dei respiciat, & propterea dicatur in omniũ ferri iniuriam, ex text. in l. Manichæos. vbi Iacob. Butrigar. Odofred. Cyn. Bald. & Salycetus C. de hæretic. Angel. Aretinus in §. 1. col. final. instit. de public. iudic. Iul. Clar. in pract. crimin. §. 1. vers. itẽ omne delictũ. Ant. Gomez Variar. resolut. tom. 3. tit de delictis. c. 1. n. 1. & supra citati DD. Ergo hęreticos tenemur omnes denũciare. tex. in c. 2. vbi glos. & DD. de hæretic. c. qua propter. & 2. q. 7. Innoc. in c. de testib. cogend. S. Tho. 2. 2. q. 70. art. 1. Archidiac. in c. si peccauerit. num. 29. 2. q. 1. Gundisal. de Villadiego de hæretic. q. 6. numer. 4. Alphons. de Castro de iust. hæret. punit. lib. 2. c. 25. Dominic de Soto de iust. & iur. libr. 5. q. 5. Simanc. de Cathol. institut. tit. 19.

19 Pro salute enim communi † cõtra hostes cõmunes oportet esse cõmunem omnibus vigilantiam & solicitudinem. Cùm autem hæretici cõtra religionem diuinam insiliant, hoc eorum grauissimum scelus in omnium fertur iniuriam. d. l. Manichęos. C. de hæretic. l. 2. C. de apostatis. Et idcir-

20 co (cùm † hoc crimen publicum sit, tenentur illud Inquisitoribus denuntiare cap. præsumunt. 2. quæstione 7. l. Reges. 2. titul. 26. parti. 7. quæ adeò vera sunt ex his quę nuper diximus † vt siquis nouerit hęreticũ, & nolit eũ denũciare Inquisitorib. vt violenter suspectus de hæresi puniri possit, si tamẽ cũ illis familiariter tractet aut cõuersetur: nã vt Ioã. Apost. Epist.

21 2 [nec Aue ei dixeritis, qui enim dicit illi, aue, cõmunicat operib. eius malignis.] Hostiens. in §. qualiter deprehẽdatur. n. 4. Alphons. de Castro vbi sup. c. 17. vbi in hãc sententiã plura adducit: eaq; sic in iure decisa sunt, vt etiã

22 si † crimẽ hęresis occultũ sit per accidẽs, nihilominus tamẽ teneamur illud denũtiare, vt probatur ex Deuter. c. 13. [Clam dicens: eamus & seruiamus Dijs alienis. Nõ aequiescas ei, neque audias, neq; pareat ei oculus tuus, vt misereris, & occultes eum.] S. Tho. 2. 2. q. 33. articul. 3. & quæst. 70. art. 1. Hostiensis vbi suprà. §. deuitentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num. 5. Innoc. in cap. 1. de testib. cogend. Cardinal. in cap. si peccauerit. numer. 29. Gundisaluus de Villadieg. & Simanc. locis suprà citatis. Ergo non solùm ex lege edicti propositi ab Inquisitoribus tenemur eis obedire, sed ex lege charitatis & iustitiæ legalis. Imò & hæreticos ad bonum com-
23 mune denunciare. † Impietas enim pernicioſa est vniuersæ Reipublicæ: atque omnium interest religionem Christianam inuiolatam conseruari l. congruit. ff. de offic. præsidis. cap. 1. de offic. ordinar. cap. qualiter & quando. 1. & cap. Inquisitionis. de accusat. & tradit Nauarrus in c. humanæ aures. 22. q. 5. num. 14. vers. ad septimum. Quæ quidem procedunt, & habent
24 locum in hoc crimine, etiam si † nulla procedat de crimine infamia. text. in c. excõmunicamus. 1. §. adijcimus. de hæreticis, vbi Cardin. & Ioan. de Anan. num. 2. Idem Cardin. in clemẽt. 2. quæst. 2. de hæreticis. Ludouicus
25 Carrerius, de hęreticis num. 110. † In alijs verò criminibus, nisi præcedat infamia delicti, non proceditur ad Inquisitionem. cap. cum oporteat. cap. qualiter & quando. 2. & d. cap. Inquisitionis. de accusat. cap. licet Heli. de Simonia. cap. Deus omnipotens. 1. q. 1. l. 1. in fin. tit. 17 partit. 3. Omnes ergo tenentur deferre hæreticum: non obstante etiam quocunque iuramento, de non reuelando in contrarium emisso, pacto, promissione, vel conuẽtione. vt suprà diximus in quæst. de edicto fidei, & infrà dicemus in q. de denunciatione. Obiter tamen hîc accipiendum, quod distinguit Iul. Clar. §. sentent §. hæresis. versic. præterea Nam † hæretico seruari fidem publi-
26 cam debere censet in licitis: at fidem à priuato datam, minimè: cui accedit. l. 3. in fin. C. de apostat. Sed eò magis in religione, hæc promissa & inramenta explodenda sunt quod Ethni-
27 ci fidem frangi non existimarint tyranno nec proditori. Refert Suydas in ἐμπόνιμος. † à Saturnino consule, tyrannidem vsurpatam, cui Romani cũ fidem dedissent nihilominus mortem machinati sunt, iusiurandum violari non arbitrati, quod pesti Reipubl. datur. Cum igitur per edictum Inquisitores hoc præcipiant, duplici & arctiori vinculo coobligantur omnes eis denunciare, quæ nouerint dicta vel facta contra fidem Catholicam, vt in multis resoluit Dominicus de Soto, de tegendo secreto membr. 2. quæstione 7. & Martinus Nauarr. in cap. inter verba. conclus. 6. numero 26. Michael Salon de iustitia & iure super 2. 2. D. Thom. q. 68. artic. 1. titul. quando obligent præcepta & edicta superiorum. Simanc. de Cathol. Instit. tit. 19. num. 6. cum sequentib. Franc. Pegna 3. part. Directorij, comment. 12. qui plures in hanc sententiam adducit. At hanc penitus quæstionem soluit Gregorius IX. in extrauag. excommunicamus contra Patarenos lata, quæ refertur inter literas Apostolicas pro officio sanctæ Inquisitionis, in hæc verba. [Item siquis hæreticos sciuerit vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vitâ & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo vel alij, per quem credat ad prælati sui notitiam peruenire, alioquin excommunicationis sententia percellatur.] & copiosè Ioann. Rojas in singularib. fidei singul. 5.

Verùm supradicta sic accipienda
28 quidam existimant, vt † non tollant legẽ diuinam & naturalẽ quam tene-
29 mur fratribus seruare. † Fratrum autẽ nomine intellige, nõ tantum eos qui naturâ nobis & sanguine coniuncti sunt, sed eos quoque quos vnius & eiusdem fidei vinculum nobiscum per baptismi regenerationem quasi quâdã cognatione deuinxit. Et enim hæreticos dicunt non esse denunciã-
30 dos † nisi præmissâ exhortatione & correptione familiari, & vt habetur Matth. 28. c. & Luc. 17. & tex. in c. nouit de iudic. & in c. si peccauerit in te frater tuus. 2. q. 1. vbi DD. aliter enim eiusmodi denũciationes intolerabili errore notãdas esse, & idcirco neminem obligari tradunt Nauarr. & Salõ vbi suprà. Si autem ad cohibendum fratrem hæreticum adhibita fuerit secreta admonitio, nec emendatus est, accusandum & denunciãdum ferunt, tum quia id edicto præcipitur, tum etiam quia si non esset tale edictum fidei, teneremur nihilominus propter bonum commune ex charitatẽ, pietate, & iustitia legali denun-
31 ciare. † Si verò emendatus hæreticus fuerit, non teneri quẽquam eius nomen deferre, quam in sententiam testes ab illis laudantur. S. Thom. 2. 2. quæst. 33. art. 7. Dominicus Soto de iust. & iur. libr. 5. q. 5. art. 1. & probatur ex tex. l. final. ff. de testament. tutel. c. cum cessante. de appellat. c. cum infirmitas. de pœnitent. & remission. latè & copiosè Ioann. Rojas vbi suprà num. 32. Sed hæc edicta nihil aliud efficiunt quàm excitare fideles ad denunciãda vel accusanda crimina, quæ nocent bono communi vel particulari alterius, ad quod iã ex iustitia legali tenebamur ex doctrina prædictorũ DD. Et vt sanè intelligenda sunt, tantùm de lege charitatis hęc veniũt explicanda, non autem de lege iustitiæ legalis aut edicti, quæ bonum publicum respiciunt, & conseruationem fidei Catholicæ. Nam in casu nostro
32 hæretici ad Inquisitores † deferendi sunt, nullâ præcedente correctione fraternâ, etiam si hæretici occulti sint. Quia statim atque hæreticus doctrinam falsam eligit, & doctrinam falsam arbitratu suo pertinaci sectatur & fidei disciplinã, quam tenet & sequitur Ecclesia S. Apostol. Cathol. & Romana, spernit & despicit aliquo errore ductus, cui per voluntatem adhæret non est opus fraternâ correctione. Imò si verè & Christianè loquimur cũ pręcipuè charitas ea quærat quę Dei sunt, certum est ab accusatione aut denũtiatione quemlibet incipere debere, † omnis enim æqui-
33 tas tribus his perficitur: pietate, quâ Deum immortalẽ, & ea quę Dei sunt procuramus: sanctitate, quâ nos ab inquinamentis immunes (quantùm in nobis est) conseruamus: & iustitia, quâ cuique quod suum est remittimus. At in eo fraterna correctio frugem non facit, qui iam à septis Ecclesię recessit. Ad id facit tex. in c. hæreticus. 24. q. 3. cap. ad abolendam. de hæretic. Simanc. de Cathol. institutionibus tit. 19. à num. 10. Franc. Pegna in. 2. p. Directorij super c. qui alios, de hæretic. comment. 2. in cap. 2. qualiter & quando. Ioã. Rojas suprà. Idque iustissimis edictis quibus autoritate Apostolica Inquisitores vtuntur præcipitur sub pœna excommunicationis, & alijs cẽsuris quibus vnusquisque stare tenetur, sub pœnâ mortalis peccati. Hęretici enim indicãdi sunt, statim ac quisque scierit illos esse tales, nec opus est, vt antecedat vlla correctio fraterna: vt docent vterque Tho. 2. 2. q. 33. & q. 70. Albertin de secreto, n. 102. Alphonſ. de Castro lib. 2. de Iusta hæreticorum punitione cap. 25. Soto lib. de ratione tegendi secretum memb. 2. q. 4. Franc. Pegna in d. cap. qui alios. comment. 2. vers. quod si quæratur, & vers. cęterùm tutius est.

Nec obstant argum. illa prædicta & scripturę loci Matth. & Luc. & cap. si peccauerit, nã illa loquuntur de peccato contra hominem corripientem cõmisso: non autẽ de peccato hæresis

Universidad de Deusto
Biblioteca

34 in Deum commisso, † quod corripiens indulgere non potest. Et si attentè perpendantur eadem iura, in hunc deducuntur sensum; cui cõsentit vtraque glos. Hieronym. Chrysostomus, Ambrosius, Hilarius, Augustinus, & Beda, & alij quos Bernardinus Arealus in libr. de fraterna correctione conclus. 2. refert, & amplectitur.

Neque obstat Pauli doctrina [Hęreticum hominem post vnam & alterã correctionẽ deuita.] Quia Paulus Apostolus non ad quoscunq; sententiã illam direxerit, sed ad Titum Episcopũ; ad quem ex officio attinebat hæreticũ corrigere, & per sentẽtiam excõmunicationis vitare: vnde

35 dixit † [deuita] id est, fac deuitari ab alijs: ne per eum cæteri inficiantur. Nicol. Lyran. & D. Thom. vbi suprà sic interpretantur, & meritò. Nam in Græcis sic legitur. [Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, id est, hæreticum hominem post primam & secũdam monitionẽ reijce,] nam παραιτέομαι, idem quidem significat quod deuito, reijcio, imò etiã deprecor, & execror. à sacris repello.

Præterea, si delinquens ductus sit

36 in iudicium, & nos † vocemur in testes iuridicęque interrogemur, veritatem quam nouimus testari, tenemur denunciare: sic Abb. in cap. dilectus. de excess. prælat. Felin. in c. intimaui. de testibus. Nauarr. vbi suprà: ex quibus facilè deducitur, quòd cùm hæresis crimen sit omnium maximum, & contra bonum publicum, Ecclesiam, & fidem Catholicam: omnes tenemur non tantùm deponere vt testes, sed etiam vt denunciatores deferre.

At quæritur quot quisq; dies, quam denũciandi alicuius monitionẽ susce pit protelare possit, ne incurrat censurę Ecclesiasticæ pœnam ex edicto propositam. Huic decidendo dubio perpendere oportet, aut in edicto tempus esse præfixum, vt hæretici & edicto comprehensi denuncientur, aut nullatenus limitem esse præscriptum. Primò quidem casu certum est

37 † produci nullo modo posse illud tẽpus, quod edicto comprehensum est: nam terminus in huiusmodi edictis assignatus peremptorius est. Bald. in l. illatæ. nu. 1. C. de fide instrum. Bart. in l. mancipiorum. nu. 6. ff. de option. legat. addo etiã id temporis esse cõ-

38 putandum † à tempore monitionis. Panor. in cap. nos quidem. num. 3. & 10. de testam. nam terminus præfixus ad aliquid faciendum perimi præsumitur in dubio à die publicationis ad diem designatam. Panormit. in cap. Pastoralis. num. 3. de exceptionibus, cuius rei ratio per se ipsam satis elucescit, nimirum ne longâ temporis intercapedine, detur hæreticis argumentum detrectandę pœnæ, aut conspiratione aliquâ moliendi aliquid ad euersionem Ecclesiæ. Inde ferè semper Inquisitores breui aliquo tẽpore per edictum denunciandi diem pręfigunt: satis enim sciunt illud Senecæ in Medea.

39 † *Nullum ad nocendum tempus angustum est malis.*

Altero casu quando tempus non constituitur, vt hæretici denuncien-

40 tur, † poterit in anni spatium dilatio remoueri. Ea est opinio Nauarri in Manual. c. 28. nu. 33. per tex. in cap. cum dilecti. de dolo & contumac. vbi hæc referũtur: citato Romam coram iudice, aut alium locum incumbere, vt quamprimum possit compareat, & mancre illi obligationem per totum annum. Eodem modo de edictis iudicandum, quæ annua sunt, & singulis annis repetuntur. Idcirco diutiùs citationes ex edicto emanantes extẽdi & proferri nõ possunt. Quod † si

41 † si essent perpetua, nec dubitãdum quin citationes extenderẽtur in perpetuum: argument. l. purè. 5. §. vlti. ff. de doli mali & met. except. Nec dubitent interea cum edicto adnexa sit excommunicationis pœna, quin

42 † eâ inuoluantur, qui aliquid scierint nisi intra tempus concessum edicto satisfecerint: nihilque minus existimandum, si temporis aliquod spatiũ edicto non sit vallatum, & vel torpore vel tepore conscientiæ neglexerint anno integro rem detegere, vtique hoc procedit, quia in peccatis quæ iure naturæ & iustitię legalis accusanda vel denuntianda sunt, tandiu substat obligatio denũtiandi, vel accusandi, quandiu necessitas boni cõmunis, & publica vtilitas id exigit, vel etiam quandiu particulare aliquod commodum id postulat. Sed cùm edicto comprehendatur crimen hæresis, quod publicum & contra bonum publicum est, obligatio denunciãdi nũquam soluitur, eâ maximè de causâ, quòd edicta Inquisitorum ad literam sunt obseruanda, & bonum publicum nunquam debeat quiescere. Dede-

43 cet enim hominem Christianum † vllo protextu differri posse existimare fidei vel publicæ causæ commodum. l. 2. C. de priuilegijs schol. lib. 12. nec id limites recipit, nisi fortè contra ius diuinum aut naturale in edicto aliquid iussum, & imperatum sit.

44 Sed † nec eo casu vis edicti intercidit, imò omnes obtemperare de iure tenentur, cùm inferioris nulla sit autoritas imperij detrectãdi, nec possit de viribus edicti examen facere, nec priuati hominis vlla sit in iudicẽ iurisdictio: sed ad superiores priùs querelam deferre, quàm obedientiam denegare conueniat: sic principi, aut præpositis dyscolis obediendum esse iubet Apostol. Petrus. 1. Epistol. cap.

45 2. & DD vtriusque censuræ docent † Imperatorẽ intolerabilem à subditis expelli nõ posse, nec ei obedientiãde negari, nisi priùs depositus sit. arg. c. 1. vt lite pendente, cum notat. per Dec. & Abba. in c. 1. not. 5. & in cap. significasti. not. 3. de appellationibus quibus consonat illud Senecę in Medea.

Æquum atque iniquum regis imperium feras.

46 Et † apologus Æsopi de ranis, quæ miluum regno priuare cùm vellent, non nisi consulto Ioue id fecerunt. Est quoque illud satis notum † seruos à seruientibus dominis non posse recedere, nisi priùs officio iudicis id obtineant. § sed hoc tempore. Instit. de his qui sui sunt vel alien. iur. & l. 2. ff. eodem titul.

Nunc quod spectat ad alterum dubium consideremus, an per edictum generale publicatum singulo quoque anno, quo præcipitur vt omnes conueniant in templum aliquod, certo die, ad audienda edicta, & concionem de fide, sub pœna excommunicationis, renuentes aut negligentes id facere, peccent, & in pœnam edicto comprehensam incidant. Notandum est, quòd in dubio quotiescumque lex aliquid proponit faciendum,

47 vbi vergit in periculũ animæ, † in saniorem partem, & ciuiliter, non etiã amarè intelligendum est, quia tutiùs hoc idẽ succedit, vt decidit Panorm. in c. iuuenis. de spõsalib. & Siluest. in Summ. verb. dubium, n. 4. exautoritate illa maximè autentica Ecclesiastic. 3. [Amans periculum, peribit in illo] quod vtique procedit & in pœnis in quibus mitior interpretatio sumenda est. l. si præses. ff. de pœnis. l. penult. ff. eodem. cap. hæc autem. §. pœnæ. de pœnit. dist. 1. l. semper. ff. de regul. Iuris, & regula, semper in ob-

Universidad de Deusto
Biblioteca

seuris, de regul. iur. lib. 6. Verùm cùm hoc edictũ generaliter loquatur per vniuersalem dictionem [omnes] generaliter quoque id censendum &
49 intelligendum est. Nam † vniuersalis illa dictio includit ea quæ aliàs non includerentur. Natta consil. 160. nu. 29. lib. 1. & qui omne dicit nihil excludit. l. Iulianus. ff. de legat. 3. l. omnia. ff. si cert. petat. generalis enim sermo nihil intactum relinquit. Bald. cons. 305. verb. principis. vol. 1. num. 1. Cranett. cons. 133. honorabilis. n. 5. Hippolyt. Riminald. cons. 61. n. 37. nullus igitur mentis compos, siue qui fando fari possit, siue senex, siue fœmina ab hac parẽdi necessitate potest eximi:
50 impuberes enim, cũ † testes esse possint in crimine læsæ maiestatis Clar. 5. sent. q. 24. possunt & in hæresi, vt expresse idem ostẽdit. Sic tamen intelige, dummodo fuerit data possibilitas. † Impossibilium enim nulla est
51 obligatio. l. impossibilium. vbi Bart. Alberic. &, Dec. ff. de regul. iur. c. nemo potest, vbi Dynus, Ioan. Andr. & communiter Iuris Pontificij DD. eodem tit. in. 6. Ergo quotiescumque Inquisitores indicunt vt omnes conueniant ad audienda edicta & concionem de fide, † non videntur animum habuisse obligandi omnes de
52 populo, cùm non possint omnes illuc conuenire. l. non solum. ff. de obligat. Ex quibus facile est deducere † non
53 peccare, nec excommunicationem inire qui legitimam excusationem prætexere potuerint. Nempe quòd vel morbo, vel ætate, vel aliquo alio impedimento detineantur, quæ vtique iure procedunt, quia lex semper debet interpretari in illam partẽ vt potius vim obtineat, & liget, quàm euanescat, decis. tex. l. quoties. ff. de re-
54 bus dubijs. Ergo fatendum est † non omnes obligari, & teneri ad publicationem edicti fidei adesse collectiuè & simul, sed distributiuè.

55 Si autem † edictum fidei pluries legatur, vel eodem, vel alio templo, satis est illud semel audire. cap. per totum. 22. quæst. 4. c. sicut. de iure iurand.

Quoniam instituti nostri ratio hęc fuit ab initio, vt ex edicti clausulis singulis singulas & singulares quæstiones septuaginta educeremus, easque vt statim post edicti cum Epistola Iudæ Thadæi collationem subijceremus: supereſſe nobis videbatur, vt iam ad quæstiones accederemus, & hîc primum operis vniuersi volumen clauderetur. Sed ad percipiendas & intelligendas quæstiones nonnulla desiderantur quæ pendẽt omnino ab edicti publicatione & effectu: nimirum quo pacto ad inquirendum de crimine Inquisitores deueniant, denunciationes quo ordine recipiant, tum quomodo ad accusationem efferendam accedant, Inquisitores verò ad eandã admittendã parẽtur, de his vt dicamus ad alterã quęstionem orationem transferemus.

DE

DE INQVISITIONE
quæ fit per Inquisitores, in causis fidei.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitionis multiplex acceptio.*
2 *Inquisitionis definitio quæ traditur ab Hostiense, tanquam imperfecta reijcitur.*
3 *Inquisitionis vera & exacta definitio singulariumque eius partium declaratio.*
4 *Inquisitionis finis quis, & qualis sit.*
5 *Inquisitio duplex, generalis & specialis.*
6 *Inquisitionis variæ circumstantiæ.*
7 *Inquisitio quomodo differat ab alijs iudicijs.*
8 *Inquisitio alia generalis, alia specialis, & quid vtraq; sit.*
9 *Inquisitionis via procedendi contra delinquentes duplex est, & receptissima.*
10 *Inquisitionis generalis & specialis, quis vtriusque finis.*
11 *Inquisitionis Generalis propria significatio, attinens ad institutum Inquisitorum.*
12 *Inquisitio nulla censetur, si ad ipsam non concurrunt plura requisita.*
13 *Inquisitio vt debita sit priùs constare debet de probatione corporis delicti saltim in genere, & quod sit scelere commissum.*
14 *Inquisitio quando cum sola querela seu accusatione fieri possit.*
15 *Inquisitionis remedium, quia extraordinarium est, eget accusatore.*
16 *Inquisitio ex cõsuetudine indistinctè fieri potest ex solo officio.*
17 *Inquisitio certa debet esse, specifica, & clara.*
18 *Inquisitor procedens contra aliquem, debet procedere contra delictum in specie, vt inquisitio valida sit.*
19 *Inquisitio vt dicatur specifica, debent in ea exprimi locus, & tempus.*
20 *In Inquisitione Generali non est necessaria expressio loci, & temporis: neque in ea quæ fit de crimine hæresis, vel læsæ Maiestatis.*
21 *Inquisitio formata absque indicijs præcedentibus est ipso iure nulla.*
22 *Inquisitionem ex mandato principis, ad petitionem partis debent præcedere indicia, non autem eam quæ ex Motu proprio & scientia principis fit.*
23 *Inquisitionem debet præcedere fama.*
24 *Inquisitio non potest fieri bis contra aliquem super eodem delicto.*
25 *Inquisitio, vt valida sit, fieri debet à competenti iudice.*
26 *Competentia iudicis, ex quibus causis petenda sit.*
27 *Familiares S. Officij regni Siciliæ, an sint exempti de iure diuino.*
28 *Inquisitores regni Siciliæ omnimodam iurisdictionem habent in suos subditos.*
29 *Inquisitio regulariter, non potest formari transactis 20. annis à die commissi criminis.*
30 *Præscriptio non currit in delicto hæresis, neque in aliquibus casibus.*
31 *Inquisitio, vt formari possit, rei præsentiam de iure postulat.*
32 *Inquisitio ex consuetudine formari potest, etiam contra absentem, & non contumacem.*
33 *Inquisitio cui superuenit qualitas aggrauans, euanescit, & noua subsequitur inquisitio.*
34 *Inquisitio vbi delictum non est pœnale*

Universidad de Deusto
Biblioteca

nale formari non potest.
35 Inquisitionem qualis fama præcedere debeat.
36 Inquisitori constare debet de crimine commisso, super quo Inquisitionem est facturus.
37 Inquisitio fieri debet in forma debita, & decenti, & quæ sit illa.
38 Inquisitio super criminibus grauibus est facienda.
39 Inquisitores, an possint inquirere in prouincia sibi credita super crimine, vel criminoso occulto.
40 Delictum proximi occultum detegere, an sit iure prohibitum & quo iure.
41 Inquirere & interrogare testes de crimine occulto proximi non laboratis infamiâ, an sit licitum.
42 Fama quando sufficiens sit ad inquirendum, & ad torquendum.
43 Iudex an possit interrogare criminis reum, de sociis criminis.
44 Iudicium humanum an iudicet de occultis.
45 Iudex agnoscens delictum viâ Inquisitionis, an possit illud punire pœnâ ordinariâ.
46 Inquisitores possunt procedere ad inquirenda crimina occulta.
47 Inquisitores sunt indices delegati à Papa.
48 Inquisitores iure pontificio iurisdictionem plenam habent in omnes hæreticos.
49 Inquisitorum officium non solùm est vtile, sed necessarium Reipublicæ Christianæ.
50 Hæreticos scriptura sacra comparat noxijs & obscœnis animalibus.
51 Hæresis crimen omnium est maximum.
52 Hæreticos statim sub præcepto denunciare tenemur.
53 Inquisitio specialis contra aliquem non præuiâ infamiâ, iniusta est.
54 Homini insunt duæ qualitates, altera naturalis, altera accidentalis: & quid vtraq; sit.
55 Homo quilibet naturaliter præsumitur bonus.
56 Homo quilibet in dubio præsumitur bonæ fidei, & viuere secundum legem.
57 Notarius in officio suo præsumitur verum scribere.
58 Testis in dubio non præsumitur velle deierare.
59 Testium dicta in meliorem partem sunt interpretanda.
60 Negatiuam qualitatis naturalis neganti incumbit probare.
61 Homo bonis, & virtutibus plenus fuit creatus.
62 Homo in dubio præsumitur bonus, verificatur in homine baptizato non autem in Iudæo.
63 Iudicium temerarium est, delinquentem occultum, absq; probatione iudicare, & contra eum alios interrogare.
64 Inquisitionem præcedere debet diffamatio delinquentis, & à quo principio deducatur.
65 Inquisitores non possunt inquirere absq; infamiâ, rumore, aut clamore.
66 Inquisitores non solùm in delictis occultis, verum nec in publicis possunt contra aliquem absq; infamiâ procedere.
67 Iudex iustitia est animata, & castos iustitiæ.
68 Fama orta à viris probis vicem gerit accusatoris, & iudex ex illa potest inquirere contra aliquem.
69 Fama in casu hæresis non quælibet, sed vehemens, & grauis debet esse ad inquirendum specialiter.
70 Fama quæ per duos testes omni exceptione maiores probatur, sufficiens est ad pœnam ordinariam infligendam.
71 Fama vno teste comprobata, nec semiplenam probationem facit nec indicium inducit.
72 Fama quid sit.
73 Fama vel infamia quomodo probanda est per testes.
74 Fama alicuius in quo loco quærenda sit.
75 Fama sola non sufficit in criminalibus ad mortis pœnam inferendam.

76 Notoria notoria delicti, & delinquentis euidentia vicem gerut accusatoris, vt iudex possit per receptionem testium contra aliquem specialiter procedere
77 Notorium quid sit.
78 Deus, cui omnia manifesta sunt, non punit sine accusatore.
79 Denuntiatio delictorum in graue damnum Reipublicæ vicè gerit accusatoris.
80 Hæresis crimen per confessionem rei probatur.
81 Confessio, inter omnes probationum species obtinet principatum.
82 Confessio sola rei, cum de delicto non constat, non sufficit ad condemnationem.
83 Confessio sola rei in hæresis crimine sufficit ad condemnationem.
84 Hæreticus probatur quis ex aliquâ ipsius scripturâ, vel librorum improbatorum lectione.
85 Hæreticus probatur per facti euidentiam.
86 Inquisitores ex suspicione vel indicio an possint procedere specialiter contra aliquem.
87 Hæresis crimen an præsumptionibus & indicijs probari possit.
88 Hæresis crimen leuiores probationes quam alia crimina postulare falsum est.
89 Iudicium temerarium est aliquem pro hæretico iudicare ob leues coniecturas.
90 Crimen quò grauius est, euidentiora iudicia requirit.
91 Inquisitores an ex solo libello porrecto sine inscriptione possint procedere.
92 Inquisitores in hæresis crimine propter suspiciones verisimiles non præcedente infamiâ possunt contra denunciatum in libello inquirere.
93 Denuntiatio de hæresi tripliciter potest fieri.
94 Inquisitores magnâ prudentiâ uti debent cum libellos ad se transmittunt testes, de crimine continentes, & quomodo illos debeant examinare.
95 Inquisitores contra hæreticum occultum, quomodo procedere possint.
96 Inquisitor vnus cum nouit secretò aliquem hæreticum, potest illum consocio Inquisitori denuntiare, vt contra illum procedat.
97 Socius criminis an admitti possit ad accusandum, & testificandum.
98 Socius criminis, an possit contra socium torqueri.
99 Socius criminis in casibus exceptis, & præcipuè in crimine hæresis admitti potest ad accusandum & testificandum.
100 Iudex cui constat de delicto, sed non de delinquente, an possit inquirere testes interrogando, ad inueniendum delicti autorem.
101 Iudex interrogans quis patrauit hoc delictum, an talis inquisitio generalis censeatur.
102 Criminis euidentia an indigeat accusatore.
103 Inquisitores an possint ex consuetudine vniuersali procedere contra reum, absq; præuiâ infamiâ, si constat de delicto.
104 Delicta punire an semper sit vtile Reipublicæ.
105 Punitio delictorum iniquitatis, & malorum medicina est.
106 Delinquentes cùm non puniuntur publica turbatur lætitia.
107 Delicta quæ fiunt in offensam Dei sunt & dicuntur publica.
108 Iudices cùm constat de delicto, & non de delinquente, si secretò illum nouerunt, an sine infamia possint contra illum inquirere, & testes interrogare.
109 Dominus non inquisiuit contra villicum absque infamia delicti.
110 Deus delicta publica Sodomorum non inqui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

inquisiuit absque infamiâ eorundem.

111 *Iudices in delicto publico an possint sine fama contra delinquentem occultum ad partis querelam inquirere.*

112 *Fama qualis requiratur, vt iudex possit inquirere.*

113 *Interrogatus à iudice de delicto occulto à se commisso medio iuramento an possit vel teneatur se prodere & infamare.*

114 *Fama an æquiparetur vitæ, & an simus domini vtriusque.*

115 *Infamans seipsum, an faciat contra diuinum præceptum.*

116 *Famam propriam contemnere an sit reprehensibile.*

117 *Iudices in delicto notorio tenentur inquirere in genere, quis tale delictũ commiserit.*

118 *Testis interrogatus à iudice in delicto notorio super delinquente occulto, nõ potest illum detegere.*

119 *Infamia delicti necessaria est in causis tanquam accusator, vt in illis Iudex procedat.*

120 *Iudices ex officio tenentur punire delicta notoria.*

121 *Delicta manifesta cõmuni ordine iudiciario non egent.*

122 *Fama delictorum in aliquo loco sufficiẽs est vt iudices generaliter inquirant ad inueniendum delinquentes in speciali.*

123 *Iudex in Inquisitione generali tenetur interrogare, quis crimen cõmiserit: non tamen in speciali, an hic, vel ille.*

124 *Iudex si in Inquisitione generali indicia contra aliquem inuenerit, poterit contra illum procedere.*

125 *Occultos peccatores reuelare, est cõtra ius naturæ.*

126 *Iudex etiam si habeat testes occultos iurantes de crimine, si delinquens nõ laborat infamiâ, non potest contra illum inquirere.*

127 *Deus cùm iudicat, non solùm requirit infamiam delicti, sed etiam delinquentis.*

128 *Interrogatus separatim à iudice de occultis alicuius delictis quorũ nõ laborat infamiâ, quid respõdere debeat.*

129 *Iudex interrogans quis commisit delictum, adstringit interrogatũ ad respondẽdum specialiter, & detegendum personam in particulari.*

130 *Delicti euidentia tunc habet vicẽ accusatoris, quando simul constat de delinquente.*

131 *Iudicum consuetudo in Inquisitione Generali, nõ est interrogare circa personam in speciali, sed circa circũstantias delicti.*

132 *Delicta aliqua nociua Reipublicæ aliquando expedit manere impunita.*

133 *Inquisitionem omnino specialem infamia debet præcedere tã delicti quàm delinquentis, & testis interrogatus tenetur respondere.*

134 *In inquisitione speciali, delicti generalis de persona iudex licitè interrogat, testis verò non potest detegere reum non laborantem infamiâ.*

135 *Delinquẽs occultus interrogatus fortè de suo crimine à iudice, cùm inquirit generaliter non tenetur respondere.*

136 *Iudex in delicto publico potest & tenetur de auctore delicti inquirere in genere.*

137 *Testis interrogatus iuridicè, de delinquente in genere, si illũ nouit in specie non laborantem infamiâ, nõ tenetur aperire veritatem.*

EXPOSITA iam sancta Inquisitionis origine, & declaratâ Summi Pontificis potestate, à qua omnis iurisdictio delegata dimanat. Explicato etiam ipsius Inquisitionis edicto quo apparet, quinam in suspi-

suspicionem læsæ fidei sint vocandi, ipse rerum ordo postularo videtur, vt de ipsamet Inquisitione sermonem instituamus.

Quare vt seruato ordine procedamus, primò aperiendum est, quid & quotuplex sit Inquisitio. Quia (vt inquit Cicero libr 1. de officijs) omnis quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet à definitione proficisci, & probat ratio tex. in l. 1. in principe. de iustit. & iur. vbi dicit Iurisconsultus. [Iuri operam daturum prius nosse oportet quid sit ius] & tradit copiosè Cagnol. in l. 1. ff. de reg. iuris bona igitur diffinitio constare debet genere, & differentia, ex Aristotele 2. Posteriorum & 3. Topicorum, atque inter alia requisita, debet conuerti cũ suo diffinito tex. in l. 1. §. dolo. ff. de dolo. l. 1. ff. de tutel. & l. 1. ff. de. testamẽt. & l. omnis diffinitio. ff. de reg. Iur.

1 Inquisitio † etenim multifariã accipitur, vt post plures (quos retuli in Responso pro defensione iurisdictionis sancti Officij regni Siciliæ cap. 2. à num. 2.) tradit Eymericus in Directorio Inquisit. part. 3. titul. de tertio modo procedendi in causa fidei, per viam Inquisitionis: & ibidem Franc. Pegna comment. 16. Tabiẽs. in verb. Inquisitor. §. 27. num. 28. Hostien. in sum. titul. de Inquisitione. §. 1. Antoninus. 3. p. sum. tit. 9. cap. 7. Iulius Clarus in pract. Crimin. §. final. quæstion. 3. Gundisaluus tract. de hæret. quæst. 15. Ludouic. Carrerius de hæretic. n. 102. Franciscus Cassonus in tract. singulari quæstion. Criminal. cap. 8. Repertor. Inquisitorum & Locatus, in opere Iudiciali, verb. Inquisitio & Abb. Felinus, & Marian. Socinus in. c. qualiter, & quando. de accusat. & in l. congruit. vbi latè Bart. ff. de offic. Præsid. Grammat. vot. 3. num. 32. Hippolytus in pract. §. constante. numer. 12. & 19. cum seqq. gloss. in d. capit. qualiter & quando, Alexand. cons. 120. vol. 7. Dominicus de Soto de ratione tegendi, & detegendi secret. 2. memb. quæstione 6. 1. dubio & mẽb. 3. quæstion. 3. & latè Prosper Facinac. in tomo. 1. quæst. criminal. quęstion. 1. num. 4. optimè Marianus Soc. in d. c. qualiter & quando.

2 Est autem Inquisitio† (autore Hostiense in summ. titul. de Inquisitione. §. 1.) alicuius criminis manifesti ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta, inuestigatio. Hanc definitionem probat Frãc. Peg. vbi suprà d. cõ. 16. Cæterum quia hæc definitio nõ conuertitur cũ suo definito, & alias patitur exceptiones, minimè assumenda est tanquam imperfecta, non enim est verum semper quòd Inquisitio sit manifesti criminis: & propterea inuestigatio factum redolet, & longè distat ab Inquisitione: nam Inquisitio non est facti, sed iuris.

Aliter etiam alij describũt sed vtique malè, quorum opiniones cõsultò prętermitto.

3 Inquisitio † igitur quoad nostrũ spectat institutum, sic potest describi, vt cõprehẽdat personas & delicta, vt sci licet sit ius per officiũ procedẽdi vel inquirendi ad inuestigandũ quẽlibet criminosum hæreticum aut suspectũ de hęresi, eiusdẽq; defensorẽ fautorẽ, receptatorẽ cuiuscũq; status & cõditionis sit. In territorio vel prouincia credita Inquisitorib. à Sum. Pontific. delegatis. Hæc descriptio probatur ex tex. in c. ne aliqui. & c. per hoc. de hæret. lib. 6. vbi DD. & habetur in Instruct. Hispalens. anni 1484. cap. 1. & 1500. etiam cap. 1. sub. D. Didaco Deza Inquisitore Generali. tex. in l. 3. & l. congruit. ff. de officio Præsid. c. 1. de offic. ordinar. & c. bona. de electione.

Dixi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dixit autem [ius] quia hoc ponitur vt genus suum, reliqua verò verba ponuntur ad differentiam, & quia nulla inquisitio est facti, nisi ex suo exercitio.

Dixi etiam [per officium] ad differentiam accusationis & denunciationis, inquisitio etenim non deseruit accusationi, sed duntaxat in ea proceditur ex officio.

Vlterius dixi [procedendi seu inquirendi,] quia talis inquisitio non fit ad condemnandum vel puniendum, sed ad inueniendum, vt in dictis iuribus: quod vtiq; idem dicendum est de verbo illó [inuestigare.]

Præterea dixi [cuiuscunque status vel conditionis] quia Inquisitores fidei contra quoscunque etiam exemptos procedunt: tex. in c. vt officium. §. deniq;. de hæret. lib. 6. cum similibus.

Rursus dixi [criminosum hæreticum] quia regulariter non habet locum inquisitio in causa ciuili. Ita tenet Innoce. in c. ad nostram. de iureiurand. & ibi Panorm. in c. exhibita. de re iudic. Idē Panorm. & Ioa. Andr. in c. fin. de foro compet. lib. 6. quoniā pro priuato commodo agendum est ciuilibus actionibus, vt in cap. 1. de libell. oblat. & instit. de action. in princ. Angel. in l. si vacantia. C. de bonis vacantib. lib. 10.

Dixi præterea [in territorio seu prouincia à Summ. Pontif. Inquisitoribus credita] quia cognitio & punitio hæreticorū Inquisitoribus à Sum. Pontif. specialiter demandata est in ea prouincia vbi resident. d. cap. ne aliqui. cap. per hoc. de hæret. lib. 6. Simanc. de Cathol. instit. tit. 34. nu. 13. Collectaneus in cap. ad abolendam. de hæret. & ibi Ancharan. Alciatus in Rubric. de offic. ordin. nume. 19. Geminian. in d. c. ne aliqui & in cons. 54. Lapus alleg. 32. incipiē. an frater. Fredericus de Senis cons. 145. Ab. in cap. causa matrimonij. num. 7. de offic. leg. & in cap. final. de sentent. & re iud. Gundisaluus in tract. de hæret. quæstione 23. num. 6. Locatus in verb. Inquisitor. nu. 5. & alij plures: non itaq; extra territorium Inquisitoribus præstatur obediētia. Ad hęc faciunt prędicta instruct. Hispalens. anni. 1500. cap. 1. & l. extra territorium. & l. final. ff. de iurisd. omn. iudic.

4 Huiusmodi autem Inquisitio † fit ad hoc, vt reperti hæretici per nouum processum castigētur, & vt perditi ac impij homines à prouintia, siue territorio repellantur ac puniantur: interest enim boni & zelo accensi Inquisitoris & cuiuslibet alterius iudicis pacatam, & purgatam habere creditam sibi prouinciam impijs ac malis hominibus. tex. in cap. vt officium. de hæret. lib. 6. & in d. l. 3. & l. congruit. ff. de offic. præsidis. & tenet Specul. in. titul. de leg. §. super. in princip. Anton. Scapi in tract. iuris non scripti. libr. 5. capitul. 32. & 33. Mar. Soci. in Rub. de accusat. nu. 18. plures Inquisitionis formulas tradit Iacob. Nouell. in sua pract. q. 31. vers. quæro, quæ sit forma Inquisitionis. Angel. de malefic. in verb. hæc est quædā Inquisitio: in princip. Papiens. in pract. in forma Inquisit Bonifac. de Vitalinis in tit. de Inquisitione, & earum formis. Iulius Clar. in pract. §. final. q. 31. vers. quæro quæ sit forma. Prosper Farinace. in tit. de Inquisit. à n. 1. qui tenet quod Inquisitio in genere nihil aliud sit, quàm delicti, iudicis officio & autoritate facta informatio, secundùm Iodocum in pract. Crimin. tit. de Inquisition. c. 8. nu. 1. quæ descriptio placet etiam Iulio Claro vbi suprà, quæst. 3. vers. & aduerte. & quæst. 11. in principio.

5 Plures † alias Inquisitionis distinctiones afferunt scribentes. Aliam appellant generalem: specialem alteram. Generalis accipitur quatuor modis, de quibus per Angel. de Malefic. in verb. hæc est quædam inquisitio. §. & pro expeditione istius materiæ. n. 3. Nouell. in pract. in princip. nume. 2. Bald. autem inquit in l. ea quidem. C. de accusat. quòd inquisitio sit duplex, alia facti, quæ fit ad Curiæ informationem, vt in l. congruit. ff. de officio Præsidis. alia verò iuris, quæ fit ad criminis punitionem, vt in l. 2. §. si publico. ff. de adult. Et sic dicerem Inquisitionem esse iuris, & facti, respectu diuersorum effectuum secūdùm Hostiens. in tit. de Inquisitione. §. 1. Alij aliter distinxerunt ac præcipuè Specul. in tit. de inquisitione. §. quomodo autem. dicētes quòd dupliciter etiam accipiatur, vna præparatoria, quæ fit ad inueniendum delictum; alia autem solennis & ordinaria, quæ fit ad puniendum. Nouellus verò & alij, tripliciter eam distinxerunt, vnam specialem tantùm, aliam generalem tantùm: Tertiam, generalem, & specialem simul. Quorum exempla assignat Iodocus in pract. crimin. d. tit. de Inquisitione. cap. 8. numer. 14. At verò Marianus Socinus nouem capita distinctionum in Inquisitionis materia ponit in repetitione cap. qualiter & quando. 2. de accusat. art. 1. in 1. quęst. nume. 701. & penult. vbi omnes istas
6 species exemplificat. † Inquisitio autem qualiter, quando, contra quem, à quo facienda sit, & quis sit eius effectus, vnde elicitur, ad cuius instantiam, quæ sint præambula necessaria, & quo in loco facienda sit, qualiter sit in ea procedendum, tradit ipse Marianus Socinus in d. cap. qualiter & quando. 2. à nu. 1. vbi etiam sub nu.
7 93. † assignat differētias inquisitionis ab alijs iudicijs, dicens: quòd in inquisitione fama habetur loco accusationis. c. licet Heli. de simon. In alijs vero iudicijs nullus punitur sine accusatore, cap. 1. vt Ecclesiast. benefic. cap. relatum. 5. quæst. 2. Item quia in inquisitione recipiuntur testes, lite non contestatâ, in alijs non. Præterea differt etiam, quia in illa recipiuntur testes minus idonei, quando fit inquisitio tam in capite, quàm in membris: secus in alijs, vt in cap. ex parte. de testibus. c. in testibus. 4. quæst. 3. & maximè in criminalibus. l. sciant cuncti. C. de probat. Rursus quia inquisitio fit de manifestis per famā, vt ibidem Marianus Socin. in 10. art. princip. Alia verò iudicia intentantur etiam super occultis, dummodo probari possint. cap. plerique. 2. quæst. 7. Idem Socinus in dict. cap. qualiter & quando. in final. notab. de accusat. de pœna autem inquisitionis tradit idem Socinus loco suprà allegato. nu. 51. vbi plenè de materia inquisitionis.

8 Ego verò duplicem † constituo inquisitionem, generalem scilicet, & specialem. Generalis est inquisitio quæ contra incertum delinquentem per iudicem fit ad generaliter inquirendum, quis nam delictum commiserit generales informationes assumendo. Specialis est quę fit per iudicem contra particularem personam, de cuius delicto iam Inquisitores notitiam habēt, vel per accusationem, vel per denuntiationem, vel etiam
9 alio modo. † Et his duobus modis, hodie contra delinquentes per Inquisitionem proceditur, imò vbiq; terrarū practica, vsu & communi stylo receptum est secundùm Innoc. in c. bona. 1. nu. 5. de electione, quem refert ad hoc propositum Bald. in l. edita num. 30. C. de edendo. & in l. ea quidem. n. 42. C. de accusat. & ibi Angel. n. 5. DD. in c. Inquisitionis. vbi Anan. nu. 4. & Felin. n. 5. de accusation. Tiraquell. de pœnis temper. cauſ. 53. n. 3. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

plures alij quos refert Iul. Clarus in pract.quæstion.5.vers.poterit igitur. & quæstion.20.in princip.& quæstion.
10 54.vers.item quia.vbi inquit, † quod generalis inquisitio fit ad inuestigandum delinquentem,specialis verò ad puniendum, & condemnandum. In hanc sententiam venit Ægid.Bossi.in tit.de inquisitione num.2.& post prædictos, hanc distinctionem approbat Menochius in tract.de præsumpt.lib.
11 1.quæstion.88.num.7.& 8. ex quo † sequitur,quod non dicetur generalis inquisitio,saltem quoad nostrum spectat propositum,illa quæ fit per officiales,cùm ineunt officij sui munus ab initio:de qua in l.congruit.ff.de officio præsidis. Huius loco succesſerũt banna siue proscriptiones generales, quas potestates in principio sui officij contra homines malæ conditionis & famæ publicari mandant, vt testatur Angelus de Malefic.in dicto verb.hęc est quædam inquisitio.num.3.sed illa dicetur tantummodo quæ fit cùm publicatur generale edictum, ad inuestigandum malefactorem, de quo nullam notitiam specialem Inquisitores habent:sed ad instantiam promotoris fiscalis sancti Officij quolibet anno fit,vt ex forma edicti patet, & tenet Eymericus 3.p. Director.n.52. in forma admonitionis de hæreticis reuelandis.Zanch. tract.de hæret.c.11.n. 2.Franc.Pegna d.3.part. Director. cõment.130.Rojas de priuilegijs Inquisit.n.415.& latè diximus in tit.de edicto. Vtraq; †
12 tamen inquisitio formata nulla erit,& processus inde sequutus nullus pariter erit,si non concurrunt plura requisita. Gratus cons. 97. numer.12.& consil.57.numer.11.lib. 1. vbi inquit quòd omnes Doctores intrepidè ita tenent. Petrus Calefatus inter consil.crimin. consil. 104. numer. 3. libr.1.& Ludouicus Catil. consil. crimin. diuers. quæst.num. 1. lib.1.in paruis. idẽ tenet Angel.cons. 178.Soc. Iunior cons.37.in princip.& cons.38.num.21.vol.2.& cons.117.in principio vol. 3. Marsilius cons. 128. numer.8.& cons.130.numer.17. & in pract.§.secunda quæstio.num.87. Parisius consil.163.col.fin.vol.4. Galeat. Maluas. in cons. crimin. diuers. 110. numer.37.vol.1.Bossius in titul.de inquisit.numer.77. qui omnes tenent quòd quando inquisitio est inepta & nulla,tunc non potest sequi condemnatio per eã,quia omnia corruũt.Imò reus absolui debet ab obseruatione iudicij,& de nouo alius inchoatur processus per l.libellorum.vers. quòd si libelli ff. de accusationib. ibi: si libelli inscriptionum legitimè ordinati non fuerint rei nomen aboletur, & ex integro repetendi reum potestas fit:ad idem tex. in l.si maritus. 2. §.final.vers.final.ff. de adulter.l. 1. ff. si mensor fals. mod. dixe. & plura in proposito adducit,Anton.Gomez Variar.resolution.tom.3.tit.qualiter formetur accusatio.num.1.Roland.cons. 51.num.23. vol.3. & cons.94. numer. 77.volum.4.Iul.Clarus quæst.20.versicul.ad formandam.Tiberius Decianus cons.25.num.11.& cons.18.num. 41. vol.1. Prosper Farinacius titul.de inquisitione.quæstio.1.& quæstio.11. nu.35.

13 Ad debitam † igitur inquisitionẽ faciendam multa collectiuè sunt necessaria,quorum præcipua hîc aperiẽtur, vt facilè quisque totam materiã vtriusq; fori Ecclesiastici & secularis percipere possit, & vt quæ doctores sparsim dixerunt,in vnum velut fasciculũ possit colligere.Primũ ipsius delicti existentia vt probetur,debet cõsistere,saltem in genere:aliàs in quem quam inquiri non potest.l. 1.§. item illud.ff.ad Syllan.& ibi omnes cõmuniter:illic eiusmodi sunt verba:[Item illud sciendum est, nisi cõstet aliquẽ esse

esse occisum non haberi de familia quęstionem:liquere igitur debet scelere interemptum,vt senatus consulto locus sit:] ex quo text. probatur quòd non solùm debet constare delictum esse cõmissum,sed etiam scelere,hoc est dolo fuisse commissum,vt annotauit Brunor à Sole in suo vnico cons.crimin.n.13.hanc sententiã probant Bart.August. Rom. Cuman. Io. Igneus & alij in d.§.item illud.& Angel. de Malefic.in verb.fama publica Bald.in l.quoties. §. si quis nomen. ff. de hæred. instit. DD. in l. necessario. §.1.ff.ad Syllan.l.vnde Neratius.§. final.ff.ad leg.Aquiliam.l.1.§. si quis vltro. ff.de quæstio. l. Diuus Traianus. ff.de milit.testamẽto.l.si is. 66. §.si tu Titium.ff. de furt. l.si quis legarum. §. cæterum. ff. ad l. Cornel. de fals. l. eius qui delatorem. vers. nec enim. ff.de iure fisci.Bal.in.l.si quando. col. 1.numero.2.C. vnde vi. Castrens. & alij in l. quoties. ff. de hæredibus instit.Bald.in cap.at si clerici. numero, 8.de iudic.Gandin. de præsumpt.col. 3.Boss. de delict. numero 1. Iodocus in d.pract crimin.capit 8.numero.11. vers. necessum est.Gabriel qui plures adducit in titul. de malefic. libro 7.conclus.17.quicquid dicat Iul.Cla-
14 rus in practic. crimin. quæstione 4. † in princip. asserens quòd sola querela in hoc casu, seu accusatio sufficiat ad inquirendum absque eo,quòd aliter constet de corpore delicti, & aliter faciendo posset in syndicatu puniri, vt ibi per eum, cuius quidem sententia intelligenda est, vt procedat in delictis facti transeuntis, cuius non remanent vestigia. Prosper Farinac. in quæstione crimin. libr.1. titul.de inquisitione.quæstion. 2.à numer.1.Foller .in pract. crimin. versicul. capiat informationem. numero 4.Boss. tit.de delict. numer. 40. vbi inquit, quòd non satis est constare de facto, nisi etiam constet de qualitate facti. & hanc dicit cõm. Farinac. vbi suprà, & tenent Bart. Angel.Roma. & Cuman.in d. §. item illud.

15 Secundò † obseruandum est,quod inquisitionis remedium extraordinarium est,nisi enim pręstò sit accusator, iudex ex officio inquirere non potest.l. rescripto. §. si quis accusatorem.vbi glos.ff.de muneribus, & honoribus.l. fin. & ibi Alberic. ff. de in ius voca.cap.1.de accusat.& ibi DD. l.3.de accusat. can. quisquis.22. quæstion.4. Gandin. in titul. quid sit accusatio.in princip. Roman. sing. 519. Corn.cons.33.in principio vol.4.glos. in.l.2. §. si publico. versic. sine accusatore. ff. de adulter. quæ communiter approbatur, vt refert Albericus in l.ea quidem. numer.4.C. de accusat. Conrad.in pract. crimin. titul. de inquisition. numer. 1. vbi refert ex Bart. in d.§. si publico. Idem tenet Marianus Socinus in capit. qualiter & quando.numer.106. de accusat. Bernard. Diaz in regul. 336. Decius in Rubrica de iud. in 1. lectur. numer. 76. & in 2. numer. 44. Iulius Clarus in pract. quæstion. 3. versicul. debet autem scire: qui plures alle-
16 gat. Hodie verò † de generali consuetudine, indistinctè in omnibus delictis ex officio procedi potest, & in specie de crimine læsæ maiestatis. Menochius cons.100. nume. 266. libr.1.imò ex consuetudine generali dicitur remedium ordinarium. Alberic.in dict.l.ea quidem.column. 2. versicul. de consuetudine tamen. C. de accusat. vbi etiam Bald. numer. 44.Ioann. de Anania in cap. Felicis. colum.2.de pœn.lib.6. Antonius Gomez Variarum resolutionum tom. 3. titul.de delict.cap.1. numer. 49. in fine. Decianus consil. 18. numer. 195. lib.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

17 Tertium, † Inquisitio debet esse certa, specifica, & clara, continens in se omnes delicti qualitates, & circūstantias: ita vt reo defensio non tollatur, minimè enim valet obscura, generalis, & incerta. tex. in l. libellorum. ff. de accusat. ex quo text. communiter DD. dicunt, quod actor quisque, suam actionem proponere debet certam & claram, vt reus meliùs possit se in iudicio defendere. Abb. in cap. final. de purgat. canonic. Maranta in Specul. p. 6. tit. de Inquisit. num. 37. quos sequitur Io. Mari. Mōticellus in pract. Reg.
18 1. nu. 4. † Ex quo sequitur, quòd si Inquisitor procedat contra aliquem, eo quod sit solitus prorumpere in blasphemias & alia committere delicta, non valet Inquisitio. In specie enim debet dici ab eo pronūciatas illas esse: quia alias diceretur vaga, obscura, & incerta inquisitio. Bosius in d. tit. de Inquisitione nume. 15. Decius in l. edita. C. de edendo. Angelus ibidem: & in cons. 83. Vulpell. in 1. Responso
19 crim. Debet itaque † exprimi (ad hoc vt dicatur specifica inquisitio) locus, & tempus text. in d. l. libellorum. de accusat. c. final. §. libellorum. 2. quæst. 5. quæ iura quanuis loquantur in libello accusationis, procedunt etiam in libello Inquisitionis, cum hodie inquisitio successerit in locum accusationis. l. penult. ff. de pub. Iudic. l. cōgruit. ff. de offic. præsidis. glos. & DD. in d. l. ea quidem. c. de accusat. Bart. in l. 2. §. si ex publico. num. 12. ff. de adult. & ibi Bald. num. 57. Marsil. in pract. §. constā te. num. 32.

20 Verùm † prædicta opinio non procedit in Inquisitione generali, quam Inquisitores quolibet anno tenentur facere, in qua non est necessaria expressio loci, & temporis, Bald. Cōs. 355. libr. 5. & 428. in principio eodem vol. & cons. 490. libr. 3. Ruyn. cons. 10. in princip. vol. 5. Marsil. in Rubrica. ff. de probat. numer. 360. Bart. Angel. & alij, de quibus per Boss. in tit. de Inquisit. num. 100. Ioan. Marc. Monticell. in pract. crimin. reg. 1. nu. 3. & 4 vbi inquit, [idē in inquisitione super crimine hæresis vel læsæ maiestatis, in quo minimè exprimendus est locus & tempus commissi criminis,] ita Angel. de Malefic. in vers. hæc est quædam inquisit. num. 64. Purpurat. in l. edita. numer. 54. vers. 4. limitetis. C. de edend.

21 Quartò † inquisitio formata nullis præcedentibus indicijs ipso iure est nulla. text. in l. milites, & ibi Doctores C. de quęstion. & l. iustissimos. C. de offic. rector. prouinc. & in l. si quis alicui. C. ad legem Iul. maiestat. Marsil. in pract. §. constante. num. 33. & in consil. 2. n. 23. & cons. 117. n. 11. vol. 2. Ludouicus Cato in cōs. crimin. diuersar. quæstion. numer. 1. lib. 1. in paruis: vbi inquit quòd illud totus mundus seruat, & eam sententiam dicit ab omnibus receptam. Ruinus cons. 2. num. 7. vol. 5. Aymon. cons. 262. in princip.
22 Boss. tit. † de Inquisitione formata ex mandato principis, quando, scilicet mandat contra aliquē inquiri, intelligendū est indicijs præcedentibus, & nō aliàs. glos. & Bald. per illam glos. in c. licet vndiq;. de off. legat. quem refert. & sequitur Boss. vbi suprà, n. 23. Rolād. à Valle cōs. 94. n. 11. vol. 4. quæ quidē sentētia intelligi debet, si princeps ad petitionem partis inquiri mā dauerit cōtra aliquem, secus autem si motu proprio, quia ipse scit quem deliquisse: tunc enim nō est dubiū quin possit formari inquisitio nullis præcedentibus indicijs. Marsilius singul 14. & in pract. §. constante. nu. 21. glos. cōmuniter approbata in cap. 2. in verb. fuerat. de accusat. libr. 6. Innoc. in cap. cum oportet. de accusat. Alexan.

cons.

cons. 180. in causa. Angel. num. 2. vol. 2. Dec. cons. 175. num. 3. Menoch. in tract. de arbitra. iudic. quæst. 78. num. 4. lib. 1. Prædictorū ratio est, quia sciētia principis in hoc casu supplet omnem defectum Inquisitionis. Hieronym. Magont. Decis. Lucen. 22. nu. 7. part. 1.

23 Quintò, † fama præcedere debet Inquisitionem. tex. in cap. qualiter & quando. 2. de accusat. & ibi Marianus Socinus de accusat. cap. Inquisitionis. eodem tit. cap. 1. & 2. eodem tit. lib. 6. cap. licet Heli. de simo cap. Deus omnipotens. 2. quæstion. 1, Grammaticus cons. 35. num. 50. & cons. 38. num. 28. Alexand. cons. 174. vol. 6. & cons. 138. in princip. eodem vol. Marsil. in pract. §. constante. num. 12. Ruin. cōs. 80. vol. 4. Salicet. in l. quod promulgantis. C. de offic. Prefect. vigil. Bal. in tit. de pace constant. §. damna. circa fin. & in. cap. licet vndique. de offic. ordin. Iason. in l. si legatum. nu. 25. de legat. 1.

24 Sextò † non potest in quenquam de eodem delicto bis inquiri, si tamē de illo iam fuerat absolutus l. penult. §. fin. ff. naut. caupon. stab. l. sicut. §. ijsdem, vbi Bartholus. ff. de accusat. c. de his. vbi DD. de accusat. l. fin. C. de custod. reorum. Alexand. cons. 11. vol. 1. & communem dicit Io. Maria Mōticell. in pract. criminal. Reg. 1. num. 8. Angel. de Malef. verb. ad querelam. num. 90. vers. subsequēter quæro. vbi de cōmu. testatur. Gandin. in tit. vtrū ille contra quē fuit per Inquisitionē processum possit iterum accusari. Marāt. in Specul. in 6. p. tit. de Inquisitione num. 48. Mant. cons. 251. lib. 1. Iul. Clar. in pract. quęst. 57. in princ. pract. Conrad. tit. de accusat. num. 11. vbi commu. dicit Cephal. cons. 39. n. 14. vol. 1. & cons. 192. n. 12. vol. 2. Foller. in pract. crimin. cap. 35. num. 3. vbi affirmat quòd hæc cōclusio sit communiter approbata ab omnibus Legistis & Canonistis. Ioan. Maria Monticell. in pract. crimin. reg. 1. numer. 8. copiosè Prosper Farinac. tit. de Inquisitione q. 4. nu. 1.

Septimum † est, competentia iudi
25 cis, quia si à non iudice inquisitio formatur, nulla est: tot. tit. si à non competent. iudic. Angelus de Malefic. in verb. hęc est quædā inquisitio. vers. 4. principaliter requiritur. Boss. d. tit. de Inquisit. nu. 72. Cōrad. in pract. tit. de Inquisit. n. 6. & 7. Iodocus in pract. de Inquisitione cap. 8. n. 4. † Ista etenim rei suppositio ad hoc vt possit iudex inquirere, contra eum consideratur
26 aut ratione loci, originis, vel domicilij, vel ratione delicti. tex. in l. 1. C. vbi de crimine agi oportet. Alias iudex nō posset contra eum inquirere. cap. si diligenti. de foro competenti. Angelus de Malefic. vbi suprà nu. 50. Boss. d. tit. de Inquisitione num. 67. Couaruu. pract. quæstion. c. 11. num. 6. Iodocus. d. c. 8. num. 4. de Inquisitione. † Hinc infertur vera doctrina,
27 quòd inquisitio formata per iudices seculares, contra familiares sancti Officij regni Siciliæ, nulla est & inualida illi enim coram iudice laico, neq; ciuiliter neq; criminaliter cōueniri possunt, cùm foro S. Officij, idest, Ecclesiastico gaudeant: tum ex iure municipali illius regni, tum ex iuris Pontificij decisionibus, vt copiosè diximus in responso pro iurisdictione prædicti sancti Officij, & faciunt text. in cap. clerici. cap. cum non ab homine. de iud. cap. 2. de foro competent. cap. continua. cap. placuit. cap. clericum nullum. 11. quæstion. 1. Auth. statuimus. C. de Episcopis & cleric. capit. si iudex laicus. de sententia excommunicationis. in 6. Conrad. in pract. in titul. de inquisitione. num. 8. latè Roland. cons. 12. num. 34. vol. 2. Brun. cons. crimin. diuer. 115. n. 24. vol. 2. Iul. Clar. in pract. crimin. q. 57. in princ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& latissimè Prosper Farinac. qui plures in hanc sententiam allegat, in 1. tom. quæstion. crimin. quæst. 8. Alexand. Consil. 8. in princip. vol. 1. num. 11. Foller. in pract. crimin. vers. audiat excusatores. num. 38. Couaruu. pract. quæstion. cap. 31. num. 3. versic. tertia cõclusio. Abb. in d. cap. si diligenti. de foro competent. num. 8. quæ quidem exemptio inducta est de iure diuino glos. in cap. si Imperator. 96. distin. c. quanquam. de cẽsibus. lib. 6. Abb. Felinus, & Dec. in. c. Ecclesia S. Mariæ. de constit. Romanus singul. 419. idem Abb. in c. at si clerici. num. 23. de iud. Innocent. Hostiensis Io. Andr. Panor. Felin. & alij in c. 2. de maior. & obed. Vantius tit. de nullitate ex defectu iurisd. nu. 101. Rolandus d. cons. 12. n. 44. vol. 2. Card. in c. perpendimus. in 7. oppositione. de sentent. excommunicat. in reper. Alciatus in d. cap. cùm non ab homine. & Couarr. pract. q. c.
28 31. nume. 1. † Quod specialiter habet locum in familiaribus, officialibus & ministris sancti Officij prædicti regni Siciliæ, quia Inquisitores ibidem habent omnimodam potestatem & iurisdictionem in suos subditos, & privatiuè alij iudices sęculares, ex vi tam priuilegij quàm cõsuetudinis immemorialis. Inquit enim Rex Catholicus in concordia inter Inquisitores, & iudices sæculares prædicti regni, ann. 1580. sub data Paci Augustę siue [Badajoz.] quòd Inquisitores possint cognoscere de omnibus & quibuscũque causis, tam ciuilibus quàm criminalibus vel atrocioribus officialium & Familiarium, cæterorumque ministrorum sancti Officij, vt latè diximus in prefatione respõsi pro defensione iurisdictionis sancti Officij eiusdem regni, aduersus iudices sęculares nu. 67. Et id per amplitudinem: nam in eadem concordia dictio illa. [Omnis] inest, quæ omnes, & quascunque causas & casus comprehendit, cuiuscunque existant qualitatis. l. Iulianus. ff. de legat. 3. l. omnia. ff. si cert. pet. Bald. consil. 305. nume. 1. volu. 1. Crauet. consil. 133. numero 5. Riminald. cons. 61. num. 37. Hæc autem vniuersalis concludit ea quæ alias non includerentur. Natta cons. 160. nu. 29. libr. 1. Imò per hæc verba generalia censetur concessa Inquisitoribus omnimoda iurisdictio, ciuilis ac criminalis, sine vlla casuum exceptione. glos. singul. in clem. 1. verb. omnimodã, de foro cõpetent. & nullam iurisdictionis speciem excipit. cap. solitæ. in fin. de maior. & obed. Itaque iurisdictio largè sumpta prout illa Inquisitorũ est, genus est comprehendens in se merum & mixtum imperium. l. 2. & 3. ff. de iurisdictione omn. iudic. & ideo cum illo signo vniuersali, vt in casu nostro omnia prædicta debet cõprehendere. c. vt fame. de sententia excommunicat. lib. 6. c. quanuis. de pœnis. cod. lib. 6. & notat Imol. in d. Clement. 1. nu. 33. de foro competent. & dixi latè in tit. 11. super explicatione concordię prædictę.

29 Octauò, † transactis viginti annis à die commissi criminis, non potest iudex formare inquisitionem, quibus lapsis regulariter delicta prescribũtur, vt latè tradit Iodocus in pract. crimi. tit. de inquisitione. vbi de communi per text. in l. querela & ibi DD. C. ad leg. Cornel. de falsi Balbus in tract. de præscriptio. in 4. part. quartæ part. princip. quæstione 2. numero 2. vbi pariter de communi testatur, Marsil. in pract. §. constante. numer. 80. Conrad. in pract. tit. de inquisitione. numero 36. Boss. tit. quomodo procedatur per actionem in delictis, numero 17. & 22. & titul. de accusat. numer. 32. Antonius Gomez tit. de delict. cap. 1. num. 5. Abb. in cap. cùm haberet. n. 4. de eo, qui duxit in matrimon.

mon. quam poll. vbi etiam de communi testatur Villalob. in commun. opinio. vers. declicta. numer. 55. Viuius libr. 1. commun. opinio. vers. accusatio falsa. Iul. Clarus quæst. 51. in princip.

30 At verò † in casu hæresis non currit præscriptio, & ideo hæreticus omni tempore potest accusari etiam vsq; ad mille annos. l. Apostatarum. C. de apostat. quam legem ad hoc allegat glos. fin. in l. querela. C. de falsi. c. 1. de homicid. libr. 6. Franc. Balb. de præscript. 4. p. principali. post principium. Gundisalu. de Villadieg. de hęret. q. 22. num. 3. quorum ratio est, quia diuturnitas temporis peccatum non minuit, sed potius auget. c. cum haberet in fin. de eo qui duxit in matrim. cap. fin. de consuet. c. non satis. de simon. quę quidem limitatio regulæ procedit in crimine suppositi partus, parricidij, læsę maiest. apostatatus, assassinij, falsæ monetæ, simoniæ, concussionis, & abortus. In his enim nõ currit præscriptio, sed perpetuò horum criminum rei, dum viuunt accusari & inquiri possunt de crim. apostatatus, est tex. in l. 2. & in l. apostatarũ. C. de apost. de crimine suppositi partus, est tex. in l. qui falsam. §. 1. ff. ad legem Cornel. de falsi. vbi latè Marsil. de parricidio. est tex. in l. fin. ff. de parricid. de cõcussione tradit glos. in d. l. querela. C. de falsi. de abortiu. tex. in l. Cicero. ff. de pœn. & tradit Gandin. in tit. qui accusa poss. vel non. num. 24. & generaliter de omnibus suprà relatis delictis, tradit Gigas in tit. de crim. lęsæ maiest. lib. 1. tit. qualiter in crim. læsæ maiest. procedatur. quæst. 14. & q. 29. Carrer. in pract. crim. in tit. de homicid. § 28. Excusatus. num. 7. Marsil. in d. l. qui falsam. §. 1. ff. ad legem Cornel. de falsi. nu. 1. Vnde dicit glos. in. verbo pœnitentia. in cap. admonere. 33. q. 2. quod in foro conscientiæ nulla vnquam currit præscriptio, quam dicit notab. Abb. in cap. cum haberet. nu. 4. & cap. licet causam. num. 26. de probat. Bald. in l. 1. nu. 3. C. qui accus. non poss. Feli. in c. fi. n. 2. de præscript. Folle. in pract. crim. in verb. for. iudicentur. num. 20. Boer. decis. 26. num. 11. Boss. in tit. quomodo proced. per action. in delict. num. 21. Roman. singul. 185. Iodoc. in pract. tit. de Inquisit. cap. 8. nu. 24. in hoc ergo crimine iudex Ecclesiasticus solus competens est, cap. ad abolendam. cap. excommunicamus. de hæret. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. DD. in c. cũ sit generale de foro cõpetẽt. Masuerius in pract. tit. de remis. ad fin. Hermas libr. 7. de instaurat. Religion. cap. 16. Simãc. in Enchirid. iud. viol. religion. tit. 6. & 66. Gundisaluus de hæret. cap. 15. Fredericus de sen. consi. 15. vol. 2. Boss. de foro competent. num. 160. & tit. de hæret. num. 10. Squilla. in tract. de fide Cathol. c. 23. & 30. Afflict. in cõstit. in cosutilẽ. n. 13. Roland. cons. 8. num. 5. vol. 3. Alciatus in l. perniciosam num. 37. ff. de offic. ordin. vbi de comm. Rolandus cons. 20. n. 10. vol. 3.

Nonò † requiritur etiam præsen-
31 tia rei ad hoc, vt inquisitio formari possit, quia contra absentem, nisi per contumaciam se absentem fecerit, de iure procedi non potest, vt notant DD. in d. cap. qualiter & quando. 2. de accusat. Marianus Soci. ibidem num. 91. † vbi inquit, quòd hodie cõtrariũ
32 seruatur de consuetudine, secundùm quam siue reus sit absens, siue pręsens siue contumax, siue non inquiri potest: non tamen dãnatur. l. absentem. §. aduersus contumaciam: vbi glos. & DD. ff. de pœn. l. absentem. C. de accusat. l. 1. ff. de requir. reis. Bald. in l. quãuis indubitati. vers. præterea non est recedendũ. C. ad leg. Iul. de adult. Abbas in cap. veritatis. nu. 19. de dolo & contumac. Marian. Soci. vbi suprà. Pedemont. decis. 105. num. 1. Roland.

Universidad de Deusto
Biblioteca

à Vall. conſ. 68. num. 11. & Boſſ. in tit. de requirendis reis. Decian. conſ. 18. n. 218. Bal. & Salicetus in l. abſentem. in fin. nu. 14. C. de accuſat.

33 Decimò † quando poſt inquiſitionem ſuperuenit aliqua noua qualitas aggrauans delictum principale in inquiſitione deductum, vt putà: ſi poſt inquiſitionem factam de vulnere ſuperueniat mors vulnerati, tunc illa inquiſitio facta de vulnere euaneſcit, non enim ex ea poteſt ſequi cõdemnatio pro homicidio in pœnam mortis: ſed nouâ opus eſt mortis, & homicidij inquiſitione. Bald. in l. ſi vulnerato ſeruo. ff. ad leg. Aquil. Bart. in l. dãni infect §. Sabinus. ff. de dam. infect. gloſ. in l. final. C. ſi reus vel accuſat. mort. fuer. & ibidem Marſil. Anton. Gomez Variarum reſolution. tit. de homicid. numer. 31. & reddens rationem dicit, quia aliàs ſententia non eſſet conformis libello. Rub. & Alex. in l. pen. §. ad crimen. ff. de public. iudic.

34 Vndecimò, † inquiſitio non poteſt formari ſuper delicto nõ pœnali, quia vbi delictum non eſt, pœna nõ cadit, nec accuſatio procedit, nec inquiſitio formari poteſt. Bart. in l. vbi pactum. C. de tranſact. Bal. in l. decuriones. c. de infamia. Bart. in l. ſi ſeruus. C. de his qui ad Eccleſ. confug. Dec. conſil. 256. Riminald. conſ. 327. num. 29. vol. 3. Proſper Farinac. tom. 1. quæſt. crim. q. 17. vbi plures in hanc ſententiam adducit.

35 Duodecimò, † quòd non ſolùm fama præcedere debet inquiſitionẽ, verumetiam eam præcedere neceſſe eſt ab honeſtis, prudentibus, & veridicis viris, fide digniſsimis, non ebriosis, non inimicis, non aduerſarijs aut maleuolis, quãdoquidem hæc omnia ad alicuius diffamationem (cuius gratiâ fieret inquiſitio) ſunt invalida: c. qualiter & quando 2. de accuſat. cap. iudicet. 3. q. 7. c. cùm oporteat. eod. tit. de accuſat. c. in cunctis. & ibi gloſ. in verb. maledicorum 11. quæſtione 3. cap. licet Heli. verſ. contra quos. de ſimon. & l. miles. §. mulier. & ibi not. ff. ad leg. Iul. de adult.

36 Decimotertiò, † vt formari poſsit inquiſitio, neceſſum eſt Inquiſitori certum eſſe crimen commiſſum ac perpetratum fuiſſe, de quo inquiſitionem ſit facturus lodocus vbi ſuprà, †

37 & informatio iſthęc debet eſſe in forma debita & decenti, vbi ſubſtãtialia concurrant: nam ſi in forma peccaret inualida eſſet, & nulla. c. inquiſitionis. & d. cap. qualiter & quando. 2. de accuſat. formam debitam ac decentem intellige, quoties ſubſtantialia informationis non omittũtur, vt potè, per quem facta, quando, quo loco, cuius iuſſu, ætates, iuramenta, nomina, cognomina, qualitates, domicilia teſtiũ, & huiuſmodi circunſtantiæ, vt ex ſupradictis deduci poteſt, & trad. Iodocus in pract. d. c. 8. nu. 11.

38 Hæc tamen inquiſitio † de maioribus criminibus intelligi debet (non enim inquirendum eſt de minimis) vt putà læſæ maieſtatis, hæreſis, homicidij, ſodomiæ, ſimonię, adulterij, periurij, incæſtus, furti, & huiuſmodi. l. leuia. ff. de accuſat. d. c. inquiſitionis. de accuſat.

His ſuppoſitis ſubijcienda eſt quę-

39 ſtio. † Vtrùm Inquiſitores fidei poſſint inquirere in prouincia ſibi demãdata, ad inueſtigationem criminis vel criminoſi occulti. Primò quidem videtur non eſſe licitam huiuſmodi in-

40 quiſitionem, † prohibitum enim de iure eſt proximi delictum, ſeu peccatum occultum detegere, eſſet namq; infamare proximum, occultum peccatorem, quod vtique prohibitũ eſt. tex in cap. 2. de officio ordin. & apertiùs hoc prohibetur ab Innocẽtio III. in c. qualiter & quãdo. 1. verſ. exceptis occul-

occultis criminib. de accuſat. vbi in inquiſitit. hoc fieri prohibetur cùm ſit grauiſsimum damnum diffamare proximum, quia melius eſt nomẽ bonum quàm diuitiæ multæ, vt inquit Sapiens Prouerb. cap. 21. & tradit latè Ioſeph Maſcard. tom. 2. de probation. concluſ. 814. nume. 1. Occulti inquiſitio regulariter inter prohibita numeratur. text. in cap. 1. de accuſat. Bald. conſil. 124. volum. 5. col. 2. Maranta in Specul. de ord. iudic. 6. par. nu. 6. Bart. in l. congruit. ff. de offic. præfid. Eſt enim contra ius naturale, nam non eſt bonum alijs inferre, quod nobis fieri nolumus. cap. 1. diſtinction. 1. & Matth. cap. 7. [Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis,] ſed ex huiuſmodi inquiſitione crimina obiecta detegũtur & infamantur multi, ergo vt illicita non debet fieri per inquiſitores. Anton. Scapa in tract. de inquiſit. general. lib. 5. c. 23. cum ſeqq.

41 Secundò procedere † ad inquiſitionem in peccatorem occultum, & ad detegẽdum eius peccatum, interrogare teſtes, nullo modo licet niſi præcedat infamia illius delicti. tex. in c. cũ oporteat. & c. qualiter & quãdo. 2 de accuſat. & ibi Marianus Soci. de accuſat. c. inquiſitionis. eod. tit. & c. 1. de accuſat. lib. 6. c. licet Heli. de ſimonia. c. Deus omnipotens. 2. q. 1. & probatur etiam iure Regio. in l. 1. in fin. tit. 17. p. 3. Specular. tit. de inquiſitione. §. 1. nu. 5. Bart. in l. congruit. num. 3. de offic. præſid. Angel. in repet. l. ſi vacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. Bald. & Salicet. in l. ea quidem. C. de accuſat. Bart. in l. 2. §. ſi publico. ff. de adulter. Paris de Put. in tit. de ſyndicat. in verb. inquiſitio. Philip. Dec. conſ. 170. & conſ. 175. & 189. Ludouic. Carrer. in pract. crimin. in princ. n. 82. Bald. in l. iubemus. C. de probat. gloſ. & ibi Bald. in l. 2. in d. §. ſi publico. ff. de adul. Grammat. conſ. 35. n. 50. Alexand cõſ. 174. col. 6. & alij plures quos retuli ſuprà, in quinto præſuppoſito huius quæſtionis, qui hac ducũtur ratione, quia ex prædicta Inquiſitione damnum infamiæ grauiſsimum oritur, vt notant DD. in d. cap. 2. de acccuſat. in fin. vbi Innocent. III. in Concilio generali determinat autoritate ſacræ ſcripturę, quòd niſi præcedat infamia, non procedatur ad inquiſitionem. Inquit ille [ſicut accuſationem legitima debet præcedere inſcriptio, & denunciationem canonica monitio, & inquiſitionem clamoſa inſinuatio præ-

42 uenire debet,] hæc ibi, † nec ſufficiet qualemqualem eſſe clamoſam inſinuationem ſeu famam delicti, debet quippe originẽ ducere ex fidedignis, vt plenè diximus 12. antidoto huius quæſtionis num. 35. Ergo, &c. Verùm ſi à prædictis perſonis fidedignis, & legalibus fama oriatur, nõ ſolùm procedi poteſt ad inquirendum. verùm etiam ex illa ſola plenum indicium inſurgit ad torturam. Marſil. in l. de minore. §. plurimum. n. 30. ff. de quæſt. Salicet. in l. ea quidem. C. de accuſat. Franc. Aretin. in. cap. veniens. nu. 36. de teſtib. Paul. Pariſi. conſ. 153. incipiente, in cauſa iſta. numero 12. volum. 4. facit tex. in cap. cum in iuuenture. de purgat. canon. Hippolyt. Marſil. conſ. 3. incipiente, ſæpè ac ſæpius decreui. nume. 5. quod vtique procedit, quoniam perſonæ honeſtæ, & integræ, à quibus fama duxit initium, vehementer famam faciunt & inducunt. ita Bart. conſ. 191. incipiẽte: Domino paci. Bald. in cap. 1. §. iniuria. de pace iuram. firman. in vſib. feud. Feli. in c. veniens. 1. de teſtibus num. 15. Marſil. in pract. crimin. §. diligenter. numer. 19. idem conſ. 3. numero 6. Petrus Dueñas regul. 301. incipiente: fama in criminalibus. in 1. limitatione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

43 Tertiò corroborantur prędicta † ex eo quòd iudices non debent interrogare criminis reum, si delictum confiteatur confidenter, vt alios criminis socios detegat nisi sint infamia notati, vt determinat Clemẽs, III. in cap. cum monasterium. de confess. cuius hæc sunt verba:[Eos quorum suggestione scelus homicidij se presbyter perpetrasse proponit, nisi alijs modis verum esse constiterit, nulli censemus pœnæ subdendos, cùm secundùm vtriusque iuris ,statuta, de se cõfessi super aliorum conscientijs interrogari non debeant,&(crimine læsæ maiestatis excepto)de reatu proprio confitentis periculosa confessio non sit aduersus quemlibet admittẽda]tex.in cap.veniens. de testibus.c. nemini.15.quæst.3.c. negãda. 3.q.11. l.final.C.de accusat.& in script.Antonius Corduba super Sotum memb.2. quæst.6.dub.vltim.sub prima conclusione,& idem Sotus idid.lib.5.de iust. & iur.Adrianus quodlibet.11.in responsion.ad quintam difficultatem,& ad secũdum argumẽtum principale. Henric.quodlibet.11.q.33.vt refert Cordub.vbi sup.Caietã.opusculo.17. respõsion.responsion.5.tom.1.opusculor.Alcozer in summa. cap.26. atque idem esse de iure seruandum tenet Nauarr.Azpilcueta in cap. inter verba.11.q.3.conclusione 6.Corollar.67. Petrus Nauarra lib.2.de restitutione. cap.4.dubitatione.5.num. 173.& sequent.

44 Quartò facit † quia iudicium humanum non iudicat de occultis. tex. in cap.tua nos.de simon. ibi: licet autem taliter duximus respondendum, & nobis datum est de manifestis tantummodo iudicare cap. sicut tuis. in fin.eod.tit.c.à nobis 2.de sentẽtia excommunicationis can. erubescãt.32. distin.quia cogitationis pœnã meretur.l.cogitationis.ff.de pœnis.can.cogitationis.de pœnitent.dist.1.can. humanæ aures.22.quæstion.5. lib.1.Regum cap.16.&. 1. ad. Corint.c.4.Durã.lib.4.sentent.distin.11.quæstion.8. Petr.de Palud.ibid.dist.13.Almain.distinct.17. quæst.1.art.3.& in tract. de potestate Ecclesiæ.c.10.Caietanus & Franc. Victoria super Tho. 2.2.q. 11. art.3.occulta enim & incognita udicio Dei reseruantur:ipse enim inouit corda fidelium, tex.in cap.si quando. 15.quæst.6.c.consuluisti.2.quæst.5.inquit enim ibi Alexander Papa[nõ potest autem humano condemnari examine,quem Dominus suo reseruauit iudicio,si omnia namque in hoc seculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberẽt.]Hæc ibi,& sic Ecclesia non scandalizatur ex voluntate,quæ non procedit ad actum exteriorem.c.Deus quando.24.q.3. c. Archidiacon.85. distin.Hinc dixit glossa in,verb.tuo nomine.in c.cum quis. de sentẽt.excommunicat.lib.6. quòd si quis animo intimo ratã habet clerici percussionem tantùm, non incidit in excommunicationem quoad Ecclesiam,etiã si eius amicus vel seruus clericum à quo iniuriam acceperat,percussisset:hanc sententiam probat Hostiensis.in c.mulieres.de sentẽ excommunicat.Syluest.verb. excommunicatio.num.4. in fine.Albert. de agnoscend.assertion.q.33.num.7. ergo Inquisitores non debent nec possunt procedere ad inquirendum crimina occulta, quæ Dei sunt reseruata iudicio.

45 Præterea,& quintò † pro hac parte exstat axioma iuris in materia Inquisitionis,quod licet iudici constet de crimine per viam Inquisitionis,nõ potest reum punire pœnã ordinariã d.c.Inquisitionis.de accusat.Innocẽt. in.c.bonæ.1.num.5. de electione. Iulius Clar. in pract.criminal.q. 50.vers. item quia processum.num.4.Anan.in d.c.

d. cap. inquisitionis. de accusat.nu. 4. & ibidem Felinus.post num. 5. & Tiraquell.de pœnis.causã 53. numer. 3. Ant.Scap.in tract.de iure non scripto. libr.5. tit. de Inquisit.general & special.rub.5.cap.22.num.8. quando trũstra procederetur ad inquirenda crimina.

46 Verùm † contraria opinio in casu hęresis proculdubio verior est: expedit enim Inquisitores, vt procedant per inquisitionem generalem ad inquirenda crimina: ex eo potissimum
47 nomen sibi vendicarunt,sunt † enim Inquisitores iudices à Põtifice Maximo delegati(vt sępiusculè iã diximus)
48 quibus † iure Pontificio data est plena iurisdictio contra omnes hæreti-
49 cos & apostatas, † quorum officium non solùm vtile, sed necessarium est Christianę Reipublicæ, ne lupi rapaces deuorẽt,& perdant Dei gregem. Hęretici quippe instar luporum,fidelium animas strangulant,& suis erroribus in profundum demergunt, tex. in cap.excommunicamus.1.§. adijcimus. & cap. ad abolendam. in fin.de
50 hæreticis: qui quidem obscœnis & noxijs animalibus in sacris literis cõparantur, vt latè tradit Simancas tit. 31.de hæret.num.19.Conrad.Brunus libr.1.de hæreticis. cap.3. & 13. cum seqq.Ideo puniendi & ejciendi sunt à communione fideliũ.text.in l. Manichæos.C.de hæreticis.c.resecandæ. 24.quæst.3.quia hæresis crimen contagiosissimum est. Serpit vt cancer.cap.inter solicitudines.de purgation. canonic. cap.& si Iudæus.de Iudæis.Paulus Apostolus 2.Timoth.c.2. & in Leuitico cap.5. & latè tradit idẽ Simancas de Catholicis institut. tit. 30.num.7.D. Augustinus in loã.tract. 18.& lib.6.contra Donatistas cap. 41. Alphons.de Castr. lib.1. aduersus hæres.c.1.& lib.1.de iusta hęreticorũ punit.c.2.Brunus lib.2.de hæreticis.Ioa. Rojas de hæreticis.1.p.nu.259.& sin-
51 gul.3.à num.5.† Omnium itaque criminum maximum hoc videtur cum omne bonum auferat ab anima, ac eò cæterorum pessimum, quòd latiùs se diffundit,acutiùs penetrat, tenaciùs adhæret,ac difficiliùs curatur; impetit enim fidem Catholicam,fundamentum totius veritatis, sine qua impossibile est placere Deo:nam profectò si odium Dei explicitum,& formale fœdissimum omnium peccatorum iure à sacris literis & iuris Pontificij decisionibus ac doctissimis hominibus pronunciatur: cùm tamen non omne bonum auferat omnino ab anima(cum eo enim compati potest vera cognitio & fides ex parte intellectus) quantò amplioris malitiæ esse censebimus peccarum infidelitatis quod omni bono tam voluntatis quã intellectus hominẽ priuat & spoliat? maximè hac nostrâ tẽpestate, in qua & circumspectos nos esse: & aliqua
52 moderatione vti non oportere,† sed statim esse denunciandum sub præcepto coram ordinario vel Inquisitoribus iure censeri debet:tex.in cap.2. vbi glos. & DD. de hæreticis. c. quapropter 2.q.7.Innocent.in.c.1.de testib.cogend.S. Thom. 2.2.q.7. art.1. Archidiaconus in cap. si peccauerit. num.29.2.q.1. Gundisal.de Villadieg. de hęreticis.q.6.nume.4.Alphons.de Castro de iusta hæret.punition.lib. 2. cap.25. Dominic. de Soto de iustitia & iure lbr.5.quæst.5. art.2. Simancas de Catholicis instit.tit.19.à numer.6. Ambros.2.officiorum cap.24.I co sermon. 4. de collectis. & in serm. 5. de ieiunio decimi mensis:cuius verba vt singularia & notatu digna mutuati sumus:[Illud quoque dilectissimi obsecrans moneo, vt si cui vestrũm innotuerit, vbi habitent hæretici, vbi doceant,quos frequentent,& in quorum societate requiescant,nostræ solicitudini

Universidad de Deusto
Biblioteca

licitudini fideliter indicetis: quia parum prodest vnicuique quod protegente Spiritu sancto, ab istis ipse non capitur: si cùm alios capi intelligit, nõ mouetur contra omnes hostes pro salute communi, vna communis debet esse vigilantia, ne de alicuius membri vulnere etiam alia possint membra corrumpi, & qui tales non prodẽdos putent, in iudicio Christi inueniantur rei de silentio, etiam si non contaminarentur à sensu. Assumite igitur religiosę solicitudinis zelum & contra seuissimos hostes animarum, omnium fidelium curacõsurgat. Ideo enim misericors Deus quandam nobis partem prodidit hominum noxiorum, vt manifestato periculo excitaretur diligentiâ cautionis. Non sufficiat quod actum est, sed eadem inquisitio persequeret: quæ hoc auxiliante Deo consequetur, vt non solùm qui recti sunt incolumes perseuerent, sed etiam multi qui diabolica seductione decepti sunt, ab errore reuocẽtur:]hæc ille.

Cæterùm quanuis prædicta inquisitio generalis fieri possit per Inquisitores, non tamen procedunt suprà dictæ ratiocinationes in Inquisitione speciali, quoties contra aliquem proceditur interrogando testes: an scilicet. N. commiserit delictum, contra quem nulla præcesserit infamia nec sufficiens suspicio, vt in quinto notabili
53 diximus, † tunc enim non licet inquirere specialiter contra aliquem in indiuiduo, quia iniusta est præsumptio quâ iudicatur quis commisisse delictũ absque præcedenti infamia de illo, quandoquidem quilibet in dubio prę
54 sumitur integræ vitæ: † sunt enim in homine duæ qualitates: altera naturalis: altera accidẽtalis. Naturalis qualitas dicitur, quam ab initio natura dedit homini, id est sanitas intellectus, sobrietas, valetudo corporis, bonitas sensus integri, probitas mentis, virginitas, cæteraque id genus quæ certo modo possunt dici esse primæ naturę semina, quę naturaliter hominibus intrinsecè insunt. Accidentalis qualitas in duas species diuiditur, quarum vna intrinseca, vel subiecto inhærens dicitur, vt sunt artes & scientiæ: alteram extrinsecam, vel subiecto cohærentem appellant, vt sunt diuitiæ, & paupertas, vt tradiderunt Iacob. de Aren. Cinus. Butrigarius & Salicetus in l. actor. C. de probationibus.

55 Cùm igitur † quilibet naturaliter præsumatur bonus, non potest contra eum inquiri, nec cõtra cum cadit præsumptio, optimus tex. in cap. dudum, & cap. non in iuuentute. de præsumptionib. vbi dicitur, quod clausula in rescripto inserta recipiẽdi Titium in clericum (si est idoneus) non imponit Titio necessitatem probãdi esse idoneum, quia primâ facie (vt subiungitur in tex.) quilibet præsumitur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur: per quem tex. dixit ibi Ioann. de Imola num. 2. quòd hæc clausula (si est idoneus) non reddit gratiam conditionalem, nec grauat onere probãdi dicẽtem se idoneum: quia cũ subintelligeretur, etiam si non fuisset apposita, censetur potius sonare in monitionem, quàm in cõditionem propter eam rationem tex. in l. meritò. ff. pro socio. l. seruus. C. de mãcipijs. l. iusiurand. C. de probationibus. His adstipulatur doctrina egregiæ glossæ in c. si forte. in verb. scientia. de electione. in. 6. vbi dicit quod est quædã intrinseca qualitas, cum qua homo nascitur, ideſt, quòd quis sit castus, pacificus, & sobrius cuiusmodi quis præsumitur esse. tex. notab. ad hoc in cap. 1. de scrutinio. hanc sententiam tenet Albert. in c. 1. de hæreticis. lib. 6. q. 16. num. 30. Ioseph. Mascard. de probationib. vol. 1. q. 10. num. 25.

Hinc

56 Hinc iure dictum † est, quòd non solùm in dubio quis bonæ fidei præsumitur esse, vt notat glos. in dict. c. final. in verb. præsumatur. de præsumptionibus, & Alciatus in pręsumpt. 5. Reg. 3. verùm etiam in dubio quilibet præsumitur viuere secundum legem, ac vti iure suo ad exclusionem delicti, quod perpetratũ fuisse nemo præsumeret. per text. in d. l. meritò. & ibi Bald. ff. pro socio, & latè Alciatus in præsumptione 1. Reg. 3. quod vtiq; maximè procedit, quia propter eandem præsumptionem naturalis bonitatis, præsumitur quis timere Deum, & erga ipsum esse religiosum. l. fin. §. & licet. C. ad l. Iul. repetund. vbi habetur quòd nemo est immemor diuini timoris censendus: per quem
57 text. † dixit Albericus præsumptionem esse, quòd notarius in officio suo non scribat nisi verum, quia viri honesti, & bonæ famæ non præsumuntur esse immemores diuini timoris, nec velle quid moliri cõtra proprium
58 iuramẽtum. † Idem etiã dicẽdum est de teste, vt in dubio non præsumatur velle deierare, vt ait glos. in cap. sancimus. in verb. arbitramur. 1. quæstione 7. de qua naturali bonitate, & religione notat etiam Angel. in repetitione. l. sciendum. numer. 25. versicul. restat igitur. ff. de verborum obligat. & Alciatus in præsumptione 39. regul. & præsumptione 4. regul. 3. quibus confert Innocent. doctrina in cap. dudum. 2. numer. 13. vers. item in huiusmodi exceptionibus. de elec-
59 tione, † vbi tradit quòd semper probationes, & dicta testium in meliorem partem interpretari debemus: verbi gratiâ, si quis dixerit clericum venatorem, debemus interpretari quòd hoc faciat causâ licitæ recreationis: item si dixerit eum irascibilem, vel indignantis naturæ, interpretabimur, quòd hoc faciat ex iusta causâ, nisi in contrarium aliæ probabiles præsumptiones mouerent, id
60 sequitur Felinus in d. cap. final. numer. 11. de præsumption. † Hinc inferri potest, quod negatiua qualitatis naturalis, à negante est probanda: qui enim negat talem non potuisse facere testamentum, quia sanæ mentis non erat, ei incumbit onus probãdi, quia negat ea quæ ex præsumptione naturę præsumuntur hominibus inesse, vt ait Bart. in l. nec codicillos. nu. 1. C. de codicil. & ibi Bald. dicens, quòd quilibet præsumitur esse talis qualis naturaliter esse debet, nisi contrarium à negante probetur, ibi notauerunt Salicetus, & Castrensis, & Alexand. & ante ipsos hoc idem tradidit Iacobus de Arena in d. l. actor. numer. 2. versicul. circa autem negatiuam. C. de probationibus, & ibi Butrigarius versicul. negatiua qualitatis, col. 2. & Salicetus numer. 10. versicul. circa inhærentem. Florianus in l. 2. numer. 3. versicul. tu autem dic. ff. de probationibus. & Socinus in consil. 42. numer. 1. volum. 1. & Decius consil. 448. vis tota. numer. 9. colum. 2. Alciatus in præsumptione 38. Reg. 1. & optimè Angelus in repetitione l. sciendum. numer. 25. versicul. restat igitur solum. ff. de verb. obligationib. Alberic. in l. si verò. §. qui pro rei. vers. sed in qualitate intrinseca. ff. qui satisd. cogant. & Bald. in cap. final. numer. 11. versic. si igitur negatur qualitas naturalis. de pręsumpt. & Fulgos. in d. l. 2. vers. dicite. 1. par. col. 2. ff. de probationib.

61 Confirmatur præterea † prædictum axioma, quia homo à principio fuit creatus bonus, & virtutibus plenus vt habetur in cap. princeps. distinction. 2. de pœnitentia: ideo conueniens esse videtur, vt bonus & virtutis studiosus in dubio præsumatur. text. in dict. cap. ex parte tua. de scruti-

nio

Universidad de Deusto
Biblioteca

tinio. & cap. final. de præsumpt. maximè si de præteritis operibus quæstio sit: tunc enim præsumitur de præsenti bonus: quia ex studijs suis cognoscitur puer: & conuersatio in adolescentia facit præsumptionem in senectute. cap. ex studijs. cap. cum in iuuentute. de præsumptionibus. Si verò ex præteritis operibus resultat malum, tunc de præsenti præsumitur malus. §. final. institut. de suspect. tutor.

62 At vbi nec bonum, † nec malum resultat, tunc in dubio bonus præsumitur l. omnimodo. C. de inoffic. testam. Qualitates igitur supradictæ naturales semper præsumuntur hominibus inesse, vt not. allegata gloss. in dict. cap. si forte. verb. scientiæ. de election. in 6. & ibi Ioann. Monachus numer. 9. versic. sed quilibet præsumatur. column. penult. & Florianus in dict. l. 2. numer. 3. versicul. tu autem dic clarius. ff. de probationibus. Ancharanus in cap. semel malus. nume. 1. versicul. venio ad quæstiones aliquas. column. 6. de reg. iur. in 6. & Salicetus in dict. l. actor. num. 10. versicul. eodem modo si quis negat. column. secunda C. de probationibus. Felinus in dict. cap. final. num. 11. in glos. verb. idoneus. column. 4. de præsumpt. Bald. in l. 1. numer. 10. versicul. vltimò quæritur. C. si omiss. sit causa testament. Albericus in l. si verò. §. qui pro rei. versicul. si in qualitate extrinseca. ff. qui satisdar. cogant. Anton. de Butr. in dict. cap. vnico numer. 12. versicul. quandoque aliquid petit. de scrutinio. Mascardus in conclusione 878. in verb. idoneus numer. 4. libr. 2. de probation. quæ conclusio procedit in homine baptizato: in alijs secus, in quibus propter originale peccatum, virtus animæ destructa est: & cùm nunquam reparata fuerit à sacramento baptismi semper destructa præsumenda est, quam sententiam tenent omnes præcitati Doctores, & in specie Anton. de Butrio in dict. cap. finali numer. 11. versicul. quæro an idoneus. column. penultima de præsumpt. Archidiacon. in dict. cap. accusatus. nu. 5. col. 2. 6. quæst. 5. Et ibi Bellamera num. 4. quæst. 2. Ex quo cõ sultissimè infertur quòd nec Iudæus, nec vllus alius infidelis in dubio præsumendus est bonus, cùm nunquam fuerint à sacro baptismate reparati.

Erit † igitur iudicium temerarium aliquem peccatorem & delinquentem iudicare, & contra eum quen-
63 quam interrogare, quando nullâ humanâ probatione constat de delicto. Hoc idem voluit prohibere Christus Redemptor noster, Matth. c. 7. dum dixit: [Nolite iudicare, & non iudicabimini.] Et Paulus ad Roman. c. 14. vbi sic: [Tu quis es, qui iudicas alienum seruum?] quo loco ex mente Theophylacti, seruus alienus est, qui alteri in seruitutem adscriptus est, non quòd tuum, inquit, sed Dei sit mancipium. Arguit hic Apostolus eos qui propter fidei donũ insolescunt, & minus perfectos ambiũt iudicare. Idem probatur ex textu singulari in cap. Deus omnipotens. 2. quæstion. prima, cuius hæc sunt verba. [Deus omnipotens, vt nos à præcipitãdæ sententiæ probatione compesceret, cùm omnia nuda & aperta sint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priusquam manifestè cognosceret quæ dicebantur. Vnde ipse ait: descendam, & videbo vtrum clamorem qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, vt sciam. Deus omnipotens, cui nihil est absconditum, sed cui omnia manifesta sunt antequam fiant; non ideo hæc, & alia multa quæ ob prolixitatem capitulo non inseruimus, per se inquirere dignatus est: non quòd ea ignoraret, sed vt nobis exemplum daret ne præcipites in discutiendis, & iudicandis negotijs essemus: & ne mala proximorum prius quisquam præsumat credere, quàm probare: cuius exemplo monemur, ne ad proferendam sentẽtiam vnquam præcipites simus, aut temerè indiligenterq; probata, & indiscussa quoquomodo iudicemus, dicente veritatis voce: nolite iudicare & non iudicabimi: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini & reliqua. Mala verò audita nullum moueant: nec passim dicta absque certa probatione quisquam vnquam credat, sed ante audita diligenter inquirat: nec præcipitãter quidquam agat aliquis] hæc ille.

Quibus in locis † Deus iudices &
64 superiores docet modum procedendi in puniendis criminibus, vt intelligant ipsi diffamationem delinquentis debere præcedere inquisitionem, in qua inuestigare debent, an infamia illa deducatur ex bono vel malo principio: & an vera vel falsa sit. Hinc etiam vt exemplum cæteris esset, Christus Dominus Redemptor noster dixit de villico, qui diffamatus erat apud dominum suum, quòd dissipasset bona ipsius: [Quid audio de te? redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris amplius villicare, &c.] Hanc conclusionem determinat Innocen. III. in sacro Concil. generali, vt habetur in cap. qualiter & quando. 2. de accusationibus. vbi hæc leguntur: [Sed cùm super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, vt iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum & puniendum eius excessus, non ex odij fomite sed charitatis procedatur affectu, &c.] & habetur Genes. cap. 18. & notat. in dict. cap. Deus omnipotens. 2. quæstio. 1. idipsum etiam probatur ex text. in cap. inquisitionis. §. tertiæ dubitationis. de accusationibus. versicul. ad hæc respondemus, inquit enim nullum esse pro crimine super quo aliquâ non laborat infamiâ, seu clamosa insinuatio non præcesserit, propter dicta huiusmodi puniendum: quinimò super hoc depositiones contra eum recipi non debere, cùm inquisitio fieri debeat solummodo super illis, de quibus clamores aliqui præcesserunt. Hanc conclusionem multis exornat Dominic. de Soto, de sigillo secreti 2. membr. quæstione 6. colum. tertia, & de iustitia & iur. libr. quinto quæstione 5. titul. 1. text. in cap. 1. de confessis. Vbi prohibetur inquiri de his criminibus occultis contra hos, qui non sunt infamati: quam sententiam dicit receptissimam esse per Theologos, ac vtriusque iuris Doctores, & præter eos quos citauimus in quinto antidoto, † ad id
65 quòd Inquisitores non possint procedere ad inquisitionem nisi præcedat diffamatio, rumor, aut clamor delicti: tenet Nuñez de Auendaño in regul. 298. vbi refert viginti octo limitationes, & tradit notabiliter Marant. in Specul. iudic. in 6. part. titul. de denuntiatione. vbi refert nouem limitationes, & Augustinus de Arimino ad Angel. de Maleficijs. verbo inquisitio, numero 57.

66 Prædicta † conclusio non solùm habet locum in delictis occultis, verùm etiam in publicis: etiam si de eis plenè constet, veluti: si reperiantu

Char

Universidad de Deusto
Biblioteca

Chartulæ, seu, vt vocant nostri Cartelli in plateis, & locis publicis, in quibus reperiuntur hæreses descriptę, vel sanctissima crux & imagines fractę, si tamen delinquens sit occultus, nec aliquod indicium, nec suspicio contra aliquem strictim & particulatim reperiatur, tunc nullo modo Inquisitor debet procedere ad inquisitionem particularem, quia esset diffamare aliquem, & contra præceptum charitatis, quod vtique nemini violare licet ex supradictis. Iudex enim nō potest aliquem damnare ad pœnam, nisi accusatore instante, vel aliquo vice accusatoris, text.in cap. 1. de accusationib. & ibi DD.[Si legitimus(inquit Felix Papa) non fuerit accusator non fatigetur accusatus,] & Paulus Actor. Apostol. cap.25. [Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem,priùs quam is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina quæ ei obijciuntur.] & Beatus Ambrosius super illud 1. Corint. c. 5. de incestuoso dicit: [Iudicis non est sine accusatore damnare quemquam, quia Dominus Iudam quod fur esset sciebat, sed quia non erat accusatus minimè eiecit:] & Ioan. cap. 8.de adultera, cui Christus dixit. [Nemo te accusat, nec ego te condemnabo:] probatur etiam ex tex. in cap. vt nostrum. vt Ecclesiast. benefic. l. liberorum. ff. de accusat. l. rescripto. §. fin. ff. de muneribus &
67 honor.†Prædictorum enim ratio est, quia iudex est interpres, & custos iustitiæ, ad quem confugiunt qui iniuriam passi sunt, tanquam ad iustitiam quandam animatam, est enim illa æqualis inter duos, inter quos idem iudex iustitiam constituit, quorum alter est actor, alius verò reus, iudex autem inter eos est: vt medium rectum in neutram partem flectens seu inclinans: & ideo dicitur minister iustitiæ, qui tribuit vnicuique quod suum est. S. Thom. 2.2.quæstion.63.art.3.Arist.in 5.Ethicorum.Sotus vbi suprà.2.memb.quęstion. 6. & docet B. Isidorus in libro Etymolog.& habetur in cap.forus.de
68 verbor.significat.†Si igitur fuerit aliquis diffamatus & constiterit delictum aliquod commisisse, & ortum habuisse à legitimis, bonis, probis,& fide dignis hominibus, tūc fama supplet vicem accusatoris,& iudex potest procedere ad inquirendum contra eum:tex.in cap.cum oportet.cap. inquisitionis.cap.qualiter & quando. de accusation.notat Repertorium Inquisitor.verb.fama. & Vmbert.in iudiciali inquisitorio. verb.infamia.Zāchin.de hæretic. cap. 11.num.3.& ibi Cāpeg.in verb.fama publica. Eymericus in.2.p.Director.quæstion.57. & ibidem Franc. Pegna comment. 82. Concil.Tolosanum.cap.16.§.illud autem. relatum ab ipso Pegna, vbi in hæc verba describit:[Diffamatus de hæresi,illi autem,inquit,cē cilium debēt pro diffamatis haberi, cōtra quos publica fama clamat, vel de quorum diffamatione apud bonos & graues coram Episcopo loci legitimè constiterit:]Hæc ibi:tradit etiam Bart.in. l. turpia.§.1.num.3. ff. de legat.1. non
69 quælibet † autem fama sufficiet in hoc casu,sed vehemens,& grauis,quę considerata facti & personarum qualitate cognosci potest: vt pulchrè notat Panor.in cap.inquisitionis.§. quæsiuisti. numer. 6. de accusationibus. vbi inquit, quod si factum graue est, & persona magni pretij, fama requiritur, aut totius, aut saltem maioris partis ciuitatis: quod si factum angustum, & restrictum ad certos homines

homines est,qui verisimiliter id scire debeant,maior pars illorum sufficit ad inducēdum famam: multis quippè modis deprehendi potest quādo dicatur grauis hęresis infamiâ,quando scilicet quis apud bonos viros seu pluries, seu passim notetur infamiâ, ea grauis, & vehemens cēsenda erit. Si quis propterea à bonorum consortio repellatur, eumq; viri probi euitent,accedantque etiam indicia, & suspiciones infamiam hæresis augētes,ea grauis quidem infamia putanda erit.

Rursus si statim post magnum aliquod delictum commissum fama orta fuerit, verbi gratiâ: post deletas sanctorum imagines, combusta templa,violata sacramenta,& similia statim aduersus aliquem oriatur infamia, illa planè grauis censebitur. Sed & alijs quoque modis innotescere id poterit,quos prudens Inquisitor facilè inspectis personarum, locorum, & temporum circunstantijs, rimabitur,vt inquit Panor.vbi suprà:
70 hæc† tamen si probetur per duos testes graues, integros, & omni exceptione maiores, sufficiēs erit ad pœnam ordinariam infligendam.Bar.in l.de minore.§.plurimū. & §. de quæstionibus.& glos. communiter recepta in. l. 3. §. eiusdem. ff. de testibus. Salicetus in l. ea quidem.nume.106. versic.ad septimam. C. de accusationib.Hanc dicit communem sententiam Albericus in l.ea quidem,num. 24.C.de accusat.& Marsilius ait in d.
71 §.plurimùm. num. 93. † adeò verum esse duos testes requiri ad probationem famæ, vt si vnus tantùm deponeret, non modò non faceret plenam,sed nec semiplenam probatio-
72 nem,nec etiam indicium.† Quia fama est indicium à crimine remotum, omne autem indicium à crimine remotum, debet saltem per duos testes probari. glos. singul. in. l. vlt.C. famil. erciscund. & tradit Marsilius
73 vbi sup. Fama † etenim vel infamia, vt eleganter docet Innocentius in. c.qualiter & quando.de accusat. probatur hoc modo. [Testis dicat (inquit ipse Innoc.) eum de quo agitur de tali crimine diffamatum, & sic quæratur ab eo apud quos est infamatus,debet respondere,apud hunc & illum,& nisi eos designet, non videtur bonam reddere causam sui dicti,hæc ille.] Ergo testes debent assignare causam sufficientem sui dicti,alias non probant.Salic.in l.sciant cuncti.C.de probation. quem refert & sequitur Alexan.cons.15.col.8.volum.1.Ias.in l. admonendi. ff.de iureiur.latè Marsil. in pract. crimin. §. diligenter.num.31.Deci.cons.37.num. 7.cons.100.num.2.cons.429.num.11. Decian.cons. 51.num. 121.volum.5. hanc sententiam dicit communem Corneus lib.2.cons.232.& lib.3.consil.216. & idcirco testes super adulterio deponentes,debent etiam non interrogati reddere dicti sui rationem.Bart.in.l.capite quinto.ff. ad legem Iul. de adult. Bald. in l. solam. C. de testibus. At si testes dicant se audiuisse à talibus,ab his, aut ab illis publicè dici, Lutherum imagines sanctorum deleuisse, hoc est, publicâ voce dici à populo, optimè probant. Ita Baldus in c. literas. num. 2. de præsumpt. in c. præterea. num.9. & 10. de testibus.& in l. hæredes palam.in princip. ff. de testib. Iul. Clar. in pract.criminali.§.fin.quæst.6.vers. debent etiam dicere. & Cassadorus decis.3.num.7. de probationib. Parisius lib.3.consil.52. Ioseph. Mascard. de probation. conclus. 749. num. 9.
74 vol.2. Ista † autem fama quærenda est in eo loco in quo versatur aut est aliquando versatus, vt de milite in castris & bello,de doctore in scholis

Universidad de Deusto
Biblioteca

& foro, de monacho in monasterio, iuxta tex. in d.l. de minore. §. plurimũ ff. de quæstionib. ibi: vel cuius existimationis quisque in ciuitate. Prædictorũ ratio est, quia satis mouere debet iudicem publica fama, quòd aliquis commiserit aliquod delictum, vt procedat ad inquisitionem veritatis, satisfaciat Reipublicæ, & publico scandalo: alias enim malefaceret, vt patet Heli sacerdotis exemplo, qui licet in se bonus fuerit, quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit, & in se pariter, & in ipsis auersionis diuinæ vindictã excepit, dum filijs eius in bello peremptis, ipse de sella corruens, fractis ceruicibus exspirauit.

75 Sola tamen fama † in criminalibus ad capitaliter damnandum non sufficit, vt tradit Paris de Puteo in tract. de syndic. verb. ratificatio. versic quidam latro famosus. Bossius in tit. de inquisitione. nu. 29. & 30. Gandinus in rubr. qui ad famæ probationem possint, &c. num. 15. Bonifacius Vitalinus in rubr. de testib. qui repelli possit. nu. 61. qui vnanimi voto concludunt neminẽ ex præsumptionib. & indicijs, etiam indubitatis, diffinitiuè damnari posse. Boeri. decis. 164. & præsertim in criminalibus, vbi requirũtur probationes luce meridianâ clariores. tex. in l. sciant cuncti. C. de probationibus. & ibi Salicet. concordat verb. tenus. c. sciant cuncti. 2. quæst. 8. c. Epiphanium presbyterum. 5. q. 6. l. qui sententiam. C. de pœnis. l. singulæ. C. de accusat. l. addictos. C. de appellat. optimè Iodoc. Damhoud. in pract. crimin. c. 49. nu. 8. & cap. 54. num. 5. Gandin. in rubric. de præsumptionib. & indic. tot. titu. Bossius in pract. crimi. verb. circa igitur tertium. nume. 17. & Folerius in pract. crimin. 2. part. 2. partis, in rubr. dẽtur capitula quod suffocauit vxorem in verb. fiscus. num. 22. Paul. de Castr. cons. 199. Spec. in titu. de iuramento delat. vers. secũdum est, & tit. de teste. §. 2. vers. quis sit criminaliter, & tit. de probationibus. §. 1. post vers. vltimò quæritur, & alij plures quos consultò omitto.

76 Cæterum † si notorium est delictum, & de delinquẽre constat, tunc notorij notitia, & euidentia quæ non potest vllâ tergiuersatione celari, habetur loco accusatoris. tex. in c. euidẽtia. de accusat. ibi: [Euidẽtia patrati sceleris, nõ indiget clamore accusatoris,] vt putà facta coràm populo vel illius maiori parte. c. manifesta. 2. q. 1. c. de manifesta, câd. caus. & q. c. super eo. de testib. cogend. l. ea quidẽ. C. de accusat. tradit post alios Anton. Gomez Variatũ resolutionum tom. 3. tit. de delictis. cap. 1. nu. 41. Iul. Clar. in pract. §. final. q. 9. in princip. Tunc iudex procedere poterit ad inquisitionem per receptionem testium contra particularẽ personam, Lucerna Inquisitorum. verb. notorium: & ibi Additionat. Zanchin. in tract. de hæret. cap. 12. num. 1. glos. in c. ad abolendam. §. præsenti. verb. deprehensus. de hæret. & Panor. & Felinus. & DD. in d.c. euidentia de accusationibus.

77 † Nam notoriũ, quod vocatur à DD. notorium facti, est cuius testis est populus, & dissimulationi siue inficiationi non est locus. DD. not. in Clem. pastoralis. de sent. & re iudicat. illud quod nõ possit aliquatenus offuscari, & quod sit indubitatum secũdum comm. vsum. Capra in 2. memb. principal. de notorio. in suis Regulis fol. 78. Decia. cons. 11. nu. 19. col. 2. Franc. Viuius in 2. tom. comm. opinio. verb. notorium opin. 548. nu. 1. Bal. in l. ciues. C. de appellat. Anton. Burgus in c. ad nostrum. nu. 27. de empt. & vendit. Ioann. Iacob. de Leonard. inter cons. Bruni, cons. 117. n. 176. Menoc. 15. remedio recuperãdę possessionis. nu. 161. in tract. & de arbitrarijs quæ-

78 stionib. lib. 2. cas. 166. num. 4. † Vnde etiam Deus omnipotens, cui omnia sunt nota, non castigat sine accusatore, saltem sine conscientia peccatoris, secundùm illud Pauli ad Roma. [Testimonium illis reddente conscientiâ ipsorum,] & in iudicio finali stabunt quemadmodum accusatores publici, vt habetur Matth. cap. 12. [Viri Niniuitę surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, &c.]

79 Si autem † crimina vergũt in graue damnum, & præiudicium Reipub. (vt suprà diximus) tunc denunciationes habentur loco accusatoris, & potest iudex procedere ad inquisitionẽ particularem contra eũ, qui tam graui ter est diffamatus, tunc enim sufficit vnus testis in hoc crimine cum fama, ad hoc vt Inquisitor possit procedere contra aliquem. tex. in Clem. 1. de offic. ordinar. vbi Zabarella, & Ioann. de Imola cæteriq; scribentes, quia vnus testis facit cum suspectum & potest procedi ad inquirendum: si tamen fama fuit denunciata à teste. Eymericus in 3. p. Directorij q. 61. & ibid. Franc. Pegna, tit. de quæstionib. seu tormentis, vers. secunda regula est. per text. in c. præterea. de testib. gl. in l. 3. verb. cõiectus. C. ad leg. Iul. maiest. vbi Cinus, Bart. Albericus, Bald. Salicetus, & communiter Doctores. text. in l. de minore. §. tormenta, vbi gloss. Bart. & DD. ff. de quæstionib. Anto Gomez tom. 3. Var. resol. cap. 13. num. 7. & 10. & Carrerius in practica crimin. num. 110. & 111.

80 Probatur præterea † hoc crimen hæresis per confessionem rei, vt si quis dicat ipsum habuisse, vel habere errorem in intellectu contra fidem, quæ sententia non solùm in hoc crimine hæresis procedit, verumetiam in alijs grauissimis criminibus in perniciem Reipublicæ contractis. Hanc sententiam tenet Dominicus de Soto de tegend. & detegend. secreto. mẽb. 2. q. 6. conclu. 3. nã per propriam confessionem optimè quis cõuincitur, vt deducitur ex l. obseruare. C. quor. appell. nõ recip. l. si confessus. ff. de custod. & exhibit. reor. l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæstionib. & quòd ex ipsa confessione quis probetur hæreticus, tradit Archidiac. in c. quicumque. nume. 2. de hæretic. in 6. Bald. in l. si quis non dicam rapere. in princip. vers. venio ad accusationem, ibi: istud tamẽ fallit in hæresi. C. de Episcop. & cleric. idem tenet, & sequitur Ludouic. Carrer. in tract. de hær. nu. 85. vers. item prædictas personas punire, sic quoq; sensit Gundisal. tract. de hæreticis, in q. 13. nu. 1. Nicol. Areletanus tract. de hæret. in 2. notab. in c. commenda memoriæ. nu. 2. vers. in crimine tamen hæresis sola cõfessio. hoc quidem probat Ioann. Calderinus tract. de hæret. cap. 12. nu. 1. vers.

81 3. titu. quot & quibus modis. † Confessio namq; inter omnes probationum species obtinet principatum, & ad eruendam illam, potest procedi ad torturam illius, qui huius criminis reus est. Augustinus Beroius in c. at si clerici. de iudic. n. 91. cũ plurib. seqq. tamen Prosper Farin. lib. 1. quæst. tit. de inquisitione. q. 2. num. 25. ampliat hanc conclusionem, & tenet habere locum etiam in confessione extrajudiciali, & in specie in crimine Lamiarum, quia eo ipso quòd dicant se processisse ad ludos, possunt absque alio condemnari. Felinus in c. olim. nu. 6. de rescript. Franc. Viuius tom. 1. comm. opinion. opin. 137. nu. 6. Cardinal. Alban. ad Bart. in l. 1. num. 34 ff. de offic. consul. Conradus titu. de inquisitione nu. 26. in fin. Albertin. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

agnoscend. assertion. Cathol. q. 25. in 1. dubio. nu. 1. vbi dicit: quod si Lamiæ fateantur hæresim, vt putà dicendo se abnegasse Christum, & dæmonis clientelæ se dedidisse, siue, vt loquuntur, se dæmoni feciſſe homagiũ, vel se in alia quàm in Christi fide spem salutis collocasse, & huiusmodi, quæ verificari non possunt extrinsecus, sed in sola voluntate consistunt, tunc ex sola confessione potest, absq; aliâ extrinsecâ probatione, sequi cõdemnatio. Secus, si fateantur infantes vnũ, vel plures suis maleficijs occidisse, tunc enim eis non est credendum, nisi verè, & realiter illos fuisse occisos aliter constet, quàm ex eius confessione. Ex illa ergo sola confessione hæresis ad condemnationem
82 Lamiarum deueniri potest, † licet aliàs nemo solâ confessione damnari possit, quando aliter de delicto non constet, vt probat text. in l. 1. §. item illud. ff. ad Syllania. Bal. in authẽt. sed nouo iure. num. 5. C. de seru. fugitiu. Angel. in l. 1. C. de confess. atque Angel. de Maleficijs. verb. & vestem eæ lestem abstulit. vers. quod si aliquis confitetur se plura facta. in 12. col. Iason. in l. error. col. 3. C. de iuris, & facti ignorantia. Marsil. in pract. crimin. in
83 princip. sub num. 5. † Nihilominus in hæresis crimine (vt diximus) ad condemnationem sola confessio sufficit, quoniam aliter de huiusmodi delicto constare non potest, quàm per solam cõfessionem. Solus enim Deus scrutator est cordis, vt ait Bal. in d. l. si quis non dicam rapere. C. de Episcop. & cleric. & sequitur Felinus in c. auditis col. 15. & seqq. in tit. de præsumpt. Paris de Puteo in tract. de syndicat. verb. nunc videndum. nu. 1. debent tamen præcedere indicia adeò vehementia, vt indubitata sint, vbi autem indubitata essent sufficerent ad torturam: ita tenet Gundisaluus vbi suprà q. 13. nu. 2. ex autoritate Ioann. Andreæ ad Speculat. tit. de probat. in fin. & in tit. de notorijs criminib. quæ autem sint indicia indubitata, arbitrio iudicis relinquitur. l. 3. §. eiusdem quoque. ff. de testibus. Bart. in l. vlti. num. 5. & ibidem plenius Marsil. nu. 4. ff. de quæstionib. Menoch. de arbitrarijs iudicum. cas. 270. n. 3. lib. 2. Centuria 3. Gundisaluus vbi suprà. nu. 3. quo in loco Bart. nõnulla affert exẽpla ad instruendos iudices.

84 Probatur quoq; † aliquis hæreticus ex aliqua ipsius scriptura, in qua dicat aliquid credere quod hęreticum sit: ita Felinus in c. cùm in Ecclesijs. num. 4. de maiorit. & obedientia. hoc idem voluit Simanc. de Cathol. insti. tit. 51. nu. 14. vers. potest hæresis probari: vel etiam per instrumentũ potest probari hæresis crimen: vt potè, si apud aliquem reperiantur libri improbatæ lectionis, secundum Archidiac. & Ioann. Andr. in c. filij. de hær. tex. in l. 2. ff. quorũ appellationes non recipiantur: & notatur in l. cõtra negãtem. C. ad leg. Aquil. & l. inficiatus. ff. ad Turpillianum. Cald. in tract. de hæret. c. 12. post nu. 2. Debet tamen priùs prædictum instrumentum recognosci authenticum. Authent. cõtra qui propriam. C. de non numer. pecun. Simanc. in d. tract. de Cathol. instit. titu. 51. nu. 14. Hoc tamen intelligi debet verum, si cum instrumento adsint aliæ coniecturæ per quas Inquisitor animum suum informet. Gundisaluus in tract. de hæretic. quæst. 13. num. 19.

85 Rursus hæreticus † probatur per facti euidẽtiam, vt quia publicè quis hæresim prædicauit. gloss. in c. ad abolendam. super verb. deprehensus. de hæreticis: argum. l. palam. §. vlt. ff. de ritu nuptiar. Hostiens. in d. c. ad abolendam num. 6. & in c. excommunicamus. 2. nu. 4. super verb. deprehẽsi, & ibi

& ibi Guidus Baijs in capit. quicunque num. 6. versic. nam tactis præsumitur de affectu. de hæret. in 6. argument. l. dolum. C. de dolo. & in cap. qui viderit. & cap. sicut. num. 23. q. 5. cap. nuper. de bigam. Eymericus in 2. part. Director. quæst. 50. num. 3. versic. factis autem. & ibi Franc. Pegna comm. 75. Calderinus tract. de hæret. cap. 12. num. 2. in rubric. quot & quibus mod. per cap. priusquam. 28. distinct. iunctâ ibi gloss. vltim. ac gloss. in cap. nullus dubitat. de præsumptionib. cap. super quibusdam. in princip. iunctâ ibi gloss. 1. in princip. de verbor. significat. Euidentissima enim est probatio quæ ipso facto fit. gloss. in cap. Deus omnipotens. in §. quoniam. verb. iudicis non sedentis. 2. quæst. 1. & l. 2. in fin. ibi: aspectu atrox. ff. de ferijs. Archidiac. in d. cap. quicumque num. 8. versic. nam probatur euidentissimè. de hæret. in 6.

Ne igitur videamur vagari, & extra institutum procedere eò vnde digressi sumus, redeamus. Atque in primis prosequamur quæstionem il-
86 lam. † An contractâ aliquâ suspicione contra aliquem, ex eo quòd fecerit aut scripserit aliquid hæreticum contra fidem, possint Inquisitores procedere ad inquisitionem specialem, veluti si reuulsa imago alicuius Sancti, vel libelli hæretici adfixi, aut iacentes reperiantur, propiùs illic vbi delictum commissum fuit aliquâ horâ insolitâ, aliæ circunstantiæ ad inducendum delictum promineant, quæ iusto, & prudenti iudici sufficientia indicia visa fuerint; poterit tunc Inquisitor procedere ad inquisitionem, iuxta Innoc. doctrinam. in cap. cum oporteat. & ibi gloss. de accusationib. Speculat. titu. de inquisitione. §. 2. verb. per suspicionem. etiã Repertorium Inquisitor. verb. suspicio. ibid. & text. in d. cap. excommunicamus. 1. §. adijcimus. de hæretic. vbi scribentes. text. in cap. vt officium. de hæretic. in 6. Simancas de Cathol. institit. titu. de præsumptionib. nu. 18. & seqq.

87 Hoc namq; † crimen hæresis etiam probari præsumptionibus, & indicijs posse, tenet Gundisaluus vbi suprà quæst. 13. num. 21. Ioann. Andreas in d. c. excommunicamus. §. adijcimus. & in §. volumus igitur. de hæreticis. Eymericus in 3. part. Directorij q. 61. num. 2. vers. quibus autem indicijs. & ibidem Franc. Pegna comment. 110. Prout quodlibet crimen per indicia probari potest. text. in l. final. C. de probationibus. Ioann. Andreas in additione ad Speculator. circa finem in titu. de probationibus. Non tamen minores ac leuiores probationes sufficiũt, vt in alijs criminib. quod perperam voluit probare Iul. Clar. in pract. criminal. §. hæresis. versic. habet etiam hoc crimen libr. 5. motus ex dicto cap. in fidei fauorem. de hæretic. in 6. cuius sententiam sequuntur communiter doctores: & Bosius in titu de hæretic. nume. 5. versic. ad hoc quod leuiores. num. 6. Carrerius in tract. de hæreticis num. 116. vers.
88 & nota. † Ego autem falsum esse cẽseo, probationes in crimine hæresis leuiores quàm in alijs criminibus sufficere, nam propter grauitatem præiudicij, requiruntur euidentissimæ coniecturæ. optimè Simãcas tit. 51. de probationib. num. 11. Ambrosius Epistola 84. Isidor. lib. 2. de Ecclesiasticis beneficijs. capit. 23. Rabanus lib. 2. de instit. clericorum c. 57. titu. 12. cap. 2. l. 2. C. de hæret. lib. 6. quæst. 13. num. 28. Conradus Brunus lib. 4. de hæretic. cap. 9. Simancas vbi suprà, de præsumption. & suspicionib. numer. 28. Non enim ex leuibus signis moueri debemus aduersus Catholi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tholicos, quibus iniuria fit, si malam opinionem de illis habuerimus absq;
89 iusta, & probabili causa, † imò iudicium temerariũ illud ducerem quo quis indubitatè iudicaretur hæreticus ex leuibus coniecturis. text. in c. estote. de regul. iur. [Estote (inquit Beda) misericordes, &c.] in hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi vt ea facta quæ dubia sunt, quo animo fiant in meliorem partem interpretemur: quod enim scriptum est: [Ex fructibus eorũ cognoscetis eos,] de manifestis dictũ est, quæ non possunt bono animo fieri, vt est stuprum blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia, de quibus nobis permittitur iudicare. ita Alciat. in Reg. 3. præsumpt. 1. nu. 3. vbi latè, quia secretorum Deus iudex est, & cognitor. capit. erubescant. 32. distinct. cap. Christianæ. 32. quæst. 5. cap. consuluisti. 2. quæst. 5. S. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 2. Caietanus in sum. verb. suspicio. Dominic. Soto lib. 3. de iustitia & iure. quæst. 4. artic. 3. quanuis autem quodlibet crimen possit probari per indicia, vt latè prosequitur Ioann. Andreas in addition. ad Speculat. in titu. de probationib. circa finẽ, †
90 tamen quo magis crimen est grauius, eò maiores præsumptiones, & euidentiora indicia requirit. sic probat text. cum gloss. in cap. literas. de præsumptionib. & ibi not. Abbas, quem sequitur Gundisaluus vbi suprà q. 15. num. 21. Franc. Pegna in 2. part. Directorij Inquisitorum, tit. de præsumptionib. & Simancas vbi suprà. Sola igitur suspicio nõ sufficit ad condemnationẽ, sed ad purgationẽ indicendam. Hostiens. in c. excommunicamus. §. qui autem. nu. 1. Archidiacon. in d. cap. vt officium. §. verũ quia. nu. 7. vers. scias quod Innocent. de hæret. in 6. & alij quos refert Iul. Clar. in pract. crimin. in §. vlt. q. 6. vers. item scias.

91 Sæpè aliqui occultè † transmittunt libellum compositum, continentem in se hæreses subreptitio modo, clam, aut clauso libello, per modum Epistolæ, sine subscriptione accusatoris, seu delatoris, in quo alios contestes nominant ad illas probandum; quæri tunc solet, an hoc sit sufficiens indicium ad inquirendum contra aliquem. Ex supradictis facilè hæc quæstio dilui potest: nam si absque accusatore, seu delatore, aut denũciatione, cum qualitatibus supradictis, aut fama, tam ex sacra pagina, & Euangelica decisione, quàm ex iure Pontificio probatum est, Inquisitores non posse procedere ad inquirendum de crimine hæresis, vt Ambrosius super illud. 1. Corinth. cap. 5. ait, & Ioan. c. 8. de adultera, cui Christus dixit: [Nemo te condemnauit, neq; ego te condemnabo] cap. 1. de accusat. cum alijs suprà allegatis. cap. qualiter & quando. 2. de accusat. & ibi Marian. Socin. in cap. inquisitionis. eod. titu. & in cap. 1. & 2. de accusat. lib. 6. cap. licet Heli. de simonia. cap. omnipotens. 2. q. 1. Simanc. in Enchirid. titu. 22. nume. 8. & plenè diximus in quinto Antidoto, minimè Inquisitores in hoc casu procedere possunt. Moueor, & aliâ non pœnitendâ ratione, quia in porrectione huius libelli maxima imminet suspicio falsitatis, quod in eo non manifestetur nomen denunciantis, ex quo solo facilè colligi potest, malo animo, & calumniosè, non zelo domus Dei huiusmodi denunciationem fieri: quia non licet in tanto crimine cum alterius iniuria vagari. l. Prætor. in princ. vbi gloss. in verb. certum. ff. de iniurijs. l. item exigit. ff. de dolo. Bald. in. l. licet gratis. §. possumus. per illũ text. ibi: vt certi hominis factum arguamus. eod. titu. de iniurijs, & famos. libel. aliàs enim tolleretur defensio inquisit.

quisit. maximè cum falsitas per coniecturas probetur, & sola suspicio falsitatis habeatur pro falsitate, ne instrumento fides detur: ita Dec. consil. 448. num. 28. & consil. 602. num. 7. Grammat. consi. 30. col. 1. Calcan. consil. 27. col. penult. Anan. consil. 49. Crauet. consil 134. num. 39. Ruin. cons. 35. num. 9. volum. 4. Abb. consil. 99. num. 2 dum inquit, quòd quando suspiciones oriuntur ex vitio visibili ipsius scripturæ procedit illa opinio communis, quòd suspicio habeatur pro plena probatione, aliàs secus.

Verùm contrariam sententiam ve-
92 riorem censeo, imò † quod iustè possint Inquisitores sine præiudicio denunciati inquirere in hoc crimine hæresis propter indicia, & suspiciones, & præsumptiones verisimiles nullâ præcedente diffamatione ad inquisitionẽ. c. excommunicamus. 1. §. adijcimus. vbi Cardinal. & Ioann. de Anan. & Felinus. text. in c. vt officium in princip. eod. tit. lib. 6. & illic Dominicus, & Philippus Francus de hæret. Bart. in extrauag. ad reprimẽdum. in verb. inquisitionem. quom. in crimi. læsæ maiestatis. in vsib. feud. & idem Bart. in l. congruit. ff. de officio præsidis. Bald. in l. iubemus. C. de probat. Alciatus in c. 1. de officio ordin. num. 49. Cardinal. in Clement. 1. §. penultim. & in Clemen. 2. in 2. q. de hæretic. August. de Arimin. in addit. ad Angel. de maleficijs verb. hæc est quædam inquisitio. nu. 58. Carrer. in pract. criminal. de hæret. num. 100. Possevinius in tract. de hære. nu. 104. Dueñ. Reg. 298. in 9. limitat. Bossius in tit. de hæret. num. 6. Rolandus cons. 8. num. 6. volum. 3. Menochius consil. 100. num. 97. libr. 1. Decianus consil. 18. num. 43. versic. at in causa hæresis. lib. 1. & dicit comm. esse opinionem. Felinus in cap. qualiter, &

quando. in princip. in vltimis verbis: quem refert Iul. Clar. dict. quæst. 6. versicu. item scias. Simancas de Cathol. instit. titu. 44. nume. 9. & in Enchirid. titu. 22. de inquisitionis ordine. num. 6. & 7. vbi inquit, quòd licet inquisitio specialis contra certas personas fieri nõ debeat nisi præcedente infamiâ, cùm non leuis irrogetur iniuria homini non infamato, si contra eum speciatim inquiratur, per dictum. c. qualiter, & quando de accusationib. cum alijs suprà adductis. Hoc tamen non habet locum quando exstant indicia, & præsumptiones vrgentes, contra quempiam de hæresi suspectum, quo casu nulla ei fit iniuria si secretò de indicijs illis, & præsumptionibus, cautè tamen inquiratur, quanuis nulla præcedat fama. c. excõmunicamus. §. adijcimus. vbi omnes interpretes de hæreti. & capit. vt officium in princip. & illic Philippus Francus, de hæreticis eodem titu. lib. 6. nec hoc mirum videri debet, cùm hoc crimen grauissimum sit contra Deum, & eius offensam, & in graue damnum totius Reipublicæ, quod præferri debet bono singulari maximè in hoc casu, cùm non inferatur damnum infamiæ, non testes interrogentur in specie, nec super speciali errore sed in genere: & sic debent intelligi iura adducta pro parte negatiua, in principio huius quæstionis, prout fit in publicatione edicti fidei generalis. † Pro cuius
93 intelligentia in primis est notãdum in hac materia triplici posse quis de hæresi denunciari. Primò, per denunciationem occultè, sine nomine, & subscriptione accusatoris, vel denunciatoris. Secundò, quando non assignantur testes in libello denunciationis, & tunc nõ debet procedere Inquisitor ad inquirendum, cùm non constet de denunciante,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec nominentur testes per quos possit crimen comprobari. Tertiò, quando in tali denunciatione nominantur aliqui testes in libello, & dicitur eos scire aliquem esse hæreticum: hoc tamen casu procedere possunt Inquisitores ad examinationem testiũ in libello nominatorum, quia multoties denunciantes timore inducti aut amicitiâ superati, non audent publicè reuelare: † magnâ certè in admittendis huiusmodi denunciationibus prudentiâ ac cautelâ vti debent Inquisitores. Debent tamen hoc in casu testes nominatos in libello examinare, & generaliter interrogare, an aliquis commiserit aliquod delictum contra fidem, & si dixerint testes se nescire, interrogẽtur, an audierint ab aliquo talia, & talia prout continentur in libello, si dixerint se audiuisse quicquam in eum, qui denunciatus est in libello occulto; bene quidem, & tunc procedent ad examinationem aliorum testium: ita tamen, vt nullo modo denunciati nomen declaretur ab inquisitoribus, nec circunstantiæ per quas testes deponentes cognoscere possint reum denunciatum. Si verò negauerint se audiuisse, interrogentur in genere de loco, & tempore: videlicet, an audiuerint verba, facta, aut propositiones in libello expressas, in illa ciuitate, in tali anno, aut mense, tunc proculdubio apparebit falsitas, & iniquitas denunciantis, & fama denunciati integra, & salua remanebit, quæ omnia valdè ad practicam faciunt.

95 Alioquin, etiam † si Inquisitoribus constet aliquem hæreticum esse, & occultè deliquisse, non possunt contra illum procedere: quia vices subirent duarum personarum. text. in c. Deus omnipotens. 2. quæst. 1. vbi licet Deus nonet peccata Sodomorum, non statim illos condemnauit, sed dixit: [Descendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me opere compleuerint, an non est ita] & habetur Genes. 18. & Prouer. 12. & Iob. 28. copiosè Ioann. de Turre-cremat. in d. cap. Deus omnipotens. à nume. 2. & sequent. & ibidem Archidiacon. quæ Christus confirmauit in Iuda, quem sceleratissimum nouerat, & tamen sine accusatore vt suprà diximus non condemnauit, nec quidẽ reuelauit, imò ei Eucharistiam dedit. cap. cum omne. cap. illud. de consecration. dist. 2. cap. sicut Christus. 1. quæst. 1. cap. si sacerdos. de officio iudic. ordin. sic igitur clamore, & rumore publico instante, procedit Deus ad inquirendum, vt ipse omnibus iudicibus
96 exemplum sit.† Poterit tamen Inquisitor denunciare, quem nouerit delinquentem Inquisitori consocio, vt procedat ad inquirendum contra illum.

97 Hinc inferri possit, † an socius criminis admitti debeat ad accusandũ, & testificandum. Negatiuam vt agitemus eiusmodi socium non admittendum esse, probatur in l. si filium. C. de liberal. causa. in c. nemini. 15. q. 3. Specul. in titu. de accusatore. §. 1. vers. item repellitur, quia fuit socius. num. 10. qui allegat. c. veniens. 11. de testib. vbi socius criminis repellitur à testimonio ferendo contra socium, quod etiam probatur in l. quoniam. C. eod. titu. de testib. argumentum enim valet de teste ad accusatorem.

80 Hinc † & illud prouenit socium criminis non posse contra socium torqueri. l. repetitio. §. vlt. de quęstionib. imò, & confessio socij criminis non præiudicat socio. c. 1. de confessis, & quòd non possit accusare tenet etiã Gandin. in tract. malefic iorum in rubric. qui possint accusare. & Goffredus

dus in tractat. libelli iuris Pontif. sub rubric, socij criminis. Decia. in tom. 1. tract. criminal. lib. 3. cap. 19. nume. 1. & 2. l. 1. §. D. Antoninus. ff. de quæstio. l. final. C. de accusationib. l. quia liberis. C. de testib. Bald. in l. 1. num. 5. in fin. C. de summa Trinit. & fide Catholic. & in rubric. C. qui accus. non poss. & in l. qui accusare. vbi glos. in verb. vt mulier. circa finem. ff. de accusationib. Raphael Fulgosius cons. 173. in causa inquisitionis. in princip. Ægidius Bosius in pract. tit. de indicio ante torturam. nu. 151. & tit. de tortura testium. nu. 3. text. in l. 21. tit. 16. part. 3. cuius ratio est, quia fortè veniã sperans, fauore, vel priuilegio alterius illum falsè nominaret, vel fortè odio, & inimicitiâ, vt eodem percat supplicio: ita probat text. in d. l. fin. C. de accusat. Angel. de malef. verbo, & ad querelam Ti- 101
tij. vers. decimò nonò repellitur, & ibi August. de Arim. in additionibus.

99 Verùm in criminibus † exceptis, socij criminis admittũtur, vt puta in crimine hæresis, lęsæ maiestatis, & Simoniæ, ab accusando nõ repellũtur, & in specie in crimine hæresis est tex. in c. in fidei fauorem. lib. 6. vt tradit Gigas de crimin. læsæ maiest. lib. 2. rubric. qui accusare possunt in crimine læsæ maiestatis. q. 5. Villadiego de hæreticis q. 13. nu. 15. Anton. Gomez lib. 3. resolutionum. cap. 12. num. 16. Simanc. de Cathol. instit. cap. 62. num. 3. idem in tract. contra Zanchinum: Iacobus Nouellus in tract. ad defensionem omnium reorũ, aduersus quascumque accusationes in tit. quæ personæ accusari non possunt. num. 34. vers. fallit tamen in crimine Simoniæ. Eymericus in 3. p. Directorij q. 64. & ibidem Franc. Pegna com. 113. Zanchinus in tractat. de hæret. cap. 13. Bernard Comens. in Lucerna Inquisitorũ verb. testis. §. 18. Panor. in c. licet Heli, de Simonia. num. 20. & per gloss. in verb. indifferenter. Bald. cons. 95. lib. 1. col. 1. Boer. quæst. 319. num. 2. Specul. in titu. de accusat. in princip. versic. item repellitur. Grammat. cons. 35. num. 25. Menochius cons. 101. nume. 28. Vmbert. in Iudicial. Inquisitorum verb. excommunicari. num. 4. Cardinal. Albanus in lucubratione ad Bart. in l. 1. num. 41. ff. de beneficio consulis.

100 Hinc deueniri † potest ad quæstionem illam, an reperto homine occiso, absq; notitia percussoris possint iudices procedere ad inquisitionem, interrogando testes ad inueniendum patrati delicti autorem. Ex supradictis quæstio hæc redditur difficilis, sed aliquibus tamen medijs, & sententijs hinc inde interpositis facili viâ veritas illius aperiatur.

Primò, idq; in partem affirmãdi † iudices posse inquirere, imò, & quod teneantur quotiescumque crimen est publicum, & notorium, & testes etiam ad patefaciendam veritatem cum iuridicè interrogentur, tenent Innoc. IIII. in c. bonæ. de elect. & ibi Panor. col. 4. Imola col. 5. Bart. l. 2. ff. ad legem Iul. de adulter. nu. 17. & apertiùs l. fi. de quæstio. & ibid. Alex. glos. in can. quidam maligni. 5. q. 1. & in c. qualiter & quando, de accusation. Nauarr. inter verba concl. 6. nu. 121. & 124. quorum sententia probatur: primò, ex eo, quia huiusmodi inquisitio per iudices facta, ac eorundem interrogatio generalis, & nõ specialis est, pro instructione magistratus, & iudicũ ad inuestigandũ delictum, vt tradit Bosius in tit. de inquisitione. nu. 2. Menochius in tract. de præsumpt. lib. 1. q. 88. num. 7. Bart. in l. 2. §. de publico. ff. ad leg. Iuliam de adulterijs. Angel. Aretinus in tracta. malefic. in verb. hæc est quædam inquisitio. Gandinus in tract. malefic.

Universidad de Deusto
Biblioteca

titul. quomodo de malefic. cognoscatur.Blancus in pract.crim.in princip.nu.28. & 29. Marsilius in practic. criminal. §. constante. Robert. Marant.in practic. ciuili part. 6. in princip. numero 7. & alij quos recenset Ægidius Bosius in præcitato loco. Nō enim interrogat iudex an Petrus vel Martinusoccideritt hominem,sed interrogatiuè dicit, quis occiderit aut patrauerit delictum ? quæ cùm generalis sit inquisitio vtique fieri potest.

Secundò † euidentia patrati scele-
102 ris non indiget clamore accusatoris. text.in c. euidentia.de accusationibus.gloss. in c.2. de verborum signific.lib.6.in verb. manifestum.Panor. in d.c.euidentia. & ibi communiter scribentes,sed in hoc casu est euidētia delicti commissi, cùm constet de homine occiso,ergo procedi potest, ac si esset accusator.

Tertiò insurgit ratio pro prædicta conclusione à consuetudine quæ iuris interpretatio est,imò pro lege habetur. tex. in c.videtur, qui matrim. accusat.poss.c.in his.11.dist.c. diuturni.12.distin.c.conquestus. 9.q.3.l.16. tit.9.p. 4. † sed vniuersa Respublica
103 Christiana huiusmodi vtitur cōsuetudine,vt post patratum delictum(licet non adsit delinquētis aliqua notitia) omnes iudices tam sæculares quàm Ecclesiastici ad inquisitionem contra reos procedant , ergo licita est inquisitio. Hæc sententia probatur autoritate D.Tho.in 2.2. & ibid. Caietanus q.69. art. 2. & Soto detegendo,& detegend. secreto memb. 2.q.6. versi.sed ad maiorem euidentiam.

104 Quartò facit † quia in punitione delictorum vertitur vtilitas publica: & ideo expedit illa impunita non relinquere.tex.in l.ita vulneratus.in 1. responso in fin.ff.ad leg. Aquil. l. licitatio.§.quod illicitè.ff.de publicanis, & vectigalibus.l.Stichum.§. tametsi. ff.de solutionibus.l. si longus. §. 1.ff. de iudicijs.l.capitalium.§.famosos.ff. de pœnis.l.cōgruit.ff.de officio præsidis. l.si operis.C.de pœnis.c.vt fame. de sententia excommunicat. Petrus à Plaza in epitome delictorum cap. 21. in principio ; aliàs enim daretur occasio delinquendi alijs , si crimina non punirentur,vel saltem nimis leuiter.tex.in c.vt clericorum.de vita, & honest. cleric. facilitas namq; veniæ incentiuum præbet delinquendi.c.loci. §. proinde.35.quæst.9. & c. peruenier.90.distin.l.1.C. ad leg. Iul. repetend.in l.capitalium. §.famosos. ff.de pœnis. vbi habetur quod delicta sunt acriter punienda , vt vnius pœna metus posit esse multorum. Hinc Horatius cecinit lib. Epistо. 1.

Oderunt peccare boni virtutis amore,
Oderunt peccare mali formidine pœnæ:

Quos enim ad vitæ decus domesticæ laudis exempla non prouocant, correctionis saltem medicina cōpellit.l.vnic. C.de emendat. propinq. †
105 & delictorum punitio iniquitatis , & malorum medicina est, ita Aristotel. in 2.Ethicorum, & Lucas de Penna, in l. omnes.C.de annonis , & tribut. libr.10. & in l. 1. de exactionibus lib. 12.Iodoc. in pract.crim. in procemio nu.5.& 6. vbi etiam dixit quod dare pœnas , proximi mali euitatio est, quia facit alibi prudētiores,& iustiores , oportet hanc noxam castigare non ob præteritum delictum cùm id corrigi nequeat , & factum infectum esse non possit, & futurum iterum non sit,sed ne delinquens simili crimine peccet,& ne ipsius exemplo cæteri quoq; peccēt.Et vt exorditur
106 Grammat.in decis.36.in princ. † quādo delinquentes non puniuntur,publica turbatur lætitia l. nemo. & ibi Bald.C.de Episcop.audient.Quod vt documentum necessarium ad hanc materiam tradidit ipse I. C. iudicibus in l. congruit.ff.de officio præsidis.& text.in l.16.titu.4. partita 3.& habetur Exod.cap.22.ibi:[Maledicos non patiaris viuere] quod etiam naturali ratione consentaneū esse docet S.Tho 2.2.q.64.artic. 2. nam cùm singuli ciues sint totius Reipublicæ partes,& membra(vt habetur ad Roman.c.12.& in c.1.89.dist.) quemadmodum membrum putridum pro salute corporis humani detrahitur, ne contagione cætera membra perdat, ita pro salute corporis Reipublicæ humanæ homo delinquēs tanquam membrum putridū Reipublicæ perniciosum resecari debet,quam rationem probat Dominicus de Soto lib. 5.de iustitia & iure.quæst.1.art.2.tex. in cap. resecandæ.24.quæst.3. in cap. sed illud.45. distinct. & apud Ælianum Variæ histo.lib.1.sub finem Racocesille pater,qui filium suum natu minorem tolli de medio postulat, vt sua illi familia magis efflorescat: adductà in id exhorto suo pulcherrimâ comparatione : nam inquit, me in horto amaros caules crescentium lactucarum frangente, & tollente mater lactuca non tristatur , imò magis floret,maiorque & dulcior fit. Hinc iura pro Reipublicæ interesse clamant, & indicūt criminum punitionem.d.l.ita vulneratus.ad leg. Aquiliam. c. vt famæ. de sentent. excommunicat. cum alijs suprà allegatis. Hęc optimâ ratione fuleiri possunt,
107 † quia delicta commissa in offensam Dei sunt,& dicuntur publica:& tunc succedit regula quòd quilibet de populo potest accusare duplici ratione. Primò,quia illud quod fit in offensam Dei dicitur fieri in omniū iniuriam. Secundò,quia si non esset publicum, & quilibet de populo non posset accusare, tale delictum remaneret impunitum,quia nulla priuata persona in specie est offensa. text. in l. Manichęos. & ibi Iacob. Butrigar. Odofred. Cinus. Bald. & Salicetus. C. de hæret.& in l.quod senatus.ff.de iniurijs.Bart.in l.1.col.2.Imola col. fin. & alij doctores. ff. de publicis iudicijs. Bart. in l. reos col. 4. C.de accusat. Ioann.de Anan.in cap.2. de maledicis.Angel. Aretinus in §. 1. col. final. instit. de public. iudic. & communem dicit Antonius Gomez Variarum resolutionum tom.3.titu.de delictis,cap.1.num.1.Iul. Clar. in pract. criminal.§.1. versic.item omne delictum, vbi ponit exemplum in blasphemia, deturpatione Ecclesiarum, vel imaginum,&c.Sed si iudices non possent procedere ad inquisitionem contra delinquentes, quando cōstat de delicto , & ignoratur delinquens cū delicta, vt plurimùm,in occulto committantur (qui enim malè agit odit lucem, Ioan.cap.3.) delicta proculdubio manerēt impunita, in grauissimum damnū, & perniciem Reipublicæ: quod vtiq; dicendum non est. Ergo iudices procedere possunt ad huiusmodi inquisitionem.

Contraria sententia † est,iudices
108 non posse procedere ad inquisitionem si delictum est publicum, & delinquens occultus,si nulla est contra eum infamia, vel suspicio, nec testes posse interrogari de delinquente,si tamen illū nouerunt occultè,docent Palud.in 4.dist.19.Adrian.quolib.11. Caiet.22.q.69.ar.2.Sot.detegen.secr. memb.2.q.6.dub.4.post secundā conclusion.& lib. 5. de iust. quæst. 6.art. 2.& etiam idem Nauarr.inter verbanum.185. hanc sententiam probant omnia iura suprà adducta , quatenus prohibent ne procedatur ad inquirendum contra singularem personam , nisi præcedente infamiâ , vel indicijs.Innoc. III. in c.cū oporteat.

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de accusationibus.cap.inquisitionis. cap.qualiter & quando.2. eod. titul. de accusationibus.cap.licet Heli.de simonia.canon.Deus omnipotens.2. quæst.1. & text.in d. cap. cum oporteat,ibi: [Nisi super prædictis famam ipsius scilicet personæ læsam esse nouerit is, vos ad Inquisitionem subitò non procedatis,] taciunt etiam verba dicti cap. inquisitionis. [Nullum (inquit idem Innocentius in §. tertiæ dubitationis) esse pro crimine super quo aliqua infamia seu clamosa insinuatio non præcesserit, propter dicta huiusmodi puniendum: quinimò super hoc depositiones contra eum recipi non debere,cùm inquisitio fieri debeat solummodo super illis de quibus clamores aliqui præcesserunt,] hæc ibi. Item probatur in d.c.qualiter & quando.2. & in Euan-
109 gel. Lucæ cap.16.† legitur quod villicus ille, qui diffamatus erat apud Dominum suum quasi dissipasset bona ipsius audiuit ab illo, [Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris
110 amplius villicare] † & in Genes. cap. 18.Dominus ait: [Descendam,& videbo vtrum clamorem,qui venit ad me opere compleuerint,] hæc nos aliquoties repetita iterum damus, quia faciunt ad id vt probetur ea publica fuisse crimina.Nihilominus tamen Deum,qui omnia nouit dixisse [Descendam, & videbo clamorem qui venit ad me,] scilicet ex publicatione peccati, cuius rei rationem reddit Euaristus Papa sanctissimus in d. c. Deus omnipotens.2.q.1. [Deus omnipotens (inquit) vt nos à præcipitandæ sententiæ prolatione compesceret,cùm omnia nuda, & aperta sint oculis eius,mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priusquã manifestè cognosceret, quæ dicebãtur: non quod ea ignoraret, sed vt nobis exemplum daret,ne præcipites in discutiendis,& iudicandis negotijs essemus,& ne mala proximorum prius quisquam præsumat credere, quam probare: cuius exemplo mouemur ne ad proferendã sententiã vnquam præcipites simus, aut temerè indiligenterq; probata indiscussa quoque modo iudicemus,&c.] Hanc sententiam etiam probat Speculator in tit. de inquisitione rubric.qualiter in inquisitione sit procedendum. col. 3. Hostiens.in titu. de inquisitione, in sum.col.2.versic.quomodo procedatur.Et Præpositus in c.1.2.q.8.Angel. de malefic.verb.hęc est vera inquisitio.§.4. principaliter. Et hæc regula communiter à Doctoribus recipitur, vt refert Roland. à Valle cons. 3.n.9. vol.3.& cons.57.nu.9.& 28.Nouellus in pract.crimin.in tertia forma inquisitionis,pro puro homicidio.num.17. Berous cons.172 n.4.Iul.Clar. in practic.crimi.q.4. in princ. & alij plures,
111 quos suprà retulimus,† quæ procedunt etiam si iudices inquirant ad partis querelam, & accusationem,siue etiam ex officio secundum commun. de qua per Ægidium Bosium in tit.de Inquisitione nu.29.in tit.de iudicijs.n.75.in fine.Rimin.cons. 59. nu.3.Marsilius in.§.constante.nu.22. Hippolytus Riminald. cons. crimin. diuers.105.nu.27.lib.1.Hieron.in additio.ad Angel.de Malefic.in d.vers. hæc est quædã inquisitio.nu.68.vers. 4. Gratus cons.57.nu.11.lib.2.Rolãd. à Valle cons.24.nu.21.cum seqq. lib. 1.& cons.3.nu.15.vol.3. & cõs.57.nu. 29.volu.4 Alex.cons.120.col.2.vol.6. Alex de Neuo cõs.86.in princ. & latè Decianus,qui plures allegat,cons. 18.nu.51.vol. 1.& Augustin. de Arimin.ad Angelum vbi suprà, qui de communi testatur. numero 57. Iul. Clar. in pract. crimin.q.6.vers. idem etiam Bonacossa in com.opin.1. par. vers.

versic. Inquisitio est nulla.pag.93.
112 Nec sufficit † huiusmodi famã præcedentem esse simplicem,debet esse vehemens,& à clamosa insinuatione procedens, sæpius ad iudicis aures deueniens,& eiusmodi,vt scãdalum generet,nisi iudex inquirat, ita Bart. in l.congruit.ff.de officio præsidis.in l.fin.C.de officio præfect. vrbis, Maranta in Specul.in 6.par.nu.19.in tit. de inquisitione.
113 Rursus confirmatur † hæc sentẽtia, primò ex eo quòd licet quis regulari teriterrogeturde aliquo delicto,seu peccato occulto à se ipso commisso,à iudice,medio iuramẽto,non tenetur nec potest se prodere nec infamare sub pœna peccati mortalis, cũ nulla sit cõtra eũ præsumptio nec infamia. gloss.in c.si sacerdotib.15.q.6.c.si non licet.23.q.5. & notat Archidiaconus in c.nõ est.23.q.5.Abb.in c. ex parte. de sepulturis. Idem Abb. & Felinus in c.1.de testib.cogend.col.2. Ioann. Lupus in tract.de Regn. Nauarræ. 3. p.§.2.col.4.Idem Ioann.Lupus in repetitione rubr. de donationib. inter vir.& vxor.§.70.n.4.Siluest.verb.detractio.q.3.Armilla verb.detractio.§. 4.Caietan.in summ.cod.verb.& 2.2. q.73.art.2.Ioann.Maior in 4. sent.distinct.15.q.22.col. 5. Paludanus in 4. distinct.21.q.2.art.3.concluf.4.Antoninus 2.p.titu.8.cap.4.§.1.vers.primo modo.Simancas de Catholic. instit.
114 tit.17.num.3.& † probatur: quia fama æquiparatur vitæ. ff. de manumis.vindictâ.l.iusta.& in.§.suspectus. instit. de suspecto tutore. & l. Iulianus.ff.si quis omiss.cau.test.Marianus Soc.in repetitione super.c.ad audiẽtiam.de homicidio. nu. 164. sed non sumus domini propriæ vitę,ergo nec famæ. Ergo sicut occidere seipsum ex genere suo est peccatum mortale.d.c.si non licet;sic etiam infamare seipsum mortale est, vnde in extremo tenetur quis reuocare quod falsò de se testificatus est. Ita Panorm. & Felinus in cap.1 de testib.cogend. Ioan.Lupus in d. repetitione. de donat.inter vir.& vxor.§.70.num.4.
115 Præterea probatur, † quia qui se ipsum infamat facit contra diuinum præceptum,quo præcipimur curam habere de bono nomine.Eccles. cap. 41.& confirmatur ex August.in c. nõ sunt audiendi. 11. q. 3. & ibi gloss. in
116 quo c.† August. grauiter reprehẽdit contemnentes propriam famam, & concludens ait: [Nobis enim necessaria vita nostra, alijs fama nostra] sed clariùs fecisset illuc August. lib. 1.de ciuit.Dei cap. 20. vbi in hæc verba ait:[Falsum testimonium non dices aduersus proximum tuum,nec ideo tamen si aduersus seipsum quisquam falsum testimonium dixerit, ab hoc crimine se putauerit alienum, quoniam regulam diligendi proximum à semetipso dilector accepit, quandoquidem scriptum est:diliges proximum tuum sicut teipsum. Porrò si falsi testimonij non minùs reus est, qui de se ipso falsum fatetur, quàm si aduersus proximum hoc faceret, cùm in eo præcepto quo falsum testimonium prohibetur, aduersus proximum prohibeatur,positque non rectè diligentibus videri non posse esse prohibitum, vt aduersus se ipsum quisquam falsus testis asistat,&c.] Ex his verbis apertè deducitur secundum B. Augustin. infamare se ipsum peccatum esse ex genere suo,lethale: idem etiam sensit Augustin.12.quæst. 1. can. nolo. & lib. de bono viduitat. c. 22. qui liber habetur tom.4.vbi ait eos, qui bonum nomen contemnunt,occidere animas aliorum,siue blasphemantium viã Dei, quibus secundũ suam suspicionem, quasi turpis,quæ casta est displicet vita sanctorum,& eodẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Can. nolo. asserit: [Qui conscientiæ
suæ famã negligit, crudelis est,] quasi
dicat, peccat mortaliter. Vltimò con-
firmat hoc idem tex. in c. quatuor. 12.
q. 2. Plaza de delictis. lib. 1. c. 23.

Inter has verò extremas sentẽtias
Siluester verb. correctio. §. 8. & ver-
bo inquisitio. c. 1. q. 3. num. 3. mediam
quandam opinionem tenet, verum
esse in vnaquaque ex supradictis, re-
pulsâ falsitate cuiuslibet, ex quo eius
opinio verior, & subtilior apparet.
Prima namq; sentẽtia docet iudices
in notorio teneri ad inquirendum
reum occultũ, quod verum est, & te-
stes interrogati teneri ad manifestã-
dum illud quod falsum est. Secunda
verò sententia affirmat iudices nec
posse inquirere si notoriũ falsum est,
nec testes interrogatos posse prode-
re delinquentem occultũ, quod ve-
117 rum est. † Ex quibus colligit, & tenet
Siluester in casu proposito in initio
quæstionis id esse verũ, & suscipien-
dum: nempe quod iudices, & superio
res teneantur inquirere in genere,
quis tale delictum commiserit, vt sic
suo muneri satisfaciant, quod est in-
quirere, & tollere è medio malefacto
res ad sedandum populi scandalum,
vt manifestetur sceleris patrator si
118 fortè infamiâ laboret. † Testem verò
interrogatum à iudice de notorio,
cuius autor non laborat infamiâ nul-
latenus posse respondere cum iure
naturæ teneatur celare occulta. Hæc
sentẽtia quoad primum, scilicet iudi
ces licitè posse, & teneri ad inquirẽ-
dum in crimine publico, & notorio,
præter argumenta primæ opinionis,
119 quæ illam satis confirmant, † quæ se-
quuntur accedunt: primò consensus
est omnium doctorum infamiam re-
quiri tanquam accusatoris loco: ita
vt absq; ea in causis procedi non pos-
sit, sed quando crimina sunt publica,
& notoria ipsa euidentia delicti plus
confert quàm accusator, teste D. Au-
gust. c. euidentia. de accusation. vbi
dicit. [Euidentia patrati criminis cla
more accusatoris non indiget,] ergo
120 &c. Secũdò, iudices, & superiores ex
officio tenentur quantũ possunt pu-
nire delicta, quę notoria sunt, & infa-
miâ laborãt, sic habetur c. Romana. §.
notoria. de cenſib. lib. 6. c. cum sit. §.
sin autem. de appell. c. vestra. de coha
bitat. clericorũ. & l. eadem. C. de ac-
cusat. cum alijs suprà citatis. Sed quã-
do delictum publicum est patratum,
nec iudici potest cõstare vtrũ autor
illius laboret infamiâ, & an sit licitũ
aduersus illum procedere speciatim,
nisi priùs inquirat generaliter quis
illud cõmiserit, tenetur vti generali
inquisitione; vt si inueniat reũ labo-
rãtem infamiâ illum puniat, & sic suo
121 muneri satisfaciat. † Tertiò in c. bonæ
memoriæ 1. de electione. dicitur [ex-
cessus notorius communi ordine iu-
ris non indiget,] & in c. ad nostram. 3.
de iureiurãdo [Manifesta delicta ac-
cusatione nõ indigent, nec in eis est
ordo iudiciarius obseruandus,] quia
in similibus ipsa Respublica est accu-
satrix, & pars læsa, & tacens censetur
clamare. In his igitur criminibus, ad
id vt inquirat iudex, non requiritur
infamia delinquentis: hoc namq;
sonant illa verba quæ dicunt.
[Ordo iudiciarius non est obseruan-
122 dus.] Quartò † quando in aliquo loco
est fama, & rumor confusus aliquorũ
delictorum, possunt iudices imò, &
tenentur generalem inquisitionem
facere, vt sic inuenire possint delin-
quentes, qui sint in specie. Ergo eãdẽ
ratione, quando delictum est noto-
rium, potest, & tenetur iudex in ge-
nere inquirere, vt si ex tali inquisitio
ne, quis de tali delicto reperiatur la-
borans infamiâ contra ipsum specia-
tim procedatur. & puniatur. Hæc ea
dẽ veritas patet ex l. 1. titu. 17 partita
3. vbi

3. vbi postquã de generali inquisitio
ne dictum fuerat: [Maguer que no
se querelle ninguno, nin aya ende
mala fama, puede el Rey fazer pes-
quisa, para parar mejor su tierra, y
castigar los malefactores, ideſt, quan-
quam nemo conqueritur, Rex potest 123
inquirere, etiam non præcedẽte fa-
mâ malâ ad repurgandũ regnum, &
corrigendos homines ne ausint de-
linquere,] de particulari Inquisitio-
ne subdit. [La segunda manera de
pesquisa es, sobre fechos de algunos
que no saben quiẽ los hizo, id est: se-
cunda forma inquisitionis est super
quibusdam delictis, quę quis commi-
serit, ignoratur,] & apertiùs in l. 3.
124 [Si fuesse vn hõbre muerto, y no su-
piessen quiẽ lo matara, quier sea fe-
cho de dia, quier de noche, porq̃ vie
nẽ muchos males dello y grãdes da-
ños, e los omes non se pueden ende
guardar, deuẽ ser las personas pes-
quiridas por los pesqueridores solo, que
non sean fecha alguna destas quere-
llas de personas ciertas, id est: si quis
interẽptus est, nec vllus sciat à quo
patratum est, siue diu siue noctu; eò
quod inde mala, & damna multa sur-
gunt, à quibus homines cauere ne-
queũt, reià solis inquisitoribus inqui-
ri debent, ne de certis personis que-
rimonia facta videatur.] Idem etiam
decernitur l. 6. tit. 1. li. 8. Recopil. vbi
habetur. [Si la tal cosa fuera fecha
quier en villa, quier en yermo, y nin
guno pidiere querella al Alcalde, el
Alcalde de su officio sepa la verdad
por pesquisa, o por donde mejor pu-
diere, porque razõ es, que los males
y desaguisados y malefactores no
queden sin pena, id est: si eiusmodi
delictũ commissum est, siue in vrbe,
siue rure, nec vllus cõqueritur apud
iudicem, iudex officio suo per inqui-
sitionem veritatẽ inuestiget, aut quâ
ratione poterit: æquum enim est, vt
improbi scelerati, & facinorosi gras-
satores impune id nõ ferant.] Ex his
iuribus in hãc sentẽtiam venit Petr.
de Aragon in suo lib. de iust. & iur. q.
69. art. 1. & 2. fol. 357. §. his suppositis
dico. † Vbi etiã aduertit, & bene, in-
quisitionem fieri debere à iudice re-
spectu personę in genere, interrogã-
do quis crimen cõmiserit; nõ autẽ in
specie, an hic vel ille, neq; iudicẽ pos-
se indistincte quoscũq; voluerit in-
terrogare, sed solũ eos, de quibus po-
test esse aliqua probabilis opinio,
quòd possint aliquid scire. Vt, inuen-
to cadauere in itinere, poterit quos-
cũq; illac trãseuntes interrogare, † eũ
verò post factam generalem inquisi-
tionem aliqua indicia, vel semiplena
probatio aliquẽ insinuauerint specia
tim, tũc de illo inquisitio poterit ini-
ri. Secundum verò, quod asserit Si-
luester, scilicet interrogatum à iudi-
ce de reo non laborante infamiâ, nõ
teneri respondere etiã demonstrant
argumenta secundæ sententiæ: nihi-
lominùs ampliùs cõfirmatur. Primò,
iudices nõ possunt iuridicè inquire-
re in genere nisi præuiâ infamiâ deli
cti, quę vicem gerit accusatoris, ergo
multò minùs interrogatus de crimi-
ne, & de reo in specie, qui non labo-
rat infamiâ cogetur illum prodere,
cùm iuridicè non interrogetur à iu-
dice. † Secundò reuelare peccato-
res occultos est cõtra ius naturæ, sed
nõ laborãs infamiâ super delicto à se
cõmisso est peccator occultus, ergo
interrogatus à iudice nõ poterit illũ
126 detegere. † Tertiò in c. inquisitionis,
præcipitur etiãsi iudex habeat tres
vel quatuor testes iurãtes se crimen
illud vidisse, nisi delinquens laboret
infamiâ, iudicẽ non posse procedere
ad inquisitionẽ delinquentis: ergo à
cõtrario, interrogatus de reo occulto
etiam si ipse sciat euidenter illũ autoré esse delicti, cũ non laboret infamiâ

nullo

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullo iure poterit detegere.† Quartò cùm Dominus Deus iudicaturus esset illas quinque ciuitates Genes. 18. & villicum Luc. 16. non solùm voluit vt infamia delicti notorij præcederet, verumetiam personę:[Clamor (inquit) Sodomorum multiplicatus est,]& villicus ipse legitur diffamatus, ecce personarum infamia: vbi ergo illa nõ exsistit, interrogatus nõ potest prodere personas occultas.

128 †Secundò,& vltimò probatur:quando infamia criminis est generalis,& persona est specialis: vtpotè cùm Ioannes existimatur sceleratus in cõmuni, sed delicta in specie non designantur, iudex interrogans quæ crimina Ioannes habeat,qui sic interrogatur non potest aperire delicta Ioãnis occulta in specie, quorum nulla adhuc laborat infamiâ, ergo multò minùs quando delinquẽs est occultus poterit illum iudici manifestare. Hanc opinionem Siluestri sic expositam,& confirmatam, sequitur Salon de iustit.& iure.q.69.ar.2.& illam iudicat tanquam veriorem, & amplectendam.

129 His ita præhabitis,† restat modo respondere ad argumenta vtriusque sententiæ. Ad primum primæ opinionis respõdemus, quòd licet interrogatio iudicis inquirentis sit generalis ex parte sui,interrogando quis commiserit delictum;tamen astringit interrogatum respõdere speciatim detegẽdo personam in indiuiduo, quæ erat occulta, non diffamata nec iudicata, nec suspecta: & sic in effectu est potius Inquisitio particularis,quã generalis,quæ non potest fieri, vt suprà diximus.

130 Ad secundum respondeo† quod illa autoritas illius.c.euidentia.intelligitur quando notoriũ est delictum, & delinquẽs,tunc illud notorium habet vicẽ accusatoris. Secus verò est quando non constat de delinquente,qui est causa effectiua delicti,nam tunc non est euidentia patrati sceleris, sufficiens ad inquirendum delinquentem.

131 Ad tertiũ responderi potest†quòd talis consuetudo procedit quando Inquisitio sit per interrogationem non directè circa personam delinquentis,sed circa circunstantias delicti,veluti quando iudex vidit delictum commissum homicidij,& ignoratur delinquens,poterit interrogare quâ horâ fuerit commissum, & si in ense, vel alio instrumento, & per quam viam fugit, & de alijs circunstantijs:vel talis consuetudo seruabitur circa delicta à iure humano excepta,vt statim dicemus.

Nec obstat quartũ fundamentum, nam respondetur quod si verum est quod S.Thom.dum esset iuuenis tenuit illam opinionem, eam mutauit dum fuit maior factus,vt apparet. 2. 2.quæst.69.artic.2.vbi illam reuocat, & tenet contrariam.

132 Ad quintum† etiam respondetur argumentum,satius esse aliqua delicta non magno Reip.detrimento manere impunita, quàm vt fiat iniuria proximo,reuelando secretum, cuius non erat infamia nec suspicio.

Ad argumenta verò secundæ sententiæ. Ad primum respõdemus omnia capita, & iura citata in illo argumento potiùs cõfirmare,quàm euertere nostram sentẽtiam. Nos† enim constanter asserimus in Inquisitione omnino speciali, tam delicti quàm delinquentis necessariò requiri præuiam infamiã, vt iudex iuridicè possit interrogare de reo,& testis teneatur fateri veritatem, † sed hoc in Inquisitione speciali. Cùm autem delictum est publicum,& notorium generale,circa personam quę non laborat infamiâ,apertè fatemur teste interrogatum non posse, neque teneri manifestare iudici veritatem, iudex tamẽ licitè potest: imò & tenetur inquirere in communi & generali de reo, quis commiserit illud delictum, non descendendo ad speciem, vt sic 136 suo muneri satisfaciat. Si verò ex tali generali inquisitione inueneric indicia, vel semiplenam aliquam probationem contra aliquem in specie,tũc licitè potest & tenetur contra illũ inquirere, vt suprà docuimus, & sic intelligendæ sunt doctrinæ supradictæ. 137

135 Ad secundum dicimus† ex inquisitione generali iudicis in delicto notorio,cùm inquirit,quis illud commiserit?nullatenus sequi,si forte interrogetur delinquens occultus,vt teneatur se prodere:hoc enim facere absq; præuia infamia,& notoria,semper dicimus esse contra vniuersum ius, cũ iuridicè nõ interrogetur,& nemo teneatur ad se prodendum.Si autem se prodat & fateatur veritatem contra se, hoc imputet sibi qui antequam respondeat non attendit quomodo Christianę & licitè respondeat.Iudex enim vtitur iure suo,& rectè suũ munus exercet Inde tamen testis interrogatus de occulto reo,si is nõ laboret infamia,non tenetur respondere veritatem:quia nequit manifestare delinquentem occultum.

Ex his manifestò colligimus† in cã su de quo proposita est quæstio, iudicem in delicto publico,& notorio posse licitè & teneri inquirere de autore delicti,modo suprà explicato:quia ad id sufficit euidentia ipsius criminis, quæ abundat pro infamia,& est plusquam accusator:† interrogatum verò de delinquente,si nullâ laboret infamiâ non teneri ad aperiendam veritatem,etiam si iuridicè interrogetur à iudice.Quia in via inquisitionis nõ bene sequitur,iudex iuridicè interrogat,ergo reus vel testis,si autor est occultus,tenetur respondere: quia nullâ præcedẽte infamiâ in inquisitione generali,ex notorio delicti, iudex iuridicè interrogat: interrogatus tamẽ si delinquẽs sit occultus,non tenetur respondere: cùm nemo aduersus se ipsum teneatur dicere testimoniũ, & testis teneatur celare omni iure delinquentes,& peccatores occultos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE INQVISITIONE CONFIcienda, absq; præuia infamia, an sit iuris diuini & naturalis.

Quæstio 7.

SVMMARIVM.

1 *INfamatio proximi an sit prohibita iure diuino, & humano.*
2 *Inquisitio specialis absque infamia, an sit iudicium temerarium, & quo iure prohibeatur.*
3 *Inquisitio specialis sine fama, an sit cõtra ius naturale.*
4 *Fidelitas, an sit seruanda amicis & quo iure.*
5 *Promissio cũ iuramẽto de nõ accusãdo aliquem, an sit seruãda iure diuino.*
6 *Accusatio fratris iam emendati, an sit contra ius naturale & diuinum.*
7 *Occulta an cadant sub potestate iudicis.*
8 *Secretũ cõmissum quo iure sit seruãdũ.*
9 *Infamatus de vno tantũ crimine, an possit cõtra ipsũ de alijs occultis procedi.*
10 *Iudicium in rebus dubijs, quà ratione sit ferendum.*
11 *Delictum superiori reuelatum, an sufficiat ad inquisitionem specialem.*
12 *Occulta quæ sunt improbabilia, an cadant sub humanum iudicium.*
13 *Occulta delicta, an iuridicè possint probari.*
14 *Iudex an teneatur repellere accusationem iniustam.*
15 *Inquisitio specialis absque infamia, an plus noceat proximo, quam denunciatio Euangelica, absque admonitione secreta.*
16 *Delicta latentia, an habeãt vindictam in hoc sæculo.*
17 *Iudex inquirẽs specialiter absq; infamia, an agat contra ius diuinum.*
18 *Iudici interroganti de delicto sine infamia, an sit manifestanda veritas.*
19 *Delictum, nomẽ est generale, differtq; à crimine, & maleficio.*
20 *Delictum quomodo cognoscatur, an sit publicum vel priuatum.*
21 *Delicta quædam sunt notoria quædam verò occulta, & quid vtraque sint.*
22 *Delictum notorium quâ ratione differat à manifesto, euidenti, publico, noto, indubitato, & liquido, & quãdoæquiuocè referatur ad præd. cta.*
23 *Occultum delictum aliud est occultum simpliciter, aliud non simpliciter, & quid vtrumque,*
24 *Delictum occultum quid sit.*
25 *Delictum notorium quit sit.*
26 *Delictum notorium & publicum non conuertuntur.*
27 *Infamia vnde oritur.*
28 *Ius naturale & diuinum quomodo intelligitur.*
29 *Iudex quibus in casibus potest inquirere, absque præuiâ infamiâ, & nu. 57.*
30 *Iudex qui in cognitione vnius criminis incidenter aliud detegit, quo modo & quando possit de illo interrogare, & nu. 36.*
31 *Inquisitio quot modis fieri potest.*
32 *Inquisitio alia est generalis, & alia specialis.*
33 *Inquisitio absque præuiâ infamiâ, non est prohibita iure diuino.*
34 *Inquisitio specialis absque præuiâ infamiâ, nõ est prohibita iure naturæ.*
35 *Inquisitio specialis absque præuiâ infamiâ, solùm est prohibita iure humano positiuo.*
36 *Princeps potest dispensare, vt iudex procedat via inquisitionis specialis, absque præuiâ infamiâ, vel clamorosâ insinuatione.*
37 *Princeps supremus dispẽsare potest in his quæ sunt iuris diuini positiui, & Ecclesiastici.*

38 *Inquisitio specialis ne fieret absq; præuiâ infamiâ, quis constituit.*
39 *Princeps vt in pluribus euẽtibus in lege positiua dispẽset, æquum est.*
40 *Cõtrariũ charitati & legi naturali, nõ semper cadit directè sub iure diuino.*
41 *Vẽdere triticum vltra taxatum pretiũ an sit cõtra finem iuris naturalis.*
42 *Iuri diuino & naturali, quædã subsunt immediatè, quædam verò mediatè.*
43 *Inquisitio specialis sine infamia, nõ est indicium temerarium directè.*
44 *Cõtrarium institiæ nõ semper est cõtra ius naturale immediatè.*
45 *Reuelare secretum ex interpretatione legislatoris, in aliquo casu non est fraudulentia.*
46 *Reuelare occultum crimẽ, ex se nõ est intrinsecè malum.*
47 *Promissio sub iuramẽto, de nõ accusando hæreticum non obligat.*
48 *Accusatio fratris quãdo nõ est faciẽda.*
49 *Iudex potestatem habet super occultis, non simpliciter.*
50 *Secretũ detegẽs, quod vergit in commune damnum, facit iuxta ius naturale & diuinum.*
51 *Occulta ex accidenti bene cadunt sub iudicio humano.*
52 *Occulta omnino nequeunt iuridicè probari.*
53 *Iudex in foro iudiciali nõ attendit ex charitate damnum speciale.*
54 *Delicta omnino latẽtia nõ habent vindictam in foro exteriori.*

EX supradictis oritur dubium. Vtrum sit de iure diuino & naturali prohibitum procedere ad inquisitionem contra aliquem non præcedente infamiâ: aut alta & clarisona insinuatione, adeò vt nõ possit princeps in eo dispẽsare.

Hæc quæstio perdifficilis est. Itaquè in primis disputationis gratiâ pro enucleanda veritate quibusdam medijs pro parte negatiua insurgam.

Primò esse de iure naturali & diuino probatur: † quoniam vtroque iure prohibetur proximi infamatio, est enim cõtra charitatem, quâ tenemur diligere proximum sicut nosmet ipsos, & illis facere quæ nobis fieri volumus: itaque qui contra ius illud faciunt meritò λυκάνθρωποι, lupihomines vocantur, & in eos cadit prouerbium, homo homini lupus, vt exinde feritas quædam præter naturam, humanæ formæ insita demõstretur: hoc cauetur c. 1. distin. 1. & Matth. cap. 7. [omnia, inquit, quæcumque vultis vt faciãt vobis, & vos facite illis,] & Leuit. c. 19. Luc. 10. & Ioa. 4. 15. & Matt. 25. sanctus Tho. 2. 2. q. 25. & B. Anton. tom. 4. summ. tit. 6. c. 4. & 5. vbi plura adducit, sed inquirere cõtra aliquem non diffamatũ est illũ diffamare absq; culpa, & causa, & proculdubio grauissima ei irrogatur iniuria cum bona fama sit bonũ inæstimabile, iuxta illud Eccles. 41. [Curã habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quàm multi thesauri pretiosi,] & Prouerb. 22. [Melius est bonum nomen quàm diuitiæ multæ] ergo nisi præcedat infamia, Inquisitores tam ex decisione iuris naturalis quàm diuini nõ possunt inquirere contra aliquem.

2 Secundò, inquirere † cõtra aliquem in specie, nisi præcedat fama, vt diximus, est iudiciũ temeratiũ, quod vtiq; iure diuino prohibitũ est. c. Deus omnipotẽs. 2. q. 1. c. qualiter & quando. 2. de accusat. & ibi cõmu. DD. & præcipuè Marian. Soc. ibid. & tex. in c. Inquisitio. eod. tit. & c. 1. & 2. eod. tit. libr. 6. c. licet Heli. de simon. Prosper Farina. plures adducẽs in tom. 1. tit. de Inquisition. q. 1. n. 50. & q. 9. n. 1. ergo vt omnino prohibitũ non potest dispensari per ius humanũ: nã interrogare testẽ an Petrus (qui iure nõ est diffamatus nec suspectus) sit hæreticus, est iudicium temerariũ, & contra legẽ Euangelicam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gelicam,quia est diffamare proximũ. [Nolite, inquit Deus iudicare &c.] Prouerb. 24. [ne insidieris & quæras iniquitatẽ in domo iusti:]& Paul. 1. ad Corint. 4. [Nolite ante tempus iudicare.]& reddit Paulus rationem quousque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

Tertiò, probatur esse contra ius na
3 turale:† nã iustitia dicit æqualitatẽ inter duos, inter quos iudex eã seruare tenetur, ergò cõtra iustitiã est procedere cõtra aliquẽ, & illũ dãnare absq; accusatore, & præuia diffamatione.

4 Quartò, iure naturali tenetur † quilibet seruare fidelitatem amicis, alioquin dignus est, cui in frõtem humanitas ipsa inurat versus Ouidij in eũ qui promissam fidẽ fregerat Eleg. 7. Trist.

Illud amicitiæ sanctũ & venerabile nomẽ,
Re tibi pro vili sub pedibusque iacet.

Quod vt ostẽdat esse contra naturę iura, subiecit Poeta ingeniosus.

Quæque tibi quõdam tenero ducẽda palato,
Plena dedit nutrix vbera, tygris erat.
Aut mala nostra minus, quàm non aliena putares.
Duritiæque mihi non agerere reus.

Imò verò & iure diuino seruãda, sed accusare aliquẽm absq; præcedẽti infamia aliquando est contra fidelitatẽ, quam quis debet amico, iuxta illud Prouerb. c. 11, [qui ambulat fraudulẽter reuelat arcana, qui autem fidelis est, celat amici commissum] ergo non tenetur quis ad accusandũ, imò est cõtra ius naturale & diuinũ, minor probatur: verbi gratia, quis commendat crimen secretũ amico, & ille eum accusat, tunc iure diuino prohibita est accusatio sine præuiâ infamiâ, aut altisonâ insinuatione.

5 Quintò, † potest quis alteri iuramẽto promittere se non accusaturũ illũ: at si is qui promisit frãgeret iuramẽtũ accusando, ageret cõtra iuramentũ: & tamen iure diuino illud seruare tenemur. Petrus de Aragon super 2.2. D. Thomæ de iustitia & iure. q. 89. de iuramento. art. 7. in respons. ad 3. argument.

6 Sextò, Præceptũ correctionis fraternæ est de iure diuino, cuius finis est emẽdatio fratris: ergo si post emẽdationẽ proximi, quis procederet ad accusandũ & inquirendũ de illo, ageret contra diuinũ præceptũ. Ergo iure diuino est prohibita accusatio in hoc saltim casu, igitur non solum iure naturali est prohibitũ procedere viâ inquisitionis absq; infamia, imò & iure diuino.

7 Septimò, † iudex non habet potestatẽ aliquid præcipiendi super occultis, nisi quatenus innotescunt per aliqua indicia, scilicet, infamiã, suspiciones, &c. vt docet S. Th. 1.2.q.33.art.1. Ergo peruersè agit his non præmissis contra aliquẽ specialiter inquirendo.

8 Octauò † secretũ quod est cõmissum alicui aut duobus, & nõ vergit in dãnum cõmune vel speciale, est celandũ vinculo naturali & diuino, vt habetur in c. omnis vtriusq; sexus. de pœnitent. & remiss. in c. sacerdos. de pœnitent. dist. 6. in c. dilectus filius. de excess. prælat. & cõmu. DD. & præcipuè Gabriel in 4. dist. 21. q. vnica, sed delicta occulta alicuius possunt esse secretiora, quia fieri potest vt patrata sint nemine sciente: ergo procedere specialiter cõtra illũ nõ præcedẽte infamia, est agere cõtra ius naturale & diuinum indispensabile à principe.

9 Nonò, † quãdo delinquẽs est infamatus de vno tãtũ crimine, nõ potest procedi cõtra ipsum per inquisitionẽ aliorũ criminũ, vt docet Caiet. 22. q. 3. & propter eandem rationem non sunt inquirendi complices delicti: ergo à fortiori multo minùs poterit iudex contra aliquem specialiter inquirere

quirere quando eius fama integra & illęsa subsistit.

10 Decimò † in ferendo de rebus iudicio, si res sit dubia, semper inclinandũ est in meliorem partẽ & fauorem rei, quia tunc non supponitur malũ, cùm non sit certum, sed definiẽdo & determinãdo interpretatur in bonũ, vt docuit S. Thom. 2.2. quæstion. 60. art. 4. ad. 3. sed quando non præcessit infamia personæ adhuc res non est dubia, sed integrum ius possidet sui honoris, ergo non est cur contra illũ inquiratur, cũ non laboret infamiâ.

11 Vndecimò, † delictum reuelatum superiori sub secreto, per duos vel tres testes non est sufficiens causa ad id vt prælatus publicè puniat delinquentem, & cõuocet testes ad inquirendũ de vita ipsius, vt expresse diffinitum est in iure c. inquisitionis. & c. qualiter & quando. de sententia excommunicat. sed quando specialiter inquiritur contra aliquẽ nulla præcedẽte infamia minor causa in eo reperitur, quã in casu proposito, ergo &c.

12 Duodecimò. † Quæ sunt occulta & arcana cordis tanquam improbabilia, non cadunt sub hominum iudicio & cẽsura, vt habetur c. erubescãt dist. 32. sed peccata quorum nulla præcesserit infamia, sunt huiusmodi. ergo iudex non potest de illis inquirere ad iudicandum.

13 Decimò tertiò † in iudicio sicut est iuridicè verum quod iuridicè probatur, ita est iuridicè falsum quod nõ potest iuridicè probari: peccata autẽ occulta iuridicè nequeũt probari, quia ex illis non suborta fuit infamia, ergo nequeunt iuridicè inquiri nec deferri ad iudicium: aliter iudex erit calumniator, tenebiturque ad restitutionem famæ.

14 Decimoquartò: † custos iuris & iustitiæ non debet esse disipator eius, sed iudex deferenti accusationẽ iniustam habet ius ad illam repellendam & tenetur repellere: ergo ipse non poterit committere inquisitionem iniustam, cùm vniuersum ius clamet ad specialem inquisitionem, necessariò vt præcedat infamia.

15 Decimoquintò, † plus damni & periculi imminet proximo ex inquisitione speciali iudicis sine pręuia infamia quàm ex denunciatione Euangelica quę fit prælato, sed hæc non est faciẽda quin præcedat secreta admonitio, ergo neque illa absque infamia.

16 Decimosextò, † peccata latẽtia, vt docent omnes Iuristæ, non habent vindictam in hoc sæculo, sed quando persona priuata nõ est infamata, peccata illius latent: ergo iniquè facit iudex procedendo ad punitionẽ illorũ.

Decimoseptimò. Genes. 18. dicit in persona Deus agens de peccatis Sodomorum: [Descendã & videbo an clamorem qui ad me venit opere compleuerint] & Luc. 16. quia villicus erat diffamatus apud dominum suũ quasi dissipasset bona illius, descendit, vocauit, & dixit. [quid est hoc quod au-
17 dio de te?] † ergo iudices tenentur descendere ad delictorum inquisitionem, per præuiam infamiam, & rumorem, aliter faciunt contra præceptum diuinum.

18 Decimooctauò, † superioribus nũquam est obediendum contra præceptum Dei, iuxta doctrinam D. Thom. 2.2.q.33.art.7. ad 5. & iuxta illud Act. 5. [obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.] sed præceptũ diuinũ est vt patet ex argumento superiori, ne procedatur ad inquisitionẽ & punitionẽ delictorũ, nisi præcedẽte clamore & rumore. Ergo iudicibus aliter inquirẽtibus nũquã in dicenda veritate est obediendum.

Sed ne extra terminos videamur vagari, & faciliùs nostra oratio percipiatur, in primis aliqua supponẽda pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

intelligentia huius quæstionis, & to-
19 tius materiæ delictorum censui. † Et primò, notandum est delictũ, nomen esse generalem, iuxta doctrinam glo. in l. 1. C. si aduers. delict. & differt à crimine, & maleficio, sicut genus à suis speciebus hoc modo, quia secundum Latinos & Legistas delinquere nihil aliud est quàm peccare, aliquando autem delictum fit dolo malo, & malâ intentione, aliquando per ignorantiam, vel non malâ intentione, sic mihi probat tex. in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis, ibi: aut proposito aut impetu, aut casu &c. & ibi: si tamen delictũ, nõ ex animo sed extra venit, &c. & in l. 1. ff. de legib. ibi spõte & ignorantia contrahi &c. & in l. 1. C. si aduers. delictum. & in l. 2. ff. ter de in amot. in fine ibi: mente. l. ignorantia. & in l. absenti. in fine. ff. de pœnis. ibi: consulto aut casu.

Primò notandum est de iure Canonico, omnia crimina esse publica. glo. in c. infames. in verbo fures. 6. quæst. 1. Bald. in Rub. C. qui accusare nõ possunt. num. 10. in fine. Anania in. c. statuimus. n. 19. de maledicis. & refert commun. Iulius Clarus in pract. d. §. 1. Cõrad. in pract. vbi sup. pag. 227. col. 1. in principio. & propterea etiam in priuatis delictis sicut in publicis potest iudex ex officio procedere per inquisitionem, tanquam remedium ordinarium, Bald. in cap. 1. de officio ordin. Decius in rub. de iudic. nu. 68. & 69. Barbat. con. 43. col. 4. vol. 1. Maranta in Specul. in 6. p. tit. de Inquisitione num. 39. Iacob. Nouell. in pract. in principio numer. 4. vers. inquisitio. Ioannes Maria Monti. in pract. crimi. Reg. 1. numer. 2. & 7. limita. non procedere.

20 Est tamen obseruandum † quòd delictum vt cognosci possit, an sit publicum vel priuatum regulatur à loci consuetudine, quæ non obstante iuris dispositione potest facere delictũ priuatum de publico, & è contra, secundum Iulium Clarum in pract. d. §. 1. vers. hæc tamen omnia. vbi plures alios adducit pro hac opinione.

21 Secundò notandum est, † delicta alia esse notoria, alia verò occulta, notoria dicuntur illa delicta, quæ aliquâ tergiuersatione celari non possunt, vt putà facta coram populo. l. illius maiori parte. c. manifesta. 2. quæst. 1. c. de manifesta. eâdem causa, & quæstione. cap. super eo. de testibus cogendis. l. ea quidem. C. de accusationibus. tradit post alios Anton. Gomez Variarum resolut. tom. 3. tit. de delictis. cap. 1. nume. 41. Iulius Clarus in pract. §. final. quæstione 59. in principio.

Delicta autem occulta & difficilis probationis, sunt ea quorum probatio à communiter accidentibus non faciliter haberi potest, prout sunt dolus, fraus, simulatio, contractus, falsitas, partus suppositio, incendiũ, adulterium, simonia, furtum, tractatus de homicidio, conspiratio, falsa moneta, delicta nocturna, & alia id generis quæ tradit Iacobus Nouellus in sua Reg. 166. in 3. fallent. Hercul. de negatiu. num. 309. Marsil. in rub. de probat. num. 230. Menoch. de arbitr. libr. 2. casu 116. nu. 4.

22 Tertiò notandum est, † notorium differre à manifesto, euidenti, publico, noto, indubitato, & liquido: aliquando tamen vnum pro alio accipitur, idemque significat, nam notorium est, vt diximus, quod patet omnibus, vel maiori turbæ populi, manifestum quod publicè pluribus patet, non autem omnibus aut maiori parti, vt docet Bart. in l. heredes palam. in principio. ff. de testam. & in l. si verò. §. qui pro rei. vbi Alexand. & Iason. ff. qui satisdare cogantur. Abb. in c. tertio loco. n. 3. de probationibus. Guirl

in tract. de quæstionibus & tortura. q. 3. numer. 14. Tamen in iure hæc vox [notorium] aliquando æquiuocè refertur ad manifestum euidens, publicum, notum, indubitatum, & liquidum, secundum Antonium de Buttio in tract. de notorio art. 1. nu. 13. Nicolaus de Mill. in Repertorio vers. notorium sumitur. Conradus in Pract. crimin. tit. de Notorijs criminib. num. 7. probat post alios Ioseph Mascardus in suo tract. de probationib. lib. 2. conclus. 1101. n. 1. & ante eum Benedict. Capra in d. tract. de notor. in præfat. nu. 26. vbi pariter è contra quod manifestum est, sic in genere & largo modo sumptum, aliquando capitur in iure pro eò quod est, notorium facti permanentis vt in d. c. manifesta. & c. de manifesta 2. q. 1. Ite aliquando pro notorio facti transeuntis, vt in c. quia suspecti. 3. quæst. 5. sed in specie de per se, & propriè sumptum manifestum, est publica seu famosa insinuatio communis, ex certa scientia & certis autoribus proueniens, text. in cap. de hoc. de simonia. Itaque secundum hanc definitionem differt in pluribus, & in pluribus conuenit cum notorio famâ, & publico, vt pulchrè declarat Capra dict. numer. 26. & sequentibus, & latiùs Ioseph Mascardus vbi suprà, conclus. 1044. vbi optimè pertractat manifesti materiam, quid sit, & quotuplex, quomodo probetur, & in quibus differat à notorio.

23 Contrarium verò † notorio, dicitur id quod occultum est, quorum exempla superiùs retuli, occulti autem duæ species dantur, occultum scilicet simpliciter, & occultum non simpliciter, sed penè & quasi occultum remotis probationibus factum vocatur occultum in genere. cap. vt nostrum. vt Ecclesiastica beneficia, & si probationes remouentur in totum, vt quia nullâ ratione actus probari possit tunc dicetur simplex occultum soli Deo certum, qui est omnium secretorum scrutator. cap. Deus qui. 22. q. 1. si verò non remouentur in totum probationes, vt quia actus probari possit, sed cũ difficultate, & sic solum desit iudicialis indagatio, & tunc dicitur penè occultum. ita Ioan. Andr. in cap. vestra duxit. de cohabit. clerico. & mulier. vt putà per duos, vel per tres testes, imò etiam & per plures, antequam sit iudicialiter discussum, ita Capra vbi suprà.

24 Quartò notandum est, † occultum adhuc esse triplex: vnum per se occultum, videlicet quod mente concipitur, aliud per accidens quod exteriori actu committit quis nemine vidéte: alterum etiam est occultum, scilicet quod à paucis scitur, & factũ non est euidens, vt tradunt Doctores in d. c. vestra duxit. de cohabit. cleric. & mulierum.

25 Quintò notandum est, † notorium tripliciter distingui: vnum est notorium de iure, quod scilicet in iudicio, vel iudicis sententia notum est, vel rei confessione dignoscitur, vt notatur in cap. olim. de verborum significatione. cap. quæsitum. de cohabitat. cleric. & mulier. aliud dicitur notorium de facto, quod scilicet reus negare non potest, vt habet glos. 291. C. de manifest. cap. euidentia. de accusation. sicut cùm quis alium occidit, multis præsentibus, alterum est notorium ex præsumptione iuris, quod etiam si non sit euidens nihilominus tamen iudex procedit, ac si esset notorium propter indicia quæ inuenit.

26 Sextò notandum est, † licet omne illud quod est notorium, sit publicũ, non autem è contra omne publicum est notoriũ, vt habet glo. in c. quis aliquando. de pœnitent. dist. 1. in verbo

Universidad de Deusto
Biblioteca

secreta. &c. 2.de apostat.sicut quãdo plures homines malæ conscientiæ, dicunt Petrum commisisse tale crimen, illud diuulgantes cùm aliàs sit publicum,non tamen notorium est.

27 Septimò aduertendum est,† quod infamia, vel esse aliquem infamatum oritur ex notorietate delicti,quæ notorietas nõ est attendẽda ex eo,quòd ij qui in domo aliqua commorantur sciant crimen, sed ex eo quod maior pars hominum illud sciat. text. in d. cap.

28 Octauò aduertendum est, † in his quæ sunt iuris diuini & naturalis,quẽdam esse de iure primęuo,quæ nullatenus interpretari nec dispensari possunt in aliquo euentu: vt non mẽtiri, non diligere Deum: mendaciũ enim nunquam potest cohonestari, quia intrinsecè,& ex se semper est malum. Alia verò sunt de iure secũdario, quæ aliquando interpretationem admittunt:exemplum ponit D.Tho.in præceptis legis naturæ in 1. 2. quæst. 94. art.4.in corpore,dicens quædam esse generalia, & quasi prima principia tam in speculabilibus, quàm in practicis, vt omne totum est maius suâ parte,& quod tibi non vis fieri,alteri ne feceris, quæ omnino sunt inuariabilia, & omnibus æqualiter nota; in ipsis lex naturæ est eadem apud omnes & secundum notitiam, & secundum rectitudinem, quia ab omnibus cognoscũtur, & semper in omni casu & euentu sunt,& apparent iusta. Alia verò sunt quæ tanquam cõclusiones deducuntur ex huiusmodi principijs, relictis speculabilibus, quæ versantur semper circa necessaria:ob idque semper sunt vera & in specie apud omnes, & si non æqualiter omnibus innotescant: in operabilibus tamen, quia versantur circa contingentia, dum descendimus ad proprias cõclusiones rationis practicæ, nec semper est eadem veritas,seu rectitudo apud omnes, nec etiam apud quos eadem est æqualiter nota, quia pendent ex varijs circunstantijs loci, temporis: multi quoque inueniuntur defectus in agendo, vel non agendo, & ideo in istis quæ sunt secundariò de iure naturæ,lex naturalis non potest esse eadem, & inuariabilis in omni euentu, & hæc doctrina verificatur in redditione depositi, est enim apud omnes rectum & verum, vt homines secundum rationem agant, ex quo principio sequitur tanquam conclusio propria,quòd depositа sunt reddenda, si tamen sit casus, in quo periculosum esset illud reddere, vt si petat quis ad impugnandam patriã, vel ad seipsum occidendum irrationabile esset illa reddere, nec in tali euentu lex naturalis ad id obligare potest, atque ita quantò plures conditiones in specie considerãtur,& intersunt, tantò plurib̃us modis poterit deficere vt non sit rectum, vel in reddendo, vel non reddendo.

29 Non aduertendum est,† hîc nos non loqui de quibusdam casibus, in quibus iudex potest inquirere etiam absque infamia,quos adfert Bart. l. 2. §.si publico.ff. ad leg. Iuliam.de adulterijs. & etiam illos recensent Soto de tegendo secreto membr.2.q. 6.& Salon de iust. & iur. quæst.69. art. 2. controuers. 7. Quorum primus est in crimine hæresis, quando hæreses ita disseminarentur, vt in magnam Reipublicę perniciem vergerent, etiam si autor illarum omnino esset occultus, vt habetur in cap.final. de hæretic. libr.6. Secundus, cùm quis suum crimen coram multis confessus est extra iuris ordinem. Tertius est, qui traditur à Bartol. in 3. regul. quando scilicet, iudex in generali Inquisitione cognouit aliquem deliquisse in tali euẽtu potest descendere ad specialem

cialẽ inquisitionẽ & reũ condemnare.Quartus quando crimen est immane & atrox, vt est crimen læsæ maiestatis. Ita habetur in extrauag. ad reprimendum. de hæretic. quæ habetur in iure ciuili in fine voluminis. Quintus quando delictum perpetratum esset in iudicio, vel in conspectu iudicis. Sextus quãdo crimina vt furta,homicidia,in republica inualescerẽt,† & postremò,vt alios plures omittam,quando incidenter iudex in cognitione vnius criminis aliud detegit: tunc potest de illo inquirere, vt docet Soto, vbi suprà: & si dicat hoc verum esse tantùm, quando crimen habet connexionem cum altero, & est circũstantia illius,de quo reus est iam infamatus:vt si quis inquiratur de concubinatu,& iudex incidenter cognouerit concubinam esse consanguineam,tũc iudex potest perscrutari de illa circunstãtia aggrauãte, quia delictum non potest perfectè cognosci sine illa, non tamen cum crimina sunt disparata:vt si inquirens de concubinatu inueniat reum esse occultum homicidam,de quo non laborabat infamiâ. Hãc sententiam tanquã veram & sequendam amplectuntur Caietanus in 2.2.quæst.69.art.1.&. 2. Adrianus quodlib. 11. Enriq. quodlib.9.quæst.25.Nauarro in.c.inter verba.conclus.6.corollario 51. num.127. & in summa cap.25.n. 36. qui addunt alium casum quando scilicet criminis cognitum est indicium,respectu alterius:vt si quis sit conuictus homicidij, & cadauer inueniretur nudum, iure iudex posset interrogare de spolio & furto:in his ergo casibus relatis & similibus,in quibus quotiescumque ex non inquirendo maius malum:& præcipuè communis boni vastatio sequitur,& iudices licitè possunt nulla prę uia infamia ad inquisitionem procedere,non instituitur à me sermo, sed absolutè & in cõmuni inquiro, vtrum inquisitio quæ fit absque præcedente infamia sit prohibita iure diuino.

31 Decimò,aduertendum est † inquisitionem dupliciter fieri posse: aut enim inquirimus de delicto in communi & generali,sed persona exprimitur in specie & particulari:vt quando de Ioanne quęrimus quæ crimina cõmiserit,aut è contra quando crimina sunt notoria & publica,sed autor illorum omnino est occultus, neq;laborans infamia.

32 Vndecimò suppono † inquisitionẽ esse duplicem,generalem & particularẽ,vt superius copiosè exposuimus.

33 His omnibus sic præhabitis† sit prima conclusio,quod iudex non procedat ad inquisitionem nisi pręuia infamia. At non esse de iure diuino probatur:nullus est locus sacræ scripturæ, quo id esse de iure diuino probari, aut suaderi possit: ergo non est de iure diuino:quin si vllus locus esset,maximè ille Gen. 18. clamor Sodomorũ (id est) infamia delicti multiplicatus est,& descendi vt videam,id est adquirendum.& alius Luc. 16.vbi Christus præmittit villicum diffamatum esse apud Dominum,quòd dissipasset bona illius,& illa infamia pręcedente inquiritur villicus, & interrogatur: [quid est hoc quod audio de te?] at verò in his locis non statuitur præceptum,sed tãtum refertur factum diuinum, consonum rectę rationi, vt patet ex verbis sacræ Scripturæ, ergo non est de iure diuino statutum.

34 Secunda conclusio,† quòd si iudex non procedat viâ inquisitionis specialis nisi pręuiâ infamiâ, non est de iure naturæ, probatur. Ius naturale merum, in nullo casu potest variari neq; alterari, vt docet Aristoteles 5. Ethicorum cap. 7. & habetur in cap. ius naturale.1.distinction.at videmus quòd in multis casibus, iudex potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

& debet procedere ad inquisitionem specialem sine infamia delinquentis præcedente, vt patet in crimine hæresis, in quo nullâ etiam diffamatione pręcedente inquisitor procedere potest, iuxta sentẽtiam tex. in cap. excõmunicamus. §. adijcimus. vbi Cardinalis & Ioannes de Anania. de hæreticis. Bart in extrauagant. ad reprimẽdum. in verb. inquisitionem. quomodo in crimin. læsæ maiestat. in vsibus feudor. Cardinalis in Clemen. 1. §. penult. & in Clement. 2. quæstione de hæreticis. August. in addit. ad Angelum de Maleficijs in verb. hæc est quædam inquisitio. numer. 8 Carretius in pract. crimin. in tract. de hæreticis num. 100. Põcinianus in tract. de hæreticis num. 87. Dueñ. Reg. 298. in 9. limitatione. Bosius in tit. de hæreticis num. 6. Rolandus cons. 8. num. 6. vol. 3. Menochius cõs. 100. n. 67. lib. 1. Decian. cons. 18. numer. 43. vers. at in causa hære. libr. 1. & est communis opinio, vt tenet Felinus in. cap. qualiter & quando. in principio in vltimis verbis. Simancas in Enchiridio de hęres. titul. 22. de inquisitionis ordine, n. 6. & 7. eandem sententiam tenet Philippus Franc. in capit. vt officium. in principio de hæreticis libr. 6. immò etiam in alijs casibus & delictis possunt iudices procedere, & inquirere etiam non pręcedente infamiâ, vt tenet Bart. in locis citatis, & ibi glos. verb. per inquisitionẽ Dueñ. d. reg. 298. in 15. fallentia. Gigas de crimine lęsæ maiestatis quęst. 9. n. 4. lib. 2. in tit. qualiter in crim. læsæ maiest. procedatur: vbi hoc idem ampliat procedere etiam in omnibus alijs enormibus delictis. Alciatus in cap. pernicioſam. n. 64. de officio ord. Menoch. cons. 100. num. 64. lib. 1. Cephal. cons. 304. n. 88. lib. 3. Decius cons. 18. num. 42. libr. 1. & multi alij vt suprà: ergo non est de.

35 iure naturali. † Tertia cõclus. quòd iudex non procedat ad inquisitionem specialem absque præuia infamia, solùm est de iure humano positiuo, probatur à sufficienti diuisione: non est de iure diuino neque naturali, ergo est de iure humano positiuo. Probatur secundò: quotiescumque iudex iustè facit, non potest facere contra ius diuinum & naturale, sed quando delicta non sunt publica vt furta, homicidia, & rei sunt occulti, tunc iustè inquirit descendendo ad speciem ne delicta maneant impunita, ne populus conqueratur de iudice, & delinquentes reddantur audaciores, ergo non facit contra ius diuinum & naturale, neque exinde est prohibitũ tali iure id crimen relinqui, ergo nec solũ positiuo iure prohibetur. Tertiò quod est de iure diuino nõ potest esse contra ius diuinũ, quemadmodum quod est ex charitate nõ potest esse contra charitatem, sed de iure diuino est quod iudex in delicto notorio, etiã si delinquẽs sit occultus, & nullâ labore infamiâ, procedat ad inquisitionem specialẽ ipsius, ergo talis inquisitio nõ potest esse cõtra ius diuinũ: minor propositio quòd sit de iure diuino inquirere probatur Deuteron. 21. vbi Deus pręcipiebat iudicibus quòd si cadauer hominis occisi inueniretur in agro, vel via obseruarẽt cui oppido vel ciuitati cadauer esset propinquius, & maiores natu talis oppidi vel ciuitatis inquirerent, ac punirent reum: quòd si apud eos non inueniretur, exirent in agrũ & per oblationẽ sacrificij testarẽtur, se mũdos esse à sanguine hominis occisi. Ergo iudices inquirẽtes de crimine nullâ infamiâ præuiâ delinquẽtis, nõ solùm nõ faciũt cõtra ius diuinũ, imò ex tali iure tenẽtur specialiter inquirere. Quartò, sicut enim princeps potest inquirere non pręcedẽte diffamatione. ita pariter poterit eius delegatus. Bal. in l. nullus. per tex. nu.

1. C.

1. C. ad leg. Iuliam maiest. Innocentius in cap. cum oporteat. post num. 5. de accusatione. Angel. de Malefic. in verb. quod fama publica. num. 5. Cępol. cons. crim. 17. num. 48. Carrerius in pract. crim. in princip. super l. obseruare curabis, num. 84. Angel. in l. vacantia. num. 10. C. de bon. vacant. lib. 10. Felinus in cap. sicut Romana. nu. 5. de rescriptis. Alciatus in cap. pernicioſam. num. 46. de officio ordinar. Marsilius in pract. §. constante. nu. 21. Dueñ. reg. 298. in 7. limitatione, Menoch. de arbitr. quæstionib. libr. 1. nu. 4. Bonacosa in quæst. sub verbo inquisitio. pag. 101. Iulius Clarus in pract. crimin. quæstio. 6. vers. præterea scias. Io. Mar. Monti. d. reg. 1. n. 47. Cephal. qui pluribus rationibus hanc sententiam comprobat in cons. 304. nu. 72. & sequentibus lib. 3. & Menoch. cons. 100. nu. 68. & seqq. lib. 1. Decius cons. 18. num. 44. libr. 1. quæ doctrinæ procedunt in inquisitione facta de principis mandato motu proprio emanato. Secus si ad postulationem partis, glos. in cap. 2. verbo fuerat. de accusatione. libr. 6. Marsilius singul. 14. in d. §. constante. & n. 22. vers. hanc tamẽ. vbi testatur de commun. August. ad Ange. in d. ver. quod fama publica. n. 3. Felinus in cap. cum oporteat, in 4. notabil. & ibidem Ioannes de Anania nume. 2. Decius cons. 170. & cons. 189. Dueñas d. regul. 298. in 7. limitatione, Gigas de crim. læs. maiest. libr. 1. tit. qualiter in crimine læsę maiest. procedat. quæst. 7. nu. 8. ergo Inquisitores possunt ex delegatione Summ. Pontificis inquirere absque præuia diffamatione, & clamorosa insinuatione.

36 Vltima conclusio, † quę respondet posteriori parti tituli quæstionis propositæ. Princeps potest dispensare quantùm ad hoc, quod iudices procedãt viâ inquisitionis specialis absq; præuia infamia, vel clamosâ insinuatione: probatur ex text. in c. sunt quidam. 25. quæstion. 1. Turre-cremat. in summ. Ecclesiastica lib. 3. c. 51. Anton. sum. 4. p. tit. 12. cap. 4. Ideo inquisitores vtuntur edicto publico, quo præcipiunt, vt vnusquisque reuelet omnia quæ sciuerit commissa, & perpetrata quantumcunque occulta cõtra fidem Catholicam: quod vtique iure fit: quoniã quoties spectatur aliquod crimẽ futurum esse in damnũ, & perniciem Reipublicę, quilibet tenetur illud reuelare, etiam si sit occultum, vt euitetur malum quod est in fieri: ita Soto vbi suprà: sed nõ est dubium, quin crimen hæresis sit huiusmodi qualitatis, serpit namq; vt ignis, quemadmodum ex scintilla Arij ac Lutheri aliorumq; hæreticorum conspicitur. Ergo resecandum est. cap. resecandæ. supra dicto, ne immensum damnum inde sequatur, & reuelandum Inquisitoribus, vt bono publico prouideatur. cap. vt inquisitionis. de hæreticis, lib. 6. Nauar. in rub. de iud. in 23. principali. n. 93. vers. tertiò quod ratio. pag. 37 mihi 114 col. 2. tom. 2. † Secundò probatur ratione. Princeps supremus potest dispensare in his, quæ sunt iuris diuini, positiui, & Ecclesiastici, putà in voto & alijs: ergo cùm in nostro casu solùm intercedat id quod iure humano positiuo cautum est, multò melius poterit dispensare. † Tertiò eius 38 est tollere legem cuius est eam statuere: sed Pontifex est qui legem statuit, ne viâ inquisitionis specialis procedatur nisi præuiâ infamiâ, in c. inquisitionis vbi habet hæc verba: [De speciali inquisitione nullus est pro crimine, super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa præcesserit insinuatio puniendus] & subdit, [cùm inquisitio fieri solùm debeat super illis, de quibus clamores aliqui præcesserunt,] simile habetur in

cap.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cap. qualiter & quando 2. ergo cum Pontifex hanc legem condiderit, ipse poterit dispensare. Ita Salon loco citato. §. probant. † Quarrò princeps
39 semper debet facere quod iustũ est, iuxta illud Sap. 1. [diligite iustitiã qui iudicatis terram,] sed iustum est vt pluribus euentibus dispenset in lege positiua, vt quando obseruatio legis aduersatur bono communi, & ratione loci & temporis, inducit aliquod scandalum si obseruetur; ergo cùm ij casus frequentissimè contingãt, non solùm poterit in illis dispensare, verumetiam & tenebitur, ex quibus omnibus collige non esse iure naturali prohibitum, nec diuino procedere ad inquisitionem specialem nisi præuiâ infamiâ, aut clamosâ insinuatione, quod apertè colligitur ex Soto loco citato, & benè aduertit Salon. 22. q. 69. art. 2. controuer. 7. §. probatur hæc sententia.

His suppositis ad argumenta initio quæstionis proposita, supereſt respõdeamus.

40 Ad primum respõdeo † quòd non ex eo quod aliquid est, contra charitatem, & contra legem naturalem, sequitur directè cadere & immediatè sub iure diuino & naturali, verbi gratiâ: quando quis omittit sumere Eucharistiam semel in anno, is peccat contra charitatem diuinam, & finem charitatis. & tamen nõ sequitur quod sumere Eucharistiam in anno sit immediatè præceptum iuris diuini, imò est iuris Ecclesiastici, vt satis patet.

41 Aliud exemplum est, † præcipit lex ne quis vendat triticum vltra taxatum pretium, si quis illud sic vendat peccat mortaliter, & contra finem iuris naturalis, à quo hæc lex deducta est, & subinde contra charitatem, & tamen non sequitur, quòd non vendere vltra taxatum pretiũ sit de iure naturali: sed satis est (ad hoc vt aliquid dicatur esse contra charitatẽ, & contra ius naturale,) vt eius oppositũ sit conforme iuri diuino, & iuri naturali.

42 Vbi nota † quòd duobus modis aliquid dicitur cadere sub aliquid iure diuino vel naturali; vno modo immediatè, sicut dilectio proximi & Dei: & horum oppositum dicetur cõtrarium iuri diuino & naturali. Alio modo mediatè, vt sunt cõmunicare in anno semel, & alia quæ pertinent ad ius diuinum mediatè, & non vẽdere vltra iustum pretiũ quidquam: & alia huius generis quæ pertinent mediatè ad ius naturale, & sic dico quod omnia quæ iure pontificio præcipiuntur, cadũt sub ius diuinum mediatè, & omnes leges humanæ positiuæ cadunt sub ius naturale mediatè, & sic bene stat quòd iudicem procedere ad inquisitionẽ specialem sine præuia infamia, sit contra legem naturalem, & peccatum, & contra ius diuinum: & nihilominus non sit immediatè de iure diuino, & naturali, cùm ad hoc vt sit peccatum, & eiusmodi procedat, sat sit mediatè pertinere ad ius diuinum & naturale.

Ad secundũ ex dictis patet: diximus enim iã in superioribus, quomodo indulgeatur illa lege, de nõ procedẽdo ad specialẽ inquisitionẽ absq; infamiâ
43 præuiâ; † quod iudicium temerarium immediatè non est, inquirere eo modo de proximo, sed reductiuè: nam si esset lex quâ diceretur iudicibus esse licitum procedere deinceps, sine præuiâ infamiâ, tunc cessaret malitia quæ infertur in argumento, & non dubito quin iudicium temerarium sit contra ius naturale, directè cõtra illud: [quod tibi non vis fieri alteri non feceris] sed tamen inquirere specialiter sine infamiâ præuiâ, non est iudicium temerarium directè.

44 Ad tertium respondeo, † quod est contra iustitiã, sed non sequitur: ergo contra

contra ius naturale immediatè, verbi gratiâ esto, esset lex quæ præciperet ne quis sub pœna capitis ferret palliũ sericum, tunc is qui legem violaret faceret contra iustitiam: & tamen non ageret propriè cõtra ius naturale, sed contra ius positiuum.

45 Ad quartũ argumentũ † respõdeo, quod is qui reuelat secretum amici, agit fraudulẽter, & malè, sed ex eo nõ sequitur quod princeps nõ possit dispẽsare in hoc iure, imò positâ dispensatione legislatoris, cuius interest interpretari, quãdo seruãdũ est secretũ, nõ intercedit fraudulẽtia aliqua, imò
46 addo quod reuelare † crimẽ occultũ ex se nõ est intrinsecè malũ, vt multis confirmat Bañes 22. tom. 2. q. 73. articul. 1. dub. 1. conclus. 2. & in casu hæresis satis patet, & de incendio ciuitatis.

47 Ad quintũ respõdeo † quod quãdo ego promitto sub iuramento me non accusaturũ Ioannẽ de crimine hæresis, non teneor seruare promissum, si verò promitto sub eodem iuramento me non accusaturum illum de damno mihi illato, tunc teneor seruare, ex hoc tamen non sequitur suppositum in titulo quæstionis.

Ad sextum argumentum si petitur illa quæstio, an quãdo aliquis speret se posse corrigere delinquentem per correctionem fraternam, teneatur accusare vel possit licitè accusa-
48 re. † breuiter dico, quod quando speratur correctio & emendatio delinquentis, non tenetur quis eum accusare, nisi crimen sit bono cõmuni perniciosum. ita Bañes. 2 2. tom. 2. quæst. 68. art. 1. dub. 1. cõclus. 1. ex quo patet solutio argumenti.

49 Ad septimum † respondeo, iudicẽ habere potestatem super occultis nõ simpliciter, qualia sunt delicta manifesta, etsi peccator sit occultus: tunc enim per indicia vniuersalia inquirẽdo descẽdit ad specialem inquisitionem, quia in similibus delictis Respublica est accusator, & pars læsa in speciali, etsi tacens censetur clamare, sicut sanguis Abel: quare iam præsupponitur infamia, idq; maximè conuenit bono communi, quod omni iure anteponendum est particulari.

50 Ad octauum respondeo † strictioris iuris naturalis & diuini esse reuelare secretum, quàm illud celare, quando vergit in bonum commune, ne vniuersa reipublicæ pax perturbetur, vel etiam cum redũdat in magnum malum specialis personæ, atq; ita qui taliter detegit secretum, non cõtra, sed iuxta ius naturale & diuinum optimè agit impediens maiora mala, vt potè scandala, & ne relinquantur crimina impunita, huius autẽ cõditionis sunt delicta manifesta, licet delinquens sit latens.

Ad nonum respõdeo propter causas supradictas † posse iudicem ad in-
51 quisitionẽ specialẽ procedere, in quo nõ faciet cõtra ius naturale & diuinũ, cùm id tãtum prohibitum sit de iure humano positiuo, in quo propter maiora bona vel mala vitanda potest princeps dispensare.

Ad decimum respondeo illud tantum procedere de iure positiuo, non autẽ de naturali aut diuino. Et similiter respondeo ad vndecimum argumentum.

52 Ad duodecimum respondeo † delicta quæ non sunt occulta simpliciter & per se, sed actu exteriori cõmissa, & ex accidenti occultantur, quia à nemine sciuntur, quis illa cõmiserit, bene cadere sub iudicium humanũ, maximè quando vergunt in commune damnum, quod sufficiens causa est, vt ad specialem inquisitionẽ procedatur.

53 Ad decimum tertium respondeo † peccata omnino occulta quæ mente con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

concipiuntur,non poſſe iuridicè probari, bene tamen occulta per accidens, quia nemine videnteꝑtrata ſunt,vel à paucis ſciuntur.

Ad decimumquartum ex vltima concluſione patet ſolutio,nam iudex ſupremus cum cauſa licitè poteſt diſpenſare in iure poſitiuo,vnde cũ decet bonum commune, faciens illud nõ cenſetur diſsipator,ſed potius cuſtos integerrimus iuſtitiæ.

54 Ad decimumquintum † dicitur in foro iudiciali nõ attẽdi damnum ſpeciale ex charitate, maximè quando bonum commune interuenit, non enim conſiderant iudices an emendari poſsit,ſed ne delicta inualeſcant, & maneant impunita, vt ſic vitentur maiora mala, & paci Reipublicæ conſulatur, quod eſt bonum diuinum.

55 Ad decimum ſextum † reſpondeo, peccata omnino latẽtia in anima quæ in opus externum non eruperunt nõ habere vindictã in foro exteriori,bene tamen latentia per accidens, idq; ex multis cauſis.

Ad decimumſeptimum reſpõdeo, ex locis illis non cõtineri aliquod præceptum diuinum, ſed tantum narrari quid geſtum & factum ſit, & ex hoc patet ſolutio ad vltimum.

DE DENVNCIATIONE in cauſa hæreſis.

SVMMARIVM.

1 Definitio quid ſit, & quod eâ cuiuslibet rei eſſentia explicetur.
2 Definitio denunciationis, ſecundum Speculatorẽ,nõ ſatis accuratè tradita
3 Denũciationis definitio, ſecũdum Hoſtienſem non contemnenda.
4 Definitio & definitum inuicem conuertuntur.
5 Definitio genere & differentiâ cõſtat.
6 Nunciatio noui operis, vt plurimùm fit extra iudicium,& nu.10.
7 Denũciationis optima & maximè probanda definitio.
8 Nunciatio ſiue denũciatio, nõ ſolùm de crimine fit in iure.
9 Inſcriptio nõ fit in denũciatione, & n. 21.& 29.
11 Nunciare cauſam & nunciare, quid ſignificat in iure.
12 Noui operis nũciatio quid eſt: & quæ ſit eius forma.
13 Denũciare cuilibet, ex iure Canonico licet.
14 Denũciatores olim inſtituebãtur, nec licebat vlli denũciare, niſi iuſſus eſſet.
15 Diuinatio in denũciatione quid ſit.
16 Denũciatoribus tyranni olim abutebantur.
17 Vmbra denunciatorum ſub tyrannis horrifica fuit.
18 Denũciare teſtimoniũ,quid eſt in iure.
19 Obuagulatio in teſtimonij denũciatione quid fuerit.
20 Denũciare autori quid ſit in iure.
22 Talionis pœnæ denũciator nõ ſubiacet.
23 Denũcians calumnioſè in expenſas tenetur.
24 Denũciatio ad correctionem, accuſatio ad pœnam tendit.
25 Denũciationis & accuſationis genuinæ differentiæ.
26 Iuramẽtũ denũciatoris poſt denũciationem.
27 Denunciationis formula.
28 Denũciare in iure ſumitur interdum pro eo quod eſt accuſare.
30 Notorium denũciatoris quid ſit.
31 Notoria etiã dicitur genere fœminino
32 Notorium tam ſit verbo quam ſcripto.

33 Notorio

33 Notorio non tanta fides adhibenda, vt ſtatim reus damnetur.
34 Irenarchæ & apparitores olim notorijs vtebantur.
35 Denuntiationis analogia, ſiue etymologia.
36 Definitionem ab etymologia, probant Iureconſulti & Philoſophi.
37 [De] propoſitio in compoſitis auget.
38 [Denuntiare] verbum apud autores variæ ſignificationis eſt.
39 [Nuntium] pro omine, oraculo, & diuino reſponſo à Poetis ſumitur.
40 Nuntiare ſumitur pro monere.
41 Species de proprietate ſermonis ineſt ſuo generi.
42 Denuntiationis plures differentiæ.
43 Euangelica denuntiatio quid.
44 Euangelica denuntiatio, cur ſic dicta.
45 Euangelica denũtiatio quando locum habeat.
46 Euangelicæ denuntiationis finis.
47 Iudicialis denũtiatio quid, & quotuplex.
48 Publica & iudicialis denũtiatio quid.
49 Priuata & iudicialis denũtiatio quid.
50 Denuntians in foro ſeculari, quando non tenetur denuntiationem probare.
51 Denuntiatio fori Eccleſiaſtici.
52 Canonica denuntiatio quid.
53 Specialis denuntiatio quid.
54 Specialis denuntiatio binam exigit monitionem.
55 Generalis denuntiatio quid.
56 Regularis denuntiatio quid.
57 Regularis denũtiatio maximè propria monaſteriorum & capitulorum.
58 Appellatio tãquam ab abuſu, ne quidem in Gallia admittitur cùm de regulari denuntiatione lis eſt.
59 Denuntiatio fit coram Inquiſitoribus.
60 Denũtiatione factâ, quodnam ſit iudicis officium.
61 Teſtes duo ad hæreticum comprobandum ſufficiunt.
62 Denũtiator & accuſator, in vnoquoque tribunali ſancti Officij fiſcalis eſt.
63 Impoſsibilis nulla eſt obligatio.
64 Hæreticus non facilè cognoſcitur.
65 Hæreticus non eſt, qui errorem in intellectu nõ habet.
66 Intellectus res eſt ſpiritualis.
67 Proximo bene velle,& eius peccatum non reuelare pium eſt.
68 Fama auro pretioſior.
69 Denũtiare tenentur omnes ſub pœnis in edicto comprehenſis.
70 Hæreſis nõ ſolùm eſt in Dei offenſam, ſed etiam in fidelium iniuriam.
71 Ciuis probus Reipublicæ defenſionem vbique ſuſcipit.
72 Hæreſis publicum crimen eſt.
73 Filius negligens vindictam patris, hereditate priuatur.
74 Filij Dei ſumus.
75 Ingratus eſt erga Deum, qui eius hoſtem non denuntiat.
76 Hæreſim quodammodo approbat, qui nouit hæreticum, nec eum denunciat.
77 Platonis elegans ſententia de hæreticorum denuntiatione.
78 Charitas eſt hæreticos à proximo amouere.
79 Alimentum qui non porrigit mẽdico, cùm poſsit,interficere cenſetur, ſi ob id mendicus moriatur.
80 Proditionem qui ſcit nec eam detegit, graui pœnâ eſt afficiendus.
81 Leonis authoritas pro denuntiatione repetenda proponitur.
82 Occulta hæreſis denuncianda eſt.
83 Pater aliique parentes, etiam denuntiandi hæreſis crimine delibuti.
84 Filius à patre plus quàm pater à filio diligitur.
85 Deus magis diligendus quàm pater.
86 Parentes filijs odio habendi, qui fidem illis tentant auellere.

87 Filius

Universidad de Deusto
Biblioteca

87 *Filius arcem cuſtodiēs pro Catholica fide, ſi patrem obſidentem occidit, manus ſuas Deo ſanctas dicauit.*
88 *Filio patrem licet occidere in patriam armatum.*
89 *Filius ob delictum patris infamis, ſi illum interimit ſe ipſum in integrum reſtituit.*
90 *Hæreticus correctione reductus ad Eccleſiam denũciandus eſt.*
91 *Arriani vt Catholicos opprimerent finxerũt ſe ad fidem & mentem redijſſe.*
92 *Hæretici ægrè reſipiſcunt.*
93 *Malus ſemel ſi quis fuit, ſemper præſumitur malus.*
94 *Hæreticus correctus nihilominus interrogari debet ab Inquiſitoribus.*
95 *Hæretici impunè à quolibet capi, ſpoliari & occidi poſſunt.*
96 *Confeſſarius ſacerdos quæ ſcit per confeſſionem detegere non debet.*
97 *Confeſſarius non vt homo, ſed vt Dei miniſter confeſſioni aurem præbet.*
98 *Ius diuinum eſt immutabile.*
99 *Confeſſarius adſtrictus à iudice ad cõfeſſionem aperiẽdam, quo pacto eius eludat imprudentiam.*
100 *Secretum confeſſionis, eſt ſecretum Dei.*
101 *Hiſtoria de monacho, qui cõfeſſionem reuelauit ex Caſsiano.*
102 *Confeſsio ſacramentalis ſi reueletur, reuelanti non creditur.*
103 *Confeſsio facta confeſſario, extra ſacramentum reuelari poteſt.*
104 *Reo petenti confeſſarium datur ab Inquiſitoribus.*
105 *Epiſcopus ex Concil. Triden. priuatum hæreticum poteſt abſoluere.*
106 *Hæreticum in foro publico nec Epiſcopus, nec vllus ſacerdos poſſunt abſoluere.*
107 *Hæreticus in iubilæo, in quo hæreſis non ſit excepta abſolui non poteſt.*
108 *Confeſsio generalis hæreſim nõ comprehendit.*
109 *Articulo mortis abſoluit quilibet ſacerdos.*

INTEREA quæ edicti explicationẽ ac totum tractatum hæreſis lucidiorem nobis reddunt non eſt poſtrema denũciatio. Ea enim ſecũdũ locũ obtinet in hoc iudicio cõtra hæreticos. Quamobrẽ præcipitur in edicto vt omnes denũciẽt Inquiſitoribus quicquid contra fidẽ Catholicã nouerint dictum aut factum, aut quo modolibet perpetratum. Ergo de ea hoc loco noſtra erit oratio, ſed vt more ſolito methodus ſeruetur, & radicidus tractatus iſte aperiatur, ab ipſa definitione initiũ ſumemus, deinde eius ſpecies, vnde dicatur, quomodo ſumatur, quid operetur, quando & coram quibus ſit facienda, & quando liget declarabimus. Definitionis vires in vniuſcuiuſq; rei traditione & in omni docendi via & ratione neceſsitatẽ ſupra ex Ariſtotele. Bald. & alijs tam iuris, quàm philoſophiæ peritis in medium adduximus, eamque veram & maximè conſonam oſtẽdimus, ad rei cuiuslibet eſſentiam eruendam, quæ genere & differentiâ conſtat: nam ex
1 genere † & differẽtia rei manifeſtatur eſſentia, & eſſentia nõniſi per definitiones poteſt optimè dignoſci, quod ex ipſius definitionis definitione collectu facillimum eſt, quam eiuſmodi eſſe exponit Pſellus ἐνεπιλύψει εἰς τὰς τῆς φιλοσοφίας τρόπους: in hæc verba [ὅρος ἐστὶ λόγος σύντομος, ὁηλωτικὸς τῆς ὑποκειμένης οὐσίας τοῦ πράγματος, id eſt, definitio eſt oratio conciſa, quæ ſubiectam rei eſſentiam manifeſtat. Ab ea nos initium ſumemus.]
2 Eſt igitur † denunciatio (vt placuit Speculatori, viro quidem Iuriſperitiſſimo lib. 3. p. 1. tit. de denunciatione §. 1.)

§. 1.) alicuius crimen ad præſentiam deferre, idem ferè dicit Dynus in tract malefic. ſub Rubric. quomod. de malefic. cognoſcatur per denũciationẽ: inquit enim: [Denũciare eſt deferre aliquem reũ criminis:] per l. ea qui dem. C. de accuſat. & l. ab accuſatore. §. denunciatores. ff. ad Turpill. eandẽ diffinitionem ſequutus eſt Guido de Suza. in tract. de malefic. ſub rub. de denunciationibus: quæ tamen expoſitio inutilis eſt, quia ſolummodo exponit verbum per aliud verbum ſynonymicũs, quod etiam expoſitione indiget, cùm & id quæri poteſt, quid ſit deferre reum criminis: ſed Hoſtiẽſis in ſua ſumma tit. de denunciatione. §. 1. aliter definit, dicens: quod denunciatio ſit criminis alicuius apud
3 iudicem † ſine inſcriptione legitimè facta delatio, ad pœnitentiam peragendam, vel aliam pœnam legitimã imponendam, vel etiam ad vtrũque, vt colligitur ex tex. in. cap. 2. & 3. & ex cap. ſuper his. de accuſat. cap. cùm dilectus filius. eod. tit. cap. nouit. de iudicijs. Albertus de Gandino in tract. de malefic. §. non ſolùm. pag. 27. vbi aliam refert definitionem: & vbique doctores plures alias definitiones, ſeu potiùs deſcriptiones aſsignant. S. Antoninus in 3. part. tit. 9. c. 9. Gundiſalus in tract. de hæretic. quæſt. 10. n. 6. Campegius ad Zanchin. cap. 9. verſ. de tertia. Repertor. Inquiſitorum. Locatus in opere iudiciali, verb. denũciatio. Simanc. de Cathol. inſtitut. tit. 19. idem in Enchiridio. titul. 23. Rojas de hæreticis ſingul. 5. Tabienſ. in ſumma verb. Inquiſitor. §. 26. n. 27. & alij plures, quos conſultò omitto.

At enim prædictæ definitiones ex multiplici capite reijci debent, cùm genus & differentia in ea non ſint. Primò quia Speculator dicit quòd denunciatio eſt alicuius crimen ad præ-
4 ſentiã deferre: nã † omnis bona definitio debet conuerti cum ſuo definito. l. 1. §. dolum. ff. de dolo, & à nullo ſuo definito ſeparari poteſt. Bald. in cap. ex parte. de appellation. debet
5 etiã † conſtare ex genere & differẽtijs. Bart. in l. 1. ff. de tutelis. Bart. & DD. in l. 1. ff. de acquirenda poſſeſsione. & in l. 1. ff. de regul. Iur. & in definito ſubiectum rei aut finis, aut vtrũque ſimul cõnecti debet, vt definitione includatur. Idem Pſellus loco cod. Sed hæc non conuertitur. Nec in definito ab illo propoſito, vllum eſt ſubiectum aut finis denunciandi. Nam denunciatio non ſemper poteſt fieri de crimine delatione nominis delinquentis, ergo non eſt bona definitio, quòd etiam ratione probari poteſt. Nam quiſpiam poteſt videre delictũ commiſſum, ſcilicet hominem exanimẽ & proſtratum, aut domum incenſam, & audire vocem proferentem hæreſim vel blaſphemiam, vel aliquas hæreſes deſcriptas in pariete aut alibi, & quid ſimile, & tamen penitus autorem & delinquẽtem ignorare poteſt, & tunc poſſent nihilominus hæc denunciare: tum germana & vera denunciatio foret, nec tamen contra delinquentem, ergo non eſt hæc perfecta definitio, quatenus dicit, quòd denunciatio ſit alicuius crimen ad præſentiam deferre.

Secundò, hæc definitio ſeu deſcriptio Speculatoris minus poteſt ſuſtineri, tũ quia ambigua, tum etiã quia imperfecta videtur, cum dicit ad præ
6 ſentiam deferre: quia † nunciatio aliquando ſit extra iudiciũ alicui, vt non ædificet aut deſtruat ruinoſum, ne ex ruina damnum veniat vicino: de qua habetur in tit. ff. de nou. oper. nuncia. & in decretal. cod. tit. vbi dicitur [de ferre ad notitiam.] non eſt denunciatio de qua nos agimus ea, cõpetit' nũciationi, quæ longè diſtat à denunciatione. Nam delatio ad præſentiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

illius cui fit nunciatio, eſt vera nunciatio,non tamen denunciatio: ergo non poteſt conuerti.Ex prædictorum tamen definitionibus, & præcipuè ex illa Hoſtienſis quam non improbamus, alia ſelectior deduci poteſt, quæ proculdubio vtcunque iuri conſona, ad rem magis accedere videtur (cui videtur adſtipulari Salicet. in l. ea quidem. C. de accuſat.. Angel. in tract.maleficiorum verſicul. nec non
7 ad denunciationem. in. princ.) vt † ſit denunciatio delatio criminis ſine inſcriptione apud iudicem competentem,vt puniatur reus: & ponitur delatio loco generis, verbum enim hoc [delatio] idem operatur quòd relatio ſeu notitia, quæ datur iudici alicuius criminis.

Ponitur[criminis]loco differẽtiæ,
8 nam † nunciatio non fit de crimine tantùm, ſed & de damno infecto, & nouo opere, & defertur iuramentum parti.l. iuſiurandum ff. de iure iurãd. & honos iudici. cap. vt debitus. de appellationib. defertur quoque hæreditas ex teſtamento. l. lege 130. ff. de verb. ſignificat. defertur & à lege iuriſdictio. l. & quia. ff. de iuriſdict.

9 Ponitur † ſine inſcriptione ad differentiam accuſationis, quæ licet ſit criminis ſit tamen cum inſcriptione accuſatoris. tex.in l.3.C.qui accuſare non poſſunt,& ibi Cynus Bald. & Angel.& Salicet.in.l.ea quidem.in princip. C. de accuſat. Angel. tamen de maleficijs in verſ.nec non ad denunciandum,dicit non facere partem in iudicio, ſed tantùm inſinuare iudici negotium,vt notat Marant. de ordine iudiciario p.6.in Rubric. de denũciatione.

Præterea ponitur [apud iudicem] quia in hoc etiam differt denuncia-
10 tio † à nunciatione noui operis quæ non ſemper fit apud iudicem, text. in.l.vnica. C. de noui. oper. nunciat. & à cæteris delationibus quarum aliæ fiunt non apud iudicem, ſed vel à iudice vel à lege, vt ſuprà diximus.

Ponitur[competentem]ad oſtendendum denunciationẽ criminis fieri debere apud iudicem competentem poteſtatem habentem emendandi, & corrigendi crimina, & delicta iam perpetrata, vel prohibendi quod paratum eſt ad delictum,fruſtra enim eſſet denunciatio facta ei qui non poteſt punire, nec poteſt impedire ne ea vitentur ex defectu iuriſdictionis.argument. l. fin.ff. de iuriſdictione omnium iudic.c.2. de conſtitut.in.6.

Iureconſulti etiam multifariam accipiebant prædictum verbum nun
11 ciatio, nam † nunciare cauſam deferre dicebãt, ſicut renunciare cauſam, à cauſa deſiſtere.l.res. 22. §. vltim. ff. de iur. fiſci, nunciatio noui operis
12 in pandectis aliter accipienda eſt. † Nam ibi prætor edicit, vt ſi quis putet vicinum nouum aliquod opus molientem non habere ius id faciendi,liceat ei denunciare vicino ne id faciat: itaque eum prohibere: vetatque ei cui denunciatum eſt, ſiue ius habeat, ſiue non, tamen ne quid inſtituat. Quod ſi edictum neglexerit, Prætor aditus interdicit, vt opus factum reſtituat:id eſt interim id decernit dum apud iudicem à prætore datum, planum faciat ſibi ius eſſe ſic ædificare:omnino autem diruere id cogitur propter edictum Prætoris ſiue iure,ſiue iniuriâ ędificauerit:quod ſi nũciator velit remittere nũciationem licebit ędificare: licebit etiam nouatori ſatiſdare, ſe opus demoliturum, ſi nunciator actione ſuâ negatoria(quam continuò poſt nunciationem debet intendere)probarit apud iudicem, id illi non licuiſſe, quæ

ex

ex toto titulo de nou. oper. nuciat. deducuntur.In materia autem malefi ciorum nunciatio, quam commentatores denunciationem vocant,maxima differentia conſtituitur inter ius Ciuile & Canonicũ. Nam Roma-
13 ni Pontifices † admittunt quemlibet ad denunciandum iudici crimen alterius,modò illum prius admonuerit emendationis.cap.qualiter & quando.de accuſat.cap.licet Heli.de Simonia. & tunc iudex poteſt procedere per inquiſitionem nullâ factâ mentio ne nunciatoris,poteſt etiam procede re ſuper nunciatione,inquirendo crimen: hoc eſt, vt nominatim exprimat nunciatorem: debet tamen in hoc conſuetudo obſeruari. Iure autem Ciuili nemo idoneus cenſetur ad nunciandum,niſi ſpecialiter deſi-
14 gnatus fuerit ad id munus. † Olim enim inſtitui ſolebat hominum genus arcanis ſceleribus inquirendis & deferendis operam impendens,vt crimina publicè innoteſcerent: adeò vt ſi plures eſſent qui de eodem crimine denunciare vellent, priùs iudicio contenderent, quàm ad munus hoc
15 admitterentur: † quod genus actionis diuinatio vocabatur in Romano foro,vt patet ex Aſconij Pediani ſcholijs,in act.1.in Vetrem, quod fieri ſolebat in denunciationibus externorum criminum, de quibus agendum eſſet in vrbe.Si verò intra vrbis mœnia delictũ cõmitteretur,erãt denunciatores collocati peripſius regiones, qui munere illo fũgebãtur, vti cõſtat ex baſi marmoreâ quæ Romæ eſt in Capitolio, cuius ad ſiniſtrũ latus tres regiones,ad dextrũ duæ cum ſuis curatoribus. denunciatoribus. & vicis, eorumque magiſtris continentur.Idẽ & in municipijs denunciatores fuiſſe deprehenditur, ex tabula marmoreâ antiquâ,quæ eſt Melphiæ in Lucania in templo S.Angeli, ad aram S. Franciſci adfixa, vbi recenſentur denunciatores Puteolani hodie[de Puzzole]in Cãpania,temporibus Antonini Pij optim.Imperatoris.

IMP. CÆSARI
DIVI. HADRIANI. FIL.
DIVI. TRAIANI
PARTHICI. NEPOTI
DIVI. NERVÆ. PRONEP
T. ÆLIO. HADRIANO
ANTONINO. AVG. PIO
PONTIF.MAX.TRIB.PONT.V
IMP.II. COS. III. P. P
CONSTITVTORI. SACRI
CERTAMINIS. SELASTICI
SOCII. LICTORES. POPVLARES
DENVNCIATORES. PVTEOLANI.

Per hoc enim antiqui bonos mores mirum in modum tuebantur, & tales nunc quibuſdam in locis deſignã-
16 tur.Cæterùm ne talis delatio in adulationẽ degeneraret(quia † Tyranni quoque huiuſmodi indicibus abutebantur, quaſi emiſſarijs duntaxat, & auſcultatoribus) quorum etiã vmbrametum innocentibus aliquando incuſsit,vt tradit Plutarc. in Ariſtide,& apud Suydam in ἐδεήτρας citãtur paucula ſine autore; vbi delatores Reipub.peſtes vocantur: cuiuſmodi fortaſsis fuerũt quos Cicero quadruplatores vocat:ideò ſancitum fuit primũ vt nunciatores quodam teſtificati ge
17 nere vterentur ad inueſtiganda commiſsi criminis indicia, priuſquã † aliquid efferrent,ne errantes ipſi magiſtratum quoque ſeducerent, deinde vt notorijs ſuis nũciatores aſsiſterẽt: (ſic enim tota illa criminis per teſtificationẽ inquiſitio vocabatur) nã falſis, nec ne, notorijs inſimulatus quis eſſet,perpenſo iudicio diſpiciebatur: l.ea quidem.C. de accuſat.Quamobrem Romanæ leges per nunciationem non admittunt aliter inquiſitionem fieri aduerſus criminoſum, niſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

facta mentione nunciantis, vt reo copia fiat ſui defendẽdi legitimis exceptionibus, vt de publicę pacis cuſtodibus traditur in l. Diuus Adrianus. ff. de cuſtodia, & exhibitione reorum. & l. ab accuſatione. §. nunciatores. ff. ad Senatuſ. con. Turpillian. Denuntiare etiam diuerſimodè accipitur apud Iuriſconſultos: nam† denunciare teſtimoniũ alicui, vt vetus locutio oſtendit, ſignificat vocare aliquem ad teſtimonium dicẽdum l. 4. & l. 19. de teſtibus. l. 3. ff. ad leg. Iul. repetũd. ſic in legẽ Manilia: [TESTIBVS PVBLICE DVNTAXAT IN RES SINGVLAS DECEM DENVNCIANDI POTE-
20 STATEMFACITO]† ea denũciatio fiebat per triduũ, vt cõſtat ex lege. 12. Tabul. relata Feſto in vagulatio: [CVI. TESTIMONI. VM. DEFVERIT. IS. TERTIIS. DIEBVS. OB. PORTVM. OBVAGVLATVM. ITO.] vbi obuagulationem interpretatur quæſtionem cum conuicio. Prętereà denunciare autori, eſt eum ad rem defendendam conuenire. l 29. §. final. l. 53. in fin. l. 55. & 56. §. ſe prętente. l. 74. §. 1 ff. de euictionib. Inde denunciatione interpoſita, accipitur. l. Herennius 63. de euictionib. eſt & denunciatio iudicium præcedens. l. 7. ff. de inoffic. teſtament. denunciare domum, pro ad domum. l. 1. §. 1. de liber. agnoſc.

21 Notandum item eſt quòd † denũcians non tenetur ſe ſubſcribere denunciationi, nec ea verificare, quod etiam vſu & conſuetudine receptũ eſt. Ægidius Boſſ. in pract. crimin. tit. de denunciation. n. 14. iuxta doctrinam Angeli & Salicęti in. l. ea quidẽ. C. de accuſat. n. 17. & Bart. in. l. Diuus. ff. de cuſtodia & exhib. reor. Idem Angel. de maleficijs in verb. necnon ad denunciationem. n. 12. & 20. Bernard. Diaz in pract. criminali canonic. cap. 59. n. 4. Grammat. deciſ. 39. num. 1. Iul. Clar. in practic. §. final. quæſt. 7. verſ. vlteriùs quæro. cap. ſuper his. de accu-
22 ſat. † Neque propterea puniri debet pœnâ Talionis, ſicut accuſator. c. nullus. verſ. inſcriptio. 4. q. 4. & ibi gloſ. in verb. inſcriptio. tex. in cap. calumniatur. 1. quæſt. 3. & c. qui non probauerit. & c. licet Heli. de ſimonia. l. libellorum. ff. de accuſat. l. qui crimen. C. qui accuſare non poſſunt, cum ſimilibus. Couarruu. lib. 2. Variarum reſolutionum cap. 9. num. 1. Soto de re-
23 gendo ſecreto, col. 2. q. 5. † ratione tamen calumniæ condemnatur in expenſis denũcians. Cyn. in. l. ſeueriter. in fine. C. de iudic. Guid. Papę deciſ. 269. Catald. de Syndicatu. q. 182. & cõmunem dicit Grat. q. 47. n. 2. lib. 1. Gregor. Natta in repetit. Clement. ſæpe n. 29. de verb. ſignif.

24 Prædictorũ ratio eſt, quia † denunciatio tendit ad correctionem, accuſatio verò ad pœnã, vt deducitur ex d. c. ſuper his. de accuſat. & tradit Socin. in c. inquiſitionis. n. 22. eodẽ tit.

Ad hęc faciunt, quia accuſator defert ad iudicem crimen cum actione: inſtat enim apud illum, † vt accuſa-
25 tus puniatur, vt delictum non remaneat impunitum: at verò denunciatio eſt nuda & mera manifeſtatio ſeu intimatio delicti facta iudici, ſine aliqua actione, vt ſuper eo ad libitum prouideat iuxta doctrinam Bald. in l. 1. C. ſi ex delicto defunctorum. col. 3.

His ſic denunciatis denuncians †
26 iurare debet de nõ reuelandis geſtis per ipſum & Inquiſitorem, vt tradit Eymeric. in. 3. p. Directorij tit. de ſecundo modo procedendi in cauſa fidei per denunciationem. pag. 445. & ibi Franc. Pegna comment. 15. cuius
27 hæc ſunt verba: † [In continenti ipſe inquiſitor faciat iurare ad quatuor Euangelia ipſum denũciantem de veritate

ritate dicẽda ſuper denunciatis prę-
ſtito iuramento interrogabit eum, vnde ſcit eſſe vera quæ denunciauit, & an viderit vel audiuerit. Si dicat ſe vidiſſe, interrogabit eum de loco, & tempore, & quoties, & per quem modum, & qui erant præſentes, ſi dicat quòd non vidit, ſed audiuit, interrogabit eum Inquiſitor à quibus audiuit & vbi, & quãdo, & quoties, & per quẽ modũ, & quibus præſentibus audiuit, formãdo articulos de quolibet prædictorũ ſingulariter, & diuiſim. His ſuppoſitis notarius prædictã denũciationẽ in actis reducat dicẽs [quam quidẽ denunciationem ſic vt pręmittitur facta ipſe Inquiſitor fecit iurare in contineti ad quatuor Dei Euãgelia ipſum denunciantẽ de dicenda veritate ſuper denũciatis, & interrogabit eũ vnde, & quomodo ea quæ denũciauerat nouerat eſſe vera, qui ſi reſpõdet qđ ideò ſcit ea quæ denũciauerat eſſe ve-
ra quia vidit, interrogatus vbi vidit dictũ talẽ facere vel dicere ſupradicta, dixit quod tali die talis mẽſis, & talis anni &c.] hæc ibi: idẽ tenet Simanc. de Cathol. inſtit. titul. 64. de teſtibus. nu. 10. & ſeqq. inſtructio Hiſpal. c. 14.

28 Rurſus notandum eſt quod ſæpiſſimè in iure † nunciare vel denunciare pro accuſare accipitur, vt deducitur ex tex. in l. abſentem. C. de accuſat. l. mulier. 4. ad Senatuſconſ. Turpillian. & Paul. in. d. l. ab accuſatore. §. nunciatores. ff. eodem. nunciatores appellat, qui delicta produnt apud iudices, & in hac quoq; ſignificatione debet intelligi tex. in l. qui ſepulchra. C. de ſepulchro violato. ibi: ſiue quicũque alius accuſauerit, vel ad officiũ nũciauerit, & de hoc verbo, denũciare, in eadẽ ſignificatione ſũptus eſt tex. in d. l. ea quidẽ. C. de accuſ. ibi: ea quidẽ quæ per officiũ pręſidib. denunciãtur. Hi autẽ nũciatores, vel de
29 nũciatores † nõ tenebãtur libellũ accuſatoriũ ſolẽniter proponere: ſed tã-
30 tũ † notoria exhibebãt iudici, ideſt, cõpẽdiariũ ſcriptũ cõtinẽs qualitatẽ delicti rei, & teſtiũ nomina, ἀπὸ ταχύμαθια. vocãtur in fragmẽtis Baſilicorũ eclog. 60. id eſt matriculę: dicitur & fœmi-
31 næ genere † notoria: Apuleius Fabul. Miles. lib. 7 [Falſam de me notoriã per tulit] vnde nõ malè, ſiue notoria ſiue notorias dicemus, notas quaſdã ſignificãtes delictũ, teſtes, ac delinquentẽ. De his notorijs loquitur Iurecõſultus in ſpecie, d. §. nũciatores. & d. l. ea quidẽ & in l. Diuus. ff. de cuſtod. reor. Aio
32 tamẽ nõ minus notoria † verbo quã ſcripto fieri poſſe: cùm & vtroq; modo denunciationes receptæ ſint. Iul. Clar. in pract. crimin. §. final. q. 7. verſ. vlterius quæro. in fin. Boſſ. tit. de denũciatione. n. 14. Angel. & Salicet. in l. ea quidẽ. C. de accuſat. Ex quib. deducitur, quòd ex his notorijs ſiue elogijs
33 ſtatuitur † neminẽ eſſe facilè ac temere cõdẽnandũ, vt ebantur autem prę-
cipuè hoc modo denũciandi crimina
34 † apparitores & irenarchæ, de quibus in. l. vlt. §. 1. ff. de munerib. & honorib. & in. d l. Diuus. qui etiã ſtationarij milites ab Vlpiano appellantur in l. 1. §. vlt. ff. de offic. præfect. vrb. & hoc appellat officium d. l. ea quidem. & l. 1. C. de cuſtod. reor. ibi: ſiue cum cura publicæ ſolicitudinis.

35 His ſic poſitis ad expoſitionẽ † analogiæ verbi (denũtio) veniẽdũ, nõ verbi ſolũ ſed etiã rei, ſic enim à Iurecõſultis aliquando propriè quęritur res, explicatur, & ſymbolum ſubſequitur.
36 Nã Pſellus lib. ſupra citato, † definitionẽ & nomẽ conſtituit ad idipſum inueſtigãdũ de quo quæritur: quo loco per nomẽ etymõ intelligit, & Ariſtot. ait: Etymologia notam facit rẽ de qua prędicatur. Idcirco ne per ignota principia procedamus, hoc loco congruẽter videndum erit vnde dicatur denũciatio. Et primò dicendũ eſt, quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

denunciatio deducitur & cõponitur à de propoſitione & nuntio, quod vtiq; ſignificat certiorare, notificare, intimare, narrare, prędicare, reuelare, & declarare, de quo in Pſal. 50. [Iniquitatem meam annunciabo & cogitabo pro peccato meo.] Et in Eccleſiaſt.c.10.[Qui habet pennas annunciet ſententiam.]Et Luc. c.2. annuncio vobis gaudium magnum, quia natus eſt nobis hodie Saluator mundi.

37 Secundò præpoſitio† [de]auget ſignificatum, nũciare quippe ſignificat relationem ſimplicẽ facere, quâ voluntatem ſuam relatione quis declarat, prout faciunt nuntij, qui mittuntur à Sum.Pont. vel ab alijs principibus:& iuxta hanc doctrinam intelligi debet tex. in l.ab accuſatore. §. nunciatores. ff. ad Senat.conſult.Turpill. &ibi Bart.n.1.At verò propoſitio[de] adiũcta verbo, ſignificat nunciationẽ eũ aliqua actione: nam qui denũciat quodãmodo videtur nũciãdo mouere animũ illius, cui fit denunciatio, vt ſuccurrat vel emẽdet aut prouideat.

38 Latini verò autores per verbum † [denuncio] futurum aliquid nunciabant. Ita Cicero de Senect.[quomodo (inquit) Carthagini malè diu cogitãti, bellum inferatur multò antè denũcio.] Columella:[ſin autẽ(ait)cæli ſtatus frigidus,& pruinoſus hyemis violentiã denunciat in Idus Februarias hanc curã differemus.]Cicero 1.Tuſculan.[Nos verò ſi quid tale acciderit vt à Deo denunciatũ videatur, vt exeamus è vita læti: & gratias agentes pareamus.]

Ponitur aliquando pro indico, iubeo, impono, Cicero pro Sex.Roſ.[nõ putaſti me familiariſsimis tuis teſtimonia nunciaturum.]Aliquando pro palàm dico: ſignifico, idem pro Quinctio[procuratorum ſe eſſe denũciat.]

39 †Nũciũ etiam pro oraculo & præſagio, reſponſo, & re quę diuinitus nũciatur accipitur: hinc Tibul.lib.3.elegia 4.(inquit.)

Diui vera monent venturæ nuncia ſortis:
Vera monẽt Thuſcis exta probata viris.

& Catullus de Berecyntia & Aty.

Geminas Deorum ad aures noua nuntia referens.

40 Nuntio etiam idẽ † quod moneo, & ſignifico.Terent.Hecy.

At iſtos inuidos Dij perdant: qui hæc libenter nuntiant. Et Plautus:

Nunquid aliud vis patri nunciari?

Cicero ad Brutum. [Ita enim Romam erat nunciatum, ita perſuaſum omnibus cum paucis inermibus perterritis metu, fracto animo fugiſſe Antonium.]Huius cõpoſita ſunt annuntio, denuntio, enuntio, obnuntio, pronũtio, renũtio: hinc nunciatio ſignificat ipſos denũciandi actus. Vnde Cicero 2.Philoſoph.[Nos enim nunciationẽ ſolam habemus, conſules & reliqui magiſtratus inſpectionẽ.]Hinc Iuriſcõſulti nunciatorẽ appellarũt, qui rem quampiam nuntiat, aut qui crimen defert, quibus cõfert illud Pauli in l.6. ſuprà allegat. ff. ad Turpillian. [nunciatores qui per notoria indicia prodũt notorijs ſuis aſsiſtere iubẽtur]

Quãuis igitur genus verè & propriè omnes ſuas ſpecies cõtineat, iuxta rationẽ tex.in l.ſemper in generalib.de reg.iur.& Dec.in l.1.2.notabil. ff.eod.Bald.in l.2.C.de iur.annu.Bart. in rubr. ff. ſolut. matrim.col. penult. Abb.in c.in noſtra.de reſcript.tamen quãdoq; genus exprimitur cũ quibuſdã ex ſuis ſpeciebus.l.Sanctio legũ.ff. de pœnis. l.doli clauſularus. ff. de verb.obligat. quod vtiq; fit ad denotandum quod ius alterum ſit in illis caſibus particularibus, quàm regulariter ſit conſtitutũ. Idcirco poſtquam dixerimus aliqua notabilia de denũciatione in genere, quia per ſpecies veriùs quàm per genus ſignificatur negotiũ, de quo diſputatur (nam

ſpecies

ſpecies de proprietate ſermonis ineſt ſuo generi; vt copioſè tradit Frãc. Nicon. in repetit. capit. qui contra. de probationib.numer.749. Bart.in l.1.col.2. ff.de vulgar.& pup. & in l.ſiquis in principio teſtamenti.col.3. ff. de legat.3.facit.l. munus proprie. ff. de verb. ſignific. vbi munus habens ſignificationem generis & ſpecici(vt ibi apparet cum gloſ.)quando in ſpecie ſignificat, propriè dicitur ſignificare:ex.l.iuris gentium.ibi proprium nomen contractus.iuncta gloſ.in ſuo. dum dicit: id eſt, ſpeciali, & notat Socin.in.l.1.num.2.ff.de vulgar.& pupil. ſubſiſtit. pro quo adduci poteſt illud Bald. in l.actor.col.1. numer.4. C.de probation.vbi dicit, quod ſi volo probare aliquem hæreticum in genere, produco duos teſtes: vnus deponit de hæreſi in vno articulo fidei, alter in alio: iſti teſtes probant identitatem generis per diuerſitatem ſpecierum: probatio enim per genus fit per quamcumque ſpeciem, idem dicit Bald.in l.1.C. quo numero. Et ſequitur Barbat.in l.1.§.ſi ſtipulanti.col. 8.in principio.ff.de verb.obligat.Cõgruenter igitur vt tota materia dilucideturꝛ& meliùs percipiatur ad denunciationis ſpecies gradum fa-

42 ciamus. Doctores † plures conſtituũt differentias denunciationis in capit. nouit. de iudicijs, & in ſpecie Abb. numer.34.& in capit.ſi peccauerit.2. quæſtion.1.vbi Archidiacon. & Turre cremat.Ludouic.Gomezius in repetit.c.ſi annum.§.ſi verò.de iudicjis. Iacob.Beluiſ.in.c.Romana.§. contrahẽtes.de foro compet. in 6. Io.Quintin.in d.c. nouit.de iudicijs nu.56. & omnes criminaliſtæ copioſè in ſuis locis. Sed de denunciatione quoad noſtrum pertinet inſtitutum, agit Eymeric.in 3.p.Director.tit.de ſecũdo modo procedendi in cauſa fidei per denũciationem, & ibi Franc.Pegna cõmẽtario 15.S.Antoninus in.3.p.tit.9. c.9.Gundiſal.de Villadieg.tract.de hæretic.c.10.n.6.Campegius apud Zanchin.c.9.verſ. de tertia.Repertor.Inquiſitor.& Locatus in opere iudicial. verb.denũciatio.Simãc.de Cathol.inſtit.tit.19.Idem in Enchiridio. tit.23. Ioãn.Rojas in ſingularib.fidei ſingul. 5.Tabiens.in ſumm.verb. Inquiſitor. §.26.n.27.& alij.Petrus de Aragon in 2.2.D.Thom.de iuſt.& iur. quæſt. 67. de iuſtitia iudicis art.3. quarto caſu. Salon.in.2.2.D.Tho. queſt. 68. de iniuſtitia accuſatoris art.1.verſ.differũt denunciatio iuridica.Dominicus Bañes de iure & iuſt.q.64.de homicidio, art.8.& alij plures, ex quorum doctorum traditionibus deducitur, quòd denũciatio quadrupliciter accipitur. Euangelica ſcilicet, iudicialis, canonica, & regularis, quos in hoc etiam ſequitur Dominic.Sotus de ſigillo ſecreti membro 2.quæſt.5.& Marianus Socinus in cap.veniens.num.283. de accuſat.Speculator tit.de denunciat. §.2.verſ.vt autem.

43 Euangelica denunciatio eſt† delatio criminis ad prælatum, vt ad patrem gratiæ, ad emendandum fratrẽ, vt docet Speculator tit.de denunciatione.§.2.verſ.Euãgelica eſt.Abb.vbi ſuprà verſ.& primò circa Euangelicam.Archidiacon.in d.cap.ſi peccauerit.2.q 1.vbi inquit, quòd hęc denũciatio quatenus ordinatur ad tollẽdum peccatũ procedit ab actu charitatis, ſed quatenus ordinatur ad inſtruẽdũ alios per exemplum, procedit ab actu iuſtitiæ. argum. c.pręcipuè.2.q.3.quæ tẽdunt, vt denunciatus per monitio-

44 nem à peccato ſeparetur,† & dicitur Euangelica quia ab Euangelio Chriſti Domini noſtri originem ducit, vt probatur ex illo Matth.capit.18.& Matth.cap.18.vbi, [ſi peccauerit in te frater tuus, corripe eũ primò inter te & ipſum,]& in c.ſi peccauerit.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæſt.1.vbi Archidiac. & Turre-cremat. Soto de tegẽdo ſecreto. memb. 2.q.1.Theologi in.4.Sentẽtiarum,frater Arcualenſ. in tract. de fraterna correctione.Imola in.cap.nouit.de iudicijs.Hæc autem denunciatio Euan
45 gelica † præticari poteſt hoc modo, quoties quis occultè nouit aliquem eſſe in peccato mortali,vel quãdo ſecretò ſcit illud committere velle ſecretè & in charitate monere debet, vt à peccato reſipiſcat & auertatur, exemplo Saluatoris noſtri,vt deducitur ex dictis locis,vbi dicit[ſi peccauerit in te frater tuus corripe eũ inter te & ipſum ſolum,ſi te audierit,lucratus es fratrem, ſi autem monitus noluerit exire à peccato, debet denunciãs adducere ſecum vnum vel duos & coram ipſis iterum eum monere vt à peccato ſuo exeat,& ſeparetur:vt ipſi poſsint eſſe teſtes. Si verò adhuc in ſuo peccato permanere voluerit debet Eccleſiæ dicere] id eſt,denunciare iudici cõpetenti,vt iudex ex denũciatione ad corrigendũ illũ exiſtẽtẽ in peccato, iudicialiter procedere poſsit:receptis tamen teſtibus, vt ex dicto loco colligitur Matth.18.d. c. ſi peccauerit.2.q. 1. Soto de iuſt.& iur. lib.5.q.5.art.1.& de tegendo ſecreto vbi ſuprà.Turre cremat.in ſumm. de Eccleſia.lib.2. cap.92.Doctores in. c.
46 nouit. de iudicijs. † Finis igitur iſtius denunciationis eſt proximi emendatio, & ne remaneat in peccato poſt monitionem prædictam,quâ contemptâ ad actum iudicialem peruenit, vt iudex qui habet poteſtatem coactiuã illum compellat à peccato auerti, ex notatis per Barbat.& Abb.in d.c. nouit.de iudicijs.

47 Altera eſt denũciatio † iudicialis quę fit corã iudice cõpetẽte, quæ idcirco iudicialis appellatur.quia ſtatim fit relatio criminis in iudicio abſq; præuia monitione,quę ſecũdũ denũciationis locũ obtinet,cùm denũciationi,quæ à domino inſtituta fuit,primus locus debeatur,ſecũdus verò huic quę inſtituta fuit à vicarijs ipſius tã in temporalibus quã ſpiritualibus,quæ in dupli ci differẽtia cõſtituitur,eſt quippè publica & priuata,vt tradũt omnes Doctores in.c.nouit.de iudicijs,& notat Specul. vbi ſup. in tit.de denũciatio-
48 ne verſ.iudiciales verò.† Publica eſt quæ cõpetit alicui ex mero& puro officio ſuo, in quanõ requirit monitio, ſed iudex ex ſuo officio procedit per denũciationẽ ſuorum officialiũ.iuxta tex.in c.Romana.§. ſanè.de cenſibus. in.6.l.ea quidẽ.C.de accuſat.c.Epiſcopus.ſynodo tertia.5.q.6.l.diebus.ff.de cuſtod.reor.l.1.§. ſanè.ff.de offic.prę-fect.c.nullus.§.aliquãdo, vbi gloſſ. in verb.dictũ eſt.4.q.4. Ab. in d.c.nouit. de iud.n.46.Soto de tegendo ſecreto memb.2.q.5.Specula.vbi ſup.verſ.publica iudicialis dicitur illa.

49 Alia dicitur † priuata iudicialis denũciatio quæ cõpetit læſo propter priuatũ intereſſe,ita tradit Speculat. tit. de denũciat. §. quis denũtiare poſsit. verſ. priuata verò iudicialis. vbi exẽplificat cõclulionẽ in eo cui iniuria illata eſt vel res ſubrepta & ſublata.Panor.in.d.c.nouit.§.iudicialis.de iudic. Marãt.in pragm.iudicial.tit.de denũciat.§.expedita.col.2. Prętera denũciat. ioduob. modis expeditur. Vno in foro ciuili ſeu ſæculari, alio modo in foro canonico ſeu Eccleſiaſtico. In foro ciuili nõ requiritur vt præcedat nũciationis probatio,&habeat lo
50 cũ † cùm oppreſſus nequit agere cõtra opprimẽtem,quia tunc expeditur de plano:vt puta quia denũcians oppreſſus eſt ſeruus, vel alterius poteſtati ſubditus:vt in §.penult.inſtitut. qui ſunt ſui vel alieni iuris.idẽ dicitur in monachis, & alijs conquerentibus de iniuſtis grauaminibus ſuorum prælatorum.Innoc.in.cap.inſinuante qui clerici

clerici vel vouentes. Idem eſt quoq; in his quæ ſpectant ad forum venale, vt res vẽdantur iuſto pretio: per tex. in.c.1.de emptione & venditione.Idẽ in ruſticis oppreſsis eſt habendum iudicium.l.neque.§. de plano.ff. de offic. proconſul. Speculat. & Panorm. vbi ſuprà.

51 Alia eſt † quę expeditur in foro Eccleſiaſtico,& in hac quoque nõ requiritur proceſſus monitionis,quę etiam de plano expeditur.text in d.c. nouit in fin. de iudic. ibi: de plano cognoſcant, vbi etiã in principio,dicitur de præmiſsione monitionis. vbi idem Panormit.dicit hanc opinionem eſſe Ioann. Andreæ & commun. Doctorum.

52 Alia dicitur denunciatio † Canonica,quę à canonibus inuenta fuit,licet ortum habuerit ſecundum Innocen. à lege veteris Teſtamenti, & hęc dupliciter accipitur,alia ſpecialis, generalis altera.Panor.in d.c.nouit.verſ.vltimò poteſt quæri. de iudic. numero 58.&.59.† Specialis dicitur illa quæ
53 competit ei cuius intereſt, habere pręlatum bonum Eccleſiæ ſubditum. & fit ad hoc vt quis ab officio remo-
54 ueatur: illi præmittere opus eſt † binam monitionem. Speculat. d.titul. de denunciatio. §. quibus poſsit denunciare.verſicul. canonica quoque denunciatio,& Panor. vbi ſuprà licet Speculat. ibi dicat neceſſe eſſe trinam præmittere monitionẽ huic denunciationi,quod negat Panor.cuius ſententiam ſequor eò quòd text. in. d.capit. nouit. loquens de monitionibus quæ debent præcedere denunciationẽ,apertè concordat cũ Panor. qui adducit Domini præceptũ in quo duplex tantùm reperitur monitio: & alij iuris autoritati non innititur ſententia Speculatoris.

55 Generalis verò canonica denunciatio dicitur illa quæ fit cùm agitur de matrimonio impediendo,vel diſſoluendo, vel cùm agitur de prædicto iudicio Eccleſiaſtico corrigendo in quo aliquod priuatum non incurritur intereſſe Speculat.& Abb. vbi ſuprà.

56 Regularis † verò denunciatio ſecundũ Speculatorẽ vbi ſup. §.2. circa fin. eſt denũciatio,ſiue proclamatio in.c. ad correctionem exceſſus facta.ſecũdum verò Panorm. in d. capit. nouit.

57 Denũciatio regularis eſt † quę ſecũdũ diuerſas religioſorum inſtitutiones expeditur, & procedit ſimpliciter & de plano,neq; appellatur ab ea, vt in c.ad noſtram.& in cap.reprehẽſibilis. & cap.cum ſpeciali.§.portò.in fine.de
58 appellat.adeò quidẽ † vt in Gallia,vbi appellationes tanquã ab abuſu nũquã reijciuntur à Parlamentis; tamen vbi de moribus & diſciplina regulari agitur,omnino prouocantes declarẽtur inadmiſsibiles, & in duplicẽ appellationis temerariæ pœnam condemnẽtur.Rebuff.in tract.de appellat. tanquam ab abuſu.

59 Denunciatio autem quoad noſtrũ ſpectat inſtitutum † fit coram Inquiſitoribus, vt tradũt Eymeric. & Frãc. Pegna vbi ſuprà in prima part. Director.Cõment.15.de modo procedẽdi in cauſa fidei per denũciationẽ. Clar. in pract. crimin. §.fin. q. 7. verſ. vlterius quæro.in fin.Boſſ.titul.de denunciat n.14.Angel.Salicet.& alij in l. ea quidem.C.de accuſat. Poteſt autem quilibet eam facere,& indicare hęreticos inquiſitori apud acta,dicens dicti ſuiſſe tale maleficium cõmiſſum, aut talem hæreſim prolatam à tali homine,præſentibus Caio & Nęuio,&c. in quã ſententiã adducit plura exempla Angel.in tract.de maleficijs. verſ. neq; ad denũciationẽ. n.20. Iul. Clar. in pract. vbi ſuprà verſ. quæro nunc quæ ſit forma denũciationis. Quibus
60 peractis † nullę ſunt ampliùs denũciãtium partes, ſed iudex tunc inquirit

Universidad de Deusto
Biblioteca

de delicto,adhibitis teſtibus quos denuncians nominauit,& alijs à quibus veritas excipi & haberi poſsit.Angel. & Salicet.vbi ſuprà.Soci.in c.qualiter & quando 2.num.712. verſ. licet, ſecundum iura.de accuſat.

Nunc verò videndum eſt, an fidei cenſores per monitionem, ſeu edictum fidei, quo publicè quotannis præcipiunt, vt omnes quos ſciuerint labe pollutos denuncient, ſub pœna excommunicationis poſsint & valeant procedere contra renuentes id facere: an illi teneãtur Inquiſitoribus id denunciare quod ſcierint ſub pœna peccati mortalis, & hæreticos indicare. In id nos hactenus quæſtionẽ quintam impendimus, vt oſtenderemus edicto non ſolùm adeſſe publicando omnes debere,ſed etiam eivt obedirent vniuerſos teneri.Sed cùm hîc de denũciatione nobis eſſet dicẽdum, & quo quiſque vinculo ad eam perficiendam obligaretur, nonnulla, quòd ambæ quæſtiones eodem recidant, ex illa in hanc reſeruare, nonnulla breuiter repetere, & quædam ſummis digitis contingere proponebamus.

Primò videtur dicendũ,quod non omnes teneantur indicare hæreticũ Inquiſitoribus ex vi edicti publici: Nam ſi plures in concione vel alibi publicè audierint aliquẽ hæreſim af-
61 firmare,† ſufficeret ad cõuincendum illũ de hæreſi duos vel tres affirmare, cùm omne verum ſit in ore duorum vel trium.Matt.c.18.Luc. 17.Ioa.8.& habetur in c.in omni negotio. & c. licet,de teſtib.l.vbi numerus.ff.eod.titul.c.nouit.de iudic.Cardinal.in Clement.2.de hæret.videtur enim abſonum,vt omnes præciſè teneãtur prędictos hæreticos indicare,& ſic quòd tota ciuitas vel populus, qui cognouit illum hæreticum deberet illum indicare: ergo non omnes obligãtur ſub peccato mortali; ſed potiùs illi tantum penes quos eſt regimen ciuitatis,vel ſacerdotes quibus incumbit proſpicere pro ſalute animarum.

Secundò, vnumquodque tribunal S. Inquiſitiouis, habet perſonam publicã ſpecialiter ad hoc deputatam, cui præcipuè hoc onus denunciandi
62 & accuſandi hæreticos,† quem promotorem fiſcalem appellamus,vt habetur in c.vlt.2. q. 8.& Simanc. tit.4. n. 12.& Franc.Pegna in 3.p.Director. Comment. 14. & copioſè diximus in quæſt. de accuſatione. Ergo ad illos tantùm pertinet hoc onus denunciãdi hæreticos, & nõ ad cæteros niſi expreſſe ad teſtificandum vocentur, & per conſequens non incurrẽt pœnam peccati mortalis, neq; excommunicationis.

63 Tertiò † nemo obligatur ad impoſsibile,ex text. in cap.nemo.de regul. iuris in 6.Lex enim Domini ſuauis & onus eius leue Matth. cap. 11. Nam peccatum ex voluntate procedit, ex quo deducitur illud axioma, in tantum dici peccatum in quantum eſt voluntarium,text.in cap.cum voluntate.de ſentent.excommunicat. cap. meritò 25. quæſtione 1. notat. Paludan.in 4.ſentent. deciſ. 29. Doctores in c. ſi verò. de iureiurand. Si autem præceptum eſt impoſsibile, & non poteſt per ſubditos adimpleri; cùm fecerint contra præceptum ſine vo-
64 luntate, non videntur deliquiſſe: † ſed cognoſcere aliquẽ hæreticũ impoſsibile videtur, cùm hæreſis in voluntate & intellectu cõſtituatur(non enim verba aut facta hęretica faciũt aliquem hæreticum, ſed conſenſus cum deliberatione in anima, vt omnes fatentur, & tradit Alphonſ. de Caſtro de iuſta hæreticorum punitione. libr. 1. cap. 1. & de hæreſibus libr.1. cap. 1. & probatur ex cap. hæreticus.& cap.dixit Apoſtolus.) Ergo omnes

omnes non tenentur indicare huiuſmodi hæreticos, cùm impoſsibile ſit illos cognoſcere ratione impoſsibili-
65 tatis prædictæ. † Hæreticus namque eſt, qui circa ea quæ ſunt fidei errat per intellectum, & pertinaciter adhæret errori per voluntatem, approbans falſa pro veris,& vera pro falſis, certa pro incertis. Non ergo conſtitui poteſt hæreticus, niſi error ſit in intellectu: requiritur enim in hæretico falſa credulitas ex parte rationis, & peruerſa voluntas ex parte concupiſcibili, vt probatur ex ratione text. in d. cap. dixit Apoſtolus.24. q. 3.ibi: [qui errant & parati ſunt corrigi, nequaquam in hæreticos ſunt computandi.]ad hæc text.in cap.excommunicamus.1.§.credentes. de hæreticis. Ancharanus & alij in c. quicumque. de hæretic.libr.6. Ioannes de Anania in c.firmiter.in fin. de ſum. Trinitate & fide Cathol. Ad hoc autem vt quis verè,& propriè hæreticus dicatur tria requiruntur.Primò, vt fidem Cathol. ſit profeſſus,& baptizatus exiſtat.Secundò, vt error intellectus ſit in ijs quæ ſunt fidei. Tertiò, pertinacia in voluntate, vt docet Alphonſ.de Caſtro libr.1. de iuſt. hæretic.punit. Tabien.in ſumm.verb.hæreticus.nume. 1. verſ. vnde ad hoc.& § 25. &26.Simanc.de agnoſcend.aſſertionib.q. 2. num.2.Couarru.lib.3.Variarum reſolution.c.1.nume.2.verſ.hinc ſanè deducitur.Conrad.Brun.lib. 1.cap.2. de hæretic. Rojas in tract. de hæretic. 1. part.numer. 40. Melchior Canus libr. 12.de locis Theolog. cap.8.S. Thom. 2. 2. quæſtione 11. art. 2 .Eymeric. in 2.p.Director.q.32.& ibi Franc.Pegna Comment. 57.

66 Cùm igitur† intellectus ſit res ſpiritualis, & non poſsit videri, nequaquam (audientes aliquem proferentem propoſitionem hæreticam)illum hæreticum iudicare poſſunt: de occultis enim animi, neque Eccleſia iudicat.text.in cap.tua nos.c.ſicut. c. humanæ aures.22.q. 5.& habetur lib. 1.Regum cap.16.hæc enim reſeruata ſunt Deo, iuxta illud Paul. 1.ad Corinth.c.4. & tradit Iureconſultus in l. cogitationis pœna. ff. de pœn. Ergo præcipiendo Inquiſitores, per edicta publica pœnâ excommunicationis, vt omnes indicent hæreticos, videntur obligare ad impoſsibile,& ſic tale præceptum non obligat.

67 Quartò confert ſupradictis, quia † celare peccatũ proximi eſt opus virtutis,& charitatis,ex tex.in c.ſi ſacerdos.de offic.ordin. in c.ſi peccauerit. 2.q.1.Nam tali nunciatione proximo
68 fama læſa vileſcit, quæ † pretioſior diuitijs omnibus præcellit, vt habetur Prouerb.c.22.& Eccleſ. c.7. [Meliùs(inquit) eſt bonũ nomẽ quàm diuitiæ multæ] ergo ſi præcipiatur ſub excõmunicationis pœna, vt quis reueletheæreticum,quem occultè & ſecretè nouit,nõ obligatur neq; ligatur excõmunicatione, cùm potius obedire debeat Deo, quàm hominibus iuxta.tex.in c.Iulianus.11.q.3.

His tamen non obſtantibus cõtraria ſententia vt verior eſt tenenda. †
69 Tenentur enim omnes fideles ſtatim ad Inquiſitores deferre ſub pœna peccati mortalis,& excommunicationis, nullâ præcedente correctione fraternâ ex edicti fidei præcepto autoritate Apoſtolicâ ab Inquiſitoribus propoſito & publicato.Cõplures in hanc ſententiã excuſsimus rationes in 5. quæſt. quas hîc obiter tantùm contingemus, ſuppreſsis autorum grauiſsimorum locis, qui illic citati ſunt, ne bis idem mouere videamur, cùm præſertim ita commodè illinc peti poſsint,ac ſi hîc repeterentur.

Prima ratio eſt quæ hactenus ſatis probata eſt, quia quæ committuntur contra veram fidem & Deum(qui eſt ſumma

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſumma veritas) & contra religionem Catholicã, cenſentur non ſolùm eſſe
70 † in maximam Dei offenſam, verùm etiam in omnium fidelium iniuriam, & ideò omnibus incumbit eiuſdem fidei communis defenſio cõtra hoſtes Eccleſiæ. Hinc ad ea quæ ſuprà diximus, monemus conſtitutiones Imperatorum Arcadij, Honorij, & Theodoſij plures in libris Iuris deprehendi quibus id ſanciunt, ac præcipuè in l. Manicheos. C. de hæreticis. vbi ſic loquuntur [Manichæos ſeu Manicheas, vel Donatiſtas meritiſsimâ ſeueritate perſequimur. Huic itaque hominũ generi nihil ex moribus, nihil ex legibus commune ſit cum cæteris. Ac primùm quidem volumus eſſe publicum crimẽ, quia quod in religionem diuinam committitur in omniũ fertur iniuriam] hæc illi. text. quoque in c. cum ſecundum leges. de hæret. lib. 6. cap. vergentis. iunctâ gloſ. verb. grauiùs. cod. tit. Idcirco quilibet tenetur indicare hæreticos, cùm potiùs debeamus perdere vitam, quàm fidem: can. conuenior. 23. q. 8.

71 Secunda ratio eſt, quia † quicunq; in aliqua Repub. ciuis probus haberi cupit, eam tenetur defendere, ne ruina cõmunis in omnes, imò & in caput ſuum veniat, vt potè, ſi proditio, ſi traditio ciuitatis immineret inimicorũ: vel ſi periculum mortiferæ infirmitatis contagioſæ, aut peſtis eueniret, aliàs enim veluti communis hoſtis, & crudelis inimicus patriæ ſeueriſsimâ pœnâ deberet puniri: ad hæc text. in l. poſtliminiũ. §. transfugæ. ff. de captiuis, & poſtlimin. reuerſ. & ibidẽ Bart. in §. filius. nam propter Remp. crimina neceſſariò & rei puniendi ſunt, vt cæteri metu pœnæ arceantur à ſimilibus committendis, cap. non eſt innocentiæ. 23. quæſtione 5. & cap. vt clericorum. de vita & honeſtate clericorum. l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. c. deniq;. verſ. thuribula quoque. 7. q. 1. at in crimine hæreſis maior ratio procedit, cùm inde Reipublicę maximę inferantur calamitates & miſeriæ, tum in perſonis & bonis, tum etiam in ſpiritualibus rebus, & fide Cathol. ac etiã tractetur de animarũ cõſeruatione & dãnatione, quæ præferri debet omnibus rebus: nullũ namque peccatum eſt grauius ac periculoſius hæreſi. cap. quid in omnibus. 32. quæſt. 7. cap. quid autem. 24. quæſtione 3. cap. primum, 22. quæſtio. 2. atroxq; dicit crimen Bald. in Margarita in verb. hæreſes, ac crimen publicum dicitur: Speculator de teſte. §. verum inter crimina, quæ publica numerantur, vt habetur in quadam conſtitutione Frederici Imperatoris, quæ incipit [inconſutilem tunicam] §. ſtatuimus. cuius hæc ſunt verba, [Statuimus in primis, vt crimen hæreſeos & damnatæ ſectæ, cuiuſcunque nomine cenſeantur ſectatores, prout veteribus legibus eſt indictũ,
72 † inter crimina publica numeretur] hæc ille, & text. in l. Manichæos C. de hæret. Proſper Farin. de delictis & pœnis, quæſt. 18. nume. 60. & per tot. vbi plura adducit. Ideò Saluator noſter dicebat [Nõ timete inimicos qui ſolùm poſſunt occidere corpus, animam verò non] hæretici verò ſunt lupi ſceleratiſsimi, qui per ſuos errores demergunt animas in profundum Barathri. Meritò igitur quilibet fidelis tenetur reuelare hæreticos, ne per iniquitatem ſuam, alios in perditionem deducant, quorum venenum (quod alibi diximus) vt cancer ſerpit, Apoſtolus 2. ad Timoth. cap. 2. vnde reſecanda eſt à principio, ne paulatim intima cordis corrodat, & ſpiritualem vitam adimat, reſecandæ ſunt quidem putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, maſſa, corpus ardeant

ardeant, corrũpantur, putreſcãt, & intereant. c. reſecandę. 24. q. 3. cum ſimilibus. adde ad hæc quæ ſuprà de pietate erga Deum, patriam, & parentes adduximus in d. q. 5.

Tertia ratio eſt, quia † iniquus, & reprobus meritò iudicãdus eſt filius qui non vindicat iniuriam patris ſui. & iuſtiſsimè meretur excludi ab hæreditate paterna. l. 1. C. de his quib. vt indign. Sed omnes ſumus filij Dei, & vt dicit Aratus referẽte D. Paul. Act. 17.

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν ——

Et genus illius ſumus ——

& hæreſis eſt in grauiſsimam Dei iniuriam, ergo inimicus & iniquus iudicabitur filiũs ac infidelis, qui non defendit fidem Dei, & vindicat eius iniuriã, hoc nõ eſt cõfiteri Deum. Et vt
74 ipſemet † Redemptor dixit, [qui non eſt mecum, contra me eſt: qui me cõfeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui eſt in cælis.] at verò tacere, & nõ defendere offenſam Dei, ab heretico illatam eum indicando, eſt negare Deum: Ergo meritò dicendum eſt, omnes teneri hæreticos denunciare, & fidẽ defendere.

Quarta, quę quodãmodo ad ſuperiorẽ accedit eſt eiuſmodi, qui patris honorẽ non tuetur, & Deũ nõ defendit grauiſsimè peccat, & ingratus eſt, & tantò grauiùs delinquit, quãtò magis naturali, & diuino iure tenetur Deũ diligere. c. dilecto. de ſentent. ex
75 cõmunic. in 6. meritò igitur † ingratiſsimus iudicandus eſt, qui Dei honorẽ nõ tuetur, vt habetur Tob. c. 4. & Heſther c. 2. Sed Deus pater noſter eſt, Pau. ad Ro. c. 8. & ad Ephe. 4. cui oĩa debemus, quippe qui immẽſa beneficia ab eo recepimus adeò vt filiũ ſuũ vnigenitũ daret: Etgo niſi honorẽ illius & ſanctiſsimã fidem (quam nobis dignatus eſt ex ſua immenſa miſericordia reuelare) cõtra ipſos impios hæreticos, qui ei aduerſantur reſpuẽtes & pro nihilo reputãtes Dei dogmata & diuina myſteria, proculdubio ipſius omnipotentis Dei indignationem, & grauiſsimũ ingratitudinis crimen, ſi hoc neglexerimus, incurremus: his cõfert text. in c. illud autẽ. de Iudæis: [Illud autẽ (inquit Innoc. III.) diſtrictiſsimè inhibemus ne in contumaciã creatoris proſilire præſumant, quoniã illius diſsimulare nõ debemus opprobrium, qui opprobria noſtra deleuit] etiam & in dict. Authent. vt non luxurientur. §. 1. collat. 6.

Quinta ratio eſt, quia nõ reſiſtere hæreticis, & illos nõ deferre Inquiſito
76 ribus, vt eorũ errores arguant & puniant, † eſt quodãmodo hæreticorum errores approbare, & fidẽ negare. Id pluribus in d. q. 5. cõprobauimus: ſed mirũ in modum afficit me, ac quẽlibet Chriſtianũ locus elegãs Platonis
77 lib. 10. de Legib. † [Si quid (inquit) impiè quiſquam agit, & aliquis tum preſens fuerit qui Deos defendat, id magiſtratibus ſignificet, & qui primi audierint hoc ad eorum iudicium ſecũdum leges deferant] ergo vt hæreticis Chriſtiani reſiſtant, indictis per
78 edictum pœnis adigi debent.

Sexta, ex † debito charitatis omnes adſtringimur ſub pœna peccati, ſi poſſumus amouere aliquod damnũ grauiſsimũ à proximo ex c. hoc videtur. 22. q. 5. & tradit Soto de ſigillo ſecreti 2. membr. q. 4. concluſ. 2. & tex. in d. c. dilecto. de ſentent. excommun. in 6. &
79 cõfert illud Matt. c. [22 diliges proximum tuum] ita vt † ſi quis cùm poſſit non tribuit proximo alimenta exiſtente in neceſsitate, & ex hoc moriatur illum interfeciſſe cenſeatur, text. in cap. paſce fame. 86. diſtinct. [Quiſquis enim paſcendo (inquit Ambroſ. in libr. de offic.) hominem ſeruare poteris, ſi non paueris fame occidiſti:] & facit text. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.3.tit.24.part.1.Couarru.lib.3.Variar. cap.14.Soto vbi ſuprà,memb.2.queſt. 1.concluſ. 3. Tenemur igitur proxi-
80 mos ſicut nosmetipſos diligere: & † grauiſsimum peccatum incurrimus, ſi ſcimus proximo vel Reipublicę paratas inſidias, & proditionem eſſe, & non reuelamus,ex dict.cap.hoc videtur. ſed nullum maius malum accidere poteſt proximo, & Reipublicæ quàm quod ex hæretico poteſt prouenire,videlicet hęreſes & impugnatio fidei, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo Paul.ad Epheſ.cap.11.Ergo tanquam priuatum proximi, & Reipubl. communem hoſtem tenentur omnes oſtẽdere, & denũciare hæreticum.

Septima† noſtra ratio deciditur per
81 Leonem Sum. Pont.in ſermone 5.de ieiunio decimi menſis, cuius verba ex d. q. 5. repetere nemini profectò tædio eſſe poſsit.

Octaua ratio nititur autoritate ſacræ Scripturæ ex c. 13. Deuteron.in
82 quo traditur regula, quòd † etiam ſi crimen ſit occultum, non excuſatur quiſquam ab obligatione reuelandi hæreticum, quam ſententiam omni penitus difficultate & periculo expulſo, ſequuntur ferè omnes DD. D. Thom.2.2.q.70.art.1.Canoniſt.in c.2. de hæret.& per illum tex.Arch.in c.ſi peccauerit nu.29. 2. q.1.Gundiſal. de Villadieg.de hæret.q.6.n. 4.Alphonſ. de Caſtro de iuſt. hæret. punit.libr 2. cap. 25.in princip. Soto de iuſtitia & iur.libr.5.q. 5. art.2. de ſigillo ſecreti, vbi ſuprà. Ferdinandus Menchaca in controuerſia 26.n.4.Simanc.vbi ſupr. Rojas de hæret. in ſingularibus fidei, ſingul. 3. numer.14. vbi copioſè,& in 2.part. aſſertione 2. à numer.1. Magiſtraliter Innocent.in cap.1. de teſtib. cogend. numer. 5. inquit enim quòd vbi vertitur in periculum, ſi crimen ſit occultum vt hereſis,teſtes poſſunt cogi ad teſtificandum, nam eſt periculum ſi non deferatur, per text.in cap.qualiter & quando.de accuſatione.tex.in cap.ſi quis per capillum 2.2. quæſt.1.& nu.4.traditur regula,quòd vbi eſt peccatum celare veritatem, ibi teſtes cogendi ſunt teſtificari, etiam ſi crimen ſit occultum: Sed nõ eſt dubium, quòd ſit peccatum celare hæreticum, cùm ſit grauiſsimum periculum & damnum Reipublicæ, Ergo ſequitur quod teſtes poſſunt compelli & obligari, ſub excommunicationis pœna,vt detegant hæreticos. Vnde Auguſtin. dixit: [Vterque reus eſt, qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit,quia & ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat.]Et habetur in cap.falſidicus.1.in ordine. de crimine falſi. quod vtique procedit & habet locum, non obſtante quouis iuramento in contrarium emiſſo pacto aut promiſsione, iuxta doctrinam D.Thom.cuius verba ex 2.2.quæſt.70. art.1. ad 2.retulimus dict. quæſt.5. cum alijs magnæ autoritatis deciſionibus, quas inde petere cuique licet cum ijs,quæ pluribus in eam rem illic digeſsimus.

Et quidem hæc quę dictâ quæſtione quintâ, & in hac ipſa deciſa ſunt
83 adeò vera ſunt,vt procedant etiam † contra proprium parentem in hæreſim lapſum, quem filius tenetur denunciare, vt probatur ex illa Deuter. lege:cap.12.quâ planè præcipitur, vt impius occultus accuſetur & indicetur, etiam ſi frater, filius, vxor, vel amicus ſit,ſi filius eſt accuſandus,ergo & pater: † plus enim filius à patre, quàm pater à filio diligi ſolet, Ariſtotele autore in Ethic. libr.8. vbi rationes exaggerat eius in natura conſtituti:& Euripide in Alcmena

Δεινόν τι τέκνων φίλτρον ἔθηκεν θεὸς
Ἀνθρώποις —— id eſt,

Natorum

Natorum amorem fecit ingentem Deus Mortalibus ——

Contemnenda denique ſunt omnia, & omnes conſanguinitates, & affinitates quæſitæ, reijciendæ propter
85 Deum, qui † longè magis diligendus eſt,quàm pater.cap.33. Deuteron. & Matth.cap.10.ibi: [Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrẽ ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam] & paulò pòſt ait:[qui amat patrem, aut matrem pluſquàm me, non eſt me dignus]Ad hæc illud etiam Luc. cap. 14.[Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum,&c.]Et Hieronym.ſcribens ad Heliodorum, & in opere aduerſus errores Ioan.Hieroſolymitani: [Ego(inquit) ſi patrem, ſi matrem, ſi germanum, aduerſus Chriſtũ meum audiuiſſem iſta dicentes, quaſi rabidi canis blaſphemantia ora laceraſſem, & fuiſſet in primis manus mea ſuper eos, qui diligit patrem aut matrem ſuper Chriſtum non eſt eo dignus] & Hilarius,& Theophylact.
86 in cap.4.Matth.docent †odio habendos eſſe parẽtes, qui ab amore Chriſti filios abducere conantur: & ipſe Theophylact. ait in cap. 10. Matth. Patrem relinquendum eſſe quando obſtat virtuti, & pietati, & denique in cap.14.Luc. inquit: [Chriſtus præcipit habere odio parentes, quando in cultu Dei periculum eſt, tunc enim non parentes cenſentur, ſi in hoc nobis obſiſtant,] quibus acce-
87 dant,quòd † ſi filius ſit cuſtos arcis,& parer illam oppugnet, filius patrem occidere tenetur, vt arcem defendat.l. 12.tit. 18.partit. 2. Si ergo propter patriam, & propter principem indicandus eſt pater magiſtratibus, & pro arce tuenda profligandus, & occidendus,quanto id magis fieri debet propter Deum, & Catholicam fidem. Ad hæc facit Alexandri de Ales doctrina 3.part.ſummæ,præcepto 4.quæſtione 33.& Henric.in idipſum præceptum ſermon. 5. Thom. Caietan.in Deuteron.cap. 13. Nauarr.in cap.inter verba.11. quæſtione, 3. Alphon. de Caſtro de iuſt. hæretic punit.lib.2.cap.fin.Palat.Rube. in repetit.cap. per veſtras. §.17.numer.7.de donat.inter virum & vxorem.Siman. de Cathol.inſtit. titul. 29.numer. 35. qui plura in hanc ſententiam adducit. Quia potiùs Deo quàm parentibus obediendum eſt.cap.relatum.de ſentent. excommunic. cap. quiſquis
88 metu. 11. q. 3. Nam ſi filio † licet occidere patrem oppugnãtem patriam ex l.minimè. ff. de religioſ. & ſumpt. funer. multò magis licebit filio denũciare patrem oppugnantem Deum, & eius fidem Catholicam,ob id er-
89 go † filius qui aliàs ob delictum patris infamis erat, ab illa & alijs ipſo iure pœnis latis,immunis exiſtit argumẽt. tex.in.l quiſquis.§.final. C. ad legem Iuliam maieſtat.&.l.5.titul.2. part.7. quæ etiam habent locum in patre contra filium hæreticum denunciantem, in vxore, marito, fratre, & alijs perſonis coniunctis, vt tradit Ioann. Rojas de hæreticis, ſingul.5.num.30. & Alphonſ. de Caſtro libr. 2. cap.26. de iuſt.hæretic. punit. & nominatim hanc quæſtionem definiuit Fredericus Romanorum Imperator in l. cõmiſsi nobis cælitus:vbi poſt latas pœnas in hæreticos eorumque complices & filios,ſubdit: [ne quidem à miſericordiæ finibus duximus excludẽdum, vt ſi qui paternæ hæreſis non ſequaces latẽtem patrum perfidiam reuelauerint quâcumque reatus illorum animaduerſione plectantur, prædictæ punitioni non ſubiaceat innocentia filiorum,]quam conſtitutionem Summi Pontifices comprobarunt, vt ſuprà oſtendimus: & copioſè dicemus in quæſtione de filijs hæreticorum.

Eodem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eodē modo procedi potest † contrà hæreticos ad Ecclesiā quasi emēdatos redeuntes. Sunt enim suâpte naturâ callidi, vt loquitur Epiphanius de hæret. lib. 1. tom. 3. hæres. 38. & libr. 2. tom. 1. hæres. 59. & Conrad. Brun. lib. 1. de hæret. cap. 7. & 8. nec mirum videri debet, cùm hæretici ferè semper fingant se esse correctos, & emēdatos, vt facilius possint Catholicos decipere: hoc obseruauit Sulpicius
91 Seuerus in † Arrianos histor. sacræ lib. 2. qui cùm vidissent nihil se posse afferre, quo Catholicorum doctrinā euerterent, finxerunt se veritati acquiescere, vt quos apertè rationibus vincere non potuissent, eos fictâ religione & dolis opprimerent. † Difficillimè hæretici resipiscunt l. omnes.
92 § à barbaris. ff. de re militar. l. si aliquid
93 C. de suscept. arcano. libr. 10. † Semel nāq; malus semper malus præsumitur cap. illo vos. de pignorib. regul. semel malus. de reg. iur in 6. Eū verò pro hæretico, qui semel hæresi fuerit infectus semper esse tenendum expressè contendit Baldus l. non ignorauit n. 5. C. ad exhibēdum. Albert. de agnoscend. assertionib. quæst. 25. nume. 14.
94 † qui quidem quanuis correcti sint, tamen interrogari debent ab Inquisitoribus, vt quos magistros ac discipulos habuerint saltem illi patefaciant.

Rursus prædicta ampliantur, vt nō solùm quilibet denunciare teneatur,
95 † sed propriâ autoritate hæreticos posit capere, bonis suis exspoliare, & impunè occidere, auth. Gazaros. C. de hæretic. ibi: diffidamus. can. si audieris. vbi glos. in verb. necabis. 23. q. 5. cap. excommunicamus. 2. §. Catholici. de hæretic. Ioan. Monach. & Ioa. Andr. in cap. præsidentes. de hæretic. lib. 6. Gundisal. de Villadieg. de hæretic. q. 24. & Deuteron. d. c. 13. ibi. [vt miserearis & occultes eum, sed stalim interficies] vt suprà, quos refert Ioan. Rojas d. singul. 5.

Cæterùm prædictę doctrinæ non procedunt, nec habent locum, quo-
96 ties † in confessione sacramentali quis crimen hæresis cognouit, quod tunc non tenetur reuelare nec indicare iudicibus fidei, licet ad id censuris & edicti præcepto confessarius compellatur: celare etenim huiusmodi crimen in confessione sacramentali acceptum tenetur. text. in c. omnis vtriusque sexus. de pœnitent. & remission. Inquit enim. [Caueat autem omnino ne verbo, aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodat peccatorem,] cap. dilectus. de excessibus prælat. cap. sacerdos. de pœnitentia. dist. 6. & ibi Martin. Nauarrus. Et hę quidem decisiones plurimis rationibus fulciuntur. Primò, quia id seruare tenetur secreto iure naturali. Secūdò, quia in illo actu sacerdos Dei vices gerit. Tertiò, quia si detegeretur abstraherentur à confessione fideles, & omnibus esset exōsa, nisi exactè eius secretum seruaretur. S. Tho. 2. 2. q. 70 art. 2. cuius hæc sunt verba: [De his quę homini sunt commissa in secreto per confessionē, nullo modo debet dicere, neque testimonium
97 ferre, quia † hæc nō scit vt homo, sed tanquam Dei minister, & quasi à secretis, quia maius est vinculum sacramenti quolibet hominis præcepto, est namq; de iure diuino confessio-
98 nis sigillum, vt ipsamet confessio & † ius diuinum est immutabile, & omni tempore, & casu permanere debet, neque lege aliquâ humanâ tolli potest.] can. nulli fas sit. 25. q. 3. [Nulli fas (inquit) sit, diuinas constitutiones tollere.] cap. final. de consuetud. Abb. in cap. quæ in Ecclesiarum. num. 18. de constit. Cardinal. Turre-cre. in summa de Ecclesia lib. 2. cap. 107. Didacus Couarr. lib. 1. Variar. resolut. c. 17. num. 8.

num. 8. & in 4. de sponsal. hoc enim confessionis sigillum fuit institutum in fauorem totius religionis Christianæ, & ob id priuatorum pactis, & conuentionibus tolli non potest. c. si diligenti. de foro competent. c. contingit. in principio. de sententia excommunicat. l. ius publicum. ff. de pactis. cum similibus.

99 Quinimò † si confessarius cōpellatur ab imperito iudice sub iuramēti vinculo, vt quæ in confessione accepit denunciet ei, aut si in testem ducatur, nullo modo obtemperare debet, potest enim asserere se nihil eorum scire, quia quæ audiuit nō vt homo, vt dictum est, nec vt priuata persona accepit, sed vt Dei vicarius
100 & cælesti functus munere: † nec secretū confessionis dici potest hominis secretū, sed Dei cui confessio fit per ministeriū sacerdotis: quod iudicans, & diffiniens Oecumenicum Concilium Tridentinum his verbis expressit sess. 14. cap. 6. [Absolutio sacerdotis alieni beneficij est dispensatio] ad hæc facit d. c. dilectus. de excessib. prælat. vbi glos. & communiter DD. d. c. omnis vtriusq; sexus. de pœnit. & remiss. S. Thom. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad secundum argumentum. Innoc. & alij in c. qualiter & quando. 1. de accusat. Sotus, & Theolog. lib. 4. sentent. distinct. 18. ar. 5. Nemo igitur existimet vllo modo confessionis secretum esse detegendum, nisi sua esse certò teneat quæ sunt supra se. Poetæ vel fabulis suis de Deorum secretis tacendum esse docent, Ouid.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus, hoc illi garrula lingua dedit.

101 Sed & refert Casianus collation. 2. de discretione. cap. 12. † quemdam monachum in Syriæ partibus cogitationes alterius fratris monachi exceptas simplici cōfessione, postmodum detexisse, vnde ferè omnes illius ætatis monachi in Africa & Syria degentes verecundiùs ac timidiùs ad confessiones accedebant. Caueant igitur confessarij ne per imprudentiam iudicis ad id compellantur.

Hæc moneo sacerdotes, & iudices vt ediscant, ne labi turpiter illis cōtingat, vt Theologulis quibusdam Turonensibus in Gallia superioribus annis accidit, quibus hoc placuit ad detegendos Catholicæ religionis athletas, vt programmata per parœcias mitterentur, quibus sacerdotes inuitarentur ad ea denunciāda quæ per confessiones edidicissent. Sed vt diximus nec sacerdotes in lucem quicquam educere, nec iudices à sacerdotibus explorare vllo modo de-
102 bent. Veniunt in hanc sententiam supra citati DD. adeò quidem vt † si reus crimen sacerdoti sit confessus eiusmodi cōfessio nihil operetur, ac ne quidem indicium ad torturam faciat. argumen. text. in cap. si sacerdos. de offic. ordinar. Bald. in l. archigerontes. C. de Episcopali audient. quem refert, & sequitur Anton. Gomez tom. 3. Varia. resolution. cap. 13. num. 9. Eymeric. Direct. Inquis. part. 2. in proœm. & ibi Francisc. Pegna comment. 25. At † si extra confessionem sacramentalem, & pœnitentiæ ritus reus sacerdoti de crimine aliquid significarit, quantumuis id sub secreto dictum sit, etiam præstito iuramento, & obstrictâ fide si producatur in testem sacerdos, & potest, & tenetur reuelare in veritate testimonij, hoc sentiunt Innocent. in c. qualiter & quando. 1. de accusation. Panormit. in cap. si sacerdos. de offic. ordinar. Felin. in cap. intimauit. de testibus. S. Thomas 4. sentent. dist. 21. quæst. 3. art. 1. at maximè in hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

crimine, cuius excusio vix satis tutè fieri potest, sub pœna peccati mortalis etiam sacerdos tenetur: id censet Guido Fulcodius in consultatione ad Inquisitor. quæst. 8. S. Thomas 2. 2. quæst. 70. articu. 1. Soto lib. 5. de iustit. & iure. quæst. 5. art. 2. & copiosè Ioann. Rojas in singul. fidei sing. 5. num. 14. & Francisc. Pegna. d. comment. 25.

Ad has quæstiones attinet obiter disquirere an hæreticum in vinculis reum existentem audire in confessione possit quiuis sacerdos, idemque an dari illi ab Inquisitoribus debeat, negat Simancas de Catholic. institut. tit. 16. num. 30. nec omnino abest à rationis elucidatione, cùm ait Inquisitione pendente reum hęreticum reputari, itaque indignum videri tanta indulgentiâ, & benignitate: at maxima pars DD. † benigniùs 104
cum vincto agendum esse affirmat, tum ad elucidandam veritatem si quid dicat extra confessionem, tum 105
ad id vt ouis, quæ perierat ad caulas si fieri possit reportetur, refert ex Theologorum sententia Francisc. Pegna. d. comment. 25. quo loco instructionis Matritianæ verba sic Lati 106
nè exponit. [Si reus aliquis ægrotauerit in carceribus, præter quàm quod Inquisitores debent diligẽter curare, vt ei fiat medicina, exhibeãturque cuncta ad salutem eius necessaria, consilio medici seu medicorum, qui ei medentur, si petierit cõfessarium debet ei concedi, qui sit spectatæ probitatis, & de quo plurimùm confidatur, à quo iuramentum exigatur de custodiendo secreto: & quòd si pœnitens ei dixerit aliquid in confessione, quod velit reuelari extra carceres, ne in hoc vllo modo ei obtemperet, nec similia mandata reuelet: quòd si extra confessionem ei fuerit aliquid iniunctum, id Inquisitoribus manifestabit. Ad hæc Inquisitores confessarium admonebũt ac instruent qualiter se gerere debeat cum pœnitente, vt videlicet dicat ei, quod cùm sit pro hæresi incarceratus, ac de ea reus accusatus, non potest absolui, nisi iudicialiter hæresim suam manifestet. Et cætera relinquentur confessoris iudicio, & conscientiæ, sacerdos verò debet esse doctus, vt intelligat id quod in causa tali fieri conueniat.] Hæc ille, quæ satis sunt ad huius dubij resoluendam ambiguitatem.

Hinc alia quædã exsurgit contẽtio inter Theologos, & Canonistas, an quiuis sacerdos hæreticũ absoluere possit: non enim abs re incidit hæc quæstio in materiam denunciationis, vt vel sacerdos denunciet, quod audierit extra confessionẽ, vel reum admoneat vt publicè id denunciet. Certè ex Bulla in cœna Domini crimen hæresis Summo Pontifici reseruatur, † quod tamẽ foro priuato per Concilium Tridentinum Episcopis relaxatur, non etiam eorum vicarijs, vt habetur sess. 24. de reformat. cap. 6. vnde etiã desumitur decisio quod † nullus sacerdos, nullusue Episcopus in foro contẽtionis possit hęreticum absoluere, idq; confirmatũ Bullâ siue motu proprio Greg. XIII. relatâ à Francisc. Pegna comment. 25. ad Eymericum. Ad quid igitur hic de confessione: cùm sacerdos audiendi hæretici ius non habeat? Fieri aliquãdo potest, vt quis hæreticus ex Iubilæi vi quo Summus Pontifex absoluendæ omnimodæ hæreseos cuiuis facit potestatem, petat absolui; vel cùm fuerit absolutus, vt ad forum publicũ trahatur, deinde vt cùm moribũdus putetur absoluatur, ac statim valetudinem recuperet: si quis hæc consideret mirari desinet in hoc loco de cõfessario nos dicere. Superest igitur

igitur vt id an locum habeat in foro Dei discutiatur, Theologis id placuit, vt † quiuis sacerdos hæreticum 106
occultum posset absoluere, & pro vtraque parte disputat Rojas de hæretic. 1. part. nu. 240. & assertion. 37. Contrà in aliam sententiam feruntur Iuris Canonici Coryphæi: nam † 107
si aliquâ Bullâ, vel Iubilæo solẽni in quo cõcesit Summus Pontifex omnes casus etiam reseruatos non sit 109
hæresis excepta, hæreticus absolui non potest, quia † in generali cõcessione nunquam venit absolutio hæresis. can. frater noster. 16. quæst. 1. Couar. in cap. alma mater. 1. p. §. 2. Rojas vbi suprà. assert. 39. Simanc. c. 3. de institut. Catholic. & in Enchirid. tit. 51. quanuis contra teneat Soto 4. distinct. 22. q. 2. art. 3. & Abb. in cap. de cætero. de sentent. excommunicat. Quâ ratione neq; Episcopis id liceret, nisi expressè, & implicitè Concilium Tridentinum. d. cap. 6. rem complexum esset his verbis, vbi loquitur de Episcopis. [Idem, & in hæresis crimine in eodem foro cõscientiæ eis tantùm, non eorum vicarijs, sit permissum,] quo loco pluribus diximus in scholijs nostris ad Concilium nondum luci datis.

Ab hac tamen decisione eximendam semper cẽsuimus necessitatem in articulo mortis, † tum enim hæretico seu publico, seu priuato indulgere absolutionem potest quiuis sacerdos, vt constitutum est, in Cõcil. Triden. sess. 14. cap. 7. ante reformat. can. 15. qui tempore. can. si quis. 26. q. 6. & text. in cap. cos. de sent. excom. in 6. Dominic. Soto 4. Sent. dist. 18. q. 4. art. 4. attamen si commodè Inquisitor potest aduocari, quærenda eius est præsentia, Rojas, vbi suprà, assert. 38. & Simanc. vbi suprà.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE ACCVSATIONE PROPONENDA A PROMOTORE & Aduocato Fiscali sancti Officij, aduersus fidei noxios.

SVMMARIVM.

1 IVdex in omnibus delictis, tam publicis, quam priuatis, potest ex officio inquirere.
2 Accusationis definitio, & etymologia.
3 Accusare omnibus permittitur, nisi prohibitũ reperiatur expressè: & quibus causis ab accusando quis repellatur, & num. 4.
5 Accusare prohibiti, admittuntur, si suam, vel suorum iniuriam prosequantur.
6 Appellatione suorum, qui veniant in materia accusationis.
7 Hæreticus est vniuersæ Christianæ Reipub. hostis pestifer, & exitiosus.
Accusare de crimine hæresis quilibet potest, ac tenetur, ibidem, & nu. 45.
8 Ciuium quisque, pars & membrum est ciuitatis.
9 Accusator in crimine hæresis, non punitur pœnâ talionis, sed seuerè arbitrio Inquisitorum plectitur, si in probatione defecerit: secus est in alijs delictis.
10 Pœna talionis iuxta qualitatẽ delicti arbitrio iudicis, venit imponenda.
11 Pœna talionis iure ciuili inducta fuit.
12 Pœna talionis per consuetudinem sublata est.
13 Accusator libellum in scriptis porrigere debet.
14 Accusatio verbalis in crimine hæresis, valida est.
15 Promotor fiscalis sancti Officij, quare institutus, & nu. 30. ad pœnam talionis non se subscribit, & ex officij necessitate compulsus reos accusat, & num. 39.
16 Promotor fiscalis S. Officij, quæ narrare, & quæ omittere debet in libello.
17 Accusationis forma necessaria est, & in dubio præsumitur substantialis.
18 Forma est ordinata series, rem ad substantiam reducens.
19 Accusationis in crimine hæresis formulæ variæ, secundùm aliquos Doctores.
20 Accusationis forma ex Eymerico, Pegna, & Simanca, quam Promotor fiscalis Inquisitoribus porrigit.
21 Accusationis forma ex communi Inquisitionũ stylo, ab autore traditur.
23 Inquisitores quare Reuerendissimatus titulo afficiantur.
24 Inquisitores Summi Pontificis locum tenẽt, eiusq; personam repræsentãt.
25 Inquisitores quare plurali numero, tã in edicti fide quam in sententijs, vtantur.
26 Consuetudinem in fauorem fidei, iustum initium credendũ est habuisse, habetq; vim legis scriptæ.
27 Inquisitorum nomina cur in accusatione exprimantur.
28 Iudicij definitio.
29 Promotoris fiscalis sancti Officij, nomen, & gradus, quare in accusatione describatur.
31 Reus, non statim vt quis accusatur, censendus est.
32 Ordo procedendi in causis fidei, ex communi Hispaniarum stylo.
33 Carceratio pro crimine hæresis quomodo ab Inquisitoribus facienda.
34 Reus non debet ante summariam informationem capi, nisi adsit suspicio de fuga.
35 Cognitio summaria in causa hæresis, arbitrio

arbitrio Inquisitorum relinquitur.
36 Inquisitores quomodo procedere debẽt in causa hæresis contra graues, & qualificatas personas.
37 Promotor fiscalis debet esse iuris peritus, & quare, & num. 40.
38 Promotor fiscalis tenetur ad ea, ad quæ accusator obligatur.
41 Promotor fiscalis cuius cõditionis, & qualitatis esse debet.
42 Aduocare quid significat.
43 Promotor fiscalis caueat ne aliquem malitiosè accuset.
44 Promotor fiscalis debet reos in scriptis & propriâ voce accusare.
46 Crimen contra diuinã religionem commissum, in omnium fertur iniuriã.
47 Promotor fiscalis solus hæreticos accusat.
48 Differentia quæ sit inter accusationem, & denunciationem.
49 Clausula illa [Vt melius de iure possum, & debeo, compareo, &c.] in accusatione apponi solita, quare non sit necessaria in crimine hæresis.
50 Clausula illa [præuijs solennitatibus à iure requisitis] in accusatione ponitur ex abundantia, non autem ex necessitate.
51 Verbum [accuso] quid indicat, & quando quis accusare dicatur.
52 Accusatio propriè quæ sit, & quæ actio, & in quo differant.
53 Nomen rei apponendũ in accusatione cum alijs signis, nec si error nominis vllus sit, minùs illa subsistit.
54 Rei origo, aliæque circunstantiæ multæ, debent diligenter inquiri, quæ arbitrio Inquisitoris relinquuntur, & num. seqq.
55 Reus ex natione, & patria præsumitur bonus, vel malus.
56 Filius talis præsumitur, qualis pater.
57 Homo, ex educatione præsumitur bonus, vel malus.
58 Conuersatio mala, malum facit quemlibet præsumi.
59 Conuersatio prauorum hominum pernicioſissima.
60 Malus, semper præsumitur malus.
61 Præsumptio alicuius talis est hodie, qualis olim fuit.
62 Inquisitor in rebus dubijs, quæ co siderare debeat.
63 Aures humanæ talia verba iudicant, qualia foris sonant, & num. 79.
64 Pœna ordinaria nõ imponitur per suspẽciones, sed per probationes clariores.
65 Suspicionis definitio.
66 Clausula illa, in accusatione posita: [Et narrando facti speciem, & casum] quare ponatur.
67 Clausula illa [Qui cùm esset Christianus] necessaria est in accusatione, & quare.
68 Hæresis non dicitur in infideli.
69 Qualitas in dispositione requisita, omnino probari debet.
70 Promotor fiscalis in accusatione contra inquisitos de hæresi, quid superaddere debeat, vltra clausulã illam [Qui cùm esset Christianus.]
71 Iura incorporalia, quæ tãgi nequeunt, possideri non possunt, sed ad similitudinem rerum corporalium quasi possideri dicuntur.
72 Signa, quod aliquis sit in quasi possessione Christiani, quæ sint.
73 Violenta præsumptio iuris ex quibus oriatur, ad hoc vt sit sufficiens ad condemnandum.
74 Præsumptio iuris transferens onus probandi in reum, quæ sit.
75 Præsumptio oriens ex euidentibus cõiecturis, censetur præsumptio iuris approbata, transferens onus probandi in reum.
76 Clausula illa [neglecto timore Dei, &c.] quare addita fuit in accusatione Promotoris fiscalis S. Officij.
77 Hæretici in errore pertinaces seueriter puniũtur, curiæq; sæculari traduntur.
78 Clausula illa in accusatione Promotoris fiscalis. [Fecit, & dixit aliquid hæreticum] quid importet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

80 *Nemo præsumitur dicere, quod priùs non cogitauerit, & talis præsumitur, qualia verba profert.*
81 *Verba intentioni deseruiunt, non verbis intentio.*
82 *Actus præsens præteritam intentionem declarat.*
83 *Deus est scrutator cordium.*
84 *Verba animum dicentis exprimunt.*
85 *Confitens factum hæreticum, si intentionem impiam neget, non est audiendus.*
86 *Ambiguitas vbi nõ adest in verbis, nõ debet voluntatis quæstio admitti.*
87 *Hæreticus qualiter deprehendatur, an verbis, an verò factis, & nu.* 108.
88 *Verba & facta sunt signa indicantia interiorem mentis conceptum.*
89 *Hæretici quot modis conuincantur pertinaciæ, & malè sensisse contra septem genera veritatũ, & articulos fidei: & quæ sint.*
90 *Hæreticus quando ex factis deprehendatur, & quot modis dignoscatur.*
91 *Suspicio leuis de hæresi ex quibus inducatur.*
92 *Promotor fiscalis S. Officij quare in accusatione vtitur illis verbis,* [*Et speciatim laicum accuso, &c.*]
93 *Promotor fiscalis debet in accusatione, poncre locum ciuitatis, vbi cõmissa fuit hæresis, & quid de tempore, & num.* 95.
94 *Tempus commissi criminis debet specificè in libello apponi, aliàs nõ procedet inquisitio.*
96 *Reus si petat sibi declarari locum, & diem commissi criminis, potest sibi concedi, præstitâ tamen priùs cautione, ne aliquod capiant testes detrimentum.*
97 *Occidens aggressorem licet excedat modum inculpatæ tutelæ, non est puniẽdus pœnâ mortis, sed aliâ mitiori.*
98 *Negatiua coarctata loco & tempore, probabilis est.*
99 *Defensio cum sit de iure naturæ, nullo modo denegari debet.*
100 *Fama veteribus Poetis dea fuit, & veridica.*
101 *Priuilegia Christianorum quibus non vtuntur pagani, nec Iudæi.*
102 *Matrimonium iustum Pagani, & Iudæi non habent.*
103 *Testimonium non ferunt Pagani nec Iudæi propter infamiam, & vtilitatem suam.*
104 *Hæredes instituì non possunt Pagani nec Iudæi.*
105 *Testamẽti factionem Pagani nec Iudæi habent.*
106 *Donationes nec facere nec admittere possunt Pagani.*
107 *Dignitates nullas Pagani habere possunt.*
108 *Aduocationibus Pagani nõ fungũtur.*
109 *Militare non possunt pagani, nec Iudæi.*
110 *Docere non possunt pagani nec Iudæi.*
111 *Confugere in Ecclesias non possunt Iudæi.*
112 *Miles vtens illicitis insignibus falsi tenetur.*
113 *Priuilegijs Christianorum si pagani vtuntur puniuntur vt hæretici.*
114 *Pœna hæreticorum.*
115 *Clericus sæcularibus implicitus à sæculari iudice iudicatur.*
116 *Laicus in Ecclesiasticis rebus si delinquit ab Inquisitoribus, & iudicibus Ecclesiasticis iudicatur.*
117 *Promotor fiscalis quare in accusatione ponit clausulam illam* [*dixit aliqua verba hæretica, siue suspecta de hæresi.*]
118 *Hæreticus, secundum qualitatem verborum ab eo prolatorum, censendus est.*
119 *Verborum qualitas, est mẽtis & fidei nostræ testimonium.*
120 *Vox est nota passionum, quæ in anima sunt.*
121 *Lingua est nuncius, præco, organum, & tuba intellectus, ac mentis euidentissimum argumentum.*
122 *Homo illud vult, quod verbis explicat.*
123 *Hominis animus ex loquelâ iudicatur.*
124 *Hæretici pertinaces ex quibus dignoscantur.*
125 *Promotor fiscalis quare in accusatione vtatur illis verbis,* [*vel fecit tale quid hæreticum.*]
126 *Qualitas factorum, intentionem, animum, & voluntatem actorum demonstrat.*
127 *Exteriora secreta animi interiora indicant.*
128 *Facta plus aliquid demonstrãt, quàm verba.*
129 *Clausula illa in accusatione hæresis* [*Adductis aliquibus sacræ Scripturæ locis, &c.*] *quare ponatur.*
130 *Reus magis animum deprauatũ ostendit, si errorem suum nititur autoritate corroborare.*
131 *Verbum* [*grauiter reprehensus*] *quare ponatur in accusatione.*
132 *Pertinax quis dicatur.*
133 *Verba illa* [*curans in dies suum ampliare errorem, &c.*] *quare in accusatione hæresis ponatur.*
134 *Hæresiarcha proprie quis dicatur?*
135 *Dogmatizans an debeat admitti ad misericordiam, si conuertatur.*
136 *Clausula illa* [*quod hac suspectâ doctrinâ, fidei aduersâ, & suo facto, vel dicto minus recto, &c.*] *quare in accusatione apponatur.*
137 *Scandalum vt euitetur, relinquitur seueritas iuris positiui.*
138 *Scandalizantes debent grauiter puniri.*
139 *Christus, vt euitaretur scãdalum, soluit tributum.*
140 *Hæretici ob scãdalum debent à communione fidelium reijci, & curiæ sæculari tradi.*
141 *Delicta ne impunita remaneant, Reipub. interest.*
142 *Clausula illa in accusatione posita* [*quod accusandus venit, eò quòd is spiritualis commodi suæque conscientiæ parum solicitus, signo crucis se signare nescit, &c.*] *quare inducta fuit.*
143 *Christiana doctrina, ac articuli fidei, debent à quocumq; sciri.*
144 *Errans ignorãtiâ inuincibili, ab hæresi excusatur & quomodo.*
145 *Errans bonâ fide, quærens veritatem rerum difficilium, non est puniendus.*
146 *Ignorantia iuris naturalis, & diuini neminem excusat.*
147 *Clausula illa in accusatione posita* [*repertum fuisse in eius domo librum, vel chartam dogmata, & errores nefarios Lutheri continẽtem, &c.*] *quid significet.*
148 *Libri hæretici penes aliquem reperti, qualem suspicionem faciant.*
149 *Inquisitores, ex personarum ac librorum qualitate, aliarumq; circunstãtiarũ hæresim statuere possunt.*
150 *Detinens hæreticorum libros, an, & quomodo sit de hæresi suspectus.*
151 *Clausula illa in accusatione posita* [*quod cùm aliàs ad misericordiam fuerit receptus, quia suos fuit confessus errores, &c.*] *quid importet.*
152 *Hæreticus suam impiam incredulitatem confitens quomodo recõciliandus, & quâ pœnâ afficiendus.*
153 *Ecclesia nemini ad se recurrenti gremium claudit.*
154 *Abiurans de vehementi, si relabitur quâ pœnâ plectatur.*
155 *Relapsus quis dicatur, & quotupliciter. & num.* 139. 142. *&* 154.
157 *Pœna relapsorum quæ sit, & qui sint emansores.*
158 *Sacramenta pœnitentiæ, & Eucharistiæ non denegantur hæreticis ad Ecclesiam conuersis, vnctio verò extrema sic.*
160 *Relapsus siue negatiuus, siue confessus, relaxandus est.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

161 *Delictum geminatum veniam non meretur.*
162 *Clausula illa in accusatione posita [eũ accuso, quòd cùm è Saracenorum familia originem traxerit, &c.] quid denotet.*
163 *Filius talis præsumitur, qualis fuit pater.*
164 *Filius punitur ob delictum criminis læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ à patre commissum.*
165 *Filij ex iniquis parentibus nati, testes sunt nequitiæ aduersus eos.*
166 *Filijs hæreticorum vetitum est eorum ritus ac sectas obseruare.*
167 *Communicatio hæreticorum cum Catholicis interdicta est.*
168 *Sapiens erit, qui cum sapiente graditur, & è contra.*
169 *Societas ac familiaritas hæreticorum, tanquam pestis fugienda.*
170 *Communicare cum excommunicatis non licet, & quæ ex hoc oriatur suspicio.*
171 *Purgatio quandoq; canonica, quandoque vera, indicitur ob hæreticorum familiaritatem.*
172 *Clausula illa [quod verbis scandalosis, & nouis opinionibus, in publicis concionibus vsus est, &c.] Cur in accusatione apponatur.*
173 *Prædicans aut docens contra fidem, hæreticus est manifestus, & quâ sit afficiendus pœnâ.*
174 *Prædicans, legens, vel disputans publicè, si aliquid scandalosum dixerit, quid sit contra eum agendũ, & quid si aliquid ambiguũ protulerit.*
175 *Clausula illa [quoniam ex pluribus à se dictis, & minùs considerate prolatis præsumi potest, &c.] quâ de causâ in accusatione inseratur.*
176 *Hæreticus, vel suspectus de hæresi semel, semper talis præsumitur, & num.177.*
178 *Clausula seu protestatio illa in accusatione posita, [& fidem adhibuisse multis alijs erroribus, vt hæreticus, &c.] ad quid adinuenta.*
179 *Clausula [saluo iure impertinentiarum, & non admittendorum] cuius sit effectus.*
180 *Iudex licet in causis ordinarijs non possit sententiam proferre, nisi sit conclusum in causa, non procedit in causis summarijs.*
181 *Promotor fiscalis sancti Officij non tenetur in causa fidei concludere.*
182 *Clausula illa [tum etiam quoniam fortassis nouit alios complices, &c.] cur in accusatione ponatur.*
183 *Reus in crimine hæresis tenetur complices reuelare, & ob id torqueri, & num.166.*
185 *Clausula [Quapropter, &c.] in accusatione posita, quid importet.*
186 *Clausula [prædictum reum sententiâ excõmunicationis esse ligatũ, &c.] cur in accusatione ponatur.*
187 *Hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores, ipso facto excommunicationis pœnam incurrũt. & num. seq.*
188 *Pœnã excommunicationis contra hæreticos, antiquissimam, & à Christo institutam esse.*
189 *Hæretici non possunt absolui nisi à Papa, eiusq; delegatis Inquisitorib.*
190 *Inquisitores in foro interiori hæreticum occultum absoluere possunt, & an Episcopi, & num.173. & 174.*
193 *Promotor fiscalis, licet reus ante accusationem, vel in accusatione confiteatur, debet petere illum declarari hæreticum, & quare.*
194 *Confessio debet esse integra, & non diminuta.*
195 *Confessio diminuta quæ sit.*
196 *Periurus in causa fidei iudicialiter conuictus, est vehemẽter suspectus.*
197 *Clausula illa [declarando omnia bona sua mobilia, & immobilia, &c.] quare in accusatione apponatur.*
198 *Hæreticus eo ipso quòd hæresim committit, priuatur dominio bonorum suorum.*
199 *Declaratio Inquisitorũ est necessaria, antequã bona hæretici occupentur.*
200 *Clausula, [& eorum filij, & nepotes, &c.] cur in accusatione ponatur.*
201 *Filij hæreticorum, credentium, aliorumque similium, sunt ipso iure inhabiles ad officia, & beneficia, & quando, & num. 202. & 205.*
202 *Filij hæreticorum quare sint infames, & paternâ infamiâ affecti.*
204 *Textus in c. quicumq; de hæret. lib. 6. intellectus.*
205 *Inhabilis od obtinenda beneficia, non priuatur obtentis.*
207 *Hæretici propriè, reincorporati, qui dicantur.*
208 *Clausula illa. [Tandem Deum, & hanc sanctam crucem testor, &c.] quare in accusatione per promotorem fiscalem ponatur, & in quibus casibus hæc clausula recipiatur.*
209 *Forma iuramenti de calumnia, vnde ortum habuit.*
210 *Iuramentum de calumnia, quæ in se comprehendat.*
211 *Iuramentum calumniæ in qua parte accusationis præstari debet.*
212 *Iuramentum calumniæ si tacitè omittatur, potest in quacumque parte iudicij peti, vt iuretur.*
213 *Iuramentum calumniæ est adeò necessarium vt si omittatur processus sit nullus: & quid in iure canonico.*
Quæ in fauorem publicum, publicamq; vtilitatem introducta sunt, nõ possunt à parte remitti. ibidem.

QVÆSTIO IX.

QVanuis Inquisitio hodie ex consuetudine Generali remediũ sit ordinariũ, & propterea † iudex in omnibus delictis publicis, & priuatis possit ex officio inquirere, vt tradunt Alberi. in l. ea quidem col. 2. vers. consuetudine tamen. C. de accusationib. vbi etiam Bald. nu. 44. Ioann. Andr. c. felicis. de pœnis. lib. 6. idem in additionib. ad Specul. tit. de Inquisitione. §. quando autem. in princ. Cuman. cõs. 136. cap. final. Vitalin. de maleficijs in rubric. de inquisitione nu. 6. & Anan. in c. qualiter, & quando. §. licet autem. nu. 9. de accusationib. & Ægidius Bosi. in tit. de inquisitione. nu. 8. Antonius Gomez Variarum resolutionum tomo. 3. titu. de delictis. cap. 1. num. 49. in fin. & nu. 10. & id procedat non solùm, quando ex officio inquisitio fit de delictis publicis, sed etiam de priuatis, vt communiter tradunt DD. Conradus in pract. tit. de inquisitione num. 2. Ioann. Maria Monte Cell. in pract. Reg. 1. num. 61. Iulius Clar. in pract. crimin. q. 3. versic. quicquid fit de iure, & multos adducit concordantes. Decian. consil. 18. num. 195. cum sequentib. lib. 1. Nihilominus tamen, quia Promotor fiscalis sancti Officij Inquisitionis hoc remedio insurgit contra noxios fidei, vtens ad hoc speciali formâ accusationis, priusquàm illam præscribam, operæpretium censui in primis accusationis definitionem constituere. Accusatio est † delatio alicuius criminis ad vindictã publicam, legitimâ interueniẽte subscriptione. Ita definiũt cõmuniter DD. vt refert Felin. in rubr. de accusationib. nu. 3. Marian. Soci. in rubr. de accusationib. n. 1. quam secũdum eundem sequuntur omnes doctores, & Conrad. in suo Prætor. breuiario titu. de accusation. per totum. Anton. Gomez in tract. de delictis titu. 4. versic. vt formetur accusatio. Angelus. de malefic. in verb. & ad querelam. num. 10. sequitur Gandinus in rubr. qualiter fiat accusatio. Bosius in titu. de accusation. & Speculator

Universidad de Deusto
Biblioteca

eodem titu. Gigas de crimine læsæ maiestat. lib. 1. tit. qualiter in crimine læsæ maiest. procedatur. q. 1. nu. 4. Dicitur autem accusatio quasi causatio, & accusator quasi causator, siue quòd causas maleficij ab his Iudex ediscat, vnde Græcè αἰτιᾶσθαι, & accusare, & causam reddere est; siue quòd ad causam reus vocetur, quò pertinet cap. forus. de verb. significat.

Accusare autem quilibet potest,
3 † omnibus enim generaliter permissum est accusare, nisi expresè prohibitum reperiatur. text. in l. qui accusare. ff. de accusat. in principio. instit. de public. iudic. l. 2. tit. 1. par. 7. lex. 1 titu. 20. lib. 4. fori legum. Antonius Gomez. in cap. 1. delictorum, num. 31. Iul. Clar. in pract. criminal. lib. 5. §. final. q. 14. nu. 1.

4 Sunt tamen † aliquæ causæ, propter quas aliqui ab accusãdo repelluntur, propter dignitatem, scilicet, vt clericus, & miles: propter defectum concernentem statum personæ, vt filius familiæ, vel seruus. Propter defectum ætatis, vt pupillus, & minor; & propter imbecillitatem sexus, vt mulier: aut propter indignitatem personæ: vt reus criminis infamis, damnatus, excommunicatus, & huiusmodi, aut propter defectum fidei, quia de ea planè non confiditur, vt inimicus, & pauper, hodie tamen pauper ab accusationis munere non excluditur dummodo vitæ probæ sit, & integræ. Clar. 5. Sentent. §. vltim. quæstio. 14. versic. sed hîc etiam quæro. aut propter reuerẽtiam ad quam obligantur: vt seruus, & libertus, aut vassallus aduersus Dominum, quem accusare volunt, de quibus videnda l. qui accusare. 8. ff. de accusat.

5 Cæterùm † hi omnes, qui regulariter à iure prohibiti sunt accusare, admittuntur indistinctè ad accusandum, si suam, vel suorum iniuriam prosequantur. text. in l. is qui. & in l. hi tamen omnes. ff. de accusat. Hanc sentẽtiam dicit communem Villalpand. super l. 22. c. 50. post nu. 4. Est enim fauendum ijs, qui propriam iniuriam prosequuntur.

6 Appellatione † autem suorum in hoc proposito veniunt parentes, & descendentes omnes. Item patroni, & eorum liberi, frater, soror, vxor, socrus, gener, nurus, vitricus, nouerca. Ita Abbas in c. de cætero. nu. 7. de testibus, cuius opinionem dicit esse communem Felin. in c. cum dilectus. num. 9. de accusat. quam refert, & sequitur Maranta in suo Speculo fol. 84. nu. 62. & Carauita super ritu magnæ regiæ curiæ, tit. 192. num. 2. cap. 11. licet aliqui doctores tenuerint, quòd frater non potest accusare pro iniuria illata fratri, nisi quando crimen est publicum, quo casu agit vt quilibet de populo. Bart. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. num. 10. de verb. obligat. Alexand. nume. 20. Iason. num. 52. & 53. Bald. in cap. 1. §. similiter. nu. 6. titu. quibus modis feuda amittantur, qui testatur de communi, & Iason prædicto loco Socin. cons. 228. nume. 8. volum. 2. contrarium tamen tenet Iulius Clar. vbi suprà. quæst. 14. §. final. vers. volo etiã nu. 2. qui testatur de communi, cuius opinio, vt verior, ac receptior tenenda, & fouenda est. text. in c. omnes. 6. quæst. 1. & c. præsumunt. 2. q. 6.

Cùm igitur crimen hæresis publicum sit, ab omnibus potest, & debet accusari, plus enim saluti Reipublicę consulere debemus, quàm vitæ nostræ, vt persæpe iã diximus, est enim
7 † hæreticus Christianæ Reipublicæ hostis pestifer & exitiosus, quia (vt Ambrosius ait lib. 2. Officiorum cap. 24. in causa Dei, vbi cõmune periculum est, etiam dissimulare peccatum non

non est leue. l. 1. C. de famosis libellis. l. Manichæos. C. de hæreticis. l. 2. C. de apostatis. c. nonnullis. de iudicijs. l. 2. titu. 26. part. 7. quod vtique
8 vnusquisque facere potest, quia † vnusquisq; ciuiũ pars, & membrum est ciuitatis, vt Arist. lib. 8. Politicorum inquit. [Ciuium quisq; nõ se suum, sed omnis ciuitatis esse putare debet:] est enim vnusquisq; ciuitatis pars. Et Seneca Epist. 96. dicit: [Mẽbra sumus corporis magni] tex. in l. 1. §. generaliter. de ventre in possessionem mittendo. Chrysost. lib. 3. aduersus vituperatores virę monasticę, quos refert Simancas tit. 4. de accu-
9 sation. † Huc etiam respicit elegans Polydamantis apud Homerum ad Hectorem facta exhortatio, nã quòd minus sibi credere solitus esset Hector in his quæ nunciabat ille cõque ritur, at cùm ciuis sit, & rem magni ponderis dilucidandam habeat, non potest non illam patefacere: sic ille loquitur Iliad. μ.

Consilio si quando loquor, me reprimis Hector
Recta licet moneã, tu me de plebe paratum
Dicere, nec medio pateris constare Senatu,
Nec castris, tua ne fiat minor inde potestas,
Sed iam non taceam: res namque hæc spectat ad omnes.

Accusator tamen in crimine hęresis, cùm proceditur per viam accusationis, non tenetur se inscribere ad pœnam talionis, nec ad hoc est compellendus: seuerè quidẽ coercendus est arbitrio Inquisitoris, si probationib. defecerit, non tamen puniẽdus pœnâ talionis. l. & in priuatis. ff. ad Tur- 11
pilianum, glos. in c. tuæ. verb. effectũ. de procuratorib. l. apostatarum. C. de apostatis. Couar. lib. 2. Variar. resolutionum. c. 9. n. 10. Rojas de hæreticis in sing. fidei singul. 6. Franc. Pegna in tertia parte Directorij, comm. 14. De iure autem ciuili accusator in libello debebat se inscribere, & subscribere ad pœnam talionis, ad similitudinẽ supplicij, scilicet vt accusator eãdem pœnâ afficeretur, quâ mereba tur affici accusatus, si delictũ, de quo accusabatur, commisisset: & ad hanc pœnam accusator ipse, etiam cũ promissione de prosequendo accusationem vsq; ad finem causæ, in accusationis libello se subscribẽdo, adstringere debebat, & ordinariâ eiusdem criminis pœnâ puniendus erat, si falso crimine imposuerat; si autem falsa esset accusatio, & crimen extraordi-
10 nariũ, † pœnâ iuxta illius qualitatem arbitrio iudicis plectẽdus veniebat, quæ omnia probantur in leg. 1. §. calumniatores. ff. ad S. C. Turpil. in l. final. §. 1. C. de accusat. in l. fin. C. de calumnijs. in l. libellorũ. & in l. 3. C. qui accusare non possunt. auth. sed nouo iure. C. de adult. c. 1. & 22. q. 3. c. 1. 2. 3. cum sequentib. 5. q. 6. c. qui crimen 2. q. 8. glos. in d. l. 1. §. sed non vtique, & ibid. Bart. ff. ad Turpil. Alber. in l. fin. ff. de priuat. delict. Bart. in l. si cui. in princ. nu. 2. ff. de accusat. Alex. cõs. 11. n. 7. vol. 1. Paul. Guirland. in tract. de relaxat. carcerato. titu. de calumniat. c. 2. nu. 3. in fine, & nu. 9. Bossius titu. de accusat. nu. 17. Bern. Diaz in pract. criminal. can. c. 59. in princ. Menoch. de arbitr. iudic. quæst. casu 322. nu. 1. & seq. lib. 2. Centur. 4. Iul. Clar. in pract. crimin. §. final. q. 12. vers. dixi quoq;. & q. 81. in princ. & testatur de communi Aret. in c. super his. nu. 21. & 33. & Abb. n. 8. de accusat. Bertrãd. cons. 267. in prin. lib. 4. Cardin. Alex. in c. libellorum circa finem. 2. q. 8. & Dueñas regul. 27. in princ. Fuit † etenim huiusmodi pœna talionis inducta à iure ciuili ex lege XII. tabul. ad refrenandam temeritatem propter delicti grauitatem. Ita Iul. Clar. in pract. criminal. quæst. 12. versic. dixi quoque. Paulus Guirland. in d. tract. de relaxat. carcerat. tit. de calùmnia. c. 2. nu. 4. Soto in tract. de iust. & iur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

12 lib.5.art.4.† Hodie autem huiusmodi pœna talionis sublata est per consuetudinem, quemadmodũ, & nata videtur ex consuetudine inter illos pastores, qui prima Reip. Romanæ fundamenta iecerant: nam si ex legibus Græcis per trium viros allatis in Italiam, translata fuisset in XII. tabulas, eam Rhadamanti legem nõ vocasset Aristot. 5. Ethic. nec quàm in illa proportio malè deprehendatur, tam rigidè disputasset, vbi & veterẽ versum pro Rhadamanęto proponit explodendum.

Quod quis patrarit, si perferat, æqua fiet lex.

Atqui ex lege diuina sumpsisse initiũ videbatur, nam quis nescit ferreum Hebræorũ genus nonnisi ferreis legibus regi potuisse? Sanè quantùm à ratione discrepet, nõ modò Aristot. ostendit, sed & A. Gellius noct. Atticarum lib. 20. c. 1. & passim iuris DD. in quibus Speculat. tit. de accusat. §. 10. n. 4. Ioan. Andr. in additio. ad Speculat. titu. qui accusare non possunt. Gandin. tract. de maleficijs, eod. titu. qui accusare non possunt. nu. 38. Salicetus in l. qui crimen. nu. 4. eod. titu. qui accusare non possunt. Couar. vbi sup. Bart. in l. si cui. ff. de accusationibus, quẽ sequuntur Angel. & Salicet. in authẽt. sed nouo iure. C. de adult. Petrus Dueñas in Reg. 27. incipiẽte: accusans aliquem. Rojas, & Simãcas vbi sup. & alij quos refert Franc. Pegna in d. comm. 14. qui hac potissimâ ratione ducti fuerunt, scilicet, quòd si pœna talionis accusatoribus infligeretur, non reperirentur facilè qui vellent accusare, & crimina remanerent impunita, quod proculdubio in maximum Reipublicæ detrimẽtum
13 verteretur.† Præterea acusator libellum accusatoriũ in scriptis porrigere debet. Bart. in extrauag. ad reprimẽdum. Verb. per inquisitionem, nu. 33. cuius opinionem sequitur, & commun. dicit Cardinalis in c. 1. vers. ponitur etiam. 2. quæst. tamen per text. vbi accusatorum personæ nunquam
14 recipiuntur sine scripto. Cæterum † in crimine hæresis valida est accusatio verbalis apud acta iudicis in scriptis redacta, præsertim cùm in hoc crimine procedi posset simpliciter, & de plano, & absq; aduocatorum ac iudicum strepitu, & figura, id est, sine porrectione libelli in scriptis, & sine litis contestatione. c. final. de hær. lib. 6. Villadiego de hær. q. 12. cui adstipulatur Saliceti doctrina in l. penultima, nu. 2. C. de accusat. asserentis, validam esse accusationem, siue accusator porrigat libellũ in scriptis, siue verbalem tantum querelã apud acta iudicis. Nec mirum hoc videri debet, cũ non sint necessariò requirendæ summæ iuris solẽnitates. Bernard. Comensis in Lucerna Inquisitorum, verb. litis contestatio. & Ludouicus Carrerius in tit. de hæret. Simancas de Cathol. instit. titu. 44. nu. 30. Ioan. Rojas in singul. fidei singul. 125. incipit litis contestatio. Archidiaconus c. 1. de homicidio lib. 6. quẽ refert Hippol. in pract. crimin. §. diligenter. num. 158.

15 Ad obuiandũ † igitur calumniantium, & hæreticorũ dicterijs, & alijs, quib. facilè accusatores deterrebantur S. Officium publicum constituit ministrũ quem Promotorem fiscalẽ vocãt, qui personam accusatoris subit, & reos accusat. Hic etenim minimè se subscribit ad pœnam talionis, nec ad alias, quas falsi accusatores pati solẽt, nec quemquam accusat, nisi testibus habitis, præcedente diligẽti inquisitione de crimine. Postea autẽ ex officij necessitate cõpulsus reos accusa. l. post legat. 1. §. Aduocat. fisci. ff. de eis quę vt indignis. l. qui cũ maior. §. penult. ff. de bonis libertorum. l. 2. C. de dilationibus lib. 10. Alciat.
16 lib. 9. parergon. c. 8. & † in libello crimina

mina singula admissa ipse Promotor fiscalis narrare debet, vt reus sibi prouideat, & sciat quib. delictis respõsurus sit, seq; tueatur; omittũtur etiã nomina testiũ, & quædam alię circũstãtię commissi criminis, ne quid detrimenti testes patiãtur, quod vtiq; constitutum fuit ab initio delegatæ Inquisitionis: nec pariter dies, & locus cõmissi crminis aperitur, ne reus testes cognoscat, aut quippiam fraudis excogitet, quo veritatẽ confundat: quamobrem editiones nonnunquam sine die & consule fiunt, mensis tamẽ & ciuitas, aut oppidum designari solet. l. 1. §. editiones ff. de edẽdo, & habetur in Concil. Biterrens. c. 10. cuius hæc sunt verba: [Illud autẽ caueatis secundùm prouidam sedis Apostolicæ voluntatem, ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur.] Idem cautũ reperitur in Concil. Narbon. c. 22. & instruct. Hispalens. ann. 1484. c. 16. & ex traditis per Franc. Pegn. in 3 p. Dictor. com. 124 & Simanc. de Cathol. instit. tit. 4.

17 Verum enimuerò quia † forma accusationis est necessaria, & in dubio præsumitur substãtialis, vt tradit Bal. in l. cõparationes. 3. oppos. in fine. C. de fide instru. quâ non seruatâ, corruit actus, vt tenet idem Bald. in l. humanum col. 2. C. de legib. Angel. cons. 89. Petrus de Anchar. cons. 35.

18 Est † namque forma ordinata series, rem ad substantiam reducẽs, secundùm Bal. in c. de nou. form. Feudi. Alciat. lib. 1. Paradox. c. 16. in princ. Ideo
19 reiectis aliquorum opinionibus, † ex quib. Promotores, & Aduocati fiscales S. Officij in vnaquaq; prouincia aliquas desumpserãt formulas, inter se tamen pugnãtes, præterquas etiã Eymeric. in 3. p. Directorij tit. de primo modo procedendi in causa fidei per accusationẽ, & ibid. Franc. Pegna comm. 14. & Iacobus Simanc. de Cathol. instit. tit. 4. n. 11. alias tradiderũt, quas hic inferere libuit, de quib. videndus est Speculat. tit. de hæret. in princ. Conrad. Brunus lib. 4. de hær. c. 7. ferè omnes rerum criminalium scriptores in ti. de libellis, & Milleus in tit. de accusationis formula. Hieron. Gigas tract. de crim. læsæ maiest. lib. 1. tit. qualiter in crimine lęsæ maiestat. procedatur. q. 3. & Iul. Clar. in pract. criminal. §. fin. q. 12. vers. Quæro quæ sit forma, & alij, quos lõgum esset recensere.

Forma libelli accusatorij quam Inquisitoribus porrigit Promotor fiscalis, ex Eymerico, & Francisco Pegna.

20 EGo N.† Officij sãctissimæ Inquisitionis Fiscalis, corã vobis Reuerend. Inquisitore iudice delegato in causis fidei contra hæreticam prauitatem, criminaliter accuso N. qui cùm sit Christianus baptizatus, & velut talis apud omnes habitus, à fide Catholica recesit, & ad pestiferam hæresim Manichęorum, ac aliorum hęreticorum, talem videlicet, & talem, impiè accesit; prædicans, scribens, componẽs, firmiterq; asserens multa dogmata hæretica, erronea scãdalosa, & valdè suspecta, in approbationem, & laudem præfatę hæresis, & hęreticorũ, quos velut magistros imitatur. Hęc ibi: Aliam tradit Iacobus Simanc. in tit. de accusationibus, cuius hęc sunt verba.

Accuso N. qui cùm sit Christianus baptizatus, multas hæreses credit, & docuit, speciatim autẽ hanc, & illam: quibus enumeratis, cõcludit promotor fiscalis, petens vt N. tãquam hæreticus pertinax puniatur, & pœnas grauissimas hæresis exposcit.

Alteram formam cum explicatione eiusdem, tum ex communi Inquisitionum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sitionum stylo, tum etiam ex iuris Pontificij decisionibus præscribere censui, cuius tenor talis est.

FORMA LIBELLI ACCVsatorij seruanda à Promotore Fiscali sancti Officij.

Illustres admodum ac Reuerendissimi Domini.

21 EGo † Doctor, vel Licenciatus N. Promotor, & Aduocatus Fiscalis huius almæ Inquisitionis, vt melius de iure possum, ac debeo, compareo coram Dominationibus vestris Reuerendissimis, & præmissis solennitatibus de iure requisitis, ac necessarijs criminaliter accuso N. Oppidi seu ciuitatis N. diœcesis N. Regni N. & narrando facti speciē, dico, quòd cum prædictus N. esset Christianus, & baptismalibus aquis ablutus, & Christi charactere insignitus, atq; communi æstimatione talis reputatus, & omnium opinione sic appellatus, vel cum reperiatur talis, & in possessione, vel quasi Christiani esset, simulq; Christianorū exemptionibus ac immunitatibus gaudēs & eorum priuilegijs vtens, & vti debens, neglecto timore Christi Saluatoris nostri, & spreto rigore iustitiæ huius sanctæ Inquisitionis officij, fecit & dixit aliquid hæreticum, & vt hæreticus plura alia, ex quibus præsumitur, & debet præsumi prædictū N. fidem, & eam credulitatem seu virtutem credendi quâ fuit donatus in sacrosanctis baptismi, & confirmationis sacramentis, amissse, & (quod peius est) illū indubitatam fidem ad hibuisse illis erroribus, quos falsi illi, ac impij Martinus Lutherus, Caluinus, Mahumetes, & alij hæresiarchæ adstruxerunt, & quia id sibi persuasum fuit, posse quempiam æternam gloriam his erroribus comparare, speciatim eum accuso.

Ac primum iam ferè duobus annis elapsis (vt reor) præfatus N. cùm esset in certo loco ciuitatis, siue oppidi N. præsentibus venerabilibus ac discretis viris N. dixit atq; protulit aliqua verba hæretica, siue suspecta de hęresi, vel fecit illud tale quod sapit hæresim indicans manifestè se ita sentire, solam (videlicet) fidem sine operibus satis esse ad salutē, & gloriam æternam consequendū, vel Mahumetem illum nuncium veri Dei fuisse, legesq; ab eo latas sufficere, vt quis saluari valeat, & saluetur. Quāobrem quidam ex circunstantibus, ijs attentè auditis, eū grauiter reprehendit: è contra ipse adductis aliquibus sacræ Scripturę locis, ac repente allegatis, vt suam impiam ac hæreticam fulciret opinionem, mutato atq; cōtempto germano sensu ac genuinâ intelligentiâ, suo arbitratu prælegata loca interpretatus est, & contra Romanæ Ecclesiæ vulgatam editionem, & canonicè receptam sententiā tenaciùs suo adhærebat errori: His quoq; non contentus, plura argumenta in medium adduxit, quibus suam adstrueret, & confirmaret hęresim, quā firmiter tenet, credit, & defendit, ex quo manifestè deducitur illum proculdubio esse hęreticū.

Præterea prædictus N. curans in dies suum dilatare errorē, suo lapsu minimè cōtētus, summo studio, & solicitudine graui, hoc, vel illo loco, die tertiâ, vel quartâ mēsis N. sua pestifera dogmata alios (munus magistri obiens) ex animi sententiâ docuit, auditoresq; suos tādem dogmatizās fefellit, ac à veritate Catholica deuiare fecit, ita vt in frequētioribus colloquijs suos errores omnibus sit conatus persuadere.

His addo, hac suspectâ doctrinâ, fidei aduersâ, & suo facto, vel dicto minùs

nùs recto alijs circunstantibus morum probitate, religione, vitâque satis honestâ præstātibus, manifestam præbuisse occasionē ruinæ, quinimò scandalo à fide Catholica deuiarunt, & eius dogmatibus fidem adhibuerunt.

Præterea prædictus N. accusandus venit, eò quòd is spirituali cōmodo, suęq; conscientiæ parum prospiciēs, signo crucis se signare nescit, & (quod peius est) Symbolum Apostolorum, orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & alia id genus omnino ignorat.

Ad hæc accedit aliud quidpiam nō minùs graue, & magnam ingerens suspicionem, videlicet repertum fuisse in eius domo librum, vel codicem quendam, vel chartam dogmata, & errores nefarios Lutheri, Bucери, aut aliorum hæreticorum continētem, vel legem à Mahumete editam, quæ omnia ab eo occultè seruata, & publicis edictis, ac Ecclesiasticis censuris prohibita, non leuem coniecturam deprauatī cordis inducunt.

His accedit, quòd cum aliàs ad misericordiam fuerit receptus, quia suos confessus fuerat errores, simulque reconciliatus, ac sanctæ matris Ecclesiæ (quæ pietate maternâ ad se confugientes non despicit) gremio vnitus, aut de vehementi abruauerit, promittens talibus erroribus se non assensurum, sub pœna relapsi in eosdem iterum deuolutus est. Quæ omnia simulatè, fictè, ac prauâ intentione fugiendi supplicij causâ callidè fecit, ac libenter præstitit, quod apertè comprobari videtur, ex quo iterum, sicut canis ad vomitum, ad eosdem, & similes redijt errores, vt sufficienti probatione constat. Quo fit, vt pœnę relapsorum sit obnoxius, quam infligendam illi iure peto, simulque vestram dominationem, vel dominationes hortor, vt tanquam membrum iam penè mortuum, ac influxus capitis Ecclesiæ, scilicet Christi minimè capax, abscindatur, & à fidelium consortio eijciatur, separetur, & secludatur, ne sit alijs fluctuandi in fide occasio, & totam massam corrumpat. Et quoniam Ecclesiæ (cuius misericordiæ fuit indignus) nihil ampliùs restat agendum, expellatur ab ea in modum arboris infructuosæ, & sterilis, & tandem iudici sæculari tradatur.

Præterea eum accuso, quod cū ex Saracenorum familiâ originem traxerit, eique fuerit à vestris dominationibus vetitum ac interdictum, ne his couteretur, neúe in eorum domibus vesceretur, mandatum istud contemnens, clam est allocutus, & locis suspectis secretò in eorum se colloquia insinuauit.

Insuper eū accuso propterea quod verbis scādalosis, & nouis opinionibus in publicis concionibus vsus est, non satis ędificans populum, imò ansam errandi cōtra receptam sanctorum Patrum doctrinam, & scholasticorum placita temerè prębuit. Quid? quòd hæc omnia vanitate motus, superbus, elatus, & arrogantiæ plenus docuit? vigilanter studens, recedere à Catholica, & ab omnibus recepta veritate, vt singularis opinionum ac dogmatū singularitate videretur, ac vnus, & autor taliū inter omnes dignosci posset. Quamobrem cōstanter exposco, vt omnia à se concione prolata reuocet, & sententiam publicè mutet, saltem in scandalosis, & malè sonātibus, & ambiguā alia, quæ dubitationem præ se ferunt, quo sensu ea intelligat, statim declaret, vt deinceps scandalo sit nemini, ac denique munere concionandi, nullâ intercedente morâ, priuetur.

Tandem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tandem quoniam ex pluribus à se dictis, & minùs considerate prolatis præsumi potest, vel præsumitur suprà dictum reum fortasis asseruisse, vel dixisse alia repugnantia Catholicæ fidei, & fidem adhibuisse multis alijs errorib. vt hæreticũ, & Apostatam & licet de eis modò non accuso, nihilominùs eũ accusare in causæ progressu contendo, tũ etiam fortasis nouit alios complices hæresibus infectos, & maculatos in hoc, vel alio D. N. Regis regno, noluitque illos denunciare, ne pœnis afficerentur. Hos etiam nouiter, quantùm de iure possum, denuncio & accuso, vt eâdem pœnâ puniantur.

Quapropter vestras dominationes oro, vt prædictis omnibus, aut eorum parti, quoad sufficiat, fide habitâ, prædictus N. vestrâ sententiâ declaretur, & condemnetur, tanquam hæreticus relapsus, impœnitens, negatiuus, fictus, simulatus, confessus, pertinax, periurus, incorrigibilis, simulque ei infligantur pœnæ statutę iure communi legibus, pragmaticis, atque instructionibus huius sancti Officij, & alijs quibuslibet, quomodolibet ab eo incursis: & tandem (vt moris est) brachio sæculari tradatur. His addendum est prædictum reum sententiâ excommunicationis esse ligatum, & eidem obnoxium, ex quo bona omnia mobilia, & immobilia ad ipsum quocunq; titulo pertinentia, actiones etiam ac iura à die commissi criminis veniunt applicãda, & adiudicanda fisco D. N. Regis, ac tandem contractus penitus, & omnino rescindendi, & deniq; omnes eius filij, nepotes masculinâ lineâ ab eo descendentes, vsque ad secundam generationem declarentur inhabiles, indigni, & incapaces ad quælibet officia, & dignitates obtinendas.

Quod si omnia hæc à me proposita, & in hoc grauissimo tribunali cõsideratè dicta, testibus ita comprobata non fuerint, vt tãquam hæreticus statim puniatur, satis sint vt torturæ subijciatur, quâ palàm veritatem prædictorum aperiat, & errores patefaciat, de quibus accusatus est.

Tandem Deum, & hanc sanctam crucem testor, me accusationẽ hanc non ex odio, aut alio prauo cordis affectu susscepisse, sed eo tantummodò animo, vt delicta puniantur, & bono Reipublicę consulatur, quæ vt ex animi sententiâ cedant vestrum Officium sanctum imploro.

Licentiatus, aut Doctor N.

Accusationis explicatio.

TRadita iam accusationis diffinitione, eius formâ corã quo quando, & à quo quispiam accusari valeat, vt nihil prætermittamus ex his quæ ad exactissimam accusationis explicationem pertinẽt singula quæq; verba nobis sunt prosequenda, & ad amussim explicãda.

23 In principio † igitur accusationis tituli Inquisitorum præmittuntur. Nam & Domini illustres, & Reuerendissimi dicuntur, vel alio titulo compellantur, prout consuetudo regionis seu prouinciæ eis creditæ expostulat, & meritò tam honorifico titulo præfulgent, cùm sint Summi Pontificis delegati, & in causis maioribus, scilicet fidei, quocunq; Ordinario præstantiores, maioremq; habeãt iurisdictionem, text. in c. per hoc. & c. ne aliqui. de hæretic. lib. 6. Abb. in c. cum I. & A. de sentent. & re iudic. Geminian. in d. c. per hoc. post Ioann. Andr. quod mirum videri non debet, cùm † eius locum teneant, cuius personam repræsentãt.

24

c. si

cap. si Episcopus 2. quæstione .6. sanè. 2. de offic. delegat. & ibi glos. in verb. committi. & in verb. amouere. Clement. 2. de hæret. optimus text. in c. præcipimus. 93. distinctio. quem text. reputauit singul. Romanus in verb. vicerector. Repertorium Inquisitor. in verb. vicarius. Campeg. ad Zanchin. c. 8. vers. Episcopus, sed & cùm sint iudices maximè honore dignissimi, dominos eos vocari non abs re conuenit quasi Deos. Nam vt refert Suydas in θεὸς. & omnis Theologorũ curia censet, Iudęorũ magistratus dij dicebantur, quo veniũt illa. [Principi populi tui nõ maledices] & illud quod idẽ est [Dijs non conuiciaberis] Quia Deus iustus est iudex, & iudicium hominibus concessit: dicti dij sunt qui iustè iudicant: vnde Poeta Psalmographus [Ego dixi, dij estis] & [Deus deorum dominus locutus est, & vocauit terram] nec minùs illis reuerẽtia debetur, imò cùm reuerendissimatus titulo Præfecti prætorio afficerentur, æquè vt Episcopi) quod videre est ex l. Episcopale. 8. C. de Episcopali audiẽtia) tandem præfecti prætorio religionis & honoris causa reuerendissimatum Episcopis reliquerunt, & se illustres & magnificos dici passi sunt, vt passim in libr. iuris legitur, & in libr. notitiæ Imperij Romani. Ergo Inquisitorib. Sum. Pont. delegatis tãquam partem Episcopalis muneris, quãtum ad iurisdictionem præstantibus reuerendissimatus cesit. His confert † stylus loquẽdi in plurali numero, quoties Inquisitores edicta fidei publicãt aut sentẽtias proferunt, vtũtur enim dictione illa [Nos Inquisitores] quia vt delegati personam Summ. Pontif. repræsentant. Panor. & Barbat. in d. c. sanè quia. Lucerna Inquisitor. in verb. Inquisitor. qui cum sint defensores fidei, & Patres animarum, meritò hoc honorifico nomine debent declarari,

25

quod vtique vetustissima consuetu-
26 dine etiam introductum est, quæ † cùm in fauorem fidei sit, iustum initiũ habuisse credendum est. & proculdubio vim legis scriptæ habebit: dicit enim Dominus Hierem. cap. 6. [State super vias, & videte & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris,] tex. in l. diuturna. ff. de legib. [Diuturna (inquit Vlpianus l. 1. ff. de offic. proconsul.) consuetudo, pro iure & lege in his, quæ non ex scripto descendunt, obseruari solet,] & Iulianus in l. de quibus. ff. de legib. inquit: [De quibus causis scriptis legibus non vtimur, id custodiri oportet, quod moribus & consuetudine inductum est,] & Bart. ibidem in 1. & 2. lectura. l. 1. C. quæ sit longa consuetud. l. an in totum. C. de edict. priuat. & ibi Bal. Alberic. in l. 2. quæ sit long. consuetud. Quod etiam in traditionibus Ecclesiasticis procedere indubitati iuris est, teste Epiphanio in libr. contra hæreses, hæres. 55. & 61. inquit enim: [Oportet traditione vti, non enim omnia à diuina Scriptura accipi possunt, quapropter aliqua in scriptis, aliqua in traditionib. sancti Apostoli tradiderũt.] Idem tenet Chrysostom. in 2. ad Thessalonicens. Augustin. de fide Christ. libr. 11. contra Faustum, & ad Ianuarium Epistol. 118. Francis. Picus libr. de fide, Theoremate 6. Rossens. cõtra Lutherum, in veritate 10. Albert. Pighius lib. 1. Hierarchiæ Ecclesiast. cap. 2. & Alphons. de Castro libro 1. aduersus hæreses c. 5. Inualuit hoc vsu tantùm, sed tamẽ is vsus mihi videtur ortum habuisse à Christianis, qui honore diuino si quẽ afficerẽt vt reges & iudices, eodem modo illi loquebantur, quo Abraham ipsi Deo, vbi tres vidit, & vnum adorauit Genes. 18. [Domine, si inueni gratiam in oculis tuis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne transeas seruum tuum: sed afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes vestri, & requiescite sub arbore] ferè enim illos loquendi modos in Latinum sermonem irrepsisse, videmus à Traiani & Plinij temporibus, & prodijsse tãdem per Cassiodorum, Symmachũ, & eorum æquales scriptores.

27 Exprimuntur † præterea in accusatione nomina Inquisitorum, vt Aduocatus Fiscalis ostendat id iuridicè fieri proponendo accusationem contra hæreticos, aut suspectos de hæresi coram Inquisitoribus, qui iudices sunt competentes, aĉ specialiter constituti ad huiusmodi causas diffinien-das. Propterea appellandi reuerâ πισοφύλακες, id est, defensores fidei, & Ecclesiæ, text. in cap. vt inquisitionis. in principio de hæretic. in 6. Clement. multorum. eodem titul. Albertin. in rubr. de hæret. libr. 6. quæstione 5. numer. 3. quibus etiam commissa est Christianæ Religionis defensio, cap. accusatus. §. sanè. & §. de quæstionibus. & dict. cap. vt officium. §. denique. de hæretic. libr. 6. quod ex eo maximè procedit, cùm in quolibet iudicio necessariò interuenire debeat iudicis persona, qui causam iudicet, expeditur namque iudicium ex persona iudicis, actoris, & rei, vnde Martinus Abb;. diffiniuit iudiciũ,

28 vt esset † actus legitimus trium personarum in iudicio, iudicis (scilicet) actoris, & rei, ita Hostiens. in summ. titul. de iudic. §. 1. numer. 1. Siluester in verb. iudicium. nume. 1. text. & ibi glos. in cap. fones. in verb. iudicium. de verbor. significat. Speculat. titulo de offic. iudic. §. 1. Abbas in rubrci. de iudic. numer. primo, & ibidem Dec. nume. 3. dicit Com. in prima lectura, & Beroius num. 24. text. in l. 1. tit. 22. part. 3. vbi prædicti Doctores plures definitiones referunt, hanc tamen defendunt ab impugnatione Cardin. qui eam reprobat. Posset etiam sic definiri, quòd iudicium sit dissensio causæ, quæ coram iudice legitimè fit, ex mente Abb. vbi supr. & Marant. de ordin. iudic. in 2. part. in princip. numer. 11. per dict. cap. forus. Alias constituunt differentias Ripa in d. rubr. num. 51. & ibid. Felin. num. 3. Dec. num. 7. & latissimè Maranta in 4. p. principal. vbi viginti distinctiones assignat, & ita recipitur. ff. & C. de iudic.

29 Ponitur præterea † in accusatione nomen & gradus ipsius Aduocati, & Promotoris Fiscalis sancti Officij, dicentis: [Licẽtiatus aut Doctor N.] vt constet in iudicio de accusatore, cuius persona necessaria est in iudicio d. cap. forus. de verb. significat. l. 3. ff. de accusatio. debet namq; esse distinctio personarum accusatoris, scilicet, iudicis, & rei, ex suprà dictis.

Verùm quia ferè semper procedi-tur in Officio sanctę Inquisitionis per

30 accusationem, necessum fuit † constituere Promotorẽ Fiscalem, vt promoueret materiam in iudicio, ex qua fieret processus fidei, & veritas, de qua iudici non constabat, actione Promotoris Fiscalis moueretur, & detegeretur, & crimina punirentur: non enim statim ac quis potuit accusari, censendus reus est, text. in l. final. C. de accusatio. cap. à nobis. qui matrimo. accu. non poss. nec etiam si

31 accusaretur: [quia † eo ipso quòd quis accusatur, reus censendus non est,] c. scisitantibus 15. q. 8. c. nonne. 8. q. 4. & ibi glos. in verb. nonne. inquit enim: [Nonne sola accusatio nõ constituit aliquem reum, vel criminosum,] Rolan. à Valle cons. 24. Placentinus, consil. 25. quasi per totum in materia criminali, Petrus Anton. Anguscol. consil. 25. libr. primo l. final. in princip. C. de quæstio. & diximus latè in responso pro iurisdict. sancti Officij Regni

Regni Siciliæ, cap. secundo, in hoc etenim processu hoc ordine proce-

32 ditur, vt † (scilicet) quamprimùm ex testimonijs & delicti qualitate (iuxta, formã Hispaniarum instruct. Matritiana, anni 1561. capit. 1. 2. & 3.) visum fuerit delatos esse huius criminis hæresis reos, fiscalis petit ab Inquisitoribus, vt rei comprehendantur. Illi verò perpensis depositionibus, & alijs circunstantijs protinus habito peritorum consilio, si opus fuerit, simul cum ordinario quid facto opus sit, deliberant, & si validioribus quàm semiplenis probationibus reos conuinci constiterit, eos comprehendi iubent. Forma illa nara est vnà cum Imperio Romano, eaque ferè describitur à Cicerone 1. de Finib. [Improborum facta suspicio insequitur, dein de sermo atque fama, tum accusator, tum iudex] & laudatur à Simanc. de Catholic. institut. titul. 44. numer. duodecimo, eodem in Enchirid. titul. vigesimoquinto, numer. primo, & 2. Ioann. Rojas in tract. de hæretic. 2. part. assert. prima, numer. 12. & seqq. quo stylo vtuntur Hispaniarum Inquisitores, idque præscriptum etiam fuit in dict. instruction. Toletan. anni 1561. cap. 3. in hæc verba: [Inquisitores visâ informatione simul, si præsentes fuerint, deliberent de captura, quæ magis iusta videretur, si fieret cum consilio consultorum eius inquisitionis, si commodè fieri posset, & videretur Inquisitoribus conueniens, & necessarium, & quod fuerit in actis, referatur.] At quia in hoc

33 crimine † ex sola captura, quis non modicè læditur, & notatur infamiâ, quamuis ipsi Inquisitores soli decernere possint, vt rei deprehendantur, ac personaliter capiantur, Clement. 1. §. propter quod. de hæretic. tutiùs tamen fecerint ac securiùs in re tam graui, si peritorum consilio vtantur, nã in crimine hæresis nemo mittendus est in carcerem, absque sufficienti probatione, quâ antecedente interlocutorio iudicio capturam Inquisitores excutiunt, quemadmodum in dict. instructio. Toletan. cap. 6. habetur. Salicet. in l. 2. C. de exhib. reis. l. 1. §. diligens. ff. de fugitiu. l. 1. de requirend. reis. Gundisal. de Villadiego de hæretic. quæstione 11. Blanc. in l. vltim. de quæst. Simanc. de Catholic. institut. titul. 16. à numero primo, non enim ab ea inchoandum est, text. in l. nullus in carcerem. & l. final. vbi Bartol. Bald. & Salicet. C. de exhibend. reis. l. nemo C. de exactorib. tributo. libr. 10. Bald. in l. quod cuitandæ. nume. secundo. C. de condit. ob turpem caus. Salicet. in l. absentem, numer. 9. C. de accusat. Anton. Gomez tom. 3. Varia. resolution. cap. 9. numer. 1. Iulius Clarus in pract. crim. §. final. quæstione 28. Ioann. Rojas de hæret. part. 2. assert.

34 1. num. 2. † nam reus non debet capi ante summariam informationem, nisi sit probabilis suspicio de fuga, text. in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procurat. Salicet. in dict. l. absentem, numer. 9. C. de accusat. Iason in l. plerique. numer. 10. ff. de in ius vocand. & l. viuum. numer. quarto, ff. si cert. peta. Archiadiaco. in cap. primo de iudic. in 6. Idem & Ioann. Andre. in cap. si clericos. de sentent. excommunicat. in 6. Felin. in cap. cum non ab homine. numer. 2. de iudic. Ægid. Bosius de captura reor. numer. 3. & in titul. de indicijs ante tort. numer. 180. Franc. Marc. decisione 946. & 912. part. prima, & latè Nicol. Boer. decisione 215. incip. antequam veniam. num. trigesimoquarto, Eymeric. in tertia part. Director. titul. de forma examinat. test. pag. 448. num. 37. versicul. consimiliter examinentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

35 Quæ autē † summaria cognitio ad hæreticorum capturam sit necessaria, Inquisitorum arbitrio, inspectâ delicti & personarum qualitate relinquitur, vt ex doctrina Salicet. in l. final. C. de accusatio. & in l. 2. C. de exhib. reis. probatur. & in dict. Clement. 1. §. 1. de hęret. & deducitur ex instruct. Hispalens. anni 1484. cap. secundo, & instruct. Abulens. 1498. cap. tertio, & instruct. Matritian. 1561. cap. quarto, & 5. Villadiego vbi suprà, quæstione 11. numer. 4. Boer. decisione 215. numero 34. vbi dicit quatuor esse in reorum captura necessaria, latè Ioannes Rojas de hæretic. part. secunda assert. 1.

36 His præhabitis, si personæ † graues & qualificatæ, aut consiliarij Regij, Religiosi, vel nobiles sint, simul cum consultoribus sancti Officij, perpensis priùs informationibus expediri debet, & ante executionem interlocutoria Inquisitorem generalem, & proceres supremi sanctæ generalis Inquisitionis consilij consulere debent, an reiob crimen hæresis in carcerem mitti, & conijci debeāt, quæ omnia in acta debēt referri iuxta instruct. Matritian. d. anni 1561. dict. cap. 4. & 5. nam in tam graui crimine oportet Inquisitorem: nec properè nec oscitanter cautelas indagare: ac ferè imitari illud quod de Cicerone Sallustius scribit bello Catilinario: [Illum ingens cura atque lætitia simul occupauêre. Nam lætabatur intelligens, coniuratione patefactâ, ciuitatē periculis ereptam esse: porrò autem anxius erat, dubitans in maxumo scelere, quid facto opus esset.] Idem enim præscribit Clemens IIII. in c. vt officium. §. verum. de hæret. libr. sexto, quia sola captura infamat. Villadieg. de hæretic. quæstione vndecima, & Simanc. in Enchirid. titul. 25. numer. 3. per text. in l. prima. §. diligentes. ff. de seruis fugitiuis. Ad promotorem itaq; spectat denunciare & accusare hæreticos quos sciuerit esse

37 suspectos, sed vt sciat † promouere, denunciare, vel accusare, & suam intentionem exactè instituere, oportet illum esse iurisperitū, vt trad. Repert. Inquisitor. in verb. fiscalis. Simanc. in Enchirid. titul. 20. de Promotor. & titul. 23. de accusat. & de Catholic. institut. titul. quarto & 53. Promotoris itaque officio, quod quasi mortuum, occultū, aut sopitum erat, iam ad notitiam iudicis actione suâ manifestatur.

Verùm quia Promotor Fiscalis accusatoris personam subit, & publicus constitutus est accusator contra fidei

38 noxios, ideo † ad ea tenetur, ad quæ accusator adstrictus & obligatus est, hoc tenet Bartol. in l. ex lege. §. si publica. num. 12. versicul. quæro vtrum, ff. de adulter. Afflict. in constit. Regn. Neapol. hi qui. 13. notab. contra verò Abb. in cap. final. de purgat. canon. censet non teneri. Is enim reos accusat, vt resipiscant ne in hoc crimine pereant. Et quidem in dispendium Reipub. magnum cederet, si denuntians hæreticum instare ac prosequi accusationem cogeretur, damnosúmque non solùm sibi Promotor, sed & religioni Catholicæ officium præsta-

39 ret. Non igitur † Promotor ad Talionem tenetur, vt suprà diximus, illa ac eusatoribus pœna iampridē imposita exoleuit, & meritò: quia accusatores ab accusando arcebantur, fiscalis autem ex iniuncto sibi officio, tum ex natura & necessitate eiusdem id facit. Quamobrem etiam si reum non peragat calumniatoris pœnam non timet eâ maximè de causâ, quòd non per ludibrium ad eiusmodi accusationes accedat, sed optimâ fide ac quasi compulsus officiū illud exequi, & cōplere teneatur, tex. in l. post legatum

legatum. §. aduocatum fisci. ff. de ijs qui vt indign. l. quę cum maior. §. penult. ff. de bonis libert. l. 2. C. de dilatio. libr. 10. Alciat. libr. 9. parerg. cap. 8. Simanc. de Cathol. instit. titul. 4. numer. 8. Præcipuum tamen illius munus & officium est, dicta testium exquirere, libros depositionum (quos alphabetos vocamus) reuoluere, quos agnouerit reos petere vt in vincula mittantur, & pœnis debitis afficiantur, vt iussum est instruct. Hispalens. anni 1500. ab Episcopo Palentino instituta.

40 Si verò † Promotor Fiscalis iuris Pontificij, & Cæsarei perfectam cognitionem obtinuerit facilè, rectè, ac iuridicè apud Inquisitores officium suum exponet, l. sciendum. §. 1. & l. Paulus. 1. & ibi Bartol. ff. de legat. l. nemini. C. de aduocat. diuersor. iudic. & not. Bartol. in l. 1. ff. de var. &

41 extraord. cognit. oportet † præterea illum esse probum, diligentem, ac industrium, vt cognoscat quando & quomodo possit accusationē proponere contra reum, & causam vsque ad diffinitiuam sententiam prosequi, scribit enim Vlpianus in l. 1. §. aduocatus. ff. de extraord. actio. [Aduocatos accipiendos omnes omnino, qui agēdis causis quoquo modo operantur inde aduocationibus interdicere,] l. 8. ff. de postulat. l. 9. ff. de pœ-

42 nis. aduocare † enim significat homines vel patrocinij, vel consilij, vel testimonij causa conuocare. l. 1. & 20. ff. ad l. Cornel. de fals. Caueant

43 igitur † Promotores, & Aduocati fiscales ne malitiosè aliquos accusent, nam contra improbos aduocatos insurgit Deus per Hieremiam cap. 5. ad finem, in hæc verba, [Quia inuenti sunt in populo meo impij insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad capiēdos viros sicut decipula plena auibus & sic domus eorum plenæ dolo, ideò magnificati sunt, & ditati, crassati sunt & impinguati, & præterierunt sermones meos peßimè.] Aio quidem si detegerentur quicquā per ludibrium & calumniam fecisse, non minori pœnāeos afficiendos, quàm si priuati essent delatores, neque hi impunè tantùm scelus committerēt, his potisimum felicisimis temporibus quibus nec summi Pōtifices, nec Catholici Reges, nec Generalis Inquisitor à iuris æquitate quemquam declectere patiuntur, quin citissimè in eorum caput decideret illud Martialis lib. 1.

Turba grauis paci, placidæque inimica quieti,
Quæ semper miseras sollicitabat opes.
Traducta est Getulis, nec cepit arena nocentes,
Et delator habet, quod dabat exsilium.
Exsulat Ausoniâ profugus delator ab vrbe:
Impensis vinum principis ammittet.

44 Hanc verò † accusationem Promotor fiscalis præsente reo corā Inquisitoribus in scriptis ferre debet & propria voce literas suę accusationis legere, vt Stephanus Papa constituit in capit. per scripta 2. quæstion. 8. in hęc verba: [Per scripta nullius accusatio suscipiatur, sed propriâ voce (si legitima & cōdigna accusatoris persona fuerit) presente videlicet eo quē accusare desiderat:]

Cæterùm cùm causa fidei publi-

45 ca sit ob publicā vtilitatē omnes † Catholici tenentur hęreticos denūciare & accusare, vt diximus nō semel, si illud testibus cōprobare potest. c. præsumunt. 2. quæstione 7. l. Regia. 2. titul. 26. part. 7. S. Thom. 1. 2. quæst. 68. art. 1. dicēs. [Si crimē fuerit tale quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

vergat in detrimentum Reipub. tenetur homo ad accusandũ dummodo sufficienter posit probare.] Idem tenet Caietan. ibi Alex. de Ales in 3. p. quæst. 42. Dominic. Soto de iust.& iur. lib. 5. quæst. 5. art. 1. & in lib. de ration. tegend. & detegend. secret. membr. 2. q. 5. conclus. 2. Cardin. in c. si peccauerit in te frat. tuus. num. 20. 2. q. 1. & in cap. 1. nume. 5. 2. q. 7. Brun. de hæretic. libr. 4. cap. 7. quod vtique

46 procedit, quia † quod contra religionem diuinam committitur, in omniũ fertur iniuriam & id probauimus ex l. Manichæos. C. de hæretic. l. 2. C. de apostat. Simanc. de Catholic. instit. tit. 19. à num. 1. Rojas de hæret. sing. 3. & alijs pluribus: iam verò constitutũ est per nouissimas instructiones san-

47 cti Officij, vt † solus Promotor fiscalis accuset hæreticos, vt testatur Iacob. Simanc. vbi suprà, tit. 4. & Io. Rojas d.

48 sing. 3. numer. 11. vbi † assignat differentiam accusationis & denunciationis, quam in quæstione de denunciatione tradidimus: Necessarium igitur fuit & summâ prouidentiâ decretum ac constitutũ est, vt persona publica institueretur ad producendum reos in iudicium, & causam prosequeretur vsque ad finem.

Adducitur præterea in accusatio-

49 ne hæc † clausula, [vt melius de iure possum, & debeo, cõpareo, &c.] Quæ ex superabundãtia ad euitandas subtilitates iuris apponitur: non erat hæc necessaria, cùm in hoc crimine hæresis possit procedi simpliciter, & de plano, non enim sunt necessariò in huiusmodi processu cõstruendo summæ iuris subtilitates requirendæ, ad incommodum declinandum, & vt in causa fidei, quę priuilegijs munita est, & in qua sola rei veritas inspici debet, parui momenti defectus Dei cultum non remorentur. text. in cap. statuta. de hæreticis lib. 6. Clem. sæpe. de verb. signif. glos. in extrauag. ad reprimendum. quomodo in læsæ maiest. crim. procedatur, Oldradus cons. 115. Socinus Senior cons. 54. libr. 4. Felin. in cap. 1. de libelli oblatione, Brunus lib. 4. de hæret. c. 5. Bernard. Comens. in Lucerna Inquisitorum, verb. litis contestatio. Ludouic. Carrerius in tract. de hæret. Simanc. de Cathol. instit. tit. 44. n. 30. Io. Rojas singul. fidei 125.

50 Dicitur etiã in accusatione † [prę-uijs solennitatibus à iure requisitis,] hæc etiam clausa ponitur ex superabundãtia, non autem ex necessitate, licet de iure ciuili, olim in accusatione nomen Imperatoris, vel Summi Pontif. præscriberetur, text. in l. libellorum. ff. de accusat. & inscript. Iulius Clarus in pract. criminali lib. 5. §. final. q. 12. num. 8. de accusat. Salicetus autem in l. penult. num. 3. C. de accusat. dicit: non esse in vsu: idem tenet Angel. de Mule. cons. de anno præsenti num. 23. & in d. l. libellorum. In ditionibus autem Hispaniarum, quibusdã in locis inductum est, vt apponatur illa clausula sequens, [præsidente seu regnante in Ecclesia Dei N. Papa.] in causis grauioribus.

Insuper ponitur in accusatione hoc verbum, [criminaliter accuso, &c.]

51 Quamuis † hoc verbum [accuso] de sui natura crimen inducat in iure ad tollendam omnem difficultatem, & ambiguitatem, ac etiam ad constituendam differentiam actionis priuatæ & publicæ, tum criminalis ciuili viâ intentatę Promotor fiscalis vtitur illâ dictione seu locutione [accuso criminaliter] eodem dicendi genere, Cicero 3. Verr. 29. [suis eum certis proprijsq; criminibus accusabo.] Accusare autẽ eum dicimus qui crimina obiecit, & causam perorari vsque ad sententiam effecit: Cæterùm si antè quieuit, non accusauit. Vlpianus in l. qui cum. §. accusasse. ff. de bon. libert. Accusare igitur Vlpiano, est crimen obijcere legitimè: hinc accusatio, est legitima criminis obiectio ex eodem Vlpiano: differt tamẽ ab actione: &ac-

52 cusatio † propriè sumpta est illa ex qua imponitur pœna mortis, vel corporis coertio, vel pecuniaria fisco applicanda. Actio est ius persequendi in iudicio quod sibi debetur. Angel. in rubric. instit. de public. iudic. Bart. in l. prætor. artic. 3. ff. de sepulchr. violat.

Ponitur etiam in accusatione nomen rei contra quem dirigitur accu-

53 satio. Nam † reus accusatus, est persona necessaria in iudicio, vt dicit tex. in d. capit. forus, de verborum signific. & ibi DD. ideo ponitur nomen rei proprium & appellatiuum, cum reliquis circumstantijs scilicet, natalium & habitationis loci, diœcesis, & cuius qualitatis, officij dignitatis & cuius exercitij sit, vt nullũ dubium reperiri possit, vt habetur in tractatu modi procedendi Inquisitionis à Paulo Garcia supremi sanctæ Inquisitionis Senatus secretario, viro vndique in his rebus prudenti & accurato tit. de prima audientia. Nam si in rei nomine fiat error, aut fortasis in prænomine, aut cognomine, aut in quolibet horum, accusatio nihilominus certa est, dummodo certò persona designetur. Hoc Cicero ait [cùm intelligitur quid significetur, minus laborandum est de nomine] & confirmat Quintilian.] Non interest discentium quibus quidque nominibus appelletur, dũ res ipsa manifesta sit.] At disertè in iure id deciditur. l. siquis in fundi vocabulo. ff. de legat. 1. l. de vnoquoque. ff. de re iudicat. adeò vt si plures rei conueniendi sint, idem ius obseruetur. l. 1. C. de fideiuss. tut. vel curat. & ibi Bartol. Hippolyt. singul. 144. error in nomine Vital. Gambauu. tractat. clausul. §. nunc transeamus de errore nominis proprij. Vnde stipulationem non vitiari propter errorem in nomine appellatiuo, si de re, & eius corpore constet, alias vitiari certum est. ex l. certum, ibi: digito ostenditur. ff. si certum petatur. l. in venditionibus. ff. de contrahend. empt ion. & præcisè Didac. Perez in ordinat. Regn. Castel. lib. 8. titul. 3. l. 1. ad verb. [*heredades*:] Ergo non tantùm nomine, sed etiam alijs signis, & circũstantijs, corpus ipsum rei defigi & designari debet, vt ipsissimum nõ aliud dici possit, saltem cum nomine duæ qualitates copulari debent, nimirum patris nomen, & patriæ si hæc sciri & ædisci facilè possint: nam patria vnicuique signũ est. l. quod si nolit. §. qui mancipia vendunt. ff. de ædilit. edict. vbi gloss. exemplificat in expressione nominis paterni & materni, notauit Bart. in l. 3. in princip. ff. de liber. & posthu. vbi dicit id satis esse vt nomen patris & matris exprimatur, si planè & clarè aliquem declarare & demonstrare velimus, quod & idem vult in l. si in rem. in fine. ff. de rei vẽdic. certè vt hæc quæstio decisionem suam nanciscatur, nomen rei expressum præsumptionis dat argumentum Bartol. in l. Diuus. verb. faciat confiteri. num. 5. ff. de custod. reor. & Alex. consil. 125. viso process. num. 7. confirmantur prędicta. vol. 7. Pacian. practicab. tractatus de probationib. lib. 2. cap. 15. num. 25. & seqq. sed ad hanc præsumptionem certa est demonstratio, si addatur nomen patris, & matris, & domicilium aut patria, vt eadem illa rei persona denotetur in quam agere velit fiscalis: hoc dicit Bartol. in l. demonstratio, num. 14. versicul. septimò quæro. ff. de conditionibus, & demonstrationibus. Vult igitur duobus accidentibus, saltem nomen consociari, vt sic ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

primatur: Caluinus Lutheri filius de Nouiomo.

At vbi ad interrogationem ventum est, debet Inquisitor de origine, & alijs circunstantijs medullitus subodorari rei mentem, & occultissimos recessus foras egerere, quia non leuia suspicionũ argumenta sumuntur ex genere, natione, patriâ, educatione, disciplinâ, bonitate, prauitate, tempore præterito, societate & amicitiâ, moribus & verbis, ac alijs vt docet Cicero lib. 2. Rhetor. ad Herennium. Quintilianus libr. 5. cap. 10. Oratо. instit. Gandinus in tract. crimin. tit. de præsumpt. Franc. Cosanus tract. 1. de indicijs ex persona cap. 1. quod in hoc crimine hæresis potissimùm est obseruandum, nam qui in locis suspectis est educatus facilè creditur labe hæresis infectus: hæc omnia plenè docet Eymeric. in. 3. p. Director. in. tit. de modo interrogandi reum accusatum, pag. 452. Alex. de Ales. 3. p. q. 45. mẽbr. 7. qui summâ distinctione prosequitur hãc materiã, & dicit huiusmodi pręsumptiones ex diuersis personarum, & rerum circũstantijs oriri: quarum inuestigatio iudicio prudentis Inquisitoris relinquenda est.

Verùm quod attinet ad nationem sunt quædam peculiaria vitia, propriq; mores; & quandoque † bonus
55 vel malus præsumitur ex natione & patria: vnde de Nathanael apud Ioãnem cap. 1. dicitur: [A Nazareth potest aliquid boni esse?] & Vlpianus in l. quod si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædilit. edict. ait: [plerumq; nãtio serui, aut prouocat, aut deterret emptorẽ, idcirco interest nostrâ scire nationẽ: præsumptum etenim est quosdã seruos bonos esse, quia natione sunt non infamatâ: quosdam malos videri, quia eâ natione sunt, quæ magis infamis est,] quod vtique verum existimo ex ijs quæ scribit Plinius Natural. histor. libr. 2. cap. 78. sic apud Liuium libr. 1. vbi de Numa Pompilio: natio Sabinorum tristis, seuera, & retrica describitur: vnde apud Ciceronem pro L. Flacc. vetus illud Prouerbium: Phrygem plagis fieri solere meliorem: & de Cretensibus D. Paulus qui Poetæ Callimachi versum citat in Epist. ad Tit. c. 1. quem habes apud Callimach. in hymn. Iouis.

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί
Cretenses semper mendaces, mala bestia, venter obesus

Text. cap si gens Anglorum. cum sequentibus 56. distinct. Tiraquell. de nobilitate. capit. 12. quæ quidem præsumptio cum alijs adminiculis coniunctis, multùm valet contra reum.

56 Filius etiam † naturali quâdam ratione, talis esse præsumitur, qualis pater, ex bonis namque bonum generari consentaneum est, ac vt Aristot. lib. 3. Politic. c. 8. & libr. 4. de generatione cap. 3. ait: ex melioribus meliores procreari probabile est, glos. in l. quod si nolit. §. qui mancipia. de ædilit. edict. Ezechiel. cap. 16. Ecclesiast. cap. 11. Alciatus libr. 1. præsumpt. cap. 48. Alphons. Castrens. libr. 2. de iusta hæret. punit. cap. 8. Tiraquell. in l. 7. cõnubiali: hinc præsumũtur nobiles, qui ex patre nobili, periti qui ex perito nascuntur, præsumptione quâdam in lege naturæ insitâ: Horatius,

Fortes creantur fortibus
Est in iuuencis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

57 Fluxa, & lubrica † filiorum educatio quæ ex blanda parentum indulgentia

gentia oriri solet facilè corrumpitur. Vnde Socrates apud Platonem lib. 3. de Legibus, eam labem indulgentiæ matrum (quę teneriores sunt) tribuit. Lactantius libr. de opificio Dei c. 19. Abulens. de optima politia num. 148. Alciatus lib. 1. præsumpt. cap. 24. Ex bona itaque aut mala educatione, bonus, vel malus homo præsumitur, quia educatio ipsa mores facit, hinc Horatius ait:

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu ——

Et Paulus Apostolus, [vos patres (inquit) nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, sed educate illos in disciplina, & correctione Domini:] & 1. ad Corinth. cap. 15. Menandri comici Poetæ versum profert in eam rem.

φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.
Rumpunt bonos mores societates malæ.

Ecclesiast. cap. 7. & 30. Daniel. 13. &
58 text. in cap. sicut. 47. distinct. Ideo † talis præsumitur, quisque qualis est cũ quo conuersatur: hinc quoque Salomon inquit, [qui cum sapientibus graditur sapiens erit, amicus stultorum similis efficietur: cum sancto sanctus eris, cum viro innocente innocens eris.] Et Chrysostom. † in Matt.
59 homil. 60. & in Ioan. homil. 56. [amicitia atque consuetudo, & ad nocendum & ad adiuuandum plus non vnquam efficit, quàm necessitas potuis-
60 set:] Vnde reg. Iuris, † qui semel malus, semper præsumitur malus, [dixit enim insipiens, non est Deus:] Vnde? [quia corrupti sunt & execrabiles facti sunt in iniquitatibus suis.] Psalm. 13. Et tex. in l. 1. C. siquis Imper. maledix. Hostiensis in summa tit. de Iudæ. §. quibus. Lucas de Pen. in l. quemadmodum. C. de agricol. & censit. libro
61 11. & sic † talis vnusquisque præsumitur hodie, qualis olim fuit. cap. ex iudijs. de præsumpt. c. si sermo. de pœnit. dist. 2. Bald. in l. ex persona. C. de probat. Felinus in c. scribam. de præsumpt. Alciatus lib. 2. cap. 25. eodem tit. Menochius in tract. de præsumpt.

62 Prudens autem † Inquisitor in rebus dubijs prædicta & similia enixè considerabit interrogando (si à Fiscali nõ sint proposita in accusatione) vnde verisimilia argumenta educet ad eruendã veritatem ex genere natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, tempore præterito, sexu, ętate, fortuna, conditionis distantia, animi natura, studio, literis, exercitio, causa, tempore, loco, occasione, & modo, de quibus Cicero lib. 2. de Inuenti. & libr. 2. Rhetor ad Herenn. tex. in l. aut facta. ff. de pœnis.

His præhabitis ac perpensis Inquisitor ex malè factis, aut dictis conijciet malè præmeditata fuisse: huma-
63 næ † namque aures talia verba nostra iudicant qualia foris sonant, tex. in l. siquis extraneus. ff. de acquirend. hæred. l. si non conuitij. C. de iniurijs. c. 1. de præsumpt. & illic. Felinus. cap. humanæ. 22. q. 5. l. Labeo. §. idẽ Tubero. ff. de supell. legat. Ioan. Lupus in allegat. de hæresi. § 7. cum sequentibus. Ex his certè coniecturis, & præsumptionibus tametsi valent ad accusationem, nulla tamẽ ad condem-
64 nationem. Pœna † etenim ordinaria non debet imponi propter suspiciones aut probationes, nisi luce meridianâ sint clariores. text. in cap. literas. de præsumpt. Innocentius in. cap. quia verisimile. de præsumpt. Antonius Cardinal. & cæteri in. cap. afferte. eodem titul. Hippolytus in Rubrica de probationibus numer. 241. Boerius decis. 264. Tiraquellus de pœnis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa 27.hoc tamen obserua quod facilius in suspicionē incidimus quàm in præsumptionem, pro cuius termini & differentiæ intelligentia, sciendum erit quòd suspicio minor est, quàm præsumptio: facilius enim suspicamur aliquid, quàm id ipsum præsumimus, & sic ex suspicionibus oriri solent præsumptiones, est enim
65 † suspicio acceptio vnius partis cum formidine alterius, vel est opinio mali ex leuibus signis, vel vt Bald. diffinit in authentic. si quis. C. de adult. & S. Thom. secunda secundæ quæstione 60. articul. tertio. Bald. in rubric. de probationibus. Dominicus Soto libr. tertio, de iust. & iure quæstione quarta, articul. tertio. Petrus Aragon eodem titul. de iust. & iure, super quęstione 60. D. Thom. articul. 3.

Suspicio est passio animi aliquid firmiter non elegentis, quia vt dicebat Philolaus apud Suydam in ὑπόνοια, & si nihil committis, sed tantùm committere videris, infelix es. Sic etiam Philolaum sua patria Croton de medio sustulit, quia domum tyrannicam illum velle habere suspicata esset. Suspicionum autem plures sunt species, quas recenset Simanc. de præsumption. titulo 50. numer. vigesimotertio: vide Prosperum Farinac. tom. primo, quæstion. criminal. titul. de indic. & tortura. quæst. 36, num. 172.

66 Ponitur etiam alia † clausula ibi: [& narrando facti speciem & casum accusationis, dico,] quia non sufficeret reum nominare, eum accusando, nisi etiam causam concludentem delictum, & rationem clarissimam eiusdem delicti ostenderet accusator.

Item alia sequitur † clausula, sci-
67 licet [qui cum esset Christianus, &c.] Hæc clausula necessariò ponitur, quia est qualitas necessaria, cum agatur de qualitate requisita in reo, ad hoc vt accusatio hæresis possit
68 procedere. Nam hæresis † de qua noster est sermo, non dicitur in infideli, sed in eo qui cùm esset Christianus & baptizatus, in hæresim se præcipitem dedit contra fidem Catholicam quam fuit professus seruare: & de hoc loquitur B. Paul. 1. ad Corint. 5. dicens: [De his qui foris sunt nihil ad nos.] Quo loco eleganter Theophylactus ait, eos, qui intus sunt esse Christianos, qui verò foris Græcos siue Gentiles. [Nulla, inquit facio verba de ijs qui foris sunt, tantùm enim est quod ait, extra meas leges isti sunt: superuacaneū itaque fuerit legē sancire ijs, qui extra Christi regiā & aulā agunt. Quęcunq; enim lex loquitur ijs qui sunt in lege loquitur] & habetur in c. gaudemus. de diuort. cap. multi. 2. quæstione prima, Oldrad. consil. 51. Romanus singul. 680. Felinus in rubric. de iudic. Marcard. in tract. de Iudęis & infidel. secunda part. cap. 8. cum sequentibus. Alphons. de Castro libr. 1. cap. septimo de iust. hæretic. punit. Tabiensis in summa verb. hæreticus numero 1. verficul. vnde ad hoc quod proprię. Simanc. de Cathol. instit. titul. 31. numero quarto, Albert. in tractatu de agnoscend. assertionibus quæstione 2. numer. 2. Couaruuias libro tertio cap. primo, numero secundo Variarum resolut. versiculo hinc sanè deducitur, Conradus Brunus libr. primo cap. secundo de hæret. D. Antoninus in summa secunda part. titul. duodecimo cap. quinto. §. primo, Ioann. Rojas tract. de hæret. part. 1. numer. 40. Melchior Canus libr. duodecimo cap. octauo de locis Theologicis. Francis. Pegna in secunda part. Director. Commentario 57. versicul. ad hanc respondemus,

69 mus, quod vtiq; procedit: quia † quotics in aliqua dispositione requiritur aliqua qualitas, illa omnino probari debet: Ioan. Andr. in c. 1. de homicid. in 6. & ibidem cęteri Canonistę. Bald. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appellation. idem Bald. in l. si quis nō dicam rapere. C. de Episcopis, & clericis. Bart. in l. 1. §. 1. ff. ne quid in loco publico. Alexand. consil. final. vol. 2. & consil. 1. num. 42. volum. 3. & Gulielm. de Peru. consil. 36. nu. 7. dicit, quòd vbi aliqua qualitas adiecta maleficio lacerat legis dispositionem, & superponitur in iudicio ad puniendum, debet singulariter & conclusiuè probari. l. prætor. §. docere. ff. de vi bonorum rapt. & nō dicitur factum probatum, nisi etiam probetur qualitas. l. si quis alium. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius vocat. Cyn. Bald. & Salicetus in l. 2. C. de probat. cap. notificasti. 33. q. 5. Bart. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. Corn. con. 197. vol. 2.

At verò quia posset contingere, vt reus se profiteretur non Christianū, vnde ludificaret intētionem Promotoris fiscalis (nā dicere [qui cum esset Christianus baptizatus] pertinet ad proprietatem) cuius propositi probatio penes fiscalem foret, vt illum fuisse Christianum baptizatum manifestaret. Hac de causa superaddere de-
70 bet † fiscalis in accusatione [vel cùm reperiatur vt talis, & in possessione vel quasi possessione Christiani esset] hinc si reus accusatus reperiretur in quasi possessione Christiani, sufficeret. Nam † hæc incorporalia iura
71 sunt quę tangi nequeunt, & possideri non possunt, sed & similitudinem rerum, quasi possideri dicuntur: vt probat tex. in l. etiā. §. 1. ff. de petitione hæredit. & Caius in l. 1. ff. de rerum diuisione.

Tunc transfertur onus probandi in reum quod non sit Christianus: fiscalis enim fundatam habet intentionem suam. Nam præsumptio est in contrarium, si reperitur in ea quasi
72 possessione: signa † autem huius quasi possessionis hęc sunt: videlicet si reus se Christianum nominabat, & ab alijs se nominari patiebatur, & communiter talis reputabatur, & gaudebat priuilegijs & expētionibus ac prerogatiuis, quibus cęteri Catholici Christiani solēt gaudere. Ex quibus simul
73 collectis oritur † violenta præsumptio iuris, quâ mediante onus probādi transfertur in reum, quæ sufficiens est ad condemnationem. Natta consil. 170. num. 2. vers. nec probant talia testimonia. volum. 1. & Cephal. consil. 435. numer. 86. vers. vbicumq, etiam præsumptio. vol. 3. idem Natta consil. 475. numer. 10. versicul. sed præsumptio. volum. 2. Salicetus in l. siue possidetis. num. 18. C. de probat. Abb. in cap. quanto. nu. 3. de probation. Brunus in quæst. 4. 1. part. de indic. & tortur. Bald. in d. l. siue possidetis. numer. 15. versicul. quædam est præsumptio. Ioann. de Imol. l. hoc iure. numer. 13. colum. final. ff. de verborum obligat. vbi tradit quòd iura quæ dicunt prę-
74 sumptionem † iuris onus probandi in aduersarium transferre, debent intelligi de illa violenta præsumptione, quæ fit loco probationis: sequitur Corn. consil. 230. nume. 54. Bald. consil. 376. nume. 32. Bellamera in cap. accusator. nu. 10. vers. ad de hoc intellige. col. final. 6. quæst. 5. Angelus in repet. l. sciendum. nume. 26. ff. de verb. obligat. Cùm igitur hæc † præsumptio ef-
75 ficiatur à nobilibus, & euidentibus coniecturis, proculdubio censetur præsumptio iuris approbata, quæ onus probandi transfert in aduersarium reum. d. l. siue possidetis. l. Quintus Mutius. ff. de donat. inter vir. & vxor. l. si. pactum. l. quinquaginta. l. cū indebito.

Universidad de Deusto
Biblioteca

indebito. §. sin verò ff. de probat. l. ne codicillos. C. de codicillis. l. non est verisimile. ff. quod metus causa. can. accusator. 6. quæst. 5. c. 1. vt Eccles. iast. benefic. sine diminut. c. final. §. sanè. de iureiurand. cap. quia sunt culpæ. dist. in. 28. cap. contra morem. distin. 100. cap. requisisti. de testament. cap. constitutus. de religio. domib. cap. cùm nõ liceat. de præscript. cap. quia verisimile. eod. titul. capit. 2. de restit. spol. cap. super hoc. de renunciat. facit tex. in capit. iudicas. 3. quæst. 9. & capit. post cessionem. de probat. l. si qua per calumniam. in fin. C. de Episcop. & cleric. l. 2. C. de errore aduocat. l. 1. C. ad leg. Cornel. de sic. hanc sententiam tenuerunt glossatores, in d. l. 2. ff. de probat. & glos. in l. ne codicillos. C. de codicill. & alij plures, quos consulto amitto. Et Innoc. in cap. cùm in iure. sub num. 4. vers. sed dices. de officio delegat. & Archidiac. in d. c. accusator. num. 4. vers. nulla fit. 6. q. 5. & Præpos. in d. cap. contra morem. in princip. de renunciat. dist. in. 100. & in. d. cap. accusator. Ægidius Bellamera, in d. cap. contra morem. numer. 4. Antonius de Butrio in d. c. cum in iure. col. 5. in fine, de procurator. de officio delegat. & in d. c. 1. col. 5. in fine. vers. tu conclude. vt Eccles. iast. benefic. & ibi Abb. num. 17. vers. in glos. super verb. actore. col. 2. Ioan. de Imola in d. capit. cum in iure. numer. 7. de officio delegat. & alij quamplurimi quos longũ esset recẽsere. Satis ergo iuridicè in accusatione proponitur prædicta clausula, & ex his actibus satis qua si possessio, probatur, vt tradũt Doctores in cap. per tuas. de probat. & in d. l. Barbarius Philippus. ff. de officio præsidis.

76 Item dicitur † in accusatione [neglecto timore Dei &c.] iure optimo hęc addita fuit clausula in accusatione, quia peccatores qui proteruè, ac impudenter delinquunt, & in peccato perseuerant grauiori pœnâ afficiẽdi sunt. text. in. c. consideret. de pœnitẽt. distinct. 5. cap. schisma. 24. quæst. 1. l. inficiendo. §. infans. ff. de furt. cap. 77 ita nos. 15. quæstion. 2. sic etiam † hæretici qui pertinaciter in errore persistunt, contradicendo articulis fidei, traditionibus Ecclesiæ Catholicæ, ac reuelationibus Dei, eiusdem timore & reuerentiâ postpositis seueriùs puniri, & curiæ sæculari tradi debent. capit. super quibusdam. §. super quo. liber. de verborum signif. Albert. de assert. Cathol. quæst. 3. & 29. numer. 8. &. 33. Alphon. de iust. hæret. punit. capit. 6. Simancas de Cathol. Institit. tit. 48. Franc. Pegna in. 2. p. Director. comment. 1. pag. 88. & Eymeric in eadem. 2. p. quæstion. 34. & ibidem Frãc. Pegna cõment. 59. Ioan. Rojas. reg. 23. de hęreticis. & in 2. p. eod. tit. de hæret. assertio. 45. vbi copiosè.

Contemnit etiam hæreticus iustitiam, & rigorem eius, cùm sciat seuerissimè se debere puniri, & nihilominus contra fidem Catholicam & præcepta Ecclesiæ patrat hoc scelus, & ideo ad grauandum eius peccatum ponitur in accusatione, [quod neglecto timore Christi seruatoris nostri, & spreto rigore iustitiæ huius sacri tribunalis.]

78 Ponitur etiam † in accusatione, [fecit & dixit aliquid hæreticũ credulitas contra fidem, cùm resideat in animo (cuius solus Deus est iudex & cordis scrutator) non potest videri ab homine, sed voluntas, seu credulitas, seu error indicatur secundum verba, vel facta exteriora, & ex ijs pręsumitur malus animus, & error, nam
79 † humanæ aures & oculi talem iudicant animum, quales sunt actus exteriores. tex. in capit. humanę aures. 22. quæstion. 5. l. non aliter. ff. de legat. 3. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercitor.

action. capit. ex literis. de sponsal. Verba enim signa sunt eorum, quę animo
80 adhærent: neque † quis præsumitur dicere, quod prius non cogitauerit. l. Labeo aliàs legata. C. de liber. legat. Talis quippè præsumitur quis, qualia verba profert, si malè autem loquatur malum censetur habuisse animũ & intentionem tex. in. capit. 1. de præsumpti.
81 † non tamẽ intẽtio verbis, sed verba intẽtioni debẽt deseruire c. intelligentia. de verb. signif. capit. 1. de reg. iuris. quibus rationibus valdè confert
82 illud axioma, scilicet: quòd actus † præsens præteritam intentionẽ declarat, tex. in l. si hi qui adulterij. C. de adulter. l. cũ quis. C. de naturalib. liber. intentio autem aliter probari non po-
83 test, solus enim Deus † scrutator est cordium. glos. in capit. de occidendis. 23. quæstio. 5. & in Clem. exiui de paradiso. de verb. signific. & in l. 2. ff. de interrogat. action. & per dicta iura Marcus Mantua cons. 24. numer. 4. Barbat. cons. 42. nume. 14. per. cap. nouit. de iudic. vol. 1. capit. tua. in fin. de Simon. cum concord. glos. in Clemẽt. vnic. de reliquijs & vener. sanct. Blancus de indicijs numer. 57. vers. 15. Ioã. Lupus in tract. de matrim. & legit. 1. part. numer. 6. & 10. vbi inquit esse quasi impossibilem probationem, vt plenè Corn. cons. 81. numer. 16. vol. 1. & cons. 124. nume. 3. & Homod. cons. 63. numer. 3. per verba etenim quid in animo quisque tenuerit facilè pro
84 batur, nam verba † inuẽta sunt, vt dicentis animum exprimant, & declarent, vt inquit Alciat. in lib. 1. in princip. tractat. de verborum signific. & ante eum Cicero in Topicis. Ideo qui
85 confitetur † factum hæreticum, sed negat intentionem impiam, non est audiendus: quippè qui in malis factis malus præsumatur animus. & nemo existimandus sit dixisse quod priùs mente non agitauerit, & cum in ver-
86 bis † non sit ambiguitas, non debeat admitti voluntatis quæstio. l. si non conuitij. C. de iniurijs. l. Labeo. ff. de supell. legat. l. ille aut ille. ff. de legat. 3. imò relaxari potest. vt tradunt Archid. Ioan. And. Domin. & alij in cap. quicumque hæreticos. numer. 3. &. 4. de hæret. lib. 6. Albert. de agnoscend. assertionib. q. 8. n. 12. & q. 25. nu. 14. & q. 12. numer. 17. & quæst. 34. nu. 53. & in Rubric. de hæret. libr. 6. quæstion. 13. numer. 68. & quæstion. 2. numer. 61. Alphons. de cast. de iust. hæret. punit. lib. 1. cap. 1. & c. 7. Turre-cremat. in sum. de Eccles. 2. part. lib. 4. cap. 4. & 13. Simancas de Cathol. institit. tit. 13. numer. 15. Ioan. Rojas tract. de hæret. 1. p. num. 276. & n. 311. cum seqq. & in 2. p. assert. 17.

Qualiter autem deprehendatur
87 hæreticus † ex verbis aut factis, præscripsit Eymer. in 3. p. Director. in tit. de signis & indicijs exterioribus, & ibidem Franc. Pegna comment. 24. vers. verum nos. & vers. illa facta. Et probantur ex c. contra Christianos. de hæret. lib. 6. cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. c. inter solicitudines. de purgat. canonica. cap. ad abolendam. §. illos quoque. de hæreticis. cap. super eo. &. cap. accusatus. §. eum verò. de hæret. lib. 6. cap. accusatus. §. ille quoque, de hæret. eod. lib. 6. cap. excommunicamus. 1. §. qui autem. de hæret. cap. filij. de hæret. lib. 6. quibus ostenditur omnem hæresim bifariam deprehendi, & detegi: verbis, scilicet aut factis. Verba † enim & facta signa
88 sunt indicantia interiorem mentis cõceptum. Aristoteles lib. 1. de interpretatione: & Imperator in dict. l. si non conuitij. C. de iniurijs. Albert. de agnoscen. assert. quæstion. 30. vbi po-
89 nit septemdecim modos, quibus † hęreticorum pertinacia conuincitur: quos gradatim, & plures alios recensere placuit. Eum etenim hæreticum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicimus ex verbis deprehendi, qui aliquid dixerit contra septem genera veritatum Catholicarũ, & articulos fidei, & in specie sub illis generibus contenta, vt docet Eymericus in 2. p. Directorij, & ibidem Pegna commentario 27. Turre-cremat. in summ. de Ecclesia libr. 4. part. 2. cap. 9. & 10. Vmbertus Locatus in oper. Iudic. Inquisitorum verb. credibilia. numero 8. Arnald. Albert. de agnos. assert. quæstion. 5. sunt autem ea quę sequuntur, Primum earum veritatum quæ in libris sacris habentur expresse. Secundum earum quæ ex sacris literis necessariâ consequentiâ deducuntur. Tertiũ earum quæ verbotenus Christus Apostolis, & Apostoli Ecclesię tradiderunt. Quartum earum quæ in concilijs vniuersalibus diffinitæ sunt. Quintum earum quæ à sede Apostolica sunt fidelibus ad credendum propositæ. Sextum earum quæ de fide ac refutatione hęresum sancti Patres vnâ mente vnoque consensu docuerunt. Septimũ earum quæ ex tertio, quarto, quinto, & sexto generibus cõsecutione firma ac necessaria deriuantur. Quibus Catholicis veritatibus demonstratis, facilè est hæreticas propositiones patefacere. Illæ enim hæreticæ censebuntur, quæ his Catholicis dogmatibus repugnãt. Quos Catholicarum veritatum gradus tradidit Melchior Canus lib. 12. capit. 7. de locis Theologic. vbi singularem ac plenam prædictorum inuenies explicationem, quam Franc. Pegna in d. 2. p. Directorij comment. 27. descripsit.

90 Ex factis † autem deprehenditur hæreticus quoties ex eo oritur violenta præsumptio, si tamẽ approbata est, & in contrarium non admittit directam probationem. Veluti transire ad ritus Iudæorum se circuncidendo, vel ad ritus quorumuis infidelium: hoc enim factum indicat hominem hæreticum vel Apostatam. dict. capit. contra Christianos. de hæretic. libro 6. Et qui animo pertinaci per annum in excommunicatione perstitit. cap. cum contumacia. de hæretic. libr. 6. Concil. Trident. sess. 25. sub rubric. de reformat. c. 3. §. in causis quoque. Eymeric. in 2. p. Director. quæstione 47. & Franc. Pegna cõment. 72. vers. quidam sunt excommunicati non in causa fidei. Qui etiam in purgatione canonica deficit. cap. inter solicitudines. de purgation. Canonic. Et qui relabuntur in hæresim, iuris præsumpt. hæretici putantur. cap. ad abolẽdam. §. illos quoque. de hæretic. cap. super eo. capit. accusatus. §. eum verò. de hæret. libr. 6. Et qui visitando, receptando, deducendo, associando, dona vel munera eis donando, vel mittendo, cum hæreticis communicat, hæreticus etiam iudicatur. cap. accusatus. §. ille quoque. de hæretic. libro 6. Qui dum malè valent, petunt ab hæreticis consolari: ij etenim hæretici habentur. capit. filij. de hæret. libro 6. Alios etiam casus recẽset Albertinus in tract. de agnos. assert. quæst. 3. num. 7. & quęstion. 30. numer. 2. eiusmodi ferè sunt etiam omnia illa facta, quæ numerat Concilium Biterren. capit. 26. & 29. quæ refert Franeis. Pegna vbi suprà. Plura alia facta deduci possunt ex glos. communiter recepta in d. c. accusatus. § sanè. vers. apparent. de hæret. libr. 6. Zanchinus in tract. de hæret. cap. 22. numer. 7. ex quibus vehementer hæresis suspiciones oriuntur, vt ad aras idolorum thus incendere, dæmones colere, & inuocare, ab eisque responsa petere, sidera venerari. Hæc quidem manifestæ hæresis
91 sunt signa. De alijs † quæ suspicionem inducunt leuem, videndus est Zanchinus in tract. de hæretic. capit. 7. numer. 7. & capit. 35. numer. 2. vbi

vbi Campegius, & Felinus in. cap. ad abolendam. nume. 2. de hæret. Albertinus vbi suprà quęstion. 8. numer. 12. Rojas in tract. de hæret. p. 1. numer. 304. His referri debent fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, & ij qui fidem Catholicam & sacrum Inquisitionis officium, directè vel indirectè persequuntur & impediunt, de quibus latè Eymericus in 2. p. Directorij quæstion. 50. Albertinus vbi suprà dict. quæstion. 30. numero 60 Simancas de Cathol. institit. tit. 31. numer. 14. iudicium igitur humanum iustè iudicat illum hæreticum qui aliquid dicit vel facit contra fidem, & præsumitur errorem habere in intellectu & falsam credulitatem; & ideo meritò ponuntur dicta verbà in accusatione.

92 Ponitur † etiam in accusatione [& speciatim cum accuso] nam in principio accusationis: vt in genere accusatur hæreticus, oportet vt ad indiuiduos actus, & errores deueniat fiscalis, eos specificando: vt ex quibus resultat & constat illum hæreticum esse, cognitu non sit difficile: idq; ex præcepto instruct. Matritianæ anni
93 1561. cap. 18. Ideo † ponitur primùm capitulum [quòd cum esset in certo loco ciuitatis:] Non specificatur tempus certum, dies, nec locus commissi criminis in indiuiduo, aperiendo diẽ mẽsis, & locum loci, vt clariùs & apertiùs innotescat & patefiat veritas cõfitentis, nam si ipse confitetur delictum commisisse in loco & tempore pro vt testes asserunt, & deponunt, præsumitur verisimilis confessio, sufficit enim mensem & annum in libello præscribere, iuxta tex. vbi Bart. & omnes communit. in l. libellorum. ff. de accusat. canonizatum in cap. libellorum. 9. quæstion. 8. & in capit. tuæ, &
94 ibi DD. de procuratoribus: aliàs † si non apponeretur certum & præscriptum tẽpus, tunc libellus vel inquisitio non procederet, etiam procuratore fiscali non apponente, vt in d. l. libellorum. vers. quod si libelli, vbi notat Bart. in l. edita. col. 2. C. de edendo & Ioan. de Amicis in cons. 127. col. 9. vers. vltima conclusio sit.

Nam contingeret quod aliquis ob timorem ne duceretur ad torturam vel propter tædium longissimi carceris fateretur delictum, quanuis illud non commiserit; si verò omnia explicarentur in accusatione, locus indiuiduus, ac tempus, nõ posset de facili deprehendi veritas confessionis, quod vtique prohibitum est, ne ex editione dici, & loci, reus in testium cognitionem deueniat, aut quippiam fraudis excogitet: quod probationes & processum impediat, quamobrem in sancto Officio ferè semper sine loco, die & consule fiunt, mensis † tamen, & ciuitas, aut oppidum designari solet. tex. in l. 1. §. editiones. ff. de edẽdo. quod proculdubio procedit, nisi reus petat diẽ & locũ aperiri, ac declarari, & iudicibus videatur id cõuenire, ne alicui defensio auferatur. Tũc † enim fieri potest, adhibita tamẽ priùs cautione: ne quid detrimenti testes capiant. l. defensionis. C. de iure fisci. lib. 10. Bart. Bald. Angel. & Iason in l. 2. §. vlt. de eo quod cert. loc. Clem. pastoralis. de re iudic. l. 1. quomodo in læsæ maiest. crim. proced. glos. verb. figura iudicij. Bald. in l. cum fratrem. C. de his, qui vt indign. l. vt vim. de iust. & iur. Felinus in cap. quæ in Ecclesiarum. de cõstitu. Bart. Bald. & alij in l. final. C. si contra ius, vel vtilitatem publica defensio est de iure naturali. l. 1. §. cum arietes ff. si quadrup. pauper. feciſſe dic. Clem. pastoralis. §. Cæterùm. de re iudicata. l. vt vim. de iust. & iur. l. scientiam. §. qui cũ aliter. ff. ad leg. Aquiliã. l. 1. C. vnde vi. l. 2. & 3. C. ad leg. Cornel. de sic. l. 2. tit. 8.

partit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

partit.7.l.3.&.4. titul. 23.*de los homicidios* libr. 8.noui Ordinamenti. Quod
97 vtique adeò verum est, vt quanuis † is qui se defendit debeat obseruare moderamen inculpatæ tutelæ,vt notant DD.in d.l.1.C.vnde vi. & in d.l. vt vim & in cap.significasti.de homicid.licet excedat modum inculpatæ tutelæ,& aggressorem suum occidat, non tamen est puniendus pœnâ mortis, tanquam dolosus, sed aliâ mitiori pœnâ, propter excessum commissum ita Ioann.Andreas in cap. significauit.de pœnitent.& remission.glo. in summa. 23. quæstion. 1. Angel.de malefic. ibi.dictus Titius se defendêdo.vers.aduertas etiam.Cæpola cons. 29.caus.crimin.col.penult.Hippol.in l.1.nu.41.ad leg. Cornel. de sicar.Tiraquell.de pœnis temperandis cap.1. numer.6. vbi latè. Præterea facit alia non pœnitenda ratio, quia posset faciliter contingere,quòd reus in multis locis docuerit hæresim, vel affirmauerit errores suos, & cognoscens se accusatum in genere,confitetur delictum in omnibus locis, intelligens quod si de vno loco confiteretur, defectuosa appareret confessio.

Nec existimet aliquis ex eo tolli defensionem rei, cùm videatur ad illius defensionem pertinere, scire locum in individuo,in quo delictũ fuerit commissum, vt possit se defendere,vel negando eo tempore ibi fuisse coarctando negationem loco & tempore;quæuis enim negatiua,vaga, pura & simplex est improbabilis.tex. in cap.super his. in fin. de renunciatione.vbi inquit,quòd negantis factum per rerum naturam ,nulla est probatio:& idem notatur in cap. accusator 6.quæstion.5.& in l.actor.C.de probation.& in cap.bonæ memoriæ.§.contra verò legati.de election. & in cap. quoniam contra. in princip.de probation. vnde dixerunt DD. huiusmodi negatiuã adeò improbabilẽ, vt neq; directè neq; indirectè probari possit. glos.in d.c. bonæ memoriæ.verb. per rerũ naturã. vers.& hæc negatiua pura.& in d.c. accusator. vers. negatiua facti.6.q.5.Speculator in.§.probare in princ.de probation.& egregriè Abb. in d.cap. bonæ memoriæ. numer. 13. vers.& pro clariori intellectu.de election. & ante ipsum Ioann. Andr. ibi. numer.43. vers. item dicitur natura. col.8.& Anton.de Butrio numer. 51. Salicet.in l. 1.in fine.ff.eodem. Butrigar.in d l.actor. vers.quæro ergo quo tuplex.C.de probation.& Cynus ibi sub.numer.4.quorum ratio est, quia probatio debet fieri per species ,& differentias: sed illud quod negatur non est,illud verò quod non est, non potest habere substantiam , neque species,neque differentias: ergo negatiua probari non potest, vt ait Iacob.Butrigar.in. d l. actor. col. 1.Florian.in.l.2.ff.de probat. sub numer. 5. quod vtique à fortiori procedit, quia probatio fieri debet per causas :sed non entium nullæ sunt causæ , neque qualitates,ergo eorum non fit probatio.Secus autem dicendum est in negatiua,quæ sit loco,& tempore coarctata,hæc enim † cum cadit in sen-
98 sum testis, erit probabilis. glos. communiter approbata in l.optima.C. de cõtrahend.& committend.stipul.Socin. iunior cons. 12. numer. 22. volu. 2.Curt.in allegat.tract.de testib.conclus.2.Grammat. Decis. 56. numer.4. Franc. de Mardeus Delphinat.266.p. 2.Boss.titul.de defensione reorum n. 17.latè Faber de testib. conclus. 3. n. 3.Nihilominus tamen sufficienter satisfit omnibus,nam quando in sancto Officio fit publicatio testium , si reus perseuerat in negatione , tunc plenior testificationũ relatio datur reo vt ipse possit se defendere, defensiones legitimę dari debent inquisitis de crimine

99 mine hæresis:quoniam † iusta defensio est de iure naturę,& propterea nullo modo potest aut debet denegari.l. vt vim.ff. de iustit. & iur.& ibi commun.DD.l.quotiens.C.de precib. imperat.offerend.Clemen.pastoralis.§. cæterùm defectus. de sententia & re iudic.Franc.Pegnain.3.part.Director. comm.28.vers.ac defensiones.

Subiungitur altera hæc clausula[at que communi æstimatione talis reputatus] quâ significat Fiscalis cõmuni omniũ famâ hæreticũ reum pro Christiano habitũ esse,vt de eo nulla apud vllum mentio in contrarium facta fuerit:nos de fama suprà multis diximus, vt iam nemo dubitet quã vim in probationibus illa obtineat:hoc loco ne quid repetamus tantùm monebimus,
100 Famã† veteribus Poetis pro Dea cultam, quasi à mendacio alienam fuisse, vnde Martialis.

Crede mihi ,verum dicere Fama solet.

Apponitur statim & illa clausula[Si 103
mulque Christianorũ exemptionibus ac immunitatibus gaudens: & eorum priuilegijs vtens,& vti debens]in verbis istis Fiscalis duo cõsiderãda,& agitanda proponit.Primùm quæ sunt exẽptiones , immunitates, & priuilegia Christianorũ,quorũ vsus prohibitus sit Iudæis,Saracenis,Paganis , Mahumetanis,& reliquis siue idololatris siue Ethnicis: deinde an si Iudæi & cætera id genus hominum priuilegijs Christianorum vsi sint,debeant vt hæretici Christiani puniri. Priuilegia quidem † Christiani in genere illa sunt,
101 quæ ciui Romano cõpetunt: ex ordine verò,vt Christianus possit nuptias iustas [& legitimas inire, liberos quoque iustos,& legitimos gignere,testis esse,hæreditatem adire:vt testamenti factionem habeat ,donatione Christianum afficiat, & à Cristiano dona-
102 tionem admittat, dignitate quâlibet decoretur, ius dicat , aduocationibus fungatur , militet , fruatur annonâ publicâ, doceat,& in Ecclesiam confugiat , quæ omnia Iudæis & Paganis , quædam etiam hæreticis Imperatorum constitutionibus prohibita sunt.† Nam quod matrimonium iure non contrahant,constituerũt Valentinianus,Theodosius,& Archadius Imperatores l. ne quis Christianam, 6.& l.nemo Iudæorum.7.C.de Iudæis & Cælicol.cui consonat illud Genes.6. [erũt duo in carne vna]Exod. 34.Deuteron.7.3.Reg.cap.11.2. Esdr. capit. 9. Act.2. cap.15.1. Corinth. 6. can.caue. & can. non oportet. 28. quæstione 1. Concilium Loadicen. cap. 31. Chalcedonense capit. 14. Carthagin. capit.21. Tertullian. libr. 2. ad vxorem Cypriã.libr.3.ad Quirin.& D.August. 1.de adulter. coniug. adeò quidem, vt si alter coniux paganus,alter Christianus sit,& inter eos contractus cõfectus, rescindẽdus omnino sit huiusmodi contractus.l. penult. in fine. C. de sponsalib.† Testimonij quoque ferendi ius non habent, idque illis adẽptum ab ijsdem Imperatoribus: vt est in l.3.C.de apostatis, ibi [à consortio omnium segregati sint,à testimonijs alieni, &c.] maximè verò in criminalibus vt est in capit.1. & capit. Iudæi. de testibus.& in capit.pagani. & can. si hæreticus. 2. quæstione 7. in eam venit sententiam Speculat. & cum eo Ioann.Andr.in add. titul. de teste. §.1. versic. item quod est Iudæus. & Bart.in l.1.in 9. oppos. C.de sum. Trinit.Marsil. quoque cons.12. cor mundum.nu.14.& seqq.& singul.41. decis. Neapolitan. 214. ac videndus latissimè Susan. de Iudæis. parte 2.capit. 5. numer.9.& seqq. cuius rei ratio pendet ex infamia qua suffusi & notati sunt,vt not.in Authen. Gazaros. C. de hæreticis: cui assentitur Marsil. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

consil. 12. numer. 14. versicul. & facit ratio, sed & Socin. consilio 62. col. penult. versic. 2. hæc opinio in 1. & Crauet. cons. 63. dicendum. numer. 6. pendet quoque hæc eadem ratio ex 106 eo quod viles, abiecti, & humiles cõditione & statu, & re ipsâ sint, probatur ex text. in l. vltim. C. de Iudæ. & 107 cælicol. id voluit Alexand. consil. 13. numer. 1. vol. 7. Socin. consil. 86. col. penul. in fin. 4. vol. & Tiberius Decian. tract. criminal. libr. 5. cap. 13. num. 9. & 10. hinc est quod Iuuenal. pergraphicè eos depingit quasi vilissimos Satyr. 3.

Nunc sacri fontis, nemus & delubra locantur
Iudæis, quorum cophinus, fœnumque supellex.

& Satyr. 6.

——*Cophino fœnoque relicto*
Arcanam Iudæa tremens mendicat in aurem.

104 Heredes † illos fieri vetuerunt ijdem Imperatores d. l. 3. ibi: [à nemine ſ ribantur heredes. & l. vltim. C. de hęretic. & Manich. addo & illud nec eos legatum posse capere: quin si Christianus, Iudæo vel Pagano legaret, excommunicaretur etiam post mortem. cap. sanè profertur. vbi glos. in verb. permittantur. 24. quæstion. 2. in capit. Iudæi. 2. vbi Hostiens. col. 2. 108 verbo ex testamento. & in l. 1. C. de Iudæis. & in l. cum senatum. ff. de reb. dubijs, quod minimè coarctatur ad legatum quod fieret collegio siue Synagogæ aut Moscheæ, sed etiam extenditur ad legatum vni ex illis collatum, doctrina est Felini in capit. Iudæi. colu. 2. de Iudæis, nec sunt audiendi DD. qui contra sentiunt in d. l. 1. C. de Iudæis. de quibus omnibus vide, quæ traduntur à Deciano in d. tract. crimin. tom. 1. libro 5. capit. 105 13. Quâ † ratione nec testamenti factionem vllam habent, vt ijdem Imperatores sanxerunt. d. l. 3. ibi: [testamenti (vt iam ante sancimus) non habeant factionem.] Donare † item nemini possunt ex sanctione Iustiniani. l. sanctæ. 17. C. de hæretic. [neque donant (inquit) aut aliter alienant]. Nullus † autem dignitatis particeps fieri potest, nec ius dicere ex Valentiniani & Theodosij prohibitione. l. hac valiturâ. C. de Iudæis & cælicol. ibi [quibus omnes administrationes & dignitates interdictę sũt nec defensoris ciuitatis fungi saltem officio: nec patriæ honorem arripere concedimus] extendunt DD. hanc decisionem vt eisdem interdicta sint officia publica & commercia omnia. Ex ijs enim nõ posset non inferri grauamen Christianis, vt in capit. vltim. vbi Abb. notab. 1. de Iudæ. nec rem faciunt in eo Iason in Rubrica ff. de iust. & iur. & Bart. in l. final. C. de Iudæis, quorum ea opinio est, vt à publicis tantùm muneribus arceantur. Et quidem perperam; nam à priuatis muneribus etiam repelluntur, cùm neque quæstoriam dignitatem, neque aduocationẽ possint exercere. vt per Ioan. de Platea in l. probatorias. C. de diuers. offic. libr. 12. & in l. omnes. C. de decurionibus libr. 10. & Decian. dict. cap. 13. numer. quinto. Aduocationibus † fungi, siue militiæ, siue togę, nullo pacto possunt, ex constitutione Iustiniani in l. quæ de Samaritis 18. C. de hæret. & Manich. & d. l. hac valiturâ. Id quoque extenditur per DD. adeò vt notarij siue tabelliones existere nequeant. Iason in rubric. ff. de iust. & iur. colum. 1. vers. similiter Iudæis: sed nos latiùs producimus ad medicinam vsque, vt gradum in facultatem medicinæ nullum adipiscantur, nec principis valetudini præficiantur; nam dicerentur habere dignitatem qua de re Bart. in l. 1. C. de comitib. & archiatr.

archiatr. lib. 12. priuatorũ enim medici sine gradu esse posſũt, vt per Anan. in rubric. de Iudæ. Et Decian. d. capit. 109 13. numer. 5. Neque † militant cum id veritum sit ex eodem nomocan. relato vt suprà, & rescripto Iustini Imperator. in l. Manichæi. 12. l. quæ de Samaritis. 18. C. de hæreticis. & l. nemo militet. 20. C. de Episcopal. audient. vbi in hæc verba, [Nemo militet, qui non apud acta testificatus cum tribus sit, propositis sacrò sanctis Euangelijs, se esse Christianum orthodoxũ] eosdem vero annonâ publicâ non frui comprobatur ex eodem nomocanone in fine in hæc verba: [Pagani neque publicâ fruuntur annonâ, nec secundum sactam quidem formam] eo 110 dem † etiam loco traditur docendi facultatem vsurpare non posse [Non 112 docent Pagani (inquit) qualemcumque doctrinam] quod & idem traditur d. l. quæ de Samaritis. C. de hæretic. & Manich. His adstipulantur quæ tradit Bart. in proœm. C. in 3. col. versic. quæro circa hæc. & in l. omnes. 3. C. de decurionib. libr. 10. & libro 1. 113 colum. 2. C. de dignitatib. libr. 12. & in l. vltim. verbis vltim. C. de postuland. & in l. generaliter §. final. de decurionibus. & per Ioann. de Anan. in rubrica de Iudæis. & Felin. in capit. 1. eodem titul. col. 2. Decian. d. capit. 111 13. num. 5. Quod † autem non liceat illis in Ecclesias confugere, siue pro debito siue pro crimine, palàm est in l. 1. C. de his qui ad Ecclesiam confug. quæ & extat pro. l. 2. C. Theodosiano, eodem titul. facit ad hęc quæ scribit Oldrad. consil. 54. aufugiens pro debito. colum. 2. versic. qui de Iudæo, & quæ Azo in summa. C. de titul. neque aliter omnes DD. ad d. l. 1. & glos. in §. sed neque. verbo cogentur. in fine. in authent. de mandat. principum. & Ioannes de Anan. in capit. Iudæi. 1. de Iudæis. colum. 2. versic. nunquid autem Iudæi. & hanc communem dicit Marsil. in l. ex senatus consulto. col. vltim. ff. ad legem Cornel. de sicar. & pluribus Decian. in d. cap. 13. numer. 5. His igitur & alijs nõ paucis priuilegijs Christianorum priuantur Iudæi, Pagani, & qui sacro baptismo nunquam intincti sunt. & cum eis hæretici. Iam verò quod restat, explanandum est, an qui priuilegijs illis vsi sint, & se paganos esse profiteantur: puniendi sint an relaxandi. Equidem dico eos esse puniendos: sed cui crimini subiaceant fortè aliquis dubitabit: nam cum se Christianos non esse asserant pro hæreticis habendos, & puniendos esse non videtur consonum: imò accusandos tãquam falsi reos. Hoc enim iure ciuili obtinet, vt † si miles alijs militiæ insignibus vtatur, quàm debeat, incidat in pœnam legis Corneliæ de falsis. l. eos qui inter. 27. ff. ad leg. Cornel. de falsis. vbi sic Modestinus [Qui se pro milite gesit, vel illicitis insignibus vsus, est, vel falso diplomate vias commeauit pro admissi qualitate grauissimè puniendus est] quo loco Bart. & Cynus. At certè † expedit Ecclesiæ & Reipublicę Christianæ, vt pro hæreticis eiusmodi infidelitatis athletæ puniantur, & vt pro talibus in pœnam dentur quales se finxerunt & haberi voluerunt. Sic enim sua in eorum caput cudatur noxa. Id quoq; Iustiniani constitutione inualuit expressis quæ sequuntur verbis. l. quæ de Samaritis. C. de hæretic. & Manich. [Siquis (inquit) ad ea obtinenda simulet se orthodoxum, & appareat uxorem habens aut liberos hæreticos, & non adducat ipsos ad orthodoxiam, ejicitur. Si verò etiam lateat, non potest quid suarum rerum donare aut aliter alienare hæretico, sed hæc & hæreticam delatam ipsius successionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

vindicat fiscus. In vniuersum enim qui participes sunt militiæ, aut dignitatis, aut aduocationis, aut publicæ liberalitatis, aut applausus solos orthodoxos habent successores, & res ipsorum quocumque modo ad hæreticum delata, fiscus vindicat]idem traditur in d. nomocan. siue in l. vlt. C. de paganis & sacrific. & templ. ijsdem aut nonabsimilibus verbis: [Si verò propter militiam, vel dignitatem, vel facultates habendas, fingant baptizari & liberos aut coniuges ipsorum aut domesticos suos in errore reliquerint, & eos qui sibi attinent, & necessitudine iuncti sunt publicantur, & competenter plectuntur & Rempublic. non attingunt. Si verò non sunt baptizati, nec participes erunt in illa parte Reipublicæ neque domini erunt rerum mobilium vel immobilium, sed fiscus ipsa vindicabit, & congruè punientur, & exulabunt. Si autem apparuerint sacrificãtes, aut idololatrantes, vt Manichæi puniuntur] Pœna verò † Manichæorum summum est supplicium. vt constat ex l. 11. & l. 12. C. de hæretic. & Manich. Ex his patet eiusmodi fictores non aliter puniri, quàm si Christiani verè fuissent, quia priuilegijs & immunitatibus Christianorum vsi sint. Eodem modo quo quis se ipsum videndum exhibet, eodem quoque sumitur. Sic † clericus qui se negotijs sæcularibus immiscet, & officia prohibita sordidasque artes exerceat, aut habitu laico incedit, ipso facto clericatum negat, & à iudice laico potest puniri, tanquam laicus: tex. in capit. contingit. 45. de sentent. excommunicat. & capit. vltim. de vita & honestat. cleric. docent Socin. regula 56. in fallent. 8. Pract. Conrad. titul. de Inquisitione numer. 8. fallent. 21. & 22. Clarus. §. sent. quæstion. 36. vers. hæc autẽ. Alex. de Neuo cons. 60. nume. 4. Foller. in pract. crimin. verbo audiantur excusatores. numer. 48. & seqq. & Prosper Farinac. tom. 1. de inquisit. quæst. 8. numer. 95. Sic è conuerso laicus † qui rebus Ecclesiasticis animum intendit, & hæreses molitur, à iudicibus Ecclesiasticis optimo iure iudicãdus, quod legitur apud Sulpicium Seuerũ de Priscilliano, qui purè laicus erat, & hæresis suæ princeps à Cõcilijs duobus iudicatus est, & brachio sęculari traditus, nam omnis hæresis Ecclesiasticus, nõ etiam sęcularis, iudex est competens. capit. ad abolendam. &. capit. excommunicamus. de hæreticis. capit. vt Inquisitionis. §. prohibemus. de hæreticis in 6. DD. in capit. cum sit generale. de foro compet. Masuer. in pract. titul. de remission. ad finem. Simancas in Enchirid. iudic. violat. religion. titul. 6. & 66. Gundisalu. tract. de hæreticis. cap. 15. Federic. de Senis consil. 15. vol. 2. Boss. titul. de foro compet. num. 160. & titul. de hæretic. num. 10. & Squillacens. in tract. de fide Cathol. cap. 23. & 30. Afflict. Constit. inconsutilem. nu. 33. Rolan. Consilio 8. numer. 5. vol. 3. Alciatus in l. per niciosam. numer. 37. ff. de officio ordinar. Clar. in practic. §. hæresis. vers. hoc crimen. & Prosper Farinac. tom. 1. de inquisitione. quæstione 8. numero 127.

Ponitur etiam verbum [dixit aliqua verba hæretica siue suspecta, de hæresi.] Hæc † clausula ponitur quia verbis hæreticis colligitur quem esse hæreticum, cum mala verba, malum animum ostendãt, vt suprà diximus. ex verbis. † namq; hæreticis quis hæreticus cẽsendus est, qui ea protulit cũ in eos violẽtissima iuris præsumptione malus animo, peruersa volũtas, ac impia intentio, & credulitas præsumatur: d. l. si nõ cõuitij. C. de iniurijs. l. non aliter. l. ille aut ille. ff. de legat. 3. cap. 1.

cap. 1. de præsumpt. cap. is autem. can. humanæ aures. 22. quæst. 4. Ioan. Rojas tract. de hæret. 1. p. numer. 602. cum seqq. inquit enim Bald. allegando dictum Cassiadori, quòd † nullum maius mentis & fidei nostræ testimonium præfert quàm qualitas inspecta verborum. tex. in l. generaliter. 1. notab. C. de non numerata pecunia. & in l. tres denunciationes. numer. 5. C. quomodo & quando iudex. & in l. ad cognoscendos in princ. C. de ingen. & manumiss. & in rubric. de testibus in decretalibus. Iason in l. nec possessio. numer. 6. C. de testamentis. & in l. siquis filium. in fine. C. de liberis præteritis vel exheredatis. Dec. in l. semper in stipulationibus. numer. 4. ff. de regul. iur. Tiraquellus in l. si vnquam. in verb. libertis. numero 18. de reuocand. donat. Mens itaque est radix verborum, & eius substantia prima, & cor est Imperator linguæ & eam habet sicut Dominus mancipium sub iurisdictione sua, & voces † sunt notæ earum quæ in anima sunt passionum Bald. in. capit mandatum. in principio de rescript. idem in capit. bene 2. numer. 3. de postulatione prælat. & consil. 160. vol. 1. vbi dicit quod † lingua est nuncius, & organum intellectus, & tuba, & præco, ac mentis euidentissimum argumentum. Idem Bald. in capit. ex transmissa. numer. 2. de restitution. spoliat. hinc dicimus quòd non credimus † hominem velle nisi illud verbis explicet. l. repetendi. de conditione ab causam. l. quicquid adstringendo. 99. ff. de verb. obligat. idem Bald. in l. sed reprobari. in principio. per text. ibi. ff. de excusat. tutor. vbi ait: quod † ex loquela hominis animus iudicatur. ob idque sunt nomina, & verba in mente vt ostendatur voluntas dicentis, vt ex capit. 16. Matth. probatur ibi [Loquela tua manifestum te facit]

& Cicero lib. 1. de Legib. tradit etiam orationem esse mentis interpretem iuxta vulgare prouerbium. loquere & cognoscam te. quod refert Bald. in Rubrica de testibus in finalibus verbis in capit. super literis. numer. 11. de rescript. & oportet quod per verba affirmatiua asserat errorem, vt animus hæreticus præsumatur: nam licet quis proferat verba hæretica, si illa dicat vel quòd ea legit vel quòd ioco ea dicat, non censetur hæreticus: & ideo ponitur clausula [per verba affirmatiua.] ij enim hæretici affirmatiui habent eorum, quæ sunt fidei errorem in mente, & verbo vel facto ostendunt se habere pertinaciam in voluntate. capit. super quibusdam. de verb. signific. cuius hæc sunt verba: [super quibusdam mandatorum articulis, & infrà: tua deuotio postulauit à nobis qui sint dicendi hæretici manifesti, super quo tibi duximus respondẽdum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem Catholicam publicè prædicant, aut profitentur seu defendunt eorum errorem, vel qui coram prælatis suis conuicti sunt vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hæretica prauitate] latè expendit Auctor Repertor. Inquisit. verb. hæreticus. §. hæreticus affirmatiuus. & Campegius ad Zanchin. in tract. de hæretic. cap. 12. Vmbertus Locatus. in opere prçiudiciali verb. hæreticus, num. 25. vers. horum est hereticorum. Eymericus in 2. part. Director. quæstione 34. & ibidem Francis. Pegna Comment. 59. & alij plures.

Ex his † igitur constat impiã intentionem, pessimamq; incredulitatem ex factis seu verbis hæreticis violentissimâ iuris prçsumptione probari.

Ponitur † etiam in accusatione [vel fecit tale hæreticum,] quia vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

suprà diximus non solùm verbis, verùm etiam factis, vel signis detegitur animus hæreticus, veluti si quis crucē vel imagines Sanctorum, vel sacrosanctam Eucharistiam rumperet, vel quid simile, qualitas enim † factorum demonstrat intentionem, animum, & voluntatem actorum. l. quod ait lex. §. illud sanctissimè. ff. de diuort. ibi: animum habuisse: optimus tex in l. militis codicillis. §. veteranus. ff. de milit. testamenr. exteriora † quippe indicāt secreta animi interiora. l. si tamen sine culpa. §. ei qui seruū. ff. de ędilit. edict. ibi. [multo amplius est id facere quam pronunciare] & §. pauonum. instit. de rerum diuis. l. quidam in suo. ff. de cond. instit. tex. in cap. ex studijs. de præsumpt. cap. estote. de regul. iur. c. si quis diaconus. 50. distinct. c. qui viderit. 32. quæst. 5. plus enim † est aliquid factis demonstrare, quàm verbis enucleare, vt in d. §. ei qui seruū, & in l. reprehendēda. C. de instit. & substit. & latissimè Ioann. Rojas. 1. p. de hęret. numer. 284. Frāc. Pegna. 2. p. Director. comment. 59. pag. 343. & in accusatione delicta debent clarè & apertè manifestari.

Ponitur † etiam in accusatione alia clausula [adductis aliquibus sacræ scripturæ locis ac repente allegatis, vt suam impiam fulciret opinionem hæreticam] ad ostendendum magis † animum deprauatum rei, ex quo autoritati malè intellectæ nititur errorem adstruere, & tueri. capit. qui aliorum 24. quæst. 3. cap. super quibusdam. de verb. signific. Albertin. de assert. Cathol. quæstione 30. nume. 6. & quæstione 29. numero 25. Simancas in Enchirid. titul. de dogmatist. numer. 59. & de pœnis. num. 11.

Ponitur verbum † [grauiter reprehensus] consummata malitia præsumitur & pertinacia, quæ in hæresi requiritur, ex quo reprehensus non se correxit, & excluditur præsumptio, quod ex ignorantia peccet: pertinax † namq; dicitur, qui persistit in errore quem omnino deserere tenetur. Archidiac. in cap. hæresis. 24. quæstion. 3. Ioannes Monach. in Clemēt. 1. de vsuris. Albert. de agnoscen. Cathol. assertion. quæst. 3. & 29. Alphons. de Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. cap. 9. Eymeric. 2. part. Director. quæstio. 32. & ibidem Franc. Pegna comment. 57. Simancas de Cathol. instit. titul. 48. à nume. 1. Melchior Canus de locis Theologic. libr. 12. cap. 9.

Ponitur † in accusatione verbum [curans in dies suum ampliare errorem, & suo lapsu minimè contentus qua augmentatur grauitas delicti] † quando hæreticus suadet suos errores & illos alios docet, tunc dicitur dogmatizator, & grauiùs punitur. Hęresiarcha † enim propriè ille vocatur qui aut hæreses inuenit, aut inuentas alios docuit. Repert. Inquisit. in Verb. hæresiarcha. §. item dicendum. Locat. in opere iudiciali: in verb. hæreticus numer. 23. & verb. scriptura. nume. 7. Albertin. in tract. de agnosc. assertio. quæst. 29. nu. 23. & quæst. nu. 50. 60. Simanc. de Cathol. instit. tit. 47. numer. 54. Rojas. de hæretic. p. 3. assert. 43. & an dogmatizans † errores debeat admitti ad misericordiam si conuertatur propter primum lapsum, disputat alibi.

Ponitur † quoq; in accusatione alia clausula [quod hac suspecta doctrina fidei aduersa, & suo facto vel dicto minus recto, alijs circunstantibus morum probitate, religione, vitæque satis honestæ præstantibus, manifestam præbuisse occasionē ruinæ] quando hæreticus suis erroribus, multos ignorantes scādalizauit, grauibus pœnis debet puniri propter scandalum datum: quod vtique procedit etiamsi propositio hæretica non sit, dummodo

doscandalum notari posit. Vt scilicet, Ecclesiæ Romanæ abusus confictos coram plebe narrare, ieiuniorum & rituum aliorum sanctæ Ecclesiæ incommoda referre, quæ facilè idiotis & simplicibus, ac maleuolentibus causam ruinæ præstant, & scandalum generant: & sic vt † euitetur scandalum relinquitur veritas iuris positiui. Abbas in cap. qualiter & quando. de accusat. nullus tamen pro eo euitando debet incidere in peccatum mortale. Abb. in cap. cum ex iniuncto. de nou. oper. nunt. cap. qui multotiēs. de reg. iur. latè ac diffusè hanc materiam pertractat Turre-cremat. in summ. de Eccles. lib. quarto part. 2. cap. 11. Albert. de agnoscend. assertio. quæstione 6. Melchior Canus libr. 12. c. 11. de locis Theologic. Alphons. de Castro lib. 1. cap. 3. de iusta hæret. punit. Simanc. de Cathol. instit. titul. 54. Franc. Pegna in 2. part. Director. Comment. 28. tum etiam Christus Redemptor noster, vt habetur Lucæ cap. 17. [Qui scandalizauerit vnum ex his pusillis qui in me credunt] peccant † enim grauiter: cap. cauendum. 10. quæstione 3. & sunt rei eorum qui patiuntur scandala cap. hi quoscumq; 1. quæst. 1 ob quam causam † Christus Redemptor noster soluit tributum, vt euitaretur scandalum: cap. inter verba 11. quæstion. 3. quare † cum hi hæretici peruersi sint, & sua falsa doctrinâ in Deum scandalizentur, puniri, & reijci debent, & à communione fidelium separari. cap. ille proculdubio. 93. distinct. & vt hæresiarchæ, Magistri errorum dogmatizantes, aut perfectè hæretici tradi debent curiæ sæculari, vt leges ciuiles in eos exsequatur, & nullo modo recipi, aliàs non consuleretur saluti Reipubl. nam † eius interest nullum delictum impunitum relinqui. l. nunquam plura. de priuat. delict. l. si adulterium cum incestu. l. vim passam. ff. ad l. Iul. de adulter. optimè Simanc. de Catholic. instit. titul. 47. de pœnitentib. seu conuers. à numer. 54. cum sequentib. Ioann. Rojas de hæret. secunda part. assert. 43. Albert. de agnosc. assertio. quæstione 30. numer. 60. Repertor. Inquisit. in verb. docere quod in odium tanti sceleris procedit contra dogmatizantes, etiam non baptizatos glos. in verbo hæreticum. in Clement. vnica. §. final. de vsur. Villadiego de hæretic. quæstion. 9. in fine. Conrad. Brun. de hæretic. lib. quarto cap. secundo, Albert. in rub. de hæretic. libr. 6. quæstione 3. in fine.

Apponitur † etiam alia clausula in accusatione, scilicet, [quod accusandus venit, eò quod is spiritualis commodi, suæque conscientiæ parum sollicitus signo Crucis se signare nescit, &c.] Hæc vtique clausula iure optimo introducta fuit, quia contra hos vehemens insurgit suspicio, cùm in his quæ sunt fidei, ignorantia non excuset à delicto: doctrinam † quippe Christianam & articulos fidei quilibet scire debet. text. in cap. schisma. 24. quæstione prima, & ibi glos. cap. excellentissimus. vndecima quæstione tertia. Ioann. Andre. in rubr. de summ. Trinit. & fide Catholic. Bald. in l. prima num. quadragesimoquinto, C. qui accusar. non possī. Anton. de Butr. in cap. primo de hæretic. Gundisalu. de Villadiego de hæretic. quæstione secunda numer. quarto. Ioann. Rojas de hæretic. sing. 92. Simanc. de Cathol. instit. tit. 38. n. 13. Eymer. in 1. p. Director. q. 6. & ibid. Franc. Pegna Comment. 12. Melchior Canus de locis Theologicis libr. 12. capit. 10. quæ proculdubio procedunt, & habent locum in eo, qui ignorantiâ crassâ, supinâ, & affectatâ deliquit, secus autem in illo qui ignorantiâ in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

144 uincibili errat: iste † enim ab hæresi excusatur. Ioan. Maior. lib. 2. Sentent. distinct. 22. quæstio. 2. Simanc de Cathol. instit. tit. 26. nume. 6. quæ. profectò procedunt si in inuestiganda veritate, omnia ex capite summam diligentiã adhibuit, & nihilominus eam superare nõ potuit, is enim malitiam habere videtur, nec pertinaciam, & sic non est aliquâ pœnâ coercendus,
145 sicuti † neque illi puniendi sunt, qui bonâ fide veritatem quærentes in rebus difficillimis aberrauerint, hinc D. Augustinus dixit. [Errare possum, sed hæreticus non ero.] Ioann. Maior. in libr. 2. Sent. d. dist. 22. q. 2. nec minus
146 † ignorantia iuris naturalis, & diuini, neminem excusat. quia vt inquit Chrysostomus Homil. 12. ad popul. Antiochen. [Ab initio Deus hominẽ formans legem ipsi naturalem indidit, &c.]
147 Ponitur etiam alia † clausula, scilicet [repertum fuisse in eius domo librum, vel codicem quendam vel chartam dogmata & errores nefarios Lutheri continentem, &c.] Nam ex quo scit illos prohibitos esse cum pœnis & censuris animo deprauato illos retinere videtur, tũc enim † cẽsendus
148 est suspectus de hæresi, quod Pij IIII. rescripto probatur incip. [Dominici gregis] his verbis. [Is quidem qui hæreticorum libros vel cuiuslibet autoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionẽ damnata legerit, habueritúe, ipso iure in excommunicationis pœnam incidat: eamq; ob causam in eum tanquam de hæresi suspectum, inquiri, & procedi liceat,] cùm verò à Summ. Pontifice non explicetur qualis sit hæc suspicio, dubitari potest sit ne leuis, an vehemens, an violenta, verum de hoc certa regula assignari nõ potest, pendet enim huius cognitio ex multarum circun-
152 stantiarum consideratione, quas Inquisitor diligenter examinabit. Fieri enim aliquãdo potest, vt tales, & tot circunstantiæ concurrant, vt absque vlla hæresis suspicione libri damnati penes aliquem reperiri possint, quare plurimum arbitrio iudicum tribuendum est. Nam † ex personarum, & librorum qualitate, aliisq; circunstantijs, causâ cognitâ Inquisitores, in
149 vtraque specie meliùs statuere poterunt, ita Simanc. de Catholic. institut. tit. 38. num. 24. Gundisalu. de hæretic. q. 13. num. 19. Albertin. de agnosc. assertio. q. 28. nume. 25. Rojas sing. 124. nume. 3. Franc. Pegna in 2. part. Director. Comment. 3. vbi pluribus expẽdit hanc quæstionem. Hinc reijciemus esse eorum opinionem qui vniuersaliter asserunt eos † vt hæreticos
150 esse puniendos qui libros hæreticos, aut hæreticorum retinent, Archid. Ioann. Andr. & Domin. in cap. filij. de hæretic. in 6. idem Archid. in cap. vlt. 24. q. 2. Ludouic. Roman. sing. 323. Io. Anan. in cap. si quis Episcopus. de hæretic. Hippol. in l. qui falsam. ff. de falsi. & in pract. §. diligenter. numer. 92. & cons. 52. Grat. cons. 151. lib. 2. Ludouic. Carre. de hæret. nu. 125. alij asserunt retinentes libros vetitos vehemẽter esse suspectos de hæresi, sed intelligendi sunt habitâ ratione circunstantiarum, vt suprà dictum est.
151 Ponitur † etiam in accusatione alia clausula, scilicet: [quod cum aliàs ad misericordiam fuerit receptus, quia suos errores fuerat confessus, simulq; reconciliatus ac sanctæ matri Ecclesiæ (quę pietate maternâ ad se confugientes non despicit) gremio vnitus, aut de vehementi abiurauit, promittens talibus errorib. se non assensurũ sub pœna relapsi, in eosdem iterum deuolutus est, &c.] Iure optimo hæc subijcitur clausula. Quandoquidem † hæreticus qui impiam suam incredulitatem confitetur reçõciliandus est,

cum

cum habitu pœnitentiali, & carcere perpetuo, ac bonorum confiscatione: abiuratis primò publicè erroribus, quæ doctrinę, rationi, vsuiq;, & communi stylo Inquisitorum cõsona est, 156
& probatur in cap. ad abolendam. §. præsenti. & cap. vergentis. iuncto c. excommunicamus. 2. §. final. de hæretic. cap. super quibusdam. de verb. signific. cap. vt commissi. cap. necnon. cap. cum secundum leges. de hæret. lib. 6. Clem. 1. §. duro tamen. de hæret. cap. conuenientibus. cap. quoties. c. si quis Episcopus. cap. salubertimum. 1. quæst. 7. cap. ego Berengarius. de consecrat. distinct. 2. authen. Gazaros. C. de hęret. l. final. C. ad leg. Iul. maiest. instr. Abul. anni 1498. c. 5. & instruct. Hispal. anni 1484. cap. 4. & instruct. Toletan. anni 1561. cap. 14. quod vtiq; 157
153 fit, quia † Ecclesia nulli ad se reuertẽti claudit gremium suum: Matth. 18. c. Ezechiel. 18. & 33. Cyprianus serm. de cœna Domini propè finem, l. final. in fine. C. de sum. Trin. & fide Cathol. l. Manichæos. C. de hęretic. cap. super eo. de hæret. libr. 6. cap. quiescamus. 42. distinct. latè Simanc. de Cathol. institut. tit. 47. num. 47. cum sequentib. Io. Rojas de hæret. in 2. part. assert. 16. &
154 regul. 6. Et quia † qui de vehementi abiurat, si relabatur in hęresim relapsorum pœnâ punitur, & curię sęculari traditur iuris quâdam fictione, cap. accusatus. in princip. vbi Doctores de hæretic. libr. 6. Simanc. de Catholic. institut. tit. 1. num. 19. Ioan. Rojas de hæretic. singul. 1. num. 26. Eymeric. in tertia part. Director. titul. de form. ferendi sententiam, seu iniungendi pœnitent. numer. 165. & ibi Franc. Pegna Comment. 40. instruct. Hispalens. anni 1500. fol. 14. pag. 2. vbi forma abiurationis de vehementi
155 presçribitur: relapsus † namque dicitur qui iterum post abiurationem labitur in hæresim. dict. cap. accusatus. de hæret. lib. 6. Anton. de Butr. in cap. ad abolendam. in princip. de hæret. Gundisaluus de Villadiego de hæretic. quæstione 20. numer. 5. & 6. Multifariam † tamen hæretici relapsi accipiuntur, quidam enim sunt relapsi manifesti: alij præsumpti manifesti sunt, de quorum primo lapsu legitimis probationibus constat: præsumpti relapsi sunt, quorum duplex lapsus non plenè probatur, sed tamen violentâ iuris præsumptione relapsi esse censentur. Ille igitur verè relapsus hæreticus est, qui post solennem abiurationem recidit in hæresim, non autem is qui ante abiurationem etiam si per longum tempus, & sepissimè hæresibus inhæreat & lapsus sit.

Pœna † autem hæretici relapsi est, vt sine spe veniæ iudici sęculari relinquatur, animaduersione iustâ puniendus, cap. ad abolendam. de hæretic. cap. super eo. eodem titul. lib. 6. Eorum relapsi simillimi sunt, qui à Iureconsultis emansores vocantur, de quibus in l. 3. §. si plures. vbi Bartol. l. 4. in fin. & l. 5. in princip. ff. de re militar. quibus traditur, militi emansori, (id est, qui stationem deseruerit) maximè verò tironi parcendum esse, qui si iteratò id commiserit, pœnâ cõpetenti eum puniendum. Hæ tamen leges sublatæ sunt per constitut. Leonis Imperat. 67. in qua etiam iteratò emansori indulgendum sancit Imperator, vnde quidam opinantur emollitos militum animos deserendorum castrorum licentiam sumpsisse. Atque ego, vt dicam quòd sentio dolere nemo non debet segniriem, & vecordiam militiæ temporalis in locum magnanimitatis, quæ antiquis legibus vigebat, latenter irrepsisse: vtinam æquè in militia Christi vt in temporali dicere liceret:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moribus antiquis res stat Romana, virisque.

Eodem modo se habet in relapsos ex delicto violatę religionis pœna, quo veteribus legibus in emansores: nam si resipiscerent ex primo delicto tantummodo gradu pulsi in alia loca mittebantur, vbi coacti merebant: quemadmodum & relapsi carceribus detinentur. At verò iterati delicti nulla vnquam venia erat, vti neque vnquã relapsis remitti vidimus suam pœnam. Idem etiam docent Imol. consil. 34. numer. 3. Panorm. consil. 3. numer. 5. in 6. quæstione, versicul. vi-
158 dentur etiã prędicti. Decian. † in tractat. crimin. tom. 2. lib. 7. c. 15. numer. 12. & sequentib. in eo sacra nostra militia aliquando patitur, vt docendi causa cum militia profana conferatur. Milites enim in Christi vexillo omnes sumus, vt eleganter D. Paulus significat 2. Corinth. cap. 10. [Arma militię nostrę non carnalia sunt, sed
160 potentia Dei ad destructionem munitionum] 2. Timoth 2. [Nemo militans Deo, implicat se negotijs sæcularibus] & paulò pòst [Labora sicut bonus miles.] Relapsis tamen priusquam sęculari brachio tradantur, †
159 si verè ad Ecclesiam Deumque conuertantur, sacramenta pœnitentiæ & 161 Eucharistiæ non denegantur. Vnctio tamen extrema non dabitur ei, quia illis tantùm dari iubetur, qui corporali morbo laborant. cap. 1. de sacra Vnctione. Iacob. Epist. cap. 5. can. quęsitum. 13. quæstion. 2. S. Thom. cæterique Theologi in 4. sentent. distinct. 23. cap. super eo. de hæretic. libr. 6. vbi Ioan. Andr. Dominic. & Franc. in dict. cap. accusatus. & cap super eo. de hæretic. libr. 6. & Petr. de Anchar. in d. cap. accusatus. numer. 2. Simanc. de Catholic. institut. titul. 57. à numer. 1. 163 Alphons. de Castro libr. secundo de iusta hæretic. punit. cap. secundo.] Is verò qui propter vehementem suspicionem abiurauit hæresim, & post hoc hæreticis communicat, hæreticus relapsus non est, nam ad hoc vt quis relapsus habeatur, requiritur vt saltem semel de primo lapsu plenè constet, non enim solis præsumptionibus, quis tanquam relapsus condemnari debet, text. in dict. cap. accusatus. §. ille quoque. de hæretic. libr. sexto, & illic Dominic. text. in cap. literas. de præsumptio. & optimè expendit Alphons. de Castro libr. secundo de iusta hæretic. punit. cap. secundo. Ioann. Rojas de hæretic. part. secunda à numer. 75. Simanc. de Catholic institut. titul. 57. numer. quinto, Eymeric. in secunda part. Director. quæstione 40. numer. quinto, & ibi Francis. Pegna Comment. 65. ex prędicta instruction. Toleran. anni 1561. cap. 41. in fine, ibi quod intelligi debet, &c. Relapsus itaque
160 †siue negatiuus, siue confessus stante legitimâ probatione est ad sęculares amandãdus, text. in c. ad abolendam. §. illos quoque. de hæretic. cap. super eo. cap. accusatus. §. 1. & 2. eodem titul. libr. 6. idem Rojas de hæretic. par. 2. assert. 41. in principio, quod vtique rationi consonum est, quia delictum
161 † geminatum veniam non meretur, præsertim cum præsens actus præteritam intentionem declaret, text. in l. si hi qui adulterij. C. de adulter. cum simil.

Item sequitur alia † clausula, scilicet [eum accuso, quod cùm Saracenorum familia originem traxerit, &c.] præsumitur enim filios laboraturos eod. vitio quo laborauit pater, imò alijs multis diuersis, quib. affici ob paternã malitiã credetur, c. si gens Anglorum distinct. 56. quo dicimus,
163 quòd † si pater fuit incontinens, talis etiam præsumitur filius, ac etiam incon-

in constans & infidus, & post Andr. in cap. semel malus. de regulis iuris in 6. scribit Alciat. in tract. de præsumpt. 166 regul. 1. præsumpt. 24. hinc dicimus quod si pater fuit factiosus & rerum nouarum cupidus, & seditiosus, talis quoque præsumitur filius. Ita respondit Gram. in cons. 13. numer. 5. & cons. 18. numer. 2. post Angel. in l. si fugitiui. & Barbat. Sicul. in cons. 34. libr. 2. & dicimus quod filius talis præsumitur, qualis fuit pater. l. quod si nolit. §. mancipia. ff. de ædil. edict. tradunt Gandinus in tract. de indicijs & tortura. col. 167 2. vers. præsumptio enim. Marc. Ant. Blancus in practica criminal. p. 1. num. 36. & Tiraquell. in tract. de pœnis legum caus. 51. numer. 46. & hinc factũ est, vt in grauissimis criminibus, non solùm pater criminis reus, sed & filij alioqui de eo innocentes plectantur, sicuti in crimine læsæ maiestatis, in
164 quo filius † punitur ob crimen à patre perpetratum. l. quisquis. C. ad l. Iuliam maiest. quæ sententia procedit etiam in crimine hæresis. capit. 2. §. hæretici. de hæreticis in 6. & in capit. felicis. §. Quili. de pœnis. in 6. & tradũt. Alphõs. de Castro. lib. 2. de hæret. punit. c. 11. Simancas de Cathol institit. tit. 29. eâ autem ratione alijs prætermissis punitur his in casibus filius ob scelus paternum, quia præsumitur quod etiam talis futurus sit ipse filius, quoniã ex prauis parentibus procedũt ferè semper filij peruersi paternę iniquitatis imitatores, quemadmodũ ex cicuta oritur fructus vitulętus, aut ex fętina aliqua defluit aqua putrida & sordida, hoc ipsum Salomonis testimonio comprobatur, qui in libr. Sapient. ait. c. 4. [ex
165 † iniquis enim omnes filij qui nascuntur testes sunt nequitiæ aduersus parentes in interrogatione sua] denique vera semper habita est hæc sententia & veteri adagio celebratur: mali corui, malum ouum. Et eo magis procedit, quia in specie culpatur de actibus vel ritibus pertinentibus ad illorum
166 sectã vel errores, & ideo † interditur eis ne veteres suarum sectarum ritus obseruent, sicut dispositum est in Concilio Lateranen. sub Innocent. III. cap. 70. & refertur in cap. quidam. de apostatis & reiterantibus baptisma, maximè cum constet de conuersatione illorum quia tunc vehemens oritur suspicio, si communicant cum hæreticis infidelib. vel Mahumetanis est enim Catholicis communicatio cum hæreticis valdè periculosa & ideo sępè †
167 interdicta. Prohibetur enim pluribus Apostolorum canonibus: nempè 44. 45. 46. 63. 69. cum sequẽtibus, sæpè etiã à sanctis Patribus prohibitum est. cap. cum quibus. 24. quæst. 3. cap. siquis inquit. 1. quæst. 1. c. accusatus. §. ille quoque. de hæret. lib. 6. Franc. Squillat. de fide Catholica cap. 13. numer. 3. latè Conradus Brunus de hæreticis lib. 6. cap. 1. Iacobus Septim. de Cathol. institit. tit. 11. per totum. Ioã. Rojas singul. 36. & 175. n. 3. & 4. & singul. 212. nu. 3. & seqq. & singul. 213. à n. 3. & est text. singularis in c. inter solicitudines, de purgat. Canonic. ibi: [in pœnã autem familiaritatis illius quam cum hæreticis scienter habuisse dignoscitur] in eum enim qui conuersatur cum hæreticis & est eis familiaris oritur suspicio de hęresi ita vt ei sit necessaria purgatio. sic ex textu illo tenuit Hostiensis in summa tit. de hæreticis. §. qualiter deprehendatur. num. 4. & Alphõs. de Castro de iust. hæret. punit. libr. 2. c. 17. optimè facit text. in cap. nulli. & in cap. repellantur. de accusatione. & c. cum in iuuentute. de purgat. canonic. ibi: [Ab illius familiaritate cessando,] & text. in can. quorundam relatione. 32. distinct. ibi: [immoderatam teneat familiaritatem.] Et ob id mala fama ei orta sit, quia conuersans cum aliquo talis præsumitur, propter mutuam & assiduam

Universidad de Deusto
Biblioteca

assiduam inter eos conuersationem
168 Prouerb.13.[qui cum † sapiẽtibus graditur sapiens erit,& amicus stultorum similis efficitur] Eccleſiast.13 [qui tetigerit picem inquinabitur ab ea,& qui communicauerit superbo induet superbiam]& Prouerb. cap. 22. [noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso,ne fortè discas semitas eius.] Vndè quisque præsumitur talis quales sunt hi cum qui-
169 bus conuersari solet, ideò † à societate & familiaritate hæreticorum tanquam à peste fugiendum est, ne eorum peccatis inuoluamur. tex. singul. in cap.& si Iudæos.de Iudæ.cap.corripiantur,in fin.24.quæstion.3.text.egregius in cap.resecandæ.24.quæstion.3. numer.13.Dominus per Moysem.[recedite (inquit) à tabernaculis hominum impiorum,& nolite tangere quę ad eos pertinent,ne inuoluamini peccatis eorum]& Apostol. in Epistol. ad Titum scribit: [hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita,sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est & alibi[quia sermo eorum vt cancer serpit.]&[corrumpunt ingenia bona confabulationes pessimæ:] Vitandi præterea sunt hæretici quia ipso iure sunt excommunicati:
170 cum excommunicatis † enim communicare non licet,ex Paulo.2.ad Timoth.cap.2.& 1. ad Corinth. cap. 15. cap.excommunicamus, de hæreticis. cap. excellentissimus. 11. quæstion. 3. cum seqq. illud denique addendum est pro qualitate personarum,loci, ac temporis circumstantijs,habendos esse plus minusue suspectos,qui cum hæ
171 reticis communicauerint:Vnde † propter familiaritatem hæreticorum indicitur interdum purgatio, vt suprà diximus,aliquando verò hi qui post abiurationem hæreticos comitantur, visitant,accipiunt,vel deducunt,eo ipso relapsi esse censentur, quia ex approbati à se prius erroris consequentia,ea fecisse iudicantur.ita Simancas de Cathol.instit.tit.11.n.9.

Ponitur etiam alia clausula [quòd
172 verbis scandalosis, & nouis † opinionibus in publicis concionibus vsus est non satis ædificans populũ,imò ansam errandi contra receptam sanctorum patrum doctrinam,& Scholasticorum placita temerè prębuit, &c.] Hæc clausula meritò apposita est in accusatione, vbi qui accusatur eius est conditionis,vt in eum prædicationis mu-
173 nus cadat,quia † qui contra fidem prædicat aut docet hæreticus est manifestus cẽsendus. Nam proculdubio pertinaciam infixam animo fouet in se.c. super quibusdam.§. super quo tibi. de verb.signific.Albert.in tract.de assert. Catholic. quæstion.3. & 29. numer.8. & 33.Alphonsus de Castro lib.1. de iusta hæret.punit.cap.9. Ioann. Rojas in tract.de hæreticis.2.p.numer. 362. Iacobus Simancas de Cathol. instit. tit. 48.Eymericus in.2.p.Directorij quæst. 32. & ibi Franc. Pegna commentario 57.Archidiac.in.cap.hæresis.24.quęst. 3.Ioann.Monach. in Clem.1. de vsur. Turre crem.in sum.de Ecclesia lib. 4. cap.16.hi certè acriori pœna plectendi sunt, vt potè aliorum seductores.B. Ioan.in Apocalyps.cap.19.Brunus lib. 1.de hæret.cap. 4.& lib.5.de seductio. c.6.Eymeric.in 2. p. Directorij quæst. 39.& ibidem Franc.Pegna Commen-
174 tario 64.si quando enim † publicè prædicando,vel legendo, vel disputando dixerit aliquid quod scandalo sit auribus Christianorum docendo opiniones nouas,& scandalosas,hoc vt plurimùm ex vana superbia & curiositate certum est prouenire.Et inde iudicari solet quâ mente motus sit,qui eiusmodi verba effutiuerit:nec enim illepidè videtur dixisse Democritus, vt autor est Diogenes Laertius, λόγους παρὰ τὸ βίῳ τὸ ἴδιωτον, sermonẽ esse vitæ simulacrũ. At si quisaliquid dixit publicè oportet vt publicè vbi scandalũ dedit

dit de maledictis retractet, & detestetur errorem, vt satisfaciat populo; Franc.Pegna in 2. part. Directorij super cap.inter solicitudines.de purgatione canonica: comm. 14. pag. 122. Zanchin.de hæret.capit.20.numer.2. vers.item si talis.Repertor.Inquisito-
177 rũ verb.pœnitentia. vers. item si malè.& extranag. Ioa.XXII. vas electionis. de hæretic. si verò aliquid ambiguum dixisse conuincitur, oportebit vt ibidem se ipse interpretetur. Alphons.de Castro libr.1. de iust.hæret. 178 punit.cap.3,Simanc.de Cathol. instit. tit.54.nu.11.

175 Item † ponitur in accusatione alia clausula ibi: [quoniam ex pluribus à se dictis & minus considerate prolatis, præsumi potest vel præsumitur supradictum reum fortasis asseruisse, vel dixisse alia repugnantia Catholicæ fidei, &c.] Postquam Promotor fiscalis reum accusat de omnibus in 179 specie seu indiuiduo, de quibus per testes constat in processu, vel ipse reus confessus fuit,illum etiam accusat de præsumptione iuris: nam qui semel circa fidem deliquit, dum constat de illius errore,non leuis suspicio remanet contra eum, quòd alios etiã errores tenuerit: nam inde præsumi-
176 tur, quòd † qui semel fuit hæreticus vel suspectus de hæresi, semper præsumitur talis.tex.in cap.semel malus. de regul.iur.in 6.l.non omnes.§.à Barbaris.ff. de re milit. Marsil.in practic. §.diligenter. n.100. Alciatus in tract. de præsumptione.reg.2.præsumpt.7. num.2.1. limit.Cephal.cons.82.num. 34.volum 1.Natta cons.362.nume.8. in cons.420.num.4.& in cons.422.nu. 21.volum.2.& in cons.42. num.5.vol. 1.Cacher.in decisione Pedemontan. 88.num.27.Ioan.de Amicis cons.116. 180 num.7.Rimin.Senior cons.391. num. 22.volum. 2. Alexand. cons.5.volu.1. Bart.in l.si cui.§.ijsdem. ff.de accusat. & in l.i. ff.de senat.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prętori. quæst.7. ff. de oper. nou.nunciat. Bald. in l. final. in fine. C.de his qui per met.iud.non appell. latè Felin. in cap. final. de præsumpt. Menoch.de pręsumption.libr.5.præsumptione 32. quæ clausula ad hoc † tendit vt reus quę amore non voluit cõfiteri, timore fortè inductus priusquam ad notitiam Promotoris fiscalis perueniat,quę occultauerat confiteri cogatur.

Ponitur † etiam quasi protestatio, videlicet. [Et fidem adhibuisse multis alijs erroribus vt hæreticus & apostata,& licet eorum illum modò non accusem, nihilominus eum accusare in causæ progressu intẽdo,&c.] Quia etiam in discursu processus posit de nouo illum accusare,quando illorum habuerit notitiam, & ideò concludit [saluo iure impertinentium & non admittendorũ: Jcuius † clausulę is est effectus, ne causę fidei retardentur, & in infinitũ cauillationibus & subterfugijs reorum protrahantur: DD. in cap.cum contingat.de offic. & pote.iud.deleg.& ibi glos.in addit.Ioan. Andr. in verb. probationibus. in fin. Ioan.Andr.& Anton.de Butr.in dict. cap.cum contingat.numer.17.Abbas Philip.& Dec. in cap.in nomine Domini.num.35.de testib.Bal.in cap.inter dilectos.num. 4. de fide instr.& latissimè Felin.in cap.cum inter monasterium.nu.3. de sent. & re iud. quod vtique procedit, quia Promotor fiscalis non videtur se restringere ante vel post litem cõtestatam etiam si aliàs talis esset qualitas, per quam actio formaretur, & condemnatio moderationem sumeret arg. text. in l. Pomponius. ff. de nego. gest. l. in delictis. ff. de noxalib. quia † licet in alijs causis iudex regulariter non possit sententiam proferre, nisi priùs cõclusum fuerit in causa, iux.doctr.glos.

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Clem.sæpè. de verb.sign. & Ioann. Andr.in addit.ad Specul.secus tamen est in causis summarijs, vt in d.Clem. & not.in cap. Pastoralis. de caus. poss. & propriet. & in specie procedit hæc doctrina in causa hæresis,cap.final. de hæretic.lib.6.iunctâ glos. in d. Clem. sæpè, expressè Gũdisalu. de hæret.q. 12.nu.2. Io.Rojas de hæret.sing.40.& dicit comm. Angel. in pract.crim.in verb. qui iudex statuit terminum ad opponendum cõtra processum.col.3. & Hippol.de Mars. in ead. prax.§. sequês.n.1.Bossius tit.de public.proces. n.9.Iul.Clar.libr.5.sent.q.61. vers.fin. verb. quęro etiã nũquid in causis criminalib.concludatur in causa.Ergo † 181
Promotor fiscalis S. Officij non tenetur in causa fidei concludere, cùm in 185
ea procedatur vt diximus suprà simpliciter & de plano,glos.in Cle.sæpè. & faciunt trad. per Bart. in extrauag. ad reprimẽdum Abb.c.cum dilectus. de fide instrum. Bald. in auth. si quis in aliquo.col.3.vers.sed aduerte.C.de edend.

182 Ponitur etiam alia † clausula quâ inculpatur reus de alia suspicione, scilicet[tum etiam quoniam fortassis nouit alios cõplices hæresibus infectos, & maculatos in hoc vel alio regno, noluitq; illos denunciare,&c.]quia †
183 cum ipse hoc delictum cõmiserit,præsumitur & alios esse eisdem, vel alijs criminibus obnoxios, quos tenetur 186
manifestare, quãuis illi super eisdem non sint in ius vocati, quod speciale est in hoc crimine,etiã in occulto, vt iam suprà latè diximus, & probatur c. 17.Deuteron.vtertq; Tho.2.2.q. 33.& q.70. Aluarot.in §. credentes. de stat. & consuetud.lib.feud.Albert.libr. de secreto.n.82.Alphons.de Castr.lib. 2. de iusta hæret.punit.c.25.Soto lib.de de tegen.secret.in 2.mẽbr.q.4. Simã. de Cathol.instit.tit.19. à n.1.cũ seqq.

Atque ea de causa illic ponitur hæc clausula, ne ex ignorantia reus omittat reuelare alios complices:maximè quando præsumitur alios esse. Nam tunc † licet ipsemet reus de se 184
plenè fuerit confessus poterit torqueri, vt alios reuelet.l. ex libero.l. vnius.§.testes.ff. de quæst. l.qui vltimo.29.ff.de pœnis.l.8.tit.30.p.7.l.& si certus.ad Syllania. & ibi Roman. & Ioan. Igneus, Alberic. & Salicet. in l. vlt.C.de quæst.Gandin.de malefic.c. de tormentis.Augustin. ad Angel. de malefic.part.fama.Boss.titul. de tort. test.Carrer. in pract. crim. vers. circa quintum.num.30.pag.90.Paris de puteo.in verb tortura. in vers. an stetur dicto,ibi cum certum est quem commisisse.& Thom.Gram.Decis.96.

Ponitur alia † clausula, quæ est 185
conclusio totius accusationis scilicet, [Quapropter] nam post relationem criminum concludit fiscalis, & petit vt accepta & visa informatione condemnẽt Inquisitores dictũ reum, hîc namque est finis & scopus fiscalis, vt delicta puniantur, & ne remaneant impunita in offensam Dei, & totius Reipublicæ perniciem.l. ita vulneratus.1.respons.in fin.ff.ad l.Aquil. c.vt famæ. de sent. excõmunic.l. licitatio. §.quod illicitè.de publican.& vecti.l. si longiùs.§.1.de iudic.l.si à reo.§.illud de fideiuss.ibi: Nam pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet.

Ponitur † etiam clausula, [prædictum reum sententiâ excommunicationis esse ligatum, & eidem obnoxium, &c:] nam hæreticus eo ipso 186
quod hęresim committit,incurrit excommunicationis pœnam, text. in c. sicut ait. & in cap. ad abolendam. in principio, & in cap. excommunicamus.2. de hæretic. vbi in hæc verba inquit: [Excommunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos, Catharos, Patarenos, & alios quibuscumque nominibus censeantur, de

de credentibus,receptatoribus,fautoribus,& cæteris.habetur in cap.excommunicamus.1. §. credentes: vbi
187 ait: [Credentes † præterea receptatores,defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere.] Franc. Pegna in 2. p.
188 Director.Comment. 12. Hæc enim † pœna excommunicationis cõtra hæreticos omnium est antiquissima,& à Christo iam instituta. Matth.cap. 18. & B. Paul. ad Corinth. cap. 5. & 1.ad Timoth.cap.3.Ioan.Epist. 2.not.24.q. 3.& 24.q.1.& 2.cap.ad abolendam.in princ.de hæret.Mart. Perez de Ayala Episcopus Valentin.libr. 1. de Ecclesiast.tradit par.3.art.6.quam ipso iure hæretici incurrunt.text.in cap. excõ- 190
municamus.1.§.credentes.de hæret. cap.nouerit.de sentent.excommuni. l.2.tit.9.p.1. Simanc.de Catholic.instit.tit.27.à num.1.Ioan.Rojas de hæret.sing.77.num.1.Repertor.Inquisit. in verb.pœna.Eymeric. in 3.p. Director.q. 122. ibid.& Franc.Pegna Cõment.171.& in 1.part.Comment. 12. & sic à communione fidelium diris proscriptionibus separati, & quotannis in Bulla cœnę Dom.die Iouis hebdomadæ sanctę à summ.Pontifice pu-
189 blicè excommunicantur,& ideò † ab alio quàm ab ipso, vel eius delegatis non possunt absolui. Hoc priuilegiũ singulare est concessum Inquisitoribus,vt probat apertè rescriptum Clementis IIII. relatum ab Eymerico q. 92.in 3.par.Director.& idem quadraginta ferè annis ante Clementẽ IIII. sanxit Gregorius IX. in rescripto incipiente[Ille humani generis.]Cuius hæc sunt verba.[Si verò aliqui hæreticâ labe penitus abiuratâ aḍ Ecclesiasticam redire voluerint vnitatem, ipsis iuxta formam Ecclesiæ benefi- 191
cium absolutionis impendant, & iniungant eis, quod talibus consueuit iniungi:] hęc ibi: Idem concesit Innocẽtius IIII. quorum diplomata habentur in Bullario literarum Apostol.Directorij in fine. Idem probatur ex multis iuris Pontif.decisionibus in d.cap.excommunicamus.de hæret.c. cum inferior. de maioritate & obedientia. cap. ad abolendam.de hęret. cap.vt officium.eodem tit.lib.6.Zanchinus de hæreticis,cap. 34. Locatus in opere iudiciali verb.absoluere.nu. 11.& in verb.excommunicamus.Repert.Inquisit.ver.absolutio.§.sed nũc. Simancas de Cathol.instit.titul.23.& tit.3.Siluester in summ.verb. hæresis. Eymericus 3.p. Director. quæst. 122. & ibidem Pegna Comment.171.quę proculdubio procedunt in foro exteriori. In foro † tamen interiori hæreticum occultũ ipsi absoluere possunt, at nõ nisi prudẽtiâ maximâ adhibitâ, vt docuit Eymericus 3.part.Directorij tit.de spontè venientibus in tempore gratiæ, vers.attendat tamen Inquisitor.nume.59.Concil. Tridentin. sess.24. de reformatione cap. 6. & rescriptum Clement.VII.quod incipit: [cum sicut.]§. vobis etiam litera A. editum anno Domini 1530. relatum in dicto Bullario. Simãcas de Cathol. instit.tit.3.numer.6. Nauarrus in Manual.confess.cap.27.num.275. versic. 14. quod nullus præter Papã. Manuel Rodericus in sum.tom. 1. cap. 128.& in expositione Bullæ. §. 9. dub. 3. Angles.in sum. quæst. 4. de confessione art.5.difficultate 6.pag.278.in vltima impressione.Ioan.Gutierrez in pract. quæstion.cap. 13. part.151. nu.29.Nauar.libr.5.consil.tit. de sentent.excõmunic. consil. 5.fol.595.quorum opinio licet substineri posset,hodie tamẽ diluta quæstio fuit, tùm ex declaratione supremi Prætorij generalis Inquisitionis Romanæ, vbi decisum fuit sæpè † Episcopos non posse nec debere absoluere virtute prædicti Cõcilij occultos hæreticos, vt refert

Pegna

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pegna 3.p. Director. Comment. 141. tum ex processu Bullæ in cœna Domini, per quam derogatum fuit Concilio Tridentino, tum etiam per Bullas Pij V. & Gregorij XIII. tradit etiã Locatus in opere iudiciali verb. ab-
192 soluere. nume. 10. tenens † solum Inquisitorem posse absoluere eos quos ipse excommunicauit per rescriptum Alexandri IIII. quod incipit: [Ad capiendum vulpeculas.] relatũ ab ipso Locato, ita Franc. Pegna 3. part. Directorij Comment. 141. ad quæstionem 92. Aliæ autem pœnæ veniunt declarandæ ab Inquisitoribus quoties cõtra hæreticos ferunt sententiã, tamquam tales condemnant, & sæculari potestati relinquunt puniendos pœnis quibus puniuntur hæretici secũdum legitimas sanctiones: & sic tali sententiã latã relinquunt damnatum iudici sæculari. cap. ad abolendam. §. 1. vers. laicus de hæreticis.

193 Et licet † reus vel ante accusationem, vel in accusatione confiteatur, non ideò magis fiscalis debet omittere, quod est officij sui, quin petat illũ declarari hæreticum, apostatam, impœnitentẽ, pertinacem, negatiuum, fictum, & simulatum, confitẽtem, diminutum, periurum, incorrigibilem:
196 & hæc ponuntur propter iuris præsumptiones, vt suprà diximus: nam si de se vel de alijs non esset plenè confessus, verè posset dici esse cõtra illum omnia in accusatione contenta: con-
194 fessio † etenim, vt sit fructuosa, debet esse integra, & non diminuta aut mutilata: Est enim quædam impietatis & infidelitatis species ab illo, qui iustus & iustitia est dimidiam sperare veniam. cap. quem pœnitet. de pœnit. distinct. 1. cap. vltim. de pœnitent. distinct. 5. cap. sunt plures. de pœnitent. distinct. 3. c. omnis vtriusque sexus. de pœnitent. & remissione: & Innocent. III. in cap. maiores. §. sed adhuc. de baptism. & eius effect. vbi sic loquitur. [Dominus qui totum hominem saluum fecit in Sabbato, opus imperfectionis non nouit, & ob hoc peccata nõ ex parte, sed ex toto dimittit] ad hæc glossator versus è promptuario suo, vt opinor, adducit:

Largæ Dei pietas veniam non dimidiabit:
Nam nihil aut totum te lacrymante dabit.

Idem quoque docent Alexander de Ales 4. p. quæst. 77. membr. 5. artic. 6. & Epiphanius libr. 2. de hæret. to m. 1. hæresi 59. quod vtiq; procedit quãdo in parte substãtiali est diminutio propositionis hæreticæ veræ, formatæ, ac plenè probatæ: ita instruct. Hispalens. anni 1484. cap. 13.

195 Diminutus † enim confitens dicitur qui vel omnes hæreses, vel omne delicti tempus, vel omnes complices non reuelat, vel non omnes qualitates & circunstantias grauiores, vel nõ prodit omnes quos hæreticos esse scit, vel negat intentionem & malitiam, errorem, vel quidpiam simile ad excusandos, vel minuendos errores. Periurus † autẽ in causa fidei iudicialiter conuictus vehemẽter suspectus est. cap. literas. de præsumptione. Eymericus 2. part. Director. quæst. 56. nume. 9. Calderinus cons. 2. sub titulo de hæret. & cons. 5. quia incorrigibilis hæreticus, semel & iterum correctus semper in errore suo persistit, hinc D. Paulus in Epistola 3. ad Titum, dicit: [Hæreticũ hominem post vnam & secundam correctionem deuita, sciẽs quia subuersus est, qui huiusmodi est, & deliquit, cum sit iudicio proprio condemnatus,] vbi subuersum vocat Apostolus, incorrigibilem, qui quidẽ vt hæreticus punitur. Alphons. de Castro lib 2. de iusta hæreticorum puni-

punitione. capit. 1. DD. in capit. cum non ab homine. de iudic. d. capit. quẽ pœniter. de pœnitentia dist. 1. Simancas de Cathol. instit. titul. 48. numer. 28. cum seqq. Ioannes Rojas de hæreticis. 2. part. assert. 21. Franciscus Pegna in 2. parte Directorij commentario 59.

197 Ponitur † & alia conclusio, [declarando omnia bona sua mobilia, immobilia & mouentia, iura quoque, & actiones publicari debere] quia ius
198 humanum ipso facto quod † hæreticus committit crimen hæresis, priuat illum dominio bonorum suorum, vt probant text. in capit. vergentis. de hæreticis. cap. cum secundum leges. de hæret. in 6. l. bonorum. & l. mouentium. de verborum significat. l. 1. §. interdum. ff. de suis & legitim. hæredib.

199 Est tamen necessarium decretum † Inquisitorum antequam occupentur illius bona, vt decidit text. in d. capit. cum secundum leges. l. si quando. & l. si vacantia. C. de bonis vacantibus. libr. 10. & declarat Ioannes de Platea in d. l. si vacantia. col. 1. ideo petit fiscalis vt declaretur hæreticus priuatus bonis suis & huius bona fisco addicantur.

200 Ponitur etiam † clausula [& eorũ 203 filij & nepotes, &c.] nam filij hæreticorum credentium, fautorum, receptatorum, cæterorumq; similium vsque ad secundam generationem paternam, ad primam verò maternam,
201 † sunt ipso iure inhabiles ad beneficia, & officia, nisi parentes Ecclesiæ incorporentur. tex. in cap. quicunque §. hæretici. de hæreticis. libr. 6. & cap. statutum. 2. & ibi glos. verb. inane. de hæretic. libr. 6. & habetur in rescripto Alexa. III. incipiente [nouerit.] §. hęretici. Anto. Gomez tom. 3. Variar. resolut. cap. 2. numer. 4. quorum omniũ ea mens est, si pater sit hæreticus, fi- 204 lius eius & filia, & similiter nepos ex filio censentur inhabiles: secus verò si sit nepos ex filia, is enim non est inhabilis: quia sequitur familiam patris. Si verò mater hæretica est, solus filius vel filia existens in primo gradu inhabilis efficitur, & non vlteriores: quibus accedit doctrina Hostiens. in cap. vergentis. de hæret. Quod vtiq; iure sic fit vt inhabilitatio procedat vsq; ad secũdam generationem paternã, & in materna vsque ad primam, quia magis timetur audacia filiorum quã filiarum, vt docet Iacob. Buttigar. in l. 1. C. de hæredibus instituend. quod
202 vtique fit quia † infames sunt & paterna infamia eos afficit, & in odium paterni sceleris non sõlùm lex animaduertit in patres, sed etiam in eorum progeniem. d. capit. vergentis. de hęreticis. & vt à tanto crimine deterreãtur quandoque in filios hæreticorum leges sæuiunt, quia parentes ob vehementem amorem quem erga filios habent, magis filiorum pœna quàm propria terrentur. l. isti quidẽ. ff. quod metus causa. Alphonsus de Castro lib. 2. de iusta hæret. punitione cap. 10.

Prædicta tamen sententia de priuatione beneficiorum, & officiorum non procedit in † beneficijs obtentis, quam sententiam tenuerunt Repert. Inquisitorum in verb. filij. §. supradictum est. Gundisaluus tract. de hæretic. quæstion. 23. numer. 2. Couarr. libr. 2. Variarum resolutionum. capit. 8. numer. 4. Montalu. in l. 4. titul. 26. partit. 7. qui hac fuerunt ducti ratione. Primò quia non reperitur iure cautum, vt filij hæreticorum & fautorũ, beneficijs iam obtentis priuentur, quo tempore parentes damnantur. Quare cum hoc sit pœnale non debet extendi, sẽd potius restringi. tex. in capit. odia. de regul. iur. libr. 6. nec oberit text. † in capit. quicumq;.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de hæret. libr. 6. non indicat priuationem obtentorum ipso iure: verbum enim assumantur futurum respicit,
205 quibus facit, quoniá regulariter † qui inhabilis efficitur ad obtinenda beneficia, obtentis non priuatur. gloss. singul. in Cleme. 1. §. ipsius. de pœnis. quam sequuntur ibi Zabarell. Imola & Bonifac. Vitallinus nu. 54. Sententia prædicta ampliatur, & habet lo-
206 cum † contra filios & nepotes relapsorum, qui sine misericordia tradũtur curiæ sæculari, quanuis pœniteãt, conuertantur, & Catholici moriantur, & admittantur ad Ecclesiastica sacramenta pœnitentiæ, & Eucharistiæ. Illi enim infames sunt & inhabiles ad publica officia, & beneficia: hanc tenent & fouent conclusionem Ioannes Andreas in cap. statutum. 2. de hæreticis libro 6. super gloss. verb. reincorporatos, quem sequitur ibidem Philippus Francus in fin. & Domin. Ioann. Lupus: Decanus Segouiens. tracta. de hæretic. cap. 18. cap. super eo. de hæretic. libr. 6. cap. in Ecclesia. cum sequentib. 1. quæstione 1. & Simanc. in Enchirid. violatę religionis, & de Catholic. institut. titulo 29. numer. 17. Ioann. Rojas tractat. de hæretic. part. 2. assertione 42. numero 337. & moueor ad hanc sententiam sequendam, quia tales relapsi quanuis pœniteant non dicuntur Ecclesiæ
207 reincorporari. Nam † illi dicuntur propriè Ecclesiæ reincorporari, qui per Inquisitores absoluti & ad gremium Ecclesiæ, per debitam absolutionem, & obedientiam reducti, vt iniunctam pœnitentiam peragant, admittuntur. Quod cum relapsis non possit conuenire non poterit eorum filijs accommodari dispositio text. in dict. capit. statutum. 2. de hæreticis lib. 6. Ita Ioannes Monachus & Gemin. in cap. accusatus. § si verò. numer. quinto. de hæreticis libr. 6. nec vllo modo relapsus emendatus dici potest, cum defecerit solenni iure iurando in primo lapsu, vt latè de filijs hæreticorum dicimus inferius in
208 quæst.

Vltimo loco ponitur † clausula de iuramento calumniæ præstando per Promotorem, & Aduocatum fiscalem; ibi: [Tandem Deum & hanc sanctam crucem testor me accusationem hanc non ex odio, aut alio praua cordis affectu suscepisse.] Hæc clausula hodie recipitur in praxi, in rebus arduis. text. in c. final. de iuramento calum. lib. 6. Bart. in l. si bona. §. si alieno. & in §. penult. de damn. infect. l. 23. titul. 11. partit. tertia l. 1. titul. quarto. libro tertio Ordinam. noui. Iurat enim Promotor fiscalis per Deum & sanctam crucẽ se bonâ fide, & non calumniandi animo agere vel respondere, nec calumniandi animo
209 egisse nec respondisse, quæ quidem † forma deducta fuit ex text. in cap. 1. vbi Doctores. de iurament. calumn. libr. 6. glos. & DD. in l. 2. C. de fide instrum. glos. in cap. de parentela. 35. quæstione 6. Bart. in l. si is qui reus. ff. de public. iudic. & in l. 1. C. de iuram. calumn. Conrad. in pract. titul. de accusat. nu. 5. pag. 225. & de communi testatur Angel. de maleficijs. vers. hęc est quædam inquisitio. numero 68. versic. quęro. & Augustinus ad eundem Angel. in verb. ad querelam. numero quarto, Mantic. in l. transigere numero vigesimotertio, C. de transaction. Albericus in l. libellorum numero vndecimo, ff. de accusat. Curtius Senior in titulo de iuramẽt. calumniæ. numero secundo, Foller. in pract. crimin. canonic. num. 51. quos sequitur Iul. Clarus in pract. crimin. § fin. quæstione decimooctaua. versiculo dicit etiam. numero tertio, Andr. Gail. obseruat. 90 libr. 1. in l. cum iudices. in princip. C. de iureiur.

propt.

prop. calumn. dand. l. inter cohæredes. §. si familiæ. in finalibus verbis. ff. famil. herciſc. ibi. Ideo iurare debent non calumniæ causa litem intendere: nõ calũniæ causa ad inficiationes. Azo in sum. de iureiurando propter calumniam dando. numer. 1. Hostiensis in sum. de iuramento calumniæ. § 1. l. 23. titul. 11. part. 3. quibus cõcordat pragmatica Matritiens. 42. capit. 11. libr. pragmaticarum Regum Catholicorum. l. 8. titul. 10. partit. 3. l. 11. titul. 1. lib. 3. Ordinament. l. cum & iudices. cũ suis. §§. C. de iure iur. propter calumn. dand. quod quidem
110 † iuramentum multa in se comprehendit, vt testatur Hostiensis, vbi suprà in. §. quid contineatur. Sed cùm in hac accusationis formula iuret per Deum & sanctam Crucem quam ipse manu tangit, quęri posset, an si reus maius aliquod iusiurandum efflagitet Promotor illud suscipere teneatur. Nimirum si super Eucharistia sacra deferatur, quod iurisiurandi genus in dupondij litem defertur in Britannia Minore Gallię prouincia, si super panẽ in vinum intincto quod fiebat in Anglia ante susceptam illic hæresim, si super Sãctorum reliquijs, vt in quibusdam Europæ regionibus adhuc obtinuit: si super Euangelijs sanctis, aut alijs sacris libris. Eius generis sacramenta vidẽtur à Promotore subeunda, & præstanda, nam vt inquit Vlpianus Iureconsultus in l. ait Prætor. §. vltim. ff. de iureiurand. Iurare oportet vt delatum est iusiurandum. & l. non erit. in princ. & §. dato, d. tit. idem sentiendum prodit. Nos contra dicimus Promotorem ad aliã iurandi formulam adigi non posse, quàm quæ super Cruce, vel sanctis Euangelijs est, vtriusque enim iurisiurandi concessa est forma Christianis tam iure Canonico quàm Ciuili. De S. Euãgelijs sanxit Iustinianus in l. penult. §. penult. C. de reb. cred. [In omnibus casibus in quibus sacramenta præstantur obseruationẽ iudicialem permanere censemus secundum personarum qualitatem: siue sub ipso iudice præstari oportet iuramentum, siue in domibus, siue sacris Scripturis tactis, siue sacris oratorijs] idem statutum can. si aliqua. 23. quæstio. 1. De Cruce quoque siue sacra siue non sacra licitum esse, cuiuis videre est can. qui iurat. 22. quæst. 5. Id verò intelligo dummodo Fiscalis sacerdotio non sit decoratus, cuius causa posset etiam per sacros ordines ad iuramẽtum cogi. can. quoti. 1. quæst. 7. A reliquis iuramentis Christiani temperare debent, quamtumuis sacra & sancta videantur, & quidẽ in Hispania id cautum est speciali cõstitutione Alphõsi inter leges Taur. l. 67. cuius verba Latinè sic fecimus [iuramẽtum tametsi à iudice decretum &, à parte delatum nullo modo fiat in S. Vincẽtium Abulẽsem, siue [de Auila] aut in S. Agathę seram, est in Hispanico [*herrojo*, antiquè pro *cerrojo*] nec super altari, nec super vllo corpore sancto, neq; in vlla altera Ecclesia iuramentis conficiendis assueta, sub pœnã decies millenorum Marauedeũm Camerę nostrę & fisco soluẽdorum, tam per eum qui iurauerit, quàm per iudicem qui sententiam tulerit, cumque qui iuramentum detulerit aut fieri petierit] hanc legem Anton. Gomez numer. 1. ratione graui admodum extollit, nempe inquit sublata sunt iuramenta purgationis in ferro igneo & candenti, vel duello, quia videbatur tentari Deus, qua de re est text. in capit. Menam. 2. quęstio. 5. & in cap. ex tuarum. de purgat. canonic. & capit. 1. de purg. vulg. & ibi glos. & communiter Doctor. eâdẽ ratione reprobata esse iuramenta super reliquijs, quia cum in eis fiant miracula siqui litem aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

negotium his committerent tentare Deum omnino viderentur, & hanc rationem veram, & fundamentalem illius legis asserit, quod verum est. Nã siue defert siue refert inramentum litigantium alteruter, reliquię abeũt in contemptum apud eum qui causa cadit. Iuramentum vt refert Didymus in illud Psal. 14. [qui iurat proximo suo & non decipit] nihil aliud est quàm sermo cum Dei testimonio. Quare D. Paulus iuramenti formulã in Epistolis relinquens Rom. 1. interdum ait [Testis est mihi Deus cui seruio in Euangelio filij eius] & mox 2. Corinth. 1 [Ego testem Deum inuoco in animam meam] & rursus, nouit is qui est super omnes quod non mẽtior.] Atque hæc omnia ex præscripto Dei ipsius qui iusit populo suo vt per suum nomen iuraret, neque ad iuramenti vim arcæ præsentiam iubet adhiberi. Deuteron. c. 6. vers. 13. [Dominum tuum timebis, & illi soli seruies, ac per nomen illius iurabis] & non absimili modo capit. 10. vers. 20. [Dominum Deum tuum timebis, & ei seruies: ipsi adhęrebis, iurabisque in nomine illius: ipse est laus tua] Non dubito quin sibi admodum gratulentur qui alio modo iuramẽta sua pręstant, at si attentè suos errores examinent sacrosanctam Eucharistiam si fidei suæ fluxæ & lubricæ subijciũt, non aliud illi volunt quàm vt iuramentum (quod simplex esse debet fidei constitutum) sacramenti nomine illustrent. At illud prorsus gentilitatis fumum exhalat, è cuius monumentis vixdum sepultis nusquam legitur, fidẽ publicã siue fœdus initum esse absque sacrificio. Apud Homerum sæpissimè, maximè verò Iliad. γ. in monomachia Paridis & Menelai agnæ dissectę Priamus mediam partem secum detulit tanquam indigena. Græci verò vt recenset Eustathius mediam alteram partem in mare proiecerunt: sic refert Polybius historiæ libr. 3. de fœdere inter Carthaginiẽses & Romanos post sacrificium verba solennia pronunciata, à feciali. In iuramento coniurationis impię inter Cleopatram & Antonium puer iugulatus est quidam, & iuramentum vtriusq; datum super illius extis, quę paulò pòst comederunt. Possem & iuramentum coniurationis Catilinarię humani sanguinis sacrificio confirmatum, & alia non minus vituperanda depromere, sed præter omnium DD. qui de ea re scribunt sententiã inter quos Hostiens. in Summ. in c. 1. quomodo censeatur illicitum iuramentũ num. 4. & 5. de iureiurãd. velim in eo maximè considerari quàm sit impiũ ad nos præsentiam Dei euocare cùm ad eum non nisi lotis pedibus & manibus accedere debeamus. Ecce Magus ille Perses Zoroaster qui ne quidem ad dæmones Dei ministros quẽquam accedere premittit nisi prius purgatum:

οὐ γὰρ χρὴ κείνους σε βλάπτειν, πρὶν σοῦ χροὸς τελεσθῆναι.

Non decet vt videas illos, nisi corpore lotus.

Quantò minus igitur decet Deũ prẽsentem ascìscere, vt testimonio sit illius sacrum corpus his iuramẽtis, quę per suum nomen permisit cõfirmari? Multa hîc prætermitto quæ mihi dicẽda sunt in quæstione de iuramento. Azo etiam vbi suprâ, & Robertus Maranta in Specul. aduocatorum 6. part. de ordine iudiciorum, & primus actus, numer. 10. In primis namque actor seu Promotor fiscalis profitetur se iustè petere & non calumniosè, & super petitis omnibus veritatem respondebit, nec vtetur falsâ probatione, nec minus corrumpet iudices

dices, nec tabelliones, minusque peter calumniosam dilationem: ita Speculator de iuramento calumniæ. §. est autem iuramentum. de calumnia, & habetur in d. l. 23. titul. 11. part. 3. glos. calumniæ. in capit. 1. de iuramento
211 calumniæ. Hoc† tamen iuramentum prætari debet post contestationem delicti incontinenti. Specul. vbi supr. §. 1. & de iurisdictione omnium iudicum. §. 6. Hostiens. in summa, de iramento calumniæ. §. quando præstandum est. in principio, tex. expressus in l. 2. in principio. C. de iuramento calumniæ. l. rem non nouam. C. de iudicijs. capit. 1. & cap. cum causam. de iuramento calumniæ. capit. dudum. 2. de electione. Montaluus in d. l. 23. titulo 11. partit. 3. in verbo,
212 *por demanda y por respuesta*, & probatũ ex text. in l. 1. titulo 4. libro 3. Ordinamenti ibi *contestando el pleyto y hecho iuramento de calumnia.* Si autem † tacitè fuerit omissum ab initio poterit peti in quacumque parte iudicij, vt iuretur. Speculator de iuramento calumniæ. §. etiam autem. numero 1. & §. sequitur. numer. 4. col. 2. in principio. Archid. in capit. 1. in verbo iurari. & ibi Ancharanus nume. 2. Dominicus & Francus colum. 1. de iuramento calumniæ libr. 6. inquit enim ibi Bonifac. VIII. si de calumnia seu de veritate dicenda, in litis exordio non iuretur, vt debet, poterit postmodum in qualibet parte litis iurari cum huiusmodi iuramenta præstari ab initio de substãtia ordinis iudiciarij nõ existat. Prædicta autem † clausula adeò necessaria est, vt si omittatur corruat processus, & nullus sit, & 213 quia in fauorem publicum publicamque vtilitatem introducta fuit à parte, non potest remitti. l. 2. §. sed quia veremur. de iureiurando propter calumniam dando. Secus tamen est de iure Canonico ex capit. 1. §. 1. de iuramento calumniæ. in 6. quod verum censeo, nisi à parte aduersa fuerit petitum l. de pupillo. §. qui opus, & ibi notat. Bart. col. 5. ff. de nou. oper. nunti. DD. in l. qui bona. quæ omnia iura corriguntur per l. 11. tit. 1. lib. 3. Ordinamenti: nisi huiusmodi iuramẽtum, petatur. l. final. tit. 4. libr. 3. ordinamenti, & ibidem latè Didacus Pererius.

Hic nobis erat sistendum, & huic volumini primo finem imponẽdum: sed amicorum precibus victus, hanc quoq; quę sequitur quęst. cõtexere & vnanimi omnium desiderio concedere ante suum tempus & ordinèm habui, quam tamen (quia ad edictum pertinet) in finem voluminis secundi reseruari cõueniebat. Nos in ea re si nostro instituto defuimus, deesse nobis per vota necessariorũ & expectationẽ virorũ bene de literis meritorũ nullo vnquam tẽpore pœnitebit. Tu, lector, æqui bonique consulas velim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE SOLICITATIONE AD libidinem, in actu confessionis, vel proximè illi, antè vel pòst.

SVMMARIVM.

1 Solicitationis delictum mulierum ad libidinem, in actu confessionis antè vel pòst, detestabile est.
2 Cognatio spiritualis inter cõfessarium, & confitentem contrahitur.
3 Confessarius in confessione mulieres solicitans, an in hæresis suspicionem incidat, & nu. 56. & 77.
4 Inquisitores hæreticæ prauitatis, an possint procedere cõtra confessarios in confessione mulieres solicitantes, & nu. 5. & 90.
6 Inductio ad libidinem in actu confessionis sacramẽtalis, vel proximè illi, an oriatur ex inclinatione naturæ depravatæ, an verò ex contemptu sacramenti.
7 Præceptum de integritate cõfessionis magis obligat, quàm de reuelando confessore ad actum libidinis in cõfessione inducente.
8 Ob periculum scandali sacerdotis, vel eius inimicitiæ, nõ solùm excusatur cõfessio mulieris, sed potest solâ cõtritione communicare.
9 Institutum pro charitate, nõ debet cõtra charitatem militare.
10 Verba Pauli 1. ad Corinth. 4. [Nolite ante tẽpus iudicare.] Et ad Roman. 14. [Tu quis es, qui alium iudicas?] quomodo accipienda.
11 Christus in hac vita permittit ministros malos Ecclesiastica officia exercere, & quare.
12 Mala non sunt facienda, vt inde veniant bona.
13 Iudicium Astronomicum ab Ecclesia prohibitum, & à quo tempore edicto sanctæ Inquisitionis prohibetur.
14 Prælatus superior, vel Iudex nõ potest aliorum peccata, quæ solùm ex confessione innotescũt, per exploratores inquirere.
15 Scientia priuata superioris, valet ad corripiendũ occultè, nõ autẽ palàm infamare, & delictũ detegere potest
16 Probationes in criminalibus, debẽt esse luce meridianâ clariores duorũ, vel trium testium.
17 Testium singularium depositio in crimine hæresis, inutilis est.
18 Mulieres an possint simul accusare, & deponere, & sic duo subire officia.
19 Testium defectus & inhabilitas, non potest in criminalibus suppleri, nec testium multitudine purgari.
20 Delictum nõ præsumitur, vbi possibile est quid sine crimine fieri posse.
21 Pœna vbicunque agitur de ea imponẽda, potiùs pro reo, quàm contra eum præsumendum & iudicandum est.
22 Confessarius accusatus de solicitatione in cõfessione facta: dicitur res dubia.
23 Confessarius inquisitus de solicitatione in confessione, pro eo in dubio iudicandum est, & quare.
24 Dependẽte aliquo ab anima & cõscientia alicuius, standum est eius dicto cum iuramento.
25 Animus, quòd quis vulnerauerit animo nõ occidendi, probatur per iuramentum partis.
26 Pœna nõ potest infligi, vbi nõ adest certitudo, & euidentia culpæ.
27 Socius criminis nõ admittitur ad testificandum contra socium.
28 Viâ ad effectum nõ est effectus.
28 Factum sub tempus contractus belli, vel matrimonij, quãdo dicatur in ipso contractu factum, ibidem.
29 Quæ incontinenti fiunt antè vel pòst, non dicuntur inesse.
30 Via, siue processus ad effectum in criminalibus non punitur, sed ipse effectus.
31 Pœnitens quãdo dicatur incipere confiteri.
32 Confessionis sigillum quid sit.
33 Differentia quæ sit inter secretum confessionis, & secretum naturale.
34 Id etiã pro facto habetur, quod proximè faciendum est.
35 Potentia propinqua actui reputatur pro actu.
36 Paria sunt quæ sunt in actu, aut in via deductionis ad actum.
37 Priuilegium idem competit rei, quæ est in fieri, sicuti rei factæ.
38 Destinatio pro actu facto & completo habetur.
39 Causa fidei fauorabilis est.
40 Crimen hæresis est publicum delictũ, & reipub. pernicioſissimum.
41 Conatus & processus ad maleficium, debet pro maleficio haberi.
42 Statuto exstante, ne quis sub pœna triticum extra territorium extrahat, si in itinere inueniatur, dicitur statuto contrauenire, licet prouinciam non exierit.
43 Vicinitas actuum antè vel pòst, dispositionem eandem quodammodo reddit, facitq; vnicum esse actum.
44 Instructio S. Officij contra confessarios ad libidinẽ pœnitentẽ inducẽtes, procedit etiam in actu proximo confessioni antè vel pòst.
45 Paria sunt aliquid fieri in actu cõfessionis, vel incontinenti antè vel pòst.
46 Quod debet certo tẽpore fieri, intelligitur illo tempore factum, quod est immediatè antè vel pòst factum.
47 Actus proximus confessioni antè vel pòst, quando dicatur.
48 Factum, id incontinenti esse dicitur, quanuis antè vel pòst facta sint, cùm tamen inesse videantur.
49 Actus continuus quoties requiritur, licet interueniat modicũ interuallum, dicitur tamẽ vno fieri cõtextu.
50 Facta inter easdem personas eodem die & loco præsumuntur in dubio incõtinenti, & vno contextu facta.
51 Factum quid, si eodẽ die probatur, præsumitur incontinenti factum.
52 Inquisitores solùm in his quæ ad fidem pertinent, procedere possunt.
53 Delictum solicitationis in confessione commissum non est contra fidem, sed contra conscientiam, & quæ species peccati sit.
44 Peccati solicitationis grauitas, duobus modis peti potest, & qui sint.
55 Contemptus & iniuria duobus modis considerantur, materialis & formalis, & nu. 58.
56 Intellectus Hester. 1. dum de cõtemptu loquitur.
57 Intellectus Leuit. 26. Paul. ad Heb. 12. & ad Romanos. 2. & Esaiæ. 33.
56 Intellectus 2. Reg. numer. 18. Ezech. 5. Eccles. 45. Sapient. 14 de quo contemptu loquuntur.
60 Contẽptus cõfessarij abutẽtis sacramẽto pœnitẽt. probatur indicijs & cõiecturis.
61 Occultè gesta improbitatis suspicionem reddunt.
62 Citatus vel monitus nõ comparens suspectus efficitur.
63 Glossæ in c. Metropolitanum. 2. q. 7. & in c. cum illorum. in verb. in cõtemptũ, de sentent. excomm. intellectus.
64 Hæreticus formalis quis dicatur.
65 Fides nõ cõsistit solùm in oris cõfessione, sed præcipuè in assensu mentis.
66 Hæreticus, nec suspectus nemo debet iudicari ex materiali contemptu.
67 Peccatores constituentes vltimum finem in creatura, mortaliter delinquunt, nec ob id dicuntur hæretici.
68 Intrinseca per extrinseca cognoscũtur, & animi interiora per exteriora iudicantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

69 Animus & voluntas ex factis & gestis exterioribus intelligitur.
70 Animus talis præsumitur, qualia sunt facta.
71 Opus externum, an dicatur quodammodo hæresis.
72 Sotus in relect. de hæresi, malè loquitur & num. seq.
73 Opera ad quæ homines cõmuniter propliues sunt, dupliciter considerantur & in quibus quis dicatur de hæresi suspectus.
74 Sensualitas quæ sit.
75 Sacerdos seu religiosus matrimonium contrahens, suspectus de hæresi iudicatur, quod etiam procedit in clericis & num. 76.
77 Sacerdos in confessione mulierem solicitãs, suspectus de hæresi iudicatur ratione sacramenti adiuncti.
78 Confessio auricularis per quos hæreticos improbata & sublata, eorumque errores, & num. 79. & 80.
81 Confessio peccatorum mortalium iure diuino necessaria est.
82 Homines peccatum mortale contrahẽtes, iure diuino tenentur de illo pœnitentiam agere.
83 Pœnitendi modus assignatus in lege Moysi.
84 Opera facta ex animi passione, & ex errore intellectus quæ, & quãdo ex eis quis dicatur de hæresi suspectus.
85 Error intellectus maximus est.
86 Hominis natura ex se nunquam inclinare potest ad actum carnalem.
87 Inclinatio naturalis appetitus sensitiui, in bonum hominis est.
88 Creaturæ propter hominis bonũ conditæ sunt.
89 Opera ad quæ voluntas non ex se mouetur quæ, & quando ex eis quis dicatur de hæresi suspectus.
90 Inquisitores procedere possunt cõtra cõfessarios in confessione solicitãtes ad libidinem, licet suspicio sit leuis & modica.
91 Opinio Nauarri lib. 5. conf. tit. de hæret. cõs. 2. à n. 1. & 3 fo. 121. reprobatur.
92 Inquisitores an possint procedere cõtra cõfessarios, in cõfessione solicitantes pueros ad libidinem, sicut fœminas.
93 Ratio vbi eadem est, eadẽ debet esse iuris dispositio, etiam in pœnalibus.
94 Constitutio pœnalis non dicitur extẽdi vbi extenditur ex eiusdem constitutionis mente.
95 Lex licet prohibeat extensionem, tamẽ de similibus ad similia fit extensio.
96 Similia quæ dicantur.
97 Inquisitores sunt iudices & fidei censores. sedisque Apostolicæ specialiter delegati.
98 Sacerdos vel religiosus ducens publicè vxorem, dicitur de hæresi suspectus.
99 Opera ab hæreticis specialiter laudata suspicionẽ manifestã hæresis inducũt.
100 Suspicio quid sit, & n. 102. vsque ad num. 106.
101 Suspicio mouet animum iudicis, non tamen in totum remouet dubium.
103 Indicia quãdo non sunt admodũ vrgẽtia, rectè possũt suspiciones appellari.
104 Probatio leuis licet sufficiat ad probãdã suspicionẽ, tñ debet plenè probari.
105 Suspicio vnica nõ inducit præsumptionem, sed plures suspiciones requiruntur.
106 Præsumptio quid sit, & an differat à suspicione.
107 Suspicio seu præsũptio triplex est, leuis, magna & maxima, & n. 109. & 110.
108 Signa leuia in crimine hæresis, nõ debẽt mouere animum viri constantis.
111 Probatio in contrariũ admittitur aduersus maximam præsumptionem.
112 Præsũptio maxima ex quibus nascatur.
113 Suspicio tripliciter diuiditur, leuis, vehemẽs & violẽta, & quid in se quælibet cõtineat, & n. 114. & 115.
116 Inquisitores ex stylo, communiq; vsu confessarios in confessione solicitantes puniunt, ac decreto supremi S. Inquisitionis Senatus, & nu. 117.
118 Soli-

118 Solicitare proximè circa actum cõfessionis antè vel post, quid sit.
119 Solicitatio in actu proximo cõfessionis quãdo dicatur per cõfessariũ cõmitti.
120 Cõfessarij in actu cõfessionis, mulieres ad libidinẽ solicitantes nõ solùm peccant cõtra puritatẽ sacramenti, sed etiam contra illius securitatem.
121 Confessarius solicitans, mulierem in cõfessione ad alia peccata, non dicitur suspectus, nec talis solicitatio pertinet ad Inquisitores.
122 Delictum solicitationis in cõfessione perpetrans, infamiam incurrit.
123 Captura sola pro crimine hæresis vehementer infamat.
124 Delictũ solicitationis in cõfessione clã cõmittitur, & ob id acriùs punitur.
125 Persuadere grauius est, quam cõpellere.
126 Delictum clãdestinum plus punitur, quam publicum.
127 Filiæ pœnitentiæ tenẽtur cõfessarios, à quibus solicitatæ sunt, Inquisitoribus denunciare.
128 Delictum solicitationis in cõfessione mulieris quomodo probandum.
129 Mulierum defectus & natura, & ad quæ bona de iure prohibẽtur, & n. 130.
131 Cõfessarius est iudex, medicus, pastor & Dei minister.
132 Mulieres an sint idoneæ testes contra cõfessarios in cõfessione ad libidinẽ solicitãtes, & n. 133. vsq; ad n. 144.
134 Mulieres in causa criminali de iure Canonico, à testificãdo nõ repellũtur.
135 Mulieres in crimine hæresis læsæ maiestatis, simoniæ, & alijs exceptis criminibus fidem faciunt.
137 Mulieres plenè probãt quando veritas aliter haberi & detegi nõ potest.
138 Mulieres duæ plenè probãt delictũ in casu, quo veritas aliter haberi nõ potest.
139 Mulieres admittũtur ad testificãdum, quãdo agitur de probatione facti ab eis tractati.
140 Testes admittũtur etiam in actu proprio, si actus est talis vt de sui natura nõ soleant intercuenire nisi ij, qui commodum aut interesse habẽt.
141 Testes inhabiles & singulares admittuntur, quãdo per alios veritas ratione loci, & temporis haberi nõ potest, & n. 158.
142 Mulier cõtra cõfessarium ad libidinem in cõfessione solicitantem potest esse testis, & accusatrix.
143 Testes singulares probãt aliquem esse hæreticum.
144 Testes singulares probãt, vbi agitur de probãda iurisdictione in genere.
145 Testium singularitas triplex est, obstatiua, cumulatiua, & diuersificatiua, & nu. 146. 147. & 148.
149 Testis singularis quis dicatur.
150 Testes singulares in quolibet crimine, regulariter non probãt, multo minus in crimine hæresis, & quare.
151 Testes duo singulares, an probẽt contra cõfessarios in cõfessione mulierem ad libidinem solicitantes, & nu. seqq. vsq; ad n. 159.
152 Sacramẽtum in dubio nõ creditur violatum.
153 Probatio plenior requiritur quàm ordinaria, vbi agitur de probatione delicti iuris, præsumptionem contra se habentis.
154 Præsumptio iuris pro liquidissima probatione habetur.
155 Testes septem requiruntur quando de diuortio agitur.
156 Testes duo sufficiũt ad perfectam probationem inducẽdam, in quauis causa tã prophana, quàm Ecclesiastica, vel spirituali.
157 Testes duo sufficiunt, ad condemnandum Episcopum & Summ Pontifi.
159 Testes duo licet singulares loco & tempore sint, probãt vbi agitur de certa specie hæresis.
160 Solutio argumentorum sexdecim.
161 Confessarius an admittatur ad testificandum, contra pœnitentem eum ad libidinem solicitantem.
162 Socius criminis nõ admittitur in testẽ cõtra socium: quid in crimine hæresis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sis n.162.& quid in crimine occulto nu.163.

163 *Practica contra confessarios seruanda, in prolatione sententiæ.*

166 *Pœnæ imponendæ confessarijs per Inquisitores quæ.*

167 *Confessarij si in crimine solicitationis relabentur, nõ sunt puniẽdi pœnâ relapsorum.*

168 *Bulla & declaratio Clementis VIII. contra confessarios solicitatores.*

169 *Quid iuris si mulieres sint solicitatrices.*

INQVISITORES HÆRETICÆ prauitatis, an possint procedere contra confessarios inducẽtes, aut solicitantes mulieres in turpitudinem, aut libidinem in actu, vel circa actum confessionis antè vel pòst.

Quæstio X.

1 NEMO est (vt existimo) pietatis aut Christianæ fidei cultor, † qui mecũ id nõ cõfiteatur & sentiat, eorum crimen esse teterrimũ ac detestandũ, qui per summum sacramentorum cõtemptum, & insignẽ impietatẽ, mulieres ad eorũ aures confitendorũ peccatorũ ergò procidentes, turpiter in ipso cõfessionis, vel in proximis illius actibus antè vel pòst ad libidinẽ inducũt, & solicitãt: tum quia (vt Symmachus Papa ait in c. omnes. 30. q. 1.) inter † cõfessariũ, & confitentẽ contrahitur spiritualis
2 cognatio: huius hæc sunt verba: [Scriptũ est: Omnes quos in pœnitẽtia accipimus, ita filij nostri sunt, vt in baptismate susceptí: quapropter sacerdotẽ, qui cũ spirituali filia fornicatus fuerit, grauissimis pœnis iura subegerũt: [hæc ille, quo loco nõ abs re Symmachus confessarios dicit esse patres confitentium. Nam quicunq; in sacramentorũ administratione operã impendit suã alicui, verè huius est pater, & illius hic filius: inde est quod D. Hiero. in prolog. ad Euãgel. D. Marci, eundẽ D. Marcũ D. Petri filium fuisse dicit his verbis: [Marcus Euangelista Dei electus, & Petri in baptismate filius] in eadẽ cum Symmacho sententia est Cælestinus Papa in can. nõ debet. & can. si quis. ead. c. & q. & c. solicita-
3 tores. de pœnitẽtia dist. 1. tum etiam † quia in hæresis suspicionẽ incidit, qui sacramẽti vim violat, & nefandâ animi, & intellectus prauitate polluit: nã cũ hoc sacramentũ medela spiritualis sit, & peccati antidotũ, aliud venenũ execrãdum, ad perpetuã mortẽ ei superinducere cõtendit: quibus adstipulatur sententia Marth. Episcopi Veronensis in tit. 9. c. 3. suarũ constit. qui in hęc verba dicit: [Siquis cũ ea cuius cõfessionẽ audiuit, quidquã inhonestè turpiterúe egerit, aut eius pudicitiam attẽtauerit, aut eam ad lasciua & inhonesta perpetranda suaserit, si nõ est deuentum ad actum, temporaneâ pœnâ acriter puniatur. Si verò ad actũ turpitudinis deuẽtũ est, beneficijs officijsq; eo ipso suspẽsum, priuatũ, perpetuisq; addictum vinculis, volumus & declaramus.] & facit d c. nõ debet. Ex quibus satis probari videtur clericum conuictũ de hoc delicto deponẽdum esse, alijsq; pœnitẽtijs acriter afficiẽdũ, ne ex huiusmodi confessariorũ delictis, ansa detur hęreticis aliquid moliendi neúe frigescente charitate ac timore Dei, occasio detur Catholicis viris & patribus vxores ac filias ab hoc sacramento retrahendi, & ne difficiliùs ac tardiùs ad illud suscipiendũ accedant. Quamobrẽ non immeritò in eum tanquã de fide suspectum qui venenũ pharmaco, & lutũ fonti puro admiscere tẽtat, Inquisitores hæreticæ prauitatis videntur procedere, vt discernãt, an id genus morbi spiritualis ex humana imbecillitate, vel ex hæreticâ

hæretica macula nascatur, vt non solùm in eos animaduertant, si candentè ferro, opus sit, sed & si leuis sit morbus, vt leui pœnitentiæ specillo ad sanitatem reuocẽt. Ea verò in re matureagant, quia hoc delictum serpit cõtra bonum cõmune & honorẽ Christi, & vix, vafer confessarius emendari solet correctione. Verùm quia quãplurimæ excitatæ fuerunt difficultates, quibus anceps reddebatur iste processus contra confessarios, operæ pretium me facturum censui, antequã formam procedendi in hos præscriberem, si cæteris fidei quæstionibus hãc annecterẽ, cùm quia noua sit, tũ etiam, quia hactenus à nemine fuerit exagitata. Inquisitores non posse procedere contra huiusmodi cõfessarios, ex multiplici capite cõtenditur. Quæ quidem quæstio admodum celebris est, & pro vtraq; parte suos fautores atque rationes habet, partis tamẽ negatiuæ potissima hæc sunt argumẽta.

5 Primò, quia † suspicio hæresis in hoc casu, oritur ex contemptu sacramẽti pœnitentiæ: sed talis cõtemptus nõ nascitur ex solicitatione ad libidinẽ: ergo neq; hæresis suspicio. Minor
6 probatur. Inductio † ad libinẽ in actu cõfessionis sacramẽtalis, vel proximè, potiùs oritur ex inclinatione naturæ depranatę, & carnis inustione, quam ex contemptu sacramenti, teste Paul. ad Rom. c. 7. [sentio aliam legẽ in mẽbris meis, repugnãtẽ legi mẽtis meę, & captiuũ me ducentẽ in legẽ peccati] & ad Galat. c. 5. [caro concupiscit aduersus spiritũ] & 2. ad Corinth. 12. [datus est mihi stimulus carnis spiritus Sathanę, qui me colaphizet] & habetur in c. Testamentũ veteris legis. in fin. vers. video aliã legẽ in membris meis. dist. 6. & c. si Paul. 32. q. 5. & ibid. Ioa. de Turre-cre. nu. 1. & 2. & in 15. q. 1. in princ. Ergò nõ videtur inducere hæresis suspicionẽ, præsertim cùm nõ sit error in intellectu, sed malus affectus in volũtate, & ex cõsequẽti punitio huius criminis non spectabit ad fidei cẽsores, sed potiùs ad Ordinarios.

7 Secũdò, arctiùs † obligat præceptũ de integritate confessionis, quàm de reuelando cõfessore ad actum libidinis inducẽte in cõfessione: hoc enim tam per se est notum, quod probatione non egeat: sed quando pœnitẽti instat necessitas confitendi ante communionem, vel tempore paschæ, & non occurrit nisi vnus confessarius cui non potest fieri ignotus, & ex confessione aliquorum peccatorum, vel circunstantiarum probabiliter timet sibi magnum damnum famę aut corporis, excusatur ab integritate confessionis propter summũ ius, quòd autor naturæ ad sui indemnitatẽ contulit. Ita in Man. Nauarr. c. 7. n. 4. Soto d. 18. q. 2. & 5. ad 3. Petrus Soto. de confess. lect. 10. Canus part. 5. Caietan. verbo, confessio. Adrian. de confess. q. 1. §. sed oritur ex his. Siluester confess. 1. §. 18. vbi & refert se ad §. 3. Tabiens. §. 18. cùm Anton. c. 18. concluſ. 7. Medina q. 12. de integritate seruanda. & omnes recẽtiores Theologi. ex antiquis Altisiodorus. lib. 4. tract. 6. c. 3. q. 3. D. Th. dist. 17. q. 3. ad 5. & Maior. 1. q. 5. quia habet pœnitẽs ius tuẽdi famam, ergo multò magis, & meliùs etiã si cogatur sententiâ excõmunicationis poterit silere peccatũ confessoris in tali solicitatione, cùm timeatur imò experiatur graue dãnũ proximi secuturũ, cùm vnicuiq; mandauerit Deus, curã de proximo suo, & detrimentũ alienę famæ non compensetur vllo fructu.

Tertiò, quãdo † ex cõfessione fœminę absolutæ fragili sacerdoti ingruit periculũ scãdali, vel grauis inimicitiæ cũ eo, nõ solùm excusatut ab integritate confessionis, sed tunc differenda est tota confessio, & omittenda, & quando non adesset alius sacerdos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerdos,& inſtaret præceptũ cõmunicandi,poſſet eũ ſola contritione cõmunicare. Ita Nauarr. capit. 17. nu. 102. Soto libr. 5 de iuſtit. & iur. quæſtion.6.art.4.& colligitur ex D. Tho. 22 quæſtion.69.artic.4.ad 2.ibi Caietanus art.3.ad 1.Couarr.lib.3. Variar. reſolutionum cap.2.à num.10. Alex. capit.26.quia, vt ait Bernard.libr.de
9 diſpẽſatione & præcepto,quod pro † charitate inſtitutum eſt, non debet contra charitatem militare,& Chriſtus præcepto ſuo poſitiuo confeſſionis, in ſalutem animæ ordinatæ non eſt ſibi contrarius, dum ex occaſione cedit in periculum animæ; ſed ex reuelatione ſolicitationis confeſſoris, ſubſequitur illi graue detrimentum boni nominis,& vt plurimùm emergunt inimicitiæ,& ſcandala. Ergo nõ poteſt nec tenetur reuelare.

10 Quartò, Apoſtolus † Paul.1.ad Corint.4.dicit.[Nolite ante tempus iudicare quoadvſq; veniat Dominus, qui illuminabit abſcõdita tenebratũ, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo.] & ad Romanos 14.[Tu quis es, qui aliũ iudicas ſeruum?]& habetur in capit. Deus omnipotẽs.2.quæſt.1.& cap.1. de confeſſ.Soto de iuſt.& iur.libro 5.
11 quæſtion.5.artic.1.& alij plures citati in quæſtion.de Inquiſitione. Sed † Chriſtus Dominus, qui ſupremus eſt iudex viuorum & mortuorum, permittit in hac vita miniſtros malos exercere officia Eccleſiaſtica,idq; vt eorum fama non fœdetur, vt paret de Iuda proditore, cui corpus ſuum in cœna tradidit, reſeruando huiuſmodi, & aliorum peccata occulta in iudicium vniuerſale, inſcrutabili, & ſuo iuſto iudicio:id verò fortaſsis quia vt inquit Claudianus in Rufin.lib.1.

——*Tolluntur in altum.*
Vt lapſu graviore ruant.——

Ergo iudices inferiores, & Inquiſitores non debent peccata occulta miniſtrorum Dei ſub pœnarum cenſuris detegere: imò verò lege charitatis, & miſericordiæ occultare, & orationibus Eccleſiæ illis ſubuenire,potius quàm ad extremum iudiciũ eos reuocare, & publicè punire cum eorum ignominia, & vniuerſi populi ſcandalo.

Quintò, Regula tritiſsima eſt D. Auguſtin.ex doctrina Pauli ad Rom.
12 3.non eſſe † facienda mala vt inde veniant bona,capit.ſi non ſunt.31. quæſtione 5.& per tot.14.quæſt.5.Ioann. de Turre crem.in c.relegentes.23 q. 1.num.1.Sed ex genere ſuo eſt malũ proximum infamare, peccatum illius palàm detegẽdo: Ergo nullo prætextu boni intenti ab Inquiſitoribus eſt reuelandum crimen.Hanc charitatis regulam tradit Thobias cap.4. cum dixit,[quod ab alio oderis fieri tibi,caue ne tu aliquando facias alteri.] & Matt.7.[quæcumque vultis vt faciãt vobis homines,facite & vos illis]tex. in c.Deus omnipotens 2.q.1.c.qualiter & quando.de accuſation.Sed nullus eſt qui non abhorreat vt peccatũ ſuum detegatur.Ergo nõ poterit illud cõtra proximum ſuum procurare.

13 Sextò, Eccleſia † prohibet iudiciũ Aſtronomicũ ad exploranda occulta liberi arbitrij, quia etſi aliquãdo fortè vera eſſent,ſemper tamen ſunt cõtra bonos mores,& famam proximorũ.Ab anno enim 1582. in edicto ſanctæ Inquiſitionis prohibentur iudicia Aſtrologorum de rebus pendentibus à libero arbitrio cõtra Aſtrologos,iuxta doctrinam D.Thom.22. quæſt.95. art.5.& 1.2.q.9.art.4.ad 3. vbi Medina opuſc.26.Alex.2. part.q.184.Caietan.verb.Aſtrologi.Picus 12.lib. contra Aſtrologos. maximè libro 2. Michael Medina lib.ſecundo de recta in Deum fide capit. 1. Didacus Perez

l.3.tit.1.lib.8.Ord.Simanc.de Catholica inſtitutione cap.21.& 63. Sixtus Senenſis lib.5.Bibliothecæ cap.15.& lib.6.cap.10. Viues libr. contra Aſtrologos, Trithemius libr.12. de dæmoniacis artibus.Cælius lib.14.antiquit. cap.19. Gerſon in trilogia Aſtrologiæ propoſ.11.& ſeqq.tracta.de reſpectu cæleſtium ſiderum. Caſſaneus Catalog.gloriæ mundi part.10.conſiderat. vltim.Alciat.in l.5.de verbor.ſignific. Abulenſ. in Exod. 12. quæſtione 15. Leuit.19.quæſtione 19.Medina in inſtructor.cap.14.§.2.& 36.Cicero 2.de diuinat. Plutarchus de placitis. Plato Ariſt.& B.Petrus Apoſtolus apud Clement lib.8.recognit.in fine, & libr.9. Euſebius lib.cõtra Hieronem. Chryſoſt.homil. 1. in 1. Timoth. Baſilius in hexaemer.D. Auguſtinus de ciuitate Dei libr.2. cap. 12.& libr.11.cap. 21. D.Gregorius homil.10.in Euangelia, & tandem Concilium Toletanum 1. [Si quis Aſtrologiæ exiſtimat eſſe credendum anathema ſit,] & vlt. motu proprio Sixti V.Sum. Pontificis, anni 1585.Non.Ianuarij.Ergo pari ratione quamuis occultum peccatum ſolicitationis aliquãdo contingat, quia eſt contra bonum nomen miniſtrorum Eccleſiæ, tamen non eſt præcipienda eius detectio.

14 Septimò,nũquam † licuit ſuperiori vel prælato peccata aliorum, quæ ſolùm innoteſcunt ex confeſsione, per exploratores inquirere: hoc enim eſſet ſuaue cõfeſsionis iugum reddere moleſtiſsimum, imò nec poteſt prælatus vel iudex pœnitentẽ cogere vel iure compellere per præceptum, cõminationem,vel abſolutionis ſuſpenſionem, vt ſibi manifeſtet alienam perſonam, vel alienum delictum. Ita D. Thom. quodlibet.5.artic.11. Soto in relection. membr. 3. quæſtione 4.dub.1.poſt quintam concluſionem, Bañes 2.2.quæſtione 72.artic.3.& 8. dubio vlt.D.Greg.homil.9. in Ezech. nam Eccleſ.41.dicitur: [curam habe de bono nomine]& Prouerb.22.]melius eſt bonum nomen quàm diuitiæ multæ] de quo D.Thom.part.2.quæſtion.22.ad primum.& 2.2.quæſtion. 103.artit.1.ad.2.Caietanus verb.contumelia: vbi Angel. Silueſter. & Armilla.Soto libr.5. de iuſt. quæſt. 9. artic.3.Ledeſma.2.part.quæſtion.18.artic.2.fol.245.Simanc.de Catholic.in-
15 ſtitut.cap.56.numer. 1.& 5. Nauarr. c.18.n.61.Scientia † enim priuata ſuperioris valet ad corripiendum occultè: non tamen occaſione eius poteſt infamare,nec detegere delictum occultum, quia hæc nunquã ſunt opportuna remedia ad rectũ iudicium: quin potiùs vergunt in proximi detrimentum & ſcandalum, & in ruinã animæ, quæ conſcientiâ ducitur ad pœnitentiam. Quare ſic interrogati non tenentur pœnitentes ad iudicis mentem reſpondere: ſed peccatum ſolicitationis ad libidinem tantùm innoteſcit ex confeſsione, vel ex actu proximo illi: Ergo Inquiſitores nullâ ratione poſſunt pœnitentes cõpellere ſub excommunicationis pœnam vt tale crimen detegant, neque ipſi tenentur parere, & obedire tali
16 mandato.

Octauò, quoniam † ſi ipſam iudicij probationem coniectemur, minùs ſuſtineri poteſt huiuſmodi proceſſus contra confeſſarios: nam in cauſis criminalibus requiruntur probationes luce meridianâ clariores, vrgentiores,maiores,& efficaciores.l.fin.C. de probat. l. abſentem. ff. de pœnis.l. qui ſententiam.C.eod.l. addictos. C. de appellat.l.vbi.C.de falſ.cap. ſciant cuncti. 2. quæſtio. 8. canon. Epiphanium. 5. quæſtione fin. & notat Marſil.conſ.1.numer.24. Ioann. de Anan. conſilio 60.numer. 1. & conſilio 131. Dec.conſ.249.num.8.Valle conſil.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.30. volum. 1. Ergo idipsum necessarium erit in crimine hæresis à maiori ratione: ex Simanc de Cathol.institut.tit. 51. n.2. & Roja de hæret.1. part.num.360.& singular.164.num.1. debet namq; esse probatio duorum saltim, vel trium testium legitimorũ. iuxta text. in l. vbi nu merus. de testib. l. vltima. C. de probationib. Oldrad.consil.210.Ancharan. in cap.accusatus. in princip. de hæretic.libro 6.capit.cum in omni. & cap. licet. de testibus.cap.relatum.capit.cum alijs. Sed in hoc crimine non dantur, nec inueniri possunt contestes: ergo Inquisitores non possunt procedere cõtra confessarios: Nam † inutilis erit huiusmodi singularium testium depositio ad hæresim probandam glos. & interpret. in capit. veniens. de testib. Ioann. Andreas & Dominic.in c. vt officium. de hæretic. in 6. Gundisaluus de Villadieg. de hæretic. quæstione 13. Ioan. Lupus allegat.de hæretic.§.12. Ioann. de Lignian.in Clement.1.

18 Nonò probatur hæc sententia: † Mulieres non possunt simul accusare & deponere, nec duorũ officia subire capit.forus.de verb.significat.cap.accusatores.3.q.5.glos.1.in c.1.in principio 4.quæst.4.Aufrer.de probat.num. 5.Iodoc.in pract.cap.50.in rubrica de probat. Campegius reg.104.Speculat. in titul.de teste.§.1.versic.item quod ipse testis, & accusator. Felinus in c. licet Heli.nu.6. de Simon. Lanfranc. in tractat. de testib.nu. 118.& in proprijs terminis Bartol. Gritt. consilio criminal.diuers.consil.160. numero 3. lib.1.Roland.à Valle cons. 37. numer. 10.& sequentib.Bertazol.cons. 8. nu. 42.lib.1.Vulpecul. cons.17.nume.1.& cons.94.num.4. Prosper Farinacius in lib.1.quæstione 60.num.62. Iul. Clar. in practic.criminal.§.fin.quæstione 7. versf. habes igitur. Bertazolus d. cons. 8.num.43.Natta cons.407. nu.6.Ergo per pœnitẽtium depositiones Inquisitores non poterunt procedere, imò horum singularium testium depositiones, nec indicium faciunt ad torturam,nec ad inquirendũ, aliàs enim iudicium redderetur nullum.

19 Decimò,in criminalibus† non potest defectus testium, aut inhabilitas suppleri, neque testium multitudine purgari,l.fin.cũ ibi notatis.C. de probationibus.Sed huiusmodi mulieres, cùm singulares testes sint, & vicem accusatoris subeant,nequaquam sunt admittẽdæ:Ergo per illarũ depositiones nõ possũt Inquisitores procedere.

Vndecimò, nunquã delictũ præsumitur vbicunq; possibile est id fieri posse sine crimine. Ita Bald.in cap. S. 20 Mariæ. † de constit.num.31.& in cap. per inquisitionem.num. 2.de elect. & in cap.Cumana.nu.3.cod.tit.Sed solicitatio, & inductio ad libidinem, in actu confessionis,aut proximè illi potest fieri absque contemptu formali sacramẽti,ex quo oritur suspicio:ergo ibi non est præsumendum tale delictum.

21 Duodecimò,quotiescunq; † agitur ad pœnam imponẽdam, in dubio potiùs pro reo, quàm contra eum presumendum, & iudicandum est. Abbas in capit.ad audientiam.Bald.cõs.105.

22 Sed cùm † confessarius accusatur de solicitationis peccato illud est. maxime dubium. l. meritò. ff. pro socio. l. quidam.30.Et ibi glos.de legat. 2.l. 1. §.probatio.& ibi Bald.de magist.conueniend.c. fin. in fin. de præsumptionib.glos in fin.in c.pastoralis.de offic. deleg.capit. estote. de regul. iur. ergo confessarius non est puniendus tanquam reus ab Inquisitoribus,cùm

23 in dubio † pro ipso iudicandum sit ratione dignitatis personę ipsius,& loci sacri cap.non omnes. 15.q.5.Speculat. de præsumpt.§.species nume.10.

Decimo-

Decimotertiò in dependentibus

24 † ab anima,& alicuius cõscientia, statur eius dicto cum iuramento.glos.in cap.significasti.1.in vers. si est ita. de homicid.glos. in.§. sed iste. instit. de action.Bart.in l.Celsus, in fine ff. de vsucapion. Roman. in. l. in illa. col. pen. ff.de Verborum obligation.glos. in l.verbo an vno.C.de Sicar. vbi vo-

25 luit glossa quod hic † animus, scilicet quod quis vulnerauerit animo non occidendi,probatur per iuramentum partis,Alex.cons.221. num. 5. volum. 2.Ias.con.84.numer.17.1.volum.Ripa in l.si constante.numer.11.sol. matrimonio.sed solicitationis peccatum pẽdet ab anima,& inhærer conscientiæ: & tanquam occultum latet in actu confessionis. Ergo Inquisitores non possunt procedere contra confessarios, sed satis est petere ab eis veritatem medio iuramento: non enim est præsumendum confessarium futurum esse immemorem suæ salutis vt mendacium audeat dicere.

26 Decimoquartò vbi † non est certitudo nec euidentia culpæ, non potest infligi pœna.Sed solicatitionis culpa non potest in iudicio Inquisitorũ esse euidens, cùm perpetretur in actu omnino occulto confessionis: Ergo pro illa non est infligenda pœna confessario. Maior probatur ex comm.doctrina DD. & Felini in capit. cam te. de rescript. quod maximè procedit, si socij sint criminis Quoties promiscuè se inducunt ad

27 libidinem, quia tunc † minimè admitti debent ad testificandum contra socium ex decisione text. in l. quoniam. C. de testibus. capit. veniens. 1. de testibus. cap. personas. eodem titul.capit.1.de confess. can. nemini.5.quæstion. 3.l. sicuti. C. de quæstionibus glos.in capit.2.de testibus.l.final.C.de accusation.l.1.§.cum latrones.ff. de quæstionib.l. si filium. in fine.C. de liber. caus. Speculat. titul.de testibus.§.1.versic. Item quod est socius criminis.numer.27.Bald. Salicetus, & ferè omnes scribentes in.l. quoniam C. de testibus. Decius consilio 342. Felinus in dict. capit. veniens. de testibus. Albertin. in l. finali. C. de accusat. Anchar. consilio 24.Ioann.de Anania.cons.59.Parisius cons.43.num.15.

28 Decimoquintò, Via † ad effectum, non est effectus, quia id dicitur factũ sub tẽpus cõtractus, vel belli vel matrimonij,si factũ fuerit in ipso contractu.arg.tex.in l.ædiles aiũt.§.si vẽdendi.ff. de ædilit. edict. vbi dicit tex. quod factum sub tempus venditionis non dicitur factum in ipsa venditione Sed actus proximi ad confessionem, sunt via ad ipsam confessionẽ. Ergo quod fit in illis, non censetur perpetratum in actu confessionis, & ex consequenti nulla oritur hæresis suspicio, nec sacramenti contemptus contra confessarios ex eorum solicitatione in actu proximo confessioni,

29 quia † ea quæ fiunt incontinenti antè vel pòst non dicuntur inesse, ita Bart. Cæpola.in l. ædiles aiunt. in §. si vendendi. numero 4. ff. de ædilit. edict.

30 Decimosextò, in pœnalibus † non punitur via, siue processus ad effectum, sed ipse effectus: arqui actus proximus confessioni est processus ad confessionem: Ergo in tali processu inducens ad libidinem non debet puniri ac si delinqueret in ipso actu confessionis: quibus confert doctrina Felini in d. capit. cam te. numero 57. Versic. alia est limitatio,per text. in capit. perpetuæ. de electione, in 6. iuncto cap. cum in cunctis.§.clerici.& quod ibi notat Abb. colum. 1. de electione.

Verùm enimuerò contraria sententia

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentia verior, tenenda est. Pro cuius explicatione (vt quæstio hæc suis numeris absoluatur, & certa ab incertis separentur) supponēdum est. Primò,
31 quòd † pœnitens tunc dicitur incipere confiteri, quando per verba, nutus, scripturam, vel per alia signa detegit sua peccata, ita vt possint innotescere confessario animo accusandi se, & in ordine ad confessionē & absolutionem sacramentalem, vt docet Henricus Henriquez lib. 6. cap. 19. n. 8. & alij plures, quos ipse refert. Dixi: [in ordine ad absolutionē,] nam posset quis ipsimet confessario etiam in loco confessionibus deputato sua referre peccata, commendando ea non sub sigillo confessionis (quia tūc, cùm is non intendat confiteri, supradicta non habent locū) sed sub sigillo cuiusdam secreti naturalis tantùm: manifestum enim est clericum vel monachum confessa reuelantem non contraire secreto & sigillo confessionis, sed peccare cōtra fidelitatem, quam
32 iure tenebatur seruare: Est † enim sigillum confessionis obligatio, vel debitum occultandi aliquid, quod in sacramentali cōfessione reuelatur lege diuinâ positiuâ per redemptorem nostrum inductâ. Ita Nauarrus in cap. 1. §. sacerdos. de pœnitent. distinct. 6. n. 35. D. Tho. in 4. distinct. 21. q. 1. quæsti. nu 3. Ioan. Viguer. in institutionibus Catholicis de sacram. pœnitent. cap. 16. §. 4. verb. 20. de sigillo confessionis. Sigillum autē naturæ, est obligatio & promissio celandi aliquid. Sigillum confessionis maius est, quàm aliud quodlibet, quoniam ad illam celandam tenemur tam lege naturæ, quàm lege diuinâ positiuâ: & sic hoc nullas patitur exceptiones, nisi de
33 consensu confitentis. Est † autem discrimen inter vtrumque secretum, quantùm ad confessarium attinet: nam is cum Deum repræsentet in eo actu (dicente Domino, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Io. cap. 20.) tenetur sub mortali inchoatiuè ex iure naturæ, & ex virtute iustitię, ne proximo noceat contra fidelitatem naturalem secreti illud seruare, quæ deducuntur ex Matth. cap. 7. [Quæcumque (inquit) vultis vt faciant vobis homines, hæc illis facite,] & Prouerb. 11. [Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana.] c. qui ambulat. 5. q. 5. Nauarrus in Enchirid. siue manuali confessariorum cap. 8. de sigillo confessionis pag. 50. num. 2. & in cap. 1. §. sacerdos. de pœnitent. d. dist. 6. D. Thom. quodlibet. 12. art. 17. Albertinus tract. de secreto à nu. 1. vsq; ad 2. Et præterea ex virtute religionis, ne prophanetur hæc res sacra, sed ita perpetuò conseruetur hoc necessarium sacramentum ob sigillum, vt nemo fidelium ab illo deterreatur, vt patet ex doctrina D. Thom. in addit. q. 11. art. 1. ad 2. Soto distinct. 18. q. 4. art. 5. Ledesma q. 10. art. 1. Henriquez in sum. lib. 6. cap. 19. Medina in Codice de confessione. tit. de confessione celanda. q. 45. pag. 324. secretum verò naturale non obligat, nisi ex fidelitate, vt patet ex locis & auctoribus prę-
35 allegatis.

Secundò supponendum est, quòd cum in titulo quæstionis dixerimus de ipso actu confessionis, vel de proximo circa confessionem, notāda est regula pro intelligentia dicēdorum:
34 nimirum † id pro facto haberi quod proxime faciendum est, pariq; lege cēseri aliquid esse factum, vel in proximo faciēdum, iuxta doctrinā Bart. & Bald. in l. penul. per illum text. ff. de testamento milit. Idem Bart. in l. 1. §. & meo. ff. ad Syllan. facit text. in l. item legato. ff. de legat. 3. l. si quis cum sciret. ff. de transact. Socinus cons. 70. num. 7. vol. 4. hinc dixit Bald. quòd † propinqua potentia actui reputatur pro

pro actu. alijs verbis concipit Socin. in d. cons. 70. num. 8. inquiens † paria esse quę sunt in actu, aut in via deductionis ad actum: & Felinus in c. fina.
37 in princ. de Iudæ. dicit † idem priuilegium competere rei quę est in fieri, quod competit rei factæ: ad quæ accedunt multa quæ congerit Iason in l. quanuis. nu. 6. C. de inofficios. testam. & in l. admonendi. in lectu. nu. 53. & ibi Ripa. num. 57. ff. de iureiur. & post Bart. per Alex. in l. diuortio. §. interdum. num. 15. ff. solut. matrim. & in authent. si qua mulier. nu. 23. C. de sacrosanct. Eccles. latè Tiraquell. de leg. connub. l. 15. num. 4. cum sequentib.

Huic non parum suffragatur altera
38 regula, quâ dicitur † destinationē pro actu facto, & completo haberi, vt latè tradit Felinus in c. cum adeo. de rescript. Marsilius in l. is qui cum telo. C. de sicarijs. Iason in l. cætera. §. sed si petiuerit. & in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de legat. 1. quæ quidem regulæ procedunt, & habent locum in fauorabilibus, non autem in odiosis, ita tenent Doctores, & Alexand. in l. si quis id quod. num. 4. versic. nec obstat. ff. de nou. oper. nunciat. aliàs
39 de iurisd. omn. iudic. & ibi Angel. † sed causa fidei fauorabilis est. Clem. sæpè. de verb. signific. glos. in extrauagant. ad reprimendum quomodo in crim. læsæ maiest procedat. Felin. in c. 1. de libell. oblat. Simanc. de Catol. institut. titu. 44. num. 30. vt probatur ex text. in cap. vt officium. de hæret. in 6. & ibidem Archidiacon. ex eo quod extra fidem non est salus. cap. alienus. c. quia ex sola. c. quicumque ab vnitate fidei. 24. q. 1. & c. qui cathedram. 93. distinct. ergo procedūt in casu nostro, ne hoc crimen
40 hæresis impunitum remaneat, est † enim delictum publicum, & perniciosissimum in Rempublicam. l. ita vulneratus. in 1. responso. ff. de leg. Aquil. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de public. & vectig. l. Stichum. §. tametsi. ff. de solu. l. si operis. C. de pœn. c. vt famæ. de sent. excommunic. Petrus à Plaza in Epito. delictorum cap. 20. in princip. quod vtique procedit
41 etiam in pœnalibus; nam † conatus & processus ad maleficium debet haberi pro maleficio, vt probatur ex ratione tex. in l. is qui cū telo. C. de sicar. l. 1. §. D. Adrianus. ff. cod. Et est communis opinio vt per Ioannem de Lignian. inter cons. crimina. cons. 15. volum. 1. Iul. Clar. in pract. crimin. §. final. quæst. 92. in princ. Ex quibus
42 DD. inferūt, quod si † exstet statutū, ne vllus sub grauibus pœnis extrahat triticum extra territorium, & quis inueniatur in itinere huic statuto contraueniens, licet nondum exierit è prouinciæ finibus, venit puniēdus. DD. in l. si fugitiui. & ibi Cępola. C. de seru. fugitiū. Ripa in tract. de peste. titu. de præseruat. remed. nu. 45. Iul. Clar. dicens communem in §. final. quæst. 82. versi. pone quod ille.

Rursus regulæ prædictæ procedūt, & habent locum in casu nostro, quia
43 † vicinitas actuī antè, vel pòst quodammodo reddit dispositionē eandem, & facit vnicum esse actum ratione contextualitatis, & similitudinis. text. in l. si ventri. §. in bonis. ff. de priuileg. credit. c. officij. de electione Vnde de his actibus iudiciū fit, prout fieri deberet de vno tantum. l. cum antiquitas. C. de testam. l. hæredes palàm. §. vno contextu. ff. eod. & quod vni ex illis actibus inest, alteri inesse creditur. l. patris & filij. ff. de vulg. & pupil. substi. Romanus cons. 445 num. 3. Iason in l. lecta num. 14. ff. si cert. petat. Paris. cons. 54. nu. 66. volum. 1. Gabriel comm. opin. lib. 3. titu. de præsumpt. conclus 13. num. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum ſeqq. breuitas enim temporis, quæ inter vnum, & alium actum intercedit, hunc parit effectum.

Tertiò ſupponendum eſt, quòd
44 cum † diſpoſitio inſtructionis ſancti Officij ſuper hoc negotio lata declaret ſuſpectum de hæreſi confeſſarium ad libidinem inducentem pœnitentem, potuit & ſimiliter ſuſpectum habere illum confeſſarium, qui ſolicitaret proximè confeſsioni, antè
45 vel pòſt, cùm re verâ † paria ſint aliquid fieri in actu confeſsionis, vel incontinenti antè, vel incontinenti pòſt ex ſuprà adductis regulis, & habetur in gloſſ. l. Pomponius. §. rato. ff. de offic. Proconſul. & §. tutor. inſtit. de auctor. tut. latè per Tiraq. de retractat. conuentio. part. 2. §. 1. gloſſ. 4. & 5. num. 25. DD. in l. 1. qui præſens. ff. de verb. oblig. & in l. 1. ff. & C. de pact. Gabriel. vbi ſuprà. concluſio. 13. de præſumpt. num. 2. Hinc colligit notabiliter Bald. in l. 1. num. 4. circa finẽ. C. de oper. libert. quòd
46 † quando aliquid debet fieri certo tempore, intelligitur illo tempore factum, quod eſt immediatè factum antè vel pòſt, quia in iure noſtro idem tempus accipitur pro toto tempore: quod actui eſt neceſſarium, & cohærens.

Ex his ergo dicendum eſt, quòd
47 tunc † dicitur actus proximus confeſsioni antè vel pòſt, quoties ad alios actus extraneos non recedit confeſſarius, licet per aliquod temporis ſpatium duret tractatus ſolicitationis, ex his quæ tradunt Salicetus, Fulgoſius, Alexand. & Decius in l. in bonçfidei. C. de pactis. & ibi gloſ. in verb. incontinenti. & ibid. Odofredus, Bald. & Angel. Tiraquell. de retract. conuention. 2. p. §. 1. gloſſ. 8.
48 num. 25. quia † id incontinenti factum eſſe dicitur, quanuis antè vel pòſt facta ſint, cùm tamen ineſſe videantur. text. in l. lecta. verb. dicebam, & ibi Doctores. ff. ſi cert. petat.
49 quia quoties requiritur actus continuus, licet interueniat modicum interuallum, dicuntur tamen fieri vno contextu, vt notat Abb. in cap. cum cauſam. num. 2. de election. copioſè Cagnol. in dict. l. lecta. nu. 54. & ſequentib. & num. 109. ff. ſi cert. petat. Anton. Gabriel commun. opinion. libr. 1. titul. de præſumpt. con-
50 cluſ. 13. His etiam confert quia † in his quæ facta reperiuntur inter eaſdem perſonas eodem die & loco, ratio prioritatis, & poſterioritatis non habetur, cùm talia in dubio præſumuntur facta incontinenti, & vno contextu, vt notat Bald. in l. 1. circa fin. C. de oper. libert. per gloſſ. & text. in l. in operis. ff. locati. Idem in l. penult. §. mulier. circa fin. ff. ſolut. matrimon. & in l. legem. & l. petens. num. 49. circa fin. C. de pactis. & facit text. in l. ſi duas. & quod notat ibi Bald. ff. de excuſat. tutor. vbi ſi pro-
51 betur quid † factum eodem die, præſumitur factum incontinenti, & hoc etiam dicit Felinus. in c. Paſtoralis. num. 15. verſic. ſcias etiã. de reſcript. Ripa in reſponſo. 1. cap. 1. nu. 4. lib. 4. reſponſ. Curtius conſ. 54. nu. 6. Cornetus. conſ. 350. vol. 1. omnes DD. in l. 1. §. qui præſens. ff. de verb. oblig. vbi Iaſon nu. 6. & 9. dicit eſſe notandum in pract.

Quartò habito pro cõſtanti, quòd ad Inquiſitores pertineat huius ſolicitationis crimipis iudicium, videndum nunc eſt, vnde originem duxerit hæc noua reſeruatio: nam † cùm ad Inquiſitores ea ſolùm ſpectent, quæ fidem concernunt, vt probatur ex text. in c. vt officium inquiſitionis. de hæreticis lib. 6. Clement. 1. §. 1. eod. lib. 6. de hæret. Gemin. in cap. ne aliqui. de hæretic. Ancharan. & Ioann. Monachus in d. c. vt officium,

num. 3

num. 3. & Geminia. nu. 2. Philip. Frãc. nu. 1. Tabienſ. verb. Inquiſitor. §. 28. Eymeric. 3. p. Director. q. 45. & ibid.
53 Pegna comment. 114. Et † peccatum ſolicitationis in confeſsione cõmiſſum non ſit contra fidem, ſed contra continentiam, iuxta D. Thom. 2. 2. q. 81. artic. 5. imò ſi eſſentia, & natura huius peccati inſpiciatur, ſacrilegij videtur delictum nõ excedere, neq; in aliam peccatorum ſpeciem trahi. Iure hinc optimo dubitari poſſet, an ad ipſos Inquiſitores tanquam ad legitimos iudices eius cognitio, & ſupplicium pertineat.

Pro cuius tamen rei intellectu no
54 tandũ eſt, † quod grauitas huius peccati, & delicti ſolicitationis ex duobus capitib. peti poteſt; nimirum ex iniuria illata ſacramento, & ex con-
55 temptu; iniuria † verò, & contẽptus duobus modis poſſunt conſiderari: vno modo materialiter, alio modo formaliter; ſic inobedientia duobus modis accipitur, formaliter, & materialiter. Quis dicitur contemptor, & inobediens quando videlicet facit opus aliquod vetitum à ſuperiore. Tunc enim in affectu, quatenus tale opus exercet, quodammodo contemnit illum qui talem ſanciuit legem, & hoc modo intelligenda ſunt plura ſacræ ſcripturæ loca, illud præ-
56 ſertim † Eſther 1. quãdo Regina Vaſthi cõtempſit venire ad Regem Aſſuerum, & plura alia: quotieſcumq; enim in ſacra Scriptura peccatores contra Dei præcepta delinquunt, vti & nos dicimur quodãmodo Deum cõtemnere in effectu, videlicet quia opere, & facto diuino mandato contrario ab eo diſcedimus: ſic dicitur
57 † Leuit. 26. ſi nõ audieritis me, & præcepta mea. ſi ſpreueritis leges meas, & iudicia mea contempſeritis, viſitabo vos velociter in egeſtate. Hæc omnia intelligenda ſunt de cõtemptu materialiter ſumpto. Eâdem etiã acceptione contemptus materialis vtitur Paul. ad Hebræos 12. de Chriſto agens, dum dicit: [Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione cõtemptâ,] & Rom. 2. [an diuitias bonitatis eius contemnis?] & Eſaiæ. 33. [Væ qui ſpernis, nonne, & ipſe ſperneris?] & in hac ſignificatione contemptus, & inobedientia omnia genera peccatorum tranſcendit, & in omnibus reperitur, ſicut docet D. Tho. 2. 2. q. 105. artic. 2. & Viguerius c. 5. §. 12. verſ. 1. tit. de inobedientia. liter. c. inobedientiã, & cõtemptum inueniri in omni peccato, in quo tranſgreditur præceptum aliquod; non cogitando tamen de ratione formali intentionis præcepti, ſed aliâ voluntate, & intentione, putà delectandi, & complacendi.

Contemptus † verò formalis eſt,
58 quando actus contemnendi primò fertur in eum, qui leges, & præcepta ſanciuit: quâ ratione D. Thomas loco citato dicit inobedientiam eſſe ſpeciale peccatum, vt quando ex intentione præceptum contemnit quis, quando videlicet in exequẽdo intendit agere contra præceptum, vel facere in deſpectum præcepti ſuperioris: & hic dicitur contemptus formalis, & ſpeciale peccatum, vt docet D. Thom. loco citato, & Caiet. in commentar. artic. 2. de quo contemptu intelligenda cenſeo ſequẽtia loca † ſcripturæ 2. Reg. 12. [Quare contempſiſti verbum Domini, vt faceres malum in conſpectu eius?] &
59 Num. 19. [Contempſiſtis imperium Domini, & nõ credidiſtis ei, & vocẽ eius audire noluiſtis,] vbi notãdum eſt valdè verbum, [Non credidiſtis.] & Ezech. 5. [Hieruſalem contempſit iudicia mea, & præcepta, vt plus eſſet impia quàm gentes,] & alius celebris locus Eccleſiaſt. 49. [Reges Iudę

Universidad de Deusto
Biblioteca

defecerunt,cõtemſerunt timorem Dei,]& alius Sapien.14.[Malè ſenſerunt de Deo ſeruientes idolis, iniustè iurauerunt in idolo contemnentes iustitiam.] In quibus ſpecialiter locis de contemptu diuinæ potestatis,&iustitię quaſi formalis fit ſermo. huic distinctioni elegantiſsimè lucẽ afferens.Caiet.2.2.q.34.art.5.in quatuor vltimis verſibus ſui commentarij, & per totum commentum latè. & D.Thom.in art.citato,in qua quæstione videndus eſt Bañezius.2.2.q. citat.& Aragon.ibid.quod valdè obſeruandum eſt.

60 Probatur etiam † contemptus ex coniecturis,& indicijs,quando (ſcilicet) confeſſarius ſciens, & prudens abutitur ſacramento pœnitentiæ, quaſi dicat id ſibi licere,& delinquere non erubeſcit:tũc enim ſuſpicionem hæreſis incurrit,licet clãculum talia committat, nam qui malè agit odit lucem,Ariſtot. libr.7, Ethic. ait: [Magis iniuſti ſunt ij, qui magis occulti procedunt,] & Socrates libr. 5.
61 hiſtor. Eccleſ. inquit: [Ea quæ † occultè geruntur, improbitatis ſuſpicione pleniſsima ſunt.]c.cum ex iniuncto.de hæret. l. non exiſtimo. ff. de adminiſtratione tutorum. h vlti. de ritu nuptiar. Tiraquell. in præfat. de retractu conuentional.num.13.& in lib.de pœnis.cauſ.57.

62 Præterea is etiam † ſuſpectus efficitur, quando citatus eſt, vel monitus,& non comparet,quia tunc præſumitur in contemptum feciſſe, & cenſendus eſt peccare, & delinquere.ita Felinus in cap.ſiquis.num.7.de maior. & obedient. Andre. Siculus Barbat.in c.ſi celebrat.de clerico excommunicat. Ioſeph. Maſcardus de probat. volum. 1. à num.1. & ſic de-
63 bent † intelligi gloſſ. in cap. Metropolitanũ. 2.q.7. & in c.cum illorum. de ſentent. excommunicat. verb.in contemptum Nauarrus in Enchirid. cap. ibid.23. nume.42. de pœnitentia diſtinctio.1. in c. tres ſunt autem.diſtinct. 1.ſuper gloſſ. 1. Per has igitur coniecturas,& indicia iuridica præſumitur quis peccare ex cõtemptu,qui per coniecturas iuridicas in foro exteriori quaſi ſe ſuo prodit indicio,eò quòd legem, vel illius autorem parui faciat. Non autem ſi moueatur ad id principaliter per iram, auaritiam, libidinem aut aliam cauſam,licet iniuſtam ſecundũ vtrumq; Thom.2.2.q.89.artic.9.& Archidiac. in cap.quicumque. 81.diſtinct.& Dominicum in cap.nullus.55.diſtinct.

Secundò nota,certum eſſe, & receptiſsimum tam apud Theologos,
64 quàm apud Canoniſtas,nullum † dici formaliter hæreticum, niſi illum, qui mente ſeu animo pertinaciter affirmat aliquam ſententiam contra fidem.Canoniſtæ in c.dubius.& cap. firmiſsimè, & ibi DD. de hæreticis. Eymericus in 2.p. Direct. quæſt. 31. & ibid.Franc.Pegna comm.56.& 57. Turre-cremata in ſum. de Eccleſ. in lib.4.p.2.cap.12.Conrad.Brun. lib. 1. de hæret.cap.2.Paul.Guirland.tract. de hæret. q. 2. Gundiſal.de hæret. q. 1.Zanchin.de hæret.cap.2.& alij plures quos conſultò omitto, quod pa-
65 tet, quia † fides non conſiſtit ſolùm in oris confeſsione, ſed præcipuè in aſſenſu mentis, iuxta illud Pauli ad Roman.10.[Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſsio fit ad ſalutem,]ergo hæreſis formaliter non conſiſtit in verbo,aut opere exteriori,ſed præcipuè in diſſenſu cordis;atque ex conſequenti non erit verè hæreticus, niſi qui animo aſſeruerit aliquam propoſitionem fidei contrariam.

Ex quo valdè augetur difficultas: nam ſi(vt nuper dictum eſt)ad rationem hæreſis requiritur diſſenſus,qui eſt

eſt actus intellectus,cùm is qui operę,& practicè contemnit ſacramentum, nimirum committendo illud peccatum ſolicitationis,non habeat diſſenſum aliquem circa ſacramentum(imò poteſt tunc, quando ſolicitat, elicere actum fidei,dicens:credo hoc verum eſſe ſacramentum, vt re verâ eſt) videtur difficilè aſsignare,vnde oriatur confeſſarium ſolicitantem dici ſuſpectum de hæreſi,vel eius delictum ad ſanctum Inquiſitionis officium pertinere, cùm ſolùm
66 materialiter contemnat ſacramentum. Ex quo † materiali contemptu nullus debet iudicari nec ſuſpectus, nec hęreticus,quod patet in homine committẽte aliquid mortale, omittendo videlicet cõfeſsionem, quando tenetur confiteri,qui non dicitur ob id ſuſpectus, nec formaliter contemptor, ſed materialiter tantùm. Hoc etiam cõprobatur ex eo quod docent Theologi. 1.2. q.1. peccato-
67 res † videlicet conſtituere vltimum finem in creatura, quoties mortaliter delinquunt, nec ob id dicuntur hæretici quãuis alium finem vltimum ſibi conſtituant,nec idololatrę dici poſſunt. Nam quanuis practicè, & materialiter alium finem amplectantur, videlicet creaturã,& Deum quatenus taliter peccant, auferant; quia tamen ſpeculatiuè non tollunt Deum negando eum, ſed ſolùm in affectu, non iudicantur hæretici.ita docet Medin.1.2.q.1.art. 5. in explicat.artic.§.hinc verò.liter. A.eodem modo ratiocinandum eſt de confeſſario ſolicitante, quare explicãdum eſt vnde inferatur eſſe ſuſpectus de hæreſi.

Tertiò nota, quod præter diſſenſum,quo diſcedunt aliqui à fide,ſunt aliqua facta, ex quibus præſumitur
68 aliquando hæreſis: per † extrinſeca enim facilè intrinſeca cognoſcũtur, & animi interiora indicantur.tex. in l.ſi tamẽ ſine culpa.§. ei qui ſeruum. ff. de ædil.edict.ibi.multo enim amplius eſt id facere quàm pronunciare.& §.pauonum.inſtit.de rerum diuiſ.l.quidam in ſuo.ff. de cõditionib. inſtitution. & cap. ex ſtudijs.de præſumpt.l.noſtram prouiſionem. C. de
69 teſtam.† ex factis itaque & geſtis exterioribus animus, & voluntas intelligitur.l.nutu.ff.de legat.3. c. vidua. de regula. Talis etenim præſumitur
70 † animus qualia ſunt facta.text.in c. exiſtimat.11.q.3.c.cauete.22.q.5.l.ſi nõ conuitij. C.de iniur. ex fructibus enim,& actionibus hominum illi cognoſcuntur.Matth. cap.8. & probatur in c. Apoſtolus. 81.diſtinct.optimus text.in Clement. exiui de paradiſo.§.cũ enim.de verb.ſignif.[Cum enim (inquit)ad veritatem vitæ pertineat,vt id quod exterius agitur interiorem mentis diſpoſitionem, & habitum repræſentet,&c.] Iuxta illud Eccleſiaſt.19.[Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo,] nam quanuis formaliter loquendo hęreſis tantùm
71 ſit in intellectu, tamen † opus externum etiam quodammodo dicitur hæreſis,hoc eſt effectus, & opus ex hæreſi procedens, quare explicandum eſt quæ ſunt illa facta ex quibus Inquiſitores poſſunt hæreſim colligere. In hac difficultate Soto in relect. de hæreſi,dicebat aliqua eſſe opera mala, quæ aliquando fuerunt probata, vel laudata ab aliquo hæretico, vt circuncidere puerum, adorare Mahumetum, & imagines conculcare, qui hæc autem fecerit meritò erit ſuſpectus de hæreſi.

72 Sed quanuis † hæc Soti ſententia primo aſpectu vera videatur, & noſtro inſtituto ſatis accõmoda, apertè tamen falſa eſt, nam ex ea ſequeretur, quod propter quodlibet peccatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

catum mortale, essent homines suspecti de hæresi, cùm nullum ferme sit, quod non sit probatum, & laudatum ab aliquo hæretico, vt patet inductione factâ per omnia peccatorum genera. Nam Nicolaus Socius B. Stephani probauit adulterium non esse peccatũ, & post Nicolaum, Floriani, & Adamitæ, vt habetur 24. quæst. 3. c. quidam autem. & fornicationem simplicem probauerũt Græci, vt autor est Guido Carmelita de hæresibus, hæresi. 21. Quinimò pæderastiam probauerunt sceleratissimi illi Vualdenses, vt dicit idem Guido capit. 18. quorum multa alia exempla tradit Alphonsus à Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 1. cuiusmodi etiam fuerunt Illuminati nostris temporibus publicè in oppido Lerena ad publicum theatrum in actione fidei proditi, quorum acta quæ in actis publicis sunt si inspiciantur, mille solicitationibus, & tactibus impudicis referta videbuntur, quasi essent sequaces Beguardorum, & Biguinorũ, de quibus in Clem. ad nostrum. de hæret.

Ego verò in hac re tam difficili, omissâ Soti opinione, distinguendũ esse censeo, bifariam (scilicet) sumi
73 opera. Quædam † enim sunt, ad quæ communiter homines proni, & procliues sunt, & in quorum voraginem etiam contradicente conscientiâ, eũ sciant mala esse, & peccata præcipites prolabũtur: huiusce modi sunt carnales voluptates, diuitiarum cupiditates, honoris appetitus, &c. & de his dico, quòd quantumcumque in illis homo peccet, non potest esse notabiliter de hæresi suspectus, nisi aliunde iusta suspicio oriatur. Et ratio est quia cùm ad peccata prædicta sufficiẽter homo instigetur ex parte appetitus, & volũtatis, & quanuis sciat illa esse mala, non tamen ea committere reformidat motus sensualitate:
74 est namque † sensualitas vis animæ appetens desiderabilia corpori, refutans nociua. glos. in Clem. ad nostrũ ver. sensualitas. de hær. & in Clem. vnic. in 2. responso. de sum. Trinit. & fid. Catholic. in his certe non potest cõsiderari error intellectus. Dixi nisi aliunde iusta suspicio oriatur, quia potest cõtingere etiam in prædictis peccatis, quòd ex aliqua circunstantia oppositũ iudicemus, vt si †
75 sacerdos aliquis, vel religiosus matrimonium publicè, siue clam cõtraheret, is quidem licet ex actu carnali non posset iudicari suspectus de hæresi, tamen propter matrimoniũ adiunctum, dignè præsumeretur suspectus de hæresi, vtpotè qui malè sentit de sacramẽtis, & votis Ecclesiæ, & ideo possunt Inquisitores animaduertere. Palatius Rub. in c. per vestras. de donat. inter virum, & vxorem. § 18. nu. 26. vers. ex quo meo iudicio. & rectè docet Simanc. in Enchirid. violatæ religionis. tit. 12. Ioann. Anan. in c. ad abolendam. de hæret. nu. 27. Calder. cons. 5. titu. de hæreticis Campeg. in addit. ad Zanchin. cap. 25. vers. Idem quoque, qui speciatim loquuntur de religioso professo. Verùm idem dicẽ-
76 dum est de clericis † qui sacris ordinibus sunt initiati: nam si matrimonium contrahunt suspecti in fide fiũt & Inquisitorum iudicio subijciũtur. Bernard. Diaz in pract. criminal. Canonic. cap. 80. nu. 3. & ibid. Ignat. Lopez de Salced. vers. redditur præterea suspectus. Simancas de Catho. institit. tit. 40. nu. 12. Palatius Rub. vbi suprà. Ioann. Rojas in tractatu de hæreticis. 1. part. num. 550. Francisc. Pegna in 2. part. Direct. comment. 74. §. atque hæc sententia, eandem sententiam tenuerunt Butrig. & Bald. in l. 3. C. de sum. Trinit. & fide Catholica Bermondus in tractat. de publicis concu-

concubinarijs. §. de pœnis. vers. præterea. num. 4.

Ad eũdem ergo modũ dico, quòd
77 licet † sacerdos solicitans mulierem, motus ardore carnis, ex natura huius actus, & sceleris carnalis non possit iudicari suspectus de hæresi, tamen propter sacramentum adiunctum illi iniquæ solicitationi, dignè præsumitur suspectus, quia malè videtur sentire de sacramentis Ecclesiæ: & fortassis Soti opinio, si specialiter limitetur, vt putà dicendo profanationem sacramẽtorum esse specialiter laudatam ab hæreticis (quicquid sit de alijs peccatis) non est
78 contemnenda: si quidem, vt † omnes norunt, hæretici summopere curarunt hoc sacramentum auricularis confessionis tollere, & improbare profanando, illo impiè abutendo, vt conantur persuadere veteres illi hæretici impij Nouatiani, & Mõtanistæ, teste Epiphanio. hæres. 59. & Augustin. hæres. 18. quibus adhæserunt Audianij, temporibus Valentiniani Senioris, vt ex Theodoreto lib. 4. de fabulis hæreticorum intelligi potest. Hi namque confessionem peccatorum iubebant, & absolutionem largiebantur, sed nullam iniungebant pœnitẽtibus multam: & ideo pœnitentes, quia per iocum ac ludum confessionem à se exigi intelligebant, grauia peccata celabant, & pauca quædam ac leuia fatebantur, planè ad eum modum quo nunc Lutherani confiteri peccata coram suis ministri solent.

79 Messaliani †, quoque ijsdem temporibus exorti, Damasceno teste in libro de centum hæresibus peccata dimittebant, nullâ habitâ ratione pœnitẽtiæ, & canonũ Ecclesiæ. Postmodum Ioann. Vvicleffus (vt testatur Thomas Vualdens. tom. 2. de sacrament. cap. 135.) confessionem sacramentalem apertè oppugnare cœpit, asserens eam in scripturis non fundari, & ex sola institutione Papali introductã esse: exstitit etiam ante annos circiter centum quidam Petrus Oxomensis, qui confessionẽ peccatorum in specie affirmabat nõ esse de iure diuino, sed ex aliquo statuto vniuersalis Ecclesiæ, vt videre est in Sum. Cõciliorum in Decretis Sixti Papæ IIII.

In eodem errore, nostro etiam sęculo versati sunt † Erasmus Roterodamus, & Beatus Rhenanus, ille in
80 annotationibus ad Epistol. sancti Hieronymi ad Oceanum de obitu Fabiolæ, & in annotatione ad cap. 19. Act. & in methodo Theologiæ: hic in annotationibus ad librũ Tertulliani de pœnitentia. Vterq; enim docet confessionem secretam singulorum peccatorum non modò non esse iure diuino institutam, aut imperatam, sed neque in vsu antiquæ Ecclesiæ fuisse. Porrò Lutherani, & quotquot ab illis sectæ hæreticorum exortæ sunt, licet variè sentiant de confessione, omnes tamen in eo conueniunt, vt non sit necessarium omnia peccata sacerdotibus confiteri, ex quo illud etiam sequitur, vt cõfessio integra peccatorum, qualis in Ecclesia Catholica exigitur non sit diuinitus instituta, & in specie Martinus Lutherus in lib. de captiuitate Babylon. cap. de pœnitentia, scribit quidem confessionem secretam, quæ modo celebratur, sibi valdè placere, & esse vtilem, vel potius necessariam, tamen addit tres errores. Primò non posse eam probari ex Scripturis. Secundò non esse necessarium confiteri omnia sacerdotibus: si quis enim correptus est à fratre, quem fortè læsit, agnoscat coram illo peccatum suum, & veniam petat. Tertiò damnat omni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

no eos, qui docent circunstantias peccatorum in confessione esse detegendas. [Ego (inquit) quicquid est circunstantiarum cõsuluerim penitus contemnere,] & in sermone de pœnitentia docet nõ esse cõfitenda venialia, neq; omnia mortalia, sed ea tantũ, quæ sunt manifestè mortalia. Ex quo loco deprõpti sunt articuli, quos Leo X. damnauit. Nã art. 8. negat omnia peccata mortalia esse cõfitenda, & addit in antiqua Ecclesia sola peccata manifestè mortalia ad confessionẽ adduci consueuisse. Eosdẽ errores profitentur, & sequuntur Philipp. Melanchthon in confessione Augustana, & eius Apologia artic. 11. & 12. & in locis communibus titu. de pœnitentia. Ioannes Oecolampad. libr. de confessione Ioannes Brentius in cõfessione Vvitembergensi, & in eius apologia, & in homilijs de pœnitentia. Ioannes Caluinus lib. 3. instit. c. 4. §. 7. & lib. 4. c. 19: Ioann. Vuigandus in lib. qui inscribitur Methodus doctrinæ Ecclesiæ Magdeburgensis c. 18. Petrus Palladius in admonitione de pœnitentia, & iustificatione. Dauid Critheus in sua Catechesi loco. 8. Martin. Xemnitius in 2. part. examinis Tridentini Concilij ad 14. sessionẽ. Theod. Beza in sua cõfessione fidei c. 2. Vnde cùm cõfessarius hisce nostris temporibus solicitans mulierem in confessione aliquatenus videatur opere illis cõsentire, iure optimo suspectus de hæresi dicitur. Tum quia prædictorum hæreticorum errores negantes necessitatem, & diuinitatem huius sacramenti pœnitentiæ ad sensum patefiunt, tum etiam quia manifesta res est Deum tam in veteri, quàm in noua lege homines pœnitere præcepisse, patet Hierem. c. 3. vbi Dominus ostendit se magis infensum obstinatione populi Israelitici, quàm ob alia eorum quæcumq; scelera, ait ibi: [Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere,] quod ipse Propheta indigno ferens animo, subiungit: [percussisti eos, & non doluerunt, attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam.] Verùm hodie hæc disputatio aduersus omnes iam notatos errores abolita est in Concilio Tridentino sess. 14. capit. 5. & can. 6. 7. & 8. vbi non
81 solùm declarat † confessionem omnium peccatorum mortalium iure diuino necessariam esse ijs, qui post baptismum in peccata labuntur, sed etiam anathema dicit, qui contra ausus fuerit disputare. Idque probatur ex varijs locis sacræ Scripturæ. Primò ex verbis Christi: Ioannis c. 20. [Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retẽta sunt,] quibus verbis Christus post resurrectionem suam pœnitentiæ sacramentum instituit. Secundò ex Matth. c. 16. vbi Petro dicitur: [Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.] Tertiò ex eodem Matth. capit. 18. [Quæcumque alligaueris super terram, &c.] quæ verba omnibus Apostolis dicta sunt, & in ipsis omnibus sacerdotibus. Quartò ex Actis Apostolorum cap. 19. vbi dicitur. [Multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos.] Quintò ex Apostol. 2. ad Corinth. 5. dicente. [Dedit nobis ministerium reconciliationis, & posuit in nobis verbum reconciliationis pro Christo, ergo legatione fungimur.] Sextò ex B. Iacobo Apost. cap. 5. qui monẽs homines ad confessionem, dicit: [Confitemini alterutrũ peccata vestra.] Septimò & vltimò ex Ioann. c. 1. [Si confiteamur

mur peccata nostra fidelis est, & iustus, vt remittat nobis peccata nostra & emũdet nos ab omni iniquitate.] quæ verba non tantùm probãt confessionem sacramentalem post mortale peccatũ esse de iure diuino, verum etiam cõfessionem singulorum peccatorũ in specie, quia non solùm dicit [Si cõfiteamur,] sed insuper addit [peccata nostra,] quæ in particulari, & in specie à nobis committuntur. Probatur q; hæc veritas hac ratione efficaci. Quotquot † peccatũ mor
82 tale cõtraxerũt iure diuino tenẽtur de illo pœnitẽtiam agere, atqui nullum remedium ad hoc homini superest, nisi confessio sacerdoti facta; ergo. Maior per se euidẽs est ex verbis D. Matth. c. 3. [Pœnitentiam agite,] & Lucæ c. 13. [Nisi pœnitentiam habueritis omnes simul peribitis,] minor verò etiam apertè constat ex locis initio citatis, in quibus Christus Apostolos, & in ipsis sacerdotes, iudices, & potẽtes in terra cõstituit in causis pœnitentiũ: ita vt sine ipsorum sentẽtia nemo possit reconciliari. Debent enim eis innotescere peccata, vt ferre possint sententiam de primo ad vltimum. Confessio sacramẽtalis est de iure diuino necessaria. ita tenet D. Tho. in 4. dist. 17. q. 3 art. 1. & 2. & dist. 21. q. 3. art. 1. & dist. 22. q. 2. art. 3. Durand. in 4. dist. 17. Sot. in 4. dist. 18. q. 1. ar. 3. Medina in tract. de cõfessione. q. 5. Nauar. in Manuali. c. 2. n. 5. Victoria in sum. de sacram. q. 129. & est cõmunis sententia omniũ Theologorũ. Idem tenet Panor. in c. vtriusq; sexus. nu. 18. de pœnit. & remiss. glos. in c. nemo. 9. q. 3. Ioannes Andr. & idẽ Panorm. in c. dilectus. de excessib. prælatorum. Secundò, quia etsi verũ sit, quòd in lege naturæ tenebãtur homines de peccato dolere ratio tamen naturalis nõ illis indicabat hoc fieri per confessionẽ: quare
83 lege verò Moysi † iam modus pœnitendi fuit assignatus, vt dolor potiùs esset in corde, quàm in opere externo iuxta illud Ioel. 2. [Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra,] & talis dolor peccatorum per cõfessionem saltem in generali factam ministris Dei significabatur: nõ tamen ad huc erat institutum, vt homines dolerent per confessionẽ peccatorum suorum in specie, sub spe veniæ: quia nondum erat in Ecclesia clauiũ potestas, quę ex Christi passione fluxit. Ideo sacerdos solùm orabat, & nõ remittebat. In lege verò Euangelica, iam Christus claues, & potestatẽ remittendi peccata tribuit Ecclesię, & sacerdotibus: pœnitentiæ materiam alio modo quàm in lege naturali, & scripta instituit, aperiẽdo scilicet peccata confessoribus per oris confessionẽ. Quare de iure diuino peccatores tenentur confiteri. Hanc eandem sententiam multis modis confirmat D. Ioan. Chrysost. libr. 3. de sacerdotio. D. Hieron. in Epist. ad Heliodorum de vita solitaria. D. Ambr. lib. 1. de pœnit. c. 2. & seqq. D. August. lib. 20. de ciuit. Dei. c. 9. Innocẽt. I. in Epist. 1. ad Decentiũ c. 7. D. Gregor. Homil. 26. in Euangel. exponens illa verba. [Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c. Principatum (inquit) superni iudicis sortiuntur, vt vice Dei quibusdã peccata relaxẽt,] quod vtriq; etiam probatur ex Conc. Laodicen. can. 2. ante mille, & centum annos celebrato, & in Synodo 6. can. 102. & Conc. Carthaginiẽsi. 3. can. 31. & Conc. Cabilonen. 1. & Cõcilio Cabilonen. 2. can. 32. Concilio Turonico 3. c. 22. & in Cõc. Rhemẽsi can. 12. & 16. & Conc. Parisien. c. 32. & 46. & Cõcil. Magunt. sub Rabano

Universidad de Deusto
Biblioteca

Archiepiscopo c.26.& Conci.Vuormacensi.celebrato ann.Domini 868. c.25. Ex his igitur testimonijs satis apparet iniquitas, & error hæreticorum: ac antiquitatem Ecclesiæ in Germania longè aliter de confessione sensisse ac docuisse, quàm nunc sectarij ac nouatores Lutherani sentiant,& doccant. His accedãt Concilia Generalia Lateranen. sub Innocent.III. cap. 21. Constantiense sess. 8. Florentin. in instructio. Armeniorum,& Trident.dicta sess. 14. ex quibus etiam aperte conuincitur hæreticorum omnium error,& impietas, qui confessionem non esse necessariam,nec iure diuino mandatam impudenter asserunt. Vnde etiam oriri potest suspicio contra confessarios solicitantes,& inducentes ad libidinem filias spirituales in actu confessionis,aut proximè illi:antè vel pòst, quasi id faciant in contemptum sacramenti pœnitentiæ, & videantur adhærere erroribus hæreticorum, eosque sequi.

Verùm,vt veritas magis elucidetur,& aperiatur,rursus supponẽdum
84 est alia esse † opera,ad quæ homo nõ inclinatur ex propria, & insita natura,& appetitu, imò illa voluntas naturaliter refugit,& abhorret,nec illa committit homo, nisi motus vehemẽti passione,vel errore intellectus, vt sunt occisio sui ipsius, abscisio membri principalis:de quibus dico, quòd quando talia opera fiũt, inquirendum est an præcesserit vehemẽs animi passio, quæ hominem ad tam horrendum scelus impulerit:etsi reperiatur præcessisse,tunc talia committens iudicandus erit peccasse ex vehementi passione, & ex infirmitate,nõ autem ex errore intellectus: veluti si quis victus tædio tentationis in odium libidinis sibi virilia amputaret, hic desperatione seductus, non errore intellectus id facit, non autem peccat contra fidem, sed ex passione,& pusillanimitate,vt docet D.Thom.2.2.q.20.art. 2. si autem constiterit hoc non fieri ex passione,tunc suspicandum erit fecisse id errore intellectus, quòd crediderint licitum fuisse id facere, & tunc suspecti sunt de hæresi.argum.Clem. ad nostrum.in vers.actus autem carnalis (cùm ad hoc natura inclinet) peccatum non est.de hæretic. Error
85 † enim maximus est intellectus, existimantis naturam ex se inclinare ad actũ libidinosum turpem:cùm enim Deus autor sit naturæ, & eius inclinationis,sequeretur si natura ad malum inclinaret Deum esse autorem peccati: quemadmodum si ensis primo ictu frangeretur talis defectus artifici esset tribuendus: & si Adam cùm primùm creatus fuit inciperet claudicare,talis claudicatio licet tribueretur homini habenti principiũ motus,nihilominus tamen ipse creator diceretur causa talis claudicationis, quatenus dimanabat secundum principium datum ab autore naturæ.Hoc exemplum in simili de tibia ponit D.Tho.1.p.q.63.art. 5. in corp. ad probãdum angelum in primo instanti creationis peccare nõ potuisse,quia tale peccatum Deo imputaretur, qui causa nequit esse peccati. Et hæc doctrina verificatur in libero arbitrio, etiam inquantum liberum arbitrium est,cuius inclinatio nõ potest esse ad malum, quanuis sit cũ indifferentia naturali ad hoc, vel ad
86 aliud bonum. Vnde † natura hominis ex se nunquam inclinare potest ad actũ carnalem malum,quòd si modò inclinat, hoc est propter appetitum læsum,& inordinatum naturæ lapsæ, quæ vulnerata remansit post peccatum. Deus enim cùm à principio hominem condidit, illum rectum creauit

crearit,vt dicitur Ecclesiastic. 7. iustitiâ originali illum ornauit, cuius munus, & officium erat appetitum sensitiuum intra rationis limites cõtinere. Si autem homo postea inordinatè appetit, sibi imputet tanquam si oculos sibi eruisset: & non Sapientiæ diuinæ, quæ naturam bonam,& cum bona inclinatione condidit. Itaq; secũdum diuinam Theo-
7 logiam hoc certum est † omnem inclinationem naturalem appetitus sensitiui in hominis bonũ esse, quod probatur euidenter: nam in tali appetitu est inclinatio naturalis ad cõgressum cum muliere, quæ de se optima est,& necessaria ad speciei conseruationem, quòd verò inclinet ad alienam mulierem,hoc est,ex defectu nostro: quemadmodum potentiæ sensitiuæ hominis, omnes ex sua natura ordinantur ad perfectam hominis cognitionem: ex accidenti tamen aliquando sunt illi occasio errandi, veluti patet in baculo immerso in aquam,de quo iudicamus ali-
88 ter,quàm sit,creaturæ † etiã propter hominis bonum conditæ sunt, quæ tamen propter malitiam ipsius fiunt illi in laqueum, & in muscipulam,vt habetur Sapien. 14. non dissimiliter natura hominis, & eius appetitus sensitiuus,naturâ suâ ad bona sensibilia,& officia corporalia in bonũ hominis à Deo ordinata fuêre:& vt obedirent rationi per accidens, tamen & ex defectu hominum sæpissimè ad malum inducũt. Hæc latè prosequitur Medina.1.2.quæst.24.ar.4.qui ergo ad actus libidinis soliciãt,existimantes non esse peccata,quia ad illos natura inclinat, ij tanquam errore intellectus(vt demonstratum est) obcæcati, & non impulsu passionis insurgentis suspecti sunt de hæresi.

89 Alia opera sunt † ad quæ voluntas non ex se mouetur, nec illa refugit, sed indifferẽter se habet ad illa,qualia sunt ceremoniæ Iudaicæ,& Saracenorum ritus, quæ cùm ex natura sua nihil habeãt, quo possint aut voluntatem allicere aut fugare, cùm fiunt ab homine, credendum est ea fieri ab intellectu per motum,errore ductũ:& de his dico, quòd cùm homo ista facit, est vehementer suspectus de hæresi, quia rationabiliter credere possumus huiusmodi hominem ad illa inclinari ex errore intellectus iudicantis talia opera licita esse,& bona, & inter alia opera iam nuper à nobis relata, hæc posteriora sunt ex quibus Inquisitores rationabiliter possunt cognoscere, & hæresim pronunciare.

Ex quibus in concordiam Sotum reuocare possumus, dicendo, quod licet hæretici omnia peccata laudẽt, & probauerint, tamen quia specialiter sacramentorum abusum curant, ideo qui in confessione solicitat,vel proximè circa actum cõfessionis talia impudenter perpetrat, specialiter videtur cum illis communicare, quia præsumitur velle sacramentum profanare,veluti hæreticus,& vt talis censendus est.

His ita suppositis ad quæstionem
90 respondeo hac conclusione: † Inquisitores iustè possunt procedere, & procedunt contra confessarios solicitantes turpiter ad libidinem mulieres in actu confessionis,vel proximè ante, vel post circa illam,vt potè contra suspectos de hæresi, quanuis illa suspicio leuis,& modica sit. c. accusatus.de hæretic.lib.6.ibi: leuis & modica suspicio. c. vt officium.eod. titu.& lib.1.contra infamatos, & suspectos. Frãc. Squillacen.de fide Cathol.c.26.Simãc. tract. de Cathol.instit.tit.50.num.24.Albert.de agnosc. assertio. Catholicis quæst. 34. nu.46. Dixi in conclusione in actu confessionis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sionis, vel proximè, vt intelligatur
91 non esse † admittendam Nauarri opinionem lib. 5. Consiliorum titu. de hæretic. consil. 2. à nume. 1. & 5. pag. 121. relati etiam (licet malè) ab Emmanuele Rodriguez c. 204. sum. tom. 1. fol. 578. qui dicit eandem esse rationem quando confessarius filiam pœnitentiæ solicitat post longum tempus, extra confessionem: idque dicit etiam ad Inquisitores pertinere ex priuilegio, & ex recepta consuetudine. Eidem Emmanuel Rodriguez manifestè aduersatur, & meritò loco citato, inquit: Inquisitores non habere priuilegium nisi cùm solicitatio exerceatur in actu confessionis, vel proximè circa confessionem. Eandem sententiam defendit Ludouicus Lopez in sum. tomo. 1. capit. 35. fol. 197. §. at hic iam.
92 vbi idem videtur dicere † de confessario solicitante puerum in confessione ad nefandum peccatum, & quanuis ipse prędicatus autor dubius maneat, & anceps, an ad Inquisitores hic casus pertineat; ego tamē quòd ad irreuerētiam sacramenti attinet, similiter censeo de confessario solicitante in confessione puerum ad nefandum peccatum, atque de confessario solicitante fœminam, cùm in vtroq; casu eadem irreuerentiæ ratio inambulet. Verùm quanuis eodem modo in suspicionem læsæ fidei vocari posset, nullatenus tamen cōtra eum possunt Inquisitores procedere, quia si de hoc crimine cognoscere possent, id esset, vel ex iure cōmuni, vel ex priuilegio, aut consuetudine, non ex iure communi, vt patet ex his quæ dicimus de solicitāte fœminam. sed nec ex priuilegio cùm tantùm sit in eo expressus confessarius solicitans fœminam, de consuetudine autem nulla potest esse difficultas, cùm nunquam in fidei edicto vlla de hoc crimine mētio facta fuerit. Esset tamen Christianæ Reipublicæ vtilissimum vt in prouincijs vbi homines ad hoc detestabile peccatum sunt procliuiores, postularetur à Summo Pontifice, vt ad cōfessarios etiam solicitantes puetos in confessione, extenderetur priuile-
93 gium: quia † vbi est eadem ratio, & omnimoda similitudo, debet esse eadem iuris dispositio etiam in pœnalibus: quia tunc non dicitur fieri extensio, sed quędam declaratio. notat gloss. singul. in c. 1. in verb. Italiæ. de temp. ord. lib. 6. quam pro singulari commendat Panorm. in c. nihil. col. antepenult. de election. & in cap. final. 2. col. de rescript. & Cynus in l. 1. C. de interdict. vbi Bald. dicit in 2. colum. circa med. allegando illam gloss. quod vbi est eadem ratio, ibi idem est casus formalis ex mente iuris, licet non sit eadem materia; & in l. si quis seruo. C. de furtis. col. 2. versic. dubitatur ergo. in fin. dicit
94 quòd constitutio pœnalis non dicitur extendi, vbi extenditur ex mente eiusdem constitutionis, iuxta doctrinam gloss. in c. si postquam, de election. lib. 6. vbi gloss. in verb. mente modicum vltra medium. Idem firmat expressè Bald. in l. illud. col. 2. circa medium versi. item nota ex gloss.
95 C. de sacrosanct. Eccles. quod † licet lex prohibeat extensionem, tamen fiet extensio de similibus ad similia, & hoc sentit ibi gloss. in versi. alia causa, in princip. & subdit Bald. quòd
96 † illa dicuntur similia, in quibus est eadem ratio, vel maior. l. non solum. §. qui priuilegium. ff. de excusatur. & tunc non dicitur fieri extensio propriè, sed hoc dicitur inesse de iure: allegatur Cynus ibi: & gloss. in d. c. 1. & hæc proculdubio procedunt in casu hęresis, cùm fauorabilis sit fauore fidei. Nihilominus tamen

tamen desiderarem Summi Pontificis declarationem.

Probatur ergo nostra firma conclusio. Primò, ad Inquisitores pertinet iudicare omnes hæreticos, & de
97 hæresi suspectos, eò quòd † fidei iudices ac censores sint, & sedis Apostolicæ specialiter delegati, glos. communi. recepta in Clem. nolentes. de hæretic. versi. ipsorum commissarijs, Ioannes Andræas, Geminianus, & comm. DD. in c. ne aliqui. de hæreticis lib. 6. Abb. in c. causam matrimonij. nu. 7. de officio deleg. & in c. fin. de sentent. & re iudicata, Gundisaluus in tract. de hæret. q. 23. num. 6. & dicit communem Alciat. in rub. de
100 offic. ordin. num. 19. Simanc. de Cathol. institut. tit. 34. num. 13. Locatus verb. Inquisitor. num. 5. Ioann. Rojas in singul. fid. 27. 28. & 97. & alij plures quos ipsi referunt. Sed cōfessarius solicitans mulieres in actu cōfessionis, vel proximè illi, est suspectus de hæresi; ergo iudicium istius ad inquisitores pertinebit: probatur
98 minor propositio: ideo † sacerdos, vel 101 religiosus publicè ducens vxorem dicitur de hæresi suspectus, quia licet ex actu carnali non sit suspectus, tamē propter matrimonij sacramentum adiunctum carnalitati, præsumitur suspectus de hæresi. Ergo eodem modo licet confessarius ex carnis ardore, & deprauatâ naturâ non
102 posset iudicari suspectus, tamen propter adiunctum sacramentum pœnitentiæ, cui maxima irrogatur iniuria debet reputari suspectus, in quo casu, & similibus contemnitur sacramentum.

Secundò id manifestum arguo ex
99 Soti opinione. Opera † ab hæreticis specialiter laudata suspicionem manifestam hæresis inducunt; sed profanatio confessionis, & sacramentorum laudatur ab hæreticis Lutheranis, vt suprà diximus, imò tollitur non solùm ab eis, sed etiam à Saracenis dicentibus, impossibile esse hominē ab homine absolui à peccatis. Eymeric. in 2. p. Directorij. q. 21. nu. 2. & diximus in tit. de Saracenis, ergo cùm confessarius solicitans in actu confessionis faciat opus quod naturâ suâ profanare videtur sacramentum pœnitentiæ, erit re verâ suspectus de hæresi: consequentia probatur ex his quæ dixi in 3. annotatione.

Sed dubium est, quæ suspicio sit hæc, an sit leuis, vel vehemens, aut violenta.

Pro cuius dubij resolutione declarandum est, quid † sit suspicio. Bald. in l. ea quidem. num. 3. C. de accusat. sic diffinit, quod sit aliqualis animi applicatio ad aliquid, cum vehemēti titubatione. Hanc definitionem refert, & tenet Nouellus in pract. criminal. in princip. sub titulo indicia. num. 34. Albertin. in tract. de agnoscend. assertio. Cathol. q. 34. nu. 4. ad finem versi. & aliquando. vbi inquit
101 quòd † suspicio mouet animum iudicis: non tamen in totum remouet dubitationem. argument. text. in l. lege Aquilia. ibi: ad suspicionem iudicis. ff. ad legem Aquil. & l. absentem. ff. de pœnis. Petrus Antonius à Petra in tract. de fideicommisso. q. 9. num. 103. vbi pariter ex Bald. vbi suprà, dixit, quod † suspicio est motus
102 quidam mentis ad aliquid cum vehementi titubatione. Nec desinit idem Bald. in rubr. C. de probationib. num. 4. dum dicit: suspicionem esse animi passionem aliquid firmiter nō eligentis. facit Bart. in l. admonendi. num. 21. ff. de iureiurand. vbi magistraliter concludit, suspicionem esse quæ animum iudicis aliquo leui argumēto in aliquam partem inducit, nō tamen omnē excludit dubitationem. Cōcordat Gemin. in c. habuisse.

in 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in 3. notabil. 33. distinct. volens suspicionem esse speciem quandam probationis inducentem animum iudicis ad aliquid credendum; non tamen esse talem vt certè & fixè eiusdem iudicis animum ad vnam partem applicet, sed bene eum ambiguũ reddere. Ita Menoch. in tract. de præsumpt. lib. 1. q. 7. nu. 41. & seqq. Ex prædictis itaq; deducitur, quòd suspicio dicatur leue indiciũ, cùm oriatur ex leui argumento. Hãc sententiam tenet Iul. Clar. in pract. crimin. §. fina. q. 20. vers. & huiusmodi indi-
103 cia. vbi dixit quòd quando † indicia non sunt admodum vrgentia, rectè possunt appellari suspiciones. eundẽ sequitur Albert. vbi sup. q. 34. nu. 45. ad finem vers. sed inducit. vbi pariter tenet suspicionem procedere ex aliquo leui indicio seu argumento. quo fit, vt suspicio describi possit, scilicet quod sit opinio mali ex leuibus indicijs procedens, secundũ D. Tho. 2. 2. q. 60. art. 3. quem sequutus est Simanc. de Cathol. instit. tit. 50. de præ-
108 sumptionibus. nu. 22. & in Enchirid. tit. 41. num. 1. & Menoch. vbi suprà quæst. 7. nume. 43. & Anton. à Petra vbi suprà. num. 108. qui magistraliter dicit, quòd †licet ad suspicionem
104 probandam leuis sufficiat probatio, quia ex leuibus signis potest oriri, ea tamen signa debent plenè probari, quia est qualitas, quæ dat esse rei, secundum Oldradum, quem allegat in consil. 210. in principio. Est igitur suspicio, opinio mali alicuius ex signis, ex qua ad præsumptionem venitur: ita Bald. in authen. siquis. C. de adult. Pegna. 2. p. Director. comment. 80.
105 vbi dicit † solam vnicam suspicionẽ non inducere præsumptionem, sed plures suspiciones requiri; vt notat Frãc. Brunus tract. de indicijs, & tortura q. 8. part. 2. num. 4. & facit quod notat gloss. in l. 2. §. ætas. ff. de excu-
106 sat. tuto. Præsumptio † verò est rei dubiæ coniectura verisimilis, quæ ex natura rei, vel ex circunstantijs negotiorum, aut personarum proficiscitur. Dicitur verisimilis vt excludamus suspiciones, & præsumptiones temerarias, quæ ab ipso iure reijciẽdæ sunt. Suspicio autem siue præsumptio quanuis nonnunquam differant, tamen in hac quæstione pro
107 eodem vsurpantur. Eaque † triplex est, quædam dicitur leuis suspicio, quæ prouenit ex signis exterioribus operum aut verborum, ex quibus capitur coniectura, quâ cõcludi potest, non quidem frequẽter, sed rarò, seu in casu, quod talia dicens, vel faciens hæreticus sit, quod deducitur leui consequẽtia: (v.g.) siquis ita colligat. Petrus deierat frequenter, ergo non bene credit in Deum, ex hac suspicione, non debent Inquisitores moueri ad aliquid, quod sit grauis momenti in hac causa. Nam vt bene aduertit Simanc. de Cath. instit. tit. 50.
108 nu. 28. † Leuia signa non debẽt mouere animum viri constantis ad suspicandum tam graue crimen, quale est hæresis, sed potiùs interpretanda sunt in benigniorem partem.

109 Secunda † suspicio est magna, quæ in iure vehemẽs vocatur, definiturque ab Alciat. tract. de præsumption. in princip. p. 3. sic: [Præsumptio iuris est probabilis coniectura ex certo signo proueniens, quæ alio nõ adducto, proveritate habetur.] Dicit, [alio non adducto,] quia contra hãc præsumptionem probatio in cõtrarium admittitur: quod si nihil probatur in cõtrarium, pro plena probatione haberi solet. Ita docet Eymer. 2. p. Director. loco citat. n. 4. cuius præsumptionis exempla affert nu. 5. dicens tales esse eos qui quos sciunt hæreticos occultant, fouent, visitant, &c. & de hac præsumptione est sermo in c. literas

teras tuas. de præsumptionib. Et notandum est cum Pegna loco allegato, ob hanc præsumptionem neminem deberevelut conuictum de hæresi condemnari, quanuis vehemẽter suspectus de ea habeatur. Additur præterea in definitione, illa particula [Ex vehementi signo prouenies,] quoniam hæc vehemens suspicio seu præsumptio sumitur ex signis exterioribus operum, aut verborum, ex quibus capitur argumentum concludens frequenter, & vt in pluribus, quòd qui talia dicit, vel facit est hæreticus (v.g.) siquis diebus prohibitis absquè necessitate, & superioris facultate carnibus vesceretur, aut diceret propositiones fidei contrarias: his quæ scire tenetur, & debet, quanuis hæc quandoq; à gula & ab ignorantia absque vllo errore intellectus prodire possint. De hac præsumptione vide Gerson. tract. 113
de protestatione. consideratione. 12. §. vehemens suspicio.

110 Tertia † suspicio quæ maxima est, in iure vocatur violenta, quæ dicitur iuris, & de iure, diffinitiq; sic potest. Est quædam legis dispositio aliquid præsumentis: & super præsumpto, tanquam sibi comperto, & noto sta-
111 tuentis: vbi nota quòd † contra hãc præsumptionem directè, & regulariter admittitur probatio in contrariũ, etsi pro manifesta veritate habeatur, cũ proficiscatur ab apertis, & vio lentis, ac quasi cogentibus indicijs. c. is qui. de sponsal. c. quanto. de præsumptionib. l. 1. §. 1. C. de rei. vxor.
112 actio. Hanc † præsumptionem Gerson. loc. citat. considerat. vltim. ait nasci ex signis exterioribus operum aut verborum, ex quibus cõcludi solet efficaciter, & ferè semper, quod talia dicẽs, vel faciens est hæreticus (v.g.) siquis transit ad Iudæorũ ritus, præsumitur hac præsumptione hæreticus, casus verò in quib. oritur violenta hæc præsumptio, in iure præscriptos refert Albertin. in tract. de agnosc. assertio. q. 3. nu. 7. & q. 30. n. 2. & eos enumerat Pegna 3. p. Direct. tit. de signis quibus diuersi hæretici agnosci possunt: & alia exẽpla tradit Eymeric. loco citato. De suspicionũ materia præter allegatos auctores, vide text. in c. accusatus. §. 1. & in c. cum contumacia, ibiq; gloss. & DD. de hæretic. in 6. & tex. in c. ad abolẽdam. §. qui verò. & in c. excommunicamus. 1. §. qui autẽ. & gloss. in verb. condemnentur. & his locis DD. de hæret. & in c. literas. vbi Panorm. & alij de præsumpt. Vmbertus Locatus in opere iudiciali. Bernard. Comens. in Lucerna Inquisit. verb. præsumptio. & verb. suspicio. & alijs locis, vbi omnes rem hanc diligentiùs, & fusiùs tractant.

Suspicio † præterea tripliciter potest diuidi secundùm Menoch. vbi sup. quòd sit leuis, siue temeraria, cũ idẽ contineat in se, altera vehemẽs, tertia violenta. Leuis suspicio est quædam animi passio, cũ præcisa extremorum ignorantia, secundum Salicetũ in rub. C. de probat. & Gulliel. Mayn. in l. in obscuris. nu. 3. ff. de reg. iur. & Menoch. d. q. 7. nu. 50. quod accidit, quando ex aliquo leui indicio iudex animum suum in alteram partem flectit, sed cum dubitatione.

114 Vehemens † seu verisimilis suspicio est illa, quæ non ex leuibus admodum indicijs, sed ex fortioribus oritur, & ex quibus iudex animũ suum in vnam partem inclinat, cũ aliquali seu modica dubitatione. Et hæc propriè opinio appellatur. Capra in tractat. de notor. in præfat. n. 17. & Corras. in l. admonendi. 1. p. nu. 105. ff. de iureiur. & ibid. Ripa n. 91. vbi inquit, quòd est animi motus cum hæsitatione aliquid eligentis.

Violenta

Universidad de Deusto
Biblioteca

115 Violenta † autem suspicio dicitur ea, quæ ex vrgẽtibus oritur indicijs, ita vt iudex constanter, & sine dubitatione vni parti potiùs quàm alteri adhæreat. Ex præmissis igitur appareat, quòd leuis seu temeraria suspicio cõtinet in se dubitationem simpliciter, vehemens cõtinet dubium sed modicum. Violenta autem nullum prorsus dubium continet. Secũdùm itaque grauitatem indiciorum per prædictos gradus metiri debemus suspicionem. Albert. verò in d. quæst. 34. num. 46. sic declarauit hos terminos dicẽs: leuem esse suspicionem eam quæ oritur ex his quæ rarò contingunt, grauem seu vehemẽtem eam, quæ oritur ex his quæ frequenter contingunt, violentam autem eam quæ oritur ex semper contingẽtibus, quæ doctrina magnopere mihi arridet, tùm quia rationi cõsona, tum quia communis & concors sententia est, si rectè opiniones perpendantur.

Hoc supposito dicendum est, confessarium si confitentem solicitet, leuem suspicionem incurrere, & contrahere.

Tertiò deinde probatur nostra cõ-
116 clusio † ex stylo, & communi vsu: siquidem Inquisitores tales confessarios quotidie puniũt: ergo ad Inquisitores pertinet hic casus solicitationis. Atque hic sanè non solùm est intelligendus de solicitationibus quæ fiunt verbis, sed de illis etiam, quæ fiunt nutibus, signis ac factis, putà osculis, tactibus impudicis, ex suprà adductis.

117 Quartò probatur † ex instructione supremi Senatus sacrosanctæ Inquisitionis edita anno Domini 1580. idque obseruari debere per omnes orbis prouincias declarauit summus Pontifex Clemens VIII. anno 1597.

118 Sed quæret aliquis, quid sit. † Solicitatio (quoad nostrum institutum) est delictum patratum à confessarijs inducentibus, & interpellãtibus mulieres pœnitentes ad actus turpes, & libidinosos per tactum, verba, aut signa, in actu confessionis sacramentalis, vel circa illum, ante vel post confessionem. Quâ definitione verbum solicitatio plus in se complectitur, quàm à Iureconsultis illi tributum sit. Nã qui solicitatores dicuntur, ij sunt tantummodo, qui suæ, vel alienæ libidini conãtur animum mulieris ab honestate, & temperantia, ad impudicitiam, & turpitudinem auocare. Nos verò solicitatores vocamus hîc eos, qui sibi & suæ cupiditati tantùm, vt satisfaciant, vel idẽ conantur, vel conatum ad effectum perducunt. Et tamen eâdem pœnâ eos etiam puniẽdos certum est pro tactu & signis, ac si ad effectum libidinis peruenissent, quâ in sententia conuenimus cum Iureconsultis. scribit enim Paulus l. 1. ff. de extraordin. crimin. solicitatores alienarum nuptiarum, itemq; matrimoniorum interpellatores, & si effectu sceleris potiri non possint, propter voluntatem pernicioſæ libidinis extra ordinem puniri debere. Dicimus in hac definitione per tactũ, verba, aut signa. Nam si de signis constet amatorijs, siue de nictu oculorum pellaci, siue de manus in manum inuolutione, ad solicitationis probationem nihil magis facit. Amor enim per oculos in interiora diffunditur, quod expressit Theocrit.

Ὡς ἴδον ὐς ἐμὲ λῦ ——

id est, vt vertit Virgil.

Vt vidi vt perij ——

& attentiùs Ouidius in Arte

Illam respicias, illam mirare, licebit
Multa supercilio, multa loquare notis.

Itaque monet Gregor. in Regist. [Oculi nostri, etsi iactãtur in aliquã fœmi-

nam, in nullam figantur. Nec enim quando procedimus fœminas videre prohibemur: sed appetere et ad ipsis appeti vel te criminosum est.

De tactu verò est lex Gallica in hac verba tit. 23. *Si homo ingenuus fœminæ ingenuæ digitum, aut manum strinxerit Malberg. Chamini 600. denarijs, qui faciunt solidos quindecim culpabilis iudicetur: nam in ipso contactu sollicitationis argumentum inest, vnde apud Euripidem in Electra ipsa Electra sic rejicit Orestem.*

Recede, ne tangas, quod haudæ conuenit.

His suppositis, dico quod tunc dicetur committi in actu proximè confessionis, quando taliter fit hæc solicitatio, vt magna irreuerentia irrogetur huic sacramento pœnitentiæ ante vel post confessionem. Hanc proximitatem ita explicat Manuel Rodriguez in num. loco citato, et eius Sedeamà in addit. ad tertiam partem quæstione 56. artic. 2. conclusione V. vbi quia expressius et clariùs id dicit, ejus verba sunt valdè notanda: *Sic enim ille in conclusione V. si accessus ad mulierem filiam confessionis, vel solicitatio ad congressum fiat in ipsa confessione, vel proximè ad ipsam confessionem, taliterquòd redundet in injuriam ipsius sacramenti confessionis, habet peculiarissimam defœmitatem, et est immane sacrilegium. Advertat lector verba illa, taliter quòd redundet in injuriam ipsius sacramenti. Et paulò post addit, imò ita est grauissimum et immane sacrilegium, vt tanquam suspecti de fide Sacramenti habendi sint, et ita meritissimè ratione Iudices fidei integerrimi Inquisitores puniunt hujusmodi Confessarios.* Ex his colige, quàm grauiter peccent confessarij solicitantes fœminas

nas quæ accedunt ad hoc sacramentum, ut enim notat Panormitanus Sedeama non solùm peccant contra puritatem hujus sacramenti, sed etiam contra veritatem illius: vide dicta August. citat. artic. 2. quæstione V. 6. Ratio hujus conclusionis. Secundò colligo quòd quamvis Confessarius solicitaret mulierem ad illa peccata in confessione non deducenda ad actum, nec talis solicitatio pertineret ad Inquisitores. Patet, non solum solicitatio ad cænabia jure fuit reseruata Inquisitoribus, et etiam in delictis non fiat extensio. cap. in pœnis, et cap. odia de Reg. jur. 6. l. 4. de pœnitentia, et ibidem DD. Decret. in l. factum 8. in pœnalibus ff. de regul. jur. Natta cons. 650 num. 3. & consil. 169. num. 10. et 20. et Barbatus consil. 36. num. 8. et 9. Bertazol. cons. 425. num. 36. et consil. 500. num. 1. tom. 1. Tapia in tractat. de secte. titul. de præscriptione remed. capit. decretum nunc admodum. num. 130. et seqq. et Zamudio. junior consil. 26. num. 13. et Ottaso. decissione Sedem. 61. num. 21. Petrus Duenas regul. 280. Franc. Marcellinus in tract. de inuentario Cap. 5. num. 32.

Inde fit, vt non sit idem, judicium de solicitatione ad carnalia, et de solicitatione ad alia, puta, furtum, murmurationem &c. Ita docet Sedeama, paulò inferiùs 5. et non est idem, ibi: et non est idem de alijs peccatis, atque de peccato immunditiæ: nam in peccato isto, est quædam immunditia, quæ magis contrariatur huic Sacramento. Hoc namque actuum perpetrans, infamiam incurrit: communiter enim inter enormia, per tex. in c. infames. 6. q. 1. Feuer. in pract. criminal. canon. c. 43. verb. vel flagitium carnis: omnia quippe delicta carnis dicuntur enormia: vt ibi per Feuer num. 8. imò sola Captura pro crim. hæresis vehementer infamat, vt inquit Villadieg. de hæret. q. 11. Simancas in Enchirid. tit. 23. num.

3

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. Joan. Rojas in pract. de hæret. 2. part. numer. 16. etiàm sit mali exempli tanquam Reipublicæ pernitiosius, multò grauiùs quàm cætera reputari debet. l. 3. §. sed et ex Senatusconsulto. ff. de panis. cap. præcipiùt. 11. quæst. 3. glos. in cap. nemo. 32. q. 1. Thaquell. de panis temp. causâ 14. num. 55. Carrerius in pract. criminal. pract. de homicid. §. circa igitur tertium. num. 20. pag. 250. Menochius de arbitrar. casu 388. num. 4. lib. 2. At vero cùm hoc delictum clam committatur, acriùs puniri debet, quàm si inuncto. de hæret. l. palàm. ff. de ritu nuptiar. l. final. ff. de offic. l. 1. §. final. ff. de sepulchr. vbi procatur, quod grauius est persuadere quam compellere l. Officiales et ibi glo. in verb. clandestinis. C. de Episcopis et Clericis. vbi plùs punitur clandestinum delictum, quam manifestum: ex actu enim clandestino dolus, et malus animus agentis magis præsumitur, quam ex actu palàm facto l. non existimo. ff. de vitiis nupt.

Ea de causa dicebat Theophilus Psal. 18. (ab occultis meis munda me) quod Suydas interpretatur, ἀπὸ τῶν ἀφανῶν μου καθάρισόν με, purga me à cogitationibus meis malis. Quicquid enim sit occultè improbè factum videtur, nec à præsumptione machinamenti finit esse mentem liberam. Hinc ut alibi diximus, Concilium Illiberitanum cauit nocturnas pervigilationes mulierum in cœmeterijs, quòd multæ eo prætextu committerentur impudicitiæ. Id quoque legitur Christianos ante Tertulliani noctu solitos fuisse ad vigilias in templum conuenire, cùm alias interdiu ac palàm per merum idololatriarum facilè non pollent: et tamen eò quod illis obijcerentur, quòd in principis majestatem conjurarent, quòd infanticidia quòd carne humanâ epulæ, et extincta lucerna, incesta stupra, et illicitæ conjunctiones

iunctiones apud eos fierent, et quod asinum caput, et genitalia arietis ac sacerdotis sui colerent aut videre licet apud Tertullianum. 9. Apologetic. Athenagoram, et Justinum in his quas ad Imperatores dederunt apologijs, et apud Minutium Felicem in Octauio) hoc illi sumpserunt, cùm scirent et noctem, et latebras illas suspicionem, et scrupulum facere. Vnde necesse prudentia cautum erat lege XII. tab. ne forent mulierum nocturna sacrificia. Et Eupolis in Baptæ ne mortis quidem præsidio adduci potuit, quo minus damnaret Atheniensium nocturna sacrificia, quæ Colluria dicebantur.

Ex omnibus ergo hactenus dictis liquitur, fœminas pœnitentia teneri ex lege generalis edicti, sub pœna excommunicationis maioris tales confessarios, à quibus solicitatæ sunt, Inquisitoribus denunciare, ac indicare: magna est enim pietas prodere latebras impiorum, et ipsum in eis, cui seruiunt, diabolum debellare. Ita Leo Magnus in sermone de collectis. Ambros. 2. offic. cap. 24. Simancas de Cathol. instit. tit. 19. de denunciatione. Joannes Rojas singul. 8 numer. 14. et 15. cum segq.

Sed iam supposità hac solicitatione de qua ad Inquisitores attinet cognoscere, inquirendum restat, vt finem huic quæstioni dicamus, quomodo hujusmodi delictum, cùm in tam occulto loco fuerit perpetratum, juridicè possit innotescere, ac probari, eiusque cognitio ad forum judiciale deduci.

Nam si dispositionem instructionis circa probationem huius delicti solicitationis perpendimus, quæstio hæc difficilior redditur. Tum quia contra juris canonicis constitutiones disponat, tum etiam quia in hoc delicto mulieres sint necessariò testes, imò testes in earum depositionibus singulares, quæ sanè à testificando

cando in criminalibus causis iure repelluntur, cùm ex sua natura mendaces, fallaces, periuræ, dolosæ, mutabiles, fragiles, variæ, et corruptibiles sint, vt communiter clamant omnes DD. et copiosè tradit Thaquell. de legib. connub. in l. 9. numer. 13. et Joseph. Mascardus de probationibus libr. 2. conclus. 962. nu. 3. et duæ istos Speciatim docuit Albericus in l. qui testamentum. §. mulier. nu. 1. tit. de testam. Joseph. Ægidius de testib. n. 5. Joan. Faber in §. testes autem nu. 1. instituc. de testam. Ymon de antiquit. tempor. p. 1. §. quæritur autem in hac materia. num. 36. Horat. Lucius inter cons. criminal. diversorum cons. 164. num. 20. lib. 2. præsumitur namq; mulier malè agere l. observare. §. 1. ff. de officio proconsulis. l. de quibus. ff. de legibus, allegant enim mulieres turpitudinem suam. cap. ex literis. de diuort. sed mirum cùm nominentur mulieres non à corporis sexu, sed à mollitie mentis, quòd ipsa Hero apud Ouidium de se testatur in Epistol. ad Leandr.

——Sed sum tibi viribus impar:
Fœmineo ingenium Suspicor esse viro.
Vt corpus teneris sic mens infirmata puellis:
Deficiam, parui temporis adde moram.

Et text. in §. si illud. 32. quæst. 1. quæ semper conatur ad delicta, et prohibita. c. 4. de inuest. matrimon. Dicc non possunt docere, testificari, fidem dare, judicare, nec postulare. sicut cap. mulierem. 33. quæst. 5. quæ originem deduxerunt à prima muliere Eua, quæ prævaricata est juxta illud Ambros. lib. de paradis. cap. 1. Mulier inquit prior decepta est, et virum ipsa decepit ideo semper prævenit dolis, quia timet luere supplicium fraudis, quâ decepit primum hominem. Hinc Esaiæ 3. Væ populo cui mulieres dominatæ sunt. et Salomon Eccles. 7. aut virum de mille

virum reperiri mulierem ex omnibus non inveni. Propterea mulier est iracunda et litigiosa in graue hominum periculum, vt legitur Proverb. cap. 21. Melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa, et melius habitare in terra deserta, quàm cum muliere rigurosa, et iracunda. et Ecclesiast. 25. Non est caput nequius super caput colubri, neque ira super iram mulieris: commorari leoni, et draconi placebit, quàm cum muliere nequam. Et subdit. Breuis omnis malitia super malitia mulieris, mors peccatorum eadat super illam, à muliere namque initium factum est peccati, et per illam omnes morimur. Est denique mulier ad hominem iter mali, iter mortis, disciplina serpentis, diaboli consiliaria, furunculus arboris, fons deceptionis, rubigo sanctorum, musciculæ animæ, latrocinium viæ, suauis mors, blanda percussio, pernities delicata, ubera matura, sapida jugulatio, et omnium calamitas rerum, caput peccati, arma diaboli, expulsio paradisi, delicti mater, corruptio legis antiquæ, hominis confusio, insatiabilis vestia, continua solicitudo domus, tempestas solicitudinis, impedimentum viri, incontinentiæ naufragium, vas adulterij, pretiosum pretium, animal pessimum, pondus grauissimum, aspis insanabilis, humanum mancipium, indesinens pugna, damnum quotidianum, janua diaboli, cauda scorpionis, sepulchrum dealbatum, nullus insanabile, venenum in dulcedine latens animæ, corruptela, forma decipiens, largior suauius, humiditas dulcis, continuum bellum, carcer cordis, mors manifesta, euacuatio bursarum, inquisitio munerum, doctrinæ impedimentum, perturbatio scholarium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

infamia sacerdotum, confusio religiosorum, honestatis infamia, culpę mater, radix vitiorum, cujuslibet mali principium, et finis, dux malorum, scelerum artifex, et siquid magis potest dici ipsa mulier improbitatis cumulus est. Vide Baptis. Mantuanum in Bucolicis, cuius inventa suis coloribus mulieres verius, et elegantius pingunt: et accipe illud elegantissimum Senecę in Hippolyto:

Quid finat inausum femine precepis furor?

Et propterea mulieri, cui tot bona per jura prohibentur, cui etiam tot mala, et facinora historię humanę, et divinę tribuunt, fides non est adhibenda, quando accusat de solicitationis peccato: presertim, cum Confessarius sit fides, medicus, pastor, et Dei minister, quę munera aliquando necesse est exercere cum livore plagarum pœnitentis, et in huius animo fragili, et incorrigibili propter ipsius malitiam, et impœnitentiam; generare odium, scandalum, et inimicitias, et multa se offerunt in tali actu occulto confessionis, quę solus Deus dignoscere, et iudicare potest.

Quod autem mulieres, prout ad presens attinet institutum, ex prędictis rationibus repellantur à testificando, probatur pluribus, tum juris Cęsarei, tum juris Pontificij decisionibus, tum denique gravissimorum Doctorum Sententijs.

Primò, ex text. in d. cap. mulierem. ibi; nec testis esse, et ibi glos. in verb. nec testis 33. quęstione 8. et in c. forus. in fine. ibi: Si cui non fœmina. et ibi glos. in verb. fœmina de verbor. signific. et glos. in c. quoniam. in verb. mulieres. versic. istud sic intelligi debet de testibus, et ibidem Abbas num. 2. in principio. circa versic. de iure Canonico. communem opinionem dicit Felinus num. 1. vers. secus in causa criminali. Bald. nu. 1. Imola nu. 2. vers. et hoc de iure canonico. Antonius Butrius post numer. 8. Henricus Boer. num. 4. et glos. in cap. tam literis. in verb. fœminas. versicul. alia mulier non admittitur in criminalibus. eod. tit. de testibus. Speculat. in titul. de teste. §. 1. num. 83. versic. secundum Canones. Florian. in l. ea ea. num. 3. et ibidem Jacobinus de Sancto Georgio num. 1. versic. de iure autem Canonico. ff. de testibus. Faber ubi supra, post num. 1. versicul. sed in criminali non de jure Canonico. Aretin. in §. testes. num. 2. institut. de testamento. Alberic. in l. qui testamento §. mulier. num. 4. versicul. de iure autem Canonico. Castrensis ibidem numer. 8. in fine versicul. sed de jure canonico teneatur contrarium. Imol. numer. 12. ad finem versicul. de iure Canonico: communiter teneatur. ff. de testament. Decius in l. fœminę. num. 31. ff. de regul. iur. ubi hanc conclusionem communem dicit. Idem docet Campeg. regul. 125. in princip. et in 2. Fatten. Blancus in titul. de indicijs num. 351. Anan. cons. 43. post num. 16. Bonifac. de Vitalin. de testibus. num. 23. Tiraquell. de legibus connubial. in d. l. 2. num. 61. ubi testatur hoc esse indubitatum. Gigas de Crimin. lęsę majestat. lib. 2. rubric. quomodo, et per quos crimen lęsę majestatis probetur. quęstione 6. numer. 4. Conrad. in prac. §. 2. de offic. prętor. in causa civili titul. de testibus. rubrica personas resp. aggrediendo. verb. mulier. num. 35. versicul. sic prohibetur mulier. Dueñas regula 315. in principio. Novell. reg. 216. numer. 9. Antonius Gomez Variar. resolution. tome tertio cap.

capit. 42. rubrica de probat. numer. 43. Rolandus cons. 24. num. 24. num. 43. lib. 4. Mascard. de probat. lib. 3. conclus. 1358. num. 30.

Secundò, quòd hujusmodi mulieres, cum singulares testes sint, non probent nec eis fides adhibenda sit, probatur ex locis citatis in c. nihilominus. ubi glos. 3. q. 2. V.C. tam literis de testibus. ubi etiam glos. in vers. soli atque respondit. Ancharan. cons. cons. 216. ubi est sanctum in cap. cum dilecti. de Election. et in cap. licet causam. ubi Abb. de probat. et Marsilius in pract. crimi. §. diligenter. col. 3. Alexand. cons. 3. colu. final. volumen 1. Felinus in cap. licet ex quadam. colum. 3. et sequentibus de testibus. Cornei. consil. 286. col. 2. vol. 3. et cons. 184. in princip. volumen 1. Paris. consil. 81. colu. 2. volum. 1. Jason in l. admonendi. colum. 21. ff. de iureiur. Gratus consil. 2. colum. final. volum. 2. Ergo mulieres istę nequaquam sunt admittendę ad hujusmodi delictum probandum, cum in causa criminali non accipiantur, et tanquam singulares nihil omnino probent.

Nihilominus tamen contraria opinio verior, ac receptior est; nimirum, quòd mulieres à ferendo testimonio non repellantur. Probatur primò, quia mulieres in causa criminali à testificando non repelluntur de jure canonico. glos. in c. 2. de judic. lib. 6. verb. iure prohibente: quę verbis expresęsè quòd de iure canonico mulier possit esse testis in causa criminali, criminaliter intentatâ. Decian. cons. 68. numer. 33. lib. 3. Alexand. cons. 24. n. 13. vol. 2. probatur sic per text. in l. ea ea. ff. de testibus, in quo tex. omnes legum interpretes firmant illam conclusionem, quòd & iure civili mulier in omni causa possit esse testis, ita copiosè concludit Prosper Farinacius in l. 2. quæstione criminali quęstione 55. num. 26. et tamen eadem lex, de verbo adverbum canonizata est in Capit. ex eo 33. quęstione 3. ergo nulla videtur differentia inter ius canonicum et civile; quantum ad hoc quòd mulieres ferant testimonium, prout in terminis elegantèr deducit Felinus in d. cap. quoniam. num. 1. in fine vers. et unum considera. de testibus. etiam Prosper Farinacius ubi supra num. 2 qui plures huic sententię patrocinantes refert.

Secundò in Crimine hęresis, lęsę majestatis, simoniæ, et aliis exceptis criminibus fœminarum testimonium recipitur ut probatur ex text. in cap. tanta. et in cap. per tuas. et ibi Doctores, et Anania num. 1. et sequentib. extra de simon. glos. in c. cum Petrus Cuancinella de accusat. et in com. in summa 2. quæsit. 2. et in cap. 30. rius. in fin. in verb. non fœminę. versicul. tamen in criminibus exceptis, Joannes Cochenx in tractat. de testibus numer. 38. in fine. Nellus in trac. de testibus num. 32. Gigas de crimine lęsę majestatis, lib. 2. titul. quomodo, et per quos crimen lęsę majestatis probetur. quęstione 6. nu. 5. et 6. et Dueñas regul. 315. in 3. fallen. Alexand. consil. 44. num. 6. lib. 4. Martin. Sauden. in tract. de crimine lęsę majestatis quæst. 21. Joann. Maria Monticell. in repert. testium rubric. de testib. in crimine lęsę majestatis, fol. 353. col. 4. vers. 5. Mascard. de probationib. lib. 1. conclus. 162. num. 6. et lib. 2. conclus. 362. num. 22. Palat. Rub. in allegat. hęresis. §. 12. et seqq. Annala. Albert. in repet. cap. 1. de hęret. in 6. quęstione. 16. num. 13. Simanc de catholic. institution. cap. 62.

Textio probatur hæc sententia, quoniam actus iste solicitationis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis aliter dignosci non potest, cùm in tan occulto sacramento exercetur; quare cùm in hoc actu nullus præter fœminam, et confessarium intervenit: iuxta Canonica fœminam, à dicendo testimonio non repellunt secundum Ioannem Andream in addit. ad Specul. tit. de teste. §. 1. nu. 83. liter. H. in fine additionis, vbi dixit: quòd communis practica admittendi in criminalibus testimonium fœminarum, habet in se, et veritatem, et æquitatem, quando aliter veritas detegi, et haberi non potest. Idem asseruerunt Felinus in cap. quoniam. num. 4. vers. et quòd habet veritatem. Imol. num. 2. in fine ibi: vel forte in subsidium, de testibus. Iason in l. final. num. 7. versicul. et licet in crimin. C. de his quibus ve indignis. vbi ampliùs dixit, quòd in hoc casu duæ fœminæ plenè probant delictum. Decius vol. fœmineæ numer. 36. versic. sed dato quod omnis opinio sit vera, et ibi in addition. liter. B. in verb. potest. ff. de regul. iur. Marsilius consil. 8. num. 3. Gigas in tract. de crimin. læsæ maiestat. lib. 2. rubric. quomodo, et per quos crimen læsæ maiestat. prob. quæst. 6. num. 2. Dueñas regul. 345. in 2. limita. Novell. regul. 246. num. 12. versicul. vel quando veritas. Commun. in prad. §. 2. de officio prætor. in causa ciuili. tit. de testibus. rubric. personæ tertiam aggrediendo. versicul. mulier. num. 35. Vultus in commun. opinion. versicul. testis idonea potest esse mulier. num. 3. Rolandus consil. 2. num. 43. lib. 3. et consil. 24. num. 14. eodem lib. 1. Decian. consilio 63. num. 31. versic. secundo respond. vbi dicit quòd, quando agitur æ probat. alicujus facti, quod à fœminis tractatum est, admittuntur ipsæ fœminæ ad testificandum, etiam in criminalibus, ita Otthon. consil. 65. num. 80. Ioannes Maria Monticellus in suore. periorib. de testib. versicul. et in rubric. testes incaimin. qui esse possunt. Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 362. num. 36. et alij plurabat. quos ipse refert. Ex quibus facilè exorres quos ipse refert. Ex quibus facilè exoresses quos ipse refert. Ex quibus facilè exoresses quos ipse refert. Ex quibus facilè exoresses

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia eiusdem continuati sceleris: et vers. sequenti colum. 5. vers. item quod infamia. Dem tenet in l. rogarti. §. si tibi colum. 1. vers. sed bene probant quod persona sit talis. ff. si cert. pet. ac in repetit. l. 2. in fine vers. similiter per testes singulares ff. de iureiurando, et in l. de quibus. colum. 13. post num. 33. vers. Dictum est de singularitate testium. ff. de legibus. Hoc idem confirmauit in Marcoaxita super Innocen. in vers. testes singulares, probant ju risditionem per legem ob carmen, in fin. iuncta ibi glos. vult. ff. de testibus. Sic idem Bald. consuluit cons. 334. in causa Ludouici. num. 1. vol. 2. et in cons. 406. num. 1. vol. 1. idem cap. cum omnes. post num. 28. de const. Sebastian. Sap. in Apost. vt. ad Abb. in C. licet ex quadam. nu. 8. in glos. super vers. reddit ad literam A. in marie. ibi: et ad dictum, et in vers. circa id quod supra in tit. de testibus. vbi Felinus col. 5. vers. sed quando adhibentur ad probationem faciendam in genere, vt potè ad probandum haresim. Laurentius Calcan. cons. 2. quæst. Iocabella. Iason in repetitio. l. admonendi. post num. 256. vers. videtur ergo. consideranda. Boer. dec. 28. nu. 14. vers. 4. Albertin in tract. de agnoscendis assertion. Catholi. quæst. 31. nu. 6. vers. nam licet dicatur: et num. 7. vers. et propterea. hos sequitur Caccial. in d. l. admonendi. num. 103. vers. si autem. et nu. 108. et 109. Gabriel Romanus in suis Comun. opinion. conclusion. 2 nu. 4. vers. 7. inferatur lib. 4. titul. de testib. Ioannes Nyas in tract. de hæreti. 2. p. assertione 5. num. 136. vers. contrariam verò sententiam. vsque ad num. 144. et notissime Franc. Regna in 3. p. Director. comment. 121. Quorum doctrina probatur quia respectu finis non sunt singulares, vt inquit Barthol. in l. carmen. §. item. ff. de testibus et Castrens. in cons. 380. num. 1. vers. item posito. vol. 2. et sequitur Vincentius de Franchis in dec. 106. num. 21. idem voluit Guido Papa in dec. 544. cum quibus vertit Rezzuratus in l. 4. nu. 102. ff. si certum petatur. et ante eos Speculator in titul. de teste. §. 6. numer. 13. quos sequitur Gabriel lib. 3. communi. conclus. titul. de testibus. conclus. 2. num. 23. vers. hoc tamen. Cravetta cons. 98. num. 6. Socinus iunior. cons. 99. num. 13. col. 2. Corneus cons. 84. liber. 1. et cons. 243. lib. 1. idem. 3. Ioannes de Annibis cons. 1. num. 62. Rinaldus senior in cons. 262. num. 32. vol. 2. subdens quod vbi agitur de exorbanda jurisdictione in genere sufficit diversorum testimonium in specie. Nelius in tract. de testib. num. 183. et 184. Roland. à Valle cons. 82. nu. 42. vol. 2. quo in loco tradit, quòd quando agitur de probanda iurisdictione in genere, testes singulares probant, nam tunc non nocet diuersitas temporum, vel loci, quia ista non est propriè singularitas, et licet dicti testes differant in loco, vel tempore, seu in causa scientiæ, et in modo sciendi, qui habetur per diuersa media, non dicuntur tamen differre in facto principali: Nam per singula genera, genus probatur. Bald. in cap. licet. num. 3. de testibus. Si ergo ex his omnibus Doctoribus crimen hæresis probatur per testes singulares: ergo id quod suspicionem hæresis inducit rectè poterit eodem modo probari. Cum ergo solicitatio in actu confessionis suspicionem hæresis inducat, rectè per mulieres probabitur in foro judiciali Sancti Officij etiam per testes singulares.

Verùmtamen quoniam hactenus de singularibus testibus sermonem fecimus, superest iam modos singularitatis hucusque texere. triplex ergo est testium singularitas. Prior est obstativa. Secunda cumulativa, seù adminiculativa. Tertia verò diversificativa. Ita Bald. perpulchrè ac verè in cap. licet causam. num. 14. de probat. et in l. testium. C. de testibus. num. 3. et 4. sed copiosius Aimon Cravet. in tract. de antiq. temporum. p. 4. 5. sed enim. num. 1. cum sequentibus. Albert. in cap. quoniam. de hæreticis. in 2. p. assert. 6. num. 122. cum segg. Singularitas obstativa est, quando ex dictis testium nascitur repugnantia, aut contrarietas, vt cum vnus testium affirmat, alter negat, quo casu dictum vnius, alterius dictum aut debilitat, aut infringit, aut non probat. Sic Aimon vbi supra. Anchran. cons. 64. in causa quæ vertitur inter Philipum vers. et confirmatur. Hos Aretinus. cons. 14. vers. interrogatur igitur. Bald. in l. a quibus. ff. de legib.

Cumulativa est cum dictum vnius coadiubat alterius dictum. Vt cum alter de facto deponit, alter de fama, seu vnus de visu, alter de auditu, et hæc (vt probat Aimon vbi supra) semi plenam faciunt probationem. ita Socinus in l. Gallus. 5. ille casus. in fin. ff. de lisexis, et posthum. Bald. in rub. de controvers. inter vestitur. Alex. in d. cons. 24.

Diversificativa est, ex qua nascitur diversitas rei in substantia, vt cum alter testium asserit aliquid factum uno loco et tempore, alius verò alio loco quo casu dictum vnius non infringit dictum alterius, imò coadiuvat, et corroborat. Ita Bald. et Aimon, vbi supra per cap. bonæ. et Dilecti de election. et Anchoranus in d. cons. 64. Alex. et Aretinus, vbi sup. Franc. Regna in 3. parte. Director commen. 121. Joannes Rojas in tract. de hæret. 2. part. num. 122. et seq.

Ex his colligitur illum dici testem singularem, qui solus est, nec aliunde habet sibi in deposition per omnia contestem, et concordem, vt optimè Papiens. in sua practica in forma oppositi contra testes, vers. sunt etiam singulares. num. 4. cui cùm solus sit, non creditur in quolibet crimine si agatur de pœna imponenda: nam cùm reus sit sua vitæ, et bonorum possessor, et melior sit conditio possidentis, quàm actoris affirmatio, non reputatur sufficiens ad aliquem suâ possessione privandum, ut docet S. Thomas. 2. 2. quæst. 70. art. 2. vbi Banes Salon et Aragon ibidem, et Soto lib. 5. de iustitia et iure ques. 7. art. 2. Ioannes And. in cap. vt officium in princip. vers. certum est autem de hæreticis lib. 6. et Archid. ibidem. §. verum quia. Bald. in l. ob carmen. §. fin. ff. de testibus. Zabarella in Clem. 4. §. verum de hæreticis. Comes Baumis lib. 4. de hæreticis capit. D. Palatius Rubeus in allegat. de hæresi §. 12. Albertin. in tract. de agnosc. assertio Cathol. quæst. 21. n. 3. Bocrius Decis. 312 incipiente: sed quòd testes Regna 3 parte. Director. comment. 12. vide amplius licet infrue, quòd si in quolibet crimine testes singulares non probant à fortiori, in probandis hæresibus: da riores enim et graviores necessariæ sunt probationes cum de maiori agatur præiudicio, et omnia pœnarum genera in hoc crimine concurrant quæ plenè congessit Bald. in l. 4. nu. 7. C. de sum. Trinit. et fide Cathol. Anan. in capit. excomunicamus. 1. §. credentes. nu. 3. cum segg. de hæreticis.

Verùm quia ex eo etiam, quòd duo testes necessarij sint in huius delicti videlicet solicitationis probatione, atque ex forma instructionis sancti Officij, difficilisque

Universidad de Deusto
Biblioteca

cilisque reddatur hac quæstio, necessariò videndum est an iuri consonet, et sustineri possit, vt procedatur contra huiusmodi confessarios ex particulari indulto, et priuilegio Summi Pontificis, videntur enim non sufficere duorum testium simulatorum depositiones ad probandum hoc delictum contra Confessarios.

Primò probatur: nam in dubio declinandum est in fauorem Confessarij, quoniam id in reuerentiam Sacramenti cedit, et tunc violatum non creditur, vt rectè docet Henriquez in summa Theolog. Monzis cap. 13. nu. 10. quamuis ibi specialiter loquatur de fractione sigilli confessionis: ergo, &c.

Secundò, quia quando agitur de probatione alicuius delicti, quod contrasse habet iuris præsumptionem, tunc plenior requiritur probatio, quàm ordinaria. Ita Simon. p. 2. num. 16. et D. Hezulan. in tract. de negat. nu. 1. Olasc. cons. 66. nu. 3. Cephal. cons. 138. nu. 18. et consil. 244. num. 6. lib. 4. et ideo vel tres requiruntur testes, vel saltem duo, qui tamen præstantes viri sint ac omni exceptione maiores. Specul. in tit. de probat. §. 4. vers. fin. Bartolo in l. sciendum ff. de verb. oblig. Decius consil. 105. sub nu. 5. Aymon. consil. 125. in fin. et cons. 134. num. 10. Curtius iunior cons. 50. num. 3. Cephal. cons. 388. nu. 23. et consil. 348. nu. 13. lib. 3. et alibi sæpè Menoch. de præsumpt. lib. 4. quæstion. 34. nu. 8. et 9. et Mascard. vbi supra, conclus. 124. nu. 10. pro Confessario enim est præsumptio iuris, quia sanè pro liquidissima probatione habetur. glo. in l. si vero C. de pecul. tutor. text. in l. si quis loquelas ff. de manumis. Virgil. l. licet Imperator ff. de legat. primo, et in l. final. ff. de probationibus. Iason in l. omnino. C. de testam. milit. num. 3.

Tertiò, quia quoties agitur de diuortio, septem requiruntur testes. text. in l. nullum ff. de diuortijs. Speculator in tit. de teste §. restat. num. 6. in fin. versic. l. item in diuortio. Nevo de Montealban. et tertio. nu. 92. Nellus de testibus nu. 81. versic. in diuortio. Conradus in tract. §. 2 de officio prætoris in causa ciuili, tit. de testib. rubric. Dicta testium assumendo, in principio in 22. casu. Alius, etiam plures casus adducunt in huius exemplum prædicti DD. in quibus 3, 4, 5, 6, et 12. testes requiruntur, quos consulat lector: ergo cum agatur de re pravissima, et probationes in hoc statu debeant esse luce meridiana clariores, dicta mulieres singulares testes non admitti, sed à testificando contra confessarios excludi debent.

Oppositam tamen sententiam vt veriorem admittendam, primò, tum ex iuris dispositione, tum etiam ex forma in instructione Sancti Officij exscripta, ex Summi Pontificis priuilegio, ex qua illa deducta est in praxim. Lixa quam notanda est regula valde in hac materia seruanda, quòd in quauis causa, tam profana, quàm Ecclesiastica vel Spirituali duo testes sufficiant ad perfectam probationem inducendam. text. in d. l. vbi num. C. de testibus. cap. si quis testes. §. vbi numerus. 4 quæst. 3. can. 4. et 2. 2. quæst. 3. can. Final. 36. quæst. 6. cap. in omni negotio, et. C. licet mihi ewis. de testibus. Speculator in tit. de teste. §. restat. in principio. Nellus de testibus num. 83. Lanparius de testibus num. 28. in principio. Anton. de Butr. in d. capit. in omni negotio num. 2. Conrad. in pract. §. 2. de officio prætoris in causa ciuili tituł. de testibus. Rubric. de testium assumend. n. 4. Cephal. cons. 651. nu. 28. lib. 5. Bertazol. cons. 542. num. 4. li. 2. Ioseph. Mascardus de probat. libr. 4. in præfat. quæst. 5. num. 11. et copiosè Madadeen. in tract. de num. testium cap. 4. num. 4. vsque ad 7. vbi confirmat hanc regulam veram esse non solùm iure humano, sed etiam iure diuino et lege veteris testamenti: quæ non solùm procedunt in causa ciuili sed etiam in criminali, in qua duo testes sufficiunt ad conuincendum et damnandum reum. Quam sententiam vt probabiliorem sequutisfuêre Anchoranus in capit. quòd verò 2. quæst. 5. Decius in l. iuxis ignorantia numero 24. C. qui admit. quos repell. et sequitur Monticellus in suo repertorio testium. vers. impugnatur quod non sunt numero sufficientes. vers. vero. Bezous in capit. at si clerici. num. 5. de iud. Novell. in pract. fol. 410. num. 3. Virius in commun. opinion. vers. testes duo. Sufficiunt ad condemnandum: vbi ampliat etiam in causa hæresis Iulius Clarus in pract. §. final quæst. 66. vers. debes etiam scire. Mascardus de probationibus lib. 4. conclus. 461. num. 4. et expressè probatur ex text. in cap. nullum 5. sed hoc in fine 2. quæst. 1. in illis verbis: duorum vel trium testium quilibet iure convinci et damnari potest, ergo vbi quis est testibus convictus, non aliter condemnari potest quam eo modo acti esset confessus. text. in l. qui sententiam. et ibi DD. C. de pœnis. l. final C. de custodibus rerum cap. 4. et capit. primates 2. q. 1. cap. at si clerici. vbi Decius Bezoxel. et communiter omnes. Idem Gandinus in tit. de præsumptionibus et indic. in dubit. post num. 2. vers. et primò videtur. Grammat. decis. 36. num. 4. Rota tit. de hæret. decis. 4. aliar. 805. 6. 4. Rota tit. de hæret. decis. 4. aliar. 805. num. 3. in antiquis. Flammin. Caxta xius, vbi copiosè et magistraliter in tract. de exequend. sentent. capto bannito capit. 4. num. 33. et ita hodie in praxi seruari testatur Ioseph. Ludouicus decis. lucens. 43 num. 6. p. 4.

Prædicta etiam procedunt non solùm contra Confessarium sed etiam contra Episcopum, vt eleganter tradit Bezous in d. cap. at si clerici num. 5. de iud. et ibidem Bezo. num. 3. cum seqq. et ibidem Bezo. num. 5. cum seqq. et ibidem Bezo. num. 5. cum seqq. quod procedit quando ipse accusaretur de hæresi, secùs si de alio crimine, vt ibidem per Bez. supra citat.

Rursus etiam postremò facit, quia (vt supra diximus) quando versamur in occultis negotijs et difficilis probationis, minor probatio requiritur, sed cum crimen solicitationis vt plurimum occultè perpetretur, minor ac debilior proculdubio probatio sufficiet et necessaria erit, vt perdiffer.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in addit. ad Bart. in l. final. ff. de quæstion. text. in l. conversu. C. de repud. it. in cap. 3. loco de probat. vbi testes quantumcumq; inhabiles admittuntur propter difficultatem probationum: copiosè Hippol. in repetition. Rubric. C. de probat. sed in casu nostro, non solùm difficilis est probatio, verum etiam omnino occulta, tum respectu loci et temporis, tum etiam respectu Sacramenti. Ergo duo testes sufficiunt ad plenam probationem et damnationem huius delicti. Hoc etiam confirmatur ex celebri doctrina Saliceti in d. l. testium. C. de testibus. col. penultim. num. 16. inquit enim ibi agitur de certa specie hæresis (sit in casu nostro) duo testes probant, licet singulares loco vel tempore sint, quæ verba summè notanda sunt. Cùm igitur Confessarius solicitans confitentem in actu confessionis, vel proximè illi suspectus sit de hæresi. Ex Paulina pæ IIII. et Pij Papæ IIII. constitucionibus, et prædictâ instructione, ac doctorum sententijs, ut tradunt Semancas de Catholicis institutio. titulo 40. num. 5. Selua de benef. 3. parte q. 3. Bernard. Diaz in pract. criminum Canonici cap. 82. et ibi additionator Ignatius Lopez de Salcedo verb. deportatur litera A. Henriquez Henriq. in tomo 4. Sum. Theologiæ moralis. lib. 6. de Sacrament. pœnitentiæ cap. 47. num. 4. litera L. Dominic de Soto dist. 42. quæst. 1. art. 2. col. 3. et dist. 19. q. 2. art. 8. col. 2. S. Thom. ad quæst. 86. art. 2. ad 8. opusc. 64. c. 22. non ergo est dubium, quin damnari possit eo duorum singularium testium testimonio, licet ipsi testes duo tantum, etiam et mulieres singulares sint: dummodo concordes integrè et contestes sint in specie hæresis, licet in loco, et tempore, vel serie et contextu verborum singulares sint, optimè probat. text. in l. qui sententiam. C. de pœnis. et ibi Bald. et in l. ob crimen. §. final. ff. de testibus: expressius Salicetus vbi supra nu. 11. idem Salicetus per text. in l. quicunque. C. de hæret. Albertin. in tract. cap. 1. de hæret. in 6. quæst. 15 nu. 41. Iason in l. 2. C. de bonorum possessio. Secund. tabul. et quòd huiusmodi testes singulares probent in materia fidei, concludit Corn. cons. 84. et 161. vol. 4. vbi de commun. testatur eandem opinionem per plura fundamenta tenet. Hyppolyt. consil. 4. et Cuiacius in tract. de testib. in q. 31. Ribeir. in tract. de testib. in 5. p. col. 3. nu. 8. et 9.

Superest nunc vt argumenta opposita sententiæ diluamus. Et primò ad primum respondemus, hæresis suspicionem et contemptum sacramenti pœnitentiæ non oriri ex solicitatione ad libidinem simpliciter sed ex solicitatione adiuncta actui confessionis vel proximè illi: quem timendum est Sacerdoti alijs vel reiterus matrimonium publicè contrahere, licet eos ante annali non posset iudicari, vt suspectus de hæresi: propter matrimonij tamen sacramentum adiunctum, nec posset præsumi hæreticus, quia malè sentiret de Sacramentis, vt supra notauimus.

Ad secundum respondemus argumentum laborare in æquivoco: fatemur enim libenter arctius obligare præceptum de integritate confessionis, quàm de reuelando Confessore inducente ad actum libidinis: non tamen militat eadem ratio in vtroque quia ab integritate confessionis excusatur, quis propter imminentem propriam, quam Deus, et natura homini concesserunt, quando periculum vitæ, infamiæ, vel alterius ingentis damni timetur: at verò peccatum alterius propter eius infamiam non tenetur tacere quando cedit in ruinam conscientiæ eius, et redundat in perniciem boni communis, et religionis, qualis est casus noster.

Ad tertium similiter idem quod in præcedenti respondemus.

Ad quartum hoc modo satisfacimus, non esse iudicandum ante tempus iudicio temerario, quòd sæpè redundat in detrimentum animæ, quia homines iudicant oculis carneis, et facilimè labuntur et decipiuntur, non tamen prohibet Auxerulus iudicium rectum, et verum quod in bonum Reipublicæ et religionis ordinatur, quale est iudicium huius criminis, et aliorum, quod textet, et coerceat malos, et bonos in pace et timore contineat.

Ad quintum respondemus, negando esse malum ex genere suo in casu nostro peccatum confessionis detegere, quia ordinatur in eius bonum et multas alias causas sæpè in solutionibus argumentorum connumeratas.

Ad secundum dicimus Pudicam iure prohibere iudicia Astronomica, circa occulta liberi arbitrij, propter rationem adductam in argumento, et alias quamplurimas, quæ ab auctoribus citatis asseruntur: at verò detectio peccati solicitationis, non est contra iura bonos mores, et non est occultum omnino et penitus, sed ex accidenti et secundariò, vt satis patet, diximus.

Ad septimum respondemus, suspiciones non præijcere confessarijs, vt desegnant pœnitentes, hoc enim vellet convellere ac pangere sigillum, et secretatem confessionis: imò casu nullatenus esset illis obediendum, iustè tamen possunt præcipere, et præcipiunt pœnitentibus vt delictum solicitationis confessorum manifestent, et prodant, tum quia hoc crimen est contra puritatem sacramenti, eius reverentiam, et in materia fidei, tum etiam quia ad illius occultationem pro bono nomine confessarij non tenentur, cum illis non incumbat sub sigillo confessionis sacramentalis: ac etiam cùm tale facinus vergat in iniuriam sacramenti, et sinceritatem religionis Christiana et vtilitatem publicam.

Ad octauum respondemus, in causis occultis et difficilis probationis cuiusmodi est solicitatio in confessione vel in actu proximo illi, minorem probationem requiri quàm in causis manifestis. Cuius quod casus noster non ita est difficilis de probandum, verum etiam maximè oculus respectu circumstan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantis loci, temporis, et Sacramenti? ò Sc. cum minori probatione, facilitâ haresis suspicione, iustè puniuntur.

Ad nonum respondemus non esse inconveniens in casu nostro occulto, mulieres simul esse testes, et accusatrices, nam illæ possunt Et debent Inquisitoribus indicare hæreticos, quia in illo actu solùm intervenerunt, imò et de iure alij interesse nequeunt, et tunc denunciatus potest tertificari in causa hæresis; ut tradit Salicet. in l. ea quidem. nu. 28. C. de accusat. per text in c licet Heli. de simonia. tum etiam quia id credentes agere non animo iniquo nec ullo privato commodo moveri; sed impulsi fidei et religionis zelo, ob publicam utilitatem, et vt hæreticus coarguatur. Simanc. de Cathol. institut. tit. 64. de testibus num. 55.

Ad decimum respondemus in materia fidei, qualis est casus noster ex doctrina Com. vbi subtrà admitti testes singulares, et inimicos, et ratio est quoniam per alios veritas ratione loci, et temporis et actus confessionis aperiri non potest: et singularitèr Salicetus ex superioribus dicit, quòd vbi de iure de certa specie hæresis (vt in nostro casu) duo testes probant, licet singulares loco, sed tempore sint, idem tradidimus ex doctrina Hostiens. Ioan. Andr. et omnium DD.

Ad vndecimum iam ex his constat solutio ex responsione primi argumenti.

Ad duodecimum respondemus, in quavis causa, tam sanctæ quam Ecclesiastica sufficere duos testes, ad testificatam præsumptionem inducendam præsertim in causa fidei de qua suspectus est confessarius, cùm de solicitatione accusatur, ex quibus casibus iam non est dubius, sed manifestus, et conclusus, quia per duos saltem testes delictum probatum est.

Ad decimum tertium respondemus, solicitationis delictum in actu confessionis, vel proximo illi cum perpetratur, iam non est occultum per se et ex sua natura, sed per accidens, et ratione loci sacri, et confessionis: atque ita non tantùm inhæret animæ, cùm in opere externo exerceatur, et vt tale delictum externum per testes comprobatum, iustè punitur ab Inquisitoribus.

Ad decimum quartum respondemus, ex supra dictis satis constare de evidentia culpæ, quatenus natura delicti solicitationis patitur, quando pro ipso pœnam sufficiens ab ipsis Inquisitoribus: vt enim docuimus, in occultis minori probatio sufficit et tale delictum, et si sit occultum, non tamen omninò et per se, sed secundariò, et ex accidenti, et non est periti artificis (vt docuit Philosophus) ad iudicium ferendum de rebus, quales demonstrationes, et certitudines in omni materia quærere, sed illas postulare, et inquirere

quas rerum natura exigunt et patiuntur.

Ad decimum quintum respondemus, vt moralibus quod parum distat pro nihilo distare videri: quare cum actus prædictus ad ipsam confessionem quod sit in illo actu proximo, factum censetur in ipsa confessione; et quia eiusdem ordinis est cum eo pari pœnâ mereò puniatur delictum perpetratum in actu proximo confessioni, ac si commissum fuisset in illa, et ex consequenti vera efficitur hæresis suspicio circa ipsum Sacramentum.

Ad decimum sextum et vltimum, patet solutio ex his, quæ dicimus in solutione decimi quinti argumenti.

Tandem vt appendix quæratur ad Confessarium post consensum traditum pœnitenti ipsum solicitanti debeat admitti ad testificandum circa tale crimen. Et ratio dubitandi est, quia ex quo consensit in crimine, factus est socius criminis, et talis non admittitur in testem contra socium iuxta text. in l. quoniam C. de testib. c. veniens 6. de testib. c. per vestras eod. tit. c. 4. de confess. c. nemini 15. q. 3. l. sicuti C. de quæstionib. glos. in c. 2. de testib. l. final. C. de accusat. l. 4. 5. cum latrones. ff. de quæstionib. l. si filium. in fin. C. de libel. cauis. Speculator in tit. de testib. §. 4. vers. item quod est socius criminis. nu. 2). Bald. Salicetus, et ferè omnes scribentes. in d. l. quoniam C. de testib. Decius cons. 342. Felinus in d. cap. veniens de testib. Albert. in l. final. C. de accusat. Anchoranus cons. 24. Ioan. de Anan. cons. 50. Lazer. cons. 53. num. 45. cuius rei rationem petunt à Titulo Iurisconsulto, 1. 6entent. cap. 42. §. vlt. quo loco dit non oportere, vt is alienam salutem in dubium deducat, qui de sua desperavit.

Nihilominus tamen, his non obstantibus, cum aliud nostra sit in materia hæresis, admittimus ad testificandum socium criminis: sic voluit glos. in d. l. final. vbi Salicetus col. 2. C. de accusat. et glos. in d. cap. vlt. 15. quæstio. 3. Bald. cons. 25. lege iuxt. colum. 4. lib. 1. Boer. q. 342. num. 2. Specialit. de accusat. in princip. versicul. secundum regulas. Grammat. cons. 35. num. 28. in fin. Menoch. cons. 101. num. 58. et cons. 100. num. 62. Imbert. in judicial. inquisit. in verb. excommunicare nu. 2. Cardinal. Alban. in tractatu. de tort. ad Dart. in l. 1. num. 44. ff. de offic. consul. vbi quis sit crimini socius à DD. est edisserendum, quando socius à DD. est edisserendum, quando crimen de mente est ad can. neglexerit. 2. quæst. 3. Can. 4. 11. q. 3. et ad fun. vbi planè. 23. q. 4. et ad. l. comprehendem. C. ad leg. Iul. de plagiar. 2. quoniam libert. C. de testib. vt is sit qui committit aliquod crimen cum illis cum quibus habet societatem: id enim colligunt ex dict. can. dei planè, ibi (si speciatur quis malis, id est, si mali aliquid cum eis committit.) dicitur et socius criminis, qui fauet delinquenti. glos. in dict. 2. quoniam libert. et ibi Felicetus qui et socium criminis eum esse dicit, cuius persuasu quis ad delinquendum accederet, vt secretas illius sit in crimine non tantùm cum persuaso, sed et cum delinquente.

Stylus et practica seruanda contra Confessarios in prolatione Sententiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cæterùm si contra confessarios Inquisitores procedere velint, debet priùs
de facto constare per duos valentes testes fide dignos (vt superiùs dictum)
concludentes delictum, quo deponant
confessarium in ipsius sedis tribunali
pœnitentiæ actu, vel proximo illi
ante vel pòst, filiam spiritualem
verbis vel tactu, aut factis inhonestis, et impudicis solicitasse
vt ex Sacræ Senatus generalis
Inquisitionis instructione, super
hoc negotio publicata, anno 1588. c.
1. liquidò deducitur. Tum verò qualitas testium maximopere attendi debet, an vim mulieres vi-
ri, et inhonestæ, vel reo inimicæ
(juxta decisionem rotæ in cap.
in litteris infin. de testibus, ibi:
(nec contra ipsos aliquos audias,
nisi probata essent vitæ, et opinionis, de quibus verisimile
non esset quod deberent pro
aliquo errare.) Ad hæc doctrina Ruin. cons. 158 col. fin. nu-
mo. in fin. vers. nec eo præcedente lib. 3. quem sequitur Gabriel in rubric. de testib. conclus.
2o. nu. 13. de quorum vita et moribus accuratè Inquisitores, apud
graves personas verbo tenus se
informent, priusquam ad capturam et rei custodiam, cum vi-
to ordinarij et consultorum (qui
vocati non sint) procedatur
rei qualitate et delicti pensatâ,
à quo juramentum etiam de non
revelando præst in cæteris causis
fidei exigitur, vt cautum in c. 2da-
tæ instructionis.

Et quoniam hoc crimen sine hæresis suspicione non committitur, in-
terrogandus est primò reus, quid sen-
tiat de fide, et de sacramento pœnitentiæ,
et si confitentem erroneam cum pertinacia opinionem de dicto sacramento habuisse, eius bona proscribuntur
et in cæteris substantialibus proce-
sus servatur iuxta, et ordo servari
solitus in causis fidei: interim tamen in carceribus secretis confessarius custodiendus est.

Actuato demùm et substantiato processu, adhibito loci Ordinario
et consultoribus non vocatis pro-
ceditur ad causæ decisionem, et
sententia in aula secreti Sancti
Officij publicatur reo, præsentibus
Episcopo, conservatore, Parrochis,
ac patribus, et religiosis personis
juxta formam dictæ instructionis.

Advertendum autem est, quòd nunquam prædictis reis publicè pœnitentiæ imponuntur (et meritoquidem) ne inde oriatur, et excitetur scandalum contra confessarios, sed juxta delictorum qualitatem, gravitatem, atque frequentiam, et alias circumstantias, quibus Inquisitores ad augendam, vel
leniendam pœnam moveri possunt
salutares reis pœnitentiam imponent, juxta formam prædictæ
instructionis. Debent tamen confessarij sic delinquentes requirere et
levi abiurare, et privati confessionibus saltem mulierum. Exilia
verò, relusiones, carceres, et alia

pœna præfixa instructio in Inquisitorum arbitrio et potestate relinquat,
vt in cap. 5. 6. et 7. eiusdem tit. videre. Verùm quia reus non abstinebit
ux, nisi ad iustum mandatum
et pœnitentiam (arg. cum. text. in cap.
cum quæ de elect. et c. veniens.
de iureiurand.) Inquisitores animadvertant ne tales pœnitentias his imponant, quæ pœnitentes pertædeant,
atque in desperationem potiùs quam
in humilitatem, et pœnitentiam
inducant. Debent itaque iuxta delicti ac delinquentium qualitatem
pœnitentias indicere) ita vt pauperi
pecuniarias eleemosinas non
imponant aut veri ieunij, et
orationes, aut alia consimilia faciant, sed id curent, vt medicina morbo sit contraria, et talis
vt delicto adversetur, et in eo pœniatur in quo deliquit, iuxta text.
in cap. ex tenore. de sentent. excommunicat. Zanchin. in tract. de hæresi. cap. 2a. num. 2. Repetor. Inquisit. verb. pœnitentia, optimè Sanchez in 3 parte Director. commentario 3. Campeg. ad Zanch. loco citato vbi prudenter et erudite docet
quomodo sint imponendæ in S. Officio pœnæ spirituales, iuxta pecuniarum et delictorum qualitatem.
Item Sanchez Regna in 3. parte. Directorij comment. 4o. super ritual. de modo terminandi processum fidei per
abiurationem de levi, et alij plures
quos ipse recenset. Verùm ultimò
notandum est, quod etiam si huiusmodi Confessarij in hoc crimen
relabantur, non sunt puniendi
relapsorum pœnâ, sed gravioribus cum
eadem abiuratione de levi, iuxta
decisionem Alexandri IIII. in cap. accusatus vers. si autem de hæreti. lib.
6. si autem (inquit) levis et modica
suspicio illa fuerit, quamquam ex
hoc sit graviùs puniendus, non tamen debet pœnâ relapsorum puniri.

Iam verò illa inter doctores contentio desijt, nec vllus est qui confessarios solicitatores ab Inquisitorum foro
fidei exturbandos hoc enim decisis
multis numeris absolutissimam
habuit ex diplomate Pij IIII. anno 15.
64. die 16 April. publicato et declaratione facta à S.D.N. Clemente VIII.
et viva voce oraculo pronunciato
in Senatu universali et generali
Inquisition. Rom. anno 1593. vers.
vig. verò tam Bullæ quàm declarationis, ne quid ad lumen huius-
ce rei desideretur, more nostro
copiam facimus.

Bulla Pauli IIII quâ tribuitur iurisdictio Inquisitoribus in Confessarios Sollicitatores.

Venerabili fratri Archiepiscopo Hispalens. in regnis Hispaniarum hæreticæ pravitatis Inquisitori generali,
Pius P.P. IIII. Vener. frater Salutem et Apostolicam benedictionem. Cùm, sicut nuper
non sine animi nostri molestia acce-
pimus, diversi successores in regnis Hispaniarum, ac eorum Civitatibus, et
Diœcesibus, animarum animaxum habentes, sive eam rem alijs exercentes, aut alias audiendis confessionibus pœnitentium deputati, in tan-
tam proruperint iniquitatem, vt sacramento pœnitentiæ in actu audiendi confessiones abutantur: nefas illi, et qui id instituit Domino nostro Iesuchristo, iniuriam facere et
reantur, mulieres (videlicet) pœnitentes ad actus inhonestos, dum ea-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pure audiunt confessiones, allicien-
do, et provocando, seu allicere et
provocare, tentando, et procurando;
ac loco cæsum per Sacramentum hu-
iusmodi creationi nostræ, remissionis
nis orationi peccatorum more eas
onerando, et in manibus diaboli
trahendo, in Divinæ Maiestatis ofen-
sam, et animarum perniciem, ac Chris-
ti fidelium non modicum dam-
num: Nos in animum inducere
nequentes, quòd qui de fide Ca-
tholica rectè senserint, Sacramen-
tis à Christo institutis abutan-
tur, aut illis iniuriam faciant,
Fraternitati tuæ, de cuius eximia
charitate, virtute atque doctrina
pluximum in Domino confidi-
mus, per præsentes committimus,
et mandamus, quatenus per te
vel per alium, seu alios à te
deputandum, seu deputandos con-
tra omnes et singulos Sacerdo-
tes dictorum regnorum ac il
lacum Civitatum et diœcesum
de prædictis quomodolibet dif-
famatos, tam Sæculares, quàm
quorumvis etiam exemptorum
et sedi Apostolicæ immediatè sub-
iectorum ordinum regulares, cu-
iuscumque dignitatis, status, gra-
dus, ordinis, conditionis, et præ
eminentiæ existant, tam super
præmissis, quàm super fide Catho
lica, et quicquid de ea ventilant,
diligenter inquiras, et iuxta fa-
cultatem tibi contra hæreticos, aut de
hæresi quovis modo suspectos à sede
Apostolica concessam, continenti-
am, et tenorem procedas, ac culpa-
biles reperto iuxta concessum tibi
dum qualitatem, prout iuris fuerit,
punias, eos etiam si et prout de iure
fuerit faciendum debita præcedente
degradatione sæcularis iudicis arbi-
trio puniendos tradendo, non obs-
tantibus constitutionibus et ordi-
nationibus Apostolicis, ac Eccle-
siarum, et cuiuscumque ordinum
ipsi Sacerdotes fuerunt, etiam iu-
ramento, confirmatione Apostoli-
cæ vel quavis firmitate aliâ ro-
boratis statutis, et consuetudinibus
privilegiis quoque, indultis, et lite-
ris Apostolicis sub quibuscumque
tenoribus, et formis, ac quibus-
vis clausulis, et de actis quoque
motu proprio, aut aliàs quomo-
dolibet concessis etiam iteratis
vicibus, approbatis, et innovatis,
quibus omnibus eorumtenores
præsentibus pro expressis ha-
bentes, hac vice dumtaxat specia-
liter, et expressè derogamus ce-
terisq; contrariis quibuscunque.
Dat. Romæ apud S. Petrum sub
annulo Piscatoris die 16 April. M.
D.LXI. Pontificatus nostri an. secundo
Cæsar Glorierius. Concordat cum suo ori-
ginali. Matheus Vangruen.

Decretum Sancti Senatus Inquisitionis, pronunciatum à S. D. N. D. Clemente VIII. Pontifice Max. quo Bulla Pauli IIII. confirmatur

In nomine Domini Amen. Per hoc præsens publicum decreti instrumentum, cunctis pateat evidenter, et sit notum, quòd in Generali Congregatione Officij Sanctæ Romanæ et Universalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo D. nostro D. Clemente Papa VIII. ac Illustrissimis et Reverendissimis DD. Iulio Antonio Sanctorio S. Bartholomæi, in insula S. Severinæ, Petro S. Hieronymi Illiricorum Decta, Dominico Sanct. Chrisostomi Pinelli: fratre Hieronymo Bernerio Sanctæ Mariæ, supra Minerviam Ascesano; fratre Constantio S. Petri in Monte aureo Seriano: et Paulo Sanctæ Caciliæ Sfondrato nuncupatis titulorum Presbyterio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, in universa Republica Christiana, adversus hæreticam pravitatem, generalibus Inquisitoribus. In negotio Sanctæ Inquisitionis Hispaniarum, super literis fel. Rec. Pauli PP. IIII. et Pij PP. IIII. facultatis procedendi contra Presbyteros Sæculares et regulares, in sacramento pœnitentiæ, seu in actu confessionis sacramentalis, sollicitantes mulieres pœnitentes ad impudicitiam, seu peccata carnis Inquisitori Generali Hispaniarum, aliàs concessa, an primitivè, vel cumulativè, quo ad superiores regulariũ dicta Inquisitio, contra huiusmodi delinquentes procedere possint. Sanctissimus Dominus noster rediligenter, ac maturè discussâ auctoritate suâ Apostolicâ declaravit et decrevit, declarat, et decernit circa huiusmodi facultatem procedendi nihil esse attentandum aut innovandum, sed Inquisitionem prædictam, in omnibus regnis, et provincijs vbi subiectis eâ iudiciali-ter vti posse et debere sicut in alijs causis ad amissi Inquisitionis Officium pertinentibus, vti hactenus fecit etiam privativè quoad superiores regularium cuiusvis ordinis et Congregationes, etiamsi non Vicarium existant, ipsorumque regulares non eximi ab onere deferendi, seu denunciandi huiusmodi delinquentes eidem Sancto Officio, quemadmodum in alijs causis et causis Sanctæ Inquisitionis, in quibus alij Christi fideles de iure tenentur, sed ad ipsum sicut alios teneri, et obligatos esse. Et ita Sanctitas sua declaravit et decrevit atque perpetuò servandum esse statuit, omni meliori modo, et formâ quibus potuit, potestq. et debet, latum, datum, et pronunciatum fuit supradictum decretum per supradictum Sanctissimum Dominum nostrum D. Clementem Papam VIII. pro tribunali sedentem, in solio maiestatis suæ, in Generali Congregatione dicti Sancti Officij, habitâ Romæ in Palatio Apostolico apud Sanctum Petrum, anno à Nativitate Domini nostri Iesu Christi 1602. die verò tertio mensis Decembris, feriâ quinta pontificatus Beatissimi D. N. Clementis divinâ providentiâ Papæ VIII. anno primo, ibidem præsentibus Reverendissimo Patre Fratre Vincentio ordinis fratrum Prædicatorum Episcopo Aprutinum Prædicatorum Episcopo Aprutinensi et Reverend. P. D. Anselmo Dandino Cæsenatensi iuris utriusque

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dostor. vtriusque signatura, eiusdem Sanctissimi D.N. Papæ referendario, dictique sancti Officij prælatis, et Consultoribus testibus, ad prædicta omnia Cæsulæ vocatis, habitis specialiter atque rogatis.

Ex supradictis ergo hîc mihi monendi sacerdotes, qui in Domino partem hæreditatis collocaxunt, primùm vt paulò attentius dignitatem sui muneris considerent, qui sint, deindeque quid Deo voverint, cum ad Sacerdotium electi sunt, tùm denique vt meditentur quantum, et quam magnum sit pœnitentiæ Sacramentum, ne si paulò segnius ad hæc omnia animam adhibeant vna cum ignorandi affectatione contemptu sui ministerij obcæcati, contrahant in se maculam solicitationis quam nulla vnquàm ætas deleturæ sit. Fateri convenit rem esse Deo gratissimam, et sanctissimam, Sacerdotium: Et tamen quando quis ad illud vocatur timorem imbecillitatis suæ dissimulare non debet, imò se ipsum submittere humilem exhibere, et cedere verecundus propter ingentem Sacerdotij maiestatem, ita vt non animis despondeat, qui ipse sit detrectior sed magis ac magis impertionem assurgat qua præstantiæ ministerij respondeat adeò vt se dignum illo præstet. Hoc enim est in humilitate fastigium, rerum omnium promereri. Pretereà quando ad tantum ministerium accedunt, cupio maximè vt ipsi faciant se à Deo castitatem vovisse et promisisse se legibus Ecclesiæ obtemperaturos, quarum illa est accuratè et sanctè observanda, ne Sacerdotes fœmineis, et inhonestis colloquijs immisceantur, ne libidinosis contrectationibus coinquinentur, neue fœdis, et spurcis amplexibus se ipsos contaminent. Possum priusquàm sacerdotij characterem petant, vel omninò ab eo abstinere, vel continentiæ suæ vires experiri, ne Deo, et sponsæ illius sanctissimæ fucum faciant, irultum enim tantum scelus Deus nunquam sinit, imò et in eorum superiores, et præpositos (qui ipsi sunt tam Episcopi quàm Judices Inquisitionis) illud vltiscetur qui cum ipsi sciant, et vi zêâ correctionis possint abigere et profligare, tamen nec curant, nec scandalum ab Ecclesia summovent (Filij Heli) habet Scripura sacra. 1. Reg. c. 2.) nescientes Dominum, neque officium Sacerdotum, et paulò post Heli autem erat senex valdè, et audiuit omnia

nia quæcumque faciebant filij sui vniverso Israeli: et quomodo dormiebant cum mulieribus quæ observabant ad ostium tabernaculi. Tandem verò hæc vltionem sunt in suum manu Heli, stupuque illius familiæ. Quare (inquit Deus) calce abiecisti victimam meam et munera mea quæ præcepi, vt offerrentur in templo? et magis honorasti filios tuos quàm me? Loquens locutus sum, vt domus tua, et domus patris tui ministraret in conspectu meo vsq. in æternum, ecce dies veniunt et præcidam brachium tuum et brachium domus patris tui, vt non sit senex in domo tua. Et videbis æmulum tuum in templo in vniversis prosperis Israel: Et non erit senex in domo tua omnibus diebus, et cap. 3. vers. 12. Suscitabo adversum Heli omnia quæ locutus sum super domum eius: incipiam et complebo: Prædixi enim ei, quod iudicaturus essem domum eius in æternum propter iniquitatem, eò quod noverat indignè agere filios suos et non corripuerit eos. Idcirco iuravi domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis, et muneribus vsque in æternum. Auferat Deus à Sanctuario suo rigidam illam pro Episcoporum, et iudicum negligentia pœnam, Sed et faciunt Sacerdotum auertat, et in id inspirante Cuius numine omnes operam suam conferant Sacerdotes. Recordentur pœnitentiæ Sacramentum ad id institutum, vt anima fœda, Et sordibus infecta, situ et squalore contabescens, suis ornamentis per illius virtutem receptis splendore pristino refulgeat. Sic Dominus Ezechiel. 18. Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum eius non recordabor, Itaque Dionysius Areopagita Dom Tito loquitur cap. 1. de Ecclesiast. Hierarch. sic illud commendat, Ipsos reverendissimos præsules Pontificio iure moribus mundè vt munda contingant. et Episto 8. ad Demophilum. Nefas est (inquit) ea quæ iusta sunt non secundum dignitatem merita quæque exequi, et infra, Iniquos nimium est qui non vexetur ea quæ sunt divina præter meritum exequi. Et hæc extrema crumpta ex illa divina exhortatione per os Isaiæ prolata cap. 52. Mundi estote qui fertis vasa Domini quibus congruit D. Augustini sententia lib. 2. contra Parmenian. cap. 2. n. 5. et 11. et in elucidatione Psal. 103. ad hæc verba [qui tegit aquis superiora eius] vbi sic ille admodum piè, et sincerè Crideant (inquit) quam rationem sint reddituri, qui sanis non sanctè vtuntur] sed vt Gelasius Papa dicebat can. Sacrosancta. 1. q. 1. et apud Lupum Carnutensem Decret. 2. p. cap. 20. et 6. part. cap. 330. [quomodo ad diuinum mysterium spiritus inuocatus adueniet, si Sacerdos criminosis actionibus plenus esse probetur?] Neque est in eo vt hæreticorum more naturæ fragilitatem causentur Sacerdotes: nam si verum illud est quod ait Apostolus. 2 Corinth. c. 5. vniuscuiusque nostrum hominem esse duplicem, vnum qui extrinsecus cernitur, quique macuâ corruptibilis est: alterum, qui in animo pere-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bali intelligitur, meritò duplex matrimonium cogitari potest: atque inde mihi videtur virginitatem, ipsius corporis cum animo quasi quodam matrimonio copulasse. Quemadmodum autem manus nostræ binis digitis jungi non possunt, ut explicatâ, texeram colere, et simul navem agere, aut aliquid facere, et fabricari, sed quæ alterum horum tractatura sit, ei ab altero sit abstinendum, sic et nobis duplici matrimonio proposito, quorum alterum animæ, alterum corpore conficitur, unius ruinam alterius expulsionem, et evasionem facit necessariam. Neque enim oculus simul duo potest intueri, nec lingua diversis idiomatis invehitur, nec auris duabus eodem momento factis narrationibus attendere. Eodem modo nostræ affectus corporis voluptatibus vexatæ, et spirituale matrimonium simul persequi naturâ non potest. Quare ut oblatâ duorum dominorum optione quia (ut inquit Dominus dominorum Matth. Cap. 6.) nemo potest duobus Dominis servire, qui, putan-

tur Ducas fuerit, uxorem sibi eligeret: sic gemino nobis oblato matrimonio, quandoquidem in vtroque nemo vitam potest agere, temperantiæ exit à temperantia non abexrare, et semper in conjunctione temperantiæ cum animo inhærere. Hinc illa est societas coeunda, illæ ineundæ solicitationes, a quibus nulla vi nalis illecebris corporis divelli unquam Confessarij potuerint. Quamobrem Inquisitoris quod ex officij sui magisterio pendet, postulatam, et pronunciatam contrario solicitatori sententiam, non debent permittere quin exclamo, et luto negritiæ ad continentiæ fugem illum revocent, iacentem illius extollant animam, et pristinam amplificent Dignitatem: hunc monere, et exoxtari curent, ut matrimonij illius Spiritualis iugo se restituat.

Forma Monitionis quâ vti debent Inquisitores post latam in confessarium sententiam.

Primum luxuria peccatum suis coloribus depingetur, et quibus incommodis eius compedibus illaqueati afficiantur, et exemplis de-

sumptis ex historia sacra libris confessario diligentissime aperiatur. Primum David. Deus per illud impulsus sit in homicidium Viæ. 2. Reg. 12. Salomon in idolatriam præceps ierit per mulieres eodem adducens. 3. Reg. cap. 11. Ex profanis auctoribus, ut Annibalis magnanimitas non nisi per illud frangi, ac debilitari potuerit vt Cicero testatur contra Pulium.

Idem etiam peccatum in ipsius corporis ruinam conflari manifestabitur, unde apposimè adducetur locus illc. 2. Reg. cap. 13. vbi Amon postquam vulnere sanium appetitum Thamar est, ægrotare quoque cepit propter Thamar, sic enim ait scriptura. Et perijt in eam valdè, ita vt propter æmoxem eius ægrotaret, nec minus ad rem accedet historia Samsonis, quem muliercula Dalila vixibus privauit, vt non immerito cecinerit Poeta ille

Vt Venus eneruat viros, sic copia Bacchi
Et rentat vrsorum debilitatque pedes.

Idem, de bonis fortunæ exponetur, cuius idem facit prodigus ille filius, qui paternâ liberalitate elatus, emancipationis suæ deum magnis sumptibus in meretricum auiditatem profudit: ad hæc cuiuslibet scorti artibus gravem perniciem hominibus creari, quâ de causâ apud Terentium in Heautontim. sic loquitur Chremes.

Quam ea rem instructa pulchrè ad pernitiem sies;
Primum iam ancillas secum adducit plus decem,
Onerarias vestes, atque auro. Sacerpe si siet
Amator nunquam sufferre eius sumptus queat,
Nedum tu possis.

Laidis quoque impuram audaciam audire potuit, quam tamen Philosophus gentilis eluxit cum illo pulcherrimo elogio. Non emo tanti pœnitere.

Monebunt præterea cum Davidem, Salomonem, Hammonem, Sansonem Prodigum cum Annibalem, et Philosophum nullo modo æquiparari posse cum Sacerdote; itaque sacerdotem magis vitiis quam illos elucere debere, ita ut hos improbet, et mores eorum effugiat, qui vitio succubuerint et eos qui restituerint non tantùm imitetur, sed suâ temperantiâ exoptet, et se quasi quoddam lumen continentiæ conspiciendum posteris exhibeat, sic enim monuisse Apostolum. 1. Corinth. c. 4. (Spectaculum facti sumus Deo, mundo, angelis, et hominibus) mundo, ut illi pessimo exemplo non videamur. Deo, cui tantopere placet continentia, vt Virgo è virgine nasci voluerit; angelis, quorum connubia nulla sunt; denique hominibus, vt prædicationis nostræ opera respondeant, ne Deus illud nobis exprobret, quod per os Davidis exprobravit improbis Prophetis. Hinc. Ad. in hac verba: (peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras iustitias meas? et assumis

Universidad de Deusto Biblioteca

testamentum meum per os tuum? tu vero odisti disciplinam, et proiecisti sermones meos retrorsum et cum adulteris portionem tuam ponebas, os tuum abundabit malitiâ, et lingua tua concinnabat dolos, sedens adversum filium matris tuæ (Ecclesiæ scilicet) ponebas scandalum, hæc fecisti, et tacui, et existimavisti iniquè quod ero tui similis: arguam te et statuam contra faciem tuam impollutas cogitationes, verba inhonesta, lasciva, et obscœna invasit, et cùm mulier pœnitens in peccatorum suorum absolutionem in sacramentali absolutione procurrat, ad aliud peccatum nefarium allicit: quâ fronte coram mundo, Deo, angelis, et hominibus sacerdotis officium geret, qui in actu sacerdotali tam grande sacrilegium committere non veretur? Consideranda et terrore, atque horrore extricanda tanti criminis gravitas. Extollenda quoque Dei optimi maximi bonitas, et clementia, quæ terram cohibuit ne deisceret et eum voraret: elementa continuit ne contererent: et dæmones coercuit ne vivum illum in actu tam fœdo, et horrendo præcipitarent ad inferos. De Oza verba facienda qui leprâ percussus est, qui arcam Domini tetigit cum à complexu coniugali non esset mundus. 2. Regn. capit. 6. Mulierem ad confessionem accedere quasi ægram ad medicum quasi ream ad iudicem, et filiam ad patrem ut alimentum petat et recipiat. Tum verò cùm ad hoc funestum scelus accersitur non eam curari sed vulnerari, non absolvi, sed in reatu foveri, nec pro filia à patre in domo pacis excipi, sed quasi scortum in media suburra seu lupanari cum titulo incestus prostitui. Hinc non videri indignum illum ultimi supplicij pœnâ. Verumtamen hoc illi remitti eâ spe, et protestatione, quam dederit uti in posterum hæc frequentissimè meditetur, quæ Hieronymus proponit omni sa-

cerdoti perpetuâ mente revolvenda. Quid tibi cum fœminis qui cum Christo ad altare fabularis? dic clerice: dic sacerdos: ijsdem met labiis oscularis filium hominis, quibus osculatus es labia meretricis, ò Iudas! osculo filium hominis tradis. Cogitet præterea quemadmodum Moyses post colloquium cum Deo in rubo ab uxoris congressu abstinuerit ut notavit Genebrardus, attendat per viscera Domini nostri Iesu Christi longe maius, et gravius esse peccatum filias spirituales in confessionis sacramento diabolicâ suggestione solicitare quàm alio quovis modo delinquere, ibi enim votum castitatis frangitur, Deo promissum, cùm sacri ordines ab eo suscepti sunt. Ingens quoque prodicio in Deum per eum concinnatur, nam per cuniculos eius Ecclesiam diruit, muros evertit, in quibus tamen se tanquam præsidiarium mereri iactitabat, det igitur operam ne in illum conqueratur ijsdem verbis quibus inducitur à Psalmographo Psal. 54. Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Tu verò unanimis dux, meus et notus meus &c. et tandem in fine quasi furore accensus hanc in eius caput sententiam profert. Veniat mors super illos, et vivi descendant in infernum, ostendat igitur cuiuscumque sit ætatis se nomine et re presbyterum, id est senem: ea enim est senilis ætatis conditio et natura, ut aliena sit à voluptatibus, si iuvenis est aut saltem non admodum annis provectus, de illo nihilominus efferatur idem, quod apud Virgilium de Ascano.

Ante annos animumque gerens curamque virilem.

Si verò ætate maturior, curet saltem ne ignominiæ labem illam in se contrahat, qua senes illi notati sunt, qui castæ Susannæ pudicitiam solicitarunt, propterquod scelus iuvenis Inquisitoris nempè Danielis iudicio, honoris, et vitæ iacturam fecerunt, et de se ad posteros hoc monumentum propagarunt. Egressa est iniquitas de Babilone à senioribus, qui videbantur regere populum. Eorum enim hæc merces et pœna est aliqua pars improbis sacerdotibus, ut eadem verba de illis proferantur apud eos qui Deum colunt. Præterea post post vitæ spatium emensum et confectum (quod breve est) inter hircos et peccatores portionem suam habere censebuntur, atque interim dum ipsam agunt vitam inter Sycophantas et scurras, Terentianum illud in eos Ecclesia proferet in Phorm. Act. 5.

Universidad de Deusto Biblioteca

Scen. vltim.

Sed quid sperem? ætate porrò minus peccaturum putem?
Iam tum erat senex, senectus si verecundos facit.

At ne omnino immunes ab hoc delicto mulieres existimentur, id modò superest disquirendum, an si filia pœnitens aut pœnitentem se simulans confessarium solicitauerit, siue ad effectum pellexerit, siue rem tantum aggressa fuerit, eodem modo quo confessarius incidat in suspitionem hæresis, et à iurisdictione Sancti Officij pendeat huius accusatio, et cognitio. Huic quæstioni vt satisfiat sic existimo: si pœnitens inducere tentauerit confessarium in tantum facinus, ipse tamen non consentiat; nihilominùs tenebitur Confessarius Inquisitoribus rem aperire, ob eas quas suprà cummulauimus rationes. Nec id circo sigillum confessionis infringet. Hæc enim extra confessionem sunt, si verò confessarius nec reluctatus sit, et sese irretitum fœmineis laqueis tanquam eius prædam dediderit, præterquam quod reuelare pœnitentem tenetur, ipse quoque in hæresis suspitionem incidit: nam consensus, facto, verbo, aut nutu inducitur. l. Labeo. ff. de supellect. legat. l. vbi non voce. ff. de regul. iur. l. Fulcinius. §. quid si latitare. ff. ex. quib. caus. in poses. eat. l. item Labeo. ff. de pact. dita. lib. l. nutu. ff. de leg. 3. et his assentitur Angel. consil. 333. nu. 2. Surd. consil. 94. num. 40. et ratio est euidens, primùm quia consensus vtriusque reciprocus existimatur, coalescens ex copulato extremo, id est, ex copula voluntatum, non autem ex voluntatibus tempore disparatis, ut docet Bald. in. l. in venditis. in fin. et dicitur consensus quasi simul sensus: ita Salicet. ibi nu. 42. et secundum aliquis consensus est voluntati eius quem diligit ovedire. c. si inimicus. 39. dist. c. consentire. 83. dist. ergo si confessarius pœnitenti mulieri eum solicitanti ad actus libidinosos consentit, per sacrilegum actum suspicionem hæresis incurret:

tum quia non tantùm se mulieri dedere videtur: sed etiam quia cum diabolo de crimine perniciosa pacisci et spondere non dubitauit. Id sentit Bald. in. l. quotiès. C. de fidei commis. num. 5. et sequitur ibi Alex. cons. 8. vers. sed ita est. vol. 4. idem Corn. cons. 5. colum. 2. versic. et licet. vol. 2. Tiraquell. de legib. connubialib. glos. 1. num. 24. et in tit. retrac. §. 1. glos. 9. num. 243. Sed et ipsa mulier in eandem hæresim incidit. Itaque vt confessarius, sic et illa ab Inquisitoribus pœnæ subijcienda est. Verumtamen in eo præstaret Summi Pontif. oraculum consulere, vt fit in arduis et ab eo quod magis è iure sit ediscere, quàm sine illius autoritate ex simili iure et criminis vnius cum altero comparatione in tanta personarum deliquentium varietate quicquam constituere.

Finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX

LIBRORVM, TITVLOR. CAPIT. ET QVAESTION. QVAE IN HOC PRIMO TOMO CONTINENTVR.

LIBER PRIMVS.

De origine et progressu Officij sanctæ Inquisitionis, pag. 1.

TITVLVS PRIMVS.

De peccato & infidelitate Adæ, pag. 2.

Cap. 1. DEVS *vt Angelorum ruinas repararet Adamum creauit, Diabolus verò acri stimulatus inuidia dolis Euam aggreditur.* *pag.* 2.

Cap. 2. *Deus Protoparenti præceptum imposuit, cognitionemq; de supernaturalibus nostra multo præstantiorem, ob euidentiam in attestante indidit.* 5.

Cap. 3. *Adam tripliciter diuinum præceptum violauit, scilicet dubitando de comminatione Dei, fidem diabolo adhibendo, et comedendo, at dubitando fidem amisit.* 8.

Cap. 4. *In illa Adæ dubitatione de pœna proposita, reperitur pertinacia, quæ hæresim constituit.* 11.

Cap. 5. *Adam hæresim ex sua electione contraxit.* 14.

Cap. 6. *Mulier infidelis fuit in recitando diuino præcepto.* 15.

Cap. 7. *Mulier infidelitati blasphemiam adiungit, cupiens esse sicut Deus, sciens omnia.* 16.

Cap. 8. *Adam an fuerit seductus.* 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.9. Primum hominis peccatum, non fuit infidelitas, sed superbia, pag.22.
Cap.10. Adam transgrediendo diuinum præceptum, grauius peccauit quam Eua. 25.

TITVLVS SECVNDVS.

De modo quo Deus processit contra Adamum, & de modo procedendi S. Officij, pag.27.

Cap.1. DEus *ad punitionem primorum parentum se se accingit, et traditur forma procedendi.* 27.
Cap.2. S. Officij Inquisitores modum procedendi à Deo mutuantur, et eundem obseruant. 30.
Cap.3 Deus per seipsum secreto hoc iudicium exercet, futuros Inquisitores instruens. 31.
Cap.4. Deus hominem de hæresi conuictum, & resipiscere paratum sibi reconciliat, et in pœnam tanti flagitij laboribus illum addicit, et ad confusionem, tunicis pelliceis tanquam sacco benedicto induit, quod ab Inquisitoribus hodie obseruatur. 37.
Cap.5. De antiquitate sacci benedicti, et de illius forma. 39.
Cap.6. De alia significatione vestis pelliceæ, qua Deus hominem induit. 43.
Cap.7. Deus non solum primis parentibus ignominiæ notam inusit: verum in detestationem infidelitatis, omnibus bonis euersos, ex Paradiso voluptatis eiecit. Unde Inquisitores hæreticorum bona proscribunt. 45.

TITVLVS TERTIVS.

De hæreticis & idololatris veteris legis, pag.48.

Cap.1. DE *hæreticis, et idololatris, atq; de Patribus, qui Inquisitorum officio functi sunt per reliquas mundi ætates.* 48.
Cap.2. De eodem argumento. 52.

Cap.

Cap.3. De eodem argumento. 68.
Cap.4. De eodem argumento. 78.
Cap.5. De eodem argumento. 82.

LIBER SECVNDVS.

De origine et progressu sanctæ Inquisitionis delegatæ, pag.88.

TITVLVS PRIMVS.

De delegata Inquisitione, pag.88.

Cap.1. QVO *tempore primum exordium sumpserit Officium S. Inquisitionis delegatæ.* pag.88.
Cap.2. De primo Inquisitore generali. 95.
Cap.3. De sanctæ Inquisitionis Familiarium institutione. 103.
Cap.4. De indulgentijs concessis sanctæ Inquisitionis Officialibus, Familiaribus, et Ministris. 105.
Cap.5. De multis Inquisitoribus ex ordine Prædicatorum. 107.

TITVLVS SECVNDVS.

De propagatione sanctæ Inquisitionis per orbis Prouincias. pag.112.

Cap.1. QVO *tempore Romæ Inquisitionis Officium fuerit institutum.* 112.
Cap.2. Quo tempore in regno Castellæ S. Inquisitionis Officium stabilitum fuerit. 130.
Cap.3. Officium S. Inquisitionis in Castellæ regno instauratur. 133.
Cap.4. De Generali Castellæ Inquisitione. 145.
Cap.5. De Inquisitoribus generalibus Hispaniæ. 156.
Cap.6. Quo tempore Sarraceni, Iudaiquè ab Hispania expulsi sint. 163.
Cap.7. De sancta Inquisitione Toletana. 169.
Cap.8. De Inquisitione regni Aragoniæ, et Cathaloniæ. 176.
Cap.9. De Inquisitione regni Valentiæ. 186.

 Cap.10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.10. De Inquisitione Neapolitana. 191.
Cap.11. De Inquisitione regni Siciliæ. 196.
Cap.12. De Inquisitione Balearium Insularum. 217.
Cap.13. De Inquisitione regni Sardiniæ. 218.
Cap.14. de Inquisitione Triremium. 223.
Cap.15. De Inquisitione Lusitaniæ. 226.
Cap.16. De expulsione Iudæorum à Lusitaniæ regno. 234.
Cap.17. De Inquisitione Coimbricensi. 235.
Cap. 18. De Inquisitione Orientali. 236.
Cap.19. De Inquisitione quæ est in Imperio Præsti Ioannis. 237.
Cap.20. De Inquisitione Insularum Fortunatarum, vulgo Canariæ. 238.
Cap.21. De Inquisitionibus Indiarum. 239.
Cap.22. De Inquisitione regni Nauarræ. 243.
Cap.23. De Inquisitione Galliæ. 245.
Cap.24. De Inquisitione Flandriæ, Atrebati, ac vicinarum Insularum. 247.
Cap.25. De Inquisitione Germaniæ. 248.
Cap.26. De Inquisitione Austriæ. 251.
Cap.27. De Inquisitione Vngariæ, et Poloniæ. 252.
Cap.28. De Inquisitione Dalmatiæ, Bosnæ, Ragusiæ, Croatiæ, & Istriæ. 252.
Cap.29. De Inquisitione Armeniæ, Georgianæ, Græciæ, Tartariæ, Russiæ, ac duarum VValachiarum. 253.
Cap.30. De Inquisitionibus Lombardiæ. 253.
Cap.31. De Inquisitione Hetruriæ. 263.
Cap.32. De Inquisitione Marchæ Anconitanæ, olim Piceni. 264.
Cap.33. De alijs Italiæ Inquisitionibus. 265.
Cap.34. De Inquisitione Veneta. 265.

TITVLVS TERTIVS.

De dignitate, vtilitate, & fructu S. Inquisitionis. pag. 267.

Cap.1. DE amplitudine, et excellentia S. Inquisitionis. 267.
Cap.2. De viris illustribus, qui de S. Inquisitionis Officio, aut egregiè senserunt, aut præclarè locuti sunt. 273.
Cap.3. De studio et vigilantia Inquisitorum, qua vnitas Religionis Catholicæ, atque concordia et pax Reipublicæ conseruantur. 281.
Cap.4. Altissima Dei prouidentia sacrosanctæ Inquisitionis Officiũ institutum fuit ad hæreses extirpandas. 291.
Cap.5. Inquisitorum diligentia, ab Hispaniarum regnis, hæreticorum incursus propulsantur. 300.
Cap.6. Sanctæ Inquisitionis Officium, multis calamitatibus aditum intercludit. 305.
Cap.7. De eodem argumento, quo ostenditur hæreticos suis erroribus non solum religionem, sed statum politicum euertere. 323.
Cap.8. De Cruce, et eiusdem significatione in tribunali S. Officij. 339.
Cap.9. Crucis deuotio ex signis, et miraculis eius intercessione patratis commendatur. 353.
Cap.10. De stemmatibus, quibus tribunal S. Inquisitionis decoratur, scilicet, Cruce viridi in campo nigro, ramo oliuæ, gladio, atq; rubo, eorumq; significatione. 364.
Cap.11. De signis et exuuijs, quibus pœnitentium errores ignominiam, et resipiscẽtiam sanctum Officiũ denotat: ac speciatim de virga, candela, aqua benedicta, barba et capillorum tonsione, mitra, fune, et veste siue sacco pœnitentiali. 379.

LIBER TERTIVS.

De iurisdictione spirituali, et temporali summi Pontificis, cum alijs quæstionibus. pag. 394.

QVÆSTIO. 1.

De iurisdictione vniuersali summi Pontificis in temporalibus, diuisa in quatuor opinionibus, scilicet:

PRima, hæreticorum. 417.
Secunda, Iurisprudentium. 439.
Tertia, Canonistarum. 443.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quarta, Theologorum. 482.
Quæst.2. De potestate delegata Inquisitorum. 515.
Quæst.3. De hæresi et eius speciebus. 540.
Quæst. 4. De forma et ordine iudiciario S. Officij contra hæreticos. pag.571. et de expeditione processus in causis fidei. 589.
Quæst.5. De edicto fidei eiusque accurata explicatione. 609.
Diuisio eiusdem edicti fidei. 629.
Consonantia eiusdem edicti fidei, cum Epistola Iudæ Thadæi. 640.
De obligatione, quâ tenentur omnes obedire Inquisitoribus, et adesse edicti fidei publicationi. 705.
Quæst.6. De Inquisitione quæ fit per Inquisitores in causis fidei. 715.
Quæst.7. De Inquisitione conficienda, absque prauia infamia, an sit iuris diuini et naturalis. 754.
Quæst.8. De denunciatione in causa hæresis. 766.
Quæst. 9. De accusatione proponenda à Promotore, et Aduocato fiscali S. Officij aduersus fidei noxios. 788.
Quæst.10. De solicitatione ad libidinem in actu confessionis, vel proximè illi antè vel pòst. 838.

INDEX

INDEX
LOCVPLETISSIMVS RERVM, VERBORVM, AC SENTENTIARVM NOTABILIVM.

Quæ in hoc primo Tomo de Origine, & progressu Officij sanctæ Inquisitionis continentur.

A

AARON vitulum aureum formauit, & nouæ idololatriæ fuit autor à nu. 35. vsque ad 46. pag.56.
Abbates duodecim ex D. Bernardi familia mittuntur ad reducendos Albigenses.nu.10. 90.
Abias interfectus exstitit à Deo propter idololatriam.nu.25. 70.
Abimelech munus Inquisitoris exercuit occidens septuaginta fratres.n.92. 62.
Abimelech mortuo, rexit Israelitas Thola iudex annis viginti quinq;.n.93.abid.
Abiuras debet subscribere abiurationi.nu. 18. 593.
Abiurans de vehementi, si relabitur, quâ pœnâ plectatur.nu.154. 825.
Abiurare tenentur viri anno 14. fœminæ anno 12. ætatis.nu 15. 593.
Abiuratioquid sit.nu.11. 592.
Abiurati quid continere debeat. numero 13. ibidem.
Abiuratone de leui processus terminatur. nu.10. ibidem.
Abiurationis Origo.nu.12. ibidem.
Abiurationis species quatuor. nu.14. 593.
Abraam Inquisitoris munus exercuit cõtra Chaldæos.nu.4. 53.
Absentia committentium est iusta causa commissionis.nu.23. 522.
Absentia & infirmitas iudicis delegati iustæ sunt subdelegãdi causæ.n.56. 527.
Absoluere in iure quid sit.nu.73. 391.
Absolui non potest, qui nulla signa pœnitẽtiæ ostendit.num.68. 659.
Absolutio sacramentalis respondet iudicio facto à sacerdotibus Leuiticis, super leprosis.nu.80. 660.
Accusare omnibus permittitur, nisi prohibitum reperiatur expressè, & quibus causis ab accusando quis repellatur.nu. 3. & 4. 794.
Accusare prohibiti admittuntur, si suam vel suorum iniuriam persequantur. nu.5. ibidem.
Accusare de crimine hæresis, quilibet potest ac tenetur.nu.7. & 45. ibidem.
Accusare propriè quid sit, & quæ actio, & in quo differant.nu.52. 807.
Accusatio vel denunciatio, à quibus proponatur.nu.14. 576.
Accusatio cõtra defunctũ eius filijs & hæredibus notificatur.n.86. 588.
Accusatio fratris iam emẽdati, an sit cõtra ius naturale & diuinũ.nu.6. 756.
Accusatio fratris, quando nõ est facienda. nu.48. 765.
Accusatio verbalis in crimine hæresis, valida est.nu.14. 796.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX.

Accusatione proposita reo datur aduocatus. nu.48. 583.
Accusationis definitio, & etymologia. numer.2. 793.
Accusationis forma necessaria est, & in dubio præsumitur substantialis. num. 17. 797.
Accusationis in crimine hæresis formulæ variæ, secundum aliquos DD. numero 19. ibidem.
Accusationis forma ex Eymerico, Pegna, & Simanca quam Promotor fiscalis Inquisitoribus porrigit.n. 20. ibid.
Accusationis forma ex cõmuni Inquisitorũ stylo, ab autore traditur.n.21. 798.
Accusator priuatus nõ subiacet in materia hæresis talionis legi.n.16. 576.
Accusator in crimine hæresis nõ punitur pœna talionis.nu.9. 795.
Accusator libellũ in scriptis porrigere debet.nu.13. 796.
Achab Rex Israel cum esset hæreticus, & idololatra pœnitentiam egit & vulneratus moritur miserè.numero. 51. & 52. 72.
Acta & processus in causis hæresum, soli Inquisitori & officialibus nota esse debent.nu.18. 34.
Actio fidei publica die festo celebratur, & quamobrem.nu.36. 597.
Actus primus superbiæ est nolle parere imperio & præceptis alicuius.n.3. 23.
Actus circa finem potior est quam circa media.nu.9. 24.
Actus voluntatis duodecim sunt ad aliquid peragendum.n.245.& 246. 691.
Actus præsens præteritam intentionem declarat.nu.82. 813.
Actus proximus confessioni antè vel post, quando dicatur. nu. 47. 850.
Actus cõtinuus quoties requiritur, licet interueniat modicum interuallum, dicitur tamen vno fieri contextu. numero 49. 850.
Adam & Eua serpenti credẽdo fidẽ amiserunt. nu.7. 6.
Adam interiori quadam inspiratione, qua Dei præsentiam cõtemplabatur, cognouit a quo creatus fuerat.nu.8. ibidem.
Adam & Eua, cum gratia gratum facientẽ cõditi fuerunt, cuius fundamentũ est fides.nu.11. 7.
Adam & Eua, habuerũt euidentiam in attestante.nu.13. 8.
Adam & Eua, infidelitatis labem contraxerunt, dubitando de pœna proposita. nu.10. 10.
Adam & Eua, quomodo pertinaces dicantur.nu.4. 11.
Adam electione sua delictum hæresis commisit.nu.1. 14.
Adam agnouit se esse nudum, quia bona indumenta perdidit.nu.2. ibid.
Adam credendo diabolo, non credidit Deo, nu.4. ibidem.
Adam fidem, continentiam, & charitatem perdidit.nu.5. ibid.
Adam perdẽs fidem perdidit protectionem. nu.6. 15.
Adam adeò cæcus fuit, æstuans cupiditate rei detitæ, vt crediderit primam veritatem mendacij, summam bonitatem inuidiæ posse insimulari. nu.5. ibid.
Adam an seductus, necne fuerit. numero 1. 18.
Adam videns Euam viuere post esum fructus, experiri & ipse voluit, nec tamẽ inuidiæ Deum insimulauit numero 2. ibidem.
Adam per Euam à Diabolo seductus. numer.3. 19.
Adam non æquè peccauit, vt Eua. numero 4. ibidem.
Adam materialiter à diabolo seductus, re vera autem, & formaliter ab Eua. nu.8. ibidem.
Adam vxori morem gerens sedictus est. nu.9. 20.
Adam experimenti cupidus deliquit. numero 10. ibidem.
Adam incidit in peccatum, quia Eue vxori indulsit.nu.12. idem.
Adam pertinax fuit, quia nũ obstitit vxori.nu.13. iidem

Adam

INDEX.

Adam & Eua, præcepto Dei non obedientes, inferiorem partẽ rebellem experti sunt. nu.7. 24.
Adam morem gerẽs Euæ, se veniâ dignum putauit.nu.1. 25.
Adam grauius peccauit, quia fœmina prudentior serpentis fraudes poterat detegere.nu.2. ibidem.
Adam in agnoscenda culpa durior fuit, & tardior Euâ.num.4. 26.
Adam ab effectu pœnæ grauius peccasse cõuincitur.nu.6. ibidem.
Adam, vt nullitas processus excluderetur, iudicio sistit.nu.5. 28.
Adam Euam, Eua serpentem, quòd se deceperit, causatur.nu.7. ibidem.
Adam dicens se timuisse quia nudus esset, timoris sui causam adscribit Deo, numer.2. 30.
Adam fatetur crimen nec humiliter petit veniam, sed se excusat superbè. numer..5. 31.
Adam princeps orbis, Deum solum non alium pro iudice potuit habere. numer. 1. 32.
Adam non peccasset, si fructus malum illi innotuisset.nu.9. 382.
Adam ob inobedientiã à Paradiso eiectus fuit, & per inobedientiam intrault mors. nume. 191. 680.
Adam in animam viuentem factus erat primus homo.nu.276. 698.
Adami & Euæ, ac posterorum pœna peccati quæ fuit.nu.7. 3.
Adæmi & Euæ mentem diabolus inuadit. nu.8. ibidem.
Adami & Euæ cæcitas in falsa explicatione verborum Dei per serpentem facta, nu.3. 6.
Adami & Euæ idololatria in hoc maximè consistebat, quod se homo Deum futurum existimarit.nu.3. 17.
Adami peccatum tripliciter fuit aggrauatum.nu.1. 8.
Adami & Euæ mens non incidisset in errorem, nisi à Deo euersa fuisset, numer.11. 24.
Adami præsentatione factâ, Deus de crimine inquirit.num.6. 28.
Adamo Deus mendacium diaboli per ironiam aperit.nu.11. 20.
Adamo Deus manifestat, nuditatem non fuisse causam timoris. nu. 4. 31.
Adamum non esse seductum, sed Euam, quidam sentiunt. numer. 5. & 6. & 7. 19.
Adæ processum Deus secretò instruxit. numer. 5. 32.
Adrianus Episcopus Dertusensis Inquisitor generalis fuit, & postea summus Pontifex.num.6.pag.160.& num.16. & 17. 180.
Aduocatus datur reo accusatione proposita. nu.48. 583.
Aduocare quid significat.nu.42. 805.
Africam Vandali in suam redegerunt potestatem, eo tempore quo hæreticis Donatistis referta erat. numero 11. 324.
Albigenses miraculis D.Dominici conuincuntur.nu 9. 100.
Albigenses quo tempore Ecclesiam vexabant, S. Dominicus & S. Franciscus, duo mundi lumina, quasi de cælo lapsi sunt.nu.9. 293.
Albigensium hæresis occasio fuit instituẽdi tribunal S.Inquisitionis. num.7.& 8. pag.89.& nu.3. 292.
Albigensium errores, & hæreses commemorantur.nu.7. 89.
Albigensium hæresis ab Inquisitoribus deleta. nu.14. 294.
Alcibiades improbus ciuis, qui patriam tardè inuerit.nu. 15. 709.
Alexander Ianneus crudelissimè regnat in Iudæa, & malè moritur. numer. 39. & 40. 81.
Alexius Imperator hæreticus interficitur, nu.66. 316.
Alexius nepos Alexij Imperatoris, hæreticus occiditur.nu.67. ibidem.
Alimentis legatis debentur cibaria, vestitus, & habitatio.nu.4. 707.
Alimentum qui nõ porrigit mendico, cum

 posit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

posſit,interficere censetur ſi ob id mẽdicus moriatur.nu.79. 781.
Aliquando in ſcriptura ſacra dicũtur quædam de figura,& quædam de re figurata ſub eodem contextu.n.64. 555.
Aliquãdo in ſcriptura ſacra de genere trãſitus fit ad ſpeciem, & è conuerſo. nu.65. 556.
Aliquid quãdo propter aliud apponitur,debet ab eodem eſſe, vel non eſſe aſſumi. nu.116. 536.
Almaricus hæreſiarcha exuritur. numero 25. 311.
Alphõſus ab Eſpina ex Epiſcoporum cõmiſſione in hæreticos inquiſiuit.nu.5. 131.
Alphonſus Carrillo Archiepiſcopus Toletanus,Compluti ſubortam hæreſim dãnauit.nu.6. 131.
Alphonſus Manrique Archiepiſcopus Hiſpalenſis,Inquiſitor exſtitit Generalis. nu.7. 160.
F. Alphonſus Giron, de vtilitate S. Officij multa prodidit.nu.13. 277.
Alphonſus Rex Caſtellæ electus Imperator benedictionem imperialem impetrare non potuit.nu.108. 470.
Alphõſus Dux Portugalliæ,in Regẽ à Gregor. Papa III.erectus eſt.n.113. ibid.
Amaſias ſucceſſit Ioas Regi Iudæ, *qui regnauit annis 29.& propter idololatriã à ſuis occiditur.nu.85.& 86.* 73.
Ambiguitas vbi non adeſt in verbis, non debet voluntatis quæſtio admitti.num. 86. 813.
Ambitio quæ ſit,nu.221. 686.
Ambitioſi quibus aſſimilantur. numero 223. ibidem.
Ambitioſi natura quæ ſit.nu.224. 687.
Ambroſij Catherini verba de poteſtate tẽporali Papæ recenſentur.n.6. 483.
Amon fuit idololatra,& à ſuis ſeruis occiſus.nu.108. 75.
Amor immoderatus Adami erga cõiugem, nõ fuit primum peccatum.n.8. 24.
Amor propriæ excellentiæ materia eſt ſuperbiæ.n.10. ibid.
Anabaptiſtæ hæretici, quid fecerint in VVeſtphalia Prouincia.num.49. 332.
Anaſtaſius hæreſiarcha fulmine ictus interijt.n.46. 314.
Andronicus Imperator hæreticus crudeliſſimè peremptus fuit.nu.64. 316.
Andronicus Imperio deijcitur.n.70. ibid.
Andronicus Imperio & oculis orbatus. nu. 73. 317.
Andronicus nepos Andronici omnia Aſiæ loca,& multa Europæ perdidit.numero 71. 316.
Angeli ante confirmationem, & primus homo ante peccatum, non habuerunt claram Dei viſionem.nu.9. 6.
Angeli poſt adhæſionem,immobiliter rebus adhærent.n.11. 28.
Angeli inflexibile habent liberum arbitrium,nec diſcurrere poſſunt. numero 13. 29.
Angeli non potuerunt recuperare gratiam amiſſam poſt peccatum. numero 14. ibidem.
Angelis fuit lapſus, quod hominibus fuit mors nu.15. ibidem.
Angelorum bonorum voluntas confirmata eſt in bono,malorũ in malo. n.12. 28.
Angliam,Scotiã, & Hiberniã,non conſtat habuiſſe Inquiſitionem.nu.4. 248.
Animalia quæ dormiunt, ex eo quod dicãtur non habere palpebras.n.205. 683.
Animus, quòd quis vulneraverit animonõ occidendi, probatur per iuramentum partis.nu.25. 847.
Animus & volũtas ex factis & geſtis exterioribus intelligitur.nu.69. 853.
Animus talis præſumitur, qualia ſunt facta.nu.70. ibidem.
Antecedẽte cõceſſo,cõceditur ſubſequens in materia iuriſdictionis.nu.40. 455.
Anticipatio & recapitulatio in ſacra ſcriptura quid ſit.nu.67. 556.
Antichriſtus in Babylone naſcetur.nu.79. 80.81.& 82. 377.
Antiquius quod eſt, dignus eſt.n.19. 442.
F. Antonius Pauonius Inquiſitor ab hæreticis occiditur.n.22. 111.
F. Antonius Inquiſitor perimitur.n.30. ibid.

Apoſtaſia

Apoſtaſia hæreſi ſubijcitur.nu.4. 15.
Apoſtaſia & hæreſis fidei directè aduerſantur.nu.11. 632.
Apoſtata & hæreticus quomodo diſtinguãtur,nu.17. 545.
Apoſtoli ſucceſſerunt Chriſto vero Inquiſitori, quibus data eſt iuriſdictio in cauſis fidei contra hæreticos,& infideles.nu.25. 86.
Apoſtoli ſunt firmiſſimæ baſes Eccleſiæ. nu.4. 418.
Apoſtoli & Chriſti diſcipuli Petrum Eccleſiæ caput eſſe voluerunt.n.6. 418.
Apoſtoli in noctecœnæ à Chriſto ordinati fuerunt.nu 58. 657.
Apoſtoli præceptum conſecrandi corpus & ſanguinẽ Domini primò receperũt,& ipſis reliqui ſacerdotes.n.59. 657
Apoſtoli in cœna à Chriſto Domino ſacerdotes ordinati fuerunt, quoad conſecrationem.num.87. 661.
Apoſtoli à Chriſto Domino plenè ſacerdotes, quoad iuriſdictionem effecti fuerunt poſt ſuam reſurrectionem, num. 88. ibid.
Apoſtoli à Chriſto confirmati fuerunt ſine ſacramento.nu.91. ibidem.
Apoſtoli effecti ſunt ſacerdotes ante confirmationem.nu.105. 662.
Apoſtoli libros eorum, qui fuerant ſectati varias doctrinas combuſſerunt.nume. 249. 692.
Apoſtolis quando collata ſit confirmatio. nu.106. 662.
Apoſtoli in iure petendi ſunt ab appellante. nu.86. 605.
Apoſtoli ſunt literæ in forma breui.numer. 87. ibidem.
Apoſtoli congruo loco peti debent,& quid ſit congruo loco petere.numer.88.90. & 91. ibidem.
Apoſtoli niſi petantur intra dies 30.appellationi renunciatur.nu.89. ibidem.
Apoſtoli dari debent aperti, & expenſis appellantis.n.93. ibidem.
Apoſtolorum denegatione non defertur appellationi.nu.97. 606.
Apoſtolorum etymon.nu.98. ibidem.
Apoſtolorum ſpecies.nu.99. ibidem.
Appellãs,qui à denegatione Apoſtolorum nõ appellat recedit ab appellatione. nu. 94. 605.
Appellanti Inquiſitor præfigere terminum poteſt ad proſequendam appellationem ſub excommunicationis pœna.numero 71.& 72. 603.
Appellatio non admittitur à denegatione publicationis nominum teſtium.nume. 51. 600.
Appellatio eſt præſidium innocentiæ,& nõ defenſio iniquitatis.nu.54. 602.
Appellatio in cauſa hæreſis ab interlocutoriis admittitur.nu.60. ibidem.
Appellatio ab interlocutoria,ſiue grauamine,duo contineri debent.n.61. ibid.
Appellatio friuola non eſt admittenda.numer.63. ibidem.
Appellatio friuola quæ ſit.n.64. ibidem.
Appellatio fruſtratoria repellitur,& quæ ſit.nu.65. ibidem.
Appellatio admittitur vbi iuſta recuſatio eſt.nu 67. 603.
Appellatio ceſſat, ſi iudex reuocat grauamen.num.68. ibid.
Appellatio vt ſit valida decem requiruntur.nu.70. ibidem.
Appellatio interpoſita ab interlocutoria omnes cauſas ſimul efferre tenetur.num. 85. 604.
Appellatio dicitur fruſtratoria tripliciter. nu.95. 605.
Appellatio quamuis in ſcriptis ſit, nõ tamen legi, ſed tradi iudici debet. numero 96. ibid.
Appellatio tanquam ab abuſu, ne quidem in Gallia admittitur, cum de regulari denunciatione lis eſt.n.58. 777.
Appellatione pendente, nihil innouandum. nu.62. 602.
Appellatione non obſtante Inquiſitor procedit, niſi recuſetur,nu.66. 603.
Apellatione non obſtante, ſi reus illam non proſequitur iudex procedere poteſt,nu. 74. ibid.

Appella-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Appellatione admissa quid præstãdum. nu. 100. 606.
Appellatione suorum, qui veniant, in materia accusationis. nu. 6. 794.
Appellationem prosequi quid sit. numero 75. 603.
Appellationes decidendæ ex Bulla Clementis VII. committuntur Inquisitori generali. nu. 102. 606.
Appellationi ius quomodo fiat in ditionibus Hispaniarum, & ad quem appellatur. nu. 101. *ibidem.*
Appellationi non defert iudex nisi ex iusta causa appellatum fuerit. n. 80. 604.
Appellationi non defert Inquisitor, dum præfigit terminum. nu. 73. 603.
Appellationi friuolæ iudex non defert. nu. 79. 604.
Appellationis beneficium denegatur hæreticis. nu. 58. 602.
Appellationis causa probabilis, quæ dicatur. nu. 82. 604.
Appellationis causam probabilem qui proponit, probare illam tenetur. numero 82. *ibidem.*
Appellationum ab Inquisitoribus Prouincialibus interpositarum iudicem quis constituit. nu. 5. 137.
Aqua benedicta & eius mysterium, à nu. 43. *vsq;* ad 62. 387.
Aquâ lustrali vsi sunt veteres Græci & Romani. nu. 44. *ibidem.*
Aquâ lustralis habet originem à lege Mosis. nu. 45. 46. & 47. *ibidem.*
Aqua benedicta propulsat dæmones à pœnitentibus. nu. 48. *ibidem.*
Aqua benedicta instituta, & tradita ab Apostolis, ad dæmonorum terrorem. nu. 49. 388.
Aqua benedicta tentationes, & prauas cogitationes repellit. nu. 54. *ibidem.*
Aqua purgabantur ex lege Mosis, qui in castra ingredi vellent. nu. 55. *ibidem.*
Aquâ benedicta venialia delentur errata. nu. 56. 389.
Aquâ benedicta securiùs administrantur sacramenta. nu. 58. *ibidem.*
Aquâ benedicta fascini, & incantationes dissoluuntur. nu. 59. *ibidem.*
Aquâ benedicta exsufflatur, & quare. nu. 61. *ibidem.*
Aquæ benedictæ mysterio Christiani audierunt. nu. 50. 388.
Aquæ tenui gutta fastus Luciferi retunditur. nu. 53. *ibidem.*
Aquæ benedictæ vas apponitur in templis, ad emundationem. nu. 57. 389.
Aquæ benedictæ virtute multa facta miracula. nu. 60. *ibidem.*
Aragoniæ regno, quo tempore Officium S. Inquisitionis stabilitum fuerit, numer. 1. 176.
Aragoniæ regni Inquisitorũ generalium nomenclatura. nu. 11. 179.
Arbitri à sententia non appellatur ad delegatum recusatum, sed ad superiorem. nu. 84. 532.
Arbor mala non potest bonos fructus facere. nu. 226. 687.
Arbor quæ bonos fructus nõ facit, bis mortua dicitur sicut homines peccatores. nu. 227. *ibidem.*
Arbor quæ non habet radicem, radicatam non potest fructus facere, sicut homo in fide non firmiter fundatus. numero 228. *ibidem.*
Arca Noæ Christi Ecclesiam Catholicam significauit. nu. 14. 48.
Argumentum à consuetis est firmissimum. nu. 68. 462.
Argumẽtum à simili ab hæresi, ad crimen læsæ maiestatis humanæ. nu. 32. 523.
Argumentum ab absurdo, validum est. nu. 125. 537.
Argumentum efficax ex sensu spirituali scripturæ, potest sumi ad veritatem fidei conuincendam. nu. 75. 559.
Argumentum efficax potest duci ex vtroq; sensu literali & spirituali, ad conuincendos errores fidei. nu. 79. 560.
Argumentum efficax non ducitur ex locis parabolicis, & metaphoricis, nisi constet per Ecclesiam de sensu legitimo literali. nu. 80. 561.
Argumentum efficax non ducitur ex sensu spirituali, nisi constet de literali. numer. 81. *pag.* 561.
Aristobolus Hircani filius primus fuit, qui seipsum coronauit in Regẽ. n. 38. 81.
Armanni cuiusdam hæretici ossa effossa & combusta. nu. 38. 298.
Armeniæ, Georgianæ, Græciæ, Tartariæ, Russiæ Inquisitio. n. 1. 235.
Armenij ab Eugenio IIII. Summ. Pontific. regulam fidei petierunt. nu. 69. 413.
Ariani impudici. nu. 58. 334.
Ariani indocti. nu. 70. 337.
Arrius hæresiarcha intestina effudit. num. 14. 310.
Asa Officio Inquisitoris functus est, destruens vniuersas Idolorum statuas. n. 27. & 28. 70.
Aspersio cineris vitulæ populum purgauit. nu. 51. 388.
Aspersio salis aquas mundauit & curauit. nu. 52. *ibidem.*
Athalarius Rex tabe consumptus, & nouẽ alij Reges Osthrogothorũ Arriani, ab inimicis interfecti. nu. 88. 317.
Athalia mortuo Ochozia, regnauit in Israel annis sex impiè: & occidit omnem semen Regium Dauidis. n. 78. 73.
Athaulphus Visigothorum Rex interficitur. nu. 85. 317.
Auari dicuntur superbi & crudeles. num. 253. 693.
Auaritia & illicita pecuniarum extorsio, prætextu officij, sub iniquitate intelligitur. nu. 67. 527.
Auaritia est radix omnis malitiæ, & mater vsuræ. nu. 254. 693.
Auaritiam qui odit longè fient dies eius. n. 255. 694.
D. Augustinus eo die in Africa in lucem editus est, quo die Pelagius in Anglia natus. nu. 7. 293.
Aures humanæ talia verba iudicant, qualia foris sonant. n. 63. & 79. 809.
Autori mandarũt Cardinalis Quiroga, & Hieronymus Mãrique, Generales Hispaniarum Inquisitores, vt hũc librum scriberet. nu. 3. 196.

B

Baasa regnauit in Israel annis 24. *& fuit idololatra, & hæreticus. n.* 32. 71.
Baiazeti Turcarum Imperatoris, de Iudæorum expulsione ab Hispania iudicium. nu. 14. 168.
Balatius hæresiarcha, ab equo corrosus & laceratus. nu. 15. 310.
Balearium insularum Inquisitionis institutio, & instauratio. nu. 1. & 3. 217.
Baptismi materiam & formam, non docuit Christus in Iordane per verba, sed postea. nu. 39. 655.
Baptismus Christi ante eius mortẽ necessarius non fuit. nu. 42. *ibidem.*
Baptismi Christi effectus in Iordane declaratus est. n. 41. *ibidem.*
Baptismo parulorum sufficit intẽtio parẽtum, vel Christi Domini. n. 8. 12.
Baptismum verũ esse sacramẽtum, quæ loca scripturæ comprobent. nu. 46. 656.
Baptismum variæ figuræ veteris Testamẽti adumbrarunt. nu. 48. *ibidem.*
Baptismus Christi institutus fuit ab ipso, & quando. nu. 38. 655.
Baptismus Christi ante eius mortem necessarius non fuit. nu. 42. *ibidem.*
Baptismus Christi quãdo post eius mortem necessariũ esse inceperit. nu. 43. *ibid.*
Baptismus, & Ordo, reiterari non possunt. nu. 95. 661.
Barbari ad Papam libentiùs veniũt pacturi fœdus. nu. 68. 413.
Barbæ & capillorum tonsio tam ad ignominiam, quàm ad pœnitentiã confert. nu. 63. 64. & 65. 390.
Barbæ tonsio supplicium Indorum est. num. 66. *ibidem.*
Barbæ defectus idem & naturæ cum videatur, viro est detestãdus. n. 68. *ibid.*
Barones regni Siciliæ magnum obsequium, & deuotionem in S. Officium habent. nu. 21. 206.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Barones regni Siciliæ cum sint familiares, magna oritur vtilitas sancto Officio. nu.22. ibidem.
Bartholomæus Ceruerius Inquisitor trucidatur.n.23. 111.
F.Bartholomæus Lopaccius Inquisitor fuit. nu.26. ibidem.
Bartolus in l.mor.maior.col. 4. vers.quæro quid si in delegatione. ff. de iurisdict. omn.iudic. in quibus terminis loquatur.nu.81. 532.
Basiliscus hæresiarcha interficitur.nume. 45. 314.
Beguinorum, & Bigardorum hæresis extincta.nu.22. 295.
Bellis Nauálibus semper intersunt homines facinorosi.nu.4. 224.
F.Bernardus de Pegnaforte, & Garcias Aura Dominicani Inquisitores gladijs hæreticorum occumbunt. numero 8. 109.
S.Bernardus Trauesser,Inquisitor martyrij palmam adeptus est.nu.9. 178.
S.Bernardinus Senensis ordinis S.Fráciſci, claruit Hussitarum tempestate. numer.11. 293.
Bona primorum parentum fuerunt à Deo confiscata in pœnam tanti flagitij. numer.1. 45.
Bona hæreticorum tribunal S. Officij fisco addicit.nu.2. ibidem.
Bona hæreticorum quare confiscantur. numer.4. ibidem.
Bona non nisi in peccato hæresis proscribũtur.nu. 3. ibidem.
Bona & diuitiæ Laban, propter eius idolatriam confiscata sunt à Deo,& translata in domum Iacob. numero 15. & 16. 54.
Bona terræ promissionis,quæ iure Israelitis debebantur ab eis,propter hæreses iure ablata sunt.nu. 23. 55.
Bona fiscalia & patrimonialia æquiparantur. nu.57. 430.
Bona rei adnotantur in formali hæresi.numer.35. 580.
Bona quæ homini per peccatum auferũtur, tria sunt.nu.214. 685.
Bonorum confiscatione vtitur in officio S. Inquisitionis,exemplo Dei.n.2. 45.
Bonorum publicatio regulariter non fit,nisi in crimine hæresis.nu. 3. ibidem.
Bonorum confiscatio tempore Christi Domini apparuit, in pœnam infidelitatis Iudæorum.nu.5.& 15. 83.
Bonorum delinquentium cõfiscatio in quot & quales vsus distributa.numero 13. & 14. 140.
Bonum per se bonum simplex & vniforme. nu.6. 382.
Britannia Pelagij, Iuliani, & Cælestij hæresibus, contaminata ab Anglis fuit subacta.nu.9. 324.
Bucerus hæresiarcha à dæmone percussus obijt.nu.36. 313.
Bulla Leonis X.contra hæreses Lutheri refertur.nu.7. 114.
Bulla Alexandri IIII.directa fratribus Fráciscanis Inquisitoribus.n.3.& 4. 112.
Bulla Sixti V.continens confirmationem priuilegium S.Officij.nu. 22. 128.
Bulla Clementis VII. qua committuntur appellationes Inquisitori generali decidendæ.num. 102. 606.
Bullæ Alexandri IIII. Rainerio Inquisitori Lombardiæ directæ.nu.15. 260.
Bulla & declaratio Clementis VIII. Sum. Pontific.contra confessarios solicitantes.nu.168. 881.

C

Caim post fratricidium hæreticum fuisse testatur. nu.7. 46.
Caim in desperationem incidit.nu.8. ibidem.
Cainum Deus vetuit interfici, vt diutiùs anxiè viueret.num. 9.& 10. ibidem.
Calamitates plurimæ summatim recensentur,ab hæreticis in pacatissimas prouincias illatæ.nu.28. 329.

Calore & clamore abstinendum est, ne impediant somnum contemplationis, numer.202. pag.683.
Caluinus hæresiarcha, pediculis exeditur, nu.37. 313.
Cambray siue Cameraci antiqua Inquisitionis memoria fuit,nu.2. 247.
Campus niger in Stemmatibus S.Inquisitionis,quid significet,nu.69. 275.
Canariæ breuis descriptio nu. 1. 238.
Canariæ Tribunal S. Inquisitionis reſider, nu.4. ibidem.
Canariæ Inquisitio, quando instituta fuit, nu.7. ibidem.
Canariæ Inquisitorum S. Officij nomenclatura à nu.8.vsq; ad 15. ibidem.
Candela quare tribunal S. Officij vtitur. nu. 25. 384.
Candela cerea est, qua ratione, numero 31. 385.
Canonica purgatio indicitur laboranti infamia hæresis,nu.2. 591.
Canonicam purgationem indicunt Episcopus,& Inquisitor.nu.3. ibidem.
Captura sola pro crimine hæresis vehemẽter infamat,nu.123. 865.
Carcer funesta domus dicitur, numero 37. 580.
Carceratio pro crimine hæresis, quomodo ab Inquisitoribus faciẽda,n.33. 803.
Cardinales Inquisitores Romæ, quando ad negotia fidei congregantur, numero 13. 125.
Cardinales quatuor Inquisitores Generales Romæ creantur,nu.15. ibidem.
Cardinales sex Inquisitores Generales, anno 1553. Romæ fuerunt, numero 16. 126.
Cardinales plures Inquisitores creantur Romæ,nu.18. ibidem.
Cardinales Inquisitores Romæ tẽpore Gregorij XIII. sex fuerunt,nu.21. 127.
Cardinales Inquisitores octo fuerũt Romæ tempore Sixti V.nu.22. ibidem.
Cardinales Inquisitores Romæ decem fuerunt tempore Clementis VIII. Pontific.Max.nu.23. ibidem.
Cardinalis Caietanus Generalis Inquisitor Romæ creatus fuit,nu.9. 124.
Cardinalis Michael Guislerius a Paulo IIII. Põtif.Max.Inquisitor primarius creatur,n.17. 126.
Cardinalis D Gaspar Quiroga & D. Hieronymus Manrique generales Hispaniarum Inquisitores autori mandarunt, vt hunc librum scriberet, numer.3. 196.
Cardinalis Godofredus legatus statuta fecit Mediolani contra hæreticos, num. 5. 254.
Caroli V.Imperatoris studium in introducenda Neapoli Inquisitione.n.6. 194.
Carolus V.Imperator quamplurima priuilegia Inquisitioni Regni Siciliæ concessit,nu.12.13.14.18 & 19. 200.
Carolus V. Imperator Officium S.Inquisitionis tam in testamento, quam in codicillo filio suo Philippo. II. commendauit,nu.18. 278.
Carolus Princeps & Ioanna,fidei actus interfuerunt Vallisoleti,nu.6. 301.
Caroloſtadius hæresiarcha strangulatur, nu.35. 313.
Castitas quomodo custodiatur,n.207. 683.
Casus non reperiuntur omnes decisi,sed est procedendum de similibus ad similia, quod procedit etiam in pœnalibus nu. 35. 524.
Casus in quibus errantes in fide pro hæreticis non habentur.nu.48. 550.
Casus plures adducuntur contra appellantem,& iudicem denegantem appellationem,nu.78. 604.
Casus omissus deprehenditur expressi extensione,nu.5. 707.
Cataloniæ sanctum Officium Inquisitionis quando stabilitum fuit,nu.1. 176.
Cathedra Petri fuit maior omnibus alijs, & prima omnium,nu.21. 420.
Catholicum est,quod semper ab omnibus, & vbique obseruatum est, numero 72. 462.
Causa fidei fauorabilis est, numero 39. 849.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Causæ omnes inter fideles nascentis Ecclesiæ cognoscebantur per clericos, num. 123. pag.508.
Causæ iustæ subdelegandi sunt infirmitas, & absentia iudicis delegati, numero 56. 527.
Causæ fidei causis matrimonij præponderant num.61. ibidem.
Causæ recusationis quæ sint.nu.56. 601.
Causæ recusationis quando remittendæ sint ad supremum S. Inquisitionis senatũ. nu.52. ibidem.
Cautelæ hæreticorum, vt iustitiæ illudant, quæsunt,nu.41. 581.
Cazalla Pinciæ Lutheri hæresim pro concione docebat,nu. 1. 300.
Cazalla cum matre, & quinque fratribus, Pinciæ detrusus,nu.2. ibidem.
Cazalla cum multis alijs tam viris, quam fœminis Pinciæ concremantur, numer.4. ibidem.
Cazalla cùm deductus fuit in publica fidei actione, maxima præbuit contritionis documenta,nu. 5. ibidem.
Cazalla antequam duceretur ad rogum, lacrymis perfusus persuasit socijs exhortatione pia, vt hæresis abiurarent, nu.5. ibidem.
Cazallæ contritionem imbecilles multi admirati,in fide fuerunt efficaciter confirmati,nu.5. ibidem.
Cæcitas primorum parentum in falsa explicatione verborum Dei, per serpentem facta,nu.3. 6
Cælestis felicitas non promittitur habentibus terrenam felicitatem, numero 44. 456.
Censores Romani in omnes ciues & magistratus potestatem habuerunt, numer.2. 267.
Censores Romani quos semel dignitate priuabant nunquam ad illam admittebant,nu.3. 268.
Cera non accensa quid significat, numero 32. 386.
Cera simpliciter Christi carnem significat, nu.34. ibidem.
Cera est spem significat, nu.38. ibidem
Cereo extincto fides mortua denotat, numer.4. ibidem.
Cereus accensus bona opera demonstrat, nu.41. 385.
Cereus quare accenditur pœnitenti, num. 42. ibidem.
Cerinthus hæresiarcha balneis opprimitur. nu.11. 309.
Character ordinis non suscipitur absque chraractere baptismali,n.103. 662.
Character ordinis, non præsupponit necessariò confirmationis characterem, nu. 104. ibidem.
Charitas quæ sit, & de eius effectibus, nu. 222. 686.
Charitas calor est natiuus viuificans animas,nu.275. 698.
Charitas admodum commendatur, & de eius effectibus,à numer.298.Vsque ad nu.306. 702.
Charitas est,hæreticos à proximo amouere, nu.78. 781.
Chilpericus Arrianus Francorum Rex interficitur,nu. 90. 318.
Chore,Dathan & Abiron,hæretici scismatici fuerunt,& à terra absorti,numer. 65. 59.
Chosroes Orienti plurimas clades intulit, nu.14. 325.
Christernus Daniæ Rex hæreticus,veneno interficitur.nu.96. 319.
Christiana doctrina, ac articuli fidei debent à quocunque sciri, numero 143. 823.
Christiani gaudent de triumpho, non de ignominia crucis.n.53.&.54. 351.
Christiani dicuntur membra Christi, nu. 272. 698.
Christianorum priuilegia,quibus nõ vtuntur Pagani,nec Iudæi,n. 101. 817.
Christo D.tribuendum est quicquid ei non repugnat,& eius dignitatem commẽdat,nu.80. 498.
Christi corpus conculcans, credens ibi esse verum corpus Christi, & credens hoc esse malum, si id faciat ad complacendum

dum diabolo,non est hæreticus.num. 10. 544.
Christus Dominus nascitur tempore Herodis Ascalonitæ,cum Augusti Cæsaris edicto vniuerso describeretur orbis nu.81. 46.
Christus Dñs die 13. suæ Natiuitatis Inquisitor primus fuit legis Euãgelicæ. nu.1. 83.
Christus Dominus non puniuit Iudæos quousque pareret Iudæa Apostolos, & iustos.n. 3. ibidem.
Christus Dominus Inquisitor fuit contra Herodem Regem, quem vermium corrosione interfecit.nu.4. ibid.
Christus Dñs Inquisitor exstitit ingrediens tẽplum ementes,& vendentes eijciens.nu.10.& 14. 84.
Christus confiscationem bonorũ, & ignẽ hæreticorum esse pœnam demonstrauit.nu.15. ibidem.
Christus Inquisitor verus apparuit cõuincens hæreticos Iudæos futuram mortuorum resurrectionẽ negantes. nu. 16. ibidem.
Christus sæpissimè Iudæorum peruersa dogmata,& errores improbauit. nu. 18. ibidem.
Christus post suam resurrectionem apparuit discipulis, euntibus in Emaus, illosque dubitantes redarguit stultitiæ,& tarditatis. nu. 19. ibidem.
Christus Dominus Inquisitor exstitit Iudæos ob infidelitatem, & hæresim priuans regno.nu.20. ibidem.
Christus labores efficit diuinos. numero 43. 360.
Christus modum signandi instituit. nu. 47. 361.
Christus regnum vniuersæ terræ per crucem obtinuit.nu.5. 364.
Christus firmitatem Ecclesiæ communicauit.nu.47. 370.
Christus quare crucem elegerit. numero 54. 372.
Christus lux de luce,& ratio per se subsistens.nu.27. 385.
Christus missus est à Patre non solum vt redemptor hominũ, sed etiam vt præceptor & legislator.nu.5. 397.
Christus est fundamentum & autor Ecclesiæ.nu. 8.15.30.& 36. 419.
Christus commisit curam gregis sui Petro. nu.9. ibidem.
Christus est princeps Regum terræ.numer. 19. 420.
Christus subegit se legi imperatoriæ,& noluit iudicare de rebus temporalibus,secundum iurisprudentes.nu.8. 441.
Christus videtur prohibuisse Apostolis iurisdictionem temporalem exercere,secundum iurisprudentes.nu.9. ibid.
Christus habuit regnum spirituale & terrenum.nu.1.& 27. 445.
Christus vicariatum elegit in Apostolica fide.nu.5. 447.
Christus,& post eum Petrus & Paulus Ecclesiæ principes, aliquando exercuerũt gladium temporalem.nu.60. 461.
Christus non abstulit regna ijs quorũ erant. nu.25. 485.
Christus fuit Rex temporalis,& Pontifex spiritualis.nu.61. 494.
Christus Dominus quam potestatem tradiderit Petro.nu.62. 494.
Christus missus est ad exequendum dominium spirituale,& non temporale. nu. 63. 495.
Christus non fuit Rex temporalis iure hereditario, nec electione,nec quatenus homo.nu.70.71.& 72. 496.
Christus tribus titulis potuit vniuerso orbi dominari.nu.73. 497.
Christus habitu & iure fuit verus Rex, non actu, vel vsu.numero 79. & 91. 498.
Christus vt homo iudicialem, & dominij dignitatem habet.nu.83. 499.
Christus vtramq; potestatem temporalem, & spiritualem habuit,& probatur.nu. 88. 500.
Christus quare tributum soluerit. numero 125. 509.
Christus fugit ne fieret Rex.nu.126. ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christus aliquando potestatem tẽporalem exercuit.nu.128. ibidem.
Christus Dominus in Iordane per contactũ suæ purissimæ & sanctissimæ carnis, aquis ipsis vim sanctificandi contulit, & materiam in aquis, formam verò baptismi in verbis determinauit.num. 40. 655.
Christus Dominus ad conferendã gratiam non alligabatur sacramentis.numero 90. 661.
Christus confirmauit Apostolos sine sacramento.nu.91. ibidem.
Christus sine pœnitentiæ sacramento Magdalenam absoluit.nu.92. 661.
Christus omnes actus ordinis,etiam minorum exercuit & quando. numer. 96. & 97. 662.
Christus Episcopalem potestatem instituit, & quando.nu.98. ibidem.
Christus per non sacerdotes poterat sacramenta conferre.nu.112. 663.
Christus lapis abscissus de monte sine manibus appellatur.nu.159. 672.
Christus venturus est iudicium facere cõtra omnes,præsertim contra hæreticos. nu.241. 691.
Christus dicitur caput nostrum, & fidelis pastor.nu.263. 696.
Christus populum Gentilium, & Iudaicũ reconciliauit per mortis & crucis persecutionem.nu.269. 697.
Christus est caput Ecclesiæ.nu.273. 698.
Christus Ecclesiæ caput infundit varias functiones fidelibus.nu.277. 698.
Christus cum sit omnia,& in omnibus vnicuique dedit gratiam, secundum mẽsuram donationis.nu.278. 698.
Christus est fundamentum fidei.num.296. & 297. 702.
Christus non inquisiuit contra villicum, absque infamia delicti.nu.109. 748.
Christus vt euitaretur scandalum soluit tributum.nu.139. 823.
Christus in hac vita permittit ministros malos Ecclesiastica officia exercere & quare.nu.11. 844.
Citandus non est relapsus.nu.64. 586.
Citandus est reus ad sententiæ pronunciationem.nu.19. 594.
Citari & moneri debent fugientes.nume. 61. 585.
Citatio fit vt quis se defendat, si suâ interest.nu.3. 27.
Citatio fit in omnibus processus actibus.nu. 62. 585.
Citatio est de iure naturali.nu.63. 586.
Citatio fieri potest per Inquisitorem,vel per Ordinarium.n.65. ibidem.
Citatio in fugientem,debet sui causam cõtinere.nu.68. ibidem.
Citatus, vt compareat eodem tempore coram Inquisitoribus, & coram Episcopo coram quo prius compareretenetur, nu.109. 536.
Citatus personaliter procuratorem constituat oportet nu. 66. 586.
Citatus ab Episcopo & Inquisitore, prius Inquisitori pareto. nu.69. ibidem.
Citatus vel monitus non comparens suspectus efficitur.nu.62. 852.
Ciuis probus Reipublicæ defensionem vbiq; suscipit.nu.71. 780.
Cinium quisque,pars,& membrum est ciuitatis. nu 8. 795.
Claudius Taurinensis Crucis imaginem execratur.nu.24. 346.
Clausula illa[Nos Inquisitores]in edicto fidei, quare in plurali numero ponatur. nu.7. 631.
Clausula illa [Inquisitores contra hæreticam prauitatem & apostasiam,] quid contineat.nu.8. 632.
Clausula illa[& insulis coadiacentibus]in edicto fidei quid operatur.n.16. 633.
Clausula illa[autoritate Apostolica] in edicto fidei,quid significet.n.17. ibid.
Clausula illa [Autoritate Regia deputati] quare apponatur in edicto fidei.numero 18. 634.
Clausula illa [Omnibus & singulis personis]quid significet.nu.19. ibid.
Clausula illa. [Salutem in Domino Iesu Christo.]nu.21. ibid.

Clausula

Clausula illa [Cuiuscũq; status gradus, & conditionis]nu.23.& 25. 635.
Clausula illa.[exempti vel non exempti]declaratur.nu.32. 636.
Clausula illa [ibi vos scire, &c.]in edicto quàm conuenienter apponatur.numero 41 638.
Clausula illa edicti [vos exhortamur per huiusmodi tenorem]congruenter assignatur.nu.42. 639.
Clausula illa edicti fidei[Mãdamus dari, & publicari edicta,&c.]cõsonat cum secunda parte Epistolæ Iudæ Thadæi. nu.15. 650.
Clausula illa edicti fidei [vt vnusquisq; denunciet quos scierit, &c.] consonat cum tertia parte Epistolæ Iudæ Thadæi.n.24. 652.
Clausula illa [vt melius de iure possum & debeo compareo, &c.] in accusatione Promotoris fiscalis apponi solita, quare non sit necessaria in crimine hæresis. num.49. 806.
Clausula illa [præuijs solennitatibus à iure requisitis] in accusatione ponitur ex abundantia,non autem ex necessitate. nu.50. ibidem.
Clausula illa in accusatione [& narrando facti speciem & casum] quare ponatur.nu.66. 810.
Clausula illa in accusatione [qui cùm esset Christianus] necessario poni debet.nu. 67. ibidem.
Clausula illa [neglecto timore Dei, &c] quare in accusatione addita fuit.num. 76. 812.
Clausula illa in accusatione [fecit & dixit aliquid hæreticum, &c.] quid importet.nu.78. ibidem.
Clausula illa in accusatione [& speciatim laicũ accuso]quare ponitur.n.92.815.
Clausula illa in accusatione [dixit aliqua verba hæretica siue suspecta de hæresi] quare ponitur.nu,117. 820.
Clausula illa in accusatione [adductis aliquibus sacræ scripturæ locis,&c.]quare ponatur.nu.129. 822.
Clausula illa in accusatione [graviter reprehensus] quid significet. numero 131. ibidem.
Clausula illa [curans in dies suum ampliore errorem]quare in accusatione hæresis ponatur.nu.133. 822.
Clausula illa in accusatione [quòd hac suspecta doctrina fidei aduersa, & suo facto,vel dicto minùs recto]quare apponatur.nu.136. ibidem.
Clausula illa in accusatione[repertum fuisse in eius domo librum vel chartam, dogmata, & errores nefarios Lutheri continentem,&c.]quid significet.nu. 147. 824.
Clausula illa in accusatione posita [Quòd cum alias ad misericordiam fuerit receptus,quia suos fuit confessus errores, &c.]quid importet.nu.151. ibidem.
Clausula illa in accusatione [eum accuso quòd cum è Saracenorum familia originem traxerit,&c.]quid denotet.nu. 162. 826.
Clausula illa in accusatione [quòd verbis scãdalosis, & nouis opinionibus in publicis concionibus vsus est] cur apponatur.nu.172. 828.
Clausula illa in accusatione [quoniam ex pluribus à se dictis, & minus considerate prolatis præsumi potest] quid denotat.nu.175. 829.
Clausula seu protestatio illa in accusatione posita[& fidem adhibuisse multis alijs erroribus vt hæreticus]ad quid adinuenta.nu.178. ibidem.
Clausula in accusatione posita [saluo iure impertinentiarum, & non admittendorũ]cuius sit effectus.n.179.ibidem.
Clausula illa[tum etiam quoniam fortasis nouit alios complices, &c.]cur in accusatione ponatur.nu.182. 830.
Clausula[qua propter, &c.] in accusatione posita,quid importet.185. ibid.
Clausula illa [prædictum reum sententiâ excõmunicationis esse ligatum, &c.] cur in accusatione ponatur.n.186.ibid.
Clausula illa in accusatione posita [declarando

Universidad de Deusto
Biblioteca

rando omnia bona sua mobilia & immobilia, &c.] cur apponatur. numero 197. 833.
Clausula in accusatione posita, [& eorum filij & nepotes, &c.] cur in accusatione ponatur. nu. 200. ibidem.
Clausula illa [Tandem Deum, & hãc sanctam Crucem testor, &c.] Quare in accusatione per Promotorem fiscalem ponatur. nu. 208. 834.
Cœnobia & Castella euersa supra ducenta in prouincia Franconia ab hæreticis. nu. 32. 303.
Cognatio spiritualis inter confessarium & confitentem contrahitur. n. 2. 842.
Cognitio illa de Deo quam habuit primus homo, non excludebat fidem, sed erat ænigmatica & obscura. nu. 10. 7.
Cognitio ista quã de Deo primi parẽtes habuerunt, fuit clarior & excellentior, quàm nostra. nu. 12. ibidem.
Cognitio temporalium (secundum iuris peritos) ad Reges spectat. nu. 11. 442.
Cognitio est antecedens necessarium sententiæ. nu. 64. 462.
Cognitio summaria in causis hæresis arbitrio Inquisitorum relinquitur. numer. 35. 804.
Coimbræ Inquisitionis institutio. numero 1. 235.
Coimbræ Inquisitores ob tenues redditus vltro discesserunt. nu. 2. ibidem.
Coimbræ Inquisitionem quis instaurauit. nu. 3. ibidem.
Coimbræ Inquisitorum nomina. nu. 4. ibid.
Coimbræ Inquisitionis redditus. nu. 6. 236.
Colloquij initium serpentis cum muliere quod fuit, & quibus verbis se in beneuolentiam insinuauit. nu. 10. 2.
Color viridis Crucis inter omnes colores congruentissimus est. nu. 40. 369.
Color viridis cõuenit figuris Prophetarum. nu. 42. & 43. 369.
Color viridis gratior est cæteris. numero 48. 370.
Color viridis fœcunditatẽ significat in plãtis. nu. 49. 371.
Color viridis triumphum significat. numero 51 ibidem.
Color viridis accommodatior exprimendis mysterijs crucis. nu. 62. 373.
Cometa quid sit. nu. 240. 690.
Commissarij seu vicarij non possunt alios Commissarios, seu vicarios creare. nu. mer. 5. 520.
Commissarij, seu vicarij constituti à Papa subdelegare possunt, gaudentque priuilegijs, quibus & Inquisitores, & præferuntur ordinarijs, secus est in subdelegatis. nu. 72. 531.
Competentia iudicis, ex quibus causæ petẽda sit. nu. 26. 725.
Complicibus singulis singula dictantur decreta. nu. 33. 579.
Compluti hæresis suborta damnatur. numero 6. 131.
Communicatio hæreticorum cum Catholicis interdicta est. nu. 167. 827.
Communicare cum excommunicatis non licet, & quæ ex hoc oriatur suspicio. nu. 170. 828.
Conatus & processus ad maleficium, debet pro maleficio haberi. nu. 41. 849.
Concesso aliquo, concessum censetur illud, sine quo expediri non potest. numero 37. 488.
Concilia sacra clamant, ne cum hæreticis aliquatenus cõmisceamur. n. 38. 287.
Concilia generalia petunt suorum decretorum confirmationem à Papa. numero 21. 403.
Concilia quatuor generalia æquè ac quatuor Euangelia credi ac seruari. nume. 85. & 99. 562.
Concilijs Metropolitanis & Diœcesanis nõ omnino instandum est. n. 100. 101.
Conciliorum violatores grauiter puniũtur. nu. 86. 562.
Concilium Constantiense damnauit propositiones hæreticas Ioannis Vvicleffi, & Ioannis Hus, contra potestatem Papæ. nu. 23. 403.
Concilium Generale, quando sit supra Papam. nu. 48. 408.

Con-

Concilium generale, vel cœtus Cardinaliũ procedit contra Papam hæreticum. nu. 52. ibidem.
Concilium Episcopale si sit confirmatum à Papa, sumitur ex illo efficax argumẽtum ad hæreses confutandas. numero 102. 565.
Concilium generale vel solus Papa, an determinent res fidei. numero 33. & 40. 621.
Concilium Florentinum de primatu Romanæ Ecclesiæ definitur. nu. 24. 403.
Concordia & saluaguardia inter Proregem & Inquisitores regni Siciliæ inita. nu. 24. 207.
Conculcans corpus Christi, credens ibi esse verum corpus Christi, & credens hoc esse malum, si id faciat ad placendum diabolo non est hæreticus. numero 10. 544.
Confessarius sacerdos quæscit per confessionem detegere non debet. nu. 96. 784.
Confessarius non vt homo sed vt Dei minister cõfessioni aurẽ præbet. n. 96. 784.
Confessarius adstrictus a iudice ad confessionem aperiendam, quo pacto eius eludat imprudentiam. nu. 99. 785.
Confessarius in confessione mulieres solicitans, an in hæresis suspicionem incidat. nu. 356. & 77. 842.
Confessarius accusatus de solicitatione in confessione facta: dicitur res dubia. nu. 22. 846.
Confessarius inquisitus de solicitatione in confessione, pro eo in dubio iudicãdum est, & quare. nu. 23. ibidem.
Confessarius in actu confessionis, mulierem ad libidinem solicitans, non solùm peccat contra puritatem sacramenti, sed etiam contra illius securitatem. nume. 120. 865.
Confessarius solicitans mulierem in confessione ad alia peccata, non dicitur suspectus, nec talis solicitatio pertinet ad Inquisitores. nu. 121. ibid.
Confessarius est iudex, medicus, pastor, & Dei minister. nu. 131. 868.
Confessarius an admittatur ad testificandum contra pœnitentem eum ad ibidinem solicitantem. nu. 161. 878.
Confessarij si in crimine solicitationis relabentur, non sunt puniendi pœnâ relapsorum. nu. 167. 881.
Confessarius datur reo petenti, ab Inquisitoribus. nu. 104. 786.
Confessio rei perire volentis, ei non præiudicat. nu. 9. 33.
Confessio geminata præiudicat reo, dummodo subiectum stet criminis. n. 10. ibid.
Confessio in primis parentibus & conscientia mille testes. num. 12. ibid.
Confessio propria rei inter omnes probationes primatum habet. nu. 14. ibid.
Confessio rei tollit omnem ineptitudinem processus. nu. 15. 33.
Confessione solâ rei in crimine hæresis procedi potest ad condemnationem. num. 16. ibidem.
Confessio rei in omnibus criminibus præter hæreses, testibus aut sufficientibus indicijs probari debet. nu. 17. ibidem.
Confessio facta coram iudice inquirente, videtur facta corã parte. n. 113. 536.
Confessio & resipiscentia simulata præcauenda ab Inquisitoribus. nu. 30. 596.
Confessio sacramentalis, auricularis debet esse, & vt talis instituta fuit à Christo Domino. nu. 77. 659.
Confessio sacramentalis figurata fuit in sacerdotio Leuitico veteris legis. n. 78. ibid.
Confessio peccatorum in specie & particulari, adhuc probatur ex veteri lege. nu. 79. 659.
Confessio inter omnes probationum species obtinet principatum. nu. 81. 739.
Confessio sola rei, cùm de delicto non constat, non sufficit ad condemnationem. nu. 83. 740.
Confessio sola rei in hæresis crimine sufficit ad condemnationem. nu. 83. ibidem.
Confessio sacramentalis, si reueletur, reuelanti non creditur. nu. 102. 785.
Confessio generalis hæresim non comprehendit. nu. 108. 787.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Confessio debet esse integra, & non diminuta. nu.194. 832.
Confessio diminuta quæ sit.nu.195. ibid.
Cõfessio auricularis per quos hæreticos improbata,& sublata,eorumque errores. num.78.79.& 80. 855.
Confessio peccatorum mortalium iure diuino necessaria est.nu.81. 856
Confessio facta confessario extra sacramẽtum reuelari potest.nu.103. 785.
Confessionis sigillum quid sit. numero 32. 848.
Confessionis secretum, est secretum Dei. nu.100. 785.
Confitens factum hæreticum, si intẽtionem impiam neget non est audiendus.num. 85. 813.
Confirmatio quando collata sit Apostolis. nu.106. 662.
Confirmationis sacramentum baptizatis dabatur per manus impositionem ab Apostolis.nu. 50. 656.
Confirmationis sacramentum immediatè institutum fuit à Christo.nu. 51. ibid.
Confirmationis sacramentum quomodo instituerit Christus.nu.52. ibidem.
Confirmationis sacramentum confert suscipientibus Spiritus sancti plenitudinem.nu.53. 657.
Confirmationis sacramentum constat ex antiqua traditione,declaratione Ecclesiæ & eius affectibus.nu.55. ibid.
Confiscatio bonorũ hæreticorum quare fit. num.4. 45.
Confiscatio bonorum non fit nisi in crimine hæresis.nu.3. ibidem.
Confiscatio bonorum hæreticorum tempore Christi apparuit.nu. 5. 83.
Confiscatio bonorum hæreticorum in quod & quales vsus distributa.n. 13. 140.
Confiscatio bonorum hæreticorum per varia iura obseruata diffusè tractatur. nu.14. ibidem.
Confiscatione bonorum vtitur in S. Officio exemplo Dei.nu.2. 45.
Confiscauit Deus bona primorum parẽtum in pœnam tanti flagitij.nu. 1. ibid.
Confiscauit Deus bona & diuitias Laban, propter eius idololatriam. numero 15. & 16. 54.
Confiscauit Deus bona terræ promissionis propter hæreses.nu.23. 55.
Confugere in Ecclesias non possunt Iudæi, nu.111. 819.
Conradus Constantiensis Germaniæ Inquisitor ab hæreticis trucidatur, numer.4. 108.
F.Conradus Inquisitor ab hæreticis vulneribus confoditur,nu.27. 111.
F. Conradus Maspurgensis Dominicanus Apostolica autoritate in Germania varias hæreses & hæreticos condemnauit & Inquisitor Generalis creatur n. 2.& 3. 249.
Conradus à Ioanne Papa xx.coronatus est, & de eius legibus.nu.96. 468.
Conradus. II. electus est Imperator, & ante benedictionem Imperialem mortuus est.nu.101. 469.
Consilij Generalis S. Inquisitionis munus quod sit.nu.2.& 3. 145.
Consilium generale sanctæ Inquisitionis in Castella, à quo & quando institutum fuit.nu.1. ibidem.
Consilium generale S. Inquisitionis in ditionibus Hispaniæ, quaratione constitutum fuerit.nu.12. 151.
Conspiratio quorundam hæreticorum contra sanctum Inquisitionis Officium. nu.5. 218.
Constans Imperator hæreticus in balneo necatur.nu.50. 315.
Constantij Imperatoris infelix exitus.num. 39. 313.
Constantinopolitana ciuitas incẽdio magna ex parte consumpta.nu.104. 320.
Constantinopolitanis imperantibus vursus ad hæresim suam reuersis, omnia paulatim ad Turcas deuoluuntur.numero 63. 316.
Constantini Imperatoris statuæ apponitur Crux.nu.40. 349.
Constantini Imperatoris & aliorum liberalitas commendatur.nu.40. 425.

Consta-

Constantinus Imperator omnes suas victorias in religionis cultum referebat. nu.11. 282.
Constantinus Imperator, in ingressu palatij sui Crucis imaginẽ apposuit.n.13.365.
Constantinus & Ægidius Doctores Theologi hæreses Hispali disseminabant & in carcerẽ detrusi.n.10.& 11. 301.
Constãtinus hæreticus sibi ipsi in carcerem mortem consciuit.nu. 13. & eius ossa cum decem & octo hæreticis combusta.nu.14. 302.
Constantinus Copronymus hæreticus miserabiliter moritur.nu.54. 315.
Constantinus Vltimus Imperator Constantinopoli trucidatur.nu.75. 317.
Constantinus Imperator,in Labari locum Crucem substituit.nu.39. 349.
Constantinus Imperator mandauit, ne facinorosi cruci affigerentur.n.41. ibid.
Constãtinus Imperator, semper victoriã cõsecutus fuit ob crucis vexillũ.n 12.365.
Constantinus Imperator Crucis imaginem quomodo depingi iussit.nu.14. ibid.
Constantinus Imperator Crucis signo militum arma signabat.nu.15. ibidem.
Constantinus Imperator donando Ecclesiæ bonam fidem agnouit.nu.96. 437.
Constantinus Imperator concessit Pontifici Romano coronam, & omnem Regiam dignitatẽ in vrbe Romana.n.17. 442.
Constitutio Clementis V. in Clemẽt.multorum.de hæreticis elucidatur. numero 20. 154.
Constitutio Sixti V.contra Henricum Borbonium.nu.38. 330.
Constitutio pœnalis fauore fidei extenditur,quod idem est fauore animarum. nu.28. 523.
Constitutio pœnalis non dicitur extẽdi vbi extenditur,ex eiusdem constitutionis mente.nu.94. 860.
Consuetudinem in fauore fidei, iustum initium credendum est habuisse,habetque vim legis scripturæ.nu.26. 801.
Consuetudo tanto est efficacior, quanto est antiquior,& vniuersalior.n.71.462.
Consuetum quod est fieri, non dicitur arbitrarium,sed necessarium.nu. 70. ibid.
Contemptus & iniuria duobus modis considerantur materialis,& formalis.nu. 55.& 58. 851.
Contemptus confessarij abutentis sacramẽto pœnitentiæ, probatur indicijs & cõiecturis.nu.60. 852.
Contentiones inter Proregem & Inquisitores regni Siciliæ suboriæ sunt de iurisdictione.nu.23. 207.
Contrarium charitati,& legi naturali non semper cadit directè sub iure diuino. nu.40. 764.
Contrarium iustitiæ non semper est contra ius naturale immediatè.nu. 44. ibid.
Contritio, peccata non remittit absque ordine ad confessionem sacramentalem. nu.76. 659.
Contumax excommunicatur, & punitur tanquam hæreticus.nu.67. 586.
Contumax non auditur quo ad bona anno elapso,auditur tamen in crimine.num. 47. 599.
Conuersatio mala, malum facit quemlibet præsumi.nu.58. 809.
Conuersatio prauorum hominum perniciosissima.nu.59. ibidem.
Cosmus Medices à Pio V. Pontifice Maximo creatus, magnus Dux Hetruriæ fuit. nu.124. 472.
Creaturæ propter hominis bonum conditæ sunt.nu.88. 859.
Cremati sunt duo millia Iudæorum & apostatarum in Hispaniarum locis.nume. 12. 139.
Crimen læsæ religionis, quàm aliud quod uis puniendum acerbius.nu. 16. 21.
Crimen hæresis non nisi 40. annis præscribitur.nu.80. 587.
Crimen hæresis merè Ecclesiasticum est. nu.82. ibidem.
Crimen hæresis est de necessarijs ad iustitiam,charitatem, & reuerentiam.nu. 70. 707.
Crimẽ hæresis & læsæ maiestatis pari passu ambulant.nu.12. 708.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Crimen hæresis est publicum. numer. 18. & 20. 709.
Crimen quo grauius est, euidentiora iudicia requirit. nu. 90. 742.
Crimen hæresis est publicum delictum, & Reipublicæ pernicios issimum. numero 40. 849.
Criminis euidẽtia, an indigeat accusatore. nu. 102. 746.
Cruce-signati in Italia vocantur familiares S. Officij. nu. 3. 103.
Cruce signati seu familiares sancti Officij multas consequuntur indulgentias à nu. 10. vsque ad nu. 15. 106.
Cruce-signati Ezechielis tempore cædem euaserunt. nu. 31. 367.
Cruce Christus Dominus noster vitam nobis attulit. nu. 57. 373.
Cruce vtuntur Inquisitores hæreticæ prauitatis, in omnibus fidei actibus. numero 32. 367.
Cruce diabolus deiectus. nu. 35. 347.
Cruce morbi sanantur. nu. 9. 354.
Cruce debellantur hæretici. nu. 54. 362.
Crucem Iudæi & hæretici conãtur destruere & occultare. nu. 6. 342.
Crucem oppugnat Petrus Bruis hæreticus. nu. 25. 346.
Crucẽ labefactant VVicleffistæ. n. 26. ibid.
Crucem esse ex quatuor generibus lignorũ probabile est. nu. 30. 347.
Crucem, in qua Christus Dominus noster pependit adorandam esse probatur. nu. 31. ibidem.
Crucem Christus sponte elegit. num. 32. & 50. ibidem.
Crucem in Labari locum Constantinus Imperator substituit. nu. 39. 349.
Crucem iubebit auferri Antichristus. num. 35. 358.
Crucem viridẽ quare Inquisitores in stemmatibus sanctæ Inquisitionis apponãt. nu. 33. 367.
Crucem versicolorem, quare gestant in pectore milites diuersorum institutorum. nu. 35. ibidem.
Crucem rubeã milites D. Iacobi, Calatrauæ, & Montesæ deferentes quid significant. nu. 37. 368.
Crucem albam deferentes milites D. Ioannis, quid annunciant. nu. 38. ibid.
Crucem viridem Inquisitores elegerunt nõ sine magno Spiritus sancti consilio. nu. 39. 369.
Crucem Christus Dominus quare elegerit. nu. 54. 372.
Crucem viridem Inquisitores exaltant in signum clementiæ. nu. 64. 374.
Cruces quare in itineribus eriguntur. num. 21. 356.
Cruces Ægypti signa diuini cultus, in eâ recipiendi. nu. 22. ibidem.
Cruces, quas nunc equites militiarum in pectore gestant, vnde ortum habuerint. nu. 17. 365.
Cruces tres magnitudine immensas Constantinus Imperator fabrefieri iussit, & quare. nu. 20. 366.
Crucifixores Christi Domini nostri, non sunt ausi tunicam diuidere, & quare. nu. 258. 695.
Crucis rectæ forma, quæ vestibus pœnitentialibus apponebatur, quare in formam transuersæ crucis migrauerit. numero 7. 41.
Crucis signum initium est omnium actuum sancti Officij & finis. nu. 1. 340.
Crucis etymologia & diuisio. nu. 2. ibid.
Crucis diuisiones. nu. 3. 341.
Crucis quatuor brachia moraliter describuntur. nu. 4. ibidem.
Crucis tres acceptiones. nu. 10. 343.
Crucis tertia consideratio. nu. 21. 345.
Crucis imaginem execratur Claudius Taurinensis. nu. 24. 346.
Crucis veneratio variè ab hæreticis argumentatur. nu. 27. ibidem.
Crucis figura describitur. nu. 29. 347.
Crucis septem adducuntur miracula. nume. 36. 348.
Crucis signum in monumentis. n. 43. 349.
Crucis variæ apparitiones. nu. 45. 350.
Crucis signum in quocumque loco adorandum. nu. 47. ibidem.

Crucis signi varia miracula. nu. 48. ibid.
Crucis in adoratione soluuntur quædam argumenta hæreticorum. nu. 49. 351.
Crucis virtute miracula effecta. n. 1. 353.
Crucis signo portæ aperiuntur. n. 2. ibid.
Crucis signo catenæ franguntur. n. 3. ibid.
Crucis signo aqua in vinum nobile commutatur. nu. 4. ibidem.
Crucis signo fons eructat. numero 5. & 6. ibidem.
Crucis laudes & encomia multa. n. 7. ibid.
Crucis se signo signare, vetustissimũ apud Christianos. nu. 10. 354.
Crucis signi mysterium, & vtilitas. nume. 11. ibidem.
Crucis signo modus signandi describitur & explicatur. nu. 18. 355.
Crucis signo se signare saluberrimum est. nu. 20. 23. 24. & 27. 356.
Crucis variæ figuræ in sacra scriptura. nu. 25. 357.
Crucis signum in omnibus sacramentis adhibetur. nu. 26. ibidem.
Crucis signo Iudæus quidam dæmones fugauit. nu. 30. 358.
Crucis virtutem dæmones sentiunt. numero 31. & 33. ibidem.
Crucis encomium. nu. 34. ibidem.
Crucis pulchra similitudo. nu. 39. 359.
Crucis laudes. nu. 41. ibidem,
Crucis depictæ in pauimento insigne miraculum. nu. 45. 360.
Crucis in signo præstatur iuramentum à reis. nu. 49. 361.
Crucis inscriptio. nu. 51. ibidem.
Crucis vexillo, quare vtitur tribunal sanctæ Inquisitionis. nu. 1. 364.
Crucis quatuor proiecturæ quid significent. nu. 4. ibidem.
Crucis apparitiones in cælo, semper aliquid lætum annunciarunt. nu. 6. ibid.
Crucis apparitio Constantino Imperatori quid prænunciauit. nu. 7. & 8. ibid.
Crucis signum Constantinus Imperator, in manu statuæ suæ marmoreæ apponi iussit, cum inscriptione. numero 9. 365.
Crucis vexillum Constantinus Imperator in pugna asportandum iussit. numero 11. ibidem.
Crucis imaginem Constantinus Imperator, in ingressu palatij sui apposuit. numero 13. ibidem.
Crucis imaginem Constantinus Imperator, quomodo depingi iussit. nu. 14. ibid.
Crucis signo Constantinus Imperator militum arma signabat. nu. 15. ibid.
Crucis signo milites antiquissimi Constantiniani ornabantur. nu. 16. ibidem.
Crucis visio innumera bona attulit Ecclesiæ. nu. 18. ibidem.
Crucis signum quo die Hierosolymis apparuit, eodem die Constantinus Antiochiam peruenit. n. 21. 366.
Crucis signum in Oriente Constantino Imperatori apparuit. nu. 22. ibidem.
Crucis signum Pictorum Regi apparuit. nu. 23. ibidem,
Crucis signo Picti, vsque in hunc diem in prælijs vtuntur. nu. 24. ibidem.
Crucis signum Richardo primo Anglorum Regi apparuit. nu. 25. ibid.
Crucis triumphi festiuitas, quare in Hispania celebratur. nu. 27. ibidem.
Crucis miraculum in prælio contra Agarenos. nu. 28. 367.
Crucis ob signum Theodosius Magnus Imperator, magnas reportauit victorias. nu. 29. ibid.
Crucis signum Hebræos seruauit in Ægypto, & in deserto. nu. 30. ibidem.
Crucis coloribus, quibus diuersæ nationes in prælijs pro insignijs vtantur. numer, 34. ibid.
Crucis viror triumpho Christi, & conditioni naturæ quadrat. nu. 44. 370.
Crucis figuram Arabes & Ægyptij coluerunt. nu. 55. 372.
Crucis figura in omnibus cernitur. numero 56. ibid.
Crucis fructus gratissimus. numero 63. 374.
Crucis viridis in campo nigro symbolum. nu. 65. ibid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Crucis encomia & laus.nu.85. 378.
Crux transuersa & non recta, quare apponitur hodie in vestibus pœnitentialibus.nu.7. 41.
Crux fidei nostræ mysteria continet.nume. 5. 341.
Crux in lege veteri variè præfiguratur.numer.7. 342.
Crux scalæ comparatur. numero 8. & 33. 343.
Crux adoratur adoratione latriæ.nu. 9. 17. 20. & 46. ibid.
Crux ab alijs instrumentis passionis Christi distinguitur.nu.22. 345.
Crux reliquiarum preciosissima. numero 23. 346.
Crux ex tribus lignis effecta est. numero 28. 347.
Crux instrumentum liberationis. numero 34. ibidem.
Crux adoratur vt imago Christi. numero 37. 349.
Crux clarior est sole.nu.38. ibidem.
Crux statuæ Constantini Imperatoris apponitur.nu.40. ibidem.
Crux ne humi sculpatur prohibitum fuit. nu.42. ibid.
Crux quare adoratur.nu.44. ibidem.
Crux vt signum à Deo institutum adoratur & operatur multa.nu.56. 352.
Crux flammas sedat.nu.7. 353.
Crux Dracones fugat.nu.8. 354.
Crux mysteria fidei continet.nu. 13. 355.
Crux fugat dæmones. numero 28. 30. & 46. 357.
Crux clauis cælorum dicitur.n. 29. ibid.
Crux prauos motus cordis sedat. numero 36. 358.
Crux fiduciam & spem exigit.n.37. ibid.
Crux cur in turribus ponatur.n.38. ibid.
Crux signum victoriæ.nu.40. 359.
Crux morituris proponitur.nu.42. 359.
Crux quare non sculpenda in pauimẽto, & quibus pœnis id caueatur, numero 44. 360.
Crux sæpè occulta detegit.nu.52. 361.
Crux arx munitissima.nu.53. ibid.
Crux semper extitit pulcherrimum signum bellicum.nu. 2. 364.
Crux Christi ab Helena inuẽta.n.19. 365.
Cꝛux de cælo Garciæ Ximenio primo Nauarrorum Regi, super virentem quercum apparuit.nu.26. 366.
Crux dum variis coloribus depingitur multiplicem Christi virtutem significat. nu.36. 368.
Crux Christi ex viridi arbore præcisa. nu. 41. 369.
Crux viridis suauis & grata martyribus. nu.50. 371.
Crux victoriam Christi indicat. numero 52. 372.
Crux viridis quare reis ostenditur.numero 65. 374.
Cubiculum in Paradiso facere debemus per contemplationem abstractum ab omni cura templi.nu.206. 683.

D

DANIAM, Mysiam, & Pannoniã.post quam decreta Arriana sequutæ sunt Hunni occuparũt.nu.5. 324.
Dalmatiæ, Bosnæ, Ragusiæ, Croaciæ, & Istriæ Inquisitio.numer.1. 252.
Dalmatiã hæresi Arriana infectam, ferro ac flammis Gotthi vastarũt.n.6. 324.
Damnum aliquod grauissimum à proximo amouere, omnes adstringimur sub pœna peccati.nu.78. 781.
Daniel secretò anno ætatis duodecimo processum in senes instruxit.nu. 6. 32.
Dauid Inquisitor fuit acerrimus qui iussit Philisthæorum Deos comburi.numero 1. 68.
Dauid Rex regnauit quadraginta annis, & mortuus honorificè sepelitur. numer.2. ibidem.
[De]propositio in compositis auget.numero 37. 774.

Decla-

Declaratio Inquisitorum est necessaria,antequam bona hæretici occupentur.nu. 199. 833.
Defensio cũ sit de iure naturæ, nullo modo denegari debet.nu.99. 817.
Deficientes à fide grauiter sunt puniendi absque monitione.nu.10. 13.
Definitio Concilij Florentini, de primatu Ecclesiæ Romanæ.nu.24. 403.
Definitio quid sit & quod ea cuiuslibet rei essentia explicetur.nu.1. 768.
Definitio denunciationis secundum Speculatorem, non satis accuratè tradita. nu.2. ibidem.
Definitio denunciationis secundum Hostiensem,non contemnenda.n.3. 769.
Definitio & definitum inuicem conuertũtur.nu.4. ibidem.
Definitio genere & differentia constat.nu. 5. ibid.
Definitio iudicij.nu.28. 802.
Definitionem ab etymologia probant Iureconsulti. & Philosophi.nu. 36. 773.
Degradari debet clericus hæreticus, priusquam brachio sæculari tradatur.num. 37. 597.
Degradari debet actualiter hæreticus. nu. 38. 597.
Delegati ad vniuersitatẽ causarũ, non possunt subdelegare totã vniuersitatem, sed vnam vel duas causas.nu.11. 520.
Delegati iurisdictio,licet per mortem delegantis exspiret,secus est in fidei fauorem.nu.21. 522.
Delegatio vel subdelegatio non sunt actus contentiosæ iurisdictionis, nec actus iudicij, licet iurisdictio transferatur in delegatum,vel subdelegatum. num. 45. 525.
Delegato Principis,non autem subdelegato concessum est priuilegium subdelegandi.nu.8. 520.
Delegatus ab inferiore à Principe, an & quando subdelegare possit. numer. 16. & 18. 521.
Delegatus semper subdelegare potest, siue iusta subsit causa,siue non.n.24. 522.
Delegatus à Principe sicut potest subdelegare,sic etiam si est delegatus à populo non recognoscẽte superiorẽ.n.30. 523.
Delegatus in quibus casibus fungatur iure delegantis.nu.85. 533.
Deliberationem necesse est, vt præcedat scientia & notitia rei.nu. 13. 10.
Delicta præmeditata maioripœnâ sunt afficienda.nu.247. 692.
Delicta punire an semper sit vtile Reipublicæ.nu.104. 746.
Delicta quæ fiunt in offensam Dei,sunt & dicuntur publica.nu.107. 747.
Delicta manifesta communi ordine iudiciario non egent.num.121. 750.
Delicta aliqua nociua Reipublicæ aliquãdo expedit manere impunita. numero 122. 752.
Delicta latentia,an habeant vindictam in hoc sæculo.nu.16. 757.
Delicta quædam sunt notoria, quædã vero occulta, & quid vtraq; sint.n.21. ibid.
Delicta omnino latentia non habent vindictam in foro exteriori.nu.54. 766.
Delicta ne impunita remaneant,Reipublicæ interest.nu.141. 823.
Delicti euidentia tunc habet vicem accusatoris,quando simul constat de delinquente.nu.130. 752.
Delictis Ecclesiasticis standum iuris Canonici dispositioni.nu.81. 587.
Delictum proximi occultum detegere, an sit iure prohibitum,& quo iure. num. 40. 728.
Delictum superiori reuelatum,an sufficiat ad Inquisitionem specialẽ.n.11. 757.
Delictum nomen est generale,differtque à crimine & maleficio.nu.19. 758.
Delictum quomodo cognoscatur, an sit publicum,vel priuatum.nu.29. ibid.
Delictum notorium,qua ratione differat à manifesto euidenti,publico,noto,indubitato,& liquido, & quando æquiuocè referatur ad prædicta.nu.22. 758.
Delictum occultum,aliud est occultum simpliciter,aliud non simpliciter, & quid vtrumque.nu.23. 759.

Delictum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Delictum occultum quid sit.n.24. ibid.
Delictum notorium quid sit.n.25. ibid.
Delictum notorium & publicum non conuertuntur.nu.26. ibid.
Delictum geminatum veniam non meretur.nu.161. 826.
Delictum non præsumitur, vbi possibile est quid sine crimine fieri posse. numero 20. 846.
Delictum solicitationis in confessione cõmissum non est contra fidem sed contra conscientiã, & quæ species peccati sit.nu.53. 851.
Delictum solicitationis in confessione perpetrans infamiam incurrit. numero 122. 865.
Delictum solicitationis in cõfessione clam committitur, & ob id acriùs punitur. nu.124. 866.
Delictum clandestinũ plus punitur, quàm publicum.nu.126. ibid.
Delictum solicitationis in confessione mulieris, quomodo probandum. numero 128. ibid.
Delinquens occultus interrogatus fortè de suo crimine à iudice, cũ inquirit generaliter nõ teneturrespõdere.nu.135. 753.
Delinquentes cùm non puniuntur publica turbatur lætitia.nu.106. 746.
Denominatio omnis à proprio fine est sumenda.nu.75. 496.
Denuncianda est hæresis occulta. numero 82. 782.
Denunciandi sunt hæretici nulla præcedẽte correctione.nu.32. 711.
Denunciare testimonium quid est in iure. nu.18. 772.
Denunciare renuentes grauiter puniendi sunt.nu. 37. 637.
Denunciare quis tenetur hæreticum, non obstante iuramento aut promissione. nu.38. 637.
Denunciare omittens hæreticos excommunicationem incurrit.nu.39. 638.
Denunciare hæreticum renuens graui pœnâ afficiendus.nu.13. & 20. 708.
Denũciare qui renuit reũ, quem quis nouit læsæ maiestatis sit reus. numero 14. ibid.
Denunciare hæreticum quem quis nouit. teneturn.u.21. 709.
Denunciare hæreticum occultum debet qui nouit.nu.22. 710.
Denunciare hæreticum, quisque tenetur etiam non præcedente infamiâ.numer. 24. ibid.
Denunciare renuentes hæreticos, intra terminum præfixum excõmunicati sunt. nu.42. 713.
Denunciare cuilibet ex iure canonico licet. nu.13. 771.
Denunciare autori quid sit in iure.numero 20. 772.
[Denunciare] in iure sumitur interdum pro eo, quod est accusare. numero 28. 773.
[Denunciare] verbum apud autores variæ significationis est.nu.38. 774.
Denunciare tenentur omnes sub pœnis in edicto fidei comprehensis. numero 69. 779.
Denunciare tenetur filius proprium parentem hæreticum.nu. 83. 782.
Denuncians non tenetur probare vera esse quæ denunciauit.nu.36. 637.
Denuncians non tenetur se subscribere denunciationi, nec ea verificare. numero 21. 772.
Denuncians calumniosè in expensas tenetur.nu.23. 772.
Denuncians in foro sæculari, quando non tenetur denunciationem probare. nu. 50. 776.
Denunciatio vel accusatio, à quibus proponatur.nu.14. 576.
Denunciatio delictorum in graue dãnum Reipublicæ vicem gerit accusatoris. nu.79. 749.
Denunciatio de hæresi tripliciter potest fieri.nu.93. 743.
Denunciatio ad correctionem, accusatio ad pœnam tendit.nu.24. 772.
Denunciatio Euangelica quid. numero 43. 775.

Denunciatio Euangelica, cur sic dicta. nu. 44. ibidem.
Denunciatio Euangelica quando locũ habeat.nu.45. 776.
Denunciatio iudicialis quid & quotuplex. nu.47. ibidem.
Denunciatio publica & iudicialis quid.nu. 48. ibidem.
Denũciatio priuata & iudicialis quid nu.49. ibidem.
Denunciatio fori Ecclesiastici.n.51. 777.
Denunciatio Canonica quid.n.52. ibid.
Denunciatio specialis quid.nu. 53. ibid.
Denunciatio specialis binam exigit monitionem.nu.54. ibidem.
Denunciatio generalis quid.nu. 55. ibid.
Denunciatio regularis quid.nu.56. ibid.
Denunciatio regularis maximè propria monasteriorum, & capitulorum.num. 57. ibidem.
Denunciatio fit coram Inquisitoribus. nu. 59. ibid.
Denunciatione factâ quodnã sit iudicis officium.nu.60. ibid.
Denũciationis forma qualis sit.n.34. 637.
Denunciationis definitio secundum Speculatorem, non satis accuratè tradita.numer.2. 768.
Denunciationis definitio secundum Hostiensem non contemnenda. numero 3. ibidem.
Denunciationis definitio optima & maximè probanda.nu.7. 770.
Denunciationis & accusationis genuinæ differentiæ.nu.25. 772.
Denunciationis formula.nu.27. ibid.
Denunciationis analogia siue etymologia. nu.35. 773.
Denunciationis plures differentiæ. numero 42. 775.
Denunciationis Euangelicæ finis. numero 46. 776.
Denunciator non subiacet talionis pœnæ. nu.22. 772.
Denũciator & accusator, in vnoquoq; tribunali sancti Officij fiscalis est.nume. 62. 778.
Denũciatores olim instituebuntur, nec licebat vlli denunciare nisi iussus esset.nu. 14. 771.
Denunciatoris iuramentum post denunciationem.nu.26. 772.
Denunciatoris notorium quit sit. numero 30. 773.
Denunciatoribus tyranni olim abutebantur.nu.16. 771.
Denunciatorum vmbra sub tyrannis horrifica fuit.nu.17. ibidem.
Dependente aliquo ab anima & conscientia alicuius, statur eius dicto cum iuramento.nu.24. 347.
Destinatio pro actu facto, & completo habetur.nu.38. 849.
Dei Optimi Maximi consilio sanctæ Inquisitionis officium in Ecclesia institutũ est.nu.1. 291.
Deo placere sine fide impossibile est.numer. 274. 698.
Deus hominem ad sui imaginem creauit, & ad sublimẽ dignitatem illum euexit.nu.1. 2.
Deus tria primis parentibus præcepit. numer.1.13. 4.
Deo ideo præceptum Adamo imposuit, vt ostenderet ipsum cum libero arbitrio esse creatum.num.1. 5.
Deus Adamo diaboli mendacium per ironiam aperit.nu.11. 20.
Deus primus Inquisitor se ad instructionẽ processus contra primos parẽtes accingit.nu.1. 27.
Deus Adam citauit docens reis diem esse dicendam.nu.2. ibidem.
Deus reprehendit primos parentes, quia septupliciter actum peccati violauerant. nu.16. 29.
Deus quare serpentem non inquisierit. numer.8. 28.
Deus manifestat Adamo nuditatem non fuisse causam timoris nu.4. 31.
Deus quare Euam interrogauerit. numero 6. ibid.
Deus secretò processum Adæ instruxit.numer.5. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus quare non vsus testibus in processu Adæ.nu. 8. 32.
*Deus in processu Adæ formam Inquisitoribus præscripsit, quâ sordes infidelium excutiant. nu.*13. 33.
*Deus sententiam primũ in serpẽtem, deinde in primos parentes tulit.nu.*1. 38.
*Deus quare primos parentes non statim morte punierit.nu.*2. *ibid.*
*Deus vestes pelliceas de nouo condidit, vt illis tanquam saccis benedictis primos parentes indueret.nu.*3. *ibidem.*
*Deus primos parentes tunicis pelliceis induit, & quare.nu.*1. 44.
*Deus primos parentes in pœnam tanti flagitij omnibus bonis spoliat. n.*1. 45.
Deus deleuit hæreticos tempore Noë nolẽtes credere prædicationem. numero 11. & 12. 47.
*Deus munus Inquisitoris exercuit contra Sodomitas.nu.*7. & 8. 53.
*Deus officium Inquisitoris vsus est multoties cõtra Israelitas in hæreses & idolatrias prolapsos. nume.*22. *vsque ad* 34. *& à nume.*48. *vsque ad* 58. *& nu.* 71.73.80.81.87.91. *&* 95. 55.
*Deus morte puniuit Saulem ob multa scelera.nu.*117. 64.
*Deus morte turpissimâ puniuit Achab, & Iezabelem.nu.*46. 71.
Deus ob idololatriã suscitauit Philisthæos, & Arabas contra Ioram. numero 70. *ibid.*
Deus propter peccata morte puniuit Antiochum Regem. *nu.*33. 80.
*Deus impunitam non relinquit Principum socordiam in conseruatione religionis. nu.*20. 285.
*Deus imperauit populo Israelitico Ægypto egresso, ne cum infidelibus communicaret.nu.*33. 287.
Deus iratus fuit Regi Iosaphat, quia cum inimicis eius amicitiam iniuerat. nu. 34. *ibid.*
Deus castigauit Amasiam & Asa, quod amicitiâ copularẽtur cum impijs.num. 35. *ibid.*
*Deus offenditur peccatis omnibus, sed ijs maximè, quibus vera sui colendi ratio corrumpitur.nu.*4. 307.
Deus in Principes Catholicos inuehitur, qui cum hæreticis benignè se gerunt.num. 100. 319.
*Deus est omnium principiorum principium & fundamentum.nu.*10. 419.
Deus & natura nihil faciunt frustra, nec deficiunt in necessarijs. numero 36. 488.
Deus primos parentes à Paradiso eiecit Inquisitione factâ de edicto violato. nu. 19. 616.
*Deus vocauit Adam virtute edicti ad suæ culpæ cognitionem.nu.*20. 617.
Deus grauiter punit apostatas & hæreticos ob carnis libertatem.nu. 136. 668.
*Deus pronior est ad miserendum, quàm ad puniendum nu.*137. *ibid.*
*Deus maximè vltus peccata sapientum fidelium.nu.*138. 669.
*Deus quantum in se est lux æterna semper alijs influere, & lumen infundere paratus est.nu.*195. 681.
Deus est conditor lucis æternæ, speculum sine macula, & imago bonitatis. num. 197. *ibid.*
*Deus vnus est super omnia, per omnia, & in omnibus, & ex eo omnia profluunt. nu.*259. *&* 260. 696.
Deus proprio filio non pepercit. numero 270. 697.
Deus & natura diligunt vnitatem. num. 289. 700.
Deus perficit omne bonum in nobis. num. 309. 704.
*Deus cui omnia manifesta sunt, non punit sine accusatore.nu.*78. 739.
Deus delicta publica Sodomorum nõ inquisiuit absque infamia eorundem.nume. 110. 748.
*Deus cùm iudicat, non solùm requirit infamiam delicti, sed etiam delinquentis. nu.*127. 752.
*Deus magis est diligendus quàm pater. nu.*85. 783.

Deus

*Deus est seruator cordium.nu.*83. 813.
*Diabolus inuidit nouum hominem ad æternam gloriam euectum.nu.*2. 2.
*Diabolus intellectum primorum parentum aggreditur, vt in suis fallacijs eos à Deo segregaret.nu.*4. 3.
*Diabolus serpentis formam accepit, mulierem adoritur & ad ligni fructum gustandum pellexit.nu.*5. *ibid.*
*Diabolus mentem primorum parentum inuadit.nu.*8. *ibidem.*
*Diabolus fidem mulieris tentat, & labefactat.nu.*9. *ibidem.*
*Diabolus vltimum præceptum parentibus nostris datum nescire simulauit, & duo prima confudit.nu.*14. 4.
*Diabolus ex confabulatione cum primis parentibus homicida & mendax fuit, nu.*15. *ibidem.*
Diabolus Deo mendacium adscribit. numero 4. 6.
Diabolus Deum inuidiæ insimulat. numero 5. 6.
*Diabolus mentitur asserens lignum habere vim largiendi scientiam.nu.*6. *ibid.*
*Diabolus ijsdem armis, quibus ipse perijt hominem aggreditur.nu.*4. 23.
Diabolus impœnitens est, nec habet vnde peccatum suum possit excusare. numero 9. 28.
*Diabolus obstinatus, & quare.n.*10. *ibid.*
*Diabolus vt Adamum falleret, malum boni figura & specie texit. nu.*8. 382.
*Diabolus ob hæresim, irâ Dei tactus est, sine spe pœnitentiæ.nu.*13. 382.
Diabolus nihil potest, nisi in quantum potestas ei datur à Deo.nu. 23. 421.
Diabolus iniquorum omnium est caput. nu. 68. 557.
*Dictio [Reddite] significat debitum soluere.nu.*19. 484.
Dictio [omnis] vniuersalis est, idemque significat quod dictio, vnusquisque. nu. 26. 636.
*Dictio [omnis] est adeò vniuersalis, vt vim habeat specialis expressionis, includat omnia quæ dici vel cogitari possunt, eaque quæ non includerentur, nihilque in tactum deserit. nu.*28. 636.
*Dictio [omnis] vniuersalis quomodo sumatur in iure.nu.*49. 714.
*F. Didacus Deza Episcopus Giennensis Inquisitor Generalis fuit.nu.*2. 158.
*Didacus Espinosa Episcopus Seguntinus & Cardinalis, ac supremi senatus Præses fuit.nu.*11. 160.
*F. Didacus à Silua Inquisitor Lusitaniæ creatur.nu.*3. & 4. 227.
*Diebus feriatis in hæreticos etiam fit processus.nu.*15. 576.
*Differentia inter Dominũ, & Regem, quæ sit.nu.*66. 495.
*Differentia quæ sit inter accusationem, & denunciationem.nu.*48. 806.
*Differentia quæ sit inter secretum confessionis & secretũ naturale.n.*33. 848.
*Dignitas, fructus, & vtilitas S. Inquisitionis, qualis & quanta sit à nu.*1. *vsque ad* 22. 267.
*Dignitati concessa, cẽsentur concessa omnibus successoribus in ea.nu.*30. 406.
Dignitates omnes Ecclesiasticæ potestatem à Romana Ecclesia acceperũt. numero 11. 419.
Diluuiũ immissum fuit, quia peccata carnis pro nõ peccatis ducerẽtur. n. 13. 47.
*Directum dominium transfertur per legatum absque traditione.nu.*82. 433.
Dissensio brachij militaris contra S. Officiũ in regno Valentiæ.nu. 5. 187.
*Dissensiones, ac mala omnia semper vnà cum hæresi subintrant.nu.*3. 307.
*Dispensatio in depositione sacci benedicti reseruatur supremo Inquisitori, & supremo senatui, & non dispensant sine magna causa.nu.*7. & 8. 38.
*Disponere tantum quis potest de iure, quod habet in re.nu.*46. 429.
*Disputare de potestate summi Pontificis sacrilegium quasi est.nu.*33. 406.
Diuinatio in denunciatione quid sit.nume. 15 771.
*Diuisio cuiuslibet rei magnopere legenti conducit.nu.*1. 630.

Diuisio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuisio quibus rebus deseruiat. numero 4. 631.
*Diuisionis definitio.nu.*2. 630.
*Diuites fieri volentes incidunt in laqueum diaboli.nu.*251. 693.
*Diuitias amans fructum non capiet ex eis. nu.*252. *ibid.*
*Dominicani fratres in Tarraconensi, cõtra hæreticos inquirebant.nu.*6. 177.
*Dominicani fratres, octo magnos fructus in ditionibus Præsti Ioannis ediderũt, nu.*1. & 2. 237.
*Dominicani Inquisitores maximè commẽdati fuerunt in Germania, ab Imperatore Frederico II.nu.*4. 249.
*Dominicani Inquisitores circa cremã magnum hæreticorum numerum combusserunt.num.*1. 251.
*Dominicani fratres in Marcha Treuisana, ac Romaniola Officium Inquisitionis exercebant.n.*1. 265.
*D.Dominici tempore sacci benedicti, erant colore subnigro, ad mœrorem pœnitentiæ denotandum.nu.*6. 41.
*D.Dominici sententia, quam tulit in hæreticum pœnitentiatum. num.*6. 99.
*D.Dominici miraculis Albigenses cõuincuntur.nu.*100. 99.
*D.Dominico vita functo, inquirendi munus cõmittitur ordini Prædicatorum. nu.*1. 107.
D.Dominico vita functo hæreses in Lombardia Prouincia reuixerunt, numero 2. 254.
D. Dominicus comitatur Abbates in reducendis hæreticis in Tholosa.numero 11. 90.
D.Dominicus agit cum Legato Apostolico de Inquisitione instituẽda.nu. 12.90.
D. Dominicus Inquisitor creatus fuit ab Innocentio III.summo Pontifice, anno 1216.*nu.*14. 95.
D.Dominicus primus Inquisitor generalis fuit, & alia de eius vita referuntur. n. 1.2.& 3. *ibidem.*
*D. Dominicus seuerè hæreticos punit. numer.*5. 99.
D. Dominicus facultatem cõcesit cuidam Tholosano, vt domi haberet hæreticum reconciliatum.nu. 8. *ibid.*
D.Dominicus instituit familiarium genus instar ordinum militariũ.nu. 6. 103.
*D. Dominicus primus fuit Inquisitor, in Gallia Narbonensi.nu.*1. 245.
*D.Dominicus Inquisitor primus fuit Lombardiæ.nu.*1. 254.
*D.Dominicus, & D.Franciscus, duo mũdi lumina, quasi de cælo lapsi sunt, quo tẽpore Albigenses Ecclesiam vexabant. nu.*9. 293.
*F.Dominicus à Mendoça quantum S.Officio antiquitas debeat, suaptè diligentiâ perfecit.nu.*14. 277.
Dominium non fundatur in fide, sed est de iure gentium.nu. 18. 484.
*Dominium quid sit.nu.*67. 495.
Dominium tribus modis dicitur. numero 68. 496.
*Dominium Christo conueniens iure creationis redemptionis, vel dono patris non est temporale nu.*74. 497.
Dominium bonorum Ecclesiæ non est penes Papam, Reges aut Imperatores. numer. 113. 505.
*Dominium tẽporale Papæ conuenire Thomas Boccius, & Celsus Mancinus conãtur probare nu.*114. &. 115 505.
*Dominium temporale iustum initium habuit in Moyse.nu.*142. 513.
Donatistæ se ipsos præcipitabant. numero 21. 311.
Donationis factæ per Constantinum Imperatorem Ecclesiæ forma. numero 45. 426.
Donationem facere potest tutor de rebus pupilli, quoties illi expedit. numero 53. 430.
*Donatio facta Ecclesiæ per Constantinum Imperatorem fuit remuneratoria, vel potiùs recognitio, resignatio, seu restitutio.nu.*54. & 64. *& ideo eam recusare non potuit Siluester Papa.numero* 97.*fuit donatio ob causam.numer.*79. *& quod præsumatur iusta.numer.*77. *& quod*

& quòd fuerit approbata ab Ecclesia. n. 79. *& quod per eam fuit translatũ directum dominium etiam sine traditione. nume.*81. *& quod esset sacrilegium de ea dubitare.num.*86. *& hæreticum.nu.*87. & 89. *& eius validitas probatur Patrum auctoritatibus innumeris.nu.*90. *& Canonistarum nume.* 92.*& Legistarum num.* 93.*& obices contra dictam donationem tolluntur. nu.*94. 430.
*Donatio facta Ecclesiæ est valdè priuilegiata.nu.*56. *ibid.*
*Donationes nec facere, nec admittere possunt Pagani.nu.*106. 818.
Dormientes & obcæcatos, quomodo sit fugiendum.nu. 211. 684.
*Dracones sunt naturâ sitibundi, sicut homines ambitiosi.nu.*220. 686.
*Dubitatio circa fidem, quæ diaboli suggestione menti obijcitur, & cui statim occurritur, non est infidelitas. numer.*6. 9.
*Dubitatio circa fidem, sponte & deditâ operâ accersita, quã Theologi deliberatam appellant infidelitatem incurrit. nu.*7. *ibidem.*
Dubia de Religione exorta ad summum Pontificem iudicanda referuntur. nu. 28. 405.
*Dubium quoddam dilucidatur ex autoritate Tostati Episcopi nu.*9. 132.
*Dubius in fide infidelis est.nu.*5. 9.
*Dulcinus hæresiarcha in Lombardia concrematur.nu.*19. 295.
Dulcini & Margaritæ supplicium. numero 26. 312.

E

EBION hæresiarcha balnei improuisa ruinâ oppressus.nu. 10. 309.
*Ecclesia dicitur virgo sponsa Christi pudica & incorrupta.nu.*61. 410.
*Ecclesia ex multis hominibus vinculo charitatis connexis, in vnum quasi corpus conflatur.nu.*60. *ibidem.*
Ecclesia, maculam, rugamue non habet.nu. 62. 411.
*Ecclesia tanquam magistra in omnibus est sequenda.nu.*62. *ibid.*
*Ecclesia Romana à Domino alij prælata est. nu.*13. 419.
Ecclesia militans reducitur ad triumphantem, tanquam ad finem. nu. 24. 421.
*Ecclesia militans dicitur corpus mysticum fidelium.nu.*25. *ibid.*
*Ecclesia est Catholicorum fidelium collectio.nu.*28. *ibidem.*
*Ecclesia & Imperiũ fraternizãt.n.*58.430.
Ecclesia dicitur Imperij mater. numero 59. *ibid.*
*Ecclesia præscribere potest regalia contra Imperium, & vnus Rex contra alium. nu.*68. 431.
*Ecclesia non potest errare.nu.*78. 433.
*Ecclesia (secundum iurisprudentes) habuit terras & immunitates ab Imperatoribus.nu.*13. 442.
*Ecclesia Catholica est vna, & vnum corpus mysticum, & alia eiusdem attributa & figura.nu.*46. & 50. 457.
*Ecclesia ratione peccati, est superior omnibus.nu.*62. 462.
Ecclesia Christiana & aliæ Respublicæ sæculares sunt ad inuicem subordinatæ, & id quemadmodum intelligatur. nu. 32. 487.
*Ecclesia post peccatum Adæ cepit in Abel iusto.nu.*141. 513.
*Ecclesia Catholica non potest errare in fide cum sit magistra veritatis. n.*14. 545.
*Ecclesia Romana est omnium mater & magistra.nu.*88. 563.
*Ecclesia Catholica instar est Paradisi terrestris.nu.*15. 616.
*Ecclesia Catholica ab initio mundi, vsque ad Christum varias persecutiones passa est.num.*9. 632.
Ecclesia celebrans conceptionem B. Mariæ semper virginis, illam celebrat vt quid pium.nu. 179. 678.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesia nostra nunquã diuisa est, & quare. nu.261. 696.
Ecclesia nemini ad se recurrenti gremium claudit.nu.153. 825.
Ecclesiam super Petrum posuit Dominus tanquam super firmam petram.numer. 16. 400.
Ecclesiam nõ posse errare in canonizatione sanctorum,eorumque celebratione, an sit de fide.nu.173. 677.
Ecclesiam nõ posse errare in canonizatione sanctorum, & institutione alicuius sancti non est de fide, est tamen temerarium. nu.178. 678.
Ecclesiam non posse errare in approbatione alicuius Religionis, vel in motiuo, & fine, non est omnino certum. numero 180. 678.
Ecclesiæ Septentrionales inducuntur ad Meridionales scribentes, de calamitatibus quas patiuntur.nu 25. 327.
Ecclesiæ Carpocratianorum, & Gnosticorum Lupanaria erant.nu.54. 333.
Ecclesiæ nomen, varias habet significationes.nu.27. 421.
Ecclesiæ desimitio. nu.29. ibidem.
Ecclesiæ explicatio ad hæresim deprehendendã & reuincẽdã cõfert.n.70. 557.
Ecclesiæ communis consensus, aut Conciliorum,aut summorum Pontificum, est sensus literalis.num.72. ibidem.
Ecclesiæ vniuersalis solius est discernere qui libri sint canonici.nu.82. 562.
Ecclesiæ intelligentia est germanus sensus scripturæ,quando obscurus est ille sensus.nu.92. 564.
Ecclesiæ impugnatores non potuerunt nec poterunt euertere illam,imò Dei iudicium patientur.nu.10. 632.
Edicta fidei quando ab Inquisitoribus promulgata fuerunt in Aragoniæ regno. nu.21. 181.
Edicta quæ durante magistratu conficiuntur, non dicuntur propriè statuta municipalia.nu.2. 611.
Edicta contra hæreticos, an Inquisitores possint promulgare.nu.29. 620.
Edicti virtute Deus vocauit Adam ad suæ culpæ cognitionem.nu.20. 617.
Edicti fidei forma.nu.43. 623.
Edicti specifica explicatio.num.6. 631.
Edicti perpetui,perpetua est citatio, vbi non est præfixus terminus.nu.41. 713.
Edicti publicationi adesse omnes tenentur,qui possunt.nume.52. 714.
Edicti publicationi omnes distributiuè, nõ collectiuè adesse tenentur. nu.54. ibid.
Edicti publicationi semel tantum in anno adesse omnes obligantur, tametsi pluries edictum, & pluribus locis publicatum est.nu.55. ibidem.
Edicto qui possint citari.nu.28. 619.
Edicto Inquisitorio, in quo terminus non præfigitur annus videtur concessus.nu. 40. 712.
Edicto Inquisitorum tenentur omnes obtẽperare.num.44. 713.
Edictum Catholicorum Regum contra Iudæos qui in Hispaniã remeabant,quãdo promulgatum fuit.nu.15. 168.
Edictũ Emmanuelis Regis Lusitaniæ, de expulsione Iudæorum.nu. 1. 234.
Edictum fidei S.Petrus Martyr promulgauit contra hæreticos, & quando. num. 7. 255.
Edictum gratiæ quando proponi debeat. nu.9. 575.
Edictum gratiæ simillimum edicto prætorio.nu.10. ibid.
Edictum Generale generaliter proponi, quid sit, & quid specialiter. numero 22. 577.
Edictum proponitur etiam generaliter alicuius promotione.num.23. ibid.
Edictum vnde dicatur.num.1. 610.
Edictum quid sit & quotuplex.nu.3. 611.
Edictum fidei est necessarium, potestq; constitui & publicari ab Inquisitoribus. nu.4. 612.
Edictum fidei iure diuino possunt constituere Inquisitores.probaturq; ex sacra Scriptura multipliciter.nu.5. 612.
Edictum fidei posse constituere Inquisitores.probatur iure canonico.nu 6. 613.

Edictum.

Edictum fidei dupliciter proponi potest ab Inquisitoribus.nu.7. 614.
Edictum fidei posse constituere Inquisitores probatur iure ciuili.nu.8. ibid.
Edictum quoddam de fide propositum ab Imperatoribus illustratum fuit insigni miraculo.nu.9. ibid.
Edictum aliud constituit Martianus Imperator.nu.10. 615.
Edictum fidei publicatum fuisse, constat etiam iure ciuili.nu.11. ibid.
Edictum fidei posse constituere Inquisitores probatur consuetudine & cõmuni stylo.nu.12. ibid.
Edictum fidei posse & debere constituere Inquisitores probatur ratione. numero 13. ibid.
Edictum fidei est optima ratio ad detegendos, & puniẽdos hæreticos.n.21. 617.
Edictum in quibus distinguatur ab interdicto, rescripto, & præconis voce.nu. 24. ibid.
Edictũ quando locum habeat.nu. 25. 618.
Edictum fidei tollens è loco publico vbi affixum erat,quomodo puniendus sit.nu. 26. ibid.
Edictum quanto tempore affixum stare debeat.nu.27. 619.
Edictum in quatuor partes diuiditur, & quid vnaquæque contineat.nu.5. 631.
Edictum fidei quando & à quo initiũ sumpserit & publicari ceperit. n.1. 647.
Edictum fidei deductum videtur ex Epistola Apostoli Iudæ Thadæi, cum qua mirificè consonat.num.2. 648.
Edictum fidei ad eius vnitatem, & perseuerantiam fideles adducit nu.3. ibid.
Edictum fidei hæreticos, & perturbatores Ecclesiæ depingit, & detegit.n.4. ibid.
Edictum fidei hæreticorum errores proponit & damnat.nu.5. ibid.
Edictum fidei docet quomodo fideles se habere debeant cum hæreticis.n.6. ibid.
Eduardus Rex Angliæ Henrici VIII. filius hæreticus veneno creditur sublatus. nu 99. 319.
Effigies & nomina damnatorum in Ecclesijs regni Siciliæ nõ affigũtur.n.12.43.
Effectus sacramenti pœnitentiæ multiplex est.num.82. 660.
Ægidius & Constantinus Doctores Theologici,hæreses Hispali disseminabant, & in carcere detrusi.n.10.& 11. 301.
Ægidij & Cõstantini ossa, cum decem & octo hæreticis,Hispali combusta. num. 14. 302.
Ægyptus & Asiæ Prouinciæ imperitæ.nu. 69. 337.
Ægypti quæ sciebant ab Israelitis acceperant.nu.2. 381.
Eleazarus nolens porcinam carnem edere, nec id simulare diris plagis perimitur. nu.24. 80.
Electio D.Ambrosij, Seuerini, & S.Nicolai per miraculum.nu. 7. 419.
Electio facta ab aliquo,autoritate sui superioris non potest à successore reuocari. nu.48. 525.
Electionem voluntatis semper præcedit deliberatio.nu. 12. 10.
Electores Imperij quot & qui sint, & eorum munera.nu.88.& 91. 466.
Electores Imperij quare de Alemania potiùs,quàm aliunde fuerint designati. nu.90. ibid.
Electores Imperij non possunt aliquem eligere in Regem Romanorum Imperio non vacante.nu.141. 476.
Electorum Imperij literæ ad Gregorium X. quibus ab eo postulant sibi concedi, vt Vincislaum Carolo IIII. Imperatori coadiutorem adiungerent.n.140. ibid.
Electus ex cõmissione ordinis, ab ipso ordine electus censetur.nu. 42. 525.
Electus censetur à committente, nõ autem à commissario. nu.83. 532.
Eliachim infidelis & hæreticus fuit, & à Deo per manus Nabuchodonosor punitus.nu.113.& 115. 75.
Elias Prophera occidit Prophetas Baal. nu. 59. 461.
Elizabetha Regina Angliæ, vniuersæ Anglicanæ Ecclesiæ caput se dici, & haberi vult.nu.46. 332.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Emanuel Rex Lusitaniæ edictum cõtra Iudæos & Mauros publicari mandauit. nu.1. 234.

Emanuel Imperator luminibus priuatur, ob eius scelera.nu.74. 317.

Emendatio circa ea quæ sunt fidei,an sit facienda à Papa.nu.31. 620.

Ensabatatorum incendium restinctum, & à quo.nu.16. 294.

Episcopalem potestatem instituit Christus, & quando.nu.98. 662.

Episcopali dignitati est annexa potestas inquirendi contra fidei noxios. numero 2. 89.

Episcopalis potestas sacramentum est, imprimens characterem. nu.99. 662.

Episcopi successerunt Apostolis, qui iure diuino Ordinarij fuêre Inquisitores. nu.31. 87.

Episcopi iure diuino, & communi in hæreticos inquirebant.nu.11. 132.

Episcopi omnes Græcorum illiterati & indocti.nu.68. 337.

Episcopi successerunt in locum Apostolorum.nu.22. 420.

Episcopi & Inquisitores,an sint iudices insolidum, & in causa hæresis. numero 97. 534.

Episcopi negligentes diœcesim ab hæresibus purgare puniendi sunt, & ab Episcopali dignitate remouendi. numero 100. 535.

Episcopi in rebus fidei, an recurrere debeant ad solum Petrum. nu.32. 621.

Episcoporum status perfectior est statu monachorum.nu.90. 501.

Episcoporum munus est custodire oues sibi creditas,& hæreses exstirpare.numer. 98. 534.

Episcopus Cardinali maior est ordine, inferior dignitate.num.138. 512.

Episcopus committens alicui vniuersitatem causarum, licet eum Vicarium nominet,non est Vicarius sed delegatus.nu. 78. 532.

Episcopus ex Concil.Trident.priuatum hæreticum potest absoluere.nu.105. 786.

Epistola Apostoli Iudæ Thadæi hortatur fideles,& prima & secunda pars ipsius declaratur.nu.8.9. & 14. 649.

Epistola Iudæ Thadæi in illa particula [per communem salutem] fidem designat. nu.17. 650.

Epistola Iudæ Thadæi in illa particula [sub introierunt enim quidam homines] quid significet.nu.23. 652.

Epistola Iudæ Thadæi in illa particula [cõmonere autem vos volo,&c.] quid intendat.nu.135. 668.

Epistola Iudæ Thadæi in illa particula [quinta cum Michael Archangelus] declaratur.nu.147. 670.

Epistola Iudæ Thadæi in illa sexta particula[vè illis, qui in via Caim,]&c.quid intendat.nu.186. 679.

Epistola Iudæ Thadæi in illa particula[sunt velut fluctus feri maris] quid denotat nu.233. 688.

Epistola Iudæ Thadæi in illa particula [sidera errãtia]quid intẽdat.n.238.689.

Epistola Iudæ Thadæi in illa particula[Prophetauit autem, & de his septimus ab Adam Enoch dicens : ecce venit Dominus,]&c.declaratur.n.241. 690.

Epistola Apostoli Iudæ Thadæi in illa particula[Vos autem charißimi amatores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis.] Quid significet. numero 256. 694.

Epistolæ Iudæ Thadæi series & contextura. nu.7. 648.

Epistolæ Apostoli Iudæ Thadæi,institutum quale sit.nu.10. 649.

Epulantes peccata luxuriæ solent exercere. nu.212. 684.

Errans ex ignorantia affectata,ex malitia propria præsumitur errare. numero 45. 550.

Errans circa fidem probabili ignorantia, si post legitimam admonitionem perseuerat,ab hæresi non excusatur.numero 47. 550.

Errans ignorantia inuincibili, ab hæresi excusatur,& quomodo.nu.144. 824.

Errans

Errans bonâ fide,quærens veritatem rerum difficilium,non est puniendus.numero 145. 824.

Errant qui dicũt potestatẽ Papæ,Conciliorũ generalium esse priuatiue.n.39. 407.

Erronea propositio quid sit.nu.105. 566.

Error qui contrà Christi sanguinem Barcinonæ docere cepit à Sum.Pontif.reprobatur.nu.30. 297.

Error Bartoli & Baldi, in comparatione edicti Prætorij cum ijs, quæ quouis tẽpore à decurionibus proponuntur. nu. 11. 575.

Error intellectus maximus est. numero 85. 858.

Errores & hæreses Martini Lutheri describuntur in Bulla Leonis Papæ X. nu.7. 115.

Errorum plurimorum Hispaniæ initium fuêre bella, & dissensiones. numero 1. 134.

Esau hæreticum prophanum, & simoniacũ esse probatur.nu.12. & 13. 54.

Esdras Inquisitoris Officium exercuit, & quomodo.nu.5. & 7. 78.

Esse à Deo consideratur tribus modis. nu. 17. 420.

Eua diuinitatis cupida Legem Dei violat, virumque adid agendum induxit.numer.6. 3.

Eua blando serpentis congressu hærere cepit,& minas Dei ambiguas habere,& ideo consilium ipsius sequitur. numero 2. 6.

Eua,quòd Deus affirmatiuè dixerat in dubium reuocauit, verbum [forte] addendo.nu.2. 8.

Eua diabolo credidit dicenti: [nequaquam moriemini.]nu.3. ibid.

Eua infidelitatis labem cõtraxit dubitãdo, an pœna proposita rata foret. numero 4. 9.

Eua infidelis fuit, in recitando diuino præcepto,de suo enim addidit [ne tangeremus illud.]n.1. 15.

Eua tribus modis violauit præceptum, & quomodo.nu.2. ibid.

Eua non intellexit mortem propositam euenire ex naturâ ligni sed ex transgressione præcepti.nu.7. 16.

Eua blasphemiam adiungit hæresis crimini cupiens esse sicut Deus.nu.1. 17.

Eua hostem habuit multò callidiorem, & fortiorem viro.nu.3. 26.

Euam quare Deus interrogauerit. n.6. 31.

Euæ fidem diabolus tentat & labefactat. nu.9. 4.

Euæ peccatum in hæresim & apostasiam prorupit.nu.3. 15.

Euæ peccatum Caietanus multis nominibus extenuat.nu.5. 26.

Euæ vecordiam Rupertus Abb.graphicè depingit.num.6. 16.

Eucharistia sacramentum est sacramentorum.nu.101. 662.

Eucharistiam plurimæ præcesserunt figuræ in Testamento veteri.nu.63 658.

Eucharistiæ sacramentum Christus instituit in noctis cœna. num.57. 657.

Eucharistiæ sumptio gratiam & vitam æternam operatur.nu.6. ibidem.

Eucharistiæ sacramentum,durabit in specie vsque ad finem mundi. nu.61. ibid.

Eucharistiæ possibilitas & vis in eius verbis declaratur ex D.Thom. numero 62. ibid.

Eucharistiæ sacramenti effectus varij, & mirabiles sunt.nu.64. 658.

Eusebij historia est reprobata ab Ecclesia. nu.95. 436.

Eutychianorum tempestate studius Sabas, & Euthymius floruerunt.nu.8. 293.

Exceptio firmat regulam. numero 85. & 86. 500.

Exceptionem quis non solum efferre, sed probare tenetur, & testes nominare. 84. 604.

Excommunicati sunt qui non denunciant hæreticos infra terminum præfixum. nu.42. 713.

Excõmunicationẽ incurrit hæreticos omittens denunciare.nu.39. 638.

Excommunicationis pœna euitatur excusatione legitimâ.nu.53. 714.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Explicationes plures Patrum, de poteſtate D.Petri, & eius ſucceſſorum, ex petræ metaphora.nu. 18. 400.
*Exteriora ſecreta animi interiora indicãt. nu.*127. 822.
Extrema vnctio adumbrata fuit. numero 109. 662.
*Extrema vnctio habet quæ ad rationem ſacramenti requiruntur.nu.*114. 663.
*Extrema vnctio non ſemper peccata dimittit, quoad culpam.nu.*119. 664.
*Extrema vnctio non imprimit charactere. nu.*120. *ibid.*
*Extrema vnctio ornatum in anima cauſat. nu.*121. *ibidem.*
*Extrema vnctio denegatur hæreticis ad Eccleſiam conuerſis.nu.*158. 826.
*Extremæ vnctionis ſacramentum, qui hæretici negauerint.nu.*107. 662.
Extremæ vnctionis ſacramentum immediatè inſtitutum eſt à Chriſto. numero 108. 662.
*Extremæ vnctionis miniſter ſolus eſt ſacerdos.nu.*111. 663.
*Extremæ vnctionis inſtitutio vnde colligitur.nu.*113 *ibidem.*
Extremæ vnctionis inſtitutio maximè decebat diuinam prouidentiam. numero 115. *ibidem.*
*Extremæ vnctionis veritas vnde conſtet. nu.*116. *ibidem.*
*Extremæ vnctionis effectus quotuplex ſit. nu.*117. *ibidem.*
*Ezechias Rex pius, mortuo Acham patre impio fecit mũdare templum Domini, & cultum Dei reſtituit, ac idola deſtruit.nu.*102. 74.
Ezechias ſerpentem æneum erectum à Moyſe confringit, & quare. numero 103. *ibidem.*

F

*FACERE contra legem in re graui, nullâ rationabili cauſa vrgente lethalis eſt culpa. numer.*12. 35.
Facta plus aliquid demõſtrãt, quàm verba. nu. 128. 822.
*Facta inter eaſdem perſonas eodem die & loco præſumuntur in dubio incontinẽti, & vno cõtextu facta.n.*50.850.
*Factum ab his, qui habent autoritatem, à Concilio factum cenſetur.nu.*43. 525.
Factum ſub tempus cõtractus belli vel matrimonij, quando dicatur in ipſo contractu factum.nu. 28. 847.
Factum incontinenti eſſe dicitur, quamuis ante vel poſt facta ſint, cùm tamen ineſſe videantur.nu 48. 850.
*Factum quid ſi eodẽ die probatur, præſumitur incõtinenti factum. n.*51. *ibid.*
*Facultas intellectus & voluntatis fuit in primis parentibus rectiſſima.nu.*3. 2.
*Facultas conceſſa cuidam Toloſano à D. Dominico, vt domi haberet hæreticum reconciliatum.nu.*8. 100.
*Facultas data Inquiſitori generali à Papa, quomodo intelligenda ſit.n.*74. 531.
*Fama quando ſufficiens ſit ad inquirendũ. & ad torquendum nu.*42. 729.
*Fama orta à viris probis vicem gerit accuſatoris, & iudex ex illa poteſt inquirere contra aliquem.nu.*68. 736.
Fama in caſu hæreſis non quælibet ſed vehemens, & grauis debet eſſe ad inquirendum ſpecialiter.num. 69. 736.
*Fama quæ per duos teſtes omni exceptione maiores probatur, ſufficiens eſt ad pœnã ordinariam infligendã.n.*70. 737.
*Fama vno teſte comprobata, nec ſemiplenã probationem facit, nec indicium inducit.nu.*71. 737.
*Fama quid ſit.nu.*72. *ibidem.*
*Fama vel infamia, quomodo probanda eſt per teſtes.nu.*73. *ibidem.*
*Fama alicuius, in quo loco quærenda ſit. nu.*74. *ibidem.*
*Fama ſola non ſufficit in criminalibus ad mortis pœnam inferendam.n.*75.738.
Fama qualis requiratur, vt iudex poſſit inquirere.nu. 112. 749.
*Fama an æquiparetur vitæ, & an ſimus domini vtr.uſque. nu.*114. *ibidem.*

*Fama delictorum in aliquo loco ſufficiens eſt, vt iudices generaliter inquirant, ad inueniendum delinquentes in ſpeciali.nu.*122. 750.
Fama auro precioſior.nu. 68. 779.
*Fama veteribus Poetis dea fuit, & veridica.nu.*100. 817.
*Famam propriam contemnere, an ſit reprehenſibile.nu.*116. 749.
*Familiares S.Officij cur inſtituti & ſic vocati.nu.*1. & 2. 103.
*Familiares S.Officij in Italia Cruce ſignati nuncupantur.nu.*3. *ibid.*
*Familiares à S.Dominico inſtituti poſt eius mortem tertium Dominicanorum ordinem inſtituerunt. nu.*8. 104.
*Familiares noſtrâ ætate primi dumtaxat generis S.Officio inſeruiunt.n.*8. 104.
*Familiares ſeu Cruce ſignati cùm creantur poſſunt, ex tunc ſemel in vita abſolui à caſibus reſeruatis in Bulla cœnæ Domini.nu.*10. 10.
*Familiares ſeu Cruce-ſignati cùm creantur indulgentiam plenariam conſequuntur.nu.*11. *ibidem.*
Familiares ſeu Cruce-ſignati tẽpore interdicti, diuinis intereſſe poſſunt.numer. 12. *ibid.*
*Familiares ſeu Cruce ſignati tempore interdicti, morientes poſſunt in Eccleſia ſepeliri.nu.*13. *ibidem.*
Familiares ſeu Cruce-ſignati indulgentiam ſtationum vrbis conſequuntur.numero 14. *ibid.*
*Familiares ſeu Cruce-ſignati, cùm ad hæreticorum exterminium accinguntur indulgentiam plenariã conſequuntur. nu.*15. *ibid.*
Familiares Sancti Officij regni Siciliæ, an ſint exempti iure diuino. numero 27. 725.
*Familiarium genus inſtar ordinum militarium ſanctus Dominicus inſtituit.numer.*6. 103.
*Familiarium nobilium Inquiſitionis regni Siciliæ diligentia in rebus fidei. nu.*27. 214.
*Fauores ampliandi ſunt, & odia reſtringenda,nu.*27. 523.
F.Felix Peretus, qui fuit Papa Sixtus V. Inquiſitor Venetijs exſtitit. numero 4. 265.
*Ferdinandus Valdes Archiepiſcopus Hiſpalenſis Inquiſitor generalis fuit. numer.*10. 160.
Ferdinandus Rex ſcripſit Inquiſitori Archiepiſcopo, locumtenenti, & Vicario Sardiniæ & quâ cauſa.nu. 7. 225.
*Ferdinandus Arenillas de Reynoſo Promotor fiſcalis ſupremi Senatus S.generalis Inquiſitionis.nu.*8. 150.
*Ferdinandus Hiſpaniarum Rex, ab Alexandro VI. ſummo Pontifice appellatus fuit Rex Catholicus, & regna Indiarum ei conceſſa.nu.*123. 471.
*Feriatis diebus in hæreticos fit proceſſus. nu.*15. 576.
Feudi iudicium pertinet ad Regem.numer. 12. 442.
Fideles bona priſtina, quæ in primis parentibus perdiderunt recuperent in Eccleſia.numero 16. 616.
*Fideles tenẽtur præbere fidei teſtimonium, vſque ad ſanguinem. nu.*22. 651.
*Fidelitas, an ſit ſeruanda amicis, & quo iure.nu.*4. 756.
*Fide deficientes grauiter puniendi ſunt, abſque monitione.nu.*10. 13.
*Fidei fauore multa conceduntur, quæ aliàs prohibentur, & in quibus caſibus habeant locum.nu.*17. 521.
*Fidei actio publica die feſto celebratur, & quamobrem.nu.*36. 597.
*Fidei opus quale ſit.nu.*12. 649.
Fidei fructus referuntur.nu. 13. 650.
Fidei integritas aduerſus Iudæos declaratur.nu 16. *ibid.*
*Fidei deſcriptio.nu.*19. *ibid.*
*Fidei ſupercertare, quid ſit multipliciter declaratur.nu.*20. *ibid.*
*Fidei triumphum quàm mirificè extollit Paulus.nu.*21. 651.
Fidei teſtimonium vſque ad ſanguinem tenentur præbere fideles. nu. 22. 651.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fidei cognitio certior est cognitione, & ratione naturali, sensuumque euidentiâ. num.151. 671.
Fidei vnitas est vinculum perfectionis. nu. 265. 697.
Fidei Christianæ commodum non patitur dilationem.nu.44. 713.
Fides duo includit, firmitatem assensus, & certitudinem.nu.8. 10.
Fides nutans à Christo Domino infidelitatis ignominiâ notatur.nu.9. ibid.
Fides Trinitatis necessaria fidelibus. nume. 12. 355.
Fides Catholicæ religionis quæ sit. numero 34. 422.
Fides Catholica vna est, & non plures, & consequenter vna Ecclesia. nu.92. & 95. 534.
Fides non mutatur.nu.93. 534.
Fides est lucerna, quam Dei sapientia accendit ad recuperandam drachmam, id est, hominem perditum. numero 94. ibidem.
Fides radix est omnium bonorum. numero 18. 650.
Fides firmitas est charitatis, charitas autem robur fidei.nu.232. 688.
Fides sine operibus mortua est. numero 264. 697.
Fides deficit, vbi virtus deficit. numero 295. 701.
Fides non consistit solùm in oris confessione, sed præcipuè in assensu mentis. nu. 63. 852.
Filiæ pœnitentiæ, tenentur confessarios, à quibus solicitatæ sunt Inquisitoribus denunciare.nu.127. 866.
Filij hæreticorum, credentium, aliorumq; similium, sunt ipso iure inhabiles ad officia, & beneficia, & quando.nume. 201.202. & 205. 834.
Filij hæreticorum quare sint infames, & paternâ infamiâ affecti. n.202. 834.
Filij propter hæresim parentum efficiuntur sui iuris.nu.6. 46.
Filij ex iniquis parentibus nati, testes sunt nequitiæ aduersus eos.nu. 165. 827.
Filijs hæreticorum vetitum est eorum ritus ac sectas obseruare.nu.166. 827.
Filio in diuinis proprium est generari.num. 15. 355.
Filio patrem occidere licet oppugnantem patriam.nu.88. 782.
Filius negligens vindictam patris, hæreditate priuatur.nu.73. 781.
Filius denunciare tenetur proprium parentem hæreticum.nume. 83. 782.
Filius à patre plusquam pater à filio diligitur.nu.84. ibid.
Filius arcem custodiens pro Catholica fide, si patrem obsidentem occidit, manus suas Deo sanctas dicauit.nu.87. ibid.
Filius ob delictum patris infamis, si illum interimit seipsum in integrum restituit.nu.89. 783.
Filius talis præsumitur, qualis pater.numer. 56. 808.
Filius punitur ob delictum criminis læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, à patre commissum.nu.164. 827.
Filum stupeum in candela quid denotat. nu.33. 386.
Filum stupeum in candela fides est interna.nu.37. ibid.
Finis præcipit, dominatur, atque legem imponit. nu.36. 455.
Finis spiritualis potestatis est æterna felicitas.nu.39. ibid.
Finis naturalis cuiusque Reipublicæ sæcularis ordinatur ad finem supernaturalem Ecclesiæ.nu. 34. 487.
Finis temporalis subordinatur fini spirituali.nu.53. 492.
Finiti ad infinitum nulla est proportio. nu. 66. 431.
Fiscalis sancti Officij, quando debeat testes producere.nu.19. 577.
Fiscalis sancti Officij, quotannis petit edictum generale renouari & publicari, nu.20. ibid.
Fiscalis S.Officij, post interrogationem & tres primas audientias proponit accusationem, & quomodo.nu. 46. 582.
Fiscalis S.Officij quare institutus.n.15. 796.

Fiscalis S.Officij nomen, & gradus, quare in accusatione describatur. numero 29. 802.
Fiscalis S Officij ad pœnam talionis non se subscribit.nu.30. ibid.
Fiscalis S. Officij debet esse iurisperitus, & quare.nu.37. & 40. 804.
Fiscalis S.Officij tenetur ad ea, quæ accusator obligatur.nu.38. ibidem.
Fiscalis S.Officij, cuius conditionis & qualitas esse debet.nu.41. 805.
Fiscalis S.Officij caueat ne aliquē malitiosè accuset.nu.43. ibidem.
Fiscalis S Officij debet reos in scriptis, & propria voce accusare. nu.44. ibid.
Fiscalis S. Officij solos hæreticos accusat. nu.47. 806.
Fiscalis S. Officij in accusatione contra inquisitos de hæresi, quid superaddere debeat vltra clausulam illam [qui cùm esset Christianus.]nu.70. 811.
Fiscalis S.Officij quare in accusatione vtitur illis verbis [& speciatim laicum accuso.]nu.92. 815.
Fiscalis S.Officij debet in accusatione ponere locum ciuitatis, vbi commissa fuit hæresis, & quid de tempore. num. 93. & 95. 815.
Fiscalis S.Officij, quare in accusatione vtatur illis verbis [vel fecit tale quid hæreticum.nu.125. 821.
Flandriæ primus Inquisitor quis fuit.num. 1. 247.
Florentiæ Inquisitio quando instituta fuit. nu.1. 263.
Forma donationis factæ per Constantinum Magnum Imperatorem Ecclesiæ sanctæ.nu.45. 426.
Forma reuocandi grauamen. n.69. 603.
Forma edicti fidei.nu.43. 623.
Forma est ordinata series, rem ad substantiam reducens.nu.18. 797.
Forma accusationis seruanda à Promotore fiscali S.Officij.nu.21. 798.
Forma iuramēti de calumnia, vnde ortum habuit.nu.209. 834.
Franciscani fratres, quo tempore Officium S.Inquisitionis administrarunt.num. 3. & 4 pag.265 & nu. 2. 112.
F.Franciscus Ximenius S. R. E. Cardinal. & Archiep.Toletan. Inquisitor generalis fuit.nu.4. 159.
F. Franciscus Ximenius Archiep. Toletan.publicatio testium in Officio S.Inquisitionis ne fieret, pro virili parte defendit.nu.9. 276.
Franciscus Auila S.R.E. Cardinalis Inquisitor supremi Senatus sanctæ & generalis Inquisitionis fuit.nu.8. 148.
S. Franciscus Assisius, & S. Dominicus duo mundi lumina, quasi de cælo lapsi sunt, quo tempore Albigenses Ecclesiam vexabant.nu. 9. 293.
S.Franciscus Paulanus floruit eo tempore, quo Lutheri pestis serpere incepit. nu. 12. ibidem.
Fratricellorum hæresis euulsa.nu.22. 295.
Fratrum nomine Christiane, qui veniant appellandi.nu.29. 710.
Fredericus Imperator à filio suffocatus.numer.77. 317.
Fredericus I. quando coronatus Imperator fuit & à quo.nu.102. 469.
Fredericus II.ab Honorio Papa III.coronatur.nu.105. 470.
Fructus fidei referuntur.nu.12. 649.
Fugâ rei terminatur processus.num.42.43. 44.45. & 46. 599.
Fugiens è carcere S.Officij si nobilis est arctiùs custodiatur, si vilis flagelletur. nu.72. & 73. 587.
Fugiens è carcere S. Officij negligentiâ custodis, cum eo mitiùs agitur. numero 75. ibidem.
Fugientes citari & moneri debent.numero 61. 585.
Fugienti quomodo fit processus. numero 60. ibid.
[Fundamentum] multis modis sumitur. nu.33. 422.
Funes, in sacris pro peccatis dicuntur. num. 74. 391.
Funes maximè propriè pro hæresibus sumuntur in sacra Scriptura.n.75. ibid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Funis in tribunali S.Officij quid significat. nu.72. ibid.
Funis pœnitentibus, & pœnitentes videntibus terror est.nu.78. 392.

G

GALLIA Cisalpina multis erroribus erat infecta cùm Longobardorũ Rex Alboinus illam inuasit.nu. 12. 324.
Galliarum calamitas.nu. 36. 330.
Galliarum Regis imperium Hugonoti hæretici rebellantes nefariè detrectarũt. nu.40. 331.
Gallias innumerâ hæreticorum multitudine refertas Franci subiecerunt. numer.7. 324.
Galliæ inquisitio quãdo, & à quo instituta. nu.1.& 2. 245.
Galliæ cum rursus labente tempore in hæresim laberentur, à Northmannis ferro, ac flammis afflictæ.nu.8. 324.
Galliæ regnum Henricus Borbonius in miserabiles calamitates iniecit. numero 37. 330.
Galliæ in regno supra sexcenta monasteria euersa, & quinque sacerdotum millia mactata.nu.48. 332.
Gallus quidã se Christum profitens in frusta conciditur.nu.19. 311.
Garcia Loaysa Archiepiscopus Hispalensis Inquisitor exstitit generalis Hispaniarum.nu.9. 160.
Garcia Loaysa Archiepiscopus Toletanus, Inquisitor supremi Senatus sanctæ Generalis Inquisitionis exstitit. numero 8. 148.
F.Garcias Aura, & Bernardus de Pegnaforte Dominicani Inquisitores, gladijs hæreticorum occumbunt.nu.8. 109.
Gaspar Quiroga S.R.E.Cardinalis & Archiepiscopus Toletanus Inquisitor Generalis fuit Hispaniarum.n.13. 161.
F.Gaspar à Cordũba cõfessarius Serenissimi Hispaniarum Principis quædam de S.Officio meditatus. nu. 11. 277.
Generale Consilium.S. Inquisitionis in Hispania à quo, & quando institutum fuit num.1. 145.
Generalis Consilij. S. Inquisitionis munus quod sit.nu.2.& 3. ibid.
Generalis Inquisitio fieri nequit nisi præcedente edicto.n.39. 622.
Gensericus spectro exanimatus interijt. nu.80. 317.
Genuensis Inquisitio, quo tempore exercebatur, & quis fuit primus Inquisitor. nu.2. 265.
Georgius Podebrachius ærumnis confectus deceßit.nu.93. 319.
Geraldi Sagarelli hæresis exstirpata.nume. 19. 294.
Germaniæ inferioris calamitates. numero 47. 332.
Gesta, seu gerenda à non habente potestatem sunt nulla, tanquam gesta à priuato, & non habente iurisdictionem.numer.9. 520.
Gilimer Vltimus Rex Vandalorum, victus mittitur ad Imperatorem.numer. 84. 317.
Gladij à sinistris Crucis depositi in stemmatibus sanctæ Inquisitionis symbolum.nu.68. 374.
Gladium materialem summus Põtifex habet nutu, Imperator iussu.nu.22. 450.
Glossæ, Doctores, ac iura quibus Inquisitoribus licet constituere & facere vicarios, seu substitutos quomodo intelligenda. nume.25. 522.
Goa Indici Imperij caput. nu.4. 236.
Goam expugnauit Alburquetius, rei militaris peritißimus.nu.3. ibidem.
Goæ vrbis, & Insulæ Orientalis descriptio. nu.1. ibid.
Goæ crux reperta, indicat olim à Christianis habitatam.nu. 2. 236.
Goæ regio Iudæis referta.nu.6. ibid.
Goæ tribunal S. Inquisitionis collocatur. nu.7. ibidem.

Goæ

Goæ Inquisitorum nomenclatura. numero 8. ibid.
Godofredus Bullionus Hierosolimam cepit.nu 62. 316.
Goslarius quidam Manichæi errorem instaurans suspenditur. nu.20. 311.
Gotthi antiquitus loca, quæ sunt supra Germaniam, & Danubium occuparunt. nu.2. 323.
Gotthi Arrianâ tabe infecti suis sedibus expulsi fuerunt ab Hunnis. numero 4. ibid.
Gratia Dei, est radix omnis meriti.numer. 307. 704.
Græcia bonarum artium mater, nunc ignorationis caligine horret.nu 66. 337.
Græciæ vrbes non aliud iusiurandum à ciuibus exigebant, quàm de concordia conseruanda.nu.30. 286.
Græci ope nostrorum Asiam receperunt. n. 61. 316.
Græci ob hæresim imperio priuati fuerunt. nu.86. 466.
Græcis edocendis collegium erigit Romæ Gregorius XIII.nu.67. 337.
Græcorum omnes Episcopi illiterati & indocti.nu.68. ibid.
Gregorius Cyprius Patriarcha hæreticus, infeliciter è vita migrauit. numero 30. 312.
Gregorius XIII. sum. Pontifex collegium Romæ erexit Græcis edocendis. nume. 67. 337.
Gregorius Papa V. Germanis concessit, vt eligerent Regem Romanorum. nume. 78.84.& 88. 464.
Guadalupi Hieronymitani Inquisitores insignes Inquisitionis actus fecerũt. numer.11. 138.
Guidonis Lachæ hæresiarchæ ossa ex sepulchro eruta & combusta.nu.40. 299.
Guillelmæ fœminæ ossa aduста fuerunt.nu. 39. ibidem.
Guillelmi Cornelij hæretici ossa concremata.nu.38. 298.
Guillelmus Arnaldus Tolosæ Inquisitor ab hæreticis obtruncatur.nu.7. 109.
F. Guillelmus Costa Cathaloniæ Inquisitor. nu 17. 110.
Guillelmus de Mongriu in Archiepiscopatu Tarracon. Inquisitionem introduxit.nu.3. 177.
Guillelmus Comes Hollandiæ in regẽ Alemaniæ & Imperatorem coronatur. n. 107. 470.
Gunderius Rex hæreticus à dæmone vexatus interijt.nu.79. 317.

H

HELENA Constantini Imperatoris mater, crucem Christi inuenit.nu.19. 365.
Helenæ difficile dictũ explicatur. numero 12. 343.
Helias Inquisitor acerrimus exstitit iubens occidi 850.Prophetas.nu.44. 71.
Helias iubente Domino ob scelera Achab Regis Syriæ Azael vngit.n. 45. ibid.
Heliotropij symbolum ad Crucem. numero 61. 373.
Heluetiorũ Cantones Catholici paruâ manu Cantones hæreticos, tribus prælijs fuderunt.nu.33. 330.
Henricus III. Imperator Occidentalis Imperij, in summa calamitate deceßit.nu. 76. 317.
Henricus III. Rex Gallorum iusto Dei mucrone percussus interimitur. numero 91. 318.
Henricus VIII. Angliæ Rex hæreticus miserè deceßit.n. 97 & 98. 319.
Henricus Borbonius in miserabiles calamitates Franciæ regnum iniecit. numero 37. 330.
Henricus Borbonius ad fidem Catholicam conuertitur.nu.39. 331.
Henricus I. à Bened. Cto VIII sum. Pontifi. coronatus est.nu 94. 468.
Henricus quem Germani Regem appellant à Papa Nicolao in Imperatorem coronatus.nu.97. ibidem.

Henricus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Henricus IIII. Imperator Paschalis Papæ II. pedes osculatus est, & ab eo coronam accepit. nu. 99. 468.
Henricus V. fuit coronatus à Clemente III. summo Pontif. nu. 103. 469.
Heraclio Imperatore, Oriens variis hæresibus afflictabatur. nu. 13. 324.
Heraclioni Imperatori nasus præfectus, & imperium ereptum. numero 49. 315.
Heraclius Imperator hæreticus infelix moritur. nu. 48. *ibidem.*
Heredes instituì non possunt Pagani, nec Iudæi. nu. 104. 818.
Hæresiarcha seu dogmatizans propriè quis dicatur. nu. 134. & 135. 822.
Hæresiarcharum & Imperatorum hæreticorum infelix exitus, à nu. 7. *vsque ad* 107. 308.
Hæreses extinctæ fuerunt in Israel tempore Thola, & Iayr. nu. 94. 62.
Hæreses & errores Lutheri describuntur in Bulla Leonis Papæ X. nu. 7. 115.
Hæreses omnes temporum superiorum, ab hæreticis nostri temporis denuo excitantur. nu. 19. 325.
Hæreses Iouiniani multas libidines in vrbem Romam inuexerunt. numero 55. 333.
Hæreses & schismata orta sunt ob denegatam obedientiam summo Pontifici. nu. 19. 450.
Hæresi & hæretico nihil est detestabilius, nu. 13. 634.
Hæresim & impietatem continebant verba Heli dicentis, Dominus est, quod bonũ est in oculis suis faciat. num. 106.107. & 108. 63.
Hæresim quodammodo approbat, qui nouit hæreticum, nec eum denunciat. nu. 76. 781.
Hæresis ad hoc vt constituatur, non sufficit quem in fide errasse, sed scire quod approbauerit esse cõtra præceptum Dei & Ecclesiæ. nu. 11. 10.
Hæresis non est sine pertinacia. nu. 1. 11.
Hæresis perficitur dissensione intellectus, adiuncto consensu voluntatis. n. 12. 13.
Hæresis crimini Eua blasphemiam adiungit, cupiens esse sicut Deus. numero 1. 16.
Hæresis mente concipitur. nu. 11. 33.
Hæresis crimen punitura Deo multoties contra Israelitas hæreticos, & idololatras. à nu. 22. *vsque ad* 34. & *à nu.* 48. *vsque ad* 58. & *nu.* 68.71.73.80.81. 87.91.95. & 100. 55.
Hæresis & idololatria immedicabile malum est. nu. 102. 62.
Hæresis notâ inusti sunt Ophni & Phinees, propter accessum ad mulieres. nu. 109.110.111. & 112. 63.
Hæresis Lutheri damnata eiusque statua, & libri cremati. nu. 7. 113.
Hæresis suborta Compluri damnatur. numer. 6. 131.
Hæresis labes non solùm homines beatitudine priuat, sed etiam vitâ, honore, & bonis. nu. 6. 268.
Hæresis Geraldi Sagarelli exstirpata. numer. 19. 294.
Hæresis propè nulla fuit, quæ non habuerit fœminam adiutricem. nu. 21. 295.
Hæresis Beguinorum, & Bigardorum extincta. nu. 22. *ibid.*
Hæresis Fratricellorum euulsa. n. 23. *ibid.*
Hæresis & crimina Templariorum detecta. nu. 24. *ibidem.*
Hæresis non solùm hæresiarchis, sed Principibus, vrbibus, Prouincijs, Regnis, & nationibus desolationem & excidium affert. nu. 6. 308.
Hæresis extinguit lumen fidei. numero 30. 385.
Hæresis nõ est primum peccatum, sed pœna præcedentium peccatorum. numero 76. 391.
Hæresis orta non est aduersus Papæ potestatem per mille & quingentos annos à Christi natiuitate. nu. 59. 410.
Hæresis crimen est læsæ maiestatis diuinæ. nu. 33. 524.
Hæresis maius crimen quàm læsæ maiestatis humanæ crimen nu. 34. *ibidem.*
Hæresis nomen ante Christum non erat nomen infamiæ. nu. 1. 542.
Hæresis nomen hodie execrandum est. numer. 2. 543.
Hæresis tres etymologiæ traduntur. numero 3. *ibidem.*
Hæresis definitio seu descriptio. nu. 6. *ibid.*
Hæresis est error in intellectu. nu. 7. 544.
Hæresis est circa pertinencia ad fidem, vel contra determinationem Ecclesiæ de rebus ad fidem, vel ad mores attinentibus. nu. 13. *ibidem.*
Hæresis & secta quomodo destinguantur. nu. 16. 545.
Hæresis à schismate quomodo differat. numer. 18. *ibid.*
Hæresis ad errorem sic se habet, vt species ad genus. nu. 27. 546.
Hæresis præsumptio, quomodo sit consideranda. nu. 39. 549.
Hæresis diffinitiones plures traduntur. nu. 53. 552.
Hæresis cõsumatæ quæ sunt necessaria. nu. 54. *ibidem.*
Hæresis est Conciliis contradicere. numero 97. 565.
Hæresis incurritur ex verbis in ordinatè prolatis. nu. 114. 569.
Hæresis crimen non nisi quadraginta annis præscribitur. nu. 80. 587.
Hæresis crimen merè Ecclesiasticum est. nu. 82. *ibidem.*
Hæresis crimen cancer est, & venenum. nu 22. 617.
Hæresis & apostasia fidei, directè aduersantur. nu. 11. 632.
Hæresis plus nocet quam quodlibet aliud peccatum. num. 14. 633.
Hæresis crimen omnium est maximum. nu. 51. 731.
Hæresis crimẽ per confessionem rei probatur. nu. 80. 739.
Hæresis crimen, an præsumptionibus & indicijs probari possit. nu. 87. 741.
Hæresis crimen leuiores probationes, quàm alia crimina postulare falsum est. nu. 88. *ibidem.*
Hæresis non solùm est in Dei offensam, sed etiam in fidelium iniuriam n. 70. 780.
Hæresis publicum crimen est. n. 72. *ibid.*
Hæresis occulta denuncianda est. numero 82. 782.
Hæresis non dicitur in infideli. nu. 68. 810.
Hæresum dogmatistæ comburi æquissimum est. nu. 104. 63.
Hæresum est homines reddere penitus inhumanos. nu. 29. 330.
Hæresum diuersi modi. nu. 26. 546.
Hæretica, an dicatur propositio secundum se, nu. 28. & 34. *ibidem.*
Hæretica est propositio si dicatur à Christiano [Christus non est Deus] si à Iudæo Iudaica, si à Pagano Paganica. numero 32. 547.
Hæretica propositio quid sit. nu. 103. 566.
Hæreticas propositiones contra potestatem Papæ, Ioannes VVicleffij, & Ioannis Hus, damnauit Concilium Constantiense. nu. 23. 403.
Hæretici reconciliati tenentur habitellum, siue saccum benedictum, publicè gestare super vestes. nu. 5. 38.
Hæretici reconciliati quare vestibus pœnitentialibus induuntur. nu. 5. 40.
Hæretici separandi sunt ab Ecclesia, ne suo contagio fideles inficiant. nu. 11. 54.
Hæretici & idololatræ quibus comparantur. nu. 103. 63.
Hæretici olim à sententijs Inquisitorum appellabant. nu. 8. 123.
Hæretici per dulces sermones seducũt corda innocentium. nu. 39. 287.
Hæretici cum Catholicis in eadem republica pacificè viuere non possunt. num. 45. 288.
Hæretici qui Apostolorum nomen vsurpabant pœnitus extincti. nu. 18. 294.
Hæretici omnes sanctitatem & pietatem simulant. nu. 12. 302.
Hæretici cum oppugnantur, Deus pro nobis contra illos bellare solet. numero 109. 321.
Hæretici non solum religionem, sed etiam statum politicum euertunt. numero 1. 323.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæretici in suis sectis inconstantissimi sunt. nu. 21. 326.
Hæretici acerbissimo odio se inuicem prosequuntur. n. 22. ibid.
Hæretici in corpora Catholicorum immaniter grassantur. nu. 23. ibid.
Hæretici Catholicos exquisitis tormentis interimunt. nu. 24. ibidem.
Hæretici omnem humanitatem & rationem abiecisse videntur. nu. 50. 333.
Hæretici ipsam naturam corrumpunt. nu. 51. ibidem.
Hæretici pro virtutibus vitia vendicant. nu. 53. 333.
Hæretici Imperatores & Reges obscœni & libidinosi. num. 59. 334.
Hæretici infideles, ignaui, & imbelles. nu. 62. & 63. 335.
Hæretici literarum ignoratione laborant. nu. 64. 336.
Hæretici nostri temporis debacchantur in sum. Pontif. potestatem. nu. 55. 409.
Hæretici priùs petierunt sua dogmata à Sede Apostolica confirmari, quàm eius potestatem oppugnassent. nu. 72. 414.
Hæretici recentiores peruertunt sensus sacræ Scripturæ, & negant temporalem summi Pontificis potestatem. numero 73. ibidem.
Hæretici propriè qui dicantur. numero 5. 543.
Hæretici non fuerunt D. Cyprianus, D. Augustinus, & D. Hieronymus, & multi alij Doctores, qui multos protulerunt errores. num. 22. 23. & 24. 546.
Hæretici sub sanctitatis specie triplici coniecturâ dignosci possunt. nu. 49. 551.
Hæretici omnino occulti, an incurrant pœnas à iure impositas. nu. 116. 570.
Hæretici occulti secundum iurisperitos ipso iure sunt excommunicati. numero 117. ibidem.
Hæretici S. Officio per magnum odium calumniosè obiectant, quòd nullus ordo iuris in eo seruetur. num. 1. 572.
Hæretici veteratores, quando sunt in vinculis. num. 39. 581.
Hæretici vbique capi possunt. nu. 77. 587.
Hæretici propter inobedientiam eijciendi sunt per Inquisitores ab Ecclesia. numer. 18. 616.
Hæretici Archontici sacramenta & eorum virtutem despiciebant. numero 31. 654.
Hæretici abnegantes baptismi sacramẽtum qui fuerint. nu. 37. 655.
Hæretici nostri temporis sacramentũ confirmationis negant. nu. 49. 656.
Hæretici qui negarunt Eucharistiæ sacramentum, qui fuerunt. nu. 56. 657.
Hæretici quid negent circa sacramentum pœnitentiæ. nu. 65. 658.
Hæretici assimilantur apris, leonibus, & apibus. nu. 139. 669.
Hæretici similes sunt Sodomitis. numero 141. ibidem.
Hæretici omnes hæreses in luxuria collocant. nu. 144. 670.
Hæretici per luxuriam fideles illaqueare tentant. nu. 146. ibidem.
Hæretici in rebus fidei suæ rationi & voluntati innituntur. nu. 148. ibid.
Hæretici præcipuè blasphemant contra beatissimam Virginem Mariam. numero 152. 671.
Hæretici propter lucra temporalia, alios seducunt. nu. 188. 680.
Hæretici illuminati appetitu libidinis, & ambitione honoris, in plures errores inciderunt, & quæ mala inde nascantur. nu. 189. ibidem.
Hæretici illuminati quibus comparantur. à nu. 234. vsque ad nu. 240. 688.
Hæretici impij quicquid cogitant, ad carnis voluptatem faciunt, & dicuntur repleti omnibus defectibus mortalibus. nu. 142. & 143. 691.
Hæretici per fictam religionem, & sanctitatem decipiunt simplices. n. 257. 695.
Hæretici ferè semper fingunt se esse correctos, vt Catholicos decipiat. n. 90. 784.
Hæretici Ariani vt Catholicos opprimerent, finxerunt se ad fidem redijsse, nu. 91. ibid.

Hæretic,

Hæretici sub sanctitatis specie suos errores disseminant. nu. 140. 669.
Hæretici difficillimè resipiscunt. numero 92. ibidem.
Hæretici quamuis correcti sint interrogari debent ab Inquisitoribus. nu. 94. 784.
Hæretici in errore pertinaces seueriter puniuntur, curiæque sæculari traduntur. nu. 77. 812.
Hæretici quot modis conuincantur pertinaciæ, & malè sensisse, contra septem genera veritatum & articulos fidei, & quæ sint. nu. 89. 813.
Hæretici pertinaces ex quibus dignoscantur. nu. 124. 821.
Hæretici ob scandalum debent à communione fidelium reijci, & curiæ sæculari tradi. nu. 140. 823.
Hæretici credẽtes, receptatores, defensores, & fautores, ipso facto excommunicationis pœnam incurrunt. nu. 187. 831.
Hæretici non possunt absolui nisi à Papa, eiusque delegatis Inquisitoribus. num. 189. ibidem.
Hæretici propriè, reincorporati, qui dicantur. nu. 207. 834.
Hæreticis multa interdicuntur iure ciuili. nu. 43. 288.
Hæreticis omnibus familiare est, vt quamuis illiterati sint, scripturam sacram interpretentur. nu. 8. 301.
Hæreticis omnibus libido familiaris. num. 52. 333.
Hæreticis beneficium appellationis denegatur. nu. 58. 602.
Hæreticis ad Ecclesiam conuersis non denegantur sacramenta pœnitentiæ, & Eucharistiæ, extrema vnctio verò si. nu. 158. 826.
Hæretico denegantur, quæ reis quibuslibet alijs conceduntur. nume. 45. 582.
Hæretico sua confessio etiam sine testibus nocet. nu. 47. 583.
Hæreticos schismaticos, Chore, Datan, & Abiron, cum omni substantia & familia eorum absorbuit terra. numero 65. 59.
Hæreticos seuerè D. Dominicus punit. numer. 5. 99.
Hæreticos omnes, ac Arianos, & Manichæos, D. Antonius maximè detestabatur. nu. 40. 288
Hæreticos oppugnare, Deo gratissimum opus. nu. 108. 321.
Hæreticos reuelare, & Inquisitoribus obedire, omnes generaliter tenentur. num. 24. 635.
Hæreticos denunciare tenentur coram Inquisitoribus Reges & Principes. num. 40. 638.
Hæreticos nostri temporis, viuis coloribus describit Apostolus Iudas Thadæus. nu. 187. 680.
Hæreticos non esse denunciandos nisi correctione præmissâ quidam opinantur. nu. 30. & 31. 711.
Hæreticos Scriptura sacra comparat noxijs, & obscœnis animalibus. nu. 50. 731.
Hæreticos statim sub præcepto denunciare tenentur. nu. 52. ibidem.
Hæreticorum bona tribunal S. Officij fisco addicit. nu. 2. 45.
Hæreticorum bona quare confiscantur. numer. 4. ibidem.
Hæreticorum bona non publicantur nisi à tempore commissi delicti. nu. 5. 46.
Hæreticorum filios puniri pro patrum sceleribus constat ex sacra Scriptura. numer. 31. 71.
Hæreticorum pœnam ignem esse, apparet. nu. 13. 84.
Hæreticorũ pœnas Christus Dominus tanquam verus Inquisitor demonstrauit. nu. 24. ibidem.
Hæreticorum quorundam conspiratio contra sanctum Inquisitionis Officium. nu. 5. 218.
Hæreticorum multa millia in Archiducatu Austriæ concremata. nu. 17. 294.
Hæreticorum spiritus qualis sit. n. 2. 307.
Hæreticorum feritas Deo, Diuis, sacris omnibus, bellum infert. num. 25. 326.
Hæreticorum mores D. Hieronymus describit. nu. 56. 334.

Hæreti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæreticorum sectæ multæ inueniuntur, seque extollunt in fidem Catholicam. nu.91. 534.
Hæreticorum cautelæ vt iustitiæ illudant quæsunt.n.41. 581.
Hæreticorum ossa quare effodiuntur. num. 84. 588.
Hæreticorum finis præcipuus quis sit.num. 30. 654.
Hæreticorum malitia facilè percipitur.nu. 244. 691.
Hæreticorum pœna.nu. 114. 820.
Hæreticorum communicatio cum Catholicis interdicta est.nu.167. 827.
Hæreticorum societas, & familiaritas tanquam pestis fugienda.nu. 169. 828.
Hæreticus est, qui sciens & prudens, vel satis admonitus contrarium sequitur. nu.14. 10.
Hæreticus consens non est, qui paratus est opinioni cedere, & submittere se iudicio Ecclesiæ.nu.2. 11.
Hæreticus dicitur qui ob priuatos respectus nouam gignit opinionem contra Ecclesiam.nu.88. 434.
Hæreticus vt quis sit, debet esse baptizatus. nu.15. 545.
Hæreticus & Apostata quomodo distinguantur.nu.17. ibidem
Hæreticus formaliter dicitur, tenẽs opinionem veram & credens eam esse cõtra Catholicam veritatem.nu.20. 545.
Hæreticus formaliter non est, sed materialiter qui tenet opinionem falsam credens eam esse consonam orthodoxæ veritati.nu.21. 546.
Hæreticus non est, qui falsum asserit ignoranter.nu.25. ibidem.
Hæreticus nõ debet incorrigibilis iudicari, si semel tantùm fuerit admonitus. nu. 50. 551.
Hæreticus pertinax est, qui sciens contradicit vniuersalibus Conciliis, ritè ac rectè congregatis. num. 98. 565.
Hæreticus mentalis non potest se iudicare esse hæreticum.num. 115. 569.
Hæreticus occultus primò, & per se non incurrit excommunicationem. numero 119. 570.
Hæreticus occultus per accidens incurrit excommunicationem ipso iure.numer. 120. ibidem.
Hæreticus latitans verbaliter citatur.num. 71. 587.
Hæreticus probatur quis ex aliquâ ipsius scripturâ, vel librorum improbatorum lectione.nu.84. 740.
Hæreticus non facilè cognoscitur. numero 64. 778.
Hæreticus non est, qui errorem in intellectu non habet.nu.65. 779.
Hæreticus correctione reductus ad Ecclesiam denunciandus est. nu.90. 784.
Hæreticus in iubilæo, in quo hæresis non sit excepta absolui non potest. numero 107. 787.
Hæreticus est vniuersæ Christianæ Reipublicæ hostis pestifer, & exitiosus. num. 7. 794.
Hæreticus qualiter deprehendatur, an verbis, an verò factis. numero 87. & 108. 813.
Hæreticus quando ex factis deprehendatur, & quot modis dignoscatur. num. 90. 814.
Hæreticus secundum qualitatem verborum ab eo prolatorum censendus est. numero 118. 820.
Hæreticus suam impiam incredulitatem confitens, quomodo reconciliandus, & quâ pœnâ afficiendus.nu.152. 824.
Hæreticus eo ipso quòd hæresim committit, priuatur dominio bonorum suorũ. nu.198. 833.
Hæreticus formalis quis dicatur. numero 64. 852.
Hæreticus, nec suspectus de hæresi nemo debet iudicari ex materiali contemptu. nu.66. 853.
Hæreticum fuisse Caim post fratricidium num.7.9. & 10. 46.
Hæreticum prophanum, & simoniacum fuisse Esau probatur.nu 12. 47.
Hæreticum quid asserens ratione naturali, non est hæreticus, si se subijciat correctioni Ecclesiæ.nu.37. 423.
Hæreticum est negare libros canonicos. n. 90. 564.
Hæreticum est negare non solum ea quæ immediatè pertinent ad fidem, sed ea etiam quæ ex prioribus euidenter consequuntur.nu.91. ibid.
Hæreticum est ea, quæ sunt à Christo & Apostolis traditione recepta reijcere. nu.96. 565.
Hæreticum aliquem esse occultum, duobus modis intelligitur.nu.118. 570.
Hæreticum occultum qui nouit denunciare debet.nu.22. 709.
Hæreticum occultum accusari posse aliqui putant.nu. 28. 710.
[Hæreticum desita] Apostolici mandati interpretatio.nu.35. 712.
Hæreticum priuatum Episcopus ex Concilio Tridentino potest absoluere. numero 105. 786.
Hæreticum in foro publico nec Episcopus, nec vllus sacerdos potest absoluere.numer.106. ibidem.
Hæreticum factum quis confitens, si intentionem impiam neget, non est audiendus nu 85. 813.
Herodes Ascalonita Rex Iudæorum creatur.nu 45. 81.
Hetruriæ Inquisitio quando instituta fuit. nu.1. 263.
Hibernia, non constat habuisse Inquisitionem.nu.4. 248.
F.Hieronymus Romanus agens de principio delegatæ Inquisitionis hallucinatus est.nu. 5. 89.
Hieronymitani fratres Inquisitores insignes Inquisitionis actus fecerunt Guadalupi.nu.11. 138.
Hieronymus Manrique Episcopus Abulensis, Inquisitor Generalis fuit.nume. 14. 162.
Hieronymus à Manrique secundus naualium Inquisitor instituitur, multosque de hæresi conuictos punit.n.10. 226.
S.Hieronymus est regula fidei in constituendis libris canonicis.nu.83. 562.
Hildiris Rex hæreticus occiditur. numero 83. 317.
Hispaniarum Regna vberiores fructus percipiunt ex sancta Inquisitione. numer.41. 299.
Hispanias cùm ab hæreticis Priscillianistis conturbabantur Gothi subegerunt. nu.10. 324.
Hispaniæ in regnis sacrosancta Inquisitio, in maiori honore a Dynastis & Regibus habetur.nu.42. 299.
Historia de Monacho qui confessionem reuelauit ex Cassiano.nu.101. 785.
Holandiæ & Zelandiæ Inquisitio. numero 3. 247.
Homines obstinati æquiparantur Onagris. nu.219. 685.
Homines peccatum mortale contrahentes, iure diuino tenentur de illo pœnitentiam agere.nu. 82. 857.
Homini insunt duæ qualitates, altera naturalis, altera accidentalis, & quid vtraque sit.nu.54. 732.
Hominis animus ex loquelâ iudicatur. nu. 123. 821.
Hominis natura ex se nunquam inclinare potest ad actum carnalem malum. numer.86. 858.
Homo ad quid fuerit creatus.n.45. 456.
Homo aquâ diuinæ gratiæ irrigatus, grata opera Domino rèddit. numero 230. 688.
Homo quilibet in dubio præsumitur bonæ fidei, & viuere secundum legem. nu. 56. 733.
Homo bonus, & virtutibus plenus fuit creatus.nu.61. ibidem.
Homo in dubio præsumitur bonus, verificatur in homine baptizato, non autem in Iudæo.nu.62. 734.
Homo ex educatione præsumitur bonus, vel malus.nu. 57. 808.
Homo illud vult quod verbis explicat.num. 122. 821.
Honorij Imperatoris pietas. numero 110. 321.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hostes communes omnium vigilantia prosligandi.nu.19. 709.
Hugonoti hæretici rebellantes Galliarum regis imperium nefariè detrectarunt. nu.40. 331.
Hugonoti Turcarũ Imperatorẽ per literas incitant, ad bellum Christianis inferendum.nu.40. ibidem.
Hugonoti in Catholicam Reginam Angliæ Mariam conspirarunt. nu.42. 332.
Hugonoti in ducem Allobrogum Philibertum moliti sunt insidias.n.43. ibid.
Hunericus hæresiarcha effusis visceribus obijt.nu.81. 317.
Husitarum tempestate S. Bernardinus Senensis, & S.Vincentius Ferrer claruerunt.nu.11. 293.

I

IACOBVS Brutus hæreticus dogmatistes, in Sicilia viuus cõbustus.n.35.298.
Ianitores, seu porterij S. Inquisitionis regni Siciliæ cruce insigniti sunt.nu.5. 103.
Id etiam pro facto habetur, quod proximè faciendum est.nu.54. 848.
Idola in sacra Scriptura dolores appellantur.nu.82. 61.
Idola Ezechias Rex pius destruit. numero 102. 74.
Idololatra peruersissimus fuit Salomon.à n. 3.vsque ad nu.14. 68.
Idololatra fuit Ieroboam, & à Deo punitus. à nu.19.vsque ad 24. 69.
Idololatra fuit Abias, & à Deo interfectus.nu.25. 70.
Idololatra exstitit Nadas, & interfectus à Baasa.nu.29. & 30. 71.
Idololatra fuit Iehu Propheta, & à Baasa occisus.nu.33. ibid.
Idololatra sceleratissimus fuit Amri, & combustus.nu.38. & 39. ibidem.
Idololatra fuit Oseas, & deiectus à Salmanasare Rege.nu.93. 74.
Idololatra impius fuit Acham, & propter eius scelera occisus fuit filius eius, & centum viginti millia hominum, & ducenta millia mulierum.nume.100. & 101. ibidem.
Idololatra fuit Manasses ann.17. & exinde pœnituit, & a Deo exauditur.num. 106. & 107. 75.
Idololatra exstitit Amon filius Manasses, & à suis seruis occiditur.n.108. ibid.
Idololatra fuit Mathanias Rex. num.118. & 119. 76.
Idololatræ & hæretici fuerunt Israelitæ multoties.à nu.22.vsq; ad n.95. 57.
Idololatria primorum parentum in hoc maximè consistebat, quòd se homo Deum futurum existimarit.nu.3. 17.
Idololatria causa fuit vt Deus Iudæos infideles morsibus aspidum interficeret, n. 69. & 70. 59.
Idololatriâ suâ, vrbs Lais prima fuit quæ vniuersam Iudæam & Israelem corrupti.nu.78. 60.
Idololatria causa fuit amissionis libertatis, & captiuitatis Israel, post mortẽ Iosuæ & Iudæ.n.79. ibidem.
Idololatria & infidelitas quid parturiunt. nu.85. 61.
Idololatria in Israelitis extincta fuit toto tempore Samuelis.nu.113. 63.
Idololatria causa fuit, ob quam Deus suscitauit Eliam contra Achab.n.42. 71.
Idololatria fuit causa quod Elias orauerit, vt non plueret.nu.43. ibidem.
Idololatria causa fuit quod Deus castigauit Ierusalem per manus Rasim.n.99. 74.
Idololatria occasio fuit quod Nabuchodonosor Ægyptum vastauit, & Iudæos occidit.nu.127. 77.
Idololatriam à primis parentibus originem duxisse credidit Iustinus martyr. numer.2. 17.
Idololatriam dæmon disseminauit, faciens adorare simulacra, statuas, & alia.numer.1. 52.
Idololatriam renouauit Micheas ex tribu Ephraim.nu.75.76. & 77. 60.

Idololatriæ inuentor exstitit Nemrod, & à Deo tanquam hæreticus punitur.numer.2. 84.
Idololatriæ nouæ Aaron fuit autor.numer. 38. 57.
Idololatriæ crimen à Deo punitur priuatione propriæ libertatis, & bonorum omnium.nu.62. 58.
Idololatriæ crimen per manus filiorum Leui punitur.num.47. 57.
Idololatriæ causa Antiochus Rex Græcorum venit Ierosolimam, & multa millia ciuium trucidauit.nume.22. & 23. 79.
Idolorum impium cultorem Helam occidit Zamri seruus eius.nu.34. & 35. 71.
Idolum Ammonitarum dictum Moloch, quidam contendunt fuisse Mercurium. num.59. 58.
Iehu Inquisitoris munus exercuit contra Iachaem Regem, & regnauit in Samaria 28.annis.nu.73. & 74. 73.
Ierobóam regnauit in Israel annis 41. & fuit idololatra, & à Deo punitus.num. 19.20.21.22. & 23. 69.
P.Ignatij fundatoris Societatis Iesu, singularis affectus in S. Inquisitionis Officium.nu.3. 275.
P.Ignatius floruit eo tempore, quo pestis Lutheri serpere incepit.nu.12. 295.
Igni dæmones fugari docuit Pythagoras. nu.26. 385.
Ignis indicat diuinitatem. nu.35. 386.
Ignis est charitas.nu.39. ibidem.
Ignorantia nõ excusat in his, quæ quis scire tenetur, & errans ex ignarantia affectata, ex malitia præsumitur errare.n. 44. & 45. 550.
Ignorantia supinè non excusat ab hæresi. n. 46. & 48. ibidem.
Ignorantiâ probabili, quis errans circa fidem, si post legitimam admonitionem perseuerat, ab hæresi non excusatur. nu.47. ibidem.
Ignorantia iuris naturalis, & diuini neminem excusat.nu.146. 824.
Illuminati sacerdotes in oppido Leuenæ cõprehensi.nu.15. 3021
Illuminati ardore libidinis æstuantes tanquam febricitantes somniant deliciarũ fontes, nec possunt sitim extinguere.nu.201. 682.
Illuminati hæretici, quibus comparantur. à nu.234.vsque ad nu.240. 688.
Illustrium virorum, qui de sanctæ Inquisitionis Officio aut egregiè senserunt, aut præclarè locuti sunt nomenclatura. à nu.1.vsque ad 28. 273.
Imagines quomodo adorantur.nu.13. 14. 15. & 18. 344.
Imagines sunt termini genuflexionis, & prostrationis.nu.16. ibid.
Immensitas omnis facta in Ecclesiam, est mensura.nu.55. 430.
Immunitas cuiuslibet exceptionis cessat in crimine hæresis.nu.29. 636.
Imperator nullum superiorem recognoscit. nu.62. 431.
Imperator est dominus totius orbis.numero 70. ibid.
Imperator non posset legitimæ in terris Ecclesiæ.nu.84. 435.
Imperator in potestate temporali, nullum habet superiorem nisi Deum.secũdum iurisprudentes.nu.2. 440.
Imperator secundum iurisprudentes, habet immediatè suam iurisdictionẽ à Deo. nu.3. & 6. ibidem.
Imperator diuinitus consecutus est priuilegia suæ potestatis.secundum iurisperitos.num.7. 441.
Imperator secundum iurisprudentes vocatur dominus totius mundi, & tenet monarchiam.nu.15. 442.
Imperator habet exercitium temporalis iurisdictionis.nu.15. 449.
Imperator quando possit deponi. numero 126. 472.
Imperatorem non esse dominum totius mũdi probatur.nu.135. & 139. 511.
Imperatores multi aduersus hæreticos leges tulerunt, eâ mente vt Deus suum imperium conseruaret. numero 115. 322.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Imperatori intolerabili non priùs denegatur obedientia, quàm depositus fuerit. nu.45. 713.
Imperatoria potestas à Papa dimanat. nu. 10. 448.
Imperatoris iurisdictio subordinatur iurisdictioni Pontificis Romani.numero 14. 449.
Imperatorum sunt iura humana. numero 41. 490.
Imperio quæ prouinciæ non sunt subditæ. nu.72. 432.
Imperium approbat Ecclesia.nu.61. 451.
Imperium subditum est Ecclesiæ. numero 74. 432.
Imperium secundum iurisperitos antiquius est Pontificatu. nu.20. 442.
Imperiũ non fuit ante Ecclesiã.n.143.514.
Impietas est cõmunicare cum illis, qui propter commissa scelera à diuinis Officijs arcentur.num.37. 287.
Impietas perniciosa est Reipublicæ,omnium que interest religionem conseruari numer.23. 710.
Impij quomodo ambulent,& quibus ventis circumferantur.nu.217. 685.
Impijs regnantibus,regnat peccatum.num. 225. 687.
Impius constitutus in profundo nequit illuminari,& quare.num.193. 681.
Impossibilium nulla est obligatio.num. 51. pag.714.& nu.63. 778.
Improbo sua patria nocet.nu.43. 581.
Impubes non torquetur,& quare. numero 8. 592.
Impubes non abiurat, sed alijs afficitur pœnis,nisi doli capax sit.nu.16. 593.
Impubes quando & quomodo abiurabit. nu.17. ibidem.
Impubes in crimine hæresis & læsæ maiestatis testis audiri potest.nu. 50. 714.
Inclinatio naturalis appetitus sensitiui in bonum, hominis est.n.87. 859.
Incommoda quæ sequuntur,si nobiles regni Siciliæ prohibeantur esse familiares S. Officij.nu.28. 214.
Indulgentia trium annorum conceditur ijs,qui Inquisitoribus personaliter astiterint in negotio fidei, & eorum socijs & notarijs.nu.2. 105.
Indulgentiam trium annorum consequuntur,qui Inquisitoribus fauorem præstiterint,& quomodo intelligitur. nu.3. & 4. ibid.
Indulgentia dierum & annorum quando promulganda.nu.5. 106.
Indulgentia plenaria, & trium annorum quibus conceditur.nu.6.7.8.& 9. ibid.
Indulgentiam viginti, vel quadraginta dierum Inquisitores concedere possunt.numer.1. 105.
Indulgentiæ multæ cõcessæ sunt familiaribus, seu cruce-signatis sancti Officij à nu 10.vsq; ad 15. 106.
Indicia externa quæ animi pertinaciã produnt.nu.11. 13.
Indicia quando non sunt admodum vrgentia, rectè possunt suspiciones appellari. nu.103. 862.
Inductio ad libidinem in actu confessionis sacramentalis,vel proximè illi,an oriatur ex inclinatione naturæ deprauatæ, an vero ex contemptu sacramenti. numer.6. 843.
Infamans se ipsum, an faciat contra diuinum præceptum.nu.115. 749.
Infamatio proximi an sit prohibita iure diuino & humano.nu. 1. 755.
Infamatus de vno tantum crimine, an possit contra ipsum de alijs occultis procedi.nu.9. 756.
Infamia vnde oritur.nu.27. 760.
Infamiâ nullâ notantur,qui resipiscunt ex edicto Inquisitorum.nu.11. 43.
Infamia præcedens non requiritur ad Inquisitionem generalem,quæ fit in causa hæresis.num. 137. 539.
Infamia præcedere debet accusationem in omni crimine,præterquam in hæresi. nu.25. 710.
Infamia delicti necessaria est in causis tãquam accusator, vt in illis iudex procedat.nu.119. 750.
Infamiæ notam Lacedæmone à Lycurgo inditam desertoribus, eamque vestibus & barbâ attonsa significatã.n.3. 381.
Infamiæ notulas Caimo Deum infixisse.nu. 5. 382.
Infamiæ notulas ab Israele mutuatas. numer.4. ibid.
Inferior in superiorem non habet potestatẽ. nu.51. 408.
Infidelem Regem hæreticum, aut schismaticum, si velit Respublica sibi eligere, poterit Papa id impedire,& eum deponere & expellere à regno.num.95.& 96. 502.
Infideles Principes sunt verè principes, & supremi suorum regnorum.n.17. 484.
Infidelis Rex,si fiat Christianus non perdit dominium regni.nu.24. 485.
Infidelitas primorum parentum causa fuit quamobrem expulsi sint à Paradiso.nu. 17. 616.
Infidelitas & incredulitas Moysis, causa fuit eius mortis ante ingressum terræ promissionis.nume.63. 59.
Infirmitas & absentia iudicis delegati sunt iustæ causæ subdelegandi.n.56. 527.
Ingratus est erga Deum, qui eius hostem non denunciat.nu.75. 781.
Inhabilis ad obtinenda beneficia,non priuatur obtentis.nu.205. 834.
Initium colloquij serpentis cum muliere quod fuerit, & quibus verbis se in beneuolentiam insinuat.nu. 10. 4.
Innocentius III.summ. Pontif. instituit Inquisitionem delegatam. nu. 6. 89.
Innocentius III sum.Pontif S.Dominicum Inquisitorem creauit.nu. 14. 95.
Inquirendi potestas est à Christo Domino nostro,commissa D. Petro & eius successoribus. nu.1. 88.
Inquirendi potestas contra fidei noxios est annexa dignitati Episcopali. n.2. ibid.
Inquirendi munus contra hæreticos cur datum fuit Inquisitoribus.nu. 3. 89.
Inquisitio delegata, quo tempore inceperit Prateolus, & Fr. Hieronymus Romanus,de ea scribentes hallucinati fuêre. nu.4. & 5. ibid.
Inquisitio delegata ab Innocentio III. Pontif.Max.instituta fuit.nu.6. ibid.
Inquisitio in vrbe Roma duplex est.n.1.112
Inquisitio generalis in Castella, quando & a quo instituta fuerit, & quod sit eius munus.nu.1. 145.
Inquisitio ciuitatis Regiæ, quando in Toleti ciuitate fuit translata. numero 3. 169.
Inquisitio Balearium ab Inquisitione Comitatuũ Rosilionis, & Cæritaniæ diuiditur.nu.12. 179.
Inquisitio Neapolitana, quando instituta fuit.nu.1. 191.
Inquisitio regni Siciliæ ampliora habet priuilegia,quam aliæ Inquisitiones. à nu. 8.vsque ad 30. 197.
Inquisitio Triremium,quando & à quo instituta fuit.nu.1.& 2. 223.
Inquisitio Lusitaniæ, quando & à quo fuit instituta.nu.1. 226.
Inquisitio quæ est in Imperio Præsti Ioannis, quando principium habuit. numero 1. 237.
Inquisitio Mexicana, & eius iurisdictio amplissima.nu.4. 240.
Inquisitio Tholosæ, quo tẽpore perduravit. nu.6.& 7. 246.
Inquisitio regni Nauarræ,quando & à quo instituta, & exinde renouata. num.1. & 2. 244.
Inquisitio Poloniæ & Vngariæ,quando instituta.nu.1.& 2. 252.
Inquisitio olim fuit apud Dalmatiã,Bosnos, Ragusos, Croacos, & Istros.nu.1. ibid.
Inquisitio Armeniæ, Georgianæ, Græciæ, Tartariæ, Russiæ, ac duarum VValachiarum. nu.1. 253.
Inquisitio Florentiæ seu Hetruriæ, quando instituta fuit.nu.1. 263.
Inquisitio Marchæ Treuisanæ,ac Romaniolæ,quando principiũ habuit.nu.1. ibid.
Inquisitio Ducatus Spoleti à quo instituta. nu.3. 265.
Inquisitio plurimarum partium Italiæ describitur.nu.4. ibidem.
Inquisitio Veneta, quando & à quo erecta fuerit.nu.1. ibid.
Inquisitio à virgis fructum sperat, sin minus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nus arborem ſiccam in ignem mittunt. nu.19. 384.
*Inquiſitio quæ & quotuplex ſit.nu.*135.& 136. 538.
Inquiſitio ſpecialis quæ ſit,& an in ea procedatur abſq; infamia præcedenti. nu. 138. 539.
Inquiſitio ſecretò fieri debet.n.24. 578.
Inquiſitio generalis fieri nequit niſi præcedente edicto.nu.39. 622.
Inquiſitio duplex,generalis & ſpecialis nu. 5. 720.
Inquiſitio quomodo differat ab alijs iudicijs.nu 7. 721.
Inquiſitio alia generalis, alia ſpecialis, & quid vtraque ſit.nu.8. ibidem.
Inquiſitio nulla cenſetur, ſi ad ipſam non concurrunt plura requiſita.n.12. 722.
Inquiſitio vt debita ſit priùs conſtare debet de probatione corporis delicti ſaltim in genere,& quod ſit ſcelus commiſſum, num.13. ibid.
Inquiſitio quando cum ſola querela ſeu accuſatione fieri poſſit.num. 14. 723.
Inquiſitio ex conſuetudine indiſtinctè fieri poteſt ex ſolo officio nu. 16. ibidem.
Inquiſitio certa debet eſſe ſpecifica & clara.nu.17. 724.
*Inquiſitio vt ſit valida, Inquiſitor contra aliquẽ procedens,debet procedere cõtra delictum in ſpecie.nu.*18. ibidem.
*Inquiſitio vt dicatur ſpecifica debent in ea exprimi locus & tempus.nu.*19. ibid.
Inquiſitio formata abſq; indicijs præcedentibus,eſt ipſo iure nulla.nu. 21. ibid.
Inquiſitio non poteſt fieri bis cõtra aliquem ſuper eodem delicto.nu. 24. 725.
*Inquiſitio vt valida ſit fieri debet à competenti iudice.nu.*25. ibidem.
Inquiſitio regulariter non poteſt formari tranſactis 20. *annis, à die commiſſi criminis.num.*29. 726.
*Inquiſitio vt formari poſſit rei præſentiam de iure poſtulat.nu.*31. 727.
*Inquiſitio ex conſuetudine formari poteſt etiam contra abſentem,& non contumacem.num.*32. ibidem.
*Inquiſitio cui ſuperuenit qualitas aggrauans,euaneſcit, & noua ſubſequitur inquiſitio.nu.*33. 728.
*Inquiſitio vbi delictum non eſt pœnale formari non poteſt.nu.*34. ibidem.
*Inquiſitio fieri debet in forma debita & decenti,& quæ ſit illa.nu.*37. ibid.
*Inquiſitio ſuper criminibus grauibus eſt facienda.num.*38. ibidem.
Inquiſitio ſpecialis contra aliquem nõ præuiâ infamiâ,iniuſta eſt.nu. 53. 732.
Inquiſitio abſque infamiâ, an ſit iudicium temerarium, & quo iure prohibeatur. nu.2. 755.
*Inquiſitio ſpecialis ſine fama, an ſit contra ius naturale.nu.*3. 756.
Inquiſitio ſpecialis abſq; infamiâ, an plus noceat proximo,quam denũciatio Euãgelica, abſq; admonitione ſecreta. nu. 15. 757.
*Inquiſitio quot modis fieri poteſt.n.*31.761.
Inquiſitio alia eſt generalis,& alia ſpecialis.num. 32. ibidem.
*Inquiſitio abſque præuiâ infamiâ, non eſt prohibita iure diuino.nu.*33. ibid.
*Inquiſitio ſpecialis abſq; præuiâ infamiâ nõ eſt prohibita iure naturæ. n.*34. 761.
*Inquiſitio ſpecialis abſq; præuiâ infamiâ, ſolùm eſt prohibita iure humano poſitiuo.nu.*35. 762.
*Inquiſitio ſpecialis ne fieret abſque præuiâ infamiâ quis conſtituit.nu.*38. 763.
*Inquiſitio ſpecialis ſine infamiâ non eſt iudicium temerarium directè.n.*43.764.
Inquiſitionem Romæ à tempore Clementis IIII.vſq; ad tẽpora Pauli III.fuiſſe nullibi conſtat.num 5. 113.
*Inquiſitionẽ in Archiepiſcopatu Tarracon. quis introduxit. nu.*3. 177.
Inquiſitionem Ferdinandus Rex Catholicus non potuit Neapoli introducere.numero 5. 194.
*Inquiſitionẽ Siciliæ regni ex antiquioribus Eccleſiæ eſſe probatur.nu.*7. 197.
*Inquiſitionẽ Maioricæ ab Inquiſitione Roſſilionis,& Ceritaniæ,quis diuiſit.n.*2.217.
*Inquiſitionem Luſitaniæ alio modo introductam eſſe narratur. nu.*6. 228.
Inquiſitionem non fuiſſe conſtat in Anglia, Scotia,

*Scotia,& Hibernia.nume.*4. 247.
Inquiſitionem Germaniæ à Carolo Magno Imper. inſtitutam eſſe probatur.num. 1. 248.
*Inquiſitionem ex mandato Principis,ad petitionem partis debent præcedere indicia.nu.*22. 724.
Inquiſitionẽ debet præcedere fama. numero 23. 725.
*Inquiſitionem qualis fama præcedere debeat.nu.*35. 728.
*Inquiſitionem præcedere debet diffamatio delinquentis,& à quo principio deducatur.nu.*64. 735.
*Inquiſitionem omnino ſpecialem, infamia debet præcedere,tam delicti quam delinquentis.num.*133. 752.
*In Inquiſitione ſpeciali delicti generalis perſona,iudex licitè interrogat, teſtis verò non poteſt detegere reum nõ laborantem infamiâ.nu.*134. ibidem.
Inquiſitione factâ de edicto violato, eiecit Deus primos parentes à Paradiſo.num. 19. 719.
In Inquiſitione Generali non eſt neceſſaria expreſſio loci & temporis, neque in ea quæ ſit de crimine hæreſis, vel læſæ maieſtatis.num 20. 724.
*Inquiſitionis Officium quando Romæ à fratribus Franciſcanis adminiſtrabatur. nu.*2. 112.
*Inquiſitionis actus à Guillielmo Toloſano, plures Romæ habiti ſunt. n.*11. 125.
*Inquiſitionis dignitatem Cardinalium collegio Paulus III.aggregauit.n.*12.ibid.
*Inquiſitionis tribunal Romæ,quando erectũ fuit,& à quo.num.*14. ibid.
*Inquiſitionis Officium ante Regum Catholicorum tempora,in Caſtellæ & Legionis regna inductum fuiſſe probatur. num.*7. 132.
Inquiſitionis Officiũ per Reges Catholicos in Caſtella & Legione inſtauratur.nu. 12. ibid.
*Inquiſitionis ſtemmata, eius miſericordiam repræſentant.nu.*21. 155.
*Inquiſitionis Toleti inſtitutio, & de Inquiſitoribus, & officialibus eiuſdẽ nomenclatura à nu.*2.*vſq; ad* 9. 169.
Inquiſitionis regni Valentiæ inſtitutio.nu. 1.*vſq; ad* 6. 186.
*Inquiſitionis tribunal regni Siciliæ Panormi eſt.nu.*4. 196.
*Inquiſitionis tribunal in regno Siciliæ valde neceſſarium eſt.nu.*10. 199.
*Inquiſitionis Officium, quo tempore in Balearibus inſulis poſitum ſit.n.*1. 217.
*Inquiſitionis Sardiniæ inſtauratio.n.*4.219.
*Inquiſitionis Coimbræ inſtitutio. à num.*1. *vſq; ad* 5. 235.
*Inquiſitionis Goæ introductio, & Inquiſitorũ eiuſdẽ catalogus.n.*5.6.7.&8.236.
*Inquiſitionis Officiũ in Canaria,quo tẽpore inſtitutum ſit à n.*1.*vſq;* 15. 238.
*Inquiſitionis Officium in Perù Prouincia, reſidet Limæ.nu.*1. 240.
Inquiſitionis Galliæ inſtitutio. numero 1. *&* 2. 245.
*Inquiſitionis memoria antiqua fuit Cameraci,vulgò Cambray. n.*2. 247.
*Inquiſitionis Officium in Genuenſi Senatu, quãdo & à quo exercebatur.n.*2. 265.
*Inquiſitionis tribunal ad defenſionẽ,& propagationẽ fidei,& hæreſum exſtirpationem fuit erectum.nu.*2. 292.
*Inquiſitionis tribunal quâ cauſâ, & per quem inſtitutum fuit.nu.*3. ibid.
*Inquiſitionis auxilio multæ hæreſes radicitus ſunt exſtirpatæ.nu.*13. 294.
*Inquiſitionis quidam habitum nigrũ cum barbæ tonſione pœnitẽtibus admiſcent. nu.*64. 390.
*Inquiſitioni Generali quæ ſit in cauſa hæreſis, non requiritur infamia præcedens.nu.*137. 539.
*Inquiſitionis multiplex acceptio.n.*1. 719.
*Inquiſitionis definitio quæ traditur ab Hoſtienſe, tanquam imperfecta reijcitur.nu.*2. 719.
*Inquiſitionis vera & exacta definitio,ſingulariũq; eius partiũ declaratio.n.*3.ibid.
Inquiſitionis finis,quis & qualis ſit.numero 4. 720.
*Inquiſitionis variæ circunſtantiæ.n.*6. 721.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inquisitionis via procedendi contra delinquentes duplex est & receptissima. nu.9. ibidem.
Inquisitionis generalis, & specialis, quis vtriusque finis.nu.10. 722.
Inquisitionis generalis propria significatio, attinens ad institutum Inquisitorum. nu.11. ibid.
Inquisitionis remedium,quia extraordinarium est, eget accusatore. numero 15. 723.
Inquisitionum Lombardiæ descriptio.à nu. 1.vsque ad nu.20. 254.
Inquisitor primus Deus, ad institutionem processus contra primos parentes se accingit.nu.1. 27.
Inquisitor acerrimus fuit Abraham cõtra Chaldæos.num.4. 53.
Inquisitor primus Deus,officio functus est contra Sodomitas.nu.7.& 8. ibid.
Inquisitor fuit Iacob Patriarcha domesticis suis præcipiens, vt Deos alienos abijcerent,& alia faciens à nu. 17. vsq; ad nu.21. 54.
Inquisitor primus Deus multoties officio vsus est contra Israelitas in hæreses,& idololatras prolapsos à nu.22. vsque ad 34.& à num.48. vsque ad 58. & 68. 71. 73. 80. 81. 87. 91. 95. & 100. 55.& 56.
Inquisitor exstitit Deus contra idololatras, per manus filiorum Leui castigans eos. nu.47. ibidem.
Inquisitor fuit Deus contra Chore, Datan, & Abiron.nu.65. 59.
Inquisitor Abimelech fuit, vrbem Sichem diruens,& Baal cum mille hominibus comburens.nu.92. 62.
Inquisitor fuit Deus contra Ophni,& Phinees filios Heli, propter accessum ad mulieres, quæ obseruabant ad Ostium tabernaculi.numer.109. 110.111. & 112. 63.
Inquisitor exstitit Saul Rex, auferens Magos, hariolos & eos qui Pythones habebant in ventre.nu. 115. ibid.
Inquisitor acerrimus fuit Dauid Rex comburens Philistiæorum Deos.nu.1. 68.
Inquisitor fuit Deus contra Salomonem, propter eius hæreses & idololatrias à nu.3. vsque ad 14. 68.
Inquisitor exstitit Asa, qui destruit vniuersas idolorum statuas.numer 26.& 27. 70.
Inquisitor Zamri fuit interficiens omnem domum,& cognationem Baasæ.nume. 36. 71.
Inquisitor acerrimus exstitit Helias iubens apprehendi octingẽtos & quinquaginta Prophetas & occidi.nu. 44. ibid.
Inquisitor fuit Iosaphat,Idola & dæmoniorum lucos destruens. nu.48. ibid.
Inquisitor Elias visus fuit Epistolã ad Ioram mittens, annuntians propter idololatriam & fratricidium, eius domum & regnum diripiendum.numero 69. 72.
Inquisitor fuit Iehu cõtra Ioacham Regem. nume.73. 73.
Inquisitor exstitit Iosias filius Amon, templum Ierusalem & Iudæam ab idolis mundans.nume.109.& 110. 75.
Inquisitor Nabuchodonosor Rex Babyloniæ fuit contra Eliachim hæreticum, ac contra Ægyptum & Iudæos, propter idololatriam.à numer. 115. vsque ad 127. ibid.
Inquisitor similiter exstitit Nabuchodonosor,in transmigratione Babylonis, qui post miraculum fornacis edictum publicauit.nu. 1. 78.
Inquisitor Cyrus Rex Persarum fuit, qui post Darij Medi mortem edictum publicauit, & concessit Iudæis licentiam redeundi in Iudæam.nu.2. ibidem.
Inquisitor Esdras acerrimus exstitit, audiens Iudæos ducentes vxores idololatras.scidit vestes suas, & populum ad pœnitentiam induxit ac edictum legis Domini in templo promulgauit.nume. 5.& 7. ibidem.
Inquisitor fuit Mathathias sacerdos, cum quinque filijs suis,qui pro lege Domini multa fecit.nu.26.28.& 29. 80.

Inquisitor

Inquisitor Iudas Machabæus Princeps & Pontifex Iudæorum fuit impios trucidans.nu.30.31.32.& 34. 80
Inquisitor fuit Ionathas, qui Azotum & templum Dagon succendit.num.35.& 36. 81.
Inquisitor exstitit Ioãnes Hircanus diruẽs templum montis Gerizim, & alia faciens.nu. 37. ibid.
Inquisitor Primus legis Euangelicæ fuit Christus Dominus noster.num.1.4.10. 16.18.19.& 20. 83.
Inquisitor nouæ legis fuit Ioannes Baptista, & quomodo. numero 7. 8. 9. & 11. 83.& 84.
Inquisitor exstitit Paulus Apostolus, & quando.num.26.28.& 29. 86.
Inquisitor Ioannes Apostolus & Euangelista fuit scribens Euangelium Christi contra Cerinthum, & Marcionem hæreticos. & nu.30. 87.
Inquisitor fidei Petrus Apostolus fuit, cum Ananiam & eius vxorem verbo enecauit.nu.27. 86.
Inquisitor primus generalis fuit B.Dominicus fundator ordinis Predicatorum n. 1.2.& 3. 95.
Inquisitor generalis Romæ fuit Cardinalis Caietanus,ac etiam Cardinalis Latinus. nu.9.& 10. 124.
Inquisitor generalis Romæ fuit Fr.Michael Guislerius, qui postea fuit Papa Pius V num.17. 125.
Inquisitor generalis in Hispania, nullus fuit ante Catholicos Reges. numero 10. 132.
Inquisitor generalis Fr. Thomas à Turrecremata fuit primus in ditionibus Hispaniæ.nu.13. 133.
Inquisitor generalis à Rege creatur, & à Papa confirmatur.nu.9.& 10. 147.
Inquisitor generalis nominat Consiliarios Inquisitores Prouinciales aliosq; ministros & officiales S Officij.n.11.150
Inquisitor generalis & Cõsilium generale, quâ ratione erecti & creati fuerint. num.12.& 13. 151.
Inquisitor generalis & non alius cognoscit de causis appellationum, ab Inquisitoribus interpositarum.nu.14. ibid.
Inquisitor generalis qualis esse debeat, & eius misericordia quomodo pensanda sit.nu.15.& 16. 151.
Inquisitor generalis Aragoniæ fuit Ioannes Episcopus Vicenensis. numero 14. 179.
Inquisitor generalis Aragoniæ, Nauarræ, & Castellæ, fuit Adrianus Episcopus Dertusensis, qui postea electus fuit summ.Pontif.nu.6.pag.160.& nume. 16.& 17. 180.
Inquisitor generalis Tarraconæ, cum multis conuocatis de componendis rebus fidei deliberat.nu.18. ibid.
Inquisitor generalis Castellæ, potestatem creandi Inquisitores in regno Valentiæ à summo Pontific.accepit. numero 4. 187.
Inquisitor Neapoli creatur Petrus Belforatus Archiepiscopus Messanensis,ab Inquisitore generali Castellæ. numero 2. 191.
Inquisitor quidam regni Siciliæ reprehensus est.nu.6. 196.
Inquisitor generalis Hispaniæ eligit Inquisitorem Triremium.num.5. 226.
Inquisitor Triremium,& Naualium, præsidet in omnibus tribunalibus.numero 6. ibid.
Inquisitor generalis in Lusitania fuit Infans Henricus.nu.9. 233.
Inquisitor generalis in Lusitania similiter fuit Albertus Archidux Austriæ.nu. 10. ibid.
Inquisitor generalis super nominatione,& deputatione Inquisitorum,solum præstat nudum ministerium.n. 38. 525.
Inquisitor generalis in nominandis, seu subdelegãdis Inquisitoribus est quoddã organũ,quo mediante, eius vox transfertur ad delegatum, imo est viua vox absentis.nu.39. ibidem.
Inquisitor generalis licet possit remouere Inquisitores ab officio, iurisdictio tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

men eorum non est ab eo.nu.52. 526.
Inquisitor ob infirmitatem temporalem potest Vicarium, seu Commissarium sibi substituere conferens ei plenarie vices suas.nu.55. 527.
Inquisitor liberatus à morbo potest subdelegatam iurisdictionem reuocare, numer.57. 527.
Inquisitor ob perpetuam infirmitatem potest remoueri, quod idem est in sene. nu.58. ibid.
Inquisitor generalis potest punire Inquisitores ob delicta ab eis commissa. num. 70. 530.
Inquisitor repræsentat rempublicam, & partem offensam.nu.113. 536.
Inquisitor processum hæreticũ explicat coram ordinario, & conuocatis consultoribus.nu.55. 584.
Inquisitor vnus cùm nouit secretò aliquem hæreticum, potest illum consocio Inquisitori denunciare, vt contra illum procedat.nu.96. 744.
Inquisitor in rebus dubijs, quæ considerare debeat.nu.62. 809.
Inquisitores Dei formulas sequuntur. numer.1. 30.
Inquisitores per se ipsos, & non per mediam personam tenentur reos interrogare.n. 13. 33.
Inquisitores & officiales S.Officij tenentur sub pœna peccati mortalis seruare secretum.nu.19. 34.
Inquisitores secretum indicunt consultoribus S.Officij.num.20. 36.
Inquisitores qui extra casus à iure concessos secreta detegunt, peccant mortaliter.num.21. ibidem.
Inquisitores reuelantes secretum in causis fidei, extra ordinem puniri possunt.nu. 23. ibidem.
Inquisitores exemplo Dei hæreticos reconciliatos saccis induunt. num.4. 38.
Inquisitores iure communi, an possint moderare tempus sacci benedicti.numero 6. ibidem.
Inquisitores dum visitant, renouari iubent effigies obscuratas reconciliatorum & damnatorum.num.10. 43.
Inquisitores Ordinarij iure diuino fuerunt Episcopi, qui successerunt Apostolis. nu.31. 87.
Inquisitoribus cur datum fuit munus inquirendi contra hæreticos.nu.3. 89.
Inquisitores concedere possunt indulgentiam viginti vel quadraginta dierum. nu.1. 105.
Inquisitores pro sancti Officij negotijs laborantes indulgentiam plenariam consequuntur.nu.16 107.
Inquisitores qui in officio obeundo è vita discesserint, Indulgentiam plenariam consequuntur.nu.17. 107.
Inquisitores multi ex ordine D. Dominici pro fide tuenda trucidantur.a nume.3. vsque 30. 108.
Inquisitores Cardinales, quando Romæ ad negotia fidei congregantur. numero 13. 125.
Inquisitores Cardinales quatuor Romæ tẽpore Pauli III.sum.Pontific. creantur. nu.15. 125.
Inquisitores Cardinales Romæ anno 1553. sex fuerunt.nu.6. 126.
Inquisitores Cardinales plures Romæ creati sunt.nu.18. ibidem.
Inquisitores Cardinales Romæ Pius Papa V.ad quaternarium reduxit. numero 19. ibidem.
Inquisitores Cardinales sex fuerunt Romæ, tempore Gregor.XIII. Sum. Pontific. num.21. 127.
Inquisitores Cardinales Romæ octo fuerũt, tempore Sixti V. Pontific. Max.num. 22. ibidem.
Inquisitores Cardinales decem Romæ fuerunt, tempore Clementis VIII. summ. Pontif.nu.23. ibidem.
Inquisitores creati sunt per vniuersas mũdi partes, tempore Clementis V. numero 1. 131.
Inquisitores nominarunt Reges Catholici facultate sibi concessa, & à Summo Pont.confirmantur.n. 5 & 6. 136.

Inquisitores septem Dominicanos creauit Sixtus Papa IIII.num.7. ibid.
Inquisitores quando primum edictum gratiæ in Hispania promulgarunt.numer. 8. ibidem.
Inquisitores Hieronymiani insignes Inquisitionis actus fecerunt Guadalupi. nu. 11. 138.
Inquisitores regni Aragoniæ, quando Inquisitori supremo regni Castellæ subierunt.numero 13. pag. 179.& numero 10. 138.
Inquisitores Hispali cum Inquisitore Generali, conuencrunt iussu Catholicorum Regum.num.16. 143.
Inquisitores ac alij ministri, quot sint in Cõciliogenerali.nu.8. 147.
Inquisitores generales in regno Aragoniæ qui fuerunt.nu.11. 179.
Inquisitores duos Leo Papa X. creauit in regnis Nauarræ & Aragoniæ.numer. 15. ibidem.
Inquisitores Aragoniæ & Cathaloniæ olim sanctum Officium Valentiæ exercebant.nu.1. 186.
Inquisitores regni Siciliæ ex speciali priuilegio, cognoscere possunt de vsurarum causis.nu.29. 215.
Inquisitores Triremium qui fuerunt. n. 9. 10.& 11. 226.
Inquisitores Mexici actus fidei celeberrimos celebrant. à numer. 7. vsque ad 16. 241.
Inquisitores quamplurimi Galliæ martyrij gloriam consequuntur.numer.3. & 4. & 5. 245.
Inquisitores Lutetiæ Parisiorum fuerunt, & quando.nu.8. 246.
Inquisitores habuit Rhemensis prouincia. nu.9. ibidem.
Inquisitores fuisse probatur in Pedamontana prouincia & Sabaudia.nu.11. ibid.
Inquisitores fuisse constat in Holandia & Zelandia.nu.3. 247.
Inquisitores, quos vt infames condemnant, nunquam ad honores ascendunt. numer.4. 268.
Inquisitores plures pro fide tuenda martyrij lauream sunt consecuti.nu.8. 269.
Inquisitores hæreticos puniunt, non vt eos perdant, sed vt conuertantur & viuant.nu.13. ibidem.
Inquisitores plusquam quadraginta Cardinales effecti sunt.nu.18. 271.
Inquisitores ex Imperatoris & Regis familia, exstiterunt duo & quinq; summi Pontifices.num.19. 272.
Inquisitores fidei maximis ornamentis & honoribus, ab omnibus afficiendi sunt. num. 21. ibidem.
Inquisitores quasi quædam vigiliæ sunt cũctis in locis constitutæ, vt Christianis dies semper clarus illucescat. numero 22. ibidem.
Inquisitores sunt delegati Apostolici.num. 50. 361.
Inquisitores in omnibus fidei actibus cruce vtuntur.nu.32. 367.
Inquisitores quare crucem viridem in stemmatibus sanctæ Inquisitionis apponãt. nu.33. ibidem.
Inquisitores viridem crucem elegerunt non sine magno spiritus sancti consilio.nu. 39. 369.
Inquisitores quomodo vitam fidei conseruare studeant.nu.58.& 59. 373.
Inquisitores recipiunt benignè verè pœnitentes, proteruos verò puniunt seuerè. nu.72. 376.
Inquisitores non desiderant perditionem hominum, sed correctionem. numero 73. ibid.
Inquisitores hæreticæ prauitatis zelo tutandi Ecclesiam, aptissimè pro crucis titulo in stemmatibus verbis Psal. 73. vtuntur.num.84. 378.
Inquisitores, nec quilibet alius procedere contra Papam hæreticum possunt. numer.50. 408.
Inquisitores nominati ab Inquisitore generali in ditionibus Hispaniarum, an sint subdelegati, & similiter possint vices suas alteri committere.num.1.15. & 26. 519.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inquisitores qui à Principe delegati dicuntur, non possunt eorum Vicarijs, seu Commissarijs dare facultatem, vt iterum subdelegent.nu.6. 520.
Inquisitores Apostolici, an dicantur delegati ad vniuersitatem causarum.num. 10. ibidem.
Inquisitores ad aliam prouinciam deputati, possunt alium in suum locum substituere, qui substitutus Vicarius seu Cõmissarius vocatur.nu. 19. 521.
Inquisitores à quocumque eligantur semper ab Apostolica sede habent autoritatem immediatè.nu.22. 522.
Inquisitores deputati censentur esse delegati à Papa immediatè, & non subdelegati ab Inquisitore generali. nu. 37. 524.
Inquisitores electi seu deputati, ex vi potestatis attributæ à Papa Inquisitori generali, censentur autoritate summi Pontificis electi, seu deputati.nu.47. 525.
Inquisitores à quocumque delegentur, seu nominentur, semper sunt delegati à Papa, & ab eo accipiũt iurisdictionem & potestatem.nu. 47. ibidem.
Inquisitores possunt facere commissarios, quos vicarios, seu substitutos appellamus.num.51. 526.
Inquisitores quibus ex causis remoueri possint ab officio.num.54. ibidem.
Inquisitores qui sint in officio cõfirmandi, quamuis ipsi recusent, & de eorum qualitatibus.nu.59. 527.
Inquisitores imperiti omnino remouendi sunt.nu.60. ibidem.
Inquisitores ob negligentiam remouendi sunt.nu.62. ibidem.
Inquisitores ob iniquitatem remoueri possunt.nu.66. ibidem.
Inquisitores, an possint recipere esculenta, & poculenta.n.69. 528.
Inquisitores possunt committere potestatem quam habent Commissarijs. numero 71. 531.
Inquisitores, an sint iudices necessarij in causa hæresis, possintque hæreticos condemnare, & qua causa instituti fuerint.nu.96.100.& 107. 534.
Inquisitores & Episcopi, an sint iudices in solidum in causa hæresis.nu. 97. ibid.
Inquisitores quam potestatem habent. num. 102. 535.
Inquisitores sunt deputati à sede Apostolica, & specialiter in causa hæresis constituti, præsuntque in vnaquaque prouincia.nu. 107. ibidem.
Inquisitores sunt maiores quolibet ordinario.nu.108. 536.
Inquisitores habent autoritatem illius, à quo destinati sunt, eiusque locum obtinent.nu.110. ibidem.
Inquisitores in causa hæresis habent maiorem, fortiorem ac meliorem iurisdictionem quàm Episcopi.nu.111. ibid.
Inquisitores censentur præcipua pars corporis prouinciæ sibi creditæ. numero 112. ibidem.
Inquisitores regni Siciliæ tanquam Apostolicæ sedis, & Regiæ maiestatis delegati in omnes actus, vtramque personam induunt.nu.114.& 121. ibid.
Inquisitores habent autoritatem & iurisdictionem etiam in exemptos. numero 117. 537.
Inquisitores regni Siciliæ sunt iudices ordinarij, & cum eis concurrunt, ordinariamque potestatem habent.num.118. 120.122.133.154. ibidem.
Inquisitores regni Siciliæ possunt tractare causas laicorum.n. 119.& 134. ibid.
Inquisitores regni Siciliæ possunt iurisdictionem in laicos Regi subditos in terris Regis exercere, & quare.numero 121. ibid.
Inquisitores in exsequẽdis sentẽtijs possunt Regiam, & Põtificiam iurisdictionem in subditos Regi & Pontifici exercere. nu.123. ibidem.
Inquisitores reperientes se in quasi possessione præcipiendi, in ea manutenendi sunt, & non spoliandi.nu.130. 538.
Inquisitores possunt suam potestatem, & præeminentiam etiam armata familia defendere.nu.131. ibid.

Inquisito-

Inquisitores semel iudices ordinarij & competenter appprobati, non possunt in posterum recusari.n.132. ibid.
Inquisitores ob indicia & verisimiles suspiciones, possunt exercere specialem inquisitionem nullâ præcedẽte infamiâ nu.139. 539.
Inquisitores non debent præsumptionibus credere, magis quàm leges ipsæ credunt.nu.41. 550.
Inquisitores non possunt ad iudicandum moueri ex propria conscientia, sed ex allegatis & probatis.nu.42. ibidem.
Inquisitores omnia priùs tentare debẽt ad hæretici emendationem, quàm ipsum tanquam incorrigibilem sæculari brachio tradant.nu.51. 551.
Inquisitores delegationis suæ literas exhibere debent primis potestatibus.numer. 2. 573.
Inquisitores clerum & populum cùm primum ad aliquam ciuitatem accedunt præconio conuocare debent. numero 2. ibid.
Inquisitores iuramentum exigunt à populo & clero conuocatis de conseruanda, & protegenda fide Catholica. numero 4. ibidem.
Inquisitores cùm prouinciam visitant, Generale edictum proponunt ad hæreses detegendas.nu.18. 577.
Inquisitores testes quosuis possunt cogere ad deponendum.nu.21. ibidem.
Inquisitores non debent diu reos carceribus detinere.nu.36. 580.
Inquisitores iudicis virtutes excitent, monẽdo aut interrogando hæreticum. nu. 40. 581.
Inquisitores si non conueniunt super decreto, res ad supremum mittitur Senatũ. nu.32. 579.
Inquisitores modesti, pij & circumspecti esse debent.num.42. 581.
Inquisitores patres reorum sunt. numero 54. 584.
Inquisitores eniti debent, vt relapsi resipiscant.n.35. 597.
Inquisitores examinare debent testes super reprobatione proposita à reo numero 53. 601.
Inquisitores an possint recusari, & recusatio quid sit.nu. 54. 601.
Inquisitores qui eligendi sint.nu. 55. ibid.
Inquisitores possunt edictum fidei constituere iure diuino, probaturque ex sacra scriptura multipliciter, & iure canonico & ciuili.nu.5.6.& 8. 612.
Inquisitores non debent esse negligentes in punitione hæreticorum.nu.14. 616.
Inquisitores edicta fidei possunt constituere & publicare.nu.35. 621.
Inquisitores posse edicta constituere probatur plurimis diplomatibus sum. Pontific.nu.37. ibidem.
Inquisitores posse edicta constituere rationibus probatur.nu.38. 622.
Inquisitores possunt iudicare & punire hæreticos.nu.41. ibidem.
Inquisitores propositionem dubiam inter viros doctos & Catholicos non possunt constituere hæreticã, vel facere illam de fide.nu. 42. ibidem.
Inquisitores vigiles & custodes sunt fidei Christianæ.num.12. 632.
Inquisitoribus obedire omnes generaliter tenentur.num.24. 635.
Inquisitores contra quoscunque hæreticos procedere possunt.nu. 30. 636.
Inquisitores solum in causis fidei cognoscere possunt.nu.31. ibid.
Inquisitores ad quid tenentur post denunciationem rei.nu.35. 637.
Inquisitores igni tradunt hæreticorum libros.nu.248. 692.
Inquisitores in edicto fidei exhortantur cunctos fideles ad vnitatem viuæ fidei. nu.294. 701.
Inquisitores sunt delegati à sum. Pontifice. num. 1. 707.
Inquisitores regni Siciliæ omnimodam iurisdictionem habent in suos subditos. nu.28. 726.
Inquisitores, an possint inquirere in prouincia sibi credita, super crimine, vel criminoso

Universidad de Deusto
Biblioteca

criminoso occulto.nu.39. ibidem.
Inquisitores possunt procedere ad inquirenda crimina occulta nu.46. 731.
Inquisitores sunt iudices delegati à Papa. nu.47. ibidem.
Inquisitores iure Pontificio iurisdictionem plenam habent in omnes hæreticos.nu. 48. ibidem.
Inquisitores non possunt inquirere absque infamia rumore, aut clamore numero 65. 735.
Inquisitores non solum in delictis occultis, verum nec in publicis possunt contra aliquem absque infamia procedere. nu.66. ibidem.
Inquisitores ex suspicione vel indicio an possint procedere specialiter contra aliquem. nu.86. 741.
Inquisitores an ex solo libello porrecto sine inscriptione possint procedere. numer. 91. 742.
Inquisitores in hæresis crimine propter suspiciones verisimiles nũ precedente infamiâ possunt contra denunciatum in libello inquirere.nu.92. 743.
Inquisitores magnâ prudentiâ vti debent cum libellos ad se transmittunt testes, de crimine continentes, & quomodo illos debeant examinare.nu. 94.744.
Inquisitores contra hæreticum occultum, quomodo procedere possint.n.95. ibid.
Inquisitores an possint ex cõsuetudine vniuersali procedere contra reum, absque præiudicio infamiæ si constat de delicto. n. 103. 746.
Inquisitores quare Reuerendissimatus titulo afficiantur.nu.23. 800.
Inquisitores Summi Pontificis locum tenent, eiusque personam representant. nu.24. ibidem.
Inquisitores quare plurali numero tam in edicto fidei quam in sententijs vtantur.nu.25. 801.
Inquisitores quomodo procedere debent in causa hæresis contra graues & qualificatas personas.nu.36. 804.
Inquisitores ex personarum ac librorum qualitate, aliarumque circunstantiarum hæresim statuere possunt. numero 149. 824.
Inquisitores in foro interiori hæreticum occultum absoluere possunt, & an Episcopi.nu.190.173.& 174. 831.
Inquisitores hæreticæ prauitatis, an possint procedere contra confessarios in confessione mulieres solicitantes.nume.4. & 5.& 90. 843.
Inquisitores solum in his quæ ad fidem pertinent, procedere possunt. numero 52. 850.
Inquisitores procedere possunt contra confessarios, in confessione solicitantes ad libidinem, licet suspicio sit leuis & modica.num.90. 859.
Inquisitores an possint procedere contra cõfessarios, in confessione solicitantes pueros ad libidinem sicut fœminas. nu. 92. 860.
Inquisitores sunt iudices & fideicensores, sedisque Apostolicæ specialiter delegati.nu.97. 861.
Inquisitores ex stylo communique vsu confessarios, in confessione solicitantes puniunt, ac decreto supremi Sti Inquisitionis Senatus.nu.116 & 117. 864.
Inquisitori Generali, & supremo Senatui reseruatur dispensatio sacci benedicti, & non dispensat sine magna causa.nu. 7.& 8. 38.
Inquisitori Generali potestatem deputãdi, seu nominandi Inquisitores Papa concedit.nu.40. 525.
Inquisitori Generali facultas data à Papa, quomodo intelligenda sit.nu.74. 531.
Inquisitori Generali committuntur appellationes decidendæ, ex Bulla Clementis VII.nu.102. 606.
Inquisitori constare debet de crimine commisso, super quo Inquisitionem est facturus.nu.36. 728.
Inquisitoribus Generalibus, quâ causa concessa fuit facultas remouendi Inquisitores.nu.53. 526.
Inquisitoribus tanquam delegatis, Papa tribuit eandem potestatem quam habet.n. 36. 621.
Inquisitoribus ea concessa sunt, sine quibus causæ fidei nequeunt explicari.numer. 2. 707.
Inquisitoribus concessa est coercio. numero 3. ibid.
Inquisitoris Raynerij Saccon Lombardi gesta, & persecutiones.nu. 14. 259.
Inquisitorum consultatio cum Regio consilio in causis fidei, à quo introducta fuit. nu.15. 142.
Inquisitorum Generalium Hispaniæ nomenclatura. à numer. 1. vsque ad 15. 156.
Inquisitorum regni Siciliæ Catalogus. numer.30. 215.
Inquisitorum Generalium Lusitaniæ nomẽ clatura n. 8. 232.
Inquisitorum Peruuij, & Mexici nomenclatura.num.2.3.& 5. 240.
Inquisitorum institutum, est fidem propugnare ac defendere.num.5. 268.
Inquisitorum studium & vigilantia, qua vnitas religionis Catholicæ, atque concordia & pax Reipublicæ conseruantur.à num.1. vsque ad 49. 281.
Inquisitorum diligentiâ ab Hispaniarum regnis, hæreticorum incursus propulsantur.à nu.1. vsque ad 19. 299.
Inquisitorum iurisdictio, non debet extendi sed restringi, & quare.n.101.535.
Inquisitorum munus omnes regni dignitates amplectitur, omnesq; honores continet.nu. 114. 536.
Inquisitorum regni Siciliæ iurisdictio licet à Rege concessa fuerit, debet tamen vt Ecclesiastica considerari.n. 115. ibid.
Inquisitorum iudicium de retẽtione causæ. nu.29.& 30. 579.
Inquisitorum & Consultorum vota, quo ordine proferenda sunt.nu. 57. 585.
Inquisitorum mandata reputantur summi Pontificis.num.20. 654.
Inquisitorum officium non solùm est vtile, sed necessariũ Reipublicæ Christianæ. nu.49. 731.
Inquisitorum nomina cur in accusatione exprimantur nu.27. 802.
Inquisitorum arbitrio relinquitur cognitio summaria in causa hæresis. numero 35. 804.
Intellectus res est spiritualis. n.66. 778.
Intellectus Hester c.1.dum de conteptu loquitur.nu.56. 851.
Intellectus Leuit.26.Paul. ad Hebr.12. & ad Roman.2. & Esaiæ 33. numero 57. ibidem.
Intellectus 2.Reg.c.12.Numer.18.Ezech. 5. Eccles.45. Sapient. 14. de quo contemptu loquuntur.nu.59. ibidem.
Intentio parentum vel Christi Domini sufficit in Baptismo paruulorum, & refelluntur hæretici oppositum tenentes & obseruantes.nu.8.& 9. 12.
Interrogare & inquirere testes de crimine occulto proximi non laborantis infamiâ, an sit licitum.nu.41. 729.
Interrogatus à iudice de delicto occulto à se commisso medio iuramẽto, an possit vel teneatur se prodere & infamare. nu.113. 749.
Interrogatus separatim à iudice de occultis delictis alicuius, quorum non laborat infamiâ quid respondere debeat. num. 128. 752.
Interpretari legẽ, an sit tantùm eius, cuius est illam condere.num.34. 621.
Interpretatio Apostolici mandati [hæreticum denita] nu. 35. 712.
Intrinseca per extrinseca cognoscuntur & animi interiora per exteriora iudicantur.nu.68. 853.
Introductio à Papa Gregorio IX. data Archiepiscopo Tarraconensi super expulsione Iudæorum.nu.4. 177.
Ioacham qui & Sellum dicitur filius Iosiæ, impiè regnauit & à Deo punitur.num. 111. 75.
Ioannes Hircanus filius Simonis, Inquisitorem egit diruens templum montis Gerizim, & alia faciens.n.37. 81.
F. Ioannes Hungarus, Inquisitor ab hæreticis interficitur.nu.21. 111.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioannes II. Rex Castellæ, quibus commiserit causam fidei. nu. 3. 131.
F. Ioannes ab Enguerra Inquisitor Generalis exstitit. nu. 3. 159.
Ioannes Tauera Archiepiscopus Toletanus, Inquisitor fuit Generalis. numero 8. 160.
Ioannes Baptista à Cardona munus Inquisitoris, siue Cõmissarij Triremium exercuit. nu. 11. 226.
Ioannes à Stunica Inquisitor supremi Senatus sanctæ Generalis Inquisitionis. nu. 8. 147.
Ioannes Aluarez à Caldas Inquisitor supremi consilij sanctæ Generalis Inquisitionis. nu. 9. ibidem.
Ioãnes III. Rex Lusitaniæ à Paulo Papa III. impetrauit Inquisitionem, ad normam Castellæ in Lusitania. nu. 5. 227.
F. Ioannes Eschenfeld Inquisitor Pragæ, à quodam hæretico occisus est. numero 2. 252.
Ioannes Imperator, quasi minister comitabatur Amurathem & oculis priuatur à filio. nu. 72. 317.
Ioannellus Scholarus insignis hæreticus & dogmatistes, in Sicilia combustus. numer. 34. 297.
S. Ioannis & S. Nicolai, Episcoporum & Inquisitorum martyrium. nu. 1. 252.
Ioannis Ægidij Hispalensis Canonici, retractatio circa Crucis adorationem. n. 19. 345.
Ioannis VVicleffi & Ioannis Hus, propositiones hæreticas contra potestatem Papæ, damnauit Constantiense Concilium. nu. 23. 403.
Ioas propter idololatriam, à Deo punitur morte turpissimâ. numer. 79. 80. 81. & 82. 73.
Ioas filius Ioachaz mortuo patre successit in regno, & idololatria. nu. 18. ibid.
Isacius monachus, Valentem Imperatorem reprehendit nu. 43. 314.
Isacius Imperator, ob eius scelera oculis & Imperio priuatur. nu. 65. 316.
Isaias Propheta prædixit vastationem vniuersi Israelis ab Assyrijs. n. 94. 74.
Israelitas adorasse serpentes in deserto probatur ex sacra Scriptura. n. 67. 59.
Israelitas liberauit Debora mulier Prophetissa. nu. 88. 62.
Israelitas liberauit Gedeon à Madianitis. nu. 89. ibidem.
Israelitas liberauit Iephte de Ammonitis. num. 96. ibidem.
Israelitas Abessan Bethlehemita rexit annis septem. nu. 97. ibidem.
Israelitas iudicauit Elon decem annis mortuo Abessan. nu. 98. ibidem.
Israelitas rexit Abdon octo annis post Elon. nu. 98. ibidem.
Israelitas pœnitentes liberauit Samson de manu Philisthinorum. nu. 101. ibid.
Israelitæ intra primũ biennium post egressum ex Ægypto decies tentauerunt Deum & in hæresim prolapsi sunt. nu. 22. 55.
Israelitæ non crediderunt Deo pollicenti se liberaturum eos, per manum Moysis. nu. 24. ibidem.
Israelitæ in hæreses & idololatrias multoties prolapsi sunt, & à Deo grauiter puniti. à nu. 25. vsque ad 34. & à numer. 48. vsque ad 58. & 68. ibidem.
Israelitæ quarto mense ab egressu ex Ægypto, adorauerunt vitulum, & postea plurimis idolis sacrificauerunt. nume. 56. 58.
Israelitæ tempore Iosuæ & Iudæ, ferè per 40. annos abstinuerunt ab idolis. num. 74. 60.
Israelitæ denuo sicut canis ad vomitum reuersi sunt ad pristinam idololatriam. nu. 87. 62.
Italiæ partium Inquisitio. numer. 1. 2. 3. & 4. 265.
Iudaizantes triginta cõprehensi in oppido Quintanar. num. 18. 304.
Iudaizantes quinquaginta in vrbe Granatensi in vincula coniecti. n. 19. ibid.
Iudas Machabæus Inquisitor acerrimus exstitit. nu. 30. & 32. 80.
Iudæ Thadæi Apostoli Epistola series, & contextura

contextura eiusque declaratio. numero 8. 9. & 14. 649.
Iudæam ob eius infidelitatem spoliant Pontifices & Præsides, qui Tiberio Cæsare regnante creantur. num. 6. 83.
Iudæã Romani inuaserũt. n. 41. & 42. 81.
Iudæi mille nolentes Sabbato pugnare trucidantur. nu. 27. 80.
Iudæi planè cognouerunt Dei filiũ in Bethlehem fuisse natum. num. 2 83.
Iudæi erant plures in Hispania, & valdè proficui Regibus. nu. 2. 163.
Iudæi à Catholicis Regibus expelluntur ab Hispania. nu. 3. ibid.
Iudæi ex diuersis regionibus Hispaniæ expulsi. nu. 4. ibid.
Iudæi in ciuitate Granatæ, quibus conditionibus expulsi sint. nu. 5. 164.
Iudæi qui erant in corona Aragoniæ expelluntur nu. 11. 167.
Iudæi vniuersam Hispaniam pestiferis suis superstitionibus, & ritibus contaminabant. nu. 4. 292.
Iudæi malitiâ & inuidiâ excitati Christum abnegarunt. nu. 29. 654.
Iudæi pertinaciâ se diuiserunt à fidelibus ad similitudinem Caim. nu. 262. 696.
Iudæi & Pagani matrimonium iustum nõ habent, nec testimoniũ ferunt propter infamiam & vilitatem suam. numero 102. & 103. 817.
Iudæi hæredes institui non possunt. nu. 105. testamenti factionem non habent. nu. 105. Donationes nec facere nec admittere possunt. nu. 106. dignitates nullas habere. nu. 107. aduocationibus nõ funguntur. nu. 108. militare nequeunt. nu. 109. docere non possunt. num. 110. confugere in Ecclesias non eis prodest. nu. 111. & priuilegijs Christianorum non vti possunt. nu. 113. 818.
Iudæis expulsis tota Hispania exultauit. numer. 13. 167.
Iudæos ab Hispania iure potuisse expelli probatur. nu. 6. 8. & 9. 164.
Iudæos expectãtes Messiam increpat Apostolus Iudas Thadæus. nu. 25. 652.
Iudæorum Duces qui & quot fuerunt. à n. 3. vsque ad nu. 20. 78.
Iudæorum rex creatur Herodes Ascalonita à Cæsare Augusto. nu. 45. 81.
Iudæorũ peruersa dogmata & errores, sæpissimè Christus improbauit. n. 18. 84.
Iudæorum destructio propter mortẽ Christi Domini accidit. nu. 23. ibidem.
Iudæorum quorundam graue delictum, eorumque supplicium. num. 2. 131.
Iudæorum conciliabulum quorundam Hispali factum, detectum fuit. numer. 2 & 3. 134.
Iudæorum de la Guardia duo flagitia nefanda eorum expulsioni, ab Hispania occasionem dederunt. nu. 10. 116.
Iudæorũ numerus, qui ab Hispania in alias prouincias transmigrarunt. numero 12. 167.
Iudæorum Cæsaraugustæ obstacula facta introductioni sancti Officij. numero 22. 181.
Iudæorum conspiratio in mortem Inquisitorum Cæsaraugustæ. nu. 25. ibid.
Iudæorum expulsio à Lusitaniæ regno. nu. 1. & 2. 234.
Iudæorun cæcitas ideò durat, quia Christum negauerunt. nu. 26. 652.
Iudæorum Principes optimè cognouerunt Christum. num. 27. 653.
Iudæorum maiores cognouerunt Christum esse filium Dei. nu. 28. 653.
Iudex non debet iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata & probata. num. 4. 5. 6. & 7. 146.
Iudex non debet fidem adhibere depositioni distanti à verosimili. nu. 14. 521.
Iudex delegans, si dicat quòd delegatus possit alteri delegare, non videtur ipse delegatus delegare sed ipse delegans. nu. 80. & 82. 532.
Iudex appellatione nõ obstante si reus illam non prosequitur procedere potest. num. 74. 603.
Iudex assignans terminum ad respondendum, appellationi non defert. numero 76. 604.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudex non defert appellationi friuolæ. nu. 79. *ibidem.*
Iudex non defert appellationi, nisi ex iusta causa appellatum fuerit. numero 80. *ibid.*
Iudex quando potest summatim inquirere de causa appellationis. nu. 81. *ibid.*
Iudex an possit interrogare criminis reum de socijs criminis. nu. 42. 730.
Iudex agnoscens delictum viâ Inquisitionis, an possit illud punire pœna ordinaria. nu. 45. *ibid.*
Iudex iustitia est animata, & custos iustitiæ. nu. 67. 736.
Iudex cui constat de delicto, sed non de delinquente, an possit inquirere testes interrogando ad inueniẽdum delicti autorem. nu. 100. 745.
Iudex interrogans quis patrauit hoc delictum, an talis inquisitio generalis censeatur. nu. 101. *ibidem.*
Iudex in Inquisitione generali tenetur interrogare, quis crimen commiserit: non tamen in speciali, an hic vel ille. nume. 123. 751.
Iudex si in Inquisitione generali indicia contra aliquem inuenerit, poterit contra illum procedere. nu. 124. *ibid.*
Iudex etiam si habeat testes occultos iurantes de crimine, si delinquens non laborat infamia non potest contra illum inquirere. nu. 126. *ibidem.*
Iudex interrogans quis commisit delictum adstringit interrogatum ad respondendum specialiter, & detegendum personam in particulari. nu. 129. 752.
Iudex in delicto publico potest, & tenetur de auctore delicti inquirere in genere, nu. 136. 753.
Iudex an teneatur repellere accusationem iniustam. nu. 14. 757.
Iudex inquirens specialiter absque infamia, an agat contra ius diuinum. num. 17. *ibidem.*
Iudex quibus in casibus potest inquirere absque præuiâ infamiâ. nu. 29. 760.
Iudex qui in cognitione vnius criminis incidenter aliud detegit, quomodo & quando possit de illo interrogare. num. 30. & 36. 761.
Iudex potestatem habet super occultis, non simpliciter. nu. 49. 765.
Iudex in foro iudiciali non attendit ex charitate damnum speciale. nu. 53. *ibid.*
Iudex in omnibus delictis tam publicis, quam priuatis, potest ex officio inquirere. nu. 1. 793.
Iudex licet in causis ordinarijs non possit sententiam proferre, nisi sit conclusum in causa, non procedit in causis summarijs. nu. 180. 829.
Iudicandum non est temerè in causis fidei. nu 34. 548.
Iudicandum temerè non est in rebus occultis dubijs & incertis. nu. 40. 549.
Iudicem constituit Sixtus Papa IIII. appellationum ab Inquisitoribus Prouincialibus interpositarum. num. 9. 137.
Iudices, Reges, & Pontifices Israelem gubernarunt a Moysi, vsque ad tempus Christo Domino proximum. n. 72. 60.
Iudices sæculares non possunt se in negotijs Ecclesiasticis intromittere. nu. 5. 440.
Iudices de hæresi tuto pronunciant, si error fidei sit circa ea quæ nullo modo sit probabile ab errantibus ignorari. num. 35. 549.
Iudices cum errores sunt manifesti, non debent ad clementiã inclinare. n. 36. *ibid.*
Iudices cum constat de delicto, & non de delinquente si secretò illum nouerunt, an sine infamia possint cõtra illũ inquirere, & testes interrogare. n. 108. 747.
Iudices ex iustis causis aliquãdo procedunt contra delinquentes occultos absque infamia. nu. 23. 617.
Iudices in delicto publico, an possint sine famâ contra delinquentem occultum, ad partis querelam inquirere. n. 111. 748.
Iudices in delicto notorio tenentur inquirere in genere, quis tale delictum commisit. num. 117. 750.
Iudices ex officio tenentur punire delicta notoria. nu. 120. *ibid.*

Iudici

Iudici qualiter duplex misericordia conueniat. nu. 17. 153.
Iudici interroganti de delicto sine infamiâ, an sit manifestanda veritas. n. 18. 757.
Iudicis delegati infirmitas & absentia, sunt instæ causæ subdelegãdi. n. 56. 527.
Iudicis competentia, ex quibus causis petẽda sit. nu. 26. 725.
Iudicij definitio. nu 28. 802.
Iudicium causarum sæcularium, in nulla instantia pertinet ad Papam. n. 49. 491.
Iudicium quibus modis contingat esse contrarium fidei. nu. 55. 552.
Iudicium de peccatis absoluendis quando commiserit Christus sacerdotibus. numer. 81. 660.
Iudicium humanum an iudicet de occultis. nu. 44. 730.
Iudicium temerarium est, delinquentem occultum, absque probatione iudicare, & contra eum alios interrogare. num. 63. 734.
Iudicium temerarium est aliquem pro hæretico iudicare, ob leues coniecturas. nu 89. 742.
Iudicium in rebus dubijs, quâ ratione sit ferendum. nu. 10. 757.
Iudicium Astronomicum ab Ecclesia prohibitum, & à quo tempore edicto S. Inquisitionis prohibetur. nu. 13. 844.
Iuliani apostatæ infelix exitus. n. 40. 313.
Iura humana Imperatorũ sunt nu. 41. 490.
Iura incorporalia, quæ tangi nequeunt, possideri non possunt, sed ad similitudinẽ rerum corporalium, quasi possideri dicuntur. nu. 71. 811.
Iuramenti forma & vnde deducta. nume. 5. & 6. 573.
Iuramẽti de calumnia forma vnde ortum habuit. nu 209. 834.
Iuramẽtum præstitum à Regis officialibus, ac dominis temporalibus, in fauorem S. Officij. nu. 20. 180.
Iuramentum in fauoren S. Officij præstat Prorex Mexici. nu. 6. 141.
Iuramentum præstitum per Reges in eorum coronatione in fidei fauorem, & eius forma. nu. 16. 17. & 18. 284.
Iuramentum præstitũ hæretico accusationẽ non debet impedire. nu. 26. 710.
Iuramentum de calumnia, quæ in se comprehendat. num. 210. 835.
Iuramentum calumniæ, in qua parte accusationis præstari debet. n. 211. 837.
Iuramentum calumniæ si tacitè omittatur potest in quacumque parte iudicij peti, vt iuretur. nu. 212. *ibid.*
Iuramẽtum calumniæ est adeò necessarium, vt si omittatur, processus sit nullus: & quid in iure canonico. nu. 213. *ibid.*
Iure gentium prouincijs omnibus competit ius eligendi Regem. nu. 69. 431.
Iuri diuino & naturali quædam subsunt immediatè, quædam vero mediatè. nu. 42. 764.
Iurisdictio Imperatoris subordinatur iurisdictioni Pontificis. num. 14. 449.
Iurisdictio cognoscendi, non est distincta à iurisdictione diffiniendi, seu puniendi. nu 63. 462.
Iurisdictio delegata summi Pontificis licet sit stricti iuris & odiosa, secus tamen est in causis fidei. nu. 20. 522.
Iurisdictio delegati licet per mortem delegantis expiret, secus est in fidei fauorem. num 21. *ibidem.*
Iurisdictio contentiosa si esset commissa, quod fit a Cõmissario, non videtur fieri à committente, quoniam ad eum appellatur. nu. 44. 525.
Iurisdictio Inquisitorum non debet extẽdi, sed restringi & quare. nu. 101. 535.
Iurisdictio Inquisitorum regni Siciliæ licet à Rege concessa fuerit, debet tamen vt Ecclesiastica considerari. n. 115. 536.
Iurisdictio Inquisitorum post sententiam in causis fidei regulariter non expirat, secus in ditionibus Hispaniarum num. 33. 596.
Iurisdictiones omnes fluunt, & refluunt à summo Pont. nu. 1. 396.
Iurisdictiones ambæ, nempè Ecclesiastica & secularis, sunt in solidum penes Ecclesiam. nu. 63. 451.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iurisdictiones quoad exercitium sunt distinctæ, & quoad diuersos fines. num. 121. 507.
Iurisdictiones quamobrem diuisæ sint. nu. 56. 460.
Ius naturale & diuinum, quomodo intelligitur. num. 28. 760.
Ius diuinum est immutabile. nu. 98. 784.
Iustificati ex fide pacem habent à Deo. nu. 266. 697.
Iustinianus Imperator subito morbo è vita migrauit. num. 47. 315.
Iustinianus Imperator ab hæresi resipiscens recepit Imperium. num. 51. *ibid.*
Iustitia Domini temporalis Ecclesiæ probatur. nu. 42. 426.

L

LABIA Iudæ, & manus percutientis Christum Dominum possunt adorari. *numero* 55. 352.
Ladislaus IIII. Hungariæ Rex trucidatur. num. 92. 318.
Laici sunt incapaces spiritualium. numero 124. 508.
Laicus in Ecclesiasticis rebus si delinquit ab Inquisitoribus, & iudicibus Ecclesiasticis iudicatur. nu. 116. 820.
Lamiæ acerrimè insectatum est sanctæ Inquisitionis tribunal. num. 26. 296.
Lamiarum triginta millia vt minimũ sunt concremata, & quando. nu. 27. *ibid.*
Lamiæ non solùm in religionem. sed in bona etiam temporalia pernicioſæ. numero 28. *ibidem.*
Lamiæ plurimæ in Siciliæ regno deprehẽsæ. num. 29. *ibidem.*
Lapis durus per lucem non viuificatur, oculus cæcus non illuminatur, minuſque lingua arida fœcũdatur. n. 194. 681.
Latria duplex est. nu. 11. 343.
Laurentius Valla in carcere Neapolitanum detruditur, & flagellis cæditur, & quare. num. 31. 297.
Laurus viridis quid significat. n. 46. 370.
Legati Apostolici Galliarum inquirendi munus S. Dominico iniungunt. numer. 13. 94.
Legati Pontificis Romani eo absente præsident in Cõcilijs generalibus. n. 20. 403.
Legatio facta à Magno Chã Cublai, siue Tartariæ, ad summum Pont. nu. 67. 413.
Leges imperantes dominis temporalibus, vt Inquisitoribus auxilientur, vnde profectæ sint. nu. 87. 466.
Legis nouæ promulgatio quando facta fuerit. nu. 45. 655.
Leo Iconomachus Imperator hæreticus infelix moritur. nu. 53. 315.
Leo Constantini filius infeliciter è vita discessit. num. 55. *ibid.*
Leo Imperator VIII. occiditur. nu. 57. 316.
Leonis Papæ autoritas pro denũciatione repetenda proponitur. num. 81. 782.
Lepræ genus quadruplex est. nu. 7. 448.
Lex quæ transtulit potestatem in principem, transferre potuit in Pontificem. num. 73. 432.
Lex Pontificia & Imperatoria, si concurrat de eadem re, quænam sit obseruanda. nu. 102. 503.
Lex Christianorum nulla significatione potest appellari hæresis. num. 4. 543.
Lex quando incipiat habere vim. n. 44. 655.
Lex ciuiliter, & in saniorem partem sumenda, vbi quid proponit faciendum cum animæ periculo. nu. 48. 714.
Lex licet prohibeat extensionem, tamen de similibus ad similia fit extensio. nume. 95. 860.
Libera administratio quando videatur esse concessa. num. 51. 430.
Liberam habens administrationem potest donare propter causam. n. 52. *ibid.*
Liber quis sit canonicus ad Concilium Generale legitimè congregatum pertinet discernere. nu. 84. 562.
Liber an sit canonicus, ad sedem Apostolicam pertinet diffinire. nu. 87. 563.
Libri & statua Martini Lutheri cremati. nu. 7. 113.

Libri

Libri Marchionis Villenæ concremati fuerunt nu. 4. 131.
Libri sanctorum Doctorum ab hæreticis deprauantur. nu. 18. 325.
Libri qui sint canonici, ad solam Ecclesiam vniuersalem pertinet discernere. nu. 82. 562.
Librorum triplex est ordo. nu. 89. 563.
Libros canonicos negare hæreticum est. nu. 90. 564.
Libros hæreticorum Inquisitores igni tradunt. nu. 248. 692.
Libros combussisse Apostolos legitur eorum, qui fuerant sectati varias doctrinas. nu. 249. *ibidem.*
Libros hæreticorum penes aliquem repertos quæ suspicio consequatur. n. 148. 824.
Libros hæreticorum detinens, an & quomodo sit de hæresi suspectus. n. 150. 824.
Ligare significat legem imponere. numero 3. 396.
Lingua est nuncius, præco, organũ, & tuba intellectus, ac mentis euidentissimum argumentum. nu. 121. 821.
Literæ Alexandri IIII. summi Pontificis, quibus attributum est S. Inquisitionis munus fratribus Franciscanis. num. 3. & 4. 112.
Literæ Ferdinandi Regis, in fauorem Neapolitani Inquisitoris. nu. 3. 191.
Literæ multæ & priuilegia Imperatorum, & Regum, in fauorem sanctæ Inquisitionis regni Siciliæ à num. 8. vsque ad 30. 197.
Literæ D. Philippi II. Regis, in fauorem sancti Officij regni Siciliæ. numero 26. 213.
Literæ accommodantur Septentrionalibus, quas Maletius, Eusebius, & Basilius nomine Orietalium Ecclesiarum scripserunt. nu. 26 & 27. 327.
Literæ Clementis Papæ V. quibus Hericum habilitat ad Imperium. n. 129. 473.
Literæ Clementis Papæ VI. in quibus supplet defectum electionis Imperatoris. n. 131. 473.
Literæ Frederici II. Imperatoris ad Innocẽtium Papam III. quibus à Sede Apostolica recognoscit Imperium, & similes literæ. num. 132. & 136. 474.
Literæ Henrici Imperatoris continentes ratificationem iuramenti. nu. 136. 475.
Literæ Clementis IIII. ad Electores Imperij, quibus illis interdicit, ne Conradinum eligerent in Imperatorem. numero 139. 476.
Literæ Electorum Imperij ad Gregorium X. quibus ab eo postulant sibi concedi, vt Vincislaum Carolo IIII. Imperatori coadiutorem adiungerent. numero 140. 476.
Literæ Gregorij VII. summ. Pontific. ad Principes Saxoniæ, quibus illis, & Imperatori mandat vt à bello abstineant. nu. 145. 477.
Literæ Apostolicæ non continent aliquod reprehensibile. nu. 87. 533.
Literæ monitoriæ quæ in hæreticos proponendæ. nu. 8. 574.
Literis Apostolicis nullum verbum censetur appositum sine mysterio, quod idem est in contractibus & testamentis. nu. 86. 533.
Literis in decreti, causa ipsius non describitur. nu. 34. 580.
Lites omnes tam spirituales, quàm temporales pertinent ad iudicium summi Pontificis. nu. 3. 447.
Locus ille Genes. 1. in principio, habet tres sensus literales, secundum quos errores fidei tres refelluntur. numero 74. 558.
Locus congruus & incongruus quis sit. nu. 92. 605.
Lombardiæ Inquisitionum descriptio. à nu. 1. vsq; ad 20. 254.
Landgrauius Dux Thuringiæ ab Innocentio IIII. summ. Pontific. coronatur. nu. 106. 470.
Lotharius VI. Imperator, quo tempore, & à quibus fuerit electus & coronatus. nu. 100. 468.
Lucem in homine pœnitente fidem esse. nu. 28. 385.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lucem in homine Deus accendit, cui cauendū prana vita illā extinguat. n.31. ibid.
Lucernæ septem ardentes, sunt dona Spiritus sancti. nu.36. 386.
Ludouicus Mercator Episcopus Dertusensis, Inquisitor generalis fuit. n.5. 160.
F. Ludouicus Donatus Franciscanus, Inquisitor Venetæ fuit, & postea Cardinalis. nu.1. 265.
F. Ludouicus Granatensis Officium sanctæ Inquisitionis mirum in modum. numer.1. 274.
Ludouicus Bauarus veneno periit. numero 78. 317.
Ludouicus Romanus Imperator confirmauit donationem factam Ecclesiæ. numer.43. 426.
Lusitaniæ Inquisitionis institutio. n.1. 226.
Lusitaniæ regnum diu fuit sine Inquisitoribus. nu 2. ibidem.
Lusitaniæ Inquisitionis erectio alio modo describitur. nu.6. ibidem.
Lusitaniæ Inquisitionis status. nu.7. ibid.
Lusitaniæ Inquisitorum Generalium nomēclatura. nu.8. ibid.
Lusitaniæ Iudæorum expulsio. nu. 1. 234.
Lusitaniæ Iudæi & Mauri compelluntur, Christianam fidem accipere. n.2. ibid.
Lutheranorum libido. num.61. 355.
Lutetia Parisiorum Inquisitores habuisse probatur. n.4. 246.
Lux est fides, quia res diuinas manifestat. nu.29. 385.
Luxuriâ facilè dæmō seducit vnumquemque. num.213. 684.
Luxuriam eleganter describunt B. Augustinus & B. Ambrosius. n. 145. 670.
Luxuriosi fallacijs mulierum decepti, obliuiscuntur Deum, & Deus eorum memor non est. n.210. 684.

M

MACHABÆI fratres septem vnâ cum eorum matre nolētes carnē porcinam edere ab Antiocho Rege interimuntur. nu. 25. 80.
Marchiauelli doctrina de regnorum cōseruatione falsa & insana. n. 48. 290.
Magdalenam Christus Dominus sine pœnitentiæ sacramento absoluit. numero 92. 661.
Mahumetus quo tempore Dux Saracenorum factus. nu.15. 325.
Mala non sunt facienda, vt veniant bona. nu.12. 844.
Malè sonans propositio quid sit. n.107. 567.
Malum sibi impar discolor, & variegatum. nu.7. 382.
Malus semel si quis fuerit semper præsumitur malus. nu.93. 784.
Malus semper præsumitur malus. n.60. 809.
Monachem propter peccata occisus fuit. nu. 90. 74.
Manasses fuit idololatra annis 17. exinde pœnituit ex carcere, & à Deo exauditur. nu.106. & 107. 75.
Manes hæresiarcha viuus excarnificatur. nu.13. 309.
Manichæorum obscœnitas. nu.57. 334.
Mantuæ doctrina cuiusdam concionatoris de Christi incarnatione reprobatur. n. 32. 297.
Marchæ Treuisanæ seu Romaniolæ Inquisitio. num.1. 265.
Marci Ephesini interitus. nu. 31. 312.
Marchionis Villenæ libri concremati. num. 4. 131.
Margarita de Trento Dulcini concubina, & dogmatistes interimitur. numero 20. 295.
Maria monialis monasterij Annunciationis Lusitaniæ, deprehensa & castigata, & de eius vita. nu.11. pag.233. & nu. 16. 302.
Maria Regina Scotiæ, in custodia ab hæreticis coniecta est. num.44. 332.
Maria Regina Scotiæ, iussu Elizabethæ Angliæ obtruncata est. numero 45. ibid.
S. Maria Virgo stella fulgens in medio cæli est. nu.671. 153.
S. Maria Virgo omnibus omnia facta est, secundum Bernardum. nu.154. 671.

S. Maria Virgo quibus rebus assimiletur. nu.156. 672.
S. Maria Virgo in Adamo peccasse dicitur. nu.160. ibidem.
S. Maria Virgo debitum peccati originalis contraxit. nu.161. ibidem.
S. Maria Virgo sanctificari, & præseruari potuit à peccato originis in primo instanti suæ conceptionis. n.162. ibid.
S. Maria Virgo iuxta D. Thom. cōcepta fuit in peccato originali. nu.163. 673.
S. Maria Virgo sanctificata fuit in instanti suæ conceptionis, & quomodo. num. 164. ibidem.
S. Maria Virgo concepta fuit sine vlla macula originalis peccati, & probatur multipliciter. nu.165. ibidem.
S. Maria Virgo præseruata fuit ab illa sententia Genes. 2. [puluis es]. numero 166. 674.
S. Maria Virgo quare non fuit præseruata à pœnarum & peccati originalis effectibus. nu.168. 675.
S. Maria Virgo altiori modo quam nos fuit redempta per Christum nu.169. ibidē.
S. Maria Virgo aliter fuit immunis à peccato originis quā Christus D. n.171. 677.
S. Maria Virgo dato quod sit concepta absq; peccato originali, si mortua fuisset ante Christum, an descendisset ad Limbum. nu.185. 679.
S. Mariam Virginem conceptam fuisse absq; originali peccato, an sit de fide. numero 172. 677.
S. Mariam Virginem fuisse conceptam, vel non in peccato originali, neutrum est de fide. nu.177. ibidem.
S. Mariæ Virginis misericordia maximè commendatur. nu.155. 671.
S. Mariæ Virginis immaculata virginitas vaticinata & adumbrata multipliciter fuit in veteri Testamēto. nu.157. 672.
S. Mariæ Virginis vterus cādidus & eburneus dicitur. nu.158. ibidem.
S. Mariæ Virginis conceptionem celebrans Ecclesia, illam celebrat vt quid pium. nu.179. 678.
Martini Lutheri hæresis damnata, statua & libri cremati. nu.7. 113.
Martini Lutheri errores & hæreses describuntur in Bulla Leonis Papæ X. numer.7. 114.
Martini Lutheri hæresiarchæ infelix exitus. nu.33. 312.
Martini Lutheri decretum obscœnum & libido. nu.60. 335.
Martino Luthero autore, rustici contra dominos suos arma sumpserunt. numero 30. 330.
Martinus Lutherus decreta Pontificum publicè concremauit. nu.17. 325.
Masculi coeuntes non fiunt vna caro. num. 142. 669.
Masculorum concubitus, est contra naturæ inclinationem. nu.143. 670.
Mathathias Inquisitoris munere fungitur, cum quinque filijs multoties. num. 26. 28. & 29. 80.
Mathathias & Iudas sacerdotes, & duces simul erant. nu 54. 460.
Mathanias Rex filius Osiæ idololatra fuit. nu.18. & 19. 76.
Matrimonij sacramentum qui hæretici negauerint, vbi recensentur eorum errores. nu.122. 664.
Matrimonij sacramentum immediatè institutum est à Christo Domino. numero.123. ibidem.
Matrimonij sacramentum bifariam sumitur. nu.125. 665.
Matrimonij sacramenti materia & forma quæ sint. nu.128. 666.
Matrimonij sacramentum dupliciter accipitur. num.129. ibidem.
Matrimonij sacramenti minister quis sit. nu.130. ibidem.
Matrimonij sacramenti duplex assignatur definitio. nu.131. 667.
Matrimonij in ratione matrimonij traditur definitio. nu.132. 668.
Matrimonij sacramenti materiam & formā Christus nō expressit. n.133. ibid.
Matrimonij sacramenti finis duplex est. nu.134. ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matrimonium institutum fuit diuersimodè iuxta diuersos hominum status, & solum fuit sacramentum in noua lege. nu.124. 664.
Matrimonium quando & vbi fuerit institutum sacramẽtum à Christo, & à quo publicatum.nu.127. 665.
Matrimonium iustum Pagani, & Iudæi non habent.nu.102. 817.
Mauri omnes in Hispania Christianam fidem recipiunt.nu.17. 168.
Mediolani primus Inquisitor fuit S. Petrus Martyr, & quæ in ea fecit.à nu.4. vsq; ad 11. 253.
Mediolani Episcopi & Ordinarij, contra hæreticos, vsque ad annum 1232. processerunt.nu.6. 255.
Melchisedech simul sacerdos & Rex fuit. nu.55. 460.
Membrum, quam significationem habeat in sacris literis.nu.63. 555.
Memoria hæretici defuncti vt damnetur, nullo tempore potest præscribi. numero 83. 588.
Menandri Samaritani hæresiarchæ interitus.n. 9. 309.
Methodus quot sub se comprehendat. numer.3. 630.
Mexicana Inquisitio,quando & à quo fuit instituta.nu.4. 240.
Mexici Inquisitorum & officialium sancti Officij nomenclatura.num.5. ibid.
Mexici Prorex iuramentum in fauorem fidei præstat.nu.6. 241.
Mexici Inquisitores actus fidei celeberrimos celebrant.à numer. 7. vsque ad 16. ibidem.
Mexici Inquisitorum & officialium sancti Officij dignitates.à nume.17.vsque ad 22. 242.
F.Michael Guislerius, qui fuit postea Papa Pius V. Inquisitor Comi fuit, & quæ fecit.nu.16.17. & 18. 261.
Michael Pedrola Viamõte pseudopropheta punitur.nu.17. 304.
Michael Seruetus capitis damnatur.nume. 32. 312.
Michael Balbus miserabiliter excruciatus decessit num.58. 316.
Michael Palæologus deponere imperiũ cogitur.nu.69. ibidem.
Michæas idololatriam renouauit. num.75. 76. & 77. 60.
Miles vtens illicitis insignibus falsi tenetur.nu.112. 819.
Milites diuersorum institutorum, quare Crucem in pectore versicolorẽ gestant. nu.35. 367.
Milites D.Iacobi, Calatrauæ, & Montesæ, Crucem rubeam deferentes quid significant.nu.37. 368.
Milites D.Ioannis Crucem Albam deferentes, quid annunciant.n.38. ibid.
Minister matrimonij sacramenti quis sit. nu.130. 666.
Ministri & officiales, si facinora impunita neglexerint, simili pœnâ plectuntur. n. 18. 21.
Ministros & officiales S. Officij in ditionibus Hispaniæ Inquisitor generalis nominat.nu.11. 150.
Ministros malos Christus Dominus in hac vita permittit Ecclesiastica officia exercere, & quare.nu.11. 844.
Miracula virtute Crucis effecta eius virtutem detegunt.nu.1. 352.
Miracula & reuelationes factæ in fauorem immaculatæ conceptionis Sanctissimæ Virginis Mariæ quam vim contineant.nu.176. 677.
Miraculum insigne Crucis in pauimento depictæ.nu.45. 360.
Miraculum quoddam recensetur, quod D. Gregorius retulit ex pontificia potestate.nu.66. 413.
Misericordia Inquisitoris Generalis quomodo pensanda sit.nu.16. 152.
Misericordia duplex qualiter iudici conueniat.nu.17. 153.
Misericordia, & æquitas præualent rigori, vbi lex scripta non est.num.19. 154.
Mitra in tribunali S.Officij quibus imponitur.nu.70. & 71. 390.
Moyses quadraginta diebus & quadraginta noctibus, ante Deum in monte exstitit, vt ipsum de peccato vituli placaret.nu.46. 57.
Moyses ob eius infidelitatem & incredulitatem ante ingressum terræ Promissionis mortuus est.nu.63. 58.
Moyses fuit princeps temporalis, & summ. Pontifex spiritualis.nu.39. 424.
Moyses fuit Sacerdos simul & Dux.nume. 57. 460.
Monachus Archidiaconus Ecclesiæ Castrensis, & Inquisitor iugulatur. num. 10. 109.
Monachis quare rerum possessio & administratio interdicta sit, Episcopis verò (qui monachi sunt) concessa. numero 89. 501.
Monarchia est melior, quam Aristocratia. nu.48. 458.
Moniales Vallisoleti, tempore Cazallæ in suggestum ascendebant, & concionabantur.nu.7. 301.
Monitio quot modis sumatur.nu.43. 639.
Monitio quomodo soleat à iudicibus litigãtibus fieri, & ad quid.nu.44. 639.
Monitio facta per Inquisitores confessarijs solicitantibus mulieres ad actum libidinis.nu.169. 871.
Monitiones tres per decem dies reo fiunt. nu.38. 580.
Monitionis factæ per Inquisitores confessarijs solicitantibus mulieres ad actum libidinis forma.nu.170. 882.
Monomacho imperante totus Oriens, vsque ad oram Constantinopoli continẽtem subactus à Turcis.num.60. 316.
Montani Priscillæ & Maximillæ, hæresiarcharum exitus infelix.num. 12. 309.
Mori quis potius debet, quàm peccare. numer.12. 544.
Mors omnia soluit, itaque & crimen.num. 78. 587.
Mors hæresim non extinguit.nu. 79. ibid.
Mortis articulo absoluit quilibet sacerdos. nu.109. ibidem.
Motus inordinatus in statu innocentiæ nullus exstitit, qui rationis dominium detrectaret.nu.6. 24.
Mulier infidelis fuit in recitando diuino præcepto, de suo enim addidit [ne tangeremus illud.] nu.1. 15.
Mulier prægnans non torquetur. numero 9. 592.
Mulier contra confessariũ ab libidinem in confessione solicitantem, potest esse testis & accusatrix.nu.142. 871.
Mulierem in confessione confessarius solicitans ad alia peccata non dicitur suspectus, nec talis solicitatio pertinet ad Inquisitores.nu.121. 865.
Mulieres an possint, simul accusare & deponere, & sic duo subire officia. num. 18. 846.
Mulieres ab libidinem confessarij solicitãtes in actu confessionis, nõ solum peccant contra puritatem sacramenti, sed etiam contra illius securitatem. nume. 120. 865.
Mulieres an sint idoneæ testes contra confessarios in confessione ad libidinem solicitantes. à nume.132. vsque ad nu. 144. 868.
Mulieres in causa criminali de iure canonico, à testificando non repelluntur.nu. 134. 869.
Mulieres in crimine hæresis lesæ maiestatis, simoniæ, & alijs exceptis criminibus fidem faciunt, nu.135. ibidem.
Mulieres plenè probant, quando veritas aliter haberi, & detegi non potest.numer. 137. 870.
Mulieres duæ plenè probant delictum in casu, quo veritas aliter haberi non potest.nu.138. 870.
Mulieres admittuntur ad testificandum, quando agitur de probatione facti ab eis tractati.nu.139. ibid.
Mulieris vecordiam Rupertus Abbas graphicè depingit.nu.6. 15.
Mulierum defectus & natura, & ad quæ bona de iure prohibentur.num.129. & 130. 867.
Munus potissimum sæcularium potestatum, in quo consistat.n.37. & 43. 455.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Murmuratoris querulosi conditio. numero 250. 692.
Murzuflius Imperator vitâ priuatur. nu. 68. 316.
Mutanda non sunt, quæ moribus & consuetudine recepta sunt. nu. 126. 538.

N

NABVCHODONOsor Rex Babyloniæ, Inquisitoris officium exercuit, cõtra Eliachim hæreticum. à n. 115. *vsq; ad* 127. 75.
Nadas post mortẽ Ieroboam patris eius regnauit, & propter eius idololatriam à Baasa interfectus. nu. 29. *&* 30. 71.
Natura hominis ex se nunquam inclinare potest, ad actum carnalem malum. nu. 86. 858.
Nauarræ regni Inquisitio, quando & à quo instituta, & deinde renouata fuerit. nu. 1. *&* 2. 244.
Neapoli Inquisitio, quando instituta fuit. nu. 1. 191.
Nefandi criminis cognitio ad Inquisitores coronæ Aragoniæ pertinet. numero 35. 184.
Negatiua coarctata loco & tempore probabilis est. nu. 98. 816.
Negatiuam qualitatis naturalis neganti incumbit probare. num. 60. 733.
Negligentia dolo æquiparatur. n. 63. 527.
Negligentia quanto tempore iudicatur, & quomodo probetur. nu. 64. *ibidem.*
Negligens quis dicatur. nu. 65. *ibidem.*
Nemo quod non habet alij permittit. numero 8. 448.
Nemo obligatur ad impossibile. numero 63. 778.
Nemo præsumitur dicere, quod prius non cogitauerit, & talis præsumitur qualia verba profert. nu. 80. 813.
Nemrod primus tyrannus, & hominum oppressor fuit. nu. 1. 48.
Nemrod idololatriæ inuentor exstitit, Chaldæis suasit ædificare turrim. numero 2. *&* 3. *ibidem.*
Nestorij hæresiarchæ linguam vermes corroserunt. nu. 17. 311.
Nestorij hæresis cũ defendebatur, luctuosissima clades inflicta est Romano Imperio. nu. 103. 320.
Nicephorus interficitur. nu. 56. 316.
S. Nicolai, & Ioannis Episcoporum & Inquisitorum Vngariæ & Poloniæ martyrium. nu. 1. 252.
F. Nicolaus Roselli Inquisitor fuit Aragoniæ. nu. 18. 110.
F. Nicolaus Eymericus Inquisitor fuit Aragoniæ. nu. 19. *ibidem.*
F. Nicolaus Hungarus Inquisitor ab hæreticis interficitur nu. 20. 111.
Nicolaus Rex Persarũ per legatos petijt fœdus contra Turcas à Sum. Pontif. tanquam à Christianorum capite. numer. 70. 413.
Niger campus in stemmatibus Sanctæ Inquisitionis quid significet. nu. 69. 375.
Noe per obedientiam fuit à diluuio liberatus, & alia de inobedientia describuntur. nu. 192. 680.
Nomenclatura Commissarij Generalis, Assessorum, & officialium Inquisitionis Romæ. nu. 24. 129.
Nomenclatura Inquisitorum Generalium Hispaniæ à nu. 1. *vsque ad* 15. 156.
Nomenclatura illorum, qui lapsi sunt per ineptã scripturæ sacræ interpretationẽ. nu. 61. 554.
Nomen Petræ vnũ est ex Christi nominibus nu. 14. 399.
Nomina & effigies reconciliatorum & damnatorum obscuratas Inquisitores dum visitant renouari iubent. numer. 10. 43.
Nomina & effigies recõciliatorum in edicto gratiæ non sunt in Ecclesijs apponenda. num. 11. 43.
Nomina & effigies reconciliatorum seu dãnatorum in Regno Siciliæ non permittitur in Ecclesijs inscribi. nu. 12. *ibid.*

Nomina apponuntur sæpè, vt disponentium voluntas innotescat. nu. 10. 398.
Nomina noua nũquam Deus imposuit sine magna causa. nu. 12. 399.
Nominis mutatio, quando improbetur in iure, & quibus liceat mutare nomen. nu. 8. 398.
[Nos Inquisitores] in edicto fidei, quare in plurali numero ponatur. nu. 7. 631.
Notarius siue scriba S. Officij legit acta processus. nu. 56. 585.
Notarius in officio suo præsumitur verum scribere. nu. 57. 733.
Notoria delicti & delinquentis euidentia vicem gerunt accusatoris, vt iudex possit per receptionem testium contra aliquem specialiter procedere. numero 76. 738.
Notorijs olim vtebãtur Irenarchæ, & Apparitores. nu. 34. 773.
Notorio non tanta fides adhibenda, vt statim reus damnetur. num. 33. *ibid.*
Notorium quid sit. nu. 77. 738.
Notorium denunciatoris quid sit. numero 30. 773.
Notorium tam sit verbo, quam scripto. num. 32. *ibid.*
Noui operis nunciatio vt plurimum fit extra iudicium num. 6. *&* 10. 769.
Noui operis nunciatio quid est, & quæ sit eius forma. nu. 12. 770.
Nubes sine aqua, à vento facilius circumagitantur. & de alijs effectibus. nume. 216. 685.
Nulla notatur infamia, qui resipiscunt ex edicto Iuquisitorum. nu. 11. 43.
Nullitas processus sequitur ex defectu citationis. nu. 4. 27.
Numa Pompilius melius meritus est de ciuitate Romana, quam Romulus. nume. 3. 281.
Nunciare causam, & nunciare quid significat in iure. nu. 11. 770.
Nunciare sumitur pro monere nu. 40. 774.
Nunciatio noui operis vt plurimum fit extra iudicium. num. 6. *&* 10. 769.
Nunciatio siue denunciatio, non solùm de crimine fit in iure. numer. 8. 770.
Nunciatio noui operis quid est, & quæ sit eius forma. num. 12. *ibid.*
[Nuncium] pro omine, oraculo, & diuino responso à Poetis sumitur. numero 39. 774.

O

OBEDIENTIA quibus debeatur, vbi adducuntur plura exempla, nu. 190. 680.
Obedientia includitur reuerentia. nu. 8. 708.
Obedientia debetur Inquisitoribus. numer. 11. *ibidem.*
Obedientiæ definitio. num. 9. *ibidem.*
Obedientiæ & reuerentiæ differentia. nu. 10. *ibidem.*
Obedire Inquisitoribus omnes generaliter tenentur. num. 24. 635.
Obiectum mouet potentiam. n. 79. 392.
Obligatio nulla est impossibilis. numero 63. 778.
Obstacula facta per Iudæos Cæsaraugustæ introductioni sancti Officij. numero 22. 181.
Obuagulatio in testimonij denunciatione quid fuerit. nu. 19. 772.
Occidẽs aggressorem licet excedat modum inculpatæ tutelæ, non est puniendus pœnâ mortis, sed aliâ mitiori. numero 97. 816.
Ochozias post mortem patris eius regnauit in Israel in hæresi & idololatria, & à Deo punitus. à nu. 53. *vsq; ad* 59. 72.
Occulta an cadant sub potestate iudicis. numer. 7. 756.
Occulta quæ sunt improbabilia, an cadant sub humanum iudicium. n. 12. 757.
Occulta delicta, an iuridicè possint probari. nu. 13. *ibidem.*
Occulta ex accidenti bene cadunt sub iudicio humano. nu. 51. 765.
Occulta omnino nequeunt iuridicè probari. nu. 52. *ibidem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Occulta hæresis est denunciãda. numero 82. 782.
*Occultè gesta improbitatis suspicionẽ reddunt.nu.*61. 852.
Occultos peccatores reuelare, est contra ius naturæ.num. 125. 751.
Oderant peccare mali formidine virgæ.nu. 16. 383.
Oecolampadius hæresiarcha infeliciter è vita discessit. num. 34. 313.
Officiales S. Officij tenentur sub pœna peccati mortalis seruare secretum. nume. 9. 33.
*Officiales & ministros S. Officij Inquisitor Generalis nominat in ditionibus Hispaniarum.nu.*11. 150.
Officiales S.Officij cæterorum tribunalium officialibus antecellunt.nu. 15. 270.
Officij sanctæ Inquisitionis reformatio, à quibus facta fuit.num. 4. 135.
Officij S. Inquisitionis potestas, in omne hominum genus animaduertit. nume. 1. 267.
*Officij sanctæ Inquisitionis potestati resistere nemo valet.num.*20. 272.
Officij sanctæ Inquisitionis dignitas, vtilitas & fructus. à numero 1. *vsque ad* 22. 267.
*Officij sanctæ Inquisitionis aliquorum hominum detecta flagitia, quos populi venerabantur.nu.*36. 298.
*Officio sanctæ Inquisitionis debentur fidei conseruatio & alia bona.nu.*26. 286.
Officio sanctæ Inquisitionis debetur pax & tranquillitas Hispaniarum. nume. 46. 290.
Officium sanctæ Inquisitionis exemplo Dei bonorum confiscatione vtitur.numero 2. 45.
*Officium sanctæ Inquisitionis per multos annos delegatur fratribus Prædicatoribus num.*1. & 2. 108.
Officium sanctæ Inquisitionis, quo tempore in regno Castellæ stabilitum fuit. à nu. 1. *vsque ad* 13. 131.
Officium sanctæ Inquisitionis eâ rectitudine & sanctitate pollet, vt nullis humanis respectibus flecti possit. numero 9. 269.
*Officium sanctæ Inquisitionis summâ pietate ægrotis, & incarceratis omnia necessaria largitur.nu.*10. *ibidem.*
*Officium sanctæ Inquisitionis maturè reorum causas decidit.nu.*11. *ibidem.*
Officium sanctæ Inquisitionis innocentes lauro & palmâ decorat.nu. 12. *ibid.*
Officium sanctæ Inquisitionis, nullum familiarem recipit, qui antiquâ familiâ, & claro sanguine non sit natus. nume. 16. 271.
*Officium sanctæ Inquisitionis Ecclesiæ Dei maximos fructus attulit.nu.*17. *ibid.*
Officium sanctæ Inquisitionis, multi viri illustres laudauerunt, & præclarè locuti sunt. à num. 1. *vsque ad numerũ* 18. 273.
Officium sanctæ Inquisitionis regnorum pacem & concordiam conseruat. nu. 28. 286.
Officium sanctæ Inquisitionis, altissimâ Dei prouidẽtia institutum fuit ad hæreses exstirpandas. à nume. 1. *vsque ad* 43. 290.
*Officium sanctæ Inquisitionis, à Catholicis Regibus instauratum fuit Martino Luthero in Saxonia nato.nu.*5. 292.
*Officium sanctæ Inquisitionis in Hispania maiori autoritate & potenti à viget, quàm in alijs regnis.nu.*44. 299.
Officium sanctæ Inquisitionis, non solùm hæresibus.sed multis etiam calamitatibus aditum intercludit. nu. 1. 307.
*Olipius hæresiarcha tribus fulminibus ictus corruit.nu.*18. 311.
*Oliua quare in stemmatibus Inquisitionis apponitur.num.*67. 374.
*[Omnis] est dictio vniuersalis, idemque significat quod dictio vnusquisque. nu.*26. 636.
*[Omnis] est dictio adeò vniuersalis, vt vim habeat specialis expressionis, includat omnia quæ dici vel cogitari possunt, eaque quæ non includerentur, nihilq; intactum deserit.num.*28. *ibid.*
*[Omnis] vniuersalis dictio, quomodo sumatur in iure.nu.*49. 714.
*Opinio D.Nauarri lib.*5. *consil. tit. de hæret.consil.*2. *à nu.*1. & 5. *fol.*121. *reprobatur.nu.*91. 860.
*Opera ad quæ homines communiter procliues sunt, dupliciter considerantur, & in quibus quis dicatur de hæresi suspectus.nu.*73. 854.
Opera facta ex animi passione & ex errore intellectus quæ & quando ex eis quis dicatur de hæresi suspectus. numero 84. 858.
*Opera ad quæ voluntas non ex se mouetur quæ & quando ex eis quis dicatur de hæresi suspectus.nu.*89. 859.
*Opera ab hæreticis specialiter laudata suspicionem manifestã hæresis inducũt. nu.*99. 861.
*Opus externum, an dicatur quodammodo hæresis.n.*71. 853.
*Ordinationem sacramentum esse multipliciter constat.nu.*93. 661.
*Ordines licet sint plures, omnes vnũ sacramentum conficiunt.nu.*100. 662.
*Ordinis sacramentum qui hæretici negauerint.nu.*83. 660.
Ordinis sacramentum immediatè institutum fuit à Christo Domino. numero 84. 660.
Ordinis ritus exterior, & gratiæ promissio manifestata sunt à Paulo Apostolo.nu. 85. *ibidem.*
Ordinis sacramenti institutio & præceptũ insinuata sunt à Paulo Apostolo.num. 86. 661.
*Ordinis sacramẽto essentialis est manuum impositio, per quam confertur gratia. nu.*89. *ibidem.*
*Ordinis actus omnes exercuit Christus Dominus, & quando.nu.*96. 662.
Ordinis effectus duplex est. numero 102. *ibidem.*
*Ordinis character nõ suscipitur absque charactere Baptismali.nu.*103. *ibidem.*
*Ordinis character non præsupponit necessario cõfirmationis characterẽ.n.*104. *ibid.*
*Ordinum minorum actus Christus Dominus exercuit, & quando. n.*97. *ibid.*
*Ordo est sacramentum, & cõfert gratiam. nu.*94. 661.
*Ordo & Baptismus, reiterari non possunt. nu.*95. *ibidem.*
Ordo procedendi in causis fidei, ex communi Hispaniarum stylo. numero 32. 803.
*Ossa Guilelmi Cornelij hæretici cõcremata fuerunt.nu.*38. 298.
Ossa Guilelmæ fœminæ adusta fuerunt. nu. 39. 299.
*Ossa plurimorum hæreticorum combusta. nu.*37.38.39. & 40. 298.
Ossa hæreticorum quare effodiuntur. num. 84. 588.
*Oseas propter idololatriam fuit deiectus à Salmanasare Rege.nu.*93. 74.
*Otto III. Imperator, quo tempore imperauerit.nu.*82. 465.
Otto anno 1211. *ab Innocentio III. summ. Pontif.Imperator coronatus est.numero* 104. 470.
Ozias cum Matathia filio suo regnarunt in Iuda annis 52.*nu.*96. 74.

P

PAGANI & Iudæi matrimonium iustum non habẽt, nec testimonium ferunt propter infamiã, & vilitatem suam. nu. 102. & 103. 817.
Pagani hæredes instituí non possunt.nume. 105. *testamenti factionem non habẽt. nu.*105. *donationes, nec facere nec admittere possunt.nume.*106. *dignitates nullas habere possunt.nu.*107. *aduocationibus non funguntur.nu.*108. *militare non possunt.nu.*109. *docere nõ valent* 110. *confugere in Ecclesias eis nõ prodest.num.* 111. *priuilegijs Christianorum non vti possunt. numero* 113. *pag.* 818. & 819.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F. Paganus alias Petrus Fiel, Inquisitor ab hæreticis permittur. nu. 16. 110.
F. Panonius, Inquisitor trucidatur. numero 29. 111.
Panorm. tani Abb. dictum circa mutationem nominum summorum Pontificum improbatur. num. 11. 398.
Papa solus de causis maioribus, & ad Deum spectantibus iudicat. numero 4. 32.
Papa Pius V. diplomate Apostolico commisit Inquisitori Generali Hispaniæ, posse Inquisitores instituere in Nauali bus, & Triremibus bellicis. numero 7. & 8. 225.
Papa Pius V. Regi Hispaniæ persuasit, vt ad normam Hispaniæ Inquisitionē in Mediolani Ducatu introduceret. numero 19. 262.
Papa Pius V. Inquisitionem Venetiæ ad normam Hispaniæ reducere voluit, & eius rei successus. nu. 2. & 3. 265.
Papa Pius V. Inquisitionis Officium multis priuilegijs decorauit. nu. 16. 278.
Papa vt priuatus propter hæresim deponitur. nu. 7. 268.
Papa ad imitationem D. Petri nomina mutat. nu. 9. 398.
Papa vnus est Ecclesiæ Romanæ. numero 22. 403.
Papa habet primatum suum immediatè à Christo, & succedit Petro in Ecclesiastica monarchia. nu. 25. ibidem.
Papa in causis fidei decidendis non potest errare. nu. 26. 405.
Papa vice Christi Domini nostri in terris fungitur. nu. 32. 406.
Papa omnia potest, & quomodo id intelligatur. nu. 34. ibidem.
Papa, in quibus casibus habet dispensandi potestatem. nu. 37. ibid.
Papa maior est Concilio, & in illud habet potestatem. nu. 41. 407.
Papa solus potest ex causa limitare constitutiones iuris diuini. nu. 42. ibid.
Papa solus potest indulgere plenam peccatorum veniam. nu. 43. ibidem.
Papa solus potest soluere clericum, quin teneatur Canonicas horas dicere. numer. 44. ibidem.
Papa est sponsus vniuersalis Ecclesiæ. num. 45. 408.
Papa in terris non minorem habet, quam Paulus Apostolus, potestatem. numero 49. 408.
Papa Romanus est propter Ecclesiam, non Ecclesia propter Papam. nu. 57. 409.
Papa secundum hæreticos, nullam habet tēporalem iurisdictionem. n. 2. 417.
Papa est Vicarius Dei in terris. numero 60. 430.
Papa in patrimonio S. Petri, vtramque habet iurisdictionem sine controuersia, nec in temporalibus subest imperatori. nu. 80. & 83. 433.
Papa secundum Iurisperitos, nullam habet iurisdictionem in terris imperij. num. 1. 440.
Papa in Paganos & infideles iurisdictionem exercere non potest, secundum Iurisprudentes. nu. 22. 443.
Papa habet duos gladios, ex Christi institutione. n. 2. & 18. & spirituali potestati secularis in Papa coniungitur. nume. 20. 447.
Papa vniuersaliter habet supremam potestatem. nu. 4. & 30. ibid.
Papa tria iudicia iudicare potest. numero 6. 448.
Papa vacante Imperio, illud administrat, & in illo residet. nu. 9. & 142. & qui Imperio vacante opprimuntur ad summum Pontificem recurrunt. numero 16. ibidem.
Papa Imperatorem iudicat. n. 11. ibid.
Papa potest in quocumq; loco erigere dignitates. nu. 12. & 74. 449.
Papa concedit Regiam dignitatem. numero 13. ibidem.
Papa Clemens V. reuocauit sententiam per Henricum VI. Imperatorem, contra Robertum Regem Siciliæ. n. 17. 450.
Papa gladium materialem nutu habet, Imperator iussu. nu. 22. ibid.

Papa

Papa se habet ad Reges, sicut Architectus ciuilis ad alios artifices ciuitatis. num. 26. 451.
Papa habet temporalem iurisdictionem vratione pacis conseruandæ, & quomodo probatur. nu. 66. & 67. 462.
Papa Stephanus. II. imperium à Græcis ad Gallus transtulit. nu. 76. 464.
Papa Reges creat, vngit, confirmat, eos trās fert & deponit. nu. 77. ibidem.
Papa Gregorius V. Germanis concessit, vt eligerunt Regem Romanorum numer. 78. 84. & 88. 464.
Papa Regem electum approbat. numero 79. 465.
Papa priuilegium concessit aliquando imperandi ex successione vsque ad tertiā generationem, & quæ fuerit causa. nu. 81. & 83. ibidem.
Papa potest electores Imperij mutare. num. 89. 466.
Papa Benedictus VIII. coronauit Henricū. I. Imperatorem. nu. 94. 468.
Papa Ioannes XX. coronauit Cōradum Imperatorem & de eius legibus. numer. 95. ibidem.
Papa Nicolaus natione Burgundus coronauit Henricum Imperatorem. nume. 97. ibidem.
Papa Gregorius VII. elegit in Imperatorem Rodulphum Dux Saxoniæ. numer. 98. ibidem.
Papa Paschalis. II. coronauit in Imperatorem Henricum IIII. qui eius pedes osculatus est. num. 99. ibidem.
Papa Honorius. II. misit legatos in Teuthoniam pro pacifica electione Lotharij Ducis Saxoniæ in Imperatorem nu. 100. ibidem.
Papa Clemens III. coronauit Henricum V. Imperatorem. nu. 103. 469.
Papa Innocentius III. coronauit in Imperatorem Ottonem. nu. 104. 470.
Papa Honorius III. coronauit Fredericum II. in Imperatorem. nu. 105. ibidem.
Papa Innocentius IIII. Landgrauium Ducē Thuringiæ in Imperatorem coronauit. nu. 106. 470.
Papa Clemens IIII. vacante imperio elegit vicariū Generalē Imperij. n. 109. ibidē.
Papa Benedictus VII. Micislaum Principē Polonum Regē fecit. nu. 110. ibidē.
Papa Benedictus VII. Regiam dignitatem cōcessit Stephano Principi Hungariæ. nu. 111. ibidem.
Papa Lucius. II. seu Cælestinus II. dedit titulum Regis Siciliæ Rogerio Duci Apuliæ & Calabriæ. nu. 112. ibidem.
Papa Gregorius III. Alphonsum Ducē Portugalliæ Regem fecit. nu. 113. ibidem.
Papa Innocentius IIII. Guilelmum dominum Siciliæ Regem constituit. numer. 114. 471.
Papa Nicolaus III. concessit regnum Siciliæ Petro filio Ferdinandi Regis Castellæ. nu. 115. ibidem.
Papa Nicolaus III. dedit formam magistratibus Florentiæ. nu. 116. ibidem.
Papa Bonifacius VIII. concessit Regi Aragonum Regnum Sardiniæ. numero 117. ibidem.
Papa Gregorius, communi Florentiæ iurisdictionem restituit. nu. 118. ibidem.
Papa Clemēs V. Frederico filio Regis Castellæ Sardiniam concessit. nu. 119. ibidē.
Papa Ioannes XXI. vacante Imperio creauit Imperij vicariū in Italia Robertum Neapoli Regem. nu 120. ibidem.
Papa Benedictus VII. Ioannem, & Luchinum fratres, vicarios Imperij constituit. nu. 121. ibidem.
Papa Paulus Rorsum Ferrariæ Ducem instituit. nu. 122. ibidem.
Papa Alexander VI. Ferdinandum Hispaniæ Regem Catholicum appellauit. & Indiarum Regnum ei concessit. numero 123. ibidem.
Papa Pius V. Cosmum Medices Magnū Ducem Hetruriæ creauit. num. 124. 472.
Papa examinat personam electam in Regē, & quomodo. nu. 125. & 130. 472.
Papa plus iuris habet in Imperatorem, quā reliqui Pontifices in Reges. numero 126. ibidem.

Papa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Papa poterit Electores Imperij tanquam filios adulterinos abdicare.n. 138. 476.
*Papa Gregorius X. imperauit Venetis, vt victigal ab eis impositum nõ exigeret. nu.*146. 477.
*Papa Gregorius X. Florentinis triennio sacris interdixit.nu.*147. *ibidem.*
Papa Anastasius. II. Anastasium Imperatorem excommunicauit . numero 149. *ibidem.*
*Papa Innocentius I. excommunicauit Archadium Imperatorem.n.*150. *ibidẽ.*
*Papa Innocentius III. leges Imperatorum corrigens statuit vt omnis præscriptio requirat bonam fidem.n.*151. *ibidem.*
*Papa Vrbanus III. leges Imperatorum abrogando, dedit licentiam vidais nubendi infra tẽpus luctus.n.*152. *ibidẽ.*
*Papa Felix II. excommunicauit Constantinum Imperatorem, & hæreticum declarauit.nu.*153. 478.
Papa Constantinus I. Iustinianum Imperatorem excommunicauit. numero 154. *ibidem.*
*Papa Gregorius II. Leonem Imperatorem excommunicauit.nu.*155. *ibidem.*
Papa Gregorius III. Leonem Imperatorem tanquam hæreticum condemnauit.nu. 156. *ibidem.*
*Papa Nicolaus I. Michaelem Imperatorem Orientalem & Lotharium excommunicauit.nu.*157. *ibidem.*
*Papa Gregorius VII. contra Henricum Imperatorem excommunicationis sententiam protulit.nu.*158. *ibidem.*
*Papa Vrbanus III. Fredericũ schismati fauentem priuauit, & excommunicauit nu.*160. 478.
Papa Honorius III. & Gregorius IX. Fredericum excommunicauerunt.nu. 161. *ibidem.*
Papa Clemens VI. ducem Mediolani solenniter excommunicauit . numero 162. *ibidem.*
*Papa Gregorius VII. Boleslaum. II. Regem Poloniæ excommunicauit & regno priuauit.nu.*163. *ibidem.*
*Papa Gregorius VII. bis solenniter priuauit Imperio & excommunicauit Henricum Imperatorem.nu.*164. *ibidem.*
*Papa Alexander III. priuauit Fredericum Imperatorem.nu.*164. *ibidem.*
*Papa Innocẽtius III. deposuit Ottonem Imperatorem & in eius locum elegit Fredericum Regem Siciliæ.n.*166. *ibidẽ.*
Papa Innocẽtius IIII. dedit curatorem Regi Portugalliæ Comitem Bolonię.num. 167. 479.
*Papa Paulus. II. Gregorium Pogebratium Regem Boemiæ, de hæresi damnauit & priuauit regno.nu.*168. *ibidem.*
Papa Ioannes XXII. Ludouicum ducem Bauariæ omni iure priuauit. numero 169. *ibidem.*
Papa secundum Theologos habet iurisdictionem temporalem, in ordine ad spiritualia.nu. 1. & 31. & *habet vtrumque gladium.nu.*4. & *summam potestatem disponendi de omnibus rebus Christianorum.num.*25. & *in eo ordine amplissimam potestatem super omnes principes.nu.*58. 482.
*Papa exigente fine supernaturali potest deponere Reges & eorum leges mutare. nu.*2. 483.
*Papa debet exequi gladium temporalẽ per Principes sæculares.nu.*3. *ibidem.*
Papa supremam habet iurisdictionem in fideles, & infideles diuersa ratione. nu. 4. *ibidem.*
*Papa vt Papa non est dominus totius Orbis & id probatur.nu.*12. & 22. 483.
*Papa nullam habet iurisdictionem merè temporalem alicuius prouinciæ aut oppidi.nu.*13. 484.
*Papa indirectè est dominus totius orbis Christiani.nu.*14. *ibidem.*
Papa totius orbis non est dominus.numer. 15. *ibidem.*
Papa nequit infideles iudicare . numero 16. *ibidem.*
*Papa quâ ratione dicatur monarcha spiritualis totius Orbis.nu.*20. 485.
*Papa Alexander VI. Orbem nouum diuisit Regibus Hispaniæ & Lusitaniæ, & qua ratione.nu.*21. *ibidem.*
*Papa vt Papa sine ordine ad finem spiritualem, non habet potestatem ciuilẽ actu, nec habitu, nec potest leges condere ad res temporales, quatenus temporales sunt.nu.*28. 486.
Papa est præfectus Ecclesiæ in ordine ad finem supernaturalem.nu. 35. 487.
*Papa est Pastor vniuersalis totius populi Christiani.num.*39. 490.
*Papa non potest directè iudicare de causa sæculari. sed ratione peccati.nume.*44. & 103. 491.
*Papa cognoscit de natalibus, non de successione.nu.*45. & 46. *ibidem.*
Papa, probatur temporalia tantum gubernare propter finem spiritualem. nume. 51. 492.
Papa potest antiquos Reges & Imperatores deponere, & nouos constituere, exigente id fidei, & boni spiritualis conseruatione. nu. 55. & 93. 493.
*Papa Zacharias Regem Francorum regno deposuit.nu.*56. *ibidem.*
*Papa Innocentius IIII. Regi Portugalliæ prodigo tutorem dedit.n.*57. *ibid.*
Papa vt Papa per se iudicat spiritualia. nu. 60. 493.
*Papa quare non appellatur Rex terræ, vel dominus rerum.nume.*77. 498.
*Papa non potest nouos Reges creare, non concurrentibus illis, ad quos ius eligendi pertinet, nec id potest cessante fidei causa.nu.*94. & 108. 502.
Papa Regem infidelem hæreticum, aut schismaticum si velit Respublica sibi eligere, id poterit impedire, & eum deponere & expellere a regno.numer. 95. & 96. *ibidem.*
*Papa quando potest vti gladio temporali aduersus Principes & Reges.n.*97. *ibid.*
*Papa directè nõ habet potestatẽ iudicãdi lites tẽporales, nec infirmãdi leges.n.*98. 503.
*Papa non potest statuere vt a iudicibus sæcularibus, ad ipsum appelletur in rebus temporalibus.nu.*99. *ibid.*
*Papa quomodo reuocet leges Principum minus iustas.nu.*101. *ibid.*
*Papa ex traditione Christi nullum habet dominium temporale.n.*104. *ibid.*
*Papa habet verum dominium temporale directè in bonis collatis Ecclesiæ per sæculares, & quomodo de eis possit disponere.nu.*105. & 110. *ibid.*
Papa si donat bona Ecclesiæ sine causa rationali, donatio non tenet. numero 111. 505.
*Papa est vniuersalis dispensator bonorum omnium Ecclesiarum. nu.*112. 506.
*Papa præstat Imperatori quantũ Sol Lunæ. nu.*122. 507.
*Papa electus confirmabatur olim per Imperatores, & quare fuerat introductum. nu.*134. 511.
Papa potest infideles contra legem naturæ peccantes punire pœna corporali.num. 144. 514.
*Papa ratione publicæ vtilitatis potest infideles priuare iure suo.n.*145. *ibid.*
*Papa concedit Inquisitori Generali potestatem deputandi, seu nominandi Inquisitores.nu.*40. 525.
*Papa Marcellinus qui compulsus Paganorũ Idolis thurificauit non fuit hæreticus. nu.*11. 544.
*Papa an possit errare in concessione indulgentiarum.nu.*175. 677.
*Papa an possit errare in approbatione Religionis.nu.*174. *ibid.*
Papa an possit diffinire de fide B. Virginem Mariam fuisse conceptam absque peccato originali ex reuelationibus, & miraculis in eius fauorem factis.num. 182. 678.
Papa viâ ordinariâ, ex solis miraculis & reuelationibus, non potest diffinire de fide B. Virginem Mariam fuisse conceptam absque deccato originali.nume. 183. *ibidem.*
*Papa viâ extraordinariâ diffinire potest de fide B. Virginẽ Mariam fuisse concepti absq; peccato originali ex solis miraculis & reuelationibus.nu.*184. *ibidem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Papa Paulus III. Cardinalium Collegio Inquisitionis aggregauit.nu.12. 125.
Papa Paulus IIII. Vltimis verbis moribundus Officium S. Inquisitionis Cardinalibus commendauit.nu.15. 278.
Papalis potestas est omnino diuersa à regali.num.107. 504.
Papam tanquam successorem Petri habere directè spiritualem potestatem multis probatur.nu.2. 396.
Papam non posse fieri hæreticũ, plures Theologi probabiliter tenent. numer.53.& 54. 408.
Papam Romanum succedere Petro Apostolo in Pontificatu plurimis rationibus suadetur.nu.56. 409.
Papæ Sixti V. constitutio contra Henricum Borbonium.num.38. 330.
Papæ Lucij & aliorum sentẽtiæ de Romana Ecclesia.num.15. 399.
Papæ omnis terrestris & cælestis potestas data est,& habet vtrumque gladium. nume.31.& 46. 406.
Papæ potestas in omnibus exuberat, & limitatur.nu.35. ibidem.
Papæ non licet articulos fidei nouare, vel mutare.num.36. 406.
Papæ soli reseruata est cognitio causarum, & articulorum fidei.nu.38. 407.
Papæ non alijs licet soluere hæreticos reuertentes ad gremium Ecclesiæ.n.40. ibid.
Papæ se subtrahens potestati incurrit dispẽdium salutis æternæ.num.47. 408.
Papæ potestas vniuersi orbis consensu confirmatur.nu.65. 413.
Papæ primatum hæreticos etiam agnouisse probatur.nu.71. ibid.
Papæ potestatem in temporalibus Caluinus impugnat,& confutatur.n.3. 417.
Papæ electio aliquando non valuit nisi ab Imperatoribus confirmaretur, secundum Iurisprudentes.nu.14. 442.
Papæ ob denegatam obedientiam hæreses & scismata orta sunt.nu.19. 450.
Papæ omnes Principes Christiani populi oportet esse subditos.num.21. ibid.
Papæ attributa.nu.23. ibidem.
Papæ Innocentij IIII. iussu eligitur in Regẽ Alemaniæ & Imperator creatur Guillelmus Comes Hollandiæ.n.107. 470.
Papæ Clementis V. literæ, quibus habilitat Henricum ad Imperium.n.129. 473.
Papæ Clementis VI. literæ, in quibus supplet defectum electionis Imperatoris.num.131. ibidem.
Papæ Clementis IIII. literæ ad Electores Imperij, quibus illis interdicit ne Conradinum eligerent in Imperatorem.n.139. 476.
Papæ Gregorio X. literæ Electorum Imperij missæ fuerunt postulantiũ sibi cõcedi vt Vincislaũ Carolo IIII. Imperatori coadiutorem adiungerent.nu.140. ibid.
Papæ est supplere negligẽtiam, vel infirmitatem Imperatoris.nu.143. 477.
Papæ Gregorij VII. literæ ad Principes Saxoniæ, quibus illis & Imperatori mandat, vt à bello abstineant.nu.145. ibid.
Papæ potestas à multis Theologis comprobatur.n.7.8.& 9. pag.483.& 484.
Papæ attributa.nu.78. 498.
Papæ potestatem & dignitatem D. Bernardus extollit.num.92. 502.
Papæ quando liceat Imperatores deponere. nu.118. 506.
Papæ an reseruatæ sint quæstiones fidei.nu.30. 620.
Papyrus Massonus Gallus Officium S. Inquisitionis Hispaniæ mirificè laudat. nu.5. 276.
Parentes filijs odio habendi, qui fidem illis tentant auellere.num.86. 783.
Paria sunt quæ sunt in actu, aut via deductionis ad actum.num.36. 849.
Paria sunt aliquid fieri in actu cõfessionis, vel incõtinẽti antè vel post.n.45. 850.
Parmæ conspiratio contra quendam Inquisitorem oritur.nu.13. 258.
Pars tẽporis ponitur pro tẽpore in scriptura sacra.num.66. 556.
Paruuli baptizati cum adoleuerint, tenentur fidem susceptam seruare. numero 6. 11.
[Pasce oues meas] quid significet.n.58. 409.

Pastores

Pastores duo vniuersales Ecclesiæ esse non possunt.nu.32. 422.
Pastoris officium quale sit.nu.40. 490.
Patarenorum & Manichæorum secta extincta.num.15. 294.
Patriarchæ antiquitus iurabant in femore. nu.87. 500.
Pater in diuinis fons Trinitatis. numero 14. 355.
Pater cõmittens filio manumissionẽ vnius ex seruis, intelligitur tantùm electio filio commissa, ipse verò pater manumittit.nu.41. 525.
Pater alijque parentes, etiam denunciandi sunt hæresis crimine delibuti. numero 83. 782.
Patres antiqui in cilicio pœnitebant. numero 2. 44.
Patres sancti nobis duces sunt ad inueniẽdum sensum literalem scripturæ sacræ.nume.69. 557.
Patris voluntas censetur voluntas filij, & probatur.num.7. 11.
Patrum autoritas omnem falsitatis scrupulum tollit.num.91. 434.
Paulus Apostolus Inquisitor fuit fidei. nu. 26.28.& 29. 86.
Paulus de Laguna Indiarum Consilij Præses,& S. Generalis Inquisitionis consiliarius.nu.8. 150.
Paulus Papa IIII. vltimis verbis moribũdus Officium S. Inquisitionis Cardinalibus commendauit.nu.15. 278.
Paulus Papa III. Cardinaliũ Collegio, Inquisitionis dignitatẽ aggregauit.n.12. 125.
Peccata viam ad infidelitatem sternunt. nu.13. 24.
Peccata diuersa ratione puniuntur ab Ecclesia, atque à iudice sæculari. numero 65. 462.
Peccata omnia ad sedis Apostolicæ tribunal spectant.nume.103. 503.
Peccata sua confiteri nemo confessario tenetur, à quo periculum sibi metuit.numer.8. 843.
Peccati genus duplex est, ad quod hominem irritat.nu.11. 4.
Peccati solicitationis grauitas duobus modis peti potest,& qui sint.n.54. 850.
Peccatores constituentes vltimum finem in creatura mortaliter delinquunt, nec ob id dicuntur hæretici.nu.67. 853.
Peccatum primi parẽtis tripliciter fuit aggrauatum.nu.1. 8.
Peccatum graue est dissimulare commune periculum.nu.15. 20.
Peccatum primum quodnam fuerit. num.1. & 2. 22.
Peccatum primum Adami non fuit immoderatus amor erga Euam.nu.8. 24.
Peccatum Euæ multis nominibus Caietanus extenuat.num.5. 26.
Peccatum aggrauat, qui culpæ patrocinium defensionis adiungit.nu.3. 30.
Peccatum originale naturæ humanæ est signum & monumentum peccati Adæ. nu.11. 39.
Peccatum blasphemiæ à Deo punitum fuit igne.nu.64. 59.
Peccatum mortale homines contrahentes, iure diuino tenentur de illo pœnitentiam agere.nu.82. 857.
Pecuniæ appellatione, omne pretio æstimabile intelligitur,& quæ alia cõtineantur nu.68. 527.
Pedemontana prouincia Inquisitores habuisse probatur.nu.11. 246.
Pelagius quo die in Anglia natus est, eo ipso die in Africa D. Augustinus in lucem editus.nu.7. 293.
Periurus conuictus in iure suspectus est vehementer.nu.196. 832.
Pœna peccati primorum parentum & posterorum quæ fuit.nu.7. 3.
Pœna abiurantis violenter.nu.24. 595.
Pœna talionis iuxta qualitatẽ delicti arbitrio iudicis venit imponẽda.n.10. 795.
Pœna talionis iure ciuili inducta fuit.num. 11. ibidem.
Pœna talionis per consuetudinem sublata est.nu.12. 796.
Pœna ordinaria non imponitur per suspiciones, sed per probationes clariores. num.64. 809.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœna Manichæorum summum est supplicium.nu.114. 820.
Pœna relapsorum quæ sit,& qui sint emansores.nu.157. 825.
Pœna vbicumque agitur de ea imponenda, potiùs pro reo, quàm contra eum præsumendum & iudicandum est.numero 21. 846.
Pœna non potest infligi, vbi non adest certitudo & euidentia culpæ. numero 26. 847.
Pœnam excommunicationis contra hæreticos.antiquissimam,& à Christo institutam esse.nu.188. 831.
Pœnalis constitutio fauore fidei extenditur, quod idem est fauore animarum. nu.28. 523.
Pœnæ talionis denunciator non subiacet. nu.22. 772.
Pœnæ imponendæ confessarijs solicitãtibus mulieres in actu confessionis ad libidinem,quæ.nu.166. 879.
Pœnitendi modus assignatus in lege Moysi. nu.83. 857.
Pœnitens agnitâ hæresi se peccatorẽ, Deum vero solam sui constantem confitetur. nu.10. 382.
Pœnitens quando dicatur incipere confiteri, nu.31. 848.
Pœnitentia quam Ioãnes,& Christus ante suam resurrectionem prædicauerunt, sacramentum verum non fuit,sed figura sacramenti, ac quasi præparatio. nu.73. 659.
Pœnitentia exsistẽti in mortali post baptismum ita necessaria est, vt sine illa,in re vel in voto,nemo saluari possit. nu. 74. ibidem.
Pœnitentes publicos cilicio indui, canones sacri & Concilia iubent.nu.3. 44.
Pœnitentes, quia renascuntur barbæ tonsione & capillorum, eo statu reducuntur quo nati sunt.nu.69. 390.
Pœnitentes cum fune collum ambiente incedunt.nu.77. 391.
Pœnitentiæ sacramentum Christus immediatè instituit & quando.n.66. 658.
Pœnitentiæ sacramentum duo continet necessaria,ad constitutionem sacramẽti. num.67. 658.
Pœnitentiæ qui nulla signa ostendit absolui non potest.nu.68. 659.
Pœnitentiæ virtus quæ sit.nu.69. ibid.
Pœnitentiæ virtus in omni statu & lege necessaria fuit.nu.70. ibidem.
Pœnitentiæ sacramentum perfectũ, solum in lege gratiæ reperitur.nu.71. ibid.
Pœnitentiæ sacramentum non probatur ex Testamento veteri.nu.72. ibid.
Pœnitentiæ sacramentum est secunda tabula post naufragium.nu.75. ibid.
Periculi causa quod quis sibi metuit ex confessario, potest sine confessione ad sacram communionem contritus tamen venire.nu.8. 843.
Persuadere grauius est, quam compellere. nu.125. 866.
Pertinaces quomodo dicantur primi parentes.nu.4. 11.
Pertinacia quæ sit.nu.5. ibidem.
Pertinacia est de ratione hæresis,& requiritur ad hæresim.n.8.19.31. 544.
Pertinacia cognoscitur multis modis.num. 9. ibidem.
Pertinacia vt discernatur, quæ sunt considerandæ.nu.37 & 38. 549.
Pertinaciâ rei terminatur processus. nume. 39. 597.
Pertinax quis sit.num.3. 11.
Pertinax hæreticus est, qui sciens contradicit vniuersalibus Concilijs, ritè & rectè congregatis. nu 98. 565.
Pertinax quis dicatur.nu.132. 822.
Peruuij Inquisitio,quãdo & à quo instituta fuit,& vbi residet.n.1.2.& 3. 240.
S.Petri Martyris martyrium.nu.12. 258.
P.Petri Ribadeneyra de S. Inquisitionis vtilitate honorificum testimonium.nu. 4. 275.
D.Petri præceptum,est præceptum Christi, & ideo peccat qui ei non obtemperat.nu.4. 396.
D.Petri Cathedra fuit maior omnibus alijs, & prima omnium.nu.21. 420.

D.Petro

D.Petro dicta per Christum in Euangelio, non sunt ei dicta vt priuato, sed vt principi Apostolorum,& ita potestas ei cõcessa trãsit ad successores.n.29.405. 405.
D. Petro Christus commisit curam gregis sui.nu.9. 419.
D.Petro & eius successoribus commissa est potestas inquirendi à Christo Domino. nu.1. 88.
D.Petrum vniuerso terrarum orbi Christus præposuit. num.17.& 19. 400.
D.Petrus officiũ Inquisitoris exercuit cõtra Ananiam,& eius vxorem, ac contra Simonem Magum.nu.27. 86.
Petrus Monachus legatus mittitur ab Innocentio III.ad Albigenses,& interimitur.nu.9. 90.
F.P.Silanus à Papa Gregorio IX. Inquisitor creatur.nu.5. 108.
Petrus Reinaldus S.Officij notarius occiditur.num.11. 109.
S. Petrus Martyr Inquisitor Longobardiæ, hæreticorũ gladijs occũbit.n.13. 109.
F.Petrus Cadreta Inquisitor interimitur.n. 28.pag.111 & nu.10. 178.
Petrus Pontius Leon Episcopus Placẽtinus, Inquisitor generalis fuit. nu. 12. 160.
Petrus Portocarrero Episcopus Conchensis, Inquisitor generalis in Hispaniarum regnis.num. 15. 162.
S.Petrus Arbues ab Epila Inquisitor,ab inimicis fidei interficitur, & de eius miraculis,sepultura, & alijs.à nume. 26. vsque ad 34. 182.
Petrus Pachecus Inquisitor supremi Senatus S.generalis Inquisitionis fuit.n.8. 148.
Petrus de çamora Inquisitor supremi Cõsilij S.generalis Inquisitionis.n. 8. 149.
S.Petrus Martyr Inquisitor Mediolani primus fuit,& eius gesta.à num.4.vsque ad 12. 254.
S.Petrus Martyr Inquisitor Florentiæ Manichæos fudit.nume. 1. 263.
S.Petrus Martyr signo crucis dæmonem in forma equi ferocissimi in foro Florentiæ fugauit.nu.2. ibidem.
S.Petrus Martyr Episcopatũ refugit,nõ autem S.Inquisitionis Officiũ.n.7. 276.
Petrus de Bruis hæresiarcha concrematur. nu. 23. 311.
S.Petrus Apostolus,quare fuerit eo nomine à Christo donatus initio vocationis,& duplex prærogatiua, in hac nominis mutatione.num.6.& 13. 397.
S. Petrus Apostolus fuit etiam à Domino vocatus Cephas,& quæ sit eius nominis vis.nu.7. 398.
S.Petrus,& alij sum. Pontifices non potuerunt, nec possunt errare in causis fidei decidendis.nu.26. 405.
S.Petrus & Paulus Principes Apostolorum suo martyrio Romanam Ecclesiam consecrarunt.nu.5. 418.
S.Petrus non accepit primatum ab Apostolis,sed à Christo.n.12.& 20. 419.
S.Petrus quare sic fuerit vocatus à Christo. nu.16.& 23. 420.
S.Petrus accepit à Christo claues cælestis & terreni Imperij. nu.24. 452.
Phaceia propter peccata interfectus fuit.n. 91. 74.
Phacee occiso Phaceiâ propter peccata occiditur ab Osea seruo suo.nu.92. ibid.
S.Philippi Dominicani Inquisitoris in Imperio Presbyteri Ioannis martyrium & miracula.nu.2. 237.
Philippus II.Hispaniarum Rex, Ludouicũ à Paramo autorẽ, decidẽdarũ controuersiarũ inter Proregẽ & Inquisitores Siciliæ causa euocauit,& quibus decisionem illarũ cõmisit.num.1.& 2. 196.
Philippus II.Hispaniarum Rex, Inquisitionem in naualibus bellis introducere curauit, & ad nauale bellum Inquisitorem misit.num.1.& 2. 225.
Philippus II. Hispaniarum Rex voluit Inquisitionem Mediolani ad formam Hispaniæ introducere,& eius rei successus.nu.20. 262.
Philippus Manesius fidei conseruationem in Hispania attribuit Officio S. Inquisitionis.num.2. 274.
Philippus Iconomachus hæreticus oculis,& Imperio priuatur.nu.52. 315.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Philosophi antiqui ab Ægyptijs mysteria suæ philosophiæ didicerunt.n.1. 381.
Phinees filius Eleazar fuit sacerdos. nume. 57. 460.
Photius hæresiarcha omni dignitate spoliatus obijt.num.22. 311.
Picardus quidam hæresiarcha vita priuatur.num.29. 312.
Pilatus capite plexus, quòd Christum iudicasset.num.2. 32.
Pipinus Rex & eius successores plures terras concesserunt Ecclesiæ.n.44. 426.
Pythagoras ignis dæmones fugari docuit. nu.26. 285.
Pius Papa V. diplomate Apostolico commisit Inquisitori Generali Hispaniæ institutionẽ Inquisitoris, in Triremibus & Nauabus bellis.n.7.& 8. 225.
Pius Papa V. Regi Hispaniæ persuasit, vt ad normam Hispaniæ Inquisitionẽ in Mediolan. Ducatũ introduceret.n.19.262.
Pius Papa V. Inquisitionẽ Venetiæ ad normam Hispaniæ introducere voluit, & eius rei successus.nu.2.& 3. 265.
Pius Papa V. Inquisitionis Officium plurimis priuilegijs decorauit.nu.16. 278.
Plantatio profunda iuxta aquarum decursus fructus vberrimos producit.nume. 229. 687.
Platonis elegans sententia de hæreticorum denunciatione.nu.77. 781.
Pluralitas principatuum non est admittenda in vno regno, vel ciuitate. numero 47.& 49. 458.
Polycarpus Marcioni sibi occurrenti, quid responderit.nu.41.& 42. 288.
Poloniæ & Vngariæ Inquisitio. numero 1. & 2. 252.
Pontificalis potestas cepit in Christo Domino.nu.21. 442.
Pontifices, qui sedẽ Apostolicam ditarunt, plures pro Sanctis habentur.n.41.425.
Pontifices Maximi fatentur se recepisse dominium aliquarum terrarum ab Imperatoribus.nu.50. 492.
Pontificis Maximi potestas & iurisdictio qualis sit.nu.1. 396.
F. Pontius à Vico Tolosæ Inquisitor fulget miraculis.n.12. p. 109.& nu.11.246.
F. Pontius Cathaloniæ Inquisitori ab hæreticis veneno de medio sublatus.n.15.110.
F. Pontius à Blanes Inquisitor, ab hæreticis interficitur.nu.7.& 8. 178.
Porterij seu Ianitores S. Inquisitionis Siciliæ Cruce insigniti sunt.nu.5. 103.
Portæ inferorum nõ prævalebunt aduersum Petrum & successores.n.27. 405.
Potentia quæ non reducitur in actum frustra est.nu.81. 498.
Potẽtia propinqua actui reputatur pro actu. nu.35. 848.
Potestas inquirendi est à Christo Domino commissa D. Petro, & eius successoribus.nu.1. 88.
Potestas inquirendi contra fidei noxios annexa est Episcopali dignitati. numero 2. 89.
Potestas & iurisdictio summi Pontificis in spiritualibus & tẽporalibus qualis sit.à num.1. vsque ad vltimum. 396.
Potestas data Petro intelligitur solum in spiritualibus, secundum Iurisprudentes.nu.10. 442.
Potestas Imperatoria à Papa dimanat.num. 10. 448.
Potestas quædam excellentiæ, quam conseruat Ecclesia fuit in Christo. numero 31. 453.
Potestas temporalis est medium ad vltimum finem vitæ æternæ.n.42. 456.
Potestas sum. Pont. à multis Theologis comprobatur.nu.7.8.& 9. 483.
Potestas Pontificalis cepit in Christo Domino.nu.21. 442.
Potestas summa in summ. Pontifice duobus modis potest accipi.nu.10. 484.
Potestas summa rerum tẽporalium directè nequit in summo Pontifice reperiri, sed instrumentalis & indirecta.num. 11. & 30. 484.
Potestas temporalis, quam habet Papa non est laica, vel merè temporalis. numero 31. 486.
Potestas Regis ad suum finem naturalem in se

in se spectatum, independens est à summo Pontifice, quo respectu non potest Papa se intromittere in Principum regimine.nu.38. 489.
Potestas temporalis, & spiritualis, in sacris canonibus distinctæ sunt.nu.42.490.
Potestas ciuilis est subiecta spirituali, non solum vt Christiana, sed vt politica est. nu.52. 492.
Potestas iudiciaria in Christo secuta est Regiam dignitatem.nu.84. 499.
Potestas Papalis est omnino diuersa à regali.nu.107. 504.
Potestas temporalis primo integra est in Republica, & in Principes derivatur. nu.117. 506.
Potestate concessa ad aliquem principalem finem, concessa censetur ad omnia media illius finis.num.35. 454.
Potestatem iurisdictionis omnis delegans delegato impertitur.nu.49. 526.
Potestates seculares censuris coguntur præstare iuramentum.nu.7. 574.
Potestatis temporalis exercitium, quâ ratione iustum censeatur.nu.61. 461.
Prateolus scribens quo tempore Inquisitio delegata inceperit, deceptus fuit.n.4. 89.
Prateolus scribens Valdach hæreticũ damnatum tempore Paschalis Papæ II. reputatur.nu.4. 98.
Practica contra confessarios seruanda, in prolatione sententiæ. nu. 165. 879.
Prædicans, legens, vel disputans publicè, si aliquid scandolosum dixerit quid sit contra eum agendum, & quid si aliquid ambiguũ protulerit.n.174.828.
Prædicationis officiũ iure Põtificio prohibitum est laicis & fœminis.n.8. 301.
Prælati Ecclesiæ quam potestatem habent regalem.nu.137. 512.
Prælatus superior, vel iudex nõ potest aliorũ peccata, quæ solùm ex confessione innotescunt, per exploratores inquirere.nu. 14. 845.
Presbyteri Ioannis Imperij Inquisitio quando instituta fuit.n.1.& 2. 237.
Præscriptio non incurrit in delicto hæresis, neq; in aliquibus casibus.n.30.727.
Præsepia, lancea, & alia Christi Domini instrumenta per se, quomodo possint adorari.nu.52. 351.
Præsumptio hæresis, quomodo sit considerandа.nu.39. 549.
Præsumptio iuris, & de iure est cõtra reum excõmunicatum per annũ. n.22. 595.
Præsumptio violenta, ex quibus accipi possit.nu.25. ibidem.
Præsumptio alicuius talis est hodie, qualis olim fuit.nu.61. 809.
Præsumptio violenta iuris ex quibus oriatur, ad hoc vt sit sufficiens ad condemnandum.nu.73. 811.
Præsumptio iuris transferens onus probãdi in reum quæ sit.nume.74. 811.
Præsumptio oriens ex euidentibus coniecturis, cẽsetur præsumptio iuris approbata, transferens onus probandi in reũ. nu.75. ibid.
Præsumptio quid sit, & an differat à suspicione.nu.106. 863.
Præsumptio maxima ex quibus nascatur. nu.112. ibid.
Præsumptio iuris pro liquidissima probatione habetur.nu.154. 874.
Primi parentes serpenti credendo fidẽ amiserunt.nu.7. 6.
Primi parentes cum gratia gratum facientes conditi fuerunt, cuius fundamentum est fides.num.11. 7.
Primi parentes habuerunt euidentiam in attestante.nu.13. ibid.
Primi parentis peccatum tripliciter fuit aggrauatum.nu.1. 8.
Primi parentes infidelitatis labẽ contraxerunt, dubitando de pœna proposita. nu. 10. 10.
Primi parentes quomodo pertinaces dicantur.nu.4. 11.
Primorum parentum & posterorum pœna peccati quæ fuit.nu.7. 2.
Primorum parentum cæcitas in falsa explicatione verborum Dei per serpentem facta.nu.3. 6.
Primorum parentum idololatria in hoc maxim;

Universidad de Deusto
Biblioteca

maximè consistebat, quòd se homo Deũ futurum existimarit. nu.3. 17.
Primum hominis peccatum quodnam fuerit. nu. 1. & 2. 22.
Primus actus superbiæ est nolle parere Imperio, & præceptis alicuius. numero 3. 23.
Princeps, qui Deo illatas iniurias non curat, dignus est qui in propriis calamitatibus à Deo negligatur. nu.5. 308.
Princeps habet plenariam elargiendi libertatem. nu.48. 429.
Princeps concedit supremas dignitates & alia. nu.50. 430.
Princeps est solutus omni lege positiuâ. nu. 65. 431.
Principatus omnes deriuantur ab vno principe. nu.18. 420.
Princeps potest dispensare, vt iudex procedat via Inquisitionis specialis, absque præuiâ infamiâ, vel clamorosa insinuatione. nu.36. 763.
Princeps supremus dispensare potest, in his quæ sunt iuris diuini, positiui & Ecclesiastici. nu. 37. ibid.
Princeps vt in pluribus euentibus in lege positiua dispenset æquum est. numero 39. 764.
Principatus Ecclesiæ fuit promissus Christo. nu.31. 422.
Principes omnes Christiani, ob insignem religionem à Deo fuerunt fortunati. nu. 10. 282.
Principes omnes populi Christiani Romano Pontifici oportet esse subditos. numero 21. 450.
Principes infideles sunt verè principes, & supremi suorum regnorum. numero 17. 484.
Principes sæculares dirigere in finem diuersimodè conuenit Pontifici & Christo. nu.64. & 76. 495.
Principes sæculi per vnitatem ad vnius domus cohabitationem deuenerunt. num. 271. 698.
Principi desidioso in religione conseruanda nascuntur disidia, rebelliones, & aliæ calamitates. nu.22. 286.
Principibus qui conseruandæ religioni studeant omnia feliciter accidunt. numero 21. 285.
Principis contractus habet vim legis. num. 49. 430.
Principum priuilegia latissimè sunt interpretanda. num.85. 434.
Priuatus publicum delictum indulgere nõ potest. nu.34. 711.
Priuilegia Principum latissimè sunt interpretanda. nu.85. 434.
Priuilegia Christianorum, quibus nõ vtuntur Pagani nec Iudæi. nu. 101. 817.
Priuilegijs Christianorum si Pagani vtuntur, puniuntur vt hæretici. numero 113. 819.
Priuilegium impetratum de eo quod quis habet in re, superfluum est. numero 75. 531.
Priuilegium non extenditur de re ad rem, nec de persona ad personã, nec de causa ad causam, & tantum operatur quantum eius tenor sonat. nu.103. 535.
Priuilegium tantùm comprehendit casum expressum, nec se extendit vltra proprijssimam verborum significationem. nu.104. ibidem.
Priuilegium non debet extendi vltra terminos suos, ac ex causa expressa regulatur, etiam si de tertij præiudicio tractaretur. nu.105. ibidem.
Priuilegium idem competit rei, quæ est in fieri sicuti rei factæ. nu.37. 849.
Probatio leuis licet sufficiat ad probandam suspicionem, tamen debet plenè probari. nu.104. 862.
Probatio in contrarium admittitur aduersus maximam præsumptionem. numer. 111. 863.
Probatio plenior requiritur quàm ordinaria, vbi agitur de probatione delicti iuris præsumptionem contra se habentis. nu.153. 874.
Probationes quales esse debeant, antequam reus ducatur in carcerem. numero 31. 579.
Proba-

Probationes validæ contra defunctos hæreticos sunt necessariæ. nu.85. 588.
Probationes in criminalibus, debent esse luce meridianâ clariores duorum, vel trium testium. nu.16. 845.
Processui hæreticorum multæ personæ interueniunt. nu.15. 576.
Processus & acta in causis hæresum, soli Inquisitori & officialibus nota esse debent. nu 18. 34.
Processus etiam fit in hæreticos feriatis diebus. nu.15. 576.
Processus quomodo fit fugienti. n.60. 585.
Processus terminatur abiuratione de leui. nu.10. 592.
Processus terminatur abiuratione de vehementi, vbi magna sunt indicia. numero 20. 594.
Processus terminatur abiuratione de violenta præsumptione, vbi per indicia quasi manifesta reus redditur suspectus. nu.21. 594.
Processus terminatur, quando contra reum suspectum & diffamatum sunt aliqua indicia. nu.26. 595.
Processus expeditur & terminatur confessione & resipiscentiâ rei, & quæ huius pœna. nume.29. 596.
Processus relapsi resipiscentis quomodo terminatur. num.34. ibidem.
Processus terminatur pertinaciâ rei. nume. 39. 597.
Processus terminatur relapsu rei pertinacis. nu.40. 598.
Processus terminatur probationibus reo in negatiua persistente. nu. 41. 599.
Processus terminatur fugâ rei. num.42.43. 44.45. & 46. ibidem.
Processus traditur reo, quando, & quo ordine. nu.48. ibidem.
Proditionem qui scit, nec eam detegit graui pœnâ est afficiendus. nu. 80. 782.
Progressus in infinitum prohibetur, & à lege damnatur. nu. 4. 519.
Promissio cum iuramẽto de non accusando aliquem, an sit seruanda iure diuino. nu.5. 756.
Promissio sub iuramento de non accusando hæreticum non obligat. nu. 47. 765.
Promotor fiscalis S. Officij, quare institutus. nu 15. 796.
Promotor fiscalis S. Officij quæ narrare, & quæ omittere debet in libello. numero 16. ibid.
Promotor fiscalis S. Officij debet esse Iurisperitus & quare. nu.37. 804.
Promotor fiscalis S. Officij tenetur ad ea, ad quæ accusator obligatur. nu.38. ibid.
Promotor fiscalis S. Officij, cuius conditionis & qualitatis esse debet. nu.41. 805.
Promotor fiscalis S. Officij caueat ne aliquem malitiosè accuset. nu.43. ibid.
Promotor fiscalis S. Officij, debet reos in scriptis, & propria voce accusare. num. 44. ibidem.
Promotor fiscalis solus hæreticos accusat. nu.47. 806.
Promotor fiscalis in accusatione contra inquisitos de hæresi, quid superaddere debeat vltra clausulam illam, [qui cùm esset Christianus] nu.70. 811.
Promotor fiscalis S. Officij, quare in accusatione vtitur illis verbis [& speciatim laicum accuso, &c.] nu.92. 815.
Promotor fiscalis S. Officij debet in accusatione ponere locum ciuitatis vbi commissa fuit hæresis, & quid de tempore. nu.93. ibidem.
Promotor fiscalis S. Officij, non tenetur in causa fidei concludere. nu.181. 830.
Promotor fiscalis S. Officij licet reus ante accusationem, vel in accusatione confiteatur, debet petere illum declarari hæreticum, & quare. nu.193. 832.
Promotor fiscalis S. Officij in accusatione, quare vtitur illis verbis [Saluo iure impertinentiarũ, & non admittẽdorum.] nu.179. 829.
Propositio secundum se, an dicatur hæretica. nu.28. & 34. 546.
Propositio hæc [Christus non est Deus] si asseratur à Christiano est hæretica, si à Iudæo Iudaica, si à Pagano Paganica. nu.32. 547.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propositio hæretica quid sit. numero 103. 566.
Propositio erronea definitur.nu. 105. *ibid.*
*Propositio quando dicatur hæresim sapere. nu.*106. *ibidem.*
Propositio male-sonans quid sit. numero 107. 567.
*Propositio temeraria dicitur tribus modis. nu.*109. *ibidem.*
Propositio scandalosa definitur. numero 110. 568.
*Propositio schismatica,seditiosa, maledica, blasphema,seu iniuriosa,qualiter intelligantur.n.*111. *ibidem.*
Propositio fauens hæreticis quid sit.numer. 112. *ibidem.*
*Propositiones sacræ Scripturæ, quæ dicunt omnes peccasse in Adamo, quomodo intelligantur.num.*167. 675.
Propositiones sanctorum asserentiũ B. Virginem, fuisse conceptam in peccato originali,quomodo intelligantur.num. 170. 676.
*Propositionis temerariæ natura describitur. nu.*108. 567.
*Propositionum Catholicarum septem gradus traduntur.nu.*52. 552.
*Proprium est diuinæ prouidentiæ cum primum calamitas in Ecclesia nascitur excitare illico fortissimum defensorem. num.*6. 293.
Prouidentia Dei altissima sacrosanctæ Inquisitionis Officium, institutum fuit ad hæreses exstirpandas.à num. 1. *vsq; ad* 43. 290.
*Prouisio in fauorem Consultorum S. Officij regni Siciliæ.nu.*25. 212.
*Proximo benevelle, & eius peccatum non revelare pium est.nu.*67. 779.
*Publicationi edicti adesse omnes tenentur, qui possunt.nu.*52. 714.
*Publicationi edicti omnes distributiuè, non collectiuè adesse tenentur.nu.*54. *ibid.*
*Publicationi edicti semel tantum in anno adesse omnes obligantur, tametsi pluries edictum & pluribus locis publicatum est.num.*55. *ibid.*
*Pueri baptizati cum adoleuerint, tenentur fidem susceptam seruare.nu.*6. 11.
Punitio delictorum iniquitatis, & malorum medicina est.num. 105. 746.
*Punire delicta an semper sit vtile Reipublicæ.nu.*104. *ibidem.*
*Purgatio canonica indicitur laboranti infamia hæresis.nu.*2. 591.
Purgatio publicè fit,si publica est hæretici infamia,sin minus priuatim. numero 4. *ibidem.*
*Purgatio quandoque canonica, quandoque vera, indicitur ob hæreticorum familiaritatem.nu.*171. 828.
*Purgationem canonicam indicunt Episcopus & Inquisitor. num.*3. 591.

Q

QVALITAS in dispositione requisita, omnino probari debet. numero 69. 811.
Qualitas verborũ, est mentis,& fidei nostræ testimonium.nume. 119. 821.
*Qualitas factorum, intentionem, animum, & voluntatem actorum demonstrat. nu.*126. 822.
Quasi possessio acquiritur in actis iurisdictionalibus ex vnico tantum actu.nu. 128.& 129. 538.
*Quæ incontinenti fiunt, ante vel post non dicuntur in esse.nu.*29. 847.
*Quæ in fauorem publicum, publicamque vtilitatem introducta sunt, nõ possunt à parte remitti.nu.*213. 837.
*Quæstiones fidei, an reseruatæ sint summo Pontifici.nu.*30. 620.
Qui non vetat peccare,cum possit,iubet. nu. 14. 20.
Qui contra legem facit in re graui non vrgente causa non caret culpâ. numero 22. 36.
*Qui dicunt potestatem Conciliorũ Generalium esse priuatiuè,errant.n.*39. 407.
*Qui per alium gerit, per se ipsum gessisse videtur.n.*50. 526.
*Quilibet in re sua est moderator & arbiter. num.*47. 429.
Quis vbi deliquit,ibi puniendus est.numer. 76. 587.
*Quo die Pelagius in Anglia natus est, eo ipso die in Africa, D. Augustinus in lucem editus.num.*7. 293.
*Quo tempore Albigenses Ecclesiam vexabant D. Dominicus, & D. Franciscus, duo mundi lumina, quasi de cælo lapsi sunt.nu.*9. *ibidem.*
Quo tempore Lutheri pestis serpere incepit S. Franciscus Paulanus, & P. Ignatius Loyola floruerunt.nu. 12. *ibid.*
Quod debet certo tempore fieri, intelligitur illo tempore factum, quod est immediatè antè vel post factum. numero 46. 850.

R

*RAIMVNDVS Carbonerius ex D. Francisci familia Inquisitor perimitur.nu.*9. 109.
F. Rainerij Sacon Inquisitoris Longobardiæ gesta & persecutiones.nu. 14. *pag.*159. *& nu.*14. 110.
*Ratio bene gubernandi exigit, vt sanctum Inquisitionis Officium à Principe protegatur & honoretur.nu.*27. 286.
*Ratio naturalis circa res diuinas assimilatur speculo fallaci.num.*149. 671.
Ratio vbi eadem est,eadem debet esse iuris dispositio,etiam in pœnalibus. numero 93. 860.
*Recapitulatio & anticipatio, quid sit in scriptura sacra.num.*67. 556.
Reconciliati tenentur habitellum, siue saccum benedictum publicè gestare.num. 5. 38.
*Reconciliati quare vestibus pœnitentialibus induuntur super alias uestes.n.*5.41.
Rectores si facinora remiserint impunita, reorum pœna plectuntur.nu. 18. 21.
*Recusatio quid sit, & an Inquisitores possint recusari.num.*54. 601.
Recusationis causæ quæ sint. n. 56. *ibid.*
*Recusationis causæ quando remittendæ sint ad supremum sanctæ Inquisitionis Senatum.nu.*57. *ibid.*
*[Reddite]dictio significat debitum soluere. nu.*19. 484.
*Reformatio Officij S. Inquisitionis, à quibus facta fuit.nu.*4. 135.
*Regalia præscribi non possunt per inferiorem.nu.*64. 431.
Regem esse,duobus modis accipi potest.nu. 69. 496.
*Reges,iudices, & Pontifices Israelem, gubernarunt à Moyse, vsque ad tempus Christo proximum.nu.*72. 60.
*Reges Catholici facultate sibi concessa à summo Pontifice nominarunt Inquisitores nu.*5. 136.
*Reges Catholici Concilium generale Inquisitionis instituerunt.nu.*1. 145.
*Reges Catholici Iudæos ab Hispania expellerunt.nu.*3. 163.
Reges Catholici parui facientes vectigalium iacturam,modum procedendi S. Inquisitionis non immutarunt.n. 10. 277.
*Reges,prius quam Regiam sedem conscendant,se fidem Catholicam conseruaturos iuramentum præstant, & quando hoc statutum fuit.num.*16. 284.
Reges & magistri militum,ac prouinciarũ Præfecti,antiquitùs fidei Catholicæ iureiurando promittebant.nu. 19. 285.
*Reges omnes VVisigotthorũ interfecti fuerunt.nu.*86. 317.
*Reges Longobardorum Ariani veneno aut ferro extincti.nu.*89. 317.
Reges & Imperatores propriè & directè, habent potestatem sæcularem. numero 29. 486.
*Reges diuersimodè dependent à sum. Pontifice atque Episcopi.nu.*109. 505.
*Reges & Principes tenentur corã Inquisitoribus hæreticos denũciare.n.*40.638.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Reges Catholici S. Inquisitionis Officium in Hispaniarum regnis instaurant Martino Luthero in Saxonia nato. numero 5. 292.
Regia potestas superior erat in lege veteri potestate sacerdotali. nu. 136. 512.
Regibus Catholicis Sixtus IIII. indulsit, vt in Castella & Legione S. Inquisitionis Officium instauarent. nu. 12. 132.
Regis potestas ad suum finem naturalem, in se spectatum independens est à summo Pontifice, quo respectu non potest Papa se intromittere in Principũ regimine. num. 38. 489.
Regnum Dei in æternum non dissipabitur. nu. 310. 705.
Regum Catholicorum edictum contrà Iudæos. num. 15. 168.
Reipublicæ omnis status pendet à religionis obseruantia. nu. 6. 281.
Reipublicæ celebriores mundi potissimum curam religionis habuerunt. numero 7. 282.
Reipublicæ bonum primarium concordia est. num. 29. 286.
Respublica temporalis, est respublica perfecta nu. 48. 491.
Relapsi hæretici brachio sæculari relaxantur. num. 59. 585.
Relapsi resipiscentis processus, quomodo terminatur. nu. 34. 596.
Relapsi vt resipiscant Inquisitores eniti debent. nu. 35. 597.
Relapsorum pœna quæ sit, & qui sint emãsores. nu. 157. 825.
Relapsus sponte veniens tempore edicti gratiæ absoluitur. nu. 12. 575.
Relapsus non est citandus. nu. 64. 586.
Relapsus in hæresim, de qua purgatus fuit traditur brachio sæculari & si in diuersam incidat hæresim, non dicitur relapsus. num. 5. 591.
Relapsus quis dicatur, & quotupliciter. nu. 155. 139. 142. & 154. 825.
Relapsus siue negatiuus, siue confessus relaxandus est. nu. 160. 826.
Religio omnibus nationibus necessaria visa est ad Rempublicam conseruandam. nu. 2. 281.
Religio si parui pendatur, est certissimum indicium ruinæ alicuius Reipublicæ. nu. 4. 281.
Religio Catholica basis, ac fundamentum Romani Imperij. num. 15. 284.
Religio Catholica nihil nisi cæleste, diuinumque admittit. nu. 32. 286.
Religione nulla vnquam gens caruit. nu. 1. 281.
Religione crescente imperium dilatatur, eâ declinante, decrescit. nu. 14. 284.
Religionem verum quasi comites quædam potentia, & sapientia sequuntur. num. 65. 336.
Religiones militares institutæ sunt, quando Ecclesia Catholica armis infidelium vexabatur. nu. 10. 293.
Religionis nostræ Catholicæ conseruationis maiorem curam habere debemus. numer. 9. 282.
Religionis Christianæ effectus, & lex. num. 23. & 24. 286.
Religionum dissimilitudo atque diuersitas, maximas solet in Republica excitare tragœdias. n. 31. *ibidem.*
Religiosus vir debet habere candorem castitatis interiùs & exteriùs. numero 198. 682.
Reliquiæ peccatorum quæ dicantur. numer. 118. 664.
Remitti non possunt à parte, quæ in fauorẽ publicum, publicamque vtilitatem introducta sunt. nu. 213. 837.
Rempha quæ sit, explanatur. nu. 60. 58.
Repetitio testium eorumque ratificatio. nu. 50. 584.
Resa Misciola, filius Zorobabel fuit secundus Rex Iudæorum. nu. 6. 79.
Res vt vitio careat, plerumq; contra verba eorumque propriam significationem interpretatur. nu. 88. 533.
Reuelare occultos peccatores est contra ius naturæ. nu. 125. 751.
Reuelare secretum ex interpretatione legislatoris, in aliquo casu non est fraudulentia. num. 45. 765.
Reuelare occultum crimen, ex se non est intrinsecè malum. nu. 46. *ibidem.*
Reuelationes & miracula facta in fauorẽ immaculatæ conceptionis sanctissimæ Virginis quam vim contineant. nume. 170. 677.
Reuelationes & miracula facta in gratiam conceptionis B. Mariæ Virginis, non faciunt rem de fide. nu. 181. 678.
Reus criminis carceri mandatur, ne quis cum eo communicet. num. 7. 32.
Reus in crimine hæresis ex sola confessione damnari potest. nu. 16. 33.
Reus vsque ad accusationem aduocatũ non habet. nu. 44. 582.
Reus accusationi fiscalis respondet, & causa concluditur. nu. 49. 583.
Reus & suspectus in causa hæresis, si deest processus absoluitur. nu. 1. 591.
Reus non statim vt quis accusatur, censendus est. nu. 31. 802.
Reus non debet ante summariam informationem capi nisi adsit suspicio de fuga. nu. 34. 803.
Reus ex natione & patria præsumitur bonus, vel malus. num. 55. 808.
Reus si petat sibi declarari locum, & diem commissi criminis potest sibi concedi, præstitâ tamen priùs cautione, ne aliquod capiant testes detrimentum. num. 96. 815.
Reus magis animum deprauatum ostendit, si errorem suum nititur autoritate corroborare. nu. 130. 822.
Reus in crimine hæresis tenetur complices reuelare, & ob id torqueri potest. num. 183. & 166. 830.
Rei fugà terminatur processus. num. 42. 43. 44. 45. & 46. 599.
Rei nomen apponendum in accusatione cum alijs signis, nec si error nominis vllus sit, minus illa subsistit. numero 53. 807.
Rei origo, aliæque circunstantiæ multæ debent diligenter inquiri, quæ arbitrio Inquisitoris relinquuntur. n. 54. 808.
Reotraditur processus, quando & quo ordine. nu. 48. 599.
Reo petenti confessarium datur ab Inquisitoribus. nu. 104. 786.
Reum occultum absq; probatione iudicare, & alios contra eum interrogare, iudicium temerarium est. nu. 63. 734.
Rex Granatæ & cum eo plures Mauri ad Christianam fidem conuertuntur. nu. 16. 168.
Rex Romanorum præstat iuramentum fidelitatis Papæ, antequam fiat Iuperator. nu. 80. & 128. & *forma iuramenti. num.* 133. *non prius appellari potest Imperator, quàm à Romano Pontifice confirmetur. num* 93. & *habilitat eius personam in Imperatorem. numero* 129. 465.
Rex Bohemiæ additus est Imperij Electoribus, & quare. nu. 92. 467.
Rex infidelis si fiat Christianus non perdit dominium regni. num. 24. 485.
Rex Romanorum eligitur, viuente Imperatore. nu. 119. 507.
Rex primus terræ fuit Caim. n. 140. 513.
Rhechimirus Hispaniæ Rex regno deijcitur. nu. 94. 319.
Rhemensis prouincia speciales habuit fidei censores. nu. 9. 246.
Robaldus Mediolanensis Inquisitor designatur. n. 6. 108.
Roboam filius Salomonis, regnauit septemdecim annis, & erexit statuas, & à Deo punitus. à nu. 15. *vsq; ad* 19. 69.
Roderico à Mendoça primo Inquisitio Triremium commendatur. nu. 9. 225.
Rodericus Rex Hispaniæ à Saracenis ingulatur. nu. 95. 319.
Rodulphus Dux Saxoniæ iussu Gregorij VII. summi Pontificis electus est Imperator. nu. 98. 468.
Rogerius Rex Siciliæ, à summo Pontifice creatus est. nu. 112. 470.
Roma fuit facta Sanctum sanctorum, post donationem Constantini Imperatoris. nu. 76. 432.
Romanus Senatus ob victoriam consecutam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam Constantino Imperatori, arcum triumphalem construxit. nu.10. 365.
Romanum nomen non transiuit montem Caucasum.nu.71. 431.
Romæ vrbs duplicem habet Inquisitionis formam.nu.1. 112.
Romæ Officium S. Inquisitionis à Franciscanis administrabatur ann.1260.numer.2. ibidem.
Romæ Officium S. Inquisitionis, quo tempore stabilitum fuit.nu.5.& 14. 113.
Romæ quo tempore orta fuit seditio contra sanctam Inquisitionem.nu.20. 126.
Rubi significationes.nu.71. 375.
Rubi elegans significatio.n.74 & 75. 376.
Rubi ardentis figura, incarnationis Dominicæ est symbolum.nu.76. ibidem.
Rubus solemniter defertur pridie actionũ fidei in plerisque Hispaniæ tribunalibus.nu.70. 375.
Rustici contra dominos suos arma sumpserunt,& de ijs cẽtum millia occisi fuerunt.nu.30.& 31. 330.

S

SACERDOS seu religiosus, matrimoniũ cõtrahens suspectus de hæresi iudicatur.nu.75. 854.
Sacerdos in cõfessione mulierem sollicitans suspectus de hæresi iudicatur, ratione sacramenti adiuncti.nu.77. 855.
Sacerdos vel religiosus ducens publicè vxorem dicitur de hæresi suspectus. num. 98. 861.
Sacci benedicti dispensatio, ad quem spectat.7.& 8. 39.
Sacci benedicti ad perpetuam damnatorum ignominiam, in eorum parœcia sunt suspendendi.n.9.& 10. ibidem.
Sacci benedicti antiquitas & etymologia, & forma describitur.nu.1.& 2. 40.
Saccis benedictis insigniti antiquitus, quibus diebus stabant pro foribus, vsque in diem cœnæ Domini.nu.3. ibid.
Sacci benedicti color assignatur, & etiam crucis quâ notabatur.nu.4. ibid.
Sacci benedicti tempore B.Dominici erant colore subnigro.num.6. 41.
Sacci benedicti siue habitelli reconciliatorum, cur in parœcijs suspenduntur eorum nominibus inscripti.nu.9. 42.
Saccum benedictum siue habitellum, hæretici reconciliati tenentur publicè super vestes gestare.nu.5. 38.
Saccus colobrum fuit Anachoretarum.nu. 83. 393.
Saccus siue cilicium, solatio & medicinæ fuit patribus Ecclesiæ nascentis.nume. 84. ibid.
Sacramenta omnia nouæ legis instituta sunt à Christo Domino immediatè.nu. 32. 654.
Sacramenta veteris legis immediatè instituta sunt à Deo.nu.33. 654.
Sacramenta omnia vim conferendæ gratiæ habent ex meritis Christi Domini. nu.34. ibidem.
Sacramenta fluxerunt ex latere Christi Domini in cruce.nu.35. ibidem.
Sacramenta omnia legis veteris, & legis naturæ fuerunt in morte Christi Domini extincta.nu.126. 665.
Sacramenta pœnitentiæ & Eucharistiæ nõ denegantur hæreticis ad Ecclesiã conuersis, vnctio vera extrema sic.numer. 158. 826.
Sacramentis proprium esse signa sensibilia. nu.36. 654.
Sacramentis inesse virtutem conferendi gratiam, probatur ex sacra scriptura. nu.47. 656.
Sacramentum Baptismi.à nu.37. vsque ad 48. 655.
Sacramentum Confirmationis.à nu.49. vsq; ad 55. 656.
Sacramentum Eucharistiæ.à num.56. vsq; ad 64. 657.
Sacramentum Pœnitentiæ.à nu.65. vsque ad 82. 658.
Sacramentum Ordinis.à num.83. vsque ad 106. 660.
Sacramentum est Episcopalis potestas imprimens characterem.nu.99. 662.
Sacramentum extremæ vnctionis.à nume. 107. vsque ad nu. 121. ibidem.
Sacramentum Matrimonij. à numero 122. 664.
Sacramentum in dubio non creditur violatum.nu.152. 874.
Sacrilegium quasi est, de summi Pontificis potestate disputare.nu.33. 406.
Salmanassar Rex Assiriorum, Oseam Regem & vniuersum Israelem in Assiriam captiuum transfert propter idololatriam.nu.95. 47.
Salomon successit Dauidi in regno.numer. 3. 68.
Salomon inter omnes idololatras & hæreticos peruersissimus dogmatistes fuit, & à Deo punitus.à numer. 3. vsque ad 14. ibidem.
Salomõ deiecit à Sacerdotio Abiathar summum Sacerdotem.nu.18. 442.
Saluo iure impertinentiarum & non admittendorum, quis huius clausulæ sensus.nu.179. 829.
Salutatio specialis iniuriam remittit. num. 22. 634.
Samuel an verè apparuit Sauli, lis est inter Theologos.num.116. 64.
Samuel sacerdos etiã in tẽporalibus regnabat in populo.num.53. 460.
Sanctorum omnium consensus, circa intelligentiam scripturarum est ipsa fidei Catholicæ veritas. numero 94. & 95. 564.
Sapiens erit qui cum sapiente graditur, & è contra.nu.168. 828.
Sarra Inquisitoris Officio functa est, cum Ismaelem, ob idololatriam à domo Abrahæ expulit.nu.9.& 10. 53.
Sardinia doctrinæ inopia olim laborabat. nu.2. 218.
Sardinia vanis superstitionibus abundat. num.5. 220.
Sardiniæ Insulæ descriptio.nu.1. 218.
Sardiniæ Inquisitio quando instaurata. nu. 3. ibidem.
Sardiniæ Inquisitores procedebant summariè.nu.4. ibidem.
Sardiniæ Inquisitori, locum tenenti, Archiepiscopo, & Vicario, Ferdinandus Rex Catholicus scripsit.n.6. 220.
Sardiniæ Inquisitorum nomenclatura. numer.15. 223.
Sartor hæreticus perpetuò carceri addictus. nu.33. 297.
Saturnino Consuli fidem populus Romanus non seruauit,& merito.nu.27. 710.
Saul Rex successit Israelitis, Samuele defuncto vltimo iudice.nu.114. 63.
Saul, quod idololatras non occiderit punitur à Deo.nu.105. 320.
Saulem Deus morte puniuit propter multa scelera quæ commisit.nu.117. 64.
Scandalizantes debent grauiter puniri. nu. 138. 823.
Scandalosa propositio quid sit.n.100. 568.
Scandalum vt euitetur, relinquitur seueritas iuris positiui.nu.137. 823.
Scandalum sui quicumque metuit à confessario, potest sine confessione contritus tamen communicare.n.8. 843.
Scientia priuata superioris valet ad corripiendum occultè, non autem palam infamare, & delictum detegere potest. nu.15. 845.
Schismatica propositio quid sit.n.111. 568.
Schismaticos Chore, Datan, & Abirõ, cum omni substantia & familia eorum absorbuit terra.nu. 65. 59.
Schismaticos conspirantes in Dei sacerdotes ignis egressus, à thuribulis combussit & deuorauit.nu.66. ibidem.
Scotia non constat habuisse Inquisitionem. nu.4. 248.
Scriptura sacra potissimum telum est cõtra hæreses.num.57. 553.
Scriptura sacra in corde Ecclesiæ situm habet, & in quo sensu scriptura intelligatur.nu.58.& 59. ibidem.
Scripturã explicare, ad Romanũ Põtificem, & ad Concilium pertinet.n.93. 564.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secreta detegentes Inquisitores extra casus à iure concessos peccant. nu.21. 36.
Secretum acta & processus nulli præter Inquisitores S. Officij debent esse manifesta. nu.18. 34.
Secretum indicũt Inquisitores Cõsultoribus S. Officij. nu.20. 36.
Secretum revelantes Inquisitores extra ordinem puniri possunt. nu.23. ibid.
Secretum quodnam dici potest. numero 24. 37.
Secretum commissum quo iure sit servandum. nu.8. 656.
Secretum detegens, quod vergit in cõmune damnum facit iuxta ius naturale & diuinum. nu.50. 765.
Secretum confessionis, est secretum Dei. num.100. 785.
Secretum in materia Inquisitionis quid dicitur. nu.25. 37.
Secta Manichæorum, & Patarenorum extincta. nu.15. 294.
Sectæ multæ ex Martino Luthero prodierunt. nu.19. 325.
Sectæ duodecim emerserunt ex Anabaptistarum sect. nu.20. ibid.
Sedes Apostolica in vrbe Romana Dei iussu à D. Petro posita est. num.14. 419.
Seditio contra sanctam Inquisitionem, quo tempore Romæ orta fuit. nu.20. 126.
Sellum occidit Zachariam, idolis adorauit, & à Manachem occiditur. numero 89. 74.
Senacherib à suis filijs occiditur in templo Dei sui. nu.104. ibid.
Sensualitas quæ sit. nu.74. 854.
Sensus literalis quid sit. num.60. 553.
Sensus plures literales esse possunt vnius & eiusdem loci. nu 73. 558.
Sensus spiritualis est præstantior literali, in omnibus scripturis veteris testamenti. num.76. 559.
Sensus literalis quando sit potior spirituali. nu.77. & 78. 560.
Sententia quam tulit Beatus Dominicus, in hæreticum reconciliatum. numero 6. 99.
Sententia quot modis dicatur fidei aduersari. num. 56. 553.
Sententia conuersorum profertur sub conditione nu. 32. 596.
Sententia Doctorum quatuor sunt de potestate Papæ in temporalibus. numero 1. 416.
Sententia forma pro resipiscentibus. nume. 31. 596.
Serpentem quare Deus non inquisiuit de peccato primorum parentum. numero 8. 28.
Serui & filij à potestate patris familias hæretici emittuntur. nu. 6. 46.
Serui à Domino sæuo non discedit, nisi causa iudici exposità. n.47. 713.
Siciliæ regni Inquisitionem ex antiquioribus Ecclesiæ esse probatur. numero 7. 197.
Siciliæ regni Inquisitio multis priuilegijs & gratijs decoratur à numer. 8. vsque ad 30. ibidem.
Siciliæ regnum quas Insulas sub se contineat, subiectas Imperio Catholicorum Hispaniæ Regum. nu. 16. 633.
Sidera errantia ab Astronomis, quomodo appellantur & eorum motus. numero 238. 689.
Sigismundi Malatestæ statua cremata fuit. nu.6. 113.
Signa leuia in crimine hæresis non debent mouere animum viri constantis. num. 108. 862.
Signa quod aliquis sit in quasi possessione Christiani quæ sint. nu.72. 811.
Simile est, vbi militat eadem, vel similis ratio. nu.36. 524.
Similia quæ dicantur. n.96. 860.
Simon frater Ionathæ Princeps & Pontifex eligitur. nu.36. 81.
Simonis Magi infelix exitus. n. 8. 308.
Simplicitas non excusat ab errore circa articulos fidei, & in quibus excuset. nu. 43. 550.
Simulata confessio & resipiscentia præcauenda ab Inquisitoribus. numero 30. 596.

Simula-

Simulatores faciliter per mentis elationem, & luxuriæ ardorem liquantur sicut vas vacuũ ad ignem positũ. n.199. 682.
Sixti Papæ V. constitutio contra Henricum Borbonium. nu.38. 330.
Sixtus Papa V. magni fecit sanctum Inquisitionis Officium. num.17. 278.
Smaragdi symbolũ describitur. n.45. 370.
Smaragdi ad morbos depellendos virtus. nu.60. 373.
Societas ac familiaritas hæreticorum tanquam pestis fugienda. nu.169. 828.
Socius in crimine læsæ maiestatis, dignus est veniâ, si denunciat. nu.17. 709.
Socius criminis, an admitti possit ad accusandum, & testificandum. n.97. 744.
Socius criminis, an possit contra socium torqueri. nu. 98. ibid.
Socius criminis in casibus exceptis, & præcipuè in crimine hæresis admitti potest ad accusandum & testificandum. nu. 99. 745.
Socius criminis non admittitur ad testificandum contra socium. nu. 27. 847.
Socius criminis non admittitur in testem contra socium: quid in crimine hæresis, & in crimine occulto. num. 162. & 163. 878.
Socrates iudicium mortis subijt, quia receptam religionem damnabat. numero 8. 282.
Sol retrocesserit in gratiam Regis Ezechiæ. nu.105. 74.
Solicitare proximè circa actum confessionis antè vel pòst, quid sit. n. 118. 864.
Solicitatio ad libidinem in actu cõfessionis sacramentalis, vel proximè illi, an oriatur ex inclinatione naturæ deprauatæ, an verò ex contemptu sacramenti. nu. 6. 843.
Solicitatio in actu proximo confessionis quando dicatur per confessarium committi. nu. 119. 865.
Solicitationis delictum mulierum ab libidinem in actu cõfessionis antè vel pòst, detestabile est. nu. 1. 842.
Solicitationis delictum in confessione commissum non est contra fidem, sed contra conscientiam, & quæ species peccati sit. nu. 53. 851.
Solicitationis peccati grauitas, duobus modis peti potest, & qui sint. nu. 54. ibid.
Solicitationis delictum in confessione perpetrans, infamiam incurrit. numero 122. 865.
Solicitationis delictum in confessione clam committitur, & ob id acriùs punitur. nu. 124. 866.
Solicitationis delictum in confessione mulieris, quomodo probandum. numero 128. ibidem.
Solicitatrices mulieres si sint, quid iuris. nu. 171. 886.
Solitum quando dicatur. nu. 127. 538.
Solutio argumentorum sexdecim. numero 160. 876.
Sotus in relect. de hæresi, malè loquitur. numer. 72. & 73. 853.
Sparragus Archiepiscopus Tarraconen. & alij in causis fidei delegantur. numero 2. 177.
Species de proprietate sermonis inest suo generi. nu. 41. 774.
Spes peccatorum vacua est, & eorum opera inutilia. num. 200. 682.
Spiritus sanctus non genitus, sed procedens. nu. 16. 355.
Spoletani Ducatus Inquisitio. nu. 3. 265.
Sponsa sit vxor per ductionem in domum. num. 26. 421.
Sponte venire quid dicatur. nu. 13. 576.
Stanislaus Hosius Cardinalis de Officio S. Inquisitionis Hispaniarum honorificam facit mentionem. nu. 6. 276.
Statua Sigismundi Malatestæ crematur. nu. 6. 113.
Statua Martini Lutheri combusta. n. 7. ibid.
Statua defuncti hæretici damnati, in publicum effertur. nu. 87. 588.
Statua hæretici defuncti damnati traditur sæculari curiæ. nu. 88. ibid.
Statuto exstãte, ne quis sub pœna triticum extra territorium extrahat, si in itinere inueniatur, dicitur statuto contra-

uenire,

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenire, licet prouinciam non exierit. num.42. 849.

Statutum vel dispositio loquens per dictionem, omnes, vel similes comprehendit omnia quæ omnino comprehẽdi possunt etiam impropriè.nu. 27. 636.

Stemmata tribunalis S.Inquisitionis qualia sunt.à nu.1.vsque ad 85. 362.

F.Stephanus,& F.Raymundus Carbonerius ex D. Francisci familia Inquisitores perimuntur.nu.9. 109.

Stephanus Papa II. Imperium à Græcis ad Gallos transtulit.num.76. 464.

Subdelegandi causæ iustæ sunt infirmitas, & absentia iudicis delegati.n.56.527.

Subdelegatus à delegato non censetur subdelegatus, sed delegatus à delegante. nu.82. 532.

Suimtilla Hispaniæ Rex regno deturbatur. nu.94. 319.

Sũma æquitas,quibus cõstituatur.n.33.711

Summi Pontificis potestas & iurisdictio in temporalibus & spiritualibus qualis sit. nu.1. 396.

Superbia quid sit.num.5. 23.

Superbiæ actus primus est nolle parere imperio,& præceptis alicuius.nu.3. ibid.

Supplicium complurium, qui Bohemiam irrepserant cum peregrina religione.nu. 28. 312.

Suspectus de fuga non citari, sed capi debet.nu.70. 586.

Suspectus in causa hæresis si deest processus absoluitur.nu.1. 591.

Suspectus violenter si recusat abiurare,traditur brachio seculari.n.23. 595.

Suspectus & diffamatus de hæresi arctiùs punitur,quàm suspectus tantùm.num. 28. ibidem.

Suspicio leuis de hæresi ex quibus inducatur.nu. 91. 814.

Suspicio quid sit à n.100.vsq; ad 106.861.

Suspicio mouet animum iudicis,non tamen in totum remouet dubium.n.101.ibid.

Suspicio vnica non inducit præsumptionem,sed plures suspiciones requiruntur. numero 105. 862.

Suspicio seu præsumptio triplex est. nu.107. 109.& 110. ibidem.

Suspicio tripliciter diuiditur: leuis, vehemens,& violenta & quid in se quælibet cõtineat.n.113.114.& 115. 863.

Suspicionis causæ,& in his Inquisitorũ munus.nu.52. 601.

Suspicionis definitio.nu.65. 810.

Suspicioni subiacet qui cum hæreticis versatur.nu.27. 595.

Synodi Nicenæ elogium de Ecclesiæ Romanæ potestate.75. 463.

T

TACITVRNITAS habetur pro cõfessione, & indicio ad quæstionem.nu.16. 709.

Talionis lex 12. tabular. iure canonico & ciuili sublata.numer.17. 577.

Talionis pœnæ denunciator non subiacet. nu.22. 772.

Talionis pœna iuxta qualitatẽ delicti arbitrio iudicis venit imponẽda.n.10.795.

Talionis pœna iure ciuili inducta fuit. nu. 11. ibidem.

Talionis pœna per consuetudinem sublata est.nume.12. 796.

Tãdemus hæresiarcha occiditur.n.24.311.

Temeraria propositio quid sit, & quibus modis dicitur.n.108.& 109. 567.

Templariorum hæresis & crimina detecta. nu.24. 295.

Templarios qui excusare conantur fallũtur.nu.25. 296.

Temporalia omnia sunt accessoria & adiectitia spiritualibus.nu.38. 455.

Temporalia à spiritualibus quomodo dependeant.num.54. 492.

Temporis pars ponitur pro tẽpore in Scriptura sacra.nu. 66. 556.

Tempus commissi criminis debet specificè in libello apponi,aliàs non procedet Inquisitio.nu.94. 815.

Terminus edicto præfixus ad denunciandum produci non potest.nu.37. 710.

Terminus

Terminus à die monitionis ad diem præfixã computatur.nu.38. ibidem.

Terminus quando non constituitur,poterit dilatio in anni spatium remoueri. nu. 40. 712.

Testamenti factionem Pagani, nec Iudæi habent.nu.105. 818.

Testes priusquam deponãt in causa hæresis admonendi sunt, ne quid nisi verè & sincerè dicant.nu.25. 578.

Testes an duo sufficiant contra hæreticum. nu.27. ibid.

Testes examinari debẽt ab Inquisitoribus super reprobatione proposita à reo.num. 53. 601.

Testes inquirere & interrogare de crimine occulto proximi non laborantis infamiâ,an sit licitum.nu.41. 729.

Testes duo ad hæreticum comprobandum sufficiunt.nu.61. 778.

Testes admittuntur etiam in actu proprio, si actus est talis vt de sui natura non soleant interuenire nisi ij, qui commodum aut interesse habent.n.140.870.

Testes inhabiles & singulares admittũtur, quando per alios veritas ratione loci & temporis haberi non potest.nu. 141.& 158. 871.

Testes singulares probant aliquem esse hæreticum.num.143. ibidem.

Testes singulares probãt,vbi agitur de probãda iurisdictione in genere.n.144.872

Testes singulares in quolibet crimine,regulariter non probãt,multo minus in crimine hæresis, & quare.n. 150. 873.

Testes duo singulares, an probent cõtra cõfessarios in cõfessione mulierẽ ad libidinem solicitantes.à nu.151.vsque ad nu.159. ibid.

Testes septem requiruntur quando de diuortio agitur.nu.155. 874.

Testes duo sufficiunt ad perfectam probationem inducendam, in quauis causa tam prophana quàm Ecclesiastica, vel spirituali.num.156. ibid.

Testes duo sufficiunt contra Episcopum & sum Pontific.in hæresi. nu.157. 875.

Testes duo licet singulares loco & tempore sint, probant vbi agitur de certa specie hæresis.nu.159. ibid.

Testibus in fidei causa fauetur. numero 49. 600.

Testimonium non ferunt Iudæi neque Pagani, propter infamiam & vilitatem suam.nu.103. 817.

Testis vocatus contra hæreticum tenetur deponere.nu.36. 712.

Testis in dubio non præsumitur velle deierare.nu.58. 733.

Testis interrogatus à iudice in delicto notorio super delinquente occulto,non potest illum detegere.nu.118. 750.

Testis interrogatus à iudice de delinquẽte in genere, si illum nouit in specie non laborantem infamiâ,nõ tenetura perire veritatem.nu.137. 753.

Testis & accusatrix mulier esse potest contra confessarium ad libidinem in confessione solicitantem.nu. 142. 871.

Testium consideratio & interrogatio, qualis esse debeat.nu.26. 578.

Testium dicta maximè Inquisitores expẽdunt.nu.28. 579.

Testium publicatio quomodo fit.numer.52. & 53. 584.

Testium nomina in causa hæresis, non sunt publicanda & quare.nu.50. 600.

Testium nomina fauore fidei non publicantur, si ob potentiam accusati imminet periculum testibus, quod idem est in crimine læsæ maiestatis.nu.31. 523.

Testium repetitio,eorumque significatio.n. 50 584.

Testium dicta in meliorem partem interpretanda.num.59. 733.

Testium singularium depositio in crimine hæresis,inutilis est.num.17. 846.

Testium defectus & inhabilitas non potest in criminalibus suppleri, nec testium multitudine purgari.nu.19. ibid.

Testium singularitas triplex est, obstatiua, cumulatiua, & diuersificatiua. num. 145.146.147.& 148. 873.

Textus in c.disciplina.& in can.omnis.45. distinct.

Universidad de Deusto
Biblioteca

distinct.elucidatur.nu.18. 153.
Textus in c. quicumque.de hæreticis.libr.6. intellectus.nu.204. 833.
Tharæ patris Abraham domus pro cultu vnius Dei persecutionem passa est à Chaldæis.nu.6. 53.
Theodoricus Osthrogotthorum Rex spectro exanimatus occubuit.nu.87. 317.
Theodosij Magni Imperatoris, nouella de Iudæis.nu.12. 282.
Theodosio hæreticos expellenti Deus fuit propitius.nu.111. 321.
Theodosius Magnus Imperator moribundus fidei conseruationem filijs commendauit.nu.13. 284.
Theodosius Imperator imperauit, vt hæretici procul à ciuitatibus amandarentur. nu.44. 288.
Theodosius Imperator diuinam iacũdiam expertus est.nu.101. 319.
Theodosius multa aduersus hæreticos sanciuit.nu.112. ibid.
Theodosius celeberrimam de Maximo reportauit victoriam.nu.113. ibid.
Theodosius exturbando hæreticos cælestes sibi conciliauit exercitus.n.114. ibid.
Theologi recentiores non in opinione, sed in fundamentis discordant de sum. Pontificis potestate.nu.5. 483.
Theophilus acerbissimo morbo interijt. nu. 59. 316.
Tholosæ Inquisitio, quo tempore perdurauit.nu.6.& 7. 246.
F.Thomas à Turre cremata primus Inquisitor Generalis fuit in ditionibus Hispaniæ.n.13. 133.
F.Thomas à Turre cremata Catholicis Regibus persuasit, vt Iudæos ab Hispania expellerent.nu.1. 163.
F.Thomæ à Turre cremata primi Inquisitoris Generalis vita.nu.1. 156.
Thomas à Liciniana Inquisitor supremi Senatus S.Generalis Inquisitionis. num. 8. 149.
F.Thomas à Turre-cremata Officium Inquisitoris Generalis libenter suscepit, Episcopus autem Hispalensis creari renuit.numer.8. 276.
Timor Dei vbi non adest, innumera pullulant vitia.nu.216. 685.
Tympanista quidam exuritur.n.27. 312.
Titus ingrediens & contemplans Ierusalem, quid dixit.nu.21. 84.
Toleti ciuitatis Hispaniæ breuis descriptio. nu.1. 169.
Toleti Inquisitionis institutio.à nu.2.vsque ad 9. ibidem.
Tonsio barbæ & capillorũ in S.Officio quid denotat.nu.63. 390.
Tormenta qui sustinet, & nihil confitetur, absoluitur ab instãtia iudicij.n. 6. 592.
Torturæ iudicium per quos & quando fieri debeat.nu.7. ibidem.
Traianus Magister militum sub Valente victus, ac confusus rediens quid dixerit Imperatori.nu.42. 314.
Tribulatio & aduersitas semper reperiuntur in mari.nu.235. 688.
Tribunal S. Inquisitionis hæreticorũ bona fisco addicit.nu.2. 45.
Tribunal S. Inquisitionis Siciliæ in Panormo est.nu.4. 196.
Tribunal sæculare in rebus temporalibus à summo Pontifice est exemptum.nume. 100. 503.
Trinitatis opera, ad extra sunt indiuisa.nu. 17. 355.
Triremium Inquisitio quando & à quo instituta fuit.nu.1.& 2. 123.
Triremium Inquisitores qui fuerunt. nu.9. 10.& 11. 226.
Triremium Inquisitio quando cessauit. nu. 12. ibidem.
Tutor potest donationẽ facere de rebus pupilli quoties illi expedit.nu.53. 430.

V

VALENS Imperator cõcrematur. numero 41. 315.
Valentiæ Inquisitionis institutio.à nu.1.vsque ad 6. 186.
Valentiæ Inquisitorum nomenclatura. nu. 6. 188.
Valentinianus Iunio Mediolanũ deferere cogitur.nu.106. 320.
Vendere triticum vltra taxatum pretium, an sit contra finem iuris naturalis.num. 41. 764.
Venetiæ Inquisitio quando & à quo erecta. nu.1. 265.
Venetiæ Inquisitor fuit F.Felix Peretus, qui postea fuit Papa Sixtus V.nu. 4. ibid.
Venire sponte quid dicatur.nu.13. 576.
Verba illa serpẽtis [cur præcepit vobis Deus, &c.] quam significationem habent, & quare sic locutus fuerit. numer.12.& 16. 4.
Verba Caim dicentis: [maior est iniquitas mea] quomodo intelligantur. n.8. 46.
Verba illa Genes. 15. [Ego sum Dominus qui eduxi te de Vr Chaldæorum,] quomodo exponantur.nu.5. 53.
Verba illa Psalm. [Exurge Domine, iudica causam tuam,] explicantur.n.77.377.
Verba illa Euangel. [Pasce oues meas] quid significent.n.58. 409.
Verba D. Bernardi de Pontificis potestate. nu.24. 450.
Verba D.Augustini de potestate Petri. nu. 25. 451.
Verba illa [Pasce oues meas] quomodo intelligantur.nu.29 & 32. 452.
Verba illa Euangel. [Principes Gentium] expenduntur.nu.129. 509.
Verba illa Euangel. [Regnum meum non est de hoc mundo] quomodo intelligantur. numer. 82. pag. 499. & numero 127. 509.
Verba illa Matth.cap.19. [nisi quis renunciauerit] quomodo intelligantur.num. 130. 510.
Verba illa Pauli ad Titum cap.2. [nemo militans Deo] quomodo sint intelligẽda. nu.131. 510.
Verba priuilegij commissionis, vel inuestituræ cum de eis dubitatur inspicienda sunt.nu.12. 521.
Verba regulariter quando propriè, & quãdo impropriè accipiantur.nu.76. 531.
Verba quando non operantur in suo significatu, ad improprium trahuntur. nume. 77. 532.
Verba ne dicantur superflua, debẽt aliquid operari.nu.89. 533.
Verba intentioni deseruiunt, non verbis intentio.nu.81. 813.
Verba animum dicentis exprimunt. nume. 84. ibidem.
Verba & facta sunt signa indicantia interiorem mentis conceptum.n.88. ibid.
Verba Pauli 1. ad Corint. 4. [Nolite ante tempus iudicare] & ad Romanos [Tu quis es qui alium iudicas] quomodo accipienda.nu.10. 844.
Verborum qualitas, est mentis & fidei nostræ testimonium.num. 119. 821.
Verbum [accuso] quid indicat, & quando quis accusare dicatur.nu.51. 806.
Verosimile, an & quando attendatur.num. 13. 521.
Vestes pelliceas Deus de nouo condidit, illisque tanquam saccis benedictis primos parentes induit.nu.3. 38.
Vestes pelliceæ efferatas hominum animas per peccatum ostendunt.nu.4. 44.
Vestis qua induuntur hæretici comburendi, longè diuersa est à veste recõciliatorũ. nu.8. 42.
Vestis pœnitentialis antiquitas.n.7. 100.
Vestis pœnitentialis differt à scapulario Monachorum.nu.81. 382.
Vestis ad instar colobij quo vtebantur Africani Anachoretæ.nu.82. ibidem.
Via ad effectum non est effectus. numero 28. 847.
Via siue processus ad effectum in criminalibus non punitur sed ipse effectus. nu. 30. ibidem.
Vicariatum elegit Christus in Apostolica sede.nu.5. 447.
Vicarij seu Commissarij nõ possunt alios Vicarios seu Cõmissarios creare.n 5.520.
Vicarij seu Commissarij constituti à Papa subdelegare possunt, gaudentque priuilegijs quibus & Inquisitores, & præferuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

runtur ordinarij, secus est in subdelegatis.nu.72. 531.
Vicarius facit idem consistorium cum Episcopo,non autem delegatus.n.79.532.
Vicerector gaudet immunitate rectoris. n. 73. 531.
Vicinitas actuum antè vel pòst, dispositionem eandem quodammodo reddit, facitque vnicum esse actum.n.43. 849.
Victor Vticensis hæreticus vermibus exeditur.nu.82. 317.
Vigil de Quiñones Inquisitor supremi Senatus S.Generalis Inquisitionis. num. 8. 148.
F.Vincentius Vlyssiponensis Inquisitor.nu. 24. 111.
F.Vincentius à Lisboa potestatem accepit à summo Pontifice nominandi Inquisitores,in Castella, Legione, & Lusitania.nu.8. 132.
F.Vincentius à Lisboa Inquisitor Generalis in Lusitania creatur.num.1. 226.
F.Vincentius Antist Iustinianus, de S. Officio scribendo plurimum meruit. nu. 12. 277.
S. Vincentius Ferrer claruit Hussitarum tempestate.nu.11. 293.
Vincestaus XII.Bohemorum Rex à suis subditis affligitur.num.107. 321.
Vinctus è carcere fugiens, si nobilis est arctiùs custodiatur, si vilis, flagelletur. nu.72.& 73. 587.
Violenta præsumptio ex quibus accipi possit.nu.25. 595.
Violenter suspectus, si recusat abiurare, traditur brachio sæculari.n.23. 595.
Vir in vxorem tanquam caput ius habet. nu.17. 21.
Vir iustus sub vmbra dormit,quod denotat refrigerium.nu.203. 683.
Vir iustus quomodo dicatur dormire in oratione.nu.204. ibidem.
Vir perfectus euadet, qui est irrigatus ad radices fidei humore gratiæ. numero 231. 688.
Vir iustus ex fide viuit nu.235. ibid.
Viri illustres, qui de sanctæ Inquisitionis Officio,aut egregiè senserunt,aut præclarè locuti sunt. à numer. 1. vsque ad 15. 273.
Virga quid sit nu.11. 382.
Virga iudiciariam Inquisitionis potestatem designat.nu.14. 383.
Virga est mensura,libraque Critolai. num. 15. ibidem.
Virga Dei triplex est.nu.18. ibidem.
Virga S.Officij triplex est.nu.18. ibid.
Virgâ vt vestium sordes, sic animorũ prauitates excutiuntur.nu.21. 384.
Virgâ pœnitentiæ symbolum, tam priuatè quam publicè.nu.22. ibidem.
Virga vsus Gregorius Nazianzenus in pœnitentia priuata.nu.23. ibidem.
Virgâ vsus D.Paulus in pœnitẽtia publica. nu.24. ibidem.
Virgam Dei ipsius iram esse probatur.num. 12. 382.
Virgæ suæ summitatem melle illitam ori admouens Ionathas illuminatur. num. 17. 383.
Virgæ proprium est vt flores & ramusculos producat,id est, respiscentiam. nu. 20. 384.
Viridis color quid significat à nu. 39. vsque ad 66. 363.
Viror vitam significat.nu.53. 372.
Visio Danielis quatuor animalium è mari egredientium exponitur.n.78. 377.
Visio Specularis aliquando certior est oculari.nu.150. 671.
Vita in terris est transitus ad cælestia. nu. 34. 454.
Vita temporalis,& temporalia omnia per se sunt imperfecta.num.41. 455.
Vita hominis transit tanquam vestigium nubis.nu.218. 685.
Vitiza Hispaniæ Rex à Roderico peremptus nu.95. 319.
Vlphilas Gotthorum Episcopus Concilio Niceno interfuit.nu.3. 323.
Vnctio quæ fiebat ab Apostolis non erat sacramentalis.nu.110. 663.
Vngariæ & Poloniæ Inquisitio. numero 1. & 2. 252.

Vnitas & concordia subditorum cum Principe omnigenam felicitatem importat in regnum nu.25. 286.
Vnitas fidei admodum commendatur. à n. 263.vsque ad nu.294. 698.
Vnitas fidei vnicam Dei Ecclesiam sanctã, & immaculatam constituit. numero 282. 699.
Vnitas fidei à nobis est diligenda. numero 290. 700.
Vnitas fidei est vinculum perfectionis. nu. 265. 697.
Vnitas est amanda,& à Deo petenda.num. 267. ibidem.
Vniuersale aliquid quot modis dicatur. nu. 73. 463.
Vnus est summus Pontifex Ecclesiæ Romanæ.nu.20. 403.
Voluntas patris censetur voluntas filij, & probatur.nu.7. 11.
Vota Inquisitorum & Consultorum, quo ordine proferenda sunt.n.57. 585.
Vox est nota passionum,quæ in anima sunt. 120. 821.
Vtilitas, fructus, & dignitas S. Inquisitionis,qualis & quanta sit.à num. 1.vsque ad nu.22. 267.
Vsurarum cognitio pertinet ad Inquisitores coronæ Aragonum.nu.36. 185.
VVicleffistæ Crucem quantum in ijs est. labefactant.nu.26. 346.

Z

ZAMRI Inquisitoris munus exercuit occidens Helam, & omnem domum, & cognationem Baasæ.nu.36. 71.
Zamri se ipsum cum domo suæ Regia combussit.nu.37. ibid.
Zelandiæ & Hollandiæ Inquisitio.numero 3. 247.
Zeno hæresiarcha viuus sepelitur. numero 44. 314.
Zorobabel fuit primus Dux Iudæorũ, templum ac sanctam ciuitatem reædificauit.nu.3. 78.
Zuinglius hæresiarcha in prælio interimitur.nu.38. 313.
Zuinglius hæreticorum magister & dux à Cantonibus comburitur.nu.34. 330.

FINIS.

Biblioteca
Universidad de Deusto

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca